SJEVEROZAPADNA HRVATSKA U NARODNO OSLOBODILAČKOJ BORBI I SOCIJALISTIČKOJ REVOLUCIJI

V.

GRAĐA
1941. — 1945.

POTPISNICI SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA O ORGANIZACIJI RADA I UDRUŽIVANJU SREDSTAVA ZA IZDAVANJE »GRAĐE ZA POVIJEST NOP-a I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941-1945«

Skupština grada Zagreba, skupštine općina Čakovec, Čazma, Donja Stubica, Dugo Selo, Đurđevac, Garešnica, Ivanec, Ivanić-Grad, Jastrebarsko, Klanjec, Koprivnica, Krapina, Križevci, Kutina, Ludbreg, Novi Marof, Ozalj, Pregrada, Sisak, Varaždin, Vrbovec, Zabok, Zelina i Zlatar-Bistrica, Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Bjelovar, Republička zajednica za znanstveni rad i Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture

GRAĐA ZA POVIJEST NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 - 1945.

Knjiga V
(lipanj — kolovoz 1943)

Zagreb 1986.

SAVJET ZA IZDAVANJE GRAĐE

Dragutin Plašć, predsjednik
Mirko Babić, Mirko Belošević, Mato Benički, Anka Berus, Antun Biber, Stjepan Blažeković, Josip Bogožalec, Ivan Božičević, Nikola Brezovici, Rade Bulat, Vladimir Car, Stevo Ćudić, Emil Ivane, Stjepan Iveković, Ivan Jadan, Dragutin Jakopović, Vjekoslav Janić, Vojin Jelača, Spasoje Kaladžija, Vladimir Kapun, Vukašin Karanović, Milka Kufrin, Božena Loborec, Josip Malina, Svetozar Matić, Pavao Mrvoš, Franjo Novak, Ilija Pavić,
Pero Popović, Dragutin Pracaić, Paula Rakamarić, Josip Runjak, Branko Sruk, Andrija Šćurić, Josip Šlibar, Đuro Trubelja, Božidar Vučetić, Pavle Zukina

REDAKCIJSKI ODBOR

Pavle Žukina, predsjednik
Lutvo Ahmetović, Mirko Belošević, |Nikola Brezovićt, Rade Bulat, Mirko Gretić, Vjekoslav Janić, Vukašin Karanović, Pero Popović, Josip Runjak

RADNA GRUPA ZA HISTORIJSKU OCJENU MATERIJALA

Anka Berus, Antun Biber, Ivan Božičević, Rade Bulat, Pavle Zukina

Stručne, administrativne i financijske poslove za Savjet obavio je Komitet za boračka i invalidska pitanja Skupštine grada Zagreba.

Izdavač: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941-1945.«

Odgovara: Redakcijski odbor Savjeta za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941-1945.«

Znanstvena priprema: Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb

Istraživanja
obrada, bilješke i
priprema za tisak: **Mate Rupić**
Branislava Vojnović-Mutavdžić

P R E D G O V O R

Peta knjiga »Građe« svojim sadržajem obuhvaća područja općina potpisnica Samoupravnog sporazuma o izdavanju građe i grad Zagreb.

Vremenski se knjiga odnosi na razdoblje od 1. lipnja do 31. kolovoza 1943. godine, razdoblje u kojemu dolazi do snažnoga organizacijskoga i političkog jačanja i razvoja NOP-a na tome području, u specifičnim i vrlo teškim uvjetima.

Za ovu knjigu postoji brojna povijesna građa, od koje je manji dio objavljen u pojedinim publikacijama. To omogućuje veći izbor, premda je ta građa razasuta u oko 40-ak arhiva, muzeja i muzejskih zbirki na području sjeverozapadne Hrvatske, naročito u Zagrebu. Veliki broj dokumenata nalazi se u arhivima u Beogradu. Prilikom izbora prioritet je dan dokumentima NOP-a, odnosno dokumentima koji se po sadržaju odnose na šire područje ili govore o značajnijim zbivanjima i momentima. Od dokumenata neprijateljske provenijencije dani su poglavito oni koji govore o oružanoj oslobodilačkoj borbi, o djelatnosti Partije i teroru, te ukazuju na ciljeve i interese okupacijskih sila i njihovih slugu na području sjeverozapadne Hrvatske, a u isto vrijeme nam omogućuju bolji uvid u povijesni razvitak NOP-a u to vrijeme na tom području.

U navođenju dokumenata vodilo se računa o ovim momentima koji su važni za razumijevanje sadržaja i karaktera knjige:

a) Dokumenti se donose kronološkim redom bez obzira na njihovo porijeklo;

b) Dokumenti se ediraju s poštovanjem svih njihovih osobitosti. U pripadajućim bilješkama daju se, ako je potrebno, najnužnija objašnjenja pojedinih imena, manje poznatih riječi i nekih drugih momenata;

c) Osim većine dokumenata koji se objavljuju u cjelini, donose se i dijelovi onih čiji je sadržaj znatno širi, tj. odnosi se i na zbiva-

nja izvan područja sjeverozapadne Hrvatske. Oni su omeđeni na početku i na kraju sa tri točke što je znak intervencije redakcije, a podrazumijeva ispuštanje teksta koji se ne tiče teritorija o kojemu je u knjizi riječ;

d) Radi preglednijeg korištenja, svi su dokumenti prezentirani s istim osnovnim elementima. Najprije su u lijevome gornjem kutu označeni datum i, gdje je moguće, mjesto nastanka, a zatim slijedi, u obliku naslova, kratka regesta, koja omogućuje prvi uvid u sadržaj dokumenta. Na kraju svakog dokumenta, tj. nakon njegova završenog teksta, daje se sažet tehnički opis izvora i njegova arhivska signatura ili označava publikacija iz koje je preuzet, te bilješke;

e) Tekstovi dokumenata objavljeni su sa svim svojim jezičkim, stilskim i gramatičkim obilježjima. Uglavnom su ispravljene samo očigledne slovne i pravopisne pogreške što je označeno uglatom zagradom;

f) Radi lakšeg i funkcionalnijeg korištenja knjige, na kraju knjige nalaze se kazalo osobnih imena, kazalo geografskih naziva i kazalo predmetnih pojmova te sadržaj u kojem su navedeni datum, mjesto i regesta svih dokumenata u knjizi i stranice na kojima se nalaze.

Knjiga može vrlo korisno i funkcionalno poslužiti i istraživačima i sudionicima revolucije, za dalje proučavanje i upoznavanje NOB-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, i širem krugu čitalaca — kulturno-prosvjetnim radnicima, javnim društvenim i političkim radnicima — da iz sadržaja objavljene dokumentacije što neposrednije upoznaju pojedine pojave i zbivanja u tom razdoblju NOB-a i revolucije na spomenutom području.

Svima koji su pomogli prilikom rada na ovoj knjizi izdavač i priređivači najsrdačnije zahvaljuju. ~

Redakcijski odbor

S K R A Ć E N I C E

AFŽ	— Antifašistička fronta žena
AGITPROP	— Agitacijsko propagandni odjel
AH	— Arhiv Hrvatske, Zagreb
AIHRPH	— Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb
AO Ž	— Antifašistički odbor žena
AVI I	— Arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd
AVNOH	— Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, kasnije ZAVNOH
AVNOJ	— Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
CK KPH	— Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
CK KPJ	— Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije
CK SKJ	— Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavija
CK SKOJ-a	— Centralni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
Građa SZH I, II, III, IV, V,	— Građa za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941-1945, knjiga I, II, III, IV i V, Zagreb
GSP	— Glavni stan poglavnika
GŠ	— Glavni štab
GŠH	— Glavni štab Hrvatske
HAB	— Historijski arhiv Bjelovar
HAS	— Historijski arhiv Sisak
HAV	— Historijski arhiv Varaždin
HAZ	— Historijski arhiv Zagreb

HRS	-	Hrvatski radnički savez
HRSS	-	Hrvatska republikanska seljačka stranka
HSS	-	Hrvatska seljačka stranka
IO HSS	-	Izvršni odbor Hrvatske seljačke stranke
JNOF	-	Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta
JRZ	-	Jugoslavenska radikalna zajednica
Kl	-	Komunistička internacionala
KP	-	Komunistička partija
KPH	-	Komunistička partija Hrvatske
KPJ	-	Komunistička partija Jugoslavije
KOS	-	Kotarska oblast Samobor
KOZ	-	Kotarska oblast Zagreb
MGS	-	Muzej grada Siska
MGZ	-	Muzej grada Zagreba
MINDOM	-	Ministarstvo domobranstva
MINORS	-	Ministarstvo oružanih snaga
MK	-	Mjesni komitet
MNG	-	Ministarstvo narodnog gospodarstva
MUP	-	Ministarstvo unutarnjih poslova
NDH	-	Nezavisna Država Hrvatska
NG	-	Neprijateljska građa
NP	-	Narodna pomoć
NOB	-	Narodnooslobodilačka borba
NOF	-	Narodnooslobodilačka fronta
NOO	-	Narodnooslobodilački odbor
NOP	-	Narodnooslobodilački pokret
NOPO	-	Narodnooslobodilački partizanski odred
NOP odredi	-	Narodnooslobodilački partizanski odredi
NOU	-	Narodnooslobodilačka udarna
NOV	-	Narodnooslobodilačka vojska
OK	-	Okružni komitet
PK	-	Pokrajinski komitet
POH	-	Partizanski odredi Hrvatske
POJ	-	Partizanski odredi Jugoslavije
RAVSIGUR	-	Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
SDS	-	Samostalna demokratska stranka
S. F.-S. N.	-	Smrt fašizmu — Sloboda narodu
SIGN	-	Signatura
SKOJ	-	Savez komunističke omladine Jugoslavije
SKP (b)	-	Svesavezna komunistička partija (boljševika)
SMG	-	Savez mlade generacije
SSSR	-	Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
SUBNOR		Savez udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata

UNS	**— Ustaška nadzorna služba**
URSS	**— Ujedinjeni radnički sindikalni savez**
VII	**— Vojnoistorijski institut,**
VKP (b)	**— Vesmirnaja komunistička partija (boljševika)**
VS	**— Vrhovni štab**
V. T.	**— Vrlo tajno**
VŽŽZ	**— Veliki župan župe Zagorje**
ZAVNOH	**— Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske**
ZBORNIK	**— Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda, Beograd**
ZEMPRO	**— Državna poslovna središtnjica za zemaljeske proizvode**

1

1943, lipanj 1.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Oblasnome komitetu za Slavoniju o teroru u Zagrebu, garešničkom i bjelovarskom kotaru, o aktivnosti HSS i o drugim pitanjima

Dragi drugovi !

Imamo pouzdana obavještenja, da će Njemci postepeno preuzeti svu vlast u NDH. Štampani su plakati, koji ovdje još nisu dijeljeni, a u kojima se objavljuje, da njemačka oružana sila preuzima vlast, da odredbe njem. oružane sile imaju prvenstvo pred svakim drugim pravom, da će biti kažnjen smrću bez sudskog postupka: tko makar i savjetom podupire neprijatelja njem. oružane sile, tko susteže žetvene proizvode, tko dere i oštećuje proglase. Općine, koje podupiru odmetničke bande i kuće, u kojima se pronađe oružje, biće uništene. Ti plakati, izgleda, spremljeni su za sve one krajeve, u kojima bude operirala njem. vojska, a to može biti cijela N. D. H.

To znači, da će se teror u najskorije vrijeme jako pooštriti, pa na to trebamo pripraviti naše partijske organizacije i narod, što znači, da moramo pojačati budnost i pripremiti se na još težu borbu. Primjer, kakav teror vrše njem. okupatori onde, gdje imaju punu vlast je Srbija, gdje su u Beogradu nedavno strijeljali 400 taoca za dva njem. bandita. U vezi sa time treba još upornije i žešće raskrinkavati četnike, ustaše i reakcionarno vodstvo HSS-a kao okupatorske pomagače i organizirati još upornije sveopći otpor naroda protiv neprijatelja. Treba naročito isticati činjenicu, da će ubrzo nestati i ona sjena od tobožnje nezavisnosti N. D. H. Treba stalno ukazivati na primjere, kao što su oni u garešničkom i bjelovarskom kotaru, gdje su njem. banditi popalili na desetke hrvatskih kuća i poubijali desetke hrvatskog pučanstva, te da se hrvatskom narodu sprema ista sudbina kao i srpskom narodu prije ustanka.

Obavješteni smo također sa pouzdane strane, da je votstvo HSS-a izdalo upute svojim povjerenicima, da pronalaze skrovita mjesta, gdje će se već odmah sada početi skrivati žito. I to iz ovih razloga: 1.) oni smatraju, da već sada neke partizanske jedinice oskudjevaju u ishrani, te skrivanjem žita hoće tu oskudicu da pojačaju; 2.) Oni smatraju da će u momentu sloma okupatora gradovi radi uticaja našeg biti protiv njih, pa misle, da tada uskrate žito gradovima i tako ih prisile na predaju (specijalno Zagreb). Naredili su, da u

slučaju prevrata nitko ne smije ni zrno žita prodati bez odobrenja HSS-a. Kao što vidite, oni se spremaju na podmuklu borbu protiv nas, a služe se oprobanim metodama ruske kontrarevolucije. Od našeg rada zavisi, da li će im to uspjeti. Zato već sada moramo slati naše pouzdane ljude u njihove organizacije, da bi mogli na vrijeme biti obavješteni o njihovim pravim namjerama. Pišite nam, da li i kod vas povjerenici votstva HSS-a već sprovode tu svoju direktivu i nastojte da saznate, gdje skrivaju žito.

Zanimljivo je mišljenje votstva HSS-a o slavonskim i kalničkim Partizanima. Za kalničke Partizane oni tvrde, da broje oko 1000 ljudi, da su dobro opremljeni i naoružani automatskim oružjem, a mogli bi se likvidirati, da postoji čvrsta drž. vlast i zato za kasniju Hrvatsku ova grupa nije najopasnija. Oni tvrde, da ta grupa Partizana ne nalazi pravog odjeka među narodom i stoga počinje u zadnje vrijeme da nastupa ne kao Partizani, već kao narodni oslobodi-telji, koji žele da surađuju sa drom Mačekom.[1] Za slavonske Partizane tvrdi votstvo HSS-a da su mnogobrojniji od kalničkih i mnogo opasniji, jer su se smjestili u žitorodni kraj, podijelili se u više manjih grupa i nalaze čak odjeka među narodom. Dobro su naoružani i veoma štetni.

Pišite nam o djelatnosti HSS-a kod vas i koji se ljudi ističu kao njihovi povjerenici.

U našim je okruzima najgora ona grupa koja je bila u prosincu prošle godine u Lepoglavskoj kaznioni.[2] (Raspor) (Naša i Vaša vojska)

Obavješteni smo također sa pouzdane strane, da u Fruškoj Gori ima 200 vagona streljiva i drugog rasprsnog materijala i da su momentano straže tamo dosta slabe, ali će biti pojačane. Za mjesto ne znamo.

Primili smo vaša pisma od 17. III. i 8. V., pa vam odgovaramo na neka pitanja, koja ste nam u njima postavili.

Točno je, da su agenti Šebalj[3], Pavlović[4] i Mesić[5] bili sa nama u vezi i činili nam neke usluge. Agent Mesić zaista je likvidirao dva agenta, ali tu nisu učestvovali Šebalj i Pavlović, koji su tada već bili u bjegstvu. No agent Mesić nije u Slavoniji, nego je poslije ubistva agenata pobjegao u Zumberački odred, gdje se sada nalazi. Taj Mesić koji je kod vas u Slavoniji jeste rođak agenta Mesića i on nije

[1] Vladko Maček
[2] O tome detaljnije vidi F. Jelić-Butić, »HSS 1941-1945«, Zagreb, 1983, str. 91.
[3] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[4] Josip Pavlović
[5] Ivan Mesić

agent, nego željezničar. Nije nam poznato, da su ti agenti trebali biti hapšeni u vezi sa hapšenjem druga Slavka.[6]

Što se tiče Ivana Javornika (ne znamo, da li mu je to pravo ime), studenta tehnike, kod nas je imao ilegalno ime Lala ili Ratko. On je navodno član partije i član otpremnog odbora za otpremanje Partizana. Polazio je također partijski kurs. Istakao se kao hrabar i likividirao neke ljude po naređenju Partije, a neke kako on sam priča, po svojoj vlastitoj inicijativi.

No zbog raznih okolnosti u vezi sa njegovim radom, on nam je u zadnje vrijeme vrlo sumnjiv. Prvo on se vrlo slobodno — na motoru, koji je navodno dobio od nekog svog prijatelja — kretao po samom Zagrebu, da nikada nije imao neprilike sa policijom. Na motoru je on češće pratio drugove, koji su odilazili u Partizane, no mi smo otkrili, da je jedanput išao i u Sisak, o čemu nije izvjestio partijsku organizaciju, niti je imao od nas falsifikovanu propustnicu, nego se o tome pohvalio pred jednim našim simpatizerom — seljakom, koji radi na jednom kanalu za prebacivanje Partizana. Istome simpatizeru je on pričao, da su ga usput legitimirali ustaše i kada im je pokazao ustašku legitimaciju, da su ga pustili. Također mu je pričao, da je jednom išao na motoru preko mađarske granice. Po njemu smo do jednog našeg punkta van Zagreba poslali veću pošiljku slova i boja za G. Š., što tamo nije stiglo. On je u Partizane poslao Jevrejku Neumann. Stavio je u karakteristiku, da je radila u AFZ, a ta ne zna govoriti hrvatski, a pokušala je pobjeći u Italiju. Mi smo nastojali, da ispitamo njegovu prošlost, no to do sada nismo uspjeli: 1.) zato, što je većina drugova, koje on navodi poginula ili je u logorima i 2.) zato, što smo morali biti oprezni prema njemu, jer smo smatrali, ako je provokator, da je vrlo prevejan. Na put u Slavoniju njega je pustio jedan član otpremnog odbora, a da nije nas ni pitao, zašto će biti odgovoran. Okolnosti pod kojima ste ga vi uhapsili, bacaju na njega još veću sumnju. Prvo: nije točno, da je poslan da zaštićuje ma kakvo imanje, nego je izjavio, da ide viditi svoju majku. Ovdje postoji neki stari Dalmatinac zvani Putnik, koji se izdaje ***za*** našeg simpatizera i koji se je jako zabrinuo što se Lala ne vraća, te je rekao, da će ga ići tražiti, pa pretpostavljamo, da je on jedan od tih, koji je tamo došao. Koji bi mogao biti drugi, nije nam poznato. U svakom je slučaju vrlo sumnjivo njihovo traženje, da se zaštiti taj posjed, o čemu uopće nisu izvjestili Partiju ovdje. To imanje je također sumnjivo, jer može da bude punkt neke protivničke bande. Još je sumnjivije, što su došli na motorima i što je jedan pobjegao. Čuli smo, da je Lala tamo uhapšen i vezan lancima,

[6] Ivo Marinković

što je sigurno proturio taj, koji je pobjegao, ali nije tražio naše intervencije, što bi bio jedini ispravni put. Napominjemo, da mi ovdje nemamo nikakovih motora i da prema tome je laž, da su to naši motori, to moraju biti policijski. Nama nije poznato, da je on ranije dolazio u Voćin i Djulaves, a ako je bio tamo znači, da je od Partije skrivao. No putovati je mogao, jer je imao motor, ali je sumnjivo, od kuda mu propustnice za ta putovanja. Nama je poznato, da je imao jednu legitimaciju, koju mu je napravila naša tehnika, no za druge nam nije poznato. Mi smatramo, da ga ni u kojem slučaju ne treba pustiti, jer prema svim okolnostima izgleda, da je provokator i to, po našem mišljenju, višeg stila, jer nije ovdje vršio sitne provokacije, nego je — kao što vidite — i vršio likvidacije za račun Partije. To vas ne treba zbunjivati, jer tako čine provokatori, koji imaju krupnije zadatke, da bi stekli povjerenje. Treba da provedete istragu i da ga pošteno pritegnete, a također i onoga drugoga, da se rasvijetli, tko su i kakovi su im pravi zadaci. Naročito treba prisiliti ***Lain,*** da prizna, pošto je putovao u Sisak, u Mađarsku, u Djulaves i Voćin. Zašto je u Partizane poslao Židovku Neumann i zašto joj je dao lažnu karakteristiku. Tko živi na spahinluku Ivakindvor itd. Ovu stvar shvatite najozbiljnije, jer može da postoji čitava špijunska mreža iza njih. Nakon istrage sastavite zapisnik i jedan primjerak pošaljite nama. I[7] bez obzira na njihov iskaz.

U jednom od ranijih pisama ste nam pisali, kako je kod vas bio jedan drug, koji je u Zagrebu uhvatio vezu sa porodicom Anić, čiji je otac u službi Intelidjens Servisa[8]. Mi smo — nezavisno od vas — čuli istu stvar, no ne možemo doći u vezu sa tom familijom. Javite nam, da li možemo preko toga druga, koji je bio kod vas, doći do te familije.

Obavješteni smo slijedeće: U okolici Pitomače, u selu Podravske Sesvete, opljačkala je grupa od 60 ljudi, kojom komanduje neki Jevrejin Fürst, narod, izdavajući se za Partizane. Opet neka grupa, a možda i ta ista, u okolici Virovitice, selo Lukač, opljačkala je popa i seljaka Johana Sauera, te još nekoliko seljaka, kojima su odnijeli po 3000. — kuna i hranu. Ispitajte, o čemu se radi, možda su se pojavili zelenokadrovci i pljačkaši.

Zadnje vaše pismo dobili smo u kuverti, na kojoj u zaglavlju stoji puni naslov vašeg foruma, adresirana je punim naslovom našeg foruma, a ispod toga stoji opet puni naslov foruma, preko koga šaljete to pismo. Drugovi, nastojte da se to više ne događa! Naša Partija i njena uloga treba da se legalizira politički pred narodom, ali

[7] Obojicu treba likvidirati.
[8] Ante Anić.

organizaciono mora ostati ilegalna. Štabovi mogu metati zaglavlja i pune naslove, ali partijski forumi ne mogu, pogotovo, kada pisma do nas putuju pod najtežim uslovima ilegalnosti i po dosta slabo provjerenim kuririma i kanalima. Navodimo jedan primjer: zadnje se je pismo druga Vlade,[9] koje nam je pisao od vas, izgubilo, dok je vaše koje je s njim išlo stiglo. Pisali smo vam, da na naše kuverte stavljate P. H. **Ćaće Zagreb[10].**

Da li ste primili naše pismo od 5. V?

Šaljemo vam akt o XV. ustaškoj bojni.[11]

Ako bi se kod vas pojavio kakav II[12] povedite isti postupak, kao i sa onom dvojicom gore, jer je provokator.

Dne 1. juna 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
Stevo,[13] v. r.

P. S. Nismo uspostavili veze sa onim selom kraj V.,[14] jer nemamo čovjeka, koji može putovati u taj kraj. Poštu nam šaljite istim kanalom, kojim je došlo zadnje vaše pismo, samo za partijsku poštu odredite najpovjerljivije drugove. Najbolje bi bilo, da imate direktnog kurira do O. K. Č.

I 2622 3444 6478 3793 3822 7766 4656 9429 3192 6716
0035 2964 6065 9837 2463 1341 2537 6376

II 5326 4762 9833 0449 4560 6878 8094 5063 8577 1363
3502

P. D. S. Iz njemačkoga zarobljeništva pobjegao je ruski satnik Apen Mihail Karei. On je star 26 god., visok 172 cm, plave kose, modrih očiju, dugačkog uskog lica, velikog nosa, na lijevoj podlaktici ima odugačak ožiljak, lijevo uho mu je nešto klapavo, u gornjoj čeljusti ima dva čelična zuba. Na njemu je vjerovatno odijelo: duge ruske zelenkaste hlače, zelenkasta kabanica, zelenkasta kapa, siva košulja i čizme. Govori dobro njemački, nešto francuski i engleski. Ako se pojavi na vašem terenu dajte mu pomoć i uputite ga na oslobođenu teritoriju.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1147

* Vlado Popović
[10] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[11] Navedeni prilog nedostaje.
[11] Dragutin Klepac
[11] Ivan Krajačić
[14] Virovitica

2

1943, lipanj 1.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju te radu Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ i USAOH-a u svibnju 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC MAJ 1943.

A.) P O L I T I Č K O S T A N J E

Političko stanje i raspoloženje je u glavnom nepromijenjeno od prošlog mjeseca.

Prema vrlo oskudnim konkretnim podacima o raspoloženju masa dalo se zaključiti: mržnja prema okupatorima Talijanima i Nijemcima je općenita i veoma velika, te se opaža kod svih slojeva. Za primjer navodimo jedan slučaj s ulice: Tramvaj pun ljudi raznih slojeva, žena, vojnih lica, činovnika, radnika itd. kao što je to obično slučaj. Njemački oficir uđe sa prednje strane, kondukter energično nastupa i zahtijeva na njemačkom jeziku da oficir iziđe van i da ide sa druge strane. Oficir neće. Kondukter obustavlja vožnju, promet stane, sustiglo se nekoliko tramvaja. Kondukter energično zahtijeva i naglašava jednaku važnost propisa i za Hrvate i za Nijemce. Putnici jednoglasno počeše podupirati konduktera vičući: Tako je, neka izađe napolje! Dolazi kontrolor i pokušava molbom odstraniti njemačkog oficira koji ne pristaje, zatim kontrolor popušta i naređuje vožnju. Na to kondukter energično reagira i uzvikne: »Ja ne dam voziti!« Putnici iz tramvaja i masa ljudi koja se okupila oko tramvaja uslijed toga što je promet stao, stvoriše užasnu galamu uz povike: »Tako je, napolje s njim!« Došla je i policija da intervenira ali nije mogla umiriti putnike i konduktera dok oficir, nije izašao. Ovaj demonstrativni akt je bio vrlo otvoren, pun gunđanja protiv Nijemaca i složnih povika i galame, te je sve to proisticalo iz velike mržnje prema Nijemcima, koja se vrlo dobro mogla vidjeti kod svih od reda.

Ima raznih slučajeva dobacivanja Nijemcima iz repova prilikom dijeljenja živežnih namirnica i otvorenog izražavanja da su oni krivi za nestašicu i skupoću jer da su nam sve opljačkali itd. U tvornicama se i u uredima također konstatira mržnja prema okupatorima.

Uslijed velikog terora i žrtava koje su osjetljive po tvornicama i svim mjestima, te uslijed poznatih policijskih mjera nad stanov-

ništvom, u masama vlada strah i teško se ljude dobiva za organizirani rad, tako da npr. u tvornicama ima masa ljudi koji se pod nikakvu cijenu ne usude dati novčani prilog za NOF i ako bi to vrlo rado učinili, ali se boje i računaju odmah sa strijeljanjem itd. Ima opet masa ljudi koji ostaju na tom da dadu prilog u novcu, ali iz straha ne pristaju na ništa drugo. Kod ljudi koji su počeli da rade organizirano, strah koči aktivnost i tako se ljudi sustežu od većeg posla. Česti i jaki udarci po organizaciji djeluju na ljude i prisiljavaju ih na uzmak u radu. Ovako teški uslovi i organizaciona slabost, jedno s drugim daju sebi odgovarajuće stanje u radu, tako da je rad veoma slab, spor i sitan.

Vodstvo HSS-a i njihovi agenti aktivno rade i nastoje stvoriti organizacije, te se zapaža da imaju uporišta u bolje stojećim krugovima i među njima stvaraju organizaciju. Doznali smo npr. za jedan krug (odbor) na Trešnjevki koji sačinjavaju: advokat dr. Reberski,[1] gostioničar Pučko (Nova cesta), mesar Lukinac i krojač Rožić. Kao što se vidi sve obrtnici i bolje stojeći ljudi.

Četničkih elemenata se opaža, te nastavljaju sa izdavanjem lista »Sloboda i slavensko bratstvo«; izašao je broj 5., koji je također pun nastojanja da unese zabunu u mase tobožnjim sporazumom četnika i partizana, te izmišljanjem borbe četnika protiv okupatora. U vojsci se među oficirima nalazi dobar broj reakcionarnih elemenata, zapravo agenata jugoslavenske vlade. Na aerodromu je uspjelo otkriti jedan takav odbor, koji je na sastanku raspravljao kako će biti uspostavljena Jugoslavija, kako će trebati ugrabiti vlast, te kao najvažniji zadatak pri tome spasiti komuniste itd.

B.) **ORGANIZACIONO STANJE.**

a.) **Partijska organizacija.**

Partorga broji ukupno 64 člana partije. U mjesecu maju uapšeno je 5 članova partije, među njima 1 član RK. U partizane je poslano 4 čl. partije. U partiju je primljeno 7 članova.

MJESNI KOMITET: ima 4 člana.[2] U MK primljen je drug Bijeli[3], postolarski radnik, star 28 godina. Roditelji su mu seljaci (siromašni). Član partije postao je u Zagrebu 1941. Primio ga drug Dugi[4]. Bio je član URS-ovog sindikata, nije bio nikad kažnjavan od

[1] Josip Reberski
[2] Perica Dozet, Boris Bakrač, Vinko Neđeral i Slavko Blažina.
[3] Slavko Blažina
[4] Nikola Slatković

strane partije. Bio je apšen u decembru 1941., na policiji mučen (palili su ga vatrom po nogama) i nije ništa priznao. Učestvovao je nakon izlaska iz zatvora u oružanim akcijama na ulici. Teoretski dosta slab, poznaje tek osnovne stvari. Hrabar je, hladnokrvan, u part, radu discipliniran, strog prema sebi i drugima, nedostaje mu dovoljno prosuđivanja važnosti pojedinih zadataka, te se zadržava na sitnicama. Inače ima volju i neumoran je u radu.

II. RAJON: Nakon apšenja i provala pred konac aprila, II. rajon je ostao bez part, organizacije, te su razbijene i ostale masovne organizacije. Sve su organizacije otsječene od svojih mjesnih rukovodstava i tek sada je uspjelo doći do pojedinih dijelova masovnih organizacija. Apšenja su bila dosta velika o kojima uslijed potrganosti organizacija nemamo podataka. Za dvojicu čl. partije nije se još moglo ustanoviti da li apšeni ili su negdje bez veze s nama. Na razne načine uspjelo se pohvatati veze sa nekoliko poduzeća u kojima postoje NOO-i. Uhvaćena je veza sa poduzećem Centroterma gdje postoji 1 NOO; Ivančica 1 NOO i oko 30 antifašista; Papirnica 1 NOO i oko 40 antifašista; Ventilator 1 NOO i oko 30 antifašista. Osim ovih poduzeća uspjelo je pronaći 1 mat. AFŽ koji ima oko sebe 6 manjih odbora AFZ. Inače je ovaj rajon imao 21 odbor AFZ, te se pored uličnih odbora AFŽ-a nalazio u tvornicama: Paspa (žarulje), Meinl, Grivičić (veletrgovine), Tvornica krpa, AŽB (tekstil) i Iskra (lim. posuđe). Svega je ukupno do sada uhvaćeno 6 NOO-a, dok je kotar prije padova imao 23 NOO-a, od kojih smo NOO-e imali u poduzećima: Elektra, Rapid, Munja, Franjetić, Kalorifer, Prpić, Iskra, Belajec i 10 uličnih. Radi se na uspostavljanju i pronalaženju izgubljenih organizacija što ide vrlo sporo i teško. Do sad je zadužen jedan član partije da poveže i pokupi preostale organizacije, uz to mu se pomaže sa druge strane, dok u kratkom roku mislimo na drugi rajon dati još 2 člana partije i stvoriti partijsku jezgru (jedinicu). Na ovom terenu vlada velika raspršenost i pasivnost ljudi uslijed apšenja i provala, te su uslovi za brzo oporavljanje stanja i podizanja organizacije slabi i poteškoće za rad su velike na dotičnom terenu. Perspektive u vezi s tim su bez izgleda na veći uspjeh.

III. RAJON: RK ima 3 člana, te kao cjelina zadovoljava i daje puno nade da će stanje u rajonu uznapredovati. Osnovna slabost im je nedovoljna izgrađenost, nedovoljno iskustvo u partijskom radu, te nedovoljna samostalnost. U ovom mjesecu je na ovom rajonu primljeno 6 novih članova partije: 4 muškarca i 2 žene, te sad partorga ima ukupno 14 članova. Time je stvoren preduvjet za daljnje proširenje part, organizacije i postignuto čvršće rukovođenje s masovnim organizacijama. Ovdje još manjka to što se težište primanja

i stvaranja partijske organizacije nije postavilo na tvorničko radništvo, na što im je ukazano i postavljeno u zadatak i plan u radu da se osloni na tvornice.

U najnovije vrijeme su osnovana 2 kružoka sa ukupno 8 ljudi; 1 od žena a 1 od muških; svi su radnici. Sa ovog rajona je u ovom mjesecu poslano 20 ljudi, među njima su dobrim dijelom ljudi iz NOO-a koji su dobili pozive za vojsku, te su NOO-i nešto izgubili na kadru, čime rad po malo trpi. U radu sa ženama pokazali su se znakovi živosti i obuhvaća žene po tvornicama. Na terenu postoji 35 NOO-a (od toga 1 kotarski, 6 matičnih, 7 NOO i 21 fond, okupljenih antifašista oko 600). Organizacija AFŽ ima 28 odbora. Na ovom rajonu se pokazuju znakovi napredovanja organizacije.

IV. RAJON: RK ima 3 člana. Odlaskom druga Bijelog iz RK ostala su svega 2 člana, te je nakon toga kooptiran u RK drug Ivica[5], elektromonter, 30 godina, član partije od 1941., dugogodišnji član URS-a. Pošten i povjerljiv, prilično hrabar, discipliniran, priv. život primjeran i poznat drugovima. U rajonu ima 12 članova partije, te je ne samo brojčano nego i kvalitativno oslabljena organizacija, jer je uzeto nekoliko najboljih ljudi na druge dužnosti tako da se novi i mladi kadar nije snašao i osamostalio, te se osjeća zastoj u radu. Osjeća se da partijci ne poznaju dovoljno kadrove, ne znadu pravilno procjenjivati ljude uslijed nedovoljne spremnosti i iskustva u radu. Za proširenje i obnavljanje partijske organizacije imadu 4 kružoka sa 13 ljudi s kojima se radi na osposobljavanju za ulaz u partiju. Kod masovnih organizacija se osjeća labavost i mrtvilo u radu i neredovno sastajanje. Na terenu postoji 31 NOO i 14 odbora fonda. Od toga 1 kotarski, 5 matičnih i 25 NOO-a. Okupljaju oko 700 antifašista. AFŽ je veoma slab i postoji svega 6 odbora koji okupljaju oko 60 žena.

Na ovom se rajonu nešto više nego na ostalim radi na teoret. izobrazbi članova partije. Kurs pohađa 6 članova.

V. RAJON: RK je ostao sa 2 člana, dok je 1 (drug Zvonko)[6] uapšen. Uzrok apšenja je u tome što je spavao u stanu za koji je znao čovjek koji se loše držao na policiji, te ga provalio. Na ovom rajonu je 1 uapšeni partijac (mjesni tehničar) poznavao mnogo ljudi. Apšen je, te je provalio po imenu nekoliko članova partije, te su neki išli u partizane (među njima 2 člana partije), a ostali su u velikom broju ilegalno živili ovaj čitav mjesec, što je otešćalo rad na terenu ovog mjeseca, odnosno bio je gotovo ukočen. Čitavi uspjeh sastojao se u tome što su uspjeli sačuvati rajon od većih padova,

[5] Franjo Krčmarek
[6] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

uklanjajući na vrijeme ugrožene ljude slanjem u partizane i sakrivanjem. I ovaj rajon je veoma slab u kadrovima uslijed apšenja, odlaskom u partizane, a osim toga je uzeto nekoliko dobrih ljudi na druge sektore, što se je moralo učiniti zbog prijeke potrebe. Partijska organizacija je spala na 10 članova koji su veoma mladi i slabi. Uspjelo se prikupiti podataka o pojedinim ljudima aktivistima u NOO i kružocima, te o njihovim karakteristikama, diskutiralo se na rajonu i kod MK, iz čega se vidjelo da ima ljudi dobrih kvaliteta, te će biti uskoro primljeni u partiju. Partijsko članstvo je veoma slabo u tom da ocijeni kvalitete ljudi, te stalno sektaše i birokratski shvaćaju stvar primanja u partiju. Tu im se nastoji pomoći. Opće stanje na rajonu će se popraviti svakako sporo, ali su ipak uslovi bolji nego na ostalim sektorima i jer je to najčistiji radnički sektor. I na ovome rajonu je nastao priličan strah od apšenja i odražava se to na sve organizacije. Tamo je poznato da je policija vozala po ulicama tog terena ljude u autu, pa iako nisu imali uspjeha u apšenju, prouzrokovali su strah kod ljudi.

Uz 3 partijske ćelije na ovom rajonu postoji za obnovu partije 4 kružoka sa 12 ljudi, u glavnom radnici. Masovne organizacije NOO-a dosta su velike, te postoji kotar sa 7 matičnih, 67 odbora koji okupljaju oko 1600 ljudi, dok u odborima radi oko 380 članova. Organizacija AFŽ na ovom kotaru broji 25 odbora koji okupljaju oko 550 žena, od toga 160 aktivista. Od većih tvornica AFŽ postoji u Duhan, tvor. (1 odbor sa 60 žena), Domaća tvornica rublja (1 AFŽ sa 39 žena).

ŽELJEZNICA: Masovnim apšenjem na željeznici partijska organizacija je pretrpjela težak udarac, isto tako i masovna organizacija. Izdaja Rendulića[7] pogodila je najbolje ljude i pohvatano je čitavo rukovodstvo. U masi apšenih ljudi bilo je onih koji su se loše držali, te su organizacije stradale. Apšeno je oko 100 ljudi od kojih je tek nekoliko pušteno. Strah od apšenja je bio dosta velik i ljudi su bježali kojekuda, a neke se uspjelo uhvatiti i poslati u partizane. Time je spašeno 27 ljudi koji su poslani preko naše organizacije u partizane. Preostalim članovima partije i organizacije je nakon dužeg vremena uspjelo prilično razbiti strah kod ljudi. Uspjelo je prikupiti dijelove organizacije i ljude. Uspostavljena je za sada 1 ćelija sa 5 članova uz koju imadu 3 kružoka sa 9 ljudi, zatim je formiran 1 kotar, odbor, 4 matična koji postoje u 4 radionička odjelenja, 13 nižih NOO-a (tj. ukupno 18 odbora). Okupljeno je sveukupno oko 300 antifašista. Rad se počeo tek ponovno da odvija i sad je krenuo naprijed. Nekoliko članova partije koji su se uspjeli sačuvati, pokazuju dobre znakove volje i aktivni su, te ima izgleda da će se stanje

[7] Mato Rendulić

ubrzo popraviti. Među radništvom je dobro poznata stvar da je Rendulić izvršio izdaju. Većina radništva je sa simpatijama na našoj strani; teror i strah je glavna zapreka da se rad dovede u jači stadij. U radionicu je ubačeno među radništvo u posljednje vrijeme nekoliko desetaka špijuna koji su bili na izobrazbi u Njemačkoj. Ljudi ih mrze i bojkotiraju, pa čak i oni koji nisu poznati kao naši simpatizeri neće da razgovaraju s njima.

Opća karakteristika za partijsku organizaciju u mjestu jeste: da se nije prilagodila postojećim teškim uslovima u radu, te se prave greške prekršaja konspiracije, što neprijatelju naročito polazi za rukom iskoristiti, jer je i on već donekle dohvatio naše metode rada. Zatim mladost i nedovoljna spremnost u radu, te uslijed toga uske perspektive kod ljudi i sitničarenje, šablonski rad itd. Teški uslovi ometaju izobrazbu ljudi i pomoć od foruma je u tom pogledu nedovoljna (zbog objektivnih teških uslova za rad sa ljudima). Part, kurs je završilo do sada: od prva dva part, kursa koje je polazilo 7 ljudi, svršilo ih je 4 (Biondi,[8] Čerkez,[9] Martin[10] i Andrija[11]), dok su 2 poginula, a jedan drug je uapšen. Sada pohađa kurs 10 drugova (Fabijan,[12] Bijeli, Đurđica,[13] Suhi,[14] Očalaš,[15] Mira,[16] IV. rajon 4. ćelija, tc Marcel,[17] Branko,[18] Sebastijan,[19] Zvonimir[20]) (2 iz 2. a 2 iz 5. ćelije IV. rajona). Vrlo malo od svega materijala prorađivanog na kursu ljudi uspjevaju savladati jer se vrlo kratko i malo mogu zadržavati na predavanju. Teško se pronađe stan za predavanje i tako je sve površno prelaženo. U glavnom zavisilo je sve od toga koliko je čovjek imao uslova i snage da sam prouči materijal. Prorađuje se materijal: Historija VKP/b sva osim jednog dijela IV. glave (dijalekt, i hist, mat.) Osnove lenjinizma, materijal u vezi sa objašnjavanjem part, linije KPJ kroz zadnjih par godina, okružnice i razni proglasi.

b.) Vanpartijske organizacije.

NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI: Mjesni NOO ima 3 člana[21] koji su novi i tek uvedeni u rad. U radu pokazuju volju i počeli

[8] Dragan Carić
[9] Boris Bakrač
[10] Mato Cehovski
[11] Ivan Darević
[12] Vinko Neđeral
[13] Vera Solar
[14] Miro Koloman
[15] Kao bilj. 6.
[16] Jelka Ružić
[17] Danijel Bekić
[18] Stjepan Kahlina
[19] Kao bilj. 6.
[20] Ivica Snidaršić
[21] Dužnost predsjednika vršio je Zvonko Kavurić.

su se snalaziti na novoj dužnosti. Kotarski su odbori uslijed stalnog mijenjanja ljudi dosta slabi, tako da ih se uvijek nanovo mora upućivati u rad po najjednostavnijim stvarima, te i članovi mjesnog NOO-a zadržavaju se u glavnom na tom govoreći im o konspiraciji i konstrukciji organizacije.

Rad NOO odbora sastoji se u glavnom na prikupljanju priloga u novcu i materijalu, mobilizaciji ljudi u partizane, brigu o familijama ljudi koji su otišli u partizane, te širenju i čitanju literature. Kotarski i matični NOO-i, u kojima je neposredna kontrola partije osigurana kroz članove koji se nalaze u tim odborima, sastaju se redovitije, donekle su čvrsti i žive kao organizacija, dok su ostali dosta labavi, ima neredovitog sastajanja, bave se najjednostavnijim poslom itd. Opaža se da u nižim NOO-ima ima dobrih ljudi, ali uslijed ilegalnog sistema rada i teških uslova u poznavanju ljudi ne dopire se do njih, te partijska organizacija nije u stanju da iz njih crpi kadrove.

U mjesecu aprilu prikupili su NOO-i za NOF ukupno 612.681. — kn, od toga je izdano 291.010. — kn na pomoći porodicama partizana, ljudi u zatvorima, logorima itd. U konclogore poslano je hrane 2670 kg. Slalo se u Mitrovicu, Staru Gradišku, Jasenovac, Požegu i Lepoglavu.

2.) ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA: Nakon pada dviju članica mjesnog AFŽ-a[22] poslana je još jedna drugarica[23] iz mjesnoga u partizane radi progona sa strane policije, te je, tek pred nekoliko dana formiran novi mjesni AFŽ u koji su ušle drugarice: Nada,[24] činovnica, 20 godina stara, član partije od marta 1943., čvrsta i bistra, požrtvovna, udata, mlada, teoretski nedovoljno izgrađena, živi ilegalno. 2.) Ruža,[25] prodavačica, 28 godina, iz radničke obitelji, član partije od polovice maja 1943, radila u NOO i AFŽ od 1941. U porodici i priv. životu primjerna, u radu točna i marljiva. 3.) Mira,[26] profesorica iz radničke obitelji, 28 godina. Naš simpatizer od 1935. g., ima dobru volju za rad, lični život primjeran, od 1941. radi u AFŽ i NOO.

Oko 20. maja uapšen je jedan odbor AFŽ na V. kotaru. AFŽ organizacija je dosta slaba i labava. Odbori se u glavnom bave sakupljanjem priloga u novcu, materijalu, pomaganjem porodica ljudi koji su otišli u partizane, te širenjem i čitanjem literature. Sakupili su

[22] Kao bilj. 6.
[23] Ruža Gretić
[24] Zlata Bognar Kunstić
[25] Kao bilj. 6.
[26] Kao bilj. 16

prošli mjesec 70.190. — kn. Radi izgubljene organizacije AFŽ na II. kotaru, prihod je smanjen za 35.000. — Kn.

3.) SKOJ: MK SKOJ-a ima 2 člana[27] (članovi partije). Treći član,[28] drugarica, otišla je u partizane jer je bila kompromitirana. MK je ostao nepotpun, preopterećen, te se uskoro mora pojačati. Isto tako su nepotpuna i ostala rukovodstva: radničko, koje ima 2 člana, a srednjoškolsko je rukovodstvo u najnovije vrijeme popunjeno i sada broji 5 članova. Studentsko rukovodstvo ima sada 4 člana. Rad kod SKOJ-a je vrlo slab, nedostaje sposoban rukovodeći kadar, zatim specijalni uslovi rada kod omladine (šegrti, đaci) otešćava rad organizacije. Od part, organizacije SKOJ dobiva malu pomoć. Kod studenata je zavladao strah od konfidenta Satlera[29] koji se vratio iz logora. Tvrdi se, da je on upropastio velik broj ljudi. Veći broj studenata razilazi se iz Zagreba na praksu, te će time ovaj sektor biti znatno oslabljen. Otišao je u partizane dobar broj ljudi u ovom mjesecu (cca 20). Na radničkom sektoru postoje dva matična odbora USAOJ-a sa 6 članova, te 11 odbora USAOJ-a vezanih za ove matične. U ovom mjesecu na radničkom sektoru sakupili su 7.600 — Kn. Na studentskom sektoru postoje 3 mat. odbora USAOJ-a i 33 odbora sa ukupno 126 članova. Sakupili su 25.290. — Kn prošlog mjeseca. Na srednjoškolskom sektoru postoji 36 odbora USAOJ-a, od toga 4 matična (međuškolska). Na srednjoškolskom sektoru sakupljeno je 5.820. — Kn. Ukupni broj odbora USAOJ-a iznosi 85 odbora. Time je broj odbora porastao za 25 od prošlog mjeseca. Rad se uglavnom u ovom mjesecu usmjerio na formiranje masovne organizacije odbora USAOJ-a.

4.) VOJNA ORGANIZACIJA: Po stvaranju vojne organizacije u ovom mjesecu se nije ništa postiglo. Uzrok tome je veoma naglo oslabljenje rajonskih komiteta i part, organizacije na IV. rajonu, te obustava rada na V., te tako i dalje stojimo kao i u prošlom mjesecu sa 5 vojnih grupa od ukupno 18 ljudi. Tek u najnovije vrijeme počelo se na III. rajonu sa vrbovanjem ljudi. Radi se na formiranju jedne grupe sposobne za likvidaciju. Jedna likvidacija je izvršena (komandir)[30] u ovom mjesecu. Izvršio Stevo[31] iz otpremnog odbora (čl. partije). Prisustvovao Bijeli i Mali.[32] Ista trojica sa još jednim drugom (Munja)[33] naoružani sa pištoljima izvršili su u jedan stan

[27] Ivica Habunek i Franjo Kunstić

[28] Fumica Fedel-Sedmak

[29] Dragutin Satler

[30] Đorđe Ivanković, konfident koji je surađivao s UNS-om i nanio velike štete Partiji u ožujku i travnju 1943. godine.

[31] Slavko Petreković

[32] Slavko Blažina i Ivica Mučnjak

[33] Ivan Kunštek

provalu, koji je policija zapečatila i izvukli odatle skladište našeg materijala koje se tu nalazilo. Još uvijek se sektaši kod stvaranja vojne organizacije. Drug[34] iz vojnog r. je povezan sa svim rajonima, daje upute i objašnjava način stvaranja organizacije. Vrše se pripreme za likvidaciju najopasnijih konfidenata.

5.) ORGANIZACIJA I RAD U DOM. VOJSCI: Vojni odbori postoje u posadnoj bojni Černomerec (1 odbor), 2 odbora tenkista, 1 odbor na aerodromu. Do sada su nam nabavili 1 pušku i nekoliko hiljada metaka. Još nije stvoreno neko rukovodeće tijelo za rad u domobranstvu. Zadužen je bio jedan drug koji je apšen radi neodazivanja u vojsku.

6.) OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA: Za rad po obavještajnoj službi zadužena su 2 člana partije, koji djelomično izravno a nešto posebno drže ljude koji su na izvorima obavjesti. U glavnom se do sad uspjelo doći u vezu sa vojnim licima. Do sada imamo 8 povjerenika koji davaju obavjesti. U planu se ima prodiranje u pojedine ustanove iz kojih bi nam obavještenja mogla koristiti.

7.) OTPREMA PARTIZANA: U otpremnom odboru rade 4 člana partije: Stevo, Krivi,[35] Mali i Munja. Hrabri su i disciplinirani, samo se još nisu najbolje snašli na tom poslu. Za sada postoji veza i kanal samo za Moslavinu. U ovom je mjesecu poslano u partizane 111 ljudi. Svi osim nekoliko (6) poslani su za Moslavinu (6 u Zumberak).

8.) TEHNIKA: Početkom mjeseca maja uapšen je tehničar koji raznaša materijal. Uzrok apšenja je bio u tom što je paket sa letcima donio u tvornicu, te prilikom slučajnog pretresa od strane šefa nađeni su letci, dozvana je policija i on je uapšen. Loše se držao na policiji, te je provalio tehničara koji štampa na stroju, pa je i on također uapšen. Time je tehnika ostala bez osoblja i stana, te prestala da funkcionira, stroj je spašen i do sada nije uspjelo uspostaviti tehniku, zbog pomanjkanja prostorija. Za rad na stroju uzeta je jedna drugarica, Zlata[36] II., činovnica, 21 godinu stara, član partije postala polovinom maja 1943. Od prosinca 1942. bila u kružoku, od 1938. naša simpatizerka, od početka 1942. radi u NP i NOO. Lični privatni život primjeran i poznat. Za raznašanje materijala uzeta je jedna drugarica radnica »Nina«[37] 28 godina stara iz radničke obitelji; u radničkom pokretu radi od 1937. U martu 1943. postala je član partije. Bila je član URS-a. Privatni život poznat i primjeran.

[34] Kao bilj. 8.
[35] Vjekoslav Brlek
[36] Zena Kalođera
[37] Anita Lelas

9.) NABAVNI ODBOR: sastoji [se] od 2 člana partije i 1 člana kružoka. Oni imaju nekoliko simpatizera s kojima su u vezi, te vrše nabavke. Do sada je nabavljano: 4 Gestetnera (3 nova i 1 rabljeni), 15.000 cyklostil-papira, 50 tuba boje za Gestetner, 15 kg štamparske boje, 50,5 kg štamparskih slova, matrica, pisaćeg pribora, crtaćeg pribora, kompasa, nešto hirurških instrumenata itd. Vrše se pripreme za odašiljanje.

10.) AGITPROP: se sastoji od 2 člana partije, dok je treći drug Valent[38] uapšen (naletio je na zasjedu u stanu). Izradili su do sada treći broj »Narodne borbe« i nekoliko članaka za četvrti broj.

Nešto su bolji nego u početku i popravljaju greške (počeli su pisati nešto kraće i bolje članke). Opaža se još po malo političkih grešaka, sektašenja i skretanja sa linije.

11.) ORUŽJE: Na skladištima i kod pojedinaca nalazi se 25 revolvera sa municijom, 11 pušaka, 1 puškomitraljez sa 11000 metaka puščane i mitraljeske minicije, 1 sanduk bombi.

12.) RAZNO: Nabavljeno je 20 pari cipela (bakandži) koje se šalju van po ljudima. Do sada je otpremljeno 10 pari.

Novčano stanje
(za mjesec april 1943.)

	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
Part, članarina:	**9.670.-**	**—**	**9.670.-**
Part, prilog:	**94.610.-**	**67.000.-**	**27.610.-**
NOO:	**612.681.-**	**413.410.-**	**199.271.-**
AFŽ:	**70.190.-**	**18.480.-**	**51.710-**
SKOJ:	**39.230.-**	**2.800.-**	**36.430.-**
Razno:	**14.200.-**	**161.546.-**	**147.346.-**
Ukupno:	**840.581.-**	**663.236.-**	**177.345.-**
Rezerva MK			**17.345.-**
Predano:		**Kuna**	**160.000.-**

Zagreb, 1. juna 1943. Veljko,[39] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/421

[38] Petar Mihočević
[39] Perica Dozet

3

1943, lipanj 1.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o održanom sastanku Kotarskoga komiteta, o stanju na terenu i o organizacijskim pitanjima

K. K. K. P. H.
P i s a r o v i n a
1. VI. 1943.

DRUGARSKOM SUSEDU[1]

Dragi drugovi

Dana 31. V. 1943. održali smo sastanak K. K. na kojem su doneseni slijedeći zaključci kao i raspodjela rada po sektorima:

Drug Slavko[2] i drug Skula[3] u Pokupskom, drug Jašo[4] i kao pomoć drug Imbra[5] u Pisarovini, drug Gajdaš[6]-Kupinec, Kupčina drug Mijat[7], drug Dragee[8] u Šišljavić i Rečicu, drug Dane[9] u Draganić. Politička situacija u Pokupskom je dosta slaba, pošto su neprijateljske snage tamo koje u glavnom sprečavaju dolazak naših političkih radnika u sela i održavanja sastanka sa N. O. O. i partijskih jedinica, tako sprečavaju i njihovo međusobno povezivanje i sastajanje sa masama. Neprijatelj poduzima sve mjere da se taj rad spreči, jer se vidi iz toga kada je drug Slavko ugovorio sastanak da su ga dočekali na onom mjestu domobrani, tako da je drug zašo među njih i tu su domobrani otvorili vatru na njega, drug je pucao na njih iz pištolja tako je nekako izmaknuo, a odbornici koji su dolazili su se uplašili tako da ih se više ne može dobiti na sastanak. Partijska jedinica ima isto tako slabo sastajanje pošto su daleko preko 10 km.. jedan od drugoga uz to je ta banda rasturena po svim selima. S druge strane narod simpatizira našu borbu i mrzi — neprijateljsku

[1] Okružni komitet KPH Pokuplje.
[2] Slavko Crnolatec
[3] Dragee Kavurić
[4] Ivan Radinić
[5] Mirko Popović
[6] Tomo Mikulić
[7] Mijo Mikulić
[8] Drago Grbinić
[9] Dane Grčić

vojsku pošto ta vojska svaki dan traži hranu i ugrožava narod. Govorili su domobrani da je potrebno da se to sve popali kako je i u Kordunu sve pogorjelo (to su Bosanci), to su govorili gdje su ih slušali ljudi, tako je narod u strahu. Zaključili smo na sastanku, da se do idućeg sastanka učvrsti jedinica da članovi shvate potrebu sastajanja pod najtežim okolnostima, da se povežu sa kandidatima i da se priđe u susret N. O. O. i njihovom povezivanju.

Drug Slavko je dao slijedeću izjavu: Komandir Palčić[10] pokupio je 6 drugova koji su bježali pred vojskom, tako da je između njih 4 pustio kući a 2 je zadržao i oterao u partizane i njima je govorio da će ih oterati u Liku ili u Bosnu od kuda neće moći doći kući, to je sve govorio pred narodom, a sada se narod pita zašto su 2 druga oterana a ostali su pušteni, našto narod govori da su morali biti oterani svih 6, a dok je Palčić govorio ovima koje je ostavio kod kuće da su oni dosta dugo služili vojsku i to još Pavelićevu vojsku. U Orlekoviću je jedan poslodavac šumskih radnja, drug je u vezi sa našim drugovima u Sisku, a isto ga i naši sa terena poznavaju, te je Palčić došao k njemu i rekao mu da se u roku 24 sata makne odavle, derao se na njega našto mu je taj drug rekao da on neće proći dok ne dobije kakovu obavjest od K. K., nato je Palčić otišao u šumu gdje je imao sa sobom 3 druga, nakon jednog vremena vratio se i rekao istome drugu da je on održao sastanak sa K. K. i da može i dalje ostati tamo. Sve je to djelovalo na ljude i oni sami osuđuju djelo Palčića. Poslije je došao k našem drugu Mirku" članu K. P. i rekao mu je da je on izbačen iz partije i na temelju toga on mu je htio oduzeti pušku civilnu. Tako je taj Palčić načinio mnogo štete pošto se mješao čak u politički rad gdje je sektašio, ponašao se kao neki žandar među narodom i vodio je pregovore sa žandarima tako je i njima dozvolio slobodno kretanje po selima. Njihovi pregovori su bili u gostioni u Šišincu tako da je sav narod znao za njihove pregovore, ti žandari su sa nama u vezi, a na ovakav način mi nećemo moći s nikim dobiti veze dok ovakovi traže posebno veze za koje dozna neprijatelj. Tako isto Crnolatec[12] komandir dolazi po terenu kao neki obavještajni oficir i on isto tako hvata veze sa žandarima, i u isto se je vrijeme napio da je bio pijan. On je došao sa propusnicom koju mu je potvrdila Komanda područja iz Banije, tako isto dolazi na naš teren vodnik Rušnov[13] kao obavještajni oficir i tako krstare po našem terenu. Svi ti t. zv. izbjeglice zadržavaju se po slobodnom teritoriju i imaju podršku kod komande područja. Naše je

[10] Mirko Palčić
[11] Mirko Grbiniček
[12] Milan Crnolatec
[13] Đuro Rušnov

mišljenje da ih se pokupi i otera u vojsku, te da im se nikako ne dozvoli dolaženje na naš teren, a isto tako da ih se za ovaj njihov postupak presluša a po potrebi i kazni, te bi trebalo upozoriti sve vojne jedinice da svi obavještajci koji dolaze na naš teren da se jave kod bilo kojeg člana K. K. koji će mu u svakom slučaju u granicama mogućnosti biti pripomoć. Tako je isto ovih dana došao na teren drug Prebeg[14] i bez da se je kome javio sa propusnicom prolazi kroz naš teren, pa čak sa još nekim pratiocima koji svakako nebi smjeli znati za naše veze, a dok su im ovim postupkom sve otkrivene, te je isto na svoju ruku izmjenio na vezi Pokupsko-Sisak uzeo za veze Dragutina Kaurića a ostavio na vezi nekog drugog druga, a isto tako Crnolatec Milana postavio za nekog obavještajca, dok je taj drug skroz nepovjerljiv pošto je preko mjeseca izostao iz svoje jedinice.

Politička situacija u općini Pisarovina, posve povoljna-narod je oduševljen spram naše borbe, popularizira našu vojsku, komunističku partiju. Ovih dana su ustaše dolazili u pojedina sela a narod je sav pobjegao u šumu, tako da oni nisu našli nikoga kod kuće, iz toga se vidi da narod mrzi neprijatelja. Ustaški banditi zašli su u sela te kad nisu našli kod kuća nikoga vratili su se odmah natrag. Nitko se ne odaziva u vojsku Pavelićevu, a svi oni koji bi trebali ići u vojsku ti su svi po šumama.

Organizaciono stanje se isto pojačalo. Od prošlog sastanka stvoren je jedan odbor N. O. O. od 4 člana i jedan odbor A. F. Z. od 3 drugarice.

Zaključeno je stvoriti do idućeg sastanka jedan odbor N. O. O. od 4 člana i 2 odbora A. F. Z. koji su već skoro pripremljeni.

Mobilizacija od prošlog sastanka je: mobilizirano je 6 drugova u općini Pisarovina.

U općini Kupinec nema nikakovih promjena od prošlog sastanka, pošto nije bilo moguće prilaženje u Kupinec jer se drug Dragee i Gajdaš nalazio u Kupčini sa namjerom da prikupe drugove koji su se nalazili u šumi kao bjegunci od Pavelićeve vojske kao i drugarice koje su bile u izgledu da će ići na kurs. Zaključeno je: da se drug Gajdaš odmah uputi u Kupinec i da se svrši ono što je trebalo izvršiti do ovog sastanka.

U općini Kupčina politička situacija postaje sve slabija, pošto ustaška banda stalno stvara reakciju kod pojedinih ljudi i narod je zaplašen, a naše prilaženje među narod i ostale organizacije je skroz onemogućeno, pošto ustaše krstare po šumi i selu. Od prošlog sastanka smo uspjeli održati sastanak sa 2 člana partije dok druga 2 člana nismo uspjeli prikupiti, te smo ovima dali zadatke da

[14] Nikola Brezović

se čim prije sastanu svi zajednički i da nam dadu pregled svih organizacija i o njihovom držanju u ovo vrijeme kada neprijatelj vrši ovaj strašni teror na Kupčinu. Uglavnom su se podigli izdajice koji imadu podršku od tih ustaša koje bi trebalo likvidirati čim prije i onda bi se stanje počelo popravljati, jer bi se uplašili ostali drugi ljudi koji nisu na čistom, tako bi se tim postiglo to da se ne bi nitko više usudio da izdaje nas a i naše drugove koji su u selu. Potrebno bi bilo da čim prije dođe naša vojska da likvidira te izdajice inače ćemo biti prisiljeni da ih mi likvidiramo sami jer se ovako uopće ne može raditi, pošto kada se mi pojavimo na jednom mjestu bilo to u šumi ili gdje u polju odmah to sve drugi dan ustaše znadu, te se svakog dana kreće po šumi Kupčine i Šišljavića jedna satnija i to od 36 ustaša, pa se do sada vidilo da su oni uvjek imali uspjeha a moral svaki dan pada kod naroda.
U općini Šišljević se isto tako nije dalo uopće prilaziti i ako su drug Dane i drug Mija otišli tamo ali su se odmah morali vratiti pošto je bilo opasno jer su se ustaše nalazili tamo i uhvatili u tom razdoblju još 2 druga i oterali ih u Lasinju, te zbog toga nemamo točan pregled iste općine kao i općine Rečica.
Zaključeno je na sastanku da će se pokušati nanovo probiti nekako do pojedinih odbora te ih učvrstiti i dati im nove dužnosti i pokrenuti na dalji rad. U općini Draganić politička situacija je dosta dobra pošto narod popularizira narodnu vojsku i govori o jačini naše vojske i naših saveznika, s druge strane se vidi da narod prihvaća naše parole a dok se vidi da neprijateljske naprosto osuđuje, na temelju toga pošto se uvjerio preko letaka njihovih da su lažni a za naše se uvjerio da su potpuno istinski i pravedni.

Dana 27. V. u noći došli sii ustaše iz Pisarovine u ime partizana u selo Velika u kuću Jane Vugrniček i pitali je gdje joj je čovjek, našto je ona rekla da je u Kanadi, a oni su kazali da on ima parabelu i da ju mora dati, a ona kaže da nemože dati pošto da je u Kanadi i da ona toga nema, te su joj onda kazali da mora dati novce i uzeli su joj 8.000 kuna, te su nakon toga otišli Josipu Vrančiću u istom selu i njemu uzeli 12.000 kuna i kazali su mu da nesmije prijaviti u Pisarovinu, nego da mogu javiti na Lučelnicu.

Dana 26. V. posle podne u 4 sata došli su ustaše u selo Lučelnicu a seljaci kad su vidjeli da dolaze ustaše oni su pobjegli u šumu a ustaše su došli u kuće i uzeli su u jednoj kući 1 sir a u drugom zaselku kod jedne kuće 2 sira.

Drug Slavko je izjavio da je u Brkiševini održan jedan sastanak H. S. S. gdje je prisustvovao neki povjerenik iz Dužice, sastanak je održan kod Jože Goring gdje je prisustvovao Juro Mikšić, a isto su ti tražili ljude iz Hotnje za rad po H. S. S.-u, do sada se nije moglo

doći do podataka što se na sastanku raspravljalo a pokušat ćemo to učinit naknadno.

Drug Mija je dobio podatke u Draganiću od N. O. 0. da su se kod Duge Rese ili Ozlja predali 4 domobrana koji sarađuju sa ustaš. satnikom ili nadporučnikom u Stativama. Isto je drug Mija doznao da se u domobrane uvlače članovi tajne policije Gestapo te da se predaju na našu stranu i time sigurno vrše špijunažu, te se sumnja da su i ovi koji su kod Duge Rese se predali da su oni isto neki špijuni, što treba provjeriti i voditi o njima strogu pasku.—

Danas doznajemo da su u Pisarovini na sajmu koji se održao isto danas blokirali cijelo mjesto Pisarovinu i sav narod koji je bio na sajmu legitimirali, te su sve koji su za vojsku uhapsili i oterali ih na stranu, a ostale su pustili svojim kućama.

U općini Rečica se nalazilo nekih Pravoslavnih mladića u službi te su oko 18. V. 1943 njih 5 otišli u ustašku bojnu koja se tada nalazila u Rečici.

Ovih dana je Milan Martinovć iz Pokupskog Gradca kazao Stjepanu Rizvanu iz Pokupskog koji je bio ustaša da će ovih dana doći u Pokupsko i da ima nešto tajno govorit s njime, drugi rad se još za sada ne oseća njegov.

Održani su slijedeći masovni sastanci i to: U Lipici sa 12 ljudi, u Havidiću sa 10 ljudi, u Polju sa 7 ljudi i u Šetekima sa 13 ljudi, ove sastanke je održao drug Kopač.[15] U selu Mački sa 18 ljudi održao je drug Gajdaš, a isto tako i u Bukovšćakima sa 8 ljudi. —

Sastanak je zakazan za 12. VI. 1943.

Potrebno bi nam bilo da nam pošaljete jednu najnoviju pjesmaricu pošto omladina to traži svakog dana, pa bi mi to umnožili da možemo čim više toga razdjeliti po našim organizacijama.

Uz Drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Gajdaš,[16] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/116

[15] Franjo Mikulić
[16] Kao bilj. 6.

4

1943, lipanj 1.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Svetu Nedelju

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE »RADE KONČAR«
HRVATSKE

Op. br. si.
1. juna 1943.

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE

Zapoviješću naslova od 27. V ove godine Brigada je dobila zadatak da razoruža domobransku posadu u Svetoj Nedelji[1] zapali hangare, avione i jedrilice na letilištu, nadalje zapaliti dvorac u Svetoj Nedelji i općinu, evakuirati oružje, municiju i ostalu vojničku spremu te sanitetski materijal iz tamošnje zdravstvene stanice. — Ovaj zadatak Brigada je imala izvršiti u noći 28/29 ov. mjeseca.[2]

Za izvršenje gornjeg zadatka I Proleterski bataljon postavio je osiguranje na cesti Jaska-Samobor gdje je osiguravao povlačenje II i III Proleterskom bataljonu koji su vršili akciju na Svetu Nedelju.
— Bataljon je ostao na osiguranju tako dugo dok se II i III Proleterski bataljon nisu povukli iz akcije.—

II Proleterski bataljon postavio je osiguranje na cesti Samobor-Zdenčina-Samobor-Zagreb, Sveta Nedelja-Samobor-Sveta Nedelja-Zagreb sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja iz tih pravaca. Čim je postavljena zasjeda na cesti Sveta Nedelja-Zagreb odmah je porušen električni vod visokog napona koji sprovodi struju iz Zagreba za Samobor, tako da je Samobor cijele te noći ostao bez električnog svijetla. Za cijelo vrijeme dok je vršena akcija neprijatelj nije intervenirao ni iz jednoga pravca. Jedan vod ovoga bataljona evakuirao je sanitetski materijal i razne bolničke instrumente, zapalio arhivu općine i uhapsio formalno oficira Miljenka Lipovščaka i njegovu drugaricu.—

[1] Nije sačuvana zapovijed Druge operativne zone za napad na ovo uporište. Vidi zapovijed Brigade Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 88.
[2] Vidi: Grada SZH, knj. IV, dok. br. 290. i 292.

III Proleterski bataljon stigao je u Svetu Nedelju u 24 sata. Ovaj bataljon uputio je odmah jednu patrolu koja je razoružala stražara i stražu u jačini od 12 domobrana, dok su istovremeno ostale snage bataljona — osim jedne čete koja je opkolila neprijateljsku posadu u nekoj grabi i onemogućila mu da se razbježi — razoružala neprijatelja u barakama, šatorima i kod radionica. Poslije toga sjela je jedna patrola sa nadporučnikom domobranskim u luksuzni auto i otišli su na letilište razoružati tamošnju stražu, koja je bila jačine 20 vojnika. Akcija je tekla vrlo brzo tako da je do pola tri sata ujutro bilo evakuirano i skoro sve oružje, ostala ratna sprema, sanitetski materijal i prilična količina raznog drugog alata i materijala, te zapaljeno dva aviona marke »Fizir« F. N., oko 70 jedrilica, hangari, stražarnice, šatori, i štale gdje su bili smješteni domobranski konji i volovi. Nešto pušaka i prilična količina razne vojničke spreme izgorelo je, pošto se nije moglo u ovako kratkom vremenu evakuirati. Brigada se je iz akcije povukla na položaje Lović Prekriški, Prekrižje, Krašić i Pribić, gdje je stigla 29. V. u 18 časova.

Gubitaka nije bilo na našoj ni na neprijateljskjoj strani.

Sav plijen zaplijenjen u ovoj akciji vidi se iz priloženog spiska plijena.

U ovoj akciji zarobljeno je oko 140 neprijateljskih vojnika, među njima 4 oficira.

Akcija je izvršena po planu. Marš je bio vrlo dugačak ali je unatoč toga disciplina u maršu bila na primjernoj visini. Najveći nedostatak bio je u tome što evakuacija plijena nije bila najbolje organizovana, pa radi toga dio plijena koji se je mogao evakuirati nije bio evakuiran.

Municije u ovoj akciji nije utrošeno ništa.-

Prilog 1.

S P I S A K P L I J E N A

uhvaćenog u akciji na Svetu Nedelju u noći 28/29. V. tek. godine.

100 komada pušaka
5 komada »Šmajsera«
2 komada p. mitraljeza »Brno«
2 teška mitraljeza »Sentetjen«, jedan teški mitraljez »Hočkis«
10.600 komada metaka za puške i teške mitraljeze
50 komada ofanzivnih bombi, jedna poljska centrala »Erikson« M. 34
5 komada poljskih telefona M 34
55 pari rabljenog veša
60 litara jednog ulja
100 kgr. svinjske masti
80 kgr. brašna pšeničnog
100 kgr. šećera
40 komada slamarica
35 komada plahti
2 komada jastuka
1 jorgan
160 komada ćebadi

2.000 metara tankog telefonskog kabla, veća količina sanitetskog materijala i raznih bolničkih instrumenata
70 komada šinjela
100 komada domobranskih bluza sivih i plavih
20 komada domobranskih bluza sivih i plavih starih
105 komada zimskih i ljetnih hlača
70 pari cipela i čizma rabljenih
1.100 metara platna za veš
210 špuli bijelog konca
40 špuli sivog konca
3.000 araka papira kancelariskog
2.000 komada koferata
. 15 pari cipela krznom postavljenih za avijatičare
6 padobrana
2 kožna kaputa
2 komada guma vanjskih za avione
2 manja radioaparata
1 mali stolni kinoaparat
5 pisaćih strojeva nešto oštećenih
1 krojačka šivaća mašina
40.000 kuna
10 komada krznenih uniformi
3 para krznenih uniformi rastavljenih
Veća količina bravarskog-mehaničarskog alata

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček, v. r

V. d. komandanta,
Milan Žeželj, v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 721, f. 3, dok. br. 43.

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 33, str. 11-15.

5

1943, lipanj 1.
Velika Gorica

Izvještaj Oružničke postaje Velika Gorica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na vojničku stražu kod reflektora u Sv. Klari

ORUZNICKA POSTAJA
VELIKA GORICA
Broj: 200 Tajno
U Vel. Gorici 1. lipnja 1943.

Predmet: **Napad partizana na vojničku stražu u Sv. Klari — izvještava.**

Zapovjedništvu I. oružničke pukovnije (redovnim putem) Sisak
Vojnom zapovjedništvu Buševac
Kotarskoj oblasti Zagreb

U noći 30. na 31. svibnja ove godine, oko 1 sat, napala je grupa od stotinu partizana[1] vojničku stražu kod reflektora u Sv. Klari, općine iste kotar Zagreb, 9 kilometara sjeverno od Velike Gorice, tom prilikom su partizani razoružali i svukli 18 vojnika a nakon toga iste poveli sobom oko 5 kilometara, a potom ih pustili.

Vojnici Svetlometne bitnice 1. zrakoplovne skupine, 1. zračnog područja Zagreb, koji su u to vrieme kao stražnici na službi bili izjavljuju, da su njih trojica kao stražnici bili jedan od drugoga na udaljenosti oko 100 metara, te su se njima oko jedan sat došuljali partizani tako da je usljed tamne noći uopće primietili nisu, te su svu trojicu žurnim naletom zaskočili, te iste za svaku uporabu oružja spriečili.

Kad su partizani stražnike pohvatali, ušli su u nastanbu gdje je bilo na spavanju 15 vojnika, koje su na spavanju pronašli i na predaju prisilili.

U nastanbi su partizani polupali brzoglas, a odnieli 25 plahta, 28 gunjeva, 1 strojni samokres, 2 ručna samokresa, 21 pušku, 200 komada naboja za strojni samokres, 30 za ručne samokrese, 1600 puščani naboja, te 21 pripasni remen i 21 nabojnjaču.

Na reflektoru su polupali ogledalo i druge djelove, te učinili štetu koja se cieni oko 3 miliona kuna.

Partizani su bili obučeni u domobranske, ustaške i njemačke odore, a naoružani sa puškama, strojnicama i bombama.

Strana od koje su partizani došli nije poznata, a otišli su u zapadnom pravcu prema šumi Obreži koja je udaljena oko 12 kilometara.

Zapovjednik postaje narednik
Čulinović, v. r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1103/43

[1] Akciju je izveo Drugi bataljon »Kljuka« Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

6

1943, lipanj 2.

Uputstvo političkoga komesara Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske operativnim štabovima i komandama područja o pripremama za mobilizaciju ljudstva u jedinice Narodnooslobodilačke vojske

GLAVNI STAB
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
K. br. 30/43
2. VI. 1943.

SVIMA OPERATIVNIM ŠTABOVIMA I KOMANDAMA
PODRUČJA

U zadnje se vrijeme događa da naše jedinice imaju više oružja nego ljudstva, koje bi mogle naoružati. Događa se i da jedinice ne mogu vršiti pravovremeno potrebne popune u ljudstvu, te često koja brigada spane kroz dulje vremena na polovinu predviđenog ljudstva.

Činjeni su različiti pokušaji, da se ovo stanje popravi i ubrza tok nove mobilizacije. No kod toga su činjene mnogo pogreške, koje su često prouzrokovale da se tok mobilizacije usporio a ne ubrzao.

Pravilno je nastojanje — ispoljeno kod gotovo svih jedinica i ustanova — da se, što je više moguće, štede krajevi, koji su od prvih dana u borbi i koji su već dali u borbu gotovo sve za oružje sposobno ljudstvo i da se teret nove mobilizacije što više prebaci na krajeve, koji su manje iscrpljeni.

No baš kod toga se obično nepravilno postupa. Najčešći je ranije bio slučaj da su se naši organi za mobilizaciju držali načela da treba teren dobro pripremiti i tome prišli tako mekano i popustljivo, da se narodno-oslobodilačke vlasti uopšte nije moglo osjetiti i da se od svoje obaveze prema narodu mogao svatko po miloj svojoj volji izvući. Organi su za mobilizaciju postupali tako mekano, da je tu mekoću svatko osjetio kao našu slabost i kod mnogih je onda prevladao strah pred okupatorom nad osjećajem dužnosti prema narodu. Osim toga su neprijateljski elementi ili elementi pod utje-

čajem neprijatelja imali punu mogućnost da se izvuku i slobodno rovare protiv narodno-oslobodilačke borbe, slabeći već i samim tim njen ugled. U svakom dakle rejonu, gdje mislimo provoditi mobilizaciju, treba prestati s ovakvim postupkom.

Mnogi su pak organi mobilizacije upali u drugu krajnost. Počeli su sa »strogim« postupcima. Izdali naredbe i naređenja o mobilizaciji svega ljudstva s nekog terena i zaprijetili svim mogućim oštrim kaznama za neodazivanje. Bez obzira na političku ispravnost obrazloženja takvih mjera u samim naredbama i naređenjima, ona ipak nisu na mjestu i predstavljaju veliku i političku i organizacionu pogrešku, koja najčešće vodi do usporavanja toka mobilizacije. Tu se naši organi redovno prebace u ocjeni svojih snaga. Ovakva se naređenja mogu davati samo u slučaju ozbiljne potrebe u krajevima, gdje je narod na čistu s tim da treba stupati u vojsku i gdje će to sam dobrovoljno na prvi poziv učiniti. Tamo gdje nije takav slučaj, naša organizaciona snaga i aparat nisu još dovoljno jaki da zaista u život sprovedu ovakvu mjeru. Ako ljudstvo nije voljno da na prvi naš mig stupi u vojsku, onda u ovakvom slučaju malo kolebanje u masi može imati — a redovno i ima — za posljedicu da se nitko ne odazove, a i ono malo što se eventualno odazove, teži za povratkom kući. Protiv masovne pak apstinencije se silom ne može ništa postići. Rezultat je da se redovno kompromitira onaj organ mobilizacije, koji je naređenje izdao, i time se naš položaj i utjecaj u masama smanjuje, a tako i izgledi za mobilizaciju.

Pravilno je u takvim rejonima, gdje spremamo širu mobilizaciju, a gdje narod nije na nju pripravljen — bilo zbog straha pred terorom okupatorovim i njegovih slugu, bilo zbog nerazumijevanja naše borbe — pristupiti najprije političkom pripremanju mobilizacije i odmah pristupiti k njenom **postepenom** sprovođenju. **U** kojoj će se mjeri pristupiti mobilizaciji ovisit će, **kako o stupnju političke pripreme masa, tako i o stupnju organizacionih priprema učinjenih od strane organa mobilizacije.** Tako će se na pr. mobilizacija provoditi pozivima nekog broja ljudi za određeni dan i odmah poduzimati **sve mjere,** da se ljudstvo odazove svojoj dužnosti. Naravno da će se uzeti samo ona količina poziva, kod koje smo u stanju te mjere poduzeti. To će se ljudstvo upućivati ili u mobilizacioni centar, gdje će proći osnovnu obuku, ili u jedinicu koja mora biti pripremljena za njihov prijem.

Takav će postupak paralizirati utisak o mekoći i slabosti naših vojnih ustanova, a jednako će se izbjeći potreba za ustupcima, koji toliko škode našem ugledu.

Kod političkih priprema treba naročito paziti na što treba uperiti oštricu našega rada. Tako u krajevima, gdje narod razumije

borbu i s njom simpatizira, ali neće pristupiti u vojsku zbog straha pred represalijama, treba biti drugačiji postupak nego u krajevima, gdje je pod utjecajem okupatorove lažne propagande. U prvom ga slučaju treba uvjeravati o potrebi stupanja u Narodno-oslobodilačku vojsku i o našoj snazi, a u drugom posvetiti glavni rad na raskrinkavanju okupatorovih metoda varanja naroda.

Uvjereni smo da ćemo našim pravilnijim postupkom uskoro poboljšati rad na mobilizaciji i da tu opet neće biti nikakvih problema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V. Bakarić,[1] v. r.

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 421-6, f. 9, dok. br. 1.

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 174, str. 728-730.

7

1943, lipanj 2.

Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o stanju u jedinicama i o situaciji na terenu

STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. V. I P. O. Hrvatske
Oper. br. 513/43.
3. juna 1943.

Komesarski izvještaj

POLITKOMESARU GLAVNOG ŠTABA N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Kalnik: Veliki uspjesi savezničkih vojska i stalan porast snaga N. O. pokreta svakodnevno zaoštravaju sve većma suprotnosti iz-

[1] Vladimir Bakarić
[2] Okrugli pečat: Glavni štab NOV i PO Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

i

među naroda i neprijateljske vlasti. Zaoštravanje sukoba između naroda i ustaške vlasti došlo je do izražaja u nizu mjera koje je neprijatelj poduzeo proti narodu u cilju pljačke, mobilizacije i konačno u cilju političkog jačanja svojih uzdrmanih pozicija preko sve sistematskije propagande. Narod u nizu primjera zauzeo je otvoreno neprijateljski stav prema neprijateljskoj vlasti, provodeći sabotažu gotovo sviju naređenja. To se naročito odnosi na najnoviju pljačku koju neprijatelj sprovodi na sektoru Kalničkog odreda. Seljaci su sakupili hranu za neprijatelja po njegovom nalogu i zatim je otposlali našim partizanima. Podravska sela nuđaju sama partizanima tovare hrane, a isto mobilizacija koju je neprijatelj provodio i provodi još sada nije dala nikakvih naročitih rezultata. Od 400 novopozvanih za koturašku bojnu odazvalo se nakon 15 dana zakašnjenja jedva njih 60.

Pozicije okupatora i narodnih izdajica toliko su uzdrmane u narodu da je danas gotovo nemoguće naći selo u kojem se ne bi moglo formirati akcione N. O. O-e, borbene grupe ili uopće naše borbene organizacije. To vrijedi i za ona sela u kojima partizani uopće nisu bili. Prije nekoliko dana dvije naše čete obišle su nekoliko sela na Ivanšćici i na svakom mjestu one su osjetile koliko gubi naša borba otsustvom naših jedinica u tim krajevima.

Demoralizacija neprijateljskih redova očitovala se također u posljednjoj ofanzivi. Nejedinstvenost rukovodstva, gotovo nikakova inicijativa, dezertiranje domobrana, njihove otvorene izjave simpatija za partizanske borce, hvatanje veza njihovog starješinskog kadra (s nama) sve to dokazuje da je neprijateljska vojska mnogo pokolebana, razjedinjena i da se mrvi pod vojnim i političkim uspjesima narodno-oslobodilačke borbe.

U isto vrijeme naši neprijatelji, a u prvom redu vodstvo HSS-a započelo je sve otvorenijom sabotažom prema narodno-oslobodilačkoj borbi. Njihov izdajnički rad i ovdje se sastoji u sabotiranju naše mobilizacije. Na tom pitanju mi osjećamo najjače njihovu rabotu.

Od sviju sektora, po mišljenju štaba Kalničkog odreda, za nas postoji danas najvažniji onaj na liniji Ivanšćica-Strahinšćica-Ravna gora. Tu su uslovi za mobilizaciju najveći iako do danas nismo mobilizirali gotovo ni jednog čovjeka. Rudarska sirotinja, izvrgnuta bezprimernoj pljački (u pojedinim slučajevima mjesečna plaća od 800-1.200 kuna), pretstavlja danas veliki rezervoar za živu snagu naše N. O. V. Pomanjkanje naših snaga na tom sektoru a donekle i političkog rada onemogućavali su do sada njihovu mobilizaciju. Upravo radi toga mi smo Kalničkom odredu skrenuli pažnju da prebaci jedan dio svojih snaga na taj sektor.

Stanje u odredu:

Jedinice ovog Odreda u posljednje vrijeme provele su nekoliko uspješnih akcija i nekoliko oštrih borbi, u kojima su se borci očeličili, zadobivši kod toga veliki broj oružja i municije. U prošlom mjesecu naši su borci osvojili daleko najviše oružja u usporedbi sa ostalim mjesecima, a ovaj mjesec obećaje da će preći sve ostalo. Njihova udarna snaga razvila se do te mjere, da su oni sa malim brojem ljudstva u posljednje vrijeme u nekoliko mahova na juriš izbrisali neprijatelja sa njegovih utvrđenih položaja. Kraj svega toga ta borbenost i ta njihova snaga nije još uvijek nešto apsolutno vezano za njih. Za vrijeme ofanzive, zahvalivši nedovoljnoj pažnji našeg komandnog kadra, neprijatelj je uspio iznenadnim naletom u nekoliko minuta posvema razbiti I. Bataljon i posljedice toga još se danas osjećaju u tom bataljonu. Disciplina i politička svijest kalničkih partizana zadovoljava. To su borci spremni da uđu u sastav jačih jedinica, sposobni da uđu u sastav brigade, koju ćemo naskoro formirati. Ni jedan od bataljona Kalničkog odreda nije slabiji od onih koji su upućeni u sastav Slavonske divizije. Naprotiv u mnogočem su bolji. Niži kadrovi, naročito vojni, odlični su, dok je politički kadar još uvijek nedovoljno izgrađen. Ta slabost osjeća se sve više razvitkom novih četa i bataljona. Zamišljeni komesarski kurs još uvijek nije proveden i to zbog ofanzive, koja je ovom Odredu pomutila račune.

Odjeća i obuća partizana ovog Odreda u cjelosti zadovoljava. Svaki komandant osjeća se mrsko čim bi u njegovoj četi bilo kroz dva, tri dana nekoliko partizana sa šeširima ili civilnim odijelima. Tu istu mrskost osjećaju oni prema francuskim trometkama, koje nikako ne trpe u stroju i koje pod svaku cijenu nastoje zamjeniti boljim karabinima. Partizani u glavnom vole svoje starješine i ponosni su na svoj Odred.

U ovom Odredu, t. j. na njegovom sektoru konačno je uspjelo izgraditi i bolnicu, koja danas ima oko 20 ranjenika. Po prvi puta ona je sretno ostala konspirativna u toku ove ofanzive, premda je neprijatelj prolazeći šumama došao nekoliko puta u njezinu neposrednu blizinu. Doktor i njegova drugarica pokazali su u toku ofanzive punu brigu za ranjene borce, a ranjenici zadržali vedro raspoloženje. Neprijatelj je znao za bolnicu ali je nije našao. Međutim je otkriveno jedno sklonište plijena i to preko partizana koji je na tome radio, a bio je za vrijeme ofanzive uhvaćen živ. Tom zgodom neprijatelj je oteo 2 radio-stanice, 3.000 metaka, 400 klg masti, nešto kukuruza, 8 karabina i nešto pisaćeg materijala. Svakako je to težak gubitak koji je uslovljen nedovoljnom pažnjom. Ovih dana otpočeti

su radovi na izgradnji nove bolnice, koja će primiti veći broj ranjenika. Ta bi se bolnica imala izgraditi po našim uputama zbog toga jer će u najskorije vrijeme vršiti operacije na tom sektoru veće jedinice.

Štab Odreda i štabovi bataljona potpuno su sređeni. Oni su sposobni da prerastu u brigadu odnosno u rukovodstvo takve jedinice.

Žumberak: Političke prilike na terenu Žumberka svakog dana idu sve više u korist N. O. B. Prilikom boravka naših jedinica u Krašiću, Petrovini, Vivodini, Sv. Jani, Pećnom, Okiću, Pokuplju i oko Vel. Gorice narod je svakom prilikom pokazivao velike simpatije za našu vojsku i izražavao se o njoj kao o svojem jedinom spasiocu. Primjećeno je da na tom cjelom terenu postoje mogućnosti mobilizacije u našu vojsku. Gotovo svaki dan dolaze novi borci u Žumberačko-pokupski odred i XIII. Prol. brigadu sa ovih terena. Kod neprijatelja, koji krstari više puta tim terenom, opaža se demoralizacija i česte su izjave s njegove strane, da se ne bi trebala liti bratska krv, nego da bi se trebali sjediniti i udariti po okupatorima. Među ustašama se opažaju znaci podvojenosti između koljača i onih koji se ne osjećaju krivim prema narodu zbog ustaških zlodjela. Naš letak, kojeg smo izbacili u 2.000 primjeraka, namjenjen ustašama, na čitavom sektoru naše Zone imao je vrlo dobar učinak. Ustaše ga kupe i komentiraju, kako je zaista istina ono što smo u letku pisali. Taj letak mi smo vam još ranije dostavili.

Izvjesna smetnja osjeća se na ovome terenu od strane pojedinaca, koji su vezani uz pokvareno vodstvo HSS-a, pozivajući omladinu u domobrane, ali ima sve više znakova da narod ne nasjeda više ovoj raboti, nego se čuju glasovi sa svih strana »dosta je rata«. O nekim četničkim elementima, t. j. njihovom djelovanju na ovom sektoru za sada ne može biti govora. Jedino što se primjećuje u zadnje vrijeme je to, da ustaše i »Gestapo« nastoje svim sredstvima ubaciti svoje špijune u naše redove i na ovaj teren. Mi smo ih dosada uspješno hvatali, o čemu ćemo vas posebno obavijestiti.

XIII. Proleterska u. brigada »Rade Končar«:

27. V. ov. g. jedinice ove brigade krenule su na izvršenje zadatka na aerodromu u Sv. Nedelji. Za vrijeme puta vladalo je među borcima oduševljenje, što idu na akciju u neposrednu blizinu Zagreba. Prolazeći kroz razna sela, a naročito pod Okićem u samoborskom kotaru, narod je naše borce primao sa velikim oduševljenjem. Mnogi starci i žene sa suzama u očima gledali su, kako prolaze naše jedinice u savršenom vojničkom redu. Muška i ženska omladina pjevali su razne pjesme i nastojali su da bude našim borcima boravak u

njihovim selima što ugodniji. Oni su se brinuli za prehranu naših boraca. Nitko se nije našao od seljaka, koji bi izdao pokret i boravak naših jedinica u tom kraju. Tako su naši borci produžili put do Sv. Nedelje.

28. V. — oni su izvršili prepad na aerodrom, kojeg su u cjelosti uništili. Vojnički uspjeh videt ćete iz našeg operativnog izvještaja.[1] Domobrani koji su bili smješteni na ovom aerodromu nisu opalili ni jedan metak. Oni su naše borce primili sa velikim simpatijama, a mnoge od njih i sa oduševljenjem. Pitomci koji su bili u jedriličarskoj školi, okupili su se oko naše vojske i bili oduševljeni prijemom koji su doživili od partizana. Oni su sa ushićenjem govorili o partizanima, da su to ljudi koji ne kolju i ne kopaju oči, nego su to zbilja ljudi kakvih do sada nisu još imali prilike vidjeti, koji vole čovjeka a naročito djecu.

Domobrani koji su bili zarobljeni na aerodromu, također su se veoma lijepo izražavali o partizanima, pa je nekolicina od njih dobrovoljno pristupila u naše redove. Naša Brigada mnogo je dobila u ovoj akciji. Njezini borci sve više teže za akcijama u pravcu Zagreba.

U štabu Brigade vlada dobra atmosfera. Druga Pekića, iako nismo dobili naredbe od vas, stavili smo za zamjenika komandanta,[2] a druga Kozlinu[3] za zamjenika komesara, drug Mato[4] otišao je na novi zadatak da bude rukovodilac polit, odjela Brigade.

U posljednje vrijeme neprijatelj je uspio da ubaci u Brigadu svoje špijune, koje smo mi uspjeli pohvatati. Ovi špijuni u glavnom su bili liferovani iz Zagreba. Drugovi u Zagrebu, kod mobiliziranja boraca za našu vojsku, ne posvećuju dovoljnu pažnju, kakve ljude šalju. Naknadno ćemo vas obavijestiti o istrazi, koja se upravo sada provađa. Brigada danas kreće na izvršavanje novih zadataka.[5]

Žumberačko-pokupski odred:

Žumberačko-pokupski odred izvršio je također nekoliko veoma uspjelih akcija. Borci II. Bataljona ovog Odreda razoružali su domobransku posadu u Horvatima, Lekeniku, Odri, u Remetincu razoružali su reflektorce i u Desincu domobrane, kao što vidite prokrstrili su terenom prema Zagrebu i Sisku. Vojnički uspjeh njiho-

[1] Vidi: Dok. br. 4.

[2] Dušan Pekić je na tu dužnost postavljen naredbom GS NOV i PO Hrvatske br. 15 od 21. lipnja 1943.

[3] Miloš Kozlina. Poginuo u Žumberku 28. lipnja 1943. u borbi protiv Talijana i ustaša.

[4] Mato Horvatić

[5] O planiranim akcijama vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 226.

vog 15-dnevnog krstarenja u pravcu Zagreba i Siska vidjet ćete iz našeg operativnog izvještaja. Ovaj Bataljon krstario je na gore navedenom terenu od 17. maja do 2 juna. Na ovom krstarenju on je mobilizirao 40 novih boraca za našu N. O. V. Kud god je prolazio narod ga je sa velikim oduševljenjem primao.

I. Bataljon ovog Odreda zadržavao se je u Zumberku, gdje je imao razne čarke sa ustašama u kojima je i poubijao nekoliko ovih lopova. Ovaj Bataljon također se vrlo dobro držao i može se kazati, da je u zadnje vrijeme prilično sređen.

U štabu Zumberačko-pokupskog odreda izvršili smo izmjene i to drug Draušnik,[6] koji je član AVNOJ-a, premješten je na čisto politički rad i stavljen na raspoloženje OK-u i na njegovo mjesto imenovali smo za politkomesara druga Dijanovića,[7] dosadašnjeg komesara III. Prol. bat. XIII. Prol. brigade. Ovaj drug prema svim izgledima odgovorit će u cijelosti ovome zadatku.

Odred sada broji oko 400 boraca i u najskorije vrijeme pristupit će se formiranju III. Bataljona.

Za vrijeme borbe 20. maja, kada su ustaše, Talijani i bjela garda pokušali prepad prema Zumberku, poginuo je obavještajni oficir našeg štaba drug Reljac.[8] On je bio iznenađen i u borbi sa ustašama časno poginuo. Za vrijeme ovih borbi jedinice XIII. Brigade i Zumberačko-pokupskog odreda natjerale su neprijatelja u bijeg.

Od Moslavačkog odreda još uvijek nismo primili nikakvih izvještaja mada smo poslali kurire, ali se oni još uvijek nisu vratili. Sa ovim Odredom i pored toga što postoji dobar kanal imamo najslabije veze. Tamošnji drugovi ne posvećuju nikakovu pažnju vezama sa našim štabom. Mi smo s njima u vezi samo onda, kada naši kuriri odlaze do njih i čekamo izvještaje dok se vrate. Oni nisu našli za potrebno da sami šalju svoje kurire i uspostavljaju vezu sa našim štabom.

U našem štabu prilike su potpuno sređene i nastojimo da dobijene zadatke u cjelosti izvršimo. Drug Rade[9] otišao je u Moslavinu i na Kalnik sa zadatkom da izvidi stanje u ovim odredima i formira novu brigadu od boraca ovih odreda tako, da na svakom sektoru ostavi po jedan bataljon, koji bi pretstavljao jezgro za jačanje ovih odreda u budućnosti.[10]

[6] Jurica Draušnik bio je politički komesar Žumberačkoga NOP odreda od njegova formiranja. Tu je dužnost obavljao i poslije preimenovanja tog odreda u Žumberačko-pokupski NOP odred.

[7] Tomo Dijanović

[8] Rudolf Reljac

[9] Rade Bulat

[10] Do formiranja brigade nije tada došlo. Kasnije je na Kalniku formirana brigada »Braća Radići« (4. rujna 1943), a u Moslavini — Prva moslavačka NO brigada (21. rujna 1943).

U zadnje vrijeme naš agit-prop izdao je 3 broja lista »Naša fronta«, koji izlazi redovito svakog tjedna sa namjerom da daje točan pregled operacija naše vojske, a pored toga i izvjesne informacije s terena naše Zone. U prilogu vam šaljemo 2 tiroja ovog lista pa vas molimo da nam dadete svoje primjedbe na sadržaj samog lista.

Što se tiče veza sa Zagrebom, momentalno su one prilično uredne. Naš odio još uvijek nismo formirali, pa u tu svrhu komesar našeg štaba danas odlazi u određenom pravcu sa zadatkom da se i to pitanje konačno riješi.

Stanje u našoj bolnici vidjet ćete iz izvještaja referenta saniteta našeg štaba.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[11]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1474, f. 1, dok. br. 28.

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 178, str. 738-744.

8

1943, lipanj 2.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama od 24. do 30. svibnja 1943. godine

ŠTAB ŽUMBERAĆKO-POKUPSKOG
N. O. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE
Broj: 5
Dne 2. juna 1943. g.

Operativni izvještaj.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Naš I. bataljon nalazio se na sektoru Zumberka, te vršio uglavnom osiguranja i davao patrole prigodom kojih je dolazilo do okršaja s ustašama.

[11] Marko Belinić

II bataljon, nalazio se na sektoru Pokupja, gdje je razoružao neke neprijateljske posade i vršio mobilizaciju.

23. V. I bataljon nalazio se sa svojim jedinicama na Oštrcu, Drašći Vrhu i Plešivici i davao patrole. Jedan vod konfiscirao je žito u mlinu u Draganićima, a 2. četa uhapsila je u Drašći Vrhu neke narodne izdajice i konfiscirala njihovu imovinu. Jedna četa II bataljona krenula je prema Velikoj Gorici i razoružala posadu na stanici Odra. Zarobljeno je 19 domobrana s ratnom spremom, a zaplijenjeno 19 karabina sa 650 metaka. Utrošeno 10 metaka.

24. V. I bataljon nalazio se s 1. četom u Brezovici, 2. četom u Pećnu i Stićima, a 3. četom u Kupčini.
II bataljon se odmarao u Lučelnici i prikupljao podatke o neprijateljskim posadama.

25. V. I bataljon se nalazio na istom položaju kao dan ranije, upućivao patrole, te imao vojno izučavanje i zanimanje. II bataljon imao je pokret prema Lekeniku i stigao u selo Zebinac.

26. V. I bataljon se prebacio na sektor Pećno-Višoševići sa zadatkom da tuče neprijatelja prilikom njegovog izlaska iz garnizona. U selu Višnjevcu uhapšeno je šest ljudi, koji su dopraćeni u Štab odreda, a po tome pušteni.
II bataljon razoružao je neprijateljsku posadu u Lekeniku. Zarobljen je 91 domobran (55 pravoslavaca radne bojne i 36 Hrvata stražara), a zaplijenjeno: 34 puške sa 4.500 metaka. Sam napad je slabo izveden, a borbenost nije došla do izražaja, što srećom nije niti bilo potrebno. Uništen uređaj na pošti.

27. V. I bataljon je bio na istom položaju kao dan ranije, te konfiscirao s jednim vodom u Draganićima 20 vagona žita. II bataljon se zadržao na terenu oko Siska.

28. V. Čete I bataljona bile su na položaju: Višoševići-Stići-Brezovac, te je došlo do borbe s ustašama, koji su u nekoliko kolona kretali prema položajima I bataljona. Uslijed pritiska nadmoćnijeg neprijatelja, napustio je bataljon Višoševiće, gdje se nalazila jedna četa, te zauzeo položaj na kotama nad Stićem. Neprijatelj je ušao u Višoševiće i Stiće, ali se nije zadržavao nego odmah povukao. Nakon toga bataljon je zauzeo ranije položaje.
Za vrijeme borbe dezertirao je Govljak Andrija, partizan 3. čete, rodom iz sela Đakova. Borba je trajala od 8 do 14 sati. Ubijena su dva ustaše, od kojih jedan rojnik. Broj ranjenih

ustaša nije poznat, a vjerojatno nije velik, pošto su borci I bataljona redovno prerano odgovarali vatrom na ustašku vatru.

II bataljon zadržao se na terenu oko Siska, te krenuo na teren oko Velike Gorice.

29. V. Pošto je neprijatelj ponovno počeo nastupati prema položajima I bataljona, bataljon je zauzeo pogodnije položaje iznad Stića, ali neprijatelj nije dalje kretao, nego se povukao. Jedan vod upućen je da uspostavi vezu s III bataljonom XIII P. U. B.[1] na Plešivici, te mu je ostavljena veza u Višoševićima, a ostali dijelovi bataljona zauzeli su položaje iznad Gračaca i Kostanjevca, te davali potrebne patrole.

30. V. Dvije čete I bataljona nalazile su se na sektoru Željezno i davale patrole u pravcu Gornje Vasi, a jedna četa s pionirskim vodom nalazila se u Sopotama, od kuda su davali patrole prema Tomaševcima i na Pleš.[2]

31. V. 3. četa I bataljona krenula je u Drage, da odprati hranu za bolnicu, a ostale jedinice tog bataljona držale su položaj na sektoru Željeznog i Sopota, te davale patrole u pravcu neprijatelja.

U I bataljonu rasformiran je pionirski vod i formiran omladinski vod, u koji su ušli svi drugovi koji nisu služili vojsku, a nisu dugo vremena u partizanima.

Minerska grupa: sastoji se od 8 drugova, a u toku mjeseca maja izvršili su na terenu Pokuplja i na pruzi Zagreb-Sisak slijedeće akcije:

1. V. izvršena je akcija na vlak Turopolje-Peščenica, koji je prevozio ratni materijal. Onesposobljena je lokomotiva i nekoliko vagona, a saobraćaj prekinut 11 sati.

4. V. zaplijenjeno je u općini Čiče: 1 pisaća mašina, 2.500 araka papira, 4.500 koverata, 1 ciklostil sa jednom tubom boje, 1 ispravni stolni telefon, 15.000 kuna, 1 pištolj i 1 lovačka puška.

5. V. skinuto nekoliko domobrana.

6. V. razoružali neke domobrane i civile; dobiveno: 1 karabin sa 40 metaka, 1 pištolj, 2 bombe, 1 flobert i 1 trocijevna lovačka puška s dosta municije.

8. V. postavljena zasjeda pljačkaškoj bandi koja je pljačkala na tom terenu, ali nije naišla.

[1] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[2] Odnosi se na aerodrom Pleso.

9. V. praćene su živežne namirnice za Zagreb od K. K. Vel. Gorica.

12. V. prebačene su namirnice preko Save.

13-19. V povukli se u šumu, radi dobivenih vijesti o ofanzivi.

20. V. od šustera koji radi za neprijateljsku vojsku zaplijenili nešto šusterskog materijala.

21. V. bili u šumi, jer je trajala neprijateljska ofanziva.[3]

22. V. oplijenili općinu Vukovina, zaplijenili: 21.250 tabaka pisaćeg papira, 1.700 indiga, 1 ispravan ciklostil sa priborom, 1 pisaću mašinu, 13 vrpci, 120 olovaka, 4 kutije pečata, 1 ispravan stolni telefon, 1 karabin s 2 opasača i nekoliko pari odijela, te 12.000 kuna.

23. V akcija na vlak sa ratnim materijalom, te vlak izbačen iz tračnica. Kako se saznaje imade 3 mrtva i nekoliko ranjenih. U vlaku je bila njemačka vojska. Prekid saobraćaja 10 sati.

25. V razoružali lugare te dobili: 5 lovačkih pušaka sa municijom 1 ostale spreme.

28. V spremili akciju na vlak V. Gorica, ali nije naišao.

29. V akcija na vlak Vel. Gorica-Odra. Naišao je kontrolni vlak sa 2 nezakopčana vagona natovarena šljunkom. Jedan vagon je uništen, drugi oštećen i lokomotiva. Saobraćaj prekinut 8 sati.

30. V krenuli na put za Zumberak.

Sprema zarobljena nalazi se većim dijelom kod terenskih radnika u Horvatima, koji će ju dopremiti u ovaj odred, a sitnije stvari je grupa[4] predala ovome odredu. Grupa je dosta dobra, samo je kvare dvojica drugova, koji će biti smijenjeni uslijed nediscipline i nedoličnog ponašanja prema civilima na terenu.

Naš I bataljon nalazi se sada s 1. četom u Sloveniji, koja je pratila hranu, jednom četom na Plešu i jednom kod Željeznog, koja je dala jedan vod prema Noršić Selu. II bataljon se nalazi na terenu Pokupja i pozvan je u sastav odreda.

[3] Vidi: Dok. br. 10.

[4] Riječ je o Udarnoj grupi Pokupja. Vidi Zbornik VII, tom V, knj 17, izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnom štabu Hrvatske od 18. srpnja 1943. godine.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:[5] si. odsutan.

Komandant:
Boris Balaš, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1604, f. 2, dok. br. 4.
Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 27, str. 35-38.

9

1943, lipanj 2.
Zagreb

Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb u povodu smrti Pa via Lončara, dotadašnjeg sekretara Okružnog komiteta čiju će dužnost preuzeti Rudolf Gluhak

Dragi drugovi,

Teško nas je kosnula vijest o smrti druga Prigorca,[1] koju smo danas od vas primili, jer u njemu gubimo jednoga od naših rijetkih drugova. Njegova smrt je za partiju težak gubitak.

Zato nastojte, dragi drugovi, da svojim pojačanim radom nadoknadite taj gubitak. Nadamo se da ćete vi, unatoč svih poteškoća, biti u stanju da vodite našu partisku organizaciju, kao i da ju vodi naš drug Prigorac. To treba da bude vaš zavjet nad njegovim grobom.

Mi ćemo vam sa svoje strane pružiti punu pomoć u vašem radu. Zasada neka drug Brko[2] vrši dužnost sekretara. Poslovi nas sprečavaju da ne možemo odmah doći do vas da se lično o svemu dogovorimo, ali se nadamo da će to biti vrlo brzo. Neka drug Brko stoji u vezi sa vašom kurirkom po kojoj ćemo vam uskoro javiti dan našega sastanka sa vama. Dotle imamo puno povjerenje da će rad kod vas teći onako kako treba.

[5] U to je vrijeme politkomesar Zumberačko-pokupskoga NOP odreda bio Tomo Dijano-

[1] Pavao Lončar
[2] Rudolf Gluhak

2/VI. 1943.

Drugarski pozdrav
Smrt fašizmu — sloboda narodu!
Stevo,[3] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2391

10

1943, lipanj 2.
Karlovac

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga sektora Ministarstva oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana u Pokuplju, u svibnju 1943. godine

»ZAPOVJEDNIŠTVO I. SEKTORA
Op. Br. 1984/taj.
U Karlovcu, dne 2. lipnja 1943.

Predmet: Relacija za mjesec
svibanj 1943 godine

1. — MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA (OPERATIVNI ODJEL)
2. — OBĆEM VOJNIČKOM POVJERENlC. KOD SUPERSLODA'
3. — SASTAVAK - - -«

».. .2. V. 1943. Dijelovi XXX. ustaške bojne imali su manji odpor sa neprijateljem u Kupčinskoj Šumi, no bez žrtava.

3. V. 1943 Prikupljeni su podatci, da se jedna neprijateljska skupina u jačini oko sto ljudi nalazi u Kupčinskoj Šumi i oko Crne Mlake.[2]

U svrhu uništenja ove skupine izvršeno je čišćenje navedenih šuma na slijedeći način:

Posada Zdenčina: krenula je u 4 sata pravcem: Zdenčina — šuma Lukavec — v. t. 130 (šumska pruga) v. t. 123 — v. t. 119, sa zadatkom, da izbije na sjeverni rub jezera Crna Mlaka, a sa jednim djelom da zahvati sjeverozapadni rub jezera Crna Mlaka.

_____[3] Ivan Krajačić

[1] Viša komanda oružanih snaga, »Slovenija-Dalmacija«.
[2] Radi se o dijelovima Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

Posada Kupinec: Zatvorila je prostor: Lučko Selo — potok južno od sela Bratina sa zadatkom da prieči eventualni pokušaj neprijatelja da se prebaci u šumu sjeveroistočno od Kupinca i s. Bratine.

XXX ustaška bojna: Sa jedom sati iz sastava posade Pisarovina krenula je u 2 sata pravcem: Pisarovina—šuma Korenke—Crna Mlaka (naseobina) sa zadatkom, da pretrese šumu do Crne Mlake i samu naseobinu Crna Mlaka.

Sa jednom sati iz posade Lasinja krenula je u 4 sata pravcem s. D. Kupčina — v. t. 110, v. t. 107 (Okićki Lug) do jugozapadnog ruba jezera Crna Mlaka.

X ustaška bojna: jedna sat ove bojne krenula je u 4 sata pravcem: s. Šišljavić—s. Močvara—Dubrave—Cisti Grm—potok Volavje—južna obala jezera Crna Mlaka. Jedna sat ove bojne krenula je u 4 sata pravcem: s. Zamršje—v. t. 118—v. t. 110—Prestanište—Turmanice—zapadna obala jezera Crna Mlaka i to na dio istočno od Glogovca.

Jedna sat ove bojne krenula je u 4 sata pravcem: Rečica—Lučko Polje (Častinjak)—Stanište—Jezerečka Suša—Malinje—zapadna obala jezera Crna Mlaka i to zapadno od samog zaseoka Crne Mlake. Za ovaj poduhvat oklopni vlakovi krstarili su po pruzi od 4-11 sati.

Domobranska pješačka dočastnička škola i pohodna sat 3. pješačke pukovnije zatvorile su crtu između željezničke postaje Domagović i Lazina.

U ovom podhvatu zarobljeno je 5 partizana i 1 partizanka i 8 partizana poginulo (prebrajano), zaplienjena 1 strojopuška i 3 puške. Vlastiti gubitci: 2 ustaše ranjeni. ..«

».. .6. V. 1943. X. ustaška bojna upućena je radi zatvaranja pravaca: s. Rečica-s. Rožan Breg (sve uključivo), radi spriečavanja prielaza odmetnika na lievu obalu r. Kupe. XXX. ustaška bojna sa snagama iz posade Lasinja i Pisarovina zauzima s. Lievo Sredičko-s. D. Kupčina (sve uključivo), radi spriečavanja prielaza odmetnicima na lievu obalu r. Kupe.

Dielovi X. ustaške bojne vršili su krstarenje pravcem: s. D. Stative—s. Netretić.

7. V. 1943. 1 sat X. ustaške bojne sa dielovima stožerne bojne sa dielovima stožerne sati iste bojne — postavljene su zasjede u s. Netretić i okolici, radi spriečavanja odmetnika u namjeri da zatvore ovaj pravac, da pučanstvo može dolaziti na sajam u Karlovac...«

».. .8. V. 1943. Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene. . .«

».. .10. V. 1943. V. gorski zdrug vršio je nasilno razviđanje na prostoriji ograničenoj sa crtom: sa sjevera: Z. postaja Zdenčina-Vel. Gorica. Sa zapada: Z. postaja Zdenčina-potok Brebernica-v. t. 111 na potoku Brebernica-D. Kupčina izključno-r. Kupa. Sa istoka: Lekenik, pa duž pruge Lekenik-Vel. Gorica.

Podatci o neprijatelju bili su: U Lučenici šumi (oko 80-100 partizana), oko s. Prvonožine (8 km istočno od Pisarovine) oko 50 part., oko Lievi Stefanki oko 80 partizana, u Burdelj šumi (10 km. zapadno od Lekenika) 100-150 partizana.

U gornjem podhvatu V. gorskog zdruga učestvovale su: dio posade Pisarovina i Lasinja (jedinice XXX ustaške bojne) sa zadatkom, da u 5.30 sati posjedne crtu: s. Gradac-s. Lievo Sredičko i onemogući partizanima eventualno prebacivanje preko r. Kupe bilo sa desne na lievu, ili sa lieve na desnu obalu r. Kupe. Istovremeno dielovi iste bojne vršili su krstarenje između s. Vujanić i Jamničke Kiselice, radi onemogućavanja prodora partizana bilo u pravcu sela Selsko Brdo, bilo u pravcu Kupčinske Šume.

U ovom podhvatu dielovi ove bojne nisu imali sukob sa neprijateljem. . .«

».. .26. V. 1943. Vršen podhvat i to:

Desna kolona: sastav: 9. sat 3. pješačke pukovnije i 3. sat XXX. ustaške bojne nastupala je u 4 sata pravcem: Ozalj-Sv. Rok-s. Zaluka-s.Ferenci-s. Skaljenovica-s. Gorniki-s.Gor. Lović, a 21. V. u 4 sata pravcem Lović Prekrižki-s. Radina Gorica-s. Jezerine-s. Krašić-s. Bresarić-s. Brlenić-s. Draganići.

Lieva kolona: sastav: X. ustaška bojna (bez jedne sati), 4. sat XXX. ustaške bojne. Nastupa u 4 sata pravcem: s. Rozalnice (Slovenija)-s. Zorkovci-s. Vivodina-s. Belošić-Oštrc (v. t. 569), do crte: s. Galin-

	Oštre (v. t. 569). 21. u 4 sata produžava pravcem: s. Prvinići-s. Prekrižje-s. Strmac-s. Pribić-s. Izimje. U ovom podhvatu poginulo je 5 partizana.
27. V. 1943.	Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene.
28. V. 1943.	Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene.
29. V. 1943.	Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene.
30. V. 1943.	Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene.
31. V. 1943.	Proteklo u miru. Na svim postavima bez promjene.

IZ KU ST VA:

Kao što su opisana u relaciji pod broj. 926/taj. od 2. III 1943. godine.

N E D O S T A T C I :

Kao što su opisani u relaciji pod Op. Br. 926/taj. od 2. III. 1943 godine.

Izkazi gubitaka ne dostavljaju se iz razloga, što sve jedinice iste dostavljaju svojim matičnim zapovjedničtvima, pa bi se u tom slučaju pokazali dvostruki.

Priedlozi za odlikovanja: nema

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK,
(Tomašević)[3]
Tomašević, v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, f. 2-1, dok. br. 10.

Zbornik VII, tom V, knj. 16. dok. br. 115, str. 321-325.

[3] Ivan Tomašević

11

1943, lipanj 3.

Dopis Centralnoga komiteta KP Hrvatske Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku s popisom kandidata PK SKOJ-a za skupštinu ZAVNOH-a

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dne 3. VI. 1943.

P. K. SKOJ-a za Hrvatsku

Dragi drugovi,

Vaši kandidati za skupštinu ZAVNOH-a treba da se prijavi kod Inicijativnog odbora ZAVNOH-a 13. VI. ujutro. Predviđeni su ovi kandidati: Kranželić Ivan, Mojmir Martin, Grahovac Bude, Ćosić Desa i Kufrin Milka.

Drugovi treba da unaprijed spreme govore za skupštinu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:

M P [2] **Andrija,**[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/317

[1] Andrija Hebrang
[2] Okrugli pečat: Centralni komitet KP Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

12

1943, lipanj 3.

Okružnica AGITPROP-a Centralnoga komiteta KP Hrvatske podređenim organizacijama s uputama za poboljšanje agitacijsko-propagandnoga rada

AGITPROP CENTRALNOG KOMITETA
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dragi drugovi, u posljednje se vrijeme primjećuje da u našoj agitaciji i propagandi napose u masovnim sastancima i zborovima do izražaja dolazi niz slabosti i manjkavosti koje sasvim ozbiljno dovode u pitanje uspješnost naših napora u tom radu. Mi ćemo vam ovdje nabrojati samo neke glavnije takove pojave, koje treba bezuvjetno i što prije odstraniti na liniji poboljšanja našeg agitprop rada.

Na prvom mjestu na svim zborovima — masovnim sastancima govornici najradije drže preduge govore, kojima nerijetko samo zamaraju slušaoce i dosađuju im. Govornici naprotiv mjesto toga treba da budu kratki, jasni i jezgroviti. Uz glavnog govornika, čiji govor dovoljno da traje od 20-30 minuta, svi ostali govori ne smiju preći granicu od 10-15 minuta trajanja, tako da cijeli sastanak — zbor bude završen u roku od 1 1/2 sata otprilike. Kratkoća trajanja ne smije ići na uštrb jasnoće i na račun toga ne smije se ispuštati ništa što je bitno i što svakako u govoru treba iznijeti, nego govornici jednostavno neka se temeljito pripreme i neka se potrude da u najkraćim crtama iznesu na pristupačan način svoje misli već unaprijed promišljene i utvrđene.

Na drugom mjestu, gotovo svi govornici redovno su općeniti — nekonkretni. Govornici se raspričaju o svemu i svačemu na dugo i široko, najrađe ulaze u opća svjetska pitanja — mjesto da u širem okviru izlože konkretna pitanja kotara, općine ili mjesta o kojem je riječ. Najmanje pak govornici vode računa o specifičnim momentima kraja ili sektora u kojem nastupaju i o stepenu zrelosti masa pred kojima nastupaju, tako te ne razlikuju, da li je dotični kraj tek oslobođen ili ne, da li je hrvatski ili srpski, da li je sklon manje ili više NOB itd., već u svim mjestima i prilikama, a kao po nekoj šabloni, ponavljaju uvijek iste opće fraze i zvučne krupne riječi, iza kojih slušaoci ostaju hladni i indiferentni kao i prije samog govora.

Zatim, govornici se već prije sastanka — zbora moraju po mogućnosti sastati i zajednički utvrditi pravac, tok sastanka, kao i

utvrditi kratke teze i sadržaj izlaganja, da bi se međusobno razgraničili. Pri tom treba naročitu pažnju posvetiti tome, da se ne bi međusobno ponavljali, da jedan drugog ne opetuju i da ne govore svi jedno te isto. Što će pak pojedini govornik kazati to zavisi od toga u čije ime nastupa — SKOJ, USAOJ, AFŽ, Vojska i si., o situaciji tog časa u zemlji i u dotičnom kraju i konačno o karakteru mjesta i naroda u kojem nastupa, te se prema tome podešava izlaganje. Samo je po sebi razumljivo na pr. da će govornik ispred NOO govoriti prvenstveno o svem kroz prizmu NOO, t.j. kao pretstavnik narodne vlasti, u ime i o narodnoj vlasti, dok će na pr. pretstavnik Vojske govoriti o vojsci, o njenim potrebama, zadaćama itd., a uvijek u okviru onog šireg izlaganja glavnog govornika koji je već ocrtao opću situaciju i istakao glavne probleme situacije, koji utiču na zadaće, potrebe i djelovanje NOO, Vojske itd.

Konačno mora se voditi računa i o tome, da govornici svakom prilikom i na svakom mjestu ne govore svaki o svemu i svačemu, t.j. u svojim govorima ne smiju nabrajati sve o čem se u određenom času piše i govori, već moraju iz te bogate i velike cjeline izdvojiti ono bitno i značajno za taj čas u tome kraju i to sa naročitim naglašavanjem iznijeti pred slušaoce. Glavni govornik — on treba da se pozabavi sa glavnim, bitnim pitanjima situacije — ostali govornici svaki za svoje područje i sa stanovišta organizacije o kojoj je riječ — već prema tome mora od te cjeline izdvojiti ono naročito što je tješnje povezano i imade uticaja na taj sektor i rad na njemu.

Postoji još i pitanje parola. I parole treba podesiti konkretnim potrebama i prilikama. Na pr. zapaža se da naši drugovi vrlo slabo ističu GŠH, našu vojsku u Hrvatskoj, ZAVNOH itd. — dok naprotiv vrlo rado i to svi govornici i uvijek jedan za drugim vrlo glasno i u mjestima gdje bi preporučljivije bilo naglašavati pomenuta tijela, oni ističu baš obratno: AVNOJ, VŠ, Jugoslaviju i si. Isto tako se zapaža izbjegavanje naziva Hrvatska, kao i strahovanje nekakvo pred »pretjeranim hrvatovanjem«, tako da se tu prave izvjesne nepotrebne koncesije na štetu Hrvata i hrvatstva. To treba izbjegavati i parole postavljati konkretno i na način, da budu i prihvatljive i da populariziraju sva rukovodeća tijela i ustanove NOB. Pored toga nije potrebno da svi govornici ponavljaju uvijek iste zvučne i opće parole, već i tu trebaju parole prilagoditi svom govoru. Na pr. nije potrebno da iste parole izvikuju i pretstavnici Vojske i AFŽ i si., već svi neke zajedničke, a svaki za sebe pak one parole koje odgovaraju govoru, vojska parole o vojski i u vezi sa vojskom, USAOJ isto tako itd.

Na istoj liniji sa ovim nalazi se i sektašenje govornika u vezi sa pretjeranim fraziranjem o K. P., Sovjetskom Savezu, Saveznicima itd., što — kad prelazi izvjesne granice — postaje pravim »Crvenim strašilom« za mase, napose u novo oslobođenim krajevima gdje narod po prvi puta ili tek počima da prisustvuje i sluša izlaganja drugova na sastancima i t.sl. I u tome treba imati potebnu mjeru i pomenute stvari izložiti na odgovarajući način, što opet ne znači da ih se prešućuje, nego ih se postavlja na svoje mjesto.

Preostalo bi još pitanje forme i oblika govora, načina izlaganja. Način izlaganja, jezik i uopće oblik moraju biti pristupačni, jasni i popularni. Isto tako bez svakog suvišnog kićenja, bez suvišnih krupnih riječi, bez fraza i namještenosti. Ne znači to da govor ne smije biti živ i poletan, ali i ovdje potrebna je mjera iznad svega i mora odgovarati kako onom o čemu se govori, tako i času i sredini u kojoj se govori. Inače se stiče neizbježan utisak pretjerivanja, razmetanja sa praznim frazama, što samo može naškoditi namjerama i cilju govornika i ustanove u čije se ime nastupa.

Na kraju sa organizacijom, pripremama i tokom priredbi treba uvijek da rukovode drugovi partijci i partijski komiteti, a preko masovnih tijela i organizacija. Ne smije se tu stvar prepustiti jednostavno narodno-oslobodilačkim odborima, omladinskim ili AFŽ odborima i svoj rad svesti na izdavanje uputa i direktiva, već drugovi u tom radu moraju na svakom koraku aktivno pomagati, kontrolirati i raditi. Uz to za sve veće masovne sastanke treba i moguće je angažirati i sva ona viša slična partijska tijela, naročito kad su u blizini, a koja će bezuvjetno prema mogućnostima pružiti svaku potrebnu pomoć pri organizaciji, pa i učešćem doprinjeti uspjehu.

Bilo bi još niz manjih i krupnijih napomena koje bi trebalo u vezi sa radom naših organizacija ovdje iznijeti i to baš u pitanju o kojem je riječ. Ali nakon ovih naših primjedaba vi ćete i sami — ako se potrudite — moći da ih uočite. Upozoravamo vas, da o svemu ovom povedete ozbiljno računa i da uznastojite navedene i slične manjkavosti otstraniti. Inače će mnogi i mnogi napori i nastojanja ostati ne samo bez uspjeha, već će ovako loše postavljeni propagandni rad slušaoce i narod uopće vjerovatno otuđiti i otjerati, umjesto da ih privuče i da kod njih pobudi željeno zanimanje za sastanke i izlaganja na njima.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

3. VI. 1943.

Drugarski pozdrav
Agitprop CK KPH
..... [1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-42-V/3556

13

1943, lipanj 3.

Pismo Marka Belinića Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojemu javlja imena predloženih kandidata za vijećnike ZAVNOH-a iz zagrebačkoga, krapinskoga i pokupskog okruga, te o radu okružnih komiteta s područja Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske

Drugarskom
Centralnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske

Dragi drugovi!

Primio sam Vaše pismo od 15. V. o. g. prema kojem sam odmah postupio. Pozvao sam ovamo Lakuša,[1] Tuđmana,[2] Popovića[3] i Šimunjaka[4] za koje sam Vam javio još zimus da bi trebali ući u ZAVNOH. Lakuš i Tuđman su međutim stigli do Vas, a Popović i Šimunjak mi još nisu odgovorili na moje pismo. Pa prema tome neće ni doći na skupštinu ZAVNOH-a. Njihova imena nemojte objaviti, jer nisam siguran, da nisu moguće promjenili svoje mišljenje. Naime neznam sigurno dali su saglasni sa mojim predlogom, jer mi ništa ne odgovaraju na pismo.

Sa 0. K. Pokuplja smo se sporazumjeli, da u ZAVNOH iz njegovog terena uđu: Pavić Janko iz Radatovića, Obradović Janko iz Sošica, Mikan Lovro iz Vivodine, Katulić[5] iz V. Gorice i Konjačić[6] iz Pisarovine. Za ove drugove šalje Vam karakteristike 0. K. Iz Krašića nismo mogli nikoga ovog momenta naći, jer je to i dosta kratko vri-

[1] Potpis nečitak. U to je vrijeme radom Agitpropa CK KP Hrvatske rukovodio Otmar Kreačić.

[1] Filip Lakuš
[2] Stjepan Tuđman
[3] Đuro Popović
[4] Stjepan Šimunjak
[5] Ivan Katulić
[6] Ivan Konjačić

jeme. Brat[7] od Stepinca išao bi i nebi išao, a drugog za sada nismo mogli pronaći.

U smislu Vašeg pisma od 13. V. odmah smo postupili. Druga Kozlinu[8] smo postavili za zamjenika komesara brigade,[9] a Matu[10] za rukovodioca polit-odjela. Također smo postavili za zamjenika komandanta druga Pekića.[11] Nismo čekali naredbu G. Š-a, jer moramo brzo brigadu spremiti na njezin put, kao što smo to dogovorili u Bosiljevu. Brigada je u zadnje vrijeme prilično sređena, što se je najbolje vidjelo u akciji na aerodrom u Sv. Nedelji.[12] Sve funkcioniralo kao sat. Nigdje nije bilo nikakvih zastoja, ili zbrke. U ovoj akciji brigada je zapalila 2 aviona i 30 jedrilica zatim je zapalila sve hangare i zgrade. Zaplijenila je 3 teška mitraljeza, 2 puško-mitraljeza, 5 šmajsera, 61 pušku, 10.000 metaka, 2 kamiona spreme i nekoliko pisaćih mašina. Borci i rukovodioci sjajno su se držali. Svi su bili zadovoljni što se ide u ovu akciju zbog toga što je to blizu Zagreba. Domobrani su se također dobro držali. Ni jedan nije pokušao da opali metak.

Zumberački Odred također dobro napreduje kako brojčano, tako i kvalitativno. On je također imao nekoliko lijepih akcija. U posljednjim danima razoružao je ponovno Lekenik. Uhvatio je bogati plijen i oko 100 zarobljenih domobrana. Partijska organizacija u odredu još nije najbolje sređena, jer su tamo većinom mladi i neiskusni drugovi. No, ono što je u partiji to je dobro i odano. Mineri zajedno [sa] diverzantima ovog odreda i nekim drugovima iz K.K. V. Gorica su srušili između Siska i Gorice jedan njemački transportni vlak.

Što se tiče rada N.O.O-a on nešto kreće naprijed. Mnoge organizacione nedostatke u radu polako se ispravlja. Naime jedno od najvažnijih pitanja bilo je da odbori ne budu neka birokratska tijela, koja pretvaraju svoje djelovanje u izdavanje naredaba, već da budu organi borbe za slobodu naroda i da omoguće narodu aktivno učestvovanje u izgradnji njegove vlasti. Ranije je bio slučaj da su odbori izdavali naredbe, a narod ih je morao izvršavati. Partijska organizacija u N.O.O.-u ispala je kao tutor, a ne učitelj i predvodnik. Sad smo održali konferencije N.O.O.-a i objasnili kako treba raditi da bi narod bio organiziran oko svoje vlasti i da ju sam izgrađuje — da sam donosi odluke o svemu. U tu svrhu podijeljen je rad odbora

[7] Miško Stepinac
[8] Miloš Kozlina
[9] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[10] Mato Horvatić
[11] Dušan Pekić
[12] Vidi: Dok. br. 4.

na sektore za koje odgovaraju pojedinci u odborima, a za svaki se sektor osniva aktiv od seljaka, omladine i žena /zajednički aktiv za pojedina pitanja/ u kojem ljudi sami donose odluke što treba raditi, a u takvim aktivima bit će obuhvaćeni svi ljudi i da sami daju inicijativu odozdo, a da ona ne dolazi u formi naredbe odozgo. Odbori će regulirati ovu inicijativu i kordinirati cjelokupni rad, dok će općinski komiteti rukovoditi cjelokupnim radom N.O.O-a i masovnih narodnih organizacija, dobivajući inicijativu odozdo. U aktive što sam ih gore spomenuo primat će se i najmlađe, koji pokazuju sposobnosti za rad po pojedinim sektorima, koji su važni za život naroda i narodno-oslobodilačke borbe. Na sličan način će se raditi i na neoslobođenom teritoriju. Ova pitanja pretresli smo temeljito na sjednici O.K.

Iz Zagorja i Zagreba smo dobili pismo u kojem nas drugovi obavještavaju, da su u Zagorju veoma dobri uslovi za oslobađanje izvjesnih teritorija, kao na primjer kotara Klanjec i Pregrade. Oni nam također pišu da su dobri uslovi i za mobilizaciju i formiranje jednog Zagorskog Odreda, ali bi trebalo da tamo bude jedinica od svojih 150 ljudi koja bi poslužila za kostur formiranja odreda. Mi smo javili Kalničkom Odredu da pošalje tamo jednu jaču jedinicu u sastavu jednog bataljona, koja će stalno vršiti tamo akcije i mobilizirati i na taj način omogući formiranje odreda u tom dijelu. Što se tiče oslobađanja teritorija od dva kotara, izgleda da drugovi malo optimistički gledaju.

Kalnički Odred i Varaždinski O.K. prave grube greške. Oni su izdali jedan letak i zajedno ga potpisali. Mi smo taj letak poslali G.Š.-u pa ga možete vidjeti. O tome smo pisali na Kalnik, a skrenuli smo pažnju i drugovima u Zagrebu, da se zainteresiraju za tu stvar, kako ne bi u buduće došlo do sličnih, a možda i krupnijih grešaka.

Jedno od važnih pitanja, koja interesiraju naše kadrove u brigadi i na terenu, jeste pitanje raspusta K.I.[13] Na održanim konferencijama našeg aktiva objasnili smo to pitanje prema izjavi druga Staljina i rezoluciji, koju je izdao Izvršni Komitet K.I. Naime mi smo stvar postavili tako, da je K.I. izvršila svoju historijsku misiju i nastupio je čas kad nije nužno da ona postoji. Osim toga smo objasnili da je nastupilo vrijeme kad je potrebno mobilizirati sve snage u borbi za obaranje fašizma i razbijanje imperijalističkog lanca bez obzira na razno stranačko i ostalo opredjeljenje. Nastupilo je vrijeme kad je korisno da se K.I. raspusti, a samim tim ne bi bilo korisno da se ne raspusti. Borba se razvija na viši stupanj i sada je potrebno odkloniti sve što bi moglo smetati za dizanje svih narodnih

[13] Komunistička internacionala.

slojeva na borbu protiv fašizma. To smo potkrijepili i činjenicom da K.I. nije u toku trajanja ovog rata izdala ni jedan proglas, a nije izdala ni uobičajene proglase za 1. maj i 7. novembar. Nadalje smo stvar postavili tako, da je moć Sovjetskog Saveza toliko porasla kad nije nužno da K.I. postoji. Osim toga to je dokaz da će zaista svaki narod morati sam da rješava svoje pitanje, a ne da čeka da mu ga netko drugi riješi. U tom smislu mi smo objasnili ovo pitanje. Raspoloženje naših boraca u vezi s time bilo je vrlo dobro. Postavili smo i nove zadatke i skrenuli smo pažnju svima kako u vojsci tako i na terenu, a da sada postoje mogućnosti još veće mobilizacije sviju rodoljuba u borbu protiv fašizma, ali postoji i veća opasnost od sektaštva. Postavili smo zadatke tako, da se svi drugovi drže u radu konkretnih stvari, a da se ne zanašaju na nekim šemama i frazama, što je u ostalom stalno naglašavano u partijskom materijalu.

U zadnje vrijeme neprijatelj nam ubacuje špijune u naše redove, a naročito imade zub na XIII. brigadu. Zahvaljujući nedovoljnoj budnosti partijskog članstva i cijele organizacije uspjelo je neprijatelju da nam ubaci nekolicinu ustaških bandita u brigadu, koji su se krili već dulje vremena i obavještavali ustaše o stanju u brigadi. Uspjelo nam je iste pohvatati, barem jedan dio, ali se istraga nastavlja i dalje, pa ćemo i sami uložiti najviše napora da [ih] istrijebimo. Mesić[14], bivši agent iz Zagreba, također je bio umiješan u tu špijunsku aferu. Još nije istraga u cijelosti završena, a kad to bude obavjestit ćemo i vas kako je svršila.

Izvještaj o organizacionom stanju u brigadi još nam nije poslan, a kad to bude poslat ću ga odmah.

U vezi gore navedenog špijunskog rada, u zadnje vrijeme bilo je nekoliko slučajeva dezerterstva, što su imali u zadatak razni špijuni i tako na taj način obavještavali neprijatelja o svemu što su znali iz brigade. Drugovi su u brigadi dosta slabo shvatili svoj zadatak da paze na sve pojave da im se ne uvuku neprijateljski elementi.

27. V. održana je sjednica O.K. Pokuplja, na kojoj su bili prisutni svi članovi. Prema vašim direktivama stavili smo na diskusiju odnos druga Stipe[15] i Miška[16]. U samoj diskusiji uskrsnulo je još jedno pitanje, a to je držanje druga Naceka[17] prema drugu Mišku. Drug Stipe se je tužio da je on zapostavljen i da se drug Miško prema njemu drži kao da mu je on poslodavac. Dok je drug Miško tvrdio da drug Stipe je previše zatvoren i čudno se drži prema nje-

[14] **Ivan Mesić**
[15] Stipe Ugarković
[14] Lutvo Ahmetović
[17] Ignac Pipić

mu. Konačno je utvrđeno da je drug Stipe pomalo ambiciozan i nije mu bilo jasno dali je on više u O.K. ili drug Miško. Tako je drug Stipe pomalo počeo da mrzi Miška i u tom nepravilnom odnosu išao tako daleko, da je pred nekim drugaricama govorio da je u O.K. sve nepravilno i da se slabo radi. Dok je drug Miško istovremeno govorio pojedinim članovima O.K. kako drug Stipe okuplja neke ljude oko sebe, što mu izgleda da grupaši itd. Ovaj odnos između njih dva primjetili su i ostali članovi i izgledalo im je da jedan i drugi agitira za sebe, kako bi se na taj način zadržali na izvjesnim pozicijama. Došlo je do toga da se je drug Nacek zbog toga što mrzi lično druga Miška opredjelio na stranu Stipe, a Ivica[18] i Duka[19] na stranu druga Miška, dok je drug Mika[20] i Bendo[21] ostao po strani. Drug Nacek je priznao da mu drug Miško nije najsimpatičniji zbog toga što brzo i oštro reagira na izvjesne greške, koje on imade u radu. Drug Ivica je rekao da se je čisto automatski opredjelio na stranu druga Miška, jer mu je izgledalo da on radi najpravilnije.

U stvari je došlo do toga iz slijedećih razloga: Drug Stipe nije se mogao pomiriti s time, da je drug Miško najodgovorniji kao sekretar O.K. i u njegovom radu ga vidio uvjek iznad sebe. On se nije smatrao dovoljno odgovornim za rad pred njim, već je stalno gojio u sebi mišljenje da je to za njega ipak nešto sitno, jer on direktno odgovara za svoj rad C.K-u. Drug Miško je opet bio prema njemu preoštar i nije mu znao prići sa prave strane, da ne reagira suviše oštro na njegove mane i tako je došlo do netrpeljivosti. Druga Stipu su neki drugovi smatrali članom C.K. i tako pomalo omalovažavali druga Miška i obraćali se na Stipu. Drug Miško se je time našao u nezgodnoj situaciji i vidio je u tome grupašenje Stipe.

Sve naprijed iznešene stvari temeljito su prodiskutovane i ukazana je greška u tom odnosu, kao i posljedice koje bi mogle iz toga proizaći. Drug Miško pravilno se je samokritički ponio prema svojim greškama, dok je drug Stipe ostao na pola.

Za sada su te stvari raspravljene i izgleda da barem u dogledno vrijeme neće doći do nekih nesuglasica, ali da li će to biti trajno malo je vjerojatno. Kad bi kod druga Stipe bilo više samokritike onda bi stvar bila lakša, ali on je slabo samokritičan. On bi se mogao u tom pogledu ispraviti, ali izgleda da on se smatra poniženim da otvoreno samokritički istupi pred drugom Miškom za izvjesne greške koje čini. On je učinio grube greške u odnosu prema kadro-

[18] Ivica Lopaić
[19] Duka Vasić
[20] Mika Špiljak
[21] Stjepan Koren

vima u Pisarovini o čemu Vas sigurno O.K. obavještava, ali slabo je podnio samokritiku u tom pogledu.

O političkim prilikama na ovom sektoru sigurno Vas obavještava O.K. pa mislim da nije potrebno da i ja o tome pišem.

U našem štabu prilike su potpuno sređene. Drug Rade[22] se je mnogo promjenio u zadnje vrijeme. Nije više tvrdoglav kao prije i dade si dokazati kako treba raditi. Drug Vlado[23] je dobar, to naročito važi za sitne stvari u vojničkom pogledu. On je dobar i kao partijac. Jedino je nesiguran kod izvjesnih akcija, ali to onda kad su one u toku. On nije nesiguran zbog neznanja, nego zbog neke brige kako će to sve ispasti, a u toj brizi često je i nesiguran, te daje preveliku važnost neprijatelju. Mi se inače po svim pitanjima u cijelosti slažemo. Naša jedinica, kao i jedinica štabskog osoblja redovno se sastaju na radni prosvjetni sastanak. Naš Agitprop izdao je do sada tri broja lista »Naša Fronta«, kojeg Vam u prilogu dostavljam. List »Narodni Strelac« također je sada u štampi. Ovaj list bit će stručnog karaktera iz kojeg će borci moći nešto naučiti.

Drug Rade je ovih dana otišao u Moslavinu i Kalnik. On je dobio zadatak da pripremi teren za veće operacije i pristupi formiranju jedne brigade od izvjesnih dijelova Kalničkog i Moslavačkog Odreda. Uslovi za to postoje. Na terenu će u tom slučaju ostati po jedan bataljon, a našim dolaskom tamo vršili bi operacije sa dvije brigade.

Ja odlazim također malo niže zbog organizacije našeg odjela o kojem smo razgovarali. Javit ću Vam čim se vratim kako smo stvar uredili. Sa Zagrebom imamo sada stalnu vezu.

Za sada drugo nema ništa nova.

Drugarski borbeni pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

13.VI. 43 **Marko,**[24] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1173

[22] Rade Bulat
[23] Vlado Matetić
[24] Marko Belinić

14

1943, lipanj 3.

Operativni izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama jedinica od 13. travnja do 1. lipnja 1943. godine

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Oper. br. 514/43.
3. juna 1943.4

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Vojnička situacija na sektoru Žumberka ista je i nije izmijenjena od posljednjeg izvještaja.[1] Ustaše i Talijani vrše po neki puta male ispade.

Vojnička situacija na sektoru Kalničkog odreda postaje nešto povoljnija za nas. Neprijatelj nema jačih snaga da prikupi za veću ofanzivu, te vrši samo povremeno jače ispade. Kod njemačke posade[2] u Rasinji i Koprivnici primjećuje se demoralizacija i prilikom posljednjeg ispada koga su vršili na Kalnički odred brzo su se povukli u svoje garnizone pod udarcima naših boraca.

Vojnička situacija kod Moslavačkog odreda nije nam poznata jer nemamo već duže vremena od njih nikakovih vijesti.[3]

AKCIJE:

XIII Prolet, brigada »Rade Končar«:

19. V. — Jedan bataljon XIII Brigade izvršio je rušenje pruge Zagreb-Karlovac kod Draganića. Pruga je prekinuta na nekoliko mjesta, saobraćaj je stao 12 sati. Zbog nailaska blindiranog vlaka zadatak nije bio izvršen u potpunosti.

20. V. — Neprijatelj je izvršio ispad iz Metlike, Ozlja i Karlovca u pravcu Vivodine i Krašića.[4] Jačina neprijatelja bila je 500-600 vojni-

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 31.
[2] Riječ je o dijelovima 187. rezervne divizije.
[3] Vidi: Dok. br. 38
[4] Vidi: Dok. br. 10.

ka i 4 tenka. Brigada je bila koncentrisana na položajima oko Vivodine, napala na neprijatelja koji je izašao iz Metlike i došao do Krmačine i potjerala ga preko Kupe. Neprijatelj je u selo Krmačina ušao neprimjećeno rano ujutro i tu iznenadio na spavanju obavještajnog oficira naše Zone druga Reljca i jednog pratioca. U borbi sa neprijateljem drugovi su poginuli. Neprijatelj je prilikom povlačenja imao 6 mrtvih i oko 15 ranjenih.

23. V. — Brigada je izvršila pokret u pravcu Krašića i Pribića.

28/29. V. — Brigada je izvršila napad na zrakoplovnu jedriličarsku školu u Sv. Nedelji.[5] Sa posadom se imala veza i ista je razoružana bez metka. Zarobljeno je 70 domobrana i 60 učenika jedrenja. Zaplijenjeno je 3 t. mitraljeza — francuska, 2. p. mitraljeza, 5 šmajsera, 100 pušaka, 10.000 metaka, 50 of .bombi, 1 polj. telefon, centrala od 5 brojeva, 5 poljskih telefona, 2 kim. tei. kabla i mnogo razne vojničke spreme. Uništeno je i zapaljeno: 2 aviona »Fizir F.N.« (školski avioni), 4 velike jedrilice i preko 3o jedrilica »Maketa«, stambene zgrade i radionica.

U naše redove stupio je dobrovoljno jedan oficir i 5 domobrana, 3 oficira, 4 učitelja letenja i 4 podoficira zadržali smo u zarobljeništvu.

Kalnički p. odred:

13. IV. — II Bataljon Odreda izvršio je napad na putnički voz na pruzi Bjelovar-Kloštar.[6] Zarobljeno je: 47 domobrana, 1 ustaša, 5 dom. oficira, 1 njemački vojnik i 3 legionara. Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 16 karabina, 1 sanduk municije, 16 bombi i velika količina vojničke spreme. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 2 ranjena. Naši gubici: 3 ranjena, od kojih dva teže.

Istoga dana Bataljon se sreo sa jednom satnijom domobrana kod s. Lasovca, napao na neprijatelja, zarobio 2 domobrana, zaplijenio 3 karabina i 6 sanduka municije.

19. IV. — II Bataljon napadnut je u s. Gornje Sredice od 1 satnije domobrana.[7] Neprijatelj je odbijen, zarobljen je jedan domobran, zaplijenjeno 2 karabina i 180 metaka.

22.IV. — Zaplijenjeno je u općini Raven 20 lovačkih pušaka i 500 klg masti, spaljena je općinska arhiva.[8]

24. IV. — II Bataljon izvršio je napad na Sv. Ivana Zelinu, razoružana je žandarmerijska stanica, i spaljena arhiva poreske uprave, kotarskog poglavarstva i općine. Zaplijenjeno je 15 karabina, 10 piš-

[5] Vidi: Dok. br. 4.
[6] Vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 249.
[7] Isto.
[8] Isto.

tolja, 30 bombi i preko 4.000 metaka i mnogo druge razne vojničke spreme.[9]

I Bataljon u zasjedi kod s. Slanja uništio je jedan voj... [10] likvidirao 2 ustaša, zaplijenio 2 karabina i 120 metaka.

22. IV. — I Bataljon izvršio je napad na ž. st. Mučna Reka. Zarobljeno je 100 domobrana radne bojne, zaplijenjeno je 27 karabina.[11]

25. IV. — I Bataljon napao je žandarmerijsku stanicu Đelekovec. Zaplijenjena je 21 puška i 1 šmajser.[12]

27. IV. — Neprijatelj je izvršio ispad iz Ludbrega prema Dugoj Rijeci.[13] I i II Bataljon napali su na neprijateljsku kolonu iznenada, kolona je razbijena, neprijatelj se u bijegu vratio. Zaplijenjeno je 25.000 »Mauzer« metaka, 10 karabina i 1 radio-stanica, i mnogo druge razne spreme. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, zarobljena su 2 domobrana. Naši gubici: 4 mrtva i 6 ranjenih.

29. IV. — I i II Bataljon krenuli su za Bilo-goru.

30. IV. i I.V. — Formiran je III Bataljon.[14]

3. V. — Neprijatelj je kod s. Rijeke iznenadio I Bataljon.[15] Tom prilikom imali smo 3 mrtva i 6 nestalih, koji su živi pali u ruke neprijatelju. II Bataljon napao je na neprijatelja u mjestu Kapela. Zarobljeno je 35 domobrana, zaplijenjeno je: 1 t. mitraljez, 49 pušaka, 1. p. mitraljez i 15.000 metaka, i velika količina razne vojničke spreme. Naši gubici jesu 2 mrtva i 2 ranjena, gubici kod neprijatelja nisu poznati.

8. V. — I Bataljon minirao je i uništio rudnik Sv. Mariju kod Završja.

9. V. — I Bataljon srušio je željezničku prugu kod Novog Marofa. Tom prilikom uništena su 3 automobila.

10. V. — I Bataljon u zasjedi kod Varaždinskih Toplica zarobio je 2 oficira, 3 domobrana i 1 ustašu. Zaplijenjen je jedan karabin i 1 šmajser.

8. V. — III Bataljon dobio je zadatak da razoruža posadu u Prkosu.[16] U toku noći neprijatelj je krenuo da napadne na naš Bataljon, koji se nalazio u Velikom Pogancu. Tako je došlo do susreta sa neprijateljem u s. Grabičanima. Izvršen je juriš na neprijatelja koji je razbijen počeo bježati. Zaplijenjena su 2 t. mitraljeza, 1 laki mino-

[9] Isto.
[10] Na ovom mjestu dokumenat je oštećen.
[11] Kao bilj. 6.
[12] Isto.
[13] Isto.
[14] Isto.
[15] Isto.
[16] Isto.

bacač, 3 karabina i 1.500 metaka. U toj borbi nismo imali gubitaka, gubici neprijatelja nepoznati.

Stanje u Kalničkom odredu:

Na inicijativu ovoga štaba formiran je III Bataljon. Data je direktiva Štabu odreda da bataljoni sarađuju u akcijama, šta za sada još nisu postigli.

Načelnik štaba ove zone,[17] koji je upućen u Moslavački i Kalnički odred, ispitat će mogućnost zajedničkih akcija Moslavačkog i Kalničkog odreda i većih akcija na tome sektoru.

Za sektor Ivanšćicu i Krapinu formirana je Zagorska udarna četa,[18] koja treba da posluži kao jezgro za formiranje novog bataljona u rudarskoj oblasti Ivanšćice, sa ciljem što veće mobilizacije za N.O.V.

Brojno stanje Odreda je oko 450 boraca.

Žumberačko-Pokupski P. Odred:

23. V. — II Bataljon razoružao je posadu na stanici Odra,[19] zarobljeno je 19 domobrana, zaplijenjeno 19 karabina i 650 metaka.

26. V. — II Bataljon razoružao je neprijateljsku posadu u Lekeniku.[20] Zarobljen je 91 domobran (od kojih 55 Srba radne bojne). Zaplijenjeno je 34 puške i 4.500 metaka.

28. V. — I Bataljon u zasjedi kod Višoševića vodio je borbu sa ustašama.[21] Ustaše su imale 2 mrtva i 5 ranjenih, na našoj strani nije bilo gubitaka.

29. V. — II Bataljon razoružao je posadu u Sv. Klari. Zarobljeno je, na prepad, 18 domobrana. Zaplijenjeno je 17 pušaka i 400 metaka. Uništen je 1 reflektor velikog tipa.

1. VI. — II Bataljon razoružao je posadu u s. Desinec. Stanica je demolirana. Zaplijenjeno je 4 karabina i 120 metaka, i razna vojnička sprema.

PLAN AKCIJA:

Rušenje pruge Zagreb-Sisak, Dugo Selo-Banova Jaruga, Zagreb-Karlovac, Karlovac-Metlika i Koprivnica-Križevci. Svima jedinica-

[17] Rade Bulat
[18] Kao bilj. 6.
"> Vidi: Dok. br. 8.
[20] Isto.
[21] Isto.

ma dane su direktive u duhu naredbe Vrhovnog komandanta N.O.V. druga Tita.[22] Brigada je krenula na akciju u Pokupje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[24] V. **d. komandanta**:[23]
si. otsutan.

Dodatak izvještaju: Minerska grupa Žumberačko-pokupskog odreda izvršila je slijedeće akcije:

1. V izvršena je akcija na vlak između Turopolja i Peščenice. Lokomotiva onesposobljena, saobraćaj prekinut 11 sati.

23. V izvršena je akcija na vlak na istom mjestu. Uništena je lokomotiva, službena kola i 3 vagona sa ratnim materijalom. Prekid saobraćaja trajao je 10 sati.

29. V postavljena mina između Vel. Gorice i Odre. Iskočila je lokomotiva i saobraćaj prekinut 8 sati.

Kopija, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1472, f. 3, dok. br. 37.

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 18, str. 59-62.

[22] Preko radio-stanice Slobodna Jugoslavija data je naredba svim jedinicama NOV i PO Jugoslavije da pojačaju svoje dejstvo u pozadini neprijatelja u toku Pete neprijateljske ofenzive.

[23] Vlado Matetić

[24] Marko Belinić

15

1943, lipanj 4.
Bjelovar

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Ministarstvu oružanih snaga NDH o operacijama i akcijama protiv partizanskih jedinica u svibnju 1943. godine

I. DIO

OPERACIJE I AKCIJE

U KOJIMA SU UČESTVOVALE POJEDINE CETE NA PODRUČJU 1. PJEŠAČKE DIVIZIJE U TOKU MJESECA SVIBNJA 1943. SA STEČENIM NEDOSTATCIMA I GRIJEŠKAMA.

U vriemenu od 28. IV. do 6. V. izvršen je podhvat »USKRS«[1] u Kalniku o čemu je podnjeta relacija sa Glst. br.l742/taj. od 8. V. 1943. godine.

Oblast Bilo Gore

1. V. 1943. Povratila se je sa podhvata[2] kojeg su 29. IV. ov. god. preduzele njemačke postrojbe iz Bjelovara na području s. Pupelice, Bačkovice i Čađavca 3. pohodna sat 1. pješačke pukovnije i po zapovjedi Nijemaca se zadržala u V. Pisanici, zbog bojaznosti od eventualnog napadaja partizana na istu.

3. V. 1943. Primljeni su podatci da se jedna partizanska skupina od oko 150 partizana kreće od s. Plavšinca (12 km. s.z. od Đurđevca) ka s. Javorovcu. Uslied prebacivanja jednog diela partizana iz Kalničkog Gorja u Bilo Goru[3] i pojave istih u selima oko Kapele upućen je dne 4. V. ov. god. iz Bjelovara jedan dio udarnog voda 1. pješačke pukovnije kao pojačanje 2. pohodnoj sati iste pukovnije u Kapeli.

4. V. 1943. Obzirom na novo stvorenu situaciju sjeverozapadno od Kapele zapovjedano je zapovjedniku 2 po-

[1] O ovoj akciji vidi: Građa SZH, knj. IV; dok. br. 230, 236 i 249.
[1] O ovoj akciji vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15; dok. br. 116.
[3] Kao bilj. 1.

hodne sati 1. p. p. da zorom 5. V. ov. god. preduzme nasilno razviđanje pravcem: s. Botinac-s. Babotok-s. Jabučeta-k. 270-Trnovka sa zadaćom prikupljanje i provjeravanje podataka o pojavi partizana u selima oko Kapele.

5. V. 1943. Noću 5. V. ov. god. oko 800-1000[4] partizana, naoružani velikim brojem sunarodnog oružja, dolazeći jednim dielom od s. Javorovca preko G. Zdelica i Babotoka a drugim od pravca s. Poljčani izvršili su napadaj na Kapelu.[5]

Napadaj je usliedio u 01,30 sati, pri čemu su partizani napadali sa sviju strana i trajao je sve do 04,30 sati kad su upotrebom velikog broja sunarodnog oružja i bombi uspjeli da probiju postave spomenute pohodne sati.

U vođenoj borbi sa ovom skupinom vlastiti gubitci su bili sliedeći:

1 domobran poginuo

6 domobrana teško ranjeno

40 domobrana zarobljeno a potom poslie dva dana pušteno iz zarobljeništva.

Poslije ogorčene borbe partizani pretrpivši velike gubitke (po prikupljenim podatcima odveli su sobom 6 kola mrtvih i ranjenih) partizani su se povukli ka G. Zdelicama.

Uslijed rastrojstva spomenute pohodne sati u Kapeli ista je ovoga dana bila smienjena od strane jedne njemačke bojne koja je bila upućena iz Bjelovara. Istoga dana između 23,00 i 24,00 sata jedna skupina partizana nepoznate jačine u dva maha izvršila je napadaj na postave 3. pohodne sati 1. pješačke pukovnije koja se je nalazila na postavima oko V. Pisanice. Napadaji su bili odbijeni bez vlastitih gubitaka i posliedica po V. Pisanicu.

6. V. 1943. Noću 6. V. ov. god. jedna partizanska skupina nepoznate jačine upala je u Bulinac i u istome zapalila občinu i 3 bunkera 3. pohodne sati 1. pješ. pukovnije koja je po završenom podhvatu zadržana u V. Pisanici po traženju Vel. Župana.

[4] Cifra pretjerana. Vidi: Građa SZH, knj. IV; dok. br. 249.
[5] Napad izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 14.

8. V. 1943. 2. pohodna sat I. pješ. pukovnije koja je poslije rastrojstva noću 5. V. ov. god. u Kapeli bila povučena u Bjelovar upućena je ovoga dana u s. Plavnice (5 km. s. od Bjelovara) sa zadaćom krstarenja i razvidan)a u pravcu Kapele.

Po odlasku njemačke posade iz Kapele primjećuje se ponovno prikupljanje partizanskih skupina oko toga mjesta. Oružnička postaja iz Kapele povučena je u Bjelovar. Spomenuta pohodna sat je sasvim slaba za ponovno prebacivanje u Kapelu.

15. V. 1943. Noću 15. V. ov. god. jedna skupina od oko 80 partizana napala je željezničku postaju Rovišće (na pruzi Bjelovar-Križevci) i tom prilikom zapalila željezničko skladište a u samoj postaji uništila brzoglasni uređaj. Od 10 zarobljenih domobrana željezničke straže na ovoj postaji 6 je uspjelo da pobjegne od partizana a preostala 4 odvedeni su u pravcu s. Topolovca kuda su se partizani po izvršenom napadaju povukli. Upućeno pojačanje t. j. udarni vod 1. pješačke pukovnije po dolasku u Rovišće nije više naišao na partizane jer su se isti mnogo prije dolaska istog udaljili.

18. V. 1943. Primljen je podatak da se jedna partizanska skupina od oko 300 partizana nalazi na području s. Kapele i s. Čurilovac. No uslied nemanja dovoljno snaga nije se mogao poduzeti podhvat protiv iste.

19. V. 1943. 2. pohodna sat 1. pješ. pukovnije upućena je ovoga dana iz s. Plavnica u s. Markovac na cesti Bjelovar-Đurđevac.

23. V. 1943. Noću 23. V. ov. god. jedna partizanska skupina od oko 80 partizana uspjela je da izvrši napadaj na željezničku stražu kod Severina[6] i da od 12 stražara želj. straže zarobi dvojicu. Ostali su se uspjeli povući.

24. V. 1943. 24. V. ov. god. jedna sat XI. ustaške bojne prilikom asistencije kod prinudnog otkupa hrane u G. Sredicama (15 km. j. od Koprivnice) naišla je na jednu partizansku skupinu nepoznate jačine i u vođenoj borbi bez vlastitih gubitaka uspjela da ubije 7 partizana i 1 teško ranjenog živog uhvatiti koji je nakon toga umro.

[6] O ovom napadu vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 178.

26/27.V.1943. Noću 26/27. V.ov. god. oko 12,00 sati jedna manja skupina od oko 80 partizana dolazeći iz Bere ka (18 km. j. od Bjelovara) izvršila je jedan manji napadaj na Ivanjsku.[7] Napadaj je odbijen i u vođenoj borbi 1 domobran je lakše ranjen.
Protivnički gubitci ostali su nepoznati.

29./30.V.1943. Noću 29./30. V. ov. god. jedna partizanska brigada (navodno XVI.) jačine oko 1 000 partizana izvršila je napadaj na Bulinac.[8] Napadaj je odpočeo u 23,45 sati i trajao sve do 04,00 sati kada je napadaj odbijen. U vođenoj borbi u kojoj su partizani upotrebili i bacače mina 1 naš domobran je poginuo, 1 teško ranjen i 15 nestalo. Odmah po prijemu ovoga izvješća upućen je iz Bjelovara udarni vod 1. p. p. pukovnije i 1 njemačka sat koje su stigle pošto su se partizani bili već povukli.
Protivnički gubitci bili su 2 poginula a 1 se predao sa puškom.
Spomenuti nestali domobrani su se povratili.

Oblast Kalnika i Kalnik-Bilo

1. V. 1943. Od postrojbi koje su ovoga dana vršile taktičko osiguranje želj. pruge Koprivnica-Križevci upućeno je u razviđanje nekoliko vodova u pravcu sela Hudovljani, G. Križ i Topolovac sa zadaćom pronalaženja partizana koji su bili uspjeli da se iz Kalnika prebace u sjeverozapadnu Bilo Goru.[9]
U preduzetom razviđanju upućeni vod od strane legionarskog sata koji se je kretao ka s. Hudovljani naišao je na jednu nadmoćniju partizansku skupinu od oko 200 partizana u samom selu Hudovljani i u vođenoj borbi sa ovom skupinom imao 1 poginulog, 4 teže ranjena i 1 zarobljenog legionara. Poslije jednočasovne borbe ovaj vod morao se je povući u s. Peščenik.

2. V. 1943. Protiv spomenute partizanske skupine u s. Hudovljani upućena je udarna konjanička sat, legionarska i pohodna sat 2. pješ. pukovnije. Poslije cielog dnevnog krstarenja u pravcu sela gdje su se pred-

[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15; dok. br. 185.
[8] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 36.
[9] Kao bilj. 1.

hodnog dana zadržali partizani iste su se u sumrak povratile na svoje dionice osiguranja želj. pruge ne naišavši na partizane.

7. V. 1943. Primjećena jedna partizanska skupina oko 70 partizana u reonu V. Poganca — vjerovatno na svom povratku iz Bilo Gore. U podhvat protiv iste bila je upućena odmah koturaška bojna iz Rasinje i Prkosa.

8. V. 1943. Koturaška bojna koja je prethodnog dana bila upućena u podhvat protiv partizanske skupine[10] kod V. Poganca raspršila je jednu manju partizansku skupinu u svom razviđanju pravcem: V. Poganac-Apatovac. Magla i veoma jaka kiša znatno je ometala podhvat kojeg je ova postrojba izvodila.

8./9.V.1943. Noću 8-/9. V. o. god. koturaška bojna bila je izvršila noćni napadaj na jednu skupinu od oko 180 partizana[11] u s. V. Poganac. Prilikom podilaženja je jedna od dviju kolona podpala pod iznenadnu i jaku protivničku vatru što je kod ljudstva spomenute kolone imalo za posliedicu rastrojstvo i bez vlastitih gubitaka izgubilo 2 strojnice i 1 bacač.

U toku dana 9. svibnja ov. god. koturaška bojna je prokrstarila cio prostor između V. Poganca-Duge Rijeke, Radeljeva i Prkosa bez uspjeha jer se na partizane nije naišlo.

11. V. 1943. Koturaška bojna preduzela je krstarenje u Kalničkom gorju u cilju ustanovljenja gdje se kreću i zadržavaju partizani. U toku ovog krstarenja bojna je kod V. Poganca naišla na jednu skupinu partizana i sa istom imala sukob bez vlastitih gubitaka. Partizanski gubitci ostali su nepoznati.

12. V. 1943. Između Rasinje i Prkosa napadnut je vatrom sa kote 214 (1 1/2 km. s. i. od Prkosa) teretni samovoz koturaške bojne i tom prilikom ranjeno 2 domobrana koji su bili u kolima. Kako su se u vremenu otvaranja vatre na teretni samovoz sa spomenute kote kretala iza ove 2 voda koturaške bojne, koji su imali zadatak razviđanje Ris Šume, to je ova partizanska skupina jačine od oko 50-60 ljudi bila napadnuta od istih s leđa našta su se parti-

[10] Kao bilj. 4.
" Isto.

zani razbježali ostavivši na koti 2 poginula partizana.

13. V. 1943. Koturaška bojna koja je vršila razviđanje pravcem: Prkos-Ris Š.-s. Belanovo-Orsagovica Š.-Segovina-imala je jedan sukob sa jednom partizanskom skupinom sjeverozapadno od Prkosa, bez vlastitih gubitaka.

16. V. 1943. Izdat je nalog da se koturaška bojna koja je bila neprestano u podhvatu od 28. IV. ov. god. povuče u Koprivnicu radi odmora, razkuživanja i kupanja ljudstva.

17. V. 1943. Legionarska sat koja je vršila razviđanje u reonu svoga osiguranja želj. pruge pravcem: Donjara--k. 251-k. 244-k. 214-Većeslavac-V. Sesvete-k. 163-Komari sukobila se je sa jednom partizanskom skupinom nepoznate jačine u 12,00 sati prilikom podilaženja s. V. Sesvete. Poslije kraće borbe partizani su se razbježali dielom u jugozapadnom a dielom u jugoistočnom pravcu. Vlastitih gubitaka nije bilo a protivnički dva poginula.

19./20.V.1943. Noću 19./20. V. ov. god. u 02,45 sati oklopni vlak koji je iz Koprivnice bio upućen u Križevce sa zadaćom obhodarenja naišao je između želj. postaje Carevdar i Majurec na postavljenu minu. Oklopnom vlaku se nije ništa desilo, te je produžio ka Križevcima, a pruga je ostala neoštećena.

20. V. 1943. 3. sat koturaške bojne upućena je iz Koprivnice na osiguranje želj. pruge i to na dionici Sokolovac-Mučna u cilju smanjivanja reona osiguranja 4. sati iste bojne koja je tim upućivanjem ove sati dobila smanjeni reon t. j. dionicu Rijeka-Mučna.

21. V. 1943. 1. sat koturaške bojne upućena je iz Koprivnice u Vrbovec sa zadaćom taktičko osiguranje diela pruge Križevci-Božjakovina, stalnim krstarenjem na prostoru spomenute želj. dionice i to kako lievo prema Kalniku tako i desno od pruge prema Moslavini.

23./24.V.1943. Noću 23./24. V. ov. god. oklopni vlak naišao je na postavljenu minu (2 km. s. z. od želj. postaje M. Rijeka) i uslied nastale eksplozije lokomotiva i topnička kola iskočila su iz tračnica i kupola ovoga

poslijednjeg oštećena. Pruga je oštećena u dužini od 8 metara.

24. V. 1943. Pojavila se jedna partizanska skupina od oko 100 partizana kod s. Lipnice (6 1/2 km. s. z. od Vrbovca). U potjeru za istom upućena je 1. koturaška sat. iz Vrbovca ali u preduzetom podhvatu nije naišla na istu.

25./26.V.1943. Noću 25./26. V. ov. god. na želj. pruzi između želj. postaje Sokolovac i Lepavine pronađena je od strane obhodnji 3. sata koturaške bojne, koje su pregledavale željezničku prugu pred polazak vlaka, jedna od strane partizana postavljena mina. Ista je odklonjena. Iste noći napadnut je od strane jedne partizanske skupine nepoznate jačine konjanički vod kod Majurca. U vođenoj borbi poginulo je dva domobrana, dok je 1 teže ranjen a 7 nestalo (među ovima 1 zastavnik i 2 dočastnika).

Partizani su zaplijenili 1 bacač, 1 tešku i 1 laku strojnicu, 2 šmajserice, 2 granate za bacač i 1 sanduk streljiva kao i nešto opreme.

Zbog izravne ugroženosti Križevaca upućena 25. V. ov. godine 1 ustaška sat XI. ustaške bojne radi osiguranja istoga.

26. V. 1943. Ovoga dana XI. ustaška bojna prilikom asistencije pri prinudnom odkupu hrane u V. Pogancu bila je napadnuta od jedne skupine 120 partizana.[12] U vođenoj borbi partizani, koji su imali 8 mrtvih, bili su odbijeni bez vlastitih gubitaka.

Prilikom ove borbe poginuo je organ Zempra a u borbi zaplenjene su 4 puške i 1 dalekozor.

30./31.V.1943. Noću 30./31. V. ov. god. partizani su na 3 mjesta prekinuli željezničku prugu između Koprivnice i Križevaca i to na jednom mjestu kod Majurca gdje su bili skinuli spojnice i na 2 mjesta između Sokolovca i Mučne gdje su razvalili po jednu šinu. Kod bloka kod želj. postaje Majurec razlupali su brzoglasni uređaj. Promet je u kratko poslije toga bio uzpostavljen.

[12] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 185.

Oblast Moslavine

7./8.V.1943. Noću 7./8. V. ov. godine jedna skupina od oko 70 partizana pojavila se je kod s. Remetinac (11 km. s. i. od Vrbovca) na pruzi Križevci-Dugo Selo. Pojavom ove skupine primjećuje se da se partizanska djelatnost produžuje i na oblast zapadno i istočno od željezničke pruge Križevci-Dugo Selo.

8./9.V.1943. Noću 8./9. V. ov. god. jedna manja partizanska skupina upala je u s. Hagenj (12 km. i. s. i. od Vrbovca) i tom prilikom ubila jednog ustašu.

16. V. 1943. Noću 16. V. ov. god. jedna partizanska skupina nepoznate jačine došla je u s. Prgomelje[13] (8 km. j. z. od Bjelovara) i u istom selu opljačkala jednu trgovinu ponjevši sobom opljačkane stvari na nekoliko kola. Po izvršenoj pljački ista se je udaljila pravcem s. Narte (9 km. j. z. od Bjelovara).

18. V. 1943. Oko 21,00 sati primjećena je jedna skupina od oko 200 partizana u pokretu od s. Blatnice i s. Narte ka rijeci Česmi (10 km. j. z. od Bjelovara).
Istoga dana prikupljeni su podatci o bavljenju jedne partizanske skupine od oko 150 partizana na području između s. Kabal (15 km. j. z. od Bjelovara) i. s. Zdenčec (15 km. j. z. od Bjelovara).

25. V. 1943. Pojavom partizana iz Moslavine pojačava se pritisak kako prema sjeveru ka rijeci Česmi koja se od strane pojedinih partizanskih skupina prelazi sve do ceste Bjelovar-Gudovac-Srpska Kapela, tako i u sjeverozapadnom pravcu t. j. ka pruzi Križevci-Dugo Selo.
Noću 24./25. V. ov. god. napalo je u 01,00 sati oko 80 partizana željezničke postaje Gradec i Repinec. Kod ovih postaja zarobljene su željezničke straže. Postaja Gradec je zapaljena a tako isto i želj. skladište, 1 kompleks drva i općina. Na želj. postaji Repinec uništen je brzoglasni uređaj. 100 metara j. z. od ove stanice pokušano je razvaliti prugu ali se u istom nije uspjelo.
Ovaj napadaj izvršili su Moslavački partizani u suradnji sa partizanima koji su viđeni kod s. Lipnice.

[13] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 158 i 160.

31. V. 1943. Noću 31. V. ov. god. jedna skupina od 30 partizana upala je u s. Kapela (13. km. i. od Vrbovca) i u istome ubila jednog oružničkog pripravnika i svukla nekoliko domobrana koji su bili na dopustu.

B. ISKUSTVA

Partizani i nadalje izbjegavaju borbu sa nadmoćnijim snagama. Pretežno u jačim skupinama napadaju pojedina slabija odjeljenja (straže) duž željezničke pruge.
Gotovo u svim podhvatima došlo se je do zaključka da su partizani imali uvjek više uspjeha od naših postrojbi, blagodareći dobro razvijenoj izvještajnoj službi koja je rasprostranjena gotovo kroz čitavo Kalničko Gorje i Bilo Goru gdje imadu mnogo sebi naklonjenog pučanstva.
Pučanstvo suviše dockan javlja o pojavi partizana u njihovim mjestima te preduzeti podhvati i razviđanja ostaju bez uspjeha.

C. NEDOSTATCI I GRIJEŠKE

Operativne snage sa kojima se sad raspolaže nedovoljne su za veliku insurgiranost Kalnika i Bilo Gore.

ZASTUPA ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA
Švajger ppk.
Švajger, v. r.

Original, strojopis

Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, f. 2-21, dok. br. 11.

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 122, str. 338-345.

16

1943, lipanj 4.
Petrinja

Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj oblasti Karlovac o akcijama partizana na području sisačkog kotara početkom lipnja 1943. godine

»Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
Broj Taj: 543/1943. **Petrinja, dne 4. lipnja1943.**

Predmet: Svakodnevno izvješće za
3. lipnja 1943.-

1. — MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **Zagreb**
2. - MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **Odsjek I.**
3. - MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **ODJEL II-A**
4. — MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **ODJEL II-B**
5. - MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Opće zapovjedničtvo redarstvene straže **ZAGREB**
6. — MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA NA RUKE Dr. E. BAUERA**ZAGREB**
7. — I. DOMOBRANSKOM ZBORU na ruke g. Klisaniću — **SISAK**
8. — GLAVARU GRAĐANSKE UPRAVE ZA ISTOČNU I ZAPADNU BOSNU KOD VELIKE ŽUPE - **SARAJEVO**
9. - VELIKOJ ŽUPI GORA - **PETRINJA**
10. — ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — **BANJA LUKA**
11. - ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - **KARLOVAC**
12. — ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — **NOVA GRADIŠKA**

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih Poslova — Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu od 10. XI. 1942. broj prs.: 611/42 predlaže se svakodnevno izvješće za 3. lipnja 1943. god. kako sliedi:

Prema izvješću Kotarske oblasti u Sisku od 2. lipnja 1943. broj Prs. 347/43. došla su dva partizana u noći 31. V. 43. u kuću Franje Bušića iz Mužilovčice kbr. 51. i tražili istoga, ali ga nisu našli. Pri dolasku poručili su mu da će kao Ustaša stradati.

Prema izvješću iste oblasti broj Prs. 348/43. od 2. lipnja 1943. upali su partizani u selo Palanjek u noći od 1. na 2. lipnja o. g., i to u kuću Mije Miličića, općinskog pisara, te istoga poveli sa sobom.

Prema istom izvješću dne 2. lipnja o. g. pronađena je lješina Mije Miličića u šumi Jazvine i vidljivo je, da je ustrieljen sa dva hitca u glavu.

Prema istom izvješću iste noći i u isto vrieme pojavili su se partizani u selu Erd. Tišini, gdje su se navratili u kući ustaškog zbirnika Mije Ivičinca. Ne našavši istoga kod kuće, odnjeli su mu raznih stvari.

Prema izvješću iste oblasti broj 5299/43 od 2. lipnja 1943. pronađen je u šumi Mravinec kraj Lekenika pisaći stroj šumarije Kneza Thurn-Taxisa iz Lekenika, kojeg su partizani opljačkali prilikom napadaja na Lekenik u noći od 26. na 27. svibnja.

Prema izvješću iste oblasti broj 5298/43 od 2. lipnja 1943. odvedeni su po partizanima dne 23. V. 43. Ivan Spiler rođ. 1925. i Josip Stublić, oba iz Starog Broda, te Stevo Veselovski r. 1926. iz Letovanićkog Vrha.

Istog dana održali su partizani u selu Farkašiću seljacima govor.

Prema izvješću iste oblasti broj 5548/43 od 2. lipnja 1943. nestali su od svoje kuće iz Krd. Galdova Stevo Stanojević, r. 1908. i Josip Kosi r. 1907. g., te njegova žena Kata r. 1910 g. sa dvoje djece. ..«

”.. .Moli se prednje izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ
Župske redarstvene oblasti
(u. z. Lipnjak)[1]
Lipnjak, v.r.

M. P[3]« M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAS, Zbirka NG

[1] Zvonimir Lipnjak
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
[3] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 8. VI. 1943. godine.

17

1943, lipanj 5.

Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Krapina s prijedlogom da na osnovi odredskog lista »Kalničanin«, kojega šalju, tehnika Okružnoga komiteta izda poseban broj »Zagorca«, posvećenoga Kalničkome NOP odredu, te o drugim pitanjima

Š T A B
K a l n i č k o g
Nar. Oslobodilačkog
Partizanskog odreda
5. lipanj 1943.
Broj 128

Drugarskom O. K. KRAPINA

na terenu.

Dragi drugovi!

Primili smo Vaš dopis od 26/V, potpisan od druga Crnog.[1] Slažemo se sa Vašim primjedbama povodom krstarenja naše udarne čete. Mislimo da su ipak postojali uslovi da se naš zamjenik komandanta zajedno sa jedinicom prebaci u Kozje i tu porazgovori o problemima koje postavljate. Za sada nama nije moguće predvidjeti kada bi mogla doći koja naša jedinica do Vas ili koji član štaba. To je u vezi sa nekim krupnijim akcijama koje ovdje pripremamo. Možemo vam reći tek toliko da ćemo trebati mnogo, mnogo ljudstva.

Šaljemo vam »Kalničan«. Mislili smo da sami organiziramo redovno izlaženje no to nam za sada nije moguće. Niti imamo dovoljno snage a niti osigurana tehnička sredstva. Stoga vam predlažemo da koristite ovo gradivo na taj način da na osnovu njega izdate poseban broj »Zagorca« posvećen našem odredu a u buduće da imate redovnu rubriku našeg odreda koju ćemo sami ispunjavati. Cenzuru nad poslanim gradivom prepuštamo vama.

Gradivo nije sređeno ni u konačnoj redakciji a niti dovoljno možda za jedan broj. Nadopunite ga vašim dopisima.

Molimo da nam javite dali prihvaćate naš prijedlog. U protivnom vratite nam hitno materijal.

Javite nam da li vam je poznato gdje se nalazi naša II. Oper Zona. Dali je još u Žumberku ili je već možda krenula za Moslavinu.

' Josip Tucman, sekretar OK KPH Krapina.

Preko dva mjeseca nismo od njih dobili dopis. Ako je moguće, jedan član našeg štaba uputio bi se za našu Zonu i tom zgodom posjetio i vas. Mi smo to predložili i drugu Bertašu[2] no on nam nije mogao jamčiti ni sigurnu ni brzu vezu. Molimo vas da nas i o tome izvesti te.

U koliko imate veze sa onom našom jedinicom (desetinom) koja se u Zagorju odcijepila od naše čete, pošaljite je što prije u sastav odreda.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komesar
Horvat,[3] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2985

18

1943, lipanj 5.

Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u vezi s popunjavanjem Omladinskoga bataljona »Joža Vlahović«

Pokrajinski komitet SKOJ-a
za Hrvatsku
5. VI. 1943.

Štabu II Operativne Zone NOV HRVATSKE

Dragi drugovi!

Vi znadete da ovdje imamo omladinski bataljon »Jože Vlahovića«, bio je on i u akcijama po Žumberku. U posljednjim borbama on je izgubio mnogo boraca, mnogo ih je obolilo od tifusa. Sad je malobrojan i potrebno gaje upotpuniti sa omladincima, iz svih kra-

[2] Marko Mrkoci, član OK KPH Krapina.
[3] **Josip Horvat**

jeva Hrvatske. Pošto je ovdje pretežno seljački elemenat i to sa Korduna potrebno je da u taj bataljon uđe i omladinaca iz Zagreba, mladih radnika i đaka kako bi se popravilo stanje u tom bataljonu. Zato vas molimo da pošaljete oko 30 omladinaca iz Zagreba i okolice ovamo u taj bataljon. Znamo da su vam potrebni borci u XIII proleterskoj brigadi, ali ipak treba poslati mladih radnika u bataljon koji nosi ime rukovodioca hrvatske omladine »Jože Vlahović«.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:[1]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/319

19

1943, lipanj 6.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, radu i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH-a i Agitpropa u svibnju 1943. godine

K A R L O [1] **6. lipanj1943.**

P. H. ĆAĆI[2]

Dragi drugovi.

U prilogu Vam šaljemo izvještaj za mjesec svibanj kao i izvještaj Agit-propa.

Pogriješke koje su nam se uvukle u obračune za mjesec mart i u mjesecu aprilu su došle na slijedeći način. U obračunu za mjesec mart pogriješno smo unijeli saldo od mjeseca veljače tim što nijesmo imali ispravan prijepis a manjak smo nadoknadili mi sami a u obračunu za mjesec april došlo je do greške što smo kod sabiranja pribrojili i onih 83 člana zadruge[3]. To je naša velika greška, i obećajemo da se u buduće neće više što sličnoga događati.

[1] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme rukovodilac Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Hrvatsku bio Ivica Kranželić.

[1] Okružni komitet KPH Krapina.
[2] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[3] Organizacija KP.

Sekretara Vatroslava[4] obavijestili smo smjesta o vašem traženju da se sa njime sastanete ali do sada još nijesmo primili odgovor.

U prilogu Vam šaljemo još 7 popratnica za mobilizirane drugove.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

P. S. Prilažem i zatraženi Glas
br. 14 u 3 primjerka
i novi Glas br. 16
u 3 primjerka
a pet. kom. Glasa br. 16
poslano za Ćaću.

Uz drugarski pozdrav
Crni[5], v. r.

K A R L O 6. lipanj 1943.

I z v j e š t a j
za mjesec svibanj 1943.

1/ Utjecaj naše zadruge i kakav utjecaj imaju druge stranke.

Utjecaj naše zadruge u ovom Karlu stalno je u porastu. U prošlom izvještaju smo izvjestili da možemo računati sa 40% cjelokupnog stanovništva, koje simpatizira sa našom zadrugom. Taj postotak danomice raste. A naš utjecaj po kotarevima je slijedeći:

Kotar Krapina: Utjecaj naše zadruge se znatno poboljšava. Naročito u općinama Đurmanec, Petrovsko i Zabok gdje smo uspjeli organizaciono obuhvatiti čitave općine. Pa se i u ovim općinama uopće ne primjećuje bilo kakovo djelovanje Mačekovaca. Ljudi u ovim obuhvaćenim općinama sa prezirom odbacuju ma bilo i pomisao o suradnji sa Reakcionarcima iz vodstva H. S. S.-a.

U općini Radoboj, gdje se nalazi rudnik, nije nam uspjelo prodrijeti, tek nam se sada pružaju neki izgledi za prodiranje u ovu općinu kao i u sam rudnik. Što se tiče samoga rudnika moramo napomenuti, da u rudniku ne rade stručni rudari-radnici, nego su to seljaci okolnih sela, koji rade za mizernu plaćicu a neki i čak plaćaju samo da ih se primi u posao i zavede kao rudare, jer su time oprošteni od vojske. Naročito ova okolnost nam otežava bilo kakav rad sa njima. Njihova svijest je na vrlo niskom stupnju, banda lju-

[4] Stjepan Ivić, sekretar Okružnoga komiteta KPH Varaždin.
[5] Josip Tucman, sekretar OK KPH Krapina.

bomorno pazi i čuva njih, tako da čak i akcije partizana (kada se radi o rušenju i zatrpavanju rudnika) osuđuju sa motivacijom da se to njih lično više pogađa nego fašističku bandu.

I ako nam nije uspjelo organizaciono obuhvatiti opć. Radoboj kao i sam rudnik, ali nam je uspjelo razbiti pokušaj stvaranja H. S. S.--ovskih organizacija i to na slijeći način. Jedan naš drug otišao je do Galović Stjepana seljaka iz Radoboja koji je bio određen i koji je pokušao organiziranje H. S. S.-ovaca. Taj Galović je bio predsjednik općinske organizacije H. S. S. i koji je već bio okupio oko sebe oko 17 ljudi. U duljem razgovoru sa njime objasnio mu ciljeve naše borbe i ozbiljno ga opomenuo na njegov protunarodan rad te ga pozvao na suradnju sa nama. Galović malo i prestrašen otišao je poslije ovog razgovora do b. narodnog zastupnika za ovaj kotar Nežmahena[6] (koji je međutim bio i u ovom ustaškom saboru) pa je od njega tražio daljnje upute za rad. Od Nežmahena dobio je slijedeći odgovor. »Ovi ljudi (to jest mi) nalaze se već dvije godine u teškoj borbi a mi ne radimo ništa i povukli smo se u mišje rupe. Oni su snaga i sa njima je narod i ako ćeš raditi protiv njih jednog dana ćeš nestati. Danas nema više dvije strane. Danas možeš samo da se priključiš njima jer su se oni digli odmah od prvog dana i zato Ti je samo mjesto uz njih i sa njima«. Nato je Galović obratio na drugog b. funkcionera (sadašnjeg našeg saradnika) koji mu je detaljno obrazložio ciljeve naše borbe i pozvao ga da i On surađuje sa nama jer da nam je jedini put N. O. B. i da je dosta mačekovanja. Nakon ovih i ovakovih dobivenih uputa od strane svojih bivših predpostavljenih funkcionera Galović je dao pozvati našeg druga k sebi, zatražio ga našu štampu, obustavio svu političku djelatnost i omogućio nam prodiranje u opć. Radoboj tako da nam je već i uspjelo razdijeliti letke po rudniku i to prvomajske[7] potpisane od C.K. K.P.H.

U općini koju još nijesmo organizaciono obuhvatili i to opć. Krapina nije se pokazala nikakova djelatnost Mačekovaca jer nam je i ovdje pomagao taj b. zastupnik Nežmahen koji je i odbio svaki rad sa izdajničkim vodstvom H. S. S.-a.

Kotar Pregrada: Utjecaj naše zadruge dobar. Naročito se vidi iz slijedećih primjera.

Mačekovce smo organizaciono potpunoma razbili. Mačekov predstavnik Belačić[8] sin trgovca (30 god. star) iz opć. Pregrada naročito aktivan. U svom nemoćnom bijesu organizirao je pljačkašku

[6] Stjepan Nežmahen
[7] Vidi: »Građa SZH«, knj IV, dok br 218.
[8] Milan Belačić

bandu sa kojom je izvršio 5 pljačkaških akcija u ime partizana. Ušli smo u trag još nekim od ove bande i prvom zgodom ćemo ih likvidirati. A naročito i organizacionom razbijanju ovih podmuklih Mačekovih agenata pridonesla nam je punu pomoć i naša štampa kao i akcija izvedena na ustaškog bandita u opć. Petrovsko.

Sav narod je vrlo plašljiv i nema smjelosti da se sam odupre teroru bande koja pojačava sve više i više teror. Čitav ovdašnji narod je sa radošću (dočekao) partizane, ali je dosta slabo djelovalo na ljude pošto su partizani došli u susjednu općinu i to u tako slabom broju, da nijesu mogli uspješno sprovesti zamišljene akcije pa su se morali i naglo povući.

Nikakova druga politička djelatnost nije primjećena ni od koje druge političke stranke.

Kotar Klanjec: Utjecaj naše zadruge u organizaciono obuhvaćenim opć. vrlo dobar. U ovim općinama koje smo organizaciono obuhvatili a to su općine Veliko Trgovišće, Luka i Klanjec nema nikakove značajnije djelatnosti mačekovaca, a ni u ostalim općinama u koje smo prodrli nijesmo primjetili bilo kakav značajni politički rad Mačekovaca. Predstavnici za kotar Klanjec od strane mačekovaca jesu Dr. Pernar[9] i Dr. Reberski[10] /koji su i onako vrlo omraženi u čitavom kotaru. Njihov povjerenik za kotar je Rumiha" seljak iz Tuhlja. U općini Klanjec politički zä Mačekovce radi općinski blagajnik Subarić[12] koji je međutim bio ustaša i onako omražen od naroda. U zadnje vrijeme nije se ništa primjećivalo da šta radi. U općinama Kraljevec i Sela Zagorska nemaju za sada još nikoga. U općinu Dubravica dolazi i sam Pernar koji ima imanje u toj općini ali koliko smo obaviješteni nema nikakova uspjeha jer čitav kraj prima sa zanimanjem našu štampu koja im redovno dolazi našim kanalima ali još nijesmo uspjeli organizirati. Općina Luka nema nikoga da bi radio po pitanju H. S. S.-a. Postoji neki Stiperski[13] koji je bio predsjednik b. H. S. S. organizacije općinske ali koji je vrlo omražen od naroda i sam je već više puta se izrazio da je dosta bilo mačekovanja i da se on neda više izrabljivati. U općini Vel. Trgovišće imadu jednog organizatora i to Meglić Josipa koji vrlo potajno radi i govori čak pred narodom da je njemu lično Maček pisao, da si digne ugled, ali mu sve ne pomaže ništa. On je bio u početku član N.O.O. Dubrovčan ali je sa svojim sadašnjim radom odpao. Nedavno je uhvaćen kako imade jedan letak od Mačeka kod sebe i to ga

[9] Ivan Pernar
[10] Josip Reberski
[11] Vjekoslav Rumiha
[12] Mijo Subarić.
[13] Jakob Stiperski

on sam lično nosi svojim tobože povjerljivim ljudima ali ga neda iz ruke nego im ga sam pročita sa motivacijom da ga nesme dati jer da se sazna za njegov rad bi bio strijeljan. Inače za sobom nema nikoga osim par bogatih bandita koji su bili i u ustašama i koji su vrlo omraženi među narodom. U općini Vel. Trgovišće došlo je do hapšenja. Uhapšena su dva (2) naša druga. Do hapšenja je došlo radi familijarnih svađa, koje je izrabio jedan ustaški bandit i podnio prijavu sa podpisom još jednog od zavađenih familija. Poduzeli smo sve mjere da ne dođe do provale.

Uspješno suzbijanje H.S.S.-ove djelatnosti kao i djelatnosti bande vršimo preko naše štampe kao i na našim sastancima.

Kotar Zlatar: Utjecaj naše zadruge odličan. Organizaciono obuhvaćen skoro čitav kotar. Predstavnik H.S.S.-a dr. Torbar.[14] Mačekovci imaju samo mjestimično svojih ljudi kao u samom Zlataru i jednom dijelu općine Trg. Hrašćina. Upute od Torbara su slijedeće: Ne ići u fašističku vojsku, stvarati zeleni kadar. Ali do sada nije im nigdje uspjelo prodrijeti ili bilo gdje se organizirati. Inače stanovništvo čitavog kotara protiv Mačeka raspoloženo i simpatizira sa našom zadrugom.

Pljačkaške bande nijesu se pojavile nigdje.

I ovdje uspješno razbijamo svaki pokušaj od Mačekovaca da se gdje organiziraju našom štampom kao i preko naših organizacija koje su najjače u ovom Karlu. A i našim akcijama koje smo izveli mi sami — partizani koji su prošli jednim dijelom kotara. I ovdje se pokazala nemogućnost legalnog održanja manje jedinice u našem Karlu.

2) Organizaciono stanje:

Organizaciono stanje u našem Karlu je slijedeće:

Imademo 3 dopisnika[15] kotara, 1 dopisnika općine, 23 zadruge sa 102 čl. porodice.[16]

Stanje po kotarevima.

Krapina: 3 zadruge 16 čl. porodice Kotarsko dopisništvo uformiranju.

Klanjec: 5 zadruga 28 čl. porodice Kot. dopisništvo od 4 čl. porodice.

Pregrada: 5 zadruga 22 čl. porodice Kot. dopisništvo 4 čl. porodice.

[14] Josip Torbar
[15] Komitet KPH.
[16] Članovi Partije.

Zlatar: 10-zadruga 36 čl. porodice Kot. dopisništvo od 7 čl. porodice i 1 općinsko dopisništvo od 4 čl. porodice.

Zadruge su vrlo mlade, teoretski neizgrađene ali prilično agilne. Za teoretsko podizanje brinemo se sa zadružnim materijalom i naučnim materijalom za proučavanje. Reorganiziran je Agitprop. Ujedno je nabavljen i raspoređen materijal za kurs. Tako da ćemo u najskorije vrijeme započeti sa kursevima. Za pomoć Agit-propu određena su dva druga iz Karla za brže svladavanje materijala tako da bi mogli čim prije započeti sa kursevima.

Jedan od drugova za kojeg smo dobili odobrenje da uđe u Karlo je međutim uhapšen. Tim hapšenjem nanesen nam je težak udarac, jer smo time ujedno izgubili sekretara Kotarskog dopisništva.

3) Zajednica jedan[17] i zajednica mala.[18]

Formiran je Karlo zajednice 1 od 4 zadrugara. Imademo 1 Kotarsko dopisništvo od 5 čl. Imademo 6 zajednica br. 1 sa 24 čl. porodice.

Karlo zajednice br. 1 formiran je od 4 zadrugara, 2 intelektualca, 1 radnika i 1 seljaka. 3 zadrugara su vrlo sposobni, agilni i marljivi a četvrti radnik pokazao se u prvom već početku svoje novo primljene dužnosti kao nedisciplinovan i ako je u početku kao zadrugar vršio izvrsno svoje dužnosti. U novoj funkciji pokazao svako pomanjkanje svijesti te je i otišao u fašističku vojsku, time se je automatski isključio iz foruma kao i iz zadruge. Mi smo smjesta poduzeli korake, stupili sa njim u vezu i naredili mu da napusti fašističku vojsku i da mora smjesta krenuti u odred na što je i on pristao te će navodno povesti sa sobom još neke drugove.

Zajednica mala ima 1 opć. dopisništvo od 5 čl., imademo 20 zajednica i 2 pionirske grupe od 8 čl.

Članovi zajednice br. 1 i 2 dobri i poletni, vole rad. U pripremanju su po čitavom Karlu nove zajednice br. 1 i zajednice male.

4) Zajednica br. 2[19]

Imademo 2 kotarska suradništva[20] po 5 članova, 2 opć. suradništva i 59 zajednica br. 2.

Vijećnike za Zavnoh iz kotareva Klanjec i Krapina smo poslali, a ovaj tjedan će ići 2 vijećnika iz kotara Zlatar. Za kotar Pregradu

[17] SKOJ
[18] USAOH
[19] NOO
[20] Odbora.

momentalno nemamo nikoga, ali nadamo se u najskorije vrijeme poslati.

Činimo napore za osamostaljenje za zajednicu br. 2. U prvom redu podižemo njihovu političku svijest i to tumačenjima i proučavanjem materijala, te im ujedno dajemo konkretne zadatke za budući njihov rad. A preko naših čl. porodica koji se nalaze u tim zajednicama br. 2 vršimo kontrolu o provođenju naših direktiva u život.

Naročito nam je otešćan rad pošto su se dogodila neka hapšenja i to po svim kotarevima našeg Karla. Naš narod je i onako vrlo nepristupačan bilo kakovom organiziranom radu, a i strahovito teroriziran i preplašen od bande koja vrši jaku kontrolu nad čitavim područjem a partizani nijesu do danas uopće ovdje vršili nikakovih akcija većeg zamaha, osim što su samo prolazili ovim terenom i to većinom konspirativno. Zato bi bilo od prijeke potrebe jače partizanske snage da razbiju ova dosta slaba i malena uporišta bande. Podigao bi se moral kod ljudi i nama bi bio vrlo olakšan rad, te bi uspješnije mogli sprovađati mobilizaciju.

U Karlu ima oko 1500 vojnih bjegunaca. Ovi vojni bjegunci kao i ostali koje bi mogli mobilizirati nam stalno govore da bi oni išli u našu vojsku ali da moraju odlaziti drugamo u drugi kraj. Jer za njih je Kalnik vrlo daleko i kako nema ovdje nikakovih jedinica a ni ne dolaze ovamo to se ni nedaju dokazati da će se ovamo vratiti sa odredom nego nam prigovaraju da ih hoćemo odvući a tko će onda braniti njihova sela i njihove familije. A i šta još djeluje loše na njih a to su ovake slabe snage koje su prolazile ovuda te su morali većinom konspirativno prolaziti i nijesu mogle nigdje da se odupru ustaškoj i žandarskoj bandi, tako te nijesu mogli dobiti utisak o čvrstini i odlučnosti naših boraca u ovim krajevima.

Zato skrećemo još jednom pažnju na naš prijedlog o dolasku jačih snaga na ovaj teren i o formiranju vlastitog odreda, samo je nam potrebna jezgra prokušanih boraca. A i drugovi Slovenci mole čim hitnije naše snage da im priteknu u pomoć za izvršenje one akcije o kojoj smo Vam već pisali (radi se o 150 organiziranih ruskih zarobljenika da ih se oslobodi).

Do sada smo ukupno mobilizirali 80 drugova za partizane. A možemo sa sigurnošću ustvrditi, kada bi jače snage prošle našim teritorijem taj broj bi se i upeterostručio. A sa druge strane šteta što naš ovdašnji narod ne učestvuje u našoj borbi, jer kvaliteta mobiliziranih drugova dokazuje čvrstinu i hrabrost naših mobiliziranih zagorskih rodoljuba. O čemu Vam može Karlović Oto[21] dati detaljnije podatke.

[21] Kalnički NOP odred.

5) Zajednica br. 3[22]

Formiran je inicijativni Karlo zajednice br. 3 od 4 čl. Imademo 1 opć. dopisništvo zajednica 17 sa 77 čl.

Izgledi za budući rad su vrlo dobri. Naročito u zadnje vrijeme osjeća se jak polet kod naših žena.

Sastav Inc. Karla zajednice br. 3, 2 radnice 1 seljanka 1 priv. namještenica.

6) Udarne grupe.

Imali smo 2 udarne grupe od po 4 i jedna po 6 članova. Jedna je udarna oslabljena hapšenjem a druga odlaskom drugova u našu vojsku, tako da sada nemamo ni jedne oformljene udarne grupe, ali imamo ljudi sa kojima možemo vršiti manje akcije i to noću su udarnici, a danju seljaci.

Akcije izvršene u prošlom mjesecu, od posljednjeg izvještaja:

Popiljeni telefonski i telegrafski stupovi i to između Zaboka i Krapine, u duljini od 150 metara. 2 puta između Bedekovčine i Zaboka i jedanput između Zlatar Bistrice i Stu. Toplica.

Razrušena pruga između Luke i Pušče Bistre. Uništena jedna lokomotiva i 5 vagona.

Naročito napominjemo da su se okupatori počeli služiti ovom zagorskom prugom Rogatec-Krapina-Zaprešić-Zagreb za prevoz svojih trupa i ratnog materijala. To oni vrše na vrlo neprimjetan način. Te su zato Nijemci preuzeli kontrolu obrane pruge i zaletavaju se kamionima u naša sela. Banda je bacila panične vijesti među narod, da će Nijemci bombardirati sva sela u koliko se šta dogodi.

Na zahtjev samog vlasnika tvornice tekstila u Zaboku vi. Prpića napustili su domobrani čuvanje tvornice ali zato je došlo pojačanje na žandarmeriju i ustašama.

Po svim znacima banda se priprema na oštru ofenzivu na političke radnike koji se nalaze na terenu. Svi znaci početka ove ofenzive opažaju se na hapšenjima po svim kotarevima, i u pojačanjima koja su dobili po svojim uporištima kao i njihovoj aktivnosti u noćnim zasjedama i noćnim hapšenjima koja se zadnjih 7 mjeseci nijesu događala.

Svojim terorom kojeg banda provodi nad stanovništvom kao i zastrašivanjem, bombardiranjem, palenjem kuća, strijeljanjem i otjerivanjem familija u logore uspjeli su toliko da zaplaše narod ovog kraja da nam je već sad nemoguće se zadržavati u pojedinim općinama, gdje nas ljudi više nikako nećeju držati ma ni jedan dan. A to

[22] AFŽ.

su za sada općine kotara Klanjec, opć. Veliko Trgovišće, Luka, Klanjec, kotar Pregrada, u jednom dijelu opć. Krapinske Toplice kao i u kotaru Krapina u općinama gdje su bili partizani.

7) Obračun za mjesec svibanj.

	Primitak	Izdatak	Ostatak
P.čl.	4.607	—	4.607
p. p.	8.080	6.080	2.000
N. 0. F.	51.114	55.924	4.810 manjak
A. F. Ž.			
Razno	12.505		12.505
Svega	76.306	62.004	14.302

U obračunu pod Razno metnuli smo saldo od prošlog mjeseca koji je iznosio 7.505 Kuna i 5.00 Kuna koje smo izdali za oružje u mjesecu martu ali nam je novac vraćen sa motivacijom da se oružje ne može nabaviti.

Molimo Vas da nam objasnite zašto je u obračun umetnuta stavka o primitku i izdatku A. F. Z. jer smo mi do sada po uputama koje smo imali sav novac ubran po AFŽ organizacijama uvrštavali u N. O. F. i to su same AFŽ organizacije već na terenu predavaie odborima sakupljen novac.

Ostatak novca koji nam je preostao zadržali smo ga jer nam je potreban pošto našim kanalima stalno prolaze mobilizirani drugovi kao i kuriri pa nam je potrebna rezerva kako se i vidi iz gornjeg obračuna da nadoknadimo eventualni manjak a ujedno da i imamo nešto novaca na raspolaganju.

Ovime Vas obavješćujemo da smo prema dobivenim uputama od Vas poslali Ćaći[23] preko Zeta[24] sav materijal izdan od ovoga Karla od formiranja tehnike do 1 lipnja kao i popis sveg umnoženog materijala kao i 5 primjeraka Radio-vijesti br. 12.

U prilogu Vam šaljemo i izvještaj Agit-propa u 2 primjerka za mjesec svibanj.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav
Crni, v. r.

[23] Centralni komitet KP Hrvatske.
[24] Okružni komitet KPH Zagreb.

KARLO 6. lipanj 1943.

Izvj eštaj
agitpropa

I.

I. U mjesecu svibnju 1943. izdan i umnožen je slijedeći materijal:

1. Glas Hrv. Zagorja br. 15	u	356 primjeraka
2. Radio-Vijesti br. 8	u	500 primjeraka
3. Radio-Vijesti br. 9	u	520 primjeraka
4. Radio-Vijesti br. 10	u	500 primjeraka
5. Radio-Vijesti br. 11	u	550 primjeraka
6. Lenjin: Revo. vojska i rev. vlada	u	110 primjeraka
Lenjin: Seljačkoj sirotinji 7. Staljin: Seljačko pitanje	u	110 primjeraka
8. Letak: Za prvi maj od C. K. K. P. H.	u	1.500 primjeraka
9. Segai: Ekonomski razv. društ. (I pogl.)	u	165 primjeraka
10. Letak: IO ZAVNOH-a i G. Š. H.	u	2.000 primjeraka

II.

Materijal razdijeljen kotarevima Zlatar, Pregrada, Klanjec i Krapina po potrebi. Naročito dobro su primljeni letci kao i naša štampa to jest Glas i Vijesti. Veliko zanimanje pokazuje se za Radio-vijesti, pa zato je zaključeno da se Radio-vijesti izdaju po mogućnosti češće.

Zadružni materijal razdijeljen ravnomjerno među zadružne porodice.

Prigovor letku izdanom za prvi maj što je tako kasno razdijeljen, ali nam nije bilo moguće ga razdijeliti prije pošto smo ga primili poslije prvog maja i dok je bio umnožen tako da je došao sa zakašnjenjem od 25 dana.

III.

Nepotpunost našeg lista Glasa Hrv. Zagorja očituje se u glavnome u neaktuelnim člancima odnosno u pomanjkanju članaka sa terena. Te su sa strane ovog agitpropa, a uz pomoć Karla poduzete odlučne mjere da se organizira dopisništvo po terenu, tako da sav teret pripremanja našeg lista ne padne na pojedine drugove nego da se čim više prikupi članaka to ćemo time dobiti potpuniju sliku sa terena i narod će sa većim interesovanjem pratiti naš list.

IV.

Poteškoće koje nailazimo pri izdavanju naše štampe su slijedeće:

1) Vrlo slabo organizaciono stanje našeg dopisništva.
2) Narod našeg Karla je 95% seljački svijet, koji je vrlo nesklon pisanju te činimo sve moguće napore da ga sklonemo napisati koji članak.
3) Radi gore navedenih razloga, mora nekolicina naših drugova sama da pripremi sav materijal za čitav Glas. Zato je i naš list tako jednostran.
4) Naše potrebe zahtijevale bi da se štampa oko 600 primjeraka Glasa, ali uslijed štednje teh. materijala primorani smo na najveću štednju.
5) Usljed budnosti bande vrlo nam je otešćan saobraćaj i razdioba materijala. Međutim sve te poteškoće prebrođujemo, te nam do sada osim u iznimnim slučajevima nije propalo mnogo materijala.

Poteškoće nam se u veliko pojavljuju u nabavci, dopremi a naročito u smeštaju materijala. Kako vlada ovdje na terenu velik teror to je sav narod uplašen i boji se držati kod sebe bilo kakav materijal.

V.

Za namirenje naših potreba u našem Karlu trebali bi najmanje od Centralne štampe slijedeći broj primjeraka.

60 Vijesnika
30 Partizana
60 Narodnog oslobođenja
120 Borbi
40 Žena danas

da se pokriju najnužnije potrebe.

Centralna štampa koju smo do sada u vrlo oskudnom broju primali, primljena je na našem terenu sa oduševljenjem i mnogo nam (je) doprinijela u suzbijanju neprijateljske propagande. Tako naš narod ovdje dobiva sve čvršće uvjerenje u jakost, cjelinu i organiziranost naše borbe.

VI.

Neprijateljska propaganda VI. ne može ništa poduzeti ovdje svojim pisanim materijalom. Jer je narod ovdje 80% antifašistički raspoložen ali mnogo im uspjeva narod zastrašiti raznim parolama a koje se potvrđuju u velikom teroru kojeg je banda počela poduzimati na ovom terenu.

Na primjer, Nijemci su uzeli u svoje ruke osiguranje ove zagorske pruge. Odnosno naši žandari pod švapskom kontrolom. Smjesta su bacili u narod da će sve sravniti sa zemljom sa bombarderima i sve popaliti u koliko se bilo šta dogodi. A u podaljim mjestima lansiraju glasine kako su već pojedina mjesta popaljena. Takovih slučaja imade vrlo mnogo. A kako je narod ovdje dosta na niskom političkom stupnju strahovito preplašen a partizana od nikuda to nam je rad vrlo otežan.

Zabunom smo poslali na Ćaću popis svega materijala kojeg smo i izdali od osnutka ovdašnje tehnike do 1. lipnja. Smatramo da će Vam biti od Ćaće dostavljen. Isto tako smo poslali na Ćaću od svega po jedan primjerak izdan našeg materijala.

4. lipnja o. g. reorganizirali smo naš Agitprop. Pošto je jedan drug iz bivšeg agitpropa odpao a pokazala se potreba za upotpunjenjem agitpropa to smo ga upotpunili s još 2 druga tako da sada imamo agitprop od 3 druga i to 1 radnika 1 intelektualke i priv. namještenika. Izvršene su i sve pripreme za održanje kurseva. Zato smo i odredili dvojicu drugova iz našeg Karla da ispomogne agitprop na sređenju materijala za kurs i za samo sprovođenje kurseva. Neophodno bi nam bile potrebna Historija B. p. svih 12 glava. Imademo samo jedan primjerak a bojimo se ga dati van da se ne izgubi. Mogućnosti nemamo za umnažanje pa Vas zato molimo da nam pošaljete koliko Vam je moguće Povijesti a i drugog materijala koji je potreban za kurs.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav
za Karla
Štef,[24] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/429

[25] Stjepan Iveković

20

1943, lipanj 6.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnom komitetu KPH Zagreb o djelovanju HSS te o organizacijskom stanju partijskih organizacija u općinama Brdovec, Stenjevec, Vrapče, Sesvete, Pušća i Zaprešić

Teren, 6/6 1943.

DRUGARSKOM OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H.

Izvještaj :

Politička situacija na terenu je slijedeća: Na terenu ovog K. K-a pojavljiva se HSS-ova organizacija u gornjem djelu opć. Brdovec, i to je 1. organizacija ukoliko smo saznali, a organizacijom rukovodi Pernar,[1] sa članovima i to: Ivan Klinčić (Gluhi) te iz Harmice neki gostioničar Smetko, i iz sela Prigorja **ustaški tabornik Šantolić.** Sam tabornik sada nije tako opasan za nas kao javno, ali mora se predvidjeti da je sada kao takav još opasniji. Jer to je njihova direktiva da ne podnašaju prijave prema nama, već da nas posmatraju i budno paze na naš rad, te kad se ispolji HSS, onda da nas dadu hapsiti, to jest da nas ne hapse kao od strane ustaštva, već od strane kad će biti vrijeme HSS. Jer masovno raspoloženje je protiv ustaša, i neće da se zamjeravaju masama kao ustaše. Masovno raspoloženje i simpatiziranje je za narodno O. V. i Partiz. Odrede, za sada dok su pred masama H. S. S.-ovci ilegalni.

Zaključak. Zato treba poraditi na tome da se vodstvo HSS-a raskrinkava što više dok nisu u legalnosti. Za sada se ne pojavljivaju na ovom terenu ovog K. K. nikakove ustaške organizacije osim HSS-ovih, i šta se ispoljavaju pojedini stari H. S. S., na primjer u Čučerju nard. bivši zast. Malčić[2] i još neki pojedinci tamo, i po drugim općinama kao Stenjevec. Osim tih HSS-ovih org. pojavila se je i u Podsusedu u Tv. cementa neka organizacija **četvorka** koja nije poznata ovom komitetu, te molimo naslov da nam obrazloži kakova je to organizacija, te kakve namjere jesu iste org. U Vrapču je izbačen protu letak, ta sadržina je letka da su zadnji dani partizana.

[1] Ivan Pernar
[2] Franjo Malčić

Akcije: koje su se vršile na ovom terenu K. K. jesu i to: u svima općinama koje mi obuhvaćamo razbacani su letci (Hrv. Naroda) koji su djelovali među masama većina jednako te je razbacano gdje mi nismo obuhvatili do danas opć. Šestine. Tamo je dobro odjeknulo sa posebnim pobuđenjem. U opć. Sesvete svučeni su legionari i domobrani i to ukupno 18, kod tih akcija rekvirirano je 18 pari odjela, 11 pušaka, što civilnih što vojničkih, 3 pištolja, voj. 4 revolvera, 10 opasača, 6 pari cipela, 2 para čizama i 9000 cigareta.

Part.[ija]

Organizaciono stanje: U **opć. Brdovec** postoji i to: opć. komitet, 4 jedinice sa 18 članova i 2 kandidata. Od toga prije 2 mjeseca primljeno 3 čl. to jest 3 ml. čl. i 15 starih čl.

Opć. Stenjevec postoji 1 part, jedinica sa 4 člana i 2 kandidata.

Opć. Vrapče postoji opć. komitet sa 4 člana te 3 part, jedinice sa 12čl. i 4 kandidata.

Opć. Sesvete postoji **1** par. jedinica sa **8** članova i **3** kandidata od toga novo primljeni članovi mjeseca svibnja 4 i stari 4.

Ukupno org. stanje je ovog K. K. slijedeće:

Opć. Brdovec	18 čl.	2 kandidata	
Opć. Stenjevec	4 čl.	2	
Opć. Vrapče	12 čl.	4	
Opć. Sesvete	8 čl.	3	,,
Opć. Pušća	3 čl.		,,
Opć. Zaprešić	1 čl.		

Ukupno **46** članova **11** kandidata

NOO

Kao vanpartijske org. jesu i to: Kotarski N. O. O. je od 5 članova, i to 4 partijca u njemu. U opć. Brdovec postoji općinski odbor od 5 čl. od tog 3 partijci te postoji 6 mjesnih sa 28 članova.

Opć. Stenjevec postoji opć. odbor sa 6 članova **1** partijac, mjesnih 6 sa 18 članova.

Opć. Vrapče op. odbor od 5 čl. svi 2 partijaca, mjesni 5, sa 20 čl.

Opć. Sesvete postoji 1 opć. odbor od 7 čl. od tog 4 partijci mjesnih 13 sa 43 čl.

NOO. Postoji kotarski od 5 čl. te u

opć. Brdovec	28 članova NOO
opć. Stenjevec	18 članova NOO
opć. Vrapče	20 članova NOO
opć. Sesvete	43 članova NOO

Ukupno na ovom terenu K. K. 109 članova.

A. F. Ž.

opć. Brdovec	2 odb. sa 8 članica (od toga ubira N. F.	1 odbor)
opč. Stenjevec	1 odb. sa 3 čl.	
opć. Vrapče	1 općinski sa 5 čl. i 3 mjesna	sa 9 članova
Ukupno	20 čl. na ovom terenu K. K.	

S. K. O. J.

Postoji Kotarsko rukovodstvo sa 3 člana.

Opć. Brdovec opć. rukovodstvo sa 4 člana te 2 skojevske grupe od 6 čl. i 2 skojevca
Ukupno 8 skojevca i 3 odbora od 11 čl.

Opć. Stenjevec opć. rukovodstvo od 4 čl. te 3 skojevske grupe od 10 čl. skoja i 3 odb. od 15 čl.

Opć. Vrapče 2 skojevca i 2 odbora sa 8 članova
od tog odbora je 1 muški i 1 ženski odbor

Ukupno skojevaca na terenu ovog K. K. je članova

i to: opć. Brdovec	8 skojevaca
opć. Stenjevec	10 skojevaca
opć. Vrapče	2 skojevca
Ukupno	20 skojevaca

Te članova skojevskog odbora:

opć. Brdovec	11 čl. odbora
opć. Stenjevec	15 čl. odbora
opć. Vrapče	8 čl. odbora
Ukupno	34 čl. odbora

Drugovi! Po pitanju mobilizacije koliko je mobilizirano u N.O.V. ukupan broj ćemo vam javiti naknadno pošto nije od svih općina dan točan izvještaj, osim općine Sesvete. Ukup. 99 voj., 1942-5 a 1943-94.[3]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2394

[3] Dokumentu nedostaje kraj.

21

1943, lipanj 6.
Šestine

Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na zrakoplovnu stražu u Sesvetama

ORUZNIČKA POSTAJA
SESTINE

Broj: 209/Taj.
U $estinama, dne 6. lipnja 1943.

PREDMET: Napad bandita na zrakoplovnu stražu u Sesvetama.[1]

KOTARSKOJ OBLASTI
Z A G R E B

Dana 6. lipnja 1943. izvidila je ophodnja ove postaje oružnik Živičnjak August i Rupčić Josip u mjestu Sesvetama, obćine iste kotara Zagreb, Vel. Zupe Prigorje, kako su dana 5. na 6. lipnja 1943. u noći oko 00.23 sata napali su banditi zrakoplovnu stražu u Sesvetama u jakosti 50 vojnika, koja čuva benzinske cisterne u Sesvetama, u šumi zvatoj Divljača, udaljeno od Sesveta 1/2 kilm. sa sjeverne strane, misleći se dovuć do cisterni u nameri da ih zapale.[1]

Zapovjednik navedene straže zrakoplovni natporučnik g. Đuro Grizbalba izjavio je, da su banditi — partizani obkolili njegovu stražu koja čuva navedene cisterne, dovukli se do blizu žice.

Borba je počela oko 00.23 sata sa prekidom sve do 00.3 sata trajala.

Nakom početka borbe iza jedan sat došla je pomoć navedenoj straži 100 vojnika iz Zagreba, pa su tako napad odbili. Žrtava, kao ni ranjenih nije bilo, dočim od bandita nezna se.

Bandita je moglo biti prema izjavi, nadporučnika g. Grizbalbe oko 50 do 70 osoba, a naoružani sa lahkim i teškim strojnicama, kao i sa parabelama. Nakom otstupa bandita, otišli su u pravcu pre-

[1] Akciju izvela Prigorska partizanska udarna grupa pod komandom Josipa Benca Mosera.

ma selu Novoselcu na sjevero istočnu stranu udaljeno od Sesveta 10 kilm, a područje obćine Sesvete, kotara Zagreb.

Zapovjednik postaje narednik
Ante Medak, **v. r.**

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, fase. 115, reg. br. 90.

22

1943, lipanj 6.
Novi Mar of

Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o kretanju partizana na području kotara i o napadu na mjesto Gornja Rijeka

Kotarska oblast u Novom Marofu

Broj: 33 V. T. 1943. Novi Marof, dne 6. lipnja 1943.

Predmet: Partizanska kretanja i napad na mjesto Gornja Rijeka.-

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
VARAŽDIN

Manje grupice partizana stalno obilaze cijelo područje ovog kotara, a gotovo svaku noć dolaze u blizinu Varažd. Toplica kao i Novog Marofa, te se puščanom vatrom izazivaju naše oružane snage.

Dana 5. ov. mj. obkolili su partizani u jutro rano oko 5 sati mjesto Gornju Rijeku, te sa puščanom, strojopuščanom vatrom napali samo mjesto. Za kratko vrieme provalili su u obćinu, iznieli spise i zapalili. U isto vrieme došli su u poštu gdje su uređaj ostavili netaknut. Brzoglasnu liniju između Novog Marofa i Gornje Rijeke prekinuli su tako, da su u šumi Paka prepilili stupove i sobom ponieli žicu.

Oružnička postaja branila se sa 19 oružnika. Borba je trajala sve do sumraka istog dana. Zapovjedničtvo mjesta iz Varaždina poslalo je jednu sat 1. topničkog sklopa sa kamionima, koja se razvijala u strielce kod Moždjenca i tako prodirala šumom prema Sudovcu, a to zato, jer su bile dobivene viesti, da je grupa partizana od 100 do 150 ljudi postavila našim snagama zasjede sjeverno od

Sudovca, a udaljeno od Novog Marofa 9 km u blizini k. Oštri Vrh 361. Naše snage došavši do toga mjesta bile su iznenada napadnute vrlo jakom unakrsnom vatrom. Po izjavama častnika naše su snage bile od neprijatelja tučene sa strojnicama, strojopuškama, strojo-samokresima i sa vrlo malenim brojem pušaka. Naša oružana snaga i ako su topnički sklop bili su naoružani samo puškama, a častnici su imali sobom 3 strojosamokresa. Naše snage davale su jaki oružani odpor, ali uslied premoći neprijatelja u oružju kao i radi toga što su zauzeli najbolje stratežke položaje niesu mogle prodrieti prema Gornjoj Rijeci, već su se morali pod borbom povući prema polaznoj točci t. j. prema selu Možđencu. Jedna grupa domobrana u borbi bila je odsječena od svoje glavnine, te se je morala povući zapadno i tek danas stigla sa svom spremom i oružjem u Novi Marof.

Ona grupa partizana, koja je bila u Gor. Rijeci cijeli dan je držala obkoljenu oružničku postaju. Oko 8 sati na večer partizani dali su ultimatum oružnicima i pozvali, da se predadu, ali su isti na njihovu ponudu i dalje odgovarali oružanom vatrom. Međutim partizani su udarali na postaju sa bacačima mina tako, da su oružnici morali napustiti bunkere pred zgradom i kada su se povlačili u istu partizani su najurili također u zgradu. Oružnikć su zarobili, svukli, oduzeli im 19 pušaka i svega oko 50 komada municije. Naročito se napominje, da bi se oružnici i dalje držali, ali im je ponestalo streljiva, te su u zadnjem času neki oružnici vrlo malen broj streljiva bacili u zahod samo da partizanima ne padne u ruke. Zapovjednika oruž. postaje vezali su lancima, no na molbu i plač tamošnjih žena pustili su ga na slobodu sa ostalima. Partizani su svoj stožer imali u crkvi. Tamošnjem stanovničtvu održali su govor i vršili promičbu u korist partizana. Čitavu noć proboravili su u selu i tek danas u jutro oko 7 sati otišli su kako izgleda po grupama i to: glavnina prema Kalniku, a ostatak u obližnje selo Nemčevec, Fajerovec, udaljeno od Novog Marofa 17 kim., od Gornje Rijeke 3 kim.

Prema dobivenim podatcima partizana je bilo najmanje jedna tisuća. Bili su vrlo dobro naoružani, a obučeni u ustaške i domobranske odore, a bilo je ljudstva i u građanskim odielima. Među ovim partizanima bilo je ljudstvo u srednjoj dobi, a oko 300 bilo je mladeži gotovo djece oko 14 godina staro, koji su također bili u odorama i naoružani. Gubitaka kod našeg ljudstva nije bilo, a po izjavama partizana oni su imali 3 mrtva i 4 ranjena. Među partizanima viđeno je vrlo mnogo ranjenih sa povezanim nogama, rukama pa i glavama. Brzoglasna veza između Gor. Rijeke nije uzpostavljena, jer je prepiljeno oko 10 stupova i odnešena žica.

Naročito se naglašuje, da je Gornja Rijeka vrlo važno mjesto radi kretanja partizana, pak bi trebalo u što kraćem vremenu uzpostaviti brzoglasnu liniju i postaviti jednu posadu od 60 do 100 ljudi, koja se može smjestiti u zgradu oružničke postaje uz prethodne manje popravke. U koliko se ovome ne udovolji, partizani će imati podpuno slobodno kretanje sve od Križevaca do Novog Marofa, i Sv. Ivana Zeline[1], a da nadležne vlasti o tome pravovremeno ne će biti obavieštene.

Naknadno je obavieštено, da je iz pošte odnešeno u gotovo novcu 6.000 Kuna, poštanska vreća sa listovima, dok je sam uređaj netaknut.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
(S[2]. Samobor)
Samobor, v. r.

Predloženo:
1.) Velikoj Župi Zagorje Varaždin,
2.) Zup. red. oblasti Varaždin,
3.) Zapovjedničtvu mjesta Varaždin,
4.) Ravnateljstvu za jav. red i sigur.
X odsjek Zagreb
5.) Obavieštene su susjedne kot. oblasti

M. P.[3]

M. P.[4]

Original, strojopis
Sign., AH, VZZZ, kut. 2202, taj. br. 1280/1943.

[1] Današnja Zelina.
[2] Stjepan Samobor
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Novi Marof
[4] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1280, od 9. VI 1943. godine.

23

1943, lipanj 7.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o vijećnicima ZAVNOH-a iz čazmanskog kotara, te o djelovanju HSS-a

26. VI. 43.

Dragi drugovi!

5. o. mj. primili smo vaše pismo od 15. V. Kao što vidite, pismo je putovalo čitavih 20 dana. Ne znamo, do koga je krivica. Znamo sigurno, da kod OKZ pošta uopće ne zapinje, jer smo s njima u živom dodiru i zato imamo, mogućnosti, da ih kontroliramo. Pošta sigurno zapinje ili kod OKK, ili kod OKP. Mi smo više puta (gotovo u svakom pismu) skretali pažnju OKP-u na slabost kanala i upućivali ga detaljno, kako treba organizirati kanale, da dobro funkcioniraju, ali kako vidite, to je slabo pomoglo. Tako su nam zadnja dva Markova[1] pisma putovala jedno 38, a drugo 20 dana i oba su došla zajedno. I Marku smo pisali o istoj stvari, ali nije pomoglo. Jedino nismo pisali OKK-u, jer su oni blizu vas. Mi smatramo, da bi bilo uspješnije, kada bi vi pisali i Marku i Mišku[2] po toj stvari, jer nam treba vaša pomoć, da se to pitanje riješi.

Odmah po primitku vašega pisma mi smo javili svima OK-ima, da je zakazano zasjedanje Zavnoha, ali vrijeme je prekratko i ljudi, koji već nisu krenuli, neće moći na vrijeme stići. No mi smo rekli, da bez obzira na to šalju ljude i punomoći najhitnije i najkraćim putem. Krivo nam je, da je to obavještenje zakasnilo, jer smo ga željno očekivali još mnogo prije, a i OK-i su nas stalno o tome pitali. Mi smo ponovno postavili OK-ima odlazak ljudi za vijeće kao glavni politički zadatak odmah poslije propasti januarske neprijateljske ofenzive, jer smo se nadali, da će brzo biti zasjedanje. Ali to je sporo išlo, jer su mnogi kandidati za vijeće htjeli da im se točno kaže, kada je zasjedanje pa da krenu.

Do sada je — prema izvještajima drugova — za vijeće poslano osam ljudi. Iz zagrebačkog okruga I[3] i II;[4] iz Krapinskog okruga III[5]

[1] Marko Belinić, komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.
[2] Lutvo Ahmetović, sekretar OK KPH Pokuplje.
[3] Slavko Fučkar
[4] Filip Lakuš
[5] August Bartul

i IV;[6] iz Čazmanskog okruga V,[7] VI,[8] VII[9] i VIII;[10] iz bjelovarskog i varaždinskog okruga nemamo izvještaja, da li su koga poslali. Mi smo vam poslali IX[11], koji je politički djelovao u Podravini. Krapinci su nam javili, da šalju dva čovjeka, ali nisu javili imena.

Navodimo karakteristike kandidata za vijeće iz Čazmanskog okruga, koje smo dobili od OKČ:

V. kotar Garešnica, Hrvat, seljak (12 jutara zemlje), rođen 1898, u selu Kanjiškoj Ivi (kotar Garešnica).

Sa širenjem pokreta HSS-a postao je članom iste i aktivno sudjeluje u političkim borbama, postaje predsjednikom seoske organizacije svoga sela. Povezuje se sa partijom, postaje kandidat i 1938. god. postaje njenim članom. Dužnost člana HSS-a vrši sve do dolaska okupatora u našu zemlju i kao takav je poznat u garešničkom kotaru. Uslijed aktivnosti u političkom radu pao je u opasnost, da ga neprijatelj hapsi, te se on povlači u ilegalnost. Postaje član Kotarskog Komiteta Garešnice. Svršio je srednji partijski kurs.

VI, kotar Garešnica, Srbin, rođen 1899. u Velikom Prokopu.

Poslije svjetskog rata se interesuje sve aktivnije sa politikom. Postaje član SDS i ostaje njen član sve do sloma Jugoslavije. Već u prvim danima Narodno oslobodilačkog pokreta počinje da aktivno pomaže borbu te postaje sve popularniji u svojem kraju. Aktivnost u našoj borbi, njegovo poštenje, odanost narodu, poznato je širom garešničkog kraja. Bio(je) kandidat KP 7 mj., te članom 5 mj.

VII, kotar Čazma, Hrvat, intelektualac, student prava, rođen 1911. u Čazmi. 1931. počeo je aktivno učestvovati u hrvatskom nacionalnom pokretu, a 1936. postaje tajnikom općinske organizacije HSS-a i predsjednikom mjesne organizacije u Čazmi. Od 1931. do 1936. bio je zatvaran nekoliko puta zbog svog političkog djelovanja (po deset do petnaest dana). Posvećuje se zadrugarstvu te 1936. osniva Hrvatsku seljačku privrednu zadrugu u Čazmi. Svojim se radom u zadruzi povezuje sa KP-om i postaje njenim kandidatom, a 1938. postaje njenim članom. Nastavlja sa radom kao tajnik u Zadruzi do 1940., kada je bio uhapšen kao komunista i na prijedlog sreskog načelnika pokušavaju ga otjerati u Lepoglavu. Na intervenciju zadrugara na Banskoj upravi bude pušten. Poslije okupacije naše zemlje živio je kao legalac do januara 1942., kada je bio uhapšen zbog komunizma, te tjeran po raznim logorima. Nakon 10

[6] Stjepan Tuđman
[7] Ivan Bolt
[8] Ljuban Đarić
[9] Oskar Kućan
[10] Josip Barlović
[11] Božidar Magovac

mjeseci, uslijed intervencije ličnih prijatelja, koji su imali uticaja kod ustaških vlasti, bude pušten. Odlazi u Zagreb, te preko istih tih prijatelja dobiva namještenje i postaje član Privrednih zadruga, gdje ostaje dva mjeseca, a na poziv KP javlja se za člana Zavnoha. Od 1939— 1941. bio je član MK Čazma. **Pažnja!** Za vrijeme posljednjeg boravka u Zagrebu od jedan i pol mjeseca stupio je u vezu sa nekim ljudima i oficirima iz Min. domobranstva, preko partijca, s kojim je bio u zatvoru (njegova izjava), za koje mislimo da su u službi »KOMANDIRA«[12]. Držimo, da drugu nije ništa poznato u vezi sa »KOMANDIROM«, već i ako je imao kakove veze sa njegovim ljudima, to je bilo radi neznanja. Drug VII je stekao ogromnu popularnost u čazmanskom kotaru, te je poznat narodu kao vrlo marljiv, pošten i napredan zadrugar.

VIII, kotar Sisak, Hrvat, rođen 1886., bravar, namješten na željeznici.

U gradu je bio poznat kao vrlo pošten građanin. Biran je mnogo puta u gradski senat. Član HSS-a. Od prvoga dana pomaže narodno oslobodilački pokret. Sakriva naše drugove od progona neprijatelja. Morao se povući zbog progona policije u ilegalnost. Među željezničarima je vrlo obljubljen i poštivan.

O IX vam ne možemo javiti ništa podrobnije. Koliko mi znamo o njemu, on je lijevi radićevac i želi sa nama surađivati. Drugovi iz bjelovarskog okruga nisu nam ništa o njemu javili, samo su rekli, da je on bio među onom grupom HSS-ovaca, sa kojima su oni malo došli u sukob, nešto su im HSS-ovci rekli, da ćemo ih mi još trebati. Onda je još bio drug Slavko na slobodi i mi smo donijeli zaključak, da su drugovi vjerovatno malo sektaški postupili prema'tim HSS-ovcima i nepotrebno zaoštrili odnos. Ovdje su nudili saradnju neki iz votstva HSS-a, ali on nije pristao. Vi ćete sami najbolje ocijeniti, kakav je. Onoga dana, kada smo primili vaše pismo, otišli smo do X[13], ali on nije mogao odmah krenuti na put, a i da je krenuo, ne bi mogao stići na vrijeme. On je izjavio, da će — uzevši u obzir sve rezerve — krenuti na put sigurno krajem ovoga mjeseca. Rekao je, da ga uzmete u Vijeće, a ako je potrebno, da će odmah poslati punomoć, ali je izrazio želju, da — ako možete — pričekate sa objavljivanjem imena vijećnika, dok on ne stigne a ako ne možete, da njegovo ime ne objavljujete. On ne može odmah putovati zato, što je XI[14] primio sumu od XII'[5] i XIII[16], kojim je osigurao neku djecu, koja

[12] Đorđe Ivanković
[13] Antun Augustinčić
[14] Unapred.
[15] Četiristo hiljada.
[16] Za jedan svoj rad.

su mu na teretu. Sa njim sigurno dolazi XIV.[17] Prije odlaska će on razgovarati sa XV[18], XVI[19] i XVII[20], koji su izrazili želju, da idu, ali imaju porodičnih poteškoća. Razgovarati će također i sa XVIII[21], koji je skoro izrazio želju da bi išao, ali da mu se omogući rad na oslobođenoj teritoriji.

Vodstvo HSS-a u Zagrebu smatra, da treba slušati sve naredbe, koje iz vana dođu, jer da oni izvana zapravo bolje poznaju situaciju i da zato vode oni pokret. Sa inostranstvom se dopisuju, a pisma se pišu na tankom japanskom svilenom papiru. Pernar[22] je izjavio, da se vode pregovori sa sadašnjom vladom i da se ne treba bojati, jer da i pametniji protivnici vide, što je na stvari, pa da oni uvijek mogu zaštititi »naše« ljude. Ali izgleda, da su pregovori u zadnje vrijeme zastali, jer se je HSS u pregovorima želio pomoću preuzimanja vlasti osigurati od partizana, do oni se sada — po njihovim riječima — nakon događaja u Africi osjećaju sigurni, pošto iza njih stoji jaka sila, a to je Engleska. Uopće se može primjetiti, da su im događaji u Africi dali vrlo mnogo pouzdanja, iako se i dalje plaše jugoslavenskih oficira.

U Zagrebu su organizatori »zaštite« dva imućna i okretna obrtnika: Vrbanc iz Nove ceste i Levanić iz Rapske ulice, a sa njima radi i ing. Potočnjak.

Izgleda, da su u Zagrebu u najužem votstvu Smoljan[23], Pernar i Pavešić[24]. To se dade zaključiti po tome, što oni daju sve upute, upućeni su točno u sve događaje, drže se malo po strani od šireg kruga i već se sada smatraju za buduće ministre. Ali izgleda, da iza njih ima još nekih, vjerovatno Torbar[25] i Košutić[26], ali to nismo mogli točno saznati.

Nedavno je ovdje održan uži sastanak istaknutih HSS-ovaca. Na sastanku su donešeni neki stavovi, a prisutni su dobili zadatak, da ih prenesu na pristaše stranke u Zagrebu i nekim krajevima van Zagreba. Na sastanku je iznešeno stanje među partizanima. Referent je bio dr. Ivančević[27], koji je rekao, da govori po najboljim informacijama. On je iznio otprilike slijedeće: u zimskoj ofenzivi na partizane uspjelo je Njemcima, da ih na Grmeču dovedu u veoma

[17] Vanja Radauš
[18] Pjesnik Kaleb.
[19] Kipar Ivanković.
[20] Slikar Ljubo Babić.
[21] Miroslav Krleža
[22] Ivan Pernar
[2'] Bariša Smoljan
[24] Zvonimir Pavešić
[25] Josip Torbar
[26] August Košutić
[27] Ivo Ivančević

tešku situaciju, iz koje su se partizani spasili krajnim naporom i odvažnim prodorom i razdijelili u četri grupe, koje od onda rade samostalno, povezane tek sa kuririma. Jedna se je od tih grupa probila preko Slavonije sve do Kalnika, broji 1.000 ljudi, najbolje je opremljena, naoružana je automatskim oružjem i mogla bi se likvidirati, da postoji čvrsta državna vlast, dakle za kasniju Hrvatsku ova grupa nije najopasnija. Ova grupa ne nalazi pravog odjeka među pučanstvom i stoga počinje u zadnje vrijeme da nastupa ne kao partizani, već kao narodni osloboditelji, koji žele da surađuju sa drom Mačekom. Treba narodu prikazati, da će HSS sam osloboditi Hrvatsku. Druga se je grupa smjestila u Slavoniji ta je mnogobrojnija (broj nije kazao) i mnogo opasnija, jer se je smjestila u žitorodni kraj, podijelila se u više manjih grupica i nalazi čak odjeka među narodom. Dobro je naoružana i veoma štetna. Treća se je grupa smjestila u Gorski Kotar, broji 4.000 do 6.000 ljudi, drži spoj sa Slovenijom i stoga je opasna, što siječe put sa morem, koji bi morali imati slobodnim, jer da će sa te strane najprije dobiti vezu sa saveznicima. Radi toga će trebati oko Karlovca (Žumberak i Pokuplje) jače agitirati sa seljacima za organiziranje »zaštite«, koja bi imala zadatak da pročisti prugu. Četvrta se je grupa zajedno sa »komunističkim komitetom« probila prema jugu u Hercegovinu i tamo se dalje bori.

Po informacijama HSS-a da je stanje partizana dosta teško, jer da im manjka municija i hrana, te da i radi toga HSS mora urediti sakrivanje hrane. Tako je na pr. zauzimanje Otočca spasilo treću grupu od skore propasti. Kraj Mostara se je predalo domobranima oko 400 partizana, koji su rekli, kako nemaju eksploziva, te da su iskopavali neeksplodirane avijonske bombe, da bi došli do eksploziva. To da je razlog, što u zadnje vrijeme nema napadaja na željezničke pruge. Da je sada stanje partizana veoma teško, jer su Njemci, da se osiguraju sa leđa, počeli jaku ofenzivu na partizane s juga (Srbija, Crna Gora) i sjevera (Bosna) i da im tek slabost Talijana daje municiju i hranu.

Da narodu treba prikazati, da će partizani biti razbijeni i da će se pretvoriti u neorganizovane pljačkaše bande, a također, da narodu partizani i ne trebaju, jer postoji snaga, a to je Engleska, koja će sve to urediti.

Od nekih je povjerenika HSS-a sa terena stiglo votstvu mišljenje, da bi seljaci radije skrivali žito svaki za sebe, jer je na jednom mjestu teško, a i opasno od partizana. Na skupnim bi se mjestima žito moglo skrivati jedino uz pruge, koje su blizu Zagreba, da može brzo doći pomoć.

To su eto naša zadnja obavještenja o HSS-u.

U nekim su se krajevima pojavile sekte: U čazmanskom i svetoivanskom kotaru svetoantunaši, koji pišu pisma. Svaki, koji dobije takovo pismo, treba da napiše još tri. To se zove lanac sv. Ante. Među pravoslavcima u garešničkom kotaru pojavila se sekta baptista ili adventista. Karakteristično je, da se u obe sekte širi propaganda, kako ne treba uzimati oružje u ruke.

U garešničkom kotaru neki samostalci rade zajednički sa HSS-om.

U nekim našim okruzima ima mnogo vojnih bjegunaca. Tako u zagrebačkom ima 600-700, u krapinskom 60-70 i t. d. Vlasti uopće ne progone vojne bjegunce, a rijetko koji obveznik dođe na vrijeme, kako mu glasi poziv, no i to se ne kažnjava. Također se u nekim krajevima prilikom rekvizicije vrlo oprezno i blago postupa.

Dobili smo obavještenja, da su engleski avijoni bacili u okolici Pospića letke na slovenskom jeziku sa slijedećim sadržajem: »Ustrajte u borbi. Oslobodilački zrakoplovi lete nad vama. Zahvaljujemo vam na dosadanjoj borbi. Budite spremni, svakog časa dolazi oslobođenje.« — Također su bacali letke ćirilicom, na kojima je samo stajalo: »Osveta za Beograd«, a ispod su bile slike porušenog Palerma, Napulja i Essena.

Natporučnik Veble, koji je zarobljen kod Svete Nedjelje, je dražinovac.

Iz zatvora se je već nekoliko puta javio neki Alojz Kocmur, koji tvrdi, da je bio u SSSR-u, zatim 10 godina na robiji u Mitrovici, pa je prilikom bjegstva robijaša pobjegao iz kaznione i bio u fruškogorskim partizanima. On traži da ga zamijenimo.

Da li ste primili naš posljednji list od 16. V. i izvještaj od 28. V.?

Dne, 7. juna 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
Stevo,[28] v. r.

I	3504	6737	7247	1392	8025						
II	3902	1522	8831	8488	5406	1873	5909	8025			
III	1995	7006	8540	5374	2638	5394	4234	4656	4298		
IV	1524	9627	6231	5650	4185	6589	5903	6874	9229	1392	1084
V	2451	5619	9270	6568	3782	4446					
VI	8847	9955	0365	0712	4035	8226	0415	8629	5367		
VII	5345	2781	3344	4737	8059	0347	3648	7643			
VIII	7398	6789	0778	9470	5206	1938	9139	2641	8861	6987	
IX	1308	4745	0275	3983	8454	6229	1490	5891	6438	2613	4635
X	0214	0703	8560	5874	4672	8290	3878	7106	4563		
XI	4278	7619	9957	9687	4473	3 63					

[28] Ivan Krajačić

XII	6287	1458	9265	5562	4513	2184	5740	6905	0844	7391	2931	8344
XIII	1570	8129	6319	3781	8923	0527	4189	4677	9868	0913	5846	
XIV	4081	4983	6789	1998	7912	9619	3545	4093	0356			
XV	5252	6633	9577	8868	9173	0217	3442	3872	4616			
XVI	2872,	0556	5334	4130	2045	8139	2702	9754	4458	8216	1836	
XVII	5172	2823	5257	1195	4623	8276	5800	9295	6140	1393	2521	5347
XVIII	8738	9992	3349	4303	2436							

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1193

24

1943, lipanj 7.

Okružnica AGITPROP-a Centralnoga komiteta KP Hrvatske okružnim komitetima KPH s programom za održavanje nižih partijskih kurseva

Agitprop Centralnog Komiteta
Komunističke Partije Hrvatske

Dragi drugovi,

dostavljamo vam po 1 primjerak programa za niže partijske kurseve po kojem ćete od sada takove kurseve održavati. Jednovremeno vas upozoravamo na slijedeće momente, o kojima morate povesti računa prije i pri organizaciji pomenutih kurseva:

a/ Program obuhvata 10 tema — dok se za kurs predviđa trajanje od 10-15 dana, t.j. ako se kurs održava u vojsci za partijce ili političke komesare, onda treba proraditi svih 10 tema — bez obzira da
li je kurs namijenjen komesarima ili partijcima. U tom slučaju kurs traje 15 dana. Ako se pak kurs održava za partijce na terenu onda je dovoljno proraditi samo teme od 1-7, a 3 posljednje ne. U ovom slučaju kurs traje najmanje 10 dana, /a po potrebi više — tako da drugovi pojedinim temama posvete po 2 dana/. U oba slučaja raspored treba da bude: po 1 dan posvećuje se svakoj temi. Jedan dan, osmi po redu, kursisti ponavljaju gradivo, a dva posljednja dana vrše se ispiti u cilju kontrole i konkretnog povezivanja materijala iz raznih tema u jednu cjelinu, već prema logičnoj povezanosti samog pitanja o kojem je riječ, — a što se na kursu obrađivalo u fragmentima, kroz nekoliko tema. Isto toliko dana treba ostaviti za kontrolu i ponavljanje gradiva u slučaju da kurs traje više od 10 ili 15 dana.

b/ Program sa kratkim zadacima rađen je radi neodloživih potreba naših organizacija sa terena i nije isključeno da su pojedine teme nepotpune ili da uopće u programu ima praznina i manjkavosti. Zato drugovi i organizacije, napose rukovodioci kurseva, morati će nam nakon svakog održanog kursa poslati svoje primjedbe, iskustva, poteškoće itd. u vezi sa programom i bez obzira na nj, da bi ga mogli popuniti, zaokružiti itd. K tome treba da nam se uputi i što vjernija slika cijelog kursa, njegov tok i uspjeh, kako bi se znali ravnati i time mogli okoristiti i sami pri daljnjem našem radu.

c/ Priloženi spisak materijala za kurs nije potpun niti smo za sada u stanju poslati vam sav popisani materijal. To će nam biti moguće tek u dogledno vrijeme. U međuvremenu trebate se služiti onim materijalom koji sada imate na raspolaganju i onim, kojim se možete pomoći — bez obzira da li je u našem spisku naveden ili ne, s tim, da nas o svakoj upotrebi takvog materijala detaljno i odmah obavijestite.

d/ Sam tok kursa prema iskustvu najbolje je organizirati na slijedeći način: u 7 sati izjutra počinje predavanje koje traje 1 sat do 1 sat i pol. Zatim slijedi učenje: individualno, ako su slušači zreliji i navikli samostalnom učenju — proučavanju — kolektivno u kružocima od 4-5-6 drugova, ako su nenavikli učenju. U ovom slučaju treba miješati intelektualce i pismenije uopće sa zaostalijima, da bi učeći zajedno mogli jedni drugima koristiti. Proučavanje traje do 5 sati poslije podne uz prekid na ručku i kraći odmor, a onda prema potrebi treba održati 2-3 sata konzultaciju. Na konzultaciji slušači postavljaju pitanja predavaču u vezi sa event, nejasnim stavovima ili pojmovima iz materijala koji proučavaju.

Zatim oko 5 sati počima konferencija. Na konferenciji predavač može već prema potrebi prozivati — vršiti ispitivanje poimeničnim prozivanjem i postavljati im pitanja ili pak tražiti da se slušači sami dobrovoljno jave i odgovaraju na postavljeno pitanje. Na ovaj drugi način preporučljivo je voditi konferenciju osobito u cilju što boljeg upoznavanja slušača. Pri tome može se predavač lakše orijentirati pri ocjenjivanju i uopće pri orijentiranju — kako, kada i koga treba da pita češće, — već prema tome da li se sam javlja ili ne. Pošto je postavljeno pitanje i dat odgovor, predavač traži da slobodno svaki slušalac dopuni ili ispravi dobiveni odgovor — jer se na taj način vrši i kontrola slušača i olakšava njihovo osamostaljenje i razvitak. Tek kada je u takvoj diskusiji ispravljeno pitanje — predavač će sa svoje strane, osvrnuvši se detaljno i na odgovor i na primjedbe diskutanata, dati svoje mišljenje o svemu zaokruživši sve u jednu cjelinu. Na taj način vodi se konferencija dok se ne iscrpe sva pitanja iz određene teme.

Tamo gdje se ukazuje potreba može se po ovom programu organizirati i voditi i srednje kurseve pri OK-ima dotle dok za takve kurseve ne dođe odgovarajući program. O ovome nas treba što prije obavijestiti.

Isto tako moramo napomenuti da ovaj program, ma da nikako ne bi mogao odgovarati za kurseve u masovnim vanpartijskim organizacijama, ipak unekoliko može da posluži kao pomoć drugovima koji kurs vode i organiziraju, naročito pri rasporedu tema i uopće gradiva određenog za proučavanje na kursu.

Konačno molimo sve organizacije i komitete, da nas što prije obavijestite o svim do sada održanim kursevima i o onim koji se sada održavaju. Da nam pošalju plan i program, svoja iskustva i zapažanja — sve što je u vezi sa kursevima — partijskim ili onima u masovnim organizacijama.

1.Tema

Segai — Uvod. — Antidiihring — historijski dijelovi.
Lenjin: Marksizam iz knjige »O Marxu«.
Beer: Odgovarajući historijski dijelovi — samo podaci.
Lenjin: Imperijalizam — definicija i raščlanjivanje.
Segai: Dijelovi o imperijalizmu.
Historija VKP/b/: O boljševičkoj partiji II. glava.
Staljin: O Partiji.
Proleter br. 16: Organizaciono pitanje.

2. Tema

Vjesnik br. 19/1942. g. i br. 1/1943. g./ Članci »Nema povratka na staro«, »Izdajnički planovi ovodstva HSS«, »5. decembar 1918.«, »Izdaja u Rappalu«/.
Staljin: »Nacionalno pitanje u Jugoslaviji«.
Rezolucija IV zemaljske konferencije.
Partijski materijali /Proleter, Srp i čekić, rezolucije, proglasi i si./.

3. Tema

Livadić: Politički eseji.
Rezolucija V zemaljske konferencije.
Brošura »Izdajničko vodstvo HSS«.
Uvodnik 1. broj »Naprijed«.
»Politički vjesnici«.
Partijska štampa iz odnosnog perioda.

4. Tema

Vojno politički pregled br. 6: »Vojni slom Jugoslavije«
Okružnice CK KPH br. 3 i 4.

»Proleter« br. 14, 15: »KP **i tko su sve saveznici okupatora« i** »Pod **skutom okupatora«.**

5. Tema

»Izjava« ZAVNOH-a i AVNOJ-a

Materijal sa konferencije AVNOJ-a i ZAVNOH-a
Tito: »KP u narodno oslobodilačkoj borbi«.
Okružnica CK KPH br. 3 i 4.
Proglasi CK KPH iz ovog perioda.
Tito: »Nacionalno pitanje u svjetlu narodno-oslobodilačke borbe«
— Proleter br. 16.
Uvodnik »Naprijed«, br. 5.

6. Tema

Vojno-politički pregled »Hrvatski ustanak«, br. 7.
Brošura »Izdajničko vodstvo HSS«.
Tito: »Pod skutom okupatora« — Proleter.

7. Tema

»Za pravu narodnu vlast« — Borba.
Brošura o ustrojstvu i organizaciji pozadinskih vlasti.
Vjesnik br. 18, novembar 1942. g. »Za učvršćenje naše pozadine«.
»Borac« glasilo USAOJ za Hrvatsku,
Materijal i proglas Prvog omladinskog antifašističkog kongresa u Bihaću.
Proglasi i materijal sa Zemaljske konferencije AFZ u Bihaću.
Borba: »Riječi znače djela«.

1. POSTANAK, RAZVOJ I ULOGA PROLETERSKE KLASE I NJENE AVANGARDE - KOMUNISTIČKE PARTIJE.

a/ Prelaz iz feudalizma u kapitalizam. Novčana privreda, tržište, trgovački kapital, industrija — industrijski kapitalizam.

b/ Uporedo s time propadanje obrta i seljaštva, proces proletarizacije. Nastajanje radničke klase. Buržoasko društvo razdijeljeno u dva pola: umjesto podjele feudalci-kmetovi u feudalizmu dolazi buržoazija-proletarijat. Raspadanje srednjih slojeva — seljaštva i gradske sitne buržoazije. Klasne borbe u modernom buržoaskom društvu.

c/ Utopistički i naučni socijalizam. Pojava prvih proleterskih pokreta i partija — oruđa u klasnoj borbi. Opće osnovne razlike i odlike od ostalih neproleterskih i buržoaskih partija i pokreta. Spa-

janja naučnog socijalizma sa radničkim pokretom — unašanje socijalističke svijesti u proleterske mase i pokret.

d/ Epoha imperijalizma. Imperijalizam kao najviši stadij razvitka kapitalizma i predvečerje proleterske revolucije. Partija novog tipa — Lenjin, Staljin, Boljševici. Razlika od svih dotadanjih radničkih partija II Internacionale. Stvaranje KPJ. Svjetske i zemaljske prilike, utjecaji u radničkom pokretu, naročite okolnosti pri stvaranju KPJ.

2. POSTANAK VERSAJSKE JUGOSLAVIJE, BORBE PROLETARIJATA I POTLAČENIH NARODA DO 5. V. 1935. g.

a/ Prvi imperijalistički svjetski rat. Njegovi uzroci, tok i završetak.

b/ Versajska Jugoslavija tvorevina imperijalističkih kombinacija pobjedničkih velesila i kompromisa između hrvatsko-prečanske reakcionarne buržoazije sa velikosrpskom buržoazijom pred revolucionarnim valom naroda od 1917-1918. g.

c/ Jugoslavija — reakcionarna imperijalistička tvorevina na čelu sa velikosrpskom hegemonističkom buržoazijom. Mnogonacionalna država sa centralističko-diktatorskim uređenjem.

d/ Posljeratna kriza kapitalizma — tri perioda:

1. Period posljeratne revolucionarne krize 1918-1923, od oktobarske revolucije do stišavanja revolucionarnog vala u svijetu.

2.Period relativne stabilizacije kapitalizma — 1923. do 1928/9. godine.

3.Velika ekonomska kriza, početak drugog kola imperijalističkih ratova i revolucija — proleterskih.

e/ Borbe naroda Jugoslavije 1917-1919-1920. za socijalno i nacionalno oslobođenje. Izbori za Konstituantu — Obznana 30. dec. 1920. kao potez velikosrpske buržoazije za razbijanje KPJ i uopće radničkog pokreta sa pokušajem da razbije glavnu revolucionarnu snagu i rukovodioca borbi tih pokreta — KPJ. Isti udarac proširen je kasnije na glavnu nacionalno-oslobodilačku snagu 1925. godine — na HRSS.

f/Porast radničkog i nacionalno oslobodil. borbenog pokreta uslijed agrarne krize 1925., a kasnije industrijske krize 1928--1929-1932. g., te kao reakcija na pojačan centralističko diktatorski sistem i nasilja. Učvršćena KPJ prednjači na čelu naroda. 1929. godine 6. januara zato generalsko-dvorska i čaršijska klika vrši državni udar — zavođenje vojno-fašističke diktature.

g/ Izdaja svih građanskih stranaka, kapitulacija — napose vodstva HSS, u času zavođenja i trajanja vojno-fašističke diktature.

Komunistička partija pojačano vodi borbu i u toku diktature stvara čvrste pozicije u masama seljaštva i ugnjetenih naroda u borbi za rušenje vojno-fašističke diktature.

5. maja 1935. godine — nakon političkih neuspjeha vojno-fašističke diktature — da se u narodu učvrsti ugušenjem otpora radničke klase, radnog naroda i potlačenih naroda — bez obzira na demagogiju i nasilja — ruši se pod udarcima masa svih naroda Jugoslavije.

3. BORBA PROLETARIJATA I POTLAČENIH NARODA ZA LIKVIDACIJU VOJNO-FAŠISTIČKE DIKTATURE I PROTI RASTUČE MEĐUNARODNE FAŠISTIČKE OPASNOSTI DO NAPADA NA JUGOSLAVIJU 1941. g. - OSLON NA SSSR I NJEGOVU POLITIKU MIRA.

a/ Obnavljanje i unutarnje učvršćivanje KPJ u toku teških borbi od 6. I. 1929. do 1935. godine — jačanje rukovodećih pozicija u masama radničke klase, seljaštva i potlačenih naroda.

b/ Vodstvo KP u borbama masa za demokratizaciju zemlje i proti rastuće vanjske fašističke — ratne opasnosti. Rat na vidiku. Borba za priznanje, oslon i savez sa SSSR-om.

c/ VII kongres Kl, politika širokog protufašističkog Narodnog Fronta pod rukovodstvom KP i proletarijata. Odnos raznih građanskih i malograđanskih stranaka prema toj politici KP u Hrvatskoj.

d/ U godinama 1936/7. stvara se od građanskih stranaka: HSS, SDS, Demokratske stranke, Zemljoradničke stranke i radikala Ace Stanojevića — Blok Narodnog Sporazuma na bazi priznanja 3 narodne individualnosti u Jugoslaviji, donošenje novog ustava i si. — KPJ, odnosno radnička klasa priznaje Blok Narodnog Sporazuma kao oblik i snagu koja može prerasti ulaskom političkih pretstavnika radničke klase i punom ravnopravnošću u Bloku, te pooštrenjem metoda borbe u pravi Antifašistički Front u Jugoslaviji.

e/ Vodstvo građanskih stranaka, napose HSS-a sabotiraju ta nastojanja i zahtjeve radničke klase i njenih političkih predstavnika.

Zato Blok nema nikakvog uspjeha, te u toku 1938-1939. pod uticajem izvana i uslijed unutarnje slabosti Bloka — raspada se Blok krivnjom svih vodstava dotičnih stranaka, naročito HSS-a i SDS-a, koji 1939. godine u augustu sklapaju izdajnički kompromisni sporazum sa Velikosrpskom vladom /»Sporazum«/.

f/ Reakcionarna politika — vanjska i unutarnja — Maček-Cvetkovićeve vlade, profašistička orijentacija, toleriranje i pomaganje pete kolone u vrhovima generalštaba, Banovine Hrvatske i državne

uprave uopće, a u stalnom strahu pred rastućim pokretom borbenog naroda vođenog KP dolazi do potpune kapitulacije Maček-Cvetkovićeve vlade 25. III. 1941. godine pred Osovinom.

g/ KPJ dosljedni borac za prava naroda — radnika, seljaka, potlačenih naroda, naprežući sve snage, imajući puno povjerenje naroda poziva na rušenje te vlade i njene sramne politike kapitulacije. To dovodi do veličanstvenog pokreta masa svih zemalja Jugoslavije, koje 27. III. 1941. godine obaraju tu izdajničku vladu. Taj datum označava krunu u nastojanjima KP u njenoj politici obrane zemlje, oslona na SSSR, otpora proti fašističkog napadača — koja odnosi punu pobjedu nad petokolonašima i kapitulantima i pretstavlja pravu generalnu probu za narodni oružani ustanak, koji će nakon par mjeseci uslijediti na istoj liniji.

4. NAPAD NA JUGOSLAVIJU, IZDAJA, KAPITULACIJA. - OTPOR NARODA I ORUŽANI USTANAK POD VODSTVOM KPJ.

a/ Fašistički napad na Jugoslaviju na liniji pripremanja napada na SSSR nakon neuspjelog pokušaja da se Jugoslavija mirnim putem uvuče u tu kombinaciju uslijed otpora naroda.

b/ KPJ nosioc politike otpora i obrane zemlje u oslonu i savezu sa SSSR. — Junaštvo naroda u neravnoj borbi sa fašističkim napadačima.

c/ Jaka peta kolona u vrhovima vojske, državne uprave i si. Kukavički biljeg i izdaja generala, vlade i uopće »vođa« i »prvaka« — rezultat potpuna kapitulacija 15. IV. 1941. i okupacija.

d/ KPJ nastavlja dosljedno politiku otpora. Poziv svim strankama, grupama i narodu na jedinstveni otpor i borbu protiv okupatora i njegovih pomagača. Organizacija borbenih grupa, akcija, diverzije i sabotaže. Konačno, odmah nakon fašističkog napada na SSSR — signal za ustanak, KPJ nakon svestranih priprema organizira ustanak, jedna za drugom niču partizanske čete u svim zemljama i krajevima Jugoslavije. Plamen ustanka obuhvaća svu zemlju.

5. NARODNO-OSLOBODILAČKA FRONTA HRVATSKE, NJENI CILJEVI, METODE BORBE, DRUŠTVENO-NACIONALNI SASTAV I RUKOVODEĆA SNAGA.

a/ Narodno-oslobodilačka fronta: narod organiziran u općenarodnom protufašističkom, borbenom pokretu.

b/ Ciljevi: oslobođenje, ujedinjenje svih krajeva zemlje i naroda, ostvarenje doista nezavisne države u kojoj će narod po načelu iamoodređivanja i nemiješanja izvana sam odrediti oblik života i

uređenja, kao i međudržavne odnose sa ostalim državama i narodima.

c/ Metode borbe: politička, privredna i oružana — vojnička borba kroz brojne organizacije — oruđe naroda.

d/ Narodno-oslobodilačka fronta u kojoj učestvuju najširi slojevi naroda: radnici, seljaci, građanstvo — sav narod izuzev šačice izdajica. Na bazi ciljeva Narodno-oslobodilačke borbe moguće i potrebno učešće svih bez obzira na stranačke, vjerske, klasne i ideološke razlike.

e/ Potpuno i ravnopravno učešće bratskih naroda Hrvata i Srba — kao neophodni preduvjet pobjede, jer hrvatski i srpski narod nerazdvojno su povezani zajednicom života, prošlosti, današnjih interesa i budućnosti.

f/ Komunistička Partija: pokretač, organizator, rukovodioc, Narodno-oslobodilačke borbe, i stvaraoc protufašističke linije, politike Narodno-oslobodilačke fronte.

6. VANJSKI /okupatori/ I UNUTARNJI /ustaše, četnici, izdajnička jugoslavenska vlada i izdajničko vodstvo HSS/ NEPRIJATELJI NARODNO-OSLOBODILAČKE BORBE, NJIHOVE METODE I CILJEVI.

a/ Fašistički okupatori pregazili su i raskomadali našu zemlju, porobili naše narode i bacili ih u istrebljivački bratoubilački rat i u ratne klaonice.

b/ Da bi istrijebio naše narode i proveo svoje planove u zemlji i sa narodima, okupator je već od ranije izgrađivao svoja uporišta — ustaše, a kasnije i četnike, koji su oruđe okupatorske politike u redovima hrvatskog i srpskog naroda.

c/ Izdajnička jugoslavenska vlada najprije je kočila borbu /»još nije čas za borbu«/ i organizirala svoje vojne odrede. Kada se njena politika kočenja izjalovila ona je svoje bande stavila u pokret protiv NOV i naroda i u zajednici sa okupatorima sistematski do danas vodi borbu protiv narodno-oslobodilačke borbe. Preko izdajničkog ministra Draže Mihailovića i njegovih bandita vlada je saveznik i pomagač okupatora — izdajnik naroda i Saveznika.

d/ Izdajničko vodstvo HSS-a pomagač ustaško-okupatorske strahovlade od prvog dana okupacije. Glavna kočnica za aktivizaciju i mobilizaciju hrvatskog naroda u Narodno-oslobodilačkoj borbi do koncal942. godine. Nakon proširenja ustanka u hrvatskim zemljama — prelaz na aktivnu političku borbu protiv narodno-oslobodilačke borbe i glavna unutarnja opasnost za hrvatski narod. Pripreme vojne preko oružanih bandi za oružani obračun sa narodno-oslobodilačkom borbom.

e/ Ciljevi unutarnjih i vanjskih neprijatelja u biti istovjetni: razbijanje i gušenje narodno-oslobodilačke borbe, te ostvarenje svojih planova: ili povratak starog stanja /jugoslavenska vlada, četnici, izdajničko vodstvo HSS/ ili održanje postojećeg stanja robstva /ustaše i okupatori/ uz postepeno odnarodnjivanje i istrebljenje naroda.

f/ Metode okupatora: izazivanje bratoubilačkog rata i pretvaranje narodno-oslobodilačke borbe u građanski rat. U tome oruđe ustaše, kasnije četnici — danas i jedni i drugi povezani u jedan blok. Uz te kombinacije okupatora i njegovih slugu dolazi otvorena oružana borba, pljačka, paleži, pokolji, izravno od strane faš. okupatora.

Izdajnička jugoslavenska vlada i izdajničko vodstvo HSS imadu u suštini iste metode, samo vremenski se razlikuju: i jedni i drugi najprije koče, bremzaju borbu, i mobilizaciju, kasnije organiziraju političke i oružane formacije za oružanu borbu protiv naroda u saradnji sa okupatorima i njegovim slugama.

7. ORGANI NARODNO-OSLOBODILAČKOG POKRETA: NOO-i, NOV, USAOJ i AFŽ.

I. Narod u oslobodilačkom ratu organiziran je, okupljen u narodno-oslobodilački pokret, koji kroz razne narodno-oslobodilačke organizacije obuhvata sve dijelove naroda: sav narod. Ove narodno-oslobodilačke organizacije djeluju u istom pravcu — k istom cilju — narodnom oslobođenju, ali se razlikuju po oblicima i područjima rada, a obuhvataju i sve one posebne zadaće pojedinih grupa — žena, omladine itd. u okviru narodno-oslobodilačkog programa.

a/ NOO-i su organi narodne borbe i borbenog jedinstva naroda. U njima su preko najboljih svojih pretstavnika zastupljeni svi slojevi, stranke, ideologije bez obzira na razlike međusobne, a na bazi jedinstvene borbe protiv okupatora i njegovih plaćenika. NOO-i su organizatori života, rada i borbe naroda u pozadini, oni su narodni rukovodioci.

b/ NOO-i su organi narodne vlasti — nosioci sveukupne civilne vlasti u pozadini, i istovremeno temelji prave narodne demokratske vlasti u budućnosti.

c/ Odlike i razlike NOO-a kao organa vlasti od svih ranijih oblika i ustanova vlasti: kako su nastali, iznikli, — kakvu su vlast i na koji način nadomjestili, — kako se biraju, — neposredna odgovornost biračima — narodu, sredstva vršenja vlasti, — učešće vojske i odnos vojske u narodnoj vlasti, — zadaće NOO-a.

Najširi smisao NOO-a: most, kopča koja ostvaruje najpotpunije jedinstvo fronte i pozadine, stavljajući i mobilizirajući svu pozadinu u službu fronti do pobjede.

AVNOJ i ZAVNOH kao najviša politička pretstavništva naroda i najviši izraz borbenog jedinstva naroda. Značaj i smisao osnutka AVNOJ-a i ZAVNOH-a sa unutar-političkog i vanjsko-političkog stanovišta. Zadaće AVNOJ-a i ZAVNOH-a na području organizacije prehrane, vojske, privrede, zdravstva, prosvjete itd.

II. NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA: Narodna vojska u kojoj se nalaze i mjesto je svim rodoljubima hrvatskog i srpskog naroda. Vojska najpunijeg oružanog bratstva naših naroda.

NOV se temelji na političkoj svijesti, borbenom moralu i ljubavi boraca ka narodnoj stvari — narodnoj slobodi i budućnosti. Vojska je dio naroda.

Vojska je oruđe — najbolje sretstvo naroda da ostvari svoje ciljeve: oslobođenje, ujedinjenje i nezavisnost.

Unutarnja organizacija i odnosi: kao u pravoj narodnoj vojsci svijesnih boraca sva unutarnja organizacija prilagođena je tome i pravednim ciljevima narodne borbe. Temelj organizacije i odnosa discipline je svijest, volja za borbu i ljubav narodu. Odatle drugarstvo, bliskost i međusobna odanost boraca i starješina, uz istovremenu najčvršću disciplinu kao neophodno sretstvo uspješne borbe.

Politički odgoj i podizanje vojske jedan od osnovnih odlika NOV i jamstva uspjeha u borbi za narod.

III. USAOJ: narodno-oslobodilačka organizacija — pokret sveukupne rodoljubive omladine srpskog i hrvatskog naroda na bazi oslobodilačkog programa. Program i politika USAOJ na liniji narodno-oslobodilačke politike uz obuhvatanje i svih onih posebnih omladinskih pitanja.

Rukovodeća snaga u USAOJ: — Način provađanja te uloge.

Narav organizacije i rada USAOJ: vojni, politički, prosvjetni, privređno-radni, kulturno-umjetnički itd. Prema svim tim zadaćama i područjima organizacione forme omladinskog pokreta su prilagođene: radne grupe, prosvjetne grupe, vojne jedinice itd.

Osnovni cilj : uvući svu omladinu hrvatsku i srpsku u redove oslobodilačke borbe za opće narodne ciljeve.

IV. AFŽ: narodno-oslobodilačka organizacija — pokret svih rodoljubivih žena u borbi protiv okupatora. Temelj organizacije i političke linije istovjetni sa programom oslobodilačke borbe, uz naročite zadaće i zahtjeve žena kao potlačene društvene mase.

Zadaće: uvlačenje svih žena bez obzira na razlike međusobne u oslobodilački pokret i borbu, jačanje, učešćem žena, svih napora pozadine za front i pobjedu.

Borba i rad žena u vojsci, na političkom radu, u privrednom radu, na prosvjetnom itd. kao važan prilog frontu.

Osnovno u svim organizacijama narodno-oslobodilačkog pokreta: mobilizacija svih narodnih snaga za borbu do pobjede.

Podjednako obuhvatanje hrvatskog i srpskog naroda na bazi ravnopravnosti, istovjetnosti ciljeva, izgrađujući sve čvršće oružano bratstvo naroda, kao osnovno jamstvo pobjede za hrvatski i srpski narod.

Rukovodeća uloga KP i njeno učvršćenje u oslobodilačkoj borbi uopće, u svakoj od ovih narodno-oslobodilačkih organizacija napose i značaj te uloge.

8. ORGANIZACIJA I RAZVITAK PARTIZANSKIH ODREDA I ORGANIZIRANJE NOV. - RUKOVODEĆA ULOGA KOMUNISTIČKE PARTIJE U NOV-u.

a/ Kurs i priprema za oružani ustanak od prvog dana ustanka od okupatorske strahovlade: akcije, sabotaže, diverzije, borbene grupe, napadi na ustašku vojsku, ustanove i si. u gradovima /Zagreb, Karlovac itd./. Prenašanje te djelatnosti u unutrašnjost i selo. Značaj te uloge proletarijata u gradovima za daljnji razvoj ustanka.

b/ Organiziranje partizanskih četa i oružane borbe uopće na liniji dizanja općenarodnog ustanka od dana fašističkog napada na SSSR.

c/ Srpski krajevi — Lika, Kordun, Banija — središte daljnjeg razvoja ustanka uslijed naročitog položaja u koji je srpski narod upao nakon sloma Jugoslavije, stvaranjem NDH i okupatorsko-ustaškom politikom istrebljenja srpskog naroda.

d/ Porast partizanskih jedinica, razgaranje ustanka uz sve veće političke uspjehe dovodi do organiziranja, pretvaranja partizanskih odreda u NOV — regularnu narodnu armiju. Najveća pobjeda naroda u ustanku. NOV — najviši izraz oružanog bratstva hrvatskog i srpskog naroda. — Povijesni značaj te pojave za razvoj ustanka. —

e/ Proširenje ustanka na cijelu zemlju i na hrvatske krajeve — Primorje, Gorski Kotar, Dalmaciju, Slavoniju, Zumberak itd. — Podjela tereta oslobodilačkog rata između bratskih naroda kao izraz oružanog bratstva i jamstvo pobjede.

f/ Borba bratskih sovjetskih naroda i Crvene Armije — uticaj te borbe na uspjehe i razvoj ustanka kod nas.

g/ Objektivni i subjektivni faktori pri organizaciji, proširenju i uopće u razvoju ustanka u našoj zemlji.

h/ Komunistička Partija i njena uloga pokretača, organizatora i rukovodioca svih oblika narodne borbe od prvog dana okupacije i ustaške strahovlade do danas. Politička linija Komunističke Partije u ustanku. — Komunistička Partija stvaraoc protufašističke linije i čuvar dosljednosti te linije u ustanku. — Rukovodeća uloga Komunističke Partije — najveće jamstvo pobjede općenarodnog oslobodilačkog ustanka.[1]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-42-V/3557

25

1943, lipanj 7.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin, Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana u kotarima Novi Marof i Zlatar

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V. T. 67/43.
Predmet: Izvještaj Varaždin, dne 7. VI.1943.

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X
OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE **ZAGREB**
VELIKA ŽUPA ZAGORJE **VARAŽDIN**
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST **BJELOVAR**

I Z V J E Š T A J

Kotarska oblast Novi Marof javlja:

Dne 7. VI o. g. u 10,30 sati u Paki, 7 km južno od Novog Marofa, napadnuta je njemačka autokolona (6 auta i jedan motocikl). Samovozi su prostreljani na više mjesta, ali su mogli produžiti put za Varaždin.-

[1] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme radom Agitpropa CK KPH rukovodio Otmar Kreačić.

Nakon toga napadnuta je pratnja ustaša, koja putuje motorkotačima na putu Sv. Ivan Zelina[1] — Novi Marof i obratno. Žrtava nema.-

Partizani su pucali iz strojnica i parabela sa jedne i druge strane ceste.-

Partizani u snazi 1.000 — 1.200 ljudi prebacili se iz područja Kalnika od sela Sudovca preko šume Pake na područje Ivančice, te se nalaze između Sudovca, N. Marofa, Brezničkog Huma — Podruta i Konjšćina.-

Na cesti: Zagreb — Varaždin obustavljen je svaki samovozni promet.-

Kako se iz ovih događaja vidi doslovno su se izpunila sva predviđanja — što ih je podpisani u mnogim prvim izvještajima predvidio i naglasio, da treba bezuvjetno zatvoriti liniju — Ludbreg — Novi Marof — St. Ivan Zelina — što nije učinjeno, te je čitavo Zagorje otvoreno — partizanima — posljedice će biti katastrofalne!!

Kotar Zlatar:

Jučer u 13 sati srušio se jedan naš zrakoplov br. 6601 T. V. T. u selu Lipovec, kotara Zlatar. Pilot Pristavić Đuro, 18. godina star, mrtav. Mehaničar Galović Mirko težko ranjen i prevezen u Zagreb pomoćnim avionom, a mrtav je prevežen u Konjšćinu u mrtvačnicu tamošnjeg groblja.-

7. VI o. g. u 10,45 sati pao je jedan njemački bombarder u neposrednoj blizini sela Vel. Trgovišće radi kvara na motoru. Lako povrieđenom pilotu pružena je od strane oružnika prva liečnička pomoć. Zračna baza Zagreb obavieštena.-

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
(Krunoslav Batušić)
K. Batušić, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original*, *strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1275/1943.

[1] Današnja Zelina.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

3. Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1275, od 8. VI 1943. godine.

26

1943, lipanj 7.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje o situaciji na području krapinskoga i ludbreškoga kotara

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: Prs. 2281/43. Varaždin, dne 7. VI.1943.
Predmet: Izvještaj.-

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X.'
OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE **ZAGREB**
VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST **BJELOVAR**

NAKNADNI I Z V J E Š T A J

Kotarska oblast Krapina:

Kako je naslov već izvješćen dnevnim izvještajima Prs. br. 82/1943. između 21. i 26. svibnja 1943. kretali su se na području ovoga kotara partizani.' Tom prilikom došlo je sa istima do sukoba kod sela Putkovca, obć Đurmanec, kojom prilikom su navodno ubijena tri partizana, koji se nisu mogli pronaći, pošto su ih sami partizani zakopali. Jedan teško ranjeni partizan počinio je u selu Svedruža samoubojstvo bombom, koja ga je razniela. Tom prilikom oštećena je kuća Živka Kunšteka, podvornika škole iz Svedruže. Partizani bili su sa sobom odveli iz Jesenja Do., Valenta Buzinu, Šoštarić Josipa i Kovačec Stjepana. Potonja dvojica su od istih na području kotara Zlatar ubijena, dok je Valentu Buzini uspjelo pobjeći. Preslušni zapisnik sastavljen sa istim predložen je naslovu.-
Kako je naslov izvješćen u posliednje vrieme učestalo je podpilivanje brzoglasnih stupova. Dosadanjim izvidima nije se moglo ustanoviti počinitelja. Vjerojatno se radi o aktu sabotaže sa strane partizana ili njima priklonjenih elemenata.

[1] Odnosi se na dijelove Kalničkoga NOP odreda.

Kotarska oblast Ludbreg:

Savezno sa jutarnjim brzoglasnim izvješćem, izvješćuje se, da je grupa od oko 50 partizana[2] t. j. jedna partizanska četa izvršila pljačku na vlastelinstvo Pavla grofa Draškovića u Vel. Bukovcu u noći između 1. na 2. ov. mj. te iz vlastelinskog mlina na sedmero kola odvezla oko 70 m pšenice i nešto kukuruza, ušura inače vlastničtvo države, te oko 15 q što pšeničnog što kukuruznog brašna vlasničtvo seljaka, jedno sedlo, te iz vlastelinske pisarnice pisaći pribor t. j. papir i koverte. Iz mlina su još odnieli sve mlinske knjige koje su u Segovini spalili. Dvoja kola brašna odvezli su u Ribnjak gdje su isto pretovarili i ne zna se kamo je dalje odpremljeno, dok su petera kola sa žitom iztovarena u Maloj Rasinjici.

Krivnja što su partizani došli do ovako velike količine ušura leži na područnoj gospodarskoj postaji Zempro-a u Ludbregu, koja nije već jedan mjesec iz mlina ušura odvažala, i ako u tu svrhu imade jedan veliki teretni samovoz. Vlastelinstvo je više puta urgiralo P. G. P. u Ludbregu, da se odveze ušur, baš zbog ugroženosti od partizana, no bez uspjeha.

Iste noći bila je jedna obhodnja od navedenih odmetnika u Malom Bukovcu kod trgovca Josipa Kolenka i odniela od istog 150 araka papira za kojeg su platili 75.-Kuna.

Oružničko kril. zapovj. Varaždin

5. VI. u 6.30 sati napadnuta je bila oružnička postaja, obćina i pošta Gornja Rieka (10 km jugo-istočno od N. Marofa). Oružnička postaja se je branila i odbijala napadaj sve do 19 sati, kada je navodno svladana i razoružana, jer ni od jedne strane nije došla tražena pomoć. Za sudbinu 23 momka ne zna se, jačina napadača cijeni se na oko 300 — 400 partizana Kalničkog partizanskog odreda. Partizani su naoružani i sa bacačima mina kojeg su upotrebljavali. U 12 sati poslana je pomoć iz Varaždina oko 150 domobrana. Kod sela Sudovca (10 km južno od Novog Marofa) sat je napadnuta po partizanima i raspršena, te se je morala povući u Novi Marof. Tražena pomoć od odreda — Bilo — Kalnik i iz Zagreba nije stigla, kao ni iz Križevca.

6. VI. u 6.34 sati eksplodirala je jedna mina na željez. pruzi Rasinja — Čukovec (7 km jugoistočno od Ludbrega).- Oštećene su 4 tračnice na sastavcima.- Žrtava nema.-

Saobraćaj će biti za tri do četiri dana obustavljen.-

[1] Kao bilj. 1.

Temeljem naloga Župske redarstvene oblasti u Varaždinu br. ad
V. T. 62/43. od 4 lipnja 1943. dne 4. lipnja 1943. u 15 sati u mjestu Ladanje Dol. (15 km. zapadno od Varaždina) streljano je 10 komunista na ime odmazde što su partizani 8. travnja 1943. iz mjesta Ladanje Dol. odveli Makovec Dragutina, ustaškog tabornika i Folgec Pavla, nabavljača živežnih namirnica za Zempro. Streljanje izvršili su oružnici.-

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M. P.[3] Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v. r.

Original strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. 1302/1943.

27

1943, lipanj 8.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb o održanom sastanku Kotarskog komiteta

8. VI. 1943.

Izvještaj o sastanku K. K. D.

Na samom sastanku je prisustvovalo 5 drugova i to drugovi Posavec[1] Pero[2], Gorski[3] Mile[4] i drug Čapajev[5] — druga Ribara[6] nije bilo a nije nam ni poznat razlog njegovog nedolaženja i ako je drug Ribar znao za mjesto i dan sastanka. Na samom sastanku se nije moglo doći do nekih konkretnih zaključaka po pojedinim pitanjima
o kojima je bilo potrebno raspravljati, i donesti neki zaključak.

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

[1] Ivan Skubić
[2] Đuro Srac
[3] Mirko Herak
[4] Đuro Ban
[5] Mato Vranek
[6] Josip Juraković

Najvažnije je bilo pitanje o samom mjestu Dugom Selu gdje je bilo hapšenje i gdje se sve razbježalo i još zapravo i nezna gdje se tko nalazi od čl. par. i drugih van partijskih drugova koji su radili na strani našoj. I sada je postalo pitanje na novo tražiti ljude u tom mjestu da se može odpočeti sa radom, a što je bilo od prije to je otišlo za odred. U samoj opć. Dugoselo gdje je bio formiran opć. K. T. i to je prestalo djelovati jer je drug sekretar opć. komiteta uhapšen, takovo je zasada stanje u općini broj 3/ Dugoselo.

Iz općine broj 4/ Brckovljani nema nikakovih izvještaja zbog toga što se još nezna prava slika od onih drugova, gdje su koji tamo rade. Ovi su isto napravili kao i u Dugom selu na primjer drug Ivica[7] sekretar OK S. K. O. J. i Čapajev tražili su druga Čelika[8] par dana i nisu ga mogli naći. U ovim ostalim općinama nema nikakove promjene još dosada jedino što je zaključeno da se sazove u op. 1 / i u opć. br. 2/ općinski A. F. Ž-e, a odmah iza toga i kotarski A. F. Ž-e i da se obiđu još neki mjesni i općinski N. O. O.-ri i da se sazove odmah kotarski N. O. O. Vodila se rasprava o jednom bivšem H. S. S. koji je radio s nama i s našim organizacijama, a uslijed hapšenja u Dugom selu kojeg se isti vrlo preplašio, i kad je bio pozvan od kotarskog predstojnika na jedan ustaški sastanak kojeg bi navodno imao održavati neki Kovačić, isti se odazvao pozivu i otišao u Dugo selo na taj sastanak. To je seljak bivši član glavnog odbora i zamjenik narodnog zastupnika još od gd. 1935 i dosta je uvjek nosio autoritet u čitavom kotaru, ne kao Mačekovac nego kao stari Radićevac a to je Mato Juršić iz Rugvice, opć. Dugo selo. Zaključeno je našem K. K. da se ga za prvi puta oštro napadne za njegovu grešku koju je isti počinio iz svesnih razloga i to radi straha, sa namjerom da za ovakova djela će se njega vezati za sve ostale izdajice iz reakcionarnog vodstva H. S. S. i da je to djelo ravno isto svakoj drugoj izdaji.

Raspravljalo se o stvaranju Logora u jednoj šumi gdje se imala ponekad zadržavati (»B« udarna grupa) a isto bi bilo u neposrednoj blizini mjesto kamo bi dolazili drugovi koji ovom linijom putuju za M. P. O. Isto se raspravljalo o kopanju zemunica za sakrivanje žita i plena kojeg oduzima naša »B« kako rekvirantima tako i raznim švercerima. Na našem sastanku se govorilo o potrebama i odnosu veza sa susjednim kotarevima koji su zainteresirani po istim pitanjima kao i naš kotar a naročito sa VI. Goričkim kotarom za prebacivanje vojske preko Save i drugova koji idu u M. P. O. Dragi drugovi nama je potrebno da formiramo tehniku. Mi bi imali sve što bi bilo potrebno za nju. U glavnom stroj imamo, imamo 2 šapirografa

[7] Dragutin Plašć
[8] Savo Flego

i imamo papira a vrpce ukoliko i nebi mi mogli nabaviti mi se obraćamo na vas da nam pomognete u tome a od najvažnijega bilo bi potrebno da nam u koliko je moguće pošaljete jednu drugaricu za tipkanje, to je od najveće važnosti što je nama potrebno a što mi nemamo i nema izgleda da ćemo moći zato naći naskoro kojeg druga ili drugaricu.

Sa drugarskim Vatrenim pozdravom.

S. F. — S. N.

K. K. K. P. H. za Dugoselo
Mile,[9] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2397

28

1943, lipanj 8.

Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnome komitetu KPH Zagreb o previranju među domobranskim oficirima, akcijama u okolici Zagreba i transakcijama novca iz NDH u Švicarsku

Cenčić, pukovnik Obuljen, pukovnik, Šintić, potpukovnik, Mataković, natporučnik, inženjer radio-telegrafista, su članovi nacionalističke grupe u Minorsu-u. Ostala imena, kao i ime šefa organizacije, njegov stan, znakovi raspoznavanja, lozinke i td. slijede. Od civil, lica je najagilniji neki Logomerac.

Urban, prof. dolazi ped ratni sud. Optužba glasi, da je iz Blagaja dolazio u Zagreb u poslu partizana i bio njihov kurir. Ne priznaje.

Kod Prijedora su naši digli u zrak jedan njemački transport, zarobili 60 njemačkih vojnika. Jedan njemački oficir dopremljen je u Zagreb — pečen.

Ovih su dana učestali napadaji naših odreda na okolicu Zagreba. Tako je napadnut njem. magazin u Kustošiji, nanešena šteta i ubijeno par vojnika. Kod Granešine i Sv. Klare su napadnute protuzrak. baterije i uništeni reflektori, a vojnici odvedeni. U Sesvetama je napadnuto njem. skladište, nanešena prilična šteta, nekoliko vojnika odvedeno.

[9] Kao bilj. 4.

Na Sljemenu se nalazi telefonska radio-postaja, koja ima osmatrati kretanje partizana i čim se oni pojave imade smesta to javiti, a postaja se ima uništiti.

Svi izvještaji njemačke obavještajne službe išli su preko Kasche-a, koji ih je cenzurirao i ono, što je bilo nepovoljno za ustaše, nije puštao dalje. On osobito voli Pavelića i ustaše. Kako su prema tome bili u Berlinu krivo obavještavani o prilikama u Hrvatskoj, to je sada naloženo njem. obavještajnoj službi, da svoje izvještaje ima slati direktno u Berlin i Beč, a ne više Kasche-u.

Važno! Moglo bi se sastaviti o ustašama i stanju u Hrvatskoj jedan opširan izvještaj, kojega bi mogli poslati preko njem. obavješ. službe u Berlin.

Nacionalistička je grupa Minorsa prebacila (navodno) u okolicu Zagreba oko 1.500 pušaka. Nastoji se to provjeriti kao i saznati, gdje je sakriveno to oružje, da se može rekvirirati.

Baro, partizanski vođa, ubijen je 1. VI. u Orebiću kada je došao kući.

Blažević dr Jakob,[1] njegovu je fotografiju iz Gospića dobila njem. obavješ. služba i poslala je u Beč.

U Slovačkoj je bila ovih dana umjetnička izložba, na kojoj je sudjelovala i NDH. Na tu je izložbu izaslan posebni izaslanik vlade NDH. Pol sata prije početka izložbe uništili su slovački rodoljubi hrvatski dio izložbe, jer da je pretstavljala fašističku umjetnost. Izaslanik NDH u znak protesta nije sudjelovao otvorenju izložbe.

Zadruga Hrvatskog radiše imala je doznačiti i doznačila je u Švicarsku veću sumu u zlatu, koju je tamo poslao Pavelić u svrhu svog boravka na »dopustu«. Tu je transakciju imao provesti u najvećoj tajnosti predsjednik i ravnatelj Zadruge. Oni su to saopćili u povjerenju zagrebačkom podnačelniku Dinter-u, koji je to opet u povjerenju saopćio zagrebačkom načelniku Werner-u. Werner je otišao Paveliću i pitao ga o njegovom namjeravanom »dopustu«, a na kategoričan zahtjev Pavelića izjavio je, da mu je tu vijest, kao i podatke o slanju novca u Švicarsku, priopćio Dinter. Dinter je uhapšen i na saslušanju je odao onu dvojicu iz Zadruge Hrvatskog ra-

[1] Jakov Blažević.

diše, pa su uhapšena i ta dvojica. Istragu vodi — opet u najvećoj tajnosti — vrhovni državni tužioc. Ova je vijest potpunoma provjerena i istinita, pa bi je mogla objaviti »Slobodna Jugoslavija«, a eventualno i Tass.

Dne, 8. juna 1943.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1590

29

1943, lipanj 9.

Članak »Moslavačko-posavskoga partizanskog lista« »Ustaše pljačkaju hrvatske seljake sve jače i bezobzirnije«

USTAŠE PLJAČKAJU HRVATSKE SELJAKE SVE JAČE I BEZOBZIRNIJE

Ustaška »Državna poslovna središnjica za zemaljske proizvode« u Zagrebu izdala je 18. siječnja 1943. tajnu Okružnicu br. 12 o prikupu žitarica. Ta ustaška tajna okružnica otkriva nam u pravom svijetlu pljačku koja se provodi nad hrvatskim seljacima pod krinkom tzv. otkupa viškova. Okružnica se odnosi na područje velikih župa: Vuka, Baranja, Posavlje, Livac-Zapolje, Gora, Bilogora, Zagorje, Prigorje i Pokuplje.

Tajna Okružnica br. 12 poziva se prije svega na okružnicu, koju je pod Op. brojem 249 tajno izdao glavar Glavnog stožera general Prpić.[1] U njoj general Prpić zapovijeda: »Zapovjednici postrojbi kojima se ova zapovijed dostavlja, moraju odmah izdati svim podređenim zapovjednicima posada zapovjed da organima Zempro-a i Zempro-stoke odmah izađu u susret, dodijeljujući im privremeno (kao asistenciju) oružanu pratnju od 10-15-20 momaka (što svaka posada bez štete za ostalu službu mora udovoljiti), da bi se otkup stoke i ubiranje plodina bez poteškoća moglo vršiti.«.

Ovu razbojničku mjeru objašnjava general Prpić kratko i neprikriveno: »Savezno zaključku na sjednici velikih župana u Ministarstvu narodnog gospodarstva, koja je održana 7. siječnja 1943. a

[1] Ivan Prpić

u svrhu da se potpomogne rad državnih organa na otkupu stoke i prikupljanju plodina, **pošto seljaci bez oružane pratnje neće da predaju viškove.«**

Tajna Okružnica br. 12 poziva se i na naređenje generala Prpića pć>d Op. brojem 492 tajno u kojem se utvrđuje: »Potrebne zalihe hrane za domobrastvo još nisu uskladištene, jer se prilikom ubiranja plodina naišlo na mnoge poteškoće. Osim toga i sami seljaci nerado daju viškove, a u pojedinim krajevima su čak odbili da ih ustupe državi. Radi toga organi Zempro-a i gospodarstveni organi Velike župe nisu u stanju ubirati preostale plodine bez oružane intervencije.«

Otpor seljaka protiv pljačkaške ustaške države biva sve veći. To mora priznati general Prpić: **»S raspoloživim snagama ne može se zauzeti i potpuno osigurati cijelo područje na kome ima viškova plodina, ali se može i bezuvjetno mora postupno osigurati kraj za krajem i omogućiti otkup i izvlačenje.«**

Tajna Okružnica br. 12 upozorava na kraju sve područne vlasti »da troškovi rekvizicije padaju na teret općina na području kojih se vrši rekvizicija.« Naravno, općina te terete mora prebaciti na seljake čime pljačka postaje još nesnosnija. No to nije sve: »Isto tako prehrana oružane snage pada na teret općine«.

Dakle, ne samo da hrvatski seljak mora podnositi nasilnu rekviziciju već on mora plaćati i pljačkaše i hraniti one koji pljačkaše brane bajunetama. Nečuvena je pljačka, koju provode ustaški zlikovci, plaćenici i sluge njemačkih i talijanskih zavojevača.

Samo oružani otpor i posvemašnje pristupanje borbenim redovima narodno-oslobodilačkog pokreta spasit će hrvatskog seljaka od gladi i propasti, koju mu spremaju ustaški zlikovci.

OSTVARENJE I NAPORI ZA OSTVARENJE CILJEVA NARODNO-OSLOBODILAČKE BORBE NERAZDVOJNO SU POVEZANI KAKO S KRVAVOM I ŽILAVOM BORBOM PROTIV OKUPATORA I USTAŠKO-ČETNIČ**KIH** IZRODA, TAKO ISTO I S NEMILOSRDNOM I UPORNOM BORBOM PROTIV IZDAJNIČKE JUGOSLAVENSKE VLADE U LONDONU I IZDAJNIČKOG VODSTVA HSS-a.

NI GRAM ŽITA OKUPATORU I NJEGOVIM SLUGAMA!

Približava se žetva naše ljetine. Ustaška državna poslovnica za zemaljske proizvode (ZEMPRO) poslala je već svoje agente, koji su se razmilili po našim selima popisujući zasijane površine i procjenjujući ljetinu. Ustaška poslovnica treba da sastavi popis našeg žita za svoje hitlerovske gospodare. Kao i prošle godine ustaški

razbojnici spremaju se da opljačkaju trud i muku naših seljaka, a naš narod neka gladuje.

Koristeći se prošlogodišnjim iskustvom naši rodoljubi treba da poduzmu sve mjere, kako bi osujetili pljačku naših narodnih dobara, treba da osiguraju skloništa za svoju ljetinu od ustaških bandita. Mnogi seljaci nisu se lanjske godine na vrijeme povezali sa partizanskim odredima, te je ustašama u neku ruku uspjelo, da opljačkaju prošlogodišnju ljetinu. Ali ove godine neće i ne smiju svojom poznatom demagogijom da prevare seljake. Seljaci se neće ovaj puta osvrtati na njihove prijetnje. Oni treba potrebnu ljetinu da zadrže za sebe i svoju djecu, a višak žita i ostalih živežnih namirnica neka predaju svojoj Narodno-oslobodilačkoj vojsci, koja se bori za čitav narod i njegove istinske probitke.

Dužnost je svakog rodoljuba da ne daje fašističkim hordama žito, jer će tim nedavanjem ubrzati njihov slom.

Braćo hrvatski seljaci! Ne dopuštajte da vam okupator i ustaše pljačkaju vašu ljetinu! Pripremite sigurna skloništa za višak ljetine! Naoružajte se i branite svoj trud i muku! Tjerajte javne i tajne ustaške agente iz svojih sela! Povezujte se sa partizanskim odredima, koji će vam pomoći braniti vašu muku! Nedajte ni gram žita okupatoru i ustašama, jer time pomažete krvnike našeg naroda i produžujete rat.

OSLOBODILAČKA BORBA NAŠEG NARODA U SVOM STALNOM RAZVITKU ZAHVAĆA SVE SIRE I SVE DUBLJE: BORBENI OSLOBODILAČKI VAL SIRI SE STALNO U NOVE KRAJEVE I ZAHVAĆA NOVE SLOJEVE NARODA. TLO POD NOGAMA NARODNIH NEPRIJATELJA IZMIĆE, NJIHOV SLOM SVE JE BLIZI I BORBA SVE OGORČENIJA I NEMILOSRDNIJA.

Sign., MGZ, Zbirka NOB, Moslavačko-posavski Partizanski list, br. 6/43.

30

1943, lipanj 10.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizanskih jedinica 9. i 10. lipnja 1943. godine

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIĆTVO
V A R A Ž D I N

1. oružničke pukovnije **TAJNO:**
Broj: 581/Taj.

U Varaždinu, dne 10. lipnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J. S.)	ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.)	SISAK.
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA	ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU	VARAŽDIN.
VELIKOJ ZUPI ZAGORJE	VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI	VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J.S. Broj 29/Taj. od 5. siečnja 1943. toč. B. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

9. VI u 09,00 sati oko 200 partizana Kalničkog partizanskog odreda obkolilo je selo Vel. Bolfan (8 km jugo-istočno do Ludbrega).- Time su spriećavali svaki saobraćaj između Ludbrega i Koprivnice.-

Oko 16,00 sati — 17,00 sati istog dana došlo je do žestokog okršaja između partizana i ustaša, koji su došli sa oklopljenim vlakom iz Koprivnice.- Partizani su se povukli u pravcu sela Segovine (7 km jugoistočno od Ludbrega).- Na mjestu borbe nađen je mrtav jedan partizan i dvie seljakinje, koje su slučajno poginule.- Na našoj strani nema gubitaka.-

9. VI oko 14,00 sati radi neraspoznavanja došlo je do sukoba (kilometar jugo-istočno do Ludbrega) između dviju domobranskih obhodnja, te je tom prilikom jedan domobran teže povređen, a jedan domobran je sam sebe nesretnim slučajem teže povredio.-

10. VI u 12,00 sati napali su partizani Kalničkog odreda na oružničku postaju Rasinja, borbe još traju, partizani su lukavstvom htjeli zauzeti postaju na taj način što su došli odjeveni kao seljaci sa kratkim oružjem u postaju.- Taj prvi sukob je odbijen, naši gubitci jedan domobran mrtav, jedan domobran teže ranjen, jedan oružnik lakše ranjen.- I partizani imaju osjetljive gubitke.-

Jugo-istočno od Rasinje u pravcu Koprivnice čuje se borba između partizana i naših oružanih snaga, koje idu Rasinji u pomoć.-

10. VI u 13,20 sati kod želez postaje Čukovec (km jugo-istočno od Ludbrega) eksplozivom partizani su razrušili železničku prugu u dužini od 15 metara, saobraćaj je prekinut.- Izvješteno je glavno zapovjedničtvo oružničtva brzoglasno.-

10. VI u 00,30 sati došla je jedna jača skupina partizana u selo Sv. Đurđ (5 km sjeverno od Ludbrega) i u selo Hrženicu (8 km sjeverno — zapadno od Ludbrega), tražili su duhan, a od rizničke straže u Hrženici oružje, ali ga nisu dobili, jer riznička straža nije više naoružana.-

Zapovjednik bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[1]

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. 1290/1943.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. oružničke pukovnije Varaždin

[2] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, taj. br. 1290, od 11. VI 1943. godine.

1943, lipanj 11.
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbi protiv partizana na Kalniku te o napadima dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na željezničke stanice Odru i Sv. Klaru i na posadu u Brezovici

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. Br. 1823/Tajno
U Sisku, dne 11. lipnja 1943 »Veoma žurno«

Predmet: Dnevno izvješće za
11. lipanj 1943. g. do 18,00 s.

1. GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)
2. GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Izvještajni odjel)

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942. godine dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. - A - KRATKA OCIENA SITUACIJE:
Bez osobitih promjena.

1. _ B — DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU :

Operativno područje grada Zagreba:

1. Prema izvješću od 10. VI. o. g. jedan sat XI. ustaške bojne i jedna polusat. koturške bojne raztjerale su skupinu partizana' (200) u Rasinji.

Gubitci: 2 ustaše mrtva, 2 ustaše, 1 oružnik i 4 domobrana (od kojih jedan zastavnik) ranjeni.

2. sat I. konjaničkog sklopa (pješice) uspjela je pomoću oklopnog vlaka da se povuče natrag u Ludbreg.

[1] Treći bataljon Kalničkoga NOP odreda.

2. 11. VI. u 00.00 sati napali su partizani željezničke postaje Odra i Sv. Klara[2] (9-7 km. j. od Zagreba). U Odri su uništili sve postajne uređaje i samu postaju zapalili.

Gubitci: 6 domobrana željezničkog osiguranja nestalo.

U Sv. Klari je napadaj odibjen.

3. 10. VI. u 23.00 sati napali su partizani posadu u Brezovici' (7 km j. z. od Savskog mosta Zagreb).

Gubitci: 20 domobrana zarobljeno, 2 navodno mrtva. U obćini zapalili su partizani pismaru, odnieli 1 pisaći stroj, 1 brzoglsni aparat i gotov novac. Iz Biskupskog dobra Brezovica odveli su komunisti 12 konja sa opremom i kolima.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

Bez događaja.

Opertivno područje V. **gorskog zdruga:**

11. VI. razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez dogođaja.

1. — C — VLASTITE NAMJERE:

3. i 4. sat Zagrebačke ustaške posadne bojne premještene su iz Kravarskog u prostor Sv Klara-Brezovica-Odra, gdje će 12. VI. izvesti jedan mali podhvat čišćenja.

2. - POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

3. — OSOBITI DOGAĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger)[4]

P 12/VI D[5] **Šteger,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 24, f. 1-38, dok. br. 11.

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 147, str. 398-399.

[2] Napad izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.
[3] Isto.
[4] Rudolf Steger
[5] Paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva.

32

1943, lipanj 11.
Velika Gorica

Zapisnik Kotarske oblasti Velika Gorica upućen Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na selo Odru

ZAPISNIK
sastavljen kod Kotarske oblasti u Vel. Gorici 11. VI 1943

Pristupa Ivan Bartolić, bilježnik obćine Odra i prijavljuje slieđeće:

Sinoć oko 23.30 sati napala je veća grupa partizana[1] selo Odru istovremeno na više mjesta.

Najprije su bili u poštanskom uredu, gdje su porušili brzoglasni i brzojavni uređaj odnesavši sa sobom brzoglasnu centralu i u gotovom novcu 4.000 Kn.

Potom su u obćinskom uredu naredili stražaru, koji je bio u službi, da ih odvede k meni, jer sam držao ključeve od blagajne. Nakon što me je stražar probudio naredili su mi partizani; da odem odmah s njima u obćinu i ponesem sa sobom ključeve blagajne. Morao sam se pokoriti njihovom nalogu i s njima poći. Iz blagajne uzeli su 6.000 Kuna u gotovom novcu, a vrijednosne papire djelomično uzeli i ostalo rasparali. Zatim su uzeli i pisaću mašinu, papira, uredske pečate, blagajničke knjige, a sve ostalo uništili i pobacali u blato oko obćine, kao arhivu, slike i ostalo. Kod ovoga operiralo je oko 10 partizana, obučenih u odorama i naoružani vojničkim puškama, a okolo obć. zgrade bile su postavljene straže u nepoznatom broju.

U isto vrieme napali su i željezničku postaju, koju je branio odred od oko 20 domobrana. Puškaranje između domobrana i napadača trajalo je do 0.45 sati, kad su se domobrani povukli iza postaje, a 6 domobrana je tom prilikom zarobljeno. Malo kasnije buknuo je u zgradi postaje požar, koja je potpuno izgorjela. Nadstojnika postaje su odveli sa sobom, a pokućstvo iz njegovog stana iznijeli iz zgrade prije nego su je zapalili.

Treća partija partizana napala je u isto vrijeme selo Mala Mlaka, udaljeno od Odre oko pola km.

[1] Odnosi se na Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar.

Tu su zarobili i odveli sa sobom Fiolića Ivana, donačelnika obćine Odra, a iz staje njegovog oca odveli su 2 krave i 1 junicu.

Obćinski načelnik obć. Odre Pavao Spivak nije se nalazio kod svoje kuće, jer je nakon primitka prijetećeg pisma napustio svoju kuću pred 14 dana i živi u Zagrebu.

Oko 1 sat napadači su se povukli u pravcu sela Lukavac.

Saslušao:
Jakov Dević, v. r. **Ivan Bartolić,** v.r.

KOTARSKA OBLAST VELIKA GORICA
Broj: 506-Pr-1943. Vel. Gorica, 11. lipnja 1943.

Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb
Odsjek Javne sigurnosti
Zagreb

Dostavlja se prednji izvještaj bilježnika obćine Odra, s molbom na znanje s tim, da se po ovom napadu izvidi još vode, te će se detaljni podatci dostaviti naknadno.

ZA DOM SPREMNI! KOTARSKI PREDSTOJNIK:
Pavao Katinčić

KOTARSKOJ OBLASTI
Zagreb

S molbom na znanje. KOTARSKI PREDSTOJNIK:
ZA DOM SPREMNI! **Pavao Katinčić,** v. r.

M. P.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1197/43.

33

1943, lipanj U.
Klara

Izvještaj Općinskoga poglavarstva Sveta Klara Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na željezničku postaju Sveta Klara

OBĆINSKO POGLAVARSTVO U SVETOJ KLARI

Broj : 2380/1943. Sveta Klara, dne 11. lipnja 1943.

Predmet: Napadaj na željezničku postaju
Sveta Klara po partizanima izvještaj

KOTARSKOJ OBLASTI
Zagreb

Izvješćuje se, da je od 10. na 11. lipnja u 23. i 30. sati izvršen napadaj na Željezničku postaju u Svetoj Klari od strane partizana,[1] pa je povodom tog napadaja zapovjednik vojničke straže ove stanice vodnik Stjepan Mihelec izvjestio općini Sv. Klara sliedeće:

»Sinoć u 23 i 30. sati bio je napad na stanicu Sveta Klara. Čulo se pucanje sa dviju strojnica koje su pucale prema stanici, jedna strojnica se čula od sela Buzin (2 km), a druga se čula iz polja koja je dolazila sa protivne strane od ceste kod sela Cehi (2 km), svaka je strojnica ispalila po prilici oko 3. rafala. Na to je moja vojska otvorila uzvratnu puščanu vatru prema odgovarajućim mjestima. Dalje se nije čulo ništa naprama stanici, a štete nije bilo nikakove.

Ujedno se izvješćuje, da je općinskog stražara oko 24 sata zvalo brzoglasno Zapovjedništvo grada Zagreba da čuje što se u Svetoj Klari događa, pošto su vjerojatno od Savskog mosta javili da se čuje ovdje pucanje i da se goruće rakete u zrak puštaju, pa je sve to priobćio istom zapovjedništvu. Oko 3. sata općinski stražar opazio je njemačku vojsku koja je iz Zagreba dolazila radi eventualne pomoći i otišla je prema Odri, pošto je istu noć bio izvršen napadaj i na željezničku stanicu Odra, koja je stanica zapaljena od strane partizana. Za dom spremni!

Načelnik Bilježnik
Karlović, v. r. **MP**[2] **Martinović,** v.r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1207/43.

' Napad izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.
[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo u Svetoj Klari

34

1943, lipanj 12.
Otočac

Referat Anke Berus »O političkim zadacima AFŽ u Hrvatskoj«, održan na Prvoj konferenciji AFŽ Hrvatske, 12. lipnja 1943. godine

Referat drugarice Anke Berus »O političkim zadacima AFŽ-a u Hrvatskoj« održan na prvoj konferenciji AFŽ-a Hrvatske 12. lipnja 1943.

Drage drugarice

Mi sudjelujemo u borbi protiv fašizma, u otvorenoj, oružanoj borbi već skoro dvije godine i danas, poslije dvije godine krvničkog haranja okupatora i njegovih slugu po našoj zemlji, bilans je našeg rada i borbe visoko pozitivan. Ali borba nije dovršena. Pred nama stoje dani koji će tražiti od cijeloga naroda i od svakog pojedinca maksimum napora, čvrstine i odlučnosti da se borba dovede do kraja. Po današnjim rezultatima borbe možemo jasnije nego ikada utvrditi koliko je naša borba bila potrebna, moguća i opravdana. Ali da bi mogli dalje sa istom čvrstinom i odlučnošću da idemo u susret teškim danima konačnog obračuna sa fašističkim okupatorima i svim njegovim pomagačima, potrebno je da uočimo jasno liniju razvitka događaja i iz iskustva stečenih u toku dvogodišnje borbe izvučemo jasne, čvrste zaključke o političkim zadacima koji stoje pred nama.

Što karakteriše danas političku situaciju u našoj zemlji?

U vezi s pobjedama Crvene Armije, aktivizacijom i preuzimanjem inicijative i na ostalim frontovima od strane saveznika, te uslijed toga sve težim položajem osovinskog fašističkog bloka, aktivizirali su se u našoj zemlji svi oni kojima sloboda naroda nije u računu, koji traže da narod ostane u ropstvu. Danas se borba protiv okupatora ne može voditi uspješno, ako ona nije usko povezana s borbom svih njegovih pomagača, kojima na čelu stoji jugoslavenska vlada u Londonu. Međutim borba protiv uticaja tih po narodnu slobodu opasnih i štetnih elemenata traži od nas da jasno uočimo njihovo držanje i rad u toku ovih dviju godina, ovih dviju najkrvavijih, najtežih, ali najslavnijih godina u historiji našeg naroda.

Krvavo su se trgala naša srca kada su željezne nemani okupatora počele juriti našim cestama, kada smo vidjeli da je fašistička gamad, vjekovni i zakleti neprijatelj našeg naroda, bahati tuđinac, zagospodario našom zemljom. Nismo mogli vjerovati da se to moglo dogoditi, nismo mogli vjerovati da će se vojna snaga rasplinuti kao magla na suncu. Očekivali smo da će se makar gdje organizirati otpor. Svi oni koji su godinama tražili od naroda da plodove svojih žuljevitih ruku dade za očuvanje nezavisnosti države, svi su oni sjedili u društvu sa izdajicama naroda, poznavali su samo jedno: svoj lični profit, a sudbina naroda bila je stvar koja se njih nije ticala. Oružje, vojni magazini, sva državna imovina, ležala je otvorena i okupator je nesmetano dobio sve u svoje ruke. Lična hrabrost i rodoljublje pojedinih heroja koji su u svim tragičnim momentima izvršili na svoju inicijativu niz smjelih, junačkih podviga, nisu mogli da spriječe neprijatelju slobodan put. Prestali smo da budemo gospodari u svojim kućama. Zemlja je bila pregažena, raskomadana. Sve naše i ono najličnije nije bilo više naše. Naši hambari i žitnice nisu imali više da posluže našoj ishrani, to su postali izvori za ishranu naših krvnika i tlačitelja. Stoka naša trebala je da dade tim zvjerima snage za još veća zvjerstva i zločinstva. Naše fabrike, sirovine naših šuma i rudnika trebali su da snabdjevaju fašističku neman da bi se još više osposobila da porobljuje i uništava još više zemalja, još više naroda. Izdajom, zločinačkim radom 23 godišnje velikosprske vladavine iz Beograda, postali smo svi bez razlike bespravno roblje. Naša snaga i naše ruke trebale su porobljivačima naše slobode da posluže u njihove prljave svrhe. Trebali smo da ropski lanac koji se ovio oko naših ruku kujemo i dalje i da učvršćujemo krvlju svojih žila i znojem našeg truda.

Na kolima osvajača dovezao se u našu zemlju, izrod, krvnik, prodani izdajica sa svojom krvavom družinom, koji su već godinama spremani od neprijatelja da izvrše kao loše sluge goreg gospodara djelo uništenja našeg naroda.

Koristeći se zaštitom i snagom okupatorske vojske krvnik Pavelić udario je, da bi prikrio svoju pravu namisao i gnjusobu svoga položaja, na Srbe u Hrvatskoj. Razigralo se krvavo kolo ustaških zločina, hiljade i hiljade, deseci, stotine hiljada muškaraca, žena i djece palo je žrtvom bijesa krvožednih pasa. Uporedo s njima padale su glave sinova hrvatskog naroda koji nisu htjeli da se pomire i priznaju tuđinski jaram i vladavinu ubojice Pavelića. Narod se našao u položaju koji je mnogima izgledao bezizlazan. Sve ono što se godinama stvaralo i u zemlji i u svakoj pojedinoj kući i porodici bilo je preko noći uništeno. Nikakova traga ni izlaza iz toga stanja,

izgledalo je da nije ostalo. To su bile gorke, teške i krvave činjenice. Fašizam je zavladao.

Godinama su pojedinci i skupine neumorno pokušavali da objasne širokim masama i cijelom narodu opasnost koju nosi fašizam i naglašavali da ta opasnost prijeti i nama, da se nalazi pred našim vratima, da samo okupljajući sve demokratske snage naroda možemo toj strašnoj sudbini zapriječiti da nas stigne. Ali to je bilo jasno samo ipak malom broju politički najsvjesnijih. Surova i kruta zbilja otvorila je oči naglo svima. Stečeno je naglo veliko iskustvo. Iako je položaj bio težak, vrlo težak, iako je izgledao bezizlazan, iako je izgledalo da će fašistička ratna mašina prohujati kroz sve zemlje i gradove, ipak nismo klonuli. Narod u dubini svojih misli vjerovao je i znao da takovo stanje ne može da bude dugotrajno. Nije počeo time da se prilagođuje novom poretku krvavog okupatora, duboko, najdublje u masama javio se prikriveni otpor protiv svih mjera koje je okupator poduzimao sam ili preko svojih slugu. Nisu koristile nikakove poruke raznih izdajnika i bivših vođa naroda, kao one Mačekove, da se narod postavi u službu od okupatora stvorene Hrvatske države. Tražilo se izlaza, čekao se pogodan momenat, kad će se sve snage u narodu moći organizirati i kad će se moći da skupi u otvorenu, oružanu borbu. Kupile su se puške, brižno spremao svaki metak, nečujno i neviđeno pripremao otvoreni otpor.

Iznenada napadnuta je naša bratska zemlja, Sovjetski Savez, ona zemlja u koju su bile uprte oči milijuna obespravljenih i žednih slobode. Snage fašizma uplele su se u novu krvavu avanturu. To je bio signal za sve porobljene narode Evrope da »je došlo vrijeme da se digne buna«. Crvena Armija stajala je na braniku svoje domovine. Hitlerovi ratni planovi nisu mogli da budu izvedeni, a herojski otpor Crvene Armije davao je mogućnosti narodima porobljene Evrope da orgnaiziraju svoje snage otpora. Za našu zemlju je to bio osobito pogodan momenat, jer fašizam nije uspio u roku od dva i pol mjeseca svoje vladavine da učvrsti svoj aparat radi prikrivenog i stalnog otpora na koje je nailazio na svakom koraku.

Ali da bi se ta neravna borba uspješno mogla da vodi trebalo je povezati sve snage, skovati čvrsto jedinstvo naroda. Pred opasnošću uništenja naroda morali su da stupe u pozadinu sve posebni interesi klasa, političkih grupacija. Komunistička Partija, jedina partija koja je od porobljenja naše zemlje dizala otporni duh narodu, i ovom prigodom našla se na čelu narodnih snaga, pozvala narod na oružani otpor, ukazala na potrebu skupljanja svih narodnih snaga pred opasnošću istrebljenja naroda. Na toj platformi, na platformi okupljanja svih rodoljubivih snaga i njihovoga pozivanja u borbi protiv fašizma, upućen je poziv svim narodima Jugoslavije, svim ro-

doljubima, svim političkim strankama, svemu narodu da se ujedini za oružanu borbu. Tu je političku platformu dala Komunistička Partija i njeno je ostvarenje jedino davalo mogućnosti da se povede uspješno rat protiv fašizma. To je bio jedini pravilan put.

Kako su vodstva svih građanskih stranaka, društava i grupacija odgovarala na taj rodoljubivi i nesebičan poziv Komunističke Partije?

Oni ne samo što nisu prihvatili poziv Komunističke Partije, već su od samog početka pokušavali da spriječe razmah i razvoj borbe. Široke mase naroda osjetile su da je put borbe pravilan, pošle su za pozivom Komunističke Partije, prezrele i napustile svoja ranija politička vodstva koja su jedno po jedno odlazila u fašistički tabor kao sluge i pomagači okupatora. Komunistička Partija uputila je poziv i nama ženama, poziv istog sadržaja, i žene su prihvatile poziv Komunističke Partije, te je danas politička osnova AFŽ-a: Jedinstvo svih rodoljubivih antifašističkih snaga bez obzira na vjeru, narodnost, raniju stranačku pripadnost i društveni položaj.

Da su mase žena prihvatile tu platformu, da su pošle putem koji je ukazala Komunistička Partija, dokaz su danas naše organizacije, njihova širina i njihova rasprostranjenost po cijeloj zemlji. Tomu je dokaz bila u zemaljskom opsegu i Zemaljska konferencija AFŽ-a za Jugoslaviju,[1] a dokaz tome je i današnja konferencija.

Danas je jasnije nego ikada što je značilo stav odricanja borbe. To je značilo dozvoliti nesmetano okupatoru da upotrebi svu svoju vještinu da gurne naš narod u bratoubilački rat. To je značilo prepustiti slobodne ruke ustaškim krvnicima da uništavaju bez kazni srpski narod, da ovaj dozvoli da bude uništen bez otpora i bez protesta, bez pokušaja da išta učini za svoje očuvanje. To je značilo da Hrvati skrštenih ruku gledaju ta masovna klanja ustaških krvnika i tako ponesu skupa sa tim izrodima sramnu ljagu bratoubica. To je značilo dozvoljavanje da Pavelić mobiliše hrvatski narod u borbu protiv njegovih vlastitih interesa, da hrvatski sinovi posluže kao topovsko meso za račun svojih vjekovnih neprijatelja, za račun fašističkih osvajača. To je značilo predati sva materijalna bogatstva, zemlju, šume, rude, žito i stoku fašističkim okupatorima i postati baza za njihovo snabdjevanje. To je značilo radnu snagu fašističkoj ratnoj industriji, to je značilo predati naše žene i djevojke na poslugu fašističkim zvjerima. Komunističkoj Partiji bilo je to jasno, ali je to postojalo jasno naglo i brzo i najširim masama naroda i nisu pomogle nikakove licemjerne izjave špekulantskih političara, da nije u interesu naroda borbom dražiti fašističku zvijer.

[1] Održano u Bosanskom Petrovcu 6. prosinca 1942. godine.

Rezultati borbe pokazali su čiji je stav bio pravilan. Počeli smo goloruki, danas poslije dvije godine imamo organizovanu dobro naoružanu vojsku, koja raspolaže svim onim naoružanjem kojim je raspolagao i okupator u našoj zemlji jer nema oružja koje mu nismo oteli iz ruke. Borba je spriječila da dođe do bratoubilačkog klanja, jedinstvo naših naroda skovano je u borbi. Uporedo sa Srbima na Baniji, Lici i Kordunu dižu se u oružanu borbu Hrvati u Dalmaciji, Hrvatskom Primorju i Gorskom Kotaru. Pakleni plan okupatora bio je ometen.

Od malih partizanskih grupica razvila se moćna Narodnooslobodilačka vojska, koja je u toku dvogodišnje borbe očistila ogroman teritorij naše zemlje, koja je istjerala okupatora i njegove sluge u garnizone u žicu, i oni se danas nalaze tamo blokirani. Njihova vlast seže samo tamo gdje mogu još da drže jake posade.

Da je tome tako, znadu vrlo dobro drugarice delegati iz neoslobođenih krajeva naše zemlje, i one će nam u svojim izlaganjima sigurno ispričati vrlo zanimljivih stvari. Ja ću samo da vam napomenem nekoliko primjera, prvenstveno za drugarice koje već dugo žive na oslobođenom teritoriju. U kotaru Dugoselskom, prvom pograničnom kotaru za Zagrebom, neprijatelj je bio prisiljen da ako nije htio da izgubi svoju oružanu snagu u ovom kotaru povuče sve žandare u kotarsko mjesto i likvidira sam preostale oružničke postaje od straha pred njihovom likvidacijom od strane partizana i udarnih grupa seljaka iz samog tog kotara. U Virovitičkom kotaru je 200 seljaka rušilo i trgalo prugu po noći da se drugog dana vrate svojim kućama i svom običnom svakodnevnom životu. U kotaru Vrbovsko, iako tamo nije bilo partizanskih snaga svu vlast su izvršavali NOO-i i vodili kontrolu nad čitavim zbivanjem u tom kotaru. Komande mjesta, partizanske straže bile su uspostavljene poslije nego što je narod sam stvorio narodnu vlast. Ali kakogod bili ogromni uspjesi koje smo postigli u ovoj borbi, ne smije se ni časka zavaravati i zanašati njima. Okupator je još uvijek u našoj zemlji i oblik našeg ratovanja treba da ostane isti onaj koji je omogućio da do sada postignemo te goleme uspjehe, a to je partizanski rat. Baš oblik partizanskog rata zahtjevao je i omogućio da žene tako naglo postanu aktivni sudionici borbe. Jer što znači partizanski rat? Partizanski rat znači da se on mora da vodi tako da se neprijatelj osjeća svuda kao u opsjednutoj tvrđavi. Njegova živa snaga mora da bude ugrožena svuda gdje se pojavljuje, i uništava na onim mjestima gdje joj se mogu zadati najjači udarci, da mu se materijalne štete nanose na onim mjestima gdje je najosjetljiviji: ratnoj industriji i saobraćajnim linijama. Svaka druga forma borbe onemogućena je, jer bi inače neprijatelj našao mogućnost da koncen-

triše svoje snage i da nepovezano i odvojeno uništava živu snagu naroda u borbi. To važi još i danas, a u početku borbe bilo je od naročitog značaja. Slabo naoružani odredi partizana u pojedinim krajevima nebi se mogli održati da se u isto vrijeme nije neprijatelj osjetio ugrožen čak i u centrima svoje snage, u gradovima, u garnizonima.

Zato prije nego li se diže ustanak u Lici, na Kordunu i drugim perifernim krajevina, padaju glave njemačkih vojnika u Zagrebu od bombaških akcija najsmjelijih i najboljih antifašista. Redovi antifašista znadu da iako te akcije traže u gradovima bezbroj žrtava, iako tamo nije moguće postići vidnih rezultata, to je jedini put koji će omogućiti organiziranje i proširenje ustanka. Svaki pali borac u gradu bio je »svjesna žrtva, junak pravi«. Te smjele akcije, koje su od najsvjesnijih antifašista tražile mnogo krvi i žrtava, omogućile su da se na drugom kraju podignu i ojačaju partizanski odredi, da postanu takovi da u kratkom roku mogu da preuzmu glavni teret vođenja borbe, sa okupatorskom vojskom.

Bombaške akcije i ubojiti meci na ulicama Zagreba, Splita, Karlovca, Sušaka i Siska bile su popraćene i potpomognute diverzantskim akcijama prvenstveno u fabrikama koje su radile za ratnu industriju. Cijeli je niz drugova i drugarica ostavilo svoje živote na ulicama tih gradova, a još je daleko veći broj onih koji su po fašističkim zatvorima i koncentracionim logorima bili zvjerski mučeni, ubijeni, uništavani. Bilo bi pogrešno misliti da su sve te akcije bile samo djelo pojedinih izoliranih grupa najsvjesnijih antifašista i antifašistkinja. Za njihovo izvođenje bila je potrebna pomoć stotina i stotina rodoljuba koji su te najsmelije borce pomagali na sve potrebne načine — davanjem skloništa, prenašanjem, sabiranjem oružja itd.

Zene sudjeluju svuda. U gradovima radnice uništavaju sirovine po fabrikama, kvare mašine, sudjeluju u atentatima, kao kod smjelog napada omladinaca u po bijela dana na ustašku bojnicu kad su 28 ustaških pasa pali na zagrebački asfalt, kod trovanja njemačkih oficira, kod uništenja zagrebačke pošte itd. Zena na selu pomaže početak i razvitak partizanske borbe, omogućuje prvim našim odredima da se održe u šumama i planinama. Zene iz grada i sa sela vrše kurirsku službu. Izviđaju neprijatelja, obavještavaju o njihovom kretanju i jakosti, prenašaju oružje, sanitetski materijal, brinu se za materijalno uzdržavanje partizana. Žene Like, Korduna i Banije, čvrsto povezane s prvim partizanskim borcima, omogućuju njihov opstanak. Zene Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara donašaju uz opasnost po život iz gradova i neprijateljskih garnizona oružje i hranu, i noć na noć prelaze visoke gorske klance s teškim

teretima na leđima, samo da bi omogućile održanje malih partizanskih grupica. Žene Dalmacije ostale su legendarne po nadljudskim naporima, koje su izdržale da pomognu održanje partizana na vrletima Biokova, Mosora i Dinare. Zar nisu i tada naše žene iako još formalno neorganizovane, bile stvarno povezane u čvrstu antifašističku frontu, baš kod te prve akcije i preko tih akcija? Zar nisu međusobno povezane žene seljanke ma gdje se nalazile u Lici ili Dalmaciji na Kordunu ili Hrvatskom Primorju? Zar nisu povezane seljanke s radnicama i građankama koje su pod uslovima najtežeg terora izvršavale teške zadatke uništenja fašističke žive snage i materijalne baze neprijatelja? U tim prvim akcijama kovalo se jedinstvo, čvrsto borbeno jedinstvo, nesalomljivo jedinstvo između Srpkinja i Hrvatica, između gradova i sela, i što se danas nalazimo sve na okupu povezane i organizaciono obuhvaćene u jednoj jedinstvenoj antifašističkoj organizaciji, nije drugo nego logična posljedica jedinstva koje je niklo u borbi, u krvavoj borbi protiv okupatora, jedinstvo koje je izraslo iz potoka krvi i znoja, koje su naše žene, žene Hrvatske bez razlike po narodnosti i vjeri dale ovoj džinovskoj borbi.

Baš to što su žene u svim tim raznolikim oblicima sudjelovale i sudjeluju u borbi, omogućilo je da borba bude tako čvrsta i odlučna da se redovi rodoljuba antifašista tako zbiju da ih nikakav prodor neprijatelja ne može razdvojiti. Da se tako pod teškim uslovima može da vodi borba, da se borba mogla da proširi do tako ogromnih razmjera, da smo imali smjelost da navijestimo rat neprijatelju i taj rat uspješno vodimo, davalo nam je snage to što smo svi bez razlike radili sve ono što je borba od nas tražila, ne gledajući nikakove svoje specijalne i lične interese, već smo se stavili u službu izvojevanja slobode naroda. U tome se odrazilo čvrsto jedinstvo vojske i naroda. Zemlja je pretvorena u ratni logor u kojemu su uloge podjeljene prema mjestu i vremenu ali sva sudjelovanja usmjerena jednom cilju: uništenju okupatora i njegovih slugu, izvojevanju slobode naroda. I zato, kad je narod stvarao svoju prvu pravu i istinsku demokratsku narodnu vlast, svoja najviša predstavništva, bilo je sasvim razumljivo, da ta narodna vlast čiji je zadatak da učvrsti još jače borbene redove i da poradi na još uspješnijem vođenju borbe, mora da u svoje redove uvede i žene, jer su to tražile potrebe i interesi borbe.

Sudjelovanje žena u javnom životu nije plod traženja ravnopravnosti od strane žena, ona kao ni nitko drugi nije ništa tražila za sebe već je davala sve od sebe, a ravnopravnost koju je postigla, bila je nužda koju je sam razvoj i širina borbe tražila.

Da se, međutim, i to pitanje odmah u početku jasno postavilo i objasnilo, ogromna je zasluga Komunističke Partije koja je uvijek stajala čvrsto na principu potpune ravnopravnosti žene. Partizani borci prihvatili su također stav ravnopravnosti žena, jer su osobito na početku ustanka, a i kasnije vidjeli šta za njih znači pomoć žena i njihovo sudjelovanje u narodnooslobodilačkoj borbi. Kod ulaska žena u javni život, kod njenog sudjelovanja u narodnoj vlasti, kod ulaska žena u borbene redove same vojske, dokazali su da cijene sve ono što su žene u ovoj borbi već dale i da znadu od kakvog je značaja vezivanje žena uz nove oblike vlasti pa su u tom pravcu bili jedni od glavnih stupova u borbi protiv ostataka reakcionarnih shvatanja o učešću žena u javnom životu. Oni su spremni da ispune obećanje druga Tita, izrečenog na Zemaljskoj konferenciji AFŽ-a Jugoslavije da će se vojska boriti do kraja da nam nitko ne otme plodove slobode koje smo zadobili u toku same borbe. I NOO-i radili su na tome da se učvrste borbeni redovi baš učešćem žena u odborima. Povedena je borba protiv reakcionarnih ostataka. Učešće žena u narodnoj vlasti znači da su još jače zacementirani i zbijeni redovi svih slobodoljubivih snaga u narodu. Naša nova vlast ne bi bila demokratska, ne bi bila narodna, kad iz nje bi bilo izvučeno ravno polovinu radnog naroda — žena.

Tako smo mi žene doživile jednu duboku promjenu u svom životu. Ali ta promjena znači ujedno i krupnu društvenu promjenu i za samo lice javnog života. Za nas žene je od naročitog značaja da je ta promjena u našem životu nastupila u takovom momentu u historiji naroda, koji je najznačajniji, najljepši, najslavniji, u momentu kada je naš narod po svom heroizmu, po svojoj nacionalnoj svijesti, po svojoj borbenoj moći i energiji dao toliko dokaza svoje životne snage. Te duboke promjene koje su nastale odozdo, kad su zatalasale najšire mase naroda u obranu svoga života i svojih prava, doveli su naš narod u takav položaj da je po svojoj slavi dopro na mjesto prvih naroda svijeta. To je najslavniji period u historiji našeg naroda, a mi žene ponosne smo na to, što smo sa svoje strane doprinijele da do toga dođe. Bez učešća masa žena u narodnooslobodilačkom pokretu, bez svestrane pomoći svih žena od najmlađih do najstarijih, od građanke do seljanke, u ovoj džinovskoj borbi ne bi se mogli postići rezultati koji su postignuti, ne bi se mogao u takovoj mjeri rasplamsati opći oružani narodni ustanak. Bez obzira na udio koji su doprinijele žene, bez obzira na njihov broj, koji je vrlo često mnogo značio i za samu borbu, narodno-oslobodilački pokret ne bi bio uopće narodni, da u njem nisu u istoj mjeri s muškarcima sudjelovale i žene.

W

Razumije se da sudjelovanje u borbi pretstavlja za ženu preuzimanje velikog dijela tereta te borbe, ali ti tereti nisu teški, ti tereti ne osjećaju se kao težina. Oni su razumljivi, oni se moraju snositi. Rezultati borbe, uspjesi takovi o kakovima smo tek sanjali, dovoljna su nam nagrada za sve one napore koje smo uložili da borba počne, da se borba razvije, da se borba rasplamsa. Preuzimajući terete mi smo stvorile preduvjet da se naš položaj u društvu promjeni. Tekovine koje smo mi žene postigle u toku borbe, ne će nam dozvoliti da u borbi stanemo na pola puta i mi ćemo biti uvijek prve, kada bi s bilo koje strane prijetila opasnost, da krv i patnje ove borbe ostanu bez stvarnih rezultata, kada bi grobari narodne slobode htjeli još jedanput da se nametnu narodu i da mu iščupaju slobodu koju je svojom krvlju izvojevao.

To znadu i svi narodni neprijatelji. Vidimo da preko značenja učešća žena u narodno-oslobodilačkoj borbi, kao i preko tekovina koje je ona zadobila, ne mogu da pređu ni pretstavnici onih stranaka i grupacija koji su još ranije u odnosu prema ženama imali stav fašističkih okupatora i nije slučaj da su se baš te grupacije i vodstva tih stranaka danas našli ne sa narodom, u njegovim borbenim redovima, nego na strani okupatora i njegovih slugu. Oni danas pokušavaju da obnove ženske organizacije koje su ranije stajale pod njihovim uticajem i bile stvarane od uskog kruga žena, da bi se mogle pojavljivati na svečanim paradama i primanjima koje nisu ništa učinile da olakšaju težak život naših žena. One su znale ponekad da se licemjerno rasplaču nad teškim životom radnice ili seljanke, ali nisu joj ukazivale na jedini pravi put kojim treba da krene ako želi da izmjeni to stanje: put borbe za najšira demokratska prava naroda, jer zlo žene, nije bilo samo njeno zlo, već je to zlo bilo zlo kojeg je trpio sav narod. One nisu dozvoljavale da se ženama otkrije da je korijen čitavog zla u tome, što se državna i društvena politika vodi pravcem koji će omogućiti fašizaciju naše zemlje. Preporučivali su ženama da se brinu i čuvaju ognjište, kuću djecu i obitelj. A naše će ih žene s pravom pitati: Koju kuću? Onu, što su je zločinci zapalili? Koju djecu? Onu, što su oni poklali. Koju obitelj? Onu, što su oni rasturili i zarobili? Ono što smo sačuvali, sačuvali smo ZATO, što smo pošli suprotnim putem od njihovog puta.

Danas oni pokušavaju obnavljati te organizacije. Oni ih hoće obnoviti da bi rušili jedinstvo narodnih redova, da bi u dvanaestom času pokušali spriječiti najširu mobilizaciju svih snaga naroda za njegovo oslobođenje, da bi mogli da produže još za par sati život svojim naredbodavcima — okupatorima. Oni pokušavaju da i preko žena raskinu čvrsto jedinstvo srpskog i hrvatskog naroda. Zato oni osnivaju »Hrvatsku ženu« i »Hrvatsko srce« kojima u zadatak pos-

tavljaju da djeluju na žene u pravcu njihovog pasiviziranja i odbijanja pomoći narodno-oslobođilačkoj borbi, u pravcu potpirivanja šovinističke mržnje, u pravcu omogućavanja sprovođenja Hitlerove totalne mobilizacije i regrutacije nove radne snage za račun fašizma. Oni obnavljaju »Kolo Srpskih sestara« da bi i preko žena pokušali da iz srpskih majki naprave ubojice hrvatske djece i pomogli raspirivanju bratoubilačkog klanja za račun okupatora. Koliko one tim svojim radom ponizuju žene, najbolji su nam dokaz parole pod kojima se negdje pojavljuju te organizacije. Tako je prije oslobođenja Gračaca stvorena tamo takva organizacija koja je imala samo jednu parolu: »U naviljke sa četnicima«. Razumije se da oni nemaju niti mogu da imaju uspjeha, ali budnost prema njihovom djelovanju u današnjem momentu je od naročite važnosti. Ne će se oni svuda služiti tako otvorenim parolama, kao što su to radili u Gračacu, češće će njihova propaganda biti vješto maskirana i u koliko naša budnost, budnost svih žena antifašistkinja ne bude jaka, mogu tu i tamo da stvore neka uporišta. Nije isključeno da će se povampiriti i »Ženski pokret« kao što su se povampirili i ostali mrtvaci u političkom životu naroda i da će pokušati da ruše jedinstvo naših redova, a u prvom redu našu čvrstu povezanost s narodnom vlasti.

Mi žene smo u prvom redu zainteresovane da sve te sluge okupatora raznih imena i naziva ne dobiju oslona u masama naroda i da njihovo špekulanstvo doživi potpuni slom. Oni se pripremaju da istrgnu narodu iz ruke tekovine koje je zadobio u toku borbe, da nakon sloma fašizma uspostave staru vladavinu. Međutim povratka na staro ne može i ne smije biti. Mi ne ćemo da još jedanput doživimo ni mi ni naša djeca šesti april 1941. godine. Mi ne ćemo da sve ono što smo zadobili u krvavoj muci, u toku ove borbe, bude bačeno u nepovrat. To bi značilo da sve ono što smo do sada radili, da krv naša, krv naših sinova i muževa bude uzalud prolivena. Mi stojimo čvrsto uz istinski demokratsku narodnu vlast koja već djeluje na oslobođenom teritoriju. Mi stojimo čvrsto uz naše najviše narodno pretstavništvo i spremni smo da se istom energijom borimo za njeno očuvanje, kao što se borimo protiv okupatora. Danas svi oni, koji su pomogli fašizmu da porobi naše zemlje i koji se nisu trgli na razbojstva i krvoločtva fašizma, već su prelazili jedan po jedan u njihov tabor, spremaju se da zaskoče narod. Oni nisu prihvatili pred dvije godine nesebičan borben poziv Komunističke Partije, nego su se videći da se narod digao na oružje, i da je poslušao poziv Komunističke Partije, pobojali za svoje pozicije, za svoje prljave klikaške interese. Četnici, pod okriljem jugoslavenske vlade u Londonu, sklapaju savez sa okupatorom, sklapaju savez s krvnicima srpskog naroda, sa ustašama. Pljunuli su na krv desetaka hiljada

zaklanih, u jame bačenih Srba, oskvrnuli su uspomenu na srpske majke kojima su nerođena djeca vađena iz utroba, bratimili su se sa zvjerskim ubojicama nevine srpske djece, davljene djece, klane djece, otrovnim plinom gušene djece, obesčastili su uspomenu svega onoga što je narodu bilo sveto i veliko, prešli su preko brda lješina sinova svoga naroda, preko potoka, preko rijeka krvi.Silaze u ustaške i talijanske garnizone i skupa s njima vode borbu protiv narodno-oslobodilačke vojske, protiv svog naroda. Jugoslavenska vlada iz Londona pomaže planski i svijesno taj rad. Pomaže mu materijalno, šalje ogromne sume prije od naroda opljačkanog novca Draži i njegovim četnicima, pomaže im preko emisija na londonskom radiju, pozivajući narod na pasivnost. Kažnjava i lišava čina rodoljubive oficire koji su ostali vjerni svome narodu, koji se bore u redovima narodno-oslobodilačke vojske, a nagrađuju ministarskim mjestima i najvećim odlikovanjima sluge okupatora izdajnike: Dražu Mihailovića, Birčanina, popa Đujića i ostale izrode srpskog naroda koji pored borbe protiv narodne vojske vode bratoubilački rat, koljući i uništavajući žene i djecu, goloruko stanovništvo po hrvatskim selima Bosne i Hercegovine, Dalmacije, Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara, koljući isto tako i srpski narod u onim selima koja ne će da idu putem izdajstva, putem kojim su otišli ti izrodi. Izdajničko vodstvo HSS je od prvog dana sabotiralo narodno-oslobodilačku borbu naroda, tvrdeći da opstanak hrvatskog naroda u Pavelićevoj državi nije ugrožen i da započimanje borbe znači navlačenje fašističkog bijesa na hrvatski narod. Svi oni ne vode računa da su sinovi hrvatskog naroda silom odvlačeni na istočni front samo da bi se namaklo što više vojnika Hitleru. Svi oni ne vode računa da naši radnici i radnice prevareni, silom odvedeni u fašističke fabrike, bivaju do kraja iznureni i uništeni. Oni ne vode računa da su fašistički osvajači otcijepili najljepše dijelove naše zemlje — Talijani Dalmaciju i Hrvatsko Primorje, a Mađari Međimurje. Oni ne vode računa ni o tome, da se u tim krajevima vrši najzvjerskiji teror, nasilno odnarodnjavanje, odvajanje i ubijanje hiljada i hiljada žena, djece i staraca u koncentracione logore koji se ni po čemu ne razlikuju od Pavelićevih koncentracionih logora.

Svi oni zajedno ne vode računa o opustošenoj zemlji. Cijeli Kordun, gotovo cijela Lika, ogroman dio Gorskog Kotara, veliki dio Primorja, tri četvrtine Dalmacije progutao je plamen koji su podmetnuli njemački, talijanski, ustaški i četnički palikuće. Svi oni zajednički pomažu okupatoru u lovu na ljude, danas jednako u hrvatskim kao i srpskim selima. Danas kada su fašistički osvajači zadobili udarce na istočnom frontu, od kojih ne mogu da se oporave, danas poslije Staljingrada i ostalih velikih uspjeha Crvene Armi-

je, poslije likvidacije afričkog fronta, ovi špekulanti ulažu sve snage, a da bi zadobili opet neka uporišta u narodu. Aktivizirale su se sve bivše stranke pod raznim nazivima srpskih nacionalista, jugoslavenskih nacionalista, HSS-a, aktivizirali su se zato, što su snage Crvene Armije zadale fašističkoj zvjeri takve udarce od kojih je ona teško ranjena i jer su se s naporima Crvene Armije sjedinili i napori i ostalih savezničkih snaga i stvoreni svi preduvjeti za stvaranje drugog fronta u Evropi, koji pretstavlja naglu propast fašizma. Aktivizirali su se i izašli iz svojih škulja mnogi mračnjaci, tako zv. nekompromitirani političari, ali njihova aktivizacija nije išla ni sada u pravcu pristupanja makar i u dvanaestom času narodu u borbi, što bi mi pozdravili već je njihova aktivizacija usmjerena u pravcu pomaganja fašizma na umoru.

Oni traže puteve do ušiju naroda kojeg nisu poznavali za ove dvije godine, a sada mu došaptavaju. Došaptavaju mu laži o tome kako je ludo ginuti, jer će i onako fašizam biti skoro srušen. Došaptavaju mu da su četnici: vojska jugoslavenske vlade i da jedino nju priznaju saveznici. Došaptavaju mu da popunjavaju domobranske redove, jer je to vojska narodnog vođe hrvatskog naroda, izdajnika Mačeka, koji također uživa povjerenje saveznika. Došaptavaju mu da će samo u slučaju ako nestane partizana moći da računa na svestranu pomoć saveznika za obnovu zemlje, ubačenu u bijedu i neimaštinu. Došaptavaju mu da sudbina naših naroda zavisi od milosti i volje velikih sila i da su mali narodi bili oduvijek sitniš kojim su veliki narodi podmirivali svoje račune, te da se sudbina naroda Jugoslavije ne nalazi u rukama samih naroda već da će o njoj suditi drugi. Oni se ne ograničuju samo na takova došaptavanja. Oni pokušavaju da spriječe mobilizaciju za narodno-oslobodilačku vojsku, da ometu sprovađanje onih zadataka koje je borba preko narodnih vlasti postavila pred narod. Oni pokušavaju da organizuju sabotiranje i izvršenje svih onih direktiva koji NOO-i daju narodu.

A mi žene im poručujemo i znamo da u tome za nama stoji cijeli narod, poručujemo im da nije ludo ginuti, jer još uvijek fašizam gazi našom zemljom i dragocijen nam je svaki dan koji će skratiti ropstvo našeg naroda. Hoćemo i dalje da budemo sudionici i prvoborci u ovom najpravednijem boju protiv fašizma. Ne ćemo da iznevjerimo najhrabrije žene svijeta Sovjetske žene, koje su nas nazvale svojim sestrama. Ne ćemo da iznevjerimo antifašistkinje Engleske i Amerike, antifašistkinje porobljenih zemalja Evrope. Hoćemo i dalje da zauzimamo jedno od prvih mjesta u svjetskoj antifašističkoj fronti žena, čiji smo značajan dio.

Saveznici ne mogu i neće da priznaju one koje su za judine pare i pregršt riže sašli u talijanske garnizone i oni će platiti račun krva-

vog fašističkog klanja i uništenja, skupa sa svojim krvavim poslodavcima. Mi im poručujemo da ne ćemo dozvoliti da sinovi srpskog i hrvatskog naroda popunjuju redove fašističkih vojski i brane fašizam na istočnom bojištu, pa niti kao Mačekova vojska. Mi im poručujemo da su s nama sve antifašističke snage svijeta, da su s nama svi antifašiste 44 nacija udruženih protiv fašizma i da nam je to savezništvo milije i dragocijenije nego savezništvo onih propalih politikanata, onih jadnih grupica nosioca Minhenske politike pa ma gdje se oni nalazili — u Rimu ili Berlinu, Londonu ili Vašingtonu. Pomoći ne trebamo od onih koji su još 1938. godine izjavljivali u engleskom parlamentu da im je miliji Hitler u Londonu, nego engleski narod na vlasti. Oni su baš u toku ove posljednje dvije godine doživjeli potpuni politički poraz i ako nam to oni poručuju da nam neće pružati pomoći, mi im odgovaramo: Od vas ne samo da ne tražimo pomoći, nego ako nam je budete i nudali, ne ćemo je primiti, jer je ta vaša pomoć okrvavljena našom krvlju, potocima krvi rodoljuba koja danas napaja evropsko tlo.

Mi im odgovaramo da su puške u našim rukama prva i najveća garancija da naši narodi, pa makar kako bili mali po broju, ne će biti sitniš za podmirivanje nečijih računa, jer su naši narodi veliki, među najvećima po svojim djelima i mi se ponosimo što pripadamo tim narodima što smo kćeri onih naroda, koji su pokazali i dokazali čitavome svijetu da su po herojstvu i rodoljublju prvi. Da smo poslušali glasove tih izdajnika i da smo skrštenih ruku gledali kako se gigantska antifašistička borba vodi u svijetu bez nas i mimo i da smo se tako našli u taboru fašista i reakcije, mi bi bili takav sitniš. I s pravom bi to bili.

Ali ne samo da im mi to poručujemo, već dajemo svakog dana dokaza i davat ćemo ga pojačanim snagama i dalje da stojimo čvrsto uz našu narodnu vlast. I ne samo da ćemo je pomagati svim snagama pri izvršenju njenih teških zadataka, već ćemo biti nosioci borbe za što pravednije ispunjenje tih zadataka, da se svi ti zadaci svuda, na svakom mjestu uvijek izvršavaju udarnički. Ne ćemo dozvoliti da i jedna naša puška rđa, poslat ćemo i zadnjeg omladinca i čovjeka u borbu, a ako ne bude dosta ruku, uzet ćemo i mi puške u ruke, samo da možemo jače i brže da potučemo neprijatelja. Jasno nam je da je put bespoštedne borbe kojim idemo već dvije godine jedini pravi put, a najčvršća garancija za konačno oslobođenje: što više pušaka u odlučnim i hrabrim rukama naše vojske, što više brigada i divizija, što jača i bolje snabdjevena naša oružana snaga. Pobjede saveznika daju nam još jače pobude da pojačamo rad u pozadini, daju nam pobude da se za svakom od neprijatelja otetom puškom pružaju desetci i stotine ruku naših omladinaca i

omladinki koji će odmah da stanu na braniku slobode našeg naroda.

Ali da smo mi danas u stanju da to ne samo poručimo nego i da provedemo u život, dokaz je da se u nama samima dogodila i izvršila duboka promjena. Naša se svijest oplodila jasnim političkim saznanjem, sve rodoljublje naših žena, pa makar kako veliko ono bilo, moglo bi da skrene s pravog puta, ako ono ne bi bilo popraćeno čvrstim i jasnim političkim saznanjem: političkim saznanjem o uzrocima koji su doveli do fašizma u svijetu, o uzrocima koji su omogućili naglo porobljanje naše zemlje, o uzrocima radi kojih je okupator htio da raspiri bratoubilački rat među narodima, o uzrocima radi kojih su se vodstva svih stranaka (na čelu s jugoslavenskom vladom) osim Komunističke Partije, našli u taboru narodnih neprijatelja u ulozi fašističkih pomagača, bez obzira gdje oni sjede — u Zagrebu, Beogradu, Splitu ili Londonu.

Duboki patriotizam koji je pokazala naša žena potkrijepljen je u toku borbe čvrstim političkim saznanjem. Poziv Komunističke Partije koji je upućen i njoj da stupi u borbene redove nepokorenog naroda i da aktivno sudjeluje u borbi, dao je mogućnosti da žena do maksimuma razvije svoj patriotizam, da do maksimuma razvije svoje snage u borbi za narodno oslobođenje. Zato smo duboko zahvalni Komunističkoj Partiji, zato naglašavamo uvijek da smo spremni da i dalje pod njenim rukovodstvom, i samo pod njenim rukovodstvom uložimo sve snage za što uspješnije dokončanje borbe za narodno oslobođenje, jer je ona jedina dala dokaza da je vjerna svome narodu. Pod njenim rukovodstvom vodi se najslavnija borba koju je naš narod do sada vodio, ona je pomogla našem narodu da napiše najslavnije stranice svoje historije, a nama ženama da koraknemo jednim samo, ali velikim, najvećim korakom mraka u svijetlost i slobodu.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-l/12a

35

1943, lipanj 12.
Otočac

Rezolucija Prve konferencije Antifašističke fronte žena Hrvatske *održane* ***11, 12, i 13. lipnja 1943. godine u Otočcu***

R E Z O L U C I J A
PRVE KONFERENCIJE ANTIFAŠISTIČKE FRONTE ŽENA HRVATSKE[1]

I.

1/ Prva konferencija Antifašističke fronte žena Hrvatske sastala se posle dvogodišnje borbe naših naroda protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu, u doba kada se narodno-oslobodilački rat rasplamsao diljem cijele Hrvatske. Pakleni plan fašističkih okupatora da uz pomoć izdajica, koji su i omogućili porobljavanje naše zemlje, zadrže u pokornosti i ropstvu naše narode, da ih gurnu u bratoubilačko klanje i da naprave našu zemlju svojim izvorom sirovina, radne snage i bazu za mobilizaciju fašističke vojske, bio je ometen. Naši su narodi išli za pozivom Komunističke Partije, koja je jedina ukazala pravi put — put bespoštedne borbe protiv fašističkih okupatora. Oni su skovali čvrsto nesalomivo jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda, a time i hrvatskih i srpskih žena. To u borbi iskovano jedinstvo najljepša je tekovina naše narodno-oslobodilačke borbe.

2/ U ovoj neravnomjernoj borbi koju vode naši narodi protiv fašističkih okupatora uzele su od prvih dana aktivnog učešća i žene. One su svestrano pomagale razvoj borbe, jer su od prvog dana u njoj učestvovale u najraznovrsnijim oblicima: one se nalaze u redovima narodno-oslobodilačke vojske, kao borci s puškom u ruci, kao bolničarke: one organizuju svestrano snabdjevanje vojske s hranom, odjećom i sanitetskim materijalom, rade u informativnoj i kurirskoj službi, učestvuju u seoskim stražama, u diverzanskim akcijama (sabotaže u tvornicama, prekopavanje cesta, rušenje pruga itd.) organiziraju bojkot okupatorskih tržišta, demonstracije protiv gladi, sprečavaju mobilizaciju radne snage, bojovnika za neprija-

[1] Prvoga dana Konferencija se održavala u Otočcu a drugoga i trećega dana, radi opasnosti od neprijateljske avijacije, rad se nastavio u selu Prozoru blizu Otočca.

teljsku frontu itd. Učestvovanje žena u tolikom obimu i broju u narodno-oslobodilačkoj borbi doprinjelo je ne samo njenom brzom širenju i razmahu, već je dalo našoj borbi opće narodni karakter.

3/ U toku same narodno-oslobodilačke borbe narod je stvorio svoje narodno-oslobodilačke odbore, svoju novu, istinsku demokratsku narodnu vlast i žene su radi potreba učvršćenja te vlasti, radi potreba borbe uzele aktivnog učešća u izgradnji organa narodne vlasti. Time se promijenio i društveni položaje žene — ukinuta je njena politička zapostavljenost a time se mijenja i lice javnog života naroda — narodna vlast postaje stvarno demokratska u najširem smislu riječi.

4/ U doba kada su se ujedinile sve napredne snage svijeta na čelu sa Sovjetskim Savezom u borbi protiv fašizma, u doba kada Crvena Armija zadaje smrtonosne udarce fašističkim vojskama i kada se njeni napori udružuju s pobjedama i naporima saveznika na ostalim bojištima, u našoj zemlji pojačali su svoj rad ostatci reakcionarnih stranaka i grupacija i za račun okupatora pokušavaju da zaustave razmah narodno-oslobodilačke borbe. Svim tim izdajicama stoji na čelu izbjeglička Jugoslavenska vlada u Londonu, koja je okupila oko sebe ne samo četnike Draže Mihajlovića, već i razne vođe ostalih stranaka, kao izdajničko vodstvo HSS-a na čelu s dr. Mačekom. Svi su se oni aktivizirali, jer hoće da slome pobjedonosan pohod naprednih snaga i da pomognu okupatorima u času kada se oni nalaze u vrlo teškom položaju uslijed bliske perspektive otvaranja drugog fronta u Evropi. Svi ti grobari narodne slobode zakleti su neprijatelji i ravnopravnosti žena, i zato su žene u velikoj mjeri zainteresirane da se njihovo djelovanje u narodu što brže i što jače suzbije.

II.

1/ Organizacije Antifašističke fronte žena u Hrvatskoj nikle su i omasovile se u toku narodno-oslobodilačke borbe. One su bile potrebne radi što organizovanije i jedinstvenije pomoći narodno-oslobodilačkoj vojsci radi potreba borbe. One su moćno oružje u rukama naših žena za njihovo političko i kulturno-prosvjetno podizanje.

2/ Od prve Zemaljske konferencije Antifašističke fronte žena Jugoslavije,[2] organizacije AFZ u Hrvatskoj postigle su, uz punu pomoć Centralnog odbora AFZ Jugoslavije, u organizacionom pogledu velike uspjehe. Proširene su organizacije na mnoge djelove neoslobođenog teritorija, obuhvaćene su organizacijom žene u poluoslobođenim krajevima. Te su organizacije našle polulegalne ob-

[2] Održana je u Bosanskom Petrovcu, 6. prosinca 1942. godine.

like rada koji im omogućuje da odole naletima neprijatelja i djeluju **pod** najtežim uslovima kao organizatori otpora okupatoru i sigurna **uporišta** narodno-oslobodilačkoj vojsci.

3/ Iako žene učestvuju u narodnoj vlasti, one još u njoj ne učestvuju dovoljno po svojem broju, a ne pokazuju ni dovoljno razumijevanje za pomoć koje one mogu i treba da u suradnji s omladinskim organizacijama pruže narodnoj vlasti u izvršenju njenih zadataka.

4/ Kulturno-prosvjetnom radu naših organizacija nije bilo dovoljno plana, nije se shvatilo da je pitanje likvidacije nepismenosti jedan od najvažnijih zadataka, ne samo kulturno-prosvjetnih već i političkih, jer je to prvi i najvažniji korak za političko dizanje žene. Listovi naših organizacija doprinjeli su mnogo i političkom podizanju žena i organizacionom učvršćenju antifašističke fronte žena, dizanju kulturno-prosvjetnog nivoa masa žena. Međutim oni još uvijek u velikoj većini moraju da prebrode izvjesne nedostatke neplanskog i nedovoljno konkretnog prilaženja svim tim pitanjima.

5/ Naši su materijalni izvori u toku dvogodišnje borbe u velikoj mjeri iscrpljeni i zato treba da pomoć vojsci, rad na svestranom jačanju materijalne baze naše vojske, dobije još organizovaniji karakter — karakter masovnog, planskog, svestranog rada svih naših organizacija. Nije dovoljno da naše organizacije u tom pogledu pružaju samo pomoć NOO-ima, već treba da i same preuzmu inicijativu u mnogim slučajevima za obnavljanje već postojećih izvora, kao i u pronalaženju novih mogućnosti za snabdjevanje naše vojske. To su zadaci koji stoje pred našom organizacijom jednako na neoslobođenom kao i na oslobođenom teritoriju.

III.

Neposredni zadaci koji u sadanjem momentu stoje pred organizacijom jesu:

1/ Prožeti sve antifašistkinje sviješću da je antifašistička fronta žena politička organizacija koja treba da razvije svoju budnost i aktivnost u svim političkim zbivanjima, u borbi protiv okupatora i domaćih izdajica. Zato treba pojačati politički rad sa ženama, prvenstveno onima koje nisu dovoljno aktivizirane, a koje na bilo koji način pomažu narodno-oslobodilačku borbu, aktivizirati one žene koje su antifašistički raspoložene ali im se dosada još nije pristupilo

— aktivizirati sve žene Hrvatske da što masovnije učestvuju u svim oblicima borbe protiv okupatora i njihovih slugu, drugim riječima osamostaliti ih politički.

2/ Razviti do maksimuma rad na pomoći narodno-oslobodilačkoj vojsci i jačanju njene materijalne baze.

3/ Aktivizirati mase žena u pitanju pomoći ZAVNOH-u i NOO--ima u svim njenim naporima i proširenju borbe i u izvršenju zadataka koje borba postavlja pred narodnu vlast.

4/ Pojačati kulturno-prosvjetni rad likvidacijom nepismenosti, organizovanjem političkih kurseva, zdravstvenih predavanja, kao i predavanja o ostalim temama koje će podići prosvetni nivo žena: osigurati redovito izlaženje okružnih, oblasnih i pokrajinskih listova, pri čemu treba da im pomogne i izlaženje glasila AFŽ Hrvatske »Žena u Borbi«.

»Žena u Borbi« treba da bude ogledalo rada naše organizacije, izraz jedinstvenih napora žena Hrvatske u borbi za narodno oslobođenje.

5/ Da bi se svi postavljeni zadaci mogli ispuniti, treba učvrstiti sve odbore AFŽ: od seoskih i mjesnih do Glavnog odbora AFŽ Hrvatske. Konferencija na kojoj je izabran Glavni odbor, a na kojoj su učestvovale delegatkinje iz svih krajeva Hrvatske, znači veliki korak ka učvršćenju same organizacije.

Konferencija stavlja u zadatak izabranom Glavnom odboru da pruži svestranu pomoć organizacijama u njihovom radu i razvitku, a isto tako da pruži naročitu pomoć ženama neoslobođenog teritorija, da bi one što brže i lakše mogle uspostaviti svoju organizaciju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

12. lipnja 1943. god.

PRVA KONFERENCIJA
ANTIFAŠISTIČKE FRONTE ŽENA HRVATSKE

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-1/12

36

1943, lipanj 12.

Pismo Glavnoga odbora AFŽHrvatske okružnim odborima AFŽHrvatske s organizacijskim planom, strukturom, načinom stvaranja i biranja, te radom organizacije i odbora

ORGANIZACIONI PLAN AFŽ-a

Antifašistička fronta žena Hrvatske kao sastavni dio AFZ-a Jugoslavije razvila se u toku narodno oslobodilačke borbe do moćne organizacije koja je uspjela da obuhvati i poveže ogromne mase žena antifašistkinja u borbi protiv fašizma i okupatora.

AFŽ Hrvatske broji danas na desetke hiljada članica koje su spremno da u ovoj divovskoj borbi protiv fašizma daju sve pa i svoje živote. Politička svijest žena podigla se u toku borbe na visoki stepen. Mržnja žena protiv fašizma i njihova ljubav za slobodu učvršćena je i potkrijepljena političkim saznanjem uzročnika zala koje moraju trpjeti pod fašističkom okupacijom, a ta se mržnja prenosi i na sve okupatorove pomagače i njihove sluge — fašiste unutar zemlje. Žene antifašistkinje riješene su da svoju borbu povedu do kraja — protiv svih neprijatelja slobode naroda.

Oko naše organizacije svakim se danom okuplja sve veći broj žena. Sve je više žena koje dolaze do saznanja potrebe borbe protiv fašizma, tog najvećeg neprijatelja naroda, slobode, napretka, te najveće prepreke za sretan život njihov, njihove djece i cijeloga naroda.

Velik je još broj žena koje su spremne da se bore protiv fašizma, neobuhvaćen našom organizacijom i pred nama stoji zadatak da organizaciju još više proširimo, da njom obuhvatimo sve te žene i da im pomognemo da se organizirano odupru moralnoj i fizičkoj propasti koju donosi okupator.

No već do sada odbori i organizacije AFŽ-a obuhvatili su veliki broj žena ne samo na oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju, već se svakog dana sve više povezuju oko svojih odbora i žene antifašistkinje sa neoslobođenog teritorija, tako da je mreža naše organizacije rasprostranjena širom cijele Hrvatske.

Ogroman je broj seoskih i općinskih odbora u većini kotareva i okruga, osnovani su i kotarski i okružni odbori. Veći dio tih odbora i viših i nižih, birani su na masovnim sastancima i konferencijama

žena, tako da mnoge naše organizacije imaju već svoja rukovodstva birana redovitim putem po najdemokratskijim principima. Osnivanje i učvršćenje tih odbora predstavlja ogroman uspjeh za našu organizaciju koja je postala jedan od jakih oslonaca narodno-oslobodilačkog pokreta u zemlji.

Do sada je naša organizacija sa velikim uspjehom ispunjavala svoje zadatke u pomaganju NO borbe: u snabdijevanju vojske, bolnica, pružanju pomoći ranjenicima i brizi oko žrtava fašističkog terora. Ona je pomogla učvršćenju pozadine i njenom osposobljenju za punu pomoć fronti.

Sve te raznovrsne zadatke mogao je da ispuni AFŽ samo uz dobro razgranjenu i učvršćenu organizacionu mrežu.

Postoji međutim neujednačenost prakse po raznim unutarnjim pitanjima organizacije. Na temelju iskustva iz rada vrlo velikog broja naših organizacija ukazuje se potreba da se ta praksa ujednači, te da se postupi po svim pitanjima jednoobrazno, koristeći se do sada najbolje postignutim rezultatima.

Struktura organizacije

Rukovodeća tijela organizacije jesu:

a/ Seoski i mjesni odbori od 5 — 7 članica / prema veličini sela ili mjesta/.
b/ Općinski odbori, širi od 10-15 članica i uži od 3-7 članica.
c/ Kotarski odbori širi od 10-20 članica i uži od 5-7 članica.
d/ Okružni odbori, širi od 10-30 članica i uži od 5-7 članica.
e/ Oblasni i pokrajinski iste strukture kao i okružni.
f/ Glavni odbor AFŽ-a Hrvatske, koji se također sastoji od šireg i užeg odbora.

Način stvaranja organizacije i biranje odbora

Iako je naša organizacija rasprostranjena po cijeloj zemlji, postoje u nekim okruzima, prvenstveno po neoslobođenom teritoriju, poneka mjesta i sela gdje naša organizacija još nema jačeg organiziranog uporišta, gdje naša organizacija još nije oformljena. To su mahom mjesta koja su dugo vremena bila pod uplivom neprijateljske, fašističke propagande i u kojima su fašističke bande, ustaše i četnici sebi stvarali uporišta. U tim mjestima žene su držane u tami i one nisu prešle onaj put oslobodilačkog života koji su prošle naše drugarice kojima je sudjelovanje u NO borbi dalo mogućnosti da steknu dragocjeno političko iskustvo. Ali to ne znači da su sve te mase žena neprijatelji naše borbe. Treba svim snagama da nastojimo da ih politički osvijestimo i uvedemo u naše redove. U mjestima

i selima gdje tek pristupamo stvaranju organizacije osnovat ćemo **akcioni odbor** koji će imati za sada tek politički rad među ženama, pripremu osnivanja masovno AFŽ organizacije.

U većim gradovima osobito pod uslovima ilegalnosti osnovat ćemo više akcionih odbora. Te akcione odbore treba osnivati u tvornicama, radionama, strukama, zanatima, među namještenicima, intelektualkama, domaćicama itd. Niz takovih odbora bit će nam potrebni da bi u što kraćem roku obuhvatili veći broj žena i olakšali njihovo povezivanje.

Kad akcioni odbor uspije da okupi veći broj žena, pristupit će se biranju seoskog odbora, mjesnog odbora na seoskoj odnosno mjesnoj skupštini gdje treba da uzmu učešća sve žene antifašistkinje.

Kada je našom organizacijom obuhvaćen veći broj sela u jednoj općini bira se na masovnoj općinskoj skupštini **općinski odbor.**

Kotarski odbori biraju se na kotarskim konferencijama na koje dolaze delegati izabrani po selima i općinama za kotarsku konferenciju a ako za to ima mogućnosti, mogu se birati i na kotarskim skupštinama.

Okružni odbori biraju se, na isti način kao kotarski, na okružnim konferencijama, tako isto i **oblasni i pokrajinski** na oblasnim, odnosno pokrajinskim konferencijama.

Glavni odbor AFŽ-a Hrvatske bira konferencija AFŽ Hrvatske.

Širi odbori /plenumi/ općinski, kotarski itđ. izaberu među sebe uži odbor i u tom užem odboru predsjednicu i tajnicu odbora.

U nekim je krajevima postojala praksa da seoski odbor tvore predstavnice seoskih odbora, u kotarskom odboru svaka općina ima svoju predstavnicu itd. Na takav način su članice tih odbora smatrale da su odgovorne samo za rad u svom zaseoku, selu, općini itd., dok ih se rad ostalih odbornica ne tiče. To je onemogućavalo stvaranje takovih odbora koji bi se osjećali kao cjelina i pravilno mogli da rukovode radom na svom terenu. Kod izbora članica odbora ne može se uzeti takav princip. U odbore treba da budu izabrane najsvijesnije, najpožrtvovanije drugarice, one koje su najodanije narodno-oslobodilačkoj borbi i koje mogu svojim radom da pruže potrebnu pomoć organizaciji u kojoj rade. Princip delegata, kao što je gore spomenuto, nije opravdan i koči rad.

Dok ne postoje uvjeti za redovno biranje općinskih, kotarskih itd. odbora osnivaju se privremeni, inicijativni općinski, kotarski itd. odbori, koji imaju za zadatak proširenje organizacije i stvaranje uslova za redoviti izbor odbora.

Pod uslovima ilegalnosti i poluilegalnosti odbori se ne mogu iz konspirativnih razloga javno birati na skupštinama, ali je moguće

ipak provesti izbore i sačuvati demokratski karakter izbora i odbora. Pod polulegalnim uslovima održat ćemo masovne skupštine za biranje odbora, ali sam izbor bit će konspirativan tj. glasanje neće biti javno, već tajno. Dvije drugarice dobit će u zadatak da pokupe glasove žena na skupštini i saopćiti samo izabranim odbornicima rezultate izbora. Pod ilegalnim uslovima sam izbor odbora izvršit će se na isti način, samo se neće moći održati masovna skupština, ali će zato niz već postojećih akcionih odbora poslati svoje delegate na izborni sastanak i izabrati odbor.

Smjenjivanje pojedinih odbornica ili cijelih odbora može da se izvrši samo na traženje i pristanak onih koji su ih birali. Ali i isto tako može da traži to smjenjivanje viši odbor,ako nađe da rad nižeg odbora nije pravilan, da cijeli odbor ili pojedine članice rade protiv principa organizacije. Ako dođe do takvog stanja treba da se sazovu izvanredne skupštine, odnosno konferencije, na kojima će se iznjeti pogreške i štetan rad odbora ili pojedinih odbornica i provesti novi izbori. Razumije se da kao uzrok za smjenjivanje ne treba uzeti pogreške koje pojedine odbornice ili odbori prave iz neupućenosti ili neznanja već u tom slučaju treba pružiti punu pomoć da oni te svoje slabosti savladaju. Događalo se vrlo često da su se bez nekog naročitog razloga i bez dovoljnog ispitivanja smjenjivali pojedini odbori, a još češće pojedine odbornice, koje su bile birane na demokratski način. Time se u organizaciju uvodila štetna i organizaciji strana praksa kršenja demokratskog principa. Razumije se da viši odbori treba da interveniraju kod nepravilnog rada naših odbora i ponekad i sami privremeno izvrše neke izmjene u tim odborima, a to ne znači kršenje demokratskog principa organizacije, jer su viši odbori izabrani od većeg broja žena nego niži, te pretstavljaju i uživaju povjerenje širih masa.

Rad organizacije i odbora

Ovako na demokratski način izabrani odbori dužni su da svojim radom opravdaju povjerenje koje im je organizacija dala. Oni odgovaraju pred masom žena, članica AFŽ-a za sav svoj rad, za svaki svoj propust. Seoski i mjesni odbori koji su u neposrednom kontaktu s masom žena i koji rukovode direktno radom koji se odvija u masama, treba da pored ostalog polažu računa o svom radu na masovnim sastancima žena. Takav rad će biti najbolja garancija da organizacija i odbori neće skretati sa pravilne političke linije, niti olabaviti u borbi protiv neprijatelja narodno-oslobodilačke borbe.

Da bi svi odbori, i viši i niži, bili u stanju da svestrano odgovore zadacima koje organizacija pred njih postavlja, potrebno je da se sastanci odbora održavaju redovito. U onim odborima gdje postoji

uži i širi odbori, uži odbori će držati redovito sastanke, a izvanredne sastanke šireg odbora sazivat će uži odbori onda kad se zato ukaže potreba tj. kad na pr. treba iz raznih razloga provesti reorganizaciju ili ponovni izbor užeg odbora, kad se pred organizaciju postave novi krupniji politički ili kakovi drugi zadaci, čije sprovođenje zahtijeva pojačani politički i organizacioni rad.

Bez redovito održanih sastanaka, bez svestranog raspravljanja svih važnijih pitanja organizacije i donošenja konkretnih zaključaka nemože biti uspješnog i pravilnog rada u organizaciji. Zaključci doneseni na sastancima odbora obavezuju sve odbornice da ih u cijelosti sprovode.

Viši odbori treba da pružaju stalnu i redovitu pomoć nižim odborima te da vrše kontrolu njihovog rada. Članice užih općinskih odbora treba da po mogućnosti prisustvuju svim sastancima seoskih i mjesnih odbora, a tako isto članice užih kotarskih sastancima općinskih itd.

Izvještaji nižih odbora višim treba da se podnose redovito i o svim problemima i radu organizacije. Samo na takav način moći će pomoći da bude svestrana i kontrola pravilna.

Postoji međutim praksa u nekim mjestima da odbori / osobito viši, kotarski i okružni/ ne pružaju dovoljnu pomoć nižim odborima, općinskim i seoskim, za njihovo osamostaljenje i političko uzdizanje veće mase žena, iako postoje za to široke mogućnosti. Ti odbori često nisu djelovali kao cjelina već su se pojedine članice zanimale za uski krug sela u koji su bile raspoređene, a da se odbor kao cjelina nije osjetio odgovornim za cijeli kotar ili okrug.

Takva je praksa ostala iz vremena kada su pojedine drugarice tek stvarale organizacije AFZ-a. Ako se rad u počecima stvaranja organizacije nije drugačije mogao odvijati i tako jedino uspješno riješio pitanje brzog okupljanja širokih masa žena u organizacije, danas kod široke razgranate mreže organizacija takav sistem rada pretstavlja kočnicu u razvitku organizacije. To je dovelo do nezdravog stanja u tim odborima i u većini slučajeva pregled rada imale su samo predsjednica i tajnica, a ponekad samo jedna od njih. Zaključci po pitanju organizacije donešeni su od pojedinaca, dok su se ostale odbornice osjećale neodgovornim. Tako je sav teret rada padao na pojedine članice kojega razumije se, nisu mogle uspješno izvršavati.

Sastanci odbora nisu uvijek držani redovito, nego od vremena na vrijeme. Na samim sastancima nije se raspravljalo sve ono što se tiče organizacije niti su se donosili zaključci koji bi se morali obavezno ispunjavati da pojedine članice izvještavaju o svom radu koji se nije dovoljno kontrolirao. One su se na svom terenu, u svom

kotaru općini,selu ili zaseoku smatrale — kao članice viših odbora — opunomoćenima da rješavaju sva pitanja samostalno bez dogovora s ostalim članicama odbora kojemu su pripadale. Seoski odbori propuštali su vrlo često da o ovom radu i zadacima obavještavaju široke mase žena koje su obuhvaćene organizacijom kao i da ih pokrenu i povežu sa praktičnim radom organizacije čije su se odbori izolirali od mase. To je dovelo do političke labavosti prema neprijateljima narodno oslobodilačke borbe, do omogućavanja njihovog razornog rada i slabe ili nikakve kontrole nad takvim radom.

Pojedine odbornice u zaseocima i selima a pretsjednice ili tajnice u višim odborima pretvarale su se tako u nekakve »komesare« u organizacijama. Njihova se je riječ imala da sluša i sprovodi.

Time se onemogućavalo da se ostale odbornice i članice organizacije osposobljuju za rukovodioce i politički uzdignu. Pravilan rad odbora daje nam međutim mogućnost da iz mase žena uzdignemo sve veći broj politički i organizaciono sposobnih novih kadrova koji su nam nužno potrebni ako hoćemo da i nadalje s uspjehom izvršavamo one zadatke koje proširenje i razmah narodno-oslobodilačkc borbe postavlja pred našu organizaciju.

Žene u redovima Narodno-oslobodilačke vojske

Neki odbori počeli su da stvaraju odbore AFŽ-a među drugaricama koje se nalaze u operativnim vojnim jedinicama ili na drugim poslovima u okviru NO vojske, kao i na pr. bolničarke, telefonistkinje, radnice radnih zanata u vojnim radionicama, pisarice itd. To je iz osnova nepravilno. Žene partizanke koje se nalaze u redovima NO vojske bilo na kojem poslu članice su AFŽ-a, ali za njih ne treba stvarati nikakove posebne odbore AFŽ-a u okviru vojske, jer je vojska najčvršća i najjača antifašistička organizacija. Ali drugovi politički rukovodioci u NO vojski, komesari i politički delegati, treba da sa drugaricama koje se nalaze na bilo kojem poslu u redovima partizana s kojima politički rukovode održavaju prema potrebi i posebne sastanke i posvete naročito pažnju tim drugaricama koje su ponekad u redovima vojske na svojem poslu osjećaju zapostavljene i izolovane. To proizlazi iz toga što se neki drugovi partizani ne odnose uvijek pravilno prema drugaricama, nisu potpuno oslobođeni reakcionarnih predrasuda prema radu žena. Takav odnos vojnika prema drugaricama dolazi često do izražaja osobito prema onima koje vrše tzv. ženske ili niže poslove. Drugove partizane treba upoznati pobliže sa važnosti ulaska masa žena u politički život, u borbene redove narodno-oslobodilačkog pokreta, u redove boraca Narodno oslobodilačke vojske. Treba ih upoznati pobliže i s ulogom masa organizacije AFŽ-a narodno oslobodilačkom pokretu. A

drugarice koje se nalaze u NO vojsci na bilo kojem poslu i dužnosti treba uputiti da se kod svog boravka po selima i mjestima povezuju **s** odborima AFŽ-a i da im pomažu u radu, te tako aktivno učestvuju **u radu** same organizacije. Ako nailazimo na sela i mjesta gdje nema **formirane** organizacije AFŽ-a treba odmah sa svoje strane da pokrenu politički rad među ženama i da o tom svom radu i rezultatima istoga obavijeste odbor AFŽ-a na čijem se terenu taj rad odvijao.

Materijalna sredstva za uzdržavanje organizacije

Odbori i organizacije AFŽ-a imaju svoje kancelarije i štampu itd. Iz tih sredstava organizacije treba da namire te potrebe. Materijalna pomoć i potpora organizaciji treba da se postavi pred čitavo članstvo organizacije. Do sada se to pitanje samo postavljalo od vremena do vremena i prepuštalo samoinicijativi pojedinih drugarica da se to pitanje riješi. Pod uslovima pod kojima danas radi organizacija bilo bi nepravilno postavljati to kruto i šablonski kao pitanje članarina. Ali se to pitanje kao pitanje ostvarenja fonda organizacija može i mora postavljati pred članstvo. To postavljanje treba da bude elastično. Raspraviti treba da kada i na koji način se može uspostaviti. O jednom treba da povedu računa rukovodeći odbori organizacije i to: da članstvo treba odgajati u pravcu da ono bude spremno da materijalno pomaže svoju organizaciju. Jakost organizacije i njena čvrstina odrazit će se baš u tome, koliko se mase žena okupljene u organizaciji osjećaju vezane za nju i koliko su spremne da je materijalno pomažu. Ovo se pitanje do sada u mnogim okruzima, teško postavljalo radi toga što je organizacija AFŽ-a do sada pokazala najviše uspjeha u namicanju sredstava na Narodno oslobodilački fond /sabirne akcije hrane i ostalih predmeta za vojsku/, pa su drugarice u odborima smatrale da se pitanje materijalnog pomaganja organizacije ne može postaviti. Time su u izvjesnoj mjeri srozala uloga organizacije na pomoćni organ Narodno-oslobodilačkog fonda i gubio njen politički karakter. Nesmije se dozvoliti da se politička i borbena uloga organizacije sroza na same sabirne akcije i materijalnu pomoć, jer bez političke čvrstine, organizacija može da se sasvim raspiine i raspadne.

Okružni odbori treba da prouče ovo pismo, pretresu sam način rada itd. na terenu svoga okruga i da poduzmu potrebne mjere da se nepravilnosti isprave. S ovim pismom treba postepeno upoznati i sve ostale niže odbore, a sa pojedinim pitanjima koja su tu postavljena osobito onima koja se tiču izbora odbora, upoznati i članstvo organizacije na masovnim sastancima. **Uopće okružni odbori treba**

da shvate ovo pismo kao oi'ganizacioni plan koji treba da sprovode i pridržavaju se uputa u njemu navedenih.

Odbornice trebaju slati pismene izvještaje predsjednici, a ova opet višem rukovodstvu svakih 10 dana. U izvještaju treba biti:

1. o političkoj situaciji
2. o raspoloženju naroda
3. o važnijim političkim događajima u mjestu odnosno selu
4. da otkrivaju namjere neprijatelja i narodnih izdajica
5. ima li žrtava okupatorsko-ustaških bandita
6. o gospodarskim prilikama
7. na koji bi se način moglo riješiti nestašica hrane i radne snage
8. kakove su mogućnosti borbe žena
9. kakovo je stanje organizacije
10. osjeća li njezino rukovodstvo i djelovanje
11. kako su se pojedine odbornice snašle u radu
12. osjeća li se odbor kao rukovodstvo
13. broj odbora, nacionalni i socijalni sastav odbornica i članica i njihov broj
14. ima li žena koje će se moći aktivizirati u AFŽ
15. ima li žena u narodno-oslobodilačkom odboru
16. postoji li veza sa Savezom Komunističke Omladine Jugoslavije i Savezom Mlade Generacije
17. koje su se poteškoće pojavile u radu i naći uzroke istih
18. ima li nesnalaženja u radu
19. koje su dalje mogućnosti rada
20. ako je izašao kakav letak ili novine neprijatelja, poslati ga i napisati kakav je utisak ostavio na narod i šta je učinjeno da ga se raskrinka
21. broj žena obuhvaćenih radom naše organizacije (sab. akcijom i si.)
22. broj održanih širih sastanaka sa ženama, što se čitalo na sastanku i koliko je žena bilo prisutno
23. točan popis provedenih sabirnih akcija — unutar svakih 10 dana.

Kopija, strojopis

Sign., AIHRPH, AFŽ-I/12d

37

1943, lipanj 12.
Brezovica

Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovice Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na Brezovicu

OBĆINSKO POGLAVARSTVO BREZOVICA

Broj: 1 Tajni 1943. Dne, 12. lipnja 1943.

Predmet: Brezovica obćina izviešće o partizanskim napadajima.

KOTARSKOJ OBLASTI
u
Z A G R E B U

Izviešćuje se, d a j e 10. na 11. lipnja 1943. izvršen napadaj od partizana[1] na zgradu obćine Brezovica.

Obćinska zgrada nije bila osigurana, a niti je sada osigurana protiv bilo kakvog napadaja.

Partizani prolaze i zadržavaju se stalno u ovdašnjim okolnim šumama, pa kako zgrada nije protiv njih bila osigurana, to je razumljivo, da su partizani (njih sedam po broju) obćinsku zgradu opljačkali i iz uredskih prostorija iznesli na cestu pred samu zgradu sve uredske spise, knjige i očevidnike, porazbacali ih i zapalili. Iz obć. blagajnice odnieli su 7709 Kn. što u gotovom, što u biljezima, zatim su odnieli jedan stolni brzoglasni aparat, te novi pisaći stroj.

Partizani su obkolili i blokirali tlo obćine Brezovica, te istodobno izvršili napadaj i na zgradu oružničke postaje u Brezovici. Borba između partizana i oružnika potrajala je od prilike dva do tri sata, ali su partizani požrtvovnošću i velikim naporima oružnika odbijeni unatoč napadu tri puta kroz ova dva do tri sata pozivajuć oružnike na predaju. Partizani su bacili u borbu u Brezovici više 500 ljudi, a oružnika je bilo tek trinaestorica. Ovako veliki broj partizana u ovom napadaju čini se tim vjerojatnijim, što su partizani već prije odpočete borbe odredili seljake iz sela Zadvorskog kao foringaše za odvoz oružničke spreme i streljiva iz Brezovice u partizanske skupi-

[1] Dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

ne. Sami ti seljaci potvrđuju, da je partizana bio ogroman broj, pa su partizani rekli da će oružnici morati pasti za pola sata borbe.

Partizani su govorili slovenačkim jezikom, pa po svemu izgleda, da su prebačeni Slovenci iz Žumberka, kojima su se pridružile ostale skupine odmetnika, te harače po okolnim selima i danju, a koja su sela u šumi odnosno u njezinoj neposrednoj blizini, gdje se partizani u većem broju zadržavaju.

Oružnici su tražili pomoć bacajući rakete u zrak, no nije se za pomoć nitko sjetio iz Zagreba, ako — premda je to neposredna blizina, dobra cestovna veza i mogla je takva pomoć doći za petnaest minuta kad bi se vodilo o narodnom i državnom dobru računa.

ZA DOM SPREMNI!

Načelnik:
Mačak, v. r.

Bilježnik:
Štokan, v.r.

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1212/43,

38

1943, lipanj 13.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama od 27. svibnja do 9. lipnja 1943. godine

ŠTAB MOSLAVAČKOG N.O.P. ODREDA
13. VI. 1943

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Od dana kada smo poslali zadnji izvještaj akcije smo sprovađali kako na starom sektoru Garešnica tako i na Čazmanskom i Ivanićgradskom sektoru.

U našim akcijama imali smo i par protuakcija neprijatelja, od kojih jedna veća, gdje je na uzak sektor Čazme bacio na nas 1.200 vojnika. Učinili smo jednu akciju na prugu gdje smo srušili jedan teretni voz. Učinili bi više da smo imali eksploziva.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo Brezovica

Akcije

24. V. Krenuli smo sa cijelim odredom na Kopčić Brdo s tim da im postavljamo zasjede i da izvršimo par akcija na rušenju pruge i akcije na manja neprijateljska uporišta koja bi mi sa našim snagama mogli da likvidiramo.

25. V. Jedna četa je bila u zasjedi kod Selišta. Banda je naišla u jačini od jedne satnije Gorskog zdruga[1], koja je navodno pošla da pljačka sela. Naši su otvorili brzu paljbu, uslijed nadmoćnosti neprijatelja morali smo se povući. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i ranjenih, na našoj strani nema ništa. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika. Utrošeno je oko 200 komada metaka. Plijen: 4 puške, 2 bombe i 300 komada municije. Jedna četa je bila u Mustafinoj Kladi. Banda je naišla u jačini jedne satnije, primili smo borbu, banda je u paničnom bijegu pobjegla. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena, plijen jedna puška, na našoj strani gubitaka nema.

27. V. Dvije čete krenule su za Žuticu[2], a ostale snage bile su na Kopčiću.

28. V. Dvije čete bile su na zasjedi na Kopčiću, nije naišao nitko.

29. V. Dvije čete bile su na zasjedi na Kopčiću, naišao nije nitko. One dvije čete koje su krenule za Žuticu izvršile su akciju na željezničku prugu Deanovec.[3] Zarobili smo 35 domobrana. Jedan je ostao, a ostale smo pustili. Plijen: 24 puške, oko 1.000 komada metaka, utrošeno 130 komada metaka. Gubitaka nema.

30. V. Bila je reakcija na Kopčić u jačini oko 1.000 bandita. Usljed jačine neprijatelja nismo primili borbu. Banda se uveče povukla u svoje polazne baze. Dvije čete razrušile su prugu na stanici Deanovec, naišao je teretni vlak, prevrnuo se.

31. V. Dvije su čete bile na položaju Kopčić, a one dvije iz Žutice bile u Marči.

1. VI. Dvije su čete bile na položaju Kopčić, a ostale dvije stigle na Kopčić.

2. VI. Cijeli odred krenuo i to dvije čete na Prokop, a dvije u Mikleušku.

4. VI. Dvije su čete bile na položaju Prokop, ostale dvije na zasjedi na cesti Popovača-Kutina, nije naišao nitko.

5. VI. Sve čete bile na položaju.

6. VI. Bila je reakcija manjeg stila, mi smo bili u zasjedi, banda nije naišla.

7. VI. Sve su čete bile na položaju.

[1] Odnosi se na dijelove Prvoga gorskog zdruga. Vidi izvještaj zapovjedništva Prvoga gorskog zdruga zapovjedništvu Prve gorske divizije od 15. srpnja 1943. godine.

[2] Suma Žutica.

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 195.

8. VI. Bili u zasjedi, nitko nije naišao.

10. VI. Sređivali bataljon i čete.

11. VI. Bili na položaju.

12. VI. Bili u zasjedi Vukovje-Rogoža-Bršljanica. Banda je naišla na zasjedu u Vukovju u jačini 10 vojnika.[4] Naši su otvorili paljbu, 5 mrtvih, 5 zarobljenih, plijen: jedan prsni mitraljez, 9 pušaka star. srpskih, oko 400 komada metaka. Istoga dana banda je nastupala preko Stupovače-Čaire u Bršljanicu u jačini 40 vojnika. Mi smo otvorili paljbu. Naši hrabri borci na juriš ih opkolili, 7 ubili, 33 zarobili. Plijen: 3 puškomitraljeza belgijska prerađena na municiju mauzer, 4 prsna mitraljeza, 6 pištolja, 29 pušaka star. srpskih i mnogo municije i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani 2 mrtva, jedan teško i jedan lako ranjen.

Opće stanje u odredu

9. VI. Provedena je reorganizacija našega odreda u sporazumu Štaba odreda i druga načelnika[5] Štaba II Operativne zone. Od jednog bataljona što smo ga imali organizirali smo još jedan. Čete nisu velike, broji svaka 30-40 partizana. Komandni i komandantski sastav je uglavnom popunjen, osim nekoliko zamjenika komandira i vodnika.

Mišljenja smo da novopostavljeni kadar odgovarat će početnim zadacima, a razvijanjem njihovih četa i bataljona razvijat će se i oni.

Rasparčavanje partizana po samim četama nije naišlo na jače negodovanje partizana. Ono malo što je bilo već je potpuno nestalo.

Perspektive

Što više akcija na prugu.

Baciti se opet na sektor Ivanić Grad-Čazma. Imamo u vidu više akcija koje ćemo izvršiti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:
Vjekoslav Janić, v. r.

V. d. komandanta:
Ilija Strika, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 3, dok. br. 40.

Zbornik VII, tom V, knj. 16. dok. br. 59, str. 177-179.

[4] Riječ je o desetorici Nijemaca koji su pošli u patrolu. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 156.

[5] Rade Bulat

39

1943, lipanj 13. i 14.
Otočac i Plitvička jezera

Ulomci iz govora vijećnika Prvoga zasjedanja ZA VNOH-a

»PRVA SVEČANA SJEDNICA
(13. lipnja 1943)

Sjednica se održava u dvorani omladinskog doma u Otočcu. Početak u 8 sati uvečer.

Sjednicu je otvorio Filip Lakuš, a predsjedavao je dr. Pa vie Gregorić.

FILIP LAKUŠ: Braćo vijećnici! Pozdravljam vas borbenim pozdravom: Smrt fašizmu! (Sloboda narodu!)

Zapala me velika čast da kao dobni predsjednik otvorim ovu, od velike historijske važnosti, prvu sjednicu našeg ZAVNOH-a.

Braćo Hrvati i braćo Srbi! Našla su se dva luđaka u Srednjoj Evropi, koji su si uzeli za zadaću da unište nas Hrvate i Srbe na ovoj lijepoj teritoriji naše nikada nepobijeđene hrvatske zemlje samo zato, što smo grana velikog slavenskog stabla.

Mi Hrvati kroz vijekove smo branili Srednju Evropu od najezde Turaka, i zato su nas u Rimu prozvali predziđem kršćanstva, a nama se to eto sada za par stoljeća vraća baš iz tog Rima i još iz Berlina da nas hoće izbrisati s lica zemlje.

Došli su s velikom silom kao Golijat na malog Davida. S velikom su silom došli, ali na desetke hiljada ih je pokopano u našoj zemlji i zato čast i hvala našoj Narodno-oslobodilačkoj vojsci. (Živjela Narodno-oslobodilačka vojska! Živio Sovjetski Savez!)

Drugovi narodni zastupnici! Stigli smo ovamo u ovaj dom sa svih raznih strana naše mile domovine Hrvatske. Ima vas ovdje, koji ste to zaslužili s puškom u ruci, koji ste poveli borbu protiv okupatora, a ima nas takvih koji smo došli, a nismo birani od naroda kuglicama, nego smo došli ovamo po noći, po raznim teškim putevima, po vijugavim putevima, da nas naše izdajice ne zateknu i ne pomlate na tom putu. Mi smo pod prijetnjom života, pod prijetnjom smrti za nas i naše obitelji došli ovamo, to znači da smo došli čistim i poštenim srcem. Mi znamo dobro da 99% našeg naroda — i Srba i Hrvata — misli s nama, da su oči 99% našeg naroda uprte u

ovaj naš sabor, u ovu prvu našu sjednicu, i da ćemo mi našem hrvatskom i srpskom narodu i slavenskim [nacionalnim] manjinama u ovoj zemlji ishoditi potpuno slobodu, kakvu taj narod treba.

Sjetimo se onih stihova iz Mažuranićeve velepjesme »Smrt Smail-age Ćengića«:

Vidi mu se mrijet mu se ne će,
Al' jest nešto što ga naprijed kreće.

Što nas je pokrenulo ovamo? Pokrenula nas je ljubav za slobodom, pokrenula nas je čežnja za slobodom naše otadžbine. I zato smo mi ovdje pravi narodni zastupnici i ovo je zato pravo narodno i najveće političko predstavništvo u Hrvatskoj. (Tako je! Pljesak.)

Sada ćemo izabrati počasno predsjedništvo ovog zasjedanja.

Predlažem u počasno predsjedništvo:

Komesara za narodnu odbranu Sovjetskog Saveza maršala Staljina (Živio Staljin! Živio Sovjetski Savez! Pljesak.);

predsjednika vlade Velike Britanije Churchilla (Živio Churchill! Pljesak.);

nadalje, predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Roosevelta (Živio Roosvelt! Pljesak.);

vrhovnog komandanta Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije druga Tita (Dugotrajni pljesak i skandiranje: Ti-to.);

ovdje prisutnog predstavnika armije Velike Britanije majora Jonesa (Živio! Pljesak.);

predsjednika AVNOJ-a Dr Ribara (Živio predsjednik Ribar! Pljesak.);

Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije (Živio CK KPJ! Pljesak.);

Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske (Živio CK KPH! Pljesak.);

Glavni štab Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske (Živio Glavni štab! Pljesak.)

Sada ćemo izabrati radno predsjedništvo za ovaj naš parlamenat, za ovaj naš sabor. Predlažem:

Pavla Gregorića. Prima li se? (Živio drug Pajo! Pljesak.) Prima.

Stanka Opačića. Prima li se? (Živio Canica! Pljesak.) Prima.

Onda, moja malenkost — Filip Lakuš. Prima li se? (Pljesak.) Prima.

Nadalje, Katu Pejnović. Prima li se? (Pljesak. Živjela AFŽ!) Prima.

Onda druga Ljubana Đarića. Prima li se? (Pljesak.) Prima.

Nadalje,Matu Sorića i Stjepana Tuđmana. Prima li se? (Pljesak.) Prima.

Za predsjednika radne sjednice predlažem druga Pavla Gregorića. (Pljesak.)

Dakle, s tim bi bilo moje predsjedništvo završeno i molim radno predsjedništvo da zauzme svoje mjesto.

Smrt fašizmu! (Sloboda narodu! Pljesak.)

Živjela naša Narodno-oslobodilačka vojska! (Živjela!)

Živio naš veliki vođa drug Tito! (Dugotrajni pljesak i skandiranje: Ti-to.)

Slava velikom seljačkom vođi Stjepanu Radiću! (Slava mu!)

(Radno predsjedništvo zauzima svoja mjesta.)

PREDSJEDNIK Dr PAVLE GREGORIĆ: Drugovi i drugarice! Dopustite mi da uz radno predsjedništvo sudjeluju i oni drugovi, koji predstavljaju organizacije iz počasnog predsjedništva i to: predstavnik Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije drug Kardelj, predstavnik Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije drug Andrija Hebrang i politički komesar Glavnog štaba Hrvatske drug Bakarić. (Pljesak i klicanje.)

(Drugovi Kardelj, Hebrang i Dr Bakarić zauzimaju mjesto uz radno predsjedništvo.

Jedna drugarica u ime Antifašističke fronte žena Korduna predaje Dr Pavlu Gregoriću dar.)

Drugovi i drugarice! Braćo i sestre! Pozdravljam u prvom redu sve vijećnike, koji su došli na našu skupštinu, koja treba da obavi jedna važan historijski posao, da osnuje ZAVNOH. Pozdravljam sve goste, u prvom redu predstavnika britanske armije majora Jonesa u punom uvjerenju da će on biti — iako ne razumije naš jezik — vjeran tumač svojoj vladi o borbenom raspoloženju našeg naroda, koje može vidjeti svagdje, a naročito danas. Pozdravljam sve ostale drage goste, pozdravljam našu milu, dragu i junačku omladinu, koja nažalost ne može da bude sva ovdje, ali koja je uvijek s nama.

Drugovi i drugarice vijećnici! Mnogo vam zahvaljujem na povjerenju u ime svoje i u ime svih drugova, koji se nalaze u predsjedništvu.

Drugovi! Vi znate da ovaj dan, koji smo izabrali za početak našeg rada, treba da bude za sva vremena u historiji naših naroda upisan kao onaj dan, kojim je počelo jedno novo doba za narode u Hrvatskoj, to jest za hrvatski i srpski narod i sve nacionalne manjine u Hrvatskoj.

Drugovi! Ne zaboravimo da imamo zahvaliti ovo naše sastajanje ovdje jednoj okolnosti, a to je da je naša Narodno-oslobodilačka vojska pod komandom vrhovnog komandanta druga Tita i pod komandom Glavnog štaba Hrvatske omogućila ovu našu skupštinu, ovu našu svečanu sjednicu. (Burni pljesak.)

Drugovi! Sjetimo se i onih kojih nema među nama i kojih među nama ne može da bude. Sjetimo se onih divnih junaka, boraca koji su dali sve što su mogli dati. Predlažem minutu šutnje u njihovu počast.

(Svi vijećnici ustaju i šuteći stoje jednu minutu.)

Slava palim borcima za slobodu naših naroda! (Slava im!)

Drugovi i drugarice! Prelazimo na slijedeću točku naše svečane sjednice, na čitanje pozdravnih brzojava. Predlažem, da pošaljemo ove pozdravne brzojave. (Čita pozdravne brzojave Josifu Visarionoviču Staljinu, maršalu Sovjetskog Saveza, Windstonu Churchillu, predsjedniku vlade Velike Britanije, Franklinu Rooseveltu, predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država, drugu Titu, vrhovnom komandantu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, Antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Jugoslavije, Glavnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, Centralnom komitetu Komunističke partije Jugoslavije i Centralnom komitetu Komunističke partije Hrvatske. (Predložene brzojave vijećnici primaju uz burni pljesak i klicanje.)

Prelazim na slijedeću točku, na izbor zapisničara. Predlažem drugove Ninu Rubčića i Bogoljuba Rapajića. (Pljesak.) Znači, izabrali smo zapisničare.

Predlažem da u Verifikacioni odbor izaberemo drugove Jakova Blaževića, Branka Vukelića i Juricu Draušnika. (Pljesak.) Prema tome, izabrali smo i Verifikacioni odbor.

Riječ ima predstavnik Inicijativnog odbora ZAVNOH-a, drug Šime Balen...«

»... DRUGA RADNA SJEDNICA
(14. lipnja 1943.)

Sjednica je održana na jednom proplanku na Plitvičkim jezerima. (Kod jezera Labudovac).

Predsjedao dr Pavle Gregorić.
Početak u 9 sati dopodne...«

»...PREDSJEDNIK: Riječ ima predstavnik Hrvatskog Zagorja drug Tuđman.

STJEPAN TUĐMAN: Braćo vijećnici i ostali drugovi i drugarice! Primite drugarske pozdrave, koje vam šalju drugovi i drugarice iz Hrvatskog Zagorja.

Drugovi! Kako vidimo narodno-oslobodilačka borba rasplamsala se u svim krajevima naše domovine pa tako i u Hrvatskom Za-

ju. Mnogo sinova Hrvatskog Zagorja također se bori s puškom u ruci protiv okupatora. Mi se hoćemo osloboditi ustaša i četnika. Zagorci uništavaju domaće špijune, koji služe narodnim neprijateliima i neće dozvoliti izdajicama hrvatskog naroda da žive među nama Omladina se svakim danom sve više diže u borbu protiv okupatora i svih izdajnika hrvatskog naroda. Svakim danom ulazi sve više omladine u Narodno-oslobodilačku vojsku.

Pred godinu dana u Hrvatskom Zagorju počeli su se formirati partizanski odredi, koji uništavaju sve što služi neprijatelju u ovom ratu. U mnogo mjesta u Hrvatskom Zagorju rodoljubi su već vodili veće borbe s ustašama i okupatorima i nanijeli im velike gubitke. Od malih partizanskih odreda u Hrvatskom Zagorju danas je već postala prava narodna vojska, koja se svakim danom povećava. Tamo se već formirao peti bataljon. Narod u Hrvatskom Zagorju s najvećom ljubavi brine se za Narodno-oslobodilačku vojsku, on je hrani i sabdijeva sa svim potrebnim.

Braćo! Drugovi i drugarice! Zagorci su išli u Narodno-oslobodilačku vojsku i primili pušku u ruke da se s njom bore protiv tirana. Zagorci, iako su siromašni, rado otkidaju od svojih usta zato, jer znaju da će samo pobjeda donijeti narodu pravu i istinsku slobodu. Hrvatski Zagorci su uvidjeli i uvjerili se da su hrvatski narod sva hrvatska i srpska gospoda, koja su nam se kroz prošla vremena nametala kao vođe, lagala i varala, da nisu vodili računa o narodu, da su htjeli da sebi stvore kapitale i osiguraju sebi i svojim porodicama udoban život, da služe tuđinu, a ne narodu.

Ljudima Hrvatskog Zagorja nije izmaklo ni to, kako su se svi ljudi iz vodstva Hrvatske seljačke stranke nakon smrti Stjepana Radića na brzu ruku obogatili i postali milijunaši. Na primjer, Dr Pernar kupio je 80 jutara zemlje, Dr Reberski kupio je u Zagrebu sedam kuća, Dr Maček kupio je imanje u Kupincu, Kemfelja je kupio imanje u Dugom Selu. Izdajstvo baš toga vodstva HSS Zagorci su već vidjeli u 1939. godini prigodom stvaranja sporazuma Cvetković — Maček, te godine 1941. prilikom dolaska okupatora u našu zemlju, kad je Dr Maček izdao proglas da se hrvatski narod ima pokoriti i vjerno služiti okupatoru i luđaku Paveliću. Na taj način prepustio je narod na milost i nemilost da ga pljačkaju i uništavaju i turaju u rat protiv bratskog Sovjetskog Saveza. Zagorci su svijesni da Dr Maček i kompanija služe još i danas okupatoru na taj način, sto vode propagandu i šire glasove da još nije vrijeme da se hrvatski narod bori. Naš narod zna zašto oni to šire: zato što su to takve izdajice kao i Pavelić. Ali Zagorci neće da gledaju kako ih Pavelićeva država uništava i tjera na klaonicu i to sve za njihove luđačke, paklene osnove. Zagorci bježe iz mraka i tame na svijetlo sunce, ki-

daju lance u koje smo sputani, dižu se i bore. Zato za kratko vrijeme u Hrvatskom Zagorju, drugovi, neće biti ni jednog čovjeka — i ne smije ga biti — koji ne bi sudjelovao u narodno-oslobodilačkoj borbi. Pošto su Zagorci svega toga svijesni, oni će ustrajati u narodno-oslobodilačkoj borbi, dok se okupator i sve izdajice ne unište. Ja bih time završio.

Da živi naš vrhovni komandant drug Tito! **(Živio!)**

Da živi naša Narodno-oslobodilačka vojska Hrvatske! **(Živjela!)**

Da živi maršal Sovjetskog Saveza drug Staljin! **(Živio!)**

Da žive saveznici Engleska i Amerika! **(Živjeli! Pljesak i klicanje.)**

PREDSJEDNIK: Riječ ima predstavnik Srba iz Moslavine drug Ljuban Đarić.

LJUBAN ĐARIĆ: Štovani drugovi i drugarice! Jedva sam već dočekao da dođem ovamo, kako sam već zimus bio pozvan. Tri puta smo već pokušali prijeći preko Save i četvrti put nam je konačno uspjelo. Nosim vam pozdrave od Moslavačkog partizanskog odreda. Drugovi su mi rekli da ih bezuvjetno predam, ako donesem glavu negdje ovdje: Narodno-oslobodilačkoj vojsci i partizanskim odredima Jugoslavije, Vrhovnom komandantu Titu, AVNOJ-u i predsjedniku AVNOJ-a Ribaru.

Ukratko, politička situacija u garešničkom kotaru prije godinu dana bila je u korist neprijatelja, ali danas već postoji velika razlika. Kako smo kroz sve poteškoće i sve zapreke dosta postigli, danas sve više nailazimo, naročito kod srpskog naroda, a dosta i kod hrvatskog naroda na takove ljude koji pomažu narodno-oslobodilačku borbu. Danas naš Moslavački odred stoji u našim krajevima kao jedan čvrsti stup koga nisu kadri oboriti 15 do 20 hiljada bandita, ako dođu da ga napadnu, — iako taj odred nema više puta nego samo dva bataljona ili koju četu više od dva bataljona, a zna ostati više puta i s jednim bataljonom. Puno puta smo prisiljeni napustiti naš oslobođeni teritorij na dan-dva, da se uskoro opet vratimo natrag.

Narodno-oslobodilački odbori postoje u svakom selu. Imamo i općinskih odbora i kotarskih odbora, koji rade od mjeseca januara. Mi smo promijenili staru reakcionarnu vlast još prošle godine srpnja mjeseca. Tim više smo poradili na učvršćenju jedinstva između Hrvata i Srba, da se Hrvati sa Srbima slože i da zajedno stoje kao branik našeg područja.

Naš odred nije iz početka sačinjavao više od 40 ljudi, a protiv njemu su bile pošle snage od preko 1000 do 1500 ljudi da ih istjeraju iz t. zv. Garevice, ali su se ljuto prevarili, jer smo pravodobno prozreli njihov dolazak i namjeru. Naši su drugovi postavili zasjedu

. zauzeli položaj i potukli ih nakon 4 sata borbe. Potukli su ih tako da su pobjegli bacajući puške. Naši su borci dobili u tom boju 20 pušaka i 1 puškomitraljez. U ono vrijeme bilo je još teško raditi, ali nakon te borbe narod je zvao naše drugove i iskazivao je ljubav prema njima. Kasnije su dolazili u naša sela i od kuće do kuće su išli kao gosti. Kasnije smo morali napustiti to mjesto radi izdaje. Danas taj Moslavački odred sačinjavaju i radnici. Odred naročito potpomaže omladina koja je već dovoljno organizirana, a mogu vam reći i za braću Hrvate: Mi smo pokrenuli i Hrvate s kojima smo živjeli i sada nije više moguće kao prije da bi nastao razdor između Srba i Hrvata. Ja mislim da će ostati među nama i dalje prijateljstvo i da ćemo se rame uz rame boriti svuda i na svakom mjestu.

Ja vam ne bih imao ništa drugo da kažem, nego da još jedamput pozdravim našeg velikog učitelja i predvodnika naše oslobodilačke borbe druga Staljina; i da pozdravim naše saveznike Englesku i Ameriku; i da pozdravim našu Narodno-oslobodilačku vojsku i partizanske odrede Jugoslavije; da pozdravim našeg vrhovnog komandanta druga Tita; i da pozdravim našeg predsjednika AVNOJ-a druga Ribara. (Pljesak.)

PREDSJEDNIK: Riječ ima drug Oskar Kućan, predstavnik moslavačkih Hrvata.

OSKAR KUĆAN: Drugovi i drugarice! Danas kad naša narodno-oslobodilačka borba pod rukovodstvom naše Komunističke partije priprema nove zadaće našeg narodnog ustanka, kad se u toj borbi jedinstvo svih naroda slilo bez obzira na vjersku pripadnost, onda je razumljivo da i narod Moslavine nije htio ostati po strani već je stavio sve svoje snage u borbu. Govorim vam kao Hrvat Moslavine i kotara čazmanskog.

Kad bi sada jedan od nas htio da nađe razloge, koji su djelovali da je naš narod pošao putem oslobodilačke borbe, onda bi vidio da se to osniva na saznanju našega naroda, da su svi reakcionarni režimi u toku 23 godine jedini i isključivi krivci za sve narodne nedaće, a tako i za veliku narodnu tragediju od 6. aprila 1941, jer su svojom protunarodnom unutrašnjom politikom saboterski uništili državu da bi je izručili fašističkom teroru. Drugovi! Ti se razlozi osnivaju na čvrstoj odluci da jedamput zauvijek prekinemo sa svim tim reakcionarnim režimima i da svoju sudbinu povežemo s ljudima, koji su uvijek uz narod. Sve ono što smo do danas iskusili, sve one činjenice, koje danas tako jasno govore o zločinačkoj izdaji Mačeka, dovele su nas u Moslavini do saznanja, da su reakcionarni režimi krivi za sve one uvrede i sramote, koje su hrvatskom narodu nanijeli

fašistički zlikovci i za razbojstva kukavice Pavelića, koji je izvršio rasprodaju hrvatske zemlje, a zatim započeo s klanjem bratskog srpskog naroda.

Hrvatski narod Moslavine politički je bio organiziran u Hrvatskoj seljačkoj stranci, ali naprijed spomenute činjenice probudile gu u našem narodu duboku mržnju prema svim izdajničkim režimima i on je stvorio odluku da raskine sve veze s izdajnicima i da se poveže s novim ljudima. Došli su ti novi ljudi, prekaljeni borci za slobodu svoga naroda; došli su, jer su razumjeli volju svog naroda, jer su osjetili težnje svog naroda; došla je naša slavna Komunistička partija, koja nikada dosada, pa ni u najtežim časovima, nije narod ostavila u nevolji. Komunistička je partija znala, da će samo borba protiv neprijatelja hrvatskog naroda dati zadovoljštinu za sve one uvrede, za sve one nevolje koje su izvršili nad njim.

Drugovi i drugarice! Na poziv Komunističke partije hrvatski narod Moslavine se odazvao i ja sam sretan što mogu ovdje izjaviti da je danas Narodno-oslobodilački pokret, kako u čitavoj Moslavini tako i u mojem čazmanskom kraju, primio karakter narodnog ustanka.

Naš Moslavački odred najveći dio svojih snaga dao je Slavoniji. On je brojčano malen, ali u očima naroda on je velik, jer je dao velike razultate.

Drugovi! Da bi se moglo razumjeti što narod misli dovoljno je da zađete u koju seljačku kuću: »To su djeca našeg naroda, oni čuvaju našu imovinu i naše posjede. Da nema naših partizana sigurno je da bi naša djeca bila tamo daleko na robijaškom radu u Njemačkoj ili tamo na Istočnoj fronti«. Te jednostavne riječi najbolje karakteriziraju odnos naroda i partizana. Kada bude razoružan koji od neprijateljskih garnizona ili uništeni neprijateljski vojnici, oduševljenju nema kraja, dolazi do izraza jedinstvo pozadine i fronte.

Oslobođeni teritorij u Moslavini nije velik, ali je važan. On u Svemu obuhvaća nekoliko sela. On je žarište narodno-oslobodilačke borbe.Na našem je oslobođenom teritoriju osigurana prava narodna vlast.

Posebno poglavlje predstavlja briga naroda za snabdijevanje naše Narodno-oslobodilačke vojske. Kod sakupljanja hrane i odjeće postoji takmičenje. Ugodno iznenađenje priredio je narod borcima na dan svečane proslave 1. maja kada je prikupio mnogo darova.

Veći dio Moslavine i čazmanskog kotara još je pod okupatorom, ali to nije bitno. U svim mjestima formirani su narodno-oslobodilački odbori, koji pomažu borbu. Toj činjenici treba zahvaliti da se narodno-oslobodilačka borba tako razvila.

Izgledi za žetvu su sjajni i borba će se voditi pod lozinkom: »Ni zrna žita okupatoru!«

Bilo je i kod nas raznih »instrukcija« i »uputa« iz izdajničkog vodstva HSS na čelu s Mačekom, ali to vostvo se moralo uvjeriti da je u Moslavini slično generalštabu bez vojske.

Međutim ubojica Pavelić misli da u Moslavini još uvijek ima ljudi, koji nepokolebljivo vjeruju u njegovu »promičbu«. On ne zna da je u samoj Moslavini 3000 ljudi primilo borbu, da je u samom Čazmanskom kotaru preko 1000 ljudi uzelo pušku.

Moslavina vam šalje svoje antifašistički pozdrav: Smrt fašizmu! **(Sloboda narodu! Pljesak.)**

PREDSJEDNIK: U ime Žumberka i Pokuplja govorit će drug Jurica Draušnik.

JURICA DRAUŠNIK: Drugovi i drugarice! Na ovo časno mjesto dolazim iz našeg siromašnog, ali poštenog Žumberka i našeg svijesnog Pokuplja. Neću da nadugo i naširoko opisujem situaciju, nego ću se osvrnuti na karakter prilika u našem kraju.

Narod Žumberka brzo je uvidio što mu je donio okupator, vidio je izdajnike u službi neprijatelja. Narod je s oružjem ustao da brani goli život. Nakon prvog neuspjeha nije se zaustavio. U travnju 1941. godine zapucalo je 10 pušaka iz Korduna. Neprijatelj je brzo i odlučno reagirao svijestan da je započela borba pred samim vratima Zagreba. Ništa im nije pomoglo. Zadavani su neprijatelju katastrofalni udarci od kojih je najteži onaj kod Krašića, gdje je izginula cijela bojna. Do danas je narod Žumberka dao tri četvrtine Proleterske brigade, jedne od dika naše hrabre Narodno-oslobodilačke vojske.

Naši su borci zadali teške udarce tlačiteljima, oni su sprečavali pljačku i uništavali neprijatelja. Često su bile ofanzive, paleži sela, pljačkanje i ubijanje no postignuto je samo to, da narod sve više ulazi u našu vojsku. Pod udarcima Crvene armije i saveznika, naročito udarcem kod Staljingrada razbijena je potpuno fama o nepobjedivosti Osovine. Uspjesi naše Narodno-oslobodilačke vojske dokazali su kako se može s uspjehom tući daleko nadmoćnijeg neprijatelja. To će danas priznati i najokorjelije ustaše. Toga su svijesna i gospoda petokolonaši iz izdajničkog vodstva HSS-a, pa su počeli razvijati sve sile da se popnu narodu na grbaču. Preplašili su se da će skoro doći vrijeme kada će narod vladati cijelom zemljom. Narod zna da je danas njihov pokušaj propao. Danas svaki Zumberčanin, Turopoljčanin i onaj iz Pokuplja zna da Maček i njegova klika poziva da se ide u domobrane, a sve je to u sporazumu s Talijanima i Nijemcima. Narod zna da je ustaša Zvonko Kovačević zajedno s

HSS-ovcem Robićem obilazio sela da bi odvratio ljude od odlaženja u Narodno-oslobodilačku vojsku i da su se međusobno pomagali. Pokušavaju se obraniti i kriju jedan drugoga kad vide da su izgubili podršku naroda.

Narod zna da ima svoj Glavni štab, da ima svoje političko predstavništvo, svoje odbore, seoske, općinske, kotarske. Za svoju obranu po selima organizirao je udarne grupe. Pokušaji Pavelića da mobilizira hrvatske sinove za borbu protiv ruske braće, unatoč pomoći koju mu pruža Maček, narod daje najbolji odgovor i u isto vrijeme stupa u Narodno-oslobodilačku vojsku. Ni žandari, ni ustaše nisu u stanju da pokupe više od 30% ljudi u vojsku, a i ti bježe. Neprijateljska propaganda potpuno je skrahirala. Narod vidi što rade fašistički okupatori preko ustaša. On zna da ga tjeraju na Istočnu frontu, da ne može da sluša one koji govore: »Još nije vrijeme«.

Solidarno sa svojom slovenskom braćom bore se rame uz rame i žumberački partizani sa slovenskim partizanima, a isto tako slovenski partizani na našem teritoriju.

Zahvaljujući narodno-oslobodilačkoj borbi znatan dio Žumberka je oslobođen. Mi nastojimo da se život na oslobođenom području što više normalizira. Tako je dozvoljen izvoz vina u neoslobođene krajeve, a od svake litre vina ubire se 10 kuna. Na taj je način sakupljeno dosada milijun kuna i lira. Narodno-oslobodilački odbori imaju mogućnost da tako dođu do gotovine. Trgovina je kanalizirana tako, da je dozvoljena kupovina u neoslobođenim krajevima, a prodaja se vrši uz određene cijene.

Kako na oslobođenoj tako i na neoslobođenoj teritoriji Zumberka, Pokuplja i Turopolja hrvatski narod smatra narodno-oslobodilačke odbore svojom jedinom vlašću i sluša upute narodno-oslobodilačkih odbora, traži savjete i direktive. Dosada postoji na ovom terenu jedan kotarski narodno-oslobodidlački odbor, koji radi na oslobođenom području, i tri koja rade na neoslobođenom području, dok je četvrti u formiranju; oni obuhvaćaju 60 općina, od kojih je polovica slobodna. Sva oslobođena sela organizirana su u seoske narodno-oslobodilačke odbore dok ima i preko 30 seoskih narodno-oslobodilačkih odbora na neoslobođenom području.

Na prosvjetnom, zdravstvenom i propagandističkom polju uloženi su veliki napori, ali ni rezultati nisu zaostali. Otvoreno je pet narodnih škola u oslobođenom kraju t. j. jedna više nego je bilo ranije. U zdravstvenom stanju prilike su dosada zadovoljavajuće. Postojala je opasnost da se prenese tifus iz Draganića, gdje se pojavio. Zato je zabranjeno kretanje iz općine u općinu. Najveći broj kuća je krečen, što je rađeno kolektivno.

Na području žumberačkom djeluje Agitprop II. operativne zone Izlaze dva lista i to »Rodoljub« i »Naša fronta«. Svaki drugi dan izlaze »Radio-vijesti« u 700 do 800 primjeraka. Narodno-oslobodilačka štampa veoma mnogo se traži u narodu.

Ti uspjesi potignuti su pod vrlo teškim okolnostima. Dužnost je svakako odati zahvalnost Komunističkoj partiji, čiji članovi na svim područjima prednjače u radu. Narod Žumberka to zna i zato voli i poštuje Komunističku partiju, jedinu partiju koja ga nije napustila nikada pa ni u najtežim časovima. (Pljesak.)...«

»... PREDSJEDNIK: Riječ ima drug Gašpar, koji će nam govoriti u ime Slavonije i Međimurja.

KARLO MRAZOVIĆ: Drugovi! Prije nego kažem par riječi o Slavoniji, ja bih htio kazati nešto o onome kraju koji ja danas ovdje zastupam, a to je Međimurje.

Međimurje je nepobitno 100% hrvatski kraj. Ono broji oko 140 tisuća stanovnika. Stanovništvo Međimurja, koje se od pamtivijeka osjeća hrvatskim, stoljećima je odolijevalo tuđinskom gospodstvu i mađarskoj aristrokraciji koja je nastojala na sve moguće načine da se to stanovništvo otuđi od hrvatskog naroda. Tamo je bio dugo godina u svim uredima i školama mađarski jezik, ali je seljaštvo očuvalo svoj čisti materinji jezik. To je prvi i najveći dokaz, da to stanovništvo želi da se spoji sa svojom maticom Hrvatskom. Od 1918. godine, kad je Međimurje odvojeno od Mađarske i pripojeno Jugoslaviji, bilo je zajedno sa čitavim hrvatskim narodom zapostavljeno od velikosrpske hegemonije. Od časa okupacije, kad je Pavelić počeo da našu dragu domovinu siječe kao mesar, Mađarska je opet bila prva na djelu. Iako je uvijek i za vrijeme Jugoslavije gotovo 100% Međimurje bilo uz Hrvatsku seljačku stranku, to stanovništvo je i opet Pavelić predao u ruke mađarskog tuđina. No međimursko stanovništvo borilo se i bori se za ujedinjenje sa svojom pravom domovinom. Jedni Međimurci bježe u Sloveniju, a drugi u Hrvatsku u partizane, jer u uslovima kod kuće ne mogu razvijati partizanski pokret. Sinovi Međimurja aktivnom se borbom pridružuju težnjama našega naroda, jer su njihove težnje iste kao i težnje hrvatskog naroda...«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-4/133.

ZAVNOH, Zbornik dokumenata 1943; dok. br. 75, str. 166-169, 182, 198-202, 205.

40

1943, lipanj 14.
Ponor (Plitvice)

Rezolucija I zasjedanja ZA VNOH-a

REZOLUCIJA[1]

Nakon gotovo dvije godine teške, krvave, ali pobjedonosne narodno-oslobodilačke borbe, sastali su se 14. lipnja 1943. na Plitvičkim Jezerima predstavnici hrvatskog naroda zajedno s predstavnicima Srba u Hrvatskoj, te predstavnicima nacionalnih manjina Hrvatske, da pred cijelu svjetsku i domaću javnost iznesu pravo stanje u Hrvatskoj i da izraze istinsko raspoloženje njezinih naroda. Nakon temeljitog razmatranja svih pitanja, koja se danas postavljaju pred našim narodima, skupština je

utvrdila:

I.

Hrvatski se je narod, usprkos svom dugom robovanju pod Nijemcima, Madžarima i Talijanima, usprkos svom 22-godišnjem potlačenom položaju pod velikosrpskom beogradskom klikom, uvijek borio za svoju slobodu i samostalnost. Ta borba našla je svoj snažni izraz u neprekidnom nizu ustanaka i žilavih političkih borbi. Svijetli likovi Matije Gupca, Matije Ivanića, senjskih uskoka, Pavla Vitezovića, Iliraca, Eugena Kvaternika, Ante Starčevića, Frana Šupila, braće Radića i mnogih drugih hrvatskih rodoljuba povijesni su izraz neprekidne borbe hrvatskog naroda za slobodu. Te vjekovne težnje hrvatskog naroda za slobodom nisu se sve do danas ostvarile, pored ostalog, i zbog toga, što je u svim momentima u Hrvatskoj prevladao utjecaj ljudi, koji nisu imali ništa zajedničkog s interesima hrvatskog naroda, nego su naprotiv stajali u službi tuđina.

[1] Komisija za izradu Rezolucije radila je u sastavu: Andrija Hebrang, dr. Pavle Gregorić, Vujo Kosovac i Filip Lakuš.

II.

U najnovijoj povijesti Hrvatske postojala je 1918. puna mogućnost da se ostvare te vjekovne težnje hrvatskog naroda. Do toga, međutim, nije došlo radi izdaje tadašnjih »predstavnika« Hrvatske. Da zaštite svoje klikaške interese pred narodom, koji je tada, pod utjecajem Velike oktobarske revolucije, tražio svoja iskonska prava, ta su se protunarodna gospoda povezala s velikosrpskim hegemonistima i njihovom pomoću ugušili narodni pokret. Na taj je način, mjesto bratske zajednice slobodnih južnoslavenskih naroda, za kojom su težili i Srbi i Hrvati i Slovenci, stvorena versailleska Jugoslavija, u kojoj su svi narodi bili izvrgnuti samovolji i tlačenju beogradskih protunarodnih režima, a osobito hrvatski i makedonski narod.

Hrvatski narod, pored sve svoje borbe protiv velikosrpske hegemonije i nametnutog jugoslavenstva, nije ni na čas bio protiv bratske zajednice sa srpskim narodom, nego je naprotiv smatrao bratstvo hrvatskog i srpskog naroda temeljnim zalogom svoje slobode i bolje budućnosti. To dokazuje i povijesna činjenica, da izdajnička frankovačko-ustaška politika, nikada pa ni u vrijeme najžešćih nasilja velikosrpskih režima u Hrvatskoj, nije mogla oko sebe okupiti veći broj Hrvata.

III.

Hrvatski i srpski narod, zajedno s ostalim narodima Jugoslavije, bio je od prvih pojava fašističke opasnosti spreman, da se suprotstavi najezdi fašizma. To raspoloženje hrvatskog naroda manifestiralo se i u bezbrojnim antifašističkim demonstracijama po hrvatskih gradovima: Zagrebu, Splitu, Karlovcu i t. d. Nasuprot tom antifašističkom raspoloženju hrvatskog naroda, vodstvo skoro svih stranaka, a u prvom redu reakcionarna klika u vodstvu Hrvatske Seljačke Stranke, zajedno sa velikosrpskim hegemonističkim klikama, gušile su najgrubljim sredstvima narodno raspoloženje i stvarale teren za prodiranje fašističkog utjecaja u Hrvatskoj kao i u cijelu Jugoslaviju. Kruna sve te protunarodne rabote bila je izdajničko pristupanje Trojnom paktu. Time su beogradski i zagrebački vlastodršci otvoreno upregnuli Hrvatsku i cijelu Jugoslaviju u fašistička kola.

Jedina stranka, koja je već u vrijeme prvih pojava fašističke opasnosti u Hrvatskoj digla odlučno svoj glas protiv fašizma, bila je Komunistička partija Hrvatske. Komunistička je partija na svakom koraku raskrinkavala izdajničko držanje jugoslavenskih vlastodržaca i generaliteta i pozivala narod na borbu protiv fašističke

opasnosti. Što se narod više odazivao pozivu Komunističke partije to su reakcionarni režimi u Hrvatskoj i cijeloj Jugoslaviji sve grubljim metodama progonili sve antifašiste, koji su se zajedno s Komunističkom partijom borili protiv fašističke opasnosti.

Kada je 27. ožujka 1941. pod pritiskom nezadrživih snaga naroda Jugoslavije došlo do otkazivanja sramnog pristupa Trojnom paktu, reakcionarno vodstvo HSS-a, koje je tada bilo na vlasti u banovini Hrvatskoj, priječilo je najbrutalnijim mjerama da i u Hrvatskoj dođe do izražaja antifašističko raspoloženje naroda. Čak i onda, kada su — pred sam rat — beogradski vlastodršci bili prisiljeni da puštaju narodne borce iz tamnica, reakcionarna je vlast u banovini Hrvatskoj, koja je bila eksponent HSS-a, izvršila nova masovna hapšenja antifašista. Zatim ih je strpala u koncentracione logore i kratko vrijeme poslije toga, predala u ruke krvave ustaške strahovlade, koja ih je nakon zvjerskih mučenja, nemilosrdno poubijala.

Ta reakcionarna unutrašnja politika zagrebačkih i beogradskih vlastodržaca s jedne strane, a njihova isto tako reakcionarna i izdajnička vanjska politika, koja je uvijek tvrdoglavo odbijala zahtjeve naših naroda za priznanje i savez sa Sovjetskim Savezom, dovela je do vojničkog sloma Jugoslavije, do okupacije naših zemalja i do uspostave takozvane Nezavisne Države Hrvatske, na čelu s fašističkim plaćenikom Pavelićem. Dolazak Pavelića na vlast, znatno je olakšalo izdajničko vodstvo HSS-a koje je preko svoje »Seljačke Zaštite« zaposjedalo razne ustanove i predavalo ih okupatorima, te razoružavalo jugoslavenksku vojsku, a oružje predavalo ustašama. Čim su fašistički osvajači stali prodirati u Jugoslaviju, izdajnička »vlada« je kukavički pobjegla avionima u inozemstvo ostavivši naše narode na milost i nemilost okupatorima, a Dr Maček — potpredsjednik te iste vlade — na sam dan uspostave »NDH« izvršio je isto takovu izdaju pozvavši u javnom proglasu pristaše HSS-a, da podupru ustašku vladu, a hrvatski narod da se pokorava Pavelićevoj vlasti.

IV.

Stvaranjem takozvane Nezavisne Države Hrvatske, hrvatski narod ne samo da nije ostvario svoju težnju za slobodom — kako to želi prikazati ustaška »promičba« — nego je, naprotiv, pao u najteže i najcrnije ropstvo, što se dade zamisliti. Izdajnik Pavelić je najčišće hrvatske zemlje prodao vjekovnim neprijateljima hrvatskog naroda: Dalmaciju, Hrvatsko Primorje i Gorski Kotar talijanskim, a Međimurje mađarskim osvajačima, dok u ostalim dijelovima Hrvatske suvereno pašuje njemačka soldateska i tajna policija uz

nomoć ustaških plaćenika. Ovako osakaćena i raskomadana Hrvatska je najbjednija kolonija, izvrgnuta bezgraničkoj gospodarskoj pljački od strane fašističkih okupatora. Štoviše, izdajnik Pavelić šalje hrvatske sinove na ropski rad u Njemačku i na Istočnu frontu, da se za račun fašističkih osvajača bore protiv svoje slavenske ruske braće.

»Nezavisna Država Hrvatska« stvorena je zato, da bude instrumenat fašističke politike u Jugoslaviji i na Balkanu, te je kao takova poslužila paklenom planu istrebljena slavenskog naroda u duhu Hitlerovih protuslavenskih načela. U tu je svrhu fašistički plaćenik Pavelić, po nalogu svojih gospodara, dao popaliti stotine srpskih sela i na najbestijalniji način poklao stotine hiljada nevinih srpskih muževa, žena i djece, htijući za račun okupatora izazvati bratoubilački rat.

Unatoč velikom nezadovoljstvu hrvatskog naroda s velikosrpskom vladavinom, unatoč svim Pavelićevim demagoškim obećanjima, unatoč kukavnog poziva Dra Mače ka organizacijama HSS-a da surađuju s ustaškim režimom, Pavelić nije nikada mogao predobiti hrvatski narod za svoju zločinačku politiku. Pavelić je okupio oko sebe samo najmračniji talog hrvatskog društva, ološ, koji je uvijek služio svim protunarodnim režimima i koji nema ništa zajedničkog s pravim osjećanjima i težnjama hrvatskog naroda.

Istom okrutnošću, kojom je progonio Srbe, Pavelić je progonio i hrvatske rodoljube. Na desetke hiljade hrvatskih rodoljuba poubijano je na jezovit način, a drugi deseci hiljada pobacani su po koncentracionim logorima.

V.

U to vrijeme, kada su naši narodi ostali prepušteni na milost i nemilost fašističkim osvajačima i njihovim ustaškim slugama, kada su vodstva svih bivših stranaka napustila svoj narod te ili pobjegla u inozemstvo ili se kukavički sakrila ili stupila u službu okupatora i ustaša, u to je vrijeme Komunistička partija bila jedina partija u Hrvatskoj koja je ostala vjerna našim narodima. Komunistička je partija pozvala sve narode da se dignu na oružanu borbu protiv okupatora i njegova sluge Pavelića. Ona je organizirala prve udarne grupe i prve partizanske odrede, koji su s oružjem u ruci ustali protiv fašističkih osvajača i ustaša.

Na poziv Komunističke partije digao se srpski narod i najbolji sinovi hrvatskog naroda u sveti narodno-oslobodilački rat. Herojska borba koja je počela u Lici, Dalmaciji, Kordunu, Baniji i Hrvatskom Primorju zahvatila je postepeno sve krajeve Hrvatske.

U dvogodišnjim herojskim borbama oslobođena je gotovo cijela Lika, Kordun i Banija, te veliki dijelovi Dalmacije, Hrvatskog Primorja, Gorskog Kotara, Žumberka i Slavonije, pa dijelovi Pokuplja, Moslavine i Hrv. Zagorja.

VI.

Fašistički okupatori videći snažan otpor srpskog naroda, nastojali su ustanak iskoristiti u svoje svrhe, da ga sa široke općenarodne, demokratske, narodno-oslobodilačke linije usmjere pravcem veliko-srpske borbe protiv hrvatskog naroda. U tu svrhu pridobili su za se četničke vođe kao Dražu Mihailovića, vojvodu Birčanina,[2] majora Dangića,[3] popa Đujića,[4] Dobrosava Jevdevića i njima slične. Preko njih su okupatori htjeli izvršiti ono, što im nije uspjelo preko ustaša, t. j. produbiti, do krajnosti bratoubilački rat između Srba i Hrvata, do potpunog istrebljenja jednih i drugih. Taj strašni fašistički plan o bratoubilačkom ratu spriječila je Komunistička partija. Ona je bezprimjernim žrtvama i naporima uspjela raskrinkati u očima srpskog i hrvatskog naroda ulogu ustaša i četnika i stvoriti čvrste temelje iskrenom bratstvu Srba i Hrvata, koje se prekalilo u neravnim herojskim borbama Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda s okupatorima i njihovim slugama.

Da što više ojačaju svoje krvničke snage, okupatori su ustaše i četnike povezali međusobno u zajednički savez, koji je imao za osnovni cilj uništenje narodno-oslobodilačke borbe. Ovo najasnije potvrđuju zapisnici o savezu ustaša i četnika nađeni u Mrkonjić Gradu, Nevesinju, Medku kao i sama obavijest br. 4 Pavelićeva Stana, u kojoj je sam Pavelić jasno i glasno priznao sporazum s četnicima.

VII.

Izbjeglička jugoslavenska »vlada« u Londonu od prvih dana suprotstavlja se oslobodilačkoj borbi srpskog i hrvatskog naroda, jer njezina, široka demokratska načela onemogućuju i samu pomisao povratka velikosrpske hegemonije. U prvo je vrijeme tu svoju sramnu rabotu vodila pod parolom da »još nije vrijeme za borbu«. Kada je kasnije narodno-oslobodilačka borba bez volje, pa i protiv volje, izbjegličke »vlade« okupila oko sebe gotovo sav hrvatski i srpski narod, jugoslavenska se je »vlada« u silnom strahu pred narodno-oslobodilačkom borbom povezala s okupatorom i ustašama preko

[2] Ilija Trifunović
[3] Jezdimir Dangić
[4] Momčilo Đujić

svog vojnog ministra i vođe četnika Draže Mihailovića. Jugoslavenska izbjeglička »vlada« zajedno sa okupatorom, ustašama i četnicima nastoji razbiti naš Narodno-oslobodilački pokret i pripremiti tlo za ponovno porobljavanje hrvatskog naroda te time izvršiti novu izdaju nad našim narodima.

Istu ulogu igra i izdajnička klika u vodstvu HSS-a s Dr Mačekom na čelu. Dr Maček se je nakon svoje izdajničke izjave povukao **u** Kupinec, odakle je svim sredstvima sabotirao narodno-oslobodilačku borbu, a njegova »Seljačka Zaštita« pod vodstvom Zvonka Kovačevića prva je išla u Bosnu da guši ustanak. Kasnije kada je razvoj na vanjskim frontama i narodni ustanak unutar zemlje pokazao, da će fašizam doživjeti neminovan slom, vodstvo HSS-a bojeći se naoružanog hrvatskog i srpskog naroda, aktiviziralo se sve više na strani neprijatelja, protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta. Ono se povezalo s okupatorom, ustašama i četnicima izbjegličke »vlade« **u** cilju uništenja narodno-oslobodilačke borbe.

Na temelju svih ovih utvrđenih činjenica, predstavnici hrvatskog naroda, predstavnici Srba u Hrvatskoj kao i predstavnici narodnih manjina Hrvatske donose jednoglasno

ove zaključke:

1. Zahvaljujući sve snažnijem zamahu narodno-oslobodilačke borbe i jačanju Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda unutar zemlje, zahvaljujući silnim uspjesima bratskog Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike na svjetskim frontama, danas se pred hrvatskim i srpskim narodom ponovno otvaraju mogućnosti ostvarenja vjekovnih težnja za slobodom i samostalnošću. U tu svrhu treba sve rodoljubive snage hrvatskog naroda, u bratskoj zajednici sa srpskim i ostalim narodima Jugoslavije, mobilizirati u sveti nacionalno-oslobodilački rat za konačno uništenje fašizma, za rušenje »Nezavisne Države Hrvatske«, za potpuno razbijanje Pavelićevih ustaša i četnika Draže Mihailovića, kao osnovnih uvjeta za ostvarenje pune slobode i samostalnosti hrvatskog i srpskog naroda.

2. Narodno-oslobodilački pokret i njegova junačka Narodno-oslobodilačka vojska Hrvatske jesu jedine snage koje se istinski i iskreno bore za slobodu hrvatskog i srpskog naroda. One su jedine realne sile koje tu slobodu mogu ostvariti. Beskrajno odana slobodarskim težnjama hrvatskog i srpskog naroda Narodno-oslobodilačka vojska se čeličila u svakodnevnim borbama s daleko nadmoćnijim neprijateljima: Nijemcima, Talijanima, ustašama i četni-

cima, i u toj borbi iz nekadašnjih malih partizanskih odreda prerasla u pravu narodnu armiju, sastavljenu od brigada, divizija i korpusa. Ona je ne samo najjače jamstvo pobjede nad mrskim okupatorima i njihovim slugama, nego je i jedini zalog protiv povratka starih protunarodnih režima i svih reakcionarnih i izdajničkih planova.

3. U ovoj velikoj, gigantskoj borbi protiv fašizma i njegovih ustaških i četničkih pomagača, iskovano je krvlju bezbrojnih heroja posvećeno borbeno bratstvo i oružano jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda, koje smatramo jednom od najvećih tekovina narodno-oslobodilačke borbe, a koje predstavlja temelj slobodne, sretnije i bolje budućnosti jednog i drugog naroda, temelj, na kojem se jedino može izgraditi novi život srpskog i hrvatskog naroda u punoj slozi i ravnopravnosti.

4. Borba hrvatskog i srpskog naroda protiv fašističkih okupatora i njihovih pomagača, je dio velike antifašističke fronte, koja danas na čelu s moćnim Sovjetskim Savezom, Engleskom i Amerikom vodi svetu borbu za slobodu, demokraciju i napredak čovječanstva. Međunarodni značaj narodno-oslobodilačke borbe svih naroda Jugoslavije raste iz dana u vezi s predstojećim velikim bojevima na vanjskim frontovima, a osobito u vezi s otvaranjem druge fronte. Narodno-oslobodilačka vojska Hrvatske pružala je do sada, a davat će i u buduće punu pomoć saveznicima.

5. Narodno-oslobodilački pokret Hrvatske s punim povjerenjem gleda u svoje velike saveznike: u Sovjetski Savez, Englesku i Ameriku, koje su u poznatoj Atlantskoj povelji, te u englesko-sovjetskom i sovjetsko-američkom ugovoru istakli kao jedan od ciljeva ovog velikog rata: slobodu i samostalnost malih naroda, te pravo da mali narodi sami riješe svoja unutrašnja pitanja i svoje odnose prema drugim narodima i zemljama. Ti nam ugovori jamče, da će dvogodišnja herojska borba hrvatskog i srpskog naroda, koja je puna natčovječanskih napora i neusporedivih žrtava, biti okrunjena uspjehom.

6. Ostajući vjerni svojim demokratskim tradicijama, naši narodi, i hrvatski i srpski, ne žele povratak starih ustanova protunarodnih režima, kao što su nametnuti općinski i sreski načelnici, žandari i t. d., koje su uvijek bile instrumenti protunarodnih režima, a koje su dolaskom okupatora stupile u njegovu službu i vršili najstrašniji teror nad hrvatskim i srpskim narodom. Kako politika izbjegličke jugoslavenske »vlade« u Londonu nije ništa drugo nego težnja za uspostavom starog stanja velikosrpske hegemonije i kako se je ona u tom cilju preko svog ministra Draže Mihailovića povezala s okupatorom, u cilju razbijanja demokratskog narodno-oslobodilačkog pokreta, to predstavnici hrvatskog i srpskog naroda izjavljuju, da

jugoslavenska »vlada« nema niša zajedničko s oslobodilačkom borbom **naših** naroda.

7. Isto tako izjavljujemo, da reakcionarna klika u bivšem vodstvu HSS s Dr Mačekom na čelu, nema ništa zajedničko sa oslobodilačkim težnjama i borbom hrvatskog naroda, jer je baš ona svojom protunarodnom politikom u banovini Hrvatskoj pripremala sistematski teren za kapitulaciju pred fašističkim okupatorima, jer je ona pomoću »Seljačke Zaštite« razoružavala jugoslavensku vojsku i to oružje predala ustašama, jer je Dr Maček prvog dana stvaranja krvave »Nezavisne Države Hrvatske« pozvao hrvatski narod da se pokori novoj vlasti, jer se vodstvo HSS od početka neprijateljski odnosilo prema narodno-oslobodilačkoj borbi. Ono se povezalo s jedne strane s ustašama i okupatorima, a s druge strane s jugoslavenskom »vladom« i četnicima, da uništi Narodno-oslobodilački pokret i kuje planove o novoj izdaji nad hrvatskim narodom.

8. U toku ove veličanstvene narodno-oslobodilačke borbe u svim i oslobođenim i neoslobođenim dijelovima Hrvatske, nikli su Narodno-oslobodilački odbori kao izraz težnje naroda za svojom pravom narodnom vlašću. Narodno-oslobodilački odbori odigrali su historijsku ulogu u razvoju narodno-oslobodilačke borbe. Oni su preuzeli na se brigu za opskrbu Narodno-Oslobodilačke Vojske hranom, odjećom, obućom i organizirali svu pozadinu u službu borbe, ostvarili puno jedinstvo naroda i vojske.

9. Ogromni uspjesi narodno-oslobodilačke borbe u Hrvatskoj, prostranost oslobođenog teritorija, široke perspektive daljnjih uspjeha i pobjeda, te sve mnogobrojniji i složeniji zadaci, koji se postavljaju pred NOO-ima i Narodno-oslobodilačkom frontom uopće, istakli su potrebu osnivanja najvišeg političkog predstavništva narodno-oslobodilačke borbe u Hrvatskoj, kao jedinog istinskog predstavništva Hrvatske. U tu svrhu predstavnici hrvatskog i srpskog naroda, kao i predstavnici nacionalnih manjina Hrvatske, koji sudjeluju u narodno-oslobodilačkoj borbi, a koji su svoju ljubav prema narodnoj slobodi dokazali i u najtežim momentima života našeg naroda, te kao takovi priznati od naroda, konstituiraju se današnjim danom u Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske.

10. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) je najviše političko tijelo narodno-oslobodilačke borbe u Hrvatskoj. Ono je izraz neslomljive volje hrvatskog i srpskog naroda, da ostvari svoje vjekovne težnje za slobodom i samostalnošću, ono je izraz borbenog jedinstva hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj i čvrste odluke naših naroda, da vode nemi-

losrdni i bespoštedni narodno-oslobodilački rat do konačne pobjede nad fašističkim okupatorima, njihovim slugama Pavelićevim ustašama i četnicima Draže Mihailovića, te okupatorovim pomagačima: agentima izbjegličke »vlade« i izdajničkog vodstva HSS.

11. ZAVNOH je sastavljen od predstavnika hrvatskog i srpskog naroda, te nacionalnih manjina u Hrvatskoj, bez obzira na njihovu političku i vjersku pripadnost. Zato su se u ZAVNOH-u okupili i pristaše bivše Hrvatske seljačke stranke, Samostalne demokratske stranke, Komunističke partije, predstavnici narodnih udruženja kao »Seljačke sloge«, »Seljačkog kola«, »Gospodarske sloge«, sindikata i t. d., koji bez obzira na sve razlike stoje nepokolebljivo na stanovištu borbe protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu i pomagača.

12. Osnovni zadaci koji se pred ZAVNOH postavljaju jesu:

a) Daljnje razvijanje narodno-oslobodilačke borbe na području Hrvatske i daljnje okupljanje svih rodoljubivih i demokratskih snaga u jedinstvenu Narodno-oslobodilačku fontu s ciljem oslobođenja Hrvatske ispod krutog fašističkog ropstva i stvaranje slobodne Hrvatske u bratskoj zajednici sa slobodnom Srbijom, slobodnom Slovenijom, slobodnom Crnom Gorom, slobodnom Makedonijom i slobodnom Bosnom i Hercegovinom.

b) Još tješnje povezati oslobođeni i neoslobođeni teritoriji Hrvatske u čvrstu, neslomivu cjelinu u cilju mobilizacije svih snaga Hrvatske za konačni obračun s okupatorom i njegovim slugama.

c) Borba za povratak svih od tuđina otetih hrvatskih pokrajina i njihovo priključenje matici zemlji, i to: Istre, Zadra, Rijeke, svih jadranskih otoka, anektiranog dijela Dalmacije, Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara, te Međimurja.

d) Organiziranje najoštrije borbe protiv nastojanja svih reakcionarnih klika, koje idu za povratkom starih protudemokratskih i protunarodnih režima, a koje su svoj izraz našle u izdajničkoj raboti izbjegličke »vlade« u Londonu i reakcionarnog vodstva HSS s dr Mačekom na čelu.

e) Jačati narodno-oslobodilačke odbore kao organe narodne demokratske vlasti i preko njih organizirati sve grane političkog, ekonomskog, socijalnog, prosvjetnog i vjerskog života u Hrvatskoj. Nadalje preko narodno-oslobodilačkih odbora, a uz pomoć narodnih antifašističkih organizacija (USAOJ i AFZ), mobilizirati sve narodne snage u službu fronte, starati se za opskrbu i jačanje vojske i tako još čvršće povezati jedinstvo fronte i pozadine.

13. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske izabrat će iz svoje sredine Izvršni odbor s predsjednikom i tri potpredsjednika, koji će rukovoditi svim tim poslovima.

14. Za vojničko vođenje narodno-oslobodilačkog rata protiv fašističkih osvajača, ustaša i četnika, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske izražava svoje puno priznanje i neograničeno povjerenje i zahvalnost Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, vrhovnom komandantu drugu Titu i Glavnom štabu Hrvatske.

Isto tako izražava puno priznanje i povjerenje Antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ-u), kao najvišem političkom predstavništvu oslobodilačke borbe svih naroda Jugoslavije.

15. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske zaklinje se pred hrvatskim i srpskim narodom, da će sve svoje snage usmjeriti za što skorije postignuće onog uzvišenog cilja, za koji su naši narodi podnijeli neviđene žrtve — za oslobođenje Hrvatske i punu i istinsku demokratsku slobodu i ravnopravnost hrvatskog i srpskog naroda.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

Potpisi:

Stanko Opačić v. r.
Đarić Ljubomir v. r.
Vlatka Babić v. r.
Šime Balen v. r.
Nikola Rubčić v. r.
Milica Vujičić v. r.
N.[5] Vidović v. r.
M.[6] Polović v. r.
T.[7] Žalac v. r.
Ivan Ban v. r.
Rade Trbović v. r.
Branko Vukelić v. r.
Bubanj Andre v. r.
V.[8] Kosovac v. r.
Zlatić Savo v. r.
Magašić Moro v. r.
Miško Došen v. r.
Bogoljub Rapajić v. r.
Kata Pejnović v. r.
Sorić Mate v. r.
Blažević Jakov v. r.
Počuča Mile v. r.
Stjepan Tuđman v. r.
Rumbak Ivan v. r.
Lakuš Filip v. r.
Š.[9] Marušić v. r.
Dr. Pavle Gregorić v. r.
Franjo Mraz v. r.
Kućan Oskar v. r.
Branko Zlatarić v. r.

[5] Nikola Vidović
[6] Marko Polović
[7] Tomo Žalac
[8] Vujo Kosovac
[9] Simun Marušić

Dr. Koharović Aleksandar v. r.
Tomo Strižić v. r.
Mataija Milan v. r.
Ivo Barbalić v. r.
Petar Komadina v. r.
Cetina Josip v. r.
Branko Albaneze v. r.
Car Vladimir v. r.
J.[10] Obradović v. r.
Mikan Lovro v. r.
Pavić Janko v. r.
Draušnik Jurica v. r.
Simo Todorović v. r.
Mićan Pribićević v. r.
Janko Barić v. r.
Vukmirović Marija v. r.
Ivan Tor v. r.
Biočić Franjo v. r.
Ljubica Kovačić v. r.
Marica Zastavniković v. r.
Andrija Hebrang v. r.
V.[11] Holjevac v. r.
Kranželić Ivan v. r.
Anka Berus v. r.
Dragutin Saili v. r.[12]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-4/135

ZAVNOH, Zbornik dokumenata 1943, dok. br. 77, str. 215-223.

41

1943, lipanj 14.

Izvještaj Stipe Ugarkovića Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu Okružnoga i kotarskih komiteta na području Pokuplja

CENTRALNOM KOMITETU K. P. H.

Dragi Drugovi !

Vaše pismo, koje je upućeno 21. V. dobio sam tek 14. VI, kako vidite sa velikim zakašnjenjem. Ja do sada nisam imao nikakav kontakt sa drugovima iz Povjerenstva. Prema tome ni prilike u Zagre-

[10] **Janko Obradović**
[11] **Većeslav Holjevac**
[12] Rezolucija I zasjedanja ZAVNOH-a do sada je objavljivana u nekoliko navrata. Neposredno nakon održanog zasjedanja ona je umnažana u raznim tehnikama od strane ZAVNOH-a, a izdana je i kao posebna brošura pod naslovom »Plitvička rezolucija« (primjerci brošure u AIHRPH Zgb, Fond NV-4/135). Rezolucija je nadalje objavljena u knjizi »I. zasjedanje ZAVNOH-a«, izd. Sabor NRH, Zagreb, 1950, str. 63-70, a objavio ju je dr Leo Geršković u »Dokumentima o razvoju narodne vlasti«, Beograd, 1948, str. 152-160.

bu mi nisu poznate. Ipak iz razgovora sa nekim drugovima, koji su dolazili u partizane, a i čitajući razne letke koje su izdali komiteti, koji spadaju pod Povjerenstvo vidio sam da imade dosta nedostataka i da je naš kadar dosta slab. Ja ću odmah nastojati da dođem u vezu sa drugovima i da se uputim na određeni rad. Uputstva koja su postavljena u pismu proučio sam i voditi ću računa da se što više koristi našoj partiji i borbi. Možda ću u prvi momenat kad dođem u Zagreb obzirom na dugu odsutnost biti malo i nespretan, ali ću voditi računa da se brzo ispravi, o tome ću se porazgovoriti sa drugovima pa će mi pomoći.

O stanju na ovom terenu đe se sada nalazim poslao sam dva izvještaja osim onoga koji sam predao drugu Andriji[1] kad smo se našli u Bosiljevu. Nadao sam se da će te se koji put osvrnuti. Pa neznam da li ste primili te izvještaje.

Ovde je sada rad nešto krenuo i to time što su drugovi iz O. K. počeli održavati redovitije sastanke i više se dogovaraju i to što su svi članovi komiteta obišli kotarske komitete i postavili rad na zdravije temelje. Do sada su većina drugova kot. komit. bili zaposleni po vezama i zamarali se a nisu radili svoje poslove rukovodioca. Osim toga oni su sve ljude htjeli stvoriti komunistima, tako sve što su ljudima davali bilo je tajanstveno i ljudi su se bojali svakog posla. Sada je prilično drugovima pomognuto i skrenuta pažnja da mobiliziraju ljude u narodno oslobodilačku borbu polazeći od svakodnevnih pitanja i interesa naroda. Drugovi su umanjivali značaj H. S.
S.-a vođa, a vidili su da baš radi toga utjecaja ljudi ne idu u borbu. Zečije skrivanje i bježanje od naroda, koje su sprovodili u većini slučajeva članovi Kotarskih komiteta, kao i nepravilan odnos prema pristašama H. S. S. doprinijeli su da u mnogim selima nije uopće niti postavljeno pitanje raskrinkavanja vođa a kamoli da bi bila zaoštrena borba između naroda i Mačekovih ljudi. Šablone i dnevni redovi kod drugova uvijek po jednom redu sužavali su i sam razvitak kadrova da vide od kuda treba početi. Na primjer narod hoće da brani svoju imovinu i raspoloženje protiv odašiljanja u pavelićevu vojsku itd. o tome se nije vodilo računa da se na takovim pitanjima zaoštri diskusija i povede borba, te zaoštri sukob između vođa i naroda. Kad se drugovima iz K. K. dobro dadu zadatci vide se da odmah rad ide napred i da vole svi da rade. Čim su drugovi iz O. K. prošli teren bilo je nekoliko desetaka za kratko vreme mobilizirano u vojsku.

K. K. su pravili pogreške i u tome što su se držali većinom onih sela koja su bliže njihove kuće i tu još i danas po malo boluju od to-

[1] Andrija Hebrang

ga pa ne gledaju cijeli kotar nego svoje selo i svaki sam znade o svom selu i hoće da silom od njega stvori republiku u najmanju ruku Sovjetsku, taj slučaj je bio naročito izrazit u Samoborskom kotaru de se je sve zbilo u Horvate a kad je došlo do hapšenja mase ljudi onda je drugima izgledalo da je sve gotovo. Slični slučajevi su i u drugim kotarevima.

Što se tiče utjecaja Mačeka on je veliki u nekim selima, naročito Jaska i Samobor i V. G.[2] u onom kulačkom djelu prema Posavini. Isto tako i Pisarovina u djelovima gdje žive bogatiji seljaci. Gdje žive siromašniji na primjer oko mede V. G. i P.[3] ima veliki broj siromašnih seljaka a najmanje je posvećivana pažnja njima i ako oni baš svaki dan prekidaju sa Mačekom, a neka sela su potpuno na našoj strani, kao Lučelnica i još druga. U tim selima se čuju psovke protiv Mačeka, djeca na paši pjevaju naše pjesme i narod nas naziva braćom. Mnogo vole da se govori o Matiji Gubcu i psuju gospodu. Iz tih sela siromašnih imade i najviše partizana koji su otišli više iz svog raspoloženja i mržnje prema neprijatelju nego iz toga da bi to pripremali naši ljudi sistematskim radom i tumačenjem. Ljudima su jako slabo poznati ciljevi naše borbe i uloga izdajnika Mačeka. Naši drugovi su često puta bez nužde bježali od seljaka i ležali u šumi, a sada ovih dana održavan je jedan zbor kod Lučelnice đe je bilo prisutno preko dvije stotine ljudi, to je dokaz da je moguće ne samo kretanje nego i održavanje masovnih zborova. Ako naši drugovi nastave sistematskim radom ovde postoje svi uslovi za dizanje naroda na ustanak a postoji i velika mogućnost zaoštravanja borbe između ustaša i Mačeka sa narodom.

Drugovi iz Okružnog komiteta poslali su opširan izvještaj pa smatram da nije potrebno da pišem o stanju part, organizacije i naših masovnih organizacija.

Primite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Dne, 14. VI. 43. Stipe, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1223

[1] Velika Gorica.
[3] Pisarovina.

42

1943, lipanj 14.

Izvještaj Okružnog komiteta SKOJ-a Čazma Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku, o političkoj situaciji u okrugu te o radu i organizacijskom stanju Okružnoga i kotarskih komiteta SKOJ-a i USAOJ

O.K. SKOJ-a
Čazma
14-VI-1943. god.

I z v j e š t a j

Politička situacija:

Na cijelom našem okrugu politička situacija općenito kod omladine poboljšala se tj. naš utjecaj na omladinu je jači što se vidi po pojačanju mobilizacije kao i mogućnostima prodiranja u nova sela. Utjecaj vodstva HSS-a kao i četnika nije još uvijek direktan među omladinom nego on se vrši indirektno prego starijih koji su se uvukli u odbore pa tako poznaju omladinu koja radi te žele na nju utjecati. »Sv. pismaši« kao i »Sv. Antunaši« su prilično raskrinkani te njihovo djelovanje paralizira se i s time što je omladina upućena te više ne prepisuje ona njihova pisma i shvaća to ozbiljno. Taktika bande još uvijek omogućava da se mnogi vojni bjegunci mogu zadržavati kod svojih kuća, ali i oni već uviđaju da tako neće moći dugo té će se i njih postepenim radom moći dobrovoljno mobilizirati.
Po kotarevima:

Garešnički kotar:

Otsustvo na neko vrijeme naših snaga iz garešničkog kotara omogućilo je bandi jače kretanje po našim selima te je i time pogođen rad sa omladinom jer banda se je šetala čak i po grmacima, ali ujedno to je podiglo ugled naše vojske te su ljudi jedva očekivali povratak partizana. HSS i dalje radi međutim na omladinu nema direktan utjecaj. Na parole koje su ispisali naši omladinci protiv vodstva HSS oni su odgovorili rukom pisanim letcima da ih mi ne vrijeđamo jer da to oni ne zaslužuju jer i oni pomažu našu borbu. Neki potajno govore da će dobiti oružje od domobrana te da će se i oni morati protiv nas boriti. Povodom hapšenja nekoga bandita Rogulje[1] vidila se zajednička rabota HSS i četnika; dotični je bivši

[1] Tomislav Rogulja

funkcioner HSS-a, bio je ustaša te je imao dobavljati oružje za neke »pravoslavce« koji su došli čak i za njega intervenirati skupa sa nekim HSS-ovcima.

Češka narodna manjina odnosi se pozitivno prema našoj borbi što se vidi po prilaženju češke omladine u naše organizacije, dočim Mađari još uvijek se negativno odnose prema našoj borbi tako da skoro uopće nema mađarske omladine u našim organizacijama.

Čazmanski kotar:

Djelovanje HSS poradi jačeg raskrinkavanja vrši se još konspirativnije. Znade se pozitivno da oni održavaju sastanke ali omladini još uvijek direktno ne prilaze. Njihov rad je još uvijek jak što dokazuje slučaj koji je pred koji dan otkriven tj. da su oni organizirali »udarne grupe« koje su u ime partizana pljačkale po našim selima te time mnogo kvarile naš ugled. Što se tiče »Sv. Antunaša« oni su također prividno prestali sa radom te kako izgleda da rade samo sa strogo povjerljivom omladinom. Rad četnika se osjeća nešto jače ali ne uzima nekih većih razmjera, naime imade na terenu više njihovih uobičajenih parola. U nekim selima raspiruju šovinističku mržnju govoreći da se samo Srbi bore a da od Hrvata nema nikakove koristi. Taktika bande ovdje je omogućila stvaranje vojnih bjegunaca, tako da na cijelom kotaru ima oko 60-70 omladinaca koji su vojni bjegunci, ali pošto je u nekim selima uslijedilo hapšenje po noći više se ne osjećaju toliko sigurni te će ih se moći lakše mobilizirati.

Kutinski kotar:

Akcije koje je vršila naša vojska na pruzi, u kutinskom kotaru kao i pojačani rad udarnih grupa te likvidacija bandita, povoljno su odjeknuli među omladinom te je ona još više prionula radu. Djelovanje HSS-ovog vodstva donekle se osjeća premda njihov rad nije vidljiv. Tako neki djeluju na svoju djecu i ne puštaju ih na sastanke, te šire koje kakove glasine o padu nekih politradnika koji uopće nisu pali. Jedno vrijeme pojavili su se neki »Isusovci« koji su prikazivali partizane odmetnicima kao i da su protiv vjere te obilazili neka sela i održavali zabave na kojima su željeli prikupiti omladinu, ali oni su poslije nekog vremena izčezli ne učinivši ništa jer je omladina bila na to upozorena. Poslije se samo pojavila neka pisma koja su brzo izčezla jer ih omladina nije prepisavala. Češka omladina je odana našoj borbi pa tako se uputilo nekoliko omladinaca ponovo u partizane iako su uslijed ofanzive u Slavoniji bili vraćeni, lijepo je odjeknulo formiranje Češkog bataljona u Slavoniji.

Sisački kotar:

Dolazak neprijateljskih ustaških snaga iz Like na sisački kotar ojačao je već dosta jaki teror na tom kotaru. Tako je pala udarna rupa sisačkog kotara koja je pohapšena bez borbe, a neki članovi te grupe su mnogo toga priznali te odali naše veze kao i puteve kojim se naši politradnici kreću. Tako je pohapšeno mnogo ljudi od kojih je kako se neprovjereno saznaje 17 strijeljano među njima i sedam iz udarne. Osim toga jedan iz udarne grupe je postao ustaša te se sa parabelom šeće i izdaje sve što zna. Sve je to pokolebalo moral ljudi kao i omladine te neće nitko primiti govoreći »Sutra te budu uhapsili pa me budeš izdao i budu me strijeljali.« Tako je momentalno onemogućen rad radi tako nastale situacije, jer se banda u malim formacijama kreće po kotaru.

Organizaciono stanje:

Okružni komitet je sada upotpunjen tako da Biro broji pet članova: 3 radnika, 1 intelektualac, 1 seljak, — 2 Srba, 2 Hrvata, 1 Židov. U plenum ulaze još 4 druga i to sekretari kotarskih komitete: 3 intelektualca, 1 radnica, — sva 4 Hrvati.

U formiranju je Inicijativni odbor USAOJ-a za naš okrug, sa zadatkom da sazove Konferenciju na kojoj se treba izabrati Okružni odbor USAOJ-a. Vjerojatno je već i formiran.

Organizirali smo tehniku našeg komiteta koja je neki dan proradila. S time će se omogućiti dovoljan broj materijala.

Po kotarima:

Garešnički kotar:

Kotarski komitet broji 6 članova: 5 seljaka, jedan intelektualac /đak/, — 1 Hrvat, 5 Srba.

Formirana su 3 općinska rukovodstva; dva po 3 člana i jedno sa 4 člana. Ova općinska ruk. su mlada te još nisu dovoljno samostalna.

Na čitavom kotaru imade:

20 Skojevskih grupa sa ukupno 101 čl., od toga 92 seljaka, 4 radnika, 5 intelektualaca, — 71 Srbin, 16 Hrvata, 12 Čeha, 2 Nijemca — 56 muških, 45 ženskih. 9/6 skojevaca/ mobilisanih.

U S A O J :

Formiran K.O. od 6 članova. 1 Hrvat, 1 Čeh, 4 Srbina.

Na kotaru imade:

27 odbora sa 237 čl. /bez Skojevaca/ te ukupno 120 Pionira. Kulturno prosvjetni rad se počeo razvijati, ali je malo zastao uslijed odlaska naše vojske sa terena te krstarenja bande. 2. opć. odbora.

Ćazmanski kotar:

K.K. ima 5 članova: svi Hrvati — 2 radnika, 1 seljak, 2 đaci. K.K. je vrlo mlad te još nije potpuno rukovodeći ali ima uslova da se razvije. 102 sela, obuhv. 60 sela.

Ima tri općinska rukovodstva koja su takođe mlada.

17 Skoj. grupa-76 čl.
2 opć. ruk.
46 odbora
225 čl.
2 opć. odbora

Drugarica Nada[2] imade brojčano stanje,
a ja nemam kopije pa tačno neznam!
25 omladinaca mobilisanih

Rutinski kotar:

Kotarski komitet ima 4 čl.: svi Hrvati — 2 seljaka, 1 radnik, 1 intelektualac /đak/.

Ima dva općinska rukovodstva. Na cijelom kotaru ima: 10 Skojevskih grupa sa 49 čl. od toga 3 radnika, ostalo seljaci — 30 Hrvata, 17 Čeha, 2 Mađara.

U S A O J :

Formiran je kotarski odb., od 4 čl. svi Hrvati, 1 radnik, ostali seljaci. Ima dva općinska odb. Usaoj-a. Na kotaru ima:

20 odbora sa 113 čl.

Mobilizirano 28 omladinaca. Omladina je ispisavala parole te sakupljala namirnice kao i ostale stvari te Narodnu pomoć.

Sisački kotar:

Ceo kotarski, komitet je pao osim jednog druga. Jedan drug /Beli[3]/je ubijen u šumi kada je išao na sastanak, druga dvojica su izdani i uhvaćeni na sjeniku, a jedan je uhvaćen na brvi kada ju je prelazio. Reakcija je ogromna tako da uopće nikakav rad ne postoji te takođe ne može se dati nikakav izvještaj. Drugarica sekretar M.K. Sisak je otpremljena na rad u Njemačku. Drugovi iz K.K. kako se čuje dobro se drže.

Mobilizirano oko 30-35 omi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za O.K.
Zlatko,[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/330

[1] Zlata Bognar Kunstić
[3] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[4] **Zlatko Glik**

43

1943, lipanj 15.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV I PO Hrvatske o akcijama i borbama od 19. svibnja do 12. lipnja 1943. godine

ŠTAB ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
N.O.P. ODREDA HRVATSKE
Broj:
Dne 15 juna 1943 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Dne 19. V. otišao je naš II bataljon na sektor Pokuplje, te izvršio neke akcije o kojima smo javili u našem ranijem operativnom izvještaju. Bataljon se zadržao na putu 15 dana i izvršio slijedeće akcije:

Horvati: na pruzi zarobljeno 15 domobrana, a zaplijenjeno: 17 karabina, 590 metaka i 10 bombi.

Stanica Odra: zarobljeno 19 domobrana, a zaplijenjeno: 19 karabina, 450 metaka i 19 odijela.

Lekenik: zarobljen 91 domobran radne službe u civilu, a zaplijenjeno: 34 karabina, 4.411 metaka, 2 pisaće mašine, 64.700 kuna i nešto druge opreme.

Sv. Klara: zarobljeno **15** domobrana, uništen i reflektor, a zaplijenjeno: **14** karabina, 300 metaka i **1** šmajser.

Stanica Desinec: zarobljeno 7 domobrana sa spremom, a zaplijenjeno: 4 karabina i 200 metaka.

Ukupno je zarobljeno i zaplijenjeno:

146 domobrana od kojih je jedan bio u civilu,
88 vojničkih odijela s nešto manje cipela,
88 raznih pušaka,
5.951 razne municije,
1 prsni mitraljez (šmajser) s municijom,
64.700 kuna,
2 pisaće mašine.

Dne 2. VI povratio se naš II bataljon na sektor Žumberak, gdje se nalazio kao i I bataljon, vršeći patrole, te su oba bataljona vodila

borbu s neprijateljem koji je u više pravaca počeo nastupati k našem oslobođenom teritoriju.

1. VI. Jedinice I bataljona bile su s jednom četom u Sloveniji, a druge dvije raspoređene od Sošica do Kostanjevca i upućivale patrolu ka neprijatelju, kao u Željezno, Begovo Brdo itd. U 2. četi održan je čas, te su borci učili rukovanje puškomitraljezom.

2. VI. I bataljon bio je u Sošicama i Markušićima te davao potrebne patrole, a s jednom četom u Sloveniji.

3. VI. I bataljon bio je raspoređen kao i dan ranije, a II bataljon bio je na Prekrižju i obližnjim selima te radio vojnički.

4. VI. I bataljon je bio s jednom četom na Oštrcu, s drugom u Sošicama, a treća četa se povratila iz Slovenije i zadržala u Kuljajima. Davane su patrole i osiguranje u svim pravcima prema neprijatelju.

   II bataljon nalazio se u Prekrižju. Poslije podne izašli su Talijani iz Ozlja, te je 1. četa tog bataljona vodila s njima borbu. Talijani su se nakon kraćeg vremena povukli u Ozalj. U borbi je lakše ranjen jedan drug. Utrošeno je 180 metaka.

5. VI. I bataljon dao je jedan vod na vezu u Sv. Janu, jedan vod na raspolaganje Štabu odreda za pratnju zarobljenika, a ostali dijelovi bataljona bili su na Oštrcu i prekopavanju ceste između Tomaševaca i Kekića. S omladinskim vodom vježbale su se puščane radnje i upoznavanje oružja.

   II bataljon bio je na Prekrižju, te radio vojnički prema rasporedu: pješadijski egzercir, stražarska služba, patrole.

6. VI. Jedinice I bataljona bile su na položajima Sopote-Pleš, jedan vod u Sv. Jani, a jedan pri Štabu odreda za pratnju zarobljenika. Dio snaga bio je na Oštrcu, jedna četa se prije podne šurila, a poslije podne pošla na položaj kod Relića.

   S omladinskim vodom radilo se na njihovom vojničkom izgrađivanju, a momentano radi s njima i pomaže kod rada komandir 2. čete drug Škrinjar Teodor.

   II bataljon nalazio se u Prekrižju, te je ujutro između 7 i 8 sati došlo do borbe sa Talijanima, koji su izišli iz Ozlja.[1] Nakon nekog vremena Talijani su uspjeli zauzeti položaj II bataljona, a bataljon se povukao u pravcu sela Prvinići. Za čitavo vrijeme veza jedinica sa Štabom bataljona, kao i Štaba bataljona sa Štabom odreda nije bila stalna.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 125.

7 VI I bataljon bio je s 1. četom na položaju s Sopotima, a izbačenim patrolama na Plešu i Kekičima. Oko 15 sati počeli su ustaše nadirati u pravcu Sopota i Pleša.[2] Patrola koja je bila na Plešu, zapucala je na ustaše i povukla se u Sošice. Glavnina koja se povlačila iz Sopota na položaj na Plešu nije mogla gore, jer su ustaše već zauzele položaj i zapucale na njih. Četa je odstupala i zauzela položaj na brdu Gradina iznad Sošica.Tokom noći trebala je četa da izbije na Pleš i zauzme položaj, ali nije uspjela, pošto su se ustaše ukopale na Plešu.

2. četa toga bataljona davala je patrole prema Relićima i Plavcima, te jednim vodom prema Skokima, a držala položaj na Oštrcu.

3. četa bila je u Relićima i prihvatila borbu s ustašama koji su nastupali od Željeznoga i Begovog Brda. Ustaše su pokušali tri puta prodrijeti na naše položaje koje je držala naša četa, ali su svaki put bili odbijeni. Gubitaka nije bilo, a neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

II bataljon je sa svojim jedinicama zauzeo položaj oko Oštrca (Štule), misleći da će Talijani krenuti dalje, ali oni nisu toga dana krenuli.

8. VI. 1. četa I bataljona bila je na položaju na Gradini i odavde prihvatila borbu s ustašama, koji su nastojali prodrijeti ka Jezerniću. Pod veće je dobila zadatak da izbije u Tarače i Bojće. Komesar čete sa komesarom bataljona izbio je u Tarače, dok komandir čete nije ušao u Bojće iako ustaša nije tamo bilo.

2. četa bila je također na položaju iznad Sošica te vodila borbu s ustašama i prenoćila na položaju.

3. četa ujutro u 4 sata krenula je iz Oštrca prema Gaju sa zadatkom da napadne Pleš, gdje se nalazilo oko 15 ustaša u rovovima s dva puškomitraljeza. Položaj je bio mnogo pogodniji za ustaše i nakon borbe koja je trajala 4 sata naša četa se povukla u Sekuliće.

Naši gubitci: 1 mrtav (komandir čete) i 1 lakše ranjen. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

Istoga dana za vrijeme borbe, kad su ustaše prodirale od Sošica i Reštova prema Jezerniću, 1. i 2. četa I bataljona odbile su neprijatelja. U toj borbi imali smo 1 mrtvog i 3 ranjena druga. Gubitci neprijatelja su: 4 mrtva i 3 ranjena. Naveče oko 23.30 sati krenule su 1. i 2. četa s 1. četom II

[2] Na tom pravcu nastupala je Deseta ustaška bojna. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 125.

bataljona u selo Kuvače. U istom selu su se nalazili ustaše i zaustavili našu patrolu. Nakon sporazumijevanja došlo je do otvaranja vatre, te su naše jedinice bile prisiljene da se povuku u ranije položaje, tj. Gradinu iznad Sošica.

II bataljon je zauzeo s jednom četom Relića, a dvije čete Oštre. Uslijed maglovitog vremena i neopreznosti čete, neprijatelj je uspio s više strana da iznenadi četu u Relićima. Nakon kraćeg vremena žestoke borbe, četa je bila prisiljena da se povuče u pravcu Oštrca. Naši gubitci su: 1 mrtav i 2 živa uhvaćena, a neprijateljski gubitci su nepoznati. Neprijatelj brojčano jači prodirao je dalje k Oštrcu. Bataljon se povukao u Visoče, Kordiće i Kokote između Plavaca i Oštrca. 2. i 3. četa došla je u sukob s neprijateljem koji je dalje prodirao od Oštrca i uspio zaobići naše lijevo krilo, te doći jednim svojim dijelom u šumu iznad Plavaca, ali je bio odavde protjeran, te se povukao iz Oštrca. Naši gubitci su: 1 mrtav, i 1 lakše ranjen drug. Gubitci neprijatelja su nepoznati. Utrošeno je 500 metaka.

9. VI. I bataljon pojačan jednom četom II bataljona bio je na istim položajima kao dan ranije, te vodio borbu s ustašama u Sošicama. Naš bacač bacio je oko 11 sati tri mine na neprijatelja u Sošicama, te je neprijatelj počeo bježati i napuštati svoje položaje. Oko 12 sati dobile su jedinice zadatak da zaposjednu Bojće i Sošice. Jedna četa I bataljona bila je na Visoču i davala patrole prema Bulićima i Ognjanovcu.

   3. četa I bataljona s jednom slovenskom četom i desetinom proleteraca,[3] pojačana s teškim mitraljezom i teškim bacačem, krenula je da protjera neprijatelja s Pleša. Te jedinice stigle su na Pleš oko 17 sati, a neprijatelj je odstupio do tog vremena, nakon čega su se spustili u Sošice. Prije toga zaposjeli su već ostali dijelovi bataljona Sošice i Hum, te otposlali patrole u Sopote, Kekiće i Tomaševce.

   II bataljon imao je svoju 1. četu na raspolaganju kod I bataljona, dok su druge dvije čete držale položaj na Visoču, prema Oštrcu i Kupčini, ali neprijatelj nije pokušao napredovati.

10. VI. Jedinice I bataljona držale su slijedeći položaj: Pleš, Sopote i Plavci, te davale patrole u pravcu neprijatelja.

    II bataljon držao je položaj: Visoče i Oštre, te davao patrole u pravcu neprijatelja.

[5] Iz sastava Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

11 VI. Jedinice I bataljona bile su raspoređene: Pleš, Hum i Sopote, te je četa u Sopotama prekopala cestu na tri mjesta između Sopota i Kekića. Jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem. Istoga dana tri talijanska bombardera bombardovala su položaje koje smo držali iznad Sošica, te Hum i otvarali mitraljesku vatru po tim položajima.
II Bataljon bio je na istom položaju kao dan ranije.

12. VI. Jedinice ovog odreda dobile su zadatak da napadnu neprijatelja[4] na Prekrižju, te im je u tu svrhu dodan teški bacač i dva teška mitraljeza. II bataljon krenuo je na zadatak s dvije čete preko Lović Prekriškog da napadne neprijatelja s južne strane, a jedna četa II bataljona krenula je preko Relića na Begovo Brdo, da napadne neprijatelja od Begovog Brda.

Istovremeno jedinice I bataljona držale su i osiguravale bok II bataljona, tako da su postavljene jedna četa u zasjedu kod Željezna, jedna četa na Plešu, a jedna četa na Visoču i Oštrcu, da štiti eventualno povlačenje II bataljona.

Dvije čete koje su napadale neprijatelja od Konjarić Vrha, imale su jedan teški mitraljez i teški bacač, koji je bacio prvu minu oko 21.30 sati, t.j. s velikim zakašnjenjem. Neprijatelj nije odgovorio na prvu minu ali na drugu izbačenu minu otvorio je neprijatelj jaku puščanu i mitraljesku vatru, te tukao s dva laka bacača. Istovremeno je četa koja je prodirala na Begovo Brdo istjerala odavde neprijateljsku patrolu, koja se zadržala na koti između Begovog i Prekrižja. Naš teški bacač je bacio još tri mine s nešto boljim pogotkom, a nakon toga je neprijatelj na našu vatru odgovarao dosta blagom vatrom. Nakon dva sata, naše jedinice su se povukle u redu i zauzele polazne položaje, t.j. Visoče i Plavce, s potrebnim patrolama ka neprijatelju.
U toj borbi pao je jedan drug, a gubitci neprijatelja nisu poznati.

Za vrijeme borbe koju su naše jedinice vodile s neprijateljem koji je počeo nadirati k našem oslobođenom teritoriju, pokazale su naše jedinice dosta neiskustva u borbi, ali mnogo volje da skrše neprijatelja. Teren na kome su se vodile borbe bio je širok i razvučen, tako da su naše jedinice morale dati sav trud da ga zadrže, a obzirom na tu razvučenost, veze su bile dosta labave.

[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 152.

I bataljon pokazao je mnogo više vojničkog znanja u tim borbama od II bataljona, a obzirom na teže borbe koje je izdržao, pokazao je bolju izdržljivost, premda je mnogo lošije opremljen, a na položaju je bio stalno noću i danju. Kod II bataljona bilo je više prigovora od boraca da su umorni i gladni, što nije bio slučaj kod I bataljona. Komandni kadar I bataljona mnogo je sigurniji i bolje se snalazi od komandnog kadra II bataljona, premda se i kod njih opažaju još razni nedostaci.

Štab I bataljona kao cjelina zadovoljio je u cijelosti, dok se Štab II bataljona još uvijek ne snalazi, nego je neorganizovano rasut po jedinicama tako da nema pogleda preko svih jedinica, te ne donaša zaključke i naređenja tako da bi svi članovi štaba bili s time upoznati, što dovodi do čestih nesuglasica.

Kod zadnjih borbi naročito su se istakli drugovi: komandir i komesar 2. čete I bataljona Škrinjar Teodor i Krist Dušan, zatim vodnik 2. voda 3. čete Pajo Čučić, desetar Albert Boršić i partizan Vuković Petar. Iz 1. čete I bataljona istakli su se drugovi: Vuletić Mirko, Bajuk Hinko i Vuković Janko.

Za vrijeme borbe utrošio je I bataljon 2.560 metaka, a II bataljon 1.150 metaka.

Sam zamjenik komesara I bataljona ispucao je iz puškomitraljeza i puške oko 800 metaka, zašto je pozvan na odgovornost.

Jedinice ovog odreda nalaze se sada: I bataljon: Radatovići, Malo Lešće, Brezovica, a II bataljon: Oštre, Begovo Brdo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:[5]
si. otsutan

Komandant:
Boris Balaš, v. r.

M.P.[6]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1604, f. 2, dok. br. 5.

Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 66, str. 198-205.

[5] U to je vrijeme politički komesar Zumberačko-pokupskoga NOP odreda bio Jurica Draušnik.

[6] Okrugli pečat: Komanda vojnog područja Zumberak.

44

1943, lipanj 15.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Mjesnome komitetu KPH Zagreb s uputama za dalji rad

M A L O M E [1]

Dragi drugovi!

Najslabijom vašom stranom smatramo, što ne vladate poznavanjem političke situacije. Iz vaših izvještaja imamo samo sliku naše partijske organizacije, a kako živi, što misli i što radi narod svih slojeva, ne može se vidjeti. Ako se hoće znati, kako kuca bilo naroda, mora se ići u narod. To znači, da partija mora imati svoje oči i svoje uši u svim slojevima, u svim političkim grupama i u svim ustanovama. Te oči i uši jesu naši ljudi, koje treba pronaći na svim tim mjestima, ili ako ih nema, poslati ih tamo. A to nije teška stvar, ako se ne postavi usko, jer mi u našim redovima imamo ljudi iz svih slojeva. Treba shvatiti, da taj zadatak ne predstavlja nikakvu opasnost za onoga, koji ga vrši, jer se može vršiti potpuno legalno tokom svakodnevnog života i rada naših ljudi. Samo taj zadatak treba pravilno postaviti pred njih. Navodimo primjere: pronašli ste našeg čovjeka, koji pripada onom sloju ljudi, od kojega HSS počinje danas svoju organizovanu djelatnost i to je najpozitivniji politički uspjeh, kojega ste do sada imali. Ali to je, priznajmo, došlo spontano. No nemojte zaboraviti, da imade mnogo takvih ljudi, samo treba do njih doći. Drugi nam primjer još očitije govori, kako se može doći do ljudi. To je primjer nabavnog odbora. Čovjek, koji rukovodi tim odborom, pokazao je u kratko vrijeme dobar uspjeh /četiri gestetnera/ i to na taj način, što je baš u svome krugu pronašao ljude koji su voljni, da pomognu našu stvar. Nije negativno, što se drug, koji tim rukovodi, sam mnogo ne izlaže, jer je važno pokrenuti druge ljude na rad i dati rezultat. Također nije negativno, što ljudi, koje je on pokrenuo na rad, za sada hoće da rade samo sa njim, jer je to obična pojava kod ljudi, koji tek počinju raditi. Pravilnim rukovođenjem tih ljudi, oni će se osposobiti da rade i sa drugima, a to će biti, kad oni steknu povjerenje u našu organizaciju.

[1] Mjesni komitet KPH Zagreb.

Važno je da već sada ocijenite, koja su najvažnija mjesta, gdje već danas moramo imati ljude, koji će nam u svako doba moći dati vjeran prikaz stanja i političkog raspoloženja tih mjesta. Ljudi se grupiraju politički: HSS-ovci, samostalci, Jugoslaveni, klerikalci, bijela garda, stari frankovci, ustaše i t.d.; vjerski: pravoslavci, muslimani; pokrajinski i nacionalno: Dalmatinci, Slovenci, folksdojčeri. Sve te grupacije postoje i djeluju u Zagrebu. No vi nam o svima njima — osim HSS-a ništa ne javljate. A potrebno nam je na pr. znati, u kakvom su međusobnom odnosu gore spomenute grupacije, kakovi su njihovi stavovi po pojedinim političkim pitanjima, među kojim slojevima djeluju, kakovim se metodama služe, kakav im je program i da li ga uopće imaju; kako preostali zagrebački pravoslavci gledaju na partizane, a kako na londonce; kako muslimani gledaju na osnivanje muslimanske »dobrovoljačke« SS divizije; kako Dalmatinci gledaju na eventualno iskrcavanje Engleza na našu obalu i kako se odnose prema ustanku u Dalmaciji; kako ovdašnji Slovenci gledaju na bijelu gardu i tko je ovdje u rukovodstvu bijele garde /imamo obavještenja, da su pretstavnici bijele garde posjetili Pavelića i tražili, da im odobri ovdje rad/ i t.d. i t.d. Sa vama povezane ljude morate već sada imati u najvažnijim ustanovama: vojarnama, ministarstvima, glavnoj pošti, željeznici /ne samo u radioni, nego i u direkciji i prometu/, radio-stanici, glavnim bankama, električnoj centrali, vodovodu i plinari. Od tih mi danas imamo povezane sa organizacijom samo neke. A koliko je važno imati svoje ljude u svim tim ustanovama i to na važnim mjestima, najbolje svjedoči činjenica, što to i neprijatelj vidi. HSS na pr. već sada vrbuje Belina, da bi sutra imala svoga čovjeka u najvažnijoj novčanoj ustanovi. Mi moramo doći do ljudi u tim ustanovama, preko kojih možemo — ako i nisu komunisti — uvijek saznati političko raspoloženje i poslovno stanje u tim ustanovama.

Potrebno je još znati, u kojoj se mjeri odazivaju Zagrebčani za rad u Njemačku; kakav je odziv na Pavelićevu mobilizaciju; kakav je komentar građana na ulična ubojstva; kako narod gleda na prošlu i sadašnju ofenzivu protiv Narodno oslobodilačke vojske i t. d.

Svi vam ti zadaci neće biti teški, ako uzmete u obzir, da se do svih tih veza može doći preko rodbinskih i prijateljskih poznanstava naših ljudi i da već sada imamo svoje organizacije, koje će svršiti dio tih zadataka, samo ako im se to pravilno postavi.

Dok gore spomenute političke zadatke mogu vršiti i žene i ljudi iz naših redova, dotle drugarice iz AFŽ-a imaju i druge političke zadatke. Nije dovoljno, da te drugarice samo sakupljaju priloge. One moraju biti na pijacama i »repovima«. Tu se mora osjetiti, da postoji AFŽ. Spontani protesti žena, koji se javljaju na tim mjestima ne

• ju ostati osamljeni i neiskorišteni. Pored fabrika, gdje one već rade to je drugo važno mjesto, gdje one trebaju razvijati borbu žena Drugarice iz AFŽ-a moraju također na vrijeme saznati, da li protivničke grupe sakupljaju žene i u kojoj formi.

Preko omladine iz raznih slojeva može se također saznati političko raspoloženje. Taj zadatak treba postaviti Skoju, a i skojevskim rukovodiocima rastumačiti značaj političkog rada i mnoge načine, kako se može politički prodrijeti na mjestima, gdje još nemamo uticaja.

To je osnova, od koje morate poći u svome političkom radu, jer prije svega trebate poznavati konkretne prilike mjesta, u kome djelujete.

Ako ove gore postavljene političke zadatke ne riješite u kratko vrijeme, moraćete se služiti općim političkim frazama i ne ćete pronaći način i konkretne forme borbe protiv naših neprijatelja ovdje, koji su sve aktivniji i tako vas mogu pregaziti događaji. Ako još uzmete u obzir, da je Zagreb jedan od važnih političkih centara i da naša partija baš preko mjesne organizacije treba da dobije najbolji uvid o političkom životu i događajima, onda će vam biti još jasniji značaj gore postavljenih zadataka.

Vi ste imali izvjesnih političkih uspjeha /otkrivanje »komandira«[2] i grupe Rudolfa Šaleka, te najnovije grupe HSS-ovaca na Trešnjevki/, ali to nije dovoljno i na tome se ne smije stati. Kada se nešto otkrije, potrebno je to do temelja ispitati t.j. dovesti do kraja. Osim toga je potrebno pronaći uzajamnu vezu na oko izoliranih događaja i činjenica, da bi mogli pratiti rad neprijateljskih grupacija.

Osim gore navedenih općih najkonkretniji vaši politički zadaci jesu: pronaći, kakova je veza između grupe Pernar[3]-Smoljan[4]-Pavešić[5], grupe Rudolfa Šaleka i grupe HSS-ovaca na Trešnjevki; tko radi u »Sjevernom odboru« HSS-a pored ing-a Milivoja Petrika i kakav je zadatak toga odbora; da li je votstvo HSS-a već povezano sa bijelom gardom u Sloveniji o čemu govori »Slavonac«[6] u svome izvještaju; tko je pisao »Veritas«; koji ljudi štampaju »Sloboda i slavensko bratstvo« i »Jugoslavenska revolucija«; koja su strujanja u vrhovima ustaša i kakav je odnos tih strujanja prema Italiji ili Njemačkoj; kakav stav ima votstvo sindikata po akciji HSS-a i je li votstvo HSS-a tražilo vezu sa vrhovima sindikata i Radničke komore; poslati izvjesne naše ljude u sindikate.

[2] Đorđe Ivanković
[3] Ivan Pernar
[4] Bariša Smoljan
[5] Zvonimir Pavešić
[6] Ilija Jakovljević

Mi smo vam ranije postavili neke političke zadatke, koje niste još izvršili. Tražili smo, da pronađete imena ljudi, koji štampaju list »Sloboda i slavensko bratstvo«. Iako ste imali polaznu točku t.j. mjesto, gdje se štampa i jednu osobu, koja rastura, niste do sada otkrili ostale ljude. Dalje smo vam postavili, da pronađete, da li grupa Pernar-Smoljan-Pavešić ima veze sa grupom oko Rudolfa Šaleka i ako ima veze, u kakvom su odnosu te grupe i tu ste imali polaznu točku, jer u obe grupe imamo svoje ljude.

Što se tiče našeg organizacionog rada u Zagrebu, on je također prilično zaostao. Nemamo dovoljno sistema i plana u tom radu, a bez toga ne ćemo imati uspjeha. Treba početi raditi temeljito i planski. Prvenstveno vi morate imati pregled grada Zagreba. Treba poznavati u detalje sve tvornice t.j., koliko ih ima, što proizvađaju, u kojima se ulicama nalaze, koliko u pojedinim od njih ima radnika, kakovi su ulazi u tvornicu, ima li sporednih ulaza, da li su osigurani bunkerima ili stražama i kakav je naš uticaj u pojedinim od njih. Sve to moramo znati i o ostalim mjestima, gdje su mase /uredi, vojarne, škole, zajedničke nastambe/. Treba znati, gdje su bolnice i ambulante i u kojima od njih ima naših ljudi. Zatim poznavati sve vojničke objekte i one zgrade, koje mogu poslužiti kao vojnički objekti /crkve, škole, magazini i t.d./. Treba dobro poznavati sve glavne i sporedne ulaze i izlaze iz grada, kao i mjesta, koja mogu da posluže za to /ne zaboravite Savu/. Kada i to upoznamo i imademo stalno pred očima, mnogo će nam lakše biti organizirati naš rad u svim pravcima /organizaciono, partijski, vojnički i t.d./.

Iako u našoj mjesnoj partijskoj organizaciji ima još i sada prilično sektaštva i začahurenosti, ipak smo imali uspjeha u stvaranju partorganizacije. Ali je to samo jedan dio rada. Naša je partija ilegalna i nju treba znati sačuvati, a to je jedan od naših glavnih zadataka u organizacionom pogledu. No vi tu niste imali uspjeha, jer su nepotrebno pali mnogi naši najbolji drugovi. Nije dovoljno, što ste skretali pažnju drugovima, da se trebaju sklanjati kad prijeti opasnost hapšenja, nego je potrebno to i sprovesti u život. Ako se u tome nameću teškoće, onda ih treba pronaći i otkloniti. Ako nema dovoljno stanova, treba postaviti pred organizaciju, da ih se pronađe, a posebno svaki naš aktivista mora se osposobiti, da sebi nađe stan. Ako naš rad nameće aktivistima kretanje po stanovima i mjestima, gdje mogu pasti, treba rad obustaviti, dok traju zasjede. Ako se drugovi ne će da sklanjaju zbog nemarnosti ili iz nediscipline, treba da zato odgovaraju i budu kažnjeni.

U tome pitanju, kao i u pitanju primanja novih članova u partiju, morate napraviti odlučnu prekretnicu, jer ako to ne uspijemo,

e ćemo moći odgovarati važnim zadacima, koje pred nas postavlja **nartiia,** a za koje snosimo punu odgovornost.

Sadanji konkretni partorganizacioni zadaci jesu: uspostaviti I. i **II reon;** razdijeliti peti rajon, t.j. stvoriti šesti; stvoriti partijske ćelije u glavnim tvornicama; osposobiti kandidate za MK i RK; pri**premiti** što veći broj žena za partiju.

Napominjemo još jednu stvar: ne smije se dozvoliti, da i jedan naš aktivista bude poslan na ostvarenje zadatka, koji mu je postavljen, a da ne bude detaljno upućen od iskusnijih drugova.

Ne smije se dozvoliti, da rad strada i da drugovi padaju radi neupiićenosti.

Što se tiče vanpartijskih organizacija, iako su neke od njih pri**lično** masovne, nije im se svima posvetila jednaka pažnja. Tu ste do**nekle išli** linijom manjega otpora. Dajete na pr. stalno najveću po**moć** NOO-ima, koji su naša najmasovnija organizacija, a slabiju **pomoć** Skoj-u i AFŽ-u. Ne samo da treba sve organizacije jednako **pomagati,** nego one, koje su slabije,više nego ostale.

To se u vašem slučaju naročito odnosi na Skoj, koji treba da postane glavni izvor novih kadrova za partiju. Danas se mjesna partijska organizacija popunjava najviše iz redova NOO i nešto iz AFŽ--a, a skoro ništa iz Skoja. Ta se slabost mora otkloniti čim prije i to na taj način, da se pojača pomoć partije Skoju. To znači, da partijske ćelije i aktivi treba da stvaraju odbore USAOJa i grupe Skoja onde, gdje ih nema, a ondje, gdje ih je stvorila skojevska organizacija odvojeno od partije, partija treba da odredi svoje članove, koji će ići u te odbore i grupe, da aktivno učestvuju u njihovom radu.

Vaši konkretni zadaci u radu sa omladinom jesu: okupiti i organizirati antifašističku omladinu i osvajati omladinu, koja još koleba i koja je djelomično još pod uticajem neprijatelja; učvrstiti postojeće organizacije Skoja i Usaoja; teoretsko-političko podizanje članova naših omladinskih organizacija; sistematsko odgajanje Skojevaca u duhu Marksizma i pripremanje najboljih skojevskih aktivista za partiju.

Prema svim vašim dosadašnjim izvještajima se vidi, da AFŽ-u također niste posvetili dovoljnu pažnju. Smatramo, da vam je nepotrebno naglašavati, koliki je značaj uvlačenja u narodno-oslobodilačku borbu žena, u kojima leže ogromne neprobuđene snage. Ali podvlačimo posebni značaj toga rada. U sadašnjoj fazi rata imaju zene sve važniju ulogu u ratnoj proizvodnji okupatora. Žene domaćice, koje se moraju brinuti za porodicu, najteže osjećaju terete nestašice i skupoće. Muškarci bivaju sve više mobilizirani od neprijatelja, ili odlaze u partizane, te uskoro možemo imati situaciju, gdje će žene biti glavna snaga u cijeloj privredi. Ako mi ubrzo ne napravi-

mo prekretnicu u masovnom radu sa ženama, ne ćemo moći iskoristiti njihove snage u narodno-oslobodilačkoj borbi ni danas, kada treba da upremo sve snage, ni sutra, kada će biti potrebne još veće snage.

Vaši konkretni zadaci u radu sa ženama jesu: proširiti organizaciju AFŽ-a t.j. prodrijeti u sve slojeve žena i na sva mjesta, gdje se one masovno okupljaju /fabrike, uredi, pijace, »repovi« i t.d./; učvrstiti organizaciju AFŽ /redovni sastanci, dnevni red na njima, podjela rada, odgovornost za dodijeljene zadatke, teoretsko-političko podizanje članica organizacije/; omasoviti rad organizacija AFŽ-a, koje moraju biti na čelu svih akcija i borbi žena.

O I[7] govorićemo usmeno.

Mobilizacija u partizane ostaje jedan od glavnih naših zadataka. Tome pitanju morate posvetiti kako sada, tako stalno i ubuduće najveću pažnju. Proučite članak »Mobilizacija životni zakon ustanka« /»Naprijed« br. 3./. Dajte ga umnožiti i neka ga prouče svi naši aktivisti kako partijskih, tako i vanpartijskih organizacija.

Rad vašeg agitpropa je tek u začetku. Njega treba proširiti tako, da teret svakodnevnog rada obavljaju članovi agitpropa a ne vi kao partrukovodstvo. Zato morate nadopuniti agitprop komisiju sa najmanje još dva člana /po mogućnosti sa jednom drugaricom/. Umnožite i dajte da prouče svi partijci članak »Za bolju štampu« /»Naprijed« br. 3./, što će pomoći boljem razumijevanju jednog od najvažnijih sektora agitprop rada — naše štampe. Nekoliko smo vam puta govorili, a sada vam ponovno naglašujemo, da morate obezbjediti redovno izlaženje i rasturivanje radio vijesti. »Slobodna Jugoslavija« nam daje emisije, da ih koristimo u našem radu najšire ih popularišući /umnažanje, upozoravanje u našoj štampi, da se slušaju te emisije i t.d./, jer radio aparate posjeduje uski broj ljudi iz građanskih krugova. U »Narodnoj borbi« treba više pisati o borbi žena.

A sada nekoliko raznih stvari.

Stvar sa primjetbama druga Zagorskog[8] je ispitana. Njemu treba saopćiti slijedeće: 1./ Nije točno, da su 95% vodećih članova NOO u kotaru Zlatar bogati trgovci, vlasnici mlinova, upravitelji rudokopa i razni pomoćni šverceri, kako je on to naveo u svojim primjetbama, nego je naprotiv točno, da su to 99% siromašni ljudi i da među njima nema ni jednog trgovca ili sličnih. Treba pitati Zagorskoga, otkuda on zna, tko su vodeći članovi NOO, kada su NOO-i ilegalni i upozoriti ga, da ne donosi proizvoljne zaključke. 2./ Ako drug Zagorski primijeti na terenu Zlatar-Bistrice neke neispravno-

[7] Redakcija nije uspjela utvrditi na koga se odnosi.
* Stjepan Globan

ti neka drugarski upozori na to dotične drugove a nije potrebno, **da** piše optužbe nama, te stvar tako nepotrebno komplicira. 3./ Ako drug Zagorski poznaje u zlatarskom kotaru neke dobre ljude, za koie misli, da nisu obuhvaćeni našim radom, to također treba da **saopći** drugovima, koje pozna iz tog kotara. **4.**/ Na osnovu krivih zaključaka o tome, tko je u votstvu KP i NOO, Zagorski se i sam solidariše sa nekakovim zgražanjem nad tim votstvom, mjesto da je **zaštitio** ugled partije i NOO. Na to mu treba oštro skrenuti pažnju, jer **to** pokazuje i potcjenjivanje naših drugova tamo, što se ne smije nikako dozvoliti, jer su oni ispravni i imaju puno povjerenje partije.
5./ Jedan drug iz Zagorja u razgovoru sa nekim našim drugovima tamo prikazao Zagorskog, kao člana Ćaće.[9] Vjerovatno je tome razlog neskromno držanje druga Zagorskog. Treba ga pitati, kako je do toga moglo doći.

Drugovima iz OK Pokuplja treba da pošaljete jednoga crtača. Tako isto pošaljite im drugaricu II,[10] koja je stenografkinja i tipkačica. Ranije je radila kod III[11] kao činovnica, a sada, izgleda, da radi kod IV.[12] Ispitajte, da li nije uhapšena ili otišla u partizane. Drugovi iz Pokuplja su nam postavili kritiku na »Narodnu borbu«, koja glasi: »List nije konkretan i nema gotovo ništa iz života zagrebačkog radništva u prvom redu, a ni iz života naroda u Zagrebu uopće. Po našem mišljenju je on više jedan pregled događaja u svijetu, nego jedno glasilo NOO-a sa tolikim proletarijatom. Izgleda nam, da uredništvu nisu jasni zadaci, koji se postavljaju pred jedan naš list u ovim danima.«

Treba ispitati, da li je V,[13] učenica srednje tehničke škole, koja stanuje u VI[14] Skojevka. Ako je Skojevka, trebalo bi pokušati preko nje doznati, čime se bavi njezin otac, za koga smo obavješteni sa dvije strane, da je važna ličnost u »inteliđens servisu« i da ima veze sa Ljubljanom. To bi bio zadatak vaše obavještajne službe. Također nam pošaljite obavještenja o radio stanici u VII.[15]

VIII[16] nam je poslao preko OKZ pismo od nekog Luke[17], predsjednika kotarskog NOO, u kome taj Luka traži, da se uspostavi veza za slanje ljudi i materijala u odrede. Treba pitati VIII, da opširnije

[9] CK KP Hrvatske.
[10] Marica Lektorić
[11] Kao bilj.7.
[12] Isto.
[13] Nada Anić
[14] Kao bilj. 7.
[15] Isto.
[16] Isto.
[17] Isto.

rastumači, u kojem je kotaru taj Luka predsjednik i konkretno kuda on misli da treba ići taj kanal.

Obavješteni smo, da je prestala dobivati narodnu pomoć (800 kuna mjesečno) već tri mjeseca majka IX[18] i X[19] XI[20] iz Zagreba, koja stanuje XII[21] (Zelengaj) i to zbog toga, što je onaj, koji joj je dostavljao pomoć, otišao u partizane. IX XI je osuđen na smrtnu kaznu po Prijekom sudu u Zagrebu i pomilovan na deset godina Lepoglave, a X XI na tri godine logora u Staroj Gradiški. Toj majci treba hitno dati pomoć.

Neki XIII[22] XIV,[23] pod nadimkom Slavenski, slao je sanitetski materijal na svoju ruku banijskim partizanima, a poslije opet na svoju ruku otišao u partizane. On je tamo izjavio, da se neki sanitetski materijal nalazi ovdje kod njegovog brata XXV[24] (ime nije javio), koji radi kao trgovački pomoćnik kod špeceraja u prodavaonici konzumne zadruge na XV[25]. On poručuje, da treba doći i kazati njegovom bratu: »Poslao me je XIII Slavenski po paket, koji se nalazi kod vas«. Pošto mi ne znamo, tko je taj Slavenski, jer nije išao preko redovitih veza, to treba ispitati preko željezničara, kakav je to bio čovjek i da li se može imati povjerenja u njegovog brata, pa ako se dobije pozitivan odgovor, onda podići taj paket. Nama odgovorite o Slavenskom, da se može javiti dalje.

Šaljemo vam pismo od drugova iz naše pomorske sekcije (»Dragi druže Zvonko«). To pismo treba predati XVI.[26] Njegova majka stanuje XVII.[27] On je na službi u XVIII[28] kao XIX[29] a dolazi kući u Zagreb svake subote. Treba ga potražiti, predati mu pismo i ako hoće, poslati ga u partizane. Također vam šaljemo pismo za druga XX.[30] On je XXI[31], Zagreb, a stanuje u Vlaškoj ulici (broj nije javljen). I njega treba potražiti i predati mu list. Oba su ova lista dosta starog datuma, pa se prethodno raspitajte o tim ljudima, da nisu uhapšeni.

[18] Stjepana
[19] Sandora
[20] Jurekovića
[21] Kraljevac 15.
[22] Kao bilj. 7.
[23] Isto.
[24] Isto.
[25] Isto.
[26] Isto.
[27] Isto.
[28] Isto.
[29] Isto.
[30] Isto.
[31] Isto.

Šaljemo vam pismo, koje je došlo iz Moslavine s time, da se preda XXII,[32] koja je bila u martu i aprilu 1943. pročelnik jednoga kružoka intelektualaca na prosvjetnom sektoru (XXIII).[33] Kada se stvari nabave, treba ih poslati u Moslavinu.

Šaljemo vam pismo Ivana Brodnjeka, da se izruči njegovoj ženi. Recite joj, da mu momentalno ne može pisati. Toj ženi treba dati pomoć, a vi pošaljite za njega karakteristiku. Također šaljemo pismo Keke.[34]

Šaljemo vam pismo i letak o proljetnom takmičenju za MK Skoja. Potebno je, da im pomognete umnožiti letak i da ih upoznate sa sadržajem pisma.

Informacije o razgovorima Košutića[35] i Dolanskog[36] vam šaljemo natrag, što treba da produbite preko obavještajne službe. I to je jedna dragocjena polazna točka za ispitivanje djelatnosti HSS-a, koju niste dovoljno iskoristili.

Članak je »Laži ustaške štampe« dobar, ali samo treba ispitati, da li je zgodno, da se štampa, da se ne kompromitira onaj, koji daje te podatke.

Postoje braća Grozaj.[37] Jedan je ustaša, a jedan je naš. Ispitati, kakav je naš Grozaj, jer se tako najlakše ubacuju provokatori u naše redove.

Obavješteni smo, da je neki Mirko Tušković, koji stanuje u Filipovićevoj ul. 35. uhapšen, provalio mnoge ljude, a sada se slobodno šeće po Zagrebu. Ispitajte, što je s tim.

U radioni »Hrvatska krila«, koja se nalazi negdje kod Samoborskog kolodvora, radi mehaničar Holler, 50 god. star. On je ustaški kapetan i u službi je Gestapa. Imajte ga u evidenciji i upozorite naše ljude, ako ih tamo ima.

U decembru 1942. poslao je Skoj u partizane nekog Miroslava Naglića. On je Banjalučanin i bivši legionar iz Stockerau-a. U martu 1943. pobjegao je iz partizana. Treba to javiti Skoju i upozoriti, da paze, koga šalju.

Obavješteni smo, da je Kristović, namještenik Okružnog ureda, izgleda, provokator, jer da ga je u svoje vrijeme provalio provokator Kurelac ali da on ipak nije uhapšen. Obavjestiti drugove, da ga se čuvaju.

Dobili smo slijedeće saopćenje iz Moslavine: »U jednoj grupi mobiliziranih iz Zagreba došla su braća Milan i Jakob Šintić. Prvi

[32] Isto.
[33] Isto.
[34] Isto.
[35] August Košutić
[36] Kao bilj. 7.
[37] Isto.

je bio u logoru i navodno da je partijac, što svojim držanjem ne pokazuje. On je htio da se vrati u Zagreb, jer da je samo doveo svoju drugaricu u partizane, a da se on mora vraćati zato, da formira udarne grupe u Zagrebu. On nije pušten natrag, nego jeposlan u Slavoniju. Sa njima je u grupi došao i Martin Lončar, navodno skojevac, koji je bio duže vremena u logoru Jasenovac, a držanje mu nije u skladu s time, da je skojevac. Zato nam je sumnjiv. Sa njima svima je došao jedan tramvajac po imenu Stanislav Niki. Treba ispitati, kakova je to grupa ljudi, pa nam o tome javite. Nastojte, da ne šaljete sumnjivce u partizane.«

Šaljemo vam izvještaj druga Muslimana,[38] da vidite, kako treba pisati organizacioni dio izvještaja.

U budućim izvještajima izbjegavajte neodređenosti kao na pr. u zadnjem izvještaju, gdje kažete: »imamo desetak kandidata«. Mora se navesti točan broj.

U jednom od prvih izvještaja javljate, da u XXVIIIa/[39] imate 5 članova partije. Da li oni rade u jednoj ćeliji i jesu li radnici ili intelektualci?

U martovskom izvještaju na jednom mjestu stoji, da je izgubljeno 11 članova partije, a na drugom se mjestu kaže, da je nestalo 15 članova. Što je točno?

U aprilskom izvještaju kažete: »Prodrlo se u nova poduzeća »Gaon« i »Papirnicu«. To nisu nova poduzeća. Mi smo ih i ranije imali, samo su bila izgubljena.

Sva obavještenja, koja nam dajete o pojedincima, moraju biti data pod vašom odgovornošću, a ne da se dešava, kao kad ste zamijenili Britvu[40] sa Lalom.[41] Do sada se moglo primjetiti, da se u zadnjim hapšenjima partijci relativno dobro drže. Treba dobre primjere isticati drugima za ugled.

Pošaljite legalna i ilegalna imena drugova, koji su poginuli, njihove kratke biografije, mjesta gdje su poginuli i na koji su način poginuli.

Vodite strogo računa, da vam ponovno ne padaju karakteristike u ruke policiji. Doznali smo, da je osim Cvikeraševe[42] pala i karakteristika Mirka Peršena.

U zadnjem izvještaju pišete, kako ćete stvoriti rukovodeće tijelo u XXIV.[43] Nejasno nam je, kako to mislite. Da li mislite na XXV?

[3]* Ivan Mećar
" Kao bilj. 7.
[40] Slavko Petreković
[41] Ivan Javomik
[42] Borivoje Petrešević
[41] Kao bilj. 7.

Ponavljamo, da nam ne pišete više na ceduljicama i da metnete uvijek **datum.**

Zašto nam niste poslali prvomajski letak? Što je sa traženim

• **kama?** Zašto nam niste poslali »Narodnu borbu« br. 1 i br. 2. (po 10 primjeraka)? Zašto nam niste poslali »Sloboda i slavensko **bratstvo«** br. 4.? Da li je kod vas postojao neki Breko,[44] koji je imao **vezu sa** šusterom?[45] To pita jedan šuster, jer je izgubio vezu s njime. **U kojima** fabrikama imate odbore Usaoja? Zašto ste nam poslali ce-**duljicu** sa imenom Kvakan i dr.?

Šaljemo vam nekoliko domovnica za tehniku.

Ako možete nabavite diferencijal za auto »Steyer«, pa pošaljite G. Š-u. Javka i lozinka za GŠ ostaje ista (trgovina u XXVI)[46]

Šaljemo vam javku i lozinku, na koju možete dići namirnice, ko-**je** nam je dalo Pokuplje za siromašne porodice partizanskih boraca u Zagrebu. Tamo treba poslati samo jednog ozbiljnog čovjeka, koji **će** to postepeno prenijeti. Ostali ne smiju za to znati. Idući prema XXVI na desnoj strani — prije tvornice XXVII[47] — u polju prema **pruzi je** XXVIII[48]. Treba reći XXIX[49]. Odgovor: XXX.[50]

Sve važnije stvari treba šifrirati.

Približava se godišnjica mučkog napadaja na SSSR, kao i godišnjica našeg narodnog ustanka. Ako ste u mogućnosti, trebali bi za godišnjicu napada izdati letak, u kome ćete objasniti, kakovi su rezultati dvogodišnje herojske borbe Crvene Armije i svih slobodoljubivih naroda protiv krvoločnog fašizma i kakove su perspektive jedne i druge strane nakon dvije godine rata. Na kraju letka treba pozvati narod u borbu za konačno uništenje fašizma. Godišnjicu ustanka trebaju sve naše organizacije proslaviti pojačanim akcijama na svim sektorima rada. Na sastancima treba objasniti značaj junačke dvogodišnje borbe naše narodno oslobodilačke vojske i partizanskih odreda, kao i karakter te borbe i ulogu naše partije u njoj.

Nastojte, da nam što prije odgovorite bar na sitnija konkretna pitanja, koja smo vam u ovom pismu postavili, jer svakim danom iskrsavaju nova, pa ne bi bilo dobro, da se nagomilavaju.

Sa našim pismom treba upoznati Mjesni komitet.

Dne 15. juna 1943. Drugarski pozdarav[51]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

---

[44] Kao bilj. 7.

[45] Isto.

[46] Isto.

[47] Isto.

[48] Isto.

[49] Isto.

[50] Isto.

[51] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu bila Lepa Perović.

I	5156	2783	9574	6556	6728	1679	6255	3784	3857		
	6654	7788	3899	6158	2363	7643	5558	6987	5489		
	2976	1582	9537	6454	5326	5573	5896	1365	5645		
II	6352	2384	5255	6158	2358	5695	5475	5166	7575	8832	1932
III	4355	6355	7849	6152	2328	3293					
IV	8952	2555	1665								
V	5876	9522	3685	6155	3789	3289					
VI	5115	2355	1563	2758	8981	5535	8232	5984	5555		
	6652	8729	1883	2438	5543	3825	2374	8383	5293		
	6454	5563	5615								
VII	6438	5982	5537	8632	7958	1695					
Vili	6212	3164	5557	8796	8745	3863	2276	4526	1281		
IX	4332	4785	9815	4216	4555	7597					
X	4396	1555	7263	6272	1153						
XI	8895	3324	1855	5216	1756	5893	2198				
XII	5312	1165	5265	8798	1553	5625	4174	2183	5247		
	5576	7588	5493	2176							
XIII	5352	2565	5263	8734	2584	3261					
XIV	5338	2785	5245	6654	3758						
XV	4236	1556	5675	5816	9724	5657	2335	1568	7231		
XVI	8775	5563	7527	8134	4586	3281	8118	2564	9665		
	2858	9975									
XVII	4235	4586	5287	8732	5359	3831	2172	4186	3883		
XVIII	4136	3545	5667	6736	9723	1251					
XIX	2116	4525	3833	6672	7789	5285	8456	5926	1635		
	6718	9348	3257	6358							
XX	5255	3325	5859	8755	8584	3229					
XXI	4198	5567	1491	2816	9763	9221	6354	4565	5261		
	6752	8389	3677	4432	2761	5567	8834	3785	5815		
XXII	8672	3566	5277	6858							
XXIII	5132	2984	3267	8852	9586	9843	4112	6168	7641		
	8554	3362	7231	8137							
XXIIIa	4178	5556	7277	2816	9528	5655	5456	3722	3617		
	5156	6727	3481	2458	6355	7635	2216	2526			
XXIV	2636	5746	5677	6332	2161	5567	4235	8166	5575		
	6578	4943	3521	696							
XXV	5856	1784	9517	8235	6168	7465	8532	4783	5227		
XXVI	4438	6543	3525	8152	6788	5865					
XXVII	6536	3523	3865	2956							
XXVIII	4152	3582	3557								
XXIX	2636	4587	9257	8354	2581	3441	8752	8753	1853		
	2656	3582	9865	2494	7589	5587	6676	5963	3221		
	6454	6953	7615								
XXX	8134	9568	5415	8636	5721	3827	6576	6389	3853		

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/437

45

1943, lipanj 15.
Varaždin

Naredba Velike župe Zagorje svim općinama na području župe o ograničenju držanja gotovog novca i vrijednosnih papira u općinskim blagajnama u općinama ugroženima od partizana

Nezavisna Država Hrvatska
Velika Župa Zagorje u Varaždinu

Broj: Taj. 1144/1943. Varaždin, dne 15. lipnja 1943.

Predmet: Naredba vel. župe Zagorje o ograničenju
držanja gotovog novca i vriednostnih
papira u obć. blagajnama u obćinama
ugroženim od odmetnika.-

Na temelju čl. 66., 67. i 63. zakona o unutrašnjoj upravi i -a 4. zakonske odredbe o velikim župama izdajem sliedeću

NAREDBU

Sve one občine na području ove velike župe, koje su ogrožene od odmetnika, imadu ograničiti držanje gotovog novca u obćinskoj blagajni i to najviše do Kn 5.000.-, a isto toliko i u vriednostnim papirima, dok veće iznose od napried navedenog imadu predati u polog kod svoga poreznoga ureda.

Ova je naredba samo privremene naravi i odnosi se samo na sliedeće občine, koje su označene po nadležnoj kotarskoj oblasti i to:

I. područje kotarske oblasti u Zlataru — obćina Budinšćina, Bedekovčina, Lobor, Mihovljan, Mače, Hrašćina-Trgovište.
II. područje kotarske oblasti Krapina — obćina Krapina, Đurmanec, Petrovsko, Radoboj, Zabok, Začretje.
III. područje kotarske oblasti Ludbreg — obćina Ludbreg vanjska, Mali Bukovec, Martijanec, Rasinja.
IV. područje kotarske oblasti Varaždin — obćina Bartolovec, Jalžabet, Vidovec.
V. područje kotarske oblasti Novi Marof — obćina Breznički Hum, Gornja Rieka, Ljubešćica.

VI. područje kotarske oblasti Ivanec — općina Bednja i Maruševac.

Prekršitelji ove naredbe kaznit će se kaznom predviđenom u čl. 69. zakona o unutrašnjoj upravi, a koja ide u korist državne blagajne, a k tome će morati snositi možebitnu nastalu materijalnu štetu obć, načelnik i obć. blagajnik, koji su dužni odmah ovu naredbu izvršiti.

Ova naredba stupa na snagu, a na osnovu čl. 71. zakona o unutrašnjoj upravi u roku od 24 sata od dana dostave dotičnjoj općini po nadležnoj kotarskoj oblasti.-

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:

M. P.[1] Branimir Šimunić, v.r.

Kopija, umnoženo na šapirografu
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj br. 1114/1943

46

1943, lipanj 16.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o nedolasku delegata Povjerenstva CK KPH na osnivačku skupštinu ZA VNOH-a te o upućivanju Stipe Ugarkovića na rad u Povjerenstvo

Dne 16. V. 1943.

POVJERENSTVU C. K. ZAGREB

Dragi Stevo,[1]

vjerojatno Ti je poznato da je u Slavoniji otkrivena jedna razgranata organizacija Inteliđens servisa. Toj organizaciji je služio kao kurir neki Lala[2], koji je održavao naše veze između Srijema i Slavonije a putovao je i u Zagreb. S tim u vezi pala je sumnja i na kurira Janka[3], koji je u posljednje vrijeme bio u Primorju. Šaljem Ti

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Dizava Hrvatska
Velika župa Zagorje Varaždin

[1] Ivan Krajačić
[2] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[3] Gretić Zvonko

njegov zapisnik.[4] Ti si u najboljoj mogućnosti da provjeriš istinitost njegovih navoda. Odgovori nam što Ti misliš o cijeloj toj stvari.

Održana je osnivačka skupština ZAVNOH-a. Morali smo je **nažalost** održati bez Vaših delegata, iako smo Vam 15. V. pisali pismo **da** ih odmah uputite. Za dan-dva ćemo Vam poslati proglas i rezoluciju osnivačke skupštine ZAVNOH-a. Proglas umnožite u što **većoj** količini. Rasturite ga preko naših organizacija po svima selima, osobito hrvatskim selima. Na temelju proglasa, rezolucije i **naše** centralne štampe povedite intenzivnu i opširnu kampanju za populariziranje ZAVNOH-a kao jedinog i isključivog pretstavništva **Hrvatske.** Nije potrebno naglašavati od kolike je važnosti popularizirane ZAVNOH-a i podizanje njegovog autoriteta obzirom **na** hrvatsko nacionalno pitanje. Obavještavajte nas o toku te kampanje i njenim rezultatima.

Profesor[5] je stigao do nas. Ovih će dana doći njegova porodica koja se zadržava na Žumberku. U toku su pregovori sa njime. Ima izgleda da će se pregovori dobro završiti. Kad oni budu završeni, obavijestit ćemo Vas o njenim rezultatima i o tome što Vi trebate činiti.

Uputili smo Vam iz Zumberka Stipu[6] za Povjerenstvo. Javite da li je on stigao do Vas, kako se snalazi u poslu i kako radi. Po njemu smo Vam uputili i jedno pismo, kao odgovor na Vaš predzadnji izvještaj. Drug će se Stipe zadržati kod Vas mjesec-dva, a zatim će doći jedan drugi drug na njegovo mjesto.

Sa drugom smo se Markom[7] dogovorili o formiranju odjela u Zagrebu. On nam je javio, da će to ovih dana izvršiti.

Stigla je do nas ona drugarica Slovenka[8] i Slovenac.[9] Ja sam razgovarao sa njima. Izgleda, da su sve stvari razjašnjene.

Naš Agitprop prima razne stvari, ali nažalost ne može potvrditi da li je primio one stvari koje Vi navodite u zadnjem pismu. To ne može učiniti zbog toga, jer organizacije i ustanove, preko kojih te stvari idu, nikada ne navode od koga su ih primili da ih pošalju nama. Tako ispada kao da ih šalju oni a ne Vi.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu![10]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/441.

[4] Navedeni zapisnik nedostaje.
[5] Božidar Magovac
[6] Stipe Ugarković
[7] Marko Belinić
[8] Kao bilj. 2.
[9] Isto.
[10] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar CK KPH bio Andrija Hebrang.

47

1943, lipanj 16.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje članovima Komiteta na terenu o namjeri neprijatelja da napadne bolnicu, o sukobima s ustašama u Sošicama, Reštovu, Oštrcu, Reliću i Kostanjevcu, te o radu NOO i drugim pitanjima

OKRUŽNI KOMITET K. P. H.
Pokuplje
16. VI. 1943.

Dragi drugovi,

Kako smo vas već izvjestili bili smo u zadnjih desetak dana u stalnoj nekoj psihozi ofenzive. Namjere neprijatelja bile su da upadne u našu bolnicu, jer su obavješteni da je ostalo svega 150 partizana koji čuvaju bolnicu. Nakon četverodnevnih borbi i manevriranja naši su uspjeli istjerati ustaše iz Sošica, Reštova, Oštrca, Relića i Kostanjevca, dok su se sa Prekrižja povukli ustaše i Talijani prema Vrhovcu kod Ozlja nakon nekoliko dnevne pljačke po Prekrižju i okolini, kao i Krašiću. U Sošice i Oštre došli su ustaše iz Kalja. Nikakovih priprema nije bilo za kakovu ofenzivu, a i namjere neprijatelja nisu bile jasne za vrijeme njihovih manevriranja, jer su bili iznenađeni dočekom naših. Mi smo imali četiri mrtva i nekoliko ranjenih. Poginuo je član K. R. SKOJ-a za Žumberak Djuka[1] (Karlovčan) i mali Vojo,[2] te Milaković Janko, Žumberčan komandir čete.

Zbog tih događaja nije se moglo onako raditi kako bi to inače bilo. Do sada smo održali kotarsku i općinske izborne konferencije. Održali smo kratki kurs za agit-prop grupe koje su već na terenu o kojima smo vam već javili. Isto su kursu prisustvovali i članovi kotarske izborne komisije. Povodom predizborne kampanje prenešene su već direktive na sve masovne organizacije, odnosno na njihova rukovodstva i sada ona rade dalje. U radio vijestima izlaze članci da bi se i na taj način podržavala stalno kampanja. Izdan je proglas povodom imenovanja kotarske izborne komisije kao i povodom imenovanja općinskih drugi, a odmah slijedi povodom imenovanja selskih izbornih povjerenika. Da bi se sama kampanja, te izbori, a onda da bi svi bili upućeni postojeći N. O. Odbori u bit Narodne

[1] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[2] Isto.

vlasti, njenih zadataka i njene organizacije izdali smo 250 komada »Organizacija Narodne vlasti na oslobođenim teritorijama«. Dok se sprovedu izbori imaće tu brošuru svaki povjerenik i član izborne komisije, a ostatak imaće sve naše organizacije i rukovodioci. Povjerenici i izborne komisije trebaće nam vratiti svoje primjerke.

Rodoljub koji je već naštampan pred šest sedam dana slali smo već dalje, ali uvijek su se kuriri povratili jer da se ne mogu probiti. Odmah ide u štampu slijedeći broj. Vidi se stvarno da kasnim izlaženjem Rodoljuba pojedini članci gube na svojoj vrijednosti i ne daju ono sto bi davali navrijeme.

Naš N. O. Odbor općine Radatović ni u čemu se ne razlikuje od bivših starih općina u održavanju svojih sastanaka i u radu. Onaj stari sistem birokracije teško nestaje. Naša pomoć i podrška bila je premalena. Seoski odbori gotovo nigdje se ne osjećaju. Održavati često sastanke odbora, a još više sa narodom te tu rješavati ono što njih dnevno tišti, s čim se sastaju u svom radu (gospodarstvo, politika, ekonomija, zdravstvo, prosvjeta, N. O. Vojska itd.) nabavka najpotrebnijih stvari itd. na tome nastojimo sada pokrenuti odbore, aktivirati ih da postanu stvarno narodno oslobodilačka vlast proistekla iz borbe protiv fašizma.

Osim toga zapaženo u nekoliko slučajeva je da su naši aktivisti pojedine obitelji koji rade dok masa ostalih nije aktivizirana. Imamo na primjer nekoliko slučajeva da su iz jedne obitelji u rukovodstvu i A. F. Ž i N. O. O. i SKOJ, a djeca isto tako su aktivna. Time su onemogućeni da stalno rade jer njihova kuća itd. smetaju im u uspješnijem radu, još su uz nju čvrsto povezani.

Isto tako povodom izborne kampanje i povodom samih izbora održane su konferencije općinskih odbora AFŽ-a za Radatović i Sošice.

Radi našeg sastanka, izvjestite nas kada i gdje. Kod nas nema nikakovih novih promjena za sada i kako izgleda nema neprijatelj ni mogućnosti da tako nešto ubrzo nagomila ovamo. Posade su male i na onim starim mjestima, a drugo sve je čisto. U Krašiću i Draganiću nema ništa. Kostanjevac, Slavetić, Pribić svi čisti. Jedino su u Metliku Talijani dobili pet tanketa. Pojačanja nema.

Ovako koliko mi po svemu zaključujemo nikakove ofenzive neće na ovamo biti tako skoro, a radi sastanka vi tamo se sporazumite i odmah nam javite da se možemo ravnati.

Agit-prop CK javlja da još nisu primili štamparska slova i da će oni ususret poslati kurire da izvide gdje su zastala, a da mi isto tako sa svoje strane pošaljemo nekog da se izvidi gdje su i da se urgira da odmah idu dalje jer su hitno potrebna.

Nama pak trebaće isto tako štamparske boje, a najvažnije su nam lampe za radio ili možda novi radio, jer ovaj niti jedan ne vrijedi.

Od vas još nismo primili niti jedno pismo, naši svi kuriri nalaze se dolje.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski komunistički pozdrav
Benđo,[3] v. r.

Prilog: Proglas za Kotarsku izbornu Komisiju[4]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/126

48

1943, lipanj 16.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama protiv partizana u svibnju 1943. godine

»I. DIO

OPERACIJE I AKCIJE

U kojima su učestvovale pojedine čete na području 1. Domobranskog zbora u toku mjeseca svibnja 1943 godine, sa stečenim izkustvima i uočenim nedostatcima i grieškama.

1. V. 1943. a) Od postrojbi koje su ovog dana vršile taktičko osiguranje želj. pruge Koprivnica-Križevci upućeno je u razviđanje nekoliko vodova u pravcu s. Hudovljani-G. Križ i Topolovac, sa zadaćom pronalaženja partizana koji su bili uspjeli da se iz Kalnika prebace u sjeverozapadnu Bilo Goru.[1]

[3] Stjepan Koren, član OK KPH Pokuplje.
[4] Navedeni proglas nedostaje.

[1] Odnosi se na dijelove Kalničkog NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 116.

U poduzetom razviđanju upućeni vod od strane legionarskog sata koji se je kretao ka s. Hudovljani i u vođenoj borbi sa ovom skupinom imao 1 poginulog, 4 teže ranjena i 1 zarobljenog legionara. Poslije jednočasovne borbe ovaj vod morao se povući u s Peščenik.

b) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja.

2. V. 1943. a) 1. sat Zagrebačke ustaške bojne iz sastava posade Samobor izvršila je akciju razviđanja u cilju rastjerivanja odmetničkih bandi odnosno njihovih obhodnji koje ugrožavaju prostor: Plešivica — Prilipje — Vlaškovec — Orešje — Gonjeva — Okić Grad — Sv. Marija —pod Okićem —Sv. Marija —Galgovo — Molvice —Konščica. Odmetnička obhodnja pri nailazku ove sati povukla se je u pravcu Sv. Jane, a brojala je oko 16 partizana vrlo slabo naoružanih i odjevenih, bilo ih je čak i bosih. Ova obhodnja dielila je letke u kojima su pozivali mladiće da ne idu u Hrvatsku vojsku, već da se njime pridruže. Ovom pozivu se nije nitko odazvao.

b) Protiv spomenute partizanske skupine u s. Hudovljanima upućena je udarna konjanička sat, legionarska i pohodna sat 2. pješačke pukovnije. Poslije cijelog dnevnog krstarenja u pravcu sela gdje su se predhodnog dana zadržavali partizani iste su se u mrak povratile na svoje dionice osiguranja želj. pruge ne naišavši na partizane.

c) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja.

3. V. 1943. a) U 09,30 sati došlo je do borbe između naših snaga i odmetnika[2] jačine oko 200 kod s. Rasinica (7 km. južno od Ludbrega), u 13,30 sati istoga dana na mjestu t. zv. Jasenovac — Mikulin jarak (8 km. jug. z. od Ludbrega).

Naših gubitaka nije bilo.

Neprijateljski gubitci: 20 mrtvih i 4 zarobljena,

b) Razviđanje 2. sati I. bojne V. g. z. pravcem: Pokupsko — Suvača šuma —L. Stefanki. Po izbijanju sati iz šume Suvača dobijena jaka vatra od kojih 80—100 pušaka sa 2 strojnice. Povlačenje u redu

[2] Isto.

preko šume Suvača. 1 domobran ranjen. 1 sat II bojne V. g. z.: Viduševac —Rožankovići — Pokole. Kod k. 174 naišla na zasjedu od 50 — 60 pušaka i 4 strojnice, čelnica prihvaćena i odmetnici odbačeni, 1 domobran ranjen, 1 dočastnik zarobljen, 7 odmetnika mrtvih.

4. V. 1943. a) Grupa odmetnika jačine oko 150 napala je posadu Dubranec (dio 2. pohodne sati 12. p. p.) i istu zarobila. Naši gubitci: 1 častnik, 3 dočastnika i 25 domobrana zarobljeno. Neprijateljski gubitci nepoznati.

b) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez događaja.

5. V. 1943. a) Obzirom na novo stvorenu situaciju sjeverozapadno od Kapele zapovjedjeno je zapovjedniku 2. pohodne sati 1. p. p. da zorom 5. ov. mj. preduzme nasilno razviđanje pravcem: s. Botinac —s. Babotok —s. Jabučeta —k. 270 —Trnovka, sa zadaćom prikupljanje i provjeravanje podataka o pojavi partizana u selima oko Kapele. Noću 5. V. o. g. oko 800— 1000 partizana, naoružani velikim brojem sunarodnog oružja, dolazeći jednim djelom od s. Javorovca preko G. Zdelice i Babotoka a drugim od pravca s. Poljančani, izvršili su napadaj na Kapelu. Napadaj je usliedio u 01,30 sati pri čemu su partizani napadali sa sviju strana i trajao je sve do 04,30 sati kad su upotrebom velikog broja sunarodnog oružja i bombi uspjeli da probiju postave spomenute pohodne sati.

U vodećoj borbi sa ovom skupinom vlastiti gubitci su bili sledeći:

1 domobran poginuo.

6 domobrana teško ranjeno

40 domobrana zarobljeno, a potom poslije 2 dana pušteno iz zarobljeničtva.

Poslije ogorčene borbe partizani pretrpivši velike gubitke (po prikupljenim podatcima odveli su sobom 6 kola mrtvih i ranjenih), partizani su se povukli ka s. Zdelicama.

Uslied rastrojstva spomenute pohodne sati u Kapeli, ista je ovog dana smanjena od strane jedne njemačke bojne koja je bila upućena iz Bjelovara. Istog dana između 23,00 i 24,00 sata jedna skupina

partizana nepoznate jačine u dva maha izvršila je napadaj na postave 3. pohodne sati 1. p. p. koja se je nalazila na postavama oko V. Pisanice. Napadaji su bili odbijeni bez vlastitih gubitaka i posljedica po V. Pisanicu.

b) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez događaja.

6. V. 1943. a) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez događaja-

7. V. 1943. a) 1. poh. sat 14. p. p. i 2. sat Z. U. B. iz Marije Bistrice dala se je u potjeru za partizanima (oko 120), koji su se prebacili iz Kalnika u s. Mačkovica (5 km. z. od N. Marofa) i Greban Grad. Bitnica (pješke) I. top. sklopa sa 1 častnikom i 90 momaka poslana za zatvaranje doline r. Bednje kod Bele (12 km. j. z. od Varaždina).

Dodira sa neprijateljem nije bilo.

b) Primjećena je jedna partizanska skupina, oko 70 partizana, u reonu V. Poganac — vjerojatno na svom povratku iz Bilo Gore. U podhvatu protiv iste bila je odmah upućena koturaška bojna iz Rasinje i Prkosa...«

»... 8. V. 1943. a) Ista skupina partizana u povlačenju natrag u Kalničko Gorje razorila je dio želj. pruge kod Krušljevca (10 km j. od Varaždina). Poslani su u potjeru za tom skupinom 1. poh. sat 14. p. p., bitnica (pješke) iz Bele i 2 sat Z. U. P. B. Kod s. Ključ (5 km. s. i. od N. Marofa) došlo je do kratkog okršaja sa partizanskim zalaznicima.

Naših gubitaka nije bilo, a neprijateljski nepoznati.

b) Koturaška bojna koja je predhodnog dana bila upućena u podhvat protiv partizanske skupine od oko 180 partizana u s. V. Poganac. Prilikom podilaženja je jedna od dviju kolona podpala pod iznenadnu vatru što je kod ljudstva spomenute kolone imalo za posljedicu rastrojstvo i bez vlastitih gubitaka izgubilo 2 strojnice i 1 bacač.

c) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja.

9. V. 1943 a) Upućena je 1 poh. sat 14. p. p. i posada iz Varaž. Toplica u potjeru za partizanima koji su se pojavili između s. Petkovca i Kotari (11 km. s. i. od N. Ma-

rofa). Do dodira sa partizanima nije došlo, pošto su se isti brzo povukli u šume.
b) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez dogođaja.

10. V. 1943. a) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez dogođaja.

11. V. 1943. a) Koturaška bojna poduzela je krstarenje u Kalničkom Gorju u cilju ustanovljenja gdje se kreću i drže partizani. U toku ovog krstarenja bojna je kod V. Poganca naišla na jednu skupinu partizana i sa istom imala sukob bez vlastitih gubitaka. Partizanski gubitci ostali su nepoznati,
b) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja.

12. V. 1943. a) 1. sat XIII. ustaške bojne iz G. Vasi poduzela je jednim svojim odijelom, jačine 40 momaka i 2 dočastnika, izviđanja u pravcu: Višći Vrh — Kremenjak —Pećno —Đurići —Drašći Vrh —Željezno sa zadatkom da uništi i razprši manje dielove partizanskih bandi koje su se pojavile na ovom prostoru te ugrožavale i pljačkale inače mirno pučanstvo ovoga kraja. Oko 13.00 sati ova se je obhodnja kod Drašći Vrha sukobila sa skupinom od 30 partizana. Borba je trajala 3 sata. Partizani su se povukli u pravcu Vukovo Brdo, Oštre, Kokote, Sošice. Naši gubitci: nije bilo. Neprijateljski: 2 mrtva.
b) Između Rasinje i Prkosa napadnut je vatrom sa kote 214 (1. 1/2 s. z. od Prkosa) teretni samovoz koturaške bojne i tom prilikom ranjena 2 domobrana koji su bili u kolima. Kako su se u vremenu otvaranja vatre na teretni samovoz sa spomenute kote kretala 2 voda koturaške bojne, koji su imali zadatak razviđanja Ris Šume, to je ova partizanska skupina jačine od 50 — 60 ljudi bila napadnuta od istih s leđa, našto su se partizani razbježali ostaviviši na koti 2 mrtva partizana.
c) II. bojna: Hotnja —St. Farkašić. U 17,00 sati upućena preko Petrinje na prostoriju Gora —Marinbrod. XI. ustaška bojna: Dubranec —Mraclin —s. Vukovina. Nigdje se nije naišlo na odmetnike.

13. V. 1943. 1. sat XIII. ustaške bojne iz Gornje Vasi poduzela je nasilno izviđanje u cilju uništenja jače skupine odmetnika, koja se je nalazila kod s. Željezno. Pri-

je s. Željezno došle su obhodnje ove sati u dodir sa neprijateljem, te su iz dobrih zaklona podržavale vatru i čekale dolazak glavnine. Po dolazku glavnine prihvaćena je borba, nakon čega se je ova banda povukla u pravcu Oštrca, Plavci, Jezernice.

Naših gubitaka nije bilo.

Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih i 4 ranjena,

b) Koturaška bojna koja je vršila razviđanje pravcem: Prkos —Ris Šuma —s. Belanovo — Orsagovića Š. — Segovine imala je sukob sa jednom partizanskom skupinom sjeverozapadno od Prkosa bez vlastitih gubitaka...«

»... 14. V. 1943. a) 1. sat XIII. ustaške bojne iz Gornje Vasi, jednim dielom jačine 80 ljudi, izvršila je nasilno razviđanje prostora koji su zaposjeli partizani, a po izvješćima naših uhoda Hartje —Željezno —Drašći Vrh —Šinkovići. Ovaj odjel napao je odmetnike sa leđa i to iz pravca Pećno —Goljak —k. 464. Uslied iznenađenja neprijatelj se je raspršio u svim pravcima.

Naši gubitci 1 mrtav.

Neprijateljski gubitci: 17 mrtvih i 35 ranjenih...«

»... 15. V. 1943. a) Jedan odjel jačine 2 dočastnika i 40 momaka 2. sati XIII. ustaške bojne iz Novog Sela vršio je razviđanje prostora i sela: Pavkovčići — Višošević — Brezovac — Golubinci, a na koje je prostoru prema izvješću naših uhoda bila pripremljena hrana za 120 partizana. Partizani su našu obhodnju primjetili sa kote Zečak i dali se u bieg u pravcu Pribića kroz šumu, te tako do borbe nije došlo.

b) Noću 15. V. o. g. jedna skupina od oko 80 partizana napala je želj. postaju Rovišće (na pruzi Bjelovar — Križevci) i tom prilikom zapalila želj. skladište a u samoj postaji uništila brzoglasni uređaj. Od 10 zarobljenih domobrana željezničke straže na ovoj postaji 6 je uspjelo da pobjegnu od partizana a preostala 4 odvedeni su u pravcu s. Topolovca kuda su se partizani po izvršenom napadaju povukli. Upućeno pojačanje t. j. udarni vod 1. pješačke pukovnije po dolazku u Rovišće nije više naišao na partizane jer su se isti mnogo prije odlazka iztog udaljili.

c) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja...«

»... 17. V. 1943. a) Legionarska sat koja je vršila razviđanje u reonu svoga osiguranja želj. pruge pravcem: Donjara —k. 251-k. 244-k. 214 —Večeslavac —V. Sesvete — k. 163 — Komari, sukobila se je sa jednom partizanskom skupinom nepoznate jačine u 12,00 sati, prilikom podilaženja s. V. Sesvete. Poslije kraće borbe partizani su se razbježali dielom u jugozapadnom a dielom u jugoistočnom pravcu. Vlastitih gubitaka nije bilo, a protivnički: 2 poginula. ..«

»... 18. V. 1943. a) Partizani su izvršili napad na želj. i oružničku postaju Budinšćina. Željezničku postaju su opljačkali t. j. iz blagajne odnijeli 100.000 kuna, spalili sve spise i uništili unutarnji brzoglasni i brzojavni uređaj. U borbi je jedan naš oružnik ranjen, a ostali oružnici razoružani i odvedeni, ali su kasnije pušteni, no bez oruđa i odjeće...«

»... 19. V. 1943. a) Grupa partizana od oko 100 ljudi napala je s. Lobor (7 km. s. od Zlatara). Spalili su općinske spise i opljačkali poštansku blagajnu,
b) Noću 19/20. o. g. u 02.45 oklopni vlak, koji je iz Koprivnice bio upućen u Križevce sa zadaćom obhodarenja naišao je između želj. postaje Carevdar i Majurec na postavljenu minu. Oklopnom vlaku se nije ništa desilo, te je produžio ka Križevcima, a pruga je ostala neoštećena...«

»... 20. V. 1943. a) Radi uništenja partizanske skupine odaslano je u Novi Golubovec 1 častnik i 50 momaka iz I. top. sklopa; 40 ustaša iz Marije Bistrice preko Zlatara i Mihovljana te 1 vod ustaške vojnice iz Krapine.
Na Veterničkoj Gori (1. 1/2 km. od N. Golubovca) prikupljena bitnica (pješke) I. topničkog sklopa stupila je u borbu sa partizanima, koji su pobjegli u smjeru Petrove Gore (3 km. i. od Veterničke Gore).
Naši gubitci: 1 razvodnik I. top. sklopa poginuo.
Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 3 ranjena.
Dielovi: 1. sati Z. U. P. B. iz Samobora, prilikom zauzimanja postava na Vlašić Brdu, presreli su dva partizanska teklića, koji su se kretali cestom za Kostanjevac i na iste otvorili vatru.

Naši gubitci: nije bilo
Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen...«

»... 21. V. 1943. a) Postrojbe koje su bile upućene 20. V. o. g. u Novi Golubovec imale su nastaviti progon partizana preko Petrove Gore. Međutim u noći seje ta skupina partizana prebacila kod Očure i kretala se prema G. Jasenju (7 km. s. z. od Novog Golubovca). Bitnica I. topničkog sklopa (pješke) upućena je preko s. Bednje (7 km. s. od Novog Golubovca-samovozima), ustaše i oružnici preko Šekolje (k. 740)
4 km. z. od Novog Golubovca, a ustaše iz Krapine imali su preko Strahinšćice (k. 847) (10 km. zapadno Novog Golubovca) napasti partizane. Kod Šekolje došlo je do kratkog okršaja sa partizanima koji su biegom izmakli.
Naši gubitci: nije bilo.
Neprijateljski gubitci: nije poznato.
Obhodnja 2. sati XIII. ustaške bojne jačine 1 dočastnik i 7 momaka bila je upućena na osiguranje ceste. Prilikom prolaza kod s. Proseka-k. 705 ova obhodnja je bila napadnuta iz zasjede sa jakom vatrom. Na pucnjavu iz Novog Sela upućena je jača obhodnja, ali nije došla u dodir pošto su se partizani povukli.
Naši gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen.
Neprijateljski gubitci: nisu poznati.
b) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez događaja...«

»... 23. V. 1943. a) Po obavijesti da se neprijatelj nalazi u s. Putkovec, prebačeno je 50 ljudi 6. sati Z. U. P. B. iz Krapine zajedno sa oružnicima u imenovano selo. U
11,00 sati naš upućeni odjel napao je spomenuto selo iz koga su odmetnici pružali odpor. Nakon 2 sata borbe neprijatelj je bio razpršen.
Naši gubitci: nije bilo
Neprijateljski gubitci: nije poznato.
Upućen je 1 vod 6. sati Z. U. P. B. iz Krapine zajedno sa oružnicima u potjeru za partizanima, koji su javljeni i viđeni u okolini Đurmanca, kod. s. Putkovec (2 km. j. ž. od Đurmanca). Došlo je do borbe. Partizani su izmakli u pravcu Pregrade.
Naši gubitci: nije bilo.
Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih.

b) Noću 23. V. o. g. jedna partizanska skupina od oko 80 partizana uspjela je da izvrši napadaj na željezničku stražu kod Severina i da od 12 stražara želj. straže zarobi dvojicu. Ostali su se uspjeli povući.

Noću 23/24. V. o. g. oklopni vlak naišao je na postavljenu minu (2 km. s. z. od želj. postaje M. Rieka) i uslied nastale eksplozije lokomotiva i topnička kola izkočila su iz tračnica i kupola ovoga posljednjega oštećena. Pruga je bila oštećena u dužini od 8 metara.

Pojavila se jedna partizanska skupina od oko 1000 partizana kod s. Lipnice (6. 1/2 km. s. z. od Vrbovca). U potjeru za istom upućena je 1. sat koturaške bojne. Ali u poduzetom poduhvatu nije naišla na istu...«

»... 24. V. 1943. a) Oko 24.00 sati nepoznati broj partizana došao je u Sesvete (10 km. i. od Zagreba) i iz državne zgrade Vajnberger razoružali stražu od 14 domobrana i 1 narednika te iste odveli sobom. 1 domobran i 1 razvodnik pobjegli su u općinsku zgradu. Odvedeni domobrani pripadaju radnoj bojni. Od kuda su partizani došli i kojim su se pravcem povukli nije poznato.

Borbe i žrtava nije bilo.

b) 1. sat XI. ustaške bojne prilikom asistencije prilikom prisilnog odkupa hrane u G. Sredicama (15 km. južno od Koprivnice) naišla je na jednu partizansku skupinu nepoznate jačine i u vođenoj borbi bez vlastitih gubitaka uspjela je da ubije 7 partizana i 1 težko ranjeg živog uhvatiti koji je nakon kratkog vremena umro...«

»... 25. V. 1943. a) U 00,00 sati oko 400 partizana napalo je posadu Lekenik koju su nakon kratke borbe zauzeli i zarobili 1 razvodnika i 12 domobrana od 2 pohodne sati 12. pješačke pukovnije, a od domoradne bojne koja je bila u Lekeniku 16 domobrana stražara i 60 domoradnika.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Neprijateljski gubitci: nije poznato,

b) Noću 25/26. V o. g. na želj. pruzi između želj. postaje Sokolovac i Lepavine pronađena je od strane obhodnje 3. sati koturaške bojne, koja je pregleda-

vala želj. pruga pred polazak vlaka, jedna od strane partizana postavljena mina koja je odmah odstranjena.

Iste noći napadnut je od strane jedne partizanske skupine nepoznate jačine konjanički vod kod Majurca. U vođenoj borbi poginulo je 2 domobrana, dok je 1 teže ranjen a 7 nestalo (među ovima 1 zastavnik i 2 dočastnika). Partizani su zapljenili: 1 bacač, 1 tešku i 1 laku strojnicu, 2 šmajsera, 2 granate za bacač, 1 tešku i 1 laku strojnicu, 2 šmajsera, 2 granate za bacač i nešto opreme. Zbog izravne ugroženosti Križevaca upućena 25. V. o. g. 1 ustaška sat XI. ustaške bojne radi osiguranja istoga.

c) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez događaja-

26. V. 1943.

a) Noću 26/27. V. o. g. oko 12,00 sati jedna manja skupina od oko 80 partizana dolazeći od Bereka (18 km. j. od Bjelovara) izvršila je jedan manji napadaj na Ivanjsku. Napadaj je odbijen i u vođenoj borbi 1 domobran lakše ranjen.

Ovoga dana XI. ustaška bojna prilikom asistencije pri prinudnom odkupu hrane u V. Pogancu bila je napadnuta od jedne skupine od 120 partizana. U vođenoj borbi partizani koji su imali 8 mrtvih, bili su odbijeni bez vlastitih gubitaka.

Prilikom ove borbe poginuo je organ Zempra, a u borbi zapljenjene su 4 puške i 1 dalekozor.

Pojavom partizana iz Moslavine pojačava se pritisak kako prema sjeveru ka rieci Česmi koja se od strane pojedinih partizanskih skupina prelazi sve do ceste Bjelovar —Gudovac —Srpska Kapela, tako i u sjeverozapadnom pravcu t. j. na pruzi Križevci—Dugo Selo. Noću 24/25. V. o. g. napalo je u 01,00 sati oko 80 partizana želj. postaju Gradec i Repinec. Kod ovih postaja zarobljene su željezničke straže.

Postaja Gradec je zapaljena, tako isto i želj. skladište, 1 kompleks drva i općina. Na želj. postaji Repinec uništen je brzoglasni uređaj. 100 met. j. z. od ove postaje pokušano je razvaliti prugu ali se u istom nije uspjelo.

Ovaj napadaj izvršili su Moslavački partizani u suradnji sa partizanima koji su viđeni kod s. Lipnice.

c) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga —bez događaja.

27. V. 1943. Upućena je obkoparska sat. I. gorske divizije iz Siska u Lekenik, odkuda je istog dana krstarila u pravcu s. Cerja. Sat je u samom s. Cerju naišla na 25 odmetnika, koji su otvorili vatru i pod zaštitom iste se povukli u šumu. Zvonar seoske crkve zvonio je prilikom dolazka naših na uzbunu, pa je uhićen zajedno sa kućegazdom u čijoj kući su bili odmetnici i isti su sprovedeni u Sisak. Oko 23,00 sata odmetnici su ponovno napali na Lekenik te je borba trajala do 03,30 sti. Odmetnici su odbijeni sa gubitcima:

Naši gubitci: 2 mrtva i 1 ranjen.

Neprijateljski gubitci: 20 ranjenih...«

»... 28. V. 1943. a) Oko 03,00 sati neprijatelj jačine oko 200 napao želj. postaju Konjšćina. Razoružana je i zarobljena željeznička straža. Domobrani nisu ispalili ni naboja. Uništili su postajne uređaje i zapalili skladište. Po izvršenom činu povukli su se u pravcu Petruševca — Belca.

1. sat XIII. ustaške bojne iz Gornje Vasi vršila je nasilno izviđanje na prostoru Pećno i okolice, te se je kod s. Stića sukobila sa jakim partizanskim odredom. U višesatnoj borbi banditi su se u neredu povukli u pravcu Drašćeg vrha.

Naši gubitci: 1 dočastnik mrtav i 1 dorojnik ranjen. Neprijateljski gubitci: nisu poznati.

1. sat Z. U. P. B. iz Samobora vršila je izviđanje u pravcu: Braslovlje — Prekrižje— Plešivica —Prilipje —Vranov Dol. Kod Vranov Dola sat se je sukobila sa 3. četom II. bataljona XIII. proleterske brigade. Uslied nadmoćnosti protivnika, povoljnijeg njihovog položaja i jer je postojala mogućnost obkoljavanja, pod zaštitom mraka sat se je povukla na Plešivicu, gdje je postavila zasjede i zanoćila.

Naši gubitci: nije bilo.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 8 ranjenih. Među mrtvima nađen je zamjenik komandira 3. čete II. bataljona Stančić Dragutin.

U noći između 28/29. V. o. g. skupina partizana od oko 300 napala je jedriličarsku školu u Sv. Nađelji.[3] Ovom prilikom je zarobljeno oko 60 naoružanih domobrana zrakoplovaca, 56 pitomaca jedriličarske škole, te svi častnici i nastavnici škole. Partizani su opljačkali sve a pored pljačke zapalili 2 zrakoplova i sve barake i nastanbene zgrade, odveli sobom 2 teretna samovoza i 2 osobna samovoza. Osim častnika, nastavnika i nekoliko domobrana svi su pušteni i po grupama vraćaju se u svoje jedinice. Neki od častnika i domobrana dragovoljno su ostali kod partizana.

b) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez dogođaja.

29. V. 1943. a) U 23,10 sati partizani jačine od oko 150 ljudi napali su želj. postaju Budinšćina.[4] Borba je trajala 20 časaka. Ustaška posada (20 ustaša) napad je odbila. Neprijatelj je oko 03,30 sati prešao državnu cestu Zagreb —Varaždin kod s. Breznice i uputio se u pravcu Draškovića.

Naši gubitci: nije bilo.

Neprijateljski gubitci: nepoznato...«

»... 30. V. 1943. a) Noću u 01,30 sati partizani sa tri strane su napali Ludbreg. U tom napadaju upotrebili su prvi puta bacače mina, kojima su nastojali razrušiti električnu centralu u gradu. Napad je trajao oko 1 sat nakon čega su se partizani povukli u šume.

Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani,

b) Noću 29/30. V. o. g. jedna partizanska brigada (navodno XVI) jačine oko 1000 partizana izvršila je napadaj na Bulinac. Napadaj je odpočeo u 23,40 sati i trajao sve do 04,00 sati kada je napadaj odbijen. U vođenoj borbi u kojoj su partizani upotrebili i bacače mina, 1 naš domobran je poginuo, 1 težko ranjen i 15 nestalo. Odmah po prijemu ovog izvješća upućen je iz Bjelovara udarni vod 1. pješačke pukovnije i 1 njemačka sat koje su stigle pošto su se partizani već bili povukli.

[3] Napad izvršio Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 4.

[4] Napad izvršila Zagorska četa, iz sastava Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 192. i 195.

Protivnički gubitci su bili: 2 poginula i 1 se predao sa puškom.
Spomenuti nestali domobrani su se povratili,
c) Razviđanje dielova V. gorskog zdruga — bez dogođaja.

31. V. 1943. a) Noću oko 01,00 sati napadnuta je straža kod reflektora u Sv. Klari[5] (9 km. s. z. od V. Gorice). Tom prilikom su partizani razoružali i svukli 18 domobrana, poveli ih sobom i nakon toga pustili.
Partizana je bilo 100 naoružanih puškama i strojnicama. Došli su iz nepoznatog pravca a otišli su u pravcu šume »Obrež« (12 km. z. od V. Gorice). Borba uobće nije vođena.
b) Noću 31 ov. mj. jedna skupina partizana napala je i upala u s. Kapelu (13 km. i. od Vrbovca) i u istom ubila 1 oružnika pripravnika i svukla nekoliko domobrana koji su bili na dopustu. Partizana je bilo oko 30.
c) Razviđanje dielova V. gor. zdruga — bez događaja-

B. — I Z K U S T V A

1. — Partizani koriste za rušenje želj. pruge eksploziv koji se upotrebljava u rudnicima. Mine prave na taj način, da limeni valjak (žljeb) promjera do 15 cm. napune eksplozivom đo 10 kgr., obje strane žljeba zatvore čepovima. Pomoću baterije džepne lampe dovode do paljenja mine a prilikom prelaza točkova lokomotive preko iste.

2. — Odmetnici napadaju u sve većim grupama. Njih vode domaći ljudi, dok se sa strane pridošlih odmetnika vrše prepadi i pljačke, a domaći za ovo vrieme ostaju po strani.

Glavni cilj im je da pobune rudare u Zagorju što pokušavaju pomoću letaka, ovo se podkrepljuje činjenicom, da se je nekoliko seljaka iz s. Gornje Jesenje odmetnulo u šumu.

3. — U zadnje vrieme odmetnike podpomažu i djeca od 14— 16 godina, koja vrlo dobro služe za razviđanje.

4. — Partizani i nadalje izbjegavaju borbu sa nadmoćnijim snagama. Pretežno u jačim skupinama napadaju pojedina slabija odjeljenja.

[5] Napad izvršio Drugi bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 198.

Gotovo u svim podhvatima došlo se do zaključka da su partizani na području 1. pješačke divizije imali uvijek više uspjeha od naših postrojbi, blagodareći dobroj organiziranoj obavještajnoj službi koja je rasprostranjena gotovo kroz čitavo Kalničko Gorje i Bilo Goru gdje imadu mnogo sebi naklonjenog pučanstva.

Pučanstvo suviše dockan javlja o pojavi partizana u njihovim mjestima te preduzeti podhvati razviđanja ostaju bez uspjeha.

5. — U toku ovog mjeseca svoje djelovanje partizani su na području Zagreba (operativnom) usredotočili na uništavanje državnih objekata, naročito u Zagorju.

6. — Treba naglasiti da sigurnost visokih ličnosti koje se voze u insurgiranom području sa oružanom pratnjom nije zajamčena ako se ne drži u tajnosti cilj samoga puta.

7. — I izkustva koja su navedena u relaciji za mjesec travanj.

C. - NEDOSTATCI I GRIEŠKE:

1. — Djelimično je neprijatelj bolje naoružan nego vlastite čete što nepovoljno utiče na moral momčadi, naročito pričuvnika.

2. — Oskudica u brzim prevoznim sredstvima, uslied čega se neprijatelj ne može uspješno progoniti.

4. — Posade bi trebalo mienjati, jer su uslied danonoćne službe premorene.

5. — Dojavna služba prema neprijateljskoj vrlo slaba. Mještani bojeći se osvete — ne javljaju pokrete odmetnika, a u koliko jave to je obično kasno, čak poslije nekoliko dana.

6. — Na području 1. pješačke divizije, operativne snage sa kojima se sada raspolaže nedovoljne su za veliku insurgiranost Kalnika i Bilo Gore.

7. — Kao i nedostaci i greške koje su navedene u relaciji za mjesec travanj .—

ZASTUPA ZAPOVJEDNIKA
M. P.[6] Pukovnik (Kovaček)
Kovaček, v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, f. 2-1, dok. br. 11.
Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 164, str. 442-456.

‘ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedništvo I domobranskog Zbora
Glavni stožer

49

1943, lipanj 16.
Zagreb

Dopis Velike župe Prigorje kotarskim oblastima u kojemu se prenosi stav Ministarstva oružanih snaga NDH u vezi s kritikama oružanih snaga, što šteti ugledu i umanjuje vjeru naroda u te snage

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA -
VELIKA ŽUPA PRIGORJE

—V—T—Broj 315/1943— Zagreb, 16. lipnja 1943.—

PREDMET: Kritika rada oružanih snaga

KOTARSKOJ OBLASTI 1-7.
na ruke gosp. kotarskog predstojnika

Od Ministarstva unutarnjih poslova —U—M—V—T—Broj 68—1—1943. od 5. VI. o.g. primljen je ovaj razpis:

Ovo ministarstvo primilo je od ministarstva oružanih snaga dopis od 2. VI. 1943. br. 5511/taj—1943. sliedećeg sadržaja:

»U zadnje vrieme učestali su zahtjevi na Glavni stožer za pojačanje posadnih četa, za energičnije akcije za progon odmetnika, za ponovno oboružanje pučanstva i neprekidno se traži da Glavni stožer brzim i snažnim podhvatima suzbije djelovanje partizanskih bandi. Ne dobivši uviek i na vrieme potrebnu oružanu pomoć, razni upravni i ustaški dužnostnici javno kritiziraju rad vojničkih zapovjednika pa i samog Glavnog stožera na podpuno neopravdani i često neznalački način. Ta kritika prenosi se i na narod, što može imati teških posljedica na ugled i vjeru naroda i naše oružane snage.

Glavni stožer uviđa brigu dužnostnika za poboljšavanje stanja u zemlji, ali se on sam nalazi u položaju, da ne zapovieda sa četama i ne rukovodi akcijama, pa ne može ni izraziti svoj puni uticaj.

Naslovu su već poznati zapovjedni odnosi u zemlji pa bi trebalo i mjerodavnim dužnostnicima objasniti, da u njemačkoj zoni sa svima našima i njemačkim naoružanim snagama zapoviedaju viši njemački zapovjednici, a u talijanskoj zoni talijanski. Ovi zapovjednici se opet upravljaju prema smjernicama svojih vrhovnih zapovjedničtava, u čije se odluke ne mogu umiešati ni oni, a još manje Glavni stožer.

I nama i saveznicima je stanje u zemlji dobro poznato i stalno se poduzimaju mjere da se svi krajevi zemlje što brže i podpunije očiste i zaštite.

Glavni stožer ne propušta ni jednu prigodu, da kod saveznika zastupa čisto hrvatske probitke i neprekidno da se ugroženim krajevima na vrieme ukaže moguća pomoć, a saveznici pokazuju razumievanje za naše potrebe i prema njima usklađuju svoj rad, diktiran po zapovjedima svojih viših zapovjedničtava.«

Ovo Vam se dostavlja radi znanja i u svrhu da povjerljivo upozorite podređene organe neka javno ili u posebničkim razgovorima ne kritikuju rad naših oružanih postrojbi, jer to štetno djeluje na zajedničke probitke naše zemlje i njene oružane snage.—«

Dostavlja se pozivom na znanje i postupanje —

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN
Dr. Lamešić,[1] v.r.

M.P.[2]

M.P.[3]

Original strojopis
Sign, AH, KOS, kut. 8, taj. br. 59/1943.

50

1943, lipanj 17.

Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe MK KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o sabotažama i napadima partizana na željezničke pruge u sjeverozapadnoj Hrvatskoj od 1. svibnja do 17. lipnja 1943. godine

I V. Voganj. Minirana pruga u dužini od 50 m.
„ Rasinja —Čukovec. Minirana pruga 120 m.
2. V. Jalžabet —Ludbreg. Minirana pruga 20 m i uništeno 29 brzoj, stupova.

[1] Marko Lamešić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje Zagreb
[3] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Samobor, taj. br. 59, od 22. VI 1943. godine.

3. V. Blinjski Kut —Sunja. Miniran vlak, Uništeno 5 cisterni i pruga 140 m.
4. V. Ruma. Sabotaža na pruzi, Izvrnuta tri vagona.
5. V. Našička Breznica. Napadnuta postaja, svi uređaji uništeni.
" Ruma —Vrdnik. Miniran vlak. Uništene 2 lokomotive i 4 vagona
6. V. Sunja —Blinjski Kut. Miniran i zapaljen teretni vlak. Izgorilo 12 cisterni i 12 vagona. Pruga uništena 400 m.
7. V. Zvečaj — Generalski Stol. Miniran vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona. Uništeno 50 m pruge.
8. V. Novi Marof. Minirano 100 m pruge.
11. V. Bubnjarci. Napadnut talijanski vlak mitraljeskom vatrom.
12. V. Prečac /Dugoselo/. Napadnuta postaja i uništeni svi uređaji-
13. V. Nikinci /Ruma/. Zapaljena stanica i svi uređaji.
" Gomirje —Ogul. Hreljin. Miniran vojnički vlak i napadnut mitraljeskom vatrom. Mrtvi: 1 talijanski vojnik i 2 ustaše.
14. V. Žitomislić—Buna. Miniran želj. most.
" Gornje Dubrave. Miniran ustaški oklopni vlak. Uništena pruga 50 m.
15. V. Zvečaj. Minirana pruga 50 m.
" Babino Selo. Minirana pruga 300 m.
" Rovišće. Zapaljena stanica. Uništeni uređaji.
" Ozalj. Napadnut talijanski vlak mitraljeskom vatrom s lijeve obale Kupe.
16. V. Lipovljani. Napadnuta stanica. Uništeni uređaji.
" Rovišće. Zapaljena stanična zgrada.
" Šaš. Zapaljena stanična zgrada.
" Surčin — Dobanovci. Zapaljena stanica i svi uređaji.
" Pitomača. Odvedeno 35 vagona živežnih namirnica. Uništeno 160 m pruge i svi uređaji.
17. V. Noskovci — Mosl. Crnac. Uništena stanična zgrada i svi uređaji.
» Ogul. Hreljin —Gomirje. Miniran vlak. Napadnut mitraljeskom vatrom. Izgorila lokomotiva. Mnogo ranjenih.
18. V. Budinšćina. Napadnuta stanica. Odveden šef stanice i 4 oružnika.
19. V. Ledinci — Rakovica. Miniran vlak. Uništeno 70 m pruge.
" Hercegovac —Trnovitica. Razoreno 120 m pruge.
20. V. Svodna —Prijedor. Miniran vlak. Mitraljeska vatra. Poginulo 50 njemačkih vojnika, i 14 civila. Uništeno 150 m pruge.
" Jastrebarsko — Draganići. Izkliznuo oklopni vlak. Porušena pruga 120 m. Porušeno 450 m telegrafskih stupova.

tt	Križevci. Npadnuta stanica i uništeno pruge 50 m.
tt	Batajnica — Pazova. Minirana pruga 50 m.
21-V.	Zvečaj. Minirana pruga 20 m. Uništeno 2 bunkera.
22. V.	V. Pisanica. Zapaljena stanica i svi uređaji.
23. V.	Horvati. Zapaljena stanica i uređaji. Odvedeni domobrani.
	Bubnjanci. Minirana pruga 50 m.
23. V.	Ćukovica /Ludbreg/. Minirana pruga 60 m.
tt	Turopolje. Miniran teretni vlak. Uništeni njemački luksuzni automobili.
24. V.	Odra. Zapaljena stanica i svi uređaji.
	Prača. Miniran teretni vlak. Uništeno 50 m pruge.
tt	Mučna Reka —Lepavina. Minirana pruga 150 m i oklopni vlak
25. V.	Gradec. Majurec. Repinec. Razorene stanične zgrade. Odvedeni domobrani. Šteta 1,500.000.
	Beška. Minirana pruga i brzojavni stupovi 100 m.
	Đulaves. Miniran oklopni vlak. Vojnici odvedeni. Uništena pruga 60 m.
28. V.	Konjšćina. Uništeni svi stanični uređaji.
tt	Novska —Rajič. Napadnut teretni vlak. Zapaljeno 5 vagona.
tt	Vukosavljevica — Pitomača. Miniran vlak. Uništeno 5 vagona i 150 m. pruge.
29. V.	V. Gorica— Sv. Klara. Miniran vlak i 120 m. pruge.
tt	Garčin. Miniran teretni vlak. Uništeno 5 cisterni, 2 vagona i 20 m pruge.
	Šaš. Miniran most i pruga 20 m.
30.'V.	Vrbovsko —Gomirje. Miniran vlak i 20 m pruge.
tt	Ratkovica. Uništeno 30 m pruge i brzojavni stupovi 600 m.
tt	Pušća Bistra — Luka. Miniran putn. vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona. Uništeno 30 m pruge.
tt	Ruma. Uništeno 58 telegrafskih stupova.
tt	Ćaglin —Ljeskovica. Zapaljena stanica. Oklopni vlak pobjegao. Razoreno 2.000 m pruge.
31. V.	Majurec. Minirana pruga 20 m.
	Dragalić — Okućani. Miniran vlak. Uništeno 30 m pruge.
31. V.	Ivanić Grad —Novoselec Križ. Izkliznuo vlak. Uništeno 5 vagona i 80 m pruge.
1. VI.	Desinec. /Zdenčina/. Uništena stanica i svi uređaji.
tt	Sirač — Daruvar. Minirana pruga 150 m.
tt	Podlugovi — Visoko. Napadnuta dresina. Odneseno 600.000 Kuna.
tt	Majurec. Napadnuto postajalište i zapaljeno.
tt	Košare. Minirana 2 želj. mosta. Brzojavne veze prekinute

Oštarije. Minirana 2 želj. mosta i 200 m pruge.
Vrbovsko —Gomirje. Miniran vlak. Izvrnuta lokomotiva i 2 vagona. Uništeno 200 m pruge.
Vranjic Solin — Klis. Minirana pruga 70 m.
„ Košare — Oštarije. Minirana pruga i svi želj. mostovi.
2. VI. Ciglenik. Zapaljena stanica i svi uređaji.
3. VI. Lepavina — Carevdar. Minirana pruga 50 m.
„ Suhopolje — Cabuna. Miniran vlak. Izvrnuto 5 vagona. Pruga uništena 20 m.
„ Staro Petrovoselo —N.K. Batrina. Minirana pruga. Uništeno 50 m pruge i 9 .
„ Metković —Ploče. Minirana pruga. Izkliznula mašina. Pruga 50 m.
„ Mitrovica —Voganj. Miniran vlak. Izvrnuta mašina i 9 vagona. Vlak iz suprotnog pravca naletio na te ruševine. Mnoštvo ranjenih. SS trupe.
4. VI. Herc. Trnovitica. Zapaljena zgrada i 5 vagona.
„ Odborci /D. Vakuf/. Uništena stanična zgrada.
„ Našice —Sušine Đurđenovac. Miniran želj. most i 150 m pruge-
5. VI. Dragalić —Okućani. Miniran vlak. Uništeno 10 vagona, 150 m pruge.
Zvečaj — Generalski Stol. Minirano 50 m pruge.
5. VI. Klokočevac. Zapaljena zgrada i uređaji. Uništeno 50 m pruge.
„ Zdenci. Zapaljena stanica. Uništena postaja, uređaji i brzojavni stupovi.
„ Gornje Dubrave. Miniran vlak. Uništeno 30 m pruge.
6. VI. Rasinja — Ludbreg. Minirana pruga 50 m.
„ Sremska Rača. Zapaljena stanica.
7. VI. Sisak. Odvedena dva ophodara pruge. Minirana pruga 15 m.
8. VI. Peščenica. Zapaljena stanica. Vojna straža odvedena. Pruga uništena 15 m.
„ Dugaresa — Zvečaj. Minirana pruga na 5 mjesta. Porušena 2 bunkera. Pruga razrušena 50 m.
Prandauovci —Koška. Miniran vlak. Izkočila mašina. Pruga 15 m.
9. VI. Bjelovar — Rovišće. Minirana pruga 15 m.
„ Ravnateljstvo drž. željeznica Sarajevo javlja: U Njemačku otišlo pripadnika njem. narodne skupine: 1 inžinjer, 2 strojovođe, 7 ložača, 5 administrativaca, 2 pregledača kola, 2 poslovođe, 1 čuvar rasvjete i 23 bravara. Od sabotaže pogi-

nulo: 8 strojovođa, 11 ložača i 11 radnika. Teško ranjeno: 17 strojovođa, 27 ložača i 3 radnika.

10 VI Brezovljani. Napadnuta stanica. Uništeni uređaji.

Ljubljanica. Minirana pruga 15 **m.**

Batajnica. Miniran vlak. Izbačena lokomotiva i 3 vagona. Zakrčena oba kolosjeka. Pruga oštećena 20 m.

11 VI. Pivnica. Zapaljena stanica. Uništeni uređaji.

11. VI. Hutovo —Hrasno. Miniran vlak. Ranjeno 5 želj. službenika. Strojovođa ubijen. Pruga razrušena 20 m.

Sibinj. Minirana pruga. Poginulo 2 radnika. Pruga oštećena 5 m.

Odra. Zapaljena stanica i svi uređaji.

Pitomača —Vukosavljevica. Minirana pruga 10 **m.**

12. VI. Ruma —Klenak. Miniran njem. vojnički vlak. Uništeno 8 vagona. Ubijeno 12 Njemaca i 38 konja.

13. VI. Turopolje. Zapaljena stražarnica i uređaji i 11 kom. tei. stupova.

,, Pl. Crikvenica. Miniran vlak. Mašina izvrnuta. Pruga uništena 20 m.

14. VI. Lepavina — Carevdar. Minirana pruga 30 m.

,, Beočin — Ledinci. Napadnut vlak. Teško ozleđeno 5 osoba.

,, Pakrac —Sirač. Razrušena pruga 10 m. Napadnuta stanica Pakrac.

Staro Petrovo Selo. Zapaljena stanica i stajalište Vrbovo. Izgorilo 4 vagona.

15. VI. Sirač. Zapaljena stanica.

,, Bileče. Izgorilo 12 bačava benzina.

,, Ogulin. Hreljin. Minirana pruga 100 m.

16. VI Ostrna. Zapaljena stanica.

,, Bastaji-Đulaves. Razrušeno 100 m pruge i tei. stupovi.

17. VI. Oštarije-G. Dubrave. Miniran želj. most. Pruga oštećena 20 m.

.» Rajić-Okučani. Miniran vlak. Mrtav 1 njem. vojnik i 4 teško ranjena. Uništeno 200 m pruge.

S. f. — S. n.
. . . .' v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1587

' Potpis nečitak

51

1943, lipanj 17.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama brigade u Pokuplju

ŠTAB
BRIGADE »RADE KONČAR«
HRVATSKE

Op. br. 6
Dne 17-VI-1943

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O.HRVATSKE

Prema naređenju Štaba II Operativne zone od 2. VI. 1943 g naša Brigada krenula je iz Žumberka za Pokuplje sa zadatkom da ugrozi prugu Zagreb-Sisak (razruši prugu, diže mostove i dočekuje transportne vlakove) i čisti slabije garnizone neprijatelja na tome sektoru za vrijeme svog boravka.

3. VI. tek. godine u 18 časova Brigada je krenula na izvršenje svoga zadatka pravac Sveta Jana-Okić-Pokuplje. 4. VI. preko dana zadržala se je u Okiću i istoga dana u 20 časova krenula je preko pruge na sektor Pokuplje, u mjesto Lučelnica, gdje smo stigli 5. VI. u 8 časova ujutru, i ostali taj dan i sutrašnji dan na odmaranju.

6. VI. u 20 časova Brigada je krenula za Cerje gdje je stigla 7. VI. u 7 časova ujutro.

7. VI. Brigada je krenula na prugu Zagreb-Sisak sa zadatkom da razoruža neprijateljsku posadu u željezničkoj stanici Pešćenica i razruši prugu, sačeka transportni vlak koji bi eventualno naišao, digne u zrak lokomotivu zajedno sa jednim propustom između Velike Gorice i Pešćenice.

7/8 juna tek. godine naš I proleterski bataljon razoružao domobransku posadu na željezničkoj stanici Pešćenica i zapalio stanicu, gdje je bez ikakvog otpora zarobio 18 domobrana, dok su dva uspjela pobjeći. Stanica je bila utvrđena sa tri otvorena bunkera i troednom bodljikavom žicom. Istovremeno II Proleterski bataljon kome je bilo pridodato jedno odjeljenje minera razrušio je, odnosno di-

I zrak jedan propust na pruzi Zagreb-Sisak između Velike Gori-
^ ' Pešćenice i 50 metara pruge, pošto nije očekivani vlak naišao,
'e isti bataljon imao zadatak da ga sačeka. II Bat. sa jednom če-
{om osiguravao je od Vel. Gorice.

III Proleterski bataljon sa jednom četom osiguravao je prugu i cestu od Lekenika, dok su mu se dvije čete nalazile u rezervi. Početak akcije bio je 7. VI. u 23 časa, a završetak 8. VI. u 2 sata, kada smo se povukli u polazne baze na akciju Cerje.

U ovoj akciji zaplijenjeno je 20 pušaka (ruskih), 2 000 komada metaka, 19 uniformi, 2 poljska telefona, 15 bombi, 8 ćebadi, 19 pari čizama, 2 konja i jedno sedlo.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, kod neprijatelja također nije bilo mrtvih nego je zarobljeno živih 19 domobrana.

8. VI. poslije povratka sa akcije na Peščenicu Brigada je bila smještena na odmor u Cerju. Istoga dana u 6 sati ujutro neprijatelj sa jednom pojačanom satnijom Njemaca i jednom satnijom domobrana opkopara[1] napao je na položaje našeg II Proleterskog bataljona, koji su krenuli istoga dana u 4 sata ujutro iz Lekenika. Bataljon je imao isturene patrole i izvidnice prema neprijatelju, ali pošto je teren bio pošumljen, neprijatelj je uspio privući se blizu a da nije bio primjećen, i u patroli je ranio jednoga druga. Patrola je izvijestila Štab bataljona i bataljon je odmah zauzeo položaj prema neprijatelju koji je bio već blizu i primio borbu. O tome je izvijestio ovaj Štab i Štab I Prol. bataljona koji se nalazio na lijevom krilu od njega. Odmah smo naredili da se neprijatelj protjera, uništi i po mogućnosti i zarobi, i to da II Proleterski bataljon zadržava neprijatelja sa fronta i sa jednom četom napadne sa lijevog krila, a I Proleterski bataljon da sa dvije čete obuhvatnim napadom napadne neprijatelja sa desnog krila i leda. I Proleterski bataljon bio je jako spor i nije postupio tačno i na vrijeme po naređenju Štaba brigade nego nakon dva i pol sata docnije, tako da je neprijatelj na ovome sektoru nesmetano odstupio prije nego su ga oni zaobišli. II Proleterski bataljon gonio je neprijatelja frontalno i sa jednom četom, ali isto sa malim zakašnjenjem, napao neprijatelja na njegovom lijevom krilu gdje je bila domobranska satnija, zarobio je 9 domobrana, među kojima i domobranskog vodnika sa potpunom ratnom spremom, i nanio neprijatelju osjetne gubitke u mrtvima i ranjenima. Nakon trosatne borbe neprijatelj je odstupio u pravcu Lekeni-Ka. U ovoj borbi mi smo imali jednog mrtvog i dva ranjena druga. Neprijatelj je imao prema nepotpuno provjerenim podatcima 20 mrtvih i toliko ranjenih, većinom Švabe, i među njima jedan vod-

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 198.

nik, također Njemac. Neprijatelj je u odstupanju ostavio na bojnom polju tri mrtva Njemca, dok je ostale povukao za sobom. U toj borbi zaplijenjeno je 10 pušaka mauzer, 580 komada mauzer metaka jedan njemački šmajser sa 80 metaka, 5 opasača, 5 noževa, jedna gas-maska, jedan šaržer za mitraljez, 7 ručnih njemačkih bombi dva para čizama.

Mi smo u toj borbi utrošili 583 puščana metka.

III Proleterski bataljon nalazio se je u rezervi i pred završetak borbe krenuo sa dvije čete da bi neprijatelju isto zašao iza leđa, ali je neprijatelj već bio odstupio.

8. VI. u 20 sati Brigada je krenula iz Cerja za Dubranec, u koji je stigla 9. VI. u 6 časova ujutro. U neposrednoj blizini Dubranca nalazi se Kravarsko gdje se nalazila neprijateljska posada od 100 ustaša koju smo imali namjeru napasti, ali ne raspolažući nikakvim podatcima, stoga garnizon nismo napali, ali poslije naše akcije na Malu Mlaku, Odru i Brezovicu[2] neprijatelj se povukao iz Kravarskog, iako je isti garnizon bio pojačan sa 150 ustaša, i pobjegao prema Velikoj Gorici, gdje se je zadržao u Odri i Gradišću.

10. VI. Brigada je krenula iz Dubranca u 15 časova sa dva bataljona da razoruža neprijateljsku posadu u Maloj Mlaki od 11 ustaša, željezničku stanicu Odra od 20 domobrana i Brezovicu od 20 domobrana i 10 žandara, dočim je jedan bataljon ostao u selu Havidiću sa zarobljenicima i ranjenicima i ujedno osiguravao bataljone koji su ušli u akciju od Pisarovine, Pokupskog i Kravarskog.

II Proleterski bataljon razoružao je neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici Odra, gdje je uz mali otpor od nekoliko metaka zarobio 5 domobrana sa vodnikom dočim su ostali uspjeli pobjeći, jer su bili u pripravnosti na položaju, i ujedno imao je zadatak razoružati ustašku posadu u Maloj Mlaki, ali uslijed slabih podataka i budnosti kod neprijatelja nije uspjelo dobro opkoljavanje, tako da je neprijatelj uspio sav pobjeći.

Istovremeno minerski vod je digao jednu šinu u dužini od 20 metara sa jednom bacačkom bombom u zrak kod željezničke stanice Odra na pruzi Zagreb-Sisak. U ovoj borbi na našoj strani nije bilo gubitaka u mrtvim i ranjenima a ni na strani neprijatelja.

U ovoj akciji zaplijenjeno je na željezničkoj stanici Odra 5 pušaka (ruskih), 73 metka, i ostale ratne spreme, u opštini Odra i pošti zaplijenjeno je: jedna pisaća mašina, sa 7.420 kuna i ostalog kancelarijskog materijala. U napuštenom garnizonu u Maloj Mlaki zaplijenjeno je: 4 puške Manliher i dvije civilne, 500 komada metaka. Od ustaškog logornika Fijolića iz Male Mlake kao i od još dvojice

[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 42.

stasa konfisciran je njihov dio imovine. Ukupno: 7 konja, dva ždre-
beta tri krave, 100 kilograma masti, i odjeće i veša koje su kao
ustaše ranije opljačkali od naroda.

III Proleterski bataljon napao je Brezovicu, domobranski i žandarski garnizon, zarobio je 13 domobrana, dok su ostali uspjeli nobjeći, sakrivajući se po žitu. Napad na žandare također je izveden ali uslijed nedovoljnih podataka i ranijeg kompromitovanja sa domobranima prepad nije uspio, jer su isti bili u pripravnosti i već zauzeli položaje u rovovima oko kojih imadu spletenu četverorednu bodljikavu žicu. Pošto bi trebalo više vremena za likvidaciju toga garnizona, što bi omogućilo pravovremeno povlačenje i trebalo bi dati nekoliko žrtava, Štab bataljona kao i članovi Štaba brigade koji su bili tu naredili su povlačenje. U ovoj akciji također nije bilo gubitaka na našoj strani a isto tako ni na strani neprijatelja. U toj akciji zarobljeno je 15 pušaka, 1 000 metaka, dva bicikla, jedno bure nafte, 10 ćebadi, 6 pari konja sa Kaptolskog imanja u Brezovici. Za vrijeme izvođenja akcije neprijatelj nije pokušavao kretati u pomoć napadnutim garnizonima. Ujedno napominjemo da je prilikom razoružavanja neprijateljske posade u Odri zapaljena željeznička stanica i uništena arhiva u opštini. Početak napada na gore navedene garnizone bio je u 23 časa a završen u 1.30 časova, odakle smo se povukli u nove baze Lipnica i Havidić. Zarobljenici i plijen evakuisani su zajedno sa jedinicama.

12. VI. u 18 sati Brigada je krenula iz Lipnice zajedno sa zarobljenicima i novomobilisanim borcima-omladincima pravac preko pruge Horvati-Okić, gdje smo stigli 13. VI. u 6 sati ujutro. Od 13. VI. do 14. VI. u 3 sata Brigada se odmarala u Okiću, dok smo prikupljali podatke o situaciji na Žumberku. 14. VI. u 13 sati uputili smo jednu oficirsku patrolu iz Okića u Svetu Janu da ispita put i situaciju u Žumberku. Istoga dana pustili smo iz Okića sve zarobljenike osim 11 domobrana koje smo zadržali u partizanima, i istoga dana u 16 časova Brigada je krenula za Žumberak. Plijen sa dva fijakera ostavili smo u Okiću, naftu u Pokuplju kod K.K. Pisarovina. Prema dobivenim podatcima prije našeg povratka na Žumberak: da neprijatelj — Talijani i ustaše vrše neke ispade na slobodni teritorij, izradili smo plan za napad neprijatelja iza leđa prema podatcima koje smo primili, i to da ga napadnemo sa jednim bataljonom kod Željeznog, sa dva bataljona Prekrižje i Begovo Brdo. Ali na putu, u Svetoj Jani, dobili smo naređenje od strane Štaba zone da hitno samo prođemo Žumberak sa vodičom kojeg smo dobili, i usmeno naređenje komesara Zone[3] da neprijatelja ne napadnemo prema pred-

[3] Marko Belinić

viđenom planu već samo eventualno u prolazu, ako nam se bude nalazio na putu, ali na putu kojim nas je vodič vodio nismo naišli na neprijatelja, te u tom slučaju nije ni došlo do sukoba.

15. VI. Brigada je stigla na Oštre, gdje smo dobili podatke da se neprijatelj — ustaše nalaze samo na Prekrižju. Ujedno smo dobili naređenje o smještaju naše Brigade od strane Štaba zone. Neprijatelj — ustaše[4] — tokom prošle noći, tj. 16. VI. u 1 sat, napustio je i Prekrižje i povukao se u Krašić i Hrženik.

Brigada se sada nalazi na odmoru u određenim bazama. Vrijeme se iskorišćava u vojnoj i političkoj izgradnji boraca i rukovodilaca po unaprijed predviđenom planu.

Kritički osvrt na put i akcije na Pokuplju:

Marševi koje je Brigada izvodila kroz vrijeme našeg odlaska sa Žumberka zadovoljavali su uz neke male nedostatke. Akcije koje su izvođene također su se odvijale po predviđenom planu i bilo je dovoljno brzine, discipline, hrabrosti, odlučnosti, manjkala je jedino kod I Proleterskog bataljona, a najviše kod rukovodilaca, što se je jasno moglo vidjeti prilikom njemačko-domobranskog ispada na Cerje kada se je Brigada nalazila taj dan na odmoru u Cerju. Takođe je manjkala težnja za brzim i uzajamnim pomaganjem bataljona između sebe skoro kod svih bataljona, a isto najviše kod I Proleterskog bataljona. Slučaj Cerje: kada je jedan bataljon bio napadnut, drugi nisu težili da mu pomognu već samo da odbrane svoje položaje a koji nisu bili ni napadni. Manjkalo je također čvrsto povezivanje bataljona između sebe i donošenje zajedničkih odluka i prijedloga u borbi. Evakuacija plijena i zarobljenika bila je dosta dobro organizovana kod svih jedinica jedino na putu iz Okića za Svetu Janu nije se obratila dovoljna pažnja na domobrane koji su zadržani u partizanima i išli u sastavu omladinske čete, tako da je od istih domobrana iz Svete Jane pobjeglo 6.

Prilikom povratka iz Pokuplja za Žumberak iz III Prol. bataljona nestalo je 5 boraca koji su nedavno ostali u partizanima u Pokuplju, a što nije još tačno potvrđeno, a iz I Proleterskog bataljona dvojica isto tako da su otišli u Moslavinu u partizane, što isto ne mora biti tačno. Što se može općenito reći, držanje boraca i rukovodilaca na ovom putu i u akcijama bilo je na dosta velikoj visini. Ovaj put koji smo izveli, kao i boravak sa akcijama u Pokuplju, od velikog je vojničkog značaja na našu Brigadu. Borci su očeličeni i za teške napore i marševe, navikli na razne terene i zemljišta i bor-

[4] Iz sastava Desete ustaške bojne.

bu p° njima, brzo su se snalazili u borbama po ravnom kao i pošumljenom terenu.

Za vrijeme našeg boravka u Pokuplju dobrovoljno smo mobilizirali 25 omladinaca, i na putu, u Okiću, 5 i dva legionara koji su bili na dopustu, sa uniformama, bez oružja. Da smo ostali duže vremena na istom terenu uslovi za mobilizaciju bili bi mnogo bolji i mogli hi mobilisati još veliki broj omladinaca.

Na terenu na kojem smo bili moglo se je za vrijeme našega boravka izvesti još par uspješnih akcija, ali nismo imali nikakvu obavještajnu službu kao ni pregled situacije kod neprijatelja, što je onemogućavalo brzo izvođenje akcije.

Prilikom bježanja ustaša iz Kravarskog dobrovoljno je došao u partizane ustaša Božo Bakarčić, rojnik, koji se sada nalazi u našoj Brigadi.

Prilikom odmaranja u selu Lučelnici nesretnim slučajem ubio se nehotično Juraj Belas, partizan II bat. koji je bio na izvidnici.

Bošo Spaček, v. r. **Milan Žeželj,v.r.**

Ukupan broj zarobljenika i plijena, kao i naši gubitci za vrijeme izvođenja operacija u Pokuplju, iznosi:

Zarobljeno neprijateljskih vojnika:
42 domobrana, 3 domobranska vodnika,
3 legionara, od kojih se dvojica nalaze u partizanima.
20 neprijateljskih vojnika ubijeno,
20 ranjeno.
Zaplijenjeno oružja i municije:
56 pušaka, 1 šmajser sa 80 metaka, 4.183 puščana i mitraljeska metka, 46 vojničkih uniformi sa cipelama, 20 opasača sa noževima, 7 bombi, 21 konj, od kojih su dva poslata u Glavni Štab.

Naši gubitci:
Potrošeno 868 metaka, 5 bombi, izgubili u mrtvima dva druga, a u ranjenima dva druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček, v. r.

Komandant,
Milan Žeželj, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 3, dok. br. 41.

Zbornik VII, tom V, knj. 16; dok. br. 70, str. 217-222.

52

1943, lipanj 18.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama na Zumberku i u Pokuplju

ŠTAB II OPERATIVNE
ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Oper. br. 526/43
18 juna 1943

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Vojnička situacija na teritoriji naše Zone nije izmijenjena. Uočilo se da moral kod ustaša opada i mnogi bi se rado vratili svojim kućama.

Stanje na sektoru Moslavine izmijenjeno je utoliko što se neprijatelj povukao i stvorio jače garnizone oko željezničke pruge Zagreb-Dugo Selo-Banova Jaruga. Ustaše koje su bile na tom sektoru prebačene su ka Križevcima i Koprivnici. Garnizone uz prugu drže Nijemci,[1] među kojima ima Ukrajinaca.

Na pruzi Karlovac-Metlika-Ljubijana posljednjih dana primjećeni su transporti sa naftom, koji se kreću u pravcu Italije. Transporti trupa nisu primjećeni.

AKCIJE:

Žumberačko-Pokupski p. odred:

Od 2. VI. —6. VI. 1943 Odred je vršio kontrolu terena i održavao vojničku obuku po svojim jedinicama.

7. VI. — Neprijatelj je izvršio ispad sa jačim snagama pravcem Gornja Vas —Sošice i od Ozlja i Jaske pravcem Krašić —Prekrižje- — Oštre. Jačina neprijatelja bila je 2 ustaške bojne i 1 bataljon Talijana.[2] Neprijatelj je uspio da prodre do Sošica i Oštrca. Snage odre-

[1] Iz sastava 187 rezervne divizije.
[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 125

da uspjeh sü ga na tim položajima zadržati i neprijatelj je imao u toku dana 10 mrtvih i ranjenih.

g yi — Vodila se borba u toku dana na istim položajima. Ne- rüatelj je pokušao prodrijeti ali nije uspio, već je bio prisiljen da **se** povuče sa Oštrca. U toku borbe neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena, na našoj strani imali smo 1 mrtvog i 3 ranjena.

9 VI. — I bataljon Odreda izvršio je napad na neprijatelja u Sošicama, potpomognut sa teškim bacačem mina, i neprijatelj je u bijegu napustio Sošice i povukao se u pravcu Gornje Vasi. II Bataljon zadržao se na Oštrcu i predveče potisnuo neprijatelja na Begovo Brdo.

10. i 11- VI. — Neprijatelj se zadržao na Prekrižju i u Krašiću.

12. VI. — II Bataljon izvršio je noćni napad na Prekrižje ali nije uspio da neprijatelja istjera iz položaja jer se isti bio dobro utvrdio. Naši gubitci 2 mrtva i 2 ranjena, gubitci neprijatelja nisu poznati.

14. VI. — II Bataljon izvršio je ponovo napad na neprijatelja na Prekrižju ali se neprijatelj uspio i dalje zadržati uslijed svoje velike brojne nadmoćnosti.

15. VI. — II Bataljon potpomognut sa I Bataljonom XIII Brigade krenuo je u pravcu Prekrižja i ustaše su se prije dodira sa našim jedinicama povukle u pravcu Krašića.

Za vrieme ovih borbi došlo je do izražaja neiskustvo boraca i rukovodilaca. II Bataljon po prvi puta vodio je otvoreno borbu sa neprijateljem, i bilo je kod njega dosta kolebanja. U ovim borbama očeličili su se borci, a rukovodeći kadar dobio je potrebnu samostalnost i samopouzdanje da može braniti Žumberak i bez prisustva Brigade. Iz ovih borbi izvukao je i sam Štab odreda korisne pouke i moći će u buduće samostalno da rukovodi akcijama.

Moslavački p. odred:

4. V. — Razoružao je jednu domobransku patrolu na pruzi Gračanica — Kutina. Zaplijenjeno je 1 p. mitraljez i 9 pušaka.

18. V. -7- Vršeno je rušenje želj. pruge između Kutine i Popovače i razoružano je 20 domobrana. Zaplijenjeno je 20 pušaka i 500 metaka.

Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog.

Od kako su upućena dva bataljona iz Odreda, ukupno 350 boraca, u novu slavonsku diviziju ostao je Odred svega sa jednim bataljunom.[3]

[3] Odred je uputio jedan bataljon u Slavoniju prosinca 1942. god., prilikom formiranja Četvrte divizije, a drugi u svibnju 1943. god. kada se formirala Deseta divizija.

XIII Proleterska brigada »Rade Končar«:

3. VI. — 7. VI. — Brigada je izvršila pokret od Žumberka do Pokuplja.

7/8. VI — I Bataljon razoružao je domobransku posadu na ž. st. Pešćenica. Bez otpora zarobljeno 18 domobrana. Zaplijenjeno je 20 pušaka, 2.000 kom. metaka, 2 poljska telefona i razne druge spreme.[4]

Iste noći II Prolet, bataljon razrušio je između Vel. Gorice i Peščenice 50 m pruge, digao u zrak jedan propust. Saobraćaj nije išao 24 s.

8. VI. — Napadnut je II Proleterski bataljon, koji se vraćao sa akcije kod s. Cerje, od jedne satnije Nijemaca i jedne satnije domobrana.[5] Kad je neprijatelj naišao na naše patrole bio je primjećen i Bataljon se razvio za borbu. Nijemci i domobrani pušteni su blizu i na njih otvorena jaka vatra i izvršen manevar sa pritiskom na bokove neprijatelja. Neprijatelj je morao ostupiti pod pritiskom naših boraca. Zarobljeno je 9 domobrana. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 20 ranjenih. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog i 2 ranjena. Zaplijenjeno je 10 pušaka, jedan šmajser i 580 metaka i razne vojničke spreme.

10. VI. — II Bataljon razoružao je posadu na ž. st. Odra. Ž. st. je spaljena. Zarobljeno je 5 domobrana, zaplijenjeno je 9 pušaka, 9 570 metaka.[6]

Minerski vod razrušio je tom prilikom 50 m pruge i saobraćaj je stao 8 sati.

III Proleterski bataljon napao je na Brezovicu i zarobio 13 dom.,[7] dok su ostali uspjeli pobjeći. Zaplijenjeno je 15 pušaka i 1.000 metaka, i razne druge spreme.[8]

12. VI. — 15. VI. — Brigada je izvršila put za Zumberak.

Na svome putu Brigada je uspjela mobilisati 30 novih boraca.

Kritički osvrt na put i akcije u Pokuplju:

Na putu i akcijama koje su vršene Brigada kao cjelina uglavnom je zadovoljila. Štabovi bataljona činili su stručne vojničke propuste, koji se stalno ispoljavaju i kritikuju i ima ih sve manje. Naporni marševi koji su vršeni nisu uticali na borbenu gotovost jedinice.

[4] Opširnije o tome, vidi: Dok. br. 51.
[5] Isto.
[6] Isto.
[7] Domobrana. Vidi: Dok. br. 51.
[8] Isto.

plan akcija:

Ostaje nepromijenjen prema prošlome izvještaju. Brigada vrši pripreme za određeni put.[9]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

politkomesar:[10] V. d. komandanta"

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 3, dok. br. 42,

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 74, str. 228-230.

53

1943, lipanj 18.

Izvještaj Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o stanju u jedinicama i o situaciji na terenu zone

ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
N. O. V. I P. O. HRVATSKE
Oper. br. 527/43
18. juna 1943.

Komesarski izvještaj

POLITKOMESARU GLAVNOG ŠTABA N. O. V. i P. O. HRVATSKE

MOSLAVINA:

U posljednjih mjesec i pol dana Moslavački odred nije imao nekih naročitih akcija. Opće prilike u svijetu i u zemlji mnogo su pogodovale mobilizaciji novog ljudstva u ovaj Odred. Tako je u zadnje vrijeme Odred porastao na 3 bataljona, koji su bili prilično dobro naoružani i organizirani. Komandni kadar dobro se je snašao u ru-

[9] Štab Druge operativne zone imao je u planu prebacivanje Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na područje Moslavina-Kalnik, ali do toga nije došlo. Radi pružanja pomoći Moslavačkome i Kalničkome NOP odredu, i radi neposrednog rukovođenja operacijama, na ovo je područje Štab zone otišao u srpnju 1943. god.

[10] Marko Belinić

[11] Vladimi Matetić

kovođenju sa svojim jedinicama, a pogotovo dobro su se snašli politički komesari po bataljonima, koji su većinom regrutirani od ljudi iz Zagreba. Da bi rad u Odredu u političkom pogledu bio što bolji formirana je Agitprop grupa sa zadatkom da djeluje među partizanima i narodom.

Rad je dakle u Odredu krenuo na bolje. Međutim početkom mjeseca maja Odred je dobio naređenje od Štaba III. Zone da dade 2 bataljona za jednu od novoformiranih slavonskih brigada, pa je tako ostao samo sa jednim bataljonom, koji je slabo naoružan.[1] Danas je stanje u Odredu dosta slabo, kako brojčano, tako i kvalitativno. Odred je u ovakvom sastavu sa jednim bataljonom prilično nesposoban za vršenje akcija, a tu njegovu nesposobnost povećava i to što je najbolji kadar otišao sa ona dva bataljona u Slavoniju. Zbog naprijed navedenih razloga Odred nije u zadnje vrijeme izveo nikakvu akciju.

Što se tiče političkih prilika na sektoru ovog Odreda, one su mnogo povoljnije od prijašnjih. Narod u kotaru Čazme i Garešnice okupio se je oko našeg narodno-oslobodilačkog pokreta i dosta aktivno učestvuje u narodno-oslobodilačkoj borbi, pomažući našim partizanima sakupljanjem hrane i odjeće za njih. Po mnogim selima formirani su NOO-i, doduše ilegalni, ali oni pretstavljaju narodnu vlast. Neprijatelj je nemoćan da uspije sa svojim pokušajima mobilizacije i rekvizicije narodne imovine. U kotaru Garešnica formiran je što više i Kotarski NOO, koji je izvršni organ narodne vlasti. Pored toga formirane su i masovne narodne organizacije AFŽ i USAOJ.

Kod neprijateljske vojske, naročito kod domobrana i ustaša primjećuje se u zadnje vrijeme velika demoralizacija. Oni nisu više tako nasrtljivi i uporni u borbi kao što je to slučaj bio ranije. Jedino im je opasna posada u Križu, koju sačinjavaju uglavnom domaći ljudi. Ova posada je prilično drska i pravi često ispade na naše položaje. U Gojilu nalaze se Nijemci, nešto domobrana i Ukrajinaca.[2] Pored Nijemaca i ovi Ukrajinci veoma su drski i uporni u borbi protiv nas.

Madžarska »Kulturna zajednica« u posljednje vrijeme imade sve slabiji utjecaj na madžarsku manjinu, a kao posljedica toga je to da Madžari ne odlaze u domobrane. Četnici su također potpuno

[1] Štab Moslavačkoga NOP odreda je 12. svibnja 1943. uputio svoj 1. bataljon (jačine 260 partizana), koji je ušao u sastav 12. hrvatske (1. slavonske) NOU brigade kao njen 4. bataljon (vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 13. i 63). Ranije (potkraj prosinca 1942) Moslavački NOP odred je uputio 300 partizana, od kojih je formiran 2. bataljon 17. hrvatske (3. slavonske) NOU brigade.

[2] Riječ je o belogardejcima.

likvidirani i nema s njihove strane nikakve aktivnosti niti opasnosti Opasno je jedino to što Gestapo iz Bjelovara pokušava sa ubacivanjem svojih agenata, obučenih u domobrane, u naše redove. Njihovi pokušaji ostaju bez uspjeha jer ih naši rukovodioci razotkrivaju i vrše likvidaciju takovih elemenata. U zadnje vrijeme njihovi su pokušaji mnogo rjeđi sa ubacivanjem špijuna u naše redove. Što se tiče HSS-a, njegova aktivnost je slaba. Tako s te strane nema neke naročite smetnje.

Posljednjih mjesec dana održana su 3 zbora u selima Mikleuška, Mali i Veliki Pašijan. Na tim zborovima govorio je uglavnom komandant Odreda.[3] Prema dobivenom izvještaju vidi se da komandant Odreda više posvećuje pažnju svom istupanju na zborovima, nego vojničkoj izgradnji svojih jedinica... Prema svemu, kako izgleda, u Moslavini imade raznih nepravilnosti, koje ćemo mi istražiti i nastojati da ih se ukloni.

ŽUMBERAK:

Političke prilike u Zumberku od našeg zadnjeg izvještaja u glavnom su ostale nepromijenjene. Narod se sve više okuplja oko NOO-a i interesira se za rad Narodne vlasti. Sada su povoljni uslovi da se pristupi izboru seoskih, općinskih i Kotarskog NOO-a... Tako je u odborima bilo prilično nepovoljnih ljudi. Pošto se u zadnje vrijeme narod sve više interesira za djelovanje Narodne vlasti, to se je pokazala nužda da se pristupi izboru novih odbora iz kojih će ispasti razne lijenčine i saboteri. Mi smo izdali proglas za provođenje izbora u tri općine, i to: Radatovići, Vivodina i Sošice, a djelomično Kalje i Krašić. Na ovim izborima izabrat će se i Kotarski NOO. Dan izbora još nisu odredili. Sada se vrše pripreme i kampanja tako, da na izborima narod zaista u cijelosti učestvuje. Izbori će se provađati po onom izbornom redu kao što je predviđeno u pravilniku o organizaciji pozadinskih vlasti.

Politička svijest naroda svakog dana je veća. Narod sa sve više simpatija aktivno učestvuje u narodno-oslobodilačkoj borbi, pomažući našu vojsku sa živežnim namirnicama. Omladina i žene aktivno učestuju u političkom djelovanju i suzbijaju svaku nepovoljnu političku pojavu koja bi mogla štetiti razvitku narodno-oslobodilačke vlasti.

6. VI. ustaše i Talijani pokušali su sa prodorom prema oslobođenom teritoriju Žumberka.[4] Oni su kretali iz pravca Gorinje i

[3] Komandant Moslavačkoga NOP odreda bio je Vjekoslav Janić. On je u lipnju 1943. postavljen za političkog komesara toga odreda.

[4] Vidi: Dok. br. 51 i 52.

Draganića. Uspjelo im je da prodru preko Prekrižja, Željezna i Kostanjevca do Oštrca. U to vrijeme nalazio se je samo Žumberački odred sa svoja dva bataljona i prateći bataljon XIII. Brigade u Žumberku. Borci Žumberačkog odreda borili su se hrabro i uspjeli potisnuti neprijatelja, koji je prodro skroz do Sošica. Borba je trajala 4 dana. Za cijelo vrijeme borbe stalno je padala kiša, ali naše borce nije to ništa smetalo, da budu neprekidno na svojim položajima. U ovim borbama naročito se je dobro držao I. bataljon Zumberačko-pokupskog odreda. Za Zumberačko-pokupski odred ovo je bila vrlo dobra škola, jer su njihovi borci većinom mlađi partizani, koji još nisu učestvovali u ovakvim borbama. Oni su stekli veoma lijepo iskustvo, videći da se mogu uspješno boriti protiv ustaša i manje snage, ako su dobro raspoređene i borbene. Kad je naš bacač bacio minu među ustaše, koji su bili u Sošicama kod crkve, ustaše su glavom bez obzira bježali u pravcu Gorinje. Drugi dio njihovih snaga povukao se je na Prekrižje i Begovo Brdo. Za vrijeme ovih borbi narod se je sjajno držao. Zene i Omladina nosili su hranu našim borcima na položaje.

U ovim borbama neprijatelj je imao 3 mrtva vojnika i 1 oficira. Na našoj strani bila su 4 mrtva i 6 ranjenih drugova. Neprijatelj je imao pored unapred spomenutog i 16 ranjenih ustaša.

U prošlom izvještaju smo vam javili da smo izvršili izmjene u Štabu Odreda, time, što je za komesara Odreda imenovan drug Dijanović.[5] Komandant[6] Odreda i novi komesar dobro su se snalazili za vrijeme ovih borbi. Stanje u Štabu Odreda sada u cijelosti zadovoljava, osim zamjenika komandanta, koji je marljiv, ali se vrlo teško snalazi u svome poslu.

Ovim operacijama, koje su vođene od 7-15. o. mj. rukovodio je komandant našeg Štaba[7] i spretno manevrirao sa jedinicama, tako da je uspjeo spriječiti neprijatelja u daljnjem nadiranju prema našim bazama.

Štabovi bataljona ovog Odreda uglavnom zadovoljavaju. Naročito je dobar Štab I. bataljona, koji poznaje vrlo dobro ovaj teren i ljude i mnogo se trudi da borce svog bataljona što više vojnički i politički osposobi. Borci ovog bataljona u cijelosti su zadovoljili u ovim borbama. Istaknuo se je komesar ovog bataljona drug Milašinčić Grga, a ništa za njime nije zaostao komandant bataljona drug Tešo Bulat. Borci ovog bataljona u velikoj većini su Zumberčani.

[5] Tomo Dijanović
[6] Boris Balaš
[7] Komandant 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske bio je Vladimir Matetić.

Štab II. bataljona nešto je slabiji, jer je i dosta mlad, a pogotovo teško se snalazi komesar. Ovaj bataljon nije zadovoljio u borbama u Žumberku. Borci ovog bataljona sve su mlađi partizani, koji još nisu učestvovali u ovakvim borbama... Ovaj bataljon još uvijek ne zadovoljava, ali postepenim radom i oni će [se] osposobiti. Ovaj bataljon u toku ovih borbi izgubio je 1 puškomitraljez.

Sanitetska služba u Odredu još ne zadovoljava u cijelosti. Saniteti po četama mladi su i neiskusni i nisu dovoljno organizirani za hitnu pomoć ranjenim borcima. U I. bataljonu sanitetska služba prilično je dobra, .

Što se tiče kalturno-prosvjetnog rada i uzdizanja kadrova, on se prilično dobro razvija. Čete izdaju tjedne zidne novine, a pišu se i članci za naš list i listove koji izlaze u Žumberku i Pokuplju. U posljednje vrijeme redovno se održavaju razna politička i vojnička predavanja za uzdizanje kadrova. Koristi se slobodno vrijeme da se vojničko teoretsko znanje i u praksi primjenjuje. Perspektiva ovog Odreda za njegov razvitak i razvitak njegovih kadrova je dobra.

XIII. BRIGADA:

3. VI. XIII. Brigada krenula je na izvršenje svojih zadataka na pruzi Zagreb-Sisak. Ona je krenula sa tri svoja pješačka bataljona i 2 teška mitraljeza i 1 malim bacačem mina. Prolazeći selima, naročito pod Okićem, narod je sa velikim zadovoljstvom gledao našu vojsku. Za vrijeme odmora od nekoliko sati iskorišćeno je vrijeme i održani su mitinzi u raznim selima pod Okićem. Narod je naša izlaganja sa velikim (simpatijama) prihvatio. Na mitinzima mnogo se je govorilo o ZAVNOH-u i potrebi učešća u borbi HSS-ovačkih elemenata. Naročito smo podvukli kako HSS-ovci, seljaci, koji su prevareni od strane pokvarenog vodstva, imadu razloga boriti se protiv toga vodstva, koje je sa svojim izdajničkim stavom doprinijelo tome da su HSS-ovački sinovi i HSS-ovci uopće ginuli na istočnom bojištu i po raznim domaćim frontama u borbi protiv svoje vlastite braće. Nadalje smo spomenuli kako je vodstvo HSS-a prevarilo seljake sa svojom politikom čekanja, a dotle je neprijatelj, Nijemci i Talijani i njihove ustaške sluge, pljačkao njihove domove. Seljaci su sve ove tvrdnje zaista iskreno i sa oduševljenjem prihvatili, što najbolje dokazuje činjenica da su očevi i majke rekli svojim sinovima da idu u partizane. Našoj Brigadi iz ovih sela priključilo se je 20 omladinaca. Dakle uspjelo je izvršiti ipak kakvu takvu mobilizaciju u tim selima.

Brigada je krenula 4. VI. od Okića prema Velikoj Gorici. Prošla je u dugačkoj koloni po jedan kroz razna sela općine Kupinec, Pisarovine, Dubranca, Kravarskog i Letovanića, gdje je narod sa čuđe-

njem gledao tu veliku vojsku. Do tada nisu seljaci nikad vidjeli toliko partizana. Mnogi od njih govorili su: »Pa to je više vojske nego na Istočnom frontu«, »Šta laže Pavelić da su partizani pobjegli u Crnu Goru, kad mi na svoje oči vidimo da su tu, kod nas«. I po tamošnjim selima održano je mnogo raznih sastanaka na kojima se narodu objašnjavalo pitanje borbe hrvatskog naroda za njegovu slobodu. I ovdje je narod naša izlaganja zaista pravilno shvatio. Dokaz za to je i opet činjenica da se je Brigadi priključilo 17 novih omladinaca, koji su izrazili želju da se bore za slobodu naše Domovine. Eto tako je Brigada uspjela na svom putu mobilizirati 37 omladinaca iz najhrvatskijih krajeva.

Što se tiče akcija koje je Brigada izvršila na pruzi Zagreb-Sisak, one su izvedene brzo i tačno. Razoružane su domobranske posade u Pešćenici, Odri i Brezovici[8], a razrušena je željeznička pruga kod Pešćenice i kod Odre.[9]

Borci II. bataljona, zajedno sa cijelim svojim komandnim kadrom, sjajno su se borili, kada su Nijemci 8. o. mj. krenuli iz Lekenika u pravcu njihovih položaja. Za nepunih nekoliko minuta čitav bataljon bio je u vatri. Nijemci su dobili vatru sa čela i bokova. Oni su ostavili na bojištu preko 30 mrtvih i ranjenih fašista. Takvog bježanja, kao što su bježali Nijemci pred našim jurišačima, naši borci još nisu imali prilike vidjeti. Oni nisu imali vremena niti zato da pokupe svoje mrtvace. Seljaci su se, gledajući na svoje oči ovu borbu, divili našim borcima. Oni su govorili: »A, to su pravi. Ovi ne bježe, nego pred njima bježe Nijemci«, »Ovi će nas osloboditi od tih vražijih Švabov«. U ovoj borbi naši su borci zarobili 9 domobrana, zaplijenili oružja i municije, što ćete uostalom vidjeti iz našeg operativnog izvještaja.[10]

Narod u ovim krajevima Velikogoričkog, Samoborskog i Pisarovinskog kotara tako je naše borce primio kao svoju djecu. Hranili su nas sjajno. Turopoljska zajednica darovala je našoj Brigadi 5 hekti vina, da se borci okrijepe.

Kada su ustaše u Kravarskom saznali kako su se proveli Nijemci kod Lekenika i osjetili da se naša Brigada nalazi u njihovoj blizini, pobjegli su u Odru. Isto tako su pobjegli i oni koji su bili u Buševcu — u Turopolje. Nastala je opća bježanija neprijatelja. Pobjegli su i Nijemci koji vježbaju kod Kraljevca, blizu Stupnika. Sve je ovo narod gledao na svoje oči i divio se našim borcima. Pronijele su se vijesti po onim krajevima da je stigla partizanska konjica, koja će pokazati Nijemcima i ustašama. Na svome putu likividirala je

[8] Opširnije o razoružanju tih posada vidi: Dok. br. 51. i 52.
[9] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 30, 31, 39. i 50.
[10] Vidi: Dok. br. 52.

g$_r$jgädä 2 ustaška agenta, koje su joj seljaci predali i tražili njihovu likvidaciju. Logornik Fiolić iz Velikogoričkog kotara uspio je pobjeći našim partizanima, ali nije pobjegla njegova imovina, koju su naši borci rekvirirali. Na svom putu zaplijenili su u Brezovici 12 konja na imanju kaptolskog dobra, gdje se je nalazila domobranska posada, koja je razoružana. Na zaplijenjene konje izdata je potvrda sa motivacijom da su konji potrebni Narodno-oslobodilačkoj vojsci, a u koliko će kaptolsko dobro tražiti da se konji plate, mi ćemo ih platiti. No platiti će se ih svakako onda kad će nam to prilike dozvoljavati.

Kada su počele praskati bombe u Brezovici i Odri, te u Maloj Mlaki, nastala je čitava uzbuna u Zagrebu. Rakete su letele u zrak sa raznih strana. U Velikoj Gorici nastala je prava konsternacija. Strah pred dolaskom partizana učinio je svoje. Ustaše i domobrani, pa i oficiri, bježali su pod krevete. Primjetili smo uopće na ovom putu da svuda vlada demoralizacija, kako u domobranskim, tako i u ustaškim posadama.

Kada se je Brigada vraćala u Žumberak, doček je bio svuda još ljepši, nego onda, kada je odlazila iz Žumberka. Ustaše, koji su se još nalazili na Prekrižju, čim su primijetili našu dugačku kolonu, odmah su pakovali svoje stvari iz Prekrižja, a Talijani, koji su se nalazili u Krašiću, pobjegli su u Draganiće.

Brigada je na ovom putu išla u ispravnom vojničkom redu. Tu i tamo imade još nedostataka, ali je ona svakako sasvim drukčija, nego što je bila prije 2 mjeseca. Njezina udarna sposobnost i opet se vraća, te imade mnogo uslova da postane jedna od najboljih brigada. Brigada je sastavljena gotovo u cijelosti od omladine. Ne vidi se ni jednog starijeg čovjeka, nego sama mlađarija od 16 do svojih 22 godine.

Što se tiče njezinog političkog djelovanja na putu, bilo je tu i tamo sitnijih grešaka, kao što je na pr. slučaj da naši borci vole govoriti svakome — ti, što u ovim krajevima nikako ne odgovara. Isto tako i neke pjesme, koje su već toliko srasle sa našim borcima, da ih automatski pjevaju, nisu pogodne svojim melodijama za one krajeve. Na sve ovo mi smo odmah skrenuli pažnju rukovodiocima u Brigadi, da se to ispravi.

Zdravstveno stanje u Brigadi je vrlo dobro. Odjeća i obuća mnogo je bolja nego ranije. Možemo kazati da se je stanje u Brigadi prilično popravilo.

Iako je Brigada imala u zadnjih 2 mjeseca prilično gubitaka u Zumberku i u Sloveniji i dala je nešto boraca za BPPK,[11] a nekoje

[11] Bataljon protiv pete kolone.

od svojih kadrova uputila na kurs, i dala nešto radnika za vašu radionicu, ipak danas broji na licu 678 boraca.

RAD NAŠEG ŠTABA:

U našem Štabu prilike se nisu niša izmijenile od zadnjeg izvještaja. Drug Rade[12] je u Moslavini, odakle nam se još nije opširnije javio, ali očekujemo svakog časa njegove izvještaje.

Informativna služba poslije gubitka druga Reljca[13] nam je dosta slaba, jer se drug Dane Livada, kojeg smo privremeno uzeli za obavještajca, dosta slabo snalazi.

Agitprop izdao je i 5. broj lista »Naša fronta«, kojeg vam u prilogu dostavljamo. Kritiku štampe i materijala što smo izdali u zadnje vrijeme još nismo od vas primili, pa ukoliko imade, što vjerujemo da ima, izvjesnih grešaka, to vas molimo da nam javite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar[14]:

Kopija, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1474, f. I, dok. br. 29.

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 198, str. 832-839.

[12] Rade Bulat je bio načelnik Štaba Druge operativne zone Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske.

[13] Rudolf Reljac

[14] Marko Belinić

54

1943, lipanj 18.

Izvještaj polit-komesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Centralnome komitetu KP Hrvatske o radu i organizacijskom stanju partijske organizacije u brigadi

Sekretar Partijske Organizacije
XIII- Proleterske N. 0. U. Brigade
»Rade Končara«
Dne 18. VI. 1943. god.

Izvještaj:

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Broj članova K. P. u našoj Brigadi do mjeseca maja bio je veoma malen s obzirom na brojno stanje Brigade. Brojno stanje Brigade: 620, broj članova Partije — 130. Od početka mjeseca maja taj odnos se postepeno popravlja. Danas je brojno stanje Brigade 675, a broj članova popeo se na 170. Kod naših Bataljonskih Biroa osjeća se još uvijek uskogrudnost po pitanju primanja novih članova Partije, koja dolazi kao posljedica nedovoljnog poznavanja boraca, a i nedovoljno intenzivnog rada sa novim borcima. Često članovi B. B. ne vide dobrog borca koji je dostojan da postane član sve dok im se ne obrati pažnja na njega. S druge strane u ćelijama bilo je još i takovih koji su bili samo na papiru članovi-neaktivni i nedisciplinovani, pa čak i takovih koji su govorili protiv N. O. B. i Partije. Na primjer Dragee Pasariček (degradiran još u 1. Proleterskom Bataljonu sa dužnosti komesara čete) prije nekog vremena govori seljacima: »Biće kraj rata kad nas više ne bude, a od naše borbe imaće koristi ustaše i četnici«. Naravno da smo ga isključili. Ili Mihelić Josip koji k nama dolazi iz bataljona »Kljuke« kao član K. P. i koji sistematski ruši disciplinu i moral naše vojske kao agent reakcionarnog votstva H. S. S.-a Konačno smo ga morali likvidirati. Likvidiran je presudom Prekog Vojnog Suda, a njegova likvidacija unapred je pripremljena, tako da su borci sami tražili da ga se ukloni iz čete.

Veliki dio, naročito novih boraca, nije bio kod nas obuhvaćen radom. Dolaskom u brigadu stavljalo ih se u simpatizerske grupe s kojima se malo, gotovo nikako nije radilo. U koliko se i radilo taj rad nije mogao biti pravilan, jer se u te grupe naprosto stavljalo i one borce koje se nije moglo obuhvatiti Skojevskim ni Kandidatskim grupama. Također i one borce koji nisu imali nikakve izglede za razvitak, koji su bili nedisciplinovani itd. Takovi drugovi kočili su rad simpatizerskih grupa iz kojih se trabalo uskoro regrutovati kandidate i skojevce. Rad sa novim i nepoznatim borcima i njihovo upoznavanje moguće je ako ih odmah povežemo u grupu koja će biti direktno pod uticajem partijske ćelije. Iz tih grupa maknuli smo »kočničare« i one su počele aktivnije raditi. Te simpatizerske grupe neće biti više potrebne kada se uspije uvesti novi kolektivni sistem rada i aktive u četama. Ali za sada još su potrebne.

Osnovno pitanje koje se postavlja pred našu organizaciju jest sprovođenje direktiva i partijskih odluka u život.

Vidjelo se da B. B. postavljaju manje više pravilno Partijska pitanja, ali kada direktivu treba sprovesti u život, onda ne ide. One se ne sprovode u cijelosti, jer partijsko članstvo nije imalo ono najosnovnije tj. ljubavi prema svojoj Partiji. Voliti Partiju ne znači samo dati svoj život na neprijateljskom bunkeru, nego i sprovoditi sve Partijske direktive u život. Zapostavljalo se onaj najdelikatniji partijski rad gdje je trebalo doći do izražaja partijska budnost, disciplina i svakodnevni sitni rad.

S druge strane partijsko članstvo nema dovoljno osnovnog ideološkog znanja iz kojeg također proizlazi pomanjkanje ljubavi prema svojoj Partiji i nesnalaženje u radu.

Otuda je dolazilo da se direktive ne sprovode u cijelosti u život, otuda je dolazilo da se neki partijci zaborave i postanu nedisciplinovani, paničari, pljačkaši itd.

Trebalo je dakle unijeti više života i ljubavi prema Partiji. To smo činili upornim dokazivanjem odakle dolaze nedostaci u radu jednog partijca kao i podizanjem ugleda i značenja naše Partije koja danas tako mudro rukovodi našom borbom.

Ali se i najenergičnije postavilo pred sve članstvo da svaki nemar, nesprovođenje direktiva povlači za sobom partijsku kaznu i isključenje iz Partije, jer se time dokazuje pomanjkanje ljubavi prema svojoj Partiji. U K. P. ne može biti onaj koji joj nije odan i koji je ne ljubi. Prema tome pred našu organizaciju su se postavljali najvažniji zadaci:

1. Razviti neograničenu ljubav i odanost članstva prema Partiji.
2. Pojačati ideološku izgradnju.

Da bi se svi nedostaci što brže ispravili i Partijska Organizacija e organizovala udarničko natjecanje unutar svojih redova i u brigadi kroz mjesec maj.

Udarničkim radom stanje se u Partijskoj organizaciji, naravno i u brigadi, vidno popravilo.

Glavna pažnja u brigadi posvetila se podizanju kadrova i razvijaniu ljubavi boraca prema brigadi.

U toku mjeseca maja održavani su redovito kursevi sa nižim rukovodiocima. To se vršilo po bataljonima svakog dana kada je brigada bila na odmoru. Obrađivala se građa nižeg oficirskog kursa, koja se odmah vezala sa praktičnim radom sa vojskom. Do sada su postignuti veoma lijepi rezultati. Naši komandiri postali su dobri rukovodioci koji znadu prije svake vojne radnje dobro teoretski objasniti, a što je najvažnije naučili su se prenositi komandu preko vodnika i desetara na borce.

Na taj način mnogo smo podigli autoritet nižem komandnom kadru. Za sada još se nije postiglo da borci gledaju, u svakom slučaju u desetaru svog starješinu, ali se desetari već pomalo osjećaju kao odgovorni rukovodioci.

Za vrijeme redovitog rada osjeća se tendencija da se politkomi odvajaju od vojne obuke, a drugovi vojničke linije od političkog rada. To se energično suzbija.

Politički kursevi također su održavani, ali taj rad nije bio dovoljno intenzivan. Politkomesari bataljona nisu iskorištavali uvijek slobodno vrijeme da održe časove sa komesarima četa. Dolazilo je to otuda što komesar brigade nije bio uporan u sprovođenju partijske direktive.

Šablona u vojničkom i političkom radu već pomalo izčezava, ali se ona osjeća naročito kod političkih komesara, naročito četnih. Kako se često šablonski radi najljepši je primjer komesar I. bataljona — Denac[1], koji hoće jednu našu direktivu kao što je »razvijati ljubav boraca prema svojoj brigadi« svesti na jedan obični polit, čas gdje će komesar govoriti o značaju i uspjesima naše brigade itd. Naravno da se to mora i putem govora i predavanja činiti, ali samo tako to bi bilo nepravilno-šablonski.

Smisao te teme jest nastojanje naših rukovodioca da aktiviziraju i angažuju sve borce u radu, u izgradnji brigade putem kolektivnog sistema rada. Ako se uspije svakog borca zaposliti radom i tako vezati uz brigadu, najbolje će se razviti ljubav boraca prema brigadi.

[1] Ivan Denac

Naši borci provode težak život, a kada je odmor, provodi se stalan vojnički i politički rad. Nesumnjivo je da ova monotonija, unatoč naših nastojanja da se u rad unese živosti, dovodi naše drugove često puta do apatije. Borci su previše opterećeni radom i onda kada bi trebali imati odmor. Ako u tom radu polit, komesari šabloniziraju, naravno da će borci taj rad zamrziti. Pored ostalog nastojaćemo u buduće da taj život ispunimo sa više zabave. Praktikovaćemo priredbe samo za borce koje će biti ispunjene pjesmom, šalom i plesom. To će ujedno doprinjeti stvaranju šireg upoznavanja drugova i razvijanju drugarstva, a time će se ujedno razvijati ljubav prema brigadi kao cjelini.

Značaj Proleterske Brigade nije još uvijek poznat svima našim borcima. Nema onog ponosa da su baš oni ti koji nose časno proletersko ime, srp i čekić i koji izvršavaju najčasnije zadatke — naročito to manjka kod novih boraca. Dešava se da neki niti nezna zašto nosi srp i čekić i što to znači. A upravo među takovima našli su se dezerteri. Naravna stvar, neprijatelj to iskorištava u svojoj »promičbi« protiv nas, a što je najvažnije za naše rukovodioce to je postalo naprosto »prirodna stvar«, pa makar taj partizan, dezerter, nosi na svojoj partizanki srp i čekić.

Mislim da smo pravilno učinili kada smo postavili da ne može svaki borac čim dođe u »P. B.« staviti srp i čekić. Prije svega treba se pokazati u prvoj akciji, da li će biti dobar borac, da li je disciplinovan i odan našoj borbi. — Prišivanje srpa i čekića tada postaje čast za svakog borca i za onu desetinu koja je uspjela izgraditi jednog novog proleterca.

Koja će desetina prije izgraditi novog borca, u kojoj će desetini svi borci imati prije srp i čekić na petokrakoj — natječu se naše desetine.

Veoma važno pitanje za našu brigadu je primanje novih boraca koji dnevno dolaze u našu sredinu. I tu se prave velike greške od strane naših rukovodioca i boraca. Naprosto se pokušava sve nove borce »presijavati kroz jedno sito«. Zaboravlja se da svaki borac, svaki čovjek pretstavlja za sebe jedan mali nepoznati svijet. Svijet koga smo dužni upoznati, prići mu i posvetiti mnogo pažnje. Prvi dojmovi i sredina u koju ulazi novi borac najvažniji su faktori koji će uticati na njegov daljnji razvoj. Idealizam koji su ti drugovi donijeli dolazeći k nama treba pretvoriti u takovu pogonsku snagu koja će davati energije i ljubavi za rad ne samo novome borcu nego i sredini u koju dolazi. Ne smije se dozvoliti da se ti ljudi ne snađu u novoj sredini i da se pasiviziraju. Ali to se kod nas ipak često dešava, radi nepravilnog rada naših rukovodioca. Tim drugovima ne pristupa se blisko, drugarski, sa pažnjom. Oni doživljavaju razočaranje

ne nalaze onakovu sredinu kakovu su se nadali naći. Nije lako & partizan, borac pod ovako teškim uvjetima: glad, nespavanje, marsevi itd To niie lako podnositi novom borcu. Ali upravo na osnovu toga treba mu pristupiti, učiniti ga svijesmm tih napora na koie svaki partizan mora biti ponosan. Koja vojska može da podnosi ovo što podnosi naša vojska? Nijedna, jer ni jedna druga vojska ne bori se za pravednu stvar i tako veliki cilj kao što se bori narodna vojska. Upravo taj veliki cilj za koji se borimo i ta surova stvarnost mora postati ono najidealnije, ona pogonska snaga koja će davati svakom novom borcu snage da podnosi sve napore. Ali zato se svakog borca mora moralno pripremiti i pomoći mu da lakše preživi onu krizu koju redovito proživljava svaki novi borac u prvim danima. Nepravilan rad pasivizira drugove, moralno ubija i konačno dovodi do malodušnosti tako da jedini izlaz vide ti drugovi u dezertiranju. Pravilno raditi sa novim borcima znači ujedno uspješno se boriti protiz uzroka dezerterstva, jer nisu svi dezerteri neprijateljski elementi. Naši komesari nisu dovoljno elastični — nespretni su u prilaženju borcima.

Jedan dio naših dezertera i to manji dio, bili su zaista neprijateljski elementi. To se dokazalo otkrivanjem špijunske mreže u našoj brigadi.

U našu brigadu ubačen je ustaški agent Mesić Ivan, koji nam je došao sa povoljnim karakteristikama nakon insceniranog ili podmetnutog ubojstva dvojice agenata u Zagrebu. Na istrazi ga terete ostali uhapšenici, Stunja Pavao koji je već gotovo godinu dana održavao vezu sa ustašama.

Vlado Palčić, osamnaest godišnji zagrebački »žicar« i kriminalac došao je sa zadatkom da zajedno sa ostalim banditima izvrši atentat na komandanta Brigade.

Budiščak Josip, borac II. P. B., već 4 mjeseca u brigadi, također sarađuje sa Stunjom i Mesićem.

Mesić je imao zadatak da organizira špijunsku mrežu po svim našim jedinicama, što mu još nije pošlo za rukom, da šalje izvještaje o brojnom stanju i naoružanju, o namjerama i pokretima brigade, o držanju domobranskih oficira prilikom naših napada na njih, itd. Presudom Prijekog Suda naše Brigade kažnjeni su smrću streljanjem.

Naročito nezdravih pojava danas u brigadi više nema. Postoje neke sitnije pojave koje se na licu mjesta rješavaju. Najveći nam je nedostatak što još nismo uspjeli podići vojničku disciplinu. Tako se dešava da se desetar pa i vodnik prepire i diskutuje sa borcima koje šalje u patrolu, na stražu itd. U toku majskog natjecanja nismo potpuno uspjeli otkloniti te nedostatke.

Naši politički časovi često su dosadni borcima, jer se nije uspjelo uvesti kolektivni sistem rada u četi. Politički komesari četa nisu znali zainteresovati borce za onu temu o kojoj hoće da govore. Sada nastojimo na tome da politički čas ne bude čas na kojemu će samo politički komesar govoriti, a borci manje više pasivno slušati. Ako hoćemo uspjeti aktivizirati sve borce moramo početi sa takovim časovima na kojima će svaki borac doći do izražaja — prema svojim sposobnostima. Politički čas ponegdje već sadrži analizu stanja u četi u kojoj učestvuju svi borci, zatim postavljanje zadataka koji se unose u plan udarničkog natjecanja itd. Upravo smo dobili konkretnije direktive o stvaranju aktiva koji će rukovoditi pojedinim sektorima rada u četi. U nekim četama takav rad do sada je unio mnogo života i volje kod boraca, a politički časovi postali su interesantniji. Ima primjera gdje desetar u saglasnosti svojom desetinom diže desetinu ranije ujutro da nauče vojničku radnju u kojoj su najslabiji. Lijepo je vidjeti kako borci jedan drugog uče da svi znadu sve. Izučavaju se mitraljezi, uče se nišaniti, uče se pitanja iz N. O. B. itd. Drugovi iz desetine vide da im jedan drug zaostaje u nečem i sad svi nastoje da ga pridignu da im ne kvari ugled desetine. Ne dozvoljavaju da zaostane, jer im time zaostaje i desetina. Također se jednom za vrijeme borbene obuke na terenu nije moglo ustanoviti koji vod bolje napada kotu, pa su borci donijeli zaključak da će prva borba odlučiti koji je vod bolji. U brigadi ima oko 40 žena. Nedavno je stvorena organizacija A. F. Ž. i poslane predstavnice iz bataljona na politički kurs.

Karakterističan je primjer u odnosu između drugova i drugarica. Ili se zaljube, pa drugarica sa riječima: »Čuvaj se« smanjuje borbenu sposobnost drugu, ili nastaju neke suprotnosti koje dolaze iz nepoznavanja uloge žene u N. O. B. Drugovi ne prilaze drugaricama pravilno — podcjenjuju ih, ili su prema njima surovi. Sekretar jedne čete kaže: »Drugovi naše čete kažu da bi najbolje bilo sve »to« izbaciti van iz čete.« Nije onda ni čudo da drugovi (borci) nepravilno svaćaju te odnose kada jedan sekretar (na usta boraca) ovako govori. Učiniti borce svjesnim uloge žene u današnjoj borbi i uspostaviti pravilne odnose među drugovima i drugaricama, zadatak je koga ćemo izvršiti uz pomoć odbora A. F. Ž.-a u duhu natjecanja.

Još uvijek ima nezdravih odnosa između komandi četa i ćelija, odnosno sekretara ćelija. Sekretar III. čete II. bataljona pokazuje smisao i volju za rad, ali izaći na kraj sa nesamokritičnim i prepotentnim komandirom Tarbukom i lijenim komesarom Lukinom nije laka stvar, pogotovo jednom mladom sekretaru. Tarbuk je hrabar borac, ali slab rukovodioc, pogotovo slab partijac. U njemu ima despotizma kojeg hoće da prenese i na partiju.

štabova bataljona prema Bataljonskim Biroima nisu pravilni. Više puta se pokušava raditi mimo direktnekim komandantima ne ide u glavu da su oni odgovorrad Partiji i to direktno sekretaru štapske ćelije.

Mislim da bi bilo nepravilno da se za komandanta I. P. B. postav. d. komandanta, jer je slab partijac. Isključen je iz Partije u bataljonu »M. Oreškovića« radi nediscipline i nekih ne će da se složi sa odlukama Partije. Grešku ne priznaje.

U štabu II. P- B. Nakon izvršenih promjena (postavljanje Spahe[2] za komesara na mjesto Božca[3]) iako je izvučen drug Pekić,[4] rad funkcioniše vrlo dobro. Mladi komandant Rapo[5] snalazi se odlično. Komesara Božca morali smo povući u Agit-prop, jer nije znao uspostaviti saradnju sa svojim zamjenikom Drezgom,[6] koji je inače vrlo dobar.

Stab III. P. B. potpuno je novi osim komandanta Mamule.[7] Bivši komesar Dijanović[8] izvučen je za komesara Ž. O. Na njegovo mjesto postavljen je Janko Mendiković, ali ovih dana poginuo je slučajno od granate dok se nalazio u kući. Na njegovo mjesto postaviti bi se moglo druga Vurdelju,[9] ili druga Nikoliša.[10] Dosadašnji zamj. komesara Miloš Kozlina postavljen je za zamj. kom. brigade, a na njegovo mjesto postavljen je zamj. kom. čete drug Duduković.[11] Nema života i dovoljno inicijative u radu, ali ima uslove da će se razviti. Treći bataljon ima svoju najljepšu tradiciju, ali će štabu tog bataljona trebati mnogo pomoći i posvetiti pažnje da se što manje osjete ove učestale promjene.

Štab IV. P. B., nov je štab, još nema dovoljno autoriteta kod komandi četa. Postoji neko familijarstvo između njega i komandi četa, koje je donijelo štetnih posljedica, jer su komandiri i komesari skloni čestom diskutovanju o dobivenim naređenjima. Štab tog bataljona vrlo je spor i trom prilikom izvršavanja naređenja. Teško se snalazi u situacijama.

Štab brigade u svom novom sastavu moći će uspješnije rukovoditi brigadom i dati mnogo više pomoći štabovima bataljona. Drug Pekić svojim brzim snalaženjem, svojim znanjem i upornošću u ra-

[2] Dragan Vujić
[3] Vladimir Božac
[4] Dušan Pekić
[5] Marko Rapo
[6] Porin Drezga
[7] Bogdan Mamula
[8] Tomo Dijanović
[9] Branko Vurdelja
[10] Stevo Nikoliš
[11] Redakcija nije utvrdila ime.

du mnogo će pomoći drugu Žeželju[12] i čitavom štabu brigade. Komesar brigade ne radi dovoljno sa komesarskim kadrom, s njime je dosta teško sarađivati. Radi bez plana i površan je. Dolaskom druga Kozline stanje će se popraviti. Sa drugom Kozlinom ću se nadopunjavati, a zajednički lakše ćemo uspostaviti saradnju sa drugom komesarom brigade. Partijski rad i autoritet Partije vidno će porasti.

27. VI. 43.

Akcije koje su vođene posljednjih dana, tj. razbijanje neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Žumberka, pokazale su da je naša brigada:

1. dostigla do sada svoju najveću udarnu sposobnost koja je još uvijek u porastu.

2. da su borci, iako mladi, prekaljeni u borbama i sposobni da se uspješno bore u frontalnim borbama sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem.

3. da je politička svijest boraca vidno porasla i da su u stanju izdržati bez gunđanja nedelju dana na položaju sa neredovitom i nedovoljnom ishranom, sa minimalnom potrebom odmora i spavanja, a k tome izloženi kiši i hladnoći.

4. da su naši rukovodioci stekli mnogo više samostalnosti u rukovođenju u borbama.

5. da je ukopavanje postala prirodna potreba i naše vojske i da se po malo shvaća njena važnost. — Šta više da građenje bunkera za automatsko oružje na naročito dominantnom položaju veoma važno i da donosi mnogo koristi.

Lijep je primjer za to bunker izgrađen (na koti Rađenovići) u zemlji pola metra duboko i pokriveno balvanima i zemljom — gdje je bio postavljen teški mitraljez odakle je branio prilaz na daleko toj koti. Nikakva vatra pa ni vatra teškog oružja nije ga mogla maknuti sa položaja.

U posljednjim borbama pokazali su se i izvjesni nedostaci:

1. Da još uvijek ne postoji kod nekih naših rukovodioca dovoljna odgovornost i budnost. Ostati u selu, na dominantnoj koti iznad sela (Lović Prekriški) ne ostaviti potrebno osiguranje, veliki je propust rukovodioca.

Takav sličan slučaj na Reljićima, ispravljaju sami borci — mladi Skojevci — svojom prisutnošću duha i brzinom. Naime, videći da neprijatelj nastupa na višu kotu, jedan Skojevac samoinicijativno trči s puškomitraljezom i stiže nekoliko momenata prije neprijatelja i mitraljeskom vatrom ga odbija.

[12] Milan Zeželj

2 da rukovodioci ne shvaćaju još uvijek dovoljno potrebu uko-
avanja a pogotovo građenje bunkera na položaju koga moraju za-

rza i^ia p0jjtiči_ci komesari ne vode dovoljno računa o svojim borci-
ma Borci su gladni, a oni ne poduzimaju ništa da se organizira
nošenje hrane na položaj.

4 da su naši rukovodioci manje disciplinovani nego borci i da svojim nepotrebnim kretanjem ili vikom otkrivaju položaj. Tragedija posade našeg topa i opet se ponovila — ali sada kod teškog bacača Najodgovorniji drugovi — komandant brigade i z. komesara i još neki rukovodioci okupili se oko bacača na položaju — bez potrebe i poslije prve uspješno bačene mine digli »pubertetsku« dreku od veselja i naravno neprijatelj im se dobro osvetio: prva njegova mina pala među njih i smrtno ranila druga Kozlina, tako da je poslije nekoliko minuta umro.

Štab našeg prvog bataljona ne može ostati u ovom sastavu. Komandant i komesar uopće ne sarađuju. Jedan i drugi za vrijeme borbe uhvate četu i odu s njom bez dogovora. Povlačenje jedne čete sa položaja od strane Denca bez dogovora mogla je donijeti kobnih posljedica (Komandant istog bataljona i kom. brigade misleći da je na tom položaju još uvijek ta četa zašli su skoro među neprijatelja). Komandant Hinić[13] potcjenjuje svog sekretara samo zato jer je on »zamjenik« komesara, i nesamokritički se odnosi prema sebi. Komesar Denac hoće da komanduje za vrijeme borbe i potpuno zanemariva svoju komesarsku dužnost. Ne zna da sarađuje sa ostalim članovima štaba.

U ovim posljednjim borbama izgubili smo mnogo rukovodioca, naročito nižih. Izgubili smo oko 65 drugova — izbačenih iz stroja. Među njima komesara III. bataljona i novopostavljenog zamj. komesara Brigade. Time nam je zadan dosta veliki udarac. Politodjel koga sam imao zadatak predložiti za formiranje, izgleda da za sada neće biti moguće. Ja sam ponovo primio dužnost sekretara. A pred nas se postavlja nužno zadatak izobrazbe partijskog članstva i kadra uopće (potreba partijskog kursa).

Naši Bataljonski Biro-i nisu pravi rukovodioci part. orga. u bataljonu. Članovi B. B. ne djeluju zajednički kao rukovotstvo, već pojedinačno kao sekretari svojih ćelija. Posljednje vreme počeli su sekretari polaziti na sastanke drugih ćelija.

Raspuštanje Kominterne izazvalo je prilično živu diskusiju kod naših partijaca. Tumačenje kojim se objašnjava završetak njene historijske uloge, jasan je manje više svima našim partijcima.

[13] Stjepan Hinić

U vezi sa brzim razvojem događaja u svijetu pojačat ćemo rad u brigadi u duhu udarničkog natjecanja.

Čuvanje linije naše borbe danas je važnije nego ikad do sada. Nedostatke i pogreške koje smo činili dosada jasne su nam naročito nakon lista druga V. Bakarića. Ima vrlo mnogo slučajeva gdje smo potpuno zapostavljali N. O. O., a naročito prilikom opskrbljavanja vojske sa hranom, gdje smo radili kao da Odbori uopće ne postoje itd.

Vojnička disciplina nije nam također na visini. Pojačavanjem rada svih organizacija, a posebno Skojevske, postići ćemo to da će naši rukovodioci imati uvijek podršku kod boraca.

Nastavićemo sa pojačanom izgradnjom naših rukovodioca — sa vojnopolitičkim kursom za komandire, vodnike i desetare.

Povest ćemo više računa da se na našim zborovima i kulturnim priredbama koje često održavamo, ne postavlja tako kruto i nespretno pitanje mobilizacije kao do sad ako se ono uopće postavljalo.

Nakon kraćeg odmora (7 dana) brigada će nam biti spremna za novo postavljene zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

SEKRETAR:
Horvatić Mato, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1241

55

1943, lipanj 18.
Petrinja

Izvještaj ***Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj*** *oblasti Karlovac* ***o akcijama partizana u sisačkom kotaru***

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST

BROJ: Taj 560/43. PETRINJA, dne 18. lipnja 1943.

Predmet: Svakodnevno izvješće
za 17. lipnja 1943.

1. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **ZAGREB**
2. MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **Odsjek** X.
3. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **Odjel IIA**
4. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — **Odjel IIB.**
5. MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
   Obće zapovjedničtvo redarstvene straže — **Zagreb**
6. MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
   na ruke dr. E. Bauera — **ZAGREB**
7. GLAVARU GRAĐANSKE UPRAVE ZA ISTOČNU I ZAPADNU BOSNU KOD VELIKE ŽUPE SARAJEVO
8. **I.** DOMOBRANSKOM ZBORU NA RUKE G. KLISANIĆA - **SISAK**
9. VELIKOJ ŽUPI GORA - **PETRINJA**
10. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - **BANJA LUKA**
11. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - **KARLOVAC**
12. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - **NOVA GRADIŠKA**

Prema nalogu Ministarstva unutarnjih poslova — Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu od 10. II. 1942. broj Prs. 611/42, predlaže se svakodnevno izvješće za 17. lipnja 1943. g. kako slijedi:

Prema izvješću Kotarske oblasti u Sisku broj Prs. 398/43 od 17. lipnja o. g. partizani su dne 16. lipnja o. g. došavši u selo Prelošćicu, pred kućom Đure Banića zaustavili domobrana Nikolu Stanglera, **koji** se je vraćao iz Domobranske glavne bolnice u Zagrebu, kao **stalno** nesposoban. Partizani su s njega skinuli vojničku odoru.

Zatim su partizani došli u trgovinu Ivana Kelčeca, i uzeli tamo cigareta i vazelina, ali su iste i platili.

Rečene iste noći bilo je partizana oko 20, i svi su bili naoružani puškama i bombama, a neki su imali i samokrese.

Navraćali su se u kuće seljaka i tamo tražili jelo, a također su sa Državnog dobra u Sašnoj gredi odnjeli 3 odojka.

Iz istog se izvješća saznaje da se prije nekoliko dana prebacila jedna grupa partizana, od 30-40 ljudi, iz šume Garić preko sela Gračenice i Stružca u šumu Žutica i Bukovica, te u Lonjsko polje, odatle ta grupa sada noću harači po okolnim selima, a danju se zadržava u navedenim šumama.

Prema izvješću Kotarske oblasti u Sisku Broj prs. 391/43 od 17. lipnja o. g. partizani su bili primjećeni na Državnom dobru Šašna greda, kada su odnjeli tri odojka, također i od ugljenara Jerka Olovčića, koji je prepoznao partizana Ivana Radinčić, bivšeg paradnog kočijaša tog dobra.

Prema istom izvješću saznaje se da je obhodnja oružničke postaje u Topolovcu saznala, da su te noći bili partizani u sobi nadzornika dobra Josipa Nimča, i s njim nešto razgovarali, ali na predvedenju on poriče, pa se vode daljni izvidi.

Drugih izvješća do danas ova oblast nije primila.

Moli se prednje izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redarstvene oblasti
(u. z. Lipnjak[1])
Lipnjak, **v. r.**

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Zbirka NG

[1] Zvonimir Lipnjak
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
[3] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 26. VI 1943. godine-

56

j943, JiPan-i [19]
Varaždin

vseštaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Za-
• o akcijama partizana na pruzi Varaždin-Zagreb, na Brezrnički Hum i Gornju Rijeku

nRUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
VARAŽDIN
I oružničke pukovnije TAJNO:
Broj: 620/Taj.

U Varaždinu, dne 19. lipnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J. S.) ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.) SISAK.
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN.

Temeljem zapoviedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5. siečnja 1943. toč. B. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

18. VI u 17,30 skupina partizana neutvrđene jačine napala je putnički vlak na želez. prugi Varaždin — Zagreb između želez. postaje Podrute i Budinšćina[1] /1,1 /2 km sjeverno od želez. postaje Budinšćina /.-Lokomotiva pogođena je sa 15 naboja, a službena kola sa neutvrđenim brojem naboja.-Vlak je produžio put prema Zagrebu.-Žrtava navodno nema.-Glavno zapovjedničtvo oružničtva i zapovjedničtvo 1. oružničke pukovnije brzoglasno izvješteno.-

18. VI u 21,30 sati po odmetnicima neutvrđene jačine napadnute je straža želez. postaje Budinšćina na pruzi Varaždin — Zagreb.[2]-Napad je odbijen.-U pomoć je išao oklopni vlak iz Koprivnice, gubitaka nema ni na jednoj strani.-Osobni vlak, koji je trebao stići 18.

u 19,30 sati u Varaždin zadržan je i čuvan u Zlatar — Bistrici, te-Je 19. VI u 07,30 sati stigao u Varaždin bez smetnje.-

[1] Vidi: Dok. br. 68.
[2] Isto.

Noću 18/19. VI napadnuta je po partizanima obćina i pošta Breznički Hum[3] (8 km jugo —zapadno od Novog Marofa).-Spisi u jednom i drugom uredu spaljeni, a brzoglasne sprave uništene.-

Od zauzeća oružnićke postaje Gor. Rijeka[4] partizani se neprekidno kreću po Gor. Rijeki i njenoj okolini.-Svaki rad u obćini i pošti sprečavaj u.-Svoje predstraže drže u selu Sudovcu i Čanjevu (6 i 7 km južno od Novog Marofa) te u selu Možđencu i Paki (2 i 4 km južno od Novog Maro fa).-Preko šume »Paka — Lojnica« neopaženo prelaze na područje kotara Zlatar i to na želez. prugu Budinšćina —-Konšćina.-

Da bi se mogao održati želez;. i cestni saobraćaj na pruzi Varaždin — Zagreb žurno je potrebno misliti na konačno i temeljito čišćenje Kalnika. — Oružničtvo je nemoćno. —Domobranske posade, koje se sada nalaze u Novom Marofu, Varažd. Toplicama i Ludbregu smatraju se samo kao jedinice na obučavanju, i nisu sposobne ni za kakov podhvat, pa prema tome treba čišćenje Kalnika preduzeti sa snagama dovedenim sa strane.-Ako se ovo ne preduzima može se na želez.pruzi Varaždin — Zagreb očekivati kočenje saobraćaja.—Želez. straže koje se na pruzi nalaze nisu u mogućnosti ni sebe obraniti kamoli očuvati redoviti saobraćaj .-

Zapovjednik, bojnik
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[5]

M. P.[6]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. br. 1321/43.

[3] Isto.
[4] Isto.
[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. Oružničke pukovnije Varaždin
[6] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, br. taj. 1321, od 21. VI 1943. godine.

57

1943, lipanj 20.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Okružnome komitetu gpjj Zagreb o održanom plenumu Okružnoga komiteta

0. K. K. P. H. Zagreb.

Izvještaj
OKRUŽNOG KOMITETA SKOJ-a ZAGREB,

Dne 18/VI. 1943. g. održan je sastanak plenuma O. K. Skoj-a sa sli-**jedećim** dnevnim redom:

1. Politički pregled (po kotarevima)
2. Organizacioni rad
   (a. po Skoj-u)
   (b. po Usaoj-u)
3. Agitprop, tehnika i dopisivanje
4. Mobilizacija — vojni bjegunci
5. Borbene grupe i akcije
6. Članarina prilog N. O. F.
7. Veze sa susjed. O. K. i kanali.
8. Razno.

1. Politički pregled.

Kot. Zagreb. Opaža se kretanje H. S. S. te je u Brdovcu formiran odbor H. s. s. od 3 člana i to: tabornik Klinčić, Smetko i treći čije ime do sad nije poznato. U općini Sesvete radi na propagandi H. S.
S. neki Broz iz Dumovca. U Vrapču u tvornici cementa t. t. »Croatia« formiraju se neke grupe t. z. »četvorke« a čiji su ciljevi i konkretni rad za sada nepoznati. Kovačević Zvonko dolazi nekom Kneževiću u Stenjevec te mu doprema neke sanduke po svoj prilici oružje. U Šestinama radi za H. S. S. Krajačić Andrija. Kretanje ustaške propagande odnosi se na bacanje letaka, vršena su hapšenja u Vrapču i Borčecu gdje su blokirali mjesta te je uhapšen jedan omladinac, u blokadi sudjelovalo je oko 1.500 pol. i detektiva, dok je kod pretresa u Dolju sudjelovalo oko 50 gestapovaca.

Kotar Dugoselo, H. S. S. je vrlo jak premda se zbog čestih akcija Partizana H. S. S.-ovci drže u strahu. Neki H. S. S-ovci primaju na stan i hrane partizane ali samo zato da se prikriju dok u stvari rade

protiv N. O. P. U Dugom selu propagira H. S. S. Kokot Mijo i sin, koji aktivno pomažu N. O. P. davajući pomoć u novcu ali govore protiv N. O. V. i da će pobjediti Engleska i S. A. D. a S. S. S. R. neće imati nikakovog utjecaja. Osim gore spomenutih za H. S. S. rade još i Sever Ignac, te Duka Kemfelja koji često odlazi u Zagreb. U Sopu propagira H. S. S. Mika Kocijan i odvraća ljude da idu u N. 0. V. Neki H. S. S-ovci prešli su u ustaše i kao agenti vrše popise drugova koji su otišli u N. O. V. H. S. S. je najjači u Hruščici i Sopu, opć. Dugoselo gdje su neki H. S. S.-ovci spremali ubivstvo Imbre Jagetića, bivšeg četnika, a sada nadziratelja lova »Poglavnika« ali to vjerojatno zbog prijašnje mržnje. Preko Save navodno postoji neka pljačkaška banda jer je jedan od te bande tražio vezu sa jednim drugom i nagovarao ga na pljačku, njegovo ime ispitat će se. Izgleda da se ta banda nalazi u selu Drenje. H. S. S-ovci su Kuzmić Imbro, Kocijan Imbro, Kocijan Mika te neki Zdelarev, sa nadimkom »Starina«. Glavna propaganda H. S. S. je sprečavanje mobilizacije za N. O. V. U opć. Posavski Bregi partizani su postreljali jednu grupu pljačkaša koja se sastojala od 3 cigana, te su se time povećale simpatije naroda za N. O. V. Ubijena su dva bandita te je time narod bio oduševljen. Konfidentica Jelka Belek, optužila je jednu ženu da je tobože njezin sin ubio jednog od tih bandita, ta je žena uhapšena. Jedan od ubijenih bio je ustaša emigrant[1] i imao je zamijeniti ubijenog logornika. Ustaše vrše propagandu preko školske djece ali njihova propaganda nema nikakvog uspjeha. Agenti koji su vršili pretres i hapšenja opljačkali su od ljudi: t. j. od jednog seljaka su uzeli: 300 Kn., 1 srebreni nožić sa zlatnim drškom te više komada raznog srebrnog novca. Za vreme samog hapšenja ljudi su masovno bježali i sakrivali se ispred bandi. Vršila se rekvizicija kukuruza u opć. Oborovo i postupali su sa ljudima miroljubivo ali ljudi su svejedno sakrivali žito po šumama i živicama. Prilikom te rekviracije N. O. V. napala je ustaše te je tom prilikom ubijeno 4 i ranjeno 9 bandita, a ostali su pobjegli i ostavili rekvirirano žito, zarobljeno je također i 14 domobrana, narod je time oduševljen. Zarobljen je i jedan ustaški poručnik i 3 detektiva.

Kotar Sv. Ivan Zelina. Kretanje H. S. S. se osjeća dosta te su održani i neki sastanci, tako je u opć. uredu u Šašinovcu održan ustaški sastanak na kojeg su bili pozvani istaknuti prvaci H. S. S. koji su nakon svršenog ustaškog sastanka održali svoj na kome su bili prisutni i svi ustaše, potanje o sastanku nije za sada poznato ali **je** predsjednik H. S. S. iz Budenca nakon sastanka izjavio: »znao sam ja da će opet doći Maček«. Isto je bilo primjećeno da su neki

[1] Stjepan Lončar

H S. S-ovci počeli nositi šešire »Zaštite«. Kretanje samog Meglaja i Habeka u zadnje vrijeme nije primjećeno jer rade vrlo konspirativno. Inženjer Pavešić dolazio je k Beruhu Stjepanu u Kosini ali sada to se više ne primjećuje. Bivši zastupnik Papa[2] dolazio je k našim drugovima i govorio im neka se opredijele na koju će stranu. U Sv. Ivanu sastali su se Papa, tvorničar Novaković, Pavešić, i jedan domobranski oficir, čije ime je za sad nepoznato, isto su se kasnije opet sastali u Zagrebu u kući Novakovića. Cilj njihovog sastanka je vjerojatno pojačati rad H. S. S. U mjestu Golonje imade mnogo starih Radićevaca koji su prije bili protiv Mačeka a danas propagiraju **H.** S. S. Inženjer Pavešić je izjavio pred jednim drugom »Suma je propala« i dalje »partizani su junaci to im se mora priznati, ali politički su podpuno propali, jer su se digli prerano a drugi narodi se još nisu digli, jer su vidjeli da još nije vrijeme.« Kod dijeljenja naših letaka »Hrvatski Narode« jedan član iz N. O. O. opć. Sv. Ivan Vanjski je izjavio da letki nisu dobri jer da napadaju Mačeka. Političko kretanje ustaša i njihov utjecaj na mase je sve slabiji, to se pokazalo i kod proslave Antunova u Sv. Ivanu Zelini jer kad je ustaški tabornik počeo držati govor, ljudi su u grupama dolazili iz crkve i prolazili mimo govornika a da se uopće i nisu osvrtali, te se proslava svela na svega nekoliko ustaša vojničara. Sam ustaški poručnik koji je preuzeo riječ rekao je od prilike: »1931. god. 14 ustaša u Velebitu držalo je u šahu puk žandara, a kako su oni to mogli, mogli su zato jer ih je pomagao narod, kako danas šaka partizana može se tako dugo boriti, može se zato jer ju pomaže narod.« a kasnije kad je rekao, »bio sam u borbi, vidio sam kako su partizani bacali u zrak malenu djecu i dočekivali ih na bajonete«. Jedan ustaški zbirnik iz skupa slušatelja viknuo je »to su radili ustaše«, tog zbirnika su uhapsili povezali i odveli na logor. U Sv. Ivanu Prožić Nikola sakuplja priloge navodno za N. O. F. ali se nezna kuda on ide s time. Prilikom bacanja letaka bilo je hapšenja ali ljudi su pušteni jer se nije moglo dokazati tko je bacao letke. Logornik Belašić Ivan rekao je jednom drugu da je u Zagrebu održan sastanak svih logornika i da im je rečeno da će početi čišćenje Kalnika i čitavog terena između Save i Drave jer kaže »Bosnu ćemo morati napustiti zato nam neka leđa budu čista«.

Kotar Stubica. Rad H. S. S. osjećao se prije ali sada su gotovo zašutjeli i ako nešto rade, rade vrlo tajno, ipak šire propagandu i kažu »Partizani, to su komunisti, a komunisti oduzimlju zemlju i seljaci u Rusiji žive loše« i t. d. Ustaše u općinama govore ljudima da su partizani krivi što je glad jer da oni ruše vlakove i

[2] Andrija Papa

zbog toga hrana nemože stići, i da partizani uništavaju hranu i s time sprečavaju prehranu naroda. Vršena je rekviracija stoke te ljudi iz straha daju i to samo toliko da nešto dadu.

Zaključak: Budući da su izvještaji iz pojedinih kotareva još uvjek vrlo slabi potrebno je budno paziti na polit, kretanje neprijatelja te uvjek konkretno sakupljati podatke njihove propagande i raskrinkavati neprijatelja čim se pojave.

Organizaciono stanje: a. po Skoju-u b. po Usaoj-u

		S.K.OJ.					U.S.A.0J.								
Kot.	OPĆINA	Ruk. SKOJ	Opć. Ruk. SKOJ	SKOJ Grupa	SKOJ izvan grupa	Svega SKOJ čl.	K. 0. USAOJ	0. 0. USAOJ čl.	M. 0. čl.	Antifaš.	Svega omi.	Pionira	Rad. grupa čl.	OML. ---------- OP. M. 2.
Zagreb	**Brdovec**	4 čl.	**1-4**	2-6	2	8			**3-11**		**u**			
	Stenjevec		**14**	**3-10**		**10**			**3-15**		**15**			
	Sesvete				**1**	**1**			**3-14**		**14**			
	Vrapče			**1-3**		**3**			**3-12**		12			**omi. 52**
Dugoselo	**Oborovo**	**5 čl.**		**1-5**		**5**		**14**	**4-25**	**10**	**35**	**4**	**1-13**	
	Dugoselo				**3**	**3**			**4-16**		**16**			
	P. Bregi			**1-3**	**1**	**4**			**1-7**	12	**19**			
	Brckovljan			**14**		**4**			**4-14**	**1**	**15**			**omi. 85**
Sv. Ivan Zelina	**Sv. Ivan N.**				**1**	**1**	**4 čl.**		**1-3**	**4**	**7**			
	Sv. Ivan V.			**14**		**4**			**2-9**		**9**			
	D. Zelina								**1-3**	**5**	8			
	B — Moravče								**1-7**	6	**13**			
	Šašinovec			1-3		3			**3-11**	**4**	**15**	**4**		
	Kasina				**1**	1			1-8	2	**10**			**omi. 62**
Stubica	**Bistra**			**1-3**		3			2-12	**4**	**16**			
	G. Stubica			**1-3**		3			**3-13**	**4**	**17**			
	D. Stubica				2	2			2-8		8			
	Bistra				2	2			**1-5**	2	**7**			**omi. 48**
	SVEGA	**2-9**	2-8	**1344**	**13**	**57**	**14**	**14**	**42-193**	**54**	**247**	8	**1-13**	

Okružni komitet Skoja sastoji se od 5 čl. i to: Ivica,[3] Mičurin,[4] Doktor,[5] Mika,[6] Čapajev.[7] Drugovi Mika i Čapajev primljeni su u 0 K. Skoj-a 18/VI. 43. g. Svi su članovi partije, od toga 3 radnika, 2 seljaka. Na radu u čitavom okrugu imade 7 čl. K. P. H. zajedno sa čl foruma. O. K. sastaje se redovito svakih 10 dana. Drug Ivica sekretar O. K. nalazi se na kursu te tako dugo sve poslove O. K. vodi Mičurin.

U Kotaru Sv. Ivan Zelina primljena je na rad kao terenac ilegalka drugarica Seka.[8]

Organizaciono stanje po Skoj-u jest označeno u Križaljci. Na čitavom O. K. Zagreb imade 57 čl. Skoja-a 247 čl. Usaoj-a odnosno antifašista, 8 pionira te jedna radna grupa od 13 članova.

Zaključak: Pojačati rad na okupljanju omladine, pomoći nižim rukovodstvima, masovno okupljati na sastanke svu antifašističku omladinu, održavati široke omi. sastanke učvrstiti organizaciono sva rukovodstva od najnižih do najviših, te u tu svrhu konkretno izvršiti sljedeće: Do 27/VI. 1943. g. formirati inicijativni Okružni Odbor USAOJ-a i pristupiti okupljanju ženske omladine, te provesti kontrolu odozgo do dolje.

3. Agitprop i dopisivanje Po pitanju agitacije i propagande učinilo se srazmjerno vrlo malo, sav rad je skučen na neku usmenu propagandu, te na popularizaciju N. O. V., N. O. P., A. V. N. O. J.-a i Z. A. V. N. O. H.-a među već okupljenima članovima U. S. A. O. J.-a dok se ostalim širokom masama nije posvećivala pažnja, isto tako omladini nije se govorilo ništa ili vrlo malo, o SKOJ-u i K. P. Isto tako po dopisivanju za omi. štampu nije se učinilo ništa.

Zaključak: da se takovo stanje ozdravi bezuvjetno se ima provesti široka kampanja i agitaciju i propagandu prenijeti na široke mase omi. Isto tako posvetiti i naročitu brigu raspodjeli i proučavanju naše štampe. Te redovito slati dopise i to konkretno do sljedećeg sastanka iz svakog kotara po nekoliko članaka. Nabavljati svestrano papir kao i ostali materijal potreban za tehniku. Tehnika O. K. još ne radi ali je pronađeno mjesto za smještanje tehnike tako da će proraditi u najkraćem vremenu.

4. Mobilizacija i vojni bjegunci. Mobilizirano nije gotovo ništa te se imade pokrenuti sve sile da se mobilizira i to do 15/VII. 43. najma-

[3] Dragutin Plašć
[4] Marijan Kos
[5] Dušan Gašparović
[6] Franjo Kukolja
[7] Mato Vranek
[8] Marženka Rohan

nje 30 omi. za omi. bat. »Joža Vlahović«. Iz svakog kotara mobilizirat će se konkretno. Kotar Zagreb 10 omladinaca kot. Dugoselo 10 omladinaca, kot. Sv. Ivan Zelina 5 omi., i kotar Stubica 5 omi.

Zaključak: Budući da je mobilizacija u čitavom Okrugu podpuno zakazala imade se svestrano povesti agitacija za N. O. V. te prilaziti vojnim bjeguncima, održavati s njima sastanke okupljati ih oko naših odbora USAOJ-a i mobilizirati ih za N. O. V.

5. Borbene grupe i akcije. Dosada borbene grupe nisu formirane ali pošto imade mogućnosti za formiranje tih čisto omladinskih grupa dani su konkretni zadaci te će do 28/VII. biti formirane borbene grupe po kotarevima i to: Kot. Zagreb 1 grupa, kot. Dugoselo 2 grupe, kot. Sv. Ivan Zelina 2 grupe i kot. Stubica 1 grupa.

Omladina u zajednici sa starijima ili samostalno izvršila je sljedeće akcije: Kotar Zagreb: (zajedno sa star.) razoružana 2 domobrana, zarobljeno: 2 odijela, 6 gunjeva, 3 šinjela, 2 para čizama, te ostale vojničke spreme i hrane. Kot. Dugoselo: omladina je likvidirala 1 bandita, te zajedno sa starijima još jednog bandita. Kotar Sv. Ivan Zelina omi. u zajednici sa starijama izvršila je akciju na općinu u Šašinovcu, u kojoj je sudjelovalo 13 omladinaca.

6. Veze i kanali i kuriri: Veza sa O. K. Čazma, O. K. Bjelovar, O. K. Varaždin i O. K. Krapina već postoje ali će se još ispraviti tako da će funkcionirati točnije. Veza sa O. K. Pokuplje će se uspostaviti. Isto tako biti će točnije učvršćene veze između kotareva u samom okrugu, a isto tako biće određen i punkt za dostavu pošte između
0. K. SKOJ-a i O. K. K. P. H. Zagreb, te Povjerenstva P. K. Skoj-a Zagreb.

7. N. O. F. Prilozi i članarina

Budući da obračun iz nekih kotareva nije predan za mjesec travanj i svibanj drugovi su upozoreni da do 28. VII imade biti predan u cijelosti sa svim zaostatcima kako bi se moglo pristupiti redovitom obračunavanju u sljedećim mjesecima.

Zaključak: Unatoč toga što se u zadnje vrijeme pojačalo sakupljanje priloga N. O. F. opaža se da to sakupljanje još uvijek nije na onoj visini kako je to moguće provesti, skrenuta je drugovima naročito pažnja da sve sile pokrenu u pravcu što jače agitacije za sakupljanje priloga te pomoći našim borcima na Frontu u hrani, obući, odjeći, lijekovima, cigaretama i dr., ujedno je dan zadatak da svaki drug iz svog sektora dade izvještaj na slijedećem sastanku o postignutim uspjesima.

8 Razno. 28/VI. o. g. na oslobođenoj teritoriji održaje se Zemaljska konferencija U. S. A. 0. J.-a na koju je iz O. K. Zagreb odputovao drug Ivica.[9]

20./VI. 1943. g.

Smrt Fašizmu — Sloboda narodu

O. K. Skoj-a Zagreb.

Mičurin,[10] v. r.

O. K. K. P. H. Zagreb.

Dragi drugovi!

Kod pisanja izvještaja ispustio sam naslov O. Komitetu K. P. H. Zagreb te **sam** ga stavio kasnije stoga je izvještaj u tome pogledu aljkav te Vas mo- **lim** da ovaj puta moju grešku uvažite, a kod slijedećeg izvještaja nastojat **ću** da ta greška bude ispravljena.

S. F. — S. N.

Mičurin, v. r.

Orginal, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2405

58

1943, lipanj 20.

Pismo Marka Belinića Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku obitelji Božidara Magovca, neprijateljskoj ofenzivi u Žumberku, te o pogibiji sekretara Okružnoga komiteta KPH Zagreb

Drugarskom

Centralnom komitetu Komunističke partije Hrvatske

Dragi drugovi!

Primio sam Vaše pismo od 16. o. mj. u pogledu familije Magovac. Mi smo sa svoje strane učinili sve da im bude boravak kod nas što ugodniji. Njegova žena još uvjek nema zdravu nogu, pa ju radi toga ovog puta ne možemo slati do Vas. Cim ozdravi poslat ćemo ih k Vama.

[9] Kao bilj. 3.
[10] Kao bilj. 4.

U Žumberku Talijani, domobrani i ustaše sada vrše ofanzivu. Naši borci junački se bore i brane Žumberak. Upravo sada spremamo se za izbore, ali nas neprijatelj u tome smeta. No nastojat ćemo da ga dobro namlatimo. Do sada na njegovoj strani imade preko stotinu mrtvih i ranjenih. Na našoj strani imade 10 ranjenih i 5 mrtvih. Borba je veoma oštra. Naši borci su do sada oborili i jedan avion. Jučer nas je bombardiralo 5 aviona. Bili smo i pred Zagrebom, što Vam je sigurno poznato.

Sekretar Zagrebačkog O. K.[1] je nesretnim slučajem poginuo. Pao mu je revolver i sam se opružio i tako mu metak probio tijelo, te je od zadobivene rane poginuo. Za drugove je tamo to veliki gubitak.

Primio sam jedno pismo preko O. K. Karlovac za Povjerenstvo, koje je bilo sve rastrgano i raspakovano i na novo pakovano. To pismo poslao sam u Zagreb. Pismo izgleda da ste Vi slali. Čudno je to da je pismo bilo slano preko stanica i od O. K. nam je bilo javljeno da im saopćimo da li je pismo bilo u redu predano. O tome bi trebalo povesti računa.

Sekretar O. K, Pokuplja[2] se nalazi na terenu oko V. Gorice i nije se do sada vratio.

Primite drugarski borbeni pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

20. VI. 43. Marko, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1249

[1] Pavao Lončar
[2] Lutvo Ahmetović

59

1943, lipanj 20.
Petrinja

Iz izvještaja ***Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj*** *oblasti* ***Nova Gradiška o akcijama partizana u sisačkom kotaru***

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA«
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST

Broj: Taj. 563/43. Petrinja, dne 20. lipnja1943

Predmet: Svakodnevno izvješće
za 19. lipnja 1943.

1. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — ZAGREB
2. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — Odjel IIA.
3. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — Odjel IIB.
4. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — Odsjek X
5. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Opće zapovjedničtvo redarstvene straže — Zagreb
6. MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA NA RUKE DR. E. BAUERA.
- ZAGREB
7. GLAVARU GRAĐANSKE UPRAVE ZA ISTOČNU I ZAPADNU BOSNU KOD VELIKE ŽUPE - **SARAJEVO**
8. **I.** DOMOBRANSKOM ZBORU na **ruke g.** Klisanića — **SISAK**
9. VELIKOJ ŽUPI GORA - **PETRINJA**
10. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — **BANJA LUKA**
11. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — **KARLOVAC**
12. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - **NOVA GRADIŠKA**

Prema nalogu Ministarstva unutarnjih poslova — Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu od 10. II. 1942, broj 611/42 predlaže se svakodnevno izvješće za 19. lipnja o. g. kako slieđi...«

»... Prema izvješću Kotarske oblasti u Sisku od 19. lipnja o. g. broj Prs 404/43. pojavili su se partizani u selu Kratečkom i tamo tražili neke seljake, ali ih nisu pronašli.

Nadalje prema izvješću iste oblasti od 19. lipnja broj prs. 402/43 zabranili su partizani povojničenim radnicima, koji su radili u šumi

Burdelj šumarije kneza Thurn-Taxisa, svaki rad. Radnici su napustili posao, jer su im partizani zaprietili da ne smiju raditi za vojsku.

Prema izvješću iste oblasti od 19. lipnja o. g. broj Prs 403/43, oduzeli su partizani dne 14. lipnja o. g. kukuruzu, koju su kočijaši državnog dobra Topolovac, natovarenu na 8 kola, trebali prevesti u Božjakovinu. Dva partizana su kočijaše samokresima prisilili da vozе kukuruzu kroz selo Posavski Bregi do sela Šemovca i Mrakovačkog sela. Tu su kukuruzu istovarili u jednoj šumi kod Jalševca, a kasnije kočijaše odpratili, sa prijetnjom, da ne smije otkriti vlastima ime šume, i da se moraju vratiti preko Ivanić Grada i Božjakovine kući....«

»... Priepis istoga dostavlja se naslovima od 1-5, a izvornik savezno sa napried pomenutom okružnicom posebno se dostavlja Ministarstvu vanjskih poslova u Zagrebu.

Drugih izvješća do danas ova oblast nije primila.

Moli se prednje izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ
Župske redarstvene oblasti:
(u. z. Lipnjak[1])
u. z. Krištović, v. r.«

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Zbirka NG

[1] Zvonimir Lipnjak
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
[3] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Nova Gradiška, taj. br. 2699, od 27. VI 1943. godine.

60

1943, lipanj 21.
Zagreb

Naređenje Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zaeb o smještaju jednog ustaškog sata u Sesvetama radi osiguranja mjesta fokolice od partizana

REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ZAGREB
Odsjek javne sigunosti

Prs. broj: 26481-I-G-1943. Zagreb, dne 21. lipnja1943.
Predmet: Izpražnjenje stambene zgrade u Sesvetama.

KOTARSKOJ OBLASTI
na ruke predstojnika g. Makara[1]

Z a g r e b

Po nalogu Glavnog Ravnatelja Glavnog Ravnateljstva za javni red i sigurnost umoljavate se, da po mogućnosti osobno odmah u Sesvetama izpraznite jednu prikladnu zgradu kao školu i si. za smještaj jednog ustaškog sata radi sigurnosti kako Sesveta, tako i okolice od odmetničkih napadaja.

Po učinjenom brzoglasno izviestiti podpisanog, kako bi se moglo odmah izvjestiti Glavnog Ravnatelja i smjestiti navedeni ustaški sat.

ZA DOM SPREMNI!

REDARSTVENI UPRAVITELJ
ZA GRAD ZAGREB:
Marković,[2] v. r.

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1271/43.

[1] Franjo Makar
[2] Josip Marković
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Redarstvena oblast za grad Zagreb
Odsjek javne sigurnosti

61

1943, lipanj 21.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na području Ludbrega, Novog Marofa, te o napadu na Varaždinske Toplice

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
VARAŽDIN
I oružničke pukovnije
Broj: 625/Taj. **TAJNO:**

U Varaždinu, dne 21. lipnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlaže.-

GLAVNOM ZAPOJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J. S.)	ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.)	SISAK.
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA	ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU	VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE	VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI	VARAŽDIN.

Temeljem ove zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5. siečnja 1943. toč. B. Predlažem sliedeće dnevno izviešće:

18. VI u 23,00 sata grupa odmetnika neutvrđene jačine došla je u selo Kućan (2 km jugo — zapadno od Ludbrega) i iz tog sela odnijela od domobrana Jelšić Imbre, koji se je nalazio na dopustu, domobranske hlače i jedan par cipela.-

Iste noći u 23,30 sata grupa odmetnika također neutvrđene jačine došla je u selo Sv. Petar (7 km istočno od Ludbrega) i tamo od trgovca Žerjavić Stanka odnijeli 1.000 kg kukuruza, koji je državna svojina.-

Iste noći u 24,00 sata odmetnici su došli u selo Suboticu (11 km jugo — istočno od Ludbrega) i iz toga sela odveli sobom postolara Kolarić Milana, koji se do sada nije povratio.-

20. VI u 14,00 sati odmetnici neutvrđene jačine izvršili su napadaj na teretni transportni vlak na želez. pruzi Varaždin — Koprivnica između želez. postaje Čukovec i stražare br. 95 /4 km jugo —

f

• točno od Ludbrega/. —Vlak je sa novcima bez oštećenja stigao na *W*vgjgz. postaju Ludbreg. — Žrtava nije bilo. —Naše snage posade u Ludbregu odmah su stupile u akciju, ali su odmetnici izmaknuli i ukli se u šumovita tla iznad sela Globočca, Čukovca i Bolfana (2 4 i 6 km jugo — istočno od Ludbrega). Glavno zapovjedničtvo oružničtva i zapovjedničtvo 1. oružničke pukovnije brzoglasno izvješteno. —

20. VI oko 10,00 sati skupina partizana neutvrđene jačine došla je u selo Petkovac (5 km sjevero-istočno od Novog Marofa). — Ista skupina partizana postavila je kod sela Hrastovec (6 km sjevero — istočno od Novog Marofa), svoje predstraže.—

U toku istog dana od pomenute skupine partizana stizale su poruke mjestu Varažd. Toplice, da će partizani tamo doći.—

21. VI od 01,00 sati do 03,00 sati i od 03,15 do 05,00 sati veća skupina odmetnika napadala je na mjesto Varažd. Toplice[1] (9 km sjeverno — istočno od Novog Marofa). — Oba napadnuta odbijeni uz veće gubitke odmetnika. — Na našoj strani jedan domobran mrtav.

— Brzojavno-brzoglasna veza prekinuta pa su ostali detalji za sada nepoznati. — Glavno zapovjedničtvo oružničtva i zapovjedničtvo 1. oružničke pukovnije brzoglasno izvješteno.

Zapovjednik, bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1330/43.

[1] Vidi: Dok. br. 68.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. oružničke pukovnije Varaždin

[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, taj. br. 1330, od 22. VI. 1943. godine.

62

1943, lipanj 21.

Iz naredbe reichsfiirera SS Heinricha Himmlera kojom se cjelokupna teritorija opunomoćenika reichsfiirera SS u NDH proglašava područjem borbi protiv jedinica NOV Jugoslavije

Rajhsfirer SS
39/149/43, pov.

Borbeno komandno mesto, 21. juna 1943.

Lični štab rajhsfirera SS

Poverljivo! **Kancelarija**

Br. akta pov. 227

Načelniku odreda za borbu protiv bandi[2] ***[partizana]***

Zbog ugrožavanja opšte sigurnosti prepadima, sabotažama i celokupnom aktivnošću bandi, proglašavam, sa dejstvom od 21. 6. 1943. godine, celokupno područje[3] opunomoćenika rajhsfirera SS u Hrvatskoj (NDH) za područje borbi protiv bandi.

H. H.,[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, NAV-T-175, r. 140, s. 2667692.

Zbornik VII, tom XII, knj. 3. str. 396.

[1] Pečat primaoca.
[2] U originalu piše: »Bandenkampfverbände«.
[3] U popratnom aktu SS-oberšturmbanfirera Branta (Brandt) od 21. juna 1943. SS-obergrupenfireru fon Bahu (Bach) piše: »Dostavljam naredbu Reichsfiirera SS, kojom se cjelokupno područje opunomoćenika SS za Hrvatsku proglašava za teritoriju na kojoj se vodi borba protiv bandi. Reichsfiirer vas moli da o ovoj naredbi usmeno obavestite SS-brigadenfirera Konstantina Kamerhofera« (AVII, NAV-T-175, r. 81, s. 2601647).
[4] Paraf Heinriha Himmlera.

63

1943, lipanj 22.
Ludbreg

Izvještaj Kotarske oblasti Ludbreg Velikoj župi Zagorje o napuštanju službe Štefanije Mađarić

Uredovno izviešće

Došavši dne 22. lipnja 1943. u ured primietio sam da u uredu nema dočinovnice Mađarić Štefanije. Odmah sam poslao činovnicu Novak Šteficu, da ide k njezinoj kući vidjeti što je sa istom. Novak Štefanija me izviestila, da je Mađarić Štefica još jučer poslije ručka predhodno se preobukavši, otišla navodno u vinograd i da se do danas nije povratila.

Kako je Mađarić Štefanija bila pod redarstvenim nadzorom kao sumnjiva komunistica, a brat joj se Vlado nalazi među partizanima u Kalniku, gotovo je sigurno, da se je ista odmetnula u šumu među partizane.-

U Ludbregu, dne 22. lipnja 1943.

Broj: Taj: 998/43.
Predmet: Mađarić Štefanija, docinovmca napuštanje službe.—

Vlado Heim, v. r.
kotarski predstojnik

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
Varaždin

Predlaže se radi znanja izviešćem, da će konkretni priedlog za predmetnu biti stavljen naslovu po izminuću roka predviđenog u toč. 9 §-a 104 Zakona o činovnicima. —

ZA DOM SPREMNI!

M P [2]

M P [1]

Kotarski prestojnik:
(Vlado Heim)
V. Heim, v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1344/43

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Ludbreg
[2] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, taj. br. 1344, od 23. VI. 1943. godine.

64

1943, lipanj 23.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o zbivanjima na podruju zapovjedništva od 18-22. lipnja 1943. godine

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
VARAŽDIN
1. oružničke pukovnije **TAJNO:**
Broj: 648/Taj.

U Varaždinu, dne 23. lipnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J- S) ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.) SISAK.
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5. siečnja 1943. točka B. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

18. VI na području kotara Zlatar uhićeno je 39 osoba radi toga, što su služile partizanima kao kuriri — teklići, blagajnici, krojači, pomagači za prebacivanje partizana. — Kod jednog uhićenika pronađeno je dosta komunističkog materijala kao oružja, streljiva i bombi.—Jedan od uhićenika pokušao je pobjeći i tom prilikom otvorio vatru iz svojeg samokresa na službujuće organe, pa su ga ovi u bjegstvu ubili. —

Noću 19./20. VI. skupina partizana neutvrđene jačine došla je u selo Štefanec (10 km istočno od Varaždina) i upala u kuću Martina Solar nabavljača namirnica za Zempro, od istog odniela je 6.000-Kuna gotovine, a njega nije dirala.—

20-VI u selu Šemovcu (11 km istočno od Varaždina) na mjestu gdje je obhodnja postaje Varaždin vodila borbu sa partizanima
19. VI u 00,30 sati pronađen je mrtav još jedan partizan u pšenici u blizini sela.— Ubijeni je Pavle Poljanec, rodom iz sela Šemovca, kotara Varaždin, koji se od ranije nalazi među partizanima.—

21. VI u 05,00 sati obhodnja oružničke postaje Ludbreg prilikom uhićenja članova komunističke organizacije u selu Obrankovcu (3 km sjeverno od Ludbrega) izvela je uporabu vatrenog oružja, te je tom prilikom ubila Salgaj Blaža rodom iz sela Obrankovca, kotara **Ludbreg. -**

22. VI u 23,30 sati izvršen je napad na želez. postaju na pruzi Ludbreg — Koprivnica preko potoka Segovina (6 km jugo istočno od Ludbrega). —Glava mosta i 2 šine oštećene, saobraćaj nije prekidan.— Opravka je u toku. —Želez. postaja Rasinja (10 km jugo-istočno od Ludbrega) bila je cielu noć obkoljena od jakih partizanskih snaga.-

Zapovjednik, bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[1]

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1345/43.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. oružničke pukovnije Varaždin

[2] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, taj. br. 1345, od 25. VI 1943. godine.

65

1943, lipanj 24.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Bjelovar Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u okrugu, o stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ, o namjeri formiranja obavještajne službe, te o vezama

O.K. K.P.H. Bjelovar
24. VI. 1943

CENTRALNOM KOMITETU
KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

IZVJEŠTAJ Br. 1

1. Politička situacija:

Na teritoriju 0. K. Bjelovar za sada nema ni jedno selo oslobođeno a na cijelome sektoru O. K. operiše samo jedan mali bataljon (oko 120 ljudi) Kalničkog partizanskog odreda. Sela na Bilogori (Bačkovica, Bedenička, Ribnjačka) su poluoslobođena sela u kojima možemo da se krećemo legalno kada nema bande. Kada naiđe banda onda bježimo mi, bježe i seljaci zajedno sa stokom i sa svim onim što mogu da izvuku. Banda [se] ovdje često zalijeće (nedeljno bar 2-3 puta) i svaki puta narod pred njom bježi. Tu su narodno-oslobodilački odbori narodna vlast koju narod priznaje kao svoju vlast. Osim gore spomenutih sela imademo u našem okrugu pojedine krajeve kao na primjer sela oko Kalnika (Veliki Poganac, Apatovac, Osek, Kamešnica) i pojedina sela na zapadnom djelu Bilogore (Šandrovac, Gornje Sredice) koja su slična onim prvim koje smo gore naveli. Sve ovisi o tome kako se reakcija koncentriše i navaljuje na ta sela. Narod je uz nas, no narod mora da bježi pred reakcijom i u tom smislu nismo mi, ni ta sela slobodni u svome radu, jer reakcija stalno nalijeće. Krajevi kroz koje su partizani prolazili raspoloženi su za Narodno-oslobodilačku borbu i rado primaju partizane. Međutim imade sela koja nisu još ni vidjela partizane, no ipak simpatišu našu borbu. Ali općenito uzevši najveći broj sela ipak je još neopredjeljen. Na našem terenu gotovo nema sela (osim dva tri) koja bi sa većinom svoga stanovništva bili protiv Narodno-oslobodilačke borbe. U selima kroz koja nisu prolazili partizani

(mislimo taj mali bataljončić, jer drugih na našem sektoru nije bilo) imade po dva tri ustaša koji su u stvari privrženi režimu i na koje se režim u tom selu oslanja. No i te ustaše nisu tako zagriženi u većini slučajeva kao što su to bili u početku 42. god. i do tada. Mnogi i od njih danas traži vezu sa nama, a mnogi su već od njih bacili ustaške izkaznice.

U selima koja su nastanjena pretežno srpskim stanovnicima ima izvjesnih četničkih raspoloženja. Pogotovo su to ona sela kroz koja nisu prolazili nikada partizani. To su sela Gudovačke i Farkaševačke općine. Ima četničkog utjecaja i u drugim krajevima našega okruga kao na primjer selo Ravneš, Kašljevac, Lasovac (općina Severin), selo Lipnica (općina Vrbovec), Koprivnička Rijeka, Mučna Reka, Sokolovac (općina Sokolovac). Četnici imadu i po drugim selima izvjesnog uticaja, no taj uticaj nije tako značajan i opasan.

Općenito u našem okrugu može da se kaže da je autoritet ustaških vlasti vrlo slab i da se režim u ovim krajevima oslanja isključivo na golu silu. Poreze niko ne nosi dobrovoljno, nego je nužna intervencija vlasti. U vojsku se ne odazivaju. Svako selo imade prosječno po 10 bjegunaca, koji žive uglavnom kod svoje kuće, kod kakovih rođaka ili po klijetima u vinogradima. Kada naiđe žandarmerija ili vojska oni bježe u šumu. Većina od tih vojnih bjegunaca nije još raspoložena da ide u Narodno-oslobodilačku vojsku, ali nije niti neprijateljski raspoložena naprama nama. Kada kome dosadi bježakanje pred žandarima, a može da dobije veze sa nama onda dođe. Uglavnom mladih ljudi po ovim selima imade još mnogo.

Ishrana stanovništa još je ovdje vrlo dobra. Brašna, masti i drugoga dobije se po selima. Manjkaju samo dućanske stvari: šećer, koji se skoro nikako ne dobiva, petrolej, duhan i razne odjevne stvari toga nema i narod jako negoduje zbog nestašice tih stvari. Rekvizicija se vrši često po selima. Oduzima se sve do čega se dođe. Narod negoduje zbog te rekvizicije i sakriva sve. Kada se čuje da će vojska doći u selo (dolaze obično Njemci i to 100-200 njih, manje ih se ne usuđuje doći niti u ona sela gdje partizani nikada nisu dolazili. — Mjestimično se događa da upadne u selo 30-40 bandita, onda se tjera stoka u šume, to je općenita pojava u svim selima. Žetva će ove godine biti jako dobra. Sve je vrlo dobro rodilo. Narod strahuje od novih rekviracija. Naredba je došla od njemačke vojske da se vršalice po selima sakupe i koncentriraju u veća mjesta gdje postoje neprijateljske posade, te da će se žito dovoziti tamo radi vršidbe i to pod kontrolom njemačke vojske. U mnogo sela već su vršalice sakupljene i odvezene u neprijateljske posade.

Neprijateljske posade su dosta rijetke. Malih žandarmerijskih stanica nema više nigdje. Koncentrirali su se u veća i za njih važnija uporišta. Na našem terenu postoje posade u Bjelovaru, Ivanjskoj, Bulincu, Velikoj Pisanici, Đurđevcu, Kloštru, Pitomači, Križevcima, Vrbovcu, Sv. Ivan Žabno, Koprivnica, i posade na pruzi Križevci-Koprivnica. Tu prugu čuvaju ustaše i domobrani i dobro su je utvrdili bunkerima skroz od Križevaca do Koprivnice. Ostale pruge nisu čuvane. Osim posade u Bjelovaru (koja varira od 500-2000 Njemaca, 400-600 žandara i 1000-2000 domobrana) sve su ostale posade male (variraju od 100-300 domobrana, ustaša i Njemaca). Gradovi nisu utvrđeni. Niti imadu bunkera niti rovova. To važi za Bjelovar, Đurđevac i Koprivnicu. Njemci su svuda vrlo drski. Pljačkaju i ubijaju bezobzirno i smjelo šaraju po cijelom terenu. Kod domobrana je moral i borbenost vrlo niska. Iz svih posada domobrani prebjegavaju k nama ili bježe kućama. Tako je ovih dana prebjeglo u Kalnički partizanski odred nekoliko vojnika iz koprivničke koturaške bojne. Radna bojna koja je bila u Bjelovaru skoro cijela se razbježala. Nešto od njih je otišlo u Slavoniju, nešto u Moslavački odred, a nešto u Kalnik, no najveći dio razbježo se kućama. Domobranski oficiri traže veze sa nama, no to je tek na putu da bude uređeno.

U Bjelovar je došlo oko 600 Gestapovaca u civilu koji već mjesec dana kontroliraju policije u cijelom našem okrugu, vrše nadzor nad općinama i nad cijelim javnim životom. Oni preko domaćih izdajica i špijuna traže podatke o svima pristašama Narodno-oslobodilačke borbe i rade spiskove za čišćenje sela [od] naših ljudi. To čišćenje je već počelo. U selo Šanđrovcu, Velikoj Trešnjevici, Tomašu čišćenja su već izvršena. Otjerani su svi ljudi i njihove familije koje su bilo čime bile vezane za Narodno-oslobodilačku borbu. Od uhapšenih nešto je streljano bez suda, a nešto otjerano u Njemačku na rad. Detaljnije podatke o tome dati ćemo vam idući puta. Ostala sela našeg okruga su na redu da budu očišćena.

Kao što smo ranije napomenuli rad četnika u našem kraju je dosta živ. U Bjelovaru imadu svoj centar koji je povezan sa Zagrebom. Iz svog centra iz Bjelovara puštaju svoje pipke po selima i gradovima našeg okruga i O. K. Čazma. Oni su u svom djelovanju tjesno povezani sa Njemcima i ustašama. Djelovanje im se sastoji u tome da burgijaju protiv Narodno-oslobodilačke vojske kao i protiv naše partije. Šire laži o tome da su partizani u Slavoniji razbijeni i da u Lici više nema partizana, da su partizani u Istočnoj Bosni i Hercegovini razbijeni, da su partizani krivi što su srpska sela popaljena i dr. Ljudi koji su povezani sa četničkim centrom u Bjelovaru vrše špijunažu u našim selima u korist neprijatelja. Oni su u svome radu također povezani sa HSS., odnosno s njihovom zaštitom.

HSS. počeo je aktivizirati svoje organizacije od početka januara mjeseca o. g. (na terenu našeg 0. K.). Po uputama izdajničkog vodstva HSS —pojedini reakcionarni pretstavnici općinskih i kotarskih organizacija bivšeg HSS-a od januara mjeseca na ovamo svim silama se trude da pod svoj utjecaj dobiju one mase koje su nekada imali za sobom. Ispočetka su se okupljali na razna savjetovanja i konferencije samo najreakcionarniji i najpovjerljiviji HSS-ovci. Poslije toga počeli su proširavati svoj utjecaj na one manje povjerljivije i stvarati organizacije. Organizacije HSS-a i zaštite centar oko koga se okupljaju i okreće taj pokret u ovome kraju je Luka Starčević u Bjelovaru (sada vojni sudac u diviziji u Bjelovaru). U bjelovarskom kotaru organizatori HSS-a su: Filipović iz Plavnica (kao glavni povjerenik Starčevića Luke), Trnski Ivan iz Narte, Zrinski iz Ivanjske, Vinceković iz Utiskana, Pocrnić iz Vel. Pisanice, Hegeduš iz Stanića i poneki drugi. Prvi sastanak je sazivao u kotaru Bjelovar na prijedlog Luke Starčevića, Filipović iz Plavnica. Dali su upute na tom sastanku da se ima iz svakoga sela pronaći za prvi početak bar dvojicu povjerljivih. Taj sastanak je bio od prilike prije tri mjeseca. Sastanak koji je kasnije održan bio je širi i na njega slučajno su bili pozvani dva naša simpatizera, no na sastanku im je saopćio Filipović da oni tu ne spadaju i da treba da se udalje.

U Đurđevačkom kotaru glavni organizatori su: Marko Matkov, Ivan Peršić, Horvat Mato, Jagatić Mato, Barberić Anton, Sulimanec Valent, Dolenčić Stjepan, Martin Planek, Vrhovski Dragutin i Ređep. Sastanak su održali početkom o. mj. kome je predsjedavao veliki župan Bilogore Sabolić Vlado. Isti Sabolić Vlado sarađuje i povezan je u centru HSS-a za naš O. K.[1] u Bjelovaru sa Lukom Starčevi čem.

U križevačkom kotaru su glavni organizatori Papa iz Gaja kod Vrbovca, Joza Jelenčić iz Repinca i Škundaš iz Podjalesa.

U Koprivničkom kotaru su glavni organizatori: Gaži iz Hlebina (raniji prijatelj Miškine), Čiković iz Koprivnice, Porić Pavao iz Đelekovca.

Karakteristično je u radu HSS-a u ovome kraju da su povezani sa ustaškim vlastima i četnicima, o čemu ćemo kasnije priložiti jedan dokumenat. Daju upute za skrivanje žita pred partizanima, utiču na narod da ne odlaze u partizane, šire laži o tome da su partizani uništeni u ovom ili onom kraju, da se država ne stvara pod bukvom, da su naši rukovodioci Srbi i Židovi i slično tome. Oni organiziraju zaštitu koja imade zadatak da kompromitira naš pokret pred narodnim masama, jer pljačkaju u ime partizana. Oni su

[1] Misli se na okrug Bjelovar.

organizirali grupe od 3-15 ljudi koje imadu zadatak da ubijaju naše ljude, da kod neopredjeljenih ljudi vrše pljačku i nasilje u naše ime i time odvrate narod od Narodno-oslobodilačke vojske i borbe. Kada idu u pljačku nose šajkače time da prikažu da su partizani Srbi, a na njima nose petokrake zvjezde. Kod jedne učiteljice opljačkali su sve što su našli u njenom stanu i napisali joj pismo: »Draga drugarice, nemoj da se ljutiš, sve što smo uzeli ide u korist Narodno-oslobodilačke borbe — Smrt fašizmu —Sloboda narodu!« Tih grupa posijali su po terenu O. K. Zagreb, Čazma, Varaždin, Krapina i Bjelovar. U glavnom tamo gdje se partizani vrlo malo kreću ili gotovo nikako. Vlast za te grupe znade i pomaže ih. Jedan naš kurir naišao je na dvojicu takovih pljačkaša upravo kada su nosili pljen iz pljačke i pucao na njih. Jednoga je ubio, a drugoga je ranio. Taj ranjen od ustaša je bio prenešen u bolnicu, lječen i nakon lječenja pušten. To je bilo u mjestu Kutnjaku. U selu Tomašu seljaci su uhvatili jednoga od takovih bandita i predali ga ustaškim vlastima. Ustaške vlasti su ga odmah pustile. U kotaru Bjelovar imade četiri takove banditske grupe. Dvije od njih smo uspjeli uhvatiti, a ostale još djeluju na terenu i tragamo za njima. Šteta je da drugovi iz naše udarne grupe nisu bili dovoljno upućeni u stvar te su ih likvidirali na licu mjesta pa nismo mogli saznati njihove veze. Kasnije ćemo vam poslati podrobnije podatke o svemu tome. Glavni organizator tih banditskih grupa (zaštite) jeste Kemfelja Đuro iz Dugog Sela. Ovdje vam prilažemo i dokumenat iz čega ćete to vidjeti.

U frontu neprijatelja Narodno-oslobodilačke borbe pojavila se još jedna grupacija pod imenom četvrto-internacionalci. Po svome radu na terenu razlikuju se od zaštitaša samo u toliko što govore da je Staljin, Komunistička partija i Narodno-oslobodilačka vojska Jugoslavije izdala treću internacionalu i proletarijat i narod. Govore da je Rusija otišla sa buržuaskom Engleskom i Amerikom, da Komunistička partija Jugoslavije vodi jednu vojsku koja je skroz na skroz buržoaska i birokratska i da proletarijat i radni narod treba da stvara sada četvrtu internacionalu i da se bori za »čistu proletersku stvar«, da diže proletersku revoluciju. Oni također organiziraju banditske grupe koje na nekim mjestima otvoreno pljačkaju i oduzimaju novac u ime partizana (kod neopredeljenih ljudi), a kod naših simpatizera traže priloge u korist Narodno-oslobodilačke borbe (negdje otvoreno »pod novom zvjezdom«, a negdje u ime naše vojske ili Partije) i taj novac uzimaju sebi. »Četvrto-internacionalci« su legalni pred vlastima, jer odlaze u grad legalno isto tako kao i zaštitaši.

Uticaj naše Partije na narodne mase je dosta velik, jedino zbog slabog rada naše Partije mnogi se pobojavaju da ćemo mi oduzima-

ti njihovu zemlju i njihovu imovinu. Ćuje se dosta ovakovih izjava »Komunisti su dobri, vode Narodno-oslobodilačku borbu, tuku okupatora i pljačkaše, tuku ustaše, štite narod od rekvizicija itd. ali im samo nevalja to što hoće da djele naše imanje i kada oni pobjede oni će sve ljude tjerati na kazan.« HSS-ovci koji nisu danas aktivni govore da je sve ovo dobro što mi danas radimo, ali se boje da kada do pobjede dođe uvedemo komunizam i da ćemo tjerati ljude na kazan i oduzeti njihovu imovinu. Premalo je naših organizacija, a kadrovi su jako slabi. Pisane riječi jako malo dođu u narod. Govori se ovako: »Komunisti nam pričaju da ima velika Narodno-oslobodilačka vojska, a ustaše i Mačekovci nam govore da partizana nema i da su oni razbijeni. Mi uistinu nismo vidjeli partizana i neznamo uistinu da li ih ima ili nema i kako oni izgledaju«. Kada u neko selo dođe koji partizan onda ga ogledavaju i opipavaju kao da je to neko vannaravno biće. Po cijelo selo se sakupi da ga vide. Uticaj Narodno-Oslobodilačke vojske je jači nego naše partije. Mnogi se obraćaju za veze i daju pomoć najbližoj partizanskoj jedinici makar ona kako daleko bila i ako imadu možda u svome selu koga člana partije ili partijsku jedinicu. To je općenita pojava na cijelom terenu O. K. Našu vojsku rado pomažu svuda.

2. Stanje naše partijske organizacije:

Partijska organizacija u našem okrugu je vrlo slaba. Ona je i po broju članova slaba, a slaba je i po sposobnosti kadrova. Okružni komitet bio je sastavljen od dobronamjernih ljudi, ali su se jako slabo snalazili. Nisu imali iskustva. Prvo što je bilo najslabije nije postojalo centra O. K. (kao ni kotarskih) nego su se članovi O. K. razilazili po terenu i time faktički prestali da budu rukovodstvo. Nije bilo centra iz kog bi se držale veze sa K. K., davala uputstva za rad i kontrolirao taj rad. Rukovodstvo O. K. sastojalo se s vremena na vrijeme, a onda se svi članovi razilazili na teren a među njima veza je bila slaba ili nikakova, rukovodećeg centra nije bilo. Osim toga nije bilo niti plana u radu. Raspodjela rada formalno je bila po sektorima, no u stvari članovi O. K. otišli su svaki u svoj kraj i tamo radili po svima sektorima, no ne kao rukovodioci odnosno članovi O. K. nego su se zakapali u sitnice i pretvarali se u mjesne rukovodioce. Teren je bio potpuno neobuhvaćen rukovodstvom. Isto takovo stanje, a i još gore bilo je u K. K.-ima. Kotar Bjelovar nije imao K. K. Postojala su dva t. zv. rajonska Komiteta bez kotarskog. Rajon prvi obuhvaćao je od Bjelovara na istok Bjelovarskog kotara, a rajonski broj dva zapadni teren Bjelovarskog kotara. Obadva su slabo radili. Ostali kotarevi imali su Kotarske Komitete od po 3 člana, no sposobnost njihova i plan u radu bio je vrlo slab.

21. juna izvršili smo reorganizaciju O. K. i raspodjelu rada. Još prije reorganizacije O. K. (pošto raniji sekretar O. K. drug Viktor[2] nije bio prisutan, išao je na poziv Zagrebačkog povjerenstva prema O. K. Zagreb radi savjetovanja, te nismo mogli odmah pristupiti reorganizaciji O. K.) održao je drug Grga[3] uz pomoć ostalih članova O. K. savjetovanje (partijsko) za kotar Bjelovar. Poslije toga na imenovan je i kotarski Komitet, od 5 članova, rajonski su raspušteni. U sastav sadanjega O. K. ušli su slijedeći drugovi: Marijan, (Grga)-politički sekretar, Viktor-organizacioni sekretar, Sjedi[4]-N. O. O., Zvonko[5]-obavještajna služba i rad sa vojskom, Vera[6]-Skoj, Franjo Zupančić-udarne grupe i veze, Pepo[7]-Agitprop i tehnika. Novi članovi našeg O. K. su: Vera i Franjo Zupančić. Od staroga O. K. pao je jedan drug nesretnim sučajem — drug Boris[8]. Ubio ga komesar jednog Kalničkog bataljona, nehotice. Kako vidite po A. F. Z.-u nismo nikoga posebno zadužili. Drugarica Vera koja je član O. K. sekretar je O. K. Skoja koji je formiran 28.-V-43. Ni jednu osobu u O. K. nismo imali zgodnu koju bi zadužili po tom sektoru rada. Taj sektor kod nas je najslabiji i dali smo si u zadatak da taj sektor ispočetka uzmemo ja i organizacioni sekretar.

Na ovom sastanku O. K. odlučili smo slijedeće:

1. Da sazovemo partijsko savjetovanje za cijeli okrug na dan 5. VII. 43. na kome bi pretresli političku situaciju u svijetu i na našem terenu posebice, liniju naše partije u Narodno-oslobodilačkoj borbi (jer imade mnogo lijevih i desnih skretanja) i metode rada naše partije u vanpartijskim organizacijama i u vojsci, organizaciono stanje naše partije i uputa za rad naših organizacija, upute za rad i organizaciju udarnih grupa, agitacija i propaganda i veze. Osim toga rad HSS-a i prikupljanje materijala o radu HSS-a i priprema za savjetovanje po HSS-u koje je zakazano od strane druga Marijana po uputstvima Andrije[9].

2. Da stvorimo udarnu grupu koja bi bila za zaštitu partijskih ustanova i čuvala mobilizacioni centar koji smo odlučili da formiramo. U ovom mobilizacionom centru i pri centralnoj udarnoj grupi osposobljavat će se ljudi za rad u udarnim grupama, formirati udarne grupe i razaslati po terenu svih kotareva. Riješili smo da u kotaru Bjelovaru postepeno organiziramo 5 udarnih grupa, u Đur-

[2] Ivan Matačić
[3] Grga Jankes
[4] Stjepan Kenđel
[5] Franjo Zajšek
[6] Sofija Jović
[7] Ante Dobrila
[8] Stjepan Bogdan
[9] Andrija Hebrang

A **vačkom** kotaru 3, u Križevačkom 3, u Koprivničkom 3, od po 6-10 **rudi U** grupi- Najedanput nemožemo te grupe organizirati, jer niti **mademo** oružja, niti rukovodioca. Ove grupe će stajati pod direkt- om **kontrolom** O. K. Raditi će u vezi sa K. K.

3 Da pojačamo Okružni Komitet Skoja i pomognemo više nego do sada radu Skojevskih organizacija.

4. Da organiziramo obavještajnu službu našeg O. K., jer po našem terenu razmilili su se špijuni i neprijatelji svih mogućih boja i dlaka. Isto tako da se pojačaju veze sa neprijateljskim garnizonima, proširi naš uticaj među domobranima i oficirima.

5. Da formiramo općinske, kotarske i okružne N. O. O. Do sada imademo prilično N. O. O. po selima (vidjet ćete iz kasnije skale) no oni su jako razdrobljeni i nemaju viših rukovodećih tjela te im je prilično slab rad. Preko viših foruma narodne vlasti i preko Partije odozgora i odozdola pojačat ćemo rad dosada postojećih N. O. O. i formirati ih tamo gdje još ne postoje. 3. VII. 43. formirat ćemo privremeni Okružni N. O. O., a poslije toga koncem srpnja održat ćemo širu konferenciju narodnih rodoljuba i delegata kotarskih i općinskih N. O. O. te izabrati okružni N. O. O. koji ćemo onda povezati sa Z. A. V. N. O. H.

6. Da pri našem Agitpropu (koga sada reorganiziramo) stvorimo umjetničku grupu za horske recitacije, kazališne komade sa pjevačkim horom, koja će ići uz političke radnike ili kakovu vojnu jedinicu koja bi se pojavila na našem terenu i za vrijeme zborova (poslije zborova) davala bi priredbe u duhu N. O. B. U vrijeme kada nema nikakove vojne jedinice na našem terenu udarne grupe osiguravat će takove zborove.

7. Stvorit ćemo partijski, odnosno centar O. K. (bazu) iz koje ćemo moći rukovoditi sa svim tim poslovima i držati tjesne veze, davati upute i kontrolirati rad svih naših organizacija. U bazi O. K. uvjek mora da bude ili politički ili organizacioni sekretar. (Naša baza biti će jako pokretna zbog reakcije, ali će ipak biti baza.)

Šema — Pregled naših organizacija:

O. K.	imade 7 članova							
K. K. Bjelovar	imade 5 čl.	8	part.	jed.	sa	40	čl. i	25 kandidata
K. K. Koprivnica	imade 3 čl.	2	part.	jed.	sa	7	čl. i	3 kandidata
K. K. Križevci	imade 3 čl.	1	part.	jed.	sa	3	čl. i	6 kandidata
K. K. Đurđevac	imade 2 čl.	4	part.	jed.	sa	14	čl. i	6 kandidata

Prema gornjem čitav okrug ima 15 jedinica (partijskih) sa 64 člana, 38 kandidata. Članova K. K. ukupno imade 13, a okružnog 7.

Prema tome ukupni broj partijskog članstva našeg O. K. jeste 84 člana.

Napominjemo da je u jednoj akciji koju je organizirao član K. K. Đurđevac pao jedan član toga kotarskog Komiteta, (ubijen je od bande). U gradu Bjelovaru i Križevcima nemamo ni jedne partijske jedinice niti partijca. Isto tako u gornja dva grada nema ni Skoja ni Narodno-Oslobodilačkih odbora.

Skoj u našem okrugu doskoro nije bio organizaciono oformljen, tj. nije ga bilo. Od početka maja Povjerenstvo P. K. Skoja za Zagreb uputilo je na naš teren drugaricu Veru da organizira Skoj, a jedan član Povjerenstva Skoja došao je 2-3 puta na naš teren da pomogne organizaciji Skoja. Do konca maja na našem okrugu postojale su ponegdje Skojevske grupe no 27. maja održano je savjetovanje Skoja za O. K. Bjelovar i poslije savjetovanja formiran O. K. Skoja od 4 člana, (sekretar drugarica Vera). O. K. Skoja od 29. maja do sada uspio je formirati kotarska rukovodstva Skoja Bjelovar, Đurđevac i Križevac. Koprivnica još za sada nema kotarsko Skojevsko rukovodstvo. U okrugu ima 14 Skojevskih grupa sa 60 članova i 26 odbora U. S. A. O. J.-a sa 141 člana. Za pojačanje rada među omladinom P. K. Skoja poslao nam je jednog druga iz Primorskog O. K. Skoja, koji je ušao u O. K. Skoja kod nas.

Skojevski kadrovi su vrlo mladi i slabi, a pomoć partije na terenu im je isto tako slaba, no trudit ćemo se i pružiti ćemo im punu pomoć.

Narodno-Oslobodilački odbori postoje: kotar Bjelovar 24 seoska N. O. O. sa 105 članova i 2 općinska N. O. O. (Severin i Vel. Pisanica). Kotar Đurđevac 9 seoskih odbora sa 39 članova, Kotar Koprivnica 6 seoskih odbora sa 24 čl., Kotar Križevci 5 seoskih odbora. Kako vidite mali broj odbora, sa prilično slabim radom, kotarskog nemamo nigdje momentalno, a u tri kotara ne postoje općinski N. O. O. Kada ćemo slati idući izvještaj obavezujemo se da će do tada biti.

Antifašistička Fronta Žena kod nas nije organizovana. Imademo ponegdje odbora A. F. Z. seoskih, no oni nisu povezani i nije obuhvaćen cijeli teritorij niti jednoga kotara, a čak ni jedne općine. Imademo jednu drugaricu koja je zadužena po tom sektoru rada od 10. III. 43, no ona nije niti dovoljno sposobna, a teren je velik i nemože da ga savlada, pogotovo ne jer je sama i jer nema pomoći partije na terenu. Mnogo naših partijaca (većina) koji su uglavnom članovi sa sela nedopuštaju čak ni svojim drugaricama da rade, a prema tome ne shvaćaju potrebu ni za druge da rade. U najnovije vrijeme formiran je kotarski odbor A. F. Z. za Koprivnicu. Posvetit ćemo veću pažnju toj organizaciji da bi ju osposobili za rad i oma-

ovili, no molimo ako je ikako moguće da nam se pošalje pomoć (kako ste može biti već izvješteni vaša odluka da dođe drugarica Maja[10] na ovaj sektor nije se mogla ispuniti, jer je drugarica Maja ranjena i zarobljena od neprijatelja. Obavješteni smo od O. K. za Slavoniju da će sutra 26. o. mj. biti razmjenjena, no kako je teže ranjena na pet mjesta to nema izgleda da će skoro moći na rad). Sadanašnje stanje organizacije A. F. 2. stoji ovako: kotar Bjelovar 11 seoskih odbora sa 70 članica i jedan općinski odbor za općinu Severin. Kotar Đurđevac 5 seoskih odbora sa 19 članica. Kotar Koprivnica 5 seoskih odbora sa 25 članica i kotarski odbor sa 3 drugarice. Križevci 3 seoska odbora sa 15 članica.

Materijala imademo malo, isto tako nije drugaricama poznata organizaciona struktura A. F. 2.

Veze: Imademo sa svim susjednim okružnim komitetima. Te veze su dost^ dobre sa O. K. Virovitica, sa O. K. Čazma, sa O. K. Varaždin i sa O. K. Zagreb. Slabe su nam veze sa Povjerenstvom C. K. Zagreb. Te veze bi mogle biti dobre, jer O. K. Čazma imade dobru vezu sa njima, a mi sa O. K. Čazma što znači da bi veze mogle dobro funkcionirati. Do sada smo pisali tri pisma Povjerenstvu, a raniji O. K. pisao je više pisama i slao izvještaje, no Povjerenstvo nikada nije ni slova na njih odgovorilo. Od Povjerenstva raniji O. K. primio je jednu uputu za organizaciju O. K. (foruma) i poslao je jedno 2-3 pisma no ne u vezi sa našim pismima i sa izvještajima. Isto tako dobili smo od Povjerenstva propagandni materijal i štampu (vjesnik i dnevne vijesti) no to je sa velikim zakašnjenjem (na pr. sada su primljene dnevne vijesti od ožujka). Mi ćemo sa naše strane učiniti sve da te veze budu čvrste i redovite.

Molimo vas da imadete u vidu situaciju na našem terenu, da se pošalje neka jača vojna jedinica na naš sektor što skorije. Ako bi ona na vrijeme ovamo stigla spasili bi žetvu od neprijateljskih grupa i grupica, razbili neprijateljske klevete i laži o našem pokretu i omogućili brzi razvoj i preorijentaciju političkih prilika u našu korist, treće omogućili bi brzu mobilizaciju ljudi za Narodno-Oslobodilačku vojsku. Neprijatelj danas pravi hajku po našim selima da ulovi ljude za neprijateljsku vojsku i za istočni front. Bjegunaca imade mnogo i ako neka veća jedinica N. O. V. dođe u ovaj kraj (Brigada ili dvije) mogućnost mobilizacije biti će velika. Ne bi trebalo shvatiti tako da brigada dođe i samo prođe ovuda, ili kažemo da izvrši dvije tri akcije pa da ode, nego bilo bi potrebno da se malo dulje ovdje zadrži da narod i vidi naše snage i osjeti njihovu udarnu moć. Šteta je i politički pogriješno (a mislim da i vojnički danas) da

[10] Iva Komar-Jankes

je Slavonija izvlačila iz Kalnika i Moslavine vojne jedinice i kadrove. Iz Kalnika je do sada izvučeno tri bataljona (koncem decembra dva, u februaru jedan bataljon, a sada kada je formiran korpus opet su uzeli jedan bataljon kao četvrti, našto sam ja intervenirao Poslije moje intervencije vraćene su dvije čete tog posljednjeg p_0 redu četvrtog bataljona natrag na Kalnik, ali su im zadržali mitraljesku četu i neke kadrove, kao na pr. operativca odreda, operativca bataljonskog, sekretara partijskog biroa i neke druge). Iz Moslavine su također uzeta dva bataljona i svi kadrovi koji su nešto vrijedili. Na Kalniku i Moslavini ostajale su uvjek sitne snage i presitne da bi samostalno mogle nešto da učine i sa okljaštrenim kadrovima, a čim bi nešto malo više narasli Slavonska divizija je to uzela. Ja sam drugovima u Slavoniji rekao da to nije ispravno. Ako jedinice na Kalniku i na Moslavini nemaju dobre veze sa štabom Druge Operativne Zone i ako je zbog toga slaba kontrola nad ovim jedinicama mogle bi se ove jedinice uključiti, odnosno staviti pod komandu Slavonskoga korpusa, no da ostanu na svom terenu. Čak potrebno bi bilo i iz Slavonije pojačati ih, a ne slabiti ih. Slavonija bi trebala u toliko više da skrene pažnju na ovaj teren, jer sa ovog terena dobiva prilično velike količine živežnih namirnica, a i ljudi za partizane. Sa terena našeg O. K. Slavonski korpus dobio je preko 600 ljudi. I ako njihove jedinice nisu ovdje bile.

Ovih dana došao je načelnik Štaba II Operativne Zone drug Bulat[11] i obišao Moslavački i Kalnički odred. Tom prilikom sastao sam se i ja i sekretar O. K. Čazme[12] sa njime. Na sastanku smo mu izložili kakova je situacija na terenu i dali predloge da se na Kalniku formira Brigada od Kalničkih i Moslavačkih snaga. Pored toga ostalo bi na Kalniku jedan terenski bataljon i na Moslavini jedan. Ako bi još od nekuda došla jedna Brigada (možda 6 ili 13, što bi bilo poželjno) ovdje bi se mogla formirati divizija za vrlo kratko vrijeme, a to bi bilo nužno. Onda bi ovaj kraj imao svoje vojno rukovodstvo (donekle samostalno) nad operativnim jedinicama. Situacija bi za mjesec-dva dana kod nas onda bila sasvim drugačija. Krupnije vojne jedinice ovdje mogu dobro manevrirati i nema nikakove opasnosti da budu ovdje uništene.

Materijal od vas primamo sa zakašnjenjem od 10-25 dana, samo putem neko iz svakog paketa izvuče po nekoliko primjeraka od svega. Tek zadnji paket 10 komada »Naprijed« i »Partija« primili smo ispravan no on je putovao mjesec dana. Neki paket stigne tri mjeseca kasnije. Nismo još pronašli gdje to zaostaje. (Na našem terenu

[11] Rade Bulat
[12] Vinko Jeđut

ne.) Materijal ovdje umnožavamo. Tehnika nam funkcionira donekle dobro. Imademo okružnu tehniku i tehniku K. K. Bjelovar. Ovdje ćemo vam priložiti popis materijala kojega imademo u arhivi, koji smo sve izdali i u koliko primjeraka i šta sve namjeravamo izdati. Izjavu Glavnog Štaba i Z. A. V. N. O. H. od 26. V. 43. Primili smo i popratno pismo od druga Andrije. Trudit ćemo se da ni jedna kuća u našem O. K. ne ostane bez ove izjave. Tehnika O. K. dobila je naređenja da ga umnoži u 10.000 primjeraka, a umnožit će ga i tehnika K. K. Bjelovar u 5.000 primjeraka za svoj kotar.

Izvještaj ćemo vam od sada slati svakih 15 dana po posebnom kuriru direktno, a kopije izvještaja slati ćemo Povjerenstvu u Zagreb i Oblasnom u Slavoniju, slati ćemo vam izvještaj zajedno sa O. K. Čazma, po istom kuriru. Ovaj puta poslat ćemo vam i nešto namirnica i duhana zajedno sa O. K. Čazma, no to će ići sporije nego ovaj izvještaj, jer žurimo da ovaj izvještaj što prije do vas dođe.

Ovaj izvještaj nije pisan najbolje, jer tri puta trčimo pred bandom za vrijeme pisanja ovog izvještaja, a osim toga imademo posla mnogo. Vi nas izvinite zbog toga. Nadamo se da ćete ga ipak razumjeti i imati donekle pregled života na našem terenu.

Drugarski vas pozdravljamo

Smrt fašizmu — sloboda narodu

I,

Sekretar:
Marijan, v. r.
(Grga)

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-23/1261

66

1943, lipanj 24.
Brezovica

Izvještaj Oružničke postaje Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napa du partizana na oružničku postaju

ORUŽNIČKA POSTAJA
BREZOVICA
Broj: 209

Brezovica, dne 24. lipnja 1943.

Predmet: Napada partizana na
postaju Brezovica
izvještava.

KOTARSKOJ OBLASTI
ZAGREB

Dne 23. o. m. u 22,00 sata neodređeni broj partizana na cesti Remetinec-Brezovica, sjeverno 2 km od Brezovice zaustavio je kola trgovca Dragutina Lackovića iz Brezovice, izvršio mu pretres kola te odnio 4 komada cikorije.

Pretres je vršilo 12 partizana, dok su ostali bili skriveni u šodergrabi uz samu cestu.

Brezovica. Istog dana u 22,30 sati partizani su izvršili napad na oruž. postaju time što su neopaženo koristeći šumi i pomrčinu privukli se u neposrednu blizinu postaje, gdje su bacili jednu bombu u dvorište postaje sa istočne strane te opalili nekoliko puščanih naboja; ovaj napad bio je strojopuščanom vatrom oruž. postaje ušutkan, te su nakon ovoga zatišja sa više strana duže vremena primjećivani partizanski znakovi davani električnim svjetiljkama.

Iste noći oko 3 sata partizani su se povukli u nepoznatom pravcu.

Ova oružana postaja u toku 12 dana napadnuta je dva puta u ovome mjesecu i oba puta je napad odbijen, te u oba slučaja tražena pomoć koja je obećana, a nije usliedila; u ovome drugome napadaju osjetio se slab borbeni duh i volja na borbu, pošto se oružnici svi do jednoga brane, a pomoć nitko ne šalje i ako su sva moguća sredstva od strane oružničkih starješina poduzeta do sada nijesu usliedila od mjerodavnih koji su to dužni dati u opasnosti.

Obzirom na položaj kao i samu zgradu za stanovanje koja je ootpuno sva izrešetana i bez prozora bilo bi potrebno ovu postaju nremjestiti u Hrv. Leskovac ili Remetinec, jer broj oružnika na ovoj postaji je sasma mali, među kojima ih ima starih i bolesnih za borbu nesposobnih.

DOSTAVLJENO:
Oružničkom Krilu i vodu Zagreb.

U. Z.
Zapovjednika post. narednik:
Dane Rajković, v. r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1342/43.

67

1943, lipanj 25.
Novi Marof

Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na Varaždinske Toplice

Kotarska oblast u Novom Marofu

Broj: 33 V. T. 1943. Novi Marof, dne 25. lipnja 1943.

Predmet: Varaždinske Toplice napad partizana. —

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
VARAŽDIN

Savezno sa brzoglasnim izviešćem Župskoj redarstvenoj oblasti i tokom noći zapovjedničtvu mjesta Varaždin glede napada partizana na mjesto Varažd. Toplice predlaže se sliedeće pismeno izviešće:

Noću od 24. na 25. lipnja čula se jaka strojopuščana kao i topovska vatra. Oko 40 do 50 partizana[1] došla je u Varažd. Toplice, koji su iz periferije pucali prema zgradama u kojima je nastanjena vojska kao obrana i posada za Varaždinske Toplice. Ustanovljeno je na licu mjesta, da je spomenuta naša posada upravo nemilosrdno
[1] nepotrebno trošila streljivo. Tako su se na pr. puštali iz teške strojnice rafali oko 100 metaka, zatim je izpaljeno iz topova nekoli-

[1] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

ko nepotrebnih metaka. Jedan građanin čuo je kako su 2 vojnika sjedila na kamenju kod bunkera i kladili se za litru vina, da će jedan od njih pogoditi u neko staklo nakon čega je zaista izpalio nekoliko metaka i staklo pogodio i tada su se hihotali i smijali. Partizanskih metaka je vrlo malo došlo u zgradu, a možda niti jedan, jer su vidljivi metci na stieni ostali od poslijednjeg napada. Na licu mjesta ustanovljeno je, da je strojničar sa težkom strojnicom iz **I.** sprata sa prozora gađao ravno u limeni krov kojeg je posve na jednom dijelu uništio, a isto tako uništena je podpuno vrtljarska staklena zgrada i to od metaka naše vojske. Osim toga vide se metci na susjednim zgradama na takvim mjestima, da je očito, da je naše ljudstvo pucalo sasvim bez cilja.

Uz manje prekide vatra je trajala od 3/4 na 12 do 4 sata, te je tom prilikom izpaljeno nekoliko tisuća metaka, a da nije bilo ni jednog mrtvog bilo na kojoj strani. Ovim nepotrebnim pucanjem uznemirena je čitava šira okolica, a državi također načinjena velika šteta, dok su i same Toplice oštećene sa nekoliko stotina tisuća kuna, a po izjavi ravnatelja kupališta.

Posada u Var. Toplicama ne čuva mjesto odnosno javne zgrade nego čuva i brani samo sebe, jer se nalaze u tako zv. Konstantinovoj zgradi i brani u njoj sebe ako partizani slučajno naiđu, dok je ostalo pučanstvo kao i javne zgrade nezaštićeno. Partizani mogu vrlo lahko ući u zgradu obćinsko poglavarstvo unutarnje kao i obćinsko poglavarstvo Vanjske Varaždinske Toplice, odnosno partizani mogu u dobroj trećini mjesta haračiti po volji, dok će vojska mirovati u spomenutoj zgradi.-

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
S. Samobor[2]**,** v. r.

M. P.[3]

Predloženo:
1./ Velikoj Zupi Zagorje Varaždin
2./ Žup. redar, oblasti Varaždin
3./ Zapovjedničtvu mjesta Varaždin
4./ Ravnateljstvu za jav. red. i sigurnost
X. odsjek u Zagrebu
5./ Obavieštene su i susjedne kot. oblasti.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1359/43

[2] Stjepan Samobor
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Novi Marof

68

1943, lipanj 26.

Izvještaj Štaba Kalničkog NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju neprijatelja na terenu, provedenim akcijama i o stanju u odredu

ŠTAB KALNIČKOG
N. O. P. **ODREDA**
HRVATSKE

Broj: 3. VIII. 43 op. br. 570'

26 lipnja 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Stanje neprijatelja na terenu kalničkog partizanskog odreda

U posljednje vrijeme na našem sektoru stanje je nepromjenljivo. Posade neprijatelja čas su slabije čas jače. U garnizonu Koprivnica nalazi se 130 padobranaca, 300 koturaša, 350 Nijemaca, 150 ustaša. Garnizon Križevci: 60 ustaša, 100 domobrana, 30 žandara. Na pruzi između Koprivnice i Križevaca nalaze se 3 satnije raznih rodova vojske. Garnizon Ludbreg: 500 domobrana i 300 koturaša, garnizon Novi Marof: 300 domobrana i 50 ustaša, Varaždinske Toplice: od 150 do 200 domobrana i žandara. Garnizon Đurđevac: nalaze se 2 satnije ustaša, u Pitomači oko 150 ustaša. Bjelovar: oko 1.200 žandara, 2 satnije Njemaca i 1 satnija domobrana.

U zadnje vrijeme neprijatelj upotrebljava novu taktiku manevri - sanja sa svojim snagama kako bi naše jedinice iznenađivao. U naletu sa kamionima na jednu određenu točku puca sa teškim bacačima na selo gdje se nalaze partizani, i onda se povlači drugim pravcem, tako da nemamo mogućnosti da ih opkolimo. Isto tako dovlači se i artiljerija u Varaždinske Toplice te napucava na sela i po šumi. 25. o. mj. po prvi puta smo bili bombardirani od jednog bombardera i tom prilikom stradala su samo 4 civilna lica i 1 ranjen.

[1] Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone NOV i PO **Hrvatske.**

Akcije.

Naš I bataljon izvršio je akciju na općinu Hum, uništena je arhiva općine, pošta, a isto tako u Gornjoj Rijeki ponovno uništena pošta i općina.

III bataljon postavio je zasjedu na Paki, cesta Varaždin —Zagreb. Uništen je 1 teški auto i 2 luksuzna, državna.

20. VI postavljena je zasjeda na pruzi Varaždin — Zagreb, ali nije uspjelo našim puškomitraljescima da vlak zaustave.

20. VI 2 bataljona izvršila su akciju na Varaždinske Toplice. Akcija nije uspjela zbog slabih priprema i neodlučnosti boraca, koji su već ušli u prizemlje zgrade uporišta bande a nisu imali dovoljno smjelosti da se popnu u I kat i likvidiraju bandu. U toj akciji neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog. Na našoj strani 1 mrtav, i to komandir Udarne zagorske čete[2] i 5 ranjenih.

19. VI IV bataljon imao je zasjedu na pruzi Križevci — Koprivnica, ali nije nitko naletio na tu zasjedu. Drugog dana bila je opet postavljena zasjeda na istoj pruzi jer smo bili obaviješteni da će naići vojska, ali nije opet nitko došao.

21. VI Postavljena je zasjeda blindiranom vozu, ali mine nisu eksplodirale. Do danas postavljeno je 6 zasjeda blindiranom vozu, ali nije ni jedna akcija uspjela.

15. VI Naš II bataljon imao je borbu sa ustašama na Bilo Gori, koji je doživio dosta veliki poraz. To se pokazalo od Štaba bataljona da nisu mogli u takvom momentu da se snađu da bi donijeli neprijatelju gubitaka. Borba je bila kratka i neprijatelj je uspio da razbije našu jedinicu u pola sata borbe. Gubici su bili sljedeći: na našoj strani 7 mrtvih, 3 ranjenih, 3 zarobljena, 11 izgubljenih. Izgubljenih 11 partizana prebacilo se, prema izvještajima koje smo dobili prema Bačkovici. Neprijatelj je imao 6 mrtvih, 2 teško ranjena koja su naknadno umrla.

Povodom ove borbe koju je vodio II bataljon, sprovedena je istraga zajedno sa drugom načelnikom štaba II Operativne zone[3] i zaključili smo da je čitav štab tom zgodom zataio, a najveću grešku snosi drug komandant ovog bataljona, kojega smo smijenili i dali na raspoloženje Štabu odreda.

II bataljon imao je akciju 21. VI na neprijateljsko uporište Carevdar. Ova ista akcija propala je radi slabe informativne službe. Također zatajili su borci kada su došli do rovova i pred žicu koja nije bila predviđena. Gubici su sljedeći: na našoj strani 1 mrtav, 4 ranjena, kod neprijatelja prilični gubici, točan broj nepoznat.

[2] Ivan Družinec
[3] Rade Bulat

i Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Ludbreg-Koprivni-
pri zapucanju na vlak sa strane naše zasjede, neprijatelj je imao Se mrtvih i ranjenih.

Opća **situacija u odredu:**

U zadnje vrijeme priliv ljudstva u naš odred pokazao se u samim našim neuspjelim akcijama, koje su učinjene za zadnje vrijeme Na našem sektoru na kojem operišemo nema više lakih uporišta i nema domobrana kao što ih je bilo prije 1 do 2 mjeseca, nego se tu nalaze većinom ustaše, legija, konjica i ostala slična banda.

Dolaskom druga načelnika iz II Operativne zone održana je zajednička konferencija sa štabovima bataljona. Na ovoj konferenciji pokazalo se velikih nedostataka koje Štab odreda nije imao kontrole nad štabovima bataljona. Sam Štab odreda nije pružao u dovoljnoj mjeri vojničke pomoći štabovima da bi mogli oni udovoljiti zadacima koji su bili pred njih postavljeni. Propuštali smo kontrolu nad raznim greškama koje su počinjene pošto nismo na odgovornost pozivali krivce koji su bili odgovorni za njih. Pojedini bataljoni.. .[4]

Rezultat ove konferencije jesu izvjesne reorganizacije u odredu i u štabovima bataljona. Formirana je Popunidbena četa (obrazovna) koja će sve novo ljudstvo prikupiti, da dobije osnovnu ratnu i vojničku i političku spremu. Isto tako je formiran i Vod za vezu. Također od danas naši bataljoni imat će sistematsko zanimanje u ratnoj službi, što smo dobili od vašeg štaba.

Brojno stanje i naoružanje našeg odreda je sljedeće: 620 partiza-
na, 23 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 2 laka bacača, 7 parabela i 40 pištolja.

Perspektive našega djelovanja.

Da bi naše bataljone osposobili za bolje vojničko istupanje, danas sva 4 bataljona kreću zajednički po terenu, tako da ulaskom naših bataljona u brigadu[5] mogu se mnogo lakše snalaziti. Danas prebacujemo težište naših snaga uglavnom prema Zagorju. Male je-

[4] Nedovršena rečenica.

[5] Bataljoni Kalničkoga NOP odreda ušli su 4. rujna 1943 god. u sastav novoformirane Druge NO brigade Druge operativne zone. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, od 21. rujna 1943, ova brigada je dobila niziv: NO brigada »Braće Radića.« (Dokument u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kut. 724, f. 5, dok. br. 40 i kut. 724, f. 5, dok. br. 45.)

dinice naše vojske ostavljamo međutim na Kalniku, koje će neprij$_a$
telju ometati željeznički promet i ostali pomenuti saobraćaj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Horvat Josip, v. r.

Komandant,
Štrok,* v. **r.**

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 23.

Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 98, str. 271-273.

69

1943, lipanj 26.
Zagreb

Izvještaj Državne poslovne središnjice za zemaljske proizvode Ministarstvu narodnog gospodarstva NDH o prilikama na terenu Bjelovara

DRŽAVNA POSLOVNA SREDIŠNJICA
ZA ZEMALJSKE PROIZVODE

Brzoglasi: 65-41, 42, 43, 44, 45,
Brzojavi: ZEMPRO ZAGREB
Ček. rač.: Pošt. šted. 31-801
Tek. račun Šted. N. D. H. Zagreb

Zagreb, dne 26. lipnja **1943.**
Petrinjska ul. 71

Broj: 37.038.

ŽURNO! POVJERLJIVO!

Naš odjel poslovni
Naš znak W/D.

MINISTARSTVO NARODNOG GOSPODARSTVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PREHRANU
URED DRŽ. TAJNIKA,
ZAGREB.

Predmet: **Izvještaj iz Bjelovara o prilikama na terenu.**

Priloženo čast nam je dostaviti Vam priepis izvještaja naše P. G.
P. Bjelovar od 16. lipnja 1943.

[6] Izidor Strok

Ovaj izvještaj preporučamo naročitoj pažnji naslova, jer je vrlo značajan, a na žalost se ista situacija razabire iz izvještaja bezbroj drugih naših P. G. P. Možemo reći, da položaj u nekih desetak kotara pruža mogućnost obsežnog poslovanja i to kotari: Šid, Vinkovci, Vukovar, Brod, Županja, Osiek, Valpovo, a dijelom Hrv. Mitrovica, Donji Miholjac, Brčko i Nova Gradiška.

Sve ostalo područje manje ili više ugroženo je, a naročito sjeverni kotari Velike župe Livac-Zapolje, te ciela Velika župa Bilogora i Zagorje.

Velika župa Prigorje također je dosta uznemirena, što se naročito očituje u kotarima Dugoselo, Velika Gorica, Sv. Ivan Zelina i Kutina.

Prilike u Bosni uobće ovdje ne ističemo, jer su nakupne mogućnosti tamo i onako slabe.

Bez obsežnih mjera vojne prirode ne će biti moguće obavljati žetvu.

Iz Kutine na pr. danas javlja kotarski predstojnik, kao i voditelj P. G. P., da je svaki rad na terenu nemoguć, jer su odmetnici zabranili odkup, a nema oružane snage, koja bi zaštitila vršitbu i prikupljanje žitarica.

Tako se redaju obaviesti, dok smo mi prisiljeni bezpomočno čekati na vojnu zaštitu, koja se toliko puta obećava, a sve do sada stvarno nije ništa učinjeno.

Mi smo mjesecima molili, da se u pogledu osiguranja terena učine odlučni koraci i upozorili na neminovne posljedice, koje se sada pokazuju.

Naši razrađeni priedlozi u pogledu osiguranja terena leže kod predpostavljenih oblasti, odnosno kod Ministarstva oružanih snaga, nu do sada nije ništa odlučnog naređeno, tako da u oči same žetve pšenice moramo izraziti bojazan, da će sa pšenicom uslieditiisto što je usliedilo sa ječmom t. j. da ne ćemo biti u položaju obuhvatiti ništa, ili vrlo malo za potrebe javne prehrane.

Molimo, da nas o naređenom obaviestite.

1 prilog.[1] ZA DOMSPREMNI!

Po jedan protisak na:
Predsjedničtvo Vlade.
Ured Ministra nar. gospodarstva.

[1] Navedeni prilog nedostaje.

DRŽAVNA POSLOVNA SREDIŠTNJICA ZA ZEMALJSKE PROIZVODE U ZAGREBU.

Broj: 37.038. **Zagreb, 26. lipnja 1943**

Predmet kao napried.

Ministarstvo narodnog gospodarstva
Ured Ministra,
Zagreb.

Na znanje

ZA DOM SPREMNI!

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, MNG, f. 105, br. 1196/1943

70

1943, lipanj 27.

Pismo Vladimira Bakarića, političkoga komesara Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, političkim komesarima i političkim radnicima u jedinicama NOV i PO Hrvatske o ispravnom tumačenju politike HSS

ŠTAB I. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj 47
29 juni 1943

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE
VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
K. br. 39/43
27. VI. 1943

[2] Četvrtasti pečat: Državna poslovna središtnjica
za zemaljske proizvode u Zagrebu

[3] Zaprimni pečat Ministarstva narodnog gospodarstva, Ured ministra, br. 1196-M-43, od 7. VII 1943. godine.

[4] Potpis nečitak.

POLITIČKIM komesarima i političkim radnicima
NOV I POH

Izdajničko upiranje materijalu je držanje vodstva Hrvatske seljačke stranke i naše na to držanje pobudilo neke naše kako vojne, tako i vojno-političke rukovodioce da se nepravilno odnose prema pitanju HSS-a. Kod njih često nalazimo u propagandnom materijalu, a tako i u praktičnom djelovanju izraženo shvatanje kao da je čitava HSS izdajnička i da stoga treba kako po njoj, tako i po svim njenim pripadnicima »lupati« svim sredstvima. U propagandističkom se nekih jedinica stalno čita »banda HSS-a«, koje se stavljaju u isti koš s ustašama i četnicama, »izdajnička HSS« itd. Neki se pak vojni istražitelji pitaju treba li uhapsiti i staviti pod sud zbog izdaje ovog ili onog bivšeg člana HSS-a, koji radi na oživljavanju neke lokalne organizacije HSS-a. To su sve pojave, koje svjedoče da mnogi naši rukovodioci nisu savladali osnovna politička pitanja u pogledu HSS-a.

HSS je prije okupacije naše zemlje bila masovna stranka, najmasovnija u Hrvatskoj. Iza okupacije i po postavljanju ustaške marionetske vlade u t. zv. NDH njen je pretsjednik dao izjavu, kojom traži da se sav narod pokorava novoj vlasti. To je ujedno bio početak njenog raspadanja kao stranke. HSS kao stranka ne postoji više. Ona se raspala na niz grupa i grupica. Neke su grupice otvoreno prešle u službu okupatoru, neke su prešle u ustaše, neke se kolebaju, neke su se povukle iz javnog života, a mnoge su stupile u narodno-oslobodilačku borbu. Baš su ove posljednje najviše na liniji programa stranke i one stvarno pretstavljaju nastavak HSS. Njeno formalno bivše vodstvo više nema prava da govori ni u ime HSS.

U interesu je naše borbe da povećamo okupljanje masa, ranijih pristalica i simpatizera HSS, oko narodno-oslobodilačkog pokreta, oko ZAVNOH i oko naše vojske. Stoga mi moramo jačati one grupe, koje sudjeluju u n. o. borbi, a sve više izolirati od bivših pristalica ono reakcionarno vodstvo, koje provodi politiku razbijanja narodno-oslobodilačke borbe i koje je danas zapravo najozbiljniji oslonac okupatorov. Na taj ćemo način proširiti naš narodno-oslobodilački front i ojačati ga.

Politika pak napadanja na HSS kao cjelinu (koje više niti nema) ne samo da ne vodi k tome cilju, nego je upravo suprotna tim zadacima. Ona nam otežava pristup narodnim masama, ranijim pristalicama HSS, a time ih upravo baca u naručaj ranijem vodstvu, koje će se njima poslužiti u cilju razbijanja n. o. borbe.

Sadašnje mjere reakcionarnog vodstva HSS u cilju razbijanja n. o. borbe nisu uvijek sasvim otvorene i mnogi ih i mnoge ranije pri-

stalice neće moći odmah razumjeti. Koristeći se ranijim povjere njem i vještim prikrivanjem pravih ciljeva lažnim parolama vodstvo može zavesti jedan dio svojih ranijih pristalica. Policijske mjere protiv ovakvih pokušaja ne pomažu. Mogu samo pogoršati situaci-ju. Ispadamo kao borci protiv onih lijepih parola, koje ovakvi ljudi lažno ističu. To će samo otežati pristup masa u n. o. borbu, pojačati njegovo kolebanje i neće voditi k sticanju povjerenja. Moramo se stoga vrlo čuvati ovakvih mjera i ovakve agente najprije **raskrinkati** u očima masa, otkriti njihove prave namjere i tek nakon toga možemo pristupiti i policijskim mjerama protiv takvih petokolonaša.

Prema tome naša politika mora ići upravo za isticanjem onih rodoljuba iz bivše HSS, koji su pristupili n. o. borbi i za privlačenjem novih masa iz HSS u n. o. borbu. To je naš put, o kojem ovisi i naš uspjeh i s toga moramo biti dosljedni u njegovom sprovođenju i energično suzbijati sva odstupanja i štetna nerazumijevanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POSLANO VI, VIII diviziji.
Unskoj grupi i Tenk. četi.'
3. VII. 43

Politički komesar:
V. Bakarić, v. r.

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 420-A, f. 22, dok. br. 6.

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 212, str. 883-885.

71

1943, lipanj 28.
Zagreb

Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb o vraćanju letaka i saopćenja opljačkama s ispravkama za štampanje

ZETU'

Dragi drugovi,

Primili smo vaša dva letka i saopćenje o pljačkašima. Oba letka šaljemo vam sa izvjesnim ispravkama, pa ih možete štampati. Ono

[1] Dopisano, strojopisom, latinicom, u Štabu 1. korpusa NOV Hrvatske.

[1] Okružni komitet KPH Zagreb.

su napisali drugovi iz Dugoga Sela dobro je, ali bi mnogo više
? varalo kao članak nego kao letak. Ipak je zbog dobrog sadrža-
? „0trebno da se posebno štampa. Pišite ko je sastavio tu stvar. To
treba potpisati sa »Narodno oslobodilački odbori dugoselskog ko-
tara«*

Saopćenje o pljačkaškoj bandi nije dobro sastavljeno, a i zakasnili ste s time čitavih mjesec dana, što se u buduće ne bi trebalo dešavati, jer onda postaje neaktuelno kao što je baš sada slučaj, jer su se pojavili novi momenti u vezi sa HSS-om. Vi sami trebate sada odmah napisati kratko saopćenje u kome ćete istaknuti da je krajem maja po partizanskim snagama pohvatana jedna pljačkaška banda, koja je pljačkala u ime partizana, a koju su organizirali izvjesni mračni tipovi, podmukli neprijatelji narodnooslobodilačke borbe, a uz pomoć i podršku ustaških vlasti i to da bi u očima naroda okaljali pošteno i omiljeno ime narodnih boraca za slobodu — partizana. Treba navesti imena zločinaca i odakle su kao i imena opljačkanih ljudi i odakle su ti. Na kraju treba dodati da će tako proći svi koji se usude na tako podal način blatiti ime partizana. Potpis treba da bude »Kotarski odbor za kotar Dugo Selo«, a saopćenje treba da bude rastureno po čitavom okrugu u dovoljnom broju. Ne vjerujemo da su pljačkaši cigani zato to ne treba ni isticati u saopćenju. Ispitajte ko su bili ti pljačkaši. Ukoliko dobro sastavite to saopćenje u toliko će na bolji odjek naići u narodu, te će vam poslije biti lakše raskrinkavati HSS u vezi s time što izgleda da će biti ubrzo potrebno.

Pošaljite nam zapisnik o saslušanju pljačkaške bande, a ukoliko ga nemate pošaljite bar podatke o iskazima pljačkaša. Ubuduće svako saslušanje mora biti zapisnički provedeno.

28/VI-1943

Drugarski pozdrav
Sf- SN

P. S. Na izvještaj i na ostalo odgovorićemo vam poslije[2].

Kopija, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-46/443

[2] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme radom Povjerenstva CK KPH u Zagrebu rukovodila Lepa Perović.

72

1943, lipanj 28.

Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje članovima Okružnoga komiteta na terenu o aktivnosti neprijateljskih snaga na Žumberku, o djelovanju NOO i drugim pitanjima

OKRUŽNI KOMITET K. P. H.
Pokuplje
28. VI. 1943.

Dragi drugovi

Od zadnjeg našeg izvještaja pa do danas desilo se čitav niz događaja koji su nam ometali naš redoviti kontakt. 18. VI. započela je ranim jutrom akcija Talijana, bijelih i ustaša protiv našeg oslobođenog teritorija. Ukupno ih bilo nešto iznad pet hiljada. Pošli su njih 900-1000 Talijana i bijelih u Draščiče iz Metlike. Naš jedan bataljon dočekao ih je ispod Slamne vasi 18 i izbacio im iz stroja oko 90 do 100 ljudi što mrtvih što ranjenih. Odmah zatim došli su sa pet tanketa i masu bacača po drugi put i probili se prema Draščićima gdje su još i danas ukopani. Naši su od njih na stopedeset metara također ukopani, imaju natkrite bunkere i neprekidno vode borbu već čitavih deset dana. Na tom sektoru do sada je najmanje pobito 130 Talijana i bijelih, a masu ima ranjenih, naši su neznatni gubici, najviše od bacača. Sa bacačima tuku naše položaje kao sa mitraljezima koliko ih imaju. Druga kolona krenula je iz Prekrižja i Krašića, Talijani i ustaše, sa sedam tanketa i topićima i nakon trodnevne borbe zauzeli su Oštro, Plavce, Visoče, a odatle su ih naši protujurišem isti dan odbacili natrag sve do Oštrca. Naši kažu da su ih tu pokosili najmanje stopedeset, dok ljudi iza njihove pozadine kažu da su ih vozili više dvijesto mrtvih i mnoštvo ranjenih. Tu su po njima tukli sedam naših teških mitraljeza i 30 puškomitraljeza, a Talijani ti se povlače po običaju u gomili. Za vrijeme juriša naši su se s njima tukli kundacima. Ima jedan slučaj. Jedan naš partizan bio je u prvom položaju iza nekog grma. Naišla je patrola Talijana, njih trojica, jedan od njih pođe na stranu iza grma. Partizan skoči turi mu pušku u zube i opali metak, svuče ga i ubije da ovi drugi nisu niti vidjeli. Viču oni i zovu: Lujdji Lujdji, nema Lujdji, Lujdji pasa partidjano. Naročito upada da više nisu to bili onakvi borci kao u početku. Borbe su bile vrlo žestoke, i najviše je radilo teško oružje

li je ipak tolika masa neprijatelja odbijena i nanešeni su im veliki bici- Drug Vlado[1] pokazao se kao pravi vojnik.

Neprijatelj se sada nalazi na Begovom Brdu, Prekrižju, Loviću i Praščićima. Ustaše iz Kalja su u svojoj posadi. Jedan dio XIII. bojne nalazi se oko Plešivice u zasjedi. Pred tri dana tj. 25. VI. oko četiri sata popodne naišo je drug Mika,[2] Tomac,[3] Duka,[4] mali Zvonko[5] i Matasić[6] na zasjedu u Plešivici kad su već prošli onu cestu Jaska-Samobor, išli su oko po kilometra bliže prema Jaski od zavoja ceste kod Markuzića. Već su bili prilično se uspeli kad su naišli na ustaše gdje su spavali. Matasić je tu legao i ostao dok su ostali naši kidnuli natrag i jučer stigli do nas. Putem su izgubili štampani pravilnik o radu NOO-ra. Matasić nije imao nikakove pošte kod sebe i njega su sigurno ustaše uhvatili, kad im je ostao ležati na dva metra daleko. Izgleda da je bio stvarno konfident. Treba odmah obavijestiti sve oko Okića koje bi mogao provaliti, kao i materijal koji se tamo nalazi skloniti na sigurno mjesto.

Markičin[7] se negdje nalazi oko Slavetića i sa Jurom[8] je došo sve do Željeznog gdje su čekali dva dana i povratili se premda je bila mogućnost da se provuku do nas.

Rad naš ovdje odvijao se na sređivanju kako partijske tako i masovnih organizacija, ali samo u onim granicama koje su dnevne prilike dopuštale. Dnevno bombardiranje i mitraljiranje po mnogim ovdašnjim selima ljude su uplašili tako da je dosta teško bilo održavati sastanke, jer takovi sastanci u koliko su i bili nijesu mnogo koristili, jer se stalno mislilo kod toga na avione čim se čula njihova zuka. Ipak smo sredili stanje u samom Općinskom Komitetu. Primili smo u njega dva nova člana, tako da sada broji četiri, sekretar je drug Vladić,[9] pokazuje vrlo dobar razvitak u skoro, a njegove greške kao naglost da-će se popraviti. Bivši sekretar[10] spadat će u jedinicu Okružnog NOO-a. Samom Opć. K. dajemo najveću podršku, u tančine smo im razjasnili njihov rad i dužnosti, te smo prenijeli na njih razrađene direktive tako da su im lako shvatljive i da ih mogu lagano ostvariti. K. K. pak nekako se teško odučava od one ukalupljenosti koju je sprovodio. Same direktive koje je dobio nije

[1] Vladimir Matetić, komandant Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.
[2] Mika Špiljak
[3] Josip Tome
[4] Duka Vasić
[5] Milan Romanović
[6] Redakcija nije uspjela utvrditi ime.
[7] Marko Čučić
[8] Jura Suša
[9] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[10] Isto.

gotovo ostvario i prenio ih u život. Trebalo je više usmenih razg$_0$. vora i stalna kontrola i pomoć. Trče mnogo, a rezultat trčanja se ne zapaža. Nedostaci sa kojima su se saživjeli prate ih. U Vivodini raspoloženje naroda očito iz dana u dan raste protufašistički. Sabiranje za bolnicu, davanje za vrijeme zadnjih borbi hrane i ostalog na položaje našim borcima su izraz toga raspoloženja. Oko četrdeset omladinaca možemo tamo naoružati, i to ćemo odmah sprovesti čim se malo sredi, jedino oni hoće ostati na svom terenu u Vivodini. Jučer su iz Vivodine ustaše i Talijani odveli tri čovjeka, a i pljačkali su. Narod ih još više zamrzio. K. K. izdaće letak povodom zadnjih događaja. Većina ljudi iz Sošica je kidnula sa ustašama u Kupčinu i Prekrižje, da će doći sto aviona i dnevno bombardirati sva ova sela kao i Sošice. Međutim sada su se povratili svi osim Šembraka. Tamo su ustaše također sada ubili tri čovjeka i to neka bandita. U Oštrcu su neke žene stalno bile sa ustašama i Talijanima i služile im kao kuriri, dolaze ispitivati naše položaje. Još nismo mogli ništa pronaći.

U crkvi su zvonom davale znak ustašama kada su se naši povukli.

27. VI. organizirao je AFŽ predavanje za čitavu općinu Radatović o dvogodišnjici 22. lipnja", a koje je održao Marko.[12] Prisustvovalo oko 100 ljudi.

25. smo održali konferenciju sa ovdašnjim narodnim učiteljima. Vidi se vrlo lijep napredak škola a po malo se razvija i novi život kod te djece. Učitelji zadovoljavaju uglavnom. Daćemo im sada umnožiti onaj priručnik što ste ga vidjeli za I. i II. razred. Molili su nas da im nabavimo odatle knjigu: Priručnik za učitelje koji se dobije u svakoj knjižari.

Sa drugovima u vojsci nismo mogli održavati redovito sastanke radi neprekidnih borbi. Ipak bio je sastanak odredske ćelije na kojem nije bio nitko od nas jer je sastanak bio gotov kada smo dobili obavijest.

Drugovi su tražili da bi im dali na kurs ovamo po tri minera iz svakog našeg kotara, kako bi oni mogli dalje samostalno raditi na svojem terenu. Pošaljite odmah predviđene drugove da mogu što prije na posao.

Isto tako po povratku drugova vijećnika ZAVNOH-a pošaljite odmah ovamo drugove koji su predviđeni za Okružni NOO, da i taj naš forum proradi što prije, jer Zavnoh urgira stalno, a i pristižu sve novi i novi zadaci koje treba hitno rješavati.

[11] Dan napada Njemačke na SSSR.
[12] Marko Belinić

Vrlo teško nam je bilo u pogledu naše tehnike. Svaki čas smo moraali spremati stvari u zemunicu, tako nam je prošlo mnogo izgubljena vremena nije se stiglo štampati Rodoljub. Materijal za Rodoliub nije bio još sređen tako je i to uzelo više vremena. Sada e štampaju matrice. Gotov će biti trećega.

Za Rodoljub nam treba klamera malo većih zajedno sa heft ašinom. I plavog omotnog papira za vanjsku stranu. Drug Ivica nije došo gore, pa mi nismo mogli po pitanju našeg agit propa uraditi one stvari što bi bilo potrebno. Jer treba slati dopise iz našeg okruga za agit prop CK, a nismo dovoljno upoznati sa stvarima našeg agit propa što treba da prema pismu CK napravi.

Dobili smo telegram od našeg CK da, nismo poslali nikog na kurs po pitanju obavještajne službe. Mi smo ovdje dobili pismo kako smo vas već obavijestili 7 VI. Njihovo pismo je datirano 21. V. Baš dan kada smo dobili pismo počela je ofenziva i neprekidne borbe do 12. onemogućile su nam da po tom pitanju nešto rješimo. Sa našim pismenim odgovorom smo čekali da dobimo glas od vas da li ste možda vi nešto poduzeli. Sada ćemo pismeno obavijestiti što je na stvari. Kurs je započeo 14. VI. 43.

Verovatno već znadete da je raspuštena vlada Jovanovića, a mandat nakon pet dana dobio je Miša Trifunović, za sastav nove vlade, stari radikal i žaca.

Neprijatelj po svemu, kako izgleda, namjerava ponovo da nešto poduzima protiv nas. Na Oštrcu bio je pukovnik Tomašević.[13] Odanle je išla jedna delegacija u Karlovac županu od sedam članova da traži stalnu posadu domobrana, ustaša i elitnih talijanskih trupa, sa kojima bi svi ostali muškarci bili naoružani na Oštrcu. Preko Fabijana[14] imamo redovito vezu i onuda možete slati poštu samo mu treba naznačiti da odmah šalje dalje jer kod njega stoji više vremena, a dobivali smo onuda vezu, za vrijeme svih dosadanjih operacija. Inače kako izgleda moraće se vršiti jedna veza preko Slavetića na Rude. Tamo se nalaze naši neki drugovi, a druga preko Draganića na Vivodinu samo dok povežemo neke drugove koji bi to vršili.

Izborna kampanja nam je zastala. Ne dadu nam vršiti izbora ti prokleti banditi, ali ipak sad oni vrše propagandu svojim djelom. Kose pšenicu, kopaju krumpir, posred njiva kopaju rovove i sve im zagaze. Vrlo uspješna propaganda, kao i palenje sela. Sada su zapalili iz aviona Mrke, a iz mitraljeza teškog Barone i Brdike. Šaljite nam dopise iz naših krajeva, jer slijedeći broj Rodoljuba mora izaći

[13] Ivan Tomašević
[14] Ivan Sokolčić

na vrijeme. Izgleda da će kroz izvjesno vrijeme stići do nas drug Ortega.[15] Maca[16] još nije došla.

Nemamo radio aparata pa nam je dosta otežano u pogledu propagande. Lojz ima kako čujemo kod sebe radio lampe pa nam ih nekako neka pošalje.

Obavijestite nas o našem sastanku, vaše mišljenje šaljite po sigurnom kuriru da vas ne provali i ne navede na zasjedu gdje ili da nam ne usosi. Drugovi mi smo vam već pisali nekoliko puta dok mi od vas još ništa nismo dobili osim jednog Ivičinog[17] pisma, i jednog od druga Stipe.[18]

Ako možete organizirati da se redovito šalju svi vojni podaci sa našeg terena, a naročito o brojnom stanju u Zagrebu, vrsti vojske i gdje je smještena, transportima koji idu kroz Zagreb itd., potrebno je s jedne strane da se naši vojni rukovodioci znadu ravnati, a s druge strane da se mogu javljati podaci radi bombardiranja po savezničkim avionima, to se posavetujte sa OK-Zgb. ili MK. Kako smo baš sada izvješteni neprijatelj opet manevrira u smeru Oštrca i Željeznog. Dobili smo jedan vod od odreda za dolje međutim taj je povučen na položaj, te tako šaljemo kurira Zvonka. Mi smo sa ove strane stalno sada slali do vas dolje kurire a mi od vas nismo dobili nikakova glasa.

Danas ćemo pisati povodom kursa CK i pitaćemo kada će biti novi da možemo poslati na taj drugi kurs na vrijeme drugove, a vi ih predvidite, prema pismu koje ste primili od nas sa datumom 7. VI.

Možda ćete primjetiti u našem pismu mi vam navodimo o našem okružnom NOO-u. Drugovi koji su došli sa konferencije iznijeli su da svi inicijativni odbori odmah se pretvaraju u stalne, jer da i tako vrše sve dužnosti kao i stalni odbori. Tako mi sada više nemamo inicijativnog okružnog nego već stalni kojeg trebamo samo upotpuniti sa drugovima iz svih naših krajeva. Isto tako Rodoljub će od sada biti glasilo okružnog narodno oslobodilačkog odbora za Zumberak i Pokuplje. To je potrebno također razjasniti i svim našim narodno oslobodilačkim odborima.

Naši gubici za vrijeme svih ovih borbi do sad iznose ukupno oko 15 mrtvih i trideset ranjenih.

Prije smo vam u jednom pismu javili da smo predvidjeli druga Gajskog[19] za člana KK. ali malo boljim našim promatranjem stekli

[15] Karlo Mrazović
[16] Maca Milašinčić
[17] Ivica Lopaić
[18] Stipe Ugarković
[19] Kao bilj. br. 9.

vierenje da dotični nemože da bude član istog jer ima i suviše velikih grješaka. On je stari trgovac i njemu je u krvi osebina trgovca koji bi htio pod svaku cijenu prodati ono što ne valja. Takav je isto i ovdje na radu.

Onu staru učiteljicu koja je bila kao narodni učitelj u Sv. Nedjel'i otpustili smo, a na njeno mjesto smo dobili iz odreda jednog mladog, što ima osam razreda gimn. iz Karlovca. Isto tako smo druga Motu[20] predvidjeli za Kašt kao učitelja.

Ovo pismo pišemo na brzinu i nemojte se ljutiti odnosno nemojte da psujete što je tako ne sređeno pisano i bez ikakovog reda.

Drugovi kako vidite i sami jedno od najprečih pitanja za nas sada se postavljaju veze između nas i vas. Kako je teško da se mi sporazumijevamo u pojedinim pitanjima što traje tjedne i tjedne. Mi smo već po tom pitanju sad sa drugovima iz KK. govorili i sporazumjeli se šta sve treba učiniti za dobre i sigurne veze koje će u svako doba i u svakakovo vrijeme moći da funkcioniraju. Također su se vratile i drugarice sa konferencije AFŽ-a.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski komunistički pozdrav

28. VI. 1943. Benđo, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/131

73

1943, lipanj 29.
Otočac

Iz diskusije delegata sjeverozapadne Hrvatske na Prvoj konferenciji USAOH-a, u Otočcu, 28. i 29. lipnja 1943. godine

»... RADNI DIO KONFERENCIJE USAOJ-a
POLITIČKI REFERAT - DRUG SLAVKO KOMAR
DISKUSIJA PO OKRUZIMA:...«

»... VUKAŠIN KARANOVIĆ IZ OKRUGA ČAZMA

Drugovi i drugarice! Kod nas okrug Čazma obuhvaća uglavnom Moslavinu, u kojoj je NOB i NOP počeo dosta kasno, ali u tom po-

[20] Isto.

četku omladina je bila prva koja je počela da se bori protiv fašističkih okupatora i izdajnika našeg naroda. Naša omladina, naročito srpski živalj u našem okrugu, bila je najviše pogođena, i ona ja prva na poziv Komunističke Partije stupila u borbu. Omladina srpska se uglavnom prva odazvala u borbu. Pored srpske omladine isto se tako odazvala hrvatska omladina kotara Siska, koja je pokazala mnoge svijetle primjere. Naš odred poslao je u Slavoniju dva bataljona naoružanih vojnika u slavonske brigade i divizije.

Neprijateljska taktika bila je raznovrsna. Nije bilo kod nas tako strašno, kao što je bilo u Lici i Kordunu, nije se toliko pljačkalo i klalo, stoga ustanak u našem okrugu nije bio tako rano kao ovdje. Neprijatelj, pošto nije mogao da uništi našu vojsku, naše borce, onda je on pokušao, pokušava i nastoji da nam raznim postupcima nanese političke udarce. Tako na pr. neprijatelj je poduzeo česte ofenzive i akcije na naš odred koji se nalazi u našem okrugu. Poslije svake takve akcije on je ostavio klicu protunarodnih elemenata i kod seljačkog stanovništva pojavila se tendencija i k tome neke manje organizacije četnika, koje je neprijatelj organizirao u povezanosti s ustašama. Oni su proturivali tzv. »Sv. pismo«, koje govori da nije vrijeme za borbu i da ne treba ići u borbu i da će doći neke brigade, koje će se onda boriti. Ti isti koji propovijedaju to »Sv. pismo« to su oni najodvratniji izdajnici srpskog naroda, četnici, to su baš oni koji su se lupali u prsa i govorili da su prvi, a bili su baš razbojnici, pljačkaši i lopovi, koji su onda nosili oružje i noževe i tukli se s ljudima, a danas propovijedaju da ne treba ići u borbu i da ne treba nositi oružje.

Ali mi smo protiv toga mnogo učinili i raskrinkali smo u priličnoj mjeri četnike. Isto tako je i sa vodstvom HSS-a. Oni isto tako izbacuju parole, da nije vrijeme za borbu i da je šteta gubiti živote. U Čazmanskom kotaru šire tzv. »Lanac Sv. Antuna« i »Majke Božje« u kojem se također govori da se ne ide u borbu. Oni se služe s nekim »Misionarima«, »Isusovcima«, koji okupljaju naročito omladinu i govore joj da su partizani odmetnici, pa ih na taj način hoće odvratiti od nas i od naše organizacije. Ali ti njihovi uspjesi nisu veliki. Uspjeli su da privežu uza se omladinu samo pomoću starijih, no u posljednje vrijeme ta omladina sve više i više odlazi u partizane. Kad sam ja krenuo, onda je 20 omladinaca otišlo u partizane. Omladina Siska je većim dijelom u borbi. Od Kongresa, oko 200 omladinaca iz Siska došlo je u partizane. Isto tako i drugi kotarevi daju u partizane veliki broj omladine. Mi smo učinili sve za raskrinkavanje tog zavađanja našeg naroda koje danas čini izdajničko vodstvo HSS-a. Tumačili smo našoj omladini što znači to danas biti po strani dok se drugi bore. HSS je počeo da sa pojedinim svojim

grupama vrši pljačku u ime partizana. Takve grupe su mnoge već pohvatane, ali još postoje. Pljačkali su ti njihovi agenti imovinu na-**roda i** razne privatne stvari.

RAŠA POPOVIĆ ZA BJELOVAR.

Naš okrug Bjelovar pretežno je okrug seljačkog hrvatskog sta-**novništa.** On obuhvaća 231 selo. Od tih sela svega u 30 sela postoje omladinske antifašističke organizacije. Naša je organizacija mlada. Mi smo na taj teren došli prije mjesec dana, ali istina je i to, da nismo obuhvatili toliko koliko treba. Omladine ima i ona je većinom naša omladina. Iz tih sela došlo je 30 partizana (od 70 vojnih bjegunaca). Ali **i** ako omladina ne ide u Pavelićevu vojsku, ona ne ide u partizane, znači, da tu ima neko ko sprečava omladinu da ide u partizane. To je izdajničko vodstvo HSS-a i to naročito jak uticaj ima na Bjelovarski kotar. U tom kotaru ima vrlo mnogo i najviše tih vojnih bjegunaca, a i politički rad u tom okrugu nije bio nikakav ili vrlo mali. Ta omladina voli borbu, ali je još uvijek pod uticajem HSS. Mi ćemo nastojati da u najkraćem vremenu skupimo tu omladinu i da joj govorimo ko je Maček i što znače njegove parole. Nama je uspjelo u ta tri tjedna mobilizirati još nekih 50 omladinaca. Ti omladinci ušli su već u jedan bataljon našeg terena a imamo u izgledu da stvorimo Bjelovarski odred. Kad sam ja otišla bila je proglašena mobilizacija za Pavelićevu vojsku ali omladinci su govorili da neće odlaziti u vojsku, no o tome još nemam podataka. Osim reakcionarnog vodstva HSS-a ima na selu mnogo uticaja četnika, ali u ovom kraju nema mnogo Srba.

ANĐELKA POLJAK U IME POKUPSKOG OKRUGA.

Drugovi i drugarice! U vatri narodno oslobodilačke borbe, koja se proširila i na naš okrug Pokuplje, naša omladina, koja je do sada uvijek bila pod uticajem ustaša i većim dijelom HSS-a, danas uviđa gdje je njezino mjesto i kojim putem treba da pođe, te pristupa narodno oslobodilačkoj borbi. Sam rad reakcionarnog vodstva HSS može se vidjeti naročito u okruzima Samobor, Jaska. Mi smo danas većinom mogli zaustaviti omladinu da ne ide u Pavelićevu vojsku i većina je kod svojih kuća, ali tek danas smo mogli mobilizirati oko 120 omladinaca koji su dobrovoljno došli u naše redove. Ostali vojni bjegunci još su kod kuće. Oni također stoje na liniji NOB i pomažu je na taj način, što se okupljaju oko udarnih grupa koje zadaju Paveliću teške udarce kod samih vratiju Zagreba.

Drugovi i drugarice! Možemo tu vidjeti danas, da omladina nije politički obuhvaćena i da se zato nije mogla mobilizirati omladina

u tolikom broju koliko treba. Nije još dovoljno jasan današnjoj omladini cilj naše borbe, a kada to postignemo, izgleda da će ta omladina krenuti u NOV. Drugovi, kao što sam napomenula radi toga pokvarenog vodstva HSS-a vidimo što danas imamo naših drugova koji rade s omladinom, pa smo imali primjera, da kad dođe drug u selo da upadne u zasjedu i da ga uhapse. Doznalo se da to radi baš vodstvo HSS-a, da oni imaju tamo svoje špijune, koji se uvlače u naše organizacije. U kotaru Žumberak osjeća se rad pete kolone. U posljednje vrijeme, kad vide snagu NOV i kad oni vide rezultate naše vojske, da se ona sve više organizira, oni govore da što će im masovni zborovi da ne treba masovnih organizacija, da su oni već organizirani, ali oni ne uspjevaju u tom pogledu. Naša omladina, koja je okupljena oko udarnih grupa, ona je izvršila mnogo akcija. Tako na primjer u kotaru Samoborskom ona omladina koja je ostala kod kuće obavještava da li je teren čist od ustaša. Tako su tri pionira došla u jedno selo da izvide teren, da pomognu našoj vojsci zbog neke akcije. U tom trenutku, kad su se vraćali natrag naši omladinci da saopće što su vidjeli jedan je teško ranjen. 50 ustaša pucalo je za njima. Omladinci su se razbježali i dospjeli obavijestiti partizane. U kotaru Jaska 5 omladinaca s jednim karabinom napali su 10 domobrana. Domobrani su se počeli boriti, ali 5 ih je odmah zarobljeno, a 5 su razoružali. Imademo mi mnogo takvih primjera. Drugovi, stvarno je nevjerojatno kako su naši omladinci uspjeli da sruše dva vlaka na pruzi Zagreb — Karlovac. Imali su tri pištolja i 5 metaka. Na pruzi je bila domobranska straža. Stražu su zaplašili, njih dvojica idu u zasjedu a drugi omladinci idu na prugu. Nato je naišao vlak, dva, jedan iza drugoga i srušili su se. U kotarevima Pisarovina, Velika Gorica, Samobor, Jaska i Žumberak imade udarnih grupa. Mnogo domobrana su svukli i oteli im puške. Ne smije doći ni jedan domobran kući da ga ne pronađu. Naša omladina sada kad će se više proraditi s njom, ona će pokazati da je prava omladina, koja zna kojim putem treba da pođe...«

»... JOSIP KOLAR U IME ZAGORSKE OMLADINE

Drugovi i drugarice. U Hrvatskom Zagorju NOP počeo se je razvijati tek u skorašnje vrijeme. Razvitak je došao mnogo kasnije, nego na Kordunu, Baniji i Lici i drugim krajevima naše domovine. Ustaški banditi nisu ovdje tako rano počeli sa progonima pučanstva a i to je čisto hrvatski i katolički kraj i to je također uzrok da NOP nije počeo tako rano kao u ostalim krajevima. Još jedna stvar-Hrv. Zagorje je pasivno i sa pljačkom nije se počelo kao u drugim dijelovima naše zemlje, tek kad su banditi izgubili Slavoniju i cijele dijelove Hrvatske, tek su onda počeli oduzimati, pljačkati i

zadnju kravu, jer je rijedak slučaj da ima više krava od po jedne u štali Pošto okupatori i njihove sluge nisu imali više gdje pljačkati, tek onda su došli u siromašno Hrv. Zagorje da oduzmu i ono malo što ima. Tada počima da se razvija NOP. Hrv. Zagorje isprepleteno je uporištima banda, i u svakom većem i manjem mjestu ima posada žandara i ustaša tako, da su te posade sa svojim reakcijama koje su sprovodili po selima Hrv. Zagorja mnogo spriječavali sastanke naroda. Međutim ni to nije spnječavalo naš narod i omladinu da stupi u NOP. i, drugovi, omladina Hrv. Zagorja, koja se mobilizira i odprema u Kalnički odred pokazala se kao vrlo hrabra. Ona omladina koja je skupljena oko udarnih grupa koje postoje u svakom kotaru i u općinama odlikuje se svom hrabrošću i požrtvovanjem. Ne plaše se u svome radu. Tri omladinca došla su u kotar Zlatar da likvidiraju zlotvora naroda ustaškoga tabornika. Njih trojica došli su noću, a 10 minuta od kuće u kojoj je stanovao tabornik nalazila se žandarmerijska postaja i ustaški stan. Oni su uhapsili bandita i likvidirali ga. Mnogo primjera ima drugovi, kako omladina vrši akcije. Također u kotaru Zlatar nakon 5 dana što je pao taj ustaški tabornik, jedan omladinac prolazeći glavnom cestom naišao je na gestapovca. Bio je to poznati zlikovac u tom kotaru i drug pošto ga je poznavao, bandit se je vozio biciklom, pustio ga je da prođe i rafalom iz pištolja likvidirao ga.

Međutim ima zapreka za masovno okupljanje omladine u Hrv. Zagorju. Te zapreke imamo u izdajničkom vodstvu HSS-a. Sa gadnim i podlim načinom HSS širi među narodom pamflete u kojima kleveću našu NOV i NOB. Evo drugovi na koji način žele ocrniti lice NOB pred narodom. Organiziraju grupe koje naoružavaju i šalju ih u pljačku u ime naše vojske, a daju im partizanske značke. Drugovi, pojavila se u više slučajeva u našem okrugu takve pljačke međutim radom naše organizacije, naročito omladina se istakla u tom radu, pokazalo se narodu da to nisu partizani već da su to banditi, koje organizira reakc. vodstvo HSS-a samo da ocrni našu NOB i NOV i u tom smo potpuno uspjeli i počeli smo da hvatamo te bande i da ih likvidiramo.

Drugovi! Do sada NOP u Hrv. Zagorju unatrag 2-3 mjeseca bio je vrlo slab, a međutim dolaskom i prolazom kroz naša mjesta pojedinih jedinica naše NOV narod je imao prilike vidjeti tko su partizani, da nisu to oni, kao što govori neprijateljska propaganda, otimači, palikuće i si. nego da je to zaista jedna vojska koja se bori za slobodu svoga naroda i sada drugovi NOB razvija se i u najskorije vrijeme u Hrv. Zagorju u našem okrugu formirat će se također naš odred. Drugovi! Ustaše u narodu a naročito u omladini nemaju gotovo nikakva uticaja. Ne postoji ustaška organizacija omladine ni u

kojem većem mjestu gdje se nalazi ustaški tabor jer omladina je antifašistički raspoložena i vidi što joj nose ti gadovi. Drugovi, om. ladina Hrv. Zagorja, pošto je ono pasivno mnoga je napustila svoje domove i otišla na radove u ostale krajeve tako da u nekim kotarevima u najpasivnijem dijelu našega okruga ima vrlo malo omladine. Tako na primjer kotar Pregrada najpasivniji je dio Hrv. Zagorja i grozno je kako živi narod i ako nije prošao taj put koji su prošla sela Korduna, ali nije čudo da je glad tamo. Omladina je morala otići da traži zaradu, tako da je u tim krajevima ima vrlo malo. Drugovi, mi smo došli do toga da je omladinu najlakše okupiti tako da se formiraju udarne grupe, jer kažu, ja u Pavelićevu vojsku ne idem, ali ne idem ni dalje. Ja hoću da se kod kuće borim. Tako je nama uspjelo da omladina ne ide u vojsku i da aktivno sudjeluje u borbi preko udarnih grupa. A sada drugovi dok mi formiramo odrede u krapinskom okrugu mobilizirat ćemo svu tu omladinu i stupit ćemo još jače u borbu protiv ustaških gadova...«

»... DELEGAT ZAGREBAČKOG OKRUGA[1]

Već dvije godine što mi osjećamo na svojim leđima krvavi fašizam ali to nas ništa ne smeta. Mi vodimo veliku borbu do konačne pobjede. Svaki dan dolaze nam ustaše u okolicu ZGB-a, a dolazi i Gestapo, pa imaju na dohvat svako mjesto gdje god se bilo što pojavi. Unatoč toga naše borbene grupe udaraju po našim neprijateljima pred samim vratima ZGB-a. Za nas ne predstavlja nikakove zapreke ustaše i Gestapo. Oni sami vide svoju nemoć i postavljaju zasjede, jedino HSS rovari. Ja mislim da je on najjači u našem okrugu jer je tamo bio centar Zaštite za Hrvatsku. Bivši zastupnik Pavičić[2] da bi ponovno formirao Zaštitu došao je iz Zagreba. Kovačević[3] bi trebao liferovati oružje za zaštitu. Osim toga za HSS u zagrebačkom kotaru radi i Pernar[4]. On se pokazuje u svome selu kao rodoljub i stvorio je nekakav Odbor u kojem je ustaški tabornik s kojim održava sastanke i odlazi i u druga sela. Jednu takvu grupu organizira i Kemfelja[5]. Dok se oni pokazuju narodu kao pasivni s druge strane organiziraju oružane grupe i rovare protiv nas. Po pitanju vojnih bjegunaca HSS također radi. Vojnih bjegunaca ima mnogo kod nas, po hiljadu vojnih bjegunaca ima u svakom kotaru. Oni nisu organizirani od strane HSS-a oni su otišli iz vojske, ali

[1] Dragutin Plašć
[2] Zvonimir Pavešić
[5] Zvonko Kovačević
[4] Ivan Pernar
[5] Đuro Kemfelja

ostaju pasivni. Ti vojni bjegunci čim dođe neka akcija oni bježe a kasnije se vraćaju natrag. HSS samo širi propagandu među narodom da ne idu u borbu nego da ostanu kod kuće. Oni utječu i preko roditelja na omladinu. Oko 130 omladinaca je otišlo iz zagrebačkog okruga u partizane a ostali što su ostali kod kuće su u udarnim grupama. HSS upotrebljava još u svrhu propagande nekakva čudesa majke Božje. Naš narod to ne sluša i ne obraća se na to. Omladina je u čitavom okrugu antifašistički raspoložena. Jedan drug, koji je radio u Stubičkom kotaru poginuo je jer su banditi saznali za njega. Ogorčenje u narodu bilo je veliko. Narod u Stubičkom kotaru neće više da pomaže ustašama. Teror je velik tako da narod se ne usuđuje ništa reći ni jedan drugome. U Zagrebačkom kotaru omladina je najsvjesnija, to su poluproleteri koji zalaze u grad. Treba pomoći našu NOB i oni pomažu partizane. Sve što god je potrebno oni naprave, samo da ubrzaju uništenje fašizma.

DELEGAT GRADA ZAGREBA[6]

Omladina grada Zagreba svakim danom bori se ulicama Zagreba, svakodnevno se na ulicama ubijaju banditi. Svakim danom odlazi u naše herojske partizane. Drugovi, više nema omladinaca u Zgb-u jer su mobilizirani. Ostala je samo ženska omladina. Na mobilizaciju nisu otišli nego u NOV. Ta omladina danas punom parom radi u Zagrebu. Na svakom koraku se ubijaju ustaše, agenti. Omladina likvidira bilo u centru ili na periferiji, bilo danju ili noću. Ona pomaže našu NOB oružjem, hranom, sanitetskim materijalom, lijekovima. Studenti kada su otišli ponijeli su preko 200 kg lijekova i sanitetskog materijala. Na radničkom sektoru dostaje slabo. Jedno za drugim rukovodstva su padala jer se HSS uvukao među njih. Na srednjim školama je isto tako. Srednjoškolci koji su mogli otišli su u partizane, a ostali rade. Omladina se najžešće na ulicama bori. Svakim danom se po ulicama likvidiraju agenti. HSS ima mnogo uticaja u omladini. On govori da će oslobođenje doći samo po sebi. Najaktivnija je ženska omladina koja vrlo aktivno radi u Zgb-u. Svakim danom sve više i više okuplja mlade naučnice koje stupaju u naše partizanske odrede. I cjelokupno pučanstvo grada Zgb-a je antifašistički raspoloženo.

DRUGARICA DELEGAT SREDNJOŠKOLSKE OMLADINE ZAGREBA[7]

Srednjoškolska omladina grada Zagreba ipak se održala u prilično dobrom stanju i na prilično moralnoj visini prije svega protiv

[6] Redakcija nije utvrdila kada se odnosi.
[7] Isto.

ustaškog i okupatorskog terora. Neprijatelj nastoji provaliti u omladinsku organizaciju. Mnogi drugovi padaju. Izvrgavaju se mučenjima i ustaškom teroru. Prisiljavaju ih da odaju svoje ostale drugove, ali izdaja nema toliko. Drugovi i drugarice! Ko se protivi šalju ih u logore. Mnoge strijeljaju. Omladinska organizacija vrlo dobro napreduje, ali kada nastupe hapšenja neko vrijeme stanu, ali kasnije opet napreduju. U posljednje vrijeme palo je mnogo omladinskih rukovodstava tako da je čitava organizacija ostala bez veze neko vrijeme. Politički rad se nije održavao. Sada se stanje popravilo i sastanci se održavaju. Nastoji se omladinu mobilizirati i poslati u NOB. Prilično onemogućen je rad u Zagrebu radi terora, jer se pazi kud se kreće. U samim razredima ima mnogo izdajica među samom omladinom, ali i roditelji sprečavaju rad. Izdajničko vodstvo HSS-a nije organizirano na školama. Ima par osoba, koji pasivno stoje i ništa ne rade. Dok ustaše rade i imaju svoje organizacije i provode se točno ti sastanci. Dolaze strani predavači, ali omladina ne slijedi njihov uticaj. Ti predavači ne govore nikada pametno i uvijek izlaze sa nekim glupim parolama, tako da ih omladina mora ismijavati. Kada im drugovi postave pitanja, oni ne znaju odgovoriti. Omladina se prilično odazvala u sakupljanju materijala i novi drugovi i drugarice koji nisu bili prisiljeni da rade vani, ostavili su sve ugodnosti, da se bore vani s ostalim drugovima. Omladinske organizacije na srednjim školama napreduju. Drugovi koji padaju nadomještavaju se novim drugovima.

DELEGAT IZ XIII PROLETERSKE BRIGADE[8]

Drugovi! O omladini u XIII Brigadi samo par riječi. Ona se bori sa drugovima iz Slovenskih bataljona i brigada, Šercerovom i Tomšićevom i brigadom Matije Gubca. Međutim našim omladincima XIII Brigade svejedno je da li ruše prugu u Sloveniji ili kod Jaske ili Karlovca, kao što je njima svejedno da li oni ruše u Zumberku. Međutim u XIII Brigadi nalazi se najviše zagrebačke omladine koja je puna poleta i želje za borbom, koja se ne boji ni topa, ni tenka, ni aviona. Ona je spremna da juriša na bunkere i žicu i nema preprека. Na pr. u Zumberku skoro svakih mjesec dana je ofenziva neprijatelja, jer mu je potrebna pruga kojom bi izvlačio žito i prevozio svoju vojsku međutim neprijatelj hoće da ima prugu, ali naša omladina brani prugu i bori se protiv neprijatelja, međutim neprijateljski gubitci su veliki. 33. i 35. bojna uništena je u Krašiću. Isto tako i Talijani imaju velike gubitke. Postigli smo udarno takmičenje da

[8] Ivan Kožić

smo naše borce izgradili na jedan viši nivo. Dobili smo preko 100 novih boraca omladinaca iz okolice Zagreba, Okića i Zdenčine. Isto tako smo postigli to, da smo u našoj brigadi našli neke agente i likvidirali ih. Postigli smo da smo neprijatelju zadali velike udarce pred samim Zagrebom i da smo zapalili rezervoar nafte i benzina. Sada smo srušili jedan teški bombarder. Isto tako pred nosom Zgb-a razoružali smo stražu, u Odri, Sv. Klari, Peščenici i kod Siska. Istog dana kod Pešćenice Njemci su pokušali da nam uđu u trag, ali smo ih mi spriječili. Naša patrola je bila obavještena i zauzeli smo položaje. Oko 50 Švaba je poginulo, a bilo je mrtvih i narodnih izdajica. Neprijatelja je bilo oko 400 a nas oko 260. Kada prolazimo kroz hrvatska i slovenska sela narod viče to su naši pravi borci, prolazili su ustaše i pljačkali sve, a partizani ne pljačkaju. Isto tako se desilo da smo zarobili kod Draganića 300 domobrana. Jedan domobran je rekao: »Vi ste naši domobrani, a ne oni, jer vi branite naš dom.«...«

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, USAOH-34/41a

74

1943, lipanj 29.
Otočac

Iz Rezolucije Glavnog odbora USAOH-a usvojene na Prvoj konferenciji USAOH-a, u Otočcu, 28. i 29. lipnja 1943. godine

»REZOLUCIJA I. KONFERENCIJE UJEDINJENOG SAVEZA ANTIFAŠISTIČKE OMLADINE HRVATSKE

Nakon dvogodišnje borbe sastali su se 28. i 29. lipnja 1943. u oslobođenom Otočcu predstavnici hrvatske i srpske omladine iz svih krajeva Hrvatske i iz jedinica Narodno-oslobodilačke Vojske, da iznesu rezultate svojih dvogodišnjih napora, da utvrde daljnje smernice svoga rada i borbe, da prošire svoje redove novim hiljadama novih boraca i da učvrste organizaciju. Po tim svojim zadaćama Prva konferencija antifašističke omladine Hrvatske ima krupan historijski značaj u razvoju borbe omladine Hrvatske, u okviru u kojem se ova konferencija održava — sve jači udarci bratskih sovjetskih naroda fašističkim bandama nakon silnih dvogodišnjih borbi,

jačanje i učvršćenje bloka svjetskih antifašističkih snaga, koje drugim frontom pripremaju posljednji i odlučni udarac fašističkoj nemani, zatim dvogodišnjica borbi, puna neviđenih uspjeha u borbi za slobodu naroda Jugoslavije — taj okvir ovoj Konferenciji i njenim zadaćama daje još veći značaj.

I.

Borbu za čast, nezavisnost i opstanak svoga naroda omladina Hrvatske ne vodi danas, niti je ta borba započela tek u ustanku. Današnja borba hrvatske i srpske omladine, njezina velika borba u toku cjelokupnog ustanka, nastavak je i sastavni dio njezine dugotrajne i naporne borbe za iste ciljeve, protiv istog neprijatelja već u onim danima, kada se fašistička opasnost tek nazrijevala. I omladina grada i omladina sela pružala je neprekidan i snažan otpor svim pokušajima fašističkih agenata u zemlji da je fašiziraju, ne zaboravljajući ni časa, da je fašizacija sprovađana od polufašističkih režima u zemlji samo dio porobljivačke politike stranog fašizma, protiv kojega je naša omladina sve jače dizala svoj glas.

Na brojnim masovnim demonstracijama na ulicama Zagreba, Splita i drugih hrvatskih gradova, na svestranom bojkotu fašističkih organizacija neprekidnom borbom protiv uvođenja fašističkih mjera u školama, omladina je dokazivala svoju volju i odlučnost, da se svakom fašističkom zahtijevu sve jednostavnije i sve odlučnije odupre.

Kad je fašistička opasnost postala kruta stvarnost, kada su bande fašističkih osvajača počele svoj osvajački marš prema našoj zemlji, hrvatska omladina usprkos izdajničkih i podmuklih nastojanja frankovaca i frankovačko-mačekovskih petokolonaša u banovini Hrvatskoj nije prihvatila fašistički jaram, niti je mogla hladnokrvno gledati izdaju domovine i pad svoga naroda u fašističko ropstvo. U zajednici sa junačkom omladinom Srbije i ostalih zemalja Jugoslavije, hrvatska se omladina stavila na stranu obrane domovine i naroda.

Preko hiljada i hiljada lješina junačkih boraca fašistički okupatori ušli su u našu zemlju. Za hrvatsku i srpsku omladinu nastupili su dani najcrnjeg ropstva, koji je održavan ne samo krutom okupatorskom silom već i demagogijom, lažnim obećanjima i besramnim podvalama od strane ustaških izdajica. Međutim ta prljava politika biča i zobi, kao ni špekulantska politika štetočine Mačeka nije uspjela ni uspavati ni upokoriti hrvatsku omladinu. Pružajući neprekidan otpor u najraznovrsnijim oblicima od pojedinačnih do grupnih napada na okupatore, ustaše i njihove ustanove, hrvatska omladina je pružila dokaze bratske solidarnosti sa progonjenom

kom omladinom, ona je postavila prve temelje na krvi i kostima za skore slavne zajedničke borbe i za nerazrušivo oružano bratstvo hrvatske i srpske omladine.

Kada su se na poziv Komunističke Partije počele okupljati sve istinske narodne i slobodoljubive snage u borbi protiv okupatora, onda je omladina bila u prvim borbenim redovima. U cjelokupnom toku ustanka, omladina je zadržala i po broju i po borbenosti to počasno mjesto, koje je na početku zauzela. 80% boraca u Narodno-oslobodilačkoj Vojsci predstavljaju omladinci. Samo u toku 1942. godine dala je fronti 50 isključivo omladinskih četa, a najkrupnije jedinice formirane tokom ove godine sastavljene su od omladine. Omladina organizira snabdjevanje vojske hranom, odjećom, sanitetskim materijalom, sudjeluje u svim radovima u pozadini, vrši diverzije i sabotaže na neoslobođenom teritoriju. U bilo kojem pitanju sudjelovanja u narodno-oslobodilačkoj borbi omladina je prva. Omladina Hrvatske svakim danom dokazuje da je shvatila da je narodno-oslobodilački rat — rat za bolju budućnosti i slobodu omladine bez razlike na stranke, vjeru i narodnost. Hrvatska i srpska omladina pokazala je svojim herojstvom, besprimjernom borbom da nema te žrtve, koju omladina nije spremna podnijeti za spas i slobodu svojih napaćenih naroda i svoje iskrvavljene domovine!

Veliki oslobodilački rat u kojem omladina Hrvatske tako vidno sudjeluje već do danas urodio je za omladinu velikim plodovima. U toku samoga rata omladina Hrvatske izvojevala je čitav niz tekovina koje se sve svode: 1/ na ostvareno čvrsto i široko borbeno i oružano bratstvo hrvatske i srpske omladine širom čitave Hrvatske na oslobođenom i neoslobođenom području, 2/ omladina sudjeluje kao punopravni činilac u čitavom životu naroda, napose u radu i izgradnji narodne vlasti vršeći na ovom području svoju historijsku pionirsku ulogu. Ove tekovine s jedne strane plod su žrtava, napora i borbe omladine u dosadašnjem ratu, ali su još više sigurno jamstvo da su interesi omladine u pravim rukama i na pravom putu.

II.

Na putu u borbi omladine za slobodnu domovinu, za bolju budućnost nailazi omladina na brojne zapreke i podmukle neprijatelje, koji pokušavaju da je razjedine, da ju uspavaju i konačno da uguše i razbiju njenu plemenitu borbu za slobodu svoju i svog naroda. Protiv omladine ustala je izdajnička »vlada« u Londonu, ustala je izdajnička klika na vodstvu HSS-a. Služeći se svim mogućim metodama i sredstvima od besramnih laži i kleveta pa do oružanih napada protunarodna jugoslavenska »vlada« u redovima srpske omladine, a Mačekova klika u redovima hrvatske omladine nastoji

izazvati mržnju i razdor, nastoje zadržati omladinu u mraku / ropstvu, oni je nastoje gurnuti u borbu protiv narodno-oslobodilačkog pokreta — protiv slobode i bolje budućnosti omladine.

Izrodi iz redova hrvatskog i srpskog naroda ustali su protiv omladine i njene borbe samo zato, što ostvarenje omladinskih zahtjeva i ciljeva predstavlja stvar bratstva, i pravde i slobode.

Omladina hoće domovinu u kojoj će Hrvati i Srbi uživati punu slobodu i sva prava u punoj bratskoj ravnopravnosti. Omladina hoće svestrani kulturni razvitak, najpuniju mogućnost stvaralačkog rada za sebe i za svoj narod. Omladina hoće mir i slobodu, mir i bratstvo hrvatskog i srpskog naroda.

Omladina neće da popunjava redove prorijeđene i tlačiteljske ustaško-fašističke vojske, ona neće bratoubilačko klanje i rat kuda omladinu guraju i štetočinsko vodstvo HSS-a i protunarodna jugoslavenska »vlada«. Omladina neće dozvoliti fašističko-ustašku pljačku nad našim narodom. Omladina i hrvatska i srpska bori se protiv odnarodnjavanja i protiv svih fašističkih mjera u selu i u gradu, u školi i tvornici.

U borbi za ostvarenje ovih ciljeva i zadaće hrvatske i srpske omladine treba još snažnije pokrenuti i okupiti oko sebe cjelokupnu omladinu, bez obzira na bilo kakove razlike i politička uvjerenja koja među njima postoje. Najsvetija dužnost svakog hrvatskog i srpskog mladog rodoljuba sastoji se danas u tome, da na temelju zajedničke borbe za ostvarenje ciljeva i zadaća omladine doprinese svoj udio u stvaranju borbenog saveza sveukupne omladine Hrvatske. Mi trebamo u interesu oslobođenja naše domovine ostvariti najšire jedinstvo čitave omladine u prvom redu omladine u redovima HSS-a, jer i oni ljube svoju domovinu i oni žele njenu slobodu, ali je izdajnički prvaci još drže pod svojim štetnim utjecajem.

III.

Na ovaj način ostvarit ćemo još šire borbeno jedinstvo sveukupne omladine Hrvatske, ostvarit ćemo još širi narodno-oslobodilački omladinski pokret Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske, koji će se u sklopu Jedinstvenog Narodno-oslobodilačkog Pokreta Hrvatske staviti u službu narodne borbe, u službu same omladine, sve napore i sve snage naše omladine.

Cilj Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske, sastoji se u tome, da ujedini i organizira sve snage mladog pokoljenja u oslobođenom i neoslobođenom dijelu Hrvatske, da ih stavi u službu narodno-oslobodilačke borbe naših bratskih naroda, u službu pobjede naših naroda nad fašističkim okupatorima i njihovim slugama ustašama, četnicima i fašističkim pomagačima svih boja. Sa-

mo tim putem omladina može da osigura sebi punu slobodu u slobodnoj domovini, samo tim putem ona korača boljim danima.

Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske sastoji se od blasnih, okružnih, kotarskih, općinskih i seoskih (mjesnih) odbora Temelj njegove organizacije predstavljaju na oslobođenom teritoriju radne čete, omladinski domovi, savezi pionira, kulturne omladinske grupe, društva za fizičku kulturu, kao i one koje postoje i one koje se stvaraju na oslobođenom i neoslobođenom teritoriju. S druge strane Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske sastavni je dio Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije, koji je stvoren sudjelovanjem svih omladinskih organizacija Jugoslavije na I. Antifašističkom kongresu omladine Jugoslavije u slobodnom Bihaću 28/29. prosinca 1942. godine.

Prva konferencija antifašističke omladine Hrvatske izabrat će iz svoje sredine Glavni odbor Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske. Zadatak tog Odbora sastoji se u tome, da u svojoj sredini ustanovi stalno radno tajništvo i da kao prvim svojim zadaćama pristupi: upoznavanju omladine s radom i rezultatima ove prve konferencije Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske, da izvrši i dovrši potrebnu reorganizaciju omladinskog pokreta, te da u duhu novih organizacionih pogleda prilagodi sve omladinske organizacije u Hrvatskoj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

29. VI. 1943.

GLAVNI ODBOR
UJEDINJENOG SAVEZA ANTIFAŠISTIČKE
OMLADINE HRVATSKE«

Original, umnoženo na šapirografu

Sign., AIHRPH, USAOH-34/41

75

1943, lipanj 29.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ i USAOH-a

Čazim[1]
29. — VI. 1943.

IZVJEŠTAJ
za mjesec maj-juni.

POLITIČKA SITUACIJA

Politička situacija, od prijašnjeg izvještaja, nešto se je izmjenila po nekim pitanjima. Glavna karakteristika i nadalje je stalan porast pristaša za NOB, a najbolji dokaz jest da se u pojedinim selima na neoslobođenom dijelu našeg okruga može i po danu kretati. Narod sve više shvaća suštinu NOB, te ne podliježe više neprijateljskoj propagandi koja se trudi i dalje da prikaže našu borbu na klasnoj osnovi.

Naša Partija, kao predvodnik i rukovodioc NOB, nije još uvijek u dovoljnoj mjeri kao takova poznata narodu. Razlog je nedovoljna pismena propaganda, nedovoljno organizaciono obuhvatanje kao i stroga ilegalnost pod kojom radi.

U pogledu upoznavanja naroda sa političkim pretstavništvom t. j. sa AVNOJ-em i ZAVNOH-om na tri četvrtine okruga nije učinjeno dostatno, pa zanimanje naroda za svoje političko pretstavništvo bilo je slabo. Formiranjem ZAVNOH-a stvar će krenuti mnogo na bolje jer je našem narodu još uvijek strano sve što se veže sa imenom Jugoslavije — previše ih podsjeća na versajsku Jugoslaviju, a ubjeđivanje, da to nema nikakove veze sa bivšim režimom, bilo je vrlo teško, tako da je jedan priličan dio HSS-ovaca koji sa nama surađuje u tom pogledu držao se oportuno.

Borba, protiv bandita iz reakcionarnog vodstva HSS-a, došla je na takav stupanj koji traži da se isti nemilosrdno istrijebe kao protivnici NOB, kao izdajnici hrvatskog naroda, te kao sluge okupatora i ortaci ustaša i četnika. Njihov dosadašnji rad daje nam u do-

[1] Okružni komitet KPH Čazma.

I voljnoj mjeri podataka da ih izvedemo pred narodni sud. Za neke njihove glavne vođe narod već sada traži smrtnu kaznu. Uvidjevši, s jedne strane, da ih narod mrzi, s druge strane, da im prijeti da budu osuđeni kao obični banditi, uvjetovalo se je njihovo povlačenje t.j. čekanje boljih prilika, što znači prisuće jačih neprijateljskih snaga koje bi im onda omogućile rad.

Politika jugoslavenske vlade u Londonu za sada nema jačih utjecaja ali to ne isključuje budnost s razloga toga što ona svojom propagandom nastoji iskoristiti tradicije srpskog naroda, a isto tako i ubacivanjem svojih četničkih agenata koji nastoje da srpski narod odbiju od NOB. Četnička organizaciona djelatnost za sada još nije otkrivena.

U pogledu mobilizacije najveću smetnju nam čine ustaške vlasti sa svojim blagim držanjem spram vojnih bjegunaca. Mi, stalnim ubjeđivanjem o potrebi sudjelovanja u NOB, nastojimo podići njihovu političku svijest tako da se sami po sebi odazovu u NOV bez obzira na njihov povoljan položaj. Nadalje, nastojimo naći oblike vojne organizacije počevši od pozivanja na pojedine akcije, organiziranja čitavih borbenih grupa vezanih za njihov kraj, te u toku toga rada privesti ih do samog odreda.

Oduzimanje živežnih namirnica kao i stoke od strane ustaških vlasti je djelomično, tako da većina naroda našeg okruga ne osjeća s te strane nikakovih poteškoća. Obzirom na žetvu narod je spreman na sve samo da okupator ne dobije žito. Žetva je već počela (ječma), a također i vršidba, a da vlasti još do sada nisu ništa poduzele.

PO KOTARIMA:

Čazmanski kotar

U čitavom kotaru masovno je raspoloženje za NOB tako da je to sada jedan od najboljih naših kotareva. U nekoliko sela vršila je banda pljačku i hapšenje. U općini Kloštar hapšenje je nepovoljno djelovalo tako da je časovito bio otežan rad. U pojedinim mjestima vlasti su oduzimale radio-aparate na što su drugovi reagirali isto tako, oduzimanjem, i to sa napomenom da je to privremno, a svima onima koji surađuju s nama ostavili su da si ih sakriju i da ih mogu upotrebiti kad žele. Ova mjera je dobro odjeknula u narodu. Sve veća volja za radom osjeća se kod Hrvata, dok kod Srba manje, kojih ima oko 120 porodica na ovom kotaru. Izgleda da je jedan dio naklonjen vladi u Londonu i kralju Petru. Oni o tom javno ne govore, ali se to osjeća prema njihovom držanju — tako pojedinci govore

kako je bilo lijepo za Jugoslavije, a i to da su Hrvati krivi za njihovo iseljavanje i teror. Do sada nije još nigdje primjećena bilo kakova organizaciona djelatnost sa njihove strane. Održano je oko 15 ' inga, u roku od mjesec dana, koji su imali priličan uspjeh kako u pogledu mobilizacije tako i u pogledu organizacionog obuhvatanja.

Garešnički kotar

Zapaža se u posljednje vrijeme da je u nekim hrvatskim selima nastala prekretnica i da ona sela koja do danas nisu bila nama sklona pokazuju vidljivu naklonost za NOB. U tim selima HSS nije uspio sa svojom izdajničkom politikom. Posljednji uspjeh našeg odreda u ovom kraju narod je primio sa oduševljenjem, osim onog sela gdje je akcija izvršena, jer se je bojalo protiv mjera. Četničkih pojava organizacija u ovom kotaru za sada nema. HSS-ovci, u najnovije vrijeme, izgleda da su se pritajili i da su se ograničili na najpovjerljivije razgovore sa pojedincima. Što se tiče t. zv. »novovjeraca«, oni su ostali na istom ne pokušavajući djelovati u širinu.

Rutinski kotar

U ovome kotaru rad je također masovan u jednom dijelu, dok tu masovnost u ostalim dijelovima sprečava oko 25 bandita koje treba pod svaku cijenu što prije istrijebiti. HSS radi također preko svojih bivših prvaka, a koji su povezani sa ustašama ili pak preko bivših ustaških vođa. U čitavom kotaru održano je nekoliko mitinga, kao i širih sastanaka. Inteligencija u ovom kotaru većim je dijelom uz NOB, ali uslijed nedovoljnog rada nije sva obuhvaćena.

Sisački kotar

Otkako su nastale provale koje je prouzrokovao jedan član udarne grupe, koji se stavio u službu okupatora, nastalo je neraspoloženje u narodu — svaki bi htio samo da nema s ničim posla. Hapšenje, koje je uslijedilo povodom pada udarne grupe dalo je samo dvojicu partizana ostali su se dali mirno uhapsiti. Uzrok je i u tome što je u posljednje vrijeme došlo toliko ljudi (bjegunaca i partizana) koje nije partijska organizacija mogla smjestiti. Ti ljudi pričaju svašta, te su unesli u narod takav strah i nepovjerenje da je narod počeo sumnjati, a još k tome neke su se porodice javile vlastima, a i neki partizani koji su na par dana bili pušteni kući. Tako su povodom ovog hapšenja ljudi radije otišli u zatvor i logor u Njemačku nego u partizane. Mi smo obavijestili sve vojne jedinice da ne šalju na bolovanje u ovaj kotar nikoga.

Što se tiče HSS-a on je počeo masovnije raditi u ovom kotaru, ali obzirom na odlučnost naših drugova oni su se povukli i sastaju

se samo najpouzdaniji, svaki njihov sastanak je odmah primjećen i pred narodom razgolićen. Povodom zadnje provale uhapšeno je oko stotinu ljudi od toga 4 člana Partije koji su streljani. Mnogo bi se promjenilo na političkoj situaciji ako bi se tamo izvršila kakova uspješna akcija.

ORGANIZACIONO STANJE

U cilju učvršćenja zadružnih organizacija[2] pojedinih kotareva, održana su savjetovanja po svim važnim organizacionim i političkim pitanjima. U tri kotara upućeni su članovi Čazima, da na terenu pomognu drugovima. U istu svrhu preuzeo je sekretarijat KK Čazme član Cazima. KK održavaju redovito svoje sastanke.

Glavni nedostatak naše organizacije jest nepovezanost između dopisništva[3] i Cazima, a osobito što se tiče pisanja izvještaja iako je već više puta bilo istaknuto da izvještaje treba slati redovno, pa je zato bio i datum utvrđen. Dosadašnja sva obrazlaganja nisu pomogla tako da mi nismo bili u stanju poslati izvještaj. Istom 28. o. mj. primili smo izvještaj iz dva kotara. To je ujedno razlog što i vama nismo mogli ranije poslati izvještaj.

Citava zadružna organizacija broji, 270 čl. i 146 podupirajućih[4] t. j. od prošlog izvještaja, za 18 čl. te 106 podupirajućih više.

PO KOTARIMA:

Čazmanski kotar

Dopisništvo broji 6 članova. U cijelom kotaru ima 8 porodica[5] sa 71 članom te 15 podupirajućih.

Organizaciono je obuhvaćeno 75% sela. Rad zadruge za ovaj mjesec bio je u organizacionom pogledu vrlo dobar, tako da u roku mjesec dana organiziran je 31 odbor, a također i 5 sela koja se nalaze izvan našeg okruga (Branimirov[6]). Dopisništvo održaje redovito sjednice. Održano je bilo savjetovanje svih zadružnih radnika i članova dopisništva. Na ovaj kotar upućen je jedan član Čazima da pomogne kod organiziranja u još nezahvaćena sela. Jedan član dopisništva je otpao radi skretanja s linije.

[2] Partijska organizacija.
[3] Kotarski komitet.
* Kandidati.
[5] Partijske ćelije.
[6] Okružni komitet KPH Bjelovar.

Garešnički kotar

Dopisništvo broji 7 članova. Ukupno ima 6 porodica sa 30 članova te 92 podupirajuća.

Ovaj kotar stoji najbolje u pogledu podupirajućih članova čija razlika od prošlog mjeseca iznosti 37 čl. Na ovom kotaru održano je zadružno savjetovanje. Materijal sa savjetovanja poslat ćemo vam. Dopisništvo se sastaje redovito a također je sproveden pregled zadružnih radnika. Od 50 sela obuhvaćeno je 40. Na ovaj kotar upućen je također jedan član Čazima. Jedan član dopisništva povučen je na specijalnu dužnost.

Kutinski kotar

Dopisništvo broji 7 čl. Ukupno imade 4 porodice sa 32 čl. Za podupirajuće nije javljeno.

Ovaj kotar stoji najslabije što se tiče zadružnih organizacija, razlog je tome što se organizacija nije oporavila od zimske provale, kao i prilično nesnalaženje samog dopisništva. Održano je zadružno savjetovanje, materijal sa savjetovanja nije nam još dostavljen. Ovo je dopisništvo najslabije povezano s nama. Ovdje je također jedan član Čazima.

Sisački kotar

Dopisništvo broji 7 čl. Ukupan broj 14 porodica sa 72 čl. i 14 podupirajućih.

Organizaciono stanje se nije ništa promjenilo. Streljana su 4 čl. zajednice među njima 1 čl. dopisništva i to: Šaponja Ljuban, Jelekovac Ivan, Krznarić Nikola (čl. dopisništva) i Dragičević?.[7] Isto tako nalazi se jedan drug u zatvoru za koga zajedničari traže da se ga traži u zamjenu. Razlog da zadružna organizacija nije u porastu jest teror koji je u ovom kotaru najjači u našem okrugu.

U samom Sisku nastala je provala tako da je mjesno dopisništvo otišlo u ilegalnost. Za sada ima u gradu 3 porodice od ukupno 14 čl., a nanovo se sređuje mjesno dopisništvo.

Vojska

U svakom bataljonu ima 4 porodice sa 16 članova i 6 podupirajućih — a drugi bataljon ima 24 čl. zajednice i 9 podupirajućih.

Sav zadružni rad je dobar obzirom na to da su zadrugari novi. Politička svijest kao i teoretska izgradnja nisu na visini, zato je uzeto u obzir što jače proučavanje zadružnog materijala. Zadrugari iz

[7] Redakcija nije uspjela utvrditi ime.

Štaba poslije reorganizacije rade u potpunom smislu tako da se može već osjetiti kao rukovodeći. Sastaju se svakih 8 dana jedanput, a kad prilike dozvoljavaju i više puta. U štabu imade 7 zadrugara. Obavj. oficir dobio je opomenu da se prihvati ozbiljnije rada, u protivnom slučaju biće smijenjen.

Političko stanje: Stanje u vojsci s političke strane je zadovoljavajuće, ne osjeća se nikakav strani utjecaj, a i sama promjena komandnog osoblja štaba dobro je djelovala s obzirom da je komandant Srbin.

U vojnom pogledu također se stanje promjenilo, jer neodašiljanjem novomobiliziranih za Slavoniju, te organizacijom mobil-centra kao i drugog bataljona, odred se brzo ojačao, a istovremeno postao je po novim uputama i promjenom komandnog osoblja i pokretniji, tako da se prebacio s ove strane planine i vrši akcije, a glavna namjera akcija je na pruzi. Tako u posljednjih osam dana 2 puta je napadnuta pruga; stanica Ivanićgrad, te dignut transportni vojni voz čime se na neko vrijeme obustavio promet.

U pogledu mobilizacije u razdoblju od mjesec dana mobilizirano je oko 150, preko jedne trećine je mobilizirao od toga Čazmanski kotar.

Brojevi[8]

Brojevi nisu zadovoljili u svim kotarima, tako da su u Garešničkom kotaru dva broja raspuštena i poslana u odred, a ostao je samo jedan i u formiranju su opet novi. Najviše su zadovoljili brojevi na čazmanskom kotaru gdje se osobito istakao broj 9, s obzirom na svoje akcije: tako su u neprijateljskom uporištu Vojni Križ izvršene 4 akcije u mjesec i po dana, i to po danu. Likvidirana su tri bandita i izvršen napad na poštu. Svaka ova njihova akcija bio je upravo vojni podvig. Sada je u stvaranju još jedan broj na čazmanskom kotaru t. j. peti. S time bi svaka općina na tom kotaru imala svoj broj.

Ukupno na cijelom okrugu ima 7 brojeva.

ZAJENDICA BROJ l.[9]

Glavna karakteristika rada ove zajednice na našem okrugu je omasovljenje organizacija kojima ona rukovodi; prodirati u nova sela, te u već prodrtim selima iskoristiti masovno raspoloženje om-

[8] Udarne grupe.
[9] SKOJ.

ladine. Zatim, kako su članovi zajednice slabo teoretski izgrađeni postavilo se na prvo mjesto izgradnja samih zajedničara. Organiz$_a$. cije zajednice su mlade, ali premda još nisu postali rukovodeći oni su na tom putu s razloga što su članovi odani i požrtvovni.

Okružno dopisništvo broji 5 čl.; u glavnom su to mladi rukovodioci koji se nedavno uzdignuti. Dva člana su otišla na konferenciju male zajednice i na viši zadrugarski kurs.

Dopisništvo Sisak cijelo je palo: jedan od članova dopisništva (sekretar)[10] pao je od banditske zasjede dok su ostala trojica uhvaćena. Prema neprovjerenim podacima dobro se drže. Ostala dopisništva također su mlada, ali u nekim kotarima (garešnički) potpuno rukovode sa radom omladine.

Po pitanju odnosa zajednice br. 1. i starijih zadrugara, počeo se jedno vrijeme osjećati nepravilan odnos, ali je odmah u početku bilo to spriječeno tako da je sada taj odnos pravilan.

Na cijelom okrugu ima osam općinskih dopisništva te 55 zajedničarskih grupa sa 284 čl., dok je u prošlom izvještaju bio krivi broj (376) čl. koji je nastao na taj način što je kod zbrajanja učinjena pogreška.

Mala zajednica[11]

Formiran je inicijativni okružni odbor male zajednice sa zadatkom da održi kotarska savjetovanja i da sazove konferenciju na kojoj će se izabrati okružni odbor. U svim kotarevima osim sisačkog formirani su kotarski odbori, oni još nisu rukovodeći, ali vjerojatno jačim radom, inicijativnog odbora, oni će to postati.

Na cijelom okrugu imade osam općinskih odbora te 102 odbora sa ukupno 650 čl. (u taj broj nije ubrojena zajednica br. 1.), te na garešničkom kotaru 120 djece. U posljednjem izvještaju u ukupan broj male zajednice bio je uključen i broj zajednice br. 1.

Gdje je bilo moguće formirale su se radne grupe koje su sad otpočele sa stvarnim radom.

U cijelom okrugu vrši se natjecanje između kotareva i to po pitanju mobilizacije, sabirnih akcija te radu radnih grupa. Natjecanje traje od 20. o. mj. do 20. slijedećeg mjeseca.

N. O. O.

U organizacionom pogledu još uvijek ima veliki broj sela koja nisu po NOO obuhvaćena, a najslabije u tom pogledu stoji kutinski kotar.

[10] Kao bilj. br. 7.
[11] USAOH.

Rad odbora nije posvuda jednak, tako da u garešničkom kotaru **(u jednom** dijelu) su odbori jedina vlast, dok u sisačkom jedva dolaze **do izražaja** kao takovi. Kroz čitavu liniju radi se na učvršćenjutih **dbora,** pa su i u tu svrhu organizirani kotarski NOO bez obzira ***na*** to koliko je kotar obuhvatio sela i želimo s time pomoći rad odozgo. Sada je u pripremi inicijativni odbor sa zadatkom da **učvrsti** postojeće kotarske NOO i sa zadatkom da pripremi konfe- enciju za biranje okružnog NOO, kao da i učini sve pripreme za iz- **davanje** jednog lista. Kod toga će nam pomoći drugovi vijećnici koji **su se povratili** sa zasjedanja ZAVNOH-a. Ovom prilikom napominje- **mo nezgodan** slučaj koji se dogodio u vezi s time što su drugovi iz **sisačkog** kotara poslali nekog druga za vijećnika koji je potpuno ne- **sposoban** tako da ga nisu uopće mogli uzeti u obzir.

U čitavom okrugu ima ukupno: pet općinskih i 132 seoska odbo- **ra.** Razlika od prošlog izvještaja je 32 više. U sisačkom kotaru razbi- **jeno je** osam odbora.

Čazma	65 odbora	— **1** opć.
Garešnica	30 odbora	— 4 opć.
Kutina	17 odbora	
Sisak	20 odbora	

A. F. Ž.

Glavna osobina čitave organizacije, a osobito seoskih odbora da **su još** uvijek prilično nesamostalni. Inače žene su vrlo požrtvovne i **rade na** sabiranju materijalne pomoći bilo u hrani ili novcu. U pro- **pagandnom** pogledu kao i po pitanju mobilizacije organiziraju se **tako** zvani aktivi sa specijalnim zadacima, a naročito za mobilizaci- **ju. Žene** koje su organizaciono obuhvaćene vole da se sastaju, mno- **ge su od** njih podupirajući članovi zadruge. U nekim kotarima su se **istakle** u obavještajnoj službi, pa čak i na stražama. Za učvršćenje **organizacije** kao i za pojačavanje najvažnijih zadataka održavaju se **po kotarima** konferencije, pa je na čazmanskom kotaru već i održa- **na.** Prisustvovalo je 60 žena. Ovom prilikom treba naglasiti da se **konferencija** održala na neoslobođenom teritoriju u neposrednoj **blizini** neprijateljskih posada. Žene su pratile rad konferencije i **učestvovale** u diskusijama, i iznašale referate o svom radu i poteš- **koćama** na koje nailaze u njihovim selima. Dnevni red konferencije **bio je slijedeći:**

1. Ostvaranje konferencije
2. Politička situacija, vanjska i unutarnja
3. Referat K. P. kao predvodniku žene u NOB
4. Referat o AFŽ-u

5. Radni dio (referati iz pojedinih općina i sela)
6. Kritika diskusija i zaključci.

Na kraju konferencije donesena je rezolucija.

Ukupan broj odbora na čitavom okrugu: 3 kotarska, 4 općinska i 68 seoskih te okružni odbor, 251 odbornica, 772 članice (bez Siska i Kutine, koji nisu poslali podatke).

Garešnica	22 odbora	— 2 opć.	110 odbornica 555 čl.
Čazma	28 odbora	— 2 opć.	130 odbornica 217 čl.
Kutina	11 odbora		
Sisak	7 odbora		

U sisačkom kotaru uslijed provale rastureni su neki odbori. Okružni odbor uzeo si je za dužnost da u slijedećm mjesecu pripremi konferenciju i organizira izdavanje svojega lista.

Agitprop

Agitacija i propaganda su još uvijek jedna od najslabijih tačaka našeg rada, a osobito što se tiče pismene propagande (listova) dopisničke službe, te fotoreportaže. U tom smislu činimo sve napore, do sada nam je uspjelo da izdajemo radio vijesti na četiri izvora i jedan tjednik. Možemo umnožiti masovno materijala za potrebe našeg okruga, a u planu imamo list NOF, kao i list za žene. Organizira se diletantska skupina koja bi služila vojsci i pozadini, kao i foto-sekcija. Najveći nedostatak je taj što nam do sada nije uspjelo da nam tehnike šalju izvještaj kako je to P. H. Ćaće zahtjevao, tako da se mnogo više radi nego što mi znademo. Naše tehnike su umnožavale materijal za zajednicu br. 1 pa i za neke druge okruge.

Veze i obavještajna služba

U pogledu veza još uvijek ima krupnih nedostaka koji dolaze do izražaja kad neka stvar bude hitna, što nas upućuje na to da ćemo trebati imati legalne kurire, postavljene na stanovitim točkama, jer dosadašnje veze preko odbora od sela do sela zatajile su.

Obzirom na sve eventualnosti kao i na više puta veliku hitnost nameće se pitanje održavanja veza radiotelegrafijom, pa u tom pogledu činimo sve napore da organiziramo radio-službu, u koliko će nam uspjeti.

U pogledu obavještajne službe učinjen je kostur organizacije koja će u najskorijem roku proraditi.

OBRAČUN

Kod nas do pred mjesec dana pitanje novca t. j. raznih primitaka nije bilo raspoređeno. Postojale su samo dvije rubrike: članarina i fond u kojeg su išli svi dohoci. Partijski prilog uopće nije postojao, to se istom sada sprovađa u život. Do sada su poslali obračune samo tri kotara dok je garešnički kotar zaostao. U pogledu NOF-a i u prilozi kotarskom NOO-u. Što se tiče šire pomoći preko organizacija nailazimo na poteškoće pošto je manjak u novcu obzirom na ograničenu razmjenu sa neprijateljskom trgovinom.

Naziv	Kutinski kotar			Sisački kotar			Čazmanski kot.		
	prim.	izdt.	ost.	prim.	izdt.	ost.	prim.	izdt.	ot.
Zad. čl.	1450		1450	845		845	720		
Zad. pril.	1430		1430				296		
NOF	56526	56526		12541			112650		
AFŽ	4111	4111					15905		
USAOJ	9560	9560							
Konfiskac				31410					
Ostaci				24030		14342			
Ukupno	73077	70197	2880	68826	53639	15187	129465		

Napomena: U kutinskom kotaru NOF je potrošen: a/ izdržavanje porodica partizana, pomoć polit, radnicima i nabavku materijala te pribora za tehniku, b/ pomoć od AFŽ-a utrošena je na izdržavanje porodica partizana, c/ pomoć od USAOJ-a utrošena je za uzdržavanje polit, radnika i njihovih porodica. Prilog i članarina u iznosu od 2880 poslano Čazimu.

U sisačkom kotaru potrošeno: a/ od NOF-a za pomoć stradalim obiteljima b/ od konfisciranog utrošeno za rotacioni stroj i trošak političkim radnicima. Članarina u iznosu 845 poslana O. K.

Čazmanski kotar: a/ od NOF-a utrošeno za pomoć polit, radnicima i porodicama partizana. Ostatak poslan na O. K.

O. K. primio:	članarinu	3015
	prilog	1732
Od NOF Čazma primljeno		109059
		113806

	PRIMICI	IZDACI	NAPOMENA
Zadruž. član.	3015	3015	Upućeno H. Ćaće[12]
Zadruž. pril.	1726	1726	Upućeno P. H. Ćaće[13]
N. 0. F.	109059	41156	Ostak od 319033 namijenjen za radio dijelove (stanice) 7000 u tu svrhu je već utrošeno, ostalo je utrošeno za brojeve, pomoć polit-radnicima, radnoj grupi, bolesnom drugu P. H. ćaće-u ukupno poslano 40747.
A. F.Z			
U. S.A. O . J .			
Povjerenst.		36000	
UKUPNO	113800	81903	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav!
Ćuk,[14] v. r.

P. S.[15]

Prilažemo[16] izvještaj od Marković Ota,[17] kao i od njegovog sekretara.[18]

Rezoluciju AFŽ[19] (Konferencija K. O. Čazma)

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-46/444

[12] CK KP Hrvatske.

[13] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.

[14] Vinko Jeđut

[ls] Dalji tekst dopisan rukom.

[16] Navedeni prilozi nedostaju.

[17] Pogrešno, treba stajati Matijević Oto, što je konspirativni naziv za Moslavački NOP odred.

[18] Vjekoslav Janić

[19] Vidi: Zbornik »Žene Hrvatske u narodnooslobodilačkoj borbi«, Zagreb, 1955, knj. I. dok. br. 192, str. 315.

76

1943, lipanj 29.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o razbijanju desetodnevne neprijateljske ofenzive na njihovu području, te opoteškoćama pri održavanju veza između oslobođenoga i neoslobođenog teritorija

OKRUŽNI KOMITET K. P. H.
Pokuplje
29. VI. 1943.

Drugarskom

CENTRALNOM KOMITETU K. P. H.

Dragi drugovi,

Primili smo vaše pismo o odašiljanju na kurs 8 drugova iz našeg okruga po pitanju obavještajne službe na 7. VI. Još istog dana smo poslali kurire u naše kotareve, gdje se momentalno nalaze sekretar i još dvojica drugova članova ovog Komiteta. Predvidjeli smo iz svakog našeg kotara po dvojicu drugova za kurs. Mi nismo mogli odmah postupiti po tome, jer se upravo vodila teška borba sa Talijanima i ustašama, a kuriri su također nailazili na neprijateljske zasjede. Pismom vas također nismo obavijestili jer od drugova nismo dobili nikakovu vijest kako su postupili. Naime oni su mogli' poslati kursiste preko Korduna, a da nijesu trebali putovati preko Žumberka.

Uopće kod nas je jedno od važnih pitanja pitanje održavanja veza između oslobođenog i neoslobođenog teritorija. Dok se neprijatelj nalazi u svojim posadama, veze su u redu, ali čim nastupi koncentracija ili ofenzivne operacije protiv oslobođenog teritorija veze je vrlo teško uspostaviti. Tome smo posvetili sada malo više pažnje i to ćemo skoro ispraviti.

Ako bude slijedeći kurs, izvjestite nas da možemo na vrijeme poslati naše kursiste, jer je naročito kod nas potrebno obavještajnoj službi posvetiti mnogo više nego do sada. Tako su i neka naša pisma otvarana. Upravo se danas završila i razbijena je desetodnevna neprijateljska ofenziva Talijana, ustaša i bijelih. Borbe su bile vrlo žestoke. Neprijatelj se služio tenkovima, a naročito bacačima, topovima i avionima. Talijani i ustaše kosili su seljacima pšenicu i iskopali krumpir. Iz sela oko Oštrca i Sošica bilo je petokolo-

naša i ustaških agenata koji su plašili narod, a po povlačenju nepri. jatelja, poveli su mnogo i naroda koji se kroz dva tri dana kasnije povratio. Iz Oštrca išla je jedna delegacija od sedam članova u Karlovac županu da traži da u Oštrcu ostane posada od elitnih talijanskih trupa, ustaša i domobrana, a ujedno da ima mnogo ljudi koji bi htjeli primiti oružje u Oštrcu, Mahovlićima, Berdikima, Bukovcu Kupčini i ostalim okolnim selima. Računa se da je neprijatelj u tim borbama imao oko 400 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubici oko 15 mrtvih i 30 ranjenih.

Upravo smo trebali imati ovih dana sastanak, međutim izmjenjeno stanje onemogućilo nam je sastanak. Detaljniji izvještaj dobićete o radu naših organizacija kako partijske tako i masovnih odmah po sastanku koji će svakako biti kroz tri četiri dana.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski komunistički pozdrav
Benđo,[1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-23/1290

77

1943, lipanj 29.
Velika Gorica

Izvještaj Kotarske oblasti Velika Gorica Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb o diverziji na pruzi kod željezničke stanice Turopolje

KOTARSKA OBLAST VELIKA GORICA
Broj: 573 Pr-1943. Vel. Gorica, 29. lipnja 1943.

Predmet: Teretni vlak naišao na minu
29. VI 1943.

VELIKOJ ZUPI PRIGORJE - ZAGREB
Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb
Odjel javne sigurnosti
ZAGREB

29. VI t. g. u 1.05 sati teretni vlak koji je vozio u pravcu Zagreba, naišao je na minu kod željezničke postaje Turopolje. Od učinka eks-

[1] Stjepan Koren

plozije štitna kola su se prevrnula, a lokomotiva i dva vagona iskočila su sa sinja. Pruga je oštećena u dužini od 100 m. Od osoblja ***ložač*** lakše ozlijeđen.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
(Jakov Dević)

KOTARSKOJ OBLASTI

Zagreb, Dugo selo,
Sisak-Pisarovina

S molbom na znanje.

ZA DOM SPREMNI

UPRAVITELJ KOTARA
Jakov Dević, v. r.

M. P.[1]

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1406/43

78

1943, lipanj 30.

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o aktivnosti HSS, o političko-organizacijskom stanju i drugim pitanjima

Dragi drugovi!

O djelatnosti raznih protunarodnih klika — od našeg poslednjeg izvještaja do danas — saznali smo neke nove i važne pojedinosti.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Velika Gorica

[2] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, br. 1406, od 7. VII 1943. godine.

Vodstvo HSS-a. Polovicom se je lipnja sastao Košutić' dva puta sa Pavelićem. Tu je vijest potvrdio dr. Dujmović,[2] bivši ravnatelj »Nove Hrvatske«, koji važi kao uplivna i upućena ličnost. On je klerikalac i čovjek Vatikana, opasan i veliki naš protivnik. To je također potvrdila Košutićeva kćer sveučilištnom docentu dru Patakiu. Iako nemamo provjerenih obavještenja, po svemu izgleda, da je Košutić — pored Mačeka — glavna politička ličnost HSS-a u zemlji, jer ga se ne može vidjeti na običnom poslu stranke kao Pernara[3] i ostale. Dosada nismo mogli saznati, o čemu su vođeni pregovori izr među Košutića i Pavelića.

Saznali smo, da pored »Istočnog odbora HSS-a«, o kome smo vam pisali, postoji također i »sjeverni odbor«, kojim rukovodi ing. Milivoj Petrik, koji je neki ravnatelj u Higijenskom zavodu, a također postoji i jedan odbor na Trešnjevki, koji sačinjavaju gostioničar Pučko iz Nove ceste, mesar Lukinac i krojač Ružić, a njime rukovodi dr. Reberski.[4]

Ranije smo vam spomenuli, da se u najužem vodstvu u Zagrebu nalazi Pernar, Smoljan[5] i Pavešić,[6] ali po nekim njihovim izjavama izgleda, da u to votstvo ulaze i vođe pojedinih odbora: Ivančević[7] (Istočni odbor), ing. Petrik (Sjeverni odbor), i dr. Reberski (Trešnjevački odbor). Dr. je Ivančević profesor medicinskog fakulteta.

Najnovije direktive votstva HSS-a svojim povjerenicima jesu:

1.) Treba sakupljati sve one ljude, koji bi prilikom preuzimanja vlasti mogli poslužiti svojom stručnom spremom. Kad se pronađe takav čovjek, treba javiti o njemu, pa će se povesti diskusija i pribaviće se o tome čovjeku potrebne informacije. Područje za sakupljanje tih ljudi mogu biti bivši Jugoslaveni i bivši masoni, samo valja paziti, da nisu bili ustaše, naročito da nisu ljevičari. Kao primjer je istaknuto, kako je uspostavljena veza sa drom Belinom,[8] bivšim tajnikom burze i viceguvernerom Jugoslavenske narodne banke. On da je bio Jugoslaven i mason, ali sada hoće da surađuje sa HSS-Om. A preuzimanje vlasti može se odigrati još ove godine, jer se — prema stiglim vijestima — ima očekivati veća akcija Engleza već u lipnju, ali ne još kod nas.

2.) Ponovno su poslani ljudi od votstva HSS-a pojedinim povjerenicima u provinciji sa nalogom, da se stvar sa skrivanjem hrane

[1] August Košutić
[2] Redakcija nije utvrdila ime.
[3] Ivan Pernar
[*] Josip Reberski
[5] Bariša Smoljan
[6] Zvonimir Pavešić
[7] Ivo Ivančević
[8] Kao bilj. 2.

ima svakako urediti u najkraćem vremenu. Sva mjesta za sakrivanje hrane da se imadu najprije provjeriti, zatim se imadu javiti votstvu i kada budu odobrena, imadu seljaci suvišnu hranu koncentrirati na ta mjesta. Svako samovoljno prodavanje hrane biće najtrože kažnjeno. Neki su povjerenici odgovorili, da je to skoro nemoguće provesti zato, što je teško pronaći mjesta za skrivanje, što su neki štagljevi već puni (znači, da su pristaše HSS-a bogatiji ljudi, kad su im sada štagljevi puni); što i na onim mjestima, koja su pronađena, postoji opasnost, da žito zaplijene partizani; što je težak dovoz na jedno mjesto i što se žito i mast može pokvariti. Seljaci da kažu, kako će svaki očuvati svoje i neće prodavati, nego će u krajnoj nuždi zamjenjivati za odijelo i sjeme. Nakon takvih odgovora izjavili su neki iz votstva HSS-a, kako će trebati mjenjati taktiku.

3.) Prije ove treće direktive se je diskutovalo, kako da se spriječi porast »šume« obzirom na najnovije pozive u vojsku i traženi su prijedlozi i mišljenja pojedinih istaknutih HSS-ovaca po tome pitanju. Nakon toga je od votstva donesena direktiva, da ljudima treba javiti neka idu u vojsku, a ne u partizane. (Najprije je bilo: u šumu samo oni, kojima je u opasnosti život, onda: ne odazivati se u vojsku, nego ići u zeleni kadar.) To da treba obrazložiti time, što naš narod i ovako mnogo trpi, a pošto će »šuma« prije ili kasnije stradati, to bi mnogo naroda nastradalo. Statistika da pokazuje, da najmanje ljudi strada u vojsci, a mnogo više u »šumi«. Osim toga da »šuma« nema hrane, pa je tako u Dalmaciji sasvim propao pokret partizana, jer nisu imali hrane. Tu treba ponovno ljudima prikazati važnost prikupljanja hrane i reći im, ako sada ne sakupe i ne sakriju hranu, »šuma« će im to u nuždi oteti. Osim toga treba kazati, da je domobranstvo »naše« i da će ono spasiti Hrvatsku. Ta direktiva nije baš oduševljeno primljena i bilo je dosta prigovora od strane onih, koji su trebali da je prenose. Na to su oni iz votstva rekli, da se o tome mnogo diskutovalo u votstvu, pa da su i tamo mnogi prigovarali, naročito ing. Petrik, ali da je to zaključeno na votstvu, što su naročito zastupali ing Pavešić i dr Smoljan, a zaključku se votstva moraju svi pokoravati. Nekima je u povjerenju rečeno, da će domobranstvo u slučaju »nečega« biti sigurno u »našim« rukama, a »šuma« to neće biti nikada. Ova direktiva važi također za poziv studentima, (svi su studenti pozvani na otsluženje obaveznog djelatnog razdoblja), a votstvo će se pobrinuti, da oni ne idu u inozemstvo. Dodano je, da svim sretstvima treba škoditi »šumi«.

4.) Treba pripremiti selo, da se najžešće odupre palenju žita, koje će partizani provoditi. Treba ljude organizirati na oružani otpor [pri čemu će imati i potporu vlasti, zašto će se votstvo već pobrinuti) i tu treba najviše omrziti partizane, da uništavaju žuljeve i znoj

naroda. Žale, što se po tom pitanju još ne mogu štampati letači, ali treba narod poučiti, da posiječe žito u obliku šahovske ploče i time onemogući prenašanje požara od jednog kvadrata na drugi, a onih 20-30% zelenog žita, što ga posiječe, može upotrebiti kao hranu za stoku. To treba svakako organizirati brzo, jer partizani rade vrlo točno i brzo, a narod da će taj prijedlog rado prihvatiti.

Do sada smo mogli saznati, da direktive prenose u provinciju: dr. Knežević,[9] docent med. fakulteta, za Žumberak i Pokuplje; neki Mohorovičić[10], asistent tehn. fakulteta, za križevački i bjelovarski kraj; ing. Kalaj," poduzetnik, za Zagorje; Ferdo Vedriš za Podravinu; neki Eduard Tafra (?) za Bjelinu i Vinkovce. Ali također dolaze iz provincije pojedini povjerenici na razgovore nekim ljudima iz votstva. Isto tako pojedini iz votstva obilaze neke kotareve. Javili smo, da je Pernar obišao Zagorje, a sada doznajemo, da je Ivančević obišao kotar Sv. Ivan Zelinu. Informacije, koje dobivamo o radu HSS-a, potvrđuju nam drugovi iz Okruga. Tako je Ivančević u Sv. Ivanu Zelini izjavio, da u partizanima ima 75% HSS-ovaca, daje borba partizana uzaludna, da oni pretstavljaju vojnički nešta, a politički ništa, da će se prilikom preuzimanja vlasti HSS-ovci vratiti iz »šume«, da će »veliki« odlučiti i da su partizani utučeni raspuštanjem Kominterne. Bivši je poslanik HSS-a, Papo[12], povjerio nekim svojim ljudima, da je dobio zadatak, da u kotarevima Sv. Ivan Zelina, Bjelovar, Križevci, Koprivnica, Čazma i Dugo Selo pronađe ljude i da organizira HSS. Upućivao je, da se ide u Zagreb po upute prof. Pezelju.[13] Na Pezelja su upućivani ljudi iz Zagorja, kao i na ing. Vučkovića[14] i Blažinića,[15] koji radi kod Zadružne sveze, a Blažinić je obilazio kotareve Zlatar i Stubica. Po tome se vidi, da su ljudi, kako iz najužeg votstva, tako i oni niži, vrlo aktivni u organiziranju stranke.

U Sv. Ivanu Zelina pokupio je Papo u odboru HSS-a Meglaja,[16] seljaka iz Kašine, bivšeg presjednika kot. organizacije HSS-a, Habeka,[17] mesara biv. bataljonskog komandanta zaštite i Barulca[18], seljaka, istaknutog HSS-ovca, koji je jednom prilikom izjavio, da su mu bliži četnici, nego partizani. Oni su se grozili nekim našim poli-

[9] Isto.
[10] Andrò Mohorovčić, radio po direktivama NOP-a.
[11] Branko Kalaj
[12] Andrija Papa
[13] Stjepan Pezelj
[14] Božidar Vučković
[15] Kao bilj. 2.
[16] Petar Meglaj
[17] Kao bilj. 2.
[18] Stjepan Barulac

tičkim radnicima, da će im suditi, jer da oni hoće stvoriti iz toga kotara Kordun i Bosnu, našto je Habeka posjetila naša udarna grupa, opomenula ga, a on je bio vrlo preplašen.

Papo je govorio na sastancima ono isto, što i Ivančević, ali još i to, daje prednost komunista, što su okupili mlade ljude, da votstvo HSS-a ima veze sa domobranstvom, a također i sa Londonom preko švicarskog konzulata, da su domobrani naša vojska i da treba prema njima biti pažljiv, da votstvo HSS-a neće staru Jugoslaviju, nego će odmah u prevratu odvojiti Hrvatsku, da će za kratko vrijeme znati nešto više, a dotle treba čekati i pronalaziti povjerenike ilegalnim putem. Osim veze sa Pezeljom i Mohorovičićem, koji mu donosi direktive iz Zagreba, te sa samim Ivančevićem, Papo održava veze i sa nekim Oreškovićem,[19] biv. funkcionerom u Gradskoj zaštiti, koji je priređivao ustaške sastanke u Radničkoj komori.

Uopće se primjećuje, da bivši funkcioneri HSS-a, koji su prišli ustašama, sada ponovno istupaju kao HSS-ovci, govore protiv ustaša i kažu, da su uvijek bili HSS-ovci, a ustašama da su pristupili iz nužde. Tako na pr. bivši HSS-ovci, sada ustaše u stubičkom kotaru, veličaju Mačeka i govore, da »nas« jedino Maček može spasiti, da ne bude kao u Kordunu i Bosni. Bivši funkcioner Zaštite, a sada ustaša, Zvonko Kovačević, rekao je na sastanku u selu Nespešu i Donjoj Zelini, da će ustaška država propasti, ali da će propasti i partizani. Ali da ipak treba pomagati ustaše i ići u domobrane, da se istrijebe partizani, koji su ista banda kao i ustaše, jer uništavaju krvavo stečenu narodnu imovinu. Nudio je oružje, ali da se upotrijebi za vlast. Napominjemo, da sastanak nije uspio, jer je prisustvovalo svega 5 ljudi. Ipak je najtipičniji primjer dvojice bandita: Đure Kemfelje i Dorode.[20] Kemfelja je za vrijeme Jugoslavije bio glavni komandant Zaštite, a šuster Doroda njegov tjelohranitelj. Doroda je bio kotarski pretsjednik HSS-a. Još su za vrijeme banske Hrvatske dosta izgubili ugled pred narodom. U početku su NDH obojica bili u zatvoru, ali su se poslije zatvora priključili ustašama, a Kemfelja je ušao i u Pavelićev »sabor«. Oni su svoju djelatnost najviše razvili u čazmanskom, dugo-selskom, svetoivanskom i križevačkom kotaru. Nemamo još dokaza, da su povezani sa Papom, ali izgleda, da Kemfelja i Doroda organiziraju Zaštitu, a Papo stranku. Da ne duljimo, prilažemo vam zapisnik uhvaćenog bandita Ivana Martinšeka, koji je saslušan po drugovima iz O. K. Č., ali su dopustili, da pobjegne. Originalni se zapisnik nalazi kod nas, a ako vam treba, pišite nam, da vam ga pošaljemo.

[19] Emilijan Orešković
[20] Stjepan Doroda

U zagrebačkom kotaru djeluje Pernar, a zaštitu organiziraju biv. pretsjednik kotarske organizacije HSS-a, Andrija Krajačić, iz Lukšića opć. Sestine, bivši sekretar kotarske organizacije HSS-a, Juraj Kralj, iz Stupnika, biv. zastupnik HSS-a za kotar zagrebački i senator Franjo Malčić, iz sela Slanovca, opć. Čučerje. Pernar ima imanje u Pušći i brdovačkoj općini od 80 jutara, a od vlasti je dobio dozvolu, da seljaci ne moraju davati državi određeno sijeno, ako ga njemu prodaju po maksimiranoj cijeni. On je tu stvorio odbor HSS-a, u kome se nalazi jedan ustaški tabornik, jedan gostioničar i jedan seljak. Drugovi tvrde, da je on nepopularan i da ima uticaja samo u okolici svoga imanja. Iako je — općenito uzevši — naš uticaj u zagrebačkom kotaru dobar, možemo ga — uslijed jednostranog rada naših drugova — podijeliti na općine, koje su naše (Sesvete, Vrapče, Stenjevec), na one, u kojima je naš uticaj vrlo slab i gotovo nikakav (Sestine, Markuševac, Gračani) i na one, u kojima imamo djelomičan uticaj. Ovđe se, kao svuda, pokazuje, da su mačekovci uspjeli prodrijeti samo onđe, gđe mi nismo radili.

U stubičkom kotaru, iako smo dosta slabi, simpatije za narodno oslobodilačku borbu rastu. To se je najbolje vidilo po letku I. O. Zavnoha, koji je tamo rasturen u 2.000 primjeraka i bio vrlo dobro primljen, a također i po odobravanju naroda, kojim je popratio likvidaciju jednog bandita, na čiju su denuncijaciju ustaše ubili jednog druga omladinca, o kome smo vam već pisali. Ta je likvidacija izazvala strah i među nekim domaćim ustašama u Sv. Ivanu Zelini, pa su pobjegli u Zagreb. Neki Ferenčak,[21] biv. pretsjednik kotarske organizacije HSS-a u Stubici, a sada tabornik, prihvatio je i počeo širiti HSS-ove parole, ali su mu drugovi zaprijetili, pa se je navodno povukao. Do sada su većinom iz tog kotara išli u domobrane, a sada ima sve više vojnih bjegunaca (2 — 300) i to najviše u općini Marija Bistrica.

U kotaru Sv. Ivan Zelina simpatije za našu borbu također rastu. Tamo su vršile »akcije« pljačkaške grupe Zaštite i narod se je bio od toga uplašio, te skoro povjerovao, da su to partizani. Vlast je dala 10 pušaka seljacima, da se brane od »partizana«-pljačkaša, ali kada su partizani došli u Sv. Ivan Zelinu i kada je u tom kotaru počela djelovati naša udarna grupa, narod je to sa radošću prihvatio. Nakon uništenja jednog opć. ureda rekla je neka seljanka: »Kad su ubili ustašu, nije mi žao moje potpore, koja je propala u općini.« U tom se kotaru ustaše demorališu, a neki od njih nude nam suradnju.

[21] Stjepan Ferenčak

U dugo-selskom se kotaru tri grupe HSS-ovaca: jedna se od njih opredieljuje kao radićevci i manje ili više surađuje s nama (I)[22], druga je bliska ovoj, ali zbog slabog rada naših drugova još se koleba (II biv. potpretsjednik kot. odbora HSS-a[23]), a treća su otvoreni naši protivnici (Kemfelja, Doroda). Prva i druga grupa ima dobar ugled u narodu. U tom je kotaru uspjelo i neke bjegunce mobilizirati u partizane. Naš je uticaj dobar, ali i tu ima jednostranosti u radu.

U krapinskom se kotaru naš uticaj također poboljšava, naročito u općinama Đurmanec, Petrovsko i Zabok. U općini je Radoboj uspjelo razbiti organizaciju HSS-a. Bivši je pretsjednik opć. organizacije HSS-a III[24] bio okupio 17 ljudi. Nato ga je opomenuo jedan naš drug, da je to protunarodni rad i pozvao ga na suradnju. On je onda otišao malo preplašen bivšem narodnom zastupniku za ovaj kotar IV[25], koji je i u V[26] NDH i pitao ga, što da radi. Ovaj mu je odgovorio, da mi već dvije godine vodimo tešku borbu, a da su se oni povukli u mišje rupe, da smo mi snaga i da je s nama narod, te ako bude radio protiv nas, da će jednog dana nestati; mi da smo se prvi digli i da mu je mjesto među nama. Nato se je III obratio na drugog biv. funkcionara HSS-a (sadašnjeg našeg suradnika), koji mu je rekao, da je dosta mačekovanja i da je jedini put narodno oslobodilačka borba. Na to je III obustavio svoju djelatnost i omogućio nam prodiranje u općinu Radoboj tako, da nam je uspjelo u rudniku Radoboj podijeliti prvomajske letke C. K. K. P. H.

U kotaru je Pregrada naš uticaj također porasao. Tu se je pojavila pljačkaška banda Zaštite, koju je organizirao mačekovac Belačić,[27] sin jednog trgovca. Ali ta banda nema podrške u narodu, jer ju je uspjelo raskrinkati. U taj su kotar došli kalnički partizani, ali zbog malih snaga nisu mogli izvršiti postavljene zadaće, pa je to nezgodno uticalo na narod.

U klanječkom je kotaru naš uticaj također u porastu. U taj kotar zalaze Pernar i Reberski. Njihov je povjerenik za taj kotar seljak Rumiha[28] iz Tuhlja. Za njih rade također opć. blagajnik Šubarić,[29] ustaša iz općine Klanjec i Josip Meglić, iz općine Veliko Trgovište, koji je nažalost bio član našeg N. O. O. No može se kazati, da zasada nemaju uspjeha.

[22] Juršić i Harambaša
[23] Srdović i Crikčević
[24] Stjepan Galović
[25] [Stjepan] Nežmahen
[26] U Saboru.
[27] Milan Belačić
[28] Vjekoslav Rumiha
[29] Kao bilj. 2.

U zlatarskom je kotaru naš uticaj sve bolji, jer su obuhvaćene skoro sve općine. Mačekovci imaju svoje ljude samo mjestimično. U taj kotar dolazi dr. Torbar,[30] ali nema većeg uspjeha. Kako drugovi izvještavaju, porastu našeg političkog uticaja naročito je doprinijela naša štampa.

Konačno smo se sastali sa sekretarom O. K. V.[31] Iz cijelog se njegovog izvještaja vidi, da su se drugovi iz toga okruga usko ograničili samo na neke kotareve i to na one, koji su u blizini Kalničkog odreda. Politički su obuhvaćena samo 4 kotara, a organizaciono samo tri. Čakovec i Prelog nisu uopće obuhvaćeni poslije provale, koja je bila prije pet mjeseci.

U ludbreškom kotaru imamo najviše uticaja, narod nas gleda sa simpatijama i pomaže. Rad se HSS-a nije mogao otkriti, ali su se pojavili letci HSS-a (»Veritas« i dr.). Vjerovatno je povjerenik HSS-a u tom kotaru seljak Franjo Havajić, koji se je obraćao Pernaru za savjete. Njemu je nuđena suradnja, ali je on izbjegavao. Na granici Ludbrega, Koprivnice i Križevaca ima 25 srpskih sela. Tu su ranije bili jaki samostalci, a sada se malo osjeća uticaj četnika. U tom se je kotaru pojavio neki poziv sa potpisom »Tito«, u kome se pozivaju sve naše partizanske jedinice, da krenu prema oslobođenoj teritoriji, jer da će se u Dalmaciji iskrcati savezničke trupe. Svi komesari i komandanti, koji na vrijeme izvrše taj nalog, da će biti posebno nagrađeni. Taj se je poziv također pojavio i u varaždinskom kotaru. Izgleda, da je ta provokacija potekla iz samog mjesta Ludbrega. Poziv je bio adresiran na štab odreda i na O. K.

O povjereniku HSS-a iz Varaždina, Martinušiću[32], saznali smo od O. K. V., da je u bliskom dodiru sa velikim županom Zagorja Simićom[33] i sa stožernikom Zagorja Batušićem[34]. U Varaždinu se nalazi neki sudac Jugović[35], istaknuti HSS-ovac, koji se je izjasnio, da bi surađivao sa nama. Sa njim je 5-6 puta razgovarano, ali se nije došlo do rezultata, te drugovi sumnjaju, da je on potajni organizator HSS-a. U selu Petrijancu je (kraj Varaždina) biv. zastupnik HSS-a Dombaj[36], koji je u saboru, ali nije protivnik naše borbe.

U kotaru Ivanec radi za HSS seljak Antolić[37], koji nije htio u sabor, kada su ga pozvali, nego se je napravio bolestan. No unatoč to-

[30] Josip Torbar
[31] Stjepan Ivić
[32] Kao bilj. 2.
[33] Pogrešno, riječ je o Branimiru Simuniću.
[34] Krunoslav Batušić
[35] Tomislav Jugović
[36] Stjepan Dombaj
[37] Juraj Antolić

ga ga narod ne smatra poštenim, jer je lihvar. On je ranije bio član kot odbora HSS-a. Održao je, koliko znamo, jedan sastanak, na kojem su bila 4 čovjeka. Na tome je sastanku bio i jedan naš član partije koji je nakon Antolićevog govora objasnio ljudima, da takav rad vodi novom klanju i povratku stare Jugoslavije, našto su ljudi otišli pokolebani.

U novo-marofskom su kotaru pokušali organizirati HSS biv. komandant Zaštite u kotaru i zamjenik biv. zastupnika Jančikovića.[38] Oni su sazvali sastanak od 5 ljudi, ali su došla samo trojica. Bio je i naš čovjek. Nakon sastanka su opomenuti, da se toga okanu. Njih su dvojica pisali Jančikoviću i pitali, što da rade, a on im je odgovorio, da se pripremaju i da čekaju, a onima, koje vrbuju, da ponude neke položaje. Drugi su put pitali u pismu Jančikovića, kakav stav da zauzmu prema partizanima, a on im je odgovorio, da im to može samo usmeno kazati.

O. K. V. je poslao za Vijeće u januaru VI[39] i to preko Slavonije. On se je prilikom zadnje velike ofenzive na Slavoniju vratio prema Varaždinu, ali je pao u šake policiji. Tukli su ga, ali nije nikoga izdao. Drugovi ga predlažu za zamjenu. On je obrtnik i bio je ranije HSS-ovac, a u narodu je vrlo ugledan. Ovoga smo se puta dogovorili, da se svakako nastoji za Vijeće poslati 4 čovjeka, o kojima su izvjestili, da su u narodu poznati i ugledni. I to: iz ludbreškog kotara VII[40] koji je biv. član kotar, odbora HSS-a. On već 8 mjeseci pomaže našu borbu. Iz ludbreškog kotara poslali bi također Josipa Blažića, koji je bio blagajnik unutarnje ludbreške općine, a sada je u partizanima i to već od početka. On se ranije nije bavio politikom, ali je poznat kao pošten čovjek i dosta je popularan, jer je pripadao grupi intelektualaca, koji su hapšeni odmah u početku NDH zato, što nisu pristupili ustašama. Osim toga su mu tri bratića i otac u partizanima. Iz kotara Ivanec imaju u kombinaciji jednog rudara, ali nam nisu mogli ništa opširnije o njemu kazati. Iz kotara Novi Marof misle poslati nekog bilježnika bivšeg člana kotarskog odbora HSS-a. U Varaždinu su računali sa gore spomenutim Jugovićem, ali im nije uspjelo. Mi smo im dali sugestiju, da pošalju za Vijeće nekoga iz Tivara, u kome sada radi preko 3.000 radnika. Interesantno je spomenuti, da je tamo bio neki vrlo napredan pater Leander[41], fratar, koji je često puta otvoreno istupao protiv ustaša, a domobranima je otvoreno govorio, da Rusiju ne može niko pobjediti. Nije se

[38] Tomo Jančiković
[39] Ivana Hercega za Vijeće ZAVNOH-a iz OK V[araždin],
[40] [Viktor] Tot
[41] Leandar Deduš

uspjelo predobiti ga, da ide na oslobođenu teritoriju, a sada je internirana u Požegi.

U svim se našim okruzima osjeća sve veća demoralizacija kod neprijatelja, a naročito u domobranskoj vojsci. Ima slučajeva, gđe žandari nagovaraju vojne bjegunce, da idu ili u domobrane ili u partizane, samo da im se sutra ne svete, što su se morali pred njima kriti na štagljevima.

Domaći se ustaše počinju skrivati u gradove, naročito otkada naše udarne grupe tamane pojedine bandite. Nakon likvidacije dva najveća bandita u dugoselskom kotaru izjavio je spomenuti Doroda: »Moram se skloniti, dok ne prođe bura«. Broj vojnih bjegunaca svakim danom raste. Ali je karakteristično, da sve više prevladavaju oni, koji su pobjegli iz vojske, dok je prije više bilo onih, koji se nisu htjeli odazvati pozivu. Nemamo točnih podataka za sve okruge, ali prema izvještaju drugova ima u samom zagrebačkom okrugu oko 3.000 bjegunaca. To je za naše organizacije postao najveći problem i tu se naročito osjeća podmukla rabota HSS-a. U tome im idu na ruku ustaške vlasti, koje ne progone vojne bjegunce. Mi smo svjesni važnosti mobilizacije, koju partija pred nas postavlja. Jasno nam je, da baš u našim okruzima moramo napraviti odlučnu prekretnicu. Ali je sada situacija takova, da ponegđe broj mobiliziranih u partizane opada. Mi smo tome pitanju posvetili glavnu pažnju. Postavili smo pojačano raskrinkavanje HSS-a, poseban politički rad sa vojnim bjeguncima, njihovo postepeno uvlačenje u borbu počevši od najsitnijih akcija. Imali smo i rezultate, ali mi s tim nismo zadovoljni. Smatramo, da bi nam mnogo pomoglo u ovim krajevima, kada bi došle naše jače partizanske snage, jer se je pokazalo, da je mnogo lakše mobilizirati ne samo u onim krajevima, gđe partizani stalno operiraju, nego i onđe, gđe povremeno dolaze. A kod nas ima krajeva, gđe uopće nisu bili partizani.

A sada neka obavještenja iz Zagreba. Zadruga je Hrvatskog Radiše doznačila u Švicarsku veću sumu u zlatu, koju je tamo poslao Pavelić u svrhu svog boravka na »dopustu«. Tu su transakciju imali u najvećoj tajnosti provesti pretsjednik i ravnatelj Zadruge. Oni su to saopćili u povjerenju zagrebačkom podnačelniku Dinteru,[42] koji je to opet u povjerenju saopćio zagrebačkom načelniku Werneru.[43] Werner je otišao Paveliću i pitao ga o njegovom namjeravanom »dopustu« a na kategoričan Pavelićev zahtjev da kaže tko mu je to rekao, izjavio je, da mu je tu vijest, kao i podatke o slanju novca u Švicarsku, priopćio Dinter. Dinter je uhapšen i na saslušanju je

[42] Emil Dintter
[43] Ivan Werner

odao onu dvojicu iz Zadruge. Istraga se vodi — opet u najvećoj tajnosti. Vodi je državni nadodvjetnik. Ova je vijest provjerena.

Ovih se dana vode u Zagrebu pregovori između Reicha i NDH. Pregovori su trgovački, a glavni je predmet pregovora naplata duga od 5 milijarda kuna, što ih Reich duguje NDH. Taj se dug penje mjesečno za 800 milijona kuna, a rezultira u glavnom od liferacija, koje je NDH liferovala Reichu, te od radničkih plaća radnika, zaposlenih u Reichu. Pregovarači ispred NDH (Balen,[44] Budak,[45] Cabas,[46] Jurinčić[47] i t. d.) drže se navodno odlučno, pa su tako izjavili Njemcima, da im otvoreno reknu, da li moraju pristajati na daljnje zahtjeve Njemaca inače ako ne moraju, da odbijaju sve, dok se ne uredi pitanje duga, jer da je NDH morala u inflaciju radi toga duga. Klirinško dugovanje Njemačke drugim državama, a naročito Mađarskoj, Bugarskoj, Švicarskoj i Rumunjskoj iznaša preko 15 milijarda maraka!

Ovih su dana pohapšeni svi studenti muslimani, koji studiraju na zagrebačkom univerzitetu. Oni su morali nastupiti vojnu dužnost prema novoj odredbi, kojom se ukida odgoda nastupa vojne dužnosti za studente. Ti su studenti kolektivno izjavili, da su protiv rasne teorije, da se osjećaju Turcima, a prema rasnoj teoriji su kao takvi manje vrijedni, pa su odbili da nastupe vojnu dužnost.

Obavješteni smo, da je njem. obavještajna služba dobila iz Gospića sliku druga VIII[48] poslala je u Beč. To je posve sigurna vijest!

Između NDH i Italije vlada diplomatska zategnutost, radi pjevanja pjesme »Nije Dalmacija talijanska.....«u povorci, na čelu koje se je nalazio sam Pavelić. Ta je povorka bila prigodom dolaska oficirskih i podoficirskih pitomaca, koji su na vojničkim školama u Njemačkoj. Pjesmu su pjevali na očigled svih građana, koji su im pljeskali. Zbog toga je Cassertano pozvan na raport u Rim.

Dva naša simpatizera, koji su izašli iz policijskog zatvora, javili su nam, da se tamo nalazi neki Kanađanin, engleski vojnik, koji se je spustio sa padobranom, a tretiraju ga kao špijuna. Ustaše tvrde, da se drži »drsko«.

Prema informacijama saborskih stenografa iznašaju gubici okupatora prigodom V. ofenzive protiv Narodno oslobodilačke vojske preko 12.000 mrtvih. Najgore je prošla »Vražja divizija«.

Po nalogu vlade u Vichy-u stigao je u Zagreb onaj francuski advokat, koji je u Marselju branio frankovce, optužene radi umorstva

[44] Josip Balen
[45] Mile Budak
[44] Josip Cabas
[47] Marko Jurinčić
[48] Jakova Blaževića

Aleksandra. On imade uspostaviti diplomatske odnošaje između Francuske i NDH.

Zarobljeni sovjetski vojnici, koji su uzeti u njem. vojsku, vježbaju pod nadzorom njem. oficira i podoficira. Njemački su oficiri i **p0.** doficiri kod tih vježba teško naoružani, a osim toga prati svaku četu takvih »dobrovoljaca« jedan odred njem. vojske, koji čuva, da što ne naprave. »Dobrovoljci« ne dobivaju ni manevarskih metaka.

Politički je dio izvještaja previše opširan. Ali na to nas je navela činjenica da će u Zavnoh ući neki ljudi sa ovog terena, pa je potrebno da budete detaljnije upoznati sa političkim prilikama ovdje.

Organizaciono stanje
Zagreb

U MK je kooptiran drug IX,[49] postolarski radnik, član partije od 1941. Bio je član Ursovih sindikata. U decembru 1941. bio je hapšen, palili su ga vatrom po nogama, ali nije ništa priznao. On je hrabar, hladnokrvan, discipliniran i odan. Neumoran je u radu, samo je vrlo slab teoretski i često se gubi u sitnicama. Sin je siromašnih seljaka, a bio je do sada član IV. rajona. Sada MK ima X[50].

Razjasnilo se je kako je poginuo drug Umjetnik.[51] On nije poginuo provokacijom, nego zbog svoje neopreznosti. Prilikom hapšenja na III. rajonu provalio je izdajica poštar[52] jedan stan, u koji je zalazio Umjetnik. Na sastanku su MK upozoreni svi, da taj stan može biti provaljen. Umjetnik je bio vrlo hrabar, ali neoprezan. I pored opomene otišao je na taj stan, došao u okršaj sa policijom, ubio jednog agenta, ali i sam poginuo. On je bio tvornički radnik, a iza sebe je ostavio ženu i troje djece.

Tokom hapšenja i provala u mjesecu aprilu razbijena nam je cijela partijska organizacija na XI[53]. Uslijed toga, a i uslijed hapšenja u kotarskim odborima NOO i AFZ u tom rajonu partija je izgubila vezu sa našim masovnim organizacijama, a i masovne organizacije sa svojim rukovotstvima. MK je zato odabrao 3 dobra člana partije sa drugih rajona i stavio im u zadataka, da obnove rad na drugom rajonu. Uz pomoć MK uspjelo je ovim drugovima tokom maja pohvatati veze skoro sa svim nižim masovnim fabričkim i uličnim organizacijama, od kojih je prije hapšenja bilo 23 NOO i 21 OAFZ. Te su organizacije sada povezane sa svojim mjesnim rukovotstvima.

[49] Bijeli [Slavko Blažina]
[50] Četiri člana.
[51] Ladislav Parfant
[52] Mato Rendulić
[53] Drugi rajon i uhapšen cijeli r[ajonski] k[omitet].

Primljena su 3 nova člana partije, tako da će sada biti još jedna ćelija, pored ona 3 druga, koji sačinjavaju jednu ćeliju, koja u stvari vrši funkciju RK. Ima izgleda, da će se taj rajon oporaviti. Bivši se je sekretar toga rajona — prema izvještajima — dobro držao — XII[54] pa ga treba tražiti za zamjenu.

Novi RK trećega rajona pokazao se je do sada na radu dobar. U **toku** je maja primljeno 6, a u toku juna još nekoliko članova partije Ima izgleda, da se partorga i dalje proširi, jer postoje dva kružoka kandidata.

Na terenu ovoga rajona postoji jedan kotarski NOO, 6 matičnih NOO, 7 običnih NOO i 21 odbor fonda. AFŽ ima 28 odbora.

Zbog odlaska druga IX sa četvrtog rajona ovaj je RK dopunjen. U RK je uzet XIII[55] elektro monter, član partije od 1941., dugogodišnji član Ursa. On je pošten i odan, hrabar i discipliniran, a dobroga privatnog života. Tokom je maja rad u ovome rajonu tekao dosta sporo, jer se drugovi nisu mogli u početku snaći, pošto smo im uzeli 2 najbolja člana RK (Martin[56] i IX), ali je sada rad oživio i napreduje. Taj rajon ima 4 kružoka i 13 članova, od kojih će većina uskoro moći ući u partiju.

Ima jedan kotarski NOO, 5 matičnih i 25 običnih NOO, te 14 odbora fonda. AFŽ ima svega 6 odbora.

Tokom su maja bila veća hapšenja samo na petom rajonu. Mjesni tehničar, o kome smo vam pisali, da je pao još početkom maja, provalio je neke stanove. U toku je hapšenja pao iz neopreznosti drug XIV[57]. On se do sada dobro drži. U mjesecu je maju rad na ovome rajonu također bio slab jedino radi toga, što smo sa toga rajona uzeli nekoliko najboljih aktivista za druge sektore, a drugo zbog toga, što je vladala izvjesna zaplašenost, jer je policija izmislila novi metod, da vozi uhapšene ljude u otvorenom autu po onome terenu, odakle su isti. Time straši ljude i onemogućuje kretanje. No uvjerili smo se, da mnogi od onih koji su voženi, nisu htjeli pokazivati drugove, i ako su ih iz auta vidjeli. Tako se je pokraj XIV — prije nego što je on sam uhapšen — provezao u policijskom autu mjesni tehničar i nije ga pokazao, iako je neke druge provalio.

Uspjelo je dosta ljudi sačuvati od hapšenja slanjem u partizane.

Na ovome rajonu postoje 4 kružoka sa 12 kandidata. Ima 1 kotarski NOO, 7 matičnih NOO, 67 običnih NOO sa svega 360 članova, a AFŽ ima 25 odbora sa 160 članica. Objašnjenje: kotarski NOO odgovara terenu RK, matični NOO terenu ili preduzećima, u kojima

[54] Franjo Zidanić, monter električne centrale.
[55] Ivica [Franjo Krčmarek].
[56] Bogdan Ogrizović
[57] Zvonko, član r. k. [Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi].

djeluje ćelija, a obični NOO stvara se u njenim preduzećima, u pojedinim odjelenjima većih preduzeća, ili u nekoliko susjednih ulica Tako je isto i kod AFŽ i Usaoja.

U XV[58] rad je u zadnje vrijeme krenuo na bolje. Primljena su 2 nova člana partije, tako da ih sada ima u ćeliji XV svega 5. Također postoje 3 kružoka sa 9 kandidata. Ima 1 matični NOO za XV, 4 NOO u većim odjelenjima XV, i 13 NOO po manjim odjelenjima. Rad u XV otežavaju špijuni, koji su ubačeni u razna odjelenja poslije zadnjeg velikog hapšenja. Njih ima oko 70 i to su sve radnici iz XV, koji su bili u XVI[59], pa su po povratku razbacani po drugim odjelenjima, gđe ranije nisu radili. Ali su ih radnici odmah uočili i prepoznali. Te špijune mrzi većina radnika i plaši ih se, jer oni imaju da paze ne samo na kretanje naših aktivista nego i kako koji radnik radi. Radnici ih bojkotiraju i neće da razgovaraju s njima.

Poduzeto je sprovođenje kurseva. Održana su 2 kursa, na kojimä je bilo 7 učesnika. Kurs su završila 4 druga, 2 su poginula, a 1 je uhapšen. Sada kurs pohađa 10 drugova. Teškoće su u odražavanju kurseva velike, (stan, predavači i opterećenost drugova poslom), pa zato učenje ide sporo. Ali ćemo sa kursevima svakako nastaviti.

S K O J. MK Skoja je pao na dva člana, jer je jedan član morao otići u partizane. Niža su rukovotstva popunjena uz pomoć MK partije. Rad se Skoja u zadnje vrijeme sveo na osnivanje odbora Usaoja. Tako na radničkom sektoru ima sada 2 matična i 11 ostalih odbora Usaoja, koji su rukovođeni od matičnih. Na studentskom sektoru postoje 3 matična sa 33 ostala odbora Usaoja. Na srednjoškolskom sektoru postoje 4 matična i 32 ostala odbora. Od prošlog izvještaja ima 25 odbora Usaoja više. Nešto se dakle uspjelo. Ali da su ti odbori vrlo slabi vidi se po tome, što je odaziv studenata u partizane vrlo slab i ako svi moraju u neprijateljsku vojsku. Točan broj mobilisanih u partizane javićemo.

Najveća je slabost Skoja u tome, što on nikako ne može da stane na svoje noge, nego stalno ovisi o partiji, koja — i ako slaba — mora uvijek svojim aktivistima popunjavati razna Skojevska rukovotstva. Skoj nikako ne može da bar koliko toliko podigne svoj vlastiti kadar. Ili smo mišljenja, da bi PK Skoja trebao posvetiti više pažnje organizaciji Skoja u Zagrebu.

N O O. Rad se NOO poboljšava. Mjesni, kotarski i matični NOO dosta su učvršćeni, te se prilično redovno sastaju. U svima tim odborima rade članovi partije, pa je kontrola nad njima jača. Najniži

[58] Željeznička radiona.
[59] Njemačka.

su odbori po manjim poduzećima i ulicama slabo pomagani i kontrolirani i ako su u najužem dodiru s masama. Opaža se, da baš u tima odborima ima vrlo dobrih ljudi, ali se uslijed teških ilegalnih uslova i slabog procjenjivanja ljudi od strane partijaca samih, teško dolazi do njih. Odbori se bave u glavnom prikupljanjem materijalih sretstva za partizane, mobilizacijom (najviše se mobliliše preko NOO), širenjem naše štampe, brigom za porodice partizana i drugova koji su po logorima, kao i za drugove po zatvorima.

A F Ž. Formiran je mjesni odbor AFŽ-a. U njega su ušle drugarice: XVII[60], činovnica, član partije od marta ove godine, požrtvovana, ali teoretski nedovoljno izgrađena; XVIII[61], prodavačica, iz radničke obitelji, član partije od maja ove godine, od 1941. radila u NOO i AFŽ; XIX[62], profesorica, iz radničke obitelji, simpatizerka od 1935., a od 1941. radi u AFŽ i NOO. U toku je maja uhapšen jedan odbor AFŽ, jer smo prekasno dobili obavjest. Na konferenciju su otišle samo drugarice iz zagrebačkog i čazmanskog okruga, jer su pozive dobile direktno, a ne preko nas. Potrebno je, da nas obavjestite najmanje mjesec i po dana ranije, da bi mogli na vrijeme obavjestiti okruge.

XX[63]. Imamo sada XXI[64] XX sa 24 čovjeka. Oni se redovno sastaju i uče XXII[65]. XXIII[66], o kome smo vam pisali, a mi smo preko ljudi, koje je on zaveo, dobili mašinu i šapirograf na kome je on štampao svoj »Partizanski vjesnik«. Iz ustaških smo krugova čuli, da ga smatraju svojim čovjekom i da su ga komunisti ubili zato, što je on prišao ustašama.

Okruži

Zakazano smo savjetovanje organizacionih i političkih sekretara morali otkazati i to radi toga, što nam ni OKB ni OKV nisu javili, zašto nisu bili na zadnjem savjetovanju, niti su se uopće odtada javili, iako smo im mi poslali poziv za novo savjetovanje 35 dana ranije, a slali smo im za to vrijeme i neka direktivna pisma. Nakon odgađanja savjetovanja smo saznali, da su krenuli na put, ali da su usput dobili naše pismo o odgađanju savjetovanja, pa su se vratili. Riješli smo, da više nećemo dozvoliti takvu nemarnost.

[60] Nada [Zlata Bognar-Kunstić].
[61] Ruža [Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi],
[62] Mira [Jelka Ružić]
[43] Udarne grupe.
[64] Osam.
[65] Rukovanje oružjem.
[66] Likvidiran je Komandir [Đorđe Ivanković, vidi: Dok. br. 2.].

19. V. stigao je na teren OKB drug Grga[67] i javio nam se sa dva kratka pisma. Zadnje je pisao iz Moslavine i tražio sastanak sa nekim iz Povjerenstva za 14. VI. u dugoselskom kotaru. On je u tom pismu napomenuo, da bi trebao da se dogovori s nama o širem savjetovanju po pitanju HSS-a, koje da je tražio drug Andrija,[68] a trebalo bi da se održi najkasnije između 10. i 20. jula i da bi netko od vas došao na savjetovanje. Drug je Grga još pisao, da ako on ne mogne doći na sastanak, jer ga boli noga, da će o svemu dogovoriti sa Ćukom.[69] Mi smo odmah poslali XXIV[70] na određeno mjesto i ona je tamo čekala 2 dana (14. i 15. VI.), ali ni Grga ni Ćuk nisu došli. Mi to savjetovanje nismo zakazali, jer od vas o tome nismo ništa dobili, a dosada nam Grga još nije ništa konkretnije o tome kazao. Molimo vas, da nam pišete, u čemu je stvar.

O K Z

Tu nas je zadesio veliki udarac. Nesretnim je slučajem poginuo drug Prigorac[71]. Revolver mu je pao iza pojasa, prostijelio ga kroz trbuh i on je 12 sati nakon toga umro, i ako je izvršena operacija. Druga nam je neobično žao, jer se je vrlo dobro razvijao.

16. VI. je održan plenum OKZ, na kome je prisustvovala XXIV. U sekretarijat je izabran drug Gubec,[72] a za političkog sekretara drug Brko (XXV[73]), dok je organizacioni sekretar ostao drug Vlado.[74]

Organizaciono se je stanje u ovom okrugu od zadnjeg izvještaja nešto izmjenilo, jer se je povećao broj naših organizacija i članstva.

U tome okrugu ima sada **29** ćelija sa **136** članova partije i 38 kandidata, što znači, da je **porastao za 6 ćelija, 12 članova partije i 15 kandidata.**

Skoj ima sada **14** grupa sa 49 članova, što znači, da se je **smanjio za 3 grupe i 24 člana,** od kojih su neki otišli u partizane, a neki primljeni u partiju.

Usaoj ima 27 odbora sa 128 članova, dakle **se je povećao za 22 člana.**

NOO imaju 3 kotarska NOO, 13 općinskih odbora i 94 mjesna odbora NOO sa svega 474 člana, dakle **su se povećali za 1 kotarski, 1**

[67] Grga Jankes
[68] Andrija Hebrang
[69] Vinko Jeđut
[70] Drugarica Zina [Lepa Perović].
[71] Pavao Lončar
[72] Milan Kuren
[73] [Rudolf] Gluhak
[74] Vlado Prišlin

općinski 20 mjesnih odbora. Novo osnovani kotarski je u zagrebač-
kom kotaru.
AFŽ. ima inicijativni odbor od 3 člana, 2 općinska i 24 mjesna dbora, dakle povećao se je za 1 inicijativni, 1 općinski i 6 mjesnih
odbora. Dok se je u svetoivanskom kotaru na tom sektoru krenulo
na bolje, dotle u stubičkom kotaru nema još ni jednog odbora
AFŽ-a.

OKK

Polovicom je maja uhapšeno u mjestu XXVI[75] 10 ljudi, među **kojima** su neki naši aktivisti i 2 člana partije. Po ustaškom su re-**darstvu** predvedeni u Varaždin, gđe su neki od njih isprebijani. Ne-**ki** će, izgleda na Prijeki sud, a neki su pušteni. Krajem je maja uha-**pšen 1** član XXVII[76]. Drugovi tvrde, da ga se može izvući sa novcem **od Kn** 100.000. — , što smo im odobrili.

Stanje je partijske organizacije slijedeće: 3 KK **(u** Krapini je KK **u formiranju),** 1 općinski komitet i 23 ćelije sa 102 člana partije. **Kao što** vidite, stanje se od posljednjeg izvještaja nije promijenilo.

Formiran je OK Skoja od 4 člana, a ima jedno kotarsko ruko-**votstvo** od 5 članova i skojevskih grupa od 24 člana, dakle se je or-**ganizacija pojačala za OK Skoja i jednu grupu.**

Usaoj ima 1 općinski odbor od 5 članova, 20 mjesnih odbora **i** 2 **pionirske** grupe od 8 članova. **Porast je 1 općinski odbor, 10 mjesnih odbora i 2 grupe pionira.**

NOO ima 2 kotarska, 2 općinska i 59 mjesnih odbora NOO. **Po-rast je za 11 mjesn. NOO.**

AFŽ. Formiran je inicijativni odbor AFŽ-a od 4 člana. Ima **1** op-**ćinski i 17** mjesnih odbora AFŽ-a sa **77** članica. **Porast: 1 inicijativni odbor i 8 mjesnih odbora AFŽ-a.**

Drugovi su iz OKK pristupili osnivanju partizanskog odreda za **taj kraj.** Već su stvorili jezgro odreda od **1** desetine, naoružane ka-**rabinima** i jednim puškomitraljezom. Namjeravaju ga pojačati mo-**bilizacijom** iz svoga okruga, a od nas su tražili, da im za taj odred **šaljemo** ljude iz Zagreba.

Njihovi su turisti izvršili slijedeće akcije: Između Zaboka i Kra-**pine** popiljeni su tt stupovi u dužini 150 m. Razrušena je pruga iz-**među** Luke i Pušće Bistre, kojom je prilikom uništena lokomotiva i
5 **vagona.**

[75] Klanjec.
[76] OK K[rapina].

Drugovi nam javljaju, da su se Njemci počeli služiti zagorskom prugom Rogatec—Krapina —Zaprešić —Zagreb za prevoz svojih trupa i ratnog materijala.

O. K. V.

Kao što smo vam gore napomenuli, sastali smo se sa Malim[77] sekretarom OKV. U razgovoru smo sa njim dobili slijedeće podatke o organizacionom stanju u tome okrugu: OK ima 9 članova (7 radnika, 1 seljak i 1 intelektualac). Sekretarijat: Mali, Jura[78] i Kum[79] (intelektualac); biro: Simun[80] (seljak) i Crni;[81] plenum Bata,[82] Francek,[83] Duka[84] i Miško.[85]

OK **Skoja** ima 5 članova (3 intelektualca i 2 radnika). Svih 5 su postali skojevci u toku ustanka, a članovi partije prije nekoliko mjeseci.

Partijska organizacija obuhvaća 3 kotara: Ludbreg, Varaždin i Ivanec, a u Novom se Marofu tek rad započinje. Čakovec i Prelog nisu uopće obuhvaćeni nikakovim našim organizacionim radom poslije zimušnje provale.

Ludbreg ima KK od 5 članova (3 radnika, 1 intelektualac i 1 seljakinja), 3 ćelije sa 11 članova (9 seljaka, 2 obrtnika) i 3 kandidata. Tome se kotaru pribraja obično t. zv. »Gornji teren«, koji se nalazi na granici ludbreškog i koprivničkog kotara i koji je poluoslobođen. Naše organizacije na tome terenu potpadaju pod OKV, i ako se nalaze na granici između OKV i OKB. Na tom terenu postoje 3 ćelije sa 12 članova (11 seljaka i 1 radnik).

Skoj ima 1 općinski komitet, 26 skojevskih grupa sa 68 članova i 2 udarne omladinske grupe, koje su do sada izvršile 23 akcije. Po pitanju Usaoja je rađeno jedino na »Gornjem terenu», gdje ima 11 grupa Usaoja, što se tamo do nedavno nazivalo SMG. Također su imali skojevske simpatizere (55), što se sada ispravilo.

NOO ima 2 općinska i 21 mjesni odbor, »Gornji teren« ima 2 općinska i 25 mjesnih NOO.

AFZ ima 7 mjesnih odbora, a »Gornji teren« ima 6 mjesnih odbora AFZ-a.

[77] Kao bilj. 31.
[78] Stjepan Puklek
[79] Gabrijel Santo
[80] Antun Blažić
[81] Franjo Culjak
[82] Ferdo Mandić
[83] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[84] Stjepan Strelac
[85] Božo Marković

Varaždin. U samom mjestu XXVIII[86] postoji 1 ulična ćelija od 4 člana (2 radnika i 2 intelektualca). U fabrici XXIX[87] ima jedna ćelia od 3 člana (radnice). U samom kotaru postoji svega 1 ćelija od 3 člana (2 radnika i 1 seljak).

Skoj ima 4 skojevske grupe sa 16 članova.

NOO: XXVIII ima mjesni NOO od 5 članova (1 intelektualac i radnika), **4** rajonska odbora i nekoliko pododbora. Preduzeća XXX[88] (180 radnika), XXXI[89] (80 radnika) i XXXII[90] (30 radnika) imaju svako po 1 NOO. Postoji NOO i među XXXIII[91]. Svi ti odbori **obuhvataju** 126 ljudi. XXIX ima 3 odbora u 3 odjeljenja, u kojima je 39 članova. U XXIX je zaposleno 120 činovnika i namještenika, među kojima imamo 3 povjerenika NOO-a. Na terenu kotara Varaždin ima 13 mjesnih NOO.

AFŽ: U XXVIII postoji mjesni odbor AFŽ od 5 članova. U XXX ima 1 odbor AFŽ-a od 4 člana i 3 pododbora po odjelenjima. XXIX ima 1 odbor AFŽ-a. U samom mjestu ima 5 odbora AFŽ. Na terenu kotara ima 1 mjesni odbor AFŽ od 4 člana.

Uslovi su za rad u varaždinskom kotaru — kao i u samom Varaždinu — vrlo dobri, ali su rezultati maleni, pa i onđe, gđe postoje naše brojne organizacije, kao u mjestu Varaždinu. Sve je to organizaciono labavo, rastrgano i nepovezano, a na nekim mjestima organizaciono nepravilno postupljeno. Nedovoljno je posvećeno pažnje partijskoj organizaciji, koja bi mogla biti mnogo brojnija. Na sve smo te slabosti ukazali drugu Malom i dali mu konkretne upute za rad na tome terenu.

Ivanec. U tom je kotaru postojao KK, koji je razbijen prilikom zadnjih hapšenja u Varaždinu, a koja su zahvatila i kotar Ivanec. Sada ima 3 ćelije sa 11 članova (7 seljaka i 4 radnika).

Skoj. Postoji samo 1 skojevska grupa od 4 člana.

NOO ima 47 mjesnih odbora i 3 odbora u 3 rudnika (XXXIV[92]).
U kamenolomu i vapnari »Ravna Gora« postoje povjerenici NOO.

Novi Marof ima samo 4 kandidata.

NOO ima 10 mjesnih odbora sa 48 članova; postoji nekoliko povjerenika NOO među radnicima, koji rade kod firme »Stuag« na cesti Varaždin-Zagreb.

OKV ima svoju tehniku.

[86] Grad Varaždin.
[87] Tivar, 3.000 radnika.
[88] Svilana.
[89] Modus.
[90] Soldini.
[91] Željezničarima.
[92] Ivanec, Ladanje, Lukovec.

Iz izvještaja možete jasno vidjeti, da je rad u ovome okrugu vrl$_0$ slab i jednostran. On se je razvijao u glavnom samo na onom terenu, gđe se zadržava Kalnički partizanski odred, dok su drugi tereni gotovo potpunoma zanemareni. U nekim kotarevima nema nikakvih naših organizacija, a u nekima, kao u Ivancu nema AFŽ, dok u Novom Marofu ni AFŽ-a ni Skoja. Mi smatramo, da je glavni razlog takovome stanju taj, što taj OK nije imao čitava 4 mjeseca pravoga kontakta sa nama, a vjerujemo, da je i ranije taj kontakt bio slab. Kada smo sekretaru postavili pitanje, zašto nije prisustvovao savjetovanju i zašto nije odgovarao na naša pisma, on je odgovorio, da bi na savjetovanje morao zakasniti 1 ili 2 dana zbog ofenzive, pa nije htio ni ići, jer je mislio, da ga mi nećemo čekati. A za neodgovaranje i nejavljanje je rekao, da je to njegova greška. Iz toga se vidi, da je kod njega osjećaj odgovornosti prema partiji dosta slabo razvijen. I pored je toga ostavio na nas utisak izvjesne bistrine i živosti, te izgleda, da bi se — ako bi se pomagao i kontrolirao — mogao razviti.

O broju mobiliziranih još nismo dobili sve podatke. Ali mi nećemo čekati, dok ih sve dobijemo, nego ćemo vam ih slati onako, kako stižu.

Iz Zagreba je u mjesecu maju mobilizirano u partizane 111 ljudi.

Iz zagrebačkog je okruga od početka ustanka otišlo u partizane 421 čovjek. Od toga je 113 otišlo u 1941. i 1942. godini, a 308 u prvih 5 mjeseci 1943. godine.

O OKB i OKČ za sada ne možemo pisati, jer nam nisu poslali izvještaje.

30. VI. 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
Stevo”

I	2366	4115	1538	7180	1486	1079	3441	5118	9299	1301	
	8959	8071									
II	1521	6137	8584	1962	3572	2811	0489	6878	4790	0742	
	1144	8265	658								
III	1124	2624	6251	4632	3484	6776	1392	8854	4468	8510	8408
IV	5132	8143	0855	6657	7708	6290					
V	6114	8434	4355	8379	2841	7437					
VI	2354	4819	9260	3447	5722	1819	7412	6107	8199		
VII	1545	6457	9549								
VIII	2261	3926	7584	4183	9431	5248	1394	8039	9448	7686	
	7811	9139									

[93] Ivan Krajačić

IX	1302	6524	6261	2888	9181					
X	7227	4443	6255	5668	7108	4913	6412	6003	1041	
XI	3985	8646	7058	0609	5808	1759	5445	5376	8175	7871
XII	9951	5425	2312	4036	6285	2667	4426	8851	9482	3720
	0579	6801	1826	2365	4445	9758	6791	8929	0245	6785
	8251	4523	5492	3115	1221	2182	4126	7476	5368	4178
	2896	7146	8727	1210	5495	6617	9834	2217		
XIII	8414	5873	8326	1898						
XIV	1871	9657	4210	2479	6607	4814	6152	4095	8267	
XV	1282	1183	4812	2311	6727	0718	6487	5016	9576	0910
	8508	0916	2106	2505						
XXVI	8867	9928	1249	1396	2871	0344				
XVII	2211	3904	5051							
XVIII	5261	4565	4061							
XIX	2197	5896	8615							
XX	6410	6569	5546	8862	1103	8958	4478	5876	4734	
XXI	4511	6217	9289							
XXII	8494	3722	1847	4981	5926	0779	2815	9445	3661	6842
	6624	1239								
XXIII	2282	6528	7146	2553	6877	8889	0912	1037	9241	2579
	8699	4041	8560	6507	0586	4991	4903	8928	2113	6525
XXIV	3185	4645	7068	1799	5806	0386	6154	2973	8240	1598
XXV	0689	7368	1797	1392	4724					
XXVI	2872	9871	9280	7992	5176	1751				
XXVII	9762	8779	0760							
XXVIII	0689	7805	1065	4881	4945	3061	4703	8809	0280	
XXIX	4168	5146	8179	5864	4656	6050	0390	4026	8789	1796
	9973	4958	0610	4583	6050	7601	7942			
XXX	5374	2871	1892	9004	1051					
XXXI	2294	4726	0388	4975	7743					
XXXII	5179	4695	3065	0702	9021	5265				
XXXIII	1482	5186	3872	2811	8721	0821	6581	6957	6080	2496
	3532									
XXXIV	7184	5806	1975	2817	9121	8149	3180	2194	5266	2712
	1811	5237	9464	5826	1771					

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj.

Od omladinca smo primili vaše pismo i kritiku na 1. broj »Narodne borbe«. Obe nam je stvari poslao i drug Stipe,[94] koji nam se je javio sa terena OKP. Drago nam je, da nam dolazi pomoć i nastojaćemo, da mu čim prije omogućimo dolazak.

Mi se u potpunosti slažemo sa zadacima, koje ste nam postavili u pismu drugu Stipi. Mi smo i sami imali pred očima te zadatke, ali

[94] Stipe Ugarković

nismo imali dovoljno snage, da ih u potpunosti ostvarimo. Također se potpuno slažemo sa vašom kritikom na 1. broj »Narodne borbe« Točno je, da mi nismo napravili prethodni plan, niti smo načinili predradnju za sastav i uređivanje lista, nego smo list primili od drugova iz agitpropa, ispravili najgrublje pogreške političke naravi, kojih je bilo mnogo i dali list u štampu. Mi smo smatrali, da je glavno da se list pojavi bez nekih težih političkih pogrešaka, ali nismo uočili, da je sadržaj lista promašio. Istina je, da smo pregledavajući list došli do zaključaka, da treba sve iznova pisati, ali mi to sami nismo mogli, odnosno stigli. No, da smo zrelije promislili, mi bi barem odložili izlaženje lista. U glavnom mi smo svjesni, da je greška na nama. Mi ćemo se koristiti vašom kritikom u našem budućem radu.

Vaše nas je posljednje pismo obradovalo, jer ono za nas znači konkretnu pomoć u našem radu. Zato vas molimo, da nam se češće javljate sa ovako opširnim pismima zbog uputa za naš rad i da nam odgovorite na izvještaje.

Kad smo završili izvještaj, dobili smo obavještenje, da je drug Stipe u dogovoru sa Ćukom zakazao savjetovanje, o kome nam je pisao Grga i to za 30. jula, pa vam javljamo, da će se to savjetovanje održati na terenu OK Čazma. Ako tko od vas bude dolazio, neka dođe kanalom, kojim ide pošta od OKZ, a oni će vas dovesti na mjesto. Prilažemo:

1./ 2 kuverta sa 15 vojnih dokumenata.
2./ 1 kuverat sa 15 obavještenja o kretanju vlakova.
3./ 1 kuverat sa 12 dopisa za štampu.
4./ 1 kuverat sa 2 neprijateljska letka
5./ 1 kuverat razno
6./ 1 kuverat za agitprop Ćaće[95] sa 5 potvrda i izvještajem OKK.
7./ 1 kuverat sa 5 punomoći od kandidata za Vijeće.

Šaljemo vam također prvomajski letak MK-a.,

30. VI. 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
Stevo, v. r.

Original, strojopis — dešifrirano rukom, plavom tintom
Sign., AIHRPH, KP-23/1291

« CK KP Hrvatske.

79

1943, lipanj 30.
Varaždin

Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Županskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o političkim prilikama od 16 — 30. lipnja 1943. godine, te o drugim pitanjima u kotaru

Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast u Varaždinu
Broj: Taj 651-1943 Varaždin, dne 30. lipnja 1943.

Predmet: Izvješće o položaju

Na broj 181-Prs-1942 od 15. I. 1942.

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
Varaždin

Savezno sa gornjim nalogom predlaže se naslovu za razdoblje od 16 od 30. lipnja t. g. o položaju u kotaru varaždinskom sliedeće izvješće:

I
OBĆI POLITIČKI POLOŽAJ

1/ Obće političke prilike: Kod političkih prilika u prošlom razdoblju nije bilo nikakovih promjena.

a/ komunizam: U vezi sa komunizmom nije bilo nikakovih drugih događaja kao djelatnosti ili promičbe komunizma osim kretanja i djelatnosti partizana na području ovog kotara.

Dne 19. lipnja t. g. jedna skupina partizana pod vodstvom partizana Đure Ivanuša (Makšana) iz sela Trnovca, došla je u selo Bartolovec i iz zgrade obćinskog poglavarstva u Bartolovcu odnjeli su dvije stare Vendlove puške, 2 neuporabive vojničke puške, 1 signalni samokres i šest signalnih naboja. Uzput odveli su mladiće Boltu Muharića, i Ivana Miranića iz Šemovca, Tomo Huznjak i Martina Tkalec iz sela Zamlake te djevojku Anku Branović iz sela Šemovec. Po ustanovljenju Bolto Muharić i Ivan Miranić pridružili su se dobrovoljno partizanima jer su odnjeli sobom vojničke puške koje su potajno posjedovali a tako isto otišla je dobrovoljno sa partizanima i djevojka Anka Branović. Iste noći vođena je u selu Semovcu borba između oružnika oružničke postaje Varaždin i partizana, kojom su prilikom ubijena 2 partizana te jedan domobran, a jedan ranjen.

0 svemu ovome ova kotarska oblast predložila je naslovu iscrpno izvješće pod br. Taj 614 od 19. VI. 1943 i pod br. Taj 617 od 22 VI. 1943.

Za Barbir Aleksom i drugovima koji su se pridružili partizanima razpisana je tjeralica pod ov. brojem Taj 634 od 23. VI. 1943.

Dne 20. lipnja t. g. oko 1 sat posije pola noći došao je neki vojnik u domobranskom odielu sa pripasanim bodom u kuću sitničarke Agneze Cesaree iz Jalžabeta i vezao u lance njenog slugu Florijana Košti i poveo sobom. Iza toga došao je pred župni dvor u Jalžabetu i tražio od župnika da mu otvori, a kad mu ovaj to nije htio učiniti bacio mu [je] kamen u prozor i otišao na željezničku postaju u Jalžabet. Nadstojniku željezničke postaje uzeo je lovačku pušku i otišao a predhodno je pustio vezanog slugu Florijana Košti. Imenovani se izdavao za partizana ali izgleda da je to jedan običan razbojnik. O gornjem događaju predloženo je izvješće pod ovdašnjim broj Taj 638 - od 25. VI. 1943.

U noći 20 na 21. lipnja t. g. došla je jedna osoba u vojničkoj odori naoružana vojničkim nožem i samokresom u kuću Marina Solar iz Štefanca i stavivši mu nož na prsa oduzela 4000 Kuna, a prije toga dne 15. VI. t. g. isto tako jedna nepoznata osoba odnjela je iz kuće Rudolfa Goričanec iz Zamlake njegovo vojničko odijelo. Ovaj razbojnik isto tako izdavao se za partizana. O gornjem događaju predloženo je naslovu izerpno izvješće pod br. 15271 od 30. VI. 1943.

U noći između 27. na 28. lipnja t. g. oko 12 sati napadnut je župnik u Jalžabetu Miroslav Bubanić i opljačkan od odmetnika ili običnih razbojnika. Napadači su bili naoružani lovačkim puškama i izgleda da su bili obični razbojnici koji vrše pljačku pod imenom partizana. O gornjem slučaju predloženo je naslovu izerpno izvješće pod br. Taj 644 od 29. VI. t. g.

Izvješćuje se da se partizani stalno gotovo dnevno kreću po selima obćine Bartolovec i Jalžabet a naročito u selu Šemovcu gdje su se već i udomaćili. Oružnička postaja u Varaždinu je preslaba da bi mogla sama suzbijati uspješno partizane, pa bi bilo potrebno da se barem jedanputa tjedno toj postaji stavi na razpoloženje 30 do 40 domobrana i to samo preko noći koji bi zajedno sa oružnicima vršili zasjede u navedenom selu. Na ovaj način partizani u koliko nebi bili pohvatani ili poubijani nebi više dolazili na područje toga sela. Na području ovog kotara imade naklonjenih komunizmu osoba naročito u selu Sračincu, Kućan Marofu, Kućan gor., Kućan dol. Trnovac, Žabnik, i u Štefancu, a u ostalim selima imade u manjoj mjeri i to većinom tvornički radnici. Na ova sela obraća se naročita pažnja, te se prati rad i kretanje sumnjivih osoba preko pouzdanika u tim selima.

b/ srbstvo: bez promjena,
c/ židovstvo: bez promjena.

II
KRIMINALITET:

1/ U gornjem razdoblju javna sigurnost osim djelatnosti partizana i osoba koje pljačkaju pod imenom partizana bila je povoljna, a od kažnjivih čina bilo je: 1 zločin, 4 prestupa i 5 prekršaja. Prema prošlom razdoblju kriminalitet je uglavnom isti kao i prije.

2/ Skupština i sastanaka nije bilo.

3/ Dolazka ni prolaska viših državnih dužnostnika na području kotara nije bilo.

4/ Državna granica: Na državnoj granici prema Njemačkoj i Mađarskoj nije bilo nikakovih promjena. Na Njemačkoj državnoj granici vrše se i dalje radovi na postavljanju žičanih zapreka, koji se radovi vrše kako je to već izvješćeno djelomično i na našem teritoriju, pa je ova kotarska oblast o tome izvjestila Ministarstvo vanjskih poslova i dobilo odgovor da su poduzeti potrebni koraci na Njemačkoj strani kako bi naši ljudi koji su time oštećeni dobili odgovarajuću odštetu.

III
SOCIJALNA PITANJA I PREHRANA:

Socijalno pitanje i prehrana na području ovog kotara ne dolazi u obzir da bi mogli ugroziti javni red i mir. Prehrana i ako je bila u nekim selima dosta slaba, ali je ipak zadovoljavala, a obzirom na novu žetvu stanje prehrane znatno će se poboljšati.

Žiteljstvo neprestano potražuje doznake za obuću, ali do sada a isto tako nemaju izgleda da bi se takove doznake naskoro primile.

IV
OSTALI VAŽNUI DOGAĐAJI:

Drugih važnijih događaja nije bilo.

Za dom spremni!

Kotarski prestojnik:
/Mrkalj[1]/

[1] Milan Mrkalj

Kotarska oblast u Varaždinu.
Broj:Taj 651 — 1943. **Varaždin, dne 30. VI. 1943**

Velikoj Župi Zagorje — Varaždin

Predlaže se prepis gornjeg izvješća radi znanja.

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik:
/Mrkalj/
Mrkalj, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. br. 1366/43.

80

1943, lipanj 30.
Šestine

Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o ubojstvu Dragutina Peruško, člana Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku

ORUŽNIČKA POSTAJA
ŠESTINE
Broj: 259/Taj.
Šestine, dne 30. lipnja 1943.

Predmet: Izvješće o uporabi oružja od strane redar, izvidnika i usmrćenju komuniste dostavlja.

KOTARSKOJ OBLASTI
ZAGREB

Dneva 29. lipnja o. g. oko 19 sati, došli su redarstveni izvidnici iz Zagreba u Sesvete kod kuće Morak Franca na kojeg se sumnjalo da

[2] **Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska**
Kotarska oblast Varaždin

[3] **Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje Varaždin, taj. br. 1366, od 30. VI 1943. godine.**

kriomičari živežne namirnice. Netom su došli pred kuću sa samovo-**zom** odmah je netko na njih otvorio vatru sa samokresima i odmah su iz kuće izašli dvie sumljive muške osobe sa samokresima u ruci **te počeli** bježati jedan prema obližnjoj šumi, a drugi prema **želj.** ko-**lodvoru u** Sesvetama, našto su redarstveni izvidnici odmah otvorili na sumljivce stojopuščanu vatru, a i vojnici sa straže želj. postaje **rimjetili** su da netko bježi koga tjeraju redar, izvidnici te su **i** ovi **počeli** pucati prema sumljivoj osobi te je istočno od želj. pruge u da-**ljini** oko 1 kilometar ubijen jedan, a drugi je pobjegao u šumu.

Kod ubijene sumljive osobe pronađen je samokres marke Stey-er nekoliko naboja za samokres, 2 bombe, komunistički promičbe-ni materijal, te osobna izkaznica na ime Boranić Stjepan, a drugih podataka na izkaznici nije bilo.[1]

Ubijena sumljiva osoba odmah je samovozom odvežena u Za-greb, radi ustanovljenja identiteta i sudske obdukcije.

Drugoj sumljivoj osobi uspjelo je pobjeći u obližnju šumu istoč-no od mjesta Sesvete, te joj se daljnji trag izgubio.

Vođenim daljnjim izvidima od strane oruž. postaje Šestine nije se mogla pronaći odbjegla sumljiva osoba, a niti se mogao ustano-viti identitet ove poginule sumljive osobe, a niti Boranića uobće na tom području imade.

Zapovjednik postaje, narednik
Ante Medak, v. r.

Odaslato:
Krilnom oruž. zapovjedništvu Zagreb
Vodnom oružničkom zapovjedništvu Zagreb

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1375/43.

[1] Odnosi se na Dragutina Peruško.

81

1943, lipanj

Letak Okružnoga komiteta KPH Zagreb rodoljubima zagrebačkog okruga u povodu dvogodišnjice njemačkoga napada na SSSR

RODOLJUBI ZAGREBAČKOG OKRUŽJA!

Ovih dana navršava se dvogodišnjica podmuklog razbojničkog napada na SSSR od strane fašističkih zavojevača. Kroz dvije godine velikog oslobodilačkog rata, narodi SSSR-a pokazali su primjere patriotizma i herojstva. Slavna i nepobjediva Crvena Armija kroz dvije godine rata, davala je udarac za udarcem fašističkim razbojnicima, razbila je sve iluzije o nepobjedivosti njemačke ratne mašine, te je kod Staljingrada, Harkova, na Kavkazu i čitavoj Istočnoj fronti izmjenila ratnu situaciju u korist svog naprednog čovječanstva. Na fronti i u pozadini, velika zajednica bratskih naroda SSSR-a stavila je sve u pokret da u zajednici s narodima porobljene Evrope i s našim saveznicima Engleskom i Amerikom uništi i za uvijek ukloni opasnost koja prijeti čovječanstvu od fašističkih barbara. Ta opasnost, koja prijeti svem čovječanstvu, zbližila je i ujedinila sve napredne, slobodoljubive i rodoljubive narode u jednu moćnu antifašističku frontu pod rukovodstvom Sovjetskog Saveza.

U toj antifašističkoj fronti jednu svijetlu točku zauzimaju i narodi Jugoslavije. Dok je naš narod stenjao pod krvavim terorom fašističkih okupatora i ustaške strahovlade, dok se iz naše zemlje izvozila dvogodišnja muka i trud našeg naroda, dok se je gazilo svako pravo čovjeka, dotle je izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS-a na čelu s Mačekom pozivao na pokornost i poslušnost okupatorima i ustaškim bandama. No usprkos ustaške strahovlade i izdajničkog držanja reakcionarnog vodstva HSS-a u narodu je svakodnevno rastao gnjev i mržnja protiv okupatora i svih domaćih izdajnika. Taj se gnjev pretvorio u oružani ustanak. Navršavaju se dvije godine otkako su naši narodi pod rukovodstvom Komunističke Partije Jugoslavije otpočeli oružani otpor protiv pljačke i otimačine, protiv terora i nasilja. Od malenih slabo naoružanih borbenih grupa stvaraju se čete i bataljoni. Okupatori i domaći sluge pokušavaju svim silama ugušiti svaki i najmanji otpor naroda, ali plamen narodnog ustanka širi se u Bosni, Kordunu, Lici, Dalmaciji, Srbiji, Crnoj Gori, Sloveniji i svim hrvatskim krajevima. Od četa i bataljona formiraju se brigade, divizije i korpusi. Danas nasuprot okupatorima i

domaćim izdajicama, ustašama i četnicima, i nasuprot svih narod-
nih neprijatelja, koji iz prikrajka vrebaju kako bi ponovno zajašili
narodu na grbaču, nasuprot tim i takovim bandama stoji junačka
Narodno-oslobodilačka Vojska naših naroda koja je izrasla iz naro-
da i očeličila se u teškim okršajima sa neprijateljem. Plodovi dvogo-
dišnje narodne borbe, oslobođena čitava Lika, Banija, Kordun i
mnogi drugi krajevi naše domovine i sve jača mobilizacija svih na-
rodnih snaga, daju nam povoljne izglede za skoru budućnost.

RODOLJUBI NAŠEG KRAJA! RADNICI! SELJACI! GRAĐANI!

Naša junačka Narodno-oslobodilačka Vojska i Partizanski Odredi svojim akcijama i uništavanjem okupatora ustaša i četnika zadivljuju cijeli svijet. Njihova snaga leži u snazi naših naroda. Dok neprijatelj nastoji da svim silama razjedini naše narode, dotle se sve više kuje jedinstvo i oružano bratstvo svih naroda naše domovine. U tome i jeste naša snaga. Naši borci snažni su zato, što osjećaju punu potporu svoga naroda. Dok razni reakcionarci iz izdajničkog vodstva HSS-a Pernar, Kemfelja i drugi, obilaze naše kotareve i pozivaju na pasivnost, omalovažavaju partizanske borce, pokušavaju organizirati pljačkaške bande, dotle narod sve više pozdravlja akcije naših boraca. Naši borci, kako uništavaju okupatore, ustaše i četnike, tako će uništiti i sve druge pljačkaše, dolazili oni ma s koje strane. U dvogodišnjoj borbi naši su narodi stekli velika iskustva. Izdajnička jugoslavenska vlada u Londonu i izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS-a kroz dvije godine Narodno-oslobodilačke borbe svojim izdajničkim stavom podpuno su se legitimirali. Interese naših naroda može zastupati samo pravo narodno predstavništvo, izniklo iz narodne borbe. Formirano je Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ). Ovih se dana nakon dvogodišnje narodno-oslobdilačke borbe, osniva Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH), kao vrhovno narodno predstavništvo na čelu sa najboljim sinovima našeg naroda.

RODOLJUBI! RADNICI! SELJACI! GRAĐANI!
ŽENE I OMLADINO!

Krvavi teror i bespravlje koje se vrši nad našim narodom od strane fašističkih krvoloka i domaćih izdajica može se suzbiti samo oružanom borbom. Tome nas ući dvogodišnje borbeno iskustvo. Narod naših oslobođenih krajeva, gdje svu vlast vrši narod preko Narodno-oslobodilačkih Odbora (NOO), s oružjem je u ruci istrijebio okupatore i domaće izdajice.

Proslavimo dvogodišnjicu narodnog ustanka pojačanom borbom protiv okupatora i svih domaćih izdajica, pojačanom mobilizacijom svih rodoljuba za našu narodnu vojsku.

RADNICI!

Vi najviše osjećate svu težinu fašističkog terora i bezakonja. Vama je fašizam oduzeo sve vaše tekovine krvavo stečene, vaše oružje u borbi, »slobodu štrajka« i učinio je od vas robove. Narodno-oslobodilačka vojska vas poziva na odlučnu borbu do istrebljenja fašizma. Stupajte u njene redove da ih još više ojačate.

SELJACI!

Vama je fašizam oduzeo žito i stoku. Vašu godišnju muku i trud prisvaja za sebe. On se i ove godine sprema da opljačka vašu žetvu. Vaše geslo neka bude; ni jednog zalogaja okupatoru. Uzimajte oružje i tjerajte one koji pljačkaju vaš trud i muku. Stupajte u redove svoje Narodno-oslobodilačke vojske, da ubrzamo našu zajedničku pobjedu.

ŽENE!

Fašistički razbojnici oduzeli su ženi sva prava. Jedino pravo su vam ostavili da radite. Prisilno vas otpremaju u Njemačku na rad. Vaše sinove, braću i muževe uzimaju kao topovsku hranu.

Majke! Koliko godina trebate da sina postavite na noge? Pa da vam ga razbojnici oduzmu. Ne! Ustanite odlučno. Nedajte da vaše sinove i braću fašisti šalju na istočno bojište protiv naše braće ili u borbu protiv Narodno-oslobodilačke vojske. Svršetak rata, a ujedno i vaše patnje, zavisi od svestrane pomoći našoj narodno-oslobodilačkoj Vojsci i Partizanskim Odredima. Ugledajte se u žene Like i Korduna koje se sa puškom u ruci, rame uz rame sa svojim muževima, bore protiv okupatora za bolju budućnost sviju nas. Vaša budućnost zavisi o vašoj aktivnosti u današnjoj svetoj borbi.

OMLADINO!

Od tebe su fašistički krvoloci htjeli učiniti svoje najposlušnije oružje. Nisu uspjeli. Naša se omladina nalazila u prvim borbenim redovima. Mnogi uspjesi naše junačke narodno-oslobodilačke Vojske djelo su omladine. Naši najmlađi sinovi s pjesmom na ustima jurišaju na neprijateljske tenkove. Ugledaj se i ti, omladino našeg okružja, u svoje drugove u borbi. Pohrli i ti u njihove redove. Neka osjete fašistički gadovi našu mladenačku snagu.

RODOLJUBI NAŠEG OKRUŽJA!

Ulazimo u treću godinu oslobodilačkog rata. Nikada nije bila tako blizu naša sloboda. Slom fašizma više nije u pitanju. Vrše se **osljednje** pripreme za njegovo potpuno uništenje. Sve što je slobo-**doljubivo,** svrstava se u protufašističku frontu. Samo kukolj i korov **ostaje** na strani neprijatelja. Ne smijemo dozvoliti da našom napaćenom zemljom i dalje gaze fašistički gadovi, da našim gradovima i selima krstare narodni izdajice. Nećemo dozvoliti da fašistički gadovi istrebljuju naš narod. Dokažimo da smo dostojni potomci Matije Gubca. Okupimo sve naše snage u čvrste borbene redove u teškoj i krvavoj borbi današnjice za bolju i sretniju sutrašnjicu.

ŽIVJELA NAŠA NARODNO-OSLOBODILAČKA BORBAI ŽIVJELO BORBENO JEDINSTVO SVIH NARODA JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO SSSR, PREDVODNIK U BORBI SVIH POROBLJENIH I UGNJETENIH!

ŽIVIO DRUG STALJIN, VOĐA SVEG NAPREDNOG ČOVJEČANSTVA!

ŽIVIO DRUG TITO, VRHOVNI KOMANDANT NOV I PO!

ŽIVJELA HEROJSKA CRVENA ARMIJA! ŽIVJELI NAŠI SAVEZNICI, ENGLESKA I AMERIKA!

ŽIVJELA NAŠA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI!

ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Lipnja 1943.

ZAGREBAČKI OKRUŽNI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTUE HRVATSKE

Letak, umnoženo na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP-80/2801

82

1943, lipanj

Pismo Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojem se govori o formiranju i ulozi Vojno-partizanskog suda

Dragi drugovi!

U našem jednom dopisu mi smo obavjestili drugove iz K. K. Pisarovina i Vel. Gorica da smo formirali Vojno-partizanski sud, koji

će voditi postupak protiv svih petokolonaše i ostalih krivaca. Međutim drugovi izgleda nisu svatili o čemu se radi, pa su bez našeg pitanja i odobrenja uzeli jedna naš vod koji samostalno operira po kotaru Pisarovini i otišli su u Kupčinu gdje su likvidirali 8 ljudi. Ovo je nepravilan postupak i molimo vas da im po tom pitanju skrenete pažnju. U toj akciji bio je kako smo čuli drug K. Kopač.[1] Mi smo im sa naše strane ponovo objasnili o čemu se radi i zamolili smo ih da nam dostave sve podatke koje imaju o narodnim neprijateljima kao i licima kod kojih treba izvršiti konfiskaciju. Mislimo da bi trebalo ovdje otpočeti sa organizacijom narodne vlasti i pomoći pogorelim, jer koliko smo do sada vidjeli tu pomoć skupljaju nekakovi seoski »suci«, a narod veli da će ti bolje zadržati za sebe, a njima da od toga i onako nema koristi. Takove podatke sam dobio u Dobranjcima u selu koje pogorjelo. Isto tako zbog šetkaranja kojekakovih vucibatina po terenu, a i same organizacije naroda potrebno je da se oko organizacije narodne vlasti počne što prije raditi.

Iz Žumberka ne dobivamo nikakovih vješti. Ne znamo zašto nam ne odgovaraju na naše dopise.

Ujedno bi vas molili da drugovima političkim radnicima objasnite kakav mora biti odnos između nas i njih, a i oni da jave štabu u koliko je koji [od] rukovodioca ili boraca nepravilno postupio, Drug Lojz[2] još uvijek nije stigao. Navodno je negdje u Gucima. Potrebno je da čim prije stigne, jer ću inače morati sam početi sa organiziranjem bataljona.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Marijan,[3] v.r.

P. S.[4] Prilažemo jedan letak[5] za domobrane, koje bi vi korisno ubacili u njihove garnizone. Molimo Vas da ih ispravite i po mogućnosti štampate.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/133

[1] Franjo Mikulić
[2] Alojz Valečić
[3] Marijan Badel
[4] Dalji tekst dopisan rukom.
[5] Navedeni prilog nedostaje.

83

1943, lipanj

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o hapšenjima u općini Sv. Nedelja

Dragi drugovi,

19 i 20 vršili su ustaše hapšenje u tri sela općine Sv. Nedelje. Uhapšeno je 8 ljudi od kojih je samo jedan pušten na slobodu. Među uhapšenima nalaze se dva dezertera iz 13 Brigade od kojih je jedan pušten. Kod hapšenja služili su se opkolavanjem cijelog sela ili zaselaka a potom su pretraživali po štalama, svinjcima i ostalim prostorijama.

Posle akcije na jedriličarsku školu u Sv. Nedelji,[1] opkolili su ustaše sela Sv. Nedelju, Brezje, Dol i Goricu, pokupili sve muškarce iznad 14 godina, odpremili ih na zgarišta jedriličarske škole. Posle ispitivanja pustili su sve svojim kućama pa i vojne bjegunce. Prije puštanja njihovim kućama rekli su im »morali smo to napraviti mi tako da vas spasimo da nebi stradali jer su Njemci htjeli doći a tada bi vi svi stradali«

Što se tiče materijala za čitanje bilo bi potrebno još pjesmarica kojih više nemamo. Ostali materijal se ne čita toliko radi ljetnih poslova a i radi straha pošto se neprijatelj često pojavljuje u selima.

Uz ovo pismo priložena su dva dopisa.

Uz drugarski pozdrav

S. F. — S. N.

Fabijan,[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/100

[1] Vidi: Dok. br. 4
[2] Ivan Sokolčić

84

1943, lipanj
Zagreb

Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnome komitetu KPH Zagreb o radu izdajničkog dijela vodstva HSS u Bjelovaru, Đurđevcu, Koprivnici i Križevcima

O KRETANJU I RADU IZDAJNIČKOG VODSTVA HSS-a

Za čitav Okrug Bjelovar uočen je kao najaktivniji i vjerojatno sa strane samog vodstva najodgovorniji advokat Luka Starčević iz Bjelovara, zatim advokat Dr. Vlado Sabolić, danas veliki župan i Filipović Đuro iz Hrgovljana, bivši narodni poslanik i pretsjednik kotarske organizacije HSS-a za Bjelovar. K njima dolaze pojedini HSS-ovci na sastanke. Veliki župan Sabolić je veoma aktivan, te radi na čitavom Okrugu. Sam rad se odvija u znaku pune saradnje izdajničkog dijela vodstva HSS-a i ustaša, odnosno okupatora.

Bjelovarski kotar:

Ističe se već spomenuti Starčević i njegov glavni pomagač Filipović. K njima dolaze zamjenik nar. zastupnika Baburić, te Stevo i Franjo Veličan iz Kapele. Stevo Veličan je bivši pretsjednik Seljačke Sloge u Kapeli, a Franjo upravlja imanjima iseljenih Srba.

Koncem svibnja održan je sastanak na koji je Filipović pozivao pretsjednike mjesnih organizacija kao na pr. iz Ciglene; Vrcelja i braću Veličan iz Kapele. Zaključci i broj prisutnih nije poznat, no po radu pojedinih članova može se zaključiti da su dane ove direktive:

Propagirati Englesku, kao Mačekovog zaštitnika, te prikazivati Mačeka kao političkog genija i istovremeno govoriti o partizanima kao komunistima i organizirati grupe koje će pljačkati u ime partizana.

U aprilu o. g. održao se sastanak nekih HSS-ovaca u Bjelovaru. Naši t. j. bivši lijevi HSS-ovci nisu pozivani, a jednom od njih je rečeno da ih se ne poziva za to, jer ne odobravaju politku dra Mačeka. Znakovi za njihov rad su slijedeći:

Petog mjeseca pojavila se grupa pljačkaša u općini Kapeli, koja se zalijetavala sve do Šandrovca. Oni, njih trojica sa kolovođom Zrinšćak Josipom iz Kapele pljačkali su u ime Narodno-oslobodilačke vojske i ubili jednog čovjeka u Magleniću, koji nije bio ni ustaša ni

naš simpatizer. Na saslušanju su priznali, da su to radili po naputcima Veličan Franje i Steve, Mirosavljević Mirka i Zrinšćak Vida iz Kapele. Imali su zadatak da, osim pljačke i terora u ime partizana, pronalaze naše borce i simpatizere te da ih dojavljuju gore spomenutim iz Kapele, koji bi ih dali likvidirati. Dotični pljačkaši su strijeljani.

0 vezi HSS-a sa četnicima nemamo konkretnih podataka, no znamo da je pretsjednik općinske organizacije u Rači Mato Hanževački iz Nevinca, održao sastanak u Bjelovaru sa nekim HSS-ovcima i četnicima.

U Kapeli Posavec Tomo, zamj. nar. poslanika izjavljuje da je on jedini iskreni vojnik dra Mačeka, a primjećuje se aktivnost Hegeduša Franje, nar. zastupnika iz Lalića, danas člana ustaškog sabora.

U općini Trojstvo, rade pojedinci koji su u ustaškom pokretu, no danas govore u ime dra Mačeka sa znanjem ustaša. Pozivajući bivše HSS-ovce na sastanak govorili su, da se na sastanak može mirno ići, jer da za njega ustaše znadu. Organizatori jesu Matković Stjepan, bivši potpredsjednik stranke u mjestu Veliko Trojstvo danas zbirnik. Kranželić Filip, bivši predsjenik mjesne organizacije i bivši zbirnik Vel. Trojstva. On se povukao iz ustaškog pokreta a naslijedio ga je na dužnosti zbrinika Matković. Uočeni su zatim Josip Cutvarić i Đuro Gašpar, bivši vodnik zaštite. Oni se sastaju, no nismo mogli saznati za zaključke, jer je jedan drug propustio priliku da se uvuče među njih. Za sada oni javljaju kretanje naših drugova bandi.

U općini Ivanjska pojavila su se dva slučaja pljačke u ime NOV. Od bivših prvaka HSS-ovačkih obilazi organizacije Trnski iz Narte, bivši predsjednik kotarske organizacife. On je obišao Kucana, općinskog pretsjednika u Petričkoj, Zrinjskog Matu i Medaća i Jergovića pretsjednika mjesne organizacije u Ivanjskoj, te Vincekovića iz Utiskana.

U Galovcu je pred gostionicom Krašić neki Sijan Pajo 30. VI. legitimirao Ivana Grgića i još dvojicu i zahtjevao da mu plate piti u ime partizana. Dotični Sijan je čini se bio u M. P. O.

Na terenu oko Orovca obijeno je u kratko vrijeme 8 klijeti u ime partizana. To su učinili Jagić Adam (kažnjen za Jugoslavije zbog provale u Koprivnici), te Vudrag Blaž i Adam. Jagić je pobjegao pred narodnom vlasti u Bjelovar no žandari ga ne diraju iako je tužen za obijanje klijeti.

U Sasovcu je Alfons Krpan opljačkao nekog Crljenaka u ime partizana.

Na terenu oko Severina pojavio se bivši partizan Kos sa nadimkom »Puž« koji je dezertirao iz brigade. Vršio je propagandu za dra

Mačeka, a u zadnje vrijeme napisao letak (rukom) o IV. Internacio nali koji vri trockističkim frazama, a ujedno govori o izdaji proletarijata po Staljinu. Čini se da se mjeseca jula za reakcije predao bandi. Ne zna se kako ona s njime postupa.

Istraga po tim podacima još je u toku, te će donijeti novih podataka.

Đurđevački kotar:

Ovdje se rad izdajničkog dijela vodstva HSS-a odvija sa znanjem ustaša odn. rad se vodi u znaku pune saradnje sa ustašama i okupatorom.

To karakterizira sastanak pretsjednika pojedinih organizacija kotara Đurđevačkog 16. VI. 1943. u Đurđevcu, pod pretsjedništvom i u kući Vlade Sabolića, danas Velikog župana. Sastanku su prisustvovali: Mađerić Petar bivši zamjenik nar. poslanika za kotar Đurđevac. Danas u ustaškom saboru i ujedno načelnik općine Virje.

Jagatić Mato, bivši tajnik kotarske organizacije HSS-a za Đurđevac.

Barbarić Stjepan, bivši pretsjednik općinske organizacije HSS-a u Đurđevcu.

Peršić Ivan, kurir i kortež, te veza sa Zagrebom. Ferenčić Stjepan, bivši i sadašnji načelnik đurđevački. Sulimanec Valent, bivši pretsjednik mjesne organizacije. Horvat Mato (Blažev), bivši banski vijećnik.

Plazek Martin, danas ustaša, Vrhovski Dragutin, ustaša, inače trgovac kožom u Đurđevcu, Dolenčić Stjepan, bivši blagajnik Obrtničke zadruge, danas ustaša. Sastanku je prisustvovao još neki Rađep. Zaključci sastanka nisu poznati. No živost i kretanje pojedinaca osjeća se. Oni se okupljaju i razgovaraju sa ljudima, šire parolu čekanja i prijateljstva dra Mačeka sa Englezima i Amerikancima. Za partizane kažu, da će Maček napraviti mir i zagarantirati im slobodan povratak kućama, te da na taj način, jer više neće biti progona, neće ni više biti razloga odlaska u partizane. Samo vodstvo partizana da će Englezi dotući. Gore spomenuti Peršić Ivan i Jagatić Mato išli su polovicom travnja u Zagreb na neko HSS-ovsko savjetovanje, koje je održano kod Pezelja, tajnika Krnjevićevog. Peršić je izjavio da je jedan od zaključaka savjetovanja, posvetiti svu pažnju radu protiv partizana. Isti Peršić je nekada s nama sarađivao, no danas se prijeti našim drugovima i simpatizerima savjetuje da ne hrane partizane, jer će inaće stradati. Neki događaj na terenu potvrđuje zaključke savjetovanja.

U noći 6. na 7. VII. opljačkana je kuća željezničara Kukavice Pavla u Pitomači, traženo je od njega 50.000 Kuna u ime Nar. Oslob.

ke Odneseno je 5.000 Kuna. To je učinio Pecek Vladimir krojač iz Pitomače i Korporić Mato limarski obrtnik. Pecek je prepoznat, Rukavice i žandari su ga uhapsili ne zna se da li je pušten. Ova banda je pod vodstvom seljaka Lovrekovića Đure i brata mu Fra-e koji su članovi antikomunističke lige. Po metodi rada zaključu-je se da se radi o raboti vodstva HSS-a.

Istraga koja je izvršena nad likvidiranim zamj. zapovjednika pripravne bojne Škrinjar Valentom iz Pitomače, dokazuje da je spomenuti otišao u ustaše po nagovoru Luke Kovača isto iz Pitomače bivšeg kotarskog pretsjednika HSS-a za kotar Đurđevac, koji se danas bavi švercom u ime Ministarstva seljačkog gospodarstva sa Mađarskom, te je u isto vrijeme pretsjednik ocjene komisije za prisilni otkup stoke. Spomenuti Kovač donio je iz Zagreba letak pod naslovom »Hrvatska i Hrvati«, a potpisao ga je »Veritas«. Isti Kovač organizira ponovno neke HSS-ovce.

Da se HSS u tom kraju naoružava vidimo po izjavi Fučkara Stjepana iz Šemovca u čijoj klijeti imade municije. On kaže, da će on već dati tu municiju partizanima, ali da je to za sada prerano. Znade se za dva mitraljeza bivše Jugoslavije u tom kraju, no do danas ih se još nije moglo pronaći.

Istraga je još uvijek u toku.

Koprivnički kotar:

Neki sastanci nisu primijećeni, ali samo zato, jer ih naše organizacije nisu zamijetile, no sami znakovi govore za njih.

U mjesecu svibnju potpuno je opljačkan stan učitelja u Kutnjaku, sve u ime partizana. Banditi su kažnjeni od KPO, no pobliže podatke još nismo dobili.

U okolici Javorovca pljačkao je partizan Marijan Grahovac u ime partizana potpisujući se sa »Crni Marko«. On je dezertirao iz odreda gdje je trebao biti kažnjen zbog nekih propusta. Zbog pljačke uhvaćen od žandara, no oni su ga pustili, te nastavlja sa razbojništvima. Ponovno uhvaćen od bande bježi iz zatvora u Koprivnici 9. VI. no nezna se šta danas radi.

Tajnik HSS-ovačke organizacije u Đelekovcu Petrić Stjepan tumači da je neispravno napadati Mačeka, jer nam je on jedini oslonac u času dolaska Engleza. Toliko o koprivničkom kotaru.

Križevački kotar:

I ovdje nam manjkaju stvarni podaci, no njihova aktivnost se osjeća, što dokazuje slučaj Ivana Martinšeka, kojega je hapsila udarna O. K. Čazma, koji je bio član pljačkaške grupe organizirane

od Đure Kemfelje iz Dugog sela. Taj Martinšek tereti trgovca Hitre ca u Križevcima, četnika Petričića u Cugovcu te Fisterà iz Fuke. Ti podatci se još provjeravaju. Grupa Martinšekovih bandita bila je u ime NOV u Repincu, kod Gubijana i Jelenčića Josipa, HSS-ovačkog funkcionera, čini se zastupnika za kotar Križevac. Najjači rad ponovno organiziranog HSS-a osjeća se u općini vrbovačkoj i gradačkoj. Uočen je Papa iz Gaja, općina Vrbovec, zastupnik HSS-a za kotar Sv. Ivan Zelina, sa propagandom, da se vlast ne stvara u šumi i da još nije vrijeme borbi, nastupili su neki HSS-ovci u selu Krkač općina Vrbovec.

Nekoliko riječi o stavu izdajničkog dijela vodstva HSS-a u Okrugu bjelovarskom prema odlasku Hrvata u partizane i prema mjerama, kojima banda želi da otme narodnu žetvu.

Sa strane bande organiziraju se zadruge, koje će zamijenjivati seljačke proizvode za razne potrebe seljačkog gospodarstva. Nepovjerenje seljaka prema ZEMPRU, treba da se uoči žetve preduhitri osnivanjem tih zadruga za zamjenu koje se zovu Savezi ustaško-seljačkih odbora. Sam naziv još nije provjeren. HSS-ovački reakcionarci pomažu i propagiraju tu ustanovu te kao na pr. u Đurđevcu i Pitomači govore, da treba žetvu spremiti na sigurno mjesto da ne dođe u ruke partizana.

Od narodno oslobodilačke borbe odvraćaju se mase poznatim Mačekovim parolama, a danas susrećemo tumačenja o potrebi odlaska u Pavelićevu vojsku koja treba u danom času da postane Mačekova garda. Pojedini partizani se nagovaraju da se vrate kućama, dok je vremena, jer da će ih kasnije Englezi potući. Uspjesi Narodno oslobodilačke vojske se prikazuju trenutačnim i štetnim za Hrvatski narod, što dokazuju popaljenim selima i žrtvama ustaškog terora.

Svi ti podatci sakupljeni su u zadnje vrijeme, unatrag mjesec dana. Naše organizacije, koje nijesu dosta politički budne, ne posvećuju dovoljnu pažnju radu Mačeka, te ga često i smatraju neopasnim. Činjenica, da su nekoji bivši HSS-ovci danas naši suradnici u NOO-ima, a do danas ih nismo mogli dovoljno politički osvijestiti, uzrokom je da se podatci o radu HSS-a manjkavo i bez ozbiljnosti zapažaju.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-76/2268

1943, lipanj
Bjelovar

Iz dopisa Velike župe Bilogora Županskoj redarstvenoj oblasti Bjelovar o osnivanju »Njemačke redarstvene organizacije« u Hrvatskoj

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA BILOGORA
Broj: V. T. 926/43
Predmet: Njemačka redarstvena organizacija

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — *BJELOVAR*
IZPOSTAVNI ŽUP. RED. OBLASTI - *KOPRIVNICA*
PREDSTOJNIŠTVU GRAD. REDARSTVA - *KRIŽEVCI*
KOTARSKOJ OBLASTI - *SVIMA*

Ministarstvo unutarnjih poslova — ured ministra pod br. U. M. V. T. br. 27 — I — 1943 doslavilo je sliedeće:

»Ured predstojništva vlade dopisom od 19. V br. V. T. 1/43 u predmetu dostavio je ovom Ministarstvu sliedeće:

Sporazumom između hrvatske vlade i predstavnika njemačkih oružanih snaga u Hrvatskoj sklopljenim dana 24. IV 1943. bit će u svrhu produženja vojničkih akcija protiv odmetnika u okviru njemačkih oružanih snaga u Hrvatskoj osnovana jedna »Njemačka redarstvena organizacija« sastavljena iz hrvatskih i njemačkih državljana. Na čelu te organizacije stoji SS — Brigadenführer major redarstva Kammerhofer.[1]

Kako je zadaća te organizacije da u sastavu njemačke vojske sudjeljuje kod pobijanja odmetnika to njezinim ustrojavanjem hrvatsko oružništvo i hrvatske redarstvene oblasti ostaju i nadalje u posjedu čitavog svoga dosadanjeg djelokruga. Hrvatsko redarstvo i hrvatsko oružništvo obvezani su da na području održavanja javnog reda i sigurnosti najtjesnije surađuju sa spomenitom »Njemačkom redarstvenom organizacijom«. U samoj borbi protiv odmetnika organi hrvatskog oružništva bit će podvrgnuti »Njemačkoj redarstvenoj organizaciji«. To međutim ne vrijedi za hrvatsko redarstvo.

[1] Konstatin Kammerhofer

Sve ostale hrvatske oblasti davat će Njemačkoj redarstvenoj organizaciji na njezino traženje potrebne obaviesti i pružiti joj n^S trebnu pomoć u njezinom radu.

»Njemačka redarstvena organizacija« bit će ustrojena na istom načelu na kojemu su ustrojene i hrvatske legionarske divizije u sastavu njemačke vojske. Prema tome njeni pripadnici nosit će njemačke odore sa hrvatskim grbom. Služba u toj organizaciji z_a hrvatske državljane računat će se kao služenje u hrvatskim oružanim snagama.

Djelatnost »Njemačke redarstvene organizacije« neće se prostirati na čitavo područje Nezavisne Države Hrvatske već se od vremena na vrieme dogovorom između hrvatske vlade i njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj[2] biti određeno na koje područje će se prostirati djelatnost te organizacije. Za sada je uzeto u izgled operaciono područje njemačke vojske južno od Save. O tome će zanimane hrvatske oblasti biti pravovremeno upućene.

Jednako će sve zanimane oblasti biti upućene o načinu na koji će se novačiti potrebne snage za sastav te organizacije čiji će pripadnici u ogromnom dielu biti hrvatski državljani.

Za provedbu toga sporazuma o osnivanju »Njemačke redarstvene organizacije« u Hrvatskoj određen je po Poglavniku sa hrvatske strane ministar Dr Lorković[3] te se na njega u toj stvari imadu obraćati sve oblasti.

Napominje se da se ovo ne odnosi na ona područja Vel. župa koja sačinjavaju tzv. II zonu (obalni pojas).

Savezno s gornjom okružnicom dostavilo je isto Ministarstvo pod br. U. M. V. T. 27 - I - 1943 od 31. V 1943. sliedeće:

»Dodatno tamošnjoj okružnici u predmetu od 21. V 1943 U. M. V. T. broj 27 — I — 43. dostavlja se ova nadopuna:

1) Kao dopuna sa hrvatske strane poduzetih mjera za uspostavu i održanje reda i mira postavljen je dne 13. ožujka 1943. u okviru njemačke vojske jedan »opunomoćenik državnog vođe S. S. za Hrvatsku« koji će podhvate njemačke vojske podupirati i upodpuniti postavljanjem njemačke redarstvene organizacije.

2) Opunomoćenik državnog vođe S. S. za Hrvatsku osnovat će u određenim vel. župama redarstvene postaje, podporne postaje i oružničke postaje. U ovu njemačku redarstvenu organizaciju biti će dodijeljene i hrvatske snage.

3) Sve hrvatske oblasti kao i hrvatsko redarstvo i oružništvo obvezni su davati »Opunomoćeniku državnog vođe S. S. za Hrvatsku«

[2] Edmund Glaise von Horstenau
[3] Mladen Lorković

i ‘ mil podređenim organima u svemu što se odnosi na njegove zadaće obaviestiti i izvještaje.

»Opunomoćenik državnog vođe S. S. za Hrvatsku« podređeni su liedeći njemački organi: oblastno nadležni vođa redarstvenog područja[4]...«

_____

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 156, f. 15, dok. br. 33

86

1943, srpanj 1.
Zagreb

Izvještaj Mjesnog komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkim zbivanjima i organizacijskom stanju u lipnju 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC JUNI 1943.

POLITIČKI PREGLED.

Političko kretanje i raspoloženje masa u glavnom nema većih promjena od prošlog mjeseca. U intelektualnim krugovima nešto više negodovanja se opaža radi mobilizacije svih studenata i svršenih srednjoškolaca. Mobilizaciji se prema nekim podacima odazvalo nešto više od polovine obveznika, dok se velik broj nije prijavio a isto tako ih je mnogo podnijelo molbe za kraću odgodu radi ispita. Uzrok tome što se i pored neradog odziva ipak veći dio prijavio leži u tome što nema na ratištima naročitih promjena, te se mase uljuljkuju i ostaju pod dojmom da bi ova stagnacija možda mogla potrajati, zatim naša organizaciona slabost, što svojom agitacijom i drukčije nismo u stanju mobilisati za naše redove, tj. poslati ih u partizane. Dobar dio studenata i drugih zahvaćenih mobilizacijom, razišao se u rodna mjesta po provinciji, računajući da će tamo naći nekoga načina da se izvuče od vojske. U intelektualnim krugovima na koje se ova mobilizacija momentalno odnosi, ne vlada neko naročito borbeno raspoloženje protiv okupatora, te s tim i ako postoji mržnja protiv okupatora, nemaju dovoljno odlučnosti da stupe u

[4] Dokumentu nedostaje daljnji tekst.

našu NOV, izbjegavajući bilo kakvu borbu. Odlazak u partizan« samom Zagrebu koči zastrašenost zbog sudbine familije, jer ust ^ ke vlasti vrše teror nad familijama partizana. av

Kod većine pristalica ustaškog režima nastala je sumnja u ishod rata, tako da se oni za sada ograđuju od svake diskusije i agitacije u korist okupatora i ustaškog režima. Tako na pr. u poduzećima i na drugim mjestima među masama rijetkost je naći i nekog aktivnijeg frankovca, da javno izražava svoje političko uvjerenje, nego se ***većinom*** nailazi na neka opravdavanja ustaških pristalica u formi — da oni nisu mislili da će ovo ipak ovako biti te da je tomu lošem stanju ekonomskom, teroru itd. kriv neko tko je to na svoju ruku radio i za svoje interese itd. te da su prevareni — i ostala razna izmotavanja. Međutim agenti izdajničkog vodstva HSS-a u pogledu agitacije su aktivniji i slobodniji od frankovaca. Oni na vješt način šire nezadovoljstvo protiv partizana, pri tome ne hvale današnji režim ali ga ni ne napadaju na pr. u Grad Elet. Centrali neki agenti HSS-a otvoreno govore protiv partizana (Đuro Kirin i Goati Vilko) navodeći pri tome, kako su ovih dana putovali u okolicu Bjelovara te da su tamo vidili kako narod ne voli partizane, da oni pljačkaju, pale, terorišu narod itd. Izražavajući javno ovakova mišljenja i priče o partizanima ne prave im pri tome smetnju ni ustaški agenti, te su uz to u stanju i koriste priliku da po nekad proture i HSS-ovske letke. U samom mjestu i poduzećima ne vidi se neke naročite organizacione snage HSS-a dok njihovih bivših i sadašnjih pristalica ima. To se opaža više po poduzećima u kojima rade ljudi sa sela i u krugovima namještenika, dok kod industrijskog proletarijata minimum.

U samoj domobranskoj vojsci raspoloženje za borbu je vrlo slabo. Kod muslimana u domobranstvu je najjače raspoloženje za borbu, i njihove jedince su najopasnije za nas. Među samim oficirima ima još dobar dio ustaških tipova te nešto Jugoslavena i mačekovaca. Ima i među višim oficirima naših ljudi dok među dočasnicima ima dobar dio pristalica NOB.

Općenito uzevši u domobranstvu postoji mržnja protiv Talijana više nego protiv Njemaca, te nezadovoljstvo i mržnja protiv ustaša. Koncem prošlog i početkom ovog mjeseca bilo je hapšenja među oficirima. Prema netočnim podacima bilo je hapšeno 10-15 ljudi među njima je bilo oficira iz Minorsa. Za sada se nalaze pred sudom.

U toku mjeseca bilo je jačih hapšenja Jugoslavena. Točan broj ne znamo ali se računa na par stotina. Tu su naročito zahvaćeni bivši članovi Jugosokola. Među uhapšenima Jugoslavenima ima dobar broj intelektualnih radnika, te omladinaca, dok proletarijata uopće nema.

U općem teroru kod vlasti nema naročite promjene osim što su po periferiji pravili racije, blokade i pretrese dok u ovom mjesecu na Jelačić trgu i centru nije bilo racija. Po poduzećima hapse i dalje pojedinačno i po više ljudi. Od većih hapšenja po tvornicama izvještava se o hapšenju kod Polaka, Franka, HKP, Hartmunda i Tvornice duhana sa ukupno uhapšenih oko 40-50 ljudi.

U studentskom domu na Josipovcu gdje se za sada nalaze stiendisti bilo je uhapšeno oko 40 studenata zbog toga što je bilo javnog nezadovoljstva povodom mobilizacije studenata.

U ovom mjesecu nije izišao četnički list »Sloboda i slavensko bratstvo«. Poznato nam je da je bilo hapšenje u familiji gdje se je to štampalo istovremeno kad su hapšeni ostali Jugoslaveni.

ORGANIZACIONO STANJE.

Partijska organizacija broji ukupno 63 člana partije. U toku mjeseca primljeno je u partiju 18 članova. U toku mjeseca uhapšeno je 15 čl. part, a 4 su otišli u partizane.

MJESNI KOMITET, ima 4 člana.

II RAJON

Uspostavi II. rajona pristupilo se formiranjem jedinice koja je bila sastavljena od 3 člana, stavljeno joj u zadatak da rukovodi sa odborima NOO i AFŽ na tom terenu, te da poveže i uhvati poduzeća koja smo izgubili uslijed padova u prošlom mjesecu. Jedinica je imala zadatak iz tih odbora izvući najbolje ljude, te od njih stvoriti članove partije i proširiti partijsku organizaciju. U pogledu stvaranja partijskog kadra učinjeno je slijedeće: formiran je 1 kružok od 4 člana od kojih su 2 bila metalski radnici 1 fabrički radnik i 1 sestra pomoćnica. Zatim drugi kružok od 3 člana (fabrički radnici). U tim kružocima bili su ljudi kojima je vrlo malo falilo da postanu članovi partije jer su već svi radili u masovnim organizacijama i neki od njih u kružocima, ali sve je to opet bilo ometano padovima. Na II. rajonu obuhvaćeni su slijedeći ulični i fabrički odbori i poduzeća:

1) 1 mat. odbor sa 4 odbora. Oni obuhvaćaju poduzeća Rapid i Elektra i djeluju na istom terenu po ulicama.
2) 1 mat. odbor sa 3 NOO koji obuhvaćaju fabrike: Ivančicu (1 NOO sa 15 čl.), Kožaru (2 NOO sa 18 čl. fonda), Uljara (1 NOO), Bjelajec (1 NOO), broj članova fonda nepoznat, te Iskra sa 1 povjerenikom i nepoznatim brojem članova.
3) 1 NOO koji obuhvaća tvornice Ventilator, Centrotermu i Pilot sa 32 čl. fonda.

Od fabrika koje je II. rajon prije padova obuhvaćao nije nam uspjelo uhvatiti Novatex, Prpić, Papirnicu, Munju, Bačić, Javor, Faber, Patačić.

Od AFŽ-a na ovom terenu uhvaćen je bio 1 mat. odbor sa 1 AFŽ odbora. Tu nije bilo hapšenja prilikom zadnjih provala. Osim ovih odbora u zadnje vreme formiran je 1 mat. odbor od ostataka odbora AFŽ-a u fabrikama: Ivančica, AGB, Iskra, Holzner i Silk, te 2 ulična odbora AFŽ-a. Rad na učvršćenju i vezanju tih odbora bio je u toku. Za kotarski AFŽ bile su predviđene 3 žene među njima članica partije iz jedinice na II. rajonu. Međutim tek što je otpočeo rad na II. rajonu je nastalo hapšenje u samoj jedinici i oko nje tako da je pao sekretar jedinice i još 1 član (Josip i Beba). S time je opet MK izgubio vezu sa II. rajonom. Prema svemu izgleda da je hapšenje došlo od provokatora koji su se ponudili tobože za odlazak u partizane.

Na tom rajonu preostao je još 1 član partije te se opet nameće potreba, stvaranja partijske jedinice, prebacivanjem čl. p. s drugih rajona na rad u taj rajon.

III. RAJON.

Rajonski komitet ima 3 člana. Svega ukupno na rajonu ima 13 članova partije razdijeljenih u 2 jedinice.

1. jedinica ima 5 članova partije.

Jedinica obuhvaća tvornice: Goricu (odbor AFŽ sa 15 simp.), ELKA (odbor NOO). U Elki nije bilo moguće razviti širu organizaciju zbog naročitog terora koji je tamo zaveden poslije masovnog hapšenja u kojem je bila likvidirana partijska ćelija koja je tamo postojala. Prodrlo se u Silu i Arko,

2. jedinica ima 4 člana partije.

Jedinica djeluje u poduzećima: Meba te u zadnje vreme uspjelo je prodrijeti u LIPA MILL i Ovomaltine. Zatim u tvornicu Moster.

Ni jedna od ovih jedinica nije čisto tvornička zbog toga što su potrebe rada zahtijevale da se zbog malog broja članova, ljudi iz istih tvornica dodijeljuju i na druge poslove. Postoje preduvjeti da se u Gorici i Mebi stvore čisto tvorničke jedinice jer u njima imamo članova partije i kandidate za partiju.

Na III rajonu postoji ukupno 35 NOO od toga 1 kotarski, 3 matična, 8 odbora i 23 odbora fonda. U njima radi ukupno 95 aktivista, obuhvaćaju 349 članova fonda.

Po AFŽ-u obuhvaćeno je ukupno 20 odbora od toga 1 kot., 3 mat. U odborima radi 106 žena.

Nedostatak koji je do sada bio uslijed neimanja članova partije u odborima AFŽ-a počeo se popravljati primanjem žena u partiju.

Na III. rajonu formirana su 2 omladinska odbora USAOJ-a u kojima su sve omladinke.

Na III. rajonu u prošlom mjesecu sakupili su NOO-i ukupno 162 585 Kn a AFŽ-i 35.540 kn. U partizane je poslano 12 ljudi među njima 1 član partije. U partiju je primljeno 5 ljudi.

Na ovom rajonu postoje nešto bolji preduvjeti za razvitak organizacije nego na ostalima, te su takve perspektive da će u kraćem roku biti primljeno u partiju desetak ljudi, *i* da će se stvoriti 2 tvorničke partijske ćelije, M. i G.

IV. RAJON.

Rajonski komitet ima 3 člana. Ukupno članova na rajonu ima 12 raspoređenih u 3 jedinice (2, 4, 5)

2. jedinica obuhvaća Gradska poduzeća (Munjaru, Plinaru i Vodovod). U poduzećima radi 5 članova partije ali nisu svi u jednoj jedinici, jer su dvojica članovi RK-a a 1 član MKNOO tako da samo 2 člana koji rade u tim poduzećima pripadaju jednoj istoj jedinici. U Gradskim poduzećima je uposleno ukupno svega 1324 radnika i namještenika (Munjara 827, Plinara-nova 150, stara 80, Vodovod 267). U Munjari imamo 1 NOO sa 105 čl. fonda, u Plinari novoj 2 NOO sa 28 čl. fonda, Plinara stara 1 NOO sa 22 čl. fonda, Vodovod 3 NOO sa 48 čl. fonda.

4. jedinica ima 3 člana. Jedinica obuhvaća sektor intelektualaca, hotelijere, grafičare. Hotelijeri su obuhvaćeni preko 1 NOO od 4 člana sa 50 čl. fonda a grafičari preko 1 NOO.

5. jedinica ima 3 člana. Jedinica obuhvaća sektor bankaraca, tvornicu cipela ASTRA i nešto krojača. Bankarci su obuhvaćeni preko 1 mat. NOO sa 6 odbora koji imadu 151 čl. fonda. Astra ima 103 zaposlena radnika, obuhvaćeno je 68 ljudi (čl. fonda) a postoje 3 NOO u poduzeću.

NOO. Rajon obuhvaća ukupno 44 NOO-a od toga 1 kot. 5 mat. sa 166 aktivista i 694 čl. fonda. NOO-i su dosta slabi i labavi usljed pomanjkanja dovoljnog broja partijaca tako da ni u svim mat. nije osigurano rukovodstvo partije. NOO-i su sakupili u ovom mjesecu 170.070 kn i saniteta i ostalih stvari za 5.630 kn.

AFŽ. Na ovom rajonu ima 10 odbora AFŽ-a od toga 1 kot. 2 mat. sa ukupno 31 ženom u odborima (73 čl. fonda). Stanje AFŽ-a na ovom rajonu je vrlo slabo. Čitav je aktiv sastavljen od intelektualki sa velikim djelom profesora i studenata koje momentalno sprečavaju u radu ispiti.

U partizane je poslano 8 ljudi od toga 1 član partije.

Na ovom rajonu postoje preduvjeti da se u Gradskim poduzećima stvore part, jedinice, posebno u svakom. U planu imamo nakon

stvorenih part, jedinica, poduzeća priključiti V. i II. rajonu jer se na tim stvarno i nalaze.

V. RAJON.

Rajonski komitet sastoji se od 3 člana. Na rajonu ukupno 6 članova partije, koji djeluju na 3 terena (bivše jedinice).

Ovaj je rajon kroz zadnji mjesec dana pretrpio užasnih gubitaka. Poslije pada člana rajona druga Zvonka,[1] rajon je bio popunjen sa drugom Picekom,[2] kovinotokarom, star 30 god., bio član URS-a, primljen u partiju u siječnju 42. oženjen, primjerenog vladanja, čvrstog karaktera. Jedinice su bile povećane primanjem novih članova na ukupno 17 partijaca koje se je upravo počelo raspoređivati u 5 jedinica kad su počeli padovi. Počelo je sa padom nekih članova fonda u tvornici Polak koji su za sobom povukli čitav 1 mat. NOO. Predsjednik tog mat. »Bledi«[3] poslao je agente na vezu partijcu »Peku«[4] s kojim je zajedno pao još jedan član mat. Padovi su se proširili na tvornice Frank (7 ljudi), Hartman (do sada 1 čovjek), HKP (1 član mat. i cjeli NOO).

U tvornici duhana je istovremeno hapšeno 12 ljudi. Do sada se računa da je do hapšenja došlo po jednoj provokatorici koja je do nedavno radila u tvornici duhana. S tim u vezi pao je 1 član part. »Čekić«[5] a drugi »Gumb«[6] otišao u partizane.

Treći slučaj hapšenja dogodio se na ulici gdje su hapšeni članovi partije »Mršavi«[7] i »Jurek«[8] koji su tu čekali još 1 člana part, međutim ovaj je bio već prije hapšen te vjerovatno poslao policiju na mjesto sastanka. S tim je u vezi pao i još jedna član part. »Debeli«[9] koji je stanovao zajedno sa »Jurekom«.

Razvojem i širenjem provala kroz čitav mjesec iz raznih pravaca palo je ukupno 9 članova partije. K tomu je još 2 poslano na rad na druge dužnosti izvan rajona tako da je broj članova part, pao na svega 6 ljudi.

Za obnovu partije na tom rajonu postoji 11 kandidata.

U toku mjeseca rad je bio potpuno dezorganiziran i ometan padovima.

[1] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[2] Vjekoslav Marinić
[3] Kao bilj. 1.
[4] Isto.
[5] Franjo Pintar
[6] Josip Gugo
[7] Kao bilj. 1.
[8] Isto.
[9] Isto.

00 Postoji 1 kotarski NOO, 7 matičnih, 63 odbora NOO sa 238 aktivista, 1438 članova fonda. Sakupljeno je u proš. mjesecu

AFŽ Postoji 1 kotarski AFŽ, 4 matična, 25 odbora fonda sa 91 aktivistom te 459 članica fonda.

U partizane je otišao 41 čovjek od toga 1 partijac.

Ovaj rajon podijeljen je na 3 terena koji obuhvaćaju slijedeća poduzeća:

I teren. ZET (1.000) 6 NOO, 158 čl. f., Jugofarmacija (112) 1 NOO, 22 čl. f., Kemika (45) 1 NOO, 21 čl. f., Viktorija (35) 1 NOO, 8 čl. f., Čižmek (35) 1 NOO, 7 čl. f.

II teren. Oficirska zadruga (45) 1 NOO, 7 čl. f., Duhanska tvornica (350) 1 NOO, 40 čl. f., 1 AFZ 40 čl. f., DT Rublja (130) 1 AFŽ, 49 čl. f., Vojna odjeća (500) 2 NOO 60 čl. f., Šefčik (350) 3 NOO, 40 čl. f., Siemens (120) 1 NOO, 38 čl. f., Pamuk (60) 1 NOO, 28 čl. f., Rašica (28) 1 NOO, 17 čl. f., Kern (22) 1 NOO, 14 čl. f., Miler (30) 7 čl. f., SOR (300) 1 AFŽ, 47 čl. f.

III. teren. Carinarnica (250) 2 NOO, 44 čl. f., Frank (260) 1 NOO 17 čl. f., Pivovara (230) 1 NOO 16 čl. f., Topnička (350) 1 NOO, 16 čl. f., Autokomanda (340) 1 NOO, 20 čl. f., Hartman (100) 1 NOO, 38 čl. f., Polak (550) 1 NOO, 40 čl. f.

Karakteristika V. rajona: ovaj rajon obuhvaća velik broj industrijskog proletarijata i veća poduzeća. Velike uzastopne provale i hapšenja oslabile su partijski kadar toga rajona, a k tome nekoliko dobrih drugova je dano sa ovog rajona na druge sektore van rajona, tako da je prijeka potreba pojačati ovaj rajon sa partijskim kadrom iz vana. U tom smislu je već dan u R. K. drug Dragutin[10] iz III. rajona.

ŽELJEZNICA.

Na željeznici postoje 2 jedinice sa po 4 člana partije. U toku ovog mjeseca su primljena 2 nova člana u partiju dok su 3 izgubljena člana pronađena i povezana u jednu jedinicu (ovi su članovi bili izgubljeni prilikom velikih provala na željeznici pred 3 mjeseca). 1. član partije poslan je u partizane.

U 1. jedinici su 4 člana te uz nju postoje 2 kružoka sa ukupno 9 članova. Ova jedinica djeluje u glavnoj radionici.

[10] Franjo Zidanić

U 2. jedinici su 4 člana, 2 kružoka sa 6 članova. Ova jedinica dje luje u ložionici, signalnoj radioni i sekciji. Uz nju postoje 4 NOO sa 16 čl. f., i oko 70 čl. f. U ovoj jedinici se nalaze ljudi koji su na vožnji te se sastanci redovito ne održavaju.

Na željeznici postoji ukupno 27 NOO-a od toga 1 kot. 5 mat. sa ukupno 87 aktivista te 253 čl. f.

Željeznica zapošljava ukupno 6.000 namještenika. Cijeni se da bi od toga moglo biti oko 300 aktivnih agenata, oko 400 pristaša sadašnjeg režima te oko 600 pristalica HSS-a, ostalo su simpatizeri NOB, što znači cca 70%.

Na željeznici postoje osnovni preduvjeti za razvoj partijske organizacije; radništvo se oslobodilo donekle od straha koji je vladao zbog masovnog hapšenja, teror je velik ali zbog mase radništva na okupu po prirodi posla postoje mogućnosti za kontakt naših ljudi i međusobno poznavanje za ocjenu i izbor ljudi za kadrove.

SKOJ

Mjesni komitet SKOJ-a ima 2 člana partije, od kojih je 1 zajedno sa 1 članom srednjoškolskog rukovodstva otišao na kurs. Postoje 3 rukovodstva: 1) radničko od 2 člana, 2) studentsko od 3 člana i
3) srednjoškolsko sa 4 člana. Na omladinskom sektoru radilo se u glavnom na stvaranju USAOJ-a sa 6 članova i 11 nižih odbora USAOJ-a sa 47 članova odbora i 30 simpatizera okupljenih oko tih odbora. Na studentskom sektoru imadu 3 mat. odbora sa 10 članova, 33 niža odbora USAOJ-a sa 116 članova, te oko 211 simpatizera i 127 simpatizera izvan fakulteta. 3) Na srednjoškolskom sektoru postoje 3 mat. odbora, 32 niža odbora USAOJ-a sa 104 člana te 140 simpatizera. Rad na omladinskom sektoru je vrlo slab. Organizacija nema org. čvrstoće, samo mjesno rukovodstvo i rukovodstvo po sektorima nisu u stanju da prikupe podatke koliko imaju SKOJ-evaca kao i to da se kod njih ne postavlja razlika između SKOJ-evaca i USAOJ-a što znači da im nije jasna niti organizaciona struktura SKOJ-a, ni USAOJ-a niti uloga SKOJ-a u USAOJ-u. Rad organizacije se u glavnom sastoji u prikupljanju priloga u novcu i materijalu te mobilisanju omladinaca u partizane u čemu su se naročito slabi pokazali, tako da u momentu mobilizacije studenata u Pavelićevu vojsku nisu imali snage da mobilišu za partizane veći broj omladinaca koji su bili pozvani u vojsku. U toku mjeseca poslali su svega 30 ljudi što je ujedno znak i mjerilo da je naš uticaj među studentima vrlo slab i da je organizacija tako reći formalna. Pojedini odbori USAOJ-a drže se na okupu više privatnim poznanstvom nego organizatorno, te se sama organizacija labavo drži i ne živi životom jedne borbene organizacije, neaktivna je i drukčije slaba. Osjeća se

prijeka potreba pomoći partije prebacivanjem partijskog članstva na rad u SKOJ u prvom redu u sama rukovodstva što je do sada dva puta učinjeno no jedan je odmah iza toga morao otići van radi ugroženosti a drugi je pao. Prilike pod kojim se organizacija omladinska razvija i stvara vrlo su nepovoljne; studenti su se povodom mobilizacije kojekuda raštrkali, srednjoškolci završavaju sa školom i mnogi odlaze kućama u provinciju, a o radnicima i šegrtima već je voreno da su njihovi uslovi za organizacioni rad vrlo loši i što njih i nema na okupu u većem broju. Sve ovo pokazuje da su perspektive u radu sa omladinom veoma loše. Još nešto više oslonca može se naći kod ženske omladine jer muška odrasla omladina je u glavnom pokupljena u vojsku.

NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI.

Mjesni NOO ima sad samo jednog člana. Koncem ovog mjeseca uhapšena su 2 člana mjesnog NOO Martin[11] i Tomislav.[12] Još nije ustanovljeno kako je došlo do pada. Organizacija NOO ima ukupno 240 odbora od toga su 5 kotarskih, sa 15 članova, 29 matičnih sa 980 članova, 123 NOO sa 447 članova i 82 odbora fonda sa 229 članova te uz to NOO okupljaju 2744 članova fonda koji daju priloge. Rad NOO veoma je jednostavan oni se u glavnom bave skupljanjem priloga u novcu i materijalu, te mobilizacijom ljudi u partizane gdje nisu dali naročite rezultate, zatim čitanjem i rasturanjem literature. Glavni nedostatak u radu NOO je u tome što oni u poduzećima i mjestu gdje djeluju nemaju rukovodećeg i pokretačkog rada u masama bilo po kojem pitanju. U samom organizacionom pogledu je nedostatak u tome što u NOO nemamo dovoljnog broja članova partije i uopće iskusnijeg i sposobnijeg kadra. U samoj organizaciji uslijed org. slabosti a uz to radeći pod izvanrednim uslovima terora vlada neprekidno hapšenje i na taj način gubljenje pojedinih odbora ili po često po čitave dijelove organizacije. U organizaciji uslijed toga i uslijed odlaska pojedinih ljudi u partizane nema ustaljenosti pojedinih odbora nego vlada neprekidno popunjavanje sa novim ljudima, premještanje ljudi iz jednog odbora u drugi radi prijeke potrebe, tako da uvijek u organizaciji neprekidno ima se nove ljude te nove teškoće za upućivanje istih koji se teško snalaze na novoj dužnosti.

U kotarevima gdje su hapšenja i provale vlada momentana zaplašenost. Rad se često obustavlja i prekida. Konstatovano je da volja i polet u radu ljudi popušta i uslijed toga što sakupljeni materi-

[11] Bogdan Ogrizović
[12] Filip Milošević

jal koji NOO sakupi leži na skladištu i ne odašilje se redovno van Skladišta prave velike poteškoće, teško je naći mjesto u koja se sa! nitet i drugo može spremiti, a pogotovo da može duže stajati. $I_S t_0$ tako mali broj primjeraka literature dobivaju NOO dok veliki broj ljudi okupljaju već u samim odborima a uz to ljude koji daju prilo. ge. Opća karakteristika org. NOO je organizaciona slabost NOO kao cjeline i pojedinih odbora, neimanje sistema u radu, veoma loša konspiracija članova NOO, što je veoma čest uzrok hapšenja, odbori se ne sastaju redovito.

Ljudi koji rade u NOO u svom poduzeću zbog nevještine u ilegalnom radu kompromituju se na široko, tako da se napr. u nekim poduzećima svi naši simpatizeri međusobno poznaju kao takovi te su poznati najaktivniji i rukovodeći jer se oni direktno vežu sa mnogo ljudi a ne rukovode organizatorski. Zbog toga čim dođe do hapšenja u nekom poduzeću i najobičniji simpatizer upropasti čitavu organizaciju. Još k tome treba dodati to da se ljudi donekle ne umiju držati na policiji a mnogi nemaju čvrstine da izdrže, te uz mrcvarenje policije priznavaju na veliko, i terete najbolje ljude. Policijske metode, istraga i mučenje primjenjuje se svakako na sve bez razlike jer sve i najmanje forme ilegalnog rada podliježu najstrožijim mjerama.

Policija je u masi hapšenih, saslušavanih, tučenih i onih koji su se loše držali otkrila strukturu naših organizacija i metode ilegalnog rada, način sastajanja, način rasturanja literature itd. te postizava velike uspjehe u hvatanju naših ljudi. Sve ovo odnosi se kako na NOO tako i na sve ostale organizacije.

Momentano stanje i uvjeti u radu zahtijevaju dosta iskusnih i sposobnih ljudi u organizaciji a oni su kroz dugo vrijeme trajnim hapšenjem gotovo potpuno iščupani iz organizacije.

NOO su u toku prošlog mjeseca sakupili u novcu ukupno 682.155 kn.

U konclogore poslano je u prošlom mjesecu hrane u vrednosti 136.755. kn.

U ovom je mjesecu uspjelo odaslati saniteta u paketima o kojima nemamo točan popis. U jednom pravcu poslano je 2 ruksaka saniteta i tehničkog materijala (popis na priloženim ceduljama). U drugom pravcu poslano je 6 sanduka saniteta i tehničkog materijala (ukupno oko 200 kg, od toga u 3 sanduka radiostanica, akumulatori i štamparska boja). U trećem pravcu poslano je oko 100 kg sanitetskog i tehničkog materijala, među tim i nekoliko muzičkih instrumenata za GŠ. U četvrtom pravcu poslano je 50,5 kg štamparskih slova, 15 kg štamparske boje, 25.000 listova ciklostil-papira i oko 15 kg hirurških instrumenata, te 1 novi Gestetner.

VOJNA ORGANIZACIJA.

Organizadja imade ukupno 12 vojnih grupa i obuhvaća 47 ljudi d toga 9 članova partije dok su ostalo članovi kružoka i NOO.

III rajon, imade 4 grupe — 16 ljudi sa 4 člana partije.

IV rajon imade 6 grupa — 24 čovjeka sa 3 člana partije

V rajon imade 2 grupe — 7 ljudi sa 2 člana partije.

Radi provala na V. rajonu momentano nemamo veze i stanje organizacije stvarno je nepoznato.

Rad na sastanku.

Osim dosadašnjeg programa (konspiracija, o HSS-u i četnicima, držanju na policiji) razdijeljeno je po rajonima, vojnim grupama brošura »Revol. vojska i rev. vlada«, »Zadaće odreda rev. vojske« i »Vojska i revolucija« za tri daljnja sastanka na proučavanje uz upoznavanje revolvera i bombe.

Sa svih rajona dolaze primjedbe drugova koji su zaduženi po vojnim grupama da se taj isti materijal koji je dan na proučavanje osim upoznavanja oružja proučava i diskutira na sastancima NOO, AFŽ, kružoka i jedinice, i da je prema tome nepotrebno sastajanje pod i onako teškim okolnostima u Zgb. Nadamo se da će brošura »Rev. vojska i rev. vlada« ipak zainteresirati vojne grupe. Pri tome se ne smije smetnuti s uma da članovi partije naročito imadu onako dosta posla i sastanaka po jedinici, kružoku, rajonu, AFŽ-u, NOO-u i si. a koji su inače većinom pročelnici vojnih grupa iz razloga što se jedino na taj način mogu donekle čvršće držati. Iz ovoga dosada izloženog vidi se da rad po vojnim grupama nailazi na poteškoće a to je da su drugovi zauzeti sa masovnim organizacijama pa tim samim ne stignu dovoljno pažnje posvetiti vojnoj liniji. Što se tiče same pomoći partijske organizacije uslijed brojčane slabosti teško se stiže na sve strane. Osjeća se potreba za popunjavanje vojnog rukovodstva.

RAD U DOMOBRANSTVU.

Za rad u domobranstvu zadužena su za sada 2 čl. part. Jedan od njih je vojnik. Do sada u domobranstvu imamo ukupno 4 vojna odbora, 16 čl. odbora koji okupljaju ukupno 82 čovjeka, od čega su 21 časnik, 26 dočasnika i 35 vojnika. Rad odbora u domobranstvu je tek u početku i dosad ga je bilo nemoguće kontrolirati neposredno od strane partije pa prema tome nije točno poznato koliko su ti odbori čvrsti, ali znakova ima da ima uslova za stvaranje organizacije u domobranstvu te bi trebalo posvetiti naročitu pažnju ovom sektoru rada. Literature je nešto rastureno kroz ove odbore ali još nedovoljno.

OTPREMA PARTIZANA.

Otpremni odbor za partizane ima svega 2 člana dok je treći pao pred konac ovog mjeseca. Uzrok najtočnije nije poznat ali se misli da ga je prijavila neka djevojka čijeg je momka poslao spomenuti drug u partizane čemu je ona bila protivna. Spomenuti drug se je slabo držao, provalio je punkt za odašiljanje na Kanalu i neke ljude u Zgb.

U ovom mjesecu poslano je u partizane 77 ljudi, od toga 39 **rad**nika, 30 intelektualaca i đaka, ostalo radnici, svi za Moslavinu. Za sada rade 2 kanala Z. i K.[13] Prijeka je potreba popunjavanja otpremnog odbora.

OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA.

Po obavještajnoj službi rade 2 člana part. Za sada je obuhvaćeno 9 izvora, koji su gotovo svi vojne ustanove. Nedostatak obav. službe je najveći u tome što nemamo pravih obavještenja sa policije i važnijih političkih obavještenja osim nešto o HSS-u.

NABAVNI ODBOR.

U nabavnom odboru rade 2 člana partije i 1 član kružoka, koji nabavljaju razne tehničke potrepštine i drže 2 kurira za odašiljanje tih stvari. U ovom mjesecu nabavili su 1 Gestetner, desetak Otina--boje te oko 200 matrica te 5.000 ciklostilpapira.

AGIT-PROP.

U agit-propu imamo za sada samo 2 čovjeka od kojih je jedan teško bolestan. U prošlom mjesecu napisali su Narodnu borbu br. 3-4 koja je uslijed tehničkih poteškoća štampanja, izašla u svega 135 primjeraka. Što se tiče rada i spremnosti drugova u agit-propu vrlo su slabi, nemaju dovoljno snage i u pisanju i još do sad nisu dovoljno shvatili o kojim problemima treba pisati. K tomu je poteškoća uslijed nedostatka dopisa iz organizacije, poduzeća itd. Potreba dopunjavanja agit-propa je dosta hitna. Počeli su da uređuju radio vijesti u skraćenom sadržaju (Slobodna Jugoslavija) ali štampane još nisu jer tehnika ne funkcionira. Na matricama imamo odštampano I-, II., IV., V., VI., VIII. i X. glavu Historije VKP/b.

[13] Zumberak i Kalnik.

TEHNIKA.

Tehnika još uvijek nije uspostavljena uslijed pomanjkanja sta-
na.[14]

Zagreb 1. VII. 1943.

NOVČANI OBRAČUN ZA MAJ.

Part, član i prilog	51.365	35.000	16.365
Part, prilog izvanredno	140.200		140.200
Nar-oslob. odbori	682.155	483.349	198.806
Antifaš. front žena	97.693	23.200	74.493
Razno (zajam)	158.000	65.000	93.000
Rezerva od IV. mjes.	17.345		17.345
Ukupno	1,146.758	606.549	540.209
Privremeno propalo u bunkeru **predsjednika** mjesnog NOO-a			198.806
Rezerva MK			41.403
Predano			kuna 300.000

Zagreb 1. VII. 1943.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/448

[14] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar MK KPH Zagreb bio Perica Dozet.

87

1943, srpanj 1.
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o završetku akcije »Zagorje«, tj. o napadu na partizane na Kalniku

ZAPOVJEDNIŠTVO
I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. Br. 2055/Tajno
U Sisku, dne 1. srpnja 1943

»Veoma žurno«

Predmet: Dnevno izvješće za
1. srpanj 1943. god. do 18 sati

T a j n o !

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvještajni odjel)

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. — A — Kratka ociena situacije:

Bez osobitih promjena.

1. — B — Djelatnost podređenih četa i pojedinosti o neprijatelju

Operativno područje grada Zagreba:

30. VI. poslije podne odbijen je partizanski napadaj na posadu Varaždinske Toplice.[1]

30. VI. u 22.30 sati poslana je kao pojačanje posade Varaždinske Toplice jedna sat domobranske središnje škole iz Varaždina.

Tokom noći izveli su partizani nekoliko manjih prepada, a od 04.00 do 05.00 sati 1. VII. jaki napadaj koji je odbijen. Gubitci: 3 domobrana težko ranjena.

Nakon borbe partizani[2] su se povukli dielom u Sudovec (13 j. j • z od Varaždinskih Toplica) i dielom u Svibovec (4 izt. od Varaždinskih Toplica).

[1] Napad na ovo uporište vjerojatno izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 94.

[2] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 94.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

1) **Prema** izvješću zapovjednika 1. pješačke divizije 30. VI. potisnut **je** dnevni cilj u produženju podhvata »Zagorje«.[3] XI. ustaška **bojna** izvršila je tog dana prepad na štab Kalničkog partizanskog **odreda** u području sela Kalnika. Ljudstvo uspjelo pobjeći, dok **je pismohrana** sa nekoliko pušaka i samokresa zarobljena.

1. VII završen je podhvat — produženje podhvata »Zagorje«. Kod **Sudovca** desna kolona imala je oštru borbu sa partizanima[4] (koji **su se** povlačili od Varaždinskih Toplica) zbog prepada na naša dva **samovoza.** Gubitci vlastiti: 3 domobrana ranjena i 21 zarobljen, partizanski: 3 mrtva i 2 zarobljena. Samovozi spašeni.

2.) Prema izvješću zapovjednika 1. pješačke divizije u s. Šandrovac (14. izt. od Bjelovara) nalazi se jedna partizanska skupina od 600 partizana[5] (provjerava se).

Operativno područje V. gorskog zdruga:

1. VII. razviđanje dielova V. gorskog zdruga, — bez dogodaja.

1. — C **— Vlastite namjere:**

Nema.

2. **— Pokretanje i premještaj vlastitih četa:**

Obkoparska sat. I. gorske divizije upućena iz Siska za Dugo Selo 1. **VII.,** a iz Dugog Sela bit će 3. VII. upućena za Daruvar.

3. **— Osobiti događaji i mjere izvan borbene djelatnosti četa:**

Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger[6])
Šteger, v. r.

P 2/VII D[7]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 25, f. 1-37, dok. br. 1.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 102, str. 360-361.

[3] O ovoj akciji vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 101, 104. i 109.
[4] Kalničkim NOP odredom. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 94.
[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 75, 84, 94, 96 i 101.
[6] Rudolf Steger
[7] Primljeno. Paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnog odjela Glavnoga stožera domobranstva.

88

1943, srpanj 2.

Letak Tajništva Glavnoga odbora Ujedinjenoga saveza antifašističke omladine Hrvatske omladinskim organizacijama kojim pozivaju omladinu na natjecanje u borbi za žetvu

Takmičimo se u borbi
za žetvu!

Vrijeme žetve je već tu. U nekim krajevima naše zemlje, ona je već otpočela. Ove godine kao i prošle, naš narod neće moći mirno da pokupi i uživa plodove teškog znoja i truda. Fašistički okupatori naredili su svome sluzi Paveliću, da im ove godine pošalje mnogo više žita nego lani. Vjerne sluge okupatora ne pitaju šta će biti sa hrvatskim narodom, oni se spremaju da mu opljačkaju i posljednji klas. Oni su već procijenili koliko će tko dati. U tu svrhu služe se raznim trikovima, kao što su kombajni, vršalice, koje vrše žito uz niske cijene. Na taj način misle sigurnije opljačkati naše žito.

U tome poslu pomaže okupatoru i Paveliću izdajnička klika iz vodstva HSS-a, koj govori hrvatskom narodu da ne uzima pušku u ruke i da se ne bori protiv pljačkaša, da ne brani svoje žito, svoj svagdanji hljeb za sebe i svoju djecu. Time i ono pomaže okupatoru, da našem narodu spremi grozne patnje i smrt od gladi.

Ali okupatorski zločinci i njihove sluge ne smiju jesti naš kruh, koji je potreban za nas i za našu vojsku. Borba za ljetinu bit će teška i krvava. Zato treba da se u tu borbu pokrene čitav narod, sva omladina, da se svim snagama upre da pobjeda bude naša, a da okupator ne uspije oteti ni jednu slamku. U pitanju je naš narod, naše majke i očevi, sva omladina, u pitanju je što skorija pobjeda nad okupatorom i svim njegovim slugama.

28. i 29. lipnja ove godine na I. Konferenciji Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske,[1] delegati iz svih krajeva naše domovine, svjesni svoje uloge u Narodno-oslobodilačkoj borbi, svjesni snage naše omladine i važnosti da žetva bude naša, zakazali su takmičenje po svim pitanjima omladinske aktivnosti, a naročito po pitanju žetve, te skupljanja i spremanja čitave ljetine.

Takmičenje je počelo 1. srpnja, a traje 3 mjeseca, sve dok se sav prihod ne pokupi.

[1] Vidi: Dok. br. 73 i 74.

Kroz svu omladinu, kroz sve omladinske organizacije treba da prostruji jedna misao i osjećaj: dati sve od sebe, dati najviše za obranu žetve. Borba za žetvu, borba da je sačuvamo za naš narod i vojsku, treba da dade novog poleta i oduševljenja našoj omladini. Sva naša omladina treba da bude obuhvaćena plemenitim takmičenjem, da se natječe tko će više uraditi za spremanje ljetine. To je danas za nas jedno od najprečih pitanja i zato na pitanju žetve treba pokrenuti sav ostali rad omladine.

Mladi borci na frontu treba da se takmiče u nemilosrdnom uništavanju fašističkih gadova, tko će neprijatelju zadati veće gubitke tko će više fašističkih bandita uništiti, tko će više pomoći svom narodu. Svojim puškama, oni će braniti našu žetvu i neće dati da je neprijatelji otmu. Oni trebaju razvijati svoje vojničko znanje, jačati i podizati borbenost i disciplinu, da bi udarci neprijatelju bili što žešći. Isto tako treba razviti takmičenje po svim ostalim sektorima omladinskog rada u vojsci, po kulturno-prosvjetnom, političkom i t. d. Hrabrost i požrtvovanje, vojnička spremnost i politička svijest naših boraca, biti će garancija da neprijatelj neće jesti naš kruh.

U pozadini treba učvršćivati radne čete, stvarati ih tamo, gdje ih još nema, jačati u njima disciplinu, da bi njihov rad bio što organiziraniji i što uspješniji. Kulturno prosvjetne grupe ne smiju prestati sa radom, one trebaju dobiti novog poleta u vrijeme ove borbe. Priredbe, pjesme, itd. trebaju biti u smislu borbe za žetvu, poticaj za bolji rad. U tu borbu treba pokrenuti i pionire, te i njihove organizacije proširivati, da bi i oni prema svojim mogućnostima koristili Narodno-oslobodilačkoj borbi. Odbori Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske trebaju pružiti najpuniju pomoć Narodno-oslobodilačkim odborima i njihovim poljoprivrednim komisijama, u sakupljanju srpova, spremanju vršalica, u organiziranju međusobne pomoći između pojedinih sela i t. d. Odmah treba pristupiti kopanju skloništa za žito i spremati ga što bolje da ne padne u ruke okupatoru. Na tom pitanju treba ostvariti najpuniju saradnju između Narodno-oslobodilačkih odbora, AFŽ-a i omladine.

Na neoslobođenom teritoriju, gdje postoji velika opasnost, da neprijatelj odvuče pšenicu, kukuruz i ostale namirnice, vodi se također žestoka borba. Omladini treba objašnjavati tko joj sve otima njen kruh. Treba joj objasniti da okupator i njegove sluge nastoje svim silama da nam otmu žetvu. Hrvatska omladina ne smije slušati izdajničku kliku iz vodstva HSS-a, koja u tom poslu pomaže okupatoru, što govori narodu i omladini da se ne bori protiv njega. Sva hrvatska omladina treba stupati u redove Narodno-oslobodilačke vojske, uzimati pušku u ruke i oružjem u ruci tjerati pljačkaše iz

svojih sela. Po pitanju borbe za žetvu treba stvarati borbeno jedinstvo čitave omladine, a naročito s omladinom HSS-a.

Omladina treba stvarati odbore za organizaciju spremanja i skrivanje žita. Svuda treba stvarati omladinske udarne grupe za otimanje žita koje je okupator opljačkao, za paljenje vršalica, gdje ustaše vrše kontrolu i uzimaju žito, za rušenje vozova kojima okupator nastoji odpremiti našu hranu. Ti odbori trebaju se povezivati s partizanima sve u cilju da se žetva sačuva za naš narod i našu vojsku. Na neoslobođenom teritoriju višak žita, kojeg bi okupatori mogli opljačkati treba dati Narodno-oslobodilačkoj vojsci i partizanima. Ostalo žito treba dobro spremiti. Na sve moguće načine može se spriječiti da žito ne padne neprijatelju u ruke. Tako se na pr. mogu pokazati priznanice kojima partizani potvrđuju da su uzeli žito.

Žetva je danas životno pitanje našeg naroda i naše omladine, za to sva hrvatska omladina treba da se čvrsto ujedini i okupi u Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske, da bi njena borba bila što uspješnija. Hrvatska omladina ne smije dozvoliti da okupator otme naše žito i da time produlji život, da bi mogao i nadalje vršiti zločinstva po čitavoj našoj domovini.

Naprijed, hrvatska omladino, u borbu za žetvu!

Takmičimo se tko će više i ovaj put učiniti za sebe, za svoj narod i svoju vojsku!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

2. VII. 1943.

TAJNIŠTVO GLAVNOG ODBORA UJEDINJENOG SAVEZA ANTIFAŠISTIČKE OMLADINE HRVATSKE

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, USAOH-34/43

89

1943, srpanj 2.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o borbama u toku neprijateljske ofenzive na Žuniberak

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE 10. VIII. 1943'
N. O. V. i P. O. HRVATSKE
Oper. br. 535/43
2 jula 1943

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Vojnička situacija: Neprijatelj je vršio ofanzivu na oslobođeni teritorij Zumberka od 18. VI. do 29. VI. 1943. Ofanziva je razbijena i neprijatelj je otstupio u svoje baze. Za vrijeme ofanzive jedna ustaška satnija iz XIII Bojne zaposjela je Plešivicu, tu se utvrdila i zadržala za sada na tom položaju. Cilj zaposjedanja Plešivice je da nam onemogući redovitu vezu preko Okića sa Pokupjem. Jačina neprijateljskih garnizona poslije ofanzive ista je kao i prije. Za ovu ofanzivu neprijatelj upotrebio je snage koje se nalaze redovno u garnizonima oko oslobođenog teritorija. Nove jedinice nisu zapažene. U ovoj ofanzivi neprijatelj nije upotrebio tešku artiljeriju već samo kal. 65 i 75 m/m. Teža artiljerija uglavnom odvučena je za Italiju.

Ofanzivna moć Italijana i ustaša i njihov moral vidno je opao. Jedino fašisti[2] bili su kao uvijek uporni i žilavi.

Pored pješadije i artiljerije neprijatelj je u ofanzivi upotrebio 15 tenkova, 5 italijanskih bombardera i 2 ustaška bombardera.

Tok neprijateljske ofanzive:

Neprijatelj je krenuo u ofanzivu u jačini tri bataljona Italijana i jedan divizion artiljerije, jedna grupa od 15 tenkova i dvije ustaške bojne — X i XIII, pojačane sa jednom satnijom V Ustaške bojne i jednom satnijom opkoparske bojne.

[1] Datum prijema izvještaja u Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske.
[2] Misli se vjerojatno na pripadnike fašističke organizacije u talijanskoj vojsci za razliku od regularnih vojnih jedinica.

Naše snage sastojale su se od XIII U. prolet. brigade »Rade Končara« i 2 slabija bataljona Žumberačko-pokupskog **p.** odreda (200 boraca). n

Pravci neprijateljskog nadiranja: sa jednim bataljonom fašista pojačan sa 300 bjelogardista i 7 tenkova, od pravca Metlike, preko s. Draščice, u pravcu Kašta. XIII Ustaška bojna pravcem **bornia** Vas-Sošice-Jezernice. Dva bataljona Italijana i X. Ustaška bojna sa 8 tenkova pravcem Krašić-Prekrižje-Oštrc-Sošice i Krašić-Bukovica-Vivodina.

Ra?pored naših jedinica: **XIII Prol. brigada:** I Bataljon: Lović Prekriški-Rađinović, II Bataljon: u rezervi kod Plavaca i III Proleterski bataljon kod Kašta.

Žumberačko-pokupski p.(artizanski) odred: I Bataljon u pravcu Sošice-Gornja Vas, a II Bataljon na Oštrcu.

18. VI. — Neprijatelj je krenuo od pravca Krašića i Ozlja i skoro bez otpora zauzeo Prekrižje, Bukovicu i Lović Prekriški.

19- *vl-* ~ Krenula je kolona Italijana i bjelogardista iz Metlike za s. Draščice. III Bataljon Brigade, koji se nalazio u okolini Kašta, bio je na vrijeme izviješten o pokretu neprijatelja i istoga dočekao u zasjedi. Neprijatelju su naneseni osjetni gubitci u mrtvim i ranjenim, ali je uslijed velike brojčane nadmoćnosti naš bataljon bio potisnut i povukao se na položaje ispod Kašta, gdje se dobro utvrdio i spriječio neprijatelju daljne nadiranje. Neprijatelj je toga dana imao oko 80 ranjenih i mrtvih.

Istoga dana glavna kolona neprijatelja zauzela je Begovo Brdo, Relića i zaposjela Oštre, bez da je pretrpjela kakve gubitke.

20. VI. Sa kolonom jačine jednog bataljona krenuo je neprijatelj od Bukovice i Lovića Prekriškog u pravcu Rađinovića i Vivodine. I Proleterski bataljon, koji se nalazio na tom pravcu, odbio je neprijatelja, i nanio mu manje gubitke. Sa pravca Metlike neprijateljska kolona uz jaku artiljerijsku i minobacačku pripremu izvršila je juriš na položaj III Prol. bataljona. III Prol. bataljon hladnokrvno je dočekao neprijatelja na bliskom otstojanju 10-20 m, nanio mu teške gubitke i prisilio ga da se povuče.

U toku dana neprijatelj nije kretao od Oštrca niti od Gornje Vasi.

20/21. VI. Noću II Prolet. bataljon i II Bataljon Žumberačko-pokupskog **p.** odreda, koji su bili na položajima kod Plavaca, dobili su zadatak da napadnu neprijatelja u Relićima. Napad nije uspio jer je neprijatelj u toku dana zauzeo Barone.[3]

[3] Baroni Selo.

21. VI. — Sa pravca Metlike neprijatelj je ponovno pokušao, u nekoliko navrata, da odbaci naš III Bataljon, ali svaki puta potučen je i odbijen. Istog dana glavna neprijateljska kolona krenula je od Oštrca i Barona u pravcu Plavaca. Razvila se ogorčena borba na položaju Ognjanovac i neprijatelju je uspjelo da potisne naše jedinice sa tog položaja. Neprijatelju je uspjelo da zauzme Plavce i Visoče i da potisne naše jedinice na položaje oko Kordića. Na tim položajima uspjele su naše jedinice da se srede i da zadrže neprijatelja. I Proleterski bataljon dobio je naređenje da udari neprijatelja u bok kod Visoča, a jednovremeno da naše snage od Kordića krenu u protivnapad. Oko 13 sati I Proleterski bataljon izvršio je svoj manevar i napao neprijatelja sa boka i pozadine, a snage sa Kordića izvršile su juriš na neprijatelja. U tom snažnom naletu neprijatelj je u panici počeo da bježi, a naše su ga jedinice u stopu pratile i tukle. U tom bijegu ustaše nisu uspjele da izvuku svoje previjalište, gdje je nađeno nekoliko ranjenih ustaša i izvjesna količina zavojnog materijala. Jednoj grupi Italijana u jačini od 200 uspjelo je da se zadrži na položajima Ognjanovca. I i II Proleterski bataljon opkolili su tu grupu i u jednom nevezanom napadu izvršili juriš na neprijatelja, koji nije uspio. Opkoljenoj grupi Italijana došla je pomoć i prije noći uspjeli su da se uz teške gubitke izvuku. Naše jedinice progonile su otstupajućeg neprijatelja do Oštrca. U toj borbi neprijatelj je imao preko 150 mrtvih i ranjenih.

U toku te borbe naročito se istakao komandant XIII Prol. brigade drug Žeželj Milan i njegov zamjenik drug Pekić Dušan.

Istoga dana XIII Ustaška bojna prodrla je iz Gornje Vasi, odbacila I Žumberačko-pokupski bataljon i prodrla u Sošice. Odmah je naređeno II Prol. bataljonu da sa dvije čete zauzme ploožaje između Sošica i Jezernica, da zaštiti otvoreni bok naših jedinica na Ognjanovcu. Na tom položaju uspjelo je zadržati neprijateljsko nadiranje.

Jedna četa III Prol. bataljona prebačena je za zaštitu bolnice na Geru.

22. VI. — Uslijed pretrpjelih gubitaka od prošlog dana neprijatelj nije pokušao ni na jednom pravcu da krene naprijed.

Žumberačko-pokupski p. odred i II Proleterski bataljon dobili su zadatak da u toku noći napadnu i protjeraju neprijatelja iz Sošica. Napad je započeo u 23.30 s. uz pomoć topa i neprijatelj je u panici pobjegao prije nego što su borci izvršili juriš.

Sa tim uspjehom situacija je izmijenjena potpuno u našu korist.

23. VI. — Nije bilo naročite aktivnosti, već samo manji ispadi naših i neprijateljskih patrola. II Prol. bataljon povučen je u rezervu.

24. VI. — Neprijatelj je počeo da se povlači sa Oštrca u pravcu Relića i Begovog Brda. I Prol. bataljon slijedio je neprijatelja i vodio borbu sa njegovom zaštitnicom. Neprijatelj je otstupio na Begovo Brdo i tu se zadržao u jačini jednog bataljona, a ostale svoje snage rotirao je u pravcu Bukovice za napad na Vivodinu.

II Prol. bataljon smijenio je I Prol. bataljon, koji je povučen u rezervu u Visoče.

Kod Sošice i Kašta nije bilo promjena.

25. VI. — Neprijatelj i dalje pregrupiše svoje snage u pravcu Vivodine. Toga dana sa manjim snagama fingirani su napadi na neprijateljske položaje. Neprijatelj je bio svuda dobro utvrđen, tako da nije bilo izgleda da se potuče na njegovim položajima.

26. V. — Neprijatelj je pokušao na raznim pravcima od Relića, Prekrižja, Lovića Prekriškog i Draščica da napadne na naše položaje ali je svagdje dočekan na bliskom otstojanju, potučen i odbijen, uz osjetljive gubitke.

Na pravcu Sošica nije bilo nikakvih promjena.

27. V. — Neprijatelj je vršio manje ispade i svagdje bio odbijen, očigledno ispitivao gdje se nalaze naše snage. Sa naše strane vršeni su patrolni ispadi do samih rovova neprijatelja. Tu su se istakli pojedini, borci, koji su bombama tukli po Italijanima.

28. VI. — Dva bataljona Cankarjeve brigade[4] smijenili su III Proleterski bataljon koji je povučen u rezervu kod Visoča.

Toga dana neprijatelj prodire u pravcu Vivodine sa jakim snagama sa pravca Lović Prekriški preko Donjeg Lovića i od pravca Metlike preko Draščica i Krmačine, uz jaku artiljerisku pripremu i tenkovima. I Proleterski bataljon dočekao je neprijatelja na bliskom otstojanju na položajima oko Vivodine i nanio mu teške gubitke i prisilio ga na povlačenje. Pošto je neprijatelj ostavio veći broj mrtvih, to je neprijatelj ponovno krenuo u napad sa novim pojačanjima i uspjelo mu je da potisne naš I Prolet, bataljon i da pokupi mrtve. I Prol. bataljon morao je otstupiti jer mu je nestalo municije. Borba je bila oštra i krvava i borci I Prol. bataljona držali su se primjerno. III Prol. bataljon dobio je naređenje da pomogne I Bataljonu i da zajednički napadnu na neprijatelja. Ovaj zadatak nije izvršen jer je neprijatelj odmah otstupio čim je pokupio svoje mrtve a I Prol. bataljon produžio je odmah za neprijateljem i gonio ga do Kupe i u pravcu Ozlja.

Toga dana počeo je neprijatelj da se povlači sa Begovog Brda, a II Prol. bataljon na vrijeme je to uočio i gonio neprijatelja sa dvije

[4] Treća NOU brigada »Ivan Cankar«.

kolone od pravca Relići i Begovo Brdo i od pravca Baroni-Prvinići-Konjarić Vrh-Prekrižje-Krašić. Tako su ustaše i Italijani u paničnom bijegu otstupili ka Krašiću i Draganiću.

Tako je neprijatelj doživio slom svoje ofanzive i otstupio u svoje baze Jedino se zadržao kod s. Draščice.

29. VI. — Neprijatelj je u ovoj ofanzivi pretrpio velike gubitke. Prema prikupljenim podatcima sigurno je utvrđeno da je neprijatelj imao 476 vojnika i oficira mrtvih i ranjenih. Oboren je jedan dvomotorni bombarder tipa »Caproni«. Zaplijenjeno je 20 pušaka i 3.000 metaka.

Naši gubici: XIII Prol. brigada — 16 mrtvih, među kojima zamjenik politkomesara Brigade drug Miloš Kozlina i komesar III Bataljona drug Benđiković,[5] i 47 ranjenih, od kojih se 7 vratilo u jedinice.

Žumberačko-pokupski p. odred izgubio je u borbi 2 p. mitraljeza od kojih jedan je izgorio u zapaljenoj zgradi od aviona, a jedan pao neprijatelju u ruke i 6 pušaka. Utrošeno je 6.000 metaka.

Kritički osvrt:

Borci XIII Prol. brigade pokazali su u ovoj borbi odličan moral, visoku borbenu svijest i žilavost. Naročito u gonjenju bili [su] energični i brzi i nisu dali neprijatelju da se sredi, već su stalno prodirali naprijed. U borbi pravilno su koristili zaklone, a isto tako ukopavali su se i izdržavali i najžešću artiljerijsku i minobacačku vatru na položaju.

Rukovodeći kadar u Brigadi uglavnom je zadovoljio. Istakao se svojom upornošću i čvrstinom komandant III Bataljona drug Mamula Bogdan. Kod ostalih rukovodilaca štabova bataljona pokazala se izvjesna neodlučnost. Štabovi bataljona kao celina nisu surađivali. Povezanost između bataljona nije bila dovoljna. Nije se poklanjalo dovoljno pažnje izviđanju neprijatelja, a nije zadovoljila ni obavještajna — informativna služba. Štabovi bataljona još ne poklanjaju dovoljno pažnje izviđanju. Veza između štabova bataljona i četa nije bila dobra. Veza između štabova bataljona i Štaba brigade bila je nešto bolja ali nije zadovoljila. Između štabova bataljona i štaba brigade gotovo svuda bila je telefonska. Korišćeni su i signalni barjačići, ali nisu donijeli mnogo koristi.

Štab brigade kao cjelina nije se potpuno snašao. Za vrijeme od 10 dana svega tri puta uspjeli su da se nađu na okupu članovi štaba tako da nije bilo prave suglasnosti i poznavanja situacije. Svojom odlučnošću i hrabrošću i brzim donošenjem odluka istakli su se ko-

[5] Josip Benđiković

mandant Brigade drug Žeželj Milan i zamjenik komandanta dr Ua Pekić Dušan. Kod druga Pekića zapaža se velika dinamika i obećava jednog odličnog komandanta brigade.Nema još dovoljno pregleda što će tokom akcija svakako postići. Prebrz je u donošenju odluka'

Žumberačko-pokupski odred kao cjelina nije zadovoljio. Borci II Bataljona bolji su i borbeniji od I Bataljona

Sa rukovodećim kadrom štabova bataljona XIII P. [roleterske] brigade i komandama četa, štabovima bataljona Žumber.-pok. p [artizanskog] odreda održana je kritika i date su pouke od strane našeg štaba na stečena iskustva u protekloj ofanzivi.

U toku ofanzive poslije pobjede kod Ognjanovca izdata je, od strane ovog štaba pohvalna naredba borcima XIII Prol. brigade i Žumberačko-pokupskog odreda, koja se ovdje prilaže.[6]

Izvještaje iz Moslavačkog i Kalničkog p.[artizanskog] odreda nismo primili.[7]

Plan akcija:

XIII Proleterska brigada vršit će akcije u Pokupju i na prugama Zagreb-Karlovac i Zagreb-Sisak.

Žumberačko-pokupski odred sa jednim bataljonom vršit će kontrolu oslobođenog teritorija, a sa drugim akcije u Pokupju.

Naš štab odlazi na sektor Moslavine i Kalnika za zadatcima koji su već ranije pred nas postavljeni.[8]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

^reSar: **. Belinić,** v. r.

v- d. komandanta: **Vlado Matetić,** v. r.

M. P.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 105 A, f. 1, dok. br. 32.

Zbornik VII, tom V, knj. 17. dok. br. 8, str. 35-40.

[6] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 87.

Odredi su poslali izvještaje, ali su oni, zbog velike udaljenosti, stizali sa zakašnjenjem. Vidi: Dok. br. 38. i 68.

[8] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 99; knj. 17, dok. br. 86.

[9] Marko Belinić

[10] Okrugli pečat: Štab II Operativne zone
N. O. V. i P. O. Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

90

1943, srpanj 2.
Zagreb

Iz izvještaja ***Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome*** *tožeru* ***oružanih snaga*** *NDH* ***o završetku akcije »Zagorje«***

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 138
(po podatcima primljenim 2. VII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 30. VI. poslie podne i u toku noći 30. VI./1. VII. odbijeno je nekoliko partizanskih prepada i jedan jači napadaj na posadu Varaždinskih Toplica.[1] Tri domobrana su ranjena. Iz Varaždina je upućeno pojačanje. Partizani su se povukli dielom u s. Sudovec (13 km j. j. z. od Varaždinskih Toplica) a dijelom u s. Svibo-**vec (4** km izt. od Varaždinskih Toplica).

Podr. Kalnika: U nastavku podhvata na južnom dielu Kalnika[2] **naše** čete dostigle su 30. VI. određene dnevne ciljeve. Na području s. Kalnik (12 km s.z. od Križevaca) XI. ustaška bojna izvršila je pre-**pad** na stožer Kalničkog partizanskog odreda. Ljudstvu stožera je uspjelo pobjeći, dok je pismohrana sa nekoliko pušaka i samokresa zaplienjena.

1. VII. podhvat je završen. Toga dana kod s. Sudovec naša desna kolona imala je borbu sa partizanima[3] koji su se povlačili od Varaždinskih Toplica. Prigodom prepada na naša 2 samovoza ranjena su 3 domobrana, a 21 je zarobljen, dok partizanski gubitci iznose: 3 mrtva i 2 zarobljena. Samovozi su spašeni.

Podr. Vel. Gorice: Prema izvješću Glavnog zapovjedničtva oružničtva noću 1/2. VII. kod želj. postaje Turopolje (9 km j.izt. od Vel. Gorice) partizani[4] su sa 2 mine oštetili želj. prugu. Iste noći su s. Turopolje partizani[5] koji su navodno došli iz šume iztočno od s. Raki-

' Napadali su dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 106.
[2] O ovoj akciji vidi: Dok. br. 87 i 106.
[3] Dijelovima Kalničkoga NOP odreda. Vidi: dok. br. 106.
[4] Treća četa Drugoga diverzantskog bataljona Hrvatske. Vidi: Dok br. 261.
[5] Isto.

tovec (1 km s. od Turopolja) zarobili su bez borbe 7. sat. 2. p.p. koja je čuvala pilanu i ovu zapalili. Bližih podataka još nema.

Podr. Siska: 30. VI. zapažena je skupina od oko 200 partizana[6] n pokretu od s. Okoli (16 km s.izt. od Siska). U s. G. Stružec (14 km s.izt. od Siska) viđena je skupina od oko 100 partizana.[7]

Podr. Kutine: 30. VI. 4 km. z. od Kutine, partizanska zasjeda **za-**robila je 3 domobrana sa kolima sa sienom .. .«

». . .ZA TOČNOST:
Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov,[9] v. r.

Glavar glavnogstožera
general(Prpić)
Prpić,[8] v.r.

M.P.[10]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 25, f. 1, dok. br. 1.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 104, str. 364-367.

[6] Dijelovi Moslavačkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 146.
[7] Isto.
[8] Ivan Prpić
[9] Fedor Dragojlov
[10] Okrugli pečat: Nazavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

91

1943, srpanj 2.
Bjelovar

Izvještaj Velike župe Bilogora Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH o aktivnosti partizana na području Kotarske oblasti Čazma i nemogućnosti da ih se suzbije postojećim oružanim snagama

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BILOGORA U BJELOVARU

Broj: Taj. 2568/43. Bjelovar, dne 2. srpnja1943.-

Predmet: Izvješće o položaju.-

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Ured Ministra ***Z A G R E B***
ZAPOVJEDNICTVU I. PJEŠAČKE DIVIZIJE
USTAŠKI STOŽER ***B J E L O V A R***

0 prilikama u kotaru Čazma dostavila je kotarska oblast Čazma pod br: Taj. 668/43. od 27. VI t.g. sliedeće:

»Na zadnje izvješće od 12. VI 1943. broj Taj. 611/1943. dodati je, da komunizam se na području ovoga kotara sve više širi uslied jake partizanske promičbe i pomanjkanja dovoljne oružane snage s naše strane. U svim selima obćine Dubrava, obćine Kloštar Ivanić, većeg diela obćine Čazma i Vojni Križ osnovali su svoje »narodne odbore«, a u najnovije vrieme organiziraju i svoju partizansku omladinu. Najjača im je omladinska organizacija u Kopčić Brdu, te Vrtlinskoj. Neki dan su uzeli odnosno pozvali nekoliko mlađih djevojaka i mladića iz Dubrave, svojih najjačih pristalica i odpremili ih u Kopčić Brdo radi primanja poduke u vođenju omladinske organizacije.

Komunistički pokret širi se po selima velikom brzinom, jer narod već godinu dana podvrgnut partizanskom teroru, što milom što silom mora činiti što komunisti-partizani zahtjevaju.

U glavnom tog cielog pokreta vodstvo drže pravoslavci, a priključili im se u velikom broju i mnogi katolici Hrvati i to oni, koji su od uviek željeli, da na laki način žive. Prema svim podatcima i opažanju širenje komunizma i sudjelovanje u partizanskim napadima vrše najnegativniji elementi na području ovoga kotara.

Partizani djeluju dnevno u svim selima.

Javna sigurnost na području ovoga kotara nije zadovoljavajuća) Moramo iskreno reći, da podpuno držimo u rukama samo mjest gdje se nalazi oružničtvo ili domobranska posada, a to su mjesta Čazma, Kloštar Ivanić, Ivanić Grad, Vojni Križ i Novoselec, ali i ta mjesta budu do najužega kruga /do vojarnih/ napadana.

Prieka je potreba, da se izvrši što prije čišćenje područja i uniište partizani.

Prema nalogu imaju oružničke postaje hvatati vojne bjegunce i otpremati njihovim jedinicama. Međutim uslied ugroženosti **po-**područja, taj nalog u nemogućnosti je izvršiti. Puna su sela vojnih bjegunaca. Tek tu i tamo uhićen je koji vojni bjegunac i odpremljen. Naročito u zadnje vrieme opaženo je masovno ođbjegavanje djelatnih domobrana, koji se odmah priključuju partizanima.«- !

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan:
/Dr. Vladimir Sabolić/
M.P.' **Vladimir Sabolić,** v. **r.**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 6481.

1. Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Bilogora
Bjelovar

404

92

*1943, **srpanj 2.***

Zagreb

Obavijest Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb nalogu Zapovjedništva grada Zagreba po kojemu je kretanje građanskim Osobama preko savskoga kolnog mosta dozvoljeno od 0.5. do 22.00 sata

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ZAGREB
ODSJEK JAVNE SIGURNOSTI

PRS BROJ: 27247-I-G-1943. Zagreb, 2. srpnja1943.

Predmet: Kretanje građanskih osoba
preko kolnog mosta na Savi.

KOTARSKOJ OBLASTI
Z A G R E B

Zagrebački posadni zdrug dostavio je:

»Savezno nalogu Zapovjedničtva grada Zagreba pos. broj 2136/ Taj. od 21. o.m. a na traženje, ovog zapovjedničtva o kretanju građanskih osoba preko kolnog mosta na Savi, dostavilo je sliedeće: »Prolaz savskim kolnim mostom dozvoljen je građanskom osoblju od 05.00 sati od 22.00 sata, a izvan ovoga vremena samo sa propusnicom Zapovjedničtva grada Zagreba — Posadni odjel, ili sa izkaznicom savezničke njemačke vojske.«

Moli se naslov da o tome obaviesti nadležnim putem zanimano stanovničtvo naselja koje se nalaze preko Save, kako ne bi došlo do nesporazuma između domobranskih straža na mostovima sa građanskim osobama. Stražama na mostovima izdat je nalog za postupanje po prednjem nalogu Zapovjedničtva grada Zagreba. Molim da se stvar smatra žurnom. /Zapovjednik, pukovnik: Karlović[1] v.r./.«

[1] Redakcija nije utvrdila ime.

Prednje se dostavlja na znanje i žuran postupak u vlastitom dje
1 okrugu.

ZA DOM SPREMNI!

Po oblasti
REDARSTVENOG UPRAVITELJA ZA GRAD ZAGREB
Nadstojnik odsjeka javne sigurnosti:
/Gustović/
Gustović,[2] v. r.
M.P.[3]

M.P.[5] [4]0pćini

Brezovica

Prepisano
Otpravljeno 3./VII.43. Zgb. 2/VII. 43.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1378/43.

93

1943. srpanj 3.

Pismo Karla Mrazovića, člana Centralnog komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku na Žumberak i o tome da će kurs u Trinaestoj proleterskoj brigadi »Rade Končar« početi 5. srpnja 1943. godine

Dragi drugovi! 3. jula, 1943. u Žumberku

1.-og ovog mjeseca sam napokon sretno stigao do Žumberka. Na putu je sve bilo dobro, osim one nesreće sa Gregorom[1] i Kuri-

[2] Artur Gustović
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Redarstvena oblast za grad
Zagreb
[4] Dalji tekst dopisan rukom, nečitko.
[5] Zaprimni pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Zagreb
broj Taj. 1378/43 I, od 3. VII 1943. godine.

[1] Janko Gregor

rom-vodičem. Kada smo stigli do slovenačke brigade u Mavrlinu, nismo mogli dalje nastaviti put zbog nekih izlaza Talijana iz njihovih u**poriš**ta. To nas je zadržalo četiri dana, jer se smatralo za nezgod**no** da se odvojimo od brigade. Kod drugova Slovenaca nema **ništa** osobito nova. Kod njih smo se zadržali tri dana.

Kad sam stigao u Žumberak, drugovi su upravo pred par dana završili bitke s Talijanima. Bitke su u glavnom protekle dobro. Žumberak je obranjen i neprijatelj unatoč velikih nastojanja, nije prokrstario Žumberkom.

Iznenadilo me je kad sam **dočuo** da štab II. op. zone seli i **da** je to već dosta stara odluka, a ja o njoj ništa znao nisam. Oni sele sutra t j 4. jula. Mislim da Vam o toj stvari ne trebam pisati, jer ste u kursu **stvari.**

Ja još nisam bio u brigadi (XIII.)[2] već sam se zadržao u štabu zone. Govorio sam sa komandantom[3] i politkomom[4] brigada a isto tako i odreda. U ponedeljak 5. jula mislim otpočeti kurs u brigadi. U kursu uzimam sekretare bat. biroa, zamjenika polit-koma brigade, isto tako i iz odreda i jedno dvojicu iz O.K. kao i još 3-4 druga sposobna za kurs iz brigade. Ako bude moguće održavati ću i nekoliko predavanja omladini.

Kao što rekoh, u brigadi još nisam bio, ali već se vidi da je brigada dosta slaba brojčano i u oružju, međutim sa Zagrebom je dosta teška veza, te u posljednje vrijeme mobilizirani iz Zagreba odlaze u Moslavinu, pa čak i u Slavoniju a vrlo malo u Žumberak. Danas je stiglo dvadesetak drugova.

Ja ću se zadržati u brigadi i pored kurseva mislim obići sve part, organizacije u brigadi, a po mogućnosti i odredu, a isto tako održati i savjetovanje sa OK.

Sa Markom[5] šaljem pismo za Stevu[6] da se sporazumemo za ugovoreno sa CK konferenciju sa područja Povjerenstva. Neka je oni zakažu, pa ćemo javiti vama da neko dođe. Ja mislim da bi se ona održala u augustu.

Sutra, 4. jula u nedelju održaćemo dva velika zbora povodom osnivanja ZAVNOH-a.

Javiti Starom[7] u Agit-prop da pošalje, u koliko još nije poslao kazališnu grupu, koja će se ovdje naći sa Apikom[8], jer i njega mislim pozvati ovamo.

[2] Trinaesta proleterska udarna brigada »Rade Končar«
[3] Vlado Matetić
[4] Marko Belinić
[5] Isto.
[6] Ivan Krajačić
[7] Josip Đerda
[8] Redakcija nije utvdila na koga se odnosi.

Šaljem jedan broj »Hrv. Naroda« u kojem ima uredba o oduži manju žitarica pa mislim da će to biti potrebno da se s tim upozna te kao i drugovi iz Agit-propa.

Ne znam kako će biti s nabavkom raznog materijala, jer su veze loše. U koliko će se moći što nabaviti, nabavićemo.

Za sada je to sve — u buduće više.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

s kom. pozdravom
Vaš
Ortega,[9] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-24/1305

94

1943, srpanj 3.

Pismo Lutve Ahmetovića, sekretara Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju i radu NOO, AFŽ, mobilizaciji u NOV, djelovanju HSS na terenu KK KPH Samobor, Velika Gorica i Pisarovina te o akciji u Turopolju noću od 1-2. srpnja 1943. godine

Dragi drugovi,

Po Ivici[1] smo vam poslali jedno pismo u kojem smo vam javili da ćemo do daljnjeg ostati na terenu Samobor-Velika Gorica-Pisarovina, gdje ćemo održati savjetovanje sva tri komiteta skupa po pitanjima: HSS-ov rad, vojni bjegunci i mobilizacija za jednu terensku jedinicu za ovaj sektor, veze, obavještajna služba, te koordinacija rada sviju komiteta na ovom sektoru.

Smatrali smo da za onaj momenat nije bio bar unekoliko siguran put do gore za našu kolonu od svojih 10 polit, radnika i da se nesmijemo upustiti momentano u takav rizik. Informacije koje smo dobili od vas glasile su da su ustaše u Begovom brdu i u Plješivici što smo i sami znali. Od Zvonka[2] nam je javljeno da se oni ne nalaze u Slavetiću, dok su nam neki dezerteri koji su otišli iz II bataljona nakon akcije kod Višoševića rekli da se njihove patrole i zas-

[9] Karlo Mrazović

[1] Ivica Lopaić
[2] Milan Romanović

jede protežu čak iza Slavetiča. Ove informacije su kasnije bile od Zvonkovih, pa tako nijesmo bili sigurni uputiti se na taj kanal od-'ednom svi. To tim više što su se s nama nalazili neki dezerteri koji nijesu nimalo siguran elemenat.

Mi smo održali /Duka[3], Ivica i ja/ na 29. ov. jedan sastanak na kojem smo ustanovili:

1/ Da u svim komitetima nema dovoljno čvrstoće i jedinstva, te da će se morati podučiti sve drugove članove KK-a da probleme gledaju u jednoj cjelini, povezano za cijeli kotar, da nastoje razvijati čim više ravnomjerno rad svih masovnih organizacija u svojim kotarevima gdje već postoje uslovi za to, da se više osjećaju jednom cjelinom i jedinstvenim tijelom, da provedu još veću kontrolu rada sviju partijskih jedinica i partijaca, da radu sa kandidatima posvete puno više pažnje /pojačati podizanje iz SKOJ-a/ da ih upošljavaju po konkretnim pitanjima, te napokon da se njima i ostalim članovima partije održavaju redovite teoretske sastanke po najosnovnijim pitanjima iz marksizma-lenjinizma, te da ih dobro upoznaju sa partijskom linijom.

2/ Da postoje svi preduvjeti za formiranje i dopunu Kotarskih NOO-a za Veliku Goricu, Pisarovinu i Samobor, te da odmah treba prići tome. Da se predvide ponovno kandidati za okružni NOO i da se sazovu za 20. ov. mj. kada bi ga trebalo konačno jednom formirati. Iz vašeg pisma vidimo da ste to vi mislili obaviti na 5. ov. mj. Po mome mišljenju to nam nije moguće iz čisto tehničkih razloga /duljina puta, obavještavanje, prebacivanje/. Moguće će biti tek oko 15. ov. mj. po mom mišljenju, najranije.

Za ovo vrijeme osnovan je Kotarski NOO za Veliku Goricu na čijem je sastanku prisustvovao drug Stipe[4], prilikom svoga prolaska na novu dužnost.

Da treba uposliti sve odbore po pitanju nedavanja žetve okupatoru, a istovremeno provesti najširu kampanju za sakupljanje žita za NOB i u tu svrhu pronaći zgodna skloništa za sakrivanje toga žita. Isto tako osigurati vojskom prebacivanje toga žita bilo nama, bilo preko na Kordun. Ni u kome slučaju ne zadržavati ga dugo dolje, jer se i neprijatelj svim silama sprema da pobere žito. Isto tako organizirati svuda paljenje dreševa i ako to nije moguće obaviti udarnim grupama /omladinci i vojni bjegunci/ onda pozvati dolje jedan bataljon da kod toga pomaže. Narod je spreman u velikoj većini da se odupre toj rekviziciji. U tu svrhu bi bilo potrebno svakako izdati jedan letak sa naše strane ili sa strane Okružnog NOO-a. U

[1] Duka Vasić
[4] Stipe Ugarković

»Rodoljubu« povodom toga jedan opširan i direktivan članak, Ako bi ovo oboje došlo sa izvjesnim zakašnjenjem, to ja mislim da kotarski NOO-i izdaju sami letke povodom žetve i da ih odmah razbace. Tome ćemo odmah pristupiti da ne bismo zakasnili Ja ću već danas pristupiti tome poslu.

3/ Rad HSS-a je **u** veliko omalovažavan sa strane naših **drugova** i da se naše direktive po tome pitanju nijesu dobro shvatile. **Potreb** s ^ je Ponovno naglašavati važnost toga, a ujedno povesti najširi politički rad među vojnim bjeguncima. Po ovome zadnjem su **postig** nuti izvjesni krupniji uspjesi. O tome kasnije.

4/ U pitanje mobilizacije treba ne samo uključiti rad sa dezerterima iz neprijateljske vojske i rad na dobrovoljnoj mobilizacije, nego i rad sa dezerterima iz naše vojske, koji su osobito učestali iz II bataljona. Prema njima se nije odnosilo onako kako bi trebalo. Smatralo ih se sve skupa jednakim i trpalo u jedan koš. Dali smo direktive da se odmah priđe radu sa njima i da se isprave one greške koje su sa njima u odredu načinjene. Nakon par dana rada sa onim koje smo imali mi kod sebe u Jaski vidjeli smo da su se oni gotovo potpunoma promijenili i da im mnoge stvari nijesu bile jasne. j

Ima doduše nekih među njima /naročito Velika Gorica i Pokupsko/ koje treba primjerno strijeljati pred cijelim strojem, jer su om vodili neke neupućene omladince. Razumljivo prije toga treba pripremiti politički njihovu jedinicu za to.

Uslovi za mobilizaciju su vrlo veliki i vrlo dobri. Radi toga je potrebno da se odmah šalje dolje jedan bataljon da to obavi. Pred nas se postavlja i pitanje formiranja jednog terenskog bataljona za ovaj raj. Mislim da bi se on zadržavao samo u ovom kraju, jer postoje takove želje mnogih od njih. I tu je naša manjkavost u političkom radu u vojsci dovela do toga da niko ne želi gore jer misli da se tamo krepava od gladi. Ponavljamo, drugovi, odredu puno više pažnje treba posvetiti, pa ako je potrebno, dati ćemo i drugove iz KK-a u nj, samo da se pravilno politički radi. Inače ćemo napraviti ogromnu grešku.

Evo vam nekoliko rezultata rada sa vojnim bjeguncima i omladinom u VG kotaru: Uoči Pavelićeva rođendana udarnici i vojni bjegunci njih 45 na broju porušili su sve telefonske stupove u duljini od 7 km od Jagodnog do Orla i prerezali žice te zapalili na toj cesti m°5.^' *stu ve5er druga grupa Skojevaca, bjegunaca i odbornika porušili na pruzi Zagreb-Sisak 1 km telefonskih stupova, koje su bacili na prugu, razbili jednu vahtarnu, razoružali domobrana, dobili jednu pušku i cijelu opremu. Domobran je bio na vahtarni.

I Uoči 22. zapalili su spise u općinama Novo Čiče, Vukovina, Orle, likvidirali dva špijuna.

U akciji na prugu učestvovalo 15 skojevaca i 9 vojnih bjegunaca.

U noći od 1. na 2., udarne grupe, KK, vojni bjegunci, i diverzanti koji su sa obie strane Turopolja presjekli prugu, razoružali su Turopolje. Učestvovalo ih je oko 60 sa cijelim KK-om. Plijen oko 110 pušaka, 2 laka bacača, 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 4/?/ Parabele, nešto preko 10.000/?/ metaka i cca 120 mina za bacače. Zarobljenooko 110 domobrana, među njima 3 oficira i 2 podoficira. Od tih mo večeras dvojicu prebacili za GŠ, dok za druge nemam momentano podataka. Druga Duku sam uputio da osigura prebacivanje ratnog plijena na sigurno mjesto gdje se ja sad momentalno nalazim i čekam, da to smjestimo. Nemam još točnih podataka da nije bilo nikakove potjere. Pilana je zapaljena. Koliko je izgorilo nije nam poznato. O tome već sutra slijedi poseban izvještaj i mnogo točniji. Akcija je vođena tako da su usošeni svi i izgleda da će biti iedna nova četa partizana. Naime sa plijenom su se povlačili usred bijela dana. ŠALJITE ODMAH BATALJON DA PLIJEN PREUZME. OBAVIJESTITE I VI SA SVOJE STRANE ZONU, A JA IM PIŠEM POSEBNO PISMO O TOME.

Samobor: Udarnici i KK su porušili uoči 22. tračnice na pruzi Karlovac-Zagreb, oborili 26 stupova /duljina 1300 m/ svukli nekoliko domobrana i legionara.

Jaska: Dan prije nego što su diverzanti srušili vlak kod Horvata /uništeno 11 vagona i oštećena lokomotiva/ Lojz[5] srušio most na prugi između Zdenčine i Desinca.

Sa kuririma i polit, radnicima postavljena zasjeda ustašama kod Tržića odakle ih se je protjeralo i nijesu se vraćali nekoliko dana.

Dobro bi bilo da se cijeli Inicijativni AFŽ-a spusti dolje i da ovdje održe sjednicu. Osiguranje im dajte. A ja i Duka bi se sa tim osiguranjem vratili gore ili sa bataljonom i mi bismo održali našu sjednicu. Za njih, AFZ, to je osobito važno, da ne gube toliko vremena za odlazak gore, dok se kod nas neće osjetiti momentano toliko taj gubitak jer je organizacija koliko toliko sređena, a i mi ćemo im na savjetovanju dati posla i pomoći.

Nemam vremena da se osvrćem posebno na rad sviju komiteta, jer moram slati kurira odmah dalje. Prešao sam ih sve i iznijet ću svoje mišljenje na sjednici. Sutra održavam sastanak sa drugaricama od Inicijativnog pa ću vam gledati poslati nakon toga jedan širi izvještaj.

[5] Alojz Valečić

Kurire nam odmah šaljite i javite svoje mišljenje.
Drugarski komunistički pozdrav

3. VII. 1943.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/137

95

1943, srpanj, 3.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o situaciji na Žumberku, Kalniku i Moslavini

Štab
II. Operativne Zone
Narodno-oslobodilačke vojske
i Partizanskih odreda
Hrvatske

Inf. broj 239/43
3.VII.1943.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Polit, obavještajnom odsjeku

ŽUMBERAK:

Oko našeg oslobođenog teritorija nalazi se slijedeća neprijateljska vojska: U Metlici Talijani i bijela garda; u Bubnjarcima, Ozlju, Karlovcu, na pruzi i u Jaski nalazi se miješana vojska: Talijani, domobrani i ustaše. Na sektoru od Karlovca, u Pokuplju do Save na Samobor, te u Novom Selu, Stojdragi i Gorinjoj Vasi ustaške i domobranske posade.

Moral neprijateljske vojske: U posljednje vrijeme kod Talijanske vojske, a naročito kod kraljeve, moral je pao na nizak stupanj. Oni nisu više u ofanzivama nasrtni kao što su prvo bili. Kukavice su kod nastupanja prema našim položajima, što se konstatovalo ove

ofanzive, da samo upotreoijavaju tesKo oružje — topove i minobacače, te uz pomoć tenkova na pojedinim dijelovima pokušavali su da naprave Pr°d°r- K°d obrane se svojih položaja bore ogorčeno i

ne daju se zarobljavati. Zaposjednute položaje odmah utvrđuju. Vjerojatno je da se oni ne daju u zarobljeništvo što ima među njima miješano fašista i karabiniera, te im je još u Italiji utučeno u glavu da smo mi razbojničke bande, da svakog talijanskog vojnika i oficira ubijamo.

Bijela garda: Izvještaj koji smo dobili od drugova Slovenaca oba-**vještava** nas da je kod bijele garde u posljednje vrijeme pao moral skroz, te traže veze sa slovenskim partizanima, lifraju im municiju, kupuju oružje od Talijana i lifraju ga za partizane. Čak pojedini ko-**mandanti** bjelogardističkih bataljona traže vezu sa partizanima u dogovoru da potuku Talijane u posadi i da pređu na stranu partizana.

Ustaše: U maju i junu o. g. traženi su dobrovoljci među ustašama za SS odrede. Mislimani u ustaše, koji su sudjelovali u pokolju i palenju, javljali su se za Njemačku, za popunu SS divizije. Ostali ustaše što se nalaze na ovom terenu, nezadovoljni su, moral im je slab, poderani su i ne dobivaju uredno jelo, a niti na vrijeme. Ustaška posadna pripremna bojna iz Samobora, koja je smijenila trinaestu, tjelesnu Pavelićevu bojnu iz Gornje Vasi i Novog sela, ne dobiva sledovanje, nego se hrani po selima, ovi ustaše su mizerno obučeni, nezadovoljni su, pojedinci viču: kad će doći partizani mi ih jedva čekamo da se riješimo ovoga. Dat ćemo im drage volje puške! — To govore pred civilima. Ova bojna sastavljena je većinom iz Samobora i okolnih sela. Ustaše su većinom kulaški sinovi, koji su dobili pozive da se jave u vojsku, pa kad su došli u opštine da se prijave, na nagovor ustaških funkcionera stupili su u pripremnu bojnu, misleći — prema njihovom pričanju — da neće ići u borbe, već da će ostati za održanje reda u mjestima.

Trinaesta ustaška bojna, koja je bila u Gornji i Novom Selu, otišla je prema Samoboru, te pravi zasjede [u] Plješevici kud prolaze naši kuriri za vezu sa doljnjim, krajevima. Ova bojna nema borbenog kvaliteta, a niti kvantiteta, kao što je imala lanjske godine t- j- 1942, ona je bila sastavljena većinom od muslimana i jednog dijela Žumberčana. Kroz borbe, koje je vodila sa IV. Udarnom[1] i XIII Proleterskom Brigadom Hrvatske,[2] izgubila je većinom najveće krvnike. Proljetos ova je bojna popunjena novomobilisanim iz dijelova oko Zagreba, ali kostur čine ostaci starih ustaša.

[1] Četvrta Kordunaška NOU brigada.
[2] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.

Domobrani: O nekom domobranskom moralu ne može se ni g0 voriti. Njima je glavno da se riješe puške i da idu kući vidjeti ženu i djecu. Neodlučni su, neće da prelaze na našu stranu masovno, nego ostaju kod stare prakse, da ih se u borbi zarobi i da ih se pusti kući Za vezu ili neke ugovore ne može se ni misliti, jer pošto su plašljivi i boje se hvatati s nama vezu zbog raznih vojnih paragrafa. Sa domobranskim oficirima teško je hvatati vezu uslijed čestih mijenjanja posada kod neprijatelja. Oni ne govore ništa protiv partizana Mrze ustaše i okupatore.

Prugom Karlovac Metlika-Novo Mjesto prolazili su koncem maja transporti sa mobolisanim civilima iz Hrvatske za Italiju, a najviše su toga mjeseca i prve polovine juna prolazile cisterne sa benzinom, platforme sa ratnim materijalom. Posljednjih 15 dana juna prolazili su transporti talijanske vojske iz Bosne prema Italiji i ratni materijal.

Veze sa neprijateljskim garnizonima: Sa Karlovcem otkad je pao V. K.[3] imamo slabe veze ili bolje reći nikakve, te smo slabo obavješteni o neprijateljskim namjerama i promjenama, koje se dešavaju. Imamo u izgledu da ćemo u skoro vrijeme moći uspostaviti vezu sa neprijateljskim garnizonima.

Sa Zagrebom u posljednje vrijeme nemamo skoro nikakvih veza, a niti obavještenja o promjenama i prilikama u njemu. Smatramo da bi bilo potrebno formirati ob. centar od 3-4 lica koji bi imali za zadatak hvatanje veza sa neprijateljskim garnizonima, da bi nas mogli obavještavati o stanju, promjenama, namjerama i prilikama za cio grad. Jasno to mora biti u sporazumu sa vama i partijskom organizacijom u Zagrebu.

CIVILNO STANOVNIŠTVO:

Stanovništvo u području Zumberka, do pruge Zagreb-Karlovac nije cijelo pod našim utjecajem, te postoje u ovom području razne neprijateljske struje. Ovaj teritorij broji 6 općina, a pošto nisu sve politički na istom stepenu, iznijeti ćemo vam stanje po pojedinim općinama, kako bi imali bolji pregled.

Općina Radatović: U ovoj općini [narod] je najviše vezan na N. 0. Pokret, te je stupio u masovne antifašističke organizacije, uvjeren je u pobjedu, voli N. O. V., a naročito XIII Proletersku brigadu o kojoj pjeva pjesma, divi se njenom herojstvu i smatra je za svoju. Narod se odaziva masovno na zborove i skupštine, te sudjeluje u diskusijama i raspravlja o svakodnevnim pitanjima svog života,

[3] Vojni komitet.

preehrani N. O. V. i ranjenika. Zainteresiran je izborima N. O. O., te manifestuje preko raznih antifašističkih parola svoju želju za pravom demokratskom vlašću i traži najbolje i najpožrtvovanije sinove našeg naroda.

Narod ove opcme pokazao je i za vrijeme ove ofanzive svoju ljubav prema našim borcima. Noću i danju nosio je hranu na položaje plašeći se artiljeriskih granata i neprijateljske tanadi. Ova općina dala je najviše sinova u N. O. V. i najviše je za nju žrvovala materijalno. Pošto je ekonomski iscrpljena, poduzete su mjere da se poštedi od daljeg ekonomskog iscrpljivanja.

Za sve ovo najviše se iskazao USAOJ i AFŽ.

Ali u ovoj općini postoje djelomično tj. u pojedinim selima četnički elementi, koji su povezani u grupice, te imadu vezu sa Metlikom, preko nje sa Zagrebom. Prema nekim podacima, koje smo u posljednje vrijeme dobili čak dolaze neki četnički funkcioneri iz Zagreba i Ljubljane. O istim se vodi evidencija i prati njihov rad. Ovi tipovi potpuno su izolirani od masa i masa ih pozna kao prevarante i švercere, te ne mogu nanositi neke naročite štete NOP. Dosta konspirativno i vješto rade. Naročito se osjeća njihov rad za vrijeme neprijateljske ofanzive u širenju alarmantnih vijesti o slabosti partizana, te su pokušali ometati rad i organizacije raznih antifašističkih organizacija pri čemu nisu imali ni malo uspjeha.

OPĆINA SOŠICE: Narod u ovoj općini ne može se uzeti kao cjelina, već se mora dijeliti na rejone, pošto postoje razne neprijateljske struje, a niti je politički jednako svijestan.

Rajon Kašt: sličan je općini Radatović po političkom stanju i povezanosti u N. O. P. Ovaj rajon ima četničkih, HSS-ovačkih i ustaških elemenata, koji podmuklo rovare i traže mogućnosti da odvoje narod od N. O. P. Ustaški elementi, koji simpatiziraju ustaše, ne rade toliko, pošto su ustaše u ovom kraju već izgubili svoj politički značaj i pri tome ne mogu dobivati još ljude uz sebe, već služe kao doušnici i špijuni neprijateljima. Četničko-HSS-ovačka klika izbacuje slične parole o slabostima partizana, te kako se ne možemo mi boriti protiv organizovanih i uređenih država, sabotiraju pri organiziranju radnih četa, rad NOO-a, po pitanju mobilizacije itd.

Rajon Sošice: Narod je kolebljiv, više je neprijateljski raspoložen i to ustaški. Ovdje se nisu pokazale četničko HSS-ovačke klike, već ima veći broj švercera, kartaša, pijanica, koji služe za ustašku špijunažu i imadu vezu sa Jaskom.

Rajon Oštre, Kostanjevac: Na sektoru narod je prvih vremena za vrijeme boravka ustaša u Krašiću, Kostanjevcu i Oštrcu bio stalno pod neprijateljskim utjecajem. Stoga je dosta nepovjerljiv pre-

ma nama i sumnja u našu pobjedu. U posljednje vrijeme osjetilo se da narod dolazi na sastanke i sudjeluje u diskusijama, te pojedinci pristupaju našim organizacijama. U ovom rajonu postoji klerikalna organizacija, HSS-ovačka i pojedinci, koji simpatišu ustaše. S jedne strane narod je pod uticajem popa, a s druge pod uticajem HSS Ove dvije klike koče paralelno rad po pitanju škole, NOO-a, a naročito su teškog otpora mobilizacije i ishrane vojske. Izbacuju parole- Niti u partizane, niti u ustaše, ni domobrane.

OPĆINA VIVODINA: Ova se općina politički dijeli na dva rajona i to rajon Vivodina i Prekrižje.

Rajon Vivodina: Ovdje je narod stalno pod našim uticajem. Kod naroda se osjetila velika prekretnica. Narod dolazi masovno na zborove. Uticaj ustaša koji je bio u ovom rajonu dosta jak više se ne osjeća. Ustaški leci i njihova lažna propaganda na ovom sektoru više ne uspjeva. Narod je pristupio masovnim organizacijama, izborima NOO-a, daje priloge za N. O. fond, hrane za N. O. V., nose vino, voće, hranu itd. za naše ranjenike. Oni ustaše, koji nisu sudjelovali u klanju i palenju, a bili su u obližnjim garnizonima, došli su kućama i pristupaju u N. O. V., a omladinci u udarne grupe, od kojih će se organizirati četa, a u perspektivi je i bataljon. Naročito rastu masovne organizacije AFŽ i USAOJ. Omladina se svuda iskazuje. Narod je vikao za vrijeme ove ofanzive našim borcima: Samo nas obranite da ovi gadovi ne uđu u naša sela, sve ćemo vam dati što budemo imali. U ovom rajonu postoji HSS-ovačka struja i pojedinici koji simpatišu ustaše, ali sam razvoj naroda pokazuje da oni potpuno gube oslonac u masama. HSS-ovaca imade prilično, nastojali su da odvoje narod od N. O. P. čisto na ekonomski način, da bi ga povezali za sebe, nabavljajući iz Ozlja galicu za špricanje vinograda, sol, duhan, petrolje itd., da bi se prikazali dobročincima naroda i kako se oni birnu za njega. Kad im to nije uspjelo, počeli su preko Vatrogasnog društva da narod predobiju k sebi, tj. omladinu, htjeli su da organizuju razne priredbe i sastanke, ali pri tome nisu ovi imali uspjeha, pošto ih narod vrlo dobro pozna još iz vremena Jugoslavije i NDH kao švercere, prevarante i prirepaše gospode. Parole su im bile: Ništa za partizane, nitko u partizane.

Rajon Prekrižje: Ovdje je situacija slična onoj na Oštrcu, pošto je isto narod bio pod uticajem ustaša za vrijeme njihovog boravka u Krašiću i Kostanjevcu. Na ovom sektoru pop na Prekrižju ima uticaj na mase i djeluje klerikalno — HSS-ovački. Narod se slabo odaziva na zborove i sastanke, te je pri tome slabo obavješten o N. O. B. i našoj pobjedi.

OPĆINA KRAŠIĆ: U ovoj općini rad političkih radnika je ilegalan, nije masovan. Masovni rad je tek u razvitku. Narod mrzi ustaše i Talijane- Uticaj HSS-a je dosta jak. HSS je izbacio parolu: Nitko u partizane! U ovoj općini poslije sloma 33. i 35. ustaške bojne ljudi se ne daju nikako mobilisati u Pavelićevu vojsku. Iz domobrana izbje- gavaju kući i sakrivaju se od neprijateljske vojske. Omladinci za vri- jeme ove ofanzive bježali su u šumu i ostala sela kud nije prolazila neprijateljska vojska i sakrivali se da ih neprijatelj ne mobiliše u svoju vojsku. Domobrane, koji bježe kući, poduzete su mjere da ih se pronađe i da ih se uputi u našu borbu, t. j. objasni cilj naše bor- be. 29. VI. o. g. došlo ih je 7 javiti se u našu vojsku i kazali su da su sretni što su se jedanput riješili onih patnji koje su proživjeli u ne- prijateljskoj vojsci.

U ovoj općini nalazi se HSS-ovski funkcioner, koji ima vezu sa svim ostalim na teritoriju Žumberka.

OPĆINA KALJE: Općina Kalje uglavnom je pod ustaškim uticajem i postoji prilično jaka struja HSS-a. Sela Pećno, Tisovac i nekoliko manjih su potpuno uz nas, upoznati su sa ciljevima naše borbe i po- stoje naše političko-masovne organizacije. HSS-ovci niti ustaše ne- maju uticaja u ovim selima. Rajon Grabovac, Mrzlo Polje jest pot- puno pod ustaško-HSS-ovačkim uticajem. Narod je neobaviješten i gleda naš pokret sa nepovjerenjem i sumnja u našu pobjedu.

Rajon Novo-Selo, Gorinja Vas i Željezno, koji spada neposredno pod ustašku kontrolu, nastrojeni su većinom ustaški. U ovoj općini neprijatelj nije postavio civilnu vlast, već rješava sve preko vojne kancelarije. Narod se iz ovih sela redovno odaziva na njihove pozi- ve i obraća se na njih u pitanjima svakidašnjeg života.

OPĆINA DRAGANIĆ: (Do pruge). — O njoj nemamo tačne podatke, ali do pruge je pod ustaško HSS-ovačkim uticajem. Neprijatelj je crpi u materijalnom i mobilizacionom pogledu.

U svim ovim strujama i narodnim neprijateljima vodi se eviden- cija i kontrola njihova rada. Djelomično smo upoznati sa njihovim sastancima tj. gdje ga vrše i na održavanje veza.

Na cijelom sektoru Žumberka poduzete su mjere političkih rad- nika, da se ovi ljudi potpuno izoliraju od narodnih masa. Potrebno bi bilo da se još veće mjere poduzmu za raskrinkavanje narodnih neprijatelja i sprovođenje pravilne linije N. O. Borbe.

NEPRIJATELJSKA OFANZIVA:

4. VI. og. uslijedila je četvrta neprijateljska ofanziva na oslobo- đeni teritorij Žumberka u toku 1943 g. u jačini od 5000 Talijana,

ustaša i bijele garde. Jedinice Žumberačko-Pokupskog NO Odreda i XIII Udarne Proleterske Brigade »Rade Končara« odbile su je i razbile konačno 28. VI. Za vrijeme ofanzive neprijatelj je palio dje lomično kuće, pljačkao i silovao djevojke.

U Sošicama neprijatelj je spalio avionskim bombama 5 kuća i ubio je jednog čovjeka, jednu ženu i jedno dijete. Ustaše su ubili za vrijeme boravka i borbe 3 čovjeka.

U Plavcima su Talijani i ustaše spalili iz bacača 11 kuća i ubili 3 čovjeka po vlastitoj inicijativi ustaša.

Ukupan broj mrtvih i ranjenih za vrijeme ove ofanzive, što po inicijativi ustaša i Talijana, što od neprijateljskih bombi i aviona 30 ljudi, žena i djece, i spaljeno je oko 40 kuća. Neprijatelj je silovao .... staru 16 godina iz sela Vrškovac, općina Vivodina. Tri talijanska vojnika ušla su u kuću istog 26. VI. 1943. i izvršili nasilje nad nevinom djevojčicom. Do 28. VI. djevojčica je ležala i nije mogla hodati, zatim je otac odpremio u Karlovac u bolnicu. Neprijatelj je izvršio niz silovanja nad djevojkama od 18 godina pa na dalje, što nije bilo toliko uočljivo.

Za vrijeme ove ofanzive XIII Udarna Proleterska Brigada pokazala je svoje herojsko držanje, borbenost i moral. Borci su branili svaki pedalj naše oslobođene teritorije. Žumberačko-Pokupski odred pokazao je slabost komandnog kadra, nesnalaženje u borbi, te slabost kvaliteta boraca, ali je ipak stekao iskustva uz drugove proletere i izdržao je borbu do kraja, a neprijatelj nije uspio da ga razbije.

PODACI O NAŠOJ VOJSCI:

XIII Udarna Proleterska Brigada: Uspjeh političkog i vojničkog rada u toku posljednja 2 mjeseca očitovao se u ovoj ofanzivi borbeni duh, politička svijest, odnos između starješina i vojnika jest vrlo dobar, odnos između drugova i drugarica također. Desi se ovdje ili ondje poneki rijedak slučaj ili ispad malo grubljeg nastupanja starješina prema borcima, ali se to na licu mjesta nastoji likvidirati. U posljednjih 4 mjeseca osjeća se kod boraca težnja za ratovanje samostalno, tj. da jedinica se ne veže za jedan teritorij. Borci su mnogo puta govorili međusobno: Mi smo proleterska brigada, mi treba da idemo kroz cijelu Hrvatsku i da dižemo narod na ustanak u onim krajevima u kojima još plamti N. O. Borba. Naročito se osjeća kod starih boraca, koji su u proleterima od osnutka Proleterskog Bataljona.

Žumberačko-Pokupski Odred: U ovom odredu borbeni moral, politička svijest, odnos nižeg komandnog kadra prema vojnicima jest sasvim slab. Dešavalo se takvih slučajeva da su borci jedan

drugoga tražili da mu objasni za što se bori. Autoritet komandnog kadra u ovome odredu jest vrlo slab, tako da mnogi borci i mrze svoje **starješine,** te im otkazuju poslušnost. Vidi se iz ovog svega da rad p**olitičkih** komesara jest sasvim slab. Ima tu još više ispada i slučaieva koji su nezgodni, ali to vam uglavnom iznosimo crte, tako da ćete **znati** ipak kakvo je stanje unutra. Sa strane ovog štaba, t. j. Štaba II- Op. Zone poduzete su mjere, održano je niz konferencija i savjetovanja, te ukazivanja nedostataka i slanje nižeg komandnog kadra **na** vojničke kurseve. Nadamo se da će se stanje u ovom odredu **kroz neko** vrijeme srediti.

ORGANIZACIJA OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE:

U Brigadi je organizovana prema uputama, tj. postavljen je brigadni obavještajni centar, koji se sastoji od jednog političko-obavještajnog i jednog informativnog lica. Ova dva lica su tijesno vezana te potpomažu jedan drugog u radu. Uz svaki bataljon postavljen je po jedan obavještajni oficir, koji radi i na političko obavještajnom i na informativnoj službi. U četama su postavljeni tj. u svakoj četi po 2 lica koja obavještavaju o svim događajima u četi i na terenu i služe za kontrašpijunažu. Ova su dva lica konspirativna i za njih ne zna ni komanda čete.

U odredu, tj. u bataljonima odreda, formirana je obavještajna služba na isti način kao u Brigadi, samo su oni povezani u obavještajno-informativni centar pri Zumberačko-Pokupskom odredu, koji ima zadatak da djeluje na cijelom terenu Zumberka i Pokuplja.

Završetkom maja otkrivena je špijunska mreža u Brigadi. Uhvaćeni su i strijeljani 3 bandita, tj. neprijateljska agenta, koji su radili na rušenju morala naše vojske, spremanje atentata na naše rukovodioce, i to u toku borbe; kupili su podatke gdje se nalaze naši viši vojni štabovi, te brojno stanje jedinice, nacionalni sastav. Od ovih jedan već godinu dana radi u našoj jedinici, tj. u Brigadi. On je radio aktivno i slao neprijatelju podatke pomoću dezertiranih vojnika koji su mu služili za kurire. Ova dvojica druga ubačeni su sa strane neprijatelja da pomognu i da organiziraju bolju neprijateljsku mrežu u našoj XIII Udarnoj Proleterskoj Brigadi. Od sve trojice vam šaljemo presude.

SEKTOR KALNIK I MOSLAVINA:

Na ovom sektoru nije organizovana obavještajna služba, te ne dobivamo nikakve obavještajne izvještaje o stanju masa, a niti o vojsci. Nastojat će se u najskorije vrijeme da se to sredi i organizuje.

U posljednjem vašem dopisu tražili ste na skici obavještajnu mrežu, ali usljed ofanzive, koja nas je spriječila i u samoj organi$_{2a}$ciji obavještajne službe, te nije organizovana prema predviđenom planu, a niti smo vam mogli poslati skicu.

Izvještaj se šalje nepotpun zbog toga što od Moslavine i Kalnika nemam obavještajnih izvještaja, te uslijed ove ofanzive nismo mog. li prikupiti podatke iz Pokuplja.

Niste nam još ništa javili o onim uputstvima koja smo uputili Žumberačko Pokupskom Odredu i XIII Udarnoj Proleterskoj Brigadi. Šaljite nam kritiku na naše izvještaje t. j. na izvještaje obavještajnog oficira.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ob. oficir:[4]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH KP-24/1304

96

1943, srpanj 3.
Kalnik

Pismo Rade Bulata načelnika Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Zone o dolasku Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske na područje Kalnika

14/VII — Op. br. 547'

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kao što sam vam javio u zadnjem pismu, krenuo sam sa Odredom[2] za Zagorje, ali nije došlo do izvršenja predviđene akcije uslijed pokidanih veza sa dotičnim garnizonom.[3] Ista će se akcija ko-

[4] Dokument je bez potpisa. Dužnost obavještajnog oficira obavljao je Dane Livada.

[1] Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

[2] Odnosi se na Kalnički NOP odred.

[3] Riječ je o Jalkovcu. O predaji jedinice ovog garnizona našim jedinicama vidi: Dok. br. 112, 113. i 117.

načno izvršiti ovih dana.[4] 30. VI Odred je zarobio 24 konjanika (bez konja) zaplijenivši 1 puškomitraljez i karabine vojnika sa odgovarajućomm municijom.

29 VI dobio sam obavijest od Štaba III Oper, zone da krenem sa komesarom Kalničkog odreda[5] do njihovog štaba po naređenju ko**mandanta** Hrvatske[6] koji je stigao u Slavoniju. Bio sam krenuo ali sam **na** putu kod sela Kalnika naletio na ustaše na blizini od m jpak sam se uspio spasiti ne zadobivši rane, ali sam kod lačenja pao s jednog brda u jarak sa visine 20-30 m i pri tom zadobio teže povrede i uganuće desne noge, tako da za jedno 5-10 dana neću biti sposoban za pokret. Komesar odreda jučer je krenuo na put za Slavoniju. Danas mi je jasno zašto me komandant zvao. Stvar je u sljedećem: 12 Slavonska divizija nalazi se već u blizini Kalnika. Ona ima zadatak ostati izvjesno vrijeme na ovom sektoru i izvršiti neke akcije itd.[7] Za sada ništa konkretnije o njezinom zadatku ne znam,[8] ali ću se još danas ili najkasnije sutra (sastati) sa načelnikom Štaba korpusa.[9] Imajući ovu činjenicu u vidu odlučio sam da izvršim formiranje brigada u Kalniku[10] ovih dana, stoga sam izdao naređenje Štabu Moslavačkog odreda da odmah uputi jedan bataljon sa mobiliziranim ljudstvom za formiranje brigade, na terenu treba ostaviti jedan bataljon jačine od 150 boraca sa 5 puškomitaljeza. Mislim da je u ovom momentu ta odluka pravilna, jer će brigada operišući sa iskusnijim jedinicama ojačati, a nadam se i naoružati teškim oružjem. Štab brigade trebao bi od prilike izgledati ovako: komandant Štrok,[11] komesar Horvat, načelnik štaba — operativni oficir Kalničkog odreda,[12] zamjenik komandanta — pomoćnik komandanta Moslavačkog odreda[13] itd. Problem je zamjenik komesara brigade zato sam odlučio obratiti se na Okružni komitet Čazmu da on da jednog svog člana inače vrlo sposobnog druga, za sekretara i da stvar riješi sa Povjerenstvom.[14]

[4] Isto.
[5] Josip Horvat
[6] Ivo Rukavina
[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 71, 75. i 83.
[8] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 99.
[9] Mato Jerković
[10] Na Kalniku je naredbom Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 4. **rujna** 1943. god, formirana Druga NO brigada Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, od 21. rujna, ona je dobila naziv NO Brigada "Braća Radići«.
[11] Izidor Štrok
[12] Miloš Manojlović
[13] Ilija Strika
[14] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.

Toliko za sada, a nadam se da ću uskoro imati više da pišem o borbi i akcijama. Kako je završila ofanziva?[15] Čuo sam da ste uhva tili 2 haubice, pa sve mislim da ste već stigli do Samobora.

Uz borbeni pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Kalnik 3. VII. 1943. Rade, v.r

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 2.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 9, str. 41-42.

97

1943, srpanj 3.
Zagreb

Naredba poglavnika NDH upućena Ministarstvu unutarnjih poslova o davanju ovlaštenja velikim županima da na području svojih župa mogu raspolagati oružništvom, redarstvenim i općinskim stražama, te drugim osobama koje imaju pravo držanja oružja (izuzev grada Zagreba, kotareva i gradova Koprivnice i Zemuna)

ODREDBA

Do daljnje odredbe stavljaju se svi pripadnici oružničtva, riznička straže, svi lugari, poljari i čuvari lovišta, svi pripadnici redarstvenih i općinskih straža na raspolaganje Velikim županima, kojima ministar unutarnjih poslova to stavi u dužnost.

Ti su veliki župani ovlašteni u području svoje velike župe sa svim tim pripadnicima i osobljem raspolagati, te u tu svrhu izdavati im izravno potrebite naloge, bez ikakovog daljnjeg odobrenja bilo koje druge nadležne oblasti ili zapovjedničtva kome gore navedeno osoblje pripada.

Svi gore navedeni dužni su naloge Velikih župana bezodvlačno izvršiti.

Veliki su župani u smislu ove odredbe ovlašteni isto tako raspolagati i sa svim posebnicima, koji imaju pravo držanja ili nošenja oružja.

[15] Riječ je o neprijateljskoj ofenzivi na Žumberak. Vidi: Dok. br. 89.

O osoblju i posebnicima u smislu ove odredbe na području gra-
do Zagreba grada i kotara Koprivnica i grada i kotara Zemun odlučuje sam ministar unutarnjih poslova.

U Zagrebu, dne 3. srpnja 1943.

Broj 1698-D. V. 1943

POGLAVNIK
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
Ante **Pavelić,** v. r.

Original strojopis
Sign., AIHRPH, NG Inv. br. 6298

98

***1943,** srpanj 3.*
Sisak

***Izvještaj** Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o pokretima jedinica NOV i PO Hrvatske na području Gline i Čazme i o završetku ustaško-domobranske akcije »Ciryll«*

ZAPOVJEDNICTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. Br. 2084/Tajno
U Sisku, dne 3. srpnja 1943 **»VEOMAŽURNO«**

Predmet: Dnevno izvješće za
3. srpanj 1943. g. do 18 sati **T A J N O !**

1.) GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni od.)

2.) GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Izvještajni od.)

Savezno zapovjedi (Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942., dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. — A — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Prema izvješću stanovništva u pokretu je IV.[1] (V?) Banijska partizanska brigada od Klasnića prema Luščanima (13 J-10 i. od Gline). Ova obavijest proverava se.

[1] Odnosi se na Drugu NO brigadu Unske operativne grupe.

1. _ B — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOST I O NEPRIJATELJU

Operativno područje grada Zagreba:

3. VII. oko 01.00 sati spalili su partizani u s. Sela (6 z. s. z. od Sis ka) obćinu i kuću nabavljačke zadruge. Obhodnja I. jurišne bojne iz Žažine oko 03.00 sata nije pronašla više partizane u selu Sela.

Operativno područje 1. **pješačke divizije:**

1.) Prema izvješću zapovjednika 1. pješačke divizije dio partizana[2] iz Moslavine prebacio se preko Suhaje-Pobjenik-Vrtlinska (2 1/2 4 1/2-7 j. od Čazme) u pravcu Novoselec—Križ (11 j. od Čazme). Jačina oko 1000 partizana[3] sa 3 strojnice, 15 strojopušaka. 26. VI. je posljednja skupina oko 200 partizana[4] kroz ova mjesta prošla pod zapovjedničtvom Vjekoslava Janića zvanog »Capo«. (Ova obaviest dobivena je od Velike Župe Bilogora — Bjelovar — Ustaškog stožera.)

2.) 2. VII. svi dielovi trupa u podhvatu »Ciryll«[5] dostigli su svoj dnevni cilj i na 2. VII. je završen bez dodira sa neprijateljem.

3.) Savezno izvješću od 2. VII. toč. 2 na Virje napalo je 100 partizana.[6] Partizani su pismohranu pošte i obćine spalili. U toku borbe 2 oružnika i 1 domobran su razoružani, 3 oružnika nestala. Partizani su se povukli u pravcu Babotok-Zdelice (9-7 j. z. od Virja).

Operativno područje V. gorskog zdruga:

3. VII. dielovi V. gorskog zdruga vršili su razviđanje:

1.) 1. vod 3/II./V. gorskog zdruga razviđao je pravcem: Pokupsko —Cvetnić Brdo (3 1/2 s. z. od Pokupskog). Kod Cvetnić Brda vod je napadnut od 40 komunista. Pomoću 1 sati vod se je povukao.

Gubitci: 1 domobran mrtav, 2 ranjena, 4 zarobljena, 1 strojopuška izgubljena.

Jedna partizanska skupina u pokretu je od Šestak Brda (5 1/2 s. od Pokupskog) prema Cvetnić Brdu. Razviđanje jedne sati Pokupsko-Šestak Brdo u toku je.

2.) 1. vod 3. sati III. bojne V. gorskog zdruga u toku razviđanja napadnut je kod s. Graberje (8 s. i. od Gline) od 150 komunista. Partizani su se povukli u šumu Biljeg (2 j. i. od Graberja). Šuma je obasuta topničkom vatrom oko 13.30 sati. 2. sat III. bojne V. gorskog zdruga danas poslije podne razviđa ovu šumu, pojedinosti još nepoznate.

[2] Riječ je o Šesnaestoj NO brigadi.
[3] Isto.
[4] Odnosi se na Moslavački NOP odred.
[5] Vidi: Dok. br. 129.
[6] Ovo su uporište napali dijelovi Dvanaeste NOU brigade. Vidi: Dok. br. 200. i Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 109.

1. - C – VLASTITE NAMJERE:

Nema.

2 _ POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

1) stožer 2. pješačke pukovnije, 14. i 15. sat 2. pješačke pukovnije **prebačene** su u Turopolje.

2) 4 - sat Zagrebačke ustaške posadne bojene privremeno prebačena u Bjelovar.

3.) 1. sat Koturaške bojne iz Vrbovca prebačena je u Koprivnicu.

4.) jedan ojačani vod II. topničkog sklopa iz Zagreba prebačen je u Vrbovec.

5.) 2. sat Koturaške bojne iz Koprivnice prebačena je u Ludbreg.

6.) 2. sat I. konjaničkog sklopa iz Ludbrega prebačena je u Varaždinske Toplice.

7.) Zbog osiguranja ceste Petrinja-Glina III. bojna V. gorskog zdruga podjeljena je kako sliedi:

— stožer III. bojne V. gorskog zdruga, stožerna sat, 2. i 3. sat i 1/2 4. sati u Goru.

— 1. sat i 1/4. sati u Prekupu i Kihalac.

8.) 3. VII. Prikupljaju se za podhvat »Ivan«[7] po nalogu Gruppe West sliedeće čete:

— Koturaška bojna sa 2 sati;

— XI ustaška bojna sa pola bitnice I. topničkog sklopa;

— Bojna Jošić (1. sat I. jurišne bojne, 2 novačke sati i pola bitnice II. topničkog sklopa).

3. — **OSOBITI DOGAĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELAT. ČETA:**

Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
P 4/VII D[8] **bojnik (Šteger)**
Šteger,[9] v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 25, f. 1, dok. br. 3.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 106, str. 369-371.

[7] O ovoj akciji vidi: Dok. br. 117. i 146.

[8] Primljeno, datum i paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela **Glavnoga** stožera domobranstva.

[9] Rudolf Steger

99

1943, srpanj 4.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o razoružanju domobranske posade u Turopolju

Okružni komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Dana 1. VII na večer naše udarne grupe, vojni bjegunci i partijski radnici razoružali su domobransku posadu u Turopolju, te zapalili pilanu koja je izrađivala šlipere i daske za njemačke barake. Tom prilikom razoružali smo 110 domobrana, 3 oficira, 18 podoficira. Plijen je 110 pušaka, 2 laka bacača mina sa cca 130 mina, 1 puško mitraljez, 1 teški mitraljez, cca 12-15.000 mauzer metaka i nešto drugog ratnog materijala. O ovome smo poslali izvještaj Štabu II op. Zone i tražili jedan bataljon za prebacivanje materijala. Zona će vas o tome još službeno izvjestiti.

Radi nemogućnosti prebacivanja zarobljenih oficira bili smo prisiljeni njih 9 pustiti, dok vam šaljemo natporučnika Mirka Pavlasa i poručnika Đuru Jagera.

Pavlas je prigodom razoružavanja posade, koje je išlo bez metka potegao pištolj na jednog našeg druga. Inače je kako izgleda učestvovao u ustaškim akcijama na Romaniju (?) i neprijateljski je raspoložen prema našoj vojsci. Jager je neki naš daljnji simpatizer i po našem mišljenju bi ga dobro bilo vratiti nazad ukoliko vi mislite da je to zgodno nakon prolaska do vas. Neće mu biti zgorega ako se malo upozna i tamo sa našim snagama. Mi bismo može biti Jagera i pustili, ali je on upoznao neke naše kanale za prebacivanje ljudi pa smo ga prisiljeni slati tamo.

Pavlasa mislimo da ćete moći mijenjati i on je već prema našoj uputi pisao jedno pismo u Zagreb u tome smislu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

4. VII. 1943[1].

1. Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Pokuplje bio Lutvo Ahmetović.

OKKPH POKUPLJE

P O P R A T N I C A

Za oficire domobranstva Đuru Jagera, poručnika i Mirka Pavlasa natporučnika koji su zarobljeni prigodom razoružavanja posade u Turopolju.

Mole se sve vojne vlasti da iste odmah prebace do GS NOV i PO Hrvatske, jer će se isti predložiti za zamjenu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

4. VII. 1943.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/139

100

1943, srpanj 4.

Pismo Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Duki Vasiću i Lutvi Ahmetoviću u kojemu ih obavještava o razbijanju neprijateljske ofenzive, o mobilizaciji u Vivodini, o prerastanju Inicijativnoga okružnog NOO u Okružni NOO, o početku političkoga kursa u vojsci te o drugim pitanjima

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
4. VII. 1943.

DRUGU DUKI I MIŠKU

Jučer je stigao drug Ivica[1] sa dva kurira i to Jurom iz Okića i Jurom iz Kupčine. Dopremili su neki materijal. Poštu koju si poslao primili smo. Otkako si dobio zadnji izvještaj pa do danas situacija se kod nas promjenila. Neprijateljska ofenziva je razbijena uz veliike gubitke po Talijane i ustaše. Imali su oko 400 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubici 15 mrtvih i ranjenih. Dok je trajala ofenziva nije se moglo raditi kao normalno, jer smo stalno bili spremni za uzmak, ali sada se rad nastavlja kao normalno, završili smo Rodoljub,

[1] Ivica Lopaić

koji danas ide dolje u kotareve. Sada se radi prvenstveno na izbornoj kampanji, da bi se izbori proveli što bolje i što prije. Izbori će se moći izvršiti otprilike oko 18. o. mj. U zadnje vrijeme u Vivodini započela je mobilizacija tako da se zadnjih par dana javilo oko 25 omladinaca dobrovoljno, dok ostalim poslat ćemo pozive, jer svi govore da čekaju pozive, pa da će onda ići.

Tim omladincima stavili smo na čelo komandira i komesara i formirali Vivodinsku četu.

Neznam da li ti je poznato da drug Marko[2] odlazi zajedno sa cijelim Štabom II O. Z. Danas idu na put za Z[3]. Možda će se s Tobom negdje i sastati. Prije 3 dana t. j. 1. o. mj. došao je drug Ortega,[4] član CK, mislim da ga poznaješ. Drug je nama rekao da ima zadatak održati politički kurs u vojsci, učvrstiti tamo partijsku organizaciju i srediti prilike.

Rekao je da će i nama pomoći u radu. Ostaje ovdje tri tjedna do mjesec dana najdulje. Pisali smo vam prije nekoliko dana a i svim kotarskim NOO-ima da pošalju tri do četiri dobra čovjeka, antifašista, koji će ući u okružni NOO. Tebi još vjerojatno nije poznato da smo prekrstili Inicijativni Okružni NOO u Okružni NOO a to smo uradili uslijed toga jer je došla direktiva od ZAVNOH-a da više ne postoje inicijativni. Povodom toga pisali smo drugovima drugi puta, da pošalju drugove predviđene za Okružni NOO najkasnije do 10. o. mjeseca pošto do 5. ne bi i onako stigli, jer su kanali bili zatvoreni. Pošto su kanali sada otvoreni moći će do 10. stići. Nastoj i Ti da ih na vrijeme pošalju.

Kako vidiš situacija je otprilike takova, da bi bilo potrebno da Ti dođeš što prije gore, pa ćemo se onda porazgovoriti o svemu što nismo ovdje naveli.

Drugovi iz Pisarovine pisali su da se može dolje kupiti svinje, a koje su i te kako potrebne za naš oslobođeni teritorij, samo im je potreban novac. Stoga im mi šaljemo 100.000 kuna da kupe svinje.
O tome se informiraj i Ti, pa u koliko će se moći dostaviti ih ovamo gore, nastoj da to bude čim prije, a u koliko se ne bi moglo to bez vojske, javite nam pa ćemo poslati vojsku.

Sada je moguće da dođete gore jer neprijateljskih posada nigdje na vašem putu nema. Za Okić ćete dolje doznati. Dolje sada dolazi i Kljuka. Mi se selimo u Kunčane.

Upozorite drugove koji prate materijal za nas da ga putem gotovo polovica nestaje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

---------- **Uz drugarski pozdrav**

[2] Marko Belinić
[3] Zagorje.
[4] Karlo Mrazović, vidi Dok. br. 93.

p s **Gore** navedeni kurs počinje 6. VII. 1943. Mi smo iz našeg komiteta **predvidjeli** druga Naceka.[5]

Ignac, v. r.

Original strojopis
Sign-, AIHRPH, KP-167/138

101

1943, srpanj 4.

Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda domobranskom oficiru s dogovorom za pregovore

Štab Kalničkog Narodno-
Oslobodilačkog partizanskog
Odreda Hrvatske
Op. Broj 346/43
Dne, 4. VII. 43

Gospodine

P O B O Č N I C E![1]

Doznali smo da imadete želju po nekim pitanjima voditi sa našim Odredom pregovore. U kojoj stvari želite pregovarati nije nam doduše poznato, ali u svakom slučaju mi pozdravljamo ovaj Vaš narodni gest, jer time i Vi dokazujete želju da pomognete borbu našeg naroda za njegovu slobodu. Vaša ponuda dolazi u pravo vrijeme, kad fašizam lipše i uzdiše, sjedinjuju se sve rodoljubive snage našeg naroda u borbi za što skoriju pobjedu nad neprijateljima naše domovine — njemačkim fašistima. Poraz fašizma je blizu. Najbolji dokaz zato je to, što je jedan od glavnih začetnika fašizma već pao. Pao je Musolini, a u najskorije vrijeme pasti će i Hitler. Pasti će i Pavelić, koji je Hrvatsku zavio u crno.

[5] Vid Fijan

[1] Riječ je vjerojatno o oficiru koji je u ime pukovnika Ive Babica iz Varaždina stupio u vezu s predstavnicima Kalničkoga NOP odreda.

Mi u posljednje vrijeme stojimo čvrsto povezani sa našim R_{Us} kim, Engleskim i Američkim saveznicima. Engleska nam šalje i p_0. trebnu pomoć u ratnom materijalu.

Dakle vaš priedlog za pregovore mi prihvaćamo. Možemo se sastati u nedelju, dne 8. VII. u 12 sati, u selu Slanje ispred gostione Tkalec. Znakovi raspoznavanja: u lijevoj ruci držati novine »Hrvatski Narod« tako da se vidi naslovna strana ispisana »Hrvatski Narod« u visini grudiju. Mi ćemo pristupiti Vama i pitati Vas: Koliko ima do Ludbrega, Vi odgovarate: Koliko od Zagreba do Varaždina.

Molimo Vas da nam do napred navedenog vremena javite da li se slažete sa datumom i mjestom pregovora, kao i o predmetu o kojem želite pregovarati.

Primite pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Politkomesar
Horvat,[2] v. r

Komadant:
Štrok,[3] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-lO/1258

102

1943, srpanj 4.

Pismo Berislava Božovića šefa sanitetskog odsjeka Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske referentu saniteta Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u kojemu ukazuje na potrebu političkog uzdizanja sanitetske službe

GLAVNI ŠTAB HRVATSKE
Sanitetski Otsjek
L. br.
4. VII 1943.

REFERENTU SANITETA II OPERATIVNE ZONE

Druže Miluniću,[1]

Primio sam tvoj izvještaj kao i izvještaje XIII. Prol. Brigade i izvještaje Žumberačko-Pokupskog Odreda.

[2] Josip Horvat
[3] Izidor Štrok

[1] Josip Milunić

Vidim da se nalazite uvijek u stanju pripravnosti što je od najvećeg značaja za partizansko ratovanje jer ljude drži u stanju stalne budnosti. Kada se ljudi nađu u nekim oslobođenim teritorijalna podaleko od pjesme mitraljeza ima se osjećaj da se raspekmeze.

U izvještajima nemam sto da primijetim, samo bih htio da vam ukažem na to, da se svim silama nastoji što više stručno, a naročito politički izdići sanitetsko osoblje. Poslao sam ti nešto brošura »O dužnostima i radu trupnog saniteta«. Ne znam da li si ih još primio.

Sa produkcijom prvih zavoja nastavljamo. Istina, sa priličnim teškoćama, ali je bolje napraviti išta nego ništa. Osnovali smo još dvije radionice: jednu u Kordunu, a jedna u V Zoni. U jednoj radionici samo, koja je pod našom direktnom kontrolom, postignut je nedeljni kapacitet od 400 prvih zavoja. Sada tkamo i gazu. Istina, zavoji estetski izostaju daleko iza fabričkih itd. ali mogu poslužiti svrsi. Glavno je da su sterilni. Jedinice popunjavamo sa novodošlim liječnicima, ali njima će trebati prilično vremena dok se snađu, tj. dok jedinice budu imale od njih stvarne koristi. Nekih drugih novosti kod nas nema. Uvijek smo u napornom radu. Stanje se sređuje, i ako bi imali mira za jedno mjesec dana, i bolnice i trupni sanitet dostigle bi prilično visok nivo.

... r SMRT FAŠIZMU — SLOBODANARODU!

Drugarski pozdrav

Šef Sanitetskog Otsjeka:
dr. **Božović,** v. r.

■ M. P.[2]

Original, strojopis

Zbornik dokumenata i podataka sanitetske službe u Naio noos o bodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, knj. 5, Beograd 196 . go dok. br. 6, str. 15 — 16.

[2] Okrugli pečat: Glavni štab
Sanitetski odjel

103

1943, srpanj 6
Zrinjski Topolovac

Izvještaj upravitelja Državne mješovite pučke škole u Zrinjskom Topolovcu Kotarskoj oblasti u Bjelovaru o boravku partizana u školi

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRZAVNA MJEŠOVITA PUČKA ŠKOLA
ZRINJSKITOPOLOVAC
Broj: 51, 6. VII. 1943.

Predmet: **Izvještaj o boravku partizana u školi**

KOTARSKOJ OBLASTI
U BJELOVARU

U subotu dne 3. VII, i nedelju dne 4. VII 1943. Kad su partizani nadošli u Zrinjski Topolovac zaposjeli su i u školi obje učionice. Uništili su u njima Poglavnikove zidne slike, iz Knjižnice knjigu Poglavnikovu »Strahote zabluda«. Uzeli uredski materijal. — U učionici načinili zabavu i smjestili krugoval.-

Za dom spreman.

Upravitelj škole:
M. P.[1] **Horvat Krešimir,** v. **r.**

Original, rukopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D5-310.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Državna mješovita pučka škola
Zrinjski Topolovac

1943, srpanj 7.

Okružnica Glavnoga odbora AFŽ Hrvatske okružnim odborima o izborima za odbore AFŽ

GLAVNI ODBOR AFZ HRVATSKE
7. VII. 1943.
Broj 177

Drage drugarice,

da bi rad organizacije AFŽ oživio, da ga postavimo na što čvršće i zdravije temelje, kako bi sve zaključke sa konferencije AFŽ-a za Hrvatsku što bolje i brže sproveli u život, potrebno je da pristupite novim izborima počam od seoskih pa do okružnog odbora AFŽ-a. Izbori novih odbora, koje treba provesti u svim starim organizacijama, o kojima se govori i u direktivnom pismu od 19. V o. g. treba pretresti i utvrditi sa svim ženama, sa svim odborima, sva ona pitanja koja su bila predmetom referata, rezolucije i diskusije na našoj konferenciji.

Jedno od najvažnijih pitanja koje je bilo naročito podcrtano na našoj konferenciji bilo je: na masovnu bazu postaviti rad organizacije AFŽ-a, najtješnije sarađivati sa NOO-ima i USAOJ-em, te prožeti čitavu organizaciju sviješću, da je AFŽ politička borbena organizacija, koja mora biti aktivna u svim političkim zbivanjima i zadatcima, počevši od pomoći vojsci, borbe za žetvu i raskrinkavanje četnika, ustaša te izdajničkog vodstva HSS-a, te voditi nemilosrdnu i bezpoštednu borbu protiv okupatora i svih njegovih slugu. Zato i ove izbore trebate postaviti na masovnu bazu, a na njima mora doći do izražaja demokratsko načelo organizacije, t. j. da žene biraju same slobodno svoja rukovodstva. Na tim izborima moramo čuti riječ mase žena, onih žena, koje su dale bezbroj primjera masovnog heroizma, odanosti borbi i našoj narodnoj vojsci.

Izbore treba u predizbornoj kampanji preko širokih masovnih zborova, preko vašega lista, zidnih novina, pisanjem parola i t. d. sto šire popularizirati i na taj način izvršiti tu stranu rada za izbore. Treba iskoristiti vrijeme prije žetve, da se provede u svim kotarevima biranje odbora od seoskih do kotarskih, a u isto vrijeme da

se izvrši priprema i popularizacija Okružne konferencije, te da se neposredno nakon žetve održi Okružna konferencija, na kojoj će biti izabran Okružni odbor.

Izbore seoskih odbora treba izvršiti na masovnim sastancima žena čitavoga sela, gdje će sve žene birati, učestvovati u diskusiji i pretresti sva pitanja koja danas stoje pred našom organizacijom na pr. pitanje tko se smatra obuhvaćen u AFŽ, odnos seoskih odbora i mase žena, saradnja NOO-a, AFŽ-a, saradnja AFŽ-a i USAOJ-a i t. d. (sva ta pitanja tretira organizacioni referat sa prve konferencije AF2 Hrvatske, koji smo Vam već poslali). Predizborna kampanja masovni sastanci i zborovi treba da budu priprema za izbore. Možete ih iskoristiti i za osnivanje radnih grupa za poljske radove, isto tako popularizirajte i s političke strane njihovu važnost i značenje. Na samim izbornim zborovima treba iznositi rezultate rada tih radnih grupa kao broj i imena žena, koje su novobirane u te radne grupe, broj radnih grupa po svim selima, općinama te rezultate njihovog rada i t. d. Također treba iznositi primjere rada tih grupa po drugim selima, općinama i kotarevima.

Na seoskim izbornim skupštinama treba pripremiti mase žena za izbor općinskih odbora, koji također treba da budu masovni. Na tim skupštinama za izbor općinskih odbora, neće biti moguće da se vodi u takvom obimu kao na seoskim zborovima, ali treba omogućiti što većem broju žena da govori ne samo iz odbora nego i iz mase. Izbori kotarskih odbora izvršiti će se na kotarskim konferencijama. Delegati za te konferencije treba predviditi već na seoskim izbornim zborovima, a birati ih na općinskim. Nakon izvršenih izbora, na konferencijama treba držati masovne kotarske zborove, na kojima će se izbori objasniti i popularizirati među najširim masama žena cijelog kotara.

Svi ti izborni zborovi i konferencije treba da budu svečana manifestacija sviju žena antifašistkinja. Na njima treba da govore i predstavnici svih naših ustanova a po mogućnosti bilo bi dobro izvesti i neki program na kojemu bi sudjelovale same žene svojim pjesmama, kraćim sastavcima i slično. Ako iz dotične općine ili kotara ima žena boraca, bilo bi dobro, da i one istupaju, ako to nije moguće, treba govoriti o njihovom hrabrom držanju, da bi to istovremeno bilo podstrek za stupanje žena i djevojaka u narodnooslobodilačku vojsku. Na svim izborima kao i izbornoj kampaniji Okružni odbor treba imati potpuni pregled a isto tako da ukaže u tom pogledu punu pomoć nižim organizacijama. Na svim seoskim izbornim skupštinama moraju prisustvovati članice kotarskih odbora, na općinskim članice okružnog odbora po mogućnosti iz izvršnog,

a na kotarskim konferencijama obavezno članice iz Okružnog izvrš-

Referate kao i referentice za te zborove treba prije dobro pripremiti, treba na sastancima s njima govoriti i ukazati im konkretno na sva ona pitanja o kojima trebaju da na izbornim skupštinama govore, kako je to već i u ovom direktivnom pismu navedeno. Isto tako da iznose cijeli svoj dosadašnji rad, sve greške kao i uspjehe **koje** su pojedini odbori polučili. Na taj način, drugarice će položiti o cjelom svom dosadašnjem radu računa, ne samo ženama obuhvaćenim u organizaciji AFŽ-a nego i cjelokupnom narodu i vojsci. To je uopće praksa koju treba provoditi ne samo pred izbore i na dan izbora nego i uopće kroz cijelo vrijeme svoga rada. Na gore navedeni način treba izvršiti izbore tamo gdje već postoje naše organizacije od prije, dok u novooslobođenim mjestima gdje su formirani seoski i općinski odbori, ne treba vršiti izbore nego samo kotarske i to na masovnim kotarskim zborovima, na kojima će se izvršiti izbori kotarskih odbora i biranje delegata za Okružnu konferenciju. Napominjemo, da se na izbornim skupštinama biraju samo odbori, a na prvom sastanku tih odbora biraju oni između sebe predsjednicu i tajnicu odbora. Na kotarskim konferencijama biraju se **delegati** za Okružnu konferenciju. Naročito je važno da na te **konferencije** dođu i drugarice iz neoslobođenih gradova. U neoslobođenim krajevima izbori za odbore ne dolaze u obzir već ostaje dosadašnji sistem u pogledu postavljanja odbora AFŽ-a.

Drugarice! Skrećemo vam naročito pažnju na to, da te izbore nije dovoljno pripremiti samo zborovima i popularizacijom preko štampe, pisanjem parola i. t. d. nego vi morate predviditi na svojim sastancima kakovi su svi vaši odbori počam od najnižeg do najvišeg, gdje ima drugarica koje su se u dosadašnjem radu istakle i koje imaju uslove da postanu rukovodioci u svim tim odborima organizacije AFŽ-a. Osobito budite pažljive u tom pogledu što će razni neprijateljski elementi na sve načine nastojati da ometaju izbore, što je najvažnije oni će svim snagama nastojati da u naše odbore proguraju razne ne narodne elemente, čiji bi bio zadatak da slabe i ruše našu organizaciju. Zato već sada dobro pretresite sve odbore i pojedine odbornice, budite budne i pazite da u njima ne sjede već takove nepoželjne i štetne neprijateljski nam nastrojene zene. Bit će i takovih slučajeva, da će i pojedini NOO-i ili njihovi članovi iz neznanja nastojati da nam u odbore uvuku žene koje nam °e odgovaraju. Sve te pokušaje kao i to, da se itko drugi miješa u Pitanja organizacije AFŽ-a, bilo od strane NOO-a omladine ili vojske, treba onemogućiti. Ali zato treba sarađivati i tu saradnju Pravilno shvatiti. U pogledu predizborne kampanje i popularizira-

nja naših izbora pozovite NOO-e, organizaciju USAOJ-a da vam u tom pogledu dadu punu pomoć. Na izborima treba naglasiti da se odbori biraju svakih 6 mjeseci i da će se nakon istečenog roka ponovno birati. Treba prekinuti sa dosadašnjom praksom, da se odbori mijenjaju svaki čas, ili po volji pojedinaca, kako je to bilo do sada, svaka odbornica od najnižeg od najvišeg odbora treba da znade, da nemože svojevoljno istupiti po tim pitanjima. Po tome ćete vidjeti još detaljnije u već spomenutom našom direktivnom pismu od 19. V. o. g. i u organizacionom referatu sa naše konferencije.

Drage drugarice, o toku cijele izborne kampanje kao i samim izborima izvještavajte nas svakih 8 dana i tražite pomoć tamo gdje vi same pojedina pitanja nećete moći riješiti.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Tajnica:[2] Predsjednica:[1]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-1/34

[1] Maca Gržetić
[2] Jela Bićanić

105

1943, srpanj 7.
Zagreb

Obavijest Oružničkoga krilnog zapovjedništva Zagreb Kotarskoj oblasti o preseljenju oružničke postaje Brezovica u Hrvatski Leskovac, zbog čestih napada partizana

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
Z A G R E B
I. Oružničke pukovnije
Broj: 692/taj.
U Zagrebu, dne 7. srpnja 1943.

Predmet: Preseljenje oruž. postaje Brezovica.

KOTARSKOJ OBLASTI
Zagreb

Na oružničku postaju Brezovica izvršeno je nekoliko noćnih napada po jačim skupinama partizana.'Posada je slaba, a nije mogla biti pojačana niti iz krila, niti od posade Zapoviedničtva grada Zagreba. Da bi se izbjeglo neminovno uništenje postaje i državne imovine, oružnička postaja Brezovica preseljena je 4. ov. mj. temeljem ustmenog odobrenja gg. Vel. Župana i kotarskog predstojnika kotar. oblasti Zagreb u Hrvatski Leskovac.

Kako je za ovo potrebito i pismeno odobrenje, molim, da mi se isto naknadno dostavi.

Zapoviednik bojnik
(Većeslav Pergl)
Pergl, v.r.

M. P.[1]

Predmet: isti

Na br. 692 taj. od 7. 7. 43.
Oružn. Kril. zapovjed.
u
Zgbu.

Zaprimni pečat: Kotarska oblast Zagreb, br. taj. 1454, od 12. VII 1943. god.

Na temelj, izvještaja odobravam, da se oružn. postaja iz Brez$_0$ vice preseli u Hrv. Leskovac.

Zgb. 9/VII. 43

Prepisano 12. VII. [2]
Otpravljeno 43. g.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1454/43

106

1943, srpanj 7.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama i kretanju partizana od 3-7. srpnja 1943. godine

TAJNO:

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
V A R A Ž D I N
1. oružničke pukovnije
Broj: 700/Taj.

U Varaždinu, dne 7. srpnja 1943.

PREDMET: Dnevno izvješće, predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIĆTVU ORUŽNIČTVA (J. S.) ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.) SISAK.
ZAPOVJEDNIĆTVU GRADA ZAGREBA ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIĆTVU VARAŽDIN
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE **VARAŽDIN.**
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN.

Temeljem zapoviedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5 siečnja 1943. toč. B. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

[2] Potpis nečitak.

3 VII u 03,30 sati prekinuta je željeznička pruga Varaždin — Koprijavnica između željezničke postaje Čukovec i Rasinja (5 i 9 km jugo - istočno od Ludbrega) u dužini 60 metara. — Isto[ga] dana oprav-ljena je i promet uspostavljen.-

5 VII u 19,00 sati u Ludbreškim vinogradima (3 km južno od **Ludbrega)** ubijen je Dragutin Fizir umirovljeni poštanski nadkon-**trolor 47** godina star, po partizanima, jer je pripadao Ustaškom po-**kretu.** — Isto[ga] dana i u isto vrieme i nedaleko Ludbreških vino-**grada** pojavio se je jedan partizan, koji je sa crvenom zastavom **davao** znakove ostalim partizanima.—

6. VII u 00,30 sati minirana je želez. pruga Varaždin — Koprivnica između želez. postaje Ludbreg i Čukovec (5 km jugo-istočno od Ludbrega) u dužini 30 m. — Opravljena je i promet uspostav-ljen.–Glavnom zapovjedničtvu oružničtva i zapovjedničtvu 1. oružničke pukovnije brzoglasno javljeno.—

6. VII oko 06,00 sati došlo je od Križevaca u Gornju Rijeku (10 km jugo — istočno od Novog Marofa) 3 bataljona partizana,[1] koji imaju 16 jahaćih osedlanih konja, 6 malih konja za nošenje teških strojnica. —U Gor. Rijeku podjelili su se u dvie grupe i otišli i to: Jedna grupa u pravcu sela Visokog (8 km južno od Novog Marofa), a druga grupa u selo Kostanjevec (2 km jugo — zapadno od Gor. Rijeke).—Ova grupa u Kostanjevcu počela se je ukopavati, ali je za sada od toga odustala, još se tamo nalazi. —Sva tri bataljona partizana su neka nova partizanska skupina, koja se do sada nije kretala u Kalniku. — Vjerovatno je jedan dio one najavljene XII Partizanske brigade iz Slavonije, koja bi imala za zadatak zauzeti Ludbreg, Varažd. Toplice i Novi Marof.—

Istog dana ista skupina partizana za vrieme kretanja od Križevaca prema Gornjoj Rijeki minirala je i digla u zrak most na potoku Kamešnica u selu Guščarevcu (6 km sjeverno — zapadno od Križevaca) na cesti Križevci — Gornja Rijeka.—

6. VII u 17,00 sati pojavila se je jedna skupina partizana neutvrđene jačine u selu Ključ — Ljubeščica (4 km sjevero — istočno od Novog Marofa). —Druga skupina, neutvrđene jačine pojavila se je istog dana oko 19,50 sati iznad sela Možđenca (3 km jugo — istočno od Novog Marofa). —Kod te skupine viđeno je više osedla-

[1] Vidi: Dok, br. 200.

nih konja, pa se radi vjerojatno o onoj skupini koja se je toga dana pojavila u Gor. Rijeki.—

Zapovjednik, bojnik-
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1405/43

107

1943, srpanj 8

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu KPH Zagreb o potrebi šire mobilizacije proletarijata u Zagrebu i prikupljanja obavještajnih podataka o kretanju neprijatelja, te o vezama za prebacivanje mobiliziranih kadrova iz Zagreba

Okružni komitet Pokuplje
K. P. H.
8. VII. 1943

Drugarskom
MJESNOM KOMITETU KPH
ZAGREB

Dragi drugovi,

Za kontrolu svih naših veza, te za naše nabavke odredili smo jednog druga, koji će od sada po tim pitanjima stupiti i sa vama u vezu. Na pismima će se potpisivati kao Brzi Susjed,[1] pa molimo da i

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. oružničke pukovnije Varaždin

[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1405, od 8. VII 1943. godine.

[1] Okružni komitet KPH Pokuplje.

vi u koliko imate neka pitanja na nas u stvari nabavaka i veza da to upućujete na tu adresu.

Za potrebe našeg agit-propa trebali bismo nabaviti čim prije je**dan** radio aparat na baterije. Kako su nam momentano neke lampe istrošene to sada nemamo mogućnosti slušanja radija, niti izdava**nia** radio vijesti što je za nas od osobite važnosti. Ako ste u mogućnosti **gledajte da nam čim prije nabavite jedan takav radio i pošaljete istim putem.** Izdatke koje biste imali nadoknadićemo vam odmah.

Za prebacivanje mobiliziranih drugova iz Zgba, mi još uvijek nijesmo sa vama uspostavili dobre kanale, koji bi mogli prihvatiti dnevno više drugova iako na našoj strani za to postoje sve mogućnosti. Od kolike je to važnosti u ovom momentu mislimo da i sami znate. Povedite ponovno agitaciju za prijavljivanje zagrebačkog proletarijata i omladine za našu proletersku brigadu, koja je zadnjih mjesec dana vodila krvave bojeve sa talijanskim okupatorima i ustašama na Zumberku, gdje je zajedno sa našim Odredom razbila daleko nadmoćnije njihove snage nanijevši im teške gubitke.[2] 700 bandita neće više nikada haračiti po našoj zemlji, jer su ih naši junaci u ovim bojevima istrijebili. Broj neprijateljskih razbojnika koji su što lakše što teže ranjeni, nadmašuje sigurno nekoliko puta ove cifre.

Radi toga je potrebno da odmah uputite istim putem jednog vašeg sigurnog druga do našeg druga Nikole,[3] koji će mu obrazložiti naš plan prebacivanja drugova iz Zgba. Ovo vam pišemo sporazumno sa P. H. Ćaće[4] i sa Ćaćom[5] samim, nadajući se da ćete uskoro prema ovome postupiti.

Ponavljamo, daje potrebno slati jednog pouzdanog druga, kako ne bi kasnije nastupile kakove eventualne komplikacije radi provala.

Za potrebe Agit-propa CK nabavljajte hitno štamparsku boju u svim bojama (najviše crnu) i šaljite ovim putem. Nemojte da vam ovaj kanal služi za prebacivanje nekih privatnih stvari (jedan paket je čak imao i neku gitaru za nekoga) i da njima dajete prednost pred štamparskim i sanitetskim materijalom.

Za naš agit-prop bismo trebali jedan precizan fotografski aparat, marke Leica ili slično, pa u koliko imate nekog rodoljuba koji je voljan da ga pokloni, pošaljite nam ga. Inače pristajemo i na to

[2] Riječ je o ofenzivi neprijatelja na oslobođenu teritoriju Žumberka u drugoj polovini lipnja 1943. godine.

[3] Ivan Kožić

[4] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.

[5] CK KP Hrvatske.

da ga mijenjamo za mast, brašno, grah ili koje druge namirnice, ko je bi imenovani mogao preuzeti negdje na Savi uz prisutnost neko? od vaših drugova. U koliko biste to bili u stanju nabaviti onda narn nabavite uzanj i potrebni pribor za slikanje i razvijanje.

U vezi sa nastalim međunarodnim prilikama od nas traži G§ NOV i POH da ga redovito izvještavamo o stanju neprijateljskih garnizona. **Kod toga treba pokupiti podatke: koja je to jedinica, koliko je brojčano jaka, kakovim naoružanjem raspolaže, kakovo je borbeno raspoloženje, od koga je sastavljena (nacionalnost), od kuda je došla, kamo putuje, gdje su joj slagališta municije i ratne spreme i dr.** Od osobite nam je važnosti znati podatke kojim željezničkim prugama prolaze i kada koje i čije trupe, koliko je vlakova **prošlo** tih trupa i ukratno sav vojni promet na prugama. Pošto ste vi u **centru,** Zgbu, mislimo da to za vas neće biti naročiti problem da **ove** podatke pokupite. Osobito nam je važan redoviti pregled stanja **ne**prijateljskih snaga u Zgbu. Podatke o ovome šaljite nam svakih 7 dana redovito i to najbržim putem, da možemo na vrijeme javljati dalje.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
Drugarski komunistički pozdrav

Miško,[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1217

108

1943, srpanj 8.

Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Lutvi Ahmetoviću, sekretaru i Duki Vasiču, članu Okružnoga komiteta o nekim tekućim aktivnostima i školovanju kadrova

OKRUŽNI KOMITET K. P. H.
P o k u p l j e 8. VII.1943.

Dragi drugovi,

Drug Ortega' održava već dva dana viši partijski kurs, a trajaće petnaest dana. Na kursu su šestorica iz Brigade, četvorica iz Odreda i Nacek[2] i Ivica.[3] Kurs se održava u štabu Brigade.

[6] Lutvo Ahmetović

[1] Karlo Mrazović
[2] Ignac Pipić
[3] Ivica Lopaić

Ja sam sada sam ovdje, pa vi nastojte odmah da idete gore. Sada možete nesmetano putovati. Neprijatelj jedino izlazi iz Gorinje i Novih Sela u patrolu prema Grabaru i od Draganića prema Krašiću° Drugih promjena nema.

Posudio sam od Boce[4] kobilu kako bi mogao sve obilaziti. Rad se odvija, ali teško je uklanjati one stare navike i običaje odjednom. Općinski Kom. malo pomalo radi, imaju volju za rad, ali to vam je još mlado po partijnosti te se vrlo teško snalaze u radu.

Danas izdajemo proglase za selske izborne povjerenike. Jučer smo održali sastanak Kotarske izborne komisije. Kod Sošica šepa. Oni niti ne dolaze na sastanke, niti rade.

Zatim isto umnažamo priručnik za osnovnu školu za I i II razred. Drug Nacek pak obećao Mati Horvatiću da mu naša tehnika može umnožiti knjižicu o čitanju karata. Ista ima 35 stranica. To nam donekle smeta u radu. Jer opet će Rodoljub kasniti sa izlaženjem.

Odmah ću dati sada umnožiti i Okružnicu.

Drugovi sa sobom povedite one koje ste predvidjeli za Okružni NOO. Također smo vam pisali da pošaljete po trojicu na kurs za minere. Taj kurs počinje 10. kod nas u Žumberku.

Naročitu pažnju skrenuti sakupljanju za našu bolnicu. Ovdje je sada teško, jer je sve iscrpljeno. Ljudi nemaju više ništa. Novo još nije naraslo. Hrana za bolnicu je hitno potrebna i NOO-i odmah neka šalju i prema ovamo, jer bolnici ponestaje hrane. Ima u njoj puno ranjenih.

Nama je potreban radio aparat. Sada više nemamo ništa. Ovo što je bilo raskopano je i ne možemo više izdavati »Radio vijesti«. Ivić[5] pokušava da nešto napravi ali kako izgleda ne uspijeva. Neće napraviti ništa. Držim ukoliko nema tu kakav aparat kod kojeg K. K. najbolje je kupiti drugi, jer same lampe je vrlo teško nabaviti.

Mi imamo stražu od osam partizana. Također imamo i telefon.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski komunistički pozdrav
Benđo,[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/143

[4] Boris Balaš
[5] Dragutin Susović
[6] Stjepan Koren

109

[1943, srpanj 8.]'

Poslanica Božidara Magovca pristašama Hrvatske seljačke stranke s pozivom da se priključe narodnooslobodilačkom pokretu

POSLANICA
Božidara Magovca urednika glavnog glasila Hrvatske seljačke stranke »Seljački Dom« svim poštenim pristašama Hrvatske seljačke stranke

Došavši po milosti Hitlera na vlast u Hrvatskoj Pavelić, nije mogao računati na podršku širokih narodnih slojeva. Ali pošto se vječno ne može vladati pomoću bajuneta i tenkova, on je pokušao da raznim obećanjima i povlasticama predobije za svoju razbojničku politiku služenja krvavog fašizma vođe HSS-a. Ali ti njegovi pokušaji nisu imali željenog uspjeha. Paveliću je pošlo za rukom da dobije samo nekoliko prodanih izdajica, koje očekuje zaslužena narodna kazna za njihovu izdaju, dok je većina uglednih Radićevaca ostala vjerna tradiciji svoga besmrtnog vođe. Najbolji među njima se nalaze u redovima Narodno-oslobodilačke Vojske i mnogi oružjem u ruci brane čast, slobodu i nezavisnost naše domovine. Redovi narodnih boraca popunjavaju se svakog dana novim borcima, članovima HSS-a. Nedavno je na stranu Narodno-Oslobodilačkog Fronta prešao ugledan član vodstva HSS-a, Božidar Magovac[2] glavni urednik glasila Hrvatske Seljačke Stranke »Seljački Dom«.[3] Došav na oslobođeni teritorij on je uputio poslanicu svim jednomišljenicima. Ta poslanica glasi:

»Dvije godine sam proživio u potlačenoj i opljačkanoj domovini. Djeleći s narodom njegove radosti i žalosti, bio sam svjedok junaštva naroda koji se odupire, razbojničkom ustaškom teroru. Bez obzira na kukavnu izdaju onih koji su otišli u službu tuđinskih osvajača. Bez obzira na zabludu uplašenih i nezrelih političara, hrvatski narod je dokazao da on, ne samo odbija ustašku tiraniju nego

[1] Dokument nije datiran. Poslanicu je 8. VII 1943. objavila u svojim emisijama radiostanica »Slobodna Jugoslavija«.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi točan datum dolaska Božidara Magovca na oslobođeni teritorij. Činjenica je daje on prešao na oslobođeni teritorij u toku lipnja 1943, najvjerojatnije oko 19. VI 1943.

[3] »Seljački dom«, glavno glasilo hrvatske seljačke politike; počeo ga je izdavati i uređivati Stjepan Radić. Izlazi od 1906-1941, s prekidom od 1930-1936. Od 15. VII. 1943. izlazi na oslobođenom teritoriju pod uredništvom Božidara Magovca »Slobodni dom«, kao glavno glasilo hrvatske seljačke politike.

već od samog početka pomaže spontanu oružanu borbu protiv ustaša i tuđinskih vlasti. Taj moralni uspjeh potlačenih seljaka bez sumnje je plod Hrvatskog Seljačkog pokreta, naročite djelatnosti našeg besmrtnog vođe Stjepana Radića. Požrtvovna Narodno-oslobodilačka borba Hrvata, Srba i Slovenaca, dostigla je ogromne razmjere i postigla velike uspjehe. Na nama, koji smo ostali na okupiranom teritoriju ležala je sveta dužnost da aktivno pomognemo tu borbu. Svijestan toga odlučio sam otići na oslobođeni teritorij, i sada kada mi se otvorila velika slika moćne organizacije naoružanog naroda, prva misao upućena je onima, koji se u redovima lažnog domobranstva bore protiv svoje vlastite slobode. Taj se zločin ne može oprostiti. Kucnuo je čas, kada svaki pošteni Hrvat mora da se nalazi u redovima istinskog domobranstva u redovima Narodno--Oslobodilačke Vojske. -

Braćo hrvatski seljaci! Vi znate što znači borba za slobodu domovine. Vi dobro razumijete učenje Radića da se narodu nikada ne poklanja sloboda i da je on mora sam izvojštiti. Vi morate voditi borbu nepokolebivo i odlučno te dovesti stvar do pobjedonosnog kraja. Ogromna većina čovječanstva na istoku i zapadu bore se sada sa najvećom i u povijesti najogavnijom tiranijom. Tamo gdje su Sjedinjene Države Amerike gdje su naši saveznici, gdje slobodoljubiva Kina, tamo gdje je naš narod i naša vojska, tamo smo — mi jer je tamo — vi to znate — i jamstvo našeg obstanka, jer se tamo ostvaruju ideali našeg seljačkog pokreta i nade cjelokupnog čovječanstva, tamo je naš hrvatski seljački čovjekoljubivi program.

Živjeli slobodoljubivi Hrvatski, Srpski, Slovenski narodi od Trsta **i Gorice do Vardara i Marice! Živjela slobodoljubiva Hrvatska!** Vjera u **Boga i Seljačka sloga!«**

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, Fond HSS, - 1943

ZAVNOH, Zbornik dokumenata 1943/1, Zagreb 1964, dok. br. 92, str. 265-266.

1 1 0

1943, srpanj 8.

***Naređenje Operativnoga štaba Dvanaeste divizije NOV** Hrvatske **i** Kalničkoga NOP odreda pripadajućim jedinicama za razmještaj i pokret*

OPERATIVNI ŠTAB
ZA XII DIVIZIJU N. O. V. H. i KALNIČKI
N. 0. P. ODRED
O. br 120/1943
Dana 8 jula 1943 u 12 sati.

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE N. O. V. HRVATSKE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOŽE VLAHOVIĆ«
ŠTABU XVIII BRIGADE N. O. V. HRVATSKE
ŠTABU KALNIČKOG N. O. P. ODREDA

Noćas su naše jedinice likvidirale neprijateljsko uporište u **Jal**kovcu.[1] Zaplijenjeno je: 2 topa 100 mm, 6 topova uništeno, 2 teška mitraljeza, oko 140 karabina i ostale ratne spreme. Divizion se predao bez borbe.[2]

Današnjim danom završena je akcija na Jalkovec i jedinice će se povući u baze kako slijedi:

XII Udar. brigada: Drenovac.

Omladinska brigada »Jože Vlahović« u Vojnovec — Vukovec — Gornja Rijeka — Sudovec. Štab brigade nalaziće se u Gor. Rijeki.

XVIII Brigada odmah će prijeći prugu između Križevaca i **Za**greba i rasporediti snage na liniji Kalnik — Glogovnica — Apatovac.[3] Spojiti se sa III Bataljonom Kalničkog odreda koji ima bazu u Ribnjaku.

Kalnički N. O. P. odred u selo Margečan (sekc. Ptuj).

II Bataljon Kalničkog odreda, koji prati zarobljenike, rasporediće se u selima: Kamešnica, Kalnik. Četa istog bataljona koja se jučer otcijepila odmah će se povući u sastav bataljona, koja se sada nalazi u Apatovcu.

[1] Vidi: Dok. br. 112, 113, 117. i 185.
[2] Isto.
[3] Brigada nije uspjela prijeći prugu, jer je ovu neprijatelj blokirao. Ona je na Bilo-gori S°avoniju[S 6] ^ pritiskom daleko nadmoćnijih neprijateljskih snaga povukla se u

9. VII 1943 izvršiće Omladinska brigada »Jože Vlahović« iz svojih sadaani **ih** baza pokret do sela Zajezda (sekcija Ptuj).

XII Udar. brigada i II Bataljon Kalničkog odreda u 14 sati istoga dana, t.j. 9.VII.1943. sa Kozjeg Hrpta, gdje će biti koncentracija k e n u ć e preko Ljubešćice za Margečan (sekc. Ptuj).

Trebavoditi računa da se pred pokret borci dobro odmore i ishrane. Ishranu organizovati u selima gdje su jedinice smještene; koliko su ista siromašna, onda izvršiti sakupljanje hrane po okolnim selima postojećih baza.

0peratívni štab[4] nalaziće se do pokreta i za vrijeme pokreta sa XII Udarnom brigadom, a po dolasku u nove baze u selu Margečen. **Sve** jedinice po svom smještaju u novim bazama neka pošalju izvještaj **o** smještaju i događajima na njihovom sektoru.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan **Cvetković,** v. r.

Zamjenik komandanta:
Mil. Stanivuković,[5] v. **r.**

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 892, f. 1, dok. br. 14

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 22, str. 78-81.

111

1943, srpanj 8.
Zagreb

Okružnica Velike župe Prigorje kotarskim oblastima o potrebi držanja seoskih noćnih straža zbog mjera sigurnosti

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA PRIGORJE

- T - Broj : 605/1943.— Zagreb, 8. srpnja1943.—

PREDMET: Sigurnost na području Velike župe Prigorje Zagreb — potrebne mjere držanjem seoskih noćnih straža.—

KOTARSKOJ OBLASTI 1-7.
na ruke gosp. kotarskog predstojnika

Velika župa Prigorje dne 26. ožujka 1943. — T — Broj 605/1943. izdala je nalog za držanje seoskih noćnih straža.

[4] O sastavu Operativnog štaba, vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 99.
[5] Milan Stanivuković

Na upit jedne kotarske oblasti da li se imadu seoske noćne **straže** i dalje držati nakon odredbe od 3. srpnja o. g. — T — broj 1689. D V. 1943. a u smislu koje je Velika župa odredila izvršiti popis **svih** osoba sa oružjem na području, upozoravaju se gg. kotarski **predstojnici** da se seoske noćne straže imadu i nadalje držati pa će se **sa** istima raspoložiti preko oružničtva kada će se odrediti službu **i** onim osobama na području koje imadu oružje.

Osobe sa oružjem upotriebiti će se za držanje zasjeda a prema tomu odrediti će se potrebnu službu na stanovitim mjestima gdje je to potrebno seoskim noćnim stražama.

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
(Dr. Lamešić)
Lamešić,[1] v.r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1446/43

[1] Marko Lamešić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska,
Velika župa Prigorje Zagreb
[3] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, broj t. 1446/43, od 9. VII 1943. godine.

112

1943, srpanj 8
Varaždin

Izvještaj ***Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na »Topnički sklop« u Jalkovcu***

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V. T. 79/43. Varaždin, dne 8. VII.1943.

Predmet: Napadaj partizana na »Topnički Sklop« u Jalkovcu

GLAVNO RAVATEUSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH ZGB.
VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
OPUNOMOĆENI MINISTAR PRI PREDSJEDNIĆTVU VLADE
DR. MLADEN LORKOVIĆ ZAGREB

Sinoć u 24 sata jača grupa partizana 300 — 500 osoba' došla je u Jalkovec 2 (dva) kim jugo-zapadno od Varaždina. U Jalkovcu je već nekoliko mjeseci smješten tzv. »Topnički sklop«, koji je stajao pod zapovjedničtvom bojnika Varde Demetra (Mite), vjerojatno bivšeg pravoslavca sin Simeona Varde iz Karlovca (Jagićeva 8). Bojnik Varda stajao je u vezi sa partizanima, što je dokazano naknadnim saslušanjima domobran[skih] osoba, a koji se zapisnici nalaze kod zap. mjesta Varaždin.—

Još u 22,20 sati primio je podpisani obavjest, da se od sela Lužan glavnom cestom prema Varaždinu kreće jaka kolona partizana — pošto je Lužan udaljen od Varaždina 7 kim, a od želj. postaje Turčin tek 2 kim, to je podpisani predmjevao, da će uslieditі napad na Turčin i smjesta obaviestio zapovjednika mjesta sa upozorenjem, da se partizani približavaju, da treba iz Jalkovca poslati osiguranje u Turčin — dobio sam odgovor, da se pomoć u Turčin ne može poslati ali, da je cjelokupna posada stavljena u strogo pripremno stanje i Topničkom sklopu određeno, da priredi topove, koji će u slučaju napada na Turčin otvarati vatru na želj, postaju: ».....jer konačno je svejedno, da li tu stanicu zapale partizani, ili je sruše topovi« to mi je doslovno rečeno i time sam se zadovoljio.—

[1] Vidi: Dok. br. 113, 117. i 185.

Oko 23 sata čula se daleka paljba i detonacija — vršio se napad na Ludbreg — veze potrgane!

Kada je zap. mjesta izdao nalog za strogu pripravnost nalazio se bojnik Varda u Varaždinu u gostioni »Poslončec« saznavši o čemu se radi zahtjevao je žurno od nadkonobara 2 dopisnice, koje je napisao i to:

1) Na Simenon Varda, Karlovac, Jagićeva 8

2) August Gliha, Zagreb, Palmotićeva 45/11 iz kojih je vidljivo da se Varda oprašta od njih (priepis se prilaže pod./.) i da je unapred imao dogovaranu izdaju, jer on nije nikako imao kao dom časnik ići na položaj !

Nakon svega pomenutog Varda je otišao u Jalkovec, te sa biv. časnicima satnikom Habdijom i nadporučnikom Megličićem pokupio sve stražare sa stražarskih mjesta i odveo ih u nastanbu — ujedno je rekao, da će biti samo djelomično pripravnost i poslao dio momčadi spavati. Poslije kratkog vremena izišao je Varda iz logora i uveo partizane u logor, sam razporedio partizanske straže razoružavši domobrane i nastalo je haračenje po logoru. Sobom su odveli 3 (tri) topa, a 6 topova su uništili razornim sredstvima i natovarili i poveli sa sobom oko 50 kola municije i raznog tvoriva, te odjeće i hrane 22 kola, te 2 teške strojnice. Preostatak municije i hrane zapalili su zajedno sa zgradom i uputili se u pravcu Poljane odnosno Turčina. —

Sa Vardom su dobrovoljno otišli:

1.) Habdija Mirko — satnik

2.) Megličić Ivan — nadporučnik

Prisiljeni su na odlazak:

1.) Satnik Rukavina i

2.) Slobođani Vladimir satnik i 80 domobrana! Iz blagajne su odnieli oko 5.000,00 Kuna.—

Dok se sve ovo odigravalo u Jalkovcu nije se u Varaždinu ništa znalo. —

Na detonacije koje su se čule oko 24 sata (kada su razbijeni topovi) upitao je podpisani brzoglasom nadzornog častnika i dobio odgovor da to naši topovi iz Jalkovca pucaju na željez. postaju u Turčinu! Međutim požar je djelovao i oko 2.30 počela je topovska municija (koje je bilo 2 vagona) detonirati granatu za granatom — čitavi grad i daleka okolica bili su u neopisivom uzbuđenju i neizvjesnosti — dalje od Biškupca nije se mogla prići, jer su krhotine granata letjele na sve strane.—

Požar je malo jenjao pred zoru, te je u 5 sati podpisani sa odjelom red. straže i vatrogascima prvi prispio na lice mjesta.

Kotarskom predstojniku izdan je nalog, da sačini saslušanje sa **kolnim** seljacima i onima, koji su bili na marofu prisutni.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
(Krunoslav Batušić)
Batušić, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1413/43

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin
[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1413, od 10. V. 1943. godine.

113

1943, srpanj 8
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na »Topnički sklop« u Jalkovcu i napadu na Novi Marof i Varaždinske Toplice

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIĆTVO **TAJNO**
V A R A Ž D I N
1. oružničke pukovnije
Broj: 704/Taj.
U Varaždinu, dne 8. srpnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J. S.) ZAGREB.
ZAPOVJEDNIĆTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.) SISAK.
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5. siečnja 1943. toč. B. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

7. VII u 23,45 sati zapovjednik topničkih sklopa u Varaždinu bojnik Varda Demetar sa satnikom Habdijom Mirkom, nadporučnikom Megličić Ivanom i biv. častnikom Margić Slavkom doveli su jednu jaku skupinu partizana[1] u selo Jalkovec (3 km južno od Varaždina), te posadu Topničkih sklopa oko 80 domobrana razoružali i ostavili. — Preko 50 kola odjevnog tvoriva i obuće partizani su odpeljali u pravcu Varažd. Toplica. —Dva brdska topa su odvukli u pravcu sela Bela na rijeci »Bednji« (18 km jugo — zapadno od Varaždina). — Šest topova su uništili. — U skladištu bilo je preko dva vagona topničkog streljiva, što nisu od streljiva mogli odvući, uništili su paljenjem skladišta. —

Zelez. pruga Varaždin — Novi Marof i Varaždin — Ludbreg na više mjesta razorena, saobraćaj obustavljen.—

[1] Vidi: Dok. br. 112, 117. i 185.

Želez straža od 15 domobrana u Varažd. Toplicama (8 km južno od Varaždina) iste noći po partizanima razoružana i odvedena. —

Mjesto Novi Marof i Varažd. Toplice po jakim partizanskim skupinama obkoljena. —Na Varažd. Toplice partizani pucaju iz teskog bacača mina od pravca sela Hrastovec. —

Jačina partizana računa se na oko 2.000.

Zapovjednik, bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]_____

Original, strojopis
Sign, AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1408/43

114

1943, srpanj 8.
Kapela

Zahtjev Općinskoga poglavarstva mjesta Kapela Kotarskoj oblasti Bjelovar za preseljenje općine u Bjelovar

Općinsko poglavarstvo Kapela
Broj Poslovno 1943 Kapela 8. srpnja1943

Predmet: Kapela općina preselenje u grad Bjelovar

KOTARSKOJ OBLASTI
Bjelovar

Po gornjem predmetu čast je ovoj općini podnijeti slijedeće:

Ova općina zapaljena je već 4 puta po partizanima, te tom prilikom uništene sve knjige koje su se nalazile kod općine, kao i arhivar.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Oružničko krilno zapovjedničtvo
1. oružničke pukovnije Varaždin

[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1408. od 9. VII. 1943. godine.

Kako je ovoj općini više nemoguć rad u sjedištu iste t. j. u mj$_e$ stu Kapela, a to iz razloga jer prieti ponovno uništenje, nakon što će se knjige osnovati, molimo, da se dozvoli ovoj općini svoje sje dište preseliti u grad Bjelovar.

Stanbene prostorije za stanovanje odnosno smještaj uredovni-
ca pronaći će ova općina sama, i o tome obavjestiti gornji naslov

Sa strane ove općine umoljava se za ZURNO riešenje po ovom predmetu.

Za dom spremni!

Blagajnik
... v. r.[1]

Donačelnik
Milković, v. r.

9. VII 1943.
11897 Hit.

Predmet: Bjelovar, dne 9. srpnja1943.

Kapela općina-preselenje u grad Bjelovar.

VELIKA ŽUPA BILOGORA
Bjelovar.

Predlaže se daljnje uredovanje.

Za Dom-spremni!

Kotarski predstojnik:
(Kolesar)
Kolesar, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAB Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D5-311.

[1] Potpis nečitak.
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Bjelovar
[3] Zaprimni pečat Velike župe Bilogora, Bjelovar, taj. br. 21815, od 12. VII 1943. godine.

115

1943, srpanj 9.

Izvještaj ***Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sastanku na kojemu je razmotrena politička situacija i organizacijsko stanje Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, te druga pitanja***

KOTARSKI komitet komunističke partije hrvatske
SAMOBOR

OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H. POKUPLJE

Dana 9./VII. 1943. održan je sastanak K. K. na kojem su prisustvovala 6 članova K. K. i 1 član O. K. na kojem bio dnevni red slijedeći:

1) POLITIČKA SITUACIJA
2) IZVJEŠTAJ O ORGANIZACIONOM RADU PARTIJE I VAN PARTIJE
3) O. N. O. O.-i
4) ŽETVA
5) MOBILIZACIJA
6) AKCIJE
7) ODRŽAVANJE VEZA
8) AGIT. - PROP, i DOPISI
9) OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA
10) RAZNO

1. Politička situacija:

U našem kotaru nije se promijenila naročito u velikoj mjeri, ali ipak se osjetilo da se nešto promijenilo naročito u onim općinama u koje još nismo mi prodrli sa našom agitacijom i propagandom. Tamo se osjeća dosta veliko djelovanje H. S. S.-a, a isto se osjeća nešto i u ovim općinama u koje smo mi već prodrli samo ne u tako velikoj mjeri. Neki mačekovci šire glasine da će biti naskoro neka promjena, da dok na istoku traje tako dugo zatišje, s druge strane nekoji govore da ima izgleda da će se rat produžiti uslijed toga što je zatišje tj. da je to neko špekuliranje od Rusije, Engleske i Amerike. Neki pojedinci predstavnici bivše Hrvatske seljačke stranke kad dođu s nama u razgovor pretvaraju se i govore da se oni čisto slažu sa našom borbom ali da njima nije jasno zašto mi usmeno i pismeno tučemo protiv Mačeka, da oni uvijek još nisu u njemu opazili ne-

ke naročite pogreške i da ako je on ranije nešto načinio što nije poslije narodu odgovaralo, da vjerojatno on drugačije nije mogao, da za ono što je on napravio da su to zahtijevale ondašnje prilike. U Sv. Nedjelji se je opazilo jednog mačekovca koji otvoreno kad vidi naše kurire govori pred više ljudi pazi. .. pazi . . . ono ide partizanski kurir, a to je bivši načelnik općine Sv. Nedelja, Jurinec, bivši predsjednik općinske organizacije H. S. S.-a, vjerojatno je da i ovi drugi nisu bolji kao što je Fabijan Lenard, bivši narodni zastupnik kotara Samobor, i neki Gabriša iz Strmca. U samoj samoborskoj općini ima takovih u većem broju koji istovremeno surađuju javno sa ustašama kao što je to Levin, bivši tajnik kotarske organizacije
H. S. S.-a. Dakle opazilo se kod naših ljudi u nekojim mjestima, da su ipak razgovarali sa tim mačekovcima kad oni u razgovoru s nama postavljaju takva pitanja kao i ti predstavnici bivšeg H. S. S.-a. Opazilo se to da taj H. S. S. ima u našem kotaru dosta veliki utjecaj, dok je narod mnogo slabiji nego je bio prije par mjeseci. Što se tiče ustaša nema nekih naročitih promjena za koje mi bi znali, oni još uvijek se služe po običaju sa onom lažnom propagandom, kako su tu i tamo uništili partizane.

2. Izvještaj o organizacionom radu Partije i van Partije:

U općini Sv. Martin postoji jedna jedinica od 3 člana, 2 kandidata, 1 N. O. O., 1 skojevski aktiv, 4 odbora A. F. Ž, 3 U. S. A. O. J-a. Partijska jedinica održava redovito sastanke. Obnovila je taj N. O. O. kojemu je dala zadatak da sakuplja za našu vojsku sve što god treba na primjer: hranu, obuću, odjeću, novac, da pravi u selu red i da izgrađuje druge koji bi mogli ući u N. O. O., da populariziraju našu borbu te šire usmeno i putem naših novina agit. prop.

Skojevski aktiv održava redovito sastanke sa sobom i održava sastanke sa U. S. A. O. J-em. Radi najviše po vezi, ide u akcije, svlači domobrane i piše po državnim zgradama parole. U. S. A. O. J. radi najviše po obavještajnoj službi i po vezi. Neki idu u akcije. A. F. Z. radi po sakupljanju novca, hrane, po agit. prop., prodire u nova sela održava se s njima sastanke. Istovremeno one održavaju sa ostalima sastanke.

U opć. Sv. Nedjelji postoji 1 jedinica od 3 člana, 2 kandidata, 1 opć. N. O. O., 3 seoska N. O. O., 1 odbor A. F. Ž-a, 3 U. S. A. O. J.-a Ta jedinica nije održala u redovito vrijeme sastanak. Vele da zbog toga što je ubijen drug iz te jedinice. Ona radi po vezi, održava sastanke sa odborima i omladinom, sakuplja sanitetski materijal. N. O. O. i prvo opć. se ne sastaju redovito, a seoski isto tako nisu se sastali samo zato što nismo posvetili dovoljno pažnje na njih. Skojevski aktiv se je raspršio. 2 su uhapšena i tako sada ne postoji; jedino

U. S. A. O. J. postoji, koji ne radi. U koliko bi omladina mogla raditi, omladini smo isto premalo posvetili pažnje. A. F. Ž. radi po vezi, sakuplja prilog za našu vojsku i t. d.

U opć. Stupnik postoji 1 jedinica od 3 člana, 4 kandidata. 4 N. 0. 0., 2 skojevska aktiva, 1 odbor U. S. A. 0. J.-a, 2 odbora A. F. Z. Ta jedinica se redovito sastaje, održava veze i sastanke sa odborima, sakuplja prilog za partiju. Odbori se redovito sastaju, rade po vezi, sakupljaju [za] N. O. V. Skojevci se ne sastaju redovito, isto tako i USAOJ. Rade nešto po sakupljanju novca i hrane, te kojekakve sitne stvari. Žene isto sakupljaju novac, veš, te nešto živežnih namirnica. Održavaju redovito sastanke objašnjavaju našu N. O. B.

Dakle Stupnik opć. broji 7 sela, organizaciono obuhvaćeno 5, opć. Sv. Martin broji 15 sela, obuhvaćeno dva organizaciono dok materijal čita 5 sela. Opć. Sv. Nedjelja broji 11 sela, organizaciono obuhvaćeno 7 dok su 4 neobuhvaćena. Dakle kotar Samobor ima 7 opć., samo smo obuhvatili 3 organizaciono, dok smo u ove prodrli samo sa materijalom tako da pojedinci čitaju naš materijal.

3. O. N. O. O.

O njemu smo razgovarali da trebamo mi iz našega kotara pronaći nekoliko ljudi koji bi ušli u taj odbor, međutim smo zaključili da ćemo poslati jednog druga iz Sv. Nedjelje, člana seoskog odbora. Ujedno je bio i u odboru H. S. S., još čak i danas H. S. S.-ovci njega simpatišu i misle da je on na njihovoj strani pa smo zato i njega predložili dok za sada više nismo imali u prijedlogu.

4. ŽETVA

Što se tiče žetve, smo razgovarali kako se moramo sada najviše pozabaviti tim, kako će narod spremiti svoje žito da mu ga ne bi neprijatelj oduzeo, kako treba na to budno paziti, kako treba narod organizirati da bude sve jedine misli bar u tom pogledu. U koliko smo opazili na narodu da se s tim našim programom i slaže. U opć. Sv. Martinu su svi vlasnici dreševa dosada vršili za novce i to od metra 150 kuna, a u Sv. Nedjelji su uzimali žito 10%, a u Stupniku su uzimali isto žito 7%, međutim 3 za sebe, 4 za državu, ali za sve točno još neznamo koliko baš uzimaju. To ćemo vam poslati u dopisu, samo vam možemo još to naglasiti, da su počeli braniti u opć. **FSv.** Martinu da ne smiju vršiti već da moraju svoje vršalice voziti

Kalinovicu i Sv. Nedjelju, da će tamo si narod izvršiti gdje će moći biti kod njih vojska. Kažu da to zato, što su opazili da u opć. Sv. Martin voze ljudi vršiti iz drugih opć. pa čak i kotara. Ljudi većinom govore da budu rade mlatili doma nego da voze tamo.

5. MOBILIZACIJA

Mobilizirali smo u mjesecu lipnju 11 ljudi. 1 ostao na terenu, lo otišlo u vojsku. Mobilizaciju vršimo putem objašnjavanja akcije.

6. AKCIJE

Svučeno je 16 domobrana. Time je dobiven plijen: 11 pari cipela 5 pari čizama, 16 hlača, 12 bluza, 2 šatorska krila, 1 šinjel, 1 puška, 1 nož, 30 kom. municije, 1 ruksak, 2 torbice, 2 opasača, 6 platnenih remena, 1 porcija, 1 čutura, 1 gas-maska, 1 nepremočivi papir za zemunicu, 8 ljetnih majica, 3 gaće i 3 para čarapa. Od toga je dano Minerskoj grupi 2 para čizama, 1 hlače, 1 bluza. Drugovima koji **su** išli u partizane: 1 čizme, 2 para cipela, 1 hlače. Drugovima iz O. K. 3 para čarapa, 3 majice, nepromočivi papir, 1 bluzu i jedne gaće. U **akciji** su zapljenjene i 2 krave. 1 je poslana **na oslobođeni teritorij** u **Žumberak u O. K. Krava je od nas** poslana po vezi a 1 je ostala ovdje kod nas jer nije mogla hodati, pa smo ju zaključili ubiti i prodati i novac uzeti kao partijski prilog i poslati je u O. K. Izvršena je akcija i na pruzi između HORVATI — ZDENČINE. Izbačeno je 12 m pruge pod škarpu, porezano je 26 bandera i pokidane su žice, i pisane su po državnim zgradama i bunkerima kraj pruge naše parole. Na pruzi akcije, i pisane parole, je izvršeno 22. lipnja na dan dvogodišnjice kad je napadnut bratski Sovjetski Savez.

7. ODRŽAVANJE VEZA

Veze za sada funkcioniraju dobro, imamo vezu na sve strane, održavamo je dvaput tjedno.

8. AGIT. PROP. I DOPISI

Agit. i prop, širimo usmeno, pismeno, putem naših novina, radio vijesti sa objašnjavanjem i tumačenjem ciljeva naše borbe, te populariziramo našu narodnu vlast, naše političko predstavništvo Z. A. V. N. O. H.-a. Dopise smo slabo do sada pisali, ali sad smo zaključili da ćemo pojačati tu dopisničku službu. Sa agit. prop, smo obuhvatili 3-4 opć. dok i u ovim drugim opć. hoće da čitaju naš propagandni materijal.

9. OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA

Po obavještajnoj službi su nas drugovi kritikovali, da slabo obavještavamo drugove koji se nalaze u borbi pa smo zaključili da će od sada svakih 7 dana izvještavati sve i o svemu i zato smo zadužili jednog člana K. K. i to druga Šimuna.[1]

[1] Stjepan Kos

10. RAZNO

Pod razno smo razgovarali o našim nedostacima, i malo kritike, o nabavci raznih stvari u materijalu ili u životinjama, svinja i **pa blaga-**

S. F. S. N. Uz drugarski pozdrav

Laci,[2] v. r.

Original*, *strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/144

116

1943 srpanj 9.

Članak dra Pavla Gregorića, tajnika ZAVNOH-a, o novim zadacima narodnooslobodilačkih odbora

POJAČAJMO RAD NARODNO-OSLOBODILAČKIH ODBORA[1]

Danas, kada je već znatan dio Hrvatske oslobođen od okupatora i ustaša, imaju NOO-i sve veću važnost kao organi demokratske narodne vlasti. Oni moraju danas vršiti sve poslove koji se tiču organiziranja javnog života naroda: upravu, zdravstvo, socijalnu skrb, prosvjetu itd. a djelomično i sudsku vlast.

Samo je po sebi razumljivo, da nije lako voditi ovakve poslove, pogotovo kad se ima u vidu da te poslove obavljaju — seljaci koji su do sada u većini slučajeva rukovali plugom i motikom. To je razlog da se u našim NOO-ima poslovi često ne obavljaju onom brzinom koja se traži. Na nama je da se priučimo tom novom poslu upravljanja narodnim životom i da sve greške u našem radu što prije ispravimo.

Za razliku od prijašnjeg protunarodnog aparata vlasti, koji se sastojao od narodu nametnutih državnih činovnika, kojima je na pomoć stajala žandarmerija, policija, vojska i druge ustanove — naša narodna vlast oslanja se u svom radu na široke narodne mase koje su ju izabrale. Praktično se to provodi tako, da NOO-i stalno

[2] Dragutin Pipić

[1] Prijepis članka iz »Vjesnika«, br. 11/1943.

surađuju s narodom, da stalno polažu računa o svom radu, da stoje pod stalnom kontrolom naroda koji ih je izabrao.

Jedna od najvećih pomoći NOO-ima u njihovom radu jesu masovne antifašističke organizacije, koje svojom suradnjom omogućuju provođenje svih potrebnih mjera i rješavanje svih zadataka. I baš u tom pogledu mnogi NOO-i često griješe, jer njihovi članovi ne umiju uspostaviti pravilan, drugarski kontakt s tim organizacijama Cesto se dešava, da NOO-i naređuju odborima AFŽ ili odborima USAOH na svom području, zaboravljajući da su te organizacije samostalne organizacije i da se naređenjima ne može određivati način suradnje s njima. Sve ove greške proizlaze iz nepravilnog razumijevanja uloge tih masovnih organizacija. Uspostavljanje pravilnog, drugarskog kontakta s tim organizacijama omogućit će NOO-ima da hiljade žena i djevojaka, hiljade omladinaca uklope u aktivni rad u svim oblastima narodnog života. Sudjelovanje članova tih masovnih antifašističkih organizacija u raznim komisijama, izvršavanje raznih kolektivnih radova, obavještavanje NOO-a o radu narodnih neprijatelja među stanovništvom, neposredni politički utjecaj na stanovništvo putem agitacije i propagande — povezat će NOO-e sa širokim narodnim masama. Na taj će se način privući narodne mase na sudjelovanje u vršenju narodne vlasti.

NOO-i su danas prava demokratska narodna vlast, birana od većine naroda. Taj demokratizam mora prožimati sve naše ustanove.
I u tom pogledu često griješe drugovi u NOO-ima. Da bi narod osjetio da su ti odbori zaista njegova vlast, potrebno je — osim predanog rada i savjesnog izvršavanja svih zadataka — da članovi odbora u saobraćaju prema pojedincima iz naroda budu susretljivi i obazrivi. Narod mora osjetiti da vlast koju je on birao kao svoju vlast, imade razumijevanje za njegove potrebe, da NOO-i zaista štite interese naroda.

Ali u isto vrijeme NOO-i moraju si stvoriti autoritet, moraju predstavljati takvu vlast, čije će odredbe dobrovoljno izvršavati svi bez razlike. Taj autoritet, taj ugled steći će oni samo predanim, požrtvovnim i poštenim radom kao i odlučnošću u sprovođenju svih mjera, koje se ukažu potrebnim u toku njihovog rada.

Danas, kada je slom fašizma očit, postaje značaj NOO-a kao političkih tijela osobito važan. U tom je pogledu većina naših NOO-a uradila vrlo malo. Malo imade odbora koji predstavljaju u svom području političko središte što bi oni zapravo trebali biti. Ne zaboravimo da baš danas neprijatelji naroda, iz svih logora, ruju po našim selima i napinju sve sile da oslabe našu narodno-oslobodilačku borbu. Zato je sveta dužnost NOO-a da budno paze na svaki korak neprijatelja, da smjesta u korijenu spriječe svaku protunarod-

nu ra botu agenata londonske jugoslavenske »vlade« i emisara reakcionarnog vodstva HSS, a isto tako propagandu agenata okupatora. I u tom radu treba da se NOO-i oslone u prvom redu na masovne antifašističke organizacije.

To je samo jedan dio političkog rada NOO-a. Oni su nosioci i organizatori narodno-oslobodilačke borbe u svom području, predstavnici bratstva i jedinstva hrvatskog i srpskog naroda. Zato je potrebno da oni povedu živu propagandu među stanovništvom za aktivno sudjelovanje u narodno-oslobodilačkoj borbi, da posvete maksimum truda provođenju masovne mobilizacije Hrvata i Srba kao i nacionalnih manjina u Hrvatskoj u redove naše NOV. To je moguće postići jedino živim radom među narodnim masama stalnom propagandom, širenjem naše štampe, zajedničkim čitanjem raznih članaka na narodnim skupovima i vršenjem stalnog političkog utjecaja na one dijelove našeg naroda koji stoje još po strani Narodno-oslobodilačke borbe, kao i razbijanjem utjecaja protunarodne propagande.

NOO-i na neoslobođenom području, gdje oni u većini slučajeva rade ilegalno, imadu iste zadaće, ali se moraju u svom radu prilagoditi specijalnim uvjetima, u kojima se nalaze. I oni moraju biti u prvom redu politički činilac koji utječe na svoju okolinu, vrši propagandu za narodno-oslobodilačku borbu protiv utjecaja narodnih neprijatelja, vrši mobilizaciju širokih narodnih slojeva u NO Frontu, organizira prebacivanja dobrovoljaca u NOV, prebacuje lijekove i ostali materijal potreban za našu vojsku.

NOO-i na oslobođenom teritoriju moraju uspostaviti usku suradnju sa odborima na neoslobođenom teritoriju — gdje to dolazi u obzir — i svestrano ih pomoći u njihovom radu.

Jedan od isto tako važnih zadataka NOO-a jeste čišćenje svojih redova od štetočinskih elemenata. Događalo se, da su se u naše organe vlasti uvukli tipovi sa zadaćama da razbijaju našu NO Frontu. Članovi NOO-a zajedno sa masovnim antifašističkim organizacijama, zajedno s čitavim narodom trebaju budno paziti na sastav NOO-a i da ih čiste od takvih protunarodnih elemenata.

Osnivanjem Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske, NOO-i su dobili ogromnu pomoć u svom radu. ZAVNOH se konstituirao kao najviše političko predstavništvo u Hrvatskoj, ono svojim savjetima pomaže NOO-e, usklađuje njihov rad na području čitave Hrvatske. Narodno-oslobodilački odbori trebaju da podupiru ZAVNOH u provođenju svih teških zadataka i da točnim izvršenjem uputa, koje im on daje i inicijativom u svom radu pomognu u što skorije vrijeme mobilizirati sve poštene rodo-

ljube u Hrvatskoj u narodno-oslobodilačku borbu i tako ubrzati pobjedonosni svršetak narodno-oslobodilačkog rata.

Pavle Gregorić

Zbornik ZAVNOH-a, 1943/1, Zagreb, 1964, str. 267-269, dok. br 93

117

1943, srpanj 9.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu partizana na Jalkovec i završetku ofenzive na Moslavačkoj gori

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 190
(po podatcima primljenim 9. VII. 1943 godine od 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Varaždina: O napadu na Jalkovec[1] (Dnevno izvješće br. 189) dosadanjim izviđanjem utvrđeno je, da su nastambe stožera i stožerne bitnice I. top. sklopa predate partizanima izdajstvom **za**povjednika I. top. sklopa bojnika Varde. — Tom prigodom partizani (oko 200) zarobili su 5 častnika i oko 60 domobrana i odvukli 2 brdske haubce sa 16 konja i streljivom, a opljačkali skladište opreme i blagajnu sklopa. — Nastanbena baraka i šupa, sa 4 haubice i streljivom su izgorili, a na 2 haubicama oštećene su cievi.

Partizani su se sa plienom potom povukli preko s. Črešnjevo (8 km j. z. od Varaždina) i Margečan (12 km j. z. od Varaždina) u Ivanšćicu pl. Kod s. Margečan bili su uzpješno tučeni našim krilašem, te su obje haubice bile ostavljene na putu.

Podr. Jastrebarskog: Noću 7/8. VII. kod s. Plešivica (6 km s. od Jastrebarskog) partizani su napali 1 ustašku sat.[2] Iz Samobora i Jastrebarskog je upućena pomoć.

8. VII. iz šume Bukovje (8 km j. od Samobora — nema na karti) partizani su odveli 1 šumara i učiteljicu sa nekoliko učenica u smjeru Sv. Jane (6.5 km s. z. od Jastrebarskog).

[1] Vidi: Dok. br. 112, 113. i 185.
[2] Napadali su dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i jedan bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda. Vidi: Dok. br. 143.

Podr. Vel. Gorice: Noću 8/9. VII. 4 km j. izt. od Vel. Gorice (14 km j. i z t . o d **Zagreba)** naišao je teretni vlak na minu.[3] Stroj je oštećen.

Podr. Moslavine: 6. VII. uz slab dodir sa neprijateljem završeno je čišćenje Moslavačke Pi.[4] 1 partizanska skupina[5] sa područja s. z. od Banove Jaruge prebacila se prema jugu.

prema izvješću 1. gor. div. Moslavački part, odred u jačini oko 500 **partizana** koji se je prigodom posljednjeg podhvata probio, nalazi se u s. V. Svinjičko i Kostrinja (17 i 11 km z. od Kutine).

Podr. Daruvara: Noću 7/8. i 8/9. VII. partizani su izvršili nekoliko vatrenih prepada na postave oko Daruvara i Grubišnog Polja.[6] Gubitaka nije bilo.

Prema izvješću 1. gor. div., XVII i XXI. part, brigada[7] probila se je 7. VII. preko s. Španovica (14 km j. izt. od Daruvara) u smjeru s. Buč (19 km j. izt. od Daruvara).

Podr. Novske: Noću 6/7. VII. 3 km izt. od Novske naišao je transportni vlak na minu. Stroj je izkliznuo.

Podr. Podravine: Prema izvješću II. dom. zbora jače part, snage ugrožavaju gospodarska dobra na području Suhomlaka (10 km s. od s. Čačinci)...«

ZA TOČNOST:
Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov,[9] v. r.

» . . . Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić,[8] v. r.

M. P.'°«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 25, f. 1, dok. br. 8

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 122, str. 404-06

[3] Prugu je minirala Treća četa Drugoga diverzantskog bataljona Hrvatske. Vidi: Dok. br. 261.

[4] Vidi: Dok. br. 146.

[5] Moslavački NOP odred. Vidi: Dok. br. 117. i 146.

[6] Prepade vjerojatno izvršili dijelovi Sedamnaeste NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 39.

[7] Riječ je o Prvome i Trećemu bataljonu Sedamnaeste NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18. dok. br. 39.

* Ivan Prpić

' Fedor Dragojlov

[10] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

118

1943, srpanj 9.
Zagreb

Okružnica Velike župe Prigorje općinskim poglavarstvima i kotarskim oblasitma na području župe o slanju vojnih odreda za osiguranje žetve te o obavezi općine da opskrbi odrede živežnim namirnicama

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE
— T — Broj 1434/1943.— Zagreb, dne 9. srpnja 1943.—

PREDMET: Žetve osiguranje — obskrba straža.—

OBĆINSKOM POGLAVARSTVU 1-46.-

Povodom predstojeće žetve i vršitbe u pojedinim krajevima, a po već sada primljenim podatcima, bit će potrebno izaslati oružničtvo odnosno vojne odrede za osiguranje žetve i vršitbe.—

Za obskrbu oružničtva i vojnih jedinica u predmetu brinuti će područna općinska poglavarstva na čijem području će biti potrebno držanje predmetnih odreda.—

Zapovjednici odreda ni pojedini pripadnici odreda ne smiju obilaziti sela ni gospodarstva radi obskrbe odreda, već će za obskrbu brinuti područno općinsko poglavarstvo na taj način da će zapovjednik odreda naznačiti općinskom poglavarstvu koliko hrane, povrća, mesa i t. d. treba za svoj odred, naznačivši i broj pripadnika, a općinsko poglavarstvo doznačiti će zatraženu količinu živežnih namirnica uz određenu maksimalnu cienu odnosnih živežnih namirnica. —

Zapovjednik odreda zatražiti će od područnog općinskog poglavarstva onu količinu živežnih namirnica, kolika tom odredu po postojećim propisima pripada.—

Traženje živežnih namirnica, predavanje i primanje istih vršit će se uz pismene potvrde odreda odnosno općinskog poglavarstva. —

Svaki drugi postupak u pogledu obskrbe predmetnih odreda može dovesti do zloporabe i negodovanja pučanstva, a mjesto održavanja reda i mira i osiguranja žetve i vršitbe do protivnog razpoloženja. —

Protiv svakog prekršitelja u predmetu postupati će se najstrože po postojećim propisima.—

Odmah putem kotarske oblasti potvrditi primitak ovog razpisa."

ZA DOM SPREMNI!

VELIKIŽUPAN:
(M. P.) **Dr. Lamešić,**[1] v. r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA PRIGORJE

— T — Broj 1434/1943.— Zagreb, 9. srpnja 1943. —

KOTARSKOJ OBLASTI 1-7.-
na ruke gosp. kotarskog predstojnika

Dostavlja se pozivom na znanje i postupak. — Provađanja u predmetu nadzirati prilikom obilazka područja. —0 svakom prekršaju najžurnije sa svim podatcima izviestiti. —

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
M **p** [2] **Dr Lamešić,** v. r.
(Dr. Lamešić)

[3]nakon uzetog znanja
a. a.
Zgb. 15/VII-43.
___v. r.[4]

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1496/43

[1] Marko Lamešić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje
Zagreb
[3] Dalji tekst dopisan rukom.
[4] Potpis nečitak.
[5] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 1496, od 14. VII. 1943. godine.

119

1943, srpanj 9.
Vrapče

Izvještaj Općinskog poglavarstva Vrapče Kotarskoj oblasti Zagreb o odvođenju obitelji Juraja Draušnika u logor

Općinsko poglavarstvo Vrapče.

Broj 6247/43 Vrapče, dne 9. VII. 1943

Predmet: Draušnik Juraja obitelji smještanje u logor.

KOTARSKOJ OBLASTI
Zagreb

Naslov se znanja radi izvješćuje, da je jučer dne 8. VII o. g. **po** redarstvenim organima pol. odsjek u Zagbu odpremljena supruga Draušnik Juraja, sa dvoje male djece —

Prema raspisu Ministarstva unutarnjih poslova glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagbu od 22. V. 1943. br. 81366/43 imovina predana je na čuvanje i pažnju učitelju Ivi Majanoviću.

Za dom spremni.

Načelnik: Margalić
Margalić, v. r.

M. P.[1]

Bilježnik: Vidović
Vidović, v. r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OB LAST-ZAGREB
Primljeno dne 13. VII. 1943.
T.1461/43 I.

Predmet: isti
Na br. 6247 od 9. 7. 43.
Općini
Vrapče.

Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo Vrapče

[2]**Na** gornji izvještaj predložite ovamo točne podatke o nekretnina i pokretninama gore navedenih, kako bi se mogla izreći odluka o zapljeni ove imovine.

prepisano 26. VII Zgb. 23/7. 43.

Otpravljeno 43. g. v. r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 99, taj. br. 1461/43

120

1943, srpanj 10.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka na kojemu su razmatrani politička situacija na terenu, organizacijska pitanja te problemi mobilizacije

K. K. VELIKA GORICA 10./.VII.43.

Komunističke partije Hrvatske

OKRUŽNOM KOMITETU »POKUPLJE

KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE.-

Kotarski komitet Velike Gorice, održao je sastanak 1. srpnja 1943. g., kojemu su prisustvovali svi članovi komiteta. Na sastanku pretresana su sva aktuelna pitanja i o kojima su ujedno donijeti zaključci. —o sastanku i problemima koji su na njemu pretresani, kao i o zaključcima, koji su na njemu donijeti, podnosi se Okružnom komitetu slijedeći

IZVJEŠTAJ

1. Vanjsko-politička situacija.— Kao najnoviji događaj u vanjskoj politici zapažena je promjena t. zv. »Jugoslavenske vlade« u Londonu. Očekivao se je doduše sasvim drugi sastav vlade s obzi-

[2] Dalji tekst dopisan rukom.
[3] Potpis nečitak.

rom na to što su saveznici svoje pojmove u novije vrijeme donekle rasčistili i izgledalo je, da će doći do mnogo čvršćeg stava, stava u borbi protiv fašizma. Pošto su Englezi dozvolili sastav takove vlade u Londonu, može se zaključiti, da i sama Engleska vlada vodi i dalje svoju poznatu politiku. —

Primilo bi se sa simpatijama, da se sa tom novom vladom u Londonu dogodi isto, što se je dogodilo prije izvjesnog vremena **i** sa Poljskom vladom, koja je vodila sličnu politiku.—

2. Unutarnja politička situacija. U našem kotaru, pitanje Mačekovaca smatra se najaktuelnijim političkim pitanjem, te se o njima kao takovima vodi strogo računa. Pokazalo se je u zadnje vrijeme da neki od njih traže vezu za suradnju, kao n. pr. Juraj Medarić i Cundeković. Nismo uspjeli doći u bit njihovih organizacija, ili nešto takovoga u ozbiljnijem smislu i nepostoji.—

3. Organizaciono pitanje Komunističke Partije. Nastoji se popularizirati svugdje K. P. —Opažaju se u vanpartijskim organizacijama pojedinci, koji bi mogli biti dobri komunisti, te će ih se povremeno, već prema njihovoj zrelosti uvlačiti u kandidatske grupe i u samu K. partiju.—

4. Narodno-oslobodilački odbori. —Rad sa Narodno-oslobodilačkim odborima bio je prilično uspješan. Formirani su u zadnje vrijeme 4 općinska Narodno-oslobodilačka odbora. Za kratko vrijeme biti će formirani općinski Narodno-oslobodilački odbori i u ostale 3 općine.

Formiran je također uži kotarski Narodno-oslobodilački odbor od 11 članova. Od tih 11 članova su i 2 drugarice. Zapaža se aktivnost kotarskog Narodno-oslobodilačkog odbora, te su već prvi uspjesi postignuti —

5. Antifašistički front žena. — Postoje velike mogućnosti za rad sa ženama ali se nažalost tome problemu nije posvetilo dovoljno pažnje. Dolazile su povremeno drugarice u kotar, da rade sa ženama ali mi od naše strane nije im se išlo dovoljno u susret. Drug Vinko,[1] koji je zadužen po pitanju žena, nije ništa poduzeo, da drugaricama izlazi u susret i da s njima organizira ozbiljniji rad.—

6. Organizaciono pitanje S. K. O. J-a i U. S. A. O. J-a. Kotarsko rukovodstvo S. K. O. J.-a, zadnja 2 svoja sastanka, održali su sami, i nije im prisustvovao nitko od kotarskog komiteta, što bi bilo bezuvjetno potrebno. Oni nisu izvršili svoju dužnost, da pošalju izvještaje o radu. —

[1] Vinko Klenović

7. Mobilizacija za Narodnu **vojsku.** **—Svi oni koji su bili najsvjesniji i najpošteniji u kotaru, nalaze se već u redovima Narodno-oslobodilačke vojske. Djelomično su otišli u našu vojsku i oni, kojima je prijetila opasnost da će biti istrebljeni i pozatvarani od strane ustaške i okupatorske bande.—**

Najbolji način za mobilizaciju, biti će za sada izazivanjem reakcija time, da se narod vodi u manie i sve veće akcije.—

Kotarski komitet poradio je svim silama, da se sada prikupi u toku žetve što veća količina žitarica za Narodno-oslobodilačku vojsku.—

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

K. K. Velika Gorica:
(Mato)
Mato,[2] v. **r.**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/145

121

1943, srpanj 10.

Izvještaj Inicijativnoga odbora AFŽ za okrug Pokuplje Glavnome odboru AFŽ Hrvatske o radu kotarskih i općinskih odbora AFŽ

Inicijativni Odbor A. F. Ž
za Okrug Pokuplje

Glavnom Odboru A. F. Ž. za Hrvatsku

Drage drugarice, primili smo materijal sa prve konferencije A. F. Ž. za Hrvatsku. I **to:**

I) **Referat o političkim zadatcima A. F. Ž. u Hrvatskoj**
II) **Referat o razvoju A. F. Ž. u Hrvatskoj i njenim zadacima.**
III) **Rezoluciju sa konferencije A. F. Ž. u Hrvatskoj.**

Raduje nas da ste nam poslali referate jer će nam mnogo koristiti u radu. Mi ćemo postupiti prema Vašim uputama.

[2] Mato Kumic

Naš rad od kako smo vam poslali zadnji izvještaj sastojao se u slijedećem:

I) Kotar Žumberak: **Pomažemo u radu novo formiranom odboru IK AFŽ[1] koji se još pravo ne snalazi u radu, što je i razumljivo kod svakog početka. Kurs nam je mnogo koristio. Dvije drugarice koje su svršile kurs a sada su kao odbornice u IKOAFŽ-pokazale su se veoma aktivne prilikom posljednje ustaško-talijanske ofanzive,. Njihovom zaslugom pa i ostalih drugarica sakupljeno je i skuhano kao i odnešeno na položaje mnogo hrane za naše borce.**

Odašiljanje hrane za vojsku sproveli smo na slijedeći način Za laganjem naše organizacije za održanjem jednog zajedničkog sas tanka opć. NOO, opć. AFŽ i opć. USAOJ, sastanak je bio održan. Na sastanku su se raspravile materijalne mogućnosti svakog sela. Prema tim mogućnostima slala su pojedina sela hranu u Odred odakle se raspoređivala vojsci na položaje. Jedan nedostatak je bio u tome da nismo pozvali predstavnike vojske. I ako je vojska bila obaviještena da će dobiti određenu hranu, nije ipak bila pravovremeno, pa je slala u neka sela vojnike na hranu, uslijed toga je došlo malo do zabune. Ovakve nedostatke ćemo nastojati u buduće da otklonimo. U općini Sošice i Vivodini trebao je biti održan isto takav sastanak^ ali drugarice i drugovi nisu shvatili dobro upute, pa ovakav zajednički sastanak nije održan. Određena količina hrane se je ipak redovito slala. Mislimo da je bolji način bio sakupljanje hrane u opć. Radatović, jer su se tamo donijeli zaključci prema mogućnostima svakog sela, a o tim mogućnostima raspravljao je i NOO kao i masovne organizacije. Žene su vrlo živo diskutirale o svemu. U opć. Radatović je samo 23, 24, 25. VI sakupljeno: 435 kg kruha, 49 kg krumpira, 37 1/2 kg graha, 5 1/2 kg tijesta, 3 1/2 kg luka, 1 1/2 kg bijelog brašna, 7 kg kukuruznog brašna, 20 jaja, 18 1 i 1/2 vina. Osim toga mnoga sela su kuhala kod kuće hranu. Žene su se pokazale vrlo aktivne i bile su svijesne da se borba vodi za hranu.

Opć. Vivodina je samo 23, 25, 27, 28. VI sakupila za našu vojsku 269 1/2 kg kruha, 50 kg brašna, 186 1/2 kg krumpira, 228 1/2 kg graha, 98 kg suhog voća, 4 1/2 kg masti, 25 kg kiselog kupusa, 20 jaja, 2 rakije, 20 kuna. Osim toga su žene još i kod kuće kuhale za vojsku.

Opć. Sošice je kuhala hranu po kućama i nosila na položaje.

Prilikom ove ofanzive ranjeno je nekoliko civila od avionskih bombi i bacača (nekoliko žena, 2 djeteta). Jednu djevojku su tri Talijana silovali.

Kao nikada do sada narod je bio sav uz NOV. Osjećalo se da je narod i vojska jedna zajednica (ovo se može ustvrditi za Opć. Rada-

[1] Inicijativni kotarski.

tović, polovicu Opć. Sošice i Opć. Vivodinu više od polovine). Mnoga pogažena polja, oranice, izgaženo žito, iščupan krumpir dokazali su narodu ko mu je neprijatelj. Naša vojska izdržala je sve borbe, koje su bile vrlo žestoke. To je diglo još više borbeni duh naroda, nas ie sav narod a naročito žene spreman u opć. Radatović da u slučaju potrebe odu žeti tamo gdje se zato ukaže (prilika) potreba.
politički smo ih spremili za to. Na ovom radimo i u drugim opć. ali
ipak sa nešto manje uspjeha. Spremamo se da žene iz opć. R. odu pomoći žeti žito onim obiteljima čiji su se sinovi zadnjih dana javili kao dobrovoljci u NOV. To će vrlo povoljno djelovati politički jer je opć. R- grko-katolička, a opć. Vivodina katolička po vjeroispovijesti. Mržnja je među njima bila vjekovno raspirivana. Ujedno će nam to pomoći da u opć. V. formiramo što prije radne čete.

Opć. Vivodina se naglo razvija politički i prilazi na našu stranu. To svjedoči 20 dobrovoljaca, koji su se javili u vojsku, a i nagli razvitak AFŽ. U 1 1/2 mj. formirano je 20 odbora AFŽ seoskih i 1
općinski. i • • •

4. VII je održana opć. konferencija AFZ za Vīvodinu na kojoj je
bilo prisutno 60 žena, a bilo bi ih još mnogo više da nije bilo zbora, kojeg su drugovi u zadnji čas zakazali premda su znali da je konferencija već prije određena. Mnoge žene zadržavši se na zboru dugo žurile su se kući. Na konferenciji pored svečanog dijela na kojem su govorili pretstavnici KP, NOV, NOO bio je i radni dio, na kojem je održan politički i organizacioni referat. Govori i referati nisu bili na onoj visini kako bi trebalo da budu. Žene su naročito pokazivale mnogo interesa kada se je govorilo o plaćanju poreza i kada se je govorilo o potlačenom položaju žene za vrijeme Jugoslavije, a naročito kad se je u vezi s tim spomenulo tutorstvo. Žene su govorile. »Nećemo to više! Dolje tutorstvo!«

27. VI u opć. R. AFŽ je organizirao predavanje »Dvije godine borbe SSSR-a protiv fašizma«. Odziv je bio velik. Prisutno je bilo mnogo žena, omladine i ljudi (200). Predavanje je održao drug Marko,[2] komesar zone. Bila su predviđena isto takva predavanja i u opć. Sošice i Vivodini, ali ofanziva nas je u tom omela. Stavili smo si u zadatak da svake nedelje upriličimo po koje političko ili kulturno-prosvjetno predavanje.

20. VI održan je sastanak zdravstvene sekcije. Drug liječnik uputio je u rad i zadatke članove sekcije. Članovi su za svoj rad pokazali veliko interesovanje. U mnogim selima su uspostavljene ambulante, gdje se vrši jedanput nedeljno pregled.

[2] Marko Belinić

U opć. V. ima nadzor nad ambulantom naša odbornica AFŽ po zanimanju babica.

27. VI imao se održati sastanak apotekara, tj. onih koji su određeni za ukazivanje prve pomoći. Ovaj sastanak je bio ometen ofanzivom.

4. VII održan je sastanak dopisničara za opć. R. Na sastanku su ponovno upoznati sa svojim dužnostima. Za sada su članci koje smo dobivali bili slabi.

4. VII održan je zbor u opć. R. na kojem je bilo prisutno oko 500 osoba, među njima i veliki broj žena. Među ostalim govornicima je govorila i opć. O AFZ.

Opć. odbor se je već prilično osamostalio u opć. R. Odbornice održavaju same sastanke po selima. Zene se dobro na te sastanke odazivaju. Baš sam jučer prisustvovala takvom jednom sastanku u selu Pilatovcu. Sasvim dobar govor o predstojećoj žetvi i namjerama okupatora je opć. odbornica održala.

U opć. Sošice još nam je uvijek glavna smetnja za rad opć. odbor koji nikako ne dolazi na sastanke. Već prošli mjesec trebala je biti opć. konf. na kojoj bi one odbornice koje koče rad bile izmijenjene, ali nas je i tu ofanziva omela. Istom za 10 dana ćemo moći da održimo konferenciju. Uticaj ustaša na polovinu opć. S. je vrlo velik, jer ima familija koje su sa ustašama rodbinski povezane. Mnogi i iz straha neće da rade. Tamo ćemo morati stvarati ilegalne odbore.

Po opć. Kalje krstare ustaše, a u nekim selima su stalno. Ipak naše drugarice tamo rade. U zadnje vrijeme formirana su 3 odbora na ilegalan način. Mogućnosti da se žene okupe u AFŽ postoje samo treba uporno raditi.

..... Talijani .....[3] i tamo rade. Uticaj HSS-a je tu najjači. Još do sada ne postoji ni jedan odbor AFŽ.

Još uvijek nam je veza sa neoslobođenim dijelom vrlo slaba, a naročito u prošlom mjesecu, jer je gotovo cijeli mj. bila ofanziva. Radi toga su nam stizali vrlo malo izvještaji. U koliko je moglo biti bolje krivnja je što drugarice još nisu shvatile potrebu slanja redovito izvještaja. U koliko smo ih dobili još oni nisu takvi da bi mogli imati pravu sliku političkog zbivanja i rada naše organizacije. Taj nedostatak ćemo nadam se brzo ukloniti jer smo poslali upute kako treba pisati izvještaje.

[3] Tekst nečitak.

II Kotar **Jaska:** Prema izvještaju drugarice koja tamo radi, raspoloženje žena za NOB je vrlo dobro. Za NOV dale bi sve, ali u org. **neće** da ulaze, ili pak vrlo teško. Org. AFZ postoji samo u 2 sela. Ali **'ma** mogućnosti da se formira u još 2-3 sela. Nekoliko masovnih sastanaka je uspjela da održi, ali u glavnom je razgovarala sa žena**ma** pojedinačno. Neke žene bi htjele da rade ali se boje muževa. Oni su plašljivi pa žene koče u radu. U ovom kotaru ima 6 opć. sa 50 većih sela. U opć. Cvetković i Jaska ima žena koje pomažu NOB., ali **još** nisu org. obuhvaćene. Mogućnosti rada u drugim opć. su daleko **slabije.**

III. Kotar Samobor: U opć. Horvati žene već odavno pomažu **NOV. Iz** te opć. nalazi se u partizanima oko 60 ljudi. Među njima **ima** i par djevojaka. Neke žene njih oko 7 žive ilegalno u tom kota**ru.** 5 ih je svršilo naš kurs i one su ovih dana ušle u KAFZ. U opć. **Horvati** postoje dva odbora AFZ, politički neizgrađena, a organiza**ciono** neučvršćena.

U opć. Sv. Nedelja su zadnje vrijeme bila velika hapšenja, pa je **narod** jako uplašen. Postoji 1 odbor AFZ. Do danas se još nismo sa **tim** postojećim odborom povezali.

U opć. Stupnik postoje 2 seoska odbora. Oni sami sakupljaju hranu, sa ostalim ženama do sada nisu bili povezani.

Politička svijest žene u tom kraju je ipak došla dotle da u ustašama gleda neprijatelja. Uticaj HSS nije tako velik. Narod sa simpatijama gleda na NOB, iako mu ciljevi borbe još nisu jasni. Često misle da je naša borba, borba za komunizam. Mržnja prema gospodi je velika. Narod još ne shvaća da je naša borba i njegova borba. Samo u nekim selima je narod svijesan naše borbe (Horvati).

IV. **Kotar Pisarovina:** Ima 6 opć. Do sada smo prodrli samo u 2 i **to** u opć. Pisarovinu i Pokupsko. U ovim dvima opć. postoje 5 odbo**ra** AFŽ. U opć. Pisarovina održan je zbor 13. VI —na zboru je bilo prisutnih oko 250 ljudi i žena.

V. **Kotar Velika Gorica:** Prodrli smo do sada samo u **1** opć. Ta opć. je već gotovo sva org. obuhvaćena. Postoje odbori u 7 sela. Narod sa simpatijom prati NOB, ali mu ciljevi nisu jasni. Nasjeda neprijateljskoj propagandi da se partizani bore za komunizam.

Drage drugarice, još 3. VII morali smo imati sastanak plenuma okružnog, ali nam je i tu ofanziva omela račune. Tako smo bačeni unatrag za cijelih mjesec dana.

Kurs ćemo otpočeti oko 1. VIII. Dok nam stignu drugarice iz neoslobođenog dijela.

List mislimo najdalje izdati do 4-5 VIII.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

10. VII. 1943. Tajnica:

Stanje A. F. Ž. u Okrugu Pokuplje

Broj odbora, odbornica, članica kao i njihov socijalni sastav:

I) Inicijativni okružni sa 9 odbornica. Uži odbor od 5 članica (2 seljanke, 3 intelektualke) Širi odbor od 4 članice (1 radnica, 2 domaćice).
Pri okružnom su 3 instruktora (1 radnica, 2 domaćice).

II) Kotar Žumberak:
1. IKAFŽ sa 5 odbornica (4 seljanke, 1 radnica, 1 domaćica)
2. 3 općinska odbora
   1 opć. odbor sa 7 odbornica (sve seljanke).
   2 opć. odbor sa 9 odbornica (sve seljanke).
   3 opć. odbor sa 6 odbornica (sve seljanke).
3. 52 seoska odbora sa 155 odbornica (sve seljanke).
4. 400 članica ima cijeli kotar (sve su seljanke).

III) **Kotar Samobor:**
1. IKAFŽ sa 5 članica (sve seljanke).
2. 5 seoskih odbora sa 18 odbornica (sve seljanke). Broj članica nepoznat.

IV) **Kotar Pisarovina:**
5 seoskih odbora (sve seljanke). 18 odbornica (sve seljanke)

V) **Kotar Velika Gorica:**
7 seoskih odbora sa 35 odbornica i sa 154 članica.

VI) **Kotar Jaska:**
2 seoska odbora s 9 odbornica i sa 40 članica (sve seljanke).

Ukupno 77 odbora s 269 odbornica i oko 594 članice (3 instruktora).

Socijalni sastav: 3 intelektualke, 2 radnice, 1 krojačica, 2 domaćice i 261 seljakinja (odbornica). Sve ostale članice su seljakinje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Tajnica[4]:

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-12/1473

[4] Dokument je bez potpisa, u to je vrijeme tajnica IO AFŽ za Pokuplje bila Marija Dorčić-Đerđa.

122

i943, srpanj U-
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stože-oružanih snaga NDH o akcijama Kalničkoga NOP odreda i Dvanaeste SOU brigade na Kalniku

»VEOMA ŽURNO«

ZAPOVJEDNIČTVO I.
DOMOBRANSKOG SBORA
Op. Br. 2184/taj.
U Sisku, dne 11. srpnja 1943 TAJNO!

Predmet: Dnevno izvješće
IDZ. za 11. VII. do 18 sati.—

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA.-
(Operativni odjel)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA.-
(Izvještajni odjel)

Savezno zapovjedi Glstožera Op. Br. 3219/taj. od 9. VII. 1942. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. a. — Kratka ociena situacije:

Bez osobitih promjena.

1. b. — Djelatnost podređenih četa i pojedinosti o neprijatelju:

Operativno područje grada Zagreba:

1. —Prilikom napadaja kod s. Oštrice[1] (2 km. s. od Novog Marofa) na tri njemačka teretna samovoza sa 27 njemačkih vojnika, gubitci: 6 mrtvih, 3 ranjena, 11 nestalih, 7 pobjegli u N. Marof, dva samovoza spaljena.

[1] Napad izvršio Prvi bataljon Dvanaeste NOU brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 86.

2- — 9. VII. o. g. nalazile su veće partizanske skupine[2] kod s. Svibovec (5 km. i. od Varaždinskih Toplica). Noću 9/10. ov mj. ove skupine povukle su se prema s. Ljubešćica (5 km. j. z od Varaždinskih Toplica).

U toku 10. VII. o. g. prebacili su se partizani iz postava oko Novog Marofa (navodno jačina 2000) u prostor potoka Željeznica (14 z. s. z. od Novog Marofa). -

Jedna skupina nalazi se u s. Prigorec[3] (3. i 5. j. j. i. od **Ivan**ca) i druga u s. Ivanečka Željeznica[4] (5-4 km j. i. od Ivanca). -

— **11-** VII. o. g. u 01,30 sati izvršili su partizani **vatreni** prepad na Varaždinske Toplice, koji je odbijen.

4. — 11. VII. o. g. nalazilo se je oko 400-500 partizana,[5] glavnim dielom u dolini r. Bednje i p. Željeznica, a u manjim skupinama u s. Lukavec (6.5 km. i. s. i. od Ivanca), s. Novaki (15 z. s. z. od Varaždina), u s. Prigorec (3.5 km j. j. i. od Ivanca) i jedna u s. Vuglovec (2 km j. z. od Ivanca).

5.-Jedna skupina partizana[6] nalazila se je 11. VII. o. g. u prostoru: Gotalovec-Zajezda-Milen Grad (11, 12.5 i 15 km. z. od Novog Marofa). Nakon bombardiranja toga prostora partizani su se povukli u s. Belec (17.5 z. s. z. od Novog Marofa).-

6. — 11. VII. o. g. u 01,00 sati upala je skupina od 40 partizana u s. M. Čiče (3.5 km i. od V. Gorice). Gubitci: 1 ustaša mrtav, 1 domobran ranjen.

Operativno područje V. gorskog zdruga:

11- VII. o. g. razviđanje dielova V. gorskog zdruga bez događaja.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

10. VII. o. g. u 23.30 sati prilikom razviđanja oklopnog vlaka iz Križevaca, isti je napadnut od partizana i kod s. Donjara (11 km s. i. od Križevaca). Napadaj je odbijen i partizani

[2] Dvanaesta NOU brigada i dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi: Dok. br. 110. i Zbornik VII, tom V, knj. 117, dok. br. 86.

[3] Odnosi se na Kalnički NOP odred. Vidi: Dok. br. 185.

[4] Isto.

[5] Kao bilj. 2.

[6] Odnosi se na Omladinsku NO brigadu »Joža Vlahović«.

razpršeni. Brzoglasni spoj između Križevaca i Koprivnice je prekinut.

1. c../., 2. i 3. Nije bilo

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Lučić)
Lučić, v. r.

P 12/VII D[7]

Original, strojopis
Sign-, AVI I, Fond NDH, kut. 25, f. 1, dok. br. 11.

Zbornik VII, tom V, knj. 17 dok. br. 127, str. 417-418.

123

1943, srpanj 12.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojemu moli da se sekretari kotarskih komiteta koje su poslali na kurs u Vrhovine vrate nakon kursa na istu dužnost

19. VII

Br. 20. C. K. Prema vašoj uputi poslali smo na kurs u Vrhovine 3 naša najbolja rukovodioca sa neoslobođenog dijela našeg okruga, koji su istovremeno i organizacioni sekretari u Pisarovini, Velika Gorica i Samobor.[1] Ovakav izbor smo napravili radi toga što smo mislili da će drugovi i nakon ovoga kursa ostati na terenu kao partijski rukovodioci. Nakon svršenog kursa drugovi su nam donijeli pismo od Ob. otsjeka G. Š. kojim nam se javlja da su imenovani na raspolaganje II. Zoni kao organizatori Ob. Centra. Sporazumno sa št. II. O. Z. koji je upravo prolazio preko neoslobođenog teritorija drug sekretar je ostavio drugove na partijskom radu dotle dok od vas ne dobijemo odgovor. Odlaskom ovih drugova na novu dužnost mi bismo mnogo izgubili i to tim više što su nam mnogi članovi partijske organizacije na okupiranom dijelu našeg okruga, gdje smo uspjeli momentano pokrenuti toliko naroda da se osjeća upravo ustaničko raspoloženje i aktivno stupa u pojedinim krajevima.

[7] Primljeno, datum i paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva.

[1] Riječ je o Tomi Mikuliću, Mati Kumicu i Dragutinu Pipiću.

Onaj drug iz V. Gorice je kandidat za naš O. K. u koji treba ući skorih dana. Predlažemo da se odluka G. Š. izmjeni, a mi da pošaljemo mjesto, ovih drugove, koji nemogu služiti kao rukovodioci, ali bi za ovaj posao bili sposobni ako ne i bolji od gornjih. Čekamo hitan odgovor.

Izvještaj o našem radu zadnjih mjesec dana slijedi posebno.

Poslano 12/VII 43.[3]

O. K. Pokuplje
Miško,[2] v. r. '

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-24/1357

124

1943, srpanj 13.

Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkom značenju izlaženja »Slobodnog doma« koji će pridonijeti daljem procesu previranja unutar HSS

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTUE HRVATSKE

Dne 13. VII. 1943.

POKRAJINSKOM KOMITETU SKOJ-a ZA HRVATSKU

Dragi drugovi,

koncem ovog tjedna izlazi »Slobodni Dom«. »Slobodni Dom« uređuje dugogodišnji urednik Božidar Magovac. Dom će se uređivati u duhu linije narodno-oslobodilačke borbe. Izlaženje Doma je'**od** velike političke važnosti. Dom će u velikoj mjeri doprinijeti izolaciji izdajničkog dijela vodstva HSS-a i mobilizaciji hrvatskih masa. **Izlaženjem Doma dobija narodnooslobodilačka borba važno oružje u borbi protiv glavne opasnosti u Hrvatskoj — izdajničkog dijela vodstva HSS-a, koje je postalo glavno političko uporište okupatora u Hrvatskoj i centar okupljanja svih reakcionarnih i izdajničkih grupa i klika.**

[2] Lutvo Ahmetović
[1] Dopisano rukom.

Osim izdajničke klike u vodstvu HSS-a koja sve više ispoljava svoje protunarodno i izdajničko lice, u HSS-u postoje mnoge struje i grupe koje više ili manje uviđaju štetno i protunarodno djelovanje klike u vodstvu HSS-a. Najbolji i najodlučniji funkcioneri i pristalice HSS-a opredjelili su se i sve se više opredjeluju za narodno-oslobodilačku borbu. Mnogi se funkcioneri i pristalice, koji ne odobravaju protunarodnu rabotu i izdajničke klike u vodstvu HSS-a, još uvijek kolebaju i ako mnogi i mnogi od njih sa simpatijama prate borbu za nacionalno oslobođenje Hrvatske i za narodno-demokratska prava. **Izlaženje Doma pruža mogućnost da se uspješnije i aktivnije zahvati u proces previranja u HSS-u, da se izolira izdajnička klika i postojeće nezadovoljstvo pristalica HSS-a usmjeri u pravcu narodno-oslobodilačke borbe.**

Dom je prvenstveno namijenjen neoslobođenim krajevima Hrvatske u kojima se osjeća djelovanje i uticaj izdajničke klike vodstva HSS-a. Ne smije biti ni jednoga kraja i ni jednog hrvatskog sela u kome se ne bi širio i čitao »Slobodni Dom«. Dom treba raspačavati u prvom redu preko N. O. O.-a a zatim preko antifašističkih organizacija. Da bi Dom prodro u sva hrvatska sela i gradove, potrebno je iskoristiti u tu svrhu poznanstva i veze svih funkcionera i pristalica HSS-a koji se već bore u redovima narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske. Gdje je god moguće, oni treba da budu glavni rasturivači i širitelji »Slobodnog Doma«.

Od neobične je važnosti po narodno-oslobododilačku borbu u Hrvatskoj kako će »Slobodni Dom« biti primljen kod pristalica HSS-a i ostalih hrvatskih masa. Zato Vas molimo, da pomno pratite kako će se Dom primati i kako će se reagirati na njegovo pisanje i da nas o tome što hitnije i što točnije obavještavate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav

Andrija,[1] **v. r.**

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/368

[1] Andrija Hebrang
[2] Okrugli pečat: Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

125

1943, srpanj 13.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Štaba zone u Moslavinu

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N. 0. V. i P. O. HRVATSKE
Broj: 545/43
13 jula 1943

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA N. O. V. i P. O. HRVATSKE[1]

Sa našim štabom stigli smo 12. ov. mj. prema naređenju GŠH na sektor Moslavačkog p.(artizanskog) odreda. Ovdje su trebale stići i neke jedinice iz Slavonije, za koje smo ovdje saznali da su stigle na Kalnik.[2] Mi ćemo srediti prilike u Moslavačkom odredu i krenuti odmah za Kalnik.[3]

Iz Kalnika i Moslavine oduzeto je dosada za Slavonski korpus šest naoružanih bataljona i veliki broj (oko 1.500) mobilisanih boraca iz Zagreba.[4] Time je pokret u Zagorju i Moslavini pretrpio veliki udarac, koji se može povoljno riješiti vraćanjem oduzetih jedinica. Mogućnost razvoja NOB u Moslavini je mnogo lakša nego na Žumberku i prava je šteta što ovdje nemamo bar jedne brigade. Mi ćemo uložiti sve da što prije ovdje formiramo brigadu, a uz nju da bude i mali odred.[5]

Na Kalniku sada postoje 4 bataljona. Čim stignemo, formirat ćemo jednu slabiju brigadu, a jedan bataljon ostaviti dalje u Odredu.[6] Zadaci koji stoje pred nama za Zagorje sigurno su ti poznati i mi ćemo ih sa jedinicama iz Slavonije sigurno i izvršiti. Ne znamo

[1] Komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je tada Ivan Rukavina.

[2] Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske na Kalnik je 5. srpnja 1943. god. stigla Dvanaesta divizija. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok br. 99.

[3] Štab Druge operativne zone stigao je na Kalnik 26. srpnja 1943. god. Vidi: Dok. br. 184.

[4] U prosincu 1942. god. Kalnički NOP odred uputio je u Slavoniju dva bataljona a Moslavački NOP odred jedan bataljon. Ovi su bataljoni ušli u sastav novoformirane Četvrte (Dvanaeste) divizije. Početkom ožujka 1943. god. poslao je Kalnički NOP odred jedan svoj bataljon u sastav Šesnaeste NO brigade Četvrte divizije. Sredinom svibnja iste godine ovi su odredi poslali po jedan bataljon u sastav novoformirane Desete divizije. Vidi: Građa SZH, knj. IV, dok, br. 95, 127. i 143.

[5] Moslavačka NO brigada formirana je 21. rujna 1943. god.

[6] O formiranju ove brigade vidi: Dok. br. 96.

kako dugo će te jedinice ostati pod našim rukovodstvom.[7] O tome
molim te svakako nas obavijesti.

Prije odlaska iz Žumberka imali smo ofanzivu neprijatelja, koju srno sa uspjehom odbili i dobro potukli ustaše i Italijane.[8] Neprijatelj je imao preko 500 mrtvih i ranjenih. XIII Proleterska brigada »Rade Končar« bila je odlična. Na žalost još je uvijek malobrojna jer su radnici iz Zagreba pogrešno upućivani za Moslavinu, a odatle za Slavoniju, pored svih naših nastojanja da ih šalju u Žumberak. Uredili smo stvari da od sada to više ne bude, nego da sve šalju za XIII Prol. brigadu, koja je ostala, prema naređenju GŠH, na Zumberku.

Iz GŠH javljeno nam je da će nas ovdje čekati radio-stanica i da našu ostavimo na Zumberku. Vjerojatno da je ta stanica sa jedinicama koje su otišle za Kalnik. Čim stignemo, javit ćemo se.

Prolazeći kroz Posavinu, hrvatskim selima, 15 — 20 kim od Zagreba, vidjeli smo jedno divno raspoloženje naroda i njegovo učestvovanje u našoj borbi. Kada se Moslavina pojača i naše jedinice stignu do Dugog Sela, uslovi za mobilizaciju, koji su već sada dobri, bit će neiscrpljivi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[9] Belinić, v. r.

V. d. komandanta:
Vlado Matetić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 1

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 35, str. 125-126.

[7] Vidi: Dok. br. 179.
[8] Vidi: Dok. br. 89.
[9] Marko Belinfć

126

1943, srpanj 13.
Dugo Selo

Obavijest Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o zarobljavanju Ivana Žuneca i Mate Grahovca te o napadu partizana na teretni kamion njemačkog poduzeća Goilo

Kotarska oblast Dugo selo
T broj 313 Dugo Selo, dne 13. **VII** 1943

Predmet: Žunec Ivan pokusnik riz. straže iz Dugog Sela po partizanima zarobljen.

1) VELIKA ŽUPA PRIGORJE, *Zagreb*
2.) REDARSTVENA OBLAST *Zagreb*
3) NJEMAČKO MJESTNO ZAPOVJEDNIČTVO, VANJSKI URED ***Nova Gradiška***

Izvješćuje se, da je dne 10. srpnja 1943. u 07.00 sati jedna skupina partizana od 4 osobe obučena u domobransku odoru naoružana sa lakom strojnicom, parabelom, 2 karabina, 4 samokresa i bombama sačekala na cesti Ježevo-Trebovac kod sela Trebovca, obćine Posavski Bregi, kotara Dugo Selo, južno od D. Sela 12 km pokusnika rizničke straže Žunec Ivana i Grahovac Matu iz Dugog Sela, koji su se nalazili u službi u građanskom odielu bez oružja, te ih odveli u selo Trebovac i zatvorili u jednu štalu i čuvali ih do 22 sata, zatim pustili na slobodu bez da su im oduzimali kakve stvari ili zlostavljali.

Žunec Ivan i Grahovac Mato pokusnici rizničke straže izjavljuju, da su dne 10. srpnja 1943. oko 7 sati išli službeno u selo Trebovac, na ulazu u selo Trebovac dočekali su ih 4 partizana i predveli komandiru partizana koji se sa skupinom partizana oko 600 do 700 partizana nalazio u mjestu Trebovcu i koji je bez ikakvog predhodnog izpitivanja naredio da se pritvore, te su se nalazili pritvoreni od 7 do 22 sata zatim su pušćeni na slobodu.

Istoga dana oko 12 sati partizani su u selu Trebovcu na putu zaustavili jedan teretni samovoz Njemačkog preduzeća Goilu, kotara Kutina, koje u Goilu vadi naftu, te putnike koji su se u samovozu od Kutine vozili među kojima je bio jedan kriumčar sa 20 kg masti,

iz **samovoza** skinuli putnike i šofera te putnike zadržali u selu Trebovcu **do** 11- srpnja 1943. 6 sati, zatim putnike i šofera samovoza pu**stili** a samovoz sa mašću odvezli prema šumi Žutica.

Partizani koji su se nalazili u selu Trebovcu pripadnici su Posavske partizanske brigade,[1] koja se kreće po šumi Žutici i Šiškovom te selima područja upravne obćine Posavski Bregi, Oborovo i jugo-istočni dio obćine Dugo Selo.

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik:
(Poljac)
Poljac,[2] v. r.

Kotarska oblast Dugo Selo
T broj 313

Predmet: Žunec Ivan pokusnik riz. straže iz Dugog Sela po partizanima zarobljen.

Dugo Selo, dne 13. VI.1943

1) Kotarska oblast ***Velika Gorica***
2) Kotarska oblast ***Sisak***
3) Kotarska oblast ***Čazma***
4) Kotarska oblast ***Križevci***
5) Kotarska oblast ***sv. Ivan Zelina***
6) Kotarska oblast ***Zagreb.***

Na znanje.

Kotarski predstojnik:
(Poljac)
Poljac, v. r.

M. p 4 M. p.[3]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1497/43

[1] Riječ je o udarnoj grupi s toga područja.
[2] Leopold Poljac
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Dugo Selo
[4] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. 1497, od 14. VII 1943. godine.

127

1943, srpanj 13.
Dugo Selo

Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o napadu partizana na hrvatsko-njemačko vojno povjerenstvo na području općine Lupoglav

Kotarska oblast Dugo Selo
T broj 314 Dugo Selo, dne 13. **VII. 1943.**

Predmet: Lupoglav — napad partizana na hrvatsko-njemačko vojno povjerenstvo.

1) VELIKOJ ŽUPI PRIGORJE ***Zagreb***
2) REDARSTVENA OBLAST ***Zagreb***
3) NJEMAČKO MJESTNO ZAPOVJEDNICTVO, VANJSKI URED
Nova Gradiška

Savezno s brzojavnim izvješćem od 12. o. mj. poslanog Vel. župi Prigorje izvješćuje se, da je dne 12. o. mj. oko 7 sati i 45 min. jedna skupina partizana, njih 100-150 na broju, napala iz zasjede hrv. njemačko vojno povjerenstvo na državnoj cesti Dugo Selo — Ivanić Kloštar na km 434-435, na području obćine Lupoglav, kotara Dugo Selo, a koje povjerenstvo je samovozima išlo u Ivanić Grad radi prisilnog odkupa konja za vojsku. Partizani bili su obučeni u razne domobranske odore, a naoružani su bili lahkim strojnicama, parabelama, karabinima, samokresima i ručnim bombama, a pripadaju prema podatcima dobivenim od Oružničke postaje u Dugom Selu Moslavačkoj partizanskoj brigadi.[1]

Prigodom toga prepada partizani su ubili 3 njemačka vojnika, a 4 njemačka vojnika teže ozliedili. Mrtvi i ranjeni njemački vojnici preveženi su odmah samovozom u Zagreb. Jedan njemački dopukovnik, jedan domobranski dopukovnik, 3 njemačka i 1 domobranski dočastnik su po partizanima zarobljeni i odvedeni, 1 osobni samovoz je zapaljen, dok je jedan teretni samovoz teško oštećen iz pušaka i strojnica, a gume izbodene noževima. — Partizani su odnieli i lahku strojnicu, koju su vojnici imali na teretnom samovozu, kao i 25 miliuna kuna u gotovu novcu, koje je povjerenstvo sobom nosilo.

[1] Riječ je o Moslavačkome NOP odredu.

U pomenutom povjerenstvu nalazio se i konjanički pukovnik Valentović, pročelnik u Ministarstvu oružanih snaga, ali se isti vozio u jednom samovozu u udaljenosti od 500 m. otraga napada, te vidjevši napadaj izmakao je istomu.

Nakon izvršenog napada uputila se na lice mjesta jedna oružnička obhodnja postaje Dugo Selo, te je pretragom šume pored ceste gdje je izvršen napad, zaključila, da su se partizani povukli nakon izvršenog napada u šumu »Črет«, ali pošto je ista velika, a cielo kotarsko područje ima svega 11 oružnika na oružničkoj postaji u Dugom Selu, to se sa strane oružnika nije mogla izvršiti potjera za partizanima.

Potrebno je izaslanje većih vojničkih postrojbi u svrhu potjere.

Izvješćuje se, da ova Kotarska oblast nije bila obavještena ni o prisilnom odkupu konja u Ivanić Gradu, niti o prolazu pomenutog povjerenstva kroz ovo kotarsko područje, a naročito kroz kraj koji je stalno ugrožen od partizana.

Kotarski predstojnik:
(Poljac)
Poljac,[2] v. r.

Kotarska oblast Dugo Selo

T Broj 314 Dugo Selo, dne 13. VII. 1943.

Predmet: Lupoglav, napad partizana na hrvatsko-njemačko vojno povjerenstvo.

1) Kotarska oblast ***Zagreb***
2) Kotarska oblast ***Velika Gorica***
3) Kotarska oblast ***Sisak***
4) Kotarska oblast ***Križevci***
5) Kotarska oblast ***Čazma***
6) Kotarska oblast Sv. ***Ivan Zelina***

Na znanje.

Kotarski predstojnik:
(Poljac)
Poljac,[2] v. r.

M. P.[3]

M. P.[4]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1499/43

[2] Leopold Poljac
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Dugo selo
[4] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 1499, od 14. VII 1943. godine.

128

1943, srpanj 13.
Zlatar

Izvještaj Kotarske oblasti Zlatar Župskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o bombardiranju mjesta Zajezde od strane Nijemaca u kojemu su se naia žili partizani

KOTARSKA OBLAST U ZLATARU

Prs. broj V: 461/1943. — Zlatar, dne 13. srpnja1943.

Predmet: Kretanje partizana.—

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
Varaždin

Savezno sa brzoglasnim izvješćem od 10. i 11. srpnja o. g. u gornjem predmetu podnosi se ovo izvješće:

Dne 12. o. mj. podpisani izašao je na lice mjesta u Zajezdu, te je nakon prikupljenih podataka ustanovljeno, da je jedna veća grupa partizana 10. o. mj. u 5 sati ujutro došla u Zajezdu, gdje su uglavnom tražili hranu, dok, kroz to vrijeme nisu dirali nikoga.—

Oko 12 sati u podne nadošli su njemački bombaši, koji su bombardirali mjesto Zajezdu, ali partizani su se prije toga povukli iz samog mjesta u okolicu. —Nakon bombardiranja, partizani su napali rudnik »Budinčina« u mjestu Zajezdi, koji je vlasničtvo Udruženih rudnika i talionica d.d. Zagreb, te nakon što su pokupili sve živežne namirnice, posve su uništili sve naprave u rudniku.—

Od 10 na 11. srpnja opljačkali su do temelja dvorac bar. Dr. Tinti-Halper Aleksandra i medu ostalim odveli su sa njegovog dobra 8 junica, 1 par volova, dvoje junadi, 8 kom. tovljenih svinja. —Iz dvorca su odnieli također u glavnom svu posteljinu, kožu od stolica, kao i razne druge predmete od velike vriednosti. —

Nakon prvog bombardiranja, povukla se glavnina u pravcu Ivančice odnosno Belskog dola, izjavivši da dolaze, da ne bi opet stradalo nevino pučanstvo.—

Prilikom bombardiranja mjesta Zajezda podpuno je uništena nova pučka škola, dok je stara teško oštećena, kao i okolne gospodar. zgrade, koje pripadaju župnom dvoru. —Tom prilikom je pogi-

nulo troje djece, koja su se sakrila u žito, kao i jedna žena, dok je druga teško ranjena i na samrti.-

Ustanovljeno, da su poginula četiri partizana, i to od strojnice, a koji su se sakrili u polju. Isti su od partizana pokopani na mjestnom groblju.

prema izjavama mještana, partizani su sa sobom vodili tri civil-**na lica,** navodno preobučene ustaše, koje su u vinogradu kod Kunića **ubili i** tamo pokopali.-

Narod iz Zajezde i okolnih sela pobjegao je iz straha u šumu, te su **poduzeti** koraci, da se vrate u svoje domove.—

Prema dobivenim podacima, partizani su namjeravali navaliti na **Budinšćinu,** ali su na molbu župnika u Zajezdi od toga odusta-**li.-**

Naoružani su sa puškama, strojnicama, a opažen je i jedan ba-čač mina, za kojega imadu prema izjavama oko 100 mina.—

Koliko je bilo partizana, nije se moglo točno ustanoviti, ali pre-**ma izjavama** mještana, moglo ih je biti oko 2.000 do 2.500.—

Partizani su svi mladi ljudi, između 20 i 30 godina, a kako se vidi **iz** predočenih propustnica, koje su izdavali, da su iz »zagrebačke **omladinske** brigade«[1] a zapovjednik im je mladić oko 22 godine star, **visok,** a po izgledu i ponašanju student.—

Od bombardiranja oštećena je župna crkva, a naročito krov i prozori. —

Partizani su izjavili, da oni nisu komunisti, nego samo nezado-**voljnici** sadašnjeg stanja.—

Kod mještana u Zajezdi raspitivali su se za prilike u Zlataru, ko-**liko** imade vojske odnosno ustaša, to vjerojatno radi napada, o če-**mu je** bila pravovremeno izvješćena kotarska oblast, te su poduzeta **sve** mjere, da se napad odbije.—

Partizani su bili obučeni u domobranske uniforme, na koji-ma su imali znak, srpa i čekića, te peterokrake zvijezde, a nešto ih je bilo u civilnom odijelu. Među njima zapaženo je oko 20 žena.—

Prema izjavama nekih mještana među partizanima, bilo je na-vodno padobranaca Engleza i Kanađana. —

Dne 11. o. mj. u tri sata po podne ponovno je bilo bombardira-no mjesto Zajezda i okolna sela.: Zajec, Škrapec, Fulir i Jambrečić, te prema izjavama tamošnjih stanovnika imade žrtava među pu-čanstvom, i dosta razruženih kuća. Točni podatci dostaviti će se na-knadno, kao i počinjena šteta od bombardiranja.—

Moli se naslov, da poduzme žurne korake kod mjerodavnih, da se obustavi bombardiranje, jer od toga u glavnom strada civilno

[1] Odnosi se na Šesnaestu omladinsku brigadu »Joža Vlahović«.

pučanstvo i njihova imovina, dok su se partizani na vrieme povukli iz mjesta, koja su bombardirana.—

Poslije bombardiranja, partizani se vraćaju i govore narodu »Sada vidite, da mi vama nikakove štete na nanašamo, već vaši saveznici Njemci, a poslije će to prebaciti na nas«.

Nakon prikupljenih svih podataka podnieti će se obširno izvješće.—

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
(Šok, v. r.)

Kotarska oblast u Zlataru

Prs. broj: 461/1943— **Zlatar, dne 13. srpnja 1943.**

Predmet: Kretanje partizana —

VELIKOJ ZUPI ZAGORJE
Varaždin

S molbom radi znanja.—

Za Dom Spremni!

Kotarski predstojnik
M. P.[2] (Šok)
Šok, v. r.

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VZZZ, kut. 2202, taj. br. 1430/43

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Zlatar

[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1430, od 14. VII 1943. godine.

129

1943, srpanj 14.
Zagreb

Iz Izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu Dvanaeste NOU brigade na Lepoglavu o završetku ustaško-domobranske akcije na Bilo-goru

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 195
(po podatcima primljenim 14. VII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja:

Noću 12/13. VII. partizani su napali Lepoglavu[1] i 13. VII. u 8 sati zauzeli mjesto te oslobodili sve kažnjenike (oko 800). Navodno se oko 300 kažnjenika pridružilo partizanima.

Istodobno sa napadajem na Lepoglavu, partizani su napali i selo Ivanec.[2] Za sudbinu 42 oružnika se još nezna. 13. VII. naše čete sa iztoka ušle su u Ivanec.

Iste noći partizani su napali oruž. postaju Bednja[3] (4 km s. z. od Lepoglave). Oružnici su pod borbom napustili postaju. 5 oružnika sa oružjem se uspjelo povući, dok se za sudbinu 11 oružnika još nezna.

13. VII. preko cielog dana zrakoplovstvo je djelovalo na području Lepoglave, napadajući pljačkaše kod Lepoglave i jednu skupinu od oko 400 partizana[4] na raskrsnici puteva kod Sv. Jelene-(4 km s. od Lepoglave) te ovu velikim dielom pobilo.

Noć 13/14. VII. prošla je u miru.

Radi uzpostavljanja spoja, popravke pruge i ceste te dotura hrane, koturaška polubojna sa oklopnim dielovima i oklopnim vlakom krenula je jutros iz Tužna (9 km j. z. od Varaždina) prema Ivancu. Iz Krapine upućeni su dielovi naših snaga prema Lepoglavi, a naše cete u Ivanecu nisu do sada mogle nastupiti na zapad, pošto su tamo vezani od jačih partizanskih snaga.[5] Zrakoplovstvo upućeno je

[1] Vidi: Dok. br. 185.
[2] Napao je Kalnički NOP odred. Vidi: Dok. br. 185.
[3] Ovo je uporište napao Prvi bataljon Dvanaeste NOU brigade. Vidi: Dok. br. 200.
[4] Četvrti bataljon Dvanaeste NOU brigade.
[5] Odnosi se na Kalnički NOP odred.

da podpomaže naše snage u Ivancu i da ih obskrbi streljivom. — jelovi njemačkih četa sa granica upućeni su prema s. Pleš (7 km s. z od Lepoglave). —Oko 10 sati pukovnik Peričić sa oklopnim kolima se probio u Ivanec.

Prema izvješću glavnog ravnateljstva za rudarstvo, partizani su prije 3 dana temeljito uništili rudnik Budinšćinu, a noću 13/14. VII oštetili rudnik Novi Golubovec[6] (5 km. j. z. od Lepoglave). **Rudnik** Ivanec je isto tako oštećen, ali se nezna u kojoj mjeri.

Podr. Vel. Gorice:

Noću 13/14. VII. partizani su u 3 maha pokušali napasti pilanu u Turopolju (9 km j. izt. od Vel. Gorice), ali su odbijeni. Žrtava nema.

Podr. Bilo Gora-Papuk:

11. VII. u nastavku podhvata protiv partizana na širem području Bilo Gore i zapadnom dielu Papuka pojedine borbene skupine dostigle su i to:

Skupina sa područja oko Pakraca odbacila neprijatelja sa visova iztočno od Buča (16 km izt. od Pakraca) te je izbila na područje iztočno od Bučko Kamensko (19 km s. z. od Požege), a druga skupina koja ovoj slijedi vrši čišćenje područja s obje strane ceste: Pakrac-Kamensko (21 km izt. od Pakraca).

U sjeverozapadnom dielu Požeške kotline u toku je čišćenje na potezu: Vranić-Klisa-Poljakovci (16 km s. z. od Požege) protiv XXI. partizanske brigade, koja brani postave sjeverno od s. Vrhovci (17 km s. z. od Požege) na k. 597, 546 i 577 (18 km s. z. od Požege). Do sada poznati gubitci iznose:

a) Vlastiti: 2 mrtva i 7 ranjenih,

b) Neprijateljski: 30 mrtvih.

Neprijatelj je odstupio u sjeverozapadnom smjeru na područje Vranovo (20 km s. z. od Požege).

Jača skupina koja vrši čišćenje područja Bilo Gore u iztočnom smjeru dostigla je uz slabiji neprijateljski odpor crtu: Grubišino Polje-Vel. Peratovica-Jezerski lanac. U međuvremenu izgleda, da su se

[6] Rudnike porušili dijelovi Dvanaeste NOU brigade.

partizani sa jugoiztočnog dieia Bilo Gore već prebacili na područje **Voćina i** Papuka. Podhvat na Bilo Gori je završen...«

»... Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić[7] v. r.

ZA **TOČNOST:**
Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov[8] v. r.

M. P.[9]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 25, f. 1, dok. br. 13

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 137, str. 436-439.

130

1943, srpanj 14.
Velika Pisanica

Dopis ***Općinskoga poglavarstva Velika Pisanica Kotarskoj oblasti Bjelovar u kojemu javljaju da je općina Velika Pisanica područje bez osiguranja te mole osiguranje ili nalog za premještaj***

Općinsko poglavarstvo Velika Pisanica

Broj Taj. 48/1943. Vel. Pisanica, dne 14. srpnja1943.

Predmet: Općina Velika Pisanica područje bez osiguranja

KOTARSKOJ OBLASTI
BJELOVAR

Dana 9. srpnja ove godine, ovo je područje napustila jedna Nje**mačka** bojna, koja je ovdje bila postavljena radi osiguranja tako, da je **sada** ovo područje kao i uredovnica ovog poglavarstva ostala bez

[7] Ivan Prpić
[8] Fedor Dragojlov
[9] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

ikakovog osiguranja pa prijeti ponovno opasnost, da uredovni ove općine bude po partizanima uništena.— [11]

Da ne bi i po 9. puta partizani uništili i ovo malo što je ovo p_0 glavarstvo svojim radom prikupilo, bilo bi potrebno, da se odmah poduzmu od strane naslova potrebni koraci, i dade ovoj općini osi guranje, ili nalog za premještaj uredovnice.—

Sada je uredovnica smještena u kući, odnosno trgovini Dukčević Tome pa nastaje pitanja, tko će odgovarati, u slučaju da partizani upale zgradu zbog toga što je u njoj smještena općinska uredovnica.

Umoljava se naslov, da o svemu izvoli donjeti odluku.

Za dom spremni!

Načelnik: ...' M. P.[3] Bilježnik: [2]

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D5-420.

131

1943, srpanj 15.

Letak Okružnoga NOO Žumberka i Pokuplja »Braći seljacima Žumberka, Pokuplja, Turopolja i Posavine«, kojim pozivaju na suradnju i borbu protiv neprijatelja te spašavanje sazreloga žita

BRAĆO, SELJACI ŽUMBERKA, POKUPLJA TUROPOLJA I POSAVINE

Na našim poljima zlati se klasje. Naš trud i muka, zrnje otkidano od posljednjeg zalogaja i stavljeno u brazde, urodilo nam je svojim zlatnim plodom.

Sjetimo se sa koliko smo krvavog znoja natapali zemlju i koliko je krvavih žuljeva izbilo na našim dlanovima kad smo prevrtali brazde, da bi iz njih dobili novi plod. Sjetimo se, da smo na oslobo-

[1] Potpis nečitak.
[2] Isto.
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo Velika Pisanica

đenom teritoriju s oružjam u ruci i svojim životima morali braniti našu žetvu, koju je neprijatelj htio uništiti. Gazio je po Oštrcu i Kostanjevcu sa mulama po našim još zelenim klasovima, oko Krašića i

Pribića naređivao je da kosimo nezrelo žito. Htio je da ostanemo bez njega, da izgladnimo i da nas tako uništi. Ali naša junačka Narodno-Oslobodilačka Vojska spriječila ga je u njegovoj paklenoj namieri, razbila ga i njegovom krvlju natopila zemlju.

Plod naše muke obranjen je životima naših boraca, naših sinova Pred nama je žetva. Treća u ovoj svetoj oslobodilačkoj borbi.

Okupator podmuklo gleda da na neoslobođenom teritoriju opljačka i posljednje zrno koje ćemo dobiti u ovoj žetvi. Koliko mu je ono potrebno znamo iz toga, što je po našim selima pomoću izroda našeg naroda opljačkao i posljednji kilogram kukuruza. U Donjoj Kupčini oduzimao je i najsiromašnijim njihov posljednji zalogaj.

Ne zaboravimo da je Hitler otvoreno izrekao prijetnju, da njemački narod neće gladovati, pa makar svi ostali narodi umirali od gladi. On nastoji da to ostvari, da nas i našu djecu pomori glađu. Ali kao što smo odlučno pošli putem teške i nesmiljene borbe protiv njega, kada je htio da se borimo protiv svoje braće, tako ćemo znati i našu žetvu sačuvati za nas.

U našoj oslobodilačkoj borbi mi stojimo na pragu pobjede. Još jedan korak do nje biti će, ako neprijatelju ne prepustimo ni jedan zalogaj hljeba iz našeg žita.

NI JEDNO ZRNO ŽITA OKUPATORU!

Neprijatelj puni svoje novine naredbama o rekviziciji. On se priprema da nam oduzme sve. Njegove su zalihe iscrpljene, nema više dovoljno hrane da prehrani svoju razbojničku vojsku, a gladna vojska ne može ratovati. Ne dozvolimo da dulje vodi rat. Pospješimo njegov poraz.

Naša napaćena domovina, naša djeca i naši životi traže od nas da sačuvamo naše žito za nas i našu oslobodilačku vojsku.

Naša volja pobijedit će i u ovoj — žetvenoj borbi.

Po svuda moramo žetvu obaviti pravovremeno. Često će biti potrebno da istu obavimo i uz pomoć i zaštitu naše vojske. Povežimo se međusobno i pomozimo jedan drugome, selo selu, kotar kotaru. Naše junačke žene i omladina dati će sve od sebe da žetva bude brzo izvršena. Pripremimo sve što nam je potrebno za vršenje i mlaćenje. Pripremimo na sigurnom mjestu suhe i zračne zemunice u koje ćemo pospremiti žito. Nastojimo ga što bolje sačuvati od kvarenja. Ni jedno zrno ne smije da propadne.

Na neoslobođenom teritoriju, gdje će neprijatelji htjeti voditi kontrolu nad vršenjem, moramo učiniti sve, da tu kontrolu onemo-

gućimo. Protjerajmo njihove povjerenika, spalimo njihove kontrolne knjige. Povežimo se sa našom Narodno-Oslobodilačkom Vojskom i Partizanskim Odredima za potrebnu pomoć. Okupimo se oko naših Narodno-Oslobodilačkih Odbora i na oslobođenom i neoslobođenom teritoriju. Tražimo od njih upute i savjete.

Dignimo se svi na oružani ustanak. Branimo vlastitim snagama rođenu grudu, našu žetvu i imovinu. Ne dozvolimo da nam neprijatelj dolazi u sela i da bude prisutan kod vršenja. Ako se vršalice ne mogu izvući ispod njegove kontrole spalimo ih.

Organizirajmo međusobno pomoć, kao brat bratu, drug drugu. Tko imade gumno, neka dade onome tko ga nema, isto tako i potrebna mlatila, konje i t. d. Izgradimo skloništa i zemunice u koje ćemo sakriti žito pred neprijateljem. Tamo gdje bi grabežljivci pokušali odvoziti žito, spalimo ga.

Čuvajmo plod naše muke kao što majka čuva svoje dijete. Branimo ga jer o njemu ovisi hoće li naše muke i patnje dulje potrajati. Ako ga sačuvamo za nas i našu Narodno-Oslobodilačku Vojsku ubrzati ćemo dan pobjede koji nije daleko.

Davajmo viškove u Narodno-Oslobodilački Fond, predavajmo ih Narodno-Oslobodilačkoj Vojsci.

Čitav narod treba ustati u borbu, u kojoj se sada vodi najodlučnija bitka, bitka za našu žetvu i za našu budućnost.

Hrvatski će narod u njoj sa svojom Narodno-Oslobodilačkom Vojskom i Partizanskim Odredima Hrvatske, sa svojim najvišim političkim predstavništvom Zemaljskim Antifašističkim Vijećem Narodnog Oslobođenja Hrvatske i sa Glavnim Štabom Hrvatske, pod rukovodstvom našeg ljubljenog druga Tite izvojevati svoju konačnu pobjedu — slobodu!

NI ZRNA ŽITA OKUPATORU!
ŽIVJELA NASA JUNAČKA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI HRVATSKE!
ŽIVJELO ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEČE NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE!
ŽIVIO GLAVNI ŠTAB HRVATSKE!
ŽIVIO VRHOVNI KOMANDANT NOV I POJ DRUG TITO!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

15. srpnja 1943.

OKRUŽNI
NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
ŽUMBERKA I POKUPLJA

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, NV-120/1

132

1943, srpanj 15.

Izvještaj sekretara Brigadnoga komiteta SKOJ-a Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« sekretaru Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a Hrvatske o političkom i organizacijskom stanju i radu SKOJ-a u brigadi

Sekretar Brig. Komiteta SKOJ-a
XIII Proleter. Brigade »R. Končara«

SEKRETARU POKRAJINSKOG KOMITETA SKOJ-a
HRVATSKE[1]

20/VI-preuzeo sam dužnost sekretara SKOJA-a u ovoj brigadi, te od tog vremena pa do danas šaljem slijedeći

I Z V J E Š T A J :

Stanje SKOJ-a u našoj brigadi je dobro. Greške, koje smo ranije činili bilo po organizacionom ili kom drugom pitanju, smo ispravili, nakon savjetovanja sa drugom iz P. K. SKOJ-a, koji je bio posjetio našu brigadu i ukazao nam na pogreške i dao direktive za daljnji rad.

Vojnički rad. U ofenzivi na oslobođeni teritorij Žumberka koja je trajala preko 20 dana Skojevci su dobili priznanje od rukovodioca kao borci koji su se najbolje držali, te su neobičnom borbenošću i istrajnošću pridonijeli velik dio u odbijanju ofenzive. Bilo je više slučajeva upravo herojskog držanja, a najveći broj ranjenih i palih su Skojevci. Nakon završetka ofenzive pohvaljeni su naredbom komandanta Skojevci pojedinačno i kao cjelina. Prilično ih je postavljeno za rukovodioce. Da bi ispravnije vršila se ratna vojnička služba poduzeo sam slijedeće: Dao sam opširne pismene upute pročelnicima na koji će stvaran način aktivizirati skojevce za ispravno vršenje te službe. U tu svrhu i zbog ostalih pitanja održavao sam sa rukovodstvima svih bataljona sastanke na kojima smo detaljno raspravljali po tom pitanju i donijeli zaključke. Rad po tom pitanju postavljen je ovako: za vršenje ratne službe drugovi zaduženi po tom sektoru upoznaće drugove s posljedicama neispravnog vršenja

[1] Ivica Kranželić

dužnosti, svojim primjerom biće prvi na tom poslu i neprestano se pozivati na svijest svih Skojevaca. Također se na isti način, a i na licu mjesta govorilo o zaklonima, odbrani od minobacača, nišanjenju itd.

Te zadatke u pogledu vojničkog rada smo uglavnom i postigli što se danas u stvarnosti i pokazuje te si sad postavljamo u zadatak da te zadatke prenesemo i na sve ostale borce preko četnih radnih aktiva koji su sada osnovani. Za daljnji rad u vojnom sektoru postavljamo u zadatak čitanje i diskusiju po svim vojnim i stručnim listovima i člancima, kako bi se Skojevci osposobili što više za buduće vojne rukovodioce. Skoro svi drugovi znaju rukovati sa svim vrstama pušaka i automatskog oružja. To se na vlastitu inicijativu samih četnih grupa često prekontrolira i dopunjuje. U pogledu podizanja ugleda puškomitraljeza istakli smo da je najbolji put za to da puškomitraljezci svojom spremnošću, dobrim nišanjenjem itd. podignu njegovu vrijednost a tim i ugled. Također se radilo na isticanju vrijednosti pomoćnika i povjerenja koje je njima dato kad im je predat ranac s municijom, a ne da se misli da su to najlošiji drugovi.

Politički rad i odgojni rad. Zbog skoro stalne borbe i pokreta održan je manji broj sastanaka nego obično. Prorađivao se u koliko je bilo vremena postojeći lakši partijski materijal, ali sastanci su većinom bili radni. Izvan sastanaka čitale su se brošure i listovi. Za budući odgojni rad biće neka vrsta kursa, pošto sam ja sada na partijskom kursu kog drži član CK. KPH. to ću u suglasnosti s zamjenikom komesara brigade uzeti sav lakši i za skojevce odgovarajući materijal te ga planski preko sastanaka prenijeti na sekretare i pročelnike a ovi na četne grupe. Taj rad biće potpomognut pisanim materijalom. Skoro u svim grupama radi se materijal o partiji te se preko toga nastoji ih što više upoznati s komunizmom. Pošto se rad politički slabo osjećao u dodiru sa selom to smo sad dali upute i konkretne zadatke u pogledu mobilizacije novih snaga i izbora. Direktive su ovakve: stupiti u vezu s omladinskom organizacijama, preko priredbi okupiti oko sebe omladinu i onda je pozivati u vojsku ili govoriti o izborima i značenju narodne vlasti. U pogledu agitacije sami **skojevci** većinom pišu parole. Naročita se pažnja posvetila isticanju ZAVNOH-a.

Bilo je mnogo pogrešaka u radu i odnosu sa novim drugovima te su date upute i uspjelo se većinu skojevaca aktivizirati da pristupaju novim drugovima ispravno, da preko njih oni zavole našu brigadu i da se ugledaju na skojevce te i oni svojim radom zasluže što prije da uđu u SKOJ. No politička svijest još nije nikako zadovoljavajuća. Tek nekoliko drugova je u tom pogledu na visini.

Ostali drugovi znaju najosnovnije stvari (našu liniju, partiju, HSS NOB, londonsku jug. vladu, itd.) Dočim nekoliko drugova nikako' ne mogu da se upute u ove najosnovnije stvari. Zato je sada dok su umorniji i u pokretu poduzeto da se na sastancima ponovi ovaj materijal u kratkim crtama. Ipak prema ranijem stanju osjeća se napredak.

Kulturno prosvjetni rad. U zidnim novinama bilo je učešće poslije akcije srednje iako je bilo prilično materijala za pisanje, te je moglo biti učešće i veće. Za priredbe nije bilo mnogo mogućnosti, pjesma je prilično dobro, tako da drugovi pjevaju i u maršu i na odmoru te s tim stiču mnogo simpatija kod pučanstva. U brigadi je održavan glumački kurs na kom je bilo prilično skojevaca, uvježbani su novi komadi tako da utom pogledu stoji SKOJ dosta dobro jer će ti drugovi sad biti učitelji ostalih zato sposobnijih skojevaca. Na ovom sektoru nije bilo mogućnosti poduzeti neki aktivniji rad nego što je bio jer se rad pojačao po vojničkom i odgojnom sektoru, a ukoliko je bilo mogućnosti radilo se najviše po zidnim novinama. Higijena je dosta dobra, ljetno vrijeme, raspored rada i blizina tekuće vode omogućava češće kupanje a skojevci su tim zadovoljni.

Drugarstvo i disciplina. U četama disciplina i drugarstvo nije onakvo kakvo bi trebali imati skojevci. Zato smo poduzeli isticanje lijepih primjera, pozivanje na skojevsku svijest, zatim objašnjenje potrebe discipline i drugarstva itd. Pozvali desetine da se u tom pogledu natječu. To je pokazalo dobre rezultate. U samoj borbi bilo je sjajnih primjera drugarstva a disciplina i u najtežim časovima bila je baš najčvršća. Skojevci dva bataljona (I, II) nakon završetka ofenzive poduzeli su skupljanje hrane za ranjene drugove i slali je u bolnice sa iskrenim drugarskim pismima u kojima su odavali im priznanje za njihove rane. Još jedino postoje manje grubosti kod nekih pojedinaca ali to drugovi oštro osuđuju na svojim sastancima i zahtijevaju da to oni isprave. Skojevci su većinom i riješili te pravilno postavili nošenje ranaca u desetinama prema uputama koje sam dao na sastancima tj. dà jači i otporniji drugovi nose više a slabiji i bolesni manje. Novi drugovi da neko vrijeme ne nose nikako dok malo ne postanu otporniji. Taj su prijedlog većinom sve grupe prihvatile. Naročito smo se pozvali na desetare koji su uglavnom skojevci da oni paze i drugarski ispravljaju sve nepravilnosti u tom pogledu.

Natjecanje. U našoj brigadi započela je udarnička utakmica od prvog ovog mjeseca. Sa strane Skoja poduzeto je da se drugove obavijesti da ih se pozove na rad, ukazane su greške prošlog takmi-

čenja i poučilo ih se kako će izbjeći sve eventualne nepravilnosti. Pozvati su da u tom takmičenju oni daju podrške svima ostalima. Konkretno su zaduženi skojevci jedne desetine za svu desetinu: da svi drugovi zasluže što prije srp i čekić, odgovorni su za politički rad, vojnički itd. Tako da je utakmica postavljena na bazi samoizgradnje desetina i na bazi kolektivnog rada.

Rad na organizacionom pitanju. Rad i pregled nad radom skojevske organizacije u IV bataljonu bio je otešćan jer uslijed vrsti oružja (top, bacači itd.) su uvijek razbacani i čete podijeljene. To sam pitanje rješio s rukovodstvom tog bataljona tako da je u svakom odjeljenju postavljen zamjenik pročelnika. Daje se također više materijala za taj bataljon da bi se omogućio pojedinačni rad konjovodaca itd. Osnovan je aktiv kod štabske straže tako da nijedan skojevac u brigadi ne bude van grupe. Svi su drugovi zaduženi sa konkretnim zadacima koji odgovaraju njihovim sposobnostima, tako da niko nije po strani, i da se svi odgajaju kolektivnim radom. Naročito se nastoji, a to se još nije postiglo da se razvije jak rad izvan sastanaka u četi i na terenu. Još i kod mnogih pročelnika postoji mišljenje da je rad Skoja samo na sastanku, a to se vidi iz njihovih izvještaja. Iako su date upute i za rad van sastanka nije se još postigao željeni rezultat. Slaba je veza između pojedinih četnih grupa jer postoje najčešće vojničke zapreke. Također je u ovom razdoblju bilo nemoguće održavati prosvjetne sastanke za pročelnike četnih grupa, te nije niti jedan održan.

Rad i stanje po bataljonima.

U I bataljonu stanje je prilično dobro. Bilo je promjena u rukovodstvu. Sekretar bataljona je prekomandovan pa je na njegovo mjesto izabrana drugarica Ljuba Kufrin. Također je novi pročelnik jedne čete jer je bivši ranjen. SKOJ ima punu pomoć sa strane partije. Svi rukovodioci Skoja su vrlo aktivni drugovi.

U II bataljonu je stanje sređeno. Pošto je sekretar odsutan izabran je njegov zamjenik (pročelnik jedne čete). Pomoć sa strane partije je potpuna.

U III bataljonu je stanje nešto slabije zbog nesposobnosti i neaktivnosti bivšeg sekretara koji je prekomandovan. Partija nije bila dala punu podršku no to se poslije partijskog savjetovanja ispravlja. Ima nešto zastoja i u sadašnjem radu jer je bivši sekretar sve dobivene pismene i usmene direktive zadržao za sebe a nije prenio na pročelnike uz to je sav materijal odnio sa sobom.

U IV bataljonu je stanje dobro osim u pionirskoj četi. Novi sekretar je jako sposoban i aktivan drug te nastoji da se u toj četi podigne SKOJ. Pomoć sa strane partije je potpuna.

Sa strane sekretara partijske org. brigade ima SKOJ potpunu nomoć. U svim pitanjima se savjetujem s njima i po njegovom odobrenju donosimo zaključke. U cilju lakšeg odgojnog rada bilo bi potrebno da nam pošaljete što više materijala, časopisa itd. Sada smo stavili u zadatak da organiziramo pisanje za Omladinsku Borbu. Sada smo primili Omladinskog borca i svega 4 primjerka Mladog Komuniste. Trenutno sada je rad otešćan jer su bataljoni razbacani na daleko i u pokretima, te se nemože održati sastanak brigadnog komiteta iako bi to bila potreba.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

SEKRETAR BRIG. KOMITETA SKOJ-A:
Franjo Biljan, v. r..

Odgovoreno
B.[2]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/370

133

1943, srpanj 16.

Proglas Tehnike AGITPROP-a Okružnoga komiteta KPH Varaždin o zauzeću kaznionice u Lepoglavi i oslobađanju političkih zatvorenika

POSEBNA OBAVIJEST

16. VII. 1943.

PAD HRVATSKE BASTILLE

Poslije velikog uspjeha naših jedinica — likvidacije neprijateljskog uporišta u Jalkovcu kraj Varaždina, gdje je zajedno s oružjem zarobljen jedan artiljerijski sklop — naše su jedinice postigle novi veliki uspjeh:

NOĆU OD 12. NA 13. SRPNJA NAŠE SU JEDINICE ZAPOSJELE MJESTO LEPOGLAVU, OPSIJEDALE KAZNIONU I NAKON VISESATNE BORBE, U KOJOJ JE SUDJELOVALA I NAŠA ARTILJERIJA, PRISILILE SU POSADU KAZNIONE NA PREDAJU.

Svi politički zatvorenici — oko 140 ljudi — koji su mjesece i godine čamili u tome zloglasnom zatvoru, oslobođeni su i priključili su se Narodno-oslobodilačkoj Vojsci.

[2] Biljanu

14. srpnja 1789. godine, dakle skoro istog dana, francuski je **na-** rod jurišom na zloglasnu tvrđavu i tamnicu Bastillu, te oslobađanjem političkih zatvorenika, stupio na put pobjedonosne borbe **za** slobodu i za rušenje kraljevske tiranije.

Pad Bastille bio je na tom putu prvi veliki uspjeh, koji je **postao** simbolom pobjede u borbi naroda protiv svake tiranije.

Danas, 154 godine poslije toga povijesnog događaja, evropski narodi — među njima i hrvatski narod — ponovno stenju pod jarmom tiranije, najteže i najokrutnije što je ljudska povijest pamti, — stenju pod jarmom krvavog fašizma.

U junačkoj borbi, koju naš narod već preko dvije godine vodi **za** svoju slobodu, zauzeće i rušenje Lepoglave — te kule fašističke tiranije — ne pretstavlja samo jedan od najljepših uspjeha narodne borbe, nego je ono ujedno i simbol naše pobjede.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Izdanje Tehnike Agitpropa OK KPH Varaždin

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-94/4182

134

1943, srpanj 16.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o rasporedu i djelovanju podređenih jedinica od 28. lipnja do 14. srpnja 1943. godine

ŠTAB ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
N.O.P. ODREDA HRVATSKE
Broj .....
Dne 16. VII. 1943.

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj za vrijeme od 28. VI-14. VII. 1943.

Jedinice našega I bataljona i Il-(og) bile su raspoređene slijedećim redom. **28.** VI dvije čete I bataljona nalazile su se na **položaju**

Pleš jedna se je četa nalazila u Sopotima i davala osiguranje prema petričkom Selu. Po noći izvršila je fingirani napad na Gornju Vas. Jedinice II bataljona nalazile su se na položaju Višoševići, Stijići i Grubači. 29. VI jedna četa I bataljona nalazila se je na položaju pleš Jedna je bila na odmaranju u Sošicama i davala osiguranje patrolama. Jedna četa nalazila se je na položaju kod Željeznog, uveče vratila se je u Sošice, a jedna je ostala u Sopotima. II bataljon nalazio se je na starim položajima Višoševići — Grubači, od kuda je poslije podne krenuo prema Reštovu, gdje je stigao navečer. 30. VI dvije čete I bataljona nalazile su se u Sošicama i davale patrole. Jedna četa je bila u Sopotima i davala je patrole prema Petričkom Selu i Gornjoj Vasi. Snage II bataljona nalazile su se u Reštovu, Cerniku i Kupčini i davale su patrole prema neprijatelju, i radilo se je sa drugovima po rasporedu rada. Poslije podne bilo je savjetovanje obadvaju bataljona i cjelokupnog komandnog kadra sa Štabom zone i Štabom odreda.

1. VII. Dvije čete nalazile su se u Sošicama i iskoristile dan za vojnički rad i za političko predavanje, krpanje odijela i obuće. Jedan vod čete I bataljona bio je upućen u Krašić za pratnju kože. Jedna četa I bataljona nalazila se je u Sopotima i davala patrole prema Tomaševcima i Petričkom Selu. Drugi bataljon radio je na vojničkoj i političkoj izobrazbi drugova: pješadijski egzercir, kretanje patrola, razvijanje u strijelce itd.

2. VII. Jedna četa I bataljona nalazila se je na položaju kod Balabana, na osiguranju telefonistima koji su skidali neprijateljsku telefonsku liniju i izolatore za potrebe naše telefonske linije. Ista četa imala je čas vojne obuke. Druga četa imala je čišćenje i krpanje odijela, a jedan vod bio je u Krašiću na osiguranju otpreme kože. Naš II bataljon krenuo je preko Čunkove Drage na teren Stijići, gdje je stigao navečer i ustašama postavio zasjedu.

3. VII. Jedna četa I bataljona, čiji se vod vratio iz Krašića, nalazila se je na odmaranju u Sopotima i davala je osiguranje i izviđanja na Pleš. Druga četa nalazila se na položaju kod Balabana i Željeznoga. Treća četa otišla je na sektor Radovice na osiguranje. II bataljon zauzeo je položaje na kotama iznad Grubača, Stijića i Višoševića; toga dana do sukoba između neprijatelja i našega II bataljona nije došlo.

4. VII. I bataljon držao je iste položaje kao i dan ranije. Snage II bataljona držale su iste položaje kao i dan ranije. Oko 11 sati na više strana počeo se je neprijatelj pokazivati, dok je jedna patrola neprijateljska u jačini od 30 ustaša naišla na našu četu koja se je nalazila nad Višoševićima. Borba je bila kratka. Uslijed slaboga terena četa se je povukla na bolji položaj, dok je neprijatelj također

odstupio sa svojih položaja, u tome sukobu imao je dva ranjena ustaše, od toga jedan teže. Četa našega bataljona nakon kratkoga vremena zauzela je isti položaj.

5. VII. Jedna četa I bataljona bila je u Sopotima, davala je osiguranje prema neprijatelju i vršila vojnu obuku. Jedna se je nalazila u Sošicama na odmaranju, a jedna se nalazi na sektoru Radovica Bušinja Vas i Krmačina. Tamo je davala patrolna osiguranja i radila vojne vježbe po rasporedu rada. II bataljon držao je položaj iznad Grubača, Stijića i kote iznad Stijića prema Višoševićima. Toga dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

6. VII. Ćete I bataljona nalazile su se na istim položajima kao i dan ranije, gdje su vršile vojnu obuku po rasporedu rada. Snage II bataljona držale su također iste položaje kao i dan ranije, gdje je došlo do sukoba između naših i neprijateljskih patrola.

7. VII. Jedna četa I bataljona nalazila se u Sopotima dajući potrebna obezbjeđenja i radeći po rasporedu rada. Druga četa nalazila se sa jednim vodom na obezbeđenju telefonistima kod skidanja žice na sektoru Željeznog, a jedan joj je vod bio na odmaranju u Sošicama. Treća četa bila je na položaju Radovica, Bušinja Vas i Krmačina dajući osiguranja i izviđanja prema neprijatelju. Snage II bataljona nalazile su se na istim položajima kao i dan ranije. Uveče je jedan vod izvršio fingirani napad na Gornju Vas i tom prilikom ispalio oko 100 metaka, dok je neprijatelj poslije toga pucao više od dva sata i bacio oko 10 mina iz teškog bacača.

8. VII. Čete I bataljona nalaze se kao i prošlih dana na sektoru Radovica, Sopote gdje daju potrebne patrole prema neprijatelju i rade prema rasporedu rada. Četa koja se je nalazila u Sošicama na odmaranju poslije podne krenula je u pravcu Višoševića na izvršenje dobivenog zadatka osiguranja leđa Drugom bataljonu, koji je u noći od 7. na 8. napadao sa snagama XIII P. U. B. neprijateljsku posadu na Plešivici. Sam napad je uslijedio u noći između 7. i 8. u 4 sata i 30 min. ujutro. Napad nije uspio. Pošto je neprijatelj dobio pojačanje, naše snage povukle su se u Sv. Janu i 10. VII naš II bataljon sa dva bataljona XIII P. U. B. krenuo je u doljnje krajeve na izvršenje zadatka. Od našeg II bataljona daljnjih izvještaja nemamo, tok njegovih operacija javit ćemo naknadno u slijedećem izvještaju.

9. VII. Četa I bataljona koja se je nalazila u Sopotima dala je patrolu u jačini jedne desetine u Petričko Selo i jedno obezbjeđenje u jačini desetine intendantu Odreda prigodom konfiskacije imovine narodnih neprijatelja. II četa nalazi se kod Višoševića dajući jača obezbjeđenja u pravcu sela Golubići i Jelenići, mrtvim stražama i izvidnicama. Četa koja se nalazila na sektoru Radovice isturuje kao i do sada patrole prema neprijatelju.

10. VII- Četa I bataljona u Radovici održala je vojni čas po rasporedu i sastanak komandnog kadra čete. II četa koja se nalazi u

Sopotima daje potrebno obezbjeđenje isto kao i ona na sektoru Višoševića.

11. VII. Četa na sektoru Radovice davala je patrole kod sela Božakova i osiguranje prilikom političkog sastanka u tom selu. Dvije druge čete nalaze se bez ikakvih promjena na svojim dosadašnjim položajima, jedna u Sopotima, a druga na Višoševićima.

12. VII. Četa u Radovici i dalje krstari po tome terenu, jedna u Sopotima održava vojne i političke časove, četa u Višoševićima daje i dalje potrebna izviđanja prema neprijatelju.

13. VII. čete Prvog bataljona ostale su na istim položajima kao i do sada 12. VII, prilikom neprijateljskog bombardovanja Sošica i Sopota, naše čete koje su se tamo nalazile pomagale su spasavati narodu njegovu imovinu.

14. VII. Promjena nije bilo nikakovih, čete daju patrole, radi se vojnički i politički, a isto tako 15. i 16. promjena nema nikakovih. Rade na tome da se izdigne nivo naših boraca te se sa njima intenzivno radi u tom pravcu, a isto tako i sa komandnim kadrom. Koristi se vrijeme da bi se što više poboljšale prilike u našem Odredu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:[2]

Komandant[1]
si. odsutan

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 16.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 44, str. 162-165.

[1] Boris Balaš
[2] Jurica Draušnik

135

1943, srpanj 16.
Zagreb

Izvještaj Glavnoga ravnateljstva za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu partizana na Jalkovec

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODSJEK II/B
Broj: V. T. - 5723 — 11 - 1943.-

Zagreb, dne 16. srpnja 1943. —

Predmet: Predaja domobranskog topničkog sklopa partizanima. —

MINISTARSTVO ORUŽANIH SNAGA
OPERATIVNI ODJEL

Zagreb

Dne 7. srpnja o. g. dobio je domobranski topnički sklop u Varaždinu jedan vagon topničkog streljiva, koji je bio prevežen u 13 kamiona u Jalkovec. — Noću 7. na 8. srpnja domobranski bojnik **Varda** predao je topnički sklop sa 80 domobrana bez borbe partizanima.[1] — Predhodno je bojnik **Varda** brzoglasno iz Varaždina pozvao častnike toga sklopa, da se jave u Jalkovcu, t. j. u topničkom sklopu, i ako zato nije imao nikakovog razloga.—

Kod samog napadaja na Jalkovec sudjelovalo je oko 600 partizana, koji su došli u dvie grupe i to jedni iz Bele,[2] a drugi iz Podruta.[3] —Sam napadaj započeo je na sliedeći način:

Na protivnoj strani Varaždina učinjen je prividan napadaj strojnicama, te izpaljeno oko 20 metaka. —Vojska je pohitala u tom smjeru, nu u tom času partizani su ulazili u sam Jalkovec i odvukli

[1] Vidi: Dok. br. 185.
[2] Odnosi se na snage koje su osiguravale napad Kalničkoga NOP odreda na Jalkovec: Dvanaestu NOU brigadu i Omladinsku brigadu »Joža Vlahović«.
[3] Isto.

oko 50 kola što streljiva, odjeće i obuće, koja je bila tamo u skladištima.-

Bojnik Varda održao je prigodom predaje domobrana govor upućen domobranima i partizanima. —Govorio je u sliedećem smislu: Kako je baš njima palo u čast, da mogu oštetiti Pavelića i njegove plaćenike, a pomoći narodnu vojsku i partizane. —Nakon toga partizani su ostatak municije zapalili, tako, da su još i drugi dan t. j. osmog oko 21 sat poslednje granate eksplodirale. —Cieli taj dan čule su se detonacije granata, te je narod bio zaplašen, misleći, da partizani bombardiraju jedan dio Varaždina.—

Partizani su se povukli u tri smjera i to u dva odakle su došli, a treći zagrebačkom cestom, koju su kod Turčina pokušali minirati, ali su ostali samo kod pokušaja kopanja, jer je cesta bila pretvrda. — Druga grupa iza sebe digla je na Bednji most.—

Dostavlja se prednje s molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

V. d. NADSTOJNIKA B. ODSJEKA
Damić, v. r.
(Stjepan Damić)

P 18. VII. 1943 D[4]

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 26, f. 1, dok. br. 2

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 147, str. 471-472.

[4] Primljeno. Datum i paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva.

[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo unutarnjih poslova
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost

136

1943, srpanj 16.
Bjelovar

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Bjelovar Velikoj župi Bilogora o aktivnosti partizanske skupine pod vodstvom Tome Budena, napadu partizana na povjerenstvo za otkup konja i zarobljavanju četvorice njemačkih oficira

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
Bj e l o v a r

Broj: 1071/43. U Bjelovaru, dne 16. srpnja 1943.

Predmet: Podatke o partizanima
dostavlja.

VELIKOJ ŽUPI BILOGORA
Bjelovar

Sa potpuno sigurnog izvora dobio sam sliedeće podatke, koje sam i provjerio i ustanovio da su točni.

1.) Partizanska skupina Budena Tome,[1] odbjeglog komuniste, kovača iz Mostara, kotar Čazma koja djeluje na području obćine Kloštar Ivanić i Dubrava sa glavnim uporišćem Marča Šuma, 8 km zapadno od Čazme, na 12. VII 1943. sa ophodnjama zaposjela je sve puteve koji vode u Ivanić Grad. Ove ophodnje imale su zadatak da narod koji je na poziv vlasti tjerao svoje konje radi otkupa u Ivanić Grad, vrati kućama pod prijetnjom kazne smrću, pa je već to imalo za posljedicu da je u Ivanić Grad dotjerano samo jedan neznatan broj konja.

2.) Isto ta skupina pomognuta od seljaka iz Dubrave, Paruževca, Gor. (njeg) i Donj. (eg) Marinkovca, Lipovčana, Marče i Lupoglave zaposjela je šumu »Gaj« kroz koju vodi cesta iz Lupoglave u Prečec i na 12. srpnja 1943. izvršila napadaj na povjerenstvo koje je iz Zagreba putovalo u Ivanić Grad radi otkupa konja, te poleg nanijetih gubitaka pratnji uspjela je opljačkati i oko 25,000.000 Kuna državnog novca, a potom se cijela skupina negdje ispod Donj. Čemernice prebacila preko Lo nje u šumu Črет i oko 12 sati istog dana stigla u

' Odnosi se na akciju koju je izvršila jedinica Moslavačkoga NOP odreda.

poljanski lug 6 km južno od Vrbovca gdje je ostala do mraka a posle sa opljačkanim novcem stigla u Gor. i Donj. Marinkovac i Mostare, gdje je vjerojatno i opljačkani novac kod jataka posakrivan. Budenova žena ***Anka***[2] viđena je u Mostarima sa dva velika paketa ispod pazuha gdje hoda po selu. Prema izvješću oružničke postaje Kloštar Ivanić br. 358 Taj. od 13. srpnja 1943. u napadu na povjerenstvo učestvovalo je navodno oko 1500 partizana dok je u Poljanski lug stiglo samo oko 150 partizana, što znači da je ostatak partizana razišao se svaki svojim kućama po selima navedenim pod toč. 2 ovog izvješća.

3.) Zarobljeni njemački častnici i dočastnici (opaska; narod nezna razlikovati njemačkog častnika od dočastnika) pa zato se kaže 4 njemačka častnika u toku noći između 12. i 13. srpnja potjerani su po jednoj skupini od 20 do 30 partizana u Garjevicu šumu te pored sela Samarice 12 km jugoistočno od Čazme gonjeni su prema selu Vel. Bršljanici kotar Garešnica u stožer Moslavačkog partizanskog odreda i više se za njihovu sudbinu nezna. Zarobljenici posljedni put viđeni su kod sela Samarice 13. VII 1943.

4.) Komunista Buden kupio je vršaću mašinu (nezna se gdje i kada) i sa njome vrši pšenicu i ječam u selu Mostari i Marinkovcu.

5.) Radi svoje sigurnosti partizani su ovih dana postavili po selima seoske straže i to na svakom ulazu i izlazu sela po 2 stražnika a između sela po 2 seljaka koji održavaju spoj između straža. Ove straže svakog dana obilaze partizanske ophodnje od po 2 partizana koji se voze na koturima ili idu pješice. Takve straže postoje u selu Farkaševac, Hrv.[atskoj] Kapeli, Hagnju, Fuki, Koritni i Vukšincu sa središnjicom u Dubravi, gdje se javljaju sve novosti. Dalje su straže u Bađincu, Dragičevcu, Lipovčani[ma], Marčani[ma], Dabci[ma], Šumečani[ma], Graberju, Gor.[njem] Šarampovu, Lipovcu, Čemernici i Obreško. U svakom od spomenutih sela imade domaćih partizana koji po danu rade obične poslove ili pod raznim iznimkama hodaju i prisluškuju po selu, a po noći viđaju se u skupinama od po 7-10 momaka naoružanih puškama. Ovakovi uglavnom hvataju vojnike i ustaše koji dolaze ili prolaze na dopust, pa ih odvode u Paruževac i predaju partizanskom zapovjedniku Joki[3] ciganinu ili u Marču zapovjedniku Budenu koji odlučuju da li će se samo svući i pustiti ili ubiti.

Zapovjednik krila satnik:
Čauš,[4] v. r.

[2] Ankica Kežman
[3] Ivan Joka
[4] Ivan Čauš

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA BILOGORA
Broj: Taj. 2847/43. Bjelovar, dne 17. srpnja 1943.

Predmet: Kao naprijed.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA - UREDU MINISTRA
Zagreb

NJEMAČKOM MJESNOM VOJNOM ZAPOVJEDNIČTVU
USTAŠKOM STOŽERU BILOGORA
Bjelovar

Radi znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan:
Dr. V. Sabolić
Sabolić,[5] v. r.

M. P.[6]

M. P.[7]

Uzeto na znanje.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 6573.

137

i943, srpanj 17.

Pismo Lutve Ahmetovića, sekretara Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu KPH Zagreb kojim se Janko Rakuš, glumac Hrvatskoga državnog kazališta, poziva u partizane

Dragi drugovi,

Priloženo pismo dostavite putem posve sigurnog i vještog druga do Janka Rakuša, glumca zagrebačkog kazališta, koji bi trebao da

[5] Vladimir Sabolić
[6] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Bilogora Bjelovar
[7] Zaprimni pečat Ministarstva unutarnjih poslova, Ured ministra, taj. br. 3081, od 19. VII 1943. godine.

dođe do nas. On stanuje u Buconjićevoj ulici (negdje u sredini) u drumskom stanu. Drug koji ide neka pogleda kuću koja imade staklena vrata i na lijevoj strani vrata piše ime stanodavca. Neka onda pozvoni na gornje ime sade dolje u stan i traži lično Rakušu. Neka mu uruči ovo pismo i reče da čeka odgovor. Ako ga ovaj bude pitao kako izgleda onaj koji mu je predao to pismo onda mu recite neka mene opiše. Ako ga bude pitao gdje sam neka mu reče da sam tamo negdje u vašoj blizini. Kuća u kojoj stanuje Rakuš je negdje u sredini ulice. Neka ga svakako pronađe i uruči pismo. Ako nikako ne može drukčije onda neka se interesira u kazalištu i to preko telefona gdje on stanuje. Neka se predstavi kao njegov neki prijatelj ili stari poznanik.

Drug ne smije ni u kom slučaju nositi u džepu njegovu adresu, nego je mora zapamtiti. Vi mu je recite, a neka je on nauči napamet.

Pismo koje primi odmah nam šaljite, a istovremeno nas izvijestite kako ga je primio i šta mu je rekao.

Smrt fašizmu — sloboda narodu.

17.VII. 1943 **Mali,** v.r.

Dragi Janko,

Pružila mi se prilika da ti se javim. Na to me je ponukao dolazak Gregorina[1] do mene i njegove priče o vama tamo. To me je ponukalo da te podsjetim na naše stare i poznate razgovore.

U koliko si već jednom odlučio da dođeš na ljetovanje u moju vilu sada ti se pruža jeftina i laka prilika. Kako nam poduzeće vrlo dobro napreduje i razvija se, to smo sada u stanju nabaviti sve što nam treba. Hrane izobilje, a i stanovi su nam sada mnogo bolji jer smo ih sve preradili. Zraka i sunca koliko god hoćeš. To nam sve daje velike mogućnosti za udoban život i da ne oskudijevamo niti u čemu. Zabave imamo dosta, nema doduše kina i kazališta kao kod vas tamo, ali imaš više mira i mogućnosti za rad. Kulturni život vodimo od vas tamo.

Nadam se da ćeš se i u vlastitom interesu, a osobito u interesu svoga zdravlja i oporavka, jednom već odlučiti da nas posjetiš. Ovakove prilike i mogućnosti pomoći će ti da se dobro oporaviš za vrijeme dopusta. Ako misliš da će ti biti dosadno možeš povesti i svoje prijatelje, koje ćemo isto tako dobro primiti kao i tebe. Rado bi da povedeš one naše stare znance.

' Joža Gregorin

Odgovori mi odmah kada misliš, odn., da li si se uopće odlučio da se znademo ravnati. Ja bi te sam pričekao na jednom mjestu, tako da se, zajednički uputimo do moje kuće. To ti nije daleko, **čekam odmah tvoj odgovor istim putem da mogu obavijestiti moje domaće da nas dočekaju.** Za svoje zdravlje radi ovoga što bi došao do mene nemoj misliti ništa, jer imamo u našoj neposrednoj blizini vrlo dobrog i sigurnog liječnika. Može biti da si već čuo za njega.

Odgovori mi hitno. Pozdravi poznate. Tebe i tvoju gospođu mnogo pozdravlja

17. VII. 1943 Mali Crni Turčin,[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/149

138

1943, srpanj 17.
Novi Mar of

Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje Varaždin o uništenju tajnih spisa u državnim uredima zbog ugroženosti od partizana

Priepis.

Kotarska oblast u Novom Marofu

Broj: 65/V. T. 1943. Novi Marof, dne 17/VII.1943.

Predmet: Vrlo tajnih i tajnih dopisa sa urudžbenim zapisnicima uništenje.

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
VARAŽDIN

Danas oko 15 sati radi jače ugroženosti partizana određeno je, da se vojska sa svim državnim uredima spremi za pokret i dođe **u** Varaždin.—

[2] Lutvo Ahmetović

Kako se svi spisi vrlo tajni i tajni sa urudžbenim zapisnicima niiesu mogli spremiti za pokret također radi ugroženosti to su svi spaljeni uz pređhodnu brzoglasnu dozvolu gosp. Velikog Župana u Varaždinu.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
Samobor,[1] v. r.

M. P.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA ZAGORJE - VARAŽDIN

Broj: V. T. 399/43. Varaždin, 27. srpnja1943.

Predmet: Vrlo tajnih i tajnih dopisa sa urudžbenim zapisnicima uništenje.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za unutarnju upravu
ZAGREB

Predlaže se prednje izvješće radi znanja.

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
(Branimir Šimunić)
Branimir Šimunić, v. r.

M. P.[2]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, NG. Inv. br. 9491.

[1] Stjepan Samobor
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Zagorje Varaždin
[3] Zaprimni pečat Ministarstva unutarnjih poslova NDH, broj 48, od 30. VII 1943. godine.

139

1943, srpanj 18.

Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o datumu održavanja savjetovanja pri Okružnome komitetu KPH Čazma, vezama s domobranskim oficirima, situaciji u talijanskoj vojsci, hapšenjima među studentskom omladinom, aktivnosti Intelligence Service u Zagrebu, hapšenju Vere Solar te o drugim pitanjima

Dragi drugovi!

0 savjetovanju koje je predviđeno po dogovoru između vas, druga Grge[1] i Ortege,[2], mi od vas do sada nismo obaviješteni. Pisali smo vam, da je drug Stipe[3] u dogovoru sa Ćukom[4] (sekretar OKČ[5]) zakazao savjetovanje za 30. o. mj. Sada nam Ortega javlja iz Žumberka da to savjetovanje treba biti oko 15. kolovoza. No mi smo prisiljeni, da ostanemo kod zakazanog datuma, jer nam je nemoguće na vrijeme javiti promjenu. Da bude sigurnije, mi ćemo vam javiti dan savjetovanja i preko žumberačkog goluba,[6] pa vas molimo, da netko od vas dođe.

Zadnje vaše pismo, kojega ste poslali po omladincu, dobili smo prije mjesec dana. Neznamo, da li nam niste pisali, ili pisma dugo putuju. S pravom pretpostavljamo ovo drugo, jer je vaše pismo, pisano drugu Stevi[7], 1. VI. stiglo ovamo tek 12. o. mj.

Javljamo vam jednu vrlo hitno stvar: I[8] je II[9], koji komanduje III[10] u tom kraju. On je prije izvjesnog vremena tražio vezu sa nama radi dogovora o predaji I, IV" i V[12] partizanima ili o zajedničkoj akciji sa partizanima VI[13]. Prije dva dana je on radi te stvari i sam lično ovamo doputovao, te se sa nama povezao. U razgovoru sa sekretarom mjesne organizacije, on mu je razložio slijedeće:

[1] Grga Jankes
[2] Karlo Mrazović
[3] Stipe Ugarković
[4] Vinko Jeđut
[5] Okružni komitet KPH Čazma.
[6] Kurir koji je preko Zumberka održavao vezu s CK KPH.
[7] Ivan Krajačić
[8] U Kninu.
[9] Zandarmerijski bojnik Gerovac.
[10] Cjelokupne žandarmerije.
[11] Sinj
[12] Drniš
[13] Protiv Talijana i četnika.

U I, V i IV vlada velika zategnutost između VII[14] i III s jedne strane i VI s druge strane. III nema nikakve vlasti, tako da nema nikakva posla pa se svi VIII[15] pitaju, što će uopće tu. Uslijed jake mržnje VI i velike zategnutosti velika većina IX[16] kao i III spremni su da udare VI. U I i okolini ima X[17], VII i VIII, u IV oko XI[18], a u V oko XII[19]- Jedino su u V pretežno XIII[20], pa se smatra da će njih trebati razoružati, jer možda ne bi htjeli da se bore VI. Ali da postoji i kod njih mržnja VI pa nije isključeno, da bi se i oni možda borili. Na čelu XIV[21], koji hoće da udare VI, nalazi se II. On kaže da je većina XIV, XV[22] raspoloženo i da su ga oni poslali da pita XVI[23] XV slaže li se sa tom akcijom. On je stupio u vezu sa XVII[24] koji je nama poznat kao XV, a koji je na poziv druga Steve, da se opredijeli za narodno oslobodilačku borbu, jer da je i Magovac[25] otišao, izjavio, da je spreman ići. XVII je stupio u vezu sa XVIII[26] i tražio odgovor na pitanje II. XVIII mu je odgovorio da XV nema ništa protiv te akcije i da će mu dati pismo za povjerenike XV u tim krajevima, u kome će im preporučiti, da toj akciji daju punu podršku. XIV su prije polaska tražili od II da ispita kakav bi stav imali XIX[27] prema toj akciji VI. XVII ima neke službene veze sa XIX, pa je XX[28] natuknuo, da bi lahko moglo doći do borbe VI u I i pitao ga, što on misli. XX mu je odgovorio, da XIX ne bi imali protiv toga ništa kada bi to bila čisto hrvatska stvar.

Sam II je uvjerenja, da ta akcija ne može u potpunosti uspjeti, ako se ne radi u vezi sa XXI[29]. Zato je on došao k nama, da mu damo vezu sa kojim našim XXII[30], koji operira u blizini I, da se sa njim dogovori o svemu. On kaže da je njegovo mišljenje ako ne bude dogovora sa XXI, da će akcija svejedno početi, jer se uslijed zategnutosti ne će moći dugo kočiti, ali se on plaši, da se svi skupa ne

[14] Domobrana.
[15] Žandarmi.
[16] Domobranski časnici i vojnici.
[17] Hiljadu.
[18] Sedam stotina.
[19] Pet stotina.
[20] Ustaše.
[21] Časnici.
[22] HSS
[23] Vodstvo.
[24] Pukovnik Babić.
[25] Božidar Magovac
[26] Tomašić
[27] Nijemci
[28] General Horstenau.
[29] Partizani.
[30] Štabom.

»povezu na XXIII[31]«, čime misli reći, da bi to XIX mogli iskoristiti u svoje svrhe.

On tvrdi da je ranije imao sa nama vezu preko nekog Slavka Šimunića koji da je rodom iz Suhog Polja kod Virovitice, ali da je taj sada u partizanima i otada je on izgubio vezu. Tvrdi dalje da ostali XIV-ne znaju, da on ima vezu sa nama, jer im on to nije htio govoriti, pošto su većinom XV. Samoga XVII on smatra poštenim i dobrim Hrvatom koji voli Hrvatsku. Utisak je druga, koji je razgovarao sa II, da je on pošten čovjek, ali da je dosta slabo upoznat sa političkom situacijom, a posebice sa današnjom ulogom XVI XV. On mu je dao neke materijale da se tim pitanjem malo upozna i kaže da ima utisak, da se II osjeća našim čovjekom.

On tvrdi da je teško doći u I, pa ako drugovi budu htjeli stupiti u vezu sa njim, neka mu pošalju neku ženu, jer one najlakše mogu ući u I. Onaj, koji dođe da uspostavi vezu, neka traži samo II i kada ***ga*** nađe neka mu pokaže ili kaže broj XXIV[32] i on će onda znati, da je to čovjek od XXI. No, on smatra, da je njemu mnogo lakše doći do XXI, nego XXI do njega, samo da mu damo znak. Mi smo mu rekli neka se on javi XXI pod brojem XXV[33], pa ako se tko tako javi znajte, da je to čovjek od II.

Nastojte da ovu stvar javite drugovima što prije, da se stvar bez našeg učešća ne izjalovi.

Šaljemo vam nekoliko podataka o političkoj situaciji.

Prema našim informacijama raspoloženje Talijana nije sklono primanju ponude za časnu predaju, koju im nude Englezi i Amerikanci i to radi brutalnog postupka Engleza sa talijanskim zarobljenicima koji su to pričali na povratku i radi bombardiranja talijanskih gradova. Oficiri, koji su protiv fašizma, nisu iz gore navedenih razloga prijatelji Engleske i Amerike, a zaziru od Sovjetske Unije, jer vjeruju u priču o Katynskoj šumi i tobožnje izjave Litvinova, da Sovjeti teže da izađu na Jadran. Iako su bili protiv ulaska Italije u rat na strani Njemačke, oni smatraju, da će od nje dobiti ma kakovu protuuslugu, dok se boje od Sovjeta, da ne prođu kao poljski časnici, jer izgleda, da je naš rad tamo slab, a da bi ih o tome razuvjerili. Narod je u većini pasivan, smatra da će svako stanje biti bolje od fašizma, ali da će promjena doći sa druge strane, a ne od njega samoga.

Dolazak Scorze[34] i njegovo čišćenje fašističke stranke, **izazvalo** je golemi strah kod protivnika fašizma u višim redovima.

[31] **Njemačkoj rudi.**
[32] Šest stotina šest.
[33] Tri stotine tri.
[34] **Karlo Scorza**

Vojnički je potencijal Italije vrlo oslabio. Kopnena je vojska mnogobrojna, ali oružje imaju samo najnužnije, jer im je veliki dio modernog oružja propao u Španiji i Africi. Naročito oskudjevaju u teškim oklopljenim kolima, teškom topništvu, a osobito u protuzrakoplovnom topništvu. Zrakoplovstvo je ranije bilo jako, ali je uslijed velikih gubitaka i slabe industrijske moći produkcije sada nedovoljno. Taj se nedostatak nadoknađuje prebacivanjem lovačkih aviona s jednog sektora 1la drugi. Tako je skoro Milano ostao bez obrane, jer je lovački puk prebačen na jug. Nijemci su pomogli Talijanima naročito u protu-zrakoplovnom topništvu i to najviše za industrijske gradove u sjevernoj, a zatim u južnoj Italiji.

Po padu je Tunisa izgledalo, da će njem. čete napustiti Italiju i njenu obranu prepustiti talijanskoj vojsci, ali je početkom lipnja počelo naglo nadolaženje njem. trupa, koje su upućivane prema jugu. Oprema je ovih trupa prvoklasna sa dosta oklopnih kola. Pored tri ranije divizije računa se na još jednu oklopnu i 5-7 njemačkih motoriziranih pješačkih divizija.

Ove smo podatke dobili neposredno pred iskrcavanjem na Siciliju.

U zadnjem vam izvještaju nismo pisali o akciji »Jugoslavena«, u Zagrebu. Dobili smo neke podatke o njihovom radu, pa vam ih šaljemo.

Mjesni je šef jugoslavenske grupe u Zagrebu dr. Koren, odvjetnik, sa stanom u Dalmatinskoj ulici, a glavni njihov organizator za Hrvatsku stanuje na Srebrenjaku 25., ali mu nismo mogli saznati ime. Njemu dolaze ljudi iz provincije po upute. Kada se zvoni na njegovom stanu njihovim ugovorenim znakom, onda on sam otvara vrata, a iz opreznosti uvijek drži revolver u ruci. No, kada se zvoni obično, onda se on ne pojavljuje, nego njegova majka ili sestra. Njegova grupa putem radio stanice stoji u vezi sa pukovnikom Radovićem u Turskoj. Njihov je pretsjednik — navodno — dr Srđan Budisavljević, koji se sada nalazi u Stokcholmu. Najjača njihova središta u NDH jesu: Borovo, Zemun, Osijek, Pazova i Sisak. Njihov je obavještajac kod partizana neki Gvozdanović iz Pazove. Jedan od njihovih je kurir neki Mihelić, biv. podoficir, a sada činovnik iz Petrovaradina.

Nedavno je bilo hapšenje među »jugoslavenima«. Uhapšeno je oko stotinu osoba, većinom srednjoškolske i studentske omladine. Uhapšen je gradski senator Bojić koji da je navodno organizator i novinar Hrvoje Macanović koji da je trebao prebaciti neke omladince četnicima. To su sve biv. jugosokoli, a sada rade pod imenom »Revolucionarna jugoslavenska omladina«. Prilikom toga je hapšenja uhapšena i porodica, kod koje se je štampao list »Sloboda i sla-

vensko bratstvo« pa zato prošlog mjeseca nije izašao taj list. N_e znamo, da li je otkriveno, da je tu štampan. Većina je uhapšenih »jugoslavena« puštena, a i senator Bojić.

Sa druge smo strane dobili slijedeće obavještenje:

Dne 22. V. oko 4 sata poslije podne posjetili su Tihomira Krečića, studenta tehnike, Bijenička cesta 29/1 gostiona, Rade Spitzer, domobr. zastavnik i ing. Mataković, dom. nadsatnik, radi kupnje jedne radio stanice za davanje pomoću Morzeovih znakova. Mataković je radio stanicu ustanovio potpunoma ispravnom. Cijena je radio stanice bila oko 100.000. — kuna, a ponuđeno je 70.000.— Prema tvrđenjima rade Spitzer i Mataković za Intelegens service, te su radi osiguranja za vrijeme posjeta kod Krečića postavili oko njegove kuće i okolice svoje ljude kao izvidnice i straže, koji su nosili većinom crne naočale i bili naoružani raznim pištoljima a bilo ih je oko 10 osoba. Članovi su Intelidžens servisa prilično oprezni, ali ujedno i bojažljivi, te stoga nisu kupili radio stanicu.

Spitzer Rade domobr. zastavnik, sa službom u Minorsu, biv. jugosokol, član Jadranske straže i drugih jugo-organizacija, sada aktivni član Intelidžens servisa, podržaje vezu sa Srbijom i Zemunom bilo lično, bilo preko drugih osoba, sakupljač vojnih dokumenata, streljiva, oružja i raznih vojnih odora. Isti je oženjen te izgleda, da i žena surađuje s njime.

Ing Mataković, dom. nadsatnik, sa službom u Dojavnom uredu, Rendićeva ul. 13 angažiran za Intelidžens servis. Možda je jedan od vodećih članova I. S.-a za Zagreb i Hrvatsku. Isti je oženjen, otac dvoje djece, sa stanom u Šubićevoj ulici 16.

Tihomir Krečić je student tehnike, član Američke radio lige, od iste i diplomiran. Za sada proizvađač radio stanice i trgovac istima. Krečić je oko 18. VI. odputovao u Italiju, da podigne novac za prodanu radio stanicu i da kupi neki radio materijal. Vraća se početkom srpnja.

Za vrijeme posjeta kod Krečića bili su na straži: Baliig, biv. đak i jugosokol, Stramberger, neki kriminalac i biv. član jugosokola (sada se nalaze obojica u zatvoru, ali se ne zna zašto), braća Ludvig, trgov. pomoćnici došli u Zagreb iz Zemuna, stari »jugovići« i drugi-

Teodor (Tedy) Salamon, sa stanom Palmotićeva 68./II, nastojao je da se Krečićeva radio stanica proda bilo kome, te je isti na temelju prodaje dobio stanovitu proviziju. Isti je sin jedne arijke i jednog Židova, te naginje anglofilima i po mogućnosti radi za iste. Cilj mu je novac. U glavnom sve prodaje anglofilima, jer istih **mnogo** poznaje. Student je tehnike i prisustvovao je za vrijeme posjete **kod** Krečića.

Radio stanica je prodana Zvonimiru Pšeničniku, namješteniku knjižare »Ognjište« i knjižare »Epoha«. Isti je star 25 godina nosi naočale, trguje zlatom, streljivom, raznom valutom i si. Njegovo ideološko opredjeljenje nije poznato, ali postoji mogućnost da imade veze bilo sa jugoslavenima, bilo sa I. S.-om. Pšeničnik je još 1939. pa dalje išao u Italiju na logorovanje fašističke mladeži i za isto sakupljao mladež, te ju začlanjivao u fašističku stranku.

Ljubica Birtić i brat, sa stanom Petrinjska 36., biv. članovi Jugoslavenske revolucionarne omladine, sada također aktivni oko sakupljanja članova i biv. Jugoslavena.

Jedna se veća grupa biv. jugoslavena sakuplja u pjevačkom društvu »Harambašić« u Harambašićevoj ulici.

Da vlast za sve to ništa ne zna, to je njihova lična opreznost i veza.Neki Porubić, redarstveni agent, sa službom na redarstvenoj radio postaji daje im mogućnost, da mogu pregledavati razne redarstvene kartoteke.

Ova su obavještenja iz pouzdanih izvora, izuzev ono o Krečiću, koje nismo uspjeli dosada provjeriti.

Za grupu oko Rudolfa Šaleka o kojoj smo vam pisali u našem izvještaju od 15. travnja, nismo saznali ništa detaljnije osim da imaju veze sa votstvom HSS-a (Pernar[35] i kompanija) preko dra Pezelja.[36] Ta grupa ima vezu i sa Rudolfom Hercegom, kome vlasti dozvoljavaju da oko sebe sakuplja »dobre« hrvatske rodoljube. Glavna im je veza sa domobranstvom pukovnik Jandrašić.

A sada nekoliko raznih stvari!

Obaviješteni smo, da pregovore o zamjeni vodi sa našim pretstavnicima na Kordunu pukovnik Ivo Križanić, čiji je brat Vjekoslav također pukovnik, zarobljen od naših odreda kod Gline. Taj se je pukovnik (Ivo) najljepše izrazio o partizanima i goji prema njima neke simpatije, pa bi ga se moguće dalo iskoristiti prilikom pregovora za naše svrhe.

Prema njem. vijestima u Crnoj se Gori uopće nisu borile čete Draže Mihajlovića, nego samo Narodno oslobodilačka vojska. Draža se navodno krije sa 8.000 do 10.000 ljudi uz Drinu od Bajine Bašte do utoka i čekaju pogodan čas (invazija), kada će provaliti u Bosnu.

Feldkomanda je u Zagrebu izdala tajnu okružnicu svim njem. jedinicama u NDH da imadu u slučaju kapitulacije Italije smjesta razoružati talijansku vojsku.

[35] Ivan Pernar
[36] Branko Pezelj

Slovački su avijatičari, koji su ovih dana boravili u Zagrebu, iz javili, da će Njemačka izgubiti rat. Nadaju se, da će konačno doći do sporazuma između Njemačke i SSSR-a.

Za koji dan dolazi na zagrebački aerodrom cijeli avijatički puk iz Njemačke. Nijemci rokiraju svoje trupe dolinom Drave, Save i Dunava prema Beogradu.

Ovđe su vlasti obaviještene, da se kod Otočca spuštaju strani avioni i poduzeće se protumjere. U najskorije vrijeme treba da započme ofenziva proti naših ličkih odreda i to uz pomoć velikog broja štuka.

Ovih je dana uhapšena od strane policije drugarica Vera Solar privatna namještenica, sekretar V rajona (Trešnjevka). Jedan ju je izdajnik teško teretio. Policija je počela da je muči, kako bi ju prisilila na priznanje. Kada drugarica Vera nije htjela da kaže ni jedne riječi, mučenje je nastavljeno i ona je od rana umrla. Tada su je policijski krvnici bacili kroz prozor, tobože kao da je sama skočila. Prolaznici su se na to strahovito užasnuli. Iz policije su istrčali neki policajci i prebacili preko drugarice Vere pokrivač. Po pričanju očevidaca bila je drugarica Vera strahovito iznakažena. Lubanja joj je bila puknuta na nekoliko mjesta ruke su joj bile potpuno crne i sve u jednome prištu i jako naduvene a svezane nekakvim debelim pojasom. Noge su joj bile strahovito izmrcvarene, meso na njima raspucano (čuli smo, da u najnovije vrijeme kuhaju ljudima noge), a nokat na palcu desne noge držao se samo na jednoj žilici. Leđa i trbuh bili su joj također crni. Bila je samo u gaćicama i prsluku.

Sve se je to odigralo u policiji u Zvonimirovoj ulici, gde sad imaju sjedište Gestapo i Uns. **Ovo je zvjersko mučenje i ubijstvo nad drugaricom Verom izvršio policajac Bogojevski,[37] ruski emigrant, koji je jedan od šefova u Uns-u, a kakovu sada ima funkciju, otkada je Gestapo sve preuzeo, ne znamo.**

Drugarica je Vera imala 20 godina i bila je radničko dijete.

Molimo, da se ovo objavi, da bi se utjerao strah u kosti policijskoj bandi ovđe, koja svakim danom postaje sve krvavija i razuzdanija.

Baš kada smo završili ovo pismo, primili smo vašu poštu od 16. VI i 25. VI, kao i pismo Agitpropa od 7. VI sa prilozima.

Nije nam ništa opširnije poznato o otkrivanju neke organizacije I. S.[38] u Slavoniji. Jedino su nam drugovi iz Slavonije samo o tome napomenuli, ne spominjujući ni jedno ime. Što se tiče kurira Janka[39] svi navodi u njegovom zapisniku su točni i Stevo smatra, da je

[37] Nikola Bogojevski
[38] Intelligence Service.
[39] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

on ispravan i naš čovjek, pogotovo kad znamo, da nam je omogućio velikim dijelom potpuno otkrivanje rada »komandira Zagreb«. On je jedino malo sirov i voli previše pričati, kao i većina Primoraca. Za osnivanje ZAVNOH-a čuli smo i preko radia i to nas je obradovalo. Shvatili smo odmah naš zadatak, da ga populariziramo, ali kako još do sada nismo primili nikakovih materijala o tome taj zadatak nismo mogli postaviti.

Oni, za koje smo vam javili, da trebaju doći krajem prošlog, obećali su, da će krenuti koncem ovoga mjeseca i da ranije nisu mogli radi svojih poslova. Mi stalno održavamo vezu s njima i posjećujemo ih, da bi tu stvar ubrzali, ali s tima ljudima ide vrlo sporo.

Drug Stipe još nije stigao ovamo. On čeka, da mu budu gotove fotografije, jer se je vani dao slikati. Za sada se nalazi kod OKZ a bio je sa sekretarom OKČ. Mi smo mu pisali, da se — dok tamo boravi — gleda upoznati sa prilikama u tim našim organizacijama. Molimo vas nastojte, da drugovi, koje šaljete ovamo, ne dolaze bez fotografija, jer to jako oduljuje njihov dolazak u Zagreb.

Prije dva smo dana dobili pismo od druga Marka,[40] ali nam on ništa ne piše o formiranju odjela.

Odlazak je Magovca ovdje naišao na dobar prijem.

O Slovenki i Slovencu, kao i na pismo od 1. VI, odgovoriće vam Stevo posebno.

Početkom su ovoga mjeseca uhapšene obitelji Rukavina i Bakarić. Sada se nalaze na Savskoj cesti.

Ćuk nam javlja da zapisnik Ivana Martinšeka nije u cijelosti točan jer je Martinšek upleo neke ljude, da dade pogrešan pravac istrazi.

Vi nama ne potvrđujete primitak naših pisama, pa se bojimo, da nisu neka propala. Zato navodimo datume, kada smo vam što poslali. Osim izvještaja, kojeg smo vam pisali još dok je bio na slobodi drug Slavko[41] (5. II 1943), poslali smo vam: jedno pismo rukopisom, kojem se datuma ne sjećamo, izvještaj od 15. IV 1943, pismo od 16. V 1943, izvještaj od 28. V 1943, pismo od 7. VI 1943 i izvještaj od 30. VI 1943.

Šaljemo vam najnovije izdanje HSS-a »Istiniti prikaz svjetskog vojno-političkog položaja, te stanje i odnos naše države prema njemu«.

18. VII. 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!
Stevo v. r.

[40] Marko Belinić
[41] Ivo Marinković

I	2472	3022	5816								
II	1381	4925	0388	3244	8353	2261	4838	9154	7287	2953	
	8542	1914	9658	8189	3736	7348	4985	7176	3943	4635	
III	3462	5626	1278	5842	4713	5422	5130	5164	4665	2403	
	5836	4483	5922	8159	6778	7391	7932				
IV	9490	6097	5882								
V	3285	7628	0295	1333							
VI	5255	3653	4426	2751	4647	6159	2282	4525	6344	5230	
	8188	1668	3894	6623	0861	8630	5132				
VII	3485	6457	2481	3754	9336	4250	1892				
Vili	1381	4925	0368	3844	9354	2831					
IX	3288	8783	5877	3453	5423	0587	7207	3865	8091	5572	
	8083	1667	7488	5144	8916	7792	1026	5791	8613		
X	0890	2084	4862	0813	3845	7427					
XI	5272	8139	8189	2295	6755	9847	3597	7823	0071		
XII	5652	4146	6537	5598	6747	6235	2501	4928			
XIII	4774	5446	6041	4352	2132						
XIV	6181	4953	7856	7786	9788	1821					
XV	0299	4986	0860								
XVI	4385	2451	9537	5494	5846	1451					
XVII	8384	4725	7584	4382	8089	1932	6461	6962	6851	0340	3425
XVIII	4265	1423	9149	1538	6177	2752					
XIX	8362	5626	1279	6577	6825						
XX	0382	3128	0291	5460	3121	8079	8979	8894	9529	3392	
	5014	9520									
XXI	5450	3155	6426	2351	6717	9886	8213				
XXII	1831	9414	9150	4212	1932						
XXIII	5338	6238	9299	1296	4876	0877	7995	4643	7358	2658	
	2652	0523									
XXIV	1632	7116	2486	5975	4993	6529	7188	5634	4163	3795	
	7745	6436									
XXV	5495	5686	1557	5299	3654	9265	2706	8043	6546	8518	0132

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-24/1397

140

1943, srpanj 18.

Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu s karakteristikama za polaznike višeg skojevskoga kursa koji je održan pri Pokrajinskome komitetu

POKRAJINSKI KOMITET
Saveza Komunističke Omladine Jugoslavije
za HRVATSKU
18. VII. 1943.

POVJERENSTVU PK SKOJ-A ZA ZAGREB

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam karakteristike o pojedinim drugovima sa teritorija vašeg Povjerenstva koji su svršili viši Skojevski kurs, koji se održao kod Pokrajinskog komiteta SKOJ-a. Smatramo, da je potrebno da i vama javimo pored toga što smo javili Partijskim organizacijama onih okruga iz kojih se drugovi nalaze tako, da bi vi mogli imati pregled i vidjeti koji drugovi mogu da samostalnije djeluju i rade sa omladinskim organizacijama.

Isto tako ćete imati uvid iz ovih ocjena da li bi mogli kojeg druga prebaciti iz jednog okruga u drugi, ili mu dati onu funkciju za koju on u stvari i odgovara. Mi smo u tom pogledu već nešto učinili, a to je što smo druga Đuretu[1] iz Čazmanskog okruga odredili da ode u Bjelovarski okrug. Također imamo u vidu, da bi u što skorije vrijeme u Oblasni prebacili jednog druga iz Ličkog okružnog komiteta tako, da bi se i sam Oblasni što prije učvrstio i počeo sa svojim djelovanjem.

Niže navedeni drugovi svršili su ovaj viši Skojevski kurs sa sljedećim uspjehom:

1 — **Martin,[2] sekretar OK SKOJ-a:** Materijal je uspješno savladao. Zadovoljio je. Drugarstvo razvijeno. Partijalnost na visini. Marljiv i pošten. Sposoban za rukovodioca.

[1] Stjepan Đureta
[2] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

2 — **Zagorka,[3] član OK SKOJ-a:** Materijal je uspjela prilično savladati i bila je među boljima na kursu. Vrlo razvijeno drugarstvo i osjećaj odgovornosti. Partijalnost na visini. U radu je bila marljiva

3 — **Roje Božo, član OK SKOJA-a** : Na kurs došao sa izvjesnim predznanjem, što mu je omogućilo da materijal potpuno savlada. Na kursu je bio marljiv i u svakom pogledu dobar. Sposoban je da znanje prenese na drugoga. Partijalnost i osjećaj odgovornosti, kao i drugarstvo na visini.

4 — Kosanovič Vukašin,[4] član OK SKOJ-a: Materijal uspio savladati. Pokazao veliki interes i bio je vrlo marljiv. Omiljen je među drugovima, a partijalnost i osjećaj odgovornosti na osobitoj visini. Ima dobre uslove za dalji razvitak:

5 — **Ivica,[5] član OK SKOJ-a Zagreb:** Na kursu je bio vrlo marljiv i uspjelo mu je materijal savladati. Bio je među najboljima. Drugarstvo, osjećaj odgovornosti i partijalnost na visini. Treba mu omogućiti svestranu izgradnju, jer je pokazao veliki interes.

6 — Žaco,[6] sekretar KK SKOJ-a D. selo: Mada se silno trudio da savlada materijal to mu nije uspjelo. To je vjerojatno radi toga, što ranije nije gotovo ništa proučavao. Radi njegovog vrlo razvijenog drugarstva, iskrenosti i poštenja, drugovi su ga neobično volili. Teško izražava svoje misli. Partijalnost i osjećaj odgovornosti su razvijeni. Treba mu pružiti mogućnost izgradnje.

7. — **Vera[7] — (radi na sred. škol. rukovodstvu):** Trudila se da savlada materijal, ali joj to u potpunosti nije uspjelo. Dosta je površna **u** izlaganju. Treba mnogo temeljitije ulaziti u bit stvari, a isto tako potrebno je da čita što više materijala i to najprije lakši, a kasnije da uzima teže stvari. Inače je bila dobra drugarica.

8 — **Pero[8] — član MK SKOJ-a Zagreb:** Materijal dosta teško savladao. Na kursu se nije mogao saživiti sa drugovima, a drugovi se isto tako nisu slagali sa njim. Uvijek se držao po strani i bio je dosta tih i nekako uvučen u samoga sebe. Nemožemo vam dati neku precizniju ocjenu, jer druga ne poznamo. Vi najbolje znate kakav je njegov rad, partijnost, osjećaj odgovornosti itd.

9 — **Kolar Josip (Matek) član OK SKOJ-a:** Na kursu je bio jedan od najboljih i materijal je uspio savladati. Drugarstvo, osjećaj od-

[3] Dragica Kancijan
[4] Pogrešno, odnosi se na Vukašina Karanovića.
[5] Dragutin Plašć
[6] Stjepan Pušec
[7] Anđela Mitrečić-Dokmanović
[8] Franjo Kunstić

govornosti i partijalnost vrlo dobro su razvijeni. Sposoban je za rukovodioca i treba mu posvetiti pažnju. Za učenje pokazao veliku volju i interes.

Eto to su karakteristike i ocjene gore navedenih drugova, po njima ćete vidjeti i ocjenjivati njihov budući rad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav,[9]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-5/378

141

1943, srpanj 18.

Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a za Zagreb u kojemu ukazuje na zadatke omladinske organizacije, predlaže rukovodstvo za Oblasni komitet za sjevernu Hrvatsku i traži da se pronađu sposobni skojevci za rad u obavještajnoj službi

POKRAJINSKI KOMITET
Saveza Komunističke Omladine Jugoslavije
za HRVATSKU

18. VII. 1943.

Povjerenstvu
Pokrajinskog komiteta SKOJ-a
za Zagreb

Dragi druže Željko![1]

Možemo Ti javiti, da su svi drugovi koje ste uputili na konferenciju i kurs stigli na vrijeme i prisustvovali konferenciji koja je na njih sigurno ostavila lijep dojam a pogotovo što je to bilo na oslobođenoj teritoriji. Na konferenciji bile su zastupane sve pokrajine osim Dalmacije i dobila se dosta jasna slika o stanju organizacije Ujedinjenog Saveza u čitavoj Hrvatskoj. Na održanoj konferenciji

[9] Dokument je bez potpisa. U to vrijeme sekretar PK SKOJ-a za Hrvatsku bio je Ivica Kranželić.

[1] Milutin Baltić

izabran je Glavni odbor Ujedinjenog Saveza antifašističke omladine Hrvatske koji će rukovoditi sa radom omladine koja je obuhvaćena u Ujedinjeni Savez u čitavoj Hrvatskoj. Da se nebi stvar shvatila sada tako, da bi SKOJ kao organizacija prestao davati pomoć Ujedinjenom Savezu u onoj mjeri kao što je to bilo do sada, već naprotiv SKOJ kao organizacija i njezini aktivisti trebaju dati još veću i svestraniju pomoć da bi se Ujedinjeni Savez što prije učvrstio i osamostalio u svome radu a SKOJ kao organizacija će se baš kroz rad Ujedinjenog Saveza omasoviti i učvrstiti. Sve direktive, koje će se dobivati za borbu koju će trebati voditi na političkom polju protiv svih neprijatelja naše borbe, kao i sprovoditi političku liniju naše borbe, SKOJ će trebati da to sprovodi preko Ujedinjenog Saveza jer se u njemu i okuplja najviše omladine, koja treba da to sve prenese na ostale mase omladine.

Do sada se uvijek naglašavalo da treba rad Ujedinjenog Saveza svestrano proširiti i prodrijeti u ostale građanske organizacije u kojima se okuplja omladine, ali do sada su u tome postignuti vrlo slabi rezultati. Međutim pred nas se sada postavlja, a pred Ujedinjeni Savez pogotovo, da treba rad omladinskih antifašističkih organizacija postaviti na mnogo širu bazu nego što je to bilo do sada. Treba stvarati savez sa poštenom HSS-ovskom omladinom i svim ostalim građanskim organizacijama kao i vjerskim i nacionalnim t. j. sa onom omladinom iz tih organizacija koja mrzi fašizam i koja hoće u ovoj ili onoj mjeri da pomogne borbu našeg naroda protiv fašističkih okupatora. To jedinstvo treba da se ostvari, a organizacija Ujedinjenog Saveza treba da bude pristupačna svima onima koji mrze fašizam i treba im omogućiti slobodan ulazak u nju. Na toj bazi može se provesti mobilizacija takove omladine kao što je to omladina iz redova HSS-a, Junaka i križara, koja je spremna da pod našim rukovodstvom ide u borbu, ili da je svestrano pomaže. Svakako da to ne znači, da može svaki da uđe u organizaciju od gore navedenih građanskih i vjerskih organizacija ako neće bilo na koji način da pomaže ili da aktivno učestvuje u narodno-oslobodilačkoj borbi. U Glavni odbor koji je izabran na konferenciji ušli su pretstavnici dosadašnjih antifašističkih organizacija i istaknuti mladi borci iz narodno-oslobodilačke vojske, kao i pretstavnik i funkcioner organizacije Hrvatskog Junaka i Križara Miroslav Kreačić iz Zagreba.

Iz razgovora sa drugovima iz O. K. Varaždin vidi se, da toj organizaciji nije davana nikakova pomoć u posljednjih 6 mjeseci i na taj način nisu mogli sprovesti u djelo zaključke I. antifašističkog kongresa o stvaranju Ujedinjenog Saveza, nego kod njih još uvijek postoji S. M. G., a to znači, da su se jako sporo prenosile, gotovo ni-

kako, direktive na naše organizacije. Međutim sada će ta stvar biti prilično riješena time, jer su drugovi na kursu učili i mnogo naučili
0 tome t. j. o novim formama rada, ali će svakako netko od Povje-
renstva trebati otići na njihov teren da im pomogne u radu i da bi se na taj način organizacija što prije učvrstila.

Drugovi na kursu su također učili o svim formama rada o stvaranju jedinstva sa svim ostalim organizacijama, kao i o saradnji sa omladinom HSS-a, ali unatoč toga vi ćete trebati da posvetite veću pažnju, da nebi drugovi u tome pogriješili. Naše je mišljenje da je pomoć Povjerenstva u roku od tih 6 mjeseci bila slaba, gotovo nikakva naročito varaždinskom okrugu, a vjerujemo da je mogla biti
1 trebala je biti veća. Eto, to bi bili uglavnom zadatci što treba momentalno učiniti i pomoći varaždinskom okrugu.

Pitanje zagrebačke organizacije, a pogotovo okruga, stanje kakovo je u njemu za sada je vrlo loše naročito ako pogledamo da u čitavom zagrebačkom okrugu imade oko 50 članova SKOJ-a i nešto preko 100 članova Ujedinjenog Saveza, što opet dokazuje, da se je sektašilo po pitanju primanja u SKOJ i u Ujedinjeni Savez. Na teritoriju čitavog Povjerenstva iz razgovora sa drugovima vidi se da su članovima Ujedinjenog Saveza smatrani samo oni drugovi koji su bili u odboru Ujedinjenog Saveza dok ostala omladina koja je davala pomoć, čitala štampu i sa raznim drugim djelima dokazala da je antifašistička i da mrzi fašizam nije bila uvrštena u organizaciju kao članovi Ujedinjenog Saveza. Po tom pitanju koje važi za čitavo Povjerenstvo, treba posvetiti naročito od sada mnogo više pažnje kako bi se izbjeglo budućim pogreškama u širini organizacije Ujedinjenog Saveza. Drugovi iz Zagreba također su prikazali slično stanje, a o tome smo razgovarali sa Tobom i zato vjerujemo da će se to stanje od sada popraviti a organizacija će se vjerojatno omasoviti i učvrstiti.

Izbor kursista sa teritorija Povjerenstva, prosječno uzeti, bio je dosta dobar. Drugovi su pokazali prilično volje za učenje kao i za sam rad, što će s time biti i vama mnogo olakšanja u sprovađanju direktiva u djelo jer će drugovi od sada više dati od sebe u svom svakodnevnom radu. Što se tiče druga i drugarice iz Zagreba naše je mišljenje slijedeće: Drug je član M. K. i izgleda da je dosta sirov i mlad u radu i prema našim zapažanjima teško se saživljava sa omladinom, takav smo mi barem dobili dojam o njemu što ne znači da je takav na radu u samom mjestu, dok drugarica se pokazala bolja i obećava momentalno više od njega i interesuje se mnogo za način rukovođenja kao i sam način rada sa omladinom. Istina, ona je mlada, nije član K. P. a naše je mišljenje, kad se vrati natrag viditi ju na njezinom radu kod izvršavanja zadataka i smatramo daju se

može primiti u Partiju, a kasnije ili čak momentalno može ju se primiti u M. K., a svakao da ćete vi to najbolje ocjeniti jer je poznate iz ranijeg rada. Ti znaš, da smo prije Tvoga odlaska razgovarali sa Tobom da bi u Zagrebu bilo najbolje kada bi se našla koja drugarica koja bi držala preko sebe organizaciju, jer se mnogo lakše drugarice kreću nego drugovi i mislimo da bi trebalo ovoj drugarici posvetiti pažnje i uputiti ju bolje u sam rad i način rukovođenja u ilegalnosti i da bi se na nju mogli osloniti, ako nisi našao nikog drugog koji može ostati u samom gradu. Opet ti naglašavamo, da Ti trebaš o tom povesti računa i drugaricu pravilno ocjeniti dali bi ona mogla da odgovori tim zadatcima tako da se nebi prenaglili i nju prenaglo uzdigli. Prije Tvoga odlaska također smo razgovarali da je Povjerenstvo slabo t. j. malobrojno i da bi trebalo stvoriti jedno rukovodstvo koje bi imalo sjedište izvan grada. Došli smo do zaključka da bi bilo najbolje da se formira Oblasni komitet za Sjevernu Hrvatsku, koji bi imao sjedište izvan grada, a ova drugarica ili bilo koja druga bila bi u gradu i u tješnjoj vezi sa vama tako, da bi se mogao imati što bolji uvid u samu mjesnu organizaciju koja je po našem mišljenju i po Tvom izvještaju i razgovoru sa nama vrlo slaba. Pazi, da nebi slao u sam Zagreb možda druga Miku,[2] jer to bi značilo baciti ga neprijatelju u ruke. U Oblasni komitet sa naše strane mi predlažemo sljedeće drugove i za sekretara druga Miku, a ostali članovi bili bi drugarica iz dosadašnjeg povjerenstva, drug Janko[3] i drug Jovo,[4] kojeg smo uputili na bjelovarski okrug, tako da bi Oblasni sačinjavao 4 člana. Ti bi trebao i dalje da ostaneš sa njima i vratio bi se koncem septembra mjeseca, samo i do tog vremena bi trebao da formiraš Oblasni i da se organizacija u sjev. dijelu Hrvatske što bolje pokrene, a drugovima izbriše iz glave ono sektaštvo kako kod SKOJ-a tako i Ujedinjenog Saveza, što opet ne znači da bi mogao biti svaki član dotičnih organizacija. Takovo je mišljenje i naš predlog o drugovima, odnosno drugarici iz Zagreba i za Oblasni komitet, što opet ne znači da mora tako ostati, jer ćeš Ti imati i sigurno imaš najbolji uvid i pregled preko tih drugova.

Po delegatima šaljemo materijal »Mladi komunist« »Omladinski Borac« i »Pionir« i rezoluciju Glavnog odbora, dok ostali materijal ćemo vam poslati naknadno. Mi smo sa drugovima razgovarali po pitanju boljih veza o nabavci materijala i redovitih slanja' izvještaja, kao i sveg tehničkog materijala, kojega se može nabaviti i poslati. Ako ikako postoji mogućnost da u Zagrebu ili bilo gdje i to

[2] Mika Spiljak
[3] Janko Peruško
[4] Jovo Plećaš

što hitnije možeš nabaviti preko drugova štamparsku mašinu (amerikanku) — takova je njezina firma — a ako možete neku drugu bolju, t.j_ moderniju mašinu, nabavite i možete ju poslati po najhitnijim i sigurnim vezama. Slova za sada imademo i bilo bi i za nju dosta, samo ako ju možete nabaviti. Ako su u pitanju novci pozajmite od Partijske organizacije jer smo mi o tome razgovarali sa **drugovima** i možete od njih isto tako zatražiti pare.

Druže Zeljko, još jedno važno pitanje koje se postavlja pred **Skojevsku** organizaciju, da svestrano pomogne, a to je obavještajna služba. O tom pitanju također smo razgovarali sa drugovima i prema tome u samom Zagrebu trebalo bi pronaći oko dvadesetak ljudi t. j. dobrih povjerljivih Skojevaca, koji bi u saglasnosti sa ostalim drugovima vršili taj važni zadatak. To Ti javljamo toliko da znaš, kada će Partijska organizacija to postaviti pred vas, da ćeš za to vrijeme zajedno sa drugovima naći gore navedene drugove. Možeš sam znati da trebaju biti strogo povjerljivi i odani stvari Narodno--oslobodilačke borbe. To pitanje će se sigurno postavljati i pred druge okruge na terenu toga Povjerenstva pa zato će trebati i tamošnjim našim organizacijama ukazati da kada će partijska organizacija dotičnih okruga postavljati to pitanje pred njih da to pomognu svestrano sprovesti u djelo. Uz ovo pismo prilažemo Ti ocjenu drugova, kako su prošli na kursu sa teritorije tvoga Povjerenstva[5] i prema tome Ti ćeš zajedno sa drugovima, drugove raspodijeliti na dužnosti.

Njihove karakteristike posiate su i svakom okružnom komitetu Partije dotičnog okruga u kojem se oni nalaze, tako da bi i Partijska organizacija u njihovim okruzima mogla vidjeti da li su drugovi što napredovali na kursu i kako će dalje u djelo sprovesti direktive naših organizacija.

Po primitku ovog pisma odmah nam javi i dostavi izvještaj. Također nam javi o tome da li postoji mogućnost za nabavku spomenute mašine za štampanje, a također zatražite ako možete nabaviti i »šnelpress«. Javi također i o onim stvarima ličnim za koje smo razgovarali, ako si što učinio.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,[6]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-5/376

[5] Vidi: Dok. br. 140.

[6] Dokument je bez potpisa, u to je vrijeme sekretar PK SKOJ-a za Hrvatsku bio Ivica Kranželić.

142

1943, srpanj 18.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o pokušaju prelaska neprijatelja preko oslobođenog područja Žumberka, o radu kotarskih komiteta, te o radu SKOJ-a, AFŽ i NOO na n$_0$ dručju okruga

Dragi drugovi,

Za vrijeme ovih zadnjih mjesec i po dana neprijatelj je u dva navrata pokušavao preći preko našeg oslobođenog teritorija. Oba puta, kako vam je poznato, bio je odbijen. Radi njegovih koncentracija na rubovima Žumberka naš je komitet bio ostao podijeljen. Više od polovice nas je ostalo na neoslobođenom dijelu. Za vrijeme našeg zadržavanja tamo održali smo po nekoliko sastanka sa KK-ìma, savjetovanje partijaca svakog kotara, i najzad prije 15 dana savjetovanja članova KK-a Samobor,Pisarovima i Velika Gorica.

Naši komiteti pokazuju zadnjih mjesec dana priličan napredak. Čak nam je uspjelo dosad toliko da pojedine KK-e (Velika Gorica) podignemo dotle da su u stanju raditi ponešto dulje vremena bez naše pomoći i kontrole. Prave manje propuste i greške, koje prilično brzo uviđaju.

KK Samobor nam je sada najslabiji. Neprijatelj vrši teror **u** onim krajevima koji su bili najviše pod našim utjecajem. Za takovo stanje i mi smo ponešto krivi, jer nijesmo istovremeno po cijelom neoslobođenom dijelu našeg okruga forsirali akcije, kada su ovuda vođene. Mladi partijci i odbor kao i ostale masovne organizacije u oliko ih je bilo uplašili su se i izgubili glave jer nijesu bili pripremljeni za takav slučaj.

Sada su i oni tek uvidjeli da je bila nepravilna njihova politika zadržavanja i rada samo u izvjesnim općinama, mjesto ravnomjernog prodiranja ili bar pokušaja prodiranja prema postojećim mogućnostima. Ovo stanje se sada polako popravlja, pa su momentano već pohvatali i izvjesne veze sa drugim općinama u planinskim krajevima, te u onim uz Savu. Ostvaruju ponešto masovnih organizacija i mobiliziraju u manjem broju.

Članovi komiteta i partijci su vrlo mladi i bez iskustva pa im radi toga šaljemo redovito po jednog od nas da im pomaže. Najstariji partijac im je svega dvije nepune godine član.

KK Pisarovina se nakon onog slučaja sa drugom Stipom[1] uveliko popravlja. Izgleda da je naša odluka na njih pozitivno djelovala. U slučaju sa drugom Stipom nijesu bili samokritični. Sami to priznaju i vidi se kod njih velika volja da se dignu i da budu objektivni. **Kako** smo vam već ranije javili i njihovi izvještaji su bili nerealni, tako da tek sada imamo bolji uvid u stanje njihovih masovnih organizacija i partijskih aktivista na terenu. Kod cijelog komiteta i partijaca se osjeća veća aktivnost nego ranije. Zadnjih mjesec dana su mobilizirali 25 omladinaca. Osjeća se da im nedostaje dobrih aktivista na terenu i tako da sa postojećim kadrom nijesu u stanju obuhvatiti sve općine. Izvjestan napredak pokazali su kod rada u općini Kupinečki Kraljevac, dakle u Mačekovoj općini. Tamo imaju u zadnje vrijeme 3 seoska NOO-a. Raspoloženje naroda je prilično dobro, čak u pojedinim selima traže da im se dade i oružje da brane žetvu od ustaša. Pošto je ovo kraj u kojem je Maček imao najjače uporište savjetovali smo drugovima veći oprez i više realnosti kod rasuđivanja o raspoloženju u ovom kraju. Kako sam komitet nije brojčano dovoljno jak nijesu još u stanju niti obuhvatiti temeljito sve sektore rada.

Sadanjeg organizacionog sekretara bili smo poslali na ob. kurs o čemu smo vam i brzojavili. U ovakovim prilikama mislimo da ne bi bilo pravilno dizati nijednog odgovornog druga za ob. službu.

KK Velika Gorica —nakon uspjele akcije koju je izveo sam KK sa partijcima, SKOJ-evcima, omladincima, udarnicima i vojnim bjeguncima na Turopolje uveli smo u komitet još jednog druga, koji se na radu pokazuje vrlo aktivnim i dobrim partijcem. U ovoj akciji učestvovalo je oko 150 ljudi, od toga u samom razoružavanju oko 80 dok su ostali prenosili plijen do skrovišta. Tu su zaplijenili nešto preko 65 pušaka (točan broj ne možemo imati, jer su neki udarnici odnijeli puške sa sobom) 1 p. mitraljez, 1 t. mitraljez 2 bacača mina, sa 100 mina, 3 parabele i cca 7-8000 metaka, te odijela, ćebadi i drugih manjih sitnica. Pilanu nijesu uspjeli zapaliti, nego su zapalili skladište alata i hrane koje nijesu mogli sa sobom povući. Šteta je oko 2,000.000 kuna. Ovu akciju smo mi forsirali radi toga što nijesmo mogli ni pod koju cijenu dići te udarnike i vojne bjegunce od kuće — za partizane. Imali smo namjeru još više zaoštriti odnose između naroda i okupat. vlasti, ali neprijatelj ni nakon ovoga nije ništa oštrije reagirao, jer nema snaga. Tako su nam se opet ovakove naše nade izjalovile. Svi učesnici sa manjim iznimkama su bili sa nama u šumi, ali nam ih ipak nije bilo moguće povući u vojsku. Odazvalo se svega njih desetorica, dok drugi traže da se formira

' Stipe Ugarković

jedna njihova jedinica koja bi operirala po Posavini i Turopolju. Ispitat ćemo ovu mogućnost zajedno sa KK-om i donijeti odluku. Po svemu izgleda da ćemo se svakako odlučiti za ovo. U tu svrhu smo im i ostavili od ovog plijena jedan puško-mitraljez i 1 parabelu te još svojih 10 pušaka s time da postavljaju neprijatelju zasjede na cesti Zagreb-Sisak i da gone ustaše i Nijemce kada dođu u sela da odvlače stoku i žito. U izvještaju kojeg smo slali GŠ za radio stanicu namjerno smo naglasili partizani iz Turopolja i Posavine, pa mislimo da će se tako i javiti. O tome u slijedećem nešto širem izvještaju.

Iz komiteta ćemo poslati na kurs za ob. službu novog druga, dok ćemo onog kojeg smo ranije poslali zadržati na starom mjestu organizacionog sekretara, jer nam je nužno potreban. Bez njega će nam mobilizacija i razvoj ove eventualne partizanske jedinice biti slabi.

Sa njima smo održali nekoliko partijskih sastanaka i 2 savjetovanja. Komitet ćemo još očistiti i dopuniti sa novim poletnijim partijcima. Ovaj komitet nam sada najbolje radi, ravnomjerno pridiže sve krajeve.

U Jaski nam se osjeća pomanjkanje partijskog aktiva. Teren je veliki, a njih je upravo toliko da bi na svaku općinu dopao po jedan partijac, dok po pitanju veza i ostalog ne bismo mogli nikoga metnuti. Naš utjecaj se jače osjeća jedino u općini Klinča selo u zadnje vrijeme nešto u općinama Slavetić i Petrovina. Postavlja nam se pitanje slanja novog part, kadra dolje. Momentano neznamo odkuda da ga uzmemo, jer svuda u njemu oskudijevamo. Razgovarali smo sa Jandrom i Franjom Novoselom. Imamo još uvijek vezu sa njima, ali ćemo je izgleda prekinuti, jer po njihovim nepažljivim izjavama smo zaključili da rade aktivno na okupljanju mač[e]kovaca. O tome nešto više slijedeći put.

U Žumberku je najznačajnije to što 25. ov. provodimo izbore pa smo radi toga svi i zauzeti te nemamo mnogo vremena. Dosadanji rad po izbornoj kampanji se odvijao više općenito i ponešto činovnički iz kancelarije. Sazvali smo jednu zajedničku sjednicu Kotarske izborne komisije, predstavnika vojske, naše partije, NOO-a AFŽ-a, SKOJ-a, USAOH-a, te napokon predstavnika ZAVNOH-a, koji se do sada nijesu dovoljno aktivirali po ovom pitanju. Postojeći ONOO je izgleda shvatio da se izbori njega ništa ne tiču, i u koliko ga se nešto tiču da je stvar rješavanja iz kancelarije. Draušnik[2] se pokazao kao pravi a bojimo se da ne bude nepopravljivi, birokrata i opor-

[2] Jurica Draušnik

tunista. Izbori će se provoditi u 3 općine, Radatović, Sošice i Vivodi-na. Prema dosadanjim rezultatima rada izgleda nam da će Vivodina, koja je čisto katolička prestići u odazivu i učešću naroda na izborima općinu Sošice. Radi toga smo bacili na teren Sošica i 2 naša člana, a na teren Vivodine 1 dok će i drug sekretar obilaziti sve drugove na terenu pojedinih sela i pomagati im. U Radatoviću mislimo da će izaći prema onom što smo do sada uradili oko 90% naroda na izbore.

U komitet smo primili jednog novog druga iz Žumberka. Dobro se razvija. Mobilizacija je jedino u Vivodini dobra. Stvorena je tamo terenska četa od domaćih drugova. Broji oko 25 partizana. Učestvovali su u borbama kod prošle ofenzive.

Inače neprijatelj obasipa cijeli naš okrug letačima kojima nas poziva na predaju i partizanima sugerira da pobiju komesare i komandante. Prilažemo jedan od njih.

SKOJEV OK je gotovo sav na kursu, što smatramo da je momentano nepravilno. Bez savjetovanja sa nama pozivaju se članovi na kurs. Drug Mika[3] kao raniji sekretar je otišao u Zgb. Uopće nam se nije najavio dolje kada je prolazio. Neznamo za koje je vrijeme otišao ili se neće više uopće vraćati. O tome ćemo i njemu pisati i pitati ga kako je mogao otići, a da se bar nije javio drugovima pored kojih je dolje prolazio.

IO AFŽ radi sa izvjesnim vidnijim uspjesima. Organizacije na neoslobođenom dijelu niču. Pokreću svoj list. Održavaju kurseve. Nedostaci su im što ne formiraju općinske i kotarske odbore gdje imaju mogućnosti. Ima izgleda i nejasnih organizacionih problema.

O NOO nije još uvijek upotpunjen. Teško ide sa odvlačenjem ljudi, ma i za par dana od kuće. To je jedini razlog zašto ga nijesmo još dopunili.

Javite nam šta ste uredili sa Galekovićem[4] i Torom.[5] Oni se nalaze momentano na terenu našeg okruga. Sa Torom je razgovarao drug Miško[6] i napravili su izvjestan sporazum po radu na terenu Pisarovine.

Neophodno bi nam bila potrebna drugarica Maca,[7] pa je šaljite odmah, ako je član našeg komiteta. Nas malo ima, a treba nas na sve strane. Imamo u vidu dopuniti naš komitet sa org. sekretarom KK Velika Gorica. U slijedećem pismu dati ćemo vam opširniji

[3] Mika Spiljak
[4] Josip Galeković
[5] Ivan Tor
[6] Lutvo Ahmetović
[7] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

izvještaj. Izbori su nam na pragu, a drugovi koji su bili gore nijesu znali šta sve treba napraviti za bolji odaziv, a nijesu niti shvatili važ nost njihovu. Radi toga smo se sada svi razmilili po terenu ovih 3 općina da se postigne najbolji uspjeh.

Drug Gašpar[8] je bio na jednom našem sastanku. Konj ga je bio udario nogom te je morao ležati kod nas par dana. Noga odn. kost mu nije povrijeđena. Danas je otišao za brigadu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Drugarski pozdrav

18. VII. 1943 Mika,[9] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-24/1400-1

143

1943, srpanj 18.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 1. do 14. srpnja

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«

Dana 18. VII 1943.

Operativni izvještaj...

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. i P. O. HRVATSKE I ŠTABU
II OPERATIVNE ZONE

Od 1. VII do 7. VII tek. godine, poslije razbijanja **neprijateljske** ofanzive[1] na oslobođenoj teritoriji Žumberka, Brigada je bila smje-

[8] Karlo Mrazović
[9] Kao bilj. 6.

[1] Vidi: Dok. br. 89.

štena u sljedeće baze: Vivodina-Lović Prekriški, Krašić-Hrženik-**-Brlenić,** Pribić-Hutin-Bukovica, Prekrižje i Radinović, i održavala vezu sa I Žumberačko-pokupskim odredom i Operativnim štabom II i IV Slovenske N. O. brigade.

U tim bazama Brigadi je bio posvećen oporavak i odmor, kao i **vojnička i** politička izgradnja boraca po predviđenom planu štabova bataljona (4 sata dnevno).

Za to vrijeme izrađen je program i plan kod Štaba brigade za izgradnju (kratki kurs) komandnog kadra u Brigadi kao i boraca **(vojničkih i političkih).**

7. VII ove godine prema dobivenim podacima neprijatelj se nalazio u selu Plešivici u jačini 2 satnije ustaša (160 vojnika), naoružanih jednim teškim bacačem, dva laka bacača, dva teška mitraljeza i 8 p. mitraljeza.

Naša Brigada sa dva bataljona i jednim bataljonom I Ž. P. O. krenula je istoga dana navečer da likvidiraju neprijateljsko uporište u gore pomenutom garnizonu.

Na izvršenje zadatka krenuli smo 7. VII. 43. godine iz Crkvenog Pribića, gdje je bila koncentracija snaga tačno u 19 časova, a izvršen je pokret u 19.30 časova. Naše snage koje kreću na izvršenje zadatka bile su naoružane i to: jednim teškim bacačem, dva mala bacača, dva teška mitraljeza i 26 p. mitraljeza.

Snage za napad bile su raspoređene i to: III Proleterski bataljon dobio je glavni zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u selu Plešivici, sa jednom četom nastupati od Kupreš Dola —kota 406 (sekcija Samobor 1:100.000), očistiti kotu 661 i nastupati sa sjevera prema samom neprijateljskom uporištu u selu Plešivici. Sa 2 četom nastupati preko Vran Dola, čistiti Prilipje i energično čistiti sve otkrivene zasjede neprijatelja, i preko Prilipja nastupati sa zapada prema neprijateljskom garnizonu, dok jednu četu držati u rezervi i upotrebiti gdje bude najpotrebnije.

II Proleterski bataljon dobio je zadatak da osigurava od Jaske i sa jednom četom napada, sa zadatkom da zabarikadira cestu Jaska-Plešivica i na istoj sa jednom četom postavi zasjedu, dok sa 2 četom da vrši napad u zajednici sa III Proleterskim bataljonom sa jugoistočne strane na neprijateljski garnizon, i to nastupati: Novesели-Lokošin Dol, kota 174, Sveti Ksaver (kota 342) —kota 381 (sekcija Samobor). Sa 3 četom biti u rezervi i u slučaju potrebe osigurati cestu Sveta Jana-Jaska.

II Bataljon I Ž. P. O. dobio je zadatak da postavi osiguranje na cesti Samobor-Plešivica kod Prekrižja, sa zadatkom da zabarikadira cestu i sa jednom četom postavi osiguranje i kod sela Kotari, na

putu kroz šumu, i onemogućiti nadiranje neprijatelja od Samobora na čitavom tom sektoru prema Plešivici.

Plan koji je bio sastavljen za napad nije sproveden u život, jer su jedinice sporo nastupale, nejednako išle, radi nejednakog i jako lošeg zemljišta, terena koji su trebale da pređu, tako da se nije uspjelo za vrijeme noći, kako je bilo predviđeno, u 2 sata zajednički jedinstveno početi sa napadom. Manjkali su dobri vodiči.

Na položaj neke čete stigle su ranije, a neke kasnije, ali sve kasnije od predviđenog sata napada, radi gore navedenih razloga. Tako su prilazile, napadale i hvatale vezu između sebe. Napad je predviđen u 2 sata poslije pola noći, ali je otpočeo u 4.30 časova, kada je svanulo. Jedna četa III Proleterskog bataljona uspjela je privući se 20 metara blizu neprijateljskog garnizona, a da neprijatelj nije na nju otvarao jaku vatru, ali kada je vidio da se ona nalazi u neposrednoj blizini otvorio je jaku mitraljesku i minobacačku vatru po njoj. Koncentrisao snage i vrši kontra-napad na njen položaj.

Uslijed slabe veze sa drugim snagama koje su vršile napad sa drugih strana, a koje uslijed slabog terena nisu imale pregled niti mogućnost da priđu bliže pošto je bio dan, ta četa nije bila potpomognuta uzajamnom vatrom od tih drugih djelova, i neprijatelj je uspio jakim kontra-jurišem, gdje je pretrpio i gubitke, zbaciti je sa tog položaja odakle se je povukla na novi.—

U povlačenju sa toga položaja imali smo 5 ranjenih i jednog mrtvog druga, dok u samom napadu 2 ranjena druga. Borba na prvim položajima trajala je 2 sata. Naš teški bacač također nije bio efikasno iskorišćen, pošto se nije moglo vidjeti selo niti znati gdje je dok nismo prišli na 20 metara. Bacio je svega 1 minu.

Zauzeti se novi položaji, veza se dobro uspostavila i neprijatelj je ponovno povraćen u garnizon i opkoljen. Preostalo mu je u daljnjem našem napadu boriti se na život i smrt ili se predati, što se od njega nije moglo očekivati, a mogućnosti za povlačenje nije imao jer bi u tom slučaju bio uništen.

Ali uslijed toga neprijatelj bi dao ogorčen otpor u samome mjestu koje je samo po sebi utvrđeno velikim zidanim zgradama, crkvom kao i fortifikacijama, i obnoviti napad i likvidirati neprijatelja zahtijevalo bi dosta žrtava i zbog toga se od ponovnog napada odustalo.

Snage koje su bile na osiguranju drže svoj položaj. Ali uslijed dana i kompromitovanja do 12 sati, neprijatelj ih je ugrožavao bacačkom i mitraljeskom vatrom iz Plešivice, odakle su se prema naređenju ovog Štaba povukle na nove položaje.

Na svim prvim položajima, koji su držani u neposrednoj blizini neprijatelja, bilo je nemoguće dopremiti hranu na položaj radi teš-

kog prilaza do njega. Istoga dana u 15 sati zauzeti su ti novi položaji, koji su bili podesniji za održanje i sa manjim su snagama, da bi se druge snage mogle odmarati, a bila je moguća i doprema hrane.

Sve nove položaje preuzima naš II Proleterski bataljon, dok **ostale** snage idu na odmaranje u Svetu Janu i Prodin Dol.

Neprijatelj dalje ne pokušava van. Predvečer stiže neprijatelju iz Jaske pomoć: 4 tenka i 13 kamiona talijanske vojske, ali se nisu vozili u kamionima nego su išli pješke, ali se odmah iste večeri vraćaju nazad.

U toku noći nema nikakvih promjena.

8. VII sa II Proleterskim bataljonom držimo stare položaje. Neprijatelj ne pokušava nikud van iz garnizona, a pomoć mu ne stiže ni s jedne strane. Toga dana neprijateljski avion bombardovao je naše položaje, ali su bombe padale iznad položaja i nismo imali gubitaka. Istoga dana neprijateljski avioni bacali su letke »Odmetnicima XIII Brigade« i po našim položajima po Žumberku, Okiću, Draganićima i ostalim selima.

U toku noći nema nikakvih promjena.

9. VII II Proleterski bataljon drži svoj položaj oko Plešivice. Neprijatelj pokušava patrolama da ispituje naše položaje, ali se patrole sa gubicima povlače bez podataka. Istoga dana u 20 sati kreće iz Svete Jane II Bataljon I Ž. P. O. i naš III Proleterski bataljon preko Okića za Pokuplje, kako je bilo predviđeno još prije akcije. III Proleterski bataljon ide radi otvaranja kanala između Plešivice i Jaske za Okić, kojim ujedno treba da dopremi iz Pokupja i Okića zaplijenjeni materijal (municiju i oružje koje je zaplijenila udarna grupa Pokupja u Turopolju, kao i drugi materijal koji je Brigada zarobila prilikom boravka u Pokupju, ali uslijed nemogućnosti transporta za vrijeme neprijateljske ofanzive na Žumberak ostavila tamo), kao i dopremu novih drugova koji su krenuli na našu Brigadu i tamo se zadržali.—

Put je izveden bez ikakvih smetnji. U toku noći na položaju nema nikakvih promjena.

10. VII II Proleterski bataljon drži svoj položaj oko Plešivice. Neprijatelj iz Jaske tuče artiljerijom položaje, od koje nije bilo gubitaka. Neprijatelj se ne kreće nikuda, samo patrole iz Plešivice, ali ih dočekuju naše patrole, nanose gubitke i protjeruju natrag. Toga dana III Proleterski bataljon nalazio se je u Okiću, odakle je iste večeri produžio preko pruge za Pokupje. U toku noći na položaju nema nikakvih promjena.

Iste noći između 10 i 11. ov. mjeseca stiglo je 45 novih drugova za našu Brigadu iz Pokupja.

11. VII na položaju kod Plešivice nema nikakvih promjena. Neprijatelj tuče položaje topovima i bacačima, od kojih nismo imali gubitaka.

Za vrijeme ove akcije i čitavog perioda ovog vremena od početka napada naš I Proleterski bataljon drži položaje Lović Prekriški--Bukovica, Hrženik-Krašić-Pribić, sa ciljem da onemogući prodiranje neprijatelja na oslobođeni teritorij na tome sektoru za vrijeme izvođenja akcije. IV Proleterski bataljon je za to vrijeme pridodao mitraljesku četu po pješadiskim bataljonima, a sa inžinjerskom četom postavljao telefonske stubove po liniji koja je predviđena od strane ovog Štaba, dok je sa pratećom četom bio u rezervi.

12. VII u 20 sati II Proleterski bataljon kreće iz Svete Jane preko Okića za Pokupje. Istoga dana i u isto vrijeme smjenjuje ga na položaju, tj. zauzima njegove položaje Sveta Jana-Prodin Dol-Kupeč Dol naš I Proleterski bataljon. Na položaje Lovrić Prekriški dolazi jedna četa I Bataljona I Ž. P. O. Položaje Bukovica i Prekrižje preuzima naš IV Proleterski bataljon sa dva odjeljenja mitraljeske čete.

13. VII II i III Proleterski bataljon nalazili su se i to: II Proleterski bataljon u Okiću na putu za Pokupje, a III Proleterski u Pokupju. I Proleterski bataljon drži svoj položaj kod Plešivice, toga dana došlo je do manjih borbi sa ustašama iz Plešivice, gdje je jedan ubijen, a jedan ranjen ustaša. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

14. VII u toku noći između 13. i 14. ov. mjeseca 1 četa III Proleterskog bataljona prebacila je ranije zaplijenjeni materijal iz Pokupja na Žumberak, gdje je i ostala na tome sektoru zauzevši položaj kod Krašića. Istoga dana I Proleterski bataljon dobio je zadatak da razruši prugu i digne mostić na Volavici između Domagovića i Lazine, te po mogućnosti likvidira dva bunkera u kojima su se nalazili domobrani. Taj zadatak izvršavala je jedna četa I Prol. bat. sa jednim odjeljenjem minera, noću između 14. i 15. ov. mjeseca. Ista četa nije uspjela likvidirati bunkere kraj pruge, jer su se domobrani žilavo borili, a samo bunkeri bili su tvrdo građeni. Miniran je mostić i dignut u zrak i razrušeno 20 metara pruge, uništeno je 8 telefonskih stubova. Na povratku iz ove akcije uništena je jedna vršalica koja je radila pod kontrolom Talijana u selu Novaki, a u selu Volavje također je jedna vršalica zaplijenjena i odvezena na slobodni teritorij, jer je ista u prvom mjestu radila 50% za N. D. H. Poslije ove akcije neprijatelj je reagirao jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom, dok se nije kretao iz glavnih garnizona. Prilikom ove akcije na našoj strani nije bilo gubitaka, a ni na strani neprijatelja.

Za vrijeme od 1. VII do 14. VII nije se moglo mnogo raditi i postići na izgradnji boraca i rukovodilaca, pošto je Brigada bila više u

pokretu i na položajima, ali sve slobodno vrijeme iskorištava se na tome.

Zdravstveno stanje boraca naše Brigade jeste dosta dobro. U periodu ovoga vremena Brigada se je cijepila i dobivala injekcije i serum protiv tifusa.

U periodu vremena od 7. VII do 14. VII neprijatelj je imao 40 mrtvih i ranjenih vojnika. Na našoj strani bilo je 7 ranjenih i 1 mrtav drug.

Za vrijeme ovih borbi utrošeno je 820 komada puščanih i mitraljeskih metaka, dvije mine od malog bacača i jedna od velikog.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara,
Horvatić Mato, v.r.

Zamjenik komandanta,
Pekić Dušan, v.r.

Original, strojopis
Sign., AVI1, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 17.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 51, str. 188-195.

144

1943, srpanj 19.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka Kotarskoga komiteta na kojemu se razmatrala politička situacija na terenu, rad partijskih jedinica, te rezultati žetve

KOTARSKI KOMITET K. P. H.
SAMOBOR

OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H. POKUPLJE

Dana 19/VII 43. Održali smo sastanak K. K. na kojem je bilo primljenih 5 članova, na kojem je bio dnevni red slijedeći.

1.) Politička situacija
2.) Izvještaj o našem cijelom radu Partije i van Partije.
3.) O N. O. O.
4.) O žetvi
5.) Mobilizacija i akcije

6.) Veze
7.) Agit, prop i dopisi
8.) O nabavljanju raznih stvari
9.) Popis žiteljstva
10.) Razno i kritika

1.) POLITIČKA SITUACIJA: U našem Kotaru je ovakova, ljudi nižeg staleža su jako slabi. Nekako se dosta plaše i drže se u strahu pa neće ni lijevo ni desno. Kod njih se opaža i čuje neki prigovor neko jaukanje kako je to težak život, ali šta ćemo, kad si ne možemo pomoći. Malo imućniji, oni su većinom zainteresirani i pitaju se kako će se ovaj rat sprovesti, kako će završiti i kako će i tko će pobijediti, te kako će biti poslije rata. Mnogi su govorili da će Engleska i Amerika pobijediti u tom ratu, i da će s nama zagospodariti, povodom, kako se je iskrcala na Siciliju. Ali putem našeg objašnjavanja, putem prikazivanja našeg najvišeg političkog predstavništva, naše narodne vlasti Z. A. V. N. O. H., te ukazivanjem kako su Englezi i Amerikanci naši saveznici, kako su oni prisustvovali na skupštini Z. A. V. N. O. H.-a, te kako su oni nama već sada na par puta donijeli sa avionom veliki dar, veliku pomoć, donijeli oružja, municije, odijela, sanitetskog materijala, te razne druge robe, ljudi su mnogo to shvatili naše pripovijedanje i mnogo se tomu raduju, a još više kad su čuli da su naši borci izvršili uspješne akcije u Zagorju a naročito na Lepoglavu. Onda su mnogi rekli da sad vide da to nije šala nego da je to i zbilja naša jaka vojska koja vrši tako velike akcije.

Sam H. S. S. u nekim općinama je malo koji zašutio. U to zadnje vrijeme se nečuje ništa o njemu. U pojedinim općinama se još uvijek oni služe sa onom svojom lažnom propagandom »čekaj narode, još nije vrijeme«. U koliko mi, baš velim, ne čujemo je i ne vidimo da nešto rade, ali vidimo na narodu dok je narod još uvijek nepokretan, još uvijek stoji na mrtvoj točki. Nešto smo dočuli, da se u Remetincu pojavilo neko pljačkaško društvo pod imenom partizani i tamo uznemiruje naše simpatizere, hoće da im rekvirira njihovo žito da na taj način našim simpatizerima ocrne našu borbu i naš pokret. Vjerojatno da su to pokvareni H. S. S.-ovci. Isto se opaža neka grupica u blizini Samobora sa nekim Tinkovićem na čelu, dezerterom iz partizana, koji ovako govore da su oni narodni vojnici a ne partizani. Vjerojatno da je i to Mačekovština dok se i kod njih kriju. Kod samih domobrana se opaža veliko nezadovoljstvo, čisto slabi moral, koji se nalaze na našem terenu. Isto kod Nijemaca, na aerodromu Stupnik se primijetilo neko nezadovoljstvo, čulo se da ih je nešto pobjeglo, dok baš to točno neznamo.

2.) **Izvještaj o radu.** U opć. Sv. Martin partijska jednica nije održala svoj sastanak na vrijeme, nije održala zato jer su bili drugo-

vi bolesni. Oni rade po svim pitanjima, održavaju sastanke sa ženama, omladinom, dok sa N. O. O. nije isto održan sastanak na redovito vrijeme. Sakupljaju partijski prilog, a najviše se drže u logoru zbog veze i ljudi koji se preko njih prebacuju. Jedinica u Sv. Nedelji se isto nije sastala na vrijeme. Drug Bartol[1] veli da je nije mogao skupiti poslije ubojstva tabornika, da su ustaše krstarili po danu i noći. Pokraj toga su se neki posakrivali. To vrijeme nisu napravili ništa. Odbori im se isto ne sastaju redovito. Žene su se isto uplašile, jedino omladina nešto radi dok je zaključeno, da će se iz tog jednog odbora U. S. A. O. H. stvoriti sada skojevska grupa. Jedinica u Stupniku se sastaje redovito. Održava redovite sastanke sa N. O. O. i omladinom. N. O. O. rade po vezi, sakupljaju nešto N. O. F. Žene isto sakupljaju priloge. Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a — oni se redovito sastaju samo što na zadnjih 2 sastanka nisu prisustvovala 2 člana. Jedan je bio na konferenciji, a drugi nije neopravdano došao. Drugovi održavaju redovite sastanke sa omladinom i drugovi su se dali malo u širinu na rad, te ima izgleda da će naskoro vrijeme obuhvatiti odnosno prodrijeti u sve opć. našeg kotara. Formirali smo partijsku jedinicu od 3 člana iz K.R. S. K. O. J-a. Skojevski aktivi rade po vezi. Sakupljaju priloge i održavaju sastanke sa USAOH-om. USAOH radi po vezi, po obavještajnoj službi. Dakle cijela skojevska organizacija radi akcije, svlači domobrane i piše naše parole.

3.) **O.** N. **O. O.** U Okružni N. O. O. nismo poslali još nikoga iako smo imali u prijedlogu jednoga. Taj isti koji je već ranije predložen nije poslan iz razloga što se je vršila akcija na tabornika, što se misli s njime otpremiti jednoga HSS koji je počeo otvoreno raditi protiv nas, čisto provokatorski, zaključili smo da ćemo to napraviti čim prije. Drugovi mi moramo tražiti ljude i za K. N. O. O. jer Kotarski kod nas sada ne postoji. Svi pišete neka pisma na njega. Sad se nalazi samo drug Jura,[2] drug Pavel[3] je ubijen, a Pepić[4] vam je tu, nego smo sad zaključili da opet uđe u taj K. N. O. O. drug Fabijan[5] i to za predsjednika i da pronađemo još par drugova pa da bude opet odbor ko i prije.

4.) **O žetvi.** Žetva je gotova a i skoro mlatitba. U opć. Sv. Martin mlate svi za žito i to svakako nekoji uzimaju 10%, nekoji 7-8%, i to zapravo neznamo koliko za sebe, koliko za državu, koliko za opć. Od ovih u Sv. Nedjelji su odmah vozili sa autom u Samobor, dok u

[1] Ivan Dekanić
[2] Jura Babić
[3] Pavel Videković
[4] Redakcija nije utvrdila na koga se to odnosi.
[5] Ivan Sokolčić

Stupniku nisu. U Stupniku su kod dreševa povjerenici seljaci pa pišu u knjige čim manje, np. ako je 500 kg onda on zabilježi 100 kg, i da bilježi kako koji vlasnik žita hoće. Sad u Stupniku ima za rekvirirati do 50 metri pšenice a neznamo kako će to dugo biti, a nemamo momentalno kod sebe naše vojske koja bi to otpremila. Što se tiče spremanja žita mi ljudima govorimo da neka si dobro spreme žito da ne bi slučajno neprijatelju došlo u ruke. Istovremeno tražimo i od ljudi žito za našu vojsku, tražimo seljake i vlasnike dreševa. Svi kažu da će ponešto dati.

5.) **Mobilizacija i akcije.** Mobiliziramo putem agit. i prop, sa objašnjavanjem i putem vršenja akcija. Akcije vršimo najviše na svlačenju domobrana na pruzi i na cesti rušimo bandere i kidamo žice.

6.) **Veze.** Veze za sada funkcioniraju dobro. Imamo dva put tjedno na sve strane, jedino, nismo još uspostavili sa K. K. Pisarovinom, po danu izravno jedni do drugih imamo preko Kralješčana, ali to nije uvijek u redu.

7.) **Agit. prop, i dopisi.** Agitaciju i propagandu širimo po običaju, jedino kad nešto saznajemo novo, onda pripovijedamo te nove događaje, dakle širimo pismeno i usmeno putem našeg propagandnog materijala. Dopise ne šaljemo baš onako kako bi trebali, ali je nešto i šaljemo, u koliko je koji drug za to sposoban.

8.) **O nabavljanju raznih stvari.** Stvari koje nas vi tražite nešto smo već poslali, na primjer, nešto šećera i cigareta, a ove druge nismo još nabavili, na primjer, aparate za slikanje pa i lijekove i koje kakve druge stvari.

9.) **Popis žiteljstva.** Nismo još poslali, radi toga što nisu drugovi pokupili podatke, za koje su se zauzeli, a stvarno nam nije bilo potpuno jasno pa smo zaključili da ćemo to čim prije pokupiti i poslati.

10.) **Razno i kritika.** Pod razno smo razgovarali koješta takvoga kako bi i na koji način mi potpunih naše izvještaje. Zatim smo prešli na čas kritike, koju smo raspleli na dugo i široko tako da je trajala oko 6-7 sati. U koliko nije baš bilo ni potrebno tako dugo, ali kod drugarice Ančike[6] se malo predugo zadržalo, pošto nije ona odmah priznala svoje nedostatke. Razgovarali smo i po onom što je

[6] Anica Vipotnik

rekao drug Miško,[7] da ima u Komitetu nekih nedrugarskih odnoša-
ja a kako smo kritiku sproveli to vam prilazem posebni izvještaj.
' UZ DRUGARSKI POZDRAV.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU.

Laci,[8] v.r.

Original strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/152

145

1943, srpanj 19.

Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o postavljanju rukovodilaca Moslavačkoga NOP odreda

NAREDBA BR. 23.
Štaba II Operativne zone N. O. V. i P. 0. Hrvatske od
dne 19 jula 1943

1. Za komandanta Moslavačkog p.[artizanskog] odreda određujemo druga Nikolu Kličkovića, dosada komandanta bataljona Kalničkog p. odreda.
2. Za zamjenika komandanta Moslavačkog p. odreda određujemo druga Iliju Striku, dosada na istoj dužnosti.
3. Za operativnog oficira Moslavačkog p. odreda određujemo druga Miloša Subotića, dosada oficir pri Štabu odreda.
4. Za politkomesara Moslavačkog p. odreda određujemo druga Đuru Blaha, dosada zamjenika politkomesara istog odreda.
5. Za politkomesara I Bataljona Moslavačkog p. odreda određujemo druga Knežević Josipa, dosada politkomesara 1. čete II Bataljona istog odreda.
6. Za zamjenika komandanta I Bataljona Moslavačkog p. odreda određujemo druga Đuričić Valenta, dosada komesara Moslavačkog p. odreda.
7. Na službu u Štab II Operativne zone N. 0. V. i P. O. Hrvatske određujemo druga Janića'-Capa, dosada komesara Moslavačkog p. odreda.

[7] Lulvo Ahmetović
[8] Dragutin Pipić

[1] Vjekoslav Janić

Imenovani drugovi primit će svoje nove dužnosti odmah.
Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

Politkomesar:
M.[2] Belinić v.r.

V. d. komandanta:
Vlado Matetić, v.r.

M. P.[3]

Na znanje:

Glavnom štabu N. O. V. i P. O. Hrvatske
Štabu XIII Proleterske N. O. U. Brigade »Rade Končara«
Štabu Žumberačko-pokupskog p. odreda

Na znanje i postupak:

Štabu Moslavačkog p. odreda
Štabu Kalničkog p. odreda

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1471, f. 5, dok. br. 57

Zbornik VII , tom V, knj. 17, dok. br. 54, str. 203-204.

146

1943, srpanj 19.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 12. lipnja do 17. srpnja 1943. godine

ŠTAB MOSLAVAČKOG N. O. P. ODREDA HRVATSKE
19. VII. 1943

26/VII. - Op. br. 551*

Izvještaj o akcijama
Vojni izvještaj za vrijeme od 12. VI do 17. VII. 1943

Stanje neprijateljskih snaga u uporištima koja se nalaze na sektoru Moslavačkog N.O.P.O.H. dostavlja se redovno od strane našeg informativnog oficira.

[2] Marko Belinić
[3] Okrugli pečat: Štab Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

[1] Datum prijema i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

13. VI. Bataljon se nalazio u zasjedi do 12 sati, neprijatelj nije naišao, poslije podne odmaranje.

14. VI. Do podne odmor, poslije podne pokret u Selišće.

15. VI. Sa cijelim Odredom postavljena zasjeda na pruzi Zagreb-Novska, mineri minirali prugu, ali vlak nije naišao.

16. VI. Čete se odmarale.

17. VI. Krenuli u kotar Čazma, stigli u Gornju Jelensku, postavili zasjedu prema Popovači, neprijatelj nije naišao.

18. VI. Krenuli i stigli u Vrtlinsku, postavili zasjedu prema Čazmi, neprijatelj nije naišao.

19. VI. Krenuli i stigli u selo Marču.

20. VI. Održali miting u selu Cerini kod Čazme.

21. VI. Odred krenuo na akciju i to: jedan bataljon prema Božjakovini, a jedan prema Dugom Selu. Odred je došao cjelokupan u neposrednu blizinu Božjakovine. Bataljoni su krenuli svaki u svome pravcu, akcija nije uspjela zbog toga što vodiči nisu doveli blagovremeno bataljone na određeno mjesto, te se moralo odustati od akcije.

22. VI. Odmor u Oreškoj.

23. VI. Postavljena zasjeda Ivanić-Čazma. Zarobljen jedan teretni auto sa prikolicom i spaljen, 2 autobusa zaustavljena, u njima zarobljeno 11 pari cipela i 2 vojna odijela. Zarobljen jedan luksuzni auto i u njemu 4 agenta U.N.S.[2] Zarobljen i pištolj.

24. VI. Zasjeda kod Čazme, neprijatelj nije naišao.

25. VI. Zasjeda kod Čazme, neprijatelj nije naišao. Poslije podne bataljoni se razdvojili: jedan krenuo prema Ivaniću, a jedan prema Popovači.

26. VI. I bataljon: zasjeda na putu Zagreb-Čazma, zarobljeno 4 para čizama, 4 para odijela, 3[para] cipela, 2 paketa manufakture.

II bataljon napadnut iznenada u Ludinici. Naši gubitci 2 mrtva, kod neprijatelja se ne zna.

26./27. VI. II bataljon vrši akciju na stanicu Popovača, akcija nije u potpunosti uspjela, zarobljeno 14 ruskih pušaka, 400 metaka, 10 odijela. Utrošeno 250 metaka, mi nismo imali žrtava, neprijatelj — jednog mrtvog i jednog ranjenog.

I bataljon izvršio napad na stanicu Ivanić Grad, koji nije u potpunosti uspio. Zarobljeno 18 domobrana, 18 pari odijela i obuće, 18 ruskih pušaka, 540 metaka, uređaji na stanici slupani i onesposobljeni za rad.

27. VI. Bataljoni se odmarali.

[2] Ustaške nadzorne službe.

27.-28. VI. I bataljon: napad za stanicu Širinec, stanica slupana i onesposobljena za rad, zarobljen jedan manji sanduk lijekova.

28. VI. II bataljon na zasjedi prema Garešnici, neprijatelj nije naišao. I bataljon: zasjeda na cesti Zagreb-Križ, neprijatelj nije naišao.

29. VI. I bataljon: napad na prugu kod stanice Širinec, pruga minirana i vlak izbačen iz šina.

II bataljon: odmor.

30. VI. Neprijatelj u jačini 3 satnije napao II bataljon. Borba trajala 1 sat, naš jedan mrtav. Kod neprijatelja 4 ranjena.

I bataljon na zasjedi na cesti koja vodi Sisak-Popovača, neprijatelj nije naišao.

1. VII. I bataljon održao miting u Okolima.
2. VII. I bataljon održao miting u Osekovu.
3. VII. Bataljoni se sastali u Velikoj Bršljanici.
4. VII. Snage Odreda odmarale se.
5. VII. Nastupila reakcija. Neprijatelj jačine 20.000[3] Odred krenuo u Posavinu.

9. VII. Bili u Osekovu gdje nas je neprijatelj napao u jačini jedne satnije. Primljena je borba koja je bila kratka. Naši su izvršili juriš, gdje smo 7 zarobili, a ostali su pobjegli. Ranjen zastavnik i 2 domobrana. Naš jedan ranjen. Plijen: 6 karabina, 2 pištolja, oko 400 komada municije.

15. VII. Prisilna izviđanja neprijatelja u naša sela. Borbu smo prihvatili. Usljed jačeg neprijatelja mi smo se povukli u šumu, gdje neprijatelj nije došao. Utrošeno je 500 komada municije. Neprijatelj je imao 3 ranjena, na našoj strani 2 lako ranjena.

Sada raspolažemo sa 2 bataljona na licu, 479 partizana, 12 puškomitraljeza, 9 šmajsera, 337 pušaka, 37 revolvera. Imamo u vidu ovdje par akcija da izvršimo, da formiramo još jedan bataljon u najkraće vrijeme. Mi želimo sa našim diverzantima da prvenstveno pristupimo rušenju pruge Zagreb-Novska koja im je glavna pruga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Komesar:[4]
s. o.

Komandant:
Kličković,[5] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 8.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 56. str. 207-209.

[3] Odnosi se na neprijateljsku ofenzivu pod nazivom »Pothvat Ivan«. Vidi: Dok. br. 98.
[4] Nikola Kličković
[5] Đuro Blaha

147

1943, srpanj 19.
Zagreb

Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Izvještajnome odjelu Glavnoga stožera oružanih snaga NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske u prvoj polovini srpnja 1943. godine

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG ZBORA
Glst. Br. 4585/Tajno
U Zagrebu, dne 19. srpnja 1943.

PREDMET: Doglasno izvješće
I. D. Z. za PRVU POLOVICU
mjeseca srpnja 1943. godine.

1.) GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (2 primjerka Izvj. odjel)
2.) ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG ZBORA — BROD
3.) ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG ZBORA — SARAJEVO
4.) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU — ZAGREB
5.) SASTAVAK MEĐU SPISE GLST.

Na temelju zapovjedi Glavnoga stožera oružanih snaga Očev. Br. 4163/Taj. od 11. studenog 1941., dostavljam doglasno izvješće za PRVU POLOVICU MJESECA SRPNJA 1943. godine, sastavljeno na temelju prikupljenih podataka od podređenih postrojbi, a u koliko nisu podnieta pojedina posebna izvješća, — u sliedećem:

I. - OBČA UNUTARNJA SITUACIJA:

1. — RAZPOLOŽENJE NARODA:

HRVATI: Razpoloženje naroda je mnogo povoljnije u onim krajevima koji nisu pod neposrednim ili posrednim uticajem pobunjenika i narod je odan ustaškoj ideologiji, ali se ta ideologija ne može u podpunosti ispoljiti kod onog diela naroda koji je pod neposrednim ili posrednim uticajem pobunjenika, jer pobunjenici odvode, zlostavljaju kao i ubijaju, te uništavaju imovinu onih ljudi koji se iztiču svojim hrvatstvom i ustaštvom.

Na samo raspoloženje naroda imade uticaja i slaba prehrana stanovničtva pasivnih krajeva, to bi u tom pogledu trebalo preduzeti energične mjere i popraviti prehranu.

Prisutnost naših oružanih snaga i uzpješni podhvati velikih razmjera u pojedinim dielovima naše države umiruje donekle narod, ali im se ne može zagarantirati podpuni mir i sigurnost, jer su snage, koje rade na teritoriji ovog zbora suviše male.

Povoljni razvoj operacija na iztočnom bojištu također imade uticaja na bolje razpoloženje naroda, prema državi i njihovim vođama. Osjeća se, da su sile Osovine u stanju da sačuvaju Europu od boljševizma.

PRAVOSLAVNI: Na insurgiranom području od odmetnika, pravoslavni ove pomažu ili im se pridružuju milom ili silom pod pritiskom pretnji. Na području gdje nema odmetnika drže se lojalno i mirno.

ŽIDOVI: U koliko ih još ima, a koji su ostali po specijalnim zaslugama i ovlašćenjima mirni su i ni po čemu se ne izpoljavaju.

NARODNE MANJINE: Njemačka skupina je zadovoljna i u svakom pogledu lojalni. Naklonjeni su državi.

Mađari su lojalni ali više naklonjeni Mađarskoj nego našoj državi. Priželjkuju pripojenje Mađarskoj.

SLOVENCI I ČESI: Na području ovoga zbora ogorčeni su neprijatelji naše države i svaku priliku izkorišćavaju da načine ma kakovu štetu. Oni rade na podmukli način i opasni su protivnici. Potrebna je nad njima stalna paska.

II. _ A - ČETNIČKA AKCIJA:

Ova djelatnost postoji samo na području Supersloda.[1] Ovi podpuno organizirani i pod zaštitom Talijana očigledno rade protiv naših probitaka.

II. _ B — PARTIZANSKO-KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE:

KALNIČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Od 11. srpnja o. g. odpočet je podhvat radi **čišćenja Kalničkog Gorja.** U ovo vrijeme nalazile su se u Kalniku Kalnički partizanski odred u jačini od 5 bataljona novo pridošle Slavonske brigade koje se iz Slavonije prebacile preko Bilo Gore u Kalnik i djelovi XVI. i

[1] Skraćenica za Comando Superiore FF. AA. Slovenia-Dalmazia (Viša komanda oružanih snaga »Slovenia-Dalmacija«)

XVIII- Slavonske brigade.[2] Sve ove partizanske snage prebacile su se u toku podhvata u Ivančicu odakle su se XII. brigade i Kalnički partizanski odred prebacili u Ravnu Goru a ostali dielovi ponovno u Kalnik. Protiv snaga u Ravnoj Gori podhvat je još u toku.

Ove partizanske snage ugrožavaju cestovno željeznički promet Varaždin-Zagreb, a učinile su mnogo štete veleobrtnim preduzeći-ma u Ivančici. Tako su uništeni rudnici N. Golubovac i Radoboj.[3]

BILOGORSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

U posljednje vrijeme na području ovoga zbora nije pokazala ve-ću djelatnost.

MOSLAVAČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Moslavački odred nalazi se još uvijek u Moslavini u jačini od 3 bataljona zajedno sa Češkom brigadom od 200 ljudi, koja se navod-no spojila sa ovim odredom.[4]

Dielovi ove partizanske skupine nalaze se u šumskom predjelu lieve i desne obale r. Lonje-Marča šume-Zutica-Ostrovsko-Brezovi-ca. Na ovaj način ova partizanska skupina insurgira područje sa obe strane želj. pruge Dugo Selo-Kutina kao i područje oko Siska.

Jedan dio ove skupine prelazi r. Savu u kotaru V. Gorica, tako da je i područje ovoga kotara insurgirano.

ŽUMBERAČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

XIII. prolet. brigada povremeno prelazi iz Žumberka u područ-je Cerja-Kravarsko-Dubranec-Hruševac. Sa toga područja insurgira cestovni i željeznički promet Sisak-Zagreb. Njihovo djelovanje ne sastoji se samo u rušenju i insurgiranju željezničke pruge, već i svih većih objekata na pruzi, tako da je u posljednje dane zapaljena želj. postaja Greda[5] i Lekenik[6].

KORDUNSKO BANIJSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Ova partizanska skupina insurgira južni dio operativnog po-područja ovog zbora (južno od r. Kupe i Save).

[2] Početkom srpnja 1943. godine iz Slavonije su se u Hrvatsko zagorje prebacile Omla-dinska brigada »Joža Vlahović« i Dvanaesta NOU brigada, a Osamnaesta NOU brigada osigu-ravala je prij ;laz preko komunikacija Križevci — Koprivnica.

[3] Napad izvršili dijelovi Dvanaeste NOU brigade.

[4] U to vrijeme u Moslavini je djelovao samo Moslavački NOP odred.

[5] Napad izvršio Žumberačko-pokupski odred.

[6] Napad je izvršio Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

Na dielu Luščani-Klasnić-Žirovac-Gradec nalazi se Unska operativna grupa kod koje su zapažene sada u djelovanju I. i II. partizanska brigada.

Ove dvie brigade povremeno pomeraju se na crtu Komogovina--Borojevići-Mečenčani-Babina Rijeka.

Ova partizanska skupina ugrožava cestom promet Petrinja-Gora-Glina, i želježnički promet Sisak-Bl. Kut-Sunja. Posljednjih dana osobito je uočeno djelovanje prema želj. pruzi Sisak-Zagreb.

VAŽNIJI DOGOĐAJI U ODMETNIČKO PARTIZANSKOJ DJELATNOSTI OD POSLJEDNJEG IZVJEŠĆA DO DANAS SU SLIJEDEĆI:

OPERATIVNO PODRUČJE GRADA ZAGREBA:

2. VII. oko 00.30 sati rasprsla se jedna mina na pruzi Zagreb-Sisak na 401.5 km. (između postaja Turopolje-Mraclin) i jedna na 299 km. između Turopolja i Lekenika. Pruga oštećena i u toku 2. VII. popravljena. Između Mraclina i V. Gorice partizani su odpilili b. b. stubove na 405.8 km.[7]

Oko 03.30 sati partizani su na pilani Turopolje zapalili 2 skladišta (jedno skladište remena i 1 alata) i ložionicu. Skladišta su izgorila, ložionica oštećena. Veći dio straže tvornice predao se je partizanima a da nije izpaljen ni jedan naboj.[8]

3. VII. oko 01.00 sati spalili su partizani u s. Sela (6 z. s. z. od Siska) obćinu i kuću nabavljačke zadruge.[9]

Noću 5-/6. VII porušili su partizani želj. prugu i b. b. liniju na nekoliko mjesta između Rasinje i Ludbrega.[10]

5. VII. na večer ubili su partizani upravitelja kolonizacije Sidira, u vinogradima kod Ludbrega.[11]

Noću 7./8. VII. partizani su izvršili napade na posade: Ludbreg, Varaždinske Toplice i Novi Marof. Napadaj odbijen.[12]

Noću 7./8. VII. pruga između Ludbrega i Koprivnice je na 6 mjesta razorena.[13] Pruga Varaždin-Ludbreg na 11 mjesta razorena.[14]

[7] O ovoj diverziji vidi: Ivan Hariš, Diverzantske akcije u Hrvatskoj, Zagreb, str. 85.

[8] Vidi: Dok. br. 90. i 100.

[9] Riječ je o akciji udarnih gupa s tog područja.

[10] Akciju izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

[11] Riječ je o ustaškom službeniku koji je provodio kolonizaciju posjeda iseljenih ili poubijanih Srba.

[12] Napad izvršili dijelovi Dvanaeste NOU brigade.

[13] Kao bilj. 10.

[14] Isto.

7 i 8. VII. na pruzi Zagreb-Varaždin obustavljen je promet jer je jjio ugrožen.

9 VII. jedan vod njemačke vojske napadnut je od partizana kod Oštrica (2 s. od Novog Marofa). U toku borbe Nijemci raspršeni.[15]

11. VII. u 01.30 sati izvršili su partizani vatreni prepad na Varaždinske Toplice, koji je odbijen.[16]

11. VII. od 23.30 sati napali su partizani Turopolje (22 km j. i. od Zagreba). Napad odbijen.[17]

12. VII. u 18.30 sati prekinuta je brzoglasna veza između Zagreba i Siska.

13. VII. oko 23.30 sati partizani su napali željezničku postaju Greda (8 km s. z. od Siska). Postaja spaljena.[18]

U isto vrijeme napadnuto je i Turopolje (25 s. z. od Siska). Napad odbijen.[19]

XI. ustaška bojna (3 sati) bojna Jošić (2 sati) upućena danas u Lepoglavu, gdje su partizani oslobodili iz kaznione 700 kažnjenika,[20] od kojih su 300 odmah prešli k partizanima i odmah naoružani, a do sada 50 od njih je došlo u Ivanec i prijavilo se našim vlastima.

Noću 14./15. VII. izvršen je napad na talijanski transportni vlak kod s. Brđani (14 j. i. od Siska)[21] Vlak je naletio na minu i napadnut vatrom. Borba je trajala od 22.30 do 02.00 sata. 9 vagona sa streljivom i hranom izgorilo.

15. VII. oko 19.30 sati javljeno je da partizani stanovnike s. Ruševca, Rakitovca i Kuća (2 j. z. — 2^ s. z. — 4^ s. z. od Turopolja) izseljavaju.

OPERATIVNO PODRUČJE 1. PJEŠAĆKE DIVIZIJE:

Savezno izvješću zapovjednika 1. pješačke divizije jedna jača skupina partizana[22] prebacila se je iz Papuka i Psunja u Bilogoru na prostoru Kapela-Rakitnica-N. Diklenica (9 s. — 12 s. s. i. — 9 s. s. i. od Bjelovara).

[15] Isto.

[16] Kao bilj. 12.

[17] Riječ je vjerojatno o akciji udarnih grupa jer se u izvještajima Žumberačko-pokupskoga NOP odreda, koji se u to vrijeme nalazio na tom terenu, ne spominju akcije na Turopolje.

[18] Napao je Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[19] Kao bilj. 17.

[20] Vidi: Dok. br. 185. i 200.

[21] Napad je izvršio Drugi bataljon Prve NO brigade Unske operativne grupe.

[22] Vidi bilj. 2.

Ova skupina oštetila je cestu na 2 mjesta i uništila b. b. liniju kod Rakitnice. Partizani su dobro naoružani i imaju 1 teretni samovoz.

Posada u Markovcu (4 s. i. od Bjelovara) vodila je noću 1./2.
VII. borbu sa ovom skupinom, bez gubitaka.

2. VII. partizani su napali poštu u Virju (22 s. s. i. od Bjelovara). Pismohranu pošte i obćine spalili.[23]

4. VII. na večer izkočila su 2 vagona sa pieskom oklopnog vlaka, uslied oštećene pruge kod Donjara (11 s. i. od Križevaca).[24]

4. VII. u 23.00 sata razorili su partizani želj. prugu kod Carevdara. Istovremeno napali su posadu u Carevdaru. Napad odbijen.[25]

Noću 4./5. VII. oštetili su partizani želj. prugu kod s. Čukovec (14. z. s. z. od Koprivnice)[26]

U noći 6-/7. VII. oštetili su partizani željezničku prugu kod Rasinje.[27]

Jedna partizanska skupina napala je 7. VII. prije podne posadu u rudniku ugljena Bregi (8 km j. od Koprivnice). Napad odbijen.[28]

10. VII. u 23.30 sati prilikom razviđanja oklopnog vlaka iz Križevaca isti je napadnut od partizana kod s. Donjara (11 km s. i. od Križevaca). Napadaj odbijen i partizani razpršeni. Brzoglasni spoj između Križevaca i Koprivnice je prekinut.[29]

12. VII. u 08.00 sati napala je jedna partizanska skupina na cesti Lupoglav-Kloštar-Ivanić (8 ist. od Dugog Sela) povjerenstvo za nakup hrane. Komunisti su opljačkali 25,000.000 kuna.[30]

14./15. VII. partizani su minom oštetili želj. prugu Koprivnica--Križevci kod Mučne Rijeke (7 j. z. od Koprivnice).[31]

OPERATIVNO PODRUČJE V. GORSKOG ZDRUGA:

3. VII. prilikom razviđanja dielova V. gorskog zdruga kod Cvetnić Brda, jedan vod je napadnut od 40 partizana. Pomoću 1 sati vod se povukao.

1. vod 3. sati III. bojne V. gorskog zdruga u toku razviđanja napadnut je kod s. Graberje (8 s. i. od Gline) od 150 komunista. Partizani su se povukli u šumu Biljeg.

[23] Kao bilj. 12.
[24] Isto.
[25] Isto.
[26] Prugu su oštetili dijelovi Omladinske brigade »Joža Vlahović«.
[27] Kao bilj. 10.
[28] Vjerojatno je riječ o djelovima Osamnaeste NOU brigade koja je djelovala na komunikacijama Križevci-Koprivnica.
[29] Isto.
[30] Vidi: Dok. br. 127.
" Kao bilj. 28.

14. VII. prilikom razviđanja 1. sati II. bojne V. gorskog zdruga napadnuta je od strane partizana. Upućena 2. sat II. bojne V. gorskog zdruga u pomoć. Sat se povukla.

2. — KOMUNISTI:

Rad i djelatnost ovih, iznieto je u poglavlju partizansko komunistička djelatnost.

3. - KRETANJE I AKCIJA SUMNJIVIH OSOBA.

Budno se prati, ukoliko prilike pojedinih područja dozvoljavaju. U insurgiranom području ovaj nadzor je veoma otežan.

Po posebnom nalogu dostavljaju se izvješća o sumnjivim osobama u domobranstvu.

4. — STRANA PROMIČBA:

I nadalje veoma jaka putem krugovalnih postaja raznih zemalja.

U posljednje vrieme strane postaje se više slušaju nego što je to do sada bio slučaj.

Osim toga partizansko komunistička promičba vrlo jaka putem raznih letaka, izvješća i brošura.

5—0 PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

U glavnom je dobra prehrana imućnijih posjednika, dok kod sirotinje na selu i po gradovima, prehrana je dosta slaba, pogotovo kod radničtva i svih službenika po gradovima jer t. zv. aprovizacija uobće ne funkcionira.

Nabavka namirnica bazira [se] na verižnoj trgovini, tako da činovnik i manji imućni sviet više nije u mogućnosti da vrši nabavku hrane pod ovakvim uslovima, te mu prieti opasnost od gladi.

Prema trgovcima i prodavcima treba upotriebiti najstrože kazne protiv velikog dizanja ciena živežnim namirnicama, jer na taj način izazivaju narod koji nema mogućnosti da dođe do najpotrebnijih sredstava za život.

Promet željeznički, cestovni i brzojavno-brzoglasni je na cielom području, više ili manje ugrožen. Osobito:

— na crti Varaždin-Zagreb,

— dio Varaždin-Budinšćina,

— na crti Zagreb-Sisak-Sunja — dio Mraclin-Lekenik i Brđani--Blinjski Kut.

— na crti Varaždin-Koprivnica, osobito Ludbreg-Rasinje

—na crti Koprivnica-Dugo Selo, osobito dio Koprivnica-Križevci.

6. — ODNOSI DOMOBRANSTVA SA USTAŠKIM VLASTIMA I DRUGIM VLASTIMA:

Kao i do sada, — do.bri.

7. — ODNOSI DOMOBRANSTVA SA SAVEZNIČKIM VOJSKAMA:

Sa njemačkom vojskom vrlo dobri, korektni i iskreni.
Sa talijanskom vojskom dobri, korektni ali ne i srdačni.

III. STANJE U DOMOBRANSTVU:

1. - RAZPOLOŽENJE, DUH I STEGA U DOMOBRANSTVU:

Razpoloženje duh i stega u domobranstvu popravlja se dolazkom mlađih godišta u domobranstvo i boljom prehranom i odmornošču četa.

Hvale se na pravedni postupak osobito u davanju dopusta, i da je nestalo favoriziranje pojedinaca od kada dopuste podjeljuju zapovjednici četnih tiela i ustanova.

2. — NEREDI I IZGREDI:

Većih nije bilo, a u koliko je manjih bilo, uzeti su u zakonski postupak.

3. — UTJECAJ STRANE IZVJEŠTAJNE SLUŽBE I NEPRIJATELJSKE PROMIČBE:

Strana neprijateljska služba nije primjećena. Neprijateljska promičba je veoma jaka putem raznih načina, kako je to naprijed spomenuto. Partizanska promičba je veoma jaka, vrlo spretna i vrlo uspješna.

4. — BJEGUNSTVA:

U koliko ih ima uzimaju se u zakonski postupak.

5. — PONAŠANJE ČASTNIKA, DOČASTNIKA I DOMOBRANA:

U glavnom dobro. Izgleda da je u tom pogledu stanje kod častnika i dočastnika malo se popravilo.

IV. VANJSKA SITUACIJA:

! __ O PRILIKAMA U POGRANIČKIM OBLASTIMA SUSJEDNIH DRŽAVA:

Nema podataka.

2. — STRANI VOJNI BJEGUNCI:

Na području ovoga zbora nije primjećeno. Razpodjeljen je svim jedinicama naputak za postupak sa stranim bjeguncima.

3. - NEDOZVOLJENI PRELAZI I KRIUMČARENJA:

Naročito kriumčarenje obilato cvate.

4. — ODNOSI SA SUSJEDNIM POGRANIČNIM VLASTIMA:

Dobri kao i do sada.

V. — OBĆI ZAKLJUČAK:

Ovaj zbor obzirom na insurgiranost većeg djela područja nema dovoljno razpoloživih operativnih postrojbi da bi mogao uspješno intervenirati prema pojedinim partizanskim skupinama. Na ovaj način izvode se postupno podhvati prema jednoj pa onda drugoj i **t.d.** skupini, tako da pojedine partizanske skupine mogu pravodobno izmaknuti sa područja podhvata, pošto razpolažu sa dobrom izvještajnom službom.

Prema tome, potrebno je sadanje raspoložive snage pojačati da **bi** se mogli izvesti podhvati širih razmjera. U protivnom ovaj zbor morati će se zadovolji sa **podhvatima manjih razmjera, obranom posadnih mjesta, lokalnim razviđanjem i krstarenjem.**

Pošto je komunistička propaganda uhvatila jaki korien i postizava dobre rezultate potrebno je bezuvjetno i najžurnije povesti dobru jaku i stalnu protupromičbu jer do sada u tome pogledu ništa nije urađeno.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger)
Šteger,[32] v.r.

M. P.[33]

Original, strojopis
Sign,, AVII, Fond NDH, kut. 80, f. 1, dok. br. 32.

148

1943, srpanj 19.
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga o borbama s partizanima na području sjeverozapadne Hrvatske

»Veoma žurno«

ZAPOVJEDNIČTVO I.
DOMOBRANSKOG ZBORA
Op. Br. 2315/taj.
U Sisku, dne 19. srpnja 1943 TAJNO!

Predmet: Dnevno izvješće
IDZ. za 19. VII. do 18 sati.

Spoj: Glst. Op. Br. 3219/taj.

1. — GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA.-
(Operativni odjel)
2. — GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA.-
(Izvještajni odjel)

Savezno zapovjedi Glstožera Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

[32] Rudolf **Steger**
[33] Zaprimni pečat Ministarstva oružanih snaga, Glavni stožer — Izvještajni odjel, izvještaj br. 4598.

1. A. — Kratka ociena situacije:

Bez osobitih promjena.—

1. B. — Djelatnost podređenih četa i pojedinosti o neprijatelju:

Operativno **područje grada Zagreba:**

1.) 19. VII. o. g. u 01.00 sati jedna jaka skupina partizana (navodno 200-300 ljudi) izvršila je napad na našu posadu jačine 54 domobrana u s. Žažini[1] (9 km s. z. od Siska). Poslije kratke borbe uslied nadmoćnosti neprijatelja posada je svladana. Gubitci: 1 domobran mrtav, 39 sa oružjem zarobljeno, 14 uspjelo se spasiti. 6 partizana ranjeno je koje su njihovi odveli na kolima.

2.) Partizanska skupina iz Ravne Gore[2] (11 km s. i. od Ivanca) uspjela se probiti u zapadne i južne ogranke Ivanščice, protiv koje se danas izvodi podhvat[3] sa ojačanim njemačkim snagama.

Raspored naših snaga:

— bojna »Jošić« i XI. ustaška bojna iz područja Golubovec (7 km i. od Krapine) djeluju pravcem u dolini potoka V. Rieka (10 km i od Krapine).

— koturaška bojna, I. jurišna bojna i jedna bojna P. T. Z. djeluju iz doline potoka Željeznica (4 j. i. od Ivanca) preko grebena Ivanščica na jugozapad i jug.

18. VII. o. g. na večer bio je kod s. Mihovljan (8 km j. i. od Krapi**ne)** sukob između jedne njemačke oklopne sati i veće skupine parti**zana,**[4] u kojem je iz zasjede 300-400 partizana pobijeno.[5]

U toku današnjeg dana imaju se izkrcati izvjestne njemačke snage u Zlatar Bistrici i Konjšćini.

3.) 19. VII. u 11.30 sati skupina partizana[6] jačine od oko 800 došla je od Budinšćine u s. Podrute (12 j. z. 8 z. od N. Marofa) i spalila ciglanu u Podrutama. Ista skupina porušila je, između Budinšćine i Podruta u dužini od 200 metara želj. prugu i b. b. liniju. Ova skupina nalazi se sada u šumama oko Podruta.

Operativno područje V. **gorskog zdruga:**

Razviđanje dielova V. gorskog zdruga bez događaja.

[1] Ovo su uporište napali Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 207.

[2] Odnosi se na Dvanaestu NOU brigadu.

[3] O ovoj akciji vidi: Dok. br. 200.

[4] Kao bilj. 2.

[5] Pogrešno. Vidi: Dok. br. 200.

[6] Kao bilj. 2.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

19. VII. o. g. došla je jedna partizanska skupina[7] jačine oko 200 ljudi u s. Apatovac i Osiek (13. s. 10. s. od Križevaca), gdje se i sada nalazi. —

1. C.). Nema, 3. nije bilo.

2.) Pokretanje i premještaji vlastitih četa:

a) 2. udarna sat I. konj. sklopa i 3 sat I. nov. bojne 2. nov. pukovnije prebačene su iz Varaždinskih Toplica u N. Marof.

b) 14. sat 2. p. p. premještena je kao posada u Lekenik.

ZA DOM SPREMNI!

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger)
Šteger,[8] v.r.

P 20/VII D[9]

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 26, f. 1, dok. br. 4.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 156, str. 496-407.

149

1943, srpanj 20.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o policijskim konfidentima u Vrapču i Stenjevcu

Dragi drugovi!

Na terenu kotara Jastrebarsko naši udarnici su uhvatili ustaškog agenta Franju Bilena, iz Stenjevca kbr. 34. koji je izjavio da ide **u** partizane. Kod saslušanja je izjavio da je bio vezan sa nekim našim drugovima te da im je dao policijski plan provale tih drugova. Radi toga se prema njegovim iskazima morao ukloniti iz Zgb-a.

[7] Kalnički NOP odred.
[8] Rudolf Šteger
[9] Primljeno. Datum i paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva.

Tvrdi da se ti drugovi zovu Kavedžić Josip i Šepot Josip obojica krojači u bolnici za umobolne. Nadalje kaže da je javio nekom Pen-**zešu** koji bi trebao navodno biti naš drug, da je Josip Hlašć iz Stenjevca htio prijaviti policiji njega, Šimuna Penzeša, Bolteka, krčmara Tomljenovića jednog mesara Slovenca i neke druge. Tvrdi da su pod policijskom paskom neki Cižmešija, Debajić, Eržan, opć. bilježnik Kavedžić, neki moler Dalmatinac koji radi u bolnici, neki mašinista u bolnici (rođak Miška Zebića), Šopot, neki mesar Dušan iz Zgb-a. koji bi navodno trebao držati vezu sa Vrapčem, Ankica Maurić, koja navodno ide dva puta tjedno prema Samoboru radi veze, te neki Dušan zubotehničar koji se predstavlja kao kurir iz Žumberka. Svi ovi drugovi su trebali biti hapšeni 17. 18. ili 19. ov. mj. Ako nijesu hapšeni, onda im hitno javite da se sklone ukoliko su ovi navodi istiniti. Najopasniji je konfident u Vrapču (bolnica) neki Babić, krojač koji se je uspio uvući u neki odbor 6. VI. i tamo je dao 200 kn-a na NOF koje je dobio od Gračana šefa ustaških agenata i nekog »Kneza« (konsp. ime policijskog poručnika Josipa Stankovića), Grgašević, frizer u bolnici koji se svakog petka skupa sa Babićem sastaje u Lovačkom rogu u Zagrebu sa Gračanom i podnese mu izvještaje. Prema vani oni se prave da su između sebe zavađeni. Zatim neki Majstorović predsjednik vatrogasaca, u čijem stanu su održavali Gračan i »Knez« sastanke na njegov zahtjev, gdje je on tražio da se hapse porodice drugova koji su otišli u partizane. On je tražio da se hapse Čimžešija i Eržan, te neki Maurić koji ima dva sina u partizanima. O ovome prijedlogu je obavještan kasnije i Graberac Tomo, nadstojnik sviju detektiva, koji je naredio detektivima da se bace na posao i traže veze i ljude, a napose nekog ustaškog vojničara Šencera (?) koji je šogor od Maurovića, i navodno daje našima neke informacije. Konfidenti su nadalje: dakle Majstorović, Gragašević, Babić, Dr. Pinjuh, Ivka Matošovka, Hlašć Josip, Duić satnik, svi iz Stenjevca, i Ahac Vjekoslav sa Černomerca sedma kuća idući prema kasarni te neka Ditrih kulturbundovka i majka od likvidiranog Novosela ustaše. Sumnjivi su neka učiteljica Sabljarićka koja zalazi Majstoroviću koja javlja policiji da se u kavani »Selski srež« sastaju komunisti. Hlašć Josip koji je kazao da su organizatori razbacivanja letaka Penzeš Šimun, Boltek i dr. neki Gjuretek, trgovac koji ima trgovinu špeceraja u prvoj kući iza mosta kada se ide iz Zagreba.

Za nas je momentalno od osobite važnosti da nam javite kakav je bio ovaj Bilen i dali je u stvari držao veze sa nekim našim ljudima, kao i sve ostalo što o njemu znate. On je momentalno pred narodnim sudom pa nam je to sve potrebno radi olakšanja istrage i dobivanja još nekih podataka od njega. **Stvar shvatite veoma ozbilj-**

no i nastojte da nam u najkraćem roku pošaljete ove podatke istim putem. Isto tako nam javite da li su gore spominjani već uhapšeni.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pismo upućeno KK Zagreb
20. VII. 1943.

Dragi drugovi,

Radi bržeg postupka ovo pismo smo uputili KK-u Zagreb. A vas ovime izvještavamo da vi sa svoje strane poduzmete hitne korake da se ova stvar uredi. Prilažemo skicu kuće u kojoj stanuje poznati bandit ustaški agent i sada SS-ovac Jošt Bora,[1] raniji tipograf koji je kriv za smrt svojih 300 drugova u Bjelovaru. Nastojte da se bandita pod svaku cijenu likvidira.

Prilažemo i zapisnik izjava o njemu uhvaćenog agenta Bilena. B. nezna sve šta je i kako se zove taj bandit, ali je meni poznat još od ranije. On je provalio i neke naše odgovorne drugove kao Brka[2] i druga Andriju.[3] O ovim podacima nastojte svakako obavjestiti i PH Ćaće[4] prije nego što poduzmete sve potrebne mjere za likvidaciju.

Je li vam Brzi Susjed[5] dao vezu sa PH Ćaće? Jeste li to od njega tražili? Javite nam kako se kod vas razvija rad da bi smo mogli mijenjati iskustva.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu![6]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2421

[1] Bora Pavić
[2] Rudolf Gluhak
[3] Andrija Hebrang
[4] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[5] Okružni komitet KPH Pokuplje.
[6] Dokument je bez potpisa; u to vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Zagreb bio je Vlado Prišlin.

150

1943, srpanj 20.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akcijama udarne grupe iz Bukevja

K. K. VELIKA GORICA
Komunističke partije Hrvatske

Drugarskom

OKRUŽNOM KOMITETU »POKUPLJE«
Komunističke partije Hrvatske

Dne 19. VII. 1943. g., zarobila je udarna grupa iz Bukevja jedan kamion marke »klekner«, koji je vlasništvo gradske općine Zagreb, a koji je dodijeljen na uporabu Zajednici za pljačku žitarica. Toga dana, upućen je kamion u selo Bukevje, gdje je ujedno preuzeo 1.168 (Hiljadu stošezdeset i osam) kg ječma. Pri izlasku iz sela Bukevja kamion je bio zarobljen zajedno sa žitom i skladištarom navedene zajednice nekim H o r v a t o m , koji je izdavao potvrde o preuzetom žitu.—

Udarna grupa, zajedno sa kamionom proslijedila je za selo Ruča i nakon kraćeg odmora uputili su se za selo Ž e l e z n o (Železno), gdje su uhapsili jednog doborovoljca sa istočnog bojišta, kod kojeg je nađena čitava ratna sprema.

Po povratku, preuzeto je žito u selu V e l e š e v ć u od vlasnika dvaju dreševa i to:

od Viktora K o v a č	1.095kg.
Stjepana Š č e t k o.....	928kg.
Ukupno pšenice	2.023kg.
kod Viktora Kovača ječma.....	450kg.

Ovoga puta preuzeto je samo ono žito, koje su vlasnici dreševa trebali predati neprijatelju, i na istu količinu izdana im je potvrda od strane zajednice preko spomenutog skladištara, tako da bi vlasnici mogli podići novac od zajednice za preuzeto žito.

Od zaplijenjenog žita, poslano je sa kamionom zajedno 2.473 (dvije hiljade četiri stotine sedamdeset i tri) kg. žita u Žumberak.

Kamionom je upravljao zarobljeni dobrovoljac uz pratnju naših udarnika. —

N. 20. VII. 1943. g.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

K. K. VELIKA GORICA:
(Mato)
Mato,[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/153

151

1943, srpanj 21.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Lutvi Ahmetoviću, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Pokuplje u kojemu navodi metode rada vodstva HSS-a i daje upute koje je vodstvo poslalo povjerenicima na terenu

Dragi druže Mika!

U cilju što uspješnijeg raskrinkavanja izdajničke rabote reakcionarnog votstva HSS, navodimo nekoliko njihovih najvažnijih uputa svojim povjerenicima u Hrvatskoj, kao i podatke o njihovim vezama sa jugosl. vladom u Londonu i ustašama.

Dok vodstvo HSS-a pred širom krugom svojih pristalica, kao i u pisanim stvarima, koje izdaje, zastupa mišljenje, da će o sudbini hrv. naroda odlučivati Maček i sam narod, a da se emigranti moraju toj odluci pokoriti, dotle pred užim krugom svojih povjerenika i suradnika priznaje, da ima vezu sa jug. vladom i Krnjevićem,[1] koga smatraju svojim najboljim diplomatom i da »one iz inostranstva moramo slušati«, jer oni imaju bolji pregled pol. situacije u svijetu. Ovaj stav votstva HSS najbolje pokazuje, da ono nije u stanju voditi nikakovu politiku u interesu hrv. naroda, nego sprema dolazak stare Jugoslavije sa velikosrpskom hegemonijom i radi po uputama reakcionarne klike izbjeglica, gdje se nalaze i takvi izraziti neprijatelji i krvnici hrv. naroda, kao što su Draža Mihajlović i Pera Živković.

[1] Mato Kumic

[1] Juraj Krnjević

S druge strane reakcionarno votstvo HSS vodi pregovore sa ustašama, čija je osnova sliedeće: Ustaše će u zadnjem času predati svu vlast uredno HSS-u, a za uzvrat će votstvo HSS omogućiti bijes: onima, koji su se uprljali narodnom krvlju, a zaštitu onima, koji nemaju na savjesti otvorenih zločina. Također se vode pregovori o tome, da netko od istaknutih HSS-ovaca uđe u vladu, na što HSS u sadašnjem momentu ne pristaje radi povoljne međunarodne situacije za saveznike. Pregovore vodi sam Košutić[2] uz prešutno odobravanje Nijemaca. Na ovaj način, ko i nizom uputa svojim povjerenicima, vodstvo HSS direktno pomaže ustaše i okupatore u njihovoj borbi protiv naroda, a sve u cilju, da u pogodovnom momentu uzme ustašku državu u svoje ruke i da pomoću njenih organa (vojska, policija) i »zaštite«, koju organizira »ilegalno«, pokuša prigrabiti i nametnuti svoju vlast.

U vodstvu HSS nalaze se — koliko je do sada poznato — Košutić, Pernar,[3] Smoljan,[4] Andres,[5] Reberski[6] i ing. Pavešić,[7] biv. odjelni pretstojnik.

Votstvo HSS smatra, da je hrv. seljaštvo u većini za HSS, dok u radništvo nema povjerenja, te da je narodu dosta rata. Za to namjerava u pogodnom momentu, t. j. u slučaju krize i sloma okupatora u našoj zemlji, izdati proglas narodu, u kome bi se pozvali iz »šume« kućama svi seljaci i »pošteni« građani, da se time naglo oslabi Narodno-oslobodilačka vojska. Osim toga bi se u proglasu pozvalo domobranstvo, da sluša narod, vođu — Mačeka. Najčvršćom svojom jezgrom, koja bi zauzela vlast, smatraju »zaštitu«. Vodstvo HSS naređuje, da svim silama treba raditi protiv partizana i prikazivati narodu, da će se partizani pretvoriti u pljačkaške bande, jer nemaju dovoljno municije i hrane i zato, što Niemci protiv njih poduzimaju velike ofenzive, da osiguraju zaleđe u slučaju invazije na Balkan.

Konkretne upute votstva HSS svojim organizacijama jesu:

1.) Osniva se stranka i zaštita. Stranka se organizira po kotarima, kako u Zagrebu, tako i u pokrajini. Kotar se dijeli u odbore. Odbori sakupljaju pristaše stranke i novčana sredstva, izviđaju sve, što je važno za stranku, vrše propagandu protiv ljevičara. Zaštita se organizira kao i za vrijeme Jugoslavije, a kakvi su njeni sadašnji zadaci, najbolje se vidi iz kopije zapisnika Ivana Martinšeka. Upute

[2] August Košutić
[3] Ivan Pernar
[4] Bariša Smoljan
[5] Ivan Andres
[6] Josip Reberski
[7] Zvonimir Pavešić

stranke prenose povjerljivi ljudi HSS-a iz Zagreba u pokrajinu, ali i sami prvaci tamo putuju. Također dolaze u Zgb. povjerenici iz pokrajine.

2.) Pored starih pristaša treba okupljati sve one ljude koji bi prilikom preuzimanja vlasti mogli poslužiti svojim stručnim znanjem, bez obzira na njihovu raniju polit, pripadnost. To mogu biti biv. jugoslaveni i masoni, koje treba, kad se nađu provjeriti, ali se naročito treba čuvati ustaša i ljevičara.

3.) O uputi smo za skrivanje žita pisali, ali sada dodajemo, da su neki povjerenici HSS-a odgovorili, kako će to teško ići, jer seljaci nerado skrivaju žito i mast u zajednička skloništa, jer se boje, da će im to propasti. (Jasno je, da se tu radi o imućnim seljacima, jer sirotinja u proljeće, kada je izdana ta direktiva, nije imala što skrivati.) No, koliko je votstvu HSS stalo do toga, da se ta direktiva sprovede, najbolje se vidi po tome, što su to ponovno odlučno tražili od svojih povjerenika, a u najnovije su vrijeme dali uputu, da se selo pripremi na najžešći otpor protiv palenju žita i od strane partizana. Prema uputama votstva HSS treba organizirati i oružani otpor, pri čemu će se imati i potpora vlasti, za što će se pobrinuti votstvo HSS. Dalje se dodaje, da tu treba naročito omraziti partizane pred narodom, kako uništavaju narodni znoj i muku.

4.) U pogledu odlaska u vojsku bila je uputa votstva HSS: ne ići u vojsku, a u »šumu« neka idu oni, kojima je u opasnosti život. Onda: ne odazivati se u vojsku, nego ići u »zeleni kadar«, a sada su izdali odlučnu uputu, da se ima narodu tumačiti, neka ide u vojsku, jer je domobranstvo »naša« vojska, koja će spasiti Hrvatsku. Narodu da pri tom treba tumačiti, da su statistike dokazale, kako mnogo manje ljudi strada u vojsci, nego u »šumi«, da narod i onako mnogo trpi, a pošto će »šuma« prije ili kasnije stradati, to da bi stradalo mnogo naroda. Izgleda, da ta njihova uputa nije oduševljeno primljena.

Kod pisanja svojih brošura i letaka, u kojima iznose polit, situaciju, vodstvo HSS postupa lukavo. Ono u tim spisima ne govori ispred stranke HSS, nego uvijek stavlja, kao da to piše neka neutralna ličnost i to zato, da bi se više vjerovalo. Tako u »Veritasu« stoji, da ga piše javni radnik, koji se ne bavi politikom. I najnovija njihova stvar, koja nosi naslov: »Istiniti prikaz svjetskog vojno-političkog položaja, te stanje i odnos naše države prema njemu« isto je tako pisana, samo da bi uvjerljivije djelovala.

Primili smo Tvoja pisma od 23. VI. i 11. VII. 1943. Doktoru[8] ćemo poslati stvari, čim ih dobijamo od naznačene osobe.

[8] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

O savjetovanju smo pisali drugu Ortegi.[9] Ono je zakazano za 30. o. mj., jer smo još ranije dobili obavijest o tome. U koliko bi i Ti mogao i želio doći na to savjetovanje, budi već 28. VII. kod Zeta,[10] ili gdje si se zadnji put sastao sa drugaricom. Sa Zetom bi onda pošao na savjetovanje.

Čitali smo pismo, koje ste pisali MK-u. Prema njihovim mogućnostima oni će postupiti onako, kako ste pisali. Jedan od njih je trebao prije dva dana sastati se sa vama, te da se lično o svemu dogovorite, ali još nismo obaviješteni, da li je sastanak održan.

Diferencijal za auto »Steyer«, koji si tražio za Andriju," ne može se nabaviti na osnovu onakvog potraživanja. Stručnjak kaže, da treba nešto pobliže o tom: 1.) kakav je auto, jer ima više vrsta auta iste marke t. j., da li je lagani ili teretni i sa koliko cilindera; 2.) je li potreban samo zupčanik, koji se zove diferencijal t. j., koji dijelovi toga diferencijala.

Obavješteni smo, da je pitomac Ferdinand Lulić, naučnik u avijatičkoj radionici na Samoborskoj cesti, bio zarobljen od partizana u posljednjem borbama u sv. Nedjelji. On se je vratio kući falsificiranom propusnicom, koju mu je dao neki Židov u partizanima. Isti ga je spasio, a Lulić je trebao biti navodno strijeljan. Kako je prolazio s partizanima, pisao je i crtao svakodnevni put i svaki prolaz, a u Kerestincu zna za svaku glavnu vezu. Ovdje je on to sve izjavio vlastima i sada se spremaju, da idu s njim. Da ne bude prepoznat, biće preobučen. To je pričao sam Ferdinand Lulić. Iako je ovo možda hvalisanje Lulića, ipak mislimo, da treba upozoriti ljude, naročito u Kerestincu.

Drugovi nam se iz M. K.-a tuže, da neki drug Zvonko[12] sa vašeg terena loše i nedrugarski postupa sa drugovima iz ovdašnjeg otpremnog odbora, pa Te molim, da ispitaš, u čemu je stvar.

Lalu[13] ćemo vam poslati u partizane. Ponovnim se ispitivanjem nije moglo naći nikakova dokaza protiv njega. Ostali smo za sada kod toga, da je sumnja pala na njega zato, što je hvalisav i dosta samovoljan. Zato ne važi dogovor, koji si o njemu napravio sa drugaricom. Ipak ga treba imati na oku, dok se ne osvjedočimo o njegovoj solidnosti. Napominjemo, da je vrlo hrabar.

Šaljemo Ti I,[14] na koji ćeš II[15] i ništa više. III[16] i sve ostale stvari IV[17] i dalje V,[18] dok vam ne javimo VI.[19] VII,[20] koga budeš odredio

[9] Karlo Mrazović
[10] Okružni komitet KPH Zagreb.
[11] Andrija Hebrang
[12] Milan Romanović
[13] Ivan Javornik
[14] — [14] Redakcija nije uspjela dešifrirati ove šifre.

VIII,[21] treba da dođe IX[22] i da kaže: X.[23] XI[24] će znati odmah, o čemu se radi. Pošalji nam karakteristiku čovjeka, koga odrediš za taj posao.

21. VII. 1943. Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

I	4139	2498	6518	1395						
II	2266	1792	5423	3149	6253	6557	6688	5966	1684	7838
	8575	8747	4933	4249	4405					
III	5563	4778	5843	9520	7390	4195	4566	6174	1204	1734
	9440	6407								
IV	3126	4607	8839	0325						
V	7648	6367	5516	2843	3203	8785	1964			
VI	7648	6367	7678	2796	5388	2415	1799	8200	2886	7271
	9855	9534	7856	7695	7078	9051	9261	4843		
VII	5165	2712	2154	4898						
VIII	9359	2665	4663	9620	7864	3531	1261	5465	2523	7656
	6606	7428	8896							
IX	5126	6157	3854	5363	3715	8519	5236	4584	2526	7476
	6855	3252	1748	1531	6837	8489	8128	4905	8863	6715
	8739	3120	2495	6667	4189	3398	6199	7448	4296	8676
	7834	2212	3084							
X	9397	5368	5536	2852	2617	7558	8597	5154	2158	7666
	7461	3032	7253	4633	3984	7555	6135	6197		
XI	0189	2472	6155	3538	8249	4176“				

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/155

152

1943, srpanj 21.

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu

Dragi Drugovi!

Primili smo vaše pismo u kojem nam pišete da vam javimo s kojih razloga nije došao drug Konječić[1] k vama radi odašiljanja za

[25] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu radila je Lepa Perović.

[1] Ivan Konjačić

ZAVN0H. Gajdaš[2] i Dragee[3] uputili su se do njega da ga upute do vas. Kad smo ja i Dragee došli u šumu i njemu smo javili da dođe kod nas ali on nije došao i ako smo mu u pismu objasnili uslijed čega ga zovemo, te smo mi morali ostati u šumi do drugog dana da uhvatimo na bilo koji način s njime vezu te smo mu opet poslali pismo i odredili mjesto u šumi gdje ćemo ga dočekati, ali u jutro su ustaše došli na isto mjesto tražiti nas pošto smo bili izdani i skoro srno izgubili živote jer su nas ustaše isterali na brisani prostor gdje nije bilo šume jedan kilometar, tako smo mi morali otići da nismo s njime došli u vezu. Poslije smo se vratili po njega nakon 3 dana i tako smo došli s njim u vezu gdje smo ga ispitali zašto nije onda došao kada mu je u pismo pisalo zašto ga tražimo. On se izgovarao da nije mogao uslijed ustaša, pošto je to jutro, kada su nas ustaše tražili i potjerali nas, on došao u šumu ali nije uslijed njih mogao doći s nama u vezu i mi smo tada morali u opće napustiti onaj teren i time je već bilo i kasno da on ide za ZAVNOH. Na prošlom našem sastanku kako smo se dogovorili i sa drugom Miškom[4] da ga pošaljemo za ONOO mi smo se opet uputili u Kupčinu da ga pozovemo i dogovorili smo se s njime da će doći u šumu i na koje će mjesto doći te da ćemo ga onda odpremiti po vezi dalje, te je uslijed toga i drug Dragee odputovao lično da uspostavi izvanrednu vezu da se on na vrijeme može odpremiti gore. Drugi dan kad je on trebao da dođe na određeno mjesto on nije došao, već je javio da ne može da dođe pošto da je bolestan. Slijedeći dan ga je drug Gajdaš pozvao u šumu đa ga ispita zašto nije došao na što mu je on rekao da je bio bolestan i opet je sa mnom dogovorio se da će drugi dan doći u šumu i da će onda da ide. Drugi dan kada je već trebao biti tamo gdje smo ugovorili on je poslao pismo da nemože ići da je bolestan.—

Drug Dragee koji je odgovoran po agitaciji i propagandi nije dovoljno shvatio dužnost koja mu je dana a isto tako i ostali članovi K. K. koji bi trebali sa onog terena gdje su na radu dostavljati drugu izvještaje a da ih on odprema dalje, te je drug Dragee na ovu manjkavost upozoren i ponovno mu je dano u zadatak da točno dostavlja izvještaje po agitaciji i propagandi.

Po pitanju H.S.S. osobito ono zašto nam je drug Miško u pismu napomenuo mi smo podneli izvještaj zajedno sa našim redovitim izvještajem i s time mislim da smo udovoljili našoj dužnosti.

Po pitanju vojnih bjegunaca u Pisarovini smo održavali sa istima manje sastanke te su u većini u vezi sa nama i najviše u N.O.O. u

[2] Tomo Mikulić
[3] Drago Grbinić
[4] Lutvo Ahmetović

općini Kupinec i Pokupsko isto tako, a dok u općini Kupčina, Šišljavić i Rečica nemamo točnog pregleda o vojnim bjeguncima niti s njima održavamo sastanke pošto se na tim sektorima ne možemo uopće zadržavati uslijed neprijateljske posade.-

Udarnih grupa za sada još nemamo i ne vrše se nikakove akcije već je u izgledu da će se formirati udarna grupa samo za sada još nemožemo znati od koliko ljudi.- Prije 3 mjeseca bile su udarne grupe u Kupčini, Pisarovini i Šišljaviću koje su vršile akcije ali su se te udarne grupe raspale uslijed hapšenja nekih ljudi od strane ustaša.-

U pogledu sakupljanja žita i obavljanja žetve mi smo uposlili sve naše organizacije po tom pitanju ali će biti slab uspjeh u općini Kupčina, Šišljavić, Rečica, Kupinec i Pokupsko, pošto su tamo kod svih vršilaca ustaški banditi, koji odmah uzimaju žito i odvoze ga kamionima, dok u većem dijelu općine Pisarovina ljudi još niti ne vrše žito u svim onim mjestima koja su pod utjecajem našim, a kada će i vršiti izgleda da neće biti ustaškog nadzora nad vršilicom.

Po pitanju odnosa u našem komitetu na sastanku u prisutnosti druga Miška drug sekretar je pitao tko ima šta da primjeti i da kritikuje kojeg druga, nitko nije iznesao baš ništa već su svi članovi kazali da nemaju ništa primjetiti na nikoga, prem[da] ovo nije dovoljno već bi trebao taj drug koji je možda bio čime povrijeđen i koji je možda drugovima višeg foruma što govorio o nekoj nesuglasici u K.K. da iznese na sastanku u točki dnevnog reda »Kritika i samokritika« a ne da se služi nekakvim zakulisnim prijavkama drugovima višeg foruma.-

Po pitanju paketa druga Miška komandir relejne stanice izjavio je i ima zapisano u svojoj prijemnoj knjizi da je on primio taj paket od punkta kod »Boška« sav razmotan i bila je sa ostalim stvarima samo jedna kutija saharina, te je ona taj paket u prisutnosti druga Jaše[5] zapakovao i odmah ga slao dalje po vezi na K.K. Samobor te po tome izgleda da na našem punktu nema krivice.-

Po pitanju podataka pojedinih općina i naših organizacija dostavit ćemo iskaz po danim uputama posebno.-

Stanje neprijateljskih garnizona je slijedeće: U Šišljaviću i Rečici ima oko 300 ustaša, u Kupčini ima oko 60, u Kupincu oko 200 ustaša, u Pokupskom ima 200 domobrana, u Pisarovini ima oko 400 ustaša, domobrana i žandara. Veza sa istima nemamo pošto su to ustaše i s njima se nemogu održavati veze.-

Veze funkcioniraju za sada dobro.-

[5] Ivan Radinić

Drug sekretar nije obilazio jedinice, nije niti sa članovima komiteta išao na sastanke. Ovo nije bilo izvršavano zbog toga pošto nema dovoljno političkih radnika te je drug sekretar bio dodjeljivan na rad u jednu općinu kao i ostali članovi K.K.

Sve direktive primljene od članova O.K. prenosimo na sve naše masovne organizacije i to:

Po mobilizaciji da se prenosi na ostale mase kako neprijatelj pljačka i terorizira naš narod kako ga odvlači na bojište u Italiju i istočno bojište i na robski rad u Njemačku, te im se ukazuje točno na ona mjesta koja su od neprijatelja opljačkana kao n.pr. Kupčina, Zumberak i ostala mjesta, te ih se na temelju toga poziva u borbu protiv neprijatelja koji danomice pljačka narod, te da će narod samo borbom da se spasi i da spasi svoji imovinu i svoju braću, dokazuje im se da mi danas imamo svoj G.Š.H. i svoje najveće političko predstavništvo za Hrvatsku ZAVNOH, te da je to naša prava narodna vlast koje do danas Hrvatski narod nije imao.-

Po pitanju žetve davali smo slijedeće direktive: Da se žito čim prije požanje i gdje su mogućnosti da se odmah vrši te da se iskopaju zemunice i žitak za slučaj rekvizicije da se sakrije u iskopane zemunice, a tamo gdje se nemože odmah vršiti da se žito ostavi u snopovima i da se u opće ne vrši i da će se samo na taj način sprečiti da žito ne dođe u ruke neprijatelju.- Isto tako je preko naših organizacija traženo da se skuplja fond u žitu i to s tim da narod daje žito za svoju vojsku a ne za okupatora, tako da će se okupatora oslabiti sa hranom i tim ćemo se prije osloboditi.-

Po pitanju Narodno Oslobodilačkih Odbora davali smo odborima slijedeće direktive: Da pronalaze nove ljude za formiranje novih N.O.O., da populariziraju našu borbu, G.Š. i ZAVNOH, da organiziraju kopanje zemunica za sakrivanje žita, da sprečavaju odlazak u Pavelićevu vojsku, da se bore protiv rekvizicije stoke, sijena i žita, da treba prikupljati prilog za N.O.F.

Hrane nismo još sakupili ništa za vas a svinje ćemo kupiti i kada prva kola idu za gore poslati ćemo ih sa kolima.-

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Uz drugarski komunistički pozdrav!

21. VII. 1943.- Dragee,[6] **v.r.**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/158

[6] Kao bilj. 3.

153

1943, srpanj 21.

Pismo Josipa Mažara Okružnome komitetu KPH Pokuplje o radu grupe profesora Stjepana Urbana i pljački ustaša u Draganiću

Teren Jaska: 21/VII-43.

Drugarskom **O.K. Pokuplje**
K.P.H.

Profesor Urban, sa čijim radom ste već upoznati, a koji misli da slijedi Stjepana Radića, i nastoji da obnovi H.R.S.S., nastoji da težište svog rada prebaci iz domobranstva u partizane. On kaže, da on hoće borbu protiv fašizma, ili će s nama, ali samo dotle, dok »mi ne bi počeli sprovađati reforme«. U koliko ne bi oni uspjeli da nas do tada »urazume«, onda bi poveli borbu i protiv nas.

Ta grupa prof. Urbana, radi svog rada u našim redovima traži vezu sa prof. Magovcem,[1] koji je i prije s njima surađivao, a koji je sada u partizanima.

Za suradnju s nama, postavljaju uvjet slobodnog političkog djelovanja među partizanima, inače ima izgleda da će preći k »Beloj Gardi«.

Izgleda da bi se organizatore ove grupe moglo dobiti u partizane, pa da im se onda ovdje vežu ruke ili možda po potrebi i likvidira. Trebao bih o tome hitne direktive.

Novac za formiranje Mačekove »Bele garde« dolazi iz Londona preko zagrebačkog Kaptola. Misli se da je Stepinac[2] taj novac prenio iz Rima u Zagreb.

Prošli tjedan su ustaše došli po noći do sela Draganić opkolili ga i čekali do jutra. Onda su se razmilili po selu po štalama, i oduzeli seljacima 45 kom. goveda. S njima su bili i organi Zajednice za promet stokom.

Poštu za mene, odnosno materijal za općine Petrovina i Sv. Jana šaljite na punkt: Skomšek, trgovac, Dragovanšćak, Slavetić.

S. F. S. N.

Uz drugarski pozdrav:
Joža Cvikeraš, v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-167/156

[1] Božidar Magovac
[2] Alojzije Stepinac

154

1943, srpanj 21.

Proglas Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske i Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske upućen domobranima s pozivom da se priključe Narodnooslobodilačkoj vojsci

HRVATSKI DOMOBRANI-VOJNICI, DOČASNICI 1 ČASNICI!

Obraćamo vam se u danima kada se na prostranim bojnim poljanama, u svijetu i u našoj zemlji, rješava sudbina i naše hrvatske domovine i budućnost i sudbina hrvatskog naroda.

Na Istočnom bojištu propala je bijedno desetdnevna njemačka ofenziva i sada se rasklimana Hitlerova vojska povlači pred napadajima pobjedonosne Crvene Armije koja joj zadaje sve teže udarce. Savezničke englesko-američke trupe, koje su se iskrcale na Siciliji, već su zauzele gotovo polovinu tog velikog i važnog otoka, te su im vrata za prodor u srce Italije širom otvorena. Talijanski vojnici neće da se bore i u masama se predavaju Saveznicima, odbijajući da se bore za Hitlera i Musolinija, koji je prodao Italiju kao i Pavelić Hrvatsku.

Kod nas su propali bezbrojni pokušaji fašističkih okupatora i ustaško-četničkih bandi da unište junačku Narodno-oslobodilačku Vojsku Hrvatske. I najnoviji pokušaj fašističke ofenzive u Slavoniji već je doživio neuspjeh. Iz ove kao i iz svake ofenzive, junačka NOV Hrvatske izlazi pobjednička, jača i bolje naoružana, i zadaje još krvavije udarce okupatorima, ustaškim zločincima, i četničkim bandama Draže Mihailovića.

U svim napadajima na oslobođeno područje i NOVH fašisti i njihove sluge tjerali su i vas, hrvatski domobrani, da prolijevate krv vaše braće ili krv Saveznika našega naroda i da uludo gubite svoje živote. Koliko je već mladih hrvatskih sinova, željnih života, tako izginulo za tuđinca na Istočnom bojištu, po Bosni, po Lici, Baniji, Kordunu — po cijeloj hrvatskoj domovini? A zašto? Za koga?

Hrvatski domobrani! Vi ste bezbroj puta dokazali, da niste voljni prolijevati svoju krv za švapske i talijanske nasilnike i za njihove plaćenike ustaše. Vi ste bezbroj puta pokazali da niste voljni pucati i prolijevati krv vaše braće-partizana, jer su oni krv vaše krvi, meso sa tijela naše majke domovine — Hrvatske, kao i vi. Ali došao je čas kad nije dovoljno samo to, da ne pucate i da se predajete usred krvave borbe. **Potrebno je da učinite korak naprijed: potrebno je da se pojedinačno, u grupama, u masama odmah priključite NOVH, potrebno je da pređete na stranu vaše braće i da se s njima zajednički borite za sebe, za svoje, za svoju domovinu.** Ugledajte se **u** divni primjer varaždinskog artiljerijskog diviziona, koji je 7. srpnja o.g.

sav, sa 8 topova, prešao na stranu NOVH! Ugledajte se u junačke domobrane koji su 17. VII. 1943. u šumi Ilijina Greda kod Save ubili švapskog natporučnika i iz redova »Vražje divizije« prešli u NOVH i uperili svoje vatreno oružje protiv svojih tlačitelja Nijemaca i ustaških zločinaca.

Hrvatski domobrani! Danas se ne radi o tome, da se izgubi ili dobije rat ili jedna bitka. Danas se za hrvatski narod radi o tome, da složnom borbom svojih sinova u savezu sa svim narodima Jugoslavije, uz bok velikih Saveznika — Engleske, Sovjetskog Saveza i Amerike, izvojuje pravu slobodu i nezavisnost — ili pak da još ostane u fašističkom ropstvu, u ustaškom zatvoru, da sam produži svoje robovanje i ugrozi svoju budućnosti i opstanak. Vi vašim držanjem — hrvatski domobrani — mnogo možete doprinijeti oslobođenju svog naroda i hrvatske domovine. **Od vašeg držanja, od toga za koga i na čijoj ćete se strani boriti, u velikoj mjeri ovisi sreća i sloboda, budućnost i opstanak naše hrvatske domovine!**

Zato pređite pojedinačno, u grupama, u masama, odmah, na stranu narodne vojske. Pridružite se bez oklijevanja, odmah, i vi borcima za **punu slobodu i nezavisnost Hrvatske, u kojoj će Hrvat biti svoj gospodar i sam urediti u punoj slobodi svoj dom.**

Nemojte slušati varljive glasove i podmuklo šaputanje prikrivenih neprijatelja naroda — Mačeka i njegove klike izdajica. Nemojte im nasijedati, nemojte ih slušati, nemojte im vjerovati. Oni su izdali borbu hrvatskog naroda, izdali su narod i njegovu budućnost. Sada hoće i vas da upregnu u svoja izdajnička kola, u jaram fašističkih ustaških zlotvora, neprijatelja slobode i ljepše budućnosti hrvatskog naroda.

Hrvatski domobrani! Vojnici, dočasnici i časnici!

Jedino u redovima NOVH je vaše mjesto, jedino u redovima narodne vojske mjesto je svim pravim hrvatskim rodoljubima, svim sinovima hrvatskog naroda. Dođite, ne oklijevajte, radi se o sudbini hrvatske domovine, o sudbini vašoj, vaše djece — svih nas.

Priključite se Narodno-oslobodilačkoj Vojsci u borbi za slobodnu i sretnu hrvatsku domovinu!

21. srpnja 1943.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

GLAVNIŠTAB NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Letak, knjigotisak
Sign., AIHRPH, Fond ZAVNOH-a, 3-XX/215-1943

Zbornik ZAVNOH-a, 1943/1, Zagreb 1964, dok. br. 97, str. 276-277.

1943, *srpanj 22.* 155

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o potrebi formiranja vojnih jedinica u kotaru

K.K. VELIKA GORICA, K.P.H.

Drugarskom

O k r u ž n o m k o m i t e t u »P O K U P L J E«
Komunističke Partije Hrvatske

Prilikom provađanja akcija u kotaru Velika Gorica, pokazalo se je naročito raspoloženje za vršenje istih. Naročito je dolazilo do izražaja veliki broj drugova, koji su sudjelovali u tim akcijama.

Prema tome smatramo potrebnim, da se u kotar Velika Gorica pošalju barem dvojica vojnih stručnjaka, koji bi formirali ovdje vojne jedinice i koji bi rukovodili sa svim akcijama, koje će se vršiti na našem području.-

Te vojničke jedinice formirati će se uglavnom iz legalaca, prema čemu će trebati i prilagoditi postupak, tako, da te jedinice, odnosno drugovi u njima, vršenjem akcija, postepeno i neprimjetno za njih prelaze u ilegalce, odnosno, da postaju prava vojska, koja će se moći prema općoj vojnoj potrebi prebacivati.

To organiziranje većeg broja naroda u vojne jedinice bio bi ujedno preduvjet i temelj organiziranog opće-narodnog u s t a n - k a a z a koji postoje svi preduslovi.

Potreba ovakovih jedinica je očigledna, pošto neprijatelj već i do sada ulazi u pojedina sela i vrši prisilni odkup blaga. Znamo, da će se takav odkup i oduzimanje vršiti i po drugim selima kotara i to ne samo rogate stoke i konja, nego i svih ostalih zemaljskih plodina.-

Spomenuti vojni stručnjaci trebali bi biti ujedno i dobri taktičari, jer bi u protivnom mogao uspjeh podbaciti.-

Uz drugarski pozdrav

22. VII. 1943. g.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

K.K. VELIKA GORICA:
/Mato/
Mato,[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/159

[1] Mato Kumic

156

1943, srpanj 22.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu K P H Zagreb o prebacivanju Ivana Krajačića do Centralnoga komiteta KP Hrvatske

Dragi drugovi,

Danas nam je Ćaćin golub[1] donio slijedeću vijest za Brku[2]: »Sporazumjeli smo se sa CK KPJ da odmah dođeš k nama. Kreni čim prije. Ćaća.«

Prema tome mi ga očekujemo svaki čas. Neka javi preko Petra[3] kuda će doći. Savjetujemo mu momentalno neka ide preko Petra sa kojim se treba odmah sporazumjeti gdje i kada da ga čeka. U koliko neće tuda, onda neka se javi preko Veljka[4] i njegove veze sa nama. Mi smo obavjestili i Petra i Brzog Susjeda[5] da ovaj drži čvrstu vezu sa Veljkom i da ga prebaci do nas.

Svakako neka nastoji da nam ostavi postojeću vezu sa vama. Ona nam je sada vrlo pogodna, jer vas je Zet[6] izgubio, a i put preko njega je dulji.

Molimo da nam isti dan odgovorite, kako bismo mogli osigurati put i vodiče.

Od Petra odmah istu večer kada dobije od vas odgovor ide kurir k nama, da možemo Ćaći javiti šta je na stvari.

Je li vam se javio Zet? Ona dvojica čekaju kod njega već svojih mjesec dana. Oba su iz Susjedove kuće.

Sta je sa tipkačicom i crtačem? Šta je sa vezom za slova? Mi to čekamo. Veljko nam to ne da. Ili on to nezna?

Smrt fašizmu — sloboda narodu

22. VII. 1943 u 15 h

Drugarski pozdrav
Miško,[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1219

[1] Kurir Centralnoga komiteta KP Hrvatske.
[2] Ivan Krajačić
[3] Franjo Crnila
[4] Perica Dozet
[5] Okružni komitet KPH Pokuplje.
[6] Okružni komitet KPH Zagreb.
[7] Lutvo Ahmetović

157

1943, srpanj 22.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Josipu Tomcu, članu Okružnoga komiteta SKOJ-a u kojem šalje upute u vezi s omasovljenjem i radom organizacija SKOJ-a i USAOH-a na terenu okruga te traži objašnjenje o naoružanju u Pisarovini i Velikoj Gorici.

Dragi druže,

Primili smo tvoj izvještaj o radu. Nastoj da razbistriš te organizacione probleme kod Skojevskih organizacija na terenu. Neka pojačaju mobilizaciju. Pokreni omladinu iz ostalih kotareva u akcije tako da ova iz VG[1] ne ostane osamljena. Ne samo radi toga što je potrebno da se u svim krajevima našeg okruga pođe stopama VG--ričke omladine i vojnih bjegunaca. Ukazuj im na rad ovih prvih, tako da oni vide kako se ipak dade uspješno djelovati kada se dade malo više na posao. Nastoj da se priđe čim prije formiranju općinskih rukovodstava SKOJ-a i opć. odbora USAOH-a, a tamo gdje postoje svi preduvjeti i KO USAOH-a[2]. Pojačajte akcije i mobilizaciju. Neka iz naših udarnih grupa poteče cijela rijeka novih boraca za naše oslobodilačke jedinice.

Drago nam je da si našao ipak dobru mogućnost suradnje i sa onima koji su mislili da je sa tobom nemoguće raditi. Nastoj da to razviješ još bolje.

Nije nam jasno koji to komitet ima nekoliko šmajsera: Pisarovina ili Velika Gorica. Predoči im ovo pismo i na osnovu njega traži da ti odmah uruče jednu parabelu. Oni će u svakom slučaju prije doći do oružja nego li mi. Ujedno im reci neka nam smjesta pošalju izvještaj o svome naoružanju. Pitaj ih zašto to već ranije nijesu obavili. Neka nas odmah pismeno izvjeste o tome.

Kod ovoga gledaj da ne dođe do kakovih razmirica. Svakako ako ga momentano ne budu htjeli tebi dati, mi ćemo ga kasnije pismeno tražiti, pa radi toga nemoj da se sa njima ništa prepireš. Samo im reci da ćeš izvjestiti nas da nijesu postupili onako kako smo im pisali.

[1] Velika Gorica
[2] Kotarski odbor USAOH-a.

Gledaj da za to vrijeme napraviš čim više posla. Za vrijeme dok se zadržavaš sa pojedinim članovima KK SKOJ-a prorađuj sa njima part, i drugi materijal.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

22. VII. 1943

JOŽI[4] članu OK SKOJ-a

Drugarski pozdrav
Miško[3], v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-15/1644

158

1943, srpanj 22.

Izvještaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Samobor Okružnome komitetu SKOJ-a za Zagreb o prebacivanju 190 kg hrane na teren Jaske

K.R. Skoj-a
Samobor

Dragi drugovi!

Prebacili smo živežne namirnice do drugova koji rade na terenu Jaska a kojeg šaljemo gore do Vas. Imade pet vreća i to:

1. vreća kukururuza 60 kg.
2- „ „ 30 kg.
Zatim 3 vreće graha
1. vreća 60 kg.
2. □ 20□
3- 20 kg
Ukupno 190 kg.

Krumpir Vam nismo poslali, jer je sagnjio.

[3] Lutvo Ahmetović
[4] Josip Tome

Također Vam nismo poslali mast jer je onaj drugi zakasnio na vezu kad smo prebacivali. Naskoro ćemo Vam poslati i mast i još nešto kukuruza, pšenice i graha.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu

uz drugarski pozdrav

22. VII. 1943.

Luka [1] vr.

Dragi drugovi, vreće nam pošaljite natrag, što u najkraćem roku.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-12/1322

159

1943, srpanj 22.

Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Krapina o situaciji na terenu i vezama s Kozjanskim partizanskim odredom

Štab K.P.O.
22. srpanj 1943.

Drugarskom **O.K. Krapina**

Danas smo primili vaš dopis od 14. o.mj., a danas smo se i povratili sa našeg putovanja po Zagorju o kome ste vi vjerojatno obaviješteni.

1. Molimo vas da nam dostavite što detaljnije podatke o situaciji na Kozju, a ne samo da nam pišete da su stari podatci netačni.
2. Primili smo drugove koje ste uputili u naš odred. Oni će još tokom današnjeg dana ući u sastav Zagorskog bataljona koji je predviđen za vaš sektor. Tu jedinicu mi smo namjeravali ostaviti kod vas na našem povratku ali smo je morali povući na kraći odmor zbog prevelike umornosti i reorganizacije.
3. Pazite da ne izgubite puškomitraljez! Dostavite nam ga što prije.
4. Tokom poslednjih borbi kod Klenovnika, Trakošćana i u ovoj okolini, izgubilo se dosta naših drugova a napose jedna grupa

[1] Franjo Pipić

kod Klenovnika /oko 11/ i jedna kod Zlatara /oko 20/, ispitajte i pomognite drugovima koliko je to moguće.

5. Drugove koje tražite ne možemo vam ovaj čas poslati jer vaš kurir odmah odlazi a mi smo malo prije stigli. Drug Špiranec[1] predviđen je za komesara Zagorskog bataljona i prema tome on kreće na vaš sektor.
6. Nama nije poznato da ste nam već ranije pisali /odgovorili/ na naš prijedlog o pos. broju Glasa Hrv. Zagorja.
7. Osim drugova i dopisa mi ovaj puta nismo primili nikakav materijal.
8. Idući puta javiti ćemo se službeno Kozjanskom bataljonu. Svakako nas bi veselilo da to isto učine i oni.

Uz drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar
Horvat[3], v.r.

Komandant
Štrok,[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2992

[1] Josip Špiranec
[2] Izidor Štrok
[3] Josip Horvat

160

1943, srpanj 22.
Zagreb

Izvještaj Ministarstva vanjskih poslova NDH Općemu upravnom povjereništvu Sušak o borbama s partizanima u kotaru Pisarovina i Jastrebarsko, neuspjeloj ofenzivi na oslobođenu teritoriju Žumberka i zločinima Talijana nad civilnim stanovništvom

N E Z A V I S N A D R Ž A V A H R V A T S K A
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
ZAGREB

Zagreb, 22. srpnja 1943.

Broj: I 4828/43.

Predmet: Nedjeljni izvještaj od 1. VII-10. VII. 43.

OBĆEM UPRAVNOM POVJERENIČTVU

S U Š A K

Velika župa Pokupje dopisom broj 1009 Taj od 13. VII. 1943 dostavila je središnjim vlastima kao i ovom Ministarstvu sliedeći izvještaj:

»Savezno s okružnicom Ministarstva unutarnjih poslova od 15, siečnja 1942 V.T. 11. I. 1942. podnosim sliedeće izvješće:

I. Da li na području župe ima pobune?

a) **Kotar Vojnić:**

Napadaja sa strane partizana nije bilo. Događa se samo da manje partizanske obhodnje pripucaju u noći na postave naših oružanih snaga u Vukmaniću.

b) **Kotar Topusko:**

Stanje nepromijenjeno. Ova Zupa ne dobiva nikakovih izvještaja o djelatnosti partizana na području kotara, jer su prometne veze sa Topuskom vrlo otešćane i jako neredovite.

c) **Kotar Karlovac:**

Opaža se da su partizani vidno pojačali svoju djelatnost na području karlovačkog kotara.

Dana 2. srpnja 1943 oko 11 sati prije podne potraživala je obhodnja oružničke postaje Jurovski Brod, jačina od 4 momka vojne

neposlušnike. I kada je obhodnja došla između sela Ravnice i **Dre-**novice partizani su na ovu obhodnju iz šume zvane Sopčić Vrh pripucali, ali nijesu pogodili ni jednog momka od obhodnje. Obhodnja je prihvatila borbu sa partizanima, ali su se oni povukli.

5. srpnja o.g. između 8 i 9 sati prije podne partizani su u skupini od 80-100 momaka došli u selo Izimje na cestu između Draganića i Jastrebarskog.[1] Tu su u selu zaustavili 3 putnička samovoza[2] koji su iz Karlovca putovali za Zagreb, te ih zajedno sa putnicima odveli u pravcu Krašića. U samovozu je osim posebničkih osoba bio i državni povjerenik za kožu Stanko Košem. Sve posebničke osobe partizani su pustili osim spomenutog drž. povjerenika i Marije Delić, činovnice tvornice Duga Resa, koja je dobrovoljno ostala kod partizana jer joj je ljubavnik među partizanima. Stanka Kosema još nisu pustili i izgleda da s njegovom osobom kane ucjenjivati naše državne vlasti. Od samovoza zadržali su samovoz tvornice Duga Resa i samovoz Stanka Kosema.

Dana 5. srpnja o.g. u 11 sati prije podne 4 sat V. ust. bojne sa oružnicima iz Barilovića prešli su Koranu i iznenada napali partizane u Kosierskom selu. Naše postrojbe tom zgodom zaplienile su jednu tešku strojnicu uzorka »Breda« veću količinu naboja i granata za talijanski bacač. Partizani su tim napadom bili iznenađeni, te su pobjegli prema Krnjaku. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a da li je bilo gubitaka u ljudstvu na strani partizana, nije nam poznato.

Dana 5. srpnja o.g. u 6 sati ujutro uputilo se 50 domobrana iz Ozlja s jednom talijanskom satnijom u izviđanje prema Vrhovcu. Bili su napadnuti po partizanima[3] i povukli se u Ozalj bez gubitaka. Gubitci na strani neprijatelja nisu poznati.

Dana 6. srpnja o.g. vodila se borba između partizana i ustaša 4 sati V. bojne kombinovana sa oružnicima postaje Barilović i to kod Kosierskog sela. Kod povlačenja naši gubitci 2 ustaše poginula i 3 lakše ranjena. Gubitci partizana 33 mrtva i više njih ranjena.

Istoga dana oko 16. sati prebacili su partizani, na mostu rieke Korane u Bariloviću 185 domobrana, 2 djelatna oružnička i 16 pričuvnih oružnika, koje su zarobili u borbama oko Slunja.

Dana 6. srpnja 1943 oko 23 sata došlo je oko 100 naoružanih partizana u selo Jurovo, obćine Ribnik i ovdje bez borbe zarobili 10 momaka rizničke straže i odveli sa sobom. Osim toga su u zgradi rizničke straže opljačkali i odnieli sve državne predmete koji su se tamo nalazili. Istodobno su partizani na povratku iz Jurova u Rib-

[1] Akciju izveo Drugi bataljon Žumberačko-pokupskog NOP odreda.
[2] Automobil.
[3] Napad je odbio Prvi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

nik uhvatili **općinskog bilježnika Ladislava Berkovića i blagajnika** Ivana **Nikšić i odveli ih sobom u pravcu Netretića. Za sudbinu riz-**ničkih **stražara, te bilježnika i blagajnika se ne zna.**

Dana 7. srpnja oko 3 sata u jutro upalo je 12 naoružanih partizana u kuću trgovca Ivana Tomas iz Brajak, općine Netretić te mu opljačkali jednu kravu, jedan par konja sa kolima i sve živežne namirnice, svu dućansku robu, sav duhan i žigice.

Istoga dana ubijen je iz zasjede sa strane partizana u selu Gornje Bukovlje, općina Barilović bivši ustaša vojničar Ivo Krivačić iz istoga sela.

Dana 9. srpnja u 3 sata ujutro napali partizani ustašku satniju u mjestu Skakavac. Napad je bio uzveden sa daleko premoćnim snagama i naše su se snage morale povući. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Dana 10. srpnja o.g. oko 1 sat došlo je oko 100 naoružanih partizana u selo Leskovac općine Barilović, gdje su naišli na ustašku i građansku zasjedu, koja je sa partizanima stupila u borbu. Borba je trajala oko 2 sata kad su se partizani povukli. Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok gubitci na strani partizana nisu poznati.

d) Kotar Pisarovina:

Na području ovoga kotara partizani su pojačali svoju djelatnost napadajući na naše oružane postrojbe.

Dana 3. srpnja o.g. oko 8 sati u jutro vršila je obhodarenje domobranska obhodnja od 15 momaka 3 sati II. bojne u Pokupskom i kada je došla do mjesta Cvetnić Brdo, bila je napadnuta od strane partizana sa puščanom i strojopuščanom vatrom. Domobrani su prihvatili borbu sa partizanima, ali kako su ovi bili mnogo nadmoćniji, domobrane su razpršili u raznim pravcima. Gubitci na našoj strani su sliedeći: 1 domobran poginuo, 2 ranjena i 4 zarobljena. Gubitci partizana nepoznati. Partizanima je pala tom zgodom u ruke jedna strojopuška i 4 puške.

Posada u Pokupskom pojačana je sa 2 voda iz Bučice, te je u supratnji sa oružnicima preduzeta akcija sa partizanima ali je ista ostala bez uspjeha.[4]

Dana 9. srpnja o.g. oko pola noći opkolili su partizani ustašku postrojbu u Lasinji, a na desnoj obali Kupe na prielazu kod Gradec-Lasinja učvrstili su se i teškim strojnicama zapriečili odašiljanje pomoći posadi u Lasinji.

Borba je trajala kroz čitavu noć i čitavi dan. Partizani su bili naoružani lakim i teškim strojnicama, sa teškim bacačima i brdskim topovima.

[4] Riječ je vjerojatno o udarnim grupama s toga terena.

Ustaška posada u Lasinji držala se neobično hrabro i borbeno sve dok nije uz pomoć naših krilaša uspjela razbiti grupu odmetnika, koja je priečila prelaz preko Kupe, te tako prispjela u Lasinju pomoć X. ustaške bojne. Satnija X. ustaške bojne koja je uspjela prebaciti se preko Kupe u pomoć Lasinji, razbila je partizanski obruč oko Lasinja, te u suradnji sa ustaškom posadom u Lasinji suzbila neprijatelja i on se uz vrlo teške i krvave gubitke morao povući i odustati od daljnjeg napada. Gubitci na našoj strani su sliedeći: 2 ustaša poginula, a 14 što teže što lakše ranjeni, dok se gubitci na strani partizana sa sigurnošću ciene na preko 100 mrtvih. Veći broj partizanskih lješina nađen je na mjestu borbe, a među njima lješina poginule partizanke, kod koje je nađena velika količina raznih spisa iz kojih je vidljivo, da ista partizanka bila politički komesar u IV brigadi.[5]

e) **Kotar Jastrebarsko:**

Poslije neuspjelih akcija, koje su protiv partizana na podmičju Žumberka vodile talijanske trupe, u mjesecu lipnju o.g. stanje partizana je u Žumberku vrlo pojačano i oni su početkom ovog mjeseca zaposjeli sa jakim snagama čitavo područje obćine Vivodina, Krašić, Petrovina, Sv. Jana, veliki dio obćine Gornji Desinec, te čitav Žumberak, osim Kalja i Stojdrage. Partizani su u okupiranim obćinama uzpostavili svoju upravnu vlast t.zv. narodne odbore i pogodom žetvene kampanje izdali nalog svim vlastnicima vršaćih strojeva, da naplatu za obavljana vršenja imaju obavljati samo u novcu i to 100 Kuna po 1 metru. Osim toga na području obćine Krašić i Petrovina prisilno su oduzimali od seljaka kukuruzno brašno i to od bogatih po 2 litre po domaćinstvu, a od siromašnih 1 litru. Isto tako za sve vino koje se izvozi s područja koje oni drže u rukama uveli trošarinu 10 Kn. po 1 litru.

Najjači teror i najsnažniji politički rad razvili su na području obćine Vidovina. Tu su organizirali svoju obćinsku upravu i dali izabrati narodni odbor, koji obćinom upravlja. Izabran je predsjednik obć. odbora te tajnik i oni u obćinskoj zgradi obavljaju upravne poslove. Prva dužnost nove obć. partizanske uprave je bila da sastave popis svih muškaraca od 16 godina dalje koji nisu oženjeni i da ih se pozove u partizansku vojsku. Tomu pozivu odazvalo se već oko 40 mladića i oni su dobili od partizana oružje i uvršteni u njihovu vojsku. Počeli su pozivati i djevojke te se i njih pet odazvalo i primilo partizansko oružje. Ipak se našlo 17 mladića koji nijesu htjeli primiti partizanske puške nego su pobjegli u Karlovac i prijavili se

[5] Na Lasinju je napala Prva NOU brigada Osme divizije Prvoga korpusa Hrvatske.

našim vojnim vlastima kao dobrovoljci s time da ih se uvrsti u ustašku vojnicu pa da se onda bore protiv partizana.

Povodom ovoga slučaja tj. biega 17-torice u Karlovac održao je partizanski općinski odbor sjednicu na kojoj je zaključio da se svijna onima koji pobjegnu sa njihovog teritorija k našima vlastima oduzme sva imovina, a obitelj da se protjera sa t.zv. »oslobođene teritorije«. Isto tako su odredili da se postupa i sa svim onim obiteljima čiji su pripadnici bilo u domobranstvu bilo u ustaškoj vojnici. To su već kod nekih obitelji i proveli i danas se već nalazi u Karlovcu preko 30 izbjeglih potjeranih žena sa djecom. Postoji opasnost da će to partizani dosljedno provesti i kod drugih i tada će biti u Karlovcu izbjeglih preko 180 obitelji sa područja općine Vidovina.

Isti takav slučaj je i na području općine Sošice. Tamo se za vrijeme akcija u mesecu lipnju,[6] koje su vodile protiv partizana talijanske trupe sa X ustaškom bojnom iz Karlovca, prijavilo 400 muškaraca našim vlastima izrazivši želju i spremnost da im se dadu puške kao bi se mogli zajedno sa ustašama boriti protiv partizana i braniti svoja ognjišta. Naše vojne vlasti su njihovu želju usvojile i već je bilo sve gotovo da se u selima Oštre, Prekrižje i okolnim katoličkim selima osnuje građanska milicija koja bi u suradnji sa X ustaškom bojnom koja se tada nalazila u Prekrižju surađivala i pomagala istrebljenje partizana. Kako se međutim zbog mlitavog držanja talijanskih trupa X ustaška bojna morala povući iz Prekrižja i povratiti u Karlovac, zaposjeli su ponovno partizani sve područje kako je napred navedeno. Sada partizani spremaju krvavu osvetu svim onim seljacima koji su se prijavili za građansku miliciju hvataju ih i likvidiraju. Radi toga su svi ti ljudi prisiljeni pobjeći od svojih domova i skloniti se u Jastrebarskom da sačuvaju svoj život. U Jastrebarskom se sada nalazi te u okolnim selima pa čak i u Karlovcu već nekoliko stotina izbjeglica iz općine Sošice, a budući da su oni napustili svojevoljno partizansko područje sigurno je da će partizani potjerati i njihove obitelji i zaplijeniti im svu imovinu. Na taj način će se broj izbjeglica sa područja Žumberka povećati na preko 1000 što žena što djece.

U noći od 7. na 8. srpnja o.g. napale su vrlo jake partizanske snage ustašku posadu na Plješivici.[7] Borba je trajala čitavu noć i partizani su uz vrlo krvave gubitke na njihovoj strani odbijeni. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Međutim partizani su opet skupili

[6] Odnosi se na talijansko-ustašku i bjelogardejsku ofenzivu na oslobođeni teritorij Žumberka od 18.-28. lipnja 1943. godine

[7] Na ustaško uporište Plešivicu napao je Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«

svoje snage oko Plješivice i izgleda da kane svojim napadajima nastaviti tako dugo dok ne makne ustašku posadu sa Plješivice.

II. **Da li postoji razdvajanje između vođe pobune i grko iztočnog življa.** Stanje bez promjene.

III. **Kako se razvija suradnja naših građanskih vlasti sa zapovjedničtvom talijanske vojske?** Stanje bez promjene.

IV. **Kako se razvije rad na smirenju i s kakvim uzpjehom.** Stanje bez promjena.

V. **Kako se drže talijanske vojne vlasti prema pobunjenicima, a kako prema našim građanskim i vojnim vlastima?**

Za vrijeme akcija u mjesecu lipnju koji su vodili talijanske trupe u Zumberku talijanski vojnici su opet počinili djela pljačke i nasilja nad našim hrvatskim seljačkim življem. Povjerenstvo sastavljeno od satnika Tome Klepac, satnika Golać Josipa, nadporučnika Viktora Bognara a u prisutnosti 42 domobrana i 2 oružnika utvrdilo je na licu mjesta u selu Lović Prekriški sliedeća nasilja i štete počinjene od strane Talijana, dana 19, 20, 21 i 22 lipnja:

1) **Bara Jezerinac** kbr. 1 opljačkano joj odjevnih predmeta, rakije i vina u ukupnoj vriednosti 7000 Kn.
2) **Tomo Novosel** kbr. 14 izkopali mu talijanski vojnici cielu njivu krumpira u površini od 600 Hv. vriednost oko 2000 Kn.
3) **Brajković Mirko** kbr. 12/42 opljačkali mu 12 hl. vina, razbili nekoliko bačava, oduzeli odjevnih predmeta, galicu, sumpor, pšenicu, krumpir i kukuruz te svu mast, ukupna šteta oko 200.000,- Kn. Napominjemo da je isti Brajković služio u Karlovcu kao vodnik u pohodnom satu i da su mu dva brata u vojsci.
4) **Jana Brgan** kbr. 8 oduzeli galicu i vina u vriednosti 11.000 Kn
5) Juro **Žabčić** kbr. 14 oduzeli mu veću količinu siena i krompira u vriednosti oko 16.000.- Kn.
6) **Stjepan Žabčić** kbr. 14 oduzeli mu 20 mtc. siena i 1500 kg krompira u vriednosti oko 46.000.- Kn.
7) **Josip Žabčić** kbr. 15 oduzeli mu 200 lit. vina i pokosili njivu djeteline u vriednosti oko 30.000.- Kn.
8) **Martin Žabčić** kbr. 15 oduzeli mu 400 kg. suhe djeteline i veću količinu krompira, u vriednosti ok 10.000.- Kn.
9) **Ivan Žabčić** kbr. 15 starješina sela, oduzeli mu veliku količinu vina te sve živežne namirnice u vriednosti oko 200.000.- Kn.
10) **Lovro Žabčić** kbr. 14 oduzeli mu djetelinu i suhog mesa u vriednosti od 10.000.- Kn.
11) **Janko Žabčić** kbr. 28 oduzeli mu veću količinu vina, rakije te razbili vrata na klijeti ukupna šteta preko 80.000.- Kn.

12) **Bićak Pavao** kbr. 12 oduzeli mu zlatni sat i zlatni lanac vriednost preko 100.000.- Kn.

13) **Žabčić Stanko** kbr. 14 oduzeli veliku količinu siena i posteljinu u vriednosti preko 20.000.- Kn.

14) **Žabčić Magda** kbr. 14 oduzeli siena i živežnih namirnica u vriednosti preko 10.000 Kn.

15) **Novosel Nikola** kbr. **16** oduzeli siena i živežnih namirnica u ' vriednosti od 10.000 Kn.

16) **Malković Mato** kbr. 17 oduzeli mu bačvu vina, gospodarsko oruđe i odjevne predmete u vriednosti 3.000 Kn.

17) **Malković Adam** kbr. 17 oduzeli mu 2 sjekire i 6 kokoši u vriednosti 8.000 Kn.

18) **Galinac Ivan** kbr. 22 oduzeli mu met. siena, veliku količinu vina, 2 hvata drva, posjekli 10 stabala trešanja i veću količinu živežnih namirnica u vriednosti oko 80.000 Kn.

19) **Pavao Gojmerac** kbr. 21 oduzeli mu vina, 2 para cipela, gospodarskog oruđa i djeteline u vriednosti od 30.000 Kn.

20) **Nikola Žabčić** kbr. 14 oduzeli vina, živežnih namirnica i gospodarskog oruđa u vriednosti od 70.000 Kn.

21) **Blaž Gojmerac** kbr. 21 oduzeli djeteline, spremljenu građu za izgorjelu kuću u vriednosti od 60.000 Kn.

22) **Ivan Malković** kbr. 17 oduzeli djetelinu i građu za pogorjelu kuću od 50.000 Kn.

23) **Canjak Petar** kbr. **11** otac 10-ero djece, opljačkali mu svu bašću u vriednosti od 5.000 Kn.

24) **Brgan Petar** kbr. 8/33 oduzeli živežnih namirnica i uništili bašću u vriednosti od 17.000 Kn.

25) **Stjepan Gojmerac** kbr. **19** oduzeli **15** met. siena, jedno odijelo sve oruđe, svu galicu i sve živežne namirnice u vriednosti od 80.000 Kn.

26) **Jana Malković** kbr. 17 oduzeli joj sve suho meso, veću količinu siena i vina, iskopali **400** hvati krumpira u vriednosti od **40.000** Kn.

27) **Kata Radeš** kbr. 24 oduzeli 400 kg krumpira u vriednosti od 80.000 Kn.

28) **Marta Žabčić** kbr. **15** oduzeli **400** kg djeteline i **100** kg krumpira u vriednosti preko **10.000** Kn.

29) **Mijo Žabčić** kbr. 25 oduzeli mu veliku količinu krumpira, sve suho meso, veliku količinu djeteline i vino, sve kokoši i 2 pitoma zeca u vriednosti od 80.000 Kn.

30) **Mato Gunjak** kbr. 12 oduzeto 11 košulja i 1 odijelo u vriednosti 18.000 Kn.

31) **Nikola Brajković** kbr. 14 oduzeto odijelo i veća količina djeteline u vriednosti od 20.000 Kn.

32) **Filip Brda** kbr. 8 oduzeto 200 kg pšenice i 200 kg. ječma u vriednosti 50.000 Kn.

33) **Mato Brajković** kbr. 12 oduzete veća količina djeteline i razlupana vrata na podrumu, ukupna šteta preko 13.000 Kn.

34) **Petar Malković** kbr. 17 spaljene sve gospodarske zgrade sa svom pokretnom imovinom u njima, osim što, su prije paleža talijanski vojnici opljačkali, sve živežne namirnice i sve odjevne predmete. Trpi štetu preko 2,500.000 Kn.

Osim gore navedene štete i pljačke izvršene po talijanskim vojnicima ponovno su talijanski vojnici u istom selu i gotovo istim ljudima dana 28. i 29. lipnja počinili ogromne štete i izvršili velike pljačke. Izaslana je povodom tih događaja ponovno domobranska komisija sastavljena od satnika Golać, satnika Gračan i domobrana Trop, te je svu tu štetu zapisnički utvrdila i procjenila. Zapisnik o popisu i procjeni tih ponovnih šteta kao i zapisnik o gore nabrojenim štetama nalazi se kod ove velike župe i iz njega je vidljivo da je ponovna šteta počinjena po Talijanima vrlo velika i može se procjeniti na preko 1 milion i pol kuna.

Napominjem naslovu da je podpisani nebrojeno puta molio vojno zapovjedničtvo u Karlovcu da izda strogi nalog i zabrani svojim vojnicima pljačku mirnog i odanog hrvatskog pučanstva. Osim toga kod svih ovih akcija koje vodi talijanska vojska sudjeluje uviek i po jedan izaslanik ove velike župe. Međutim uza sve to i uza sva ta obećanja, koje sam sa strane talijanskih generala dobio u pogledu zabrane pljačke i uvođenja reda u talijanske trupe, pljačke i nasilja nad hrvatskim pučanstvom ne prestaju, one se stalno ponavljaju i ponavljat će se tako dugo, dokle god će talijanske trupe biti na našem državnom području i voditi akcije protiv partizana. Što se tiče držanja talijanske vojske prema partizanima mora se naglasiti da se talijanske trupe u borbi drže strahovito mlitavo, da borbu svagdje izbjegavaju i nastoje čim prije povratiti se u svoja uporišta. To su osobito pokazale borbe koje su vođene na Zumberku mjeseca lipnja, kad su se talijanske trupe povukle i obustavile akciju taman onaj čas, kad su došle u doticaj s neprijateljem.

VI. **Kakva je uobće javna sigurnost našega življa na području župe i što su poduzele talijanske vojne vlasti u tom pogledu?**

Stanje javne sigurnosti ove župe je prikazano u napred navedenom.

Što se tiče talijanskih vlasti, talijanska vojska ništa ne poduzima, kako bi se ovaj kraj očistio od partizana i kako bi se zaveo red i **sigurnost.** Ona naprotiv svojim mlitavim držanjem prema partizanima i svojim nasiljima i neprijateljskom držanju prema hrvatskom pučanstvu stvara to, da naš sviet napose u Zumberku gleda u **partizanima** veće prijatelje nego u Talijanima, jer ni partizani ne vrše toliku pljačku, koliko su je već izvršili talijanski vojnici u Žumberku.

VII. **Kakvo je raspoloženje naroda?**

Mora se priznati, da je ogromna većina pučanstva za ovu državu, da odobrava ustaški poredak i da je vjerno svom Poglavniku. To se možda ne viđa toliko na manifestacijama i skupštinama, jer se iste zbog izvanrednog stanja ne obdržavaju, ali u radu i izvršavanju svojih dužnosti prema državi vidi se da narod hoće ovu državu. Najbolje se vidi to sada za vrieme žetvene kampanje, kad se vrše otkupi pšenice, i kad narod dobrovoljno, bez prigovaranja daje ono što je određeno državi i time vrši jednu od svojih najvažnijih dužnosti.

Radi ponašanja talijanske vojske narod ne voli Talijane, ne smatra ih svojim prijateljima i bio bi sretan,kad bi oni napustili ovaj kraj.

VIII. **Možebitnosti:**

Obzirom na gore iznešeno molim i predlažem sliedeće:

1) Budući je zapravo zadnji čas da se očuva i spasi naš hrvatski živalj u Žumberku potrebno je, da ustaške trupe u zajednici sa dobrim domobranskim jedinicama, a bez suradnje s Talijanima provedu smišljene i temeljite akcije čišćenja u Žumberku i da tada u Zumberku ostave na važnijim mjestima jače ustaške posade, da se ustroji građanska milicija od svih katolika u Zumberku (rimokatolika) jer je to jedini način da se u ovaj kraj zavede red i sigurnost.

2) Molim Ministarstvo skrbi obzirom na veliki broj izbjeglica sa područja Zumberka, da se ovoj Velikoj župi odmah doznači iznos od 1 milion Kuna kao prva i žurna pomoć za prehranu smještaj i obskrbu tih izbjeglica.

3) Molim nadležne vlasti da zatraže od talijanske vojske naknadu pljačke i počinjene štete nad hrvatskim pučanstvom jer uzimanjem siena, vina, živežnih namirnica, živadi itd. nije bila potreba i ne može se opravdati kao nesretni i neugodni slučaj.

Osim toga da se ponovno zabrani talijanskim vojnicima sa najvišeg njihovog mjesta da se ponašaju u našoj zemlji ko u sa-

vezničkoj i prijateljskoj državi, te se tako postupi i sa hrvat, seljačkim življem.«

Čast je gornje dostaviti radi znanja i daljeg postupka.

Za Dom spremni!

Po naredbi ministra
Nadstojnik roman, odsjeka
(Dr. A. Sugja)
Dr. A. Sugja, v.r.

M.P.[8]

M.P.[9]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 16760

161

1943, srpanj 23.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji na terenu, organizacijskim pitanjima, mobilizaciji u jedinice NOV i POH, te o prikupljanju žitarica za potrebe NOP-a

Dragi drugovi!

Dana 19. srpnja 1943. održali smo sastanak K.K. na kojem smo donijeli slijedeće zaključke i raspravljali o slijedećem:

Politička situacija u **općini Pokupsko** je dosta povoljna pošto je narod dosta uvjeren u pobjedu naše vojske jedino se narod nekako još boji surađivati sa našim organizacijama jer su ustaški banditi **u** Pokupskom stalno i stalno narod teroriziraju pak se stoga narod boji, ali je svejedno uvjeren da će doći dan kada će i ovi ustaše biti poništeni i on će opet biti slobodan i sarađivati sa našim organizacijama i odlazit **u** našu vojsku.- Djelovanje **HSS** se sada nekako **pri**tajilo i ne opaža se ništa, već naprotiv ljudi sami napadaju **neke** tvrde Mačekovce koji su sada počeli opet voditi njegovu politiku.

Organizaciono pitanje K.P.: Po zaključku kotarskog komiteta i u prisutnosti druga Miška[1] je zaključeno da se pozove sekretara jedi-

[8] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarsvo vanjskih poslova

[9] Zaprimni pečat, Općeg upravnog povjereničtva kod Druge armije talijanske vojske, br. 6073, od 24. VII 1943. godine.

[1] Lutvo Ahmetović

nice u našu vojsku, a ako neće da ide da se ga izbaci iz partije. Kada ga je drug Slavko[2] pozivao da ide u vojsku on je izjavio da neće i mi smo ga na temelju toga izbacili iz partije, a odmah smo zaprimili u partiju 2 nova člana koji su prije bili kandidati, tako je sada stvorena opet jedinica od 4 člana i imamo 2 kandidata sa kojima su održani sastanci te je zaključeno da se i sa ovima poradi malo bolje i u koliko se vidi da su dobri da se njih zaprimi u partiju.-

N.O.O. Sa istima su održani sastanci sa 4 odbora i to u selu Brkiševina 6 člana, Gladovac 4 člana, Šišinac 6 članova. Cerje 4 člana. Zaključeno je da se do našeg sliedećeg sastanka stvori općinski odbor i da se odmah predvide drugovi za Kotarski NOO koji se mora isto tako u što kraćem roku formirati.

A. F. Z. Ima 3 odbora održan je sastanak samo sa jednim, pošto drug koji radi na onom terenu nije dospio stignuti na sve jer je morao održati sastanke sa narodno oslobodilačkim odborima, drugarice su skupile nešto jaja i sira koji će biti prvom prilikom odpremljen gore.- Zaključeno je da se sa istim odborima održe sastanci i da se izaberu drugarice za općinski odbor A F Z.-

Mobiliziralo se nije od prošlog sastanka do sada ništa.- Po agitaciji i propagandi narod jako prima naš materijal i našu propagandu sa oduševljenjem.-

U **Pisarovini** politička situacija povoljna jer narod odobrava našu borbu i sve se više okupljaju simpatizeri oko naših organizacija i sa željom se u nekim selima očekuju partizani, a kada dođu, odmah narod traži da pjevaju naše pjesme i narod sav sretan zajedno sa našim drugovima pjeva partizanske pjesme.-

Djelovanje HSS se ne opaža osim dvojice odbornika iz NOO ali i ovi ne rade ništa javno niti ih narod u opće prima već su posve izolirani od naroda.-

Organizaciono pitanje: Kandidata imamo 2 sa kojima nisu održani sastanci od zadnjeg našeg sastanka, te je sada zaključeno da se imade s njima održati sastanak i pripremati ih čim brže za partiju.-

N.O.O. Imamo 5 odbora od kojih ne radi jedan u kojem su 2 člana HSS. i kojeg ćemo svakako raspustiti pošto ništa ne radi i nije nam od nikakove koristi. Sa ostalim odborima su održani sastanci na kojima su izabrani članovi za općinski NOO koji se ima do našeg prvog sastanka formirati i s njime se mora već i sastanak održati tako da se na našem prvom sastanku podnese izvještaj o učinjenom, a isto tako da se do idućeg sastanka predvide 2 člana za Kotarski NOO.-

[2] Slavko Crnolatec

A.F.Ž. Održani su sastanci sa dva odbora na kojima su isto izabrane drugarice za općinski odbor AFŽ, te je zaključeno da se i drugi odbori pozovu na sastanak i da se sa njima održi sjednica i da se isto tako izaberu drugarice koje će ući u općinski odbor AFŽ.-

Mobilizirano je 5 drugova za našu vojsku iz Pisarovinske općine.-

Politička situacija u **općini Kupinec** dosta dobra pošto narod uviđa sada prevaru izdajničkog vodstva HSS i Mačeka te se svakog dana sve više interesira za našu borbu i sve više traži propagandističkog materijala koji materijal se daje u punoj mjeri a još prema potrebi ga mi i umnožavamo samo da ga više možemo među narod podjeliti.-

Djelovanje HSS se pojavljuje u tome što Stjepan Tatar iz Kraljevca dolazi kod nekih ljudi koji su izostali od vojske Pavelićeve i izgleda da će da idu u našu vojsku i on njima kaže što su pobjegli ili izostali od vojske da moraju ići u domobrane da će ih on inače tužiti ustašama i još kaže da trebaju svi da idu u Pavelićeve domobrane, pak molim da nam se izda uputa što da uradimo s njim u koliko će on i dalje ovako postupati jer ja mislim da bi se ga moglo upozoriti da to ne radi i eventualno i uhapsiti jer to izgleda otvoreno istupanje protiv nas, naime kao izdajica.-

N.O.O. imamo 1 odbor od 5 članova sa kojima se održavaju sastanci i od njih je već predviđen jedan drug za Kotarski NOO.-

Drugih organizacija za sada nema u općini Kupinec.-

Mobilizirano je iz sela Kraljevca 4 omladinca, a iz sela Bratinje 1 omladinac, dakle svega 5 omladinaca iz općine Kupinec, a ima izgleda da će se sada moći još više mobilizirati samo kad nam je uspjelo početi u ovoj općini.

U **općini Kupčini, Šišljaviću i Rečici** sada se nije radilo i od tih općina nemamo pregleda pošto se nismo mogli probijati tamo, pošto se tamo nalaze ustaše i svaki rad na onom terenu nam je nemoguć.-

Zaključeno je da se preko NOO-a organizira spremanje žita u zemunice da ne dođe neprijatelju u ruke i odborima su dati zadatci da se sve sile upregnu oko toga da se čim više priredi zemunica u koje bi se za slučaj provale neprijatelja na ovaj teren moglo spremiti sve žito.- Isto tako dati su im zadatci da se sada kada se izvrši žitak da se pristupi sakupljanju fonda u žitu za našu vojsku.-

Zaključeno je da drug Cvjetko komandir relejne stanice održava redovito sastanak t.j. 2 puta tjedno sa jedinicom koja ima 5 drugova na relejnoj stanici i da sekretar podnosi izvještaj o radu jedinice svakih 15 dana.-

Ujedno je zaključeno da treba i sa ostalim drugovima koji su na relejnoj stanici održavali redovite sastanke tako da ih se priprema

za prijem u kandidatsku grupu i da ih se zaprimi u partiju, sa ovim drugovima isto treba komandir relejne stanice održavati sastanke 2 puta tjedno.-

Zaključeno je da se na vezu na Kupi dadu još 2 druga tako da će biti tamo 4 druga koji će moći redovno održavati vezu sa Kordunom i da nebude u buduće nikakvog zastoja na ovoj stanici, Milana smo postavili kao odgovornog za ovu vezu na Kupi i on će nam za svaku manjkavost odgovarati.-

Zaključeno je da drugarica od Cvjetka treba da počne raditi po AFŽ i da ćemo ju poslati na kurs koji će prvi biti, tako da bi se sa ženama moglo u našem kotaru već jedanput krenuti malo bolje.-

Drug Mirko[3] je postavljen za obavještajnu službu kod kotarskog komiteta te je zadužen samo da izviđa po cijelom našem kotaru i traži podatke o pojedinim posadama, te da svakih 7 dana šalje izvještaj o svom radu i o prikupljenim podatcima po obavještajnoj službi.-

Omeragića[4] je uzeo drug Čokara[5] u svoj bataljon i tamo mu je dao neku dužnost te se sada nalazi u bataljonu Kljuki.-

Dragi drugovi ovih dana je preko nas prelazila pošiljka onog žitka od 120 mtc. koju smo morali odpremiti na Kupu, te smo mi bili tražili od brigade i od bataljona Kljuke da nam jedni dadu bar jednu četu za osiguranje do Kupe ali nismo dobili već smo morali bez ikakvog osiguranja prevažati isti žitak koji je mogao lako pasti neprijatelju u ruke i još tamo stradati puno života naših i seljaka koji su vozili isti žitak, a tko bi odgovarao za ovo da se što dogodilo? Mi u buduće nemožemo na našu odgovornost primati ovakvih pošiljki a osobito za onaj kraj prema Kupi gdje svakog dana krstare ustaše i domobrani i trebali bi da se uredi sa našim štabovima da se u ovakvom slučaju izađe nama u susret jer inače nemožemo da radimo ako nećemo podupirati u radu jedni drugih, a i sada bi nam trebalo dati osiguranje za 2387 kg pšenice koju bi trebali odpremiti gore k vama a i naši drugovi iz Velike Gorice imaju oko 3000 kg ječma koji je isto namjenjen za vas pak bi trebalo da se čim prije pošalje osiguranje kako bi se moglo ovo odpremiti gore tako da u slučaju provale na ovaj teren nebi palo u ruke neprijatelju. Ovaj žitak od 2387 kg. smo zaplijenili sa našom udarnom grupom u Brezovici kod Kašinec Stjepana 2042 kg i od Marka Kerin isto u Brezovici 345 kg. To je sve ušur koji pripada državi, ali kad smo to oduzimali kazao mi je drug Kašinec Stjepan da jeli ćemo mi to njemu platiti, jer da

[3] Mato Folnović
[4] Imbro Omeragić
[5] Milan Radović

mu to država plaća kako je u nekoj naredbi napisano po 12 kuna od kg, pa sam mu ja nato kazao da ćemo to još viditi i molim da nam javite o ovome jeli njega pripada što ili ne, prem je moje mišljenje da ne pošto njemu država ostavlja jedan postotak i mislim da mu onda valjda ne naplaćuju ništa.-

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

23/VII-1943.- **Dragee,[6] v.r.**

Otvorio i **pročitao**
7. VIII
Jovan,[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/162

162

1943, srpanj 23.
Varaždin

Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o uništavanju vršalica od strane partizana na području kotara

Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast u Varaždinu

Broj: 735 — Taj — 1943. Varaždin, dne 23. srpnja 1943.

Predmet: Vršaćih strojeva oštećenje po partizanima

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE — ***VARAŽDIN***
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - ***VARAŽDIN***
MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU - ***VARAŽDIN***

Savezno sa brzoglasnim izvješćem od 22.VII t.g. u gornjem predmetu a nakon provedenih izviđa na licu mjesta predlaže se slijedeće izvješće:

U noći 21. na 22. srpnja t.g. došlo 4-5 partizana naoružanih puškama i samokresima, obučeni djelomično u domobranske odore sa

[6] Drago Grbinić
[7] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

partizanskim kapama, a nekoji u građanskom odielu, do vršaćeg stroja Florijana Kereže iz Kaštelanca, a koji je stroj radio na zemljištu z.z. Kelemen u Kelemenu.

Kako je bila noć i stroj prestao sa'radom a kod stroja nalazio se strojar Josip Fošner iz Kaštelanca koji ga je čuvao zajedno s Josipom Bukovićem iz Kaštelanca to su partizani onesposobili stroj na taj način da su iz parnog stroja odnjeli 2 komada ventila i povukli pumpe. Partizani su zaprietili imenovanim da nesmiju više vršiti jer da će ih ubiti a stroj uništiti.

Iza toga oko 2 sata u noći došli su isti partizani u selo Imbriovec i probudili vlastnika vršećeg stroja Franju Bajsa iz Imbriova koji još nije počeo sa vršitbom uopće, te mu sa obadva motora odnjeli napravu za reguliranje zraka i time onesposobili strojeve za vršitbu. Poslije toga uputili su se odmah do vlastnika vršaćeg stroja Huberta Gemingen u Jalžabetu i probudili strojara koji je morao skinuti isto 2 ventila sa parnog stroja što su sobom odnjeli.

Partizani došli su odmah poslije nevriemena koje je vladalo te noći a dovezao ih je jedan seljak iz Poljane kojeg su prisilili da ih vozi, te su se povratili ponovno u istom pravcu.

Partizani izjavili su vlastnicima vršaćih strojeva da će im te dielove vratiti nakon vršitbe.

Ujedno se izvješćuje, savezno sa brzoglasnim izvješćem od danas da su u noći od 22. na 23. srpnja t.g. oko 2 sata u noći došla 2 partizana u dvorište vlasnika vršaćeg stroja Franje Poljaka u Šemovcu i zaprietili mu da nesmije davati ušur Državi a dozvolili su mu da dalje može vršiti strojem i stroj nisu dirali.

Predlaže se gornje izvješće radi znanja sa izvješćem da je ova kotarska oblast zamolila naslovljene oblasti za potrebno osiguranje, ali je obavieštena da za osiguranje vršaćih strojeva na području ovog kotara nema dovoljno jakih i razpoloživih snaga.

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik:
/Mrkalj[1]/
Mrkalj, v.r.

MP.[2]

M.P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. br. 1496/43

[1] Milan Mrkalj
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Varaždin
[3] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1496, od 24. VII 1943.

163

1943, srpanj 23.
Bjelovar

Izvještaj Ustaškoga stožera Bilogora Velikoj župi Bilogora o djelovanju partizana na području kotara Čazma

Priepis !

USTAŠKI STOŽER BILOGORA

T. broj 1092-43. Bjelovar, dne 23. srpnja1943.

VELIKOJ ŽUPI BILOGORA
na ruke vel. župana
B j e l o v a r

Od svih logora najviše zabrinjuje stanje javne sigurnosti na području logora Čazma. Dok je u ostalim logorima nastupio izvjestan zastoj u povećanju broja odmetnika to u Čazmi nije slučaj. Naročito se povećava broj vojnih bjegunaca. Stanje u tom logoru zabrinjava, što se opaža odmetničtvo (partizanstvo) među samim Hrvatima.

Da se ondje koliko toliko poboljša stanje smatra ovaj stožer da bi bilo potrebno:

1. da kotarska oblast u Čazmi što bolje organizira obavještajnu službu u vezi sa ustaškim logorom i da sa tamošnjim oružnicima pohvata i odpremi u logor izvjestan broj sumnjivih osoba, kako bi to bilo upozorenje za druge. Do sada se opazila nedovoljna odlučnost kotarske oblasti u tom pogledu.
2. Stavljanje u logor izvjestan broj obitelji odbjeglih partizana te vojnih bjegunaca koje se može također smatrati partizanima.
3. Streljanje izvjestan broj ustanovljenih komunista na tamošnjem području naročito za odmazdu za ubistvo tabornika Mrazeka i B radića[1].

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Stožernik:
Dr. Jurčić, v.r.

M.P.

[1] Vidi: Dok br. 217 i 229.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BILOGORA

broj: Taj 3012/43. Bjelovar, dne 28. srpnja 1943.

predmet: Djelovanje partizana na
području kotara Čazma.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA — UREDU MINISTRA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
Zagreb
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI ***Bjelovar***
KOTARSKOJ OBLASTI ***Čazma***

Radi znanja time, da se ova Velika župa slaže s mišljenjem i priedlogom Ustaškog stožera.

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan:
(Dr. V. Sabolić)
Dr **Vladimir Sabolić,** v.r.

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 9495.

164

1943, srpanj 24.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o provalama u partijskim organizacijama i tehnici Okružnoga komiteta

Dragi drugovi !

Prema primljenim obavezama na zadnjem savjetovanju, mi smo Varn se odmah po povratku druga Malog[1] trebali javiti detaljnim izvještajem. To međutim nismo mogli izvršiti iz slijedećih razloga:

[2] Okrugli pečat: Nezavisna_ Država Hrvatska
Velika župa Bilogora, Bjelovar
[3] Zaprimni pečat Ministarstva unutarnjih poslova, broj 76. od 31. VII 1943. godine.

[1] Stjepan Ivić

a) još za vrijeme putovanja druga Malog na savjetovanje desila se provala većih razmjera u br. I)[2], tako koja se proširila i na veze prema br. 2)[3] i zahvatila br. 2), da je među ostalim hapšen i drug Iskreni.[4]

b) došlo je do provale mjesta, na kojem je bila smještena naša tehnika, čime nam se nametnuo hitan zadatak preselenja tehnike. Za ovo nismo imali unapred pripremljeno sklonište tako da je njezin smještaj iziskivao dulje vrijeme. U isto vrijeme pao nam je i drug Bato.[5]

c) Po povratku druga Malog otpočela je neprijateljska ofanziva na naš sektor koje je u mnogome ometalo preselenje tehnike.

d) Dolaskom naših jačih snaga, t.j. XII. Divizije postavilo se pitanje akcije na i)[6]. Pošto su veze sa br. 2) bile prekinute a uslijed toga i sa i), morao je drug Mali te veze lično uspostaviti.

Novo nastala situacija nametnula nam je rješenje hitnih i neodgodivih zadataka, tako da uslijed toga nismo bili u stanju izraditi ranije spomenuti izvještaj. Detalji o provalama su sljedeći:

Provala je počela dezertiranjem jednog partizana, koji se dobrovoljno prijavio ustaškim vlastima i odao kanal, kojim je došao u partizane. Slabim držanjem drugova na policiji, provala se proširila na zajednicu br. I.[7], broj 2.[8] i na zadrugu.[9] U br. 1. uhapšeno je 15 drugova, dok ih je u odred došlo 27, a skrivaju se pred nama i pred neprijateljem njih 11.

Slabim držanjem druga, koji je održavao veze između nas i br. 2. provala se proširila i na sam br. 2. Uslijed te provale hapšena je veza u samom br. 2., a preko nje i član biroa drug Iskreni. On se do sada na policiji dobro drži, usprkos najtežeg mučenja (povređeni su mu spolni organi) radi čega je svakog drugog dana otpreman u bolnicu.

Drug Iskreni upućen nam je na rad iz Zagreba. On je ranije radio na željeznici. Kod nas se pokazao dobar, odan i konspirativan. On je bio odgovoran u samom br. 2. za rad zadruge, zajednice br. 2 i br. 3[10]. Neovisno od ove provale poginuo je u borbi sa žandarima drug Bato. On je pao žrtvom izdaje jedne žene iz sela j)[u] koja je

[2] Ludbregu
[3] Varaždin
[4] Franjo Culjak
[5] Ferdo Mandić
[6] Jalkovec
[7] SKOJ.
[8] Narodno oslobodilački odbor.
* Partijsku organizaciju.
[10] AF2
[11] Šemovac.

žandarima odala kuću u kojoj je on spavao. Iste noći došli su u kuću žandari i pronašli njega i kućevlasnika na štaglju. Divig Bato otvorio je vatru iz revolvera i ubio jednog a jednog ranio dok su u toj pucnjavi ubili sami žandari jednog svog čovjeka. Kućevlasnik bio je također član zadruge. Ova izdaja nije bila namijenjena drugu Bati, jer su se tamo sklanjali i drugi politički radnici. Drug Bato bio nam je poslan na rad iz Zagreba. U radu je bio požrtvovan, samoinicijativan i prodoran. Padom ovih dvaju drugova, mi trpimo težak gubitak, kojeg nećemo skoro nadoknaditi.

O svemu ostaloma izvještavamo Vas u detaljnom, posebnom izvještaju koji prilažemo[12] time da ćemo od sada izvještaje slati redovito kako je to predviđeno.

Mi smo Vam se javili pred mjesec dana kratkim dopisom preko Zeta[13] međutim veza sa Zetom ne funkcionira i dopis nam se vratio tek sada.

Položaj 21. VII. 1943.
br. 1) 3213,4015,4161,3261,8537,8263,3543,9232
br. 2) 4687,5934,6789,7381,7426,1353,427
i) 2427,6935,1273,3644,3891,5182
j)7431, 6531, 2374, 4581, 4238, 0
Iskreni: 1624,5723,4272,7892,93, 1463, 5687, 8363, 2123 394
Bato: 2457,6925,6134,2711,83, 1261,7538,6194,354,

Položaj 24/VII. 1943 Mali,[14] v.r.

Original strojopis
Sign., AIHRPH KP-25/1426

[12] Vidi: Dok. br. 165.
[13] Okružni KPH Zagreb.
[14] Stjepan Ivić, sekretar OK KPH Varaždin.

165

1943, srpanj 24.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu opolitičkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području okruga

I Z V J E Š T A J

Politička situacija

ad br. 1.*

Provalom, koja je nastala u br. 1. rad u tom području zastao je uslijed hapšenja zajednica br. I.[2], br. 2[3] i zadruge.[4] Za razliku od ranijih provala, narod pristupa radu nakon mnogo kraće stanke nego li poslije ranijih provala. U spomenutom području ne osjeća se rad ostalih političkih organizacija. Ovdje je HSS bio najjači, t.j. narod je listom glasao za HSS, no mi do sada nismo primijetili ni rad ove stranke. Od članova kotarske organizacije HSS-a neki rade u zajednici br. 2. već od ranije, dok je jedan mali dio od straha pristupio ustašama, premda tamo aktivno ne radi. Član kotarske organizacije HSS-a a)[5] je jedini, koji je pokušao ponovno pokrenuti rad, međutim nije nigdje naišao na odziv. Znademo da je slao jednog učitelja do dra Pernara,[6] koji ga međutim nije htio primiti. Nismo saznali pošto ga je slao, ali vjerojatno po neke informacije. Drugih političkih organizacija ni ranije nije bilo u ovom kotaru, osim neznatnog broja pristaša SDS-a i četnika za vrijeme Jeftića.

Na naš pokret narod gleda sa povjerenjem i ako nismo uspjeli do sada, da ga organizaciono masovno vežemo za sebe. Tom je razlog preslabi politički rad, strah pred neprijateljem koji vlada u narodu, jer je isti u ovom kraju još uvijek jak. Partizane narod prima sa veseljem i hrani ih dobro. Akcije partizana narod odobrava, jer uviđa da su ove na korist naroda. Po samom dolnjem terenu br. I[7]. se partizani nisu ni mnogo zadržavali, jedino kada su vršili akci-
je-

[1] Ludbreg
[2] SKOJ.
[3] NOO.
[4] Partija.
[5] Franjo Habačić
[6] Ivan Pernar
[7] Odnosi se na teren oko Ludbrega.

Na ovom cijelom području bilo je oko 30 ustaša, od kojih većina nije narodu učinila ništa na žao, a neki od njih sada čak i pomažu naš pokret. U području br. 1. nismo uspjeli prodrijeti samo u 4 sela, koja su ranije stajala pod uplivom klerikalnih stranaka obzirom na to da iz svakog od tih sela potječe po jedan ili dva svećenika, i svi su skoro familijarno povezani.

Što se tiče HSS-a možemo primijetiti još sljedeće: neki bivši članovi te stranke koji sada sarađuju s nama, u zadnje vrijeme postaju sve pasivniji što bi se moglo pripisati jednoj takovoj direktivi, koju su dotični možda primili u zadnje vrijeme od vodstva te stranke. Svakako nam o tome neće ništa reći.

Gornji teren.[8]

Taj obuhvaća pojedine dijelove triju kotara, koji se nalaze na tom sektoru, a manje više je pod kontrolom partizana. Ovdje se ne osjeća rad ni jedne druge stranke. Stanovništvo je pretežno pravoslavno, tu i tamo se osjeća baštinjena četnička ideologija, što međutim na općem političkom položaju ne mijenja ništa. Organizaciono djelovanje četnika nismo nigdje osjetili. Narod voli partizane, hrani ih dobro,veseli se svakom uspjehu i vjeruje da je naš uspjeh i njegov uspjeh. Stalni dodir sa partizanima podigao je u znatnoj mjeri političku svijest naroda. Prilikom ofanziva narod ne čeka po kućama već bježi u šumu.

ad br. 2.[9]

U tom području osjeća se rad HSS-a u samom mjestu i općini k).[10] Rad u dotičnom mjestu vodi za spomenutu stranku neki b)[u] carinik o kojemu mi nemamo nikakovih podataka. On je održao sastanak u samom mjestu kojem je prisustvovalo 5 ljudi. Dali je iza toga održao koji sastanak ne znamo, jer nemamo veze. On radi na okupljanju omladine oko HSS-a.

Drugi aktivni član HSS-a, koji ima također zadatak da pokrene rad te stranke je c)[12] kojeg smo mi zamijenili sa imenom d)[13], dok za c) imamo slijedeće podatke: c) je vlasnik tvornice kože. Prilikom osnutka NDH bio je pristao uz ustaše zajedno sa svoja 2 sina, koji su bili aktivni ustaše i tukli naše drugove u zatvoru dotičnog mje-

[8] Odnosi se na kalničko područje.
[9] Varaždin
[10] Vidovec
[11] Petrović
[12] Martinušić
[13] Martinčević

sta, i to zimi 1942. god. Njihov otac, uvidjevši da je pošao krivim putem, izvukao je oba sina iz ustaškog pokreta, a on se sam sada najlošije izražava o ustašama. On je dobio zadatak da aktivno **radi** u HSS-u, njegov rad međutim do danas nismo osjetili. Mi smo k njemu slali našeg čovjeka, koji je s njim jako dobar, da ispita njegovo mišljenje o nama, ustašama i HSS-u. O nama nije ništa lošeg govorio, jedino je prigovorio zašto palimo fabrike, općine i željezničke stanice. Čak se izjasnio, da bi bio voljan da nas pomogne, ali do danas to nije učinio, premda je za to imao prilike. Treći aktivni član HSS-a je e).[14] On je priredio ručak za bivše političke kažnjenike HSS-a, s kojima se lično poznaje, govori javno kako je on za partizane, a da do danas nije radi toga hapšen. Preko naših ljudi ispitali smo ga o radu HSS-a i njegovom ličnom, našto je odgovorio da neće raditi ništa, što bi bilo protiv partizana i mi do danas stvarno nismo osjetili takav njegov rad. No isto tako nije nam do danas ni pomogao, može biti zato što nemamo povjerenja u njega.

U općini k) u kojoj se osjeća rad HSS-a, u samom mjestu održavaju se sastanci na koje dolazi 4-5 ljudi, među kojima se nalazi i jedan naš drug koji nas redovito izvještava o njihovom radu.

f)[15] je bio aktivni član HSS-a do 1936. kada je isključen iz iste, iz razloga da je komunista. Mi smo sa pomenutim često razgovarali i on je odobravao liniju naše borbe, čak nam je davao i neke veze sa seljacima i preporučivao im je da nas pomognu, što su ovi i učinili ali on sam nikada nije pristupio aktivno našem radu za što je uvijek pronalazio neka opravdanja. U zadnje vrijeme smo saznali da je od HSS-a dobio zadatak da aktivno radi u samoj vojsci, gdje se i nalazi kao običan redov. (Još za vrijeme Jugoslavije skinut mu je oficirski čin, koji mu do danas nije vraćen.)

U jednom mjestu dotičnog područja izvršena je provala na župni ured kojom je prilikom odnešeno 20-30.000 Kn, dok je zvonar crkve ranjen iz lovačke puške. U prvi momenat smo mislili da se radi o političkom aktu ali smo detaljnim ispitivanjem saznali, da je to izvršio neki domobran, kojeg mi ne možemo uhvatiti, jer se nalazi u neprijateljskom uporištu, a ustaška vlast ne zna da je domobran izvršitelj provale. Ta se provala niti nije pripisivala nama, jer je svećenik isto uvjerenja da nisu partizani počinitelji.

U ostalim mjestima nismo primijetili rad HSS-a.

ad br. 3.'[16]

To je čisto hrvatski kraj u kojem mi do danas nismo osjetili rad ni jedne političke stranke, pa ni HSS-a. Uspjeli smo prodrijeti u sve općine i rudnike, i ako nismo uspjeli masovno organizaciono obuhvatiti sav narod. Narod rado čita našu štampu. Partizanske jedinice nisu tuda prolazile jačim snagama sve dok se nismo spojili sa našim drugovima iz L)[17]. U nekim mjestima narod je napustio kuće dolaskom NOV ali ne iz straha pred njom, već radi bombardiranja, koja su uslijedila dolaskom naših jedinica u pojedina mjesta. Narod u nama gleda svoje osloboditelje iako sam pasivno promatra našu borbu i ne odaziva se masovno u NOV. Pomenuto područje imade uvaženog člana HSS-a koji se nije odazvao pozivu u ustaški sabor, ali isti aktivno ne radi ništa jer je bolestan.

ad br. 4.[18]

U ovom području smo najkasnije uspjeli prodrijeti i naša je organizacija ovdje najslabija. Do nedavna je neprijatelj imao manjih vojničkih uporišta koja su ometala naš rad, jer je narod prilično plašljiv. Dolaskom naših jačih snaga ta su uporišta ispražnjena, neka od njih još prije nego što su na njih vršene akcije. U tom području naš rad će se moći razviti, jer zato postoje svi objektivni uslovi. Narod sa veseljem dočekuje našu vojsku i očito mu je drago vidjeti naše jače snage. Bivše pretstavnike HSS-a nismo uspjeli uvući u rad. Isti su tražili veze sa votstvom te stranke. Oni su koristili našu slabost, premda ni oni nisu uspjeli pokrenuti odnosno zadržati narod za sebe. Narodni zastupnik za dotično područje g)[19] koji se sada nalazi negdje u Italiji (navodno Crikvenici) slao je direktivna pisma bivšim kotarskim prvacima. Mi znamo za dva takva pisma. U prvom pismu dana je direktiva za rad i nuđeni su neki položaji povjerenicima, koji bi se prihvatili rada. Na upit dotičnih prvaka kako treba da se odnose spram nas slijedio je odgovor, da bi to mogao saopćiti samo usmeno. Do sada je održan samo jedan sastanak. Na tom je sastanku prisustvovao jedan naš čovjek, koji nas je izvijestio
o samom sastanku i radu. Pošto smo im dali znati da znamo o njihovom radu, taj je rad zastao, jer su se prepali da im se što ne desi s naše strane. Sastanci se više ne održavaju jer bi mi inače o tome bili obavješteni. Mi smo ih pozvali na suradnju, ali bez uspjeha.

[16] Ivanec
[17] Lepoglava
[18] Novi Marof
[19] Tomo Jančiković

ad br. 5 i 6.[20]

Provalom koja je uslijedila za Novu godinu 1943.[21] izgubili smo vezu sa tim područjem. Tom provalom pala je kotarska zadruga j svi zadrugari.[22] Pokušali smo preko goluba[23] doći u vezu ali uzalud jer isti nije poznavao zadrugu niti zadrugare. Prije 2 mjeseca uspje-
li smo prebaciti 2 druga, da ispitaju stanje u tom području, što su djelomično i uspjeli. Pronašli su 3 člana zadruge koji su ostali pošteđeni. Isti su dobili zadatak, da uspostave veze i sa preostalim zadrugarima i đa pripreme detaljan izvještaj o stanju u tom području. Nakon 3 nedjelje po povratku spomenutih drugova prebacila su se 4 druga na to područje sa zadatkom da ispitaju, jesu li zadrugari izvršili zadatak, nadalje da ubiju jednog bandita koji ometa tamošnji rad, da zadrugare dovedu k nama, nadalje da dovedu dva medicinara koji su se javili da hoće u partizane i konačno da dovedu dvije drugarice, koje su u opasnosti od bande.

Zadatak nisu mogli izvršiti jer su bili zapaženi, izdani i za njima je nastala prava hajka od strane vojske, kojoj su međutim sretno izmakli i vratili se. Izdao ih je Pompar Andrija, tvornički radnik iz m[24]), koji ih je u šumi otkrio i kojeg su drugovi zadržali ali ga 2 sata prije mraka na njegovo moljakanje i uvjeravanje da će šutjeti, pusti-
li, našto je dotični doveo vojsku. Drugovi su dotičnoga vidjeli kako vodi vojsku.

Narod teško podnosi okupaciju i nezadovoljan je do krajnjih granica radi terora žandara. Ima malo ljudi, koje ti psi još nisu izmlatili. Na pr. u selu Ivanovec kotar m) uhvatili su neki seljaci jednog poznatog žandarskog krvnika i pretukli ga. Nato je u selo upućena kaznena ekspedicija koja je išla od kuće do kuće i premlatila cijelo stanovništvo tog sela.

Nezadovoljstvo je još povećano uslijed toga što su vlasti počele od seljaka oduzimati agrarne zemlje. Za sada je oduzimanje ograničeno na zemlje preko n)[25], ali se može računati da će biti protegnuto i na čitavo područje. Da bi razdvojio narod, neprijatelj govori da će ta sudbina zadesiti samo one seljake, koji se odnose neprijateljski prema okupatoru. Odnarođivanje se vrši sa naročitom brutalnošću. Otpor naroda protiv tih mjera vrlo je jak. Objektivni uslovi za naš rad vrlo su dobri, jedina su zapreka potpuni gubitak naše organizacije i zastrašenost naroda. Međutim strah neprijatelja od

[20] Čakovec i Prelog.
[21] Vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 27.
[22] Članovi Partije.
[23] Kurir.
[24] Čakovec
[25] Mure

partizana vrlo je velik, a narod sa tog područja ih željno očekuje da ga oslobode. Neprijateljska propaganda ne nailazi na dobar prijem, ali se osjeća neinformiranost, naročito u pogledu ciljeva naše borbe. Primjećuje se da narod misli da mi vodimo klasnu borbu a ne narodno-oslobodilačku.

Veze sa tim područjem nisu prekinute ali su nedovoljno čvrste. Da bi to otklonili mi smo poduzeli neke mjere o rezultatu kojih ćemo Vas u idućem izvještaju izvjestiti.

Napominjemo da je uspostavljanje veze zbog prirodnih zapreka a i zbog budnosti neprijatelja dosta otežano, tim više što je neprijatelj i u najmanjim mjestima organizirao špijunsku službu koja kontroliše kretanje a naročito stranih ljudi. A ta špijunska mreža je još nenačeta!

Konačno primjećujemo da su spomenuta 4 druga pri povratku uhapsili izdajicu druga Bate.[26] Pošto su bili prisiljeni skloniti se pred burom u neke konake, žena je iskoristila jednu priliku nebudnosti čuvara i nestala u mraku. Mi smo međutim poduzeli korake da je ponovno dobijemo u svoje ruke.

br. 1. 3413, 5012, 4181, 4731, 8717
br. 2. 4688, 5864, 3878, 8671, 6427, 1323
br. 3 2614, 5873, 9276, 132
br. 4. 2463, 7482, 5261, 3627, 8945, 3374, 136
br. 5. 6. 1437, 6925, 3374, 4381, 2516, 2122, 4624, 5317, 5381, 4215, 3151
a) 1687, 5943, 8749, 2611, 7373, 1463, 2676, 9578, 1805, 3989
b) 2481, 8536, 9376, 3544, 2859, 3103
c) 3427, 5932, 6349, 2015, 7842, 7615, 5031, 82
d) 3127, 0932, 6379, 2615, 0816, 3125, 4385, 7319, 303
e) 8689, 5404, 1123
f) 2427, 6510, 7237, 8950, 7112, 3613
g) 5648, 7853, 8173, 2019, 3194, 5825, 0811, 73
k) 8650, 3112, 4087, 7361, 0519, 2162
L) 3211, 0549, 2237, 1670, 8471, 9408, 125
m) vidi ad 5.
n) 3724, 6845, 3709

Položaj 23/VII. 1943

S. F. — S. N.
Mali,[27] v.r.

[26] Ferdo Mandić
[27] Stjepan Ivić

ORGANIZACIONO STANJE

ad. I.[28]

K. dopisnik [29] imade 8 zadrugara[30]
dvije porodice[31] sa 6 članova

zajednica br. 2. broja l.[32] imade
jednu općinsku zajednicu[33] od 3 člana
21 mjesnu zajednicu[34] sa 91 članom

zajednica br. 3. u br. I.[35] imade
9 mjesnih zajednica[36] sa 40 članova

stanje zajednice br. I.[37] ne možemo opisati jer nemamo točan pre gled.

gornji teren.[38]

postoje 4 porodice sa 15 članova
Zajednica br. 2. imade 24 mjesnih sa 133 članova
i 2 općine sa 16 članova
Zajednica broj 3 ima
6 mjesnih sa 34 članova dok je u formiranju daljnjih 14

ad br. 2.[39]

Kotarski dopisnik imade 4 kotarska dopisnika
1 porodica sa 2 člana (seoska) jedan je poginuo
1 porodica sa 3 člana
1 član porodice ostao usamljen, dok ostali članovi nalaze se na spe cijalnim dužnostima izvan dotičnog mjesta,
zajednica broj 2
1 mjesni od 3 člana, 2 člana su otsutna, nalaze se na specijalnoj du žnosti

[28] Kao bilj. 1.
[29] Kotarski komitet.
[30] Kao bilj. 22.
[31] Čelija.
[32] NOO Ludbrega.
[33] Odbor.
[34] Isto.
[35] AFŽ u Ludbregu.
[36] Kao bilj. 34.
[37] SKOJ.
[38] Kao bilj. 8.
[39] Kao bilj. 9.

4 rajonskih zajednica od 16 članova
4 fabričke zajednice od 17 članova
mjesni obuhvaća ukupno 180 članova.
Zajednica br. 3.
1 mjesnu zajedn. od 5 čl.
2 fabričke od 7 članova
2 ulične od 10 čl.
zajednica br. 3. obuhvaća ukupno ca 42 člana.

ad br. 3.[40]

Kotarski dopisnik od 6 članova
4 porodice od 12 članova
zajednica br. 2.
Kotarsku zajednicu od 7 članova
18 mjesnih sa 63 člana

ad br. 4.[41]

Kotarski dopisnik od 4 člana
kandidata za zadrugu 4
zajednica br. 2.
8 mjesnih sa 27 članova

ad br. 5 i 6.[42]

organizaciono ne postoji ništa.
Moja porodica broji 4 člana.
Učiteljeva zadruga broji 8 zadrugara

a zajednica broj 1. ima 5 zadrugara

Ukupno zadrugara: 78, kandidata zadruge 7 (Partija)
zajednica br. 2: 376 čl. (N.O.O.)
zajedn. br. 3.: 138 čl. (A.F.Ž.)
Osim toga obuhvaća zajedn. br. 2 ad br. 2. 180 članova.
(Zajednica br. 2 = N.O.O.
„ 1 = SKOJ)

Primite mnogo drugarskih pozdrava uz naš borbeni
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Položaj, 24. VII. 1943. Mali,v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/460

[40] Kao bilj. 16.
[41] Kao bilj. 18.
[42] Kao bilj. 20.

166

1943, srpanj 24.

Izvještaj tehnike AGITPROP-a Okružnoga komiteta KPH Varaždin AGITPROP-komisiji Okružnoga komiteta KPH Varaždin o radu u razdoblju od 8. do 24. srpnja 1943. godine

TEHNIKA AGITPROPA OK KPH VARAŽDIN

Teren 24. srpnja 1943.

Drugarskoj

AGITPROP KOMISIJI

IZVJEŠTAJ O RADU TEHNIKE

Od 8. srpnja 1943. do 24. srpnja 1943 god. izradila je Tehnika slijedeći materijal:

Kada: Što	Br. primj.	Br. str.	Napomena
8. VII. »Kako ćeš se sačuvati od zračnog napadaja«	70	70	Izdanje Teh. OK KPH Varaždin
9. VII. »Radio vjesnik« od 9. VII. 1943.	600	1200	” ”
11. VII. »Posebne vijesti od 11. srpnja 1943. god.«	960	960	” ”
17. VII. »Posebna obavijest od 16. VII. 1943. god.«	815	815	>} »
„ »Radio vjesnik« od 9.-16.VII.1943.	530	1060	” ”
20. VII. »Posebna obavijest« od 20. VII. 1943.	615	615	tt n
21. VII. »Izjava o ciljevima i načelima Narodno-Oslobodilačke borbe«	950	950	Preštampano iz letka pod istim naslovom /26. V. 1943/
23. VII. »Hrvatski narode!« /letak/	560	1680	Preštampano iz letka pod istim naslovom /od 18.III.1943./
24. VII. »Radio vjesnik« od 17.-22.VII.1943.	600	1200	Izdanje Tehnike OK KPH Varaždin
	5700	8550	

Prema tome Tehnika je za vrijeme od 8. srpnja do 24. srpnja **1943.** god. izdala

5.700 primjeraka na 8.550 stranica.

S m r t f a š i z m u — S l o b o d a n a r o d u !

Odgovoran za štampu:
Stjepana,[1] v.r.
Mali,[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-94/4184

167

1943, srpanj 24.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama u Zagorju i Kalniku i o napadu dijelova Žumberačko-pokupskoga NOP odreda na Veliku Goricu

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 205
(po podatcima primljenim 24. VII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorje-Kalnik: Borbena skupina njemačkog pukovnika Vukića koja je 4 dana i noći neprekidno vodila borbu sa brojno nadmoćnijim part, snagama[1] koje su se ovog puta i žilavo branile u suradnji sa borbenom skupinom pukovnika Peričića naniela je najboljim part, brigadama XII,[2] XVI,[3] i Kalničkoj[4]) na području: Kalnik-Apatovac-Kame-' šnica-Glogovica (12 km s.z. do 13 km s. od Križevca) podpun poraz.[5] Obzirom na to, da je borbena skupina pukovnika Peričića od 24. VI., a skupina njemačkog pukovnika

[1] Stjepan Križnik
[2] Stjepan Ivić

[1] Odnosi se na Dvanaestu NOU brigadu.
[2] Isto.
[3] Omladinska brigada »Joža Vlahović«.
[4] Odnosi se na Kalnički NOP odred.
[5] O rezultatima ove borbe vidi: dok. br. 185. i 200.

Vukića već 3 tjedna neprestano u podhvatu[6] uspjeh treba još više cijeniti.- Skupina njemačkog pukovnika Vukića prešla je za ovo vrieme 450 km i vodila na 16 mjesta borbe.

Razpršeni part, dielovi[7] nalaze se sada na području sjeverno od Carevdara i Ivanca (9 km s.izt. i 16 km s. od Križevaca).- Pokušaj jedne skupine da kod Carevdara prede želj. prugu je osujećen upotrebom oklopnog vlaka i brzih jedinica. Jednoj drugoj skupini je uspjelo kod Brezine (11 km j.z. od Koprivnice) da prođe želj. prugu Koprivnica-Križevci i prebaciti se na sjeverozapadni dio Bilo Gore.

Neprijateljski gubitci[8] na odsjeku pukovnika Vukića iznose: 150 mrtvih (brojano) i 20 ranjenika (brojano) ali su stvarni gubitci mnogo veći. Plien: 20 pušaka, streljivo i oprema.

Partizanski gubitci na odsjeku pukovnika Peričića još nisu poznati.

Vlastiti gubitci:

a) Kod borbene skupine pukovnika Vukića: 5 mrtvih, 20 ranjenih i 4 nestala.

b) Kod borbene skupine pukovnika Peričića: 8 mrtvih, 10 ranjenih i 12 nestalih.

c) Kod P.T.Z.: 1 mrtav i 2 ranjena.

Danas se nastavlja progon partizana preko pruge Koprivnica-Križevci.

Noću 17/18. VII. na cesti između s. Sv. Petar i Cukovec (6 km izt. i 4 km j. izt. od Ludbrega) naš oružnički odjel **na**pao je iz zasjede partizansku skupinu[9] oko 20 ljudi sa 3 vršalice, koje su oduzete u s. Apatija (4 km izt. od Ludbrega). Partizani su razpršeni. Zaplenjena je pismohrana 2. čete 3. bataljona Kalničkog odreda.

Podr. Zagreba: Noću 22/23. VII. u s. Resnik (7 km izt. od Zagreba) part, su napali domobransku stražu kod svjetlometa. Svjetlomet je uništen, stražarska baraka zapaljena, **a** straža od 8 domobrana razoružana.

[6] O ovoj akciji vidi: Dok. br. 148, 167. i 185.

[7] Riječ je o Dvanaestoj NOU i Omladinskoj NO brigadi »Joža Vlahović«, koje su se prebacile na Bilo-goru.

[8] O gubicima vidi: Dok. br. 200.

[9] Odnosi se na dijelove Trećega bataljona Kalničkog NOP odreda.

Vlastniku mlina part, su oduzeli 15 mc pšenice.

podr. Vel. Gorice: Noću 23/24. VII. odbijen je 1 part, prepad na želj. postaju Vel. Gorica[10] (14 km j. izt. od Zagreba).

podr. Pisarovine: 23 VII. ponovo je uzpostavljena vaša posada u Pokupskom (15 km j.izt. od Pisarovine). Partizani" su se pravodobno povukli, spalivši predhodno općinsku pismaru. U Pokupskom se nalazila Zumberačko-pokupska brigada i četa »Kljuka«.[12]

podr. Ivanić Grada: Noću 19/20. VII. na pošti u s. Bregi (4 km j.z. od Ivanić Grada) partizani su spalili pismohranu.

Noću 22/23. VII partizani su opljačkali drž. dobro u Božjakovini (15 km s.z. od Ivanić Grada), odnevši veću količinu živežnih namirnica i 80.000 kuna.

Noću 22/23. VII. u s. Oborovo (11 km z. j.z. od Ivanić Grada) partizani su spalili općinske spise.

Podr. Daruvara: Razviđanjem 23. VII. utvrđene su jače part, snage[13] na području: Velika Trnovitica — Dišnik-Bršljanica-Kapelica (10 km s., 4 km s.z. te 7 i 4 km z. od Garešnice).-

Prema izkazu zarobljenika, XVIII. part, brigada pretrpjela je prigodom posljednjeg podhvata na Psunju i Papuku velike gubitke tako, da ova brigada sada raspolaže još samo sa oko 250 boraca.

Noću 23/24. VII. partizani su izvršili slab vatreni prepad na s. Bastaji (9 km s.izt. od Daruvara) . . .«

ZA TOĆNOST:
Pročelnik podhvat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov,[15] v. r.

MP.[16]«

» . . . Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić,[14] v. r.

Original, umnožen na šapirografu
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 26, f. 1, dok. br. 8.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 169, str. 528-531.

[10] Napad izvršio Drugi bataljon Žumberačko-pokupskog NOP odreda.
[11] Isto.
[12] Odnosi se na dijelove Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«, Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i bataljon »Kljuka«.
[13] Vjerojatno dijelovi Osamnaeste NO brigade i Bilogorskog NOP odreda.
[14] Ivan Prpić
[15] Fedor Dragojlov
[16] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatske
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

168

1943, srpanj 25.

Izvještaj Grge Jankesa, političkog sekretara Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, Centralnome komitetu KP Hrvatske o svom radu na području Bjelovara gdje je formiran Okružni komitet SKOJ-a Bjelovar i Kotarski komitet KPH Bjelovar, te o planu da se održi partijsko savjetovanje u Moslavini

25. VII. 43.

Dragi drugovi, do Save sam stigao za 9 dana. Stigao bi prije, ali smo se morali zbog bande vraćati iz Perne. Na Savi nisam imao vezu za Moslavinu, te sam odlučio da putujem preko Slavonije. U Slavoniji sam se zadržao 3 dana dok su mi napravili odijelo. Tamo sam saznao za pad Maje.[1] Sada čujem da će biti razmenjena, no teško je ranjena.

Do O.K. Virovitica stigao sam do 17. V. Tamo sam se sporazumeo sa drugovima po pitanju međusobnih veza i saradnje, jer smo susjedi. 20. V. stigao sam na teren O.K. Bjelovar i našao se sa jednim članom O.K. Kako ostali članovi nisu bili prisutni, a nije ovaj prisutan znao da mi kaže gde su ostali, ostao sam nekoliko dana sa tehnikom i sa Agip-propom i njima pomagao da se srede.

Oko 20. V. saznao sam od drugarice Nade[2] (člana poverenstva P.K. Skoja) da su oni sazvali savetovanje Skoja za O.K. Bjelovar, za 27. V. 27. V smo održali to savetovanje i formirali okružni komitet Skoja. Posle toga sam se upoznao sa radom partije na terenu Bjel. K.K., koga tada još nije bilo (obišao sam organizacije). Početkom juna održao sam part, savetovanje sa K.K. Bjelovar i formirao K. komitet. U međuvremenu su pristizali pojedini članovi našeg O.K., osim druga sekretara koji je bio pozvan na savetovanje od Pover. C. K. Zagreb, i zadržao se izvan O.K više od mjesec dana, jer je lutao po Varaždinskom O.K., čekajući na savetovanje i na veze. Oko 1. VII. došao je drugi poziv za savetovanje od poverenstva da će se održati u Moslavini 10. VII., što Viktora[3] nije bilo, ja sam otišao tamo, no savetovanje je bilo odloženo. Iskoristio sam priliku i dogovorio sam se sa O.K. Čazma o saradnji i vezama, kao i o onom savetovanju, za koje si mi ti druže Andrija,[4] dao uputstvo na polasku. To

[1] Iva Komar-Jankes
[2] Zlata Bognar-Kunstić
[3] Ivan Matačić
[4] Andrija Hebrang

savetovanje ćemo održati u Moslavini. Biće prisutni delegati iz 6 okruga- Dali smo detaljna uputstva kako da se delegati za to savetovanje pripreme i kako da dođu. Savetovanje je vrlo važno, a i nužno, pa te molim, druže Andrija da ti sam dođe« ili ko drugi iz C.K.

Treba preko veza doći do čazmanskog O.K. (Moslavina) i potražiti druga Zelenka[5] on će te tamo čekati i odvesti na mjesto savetovanja. Ovaj kurir će te povesti do druga Zelenka koji ti donosi ovo pismo!

Savetovanje će biti 18. VII. Moraš na put krenuti oko 8. a najkasnije 9. VII. (a ako ideš autom do Banije, onda dalje možeš krenuti i kasnije).

Oprostite da se nisam ranije javio i poslao izveštaj. Sekretara nije bilo ovde, nismo mogli izvršiti reorganizaciju, morao sam se upoznati malo sa prilikama i da uredim veze. Od sada ćemo redovno slati svakih 15 dana.

Ovdje bježakanja ima koliko hoćeš, svaki dan, ali čim sam prvi puta bježao, odmah sam počeo formirati prvu udarnu grupu. Ona sada već broji 20 ljudi i tuče neprijatelja, hapsi bandite i drugo. (Teren, gde će se održavati savetovanje je dosta miran i biće osiguran za taj rad.).

Potvrdite nam prijem izveštaja.

Mnogo drugarskih pozdrava

Svima. Zdravo

Grga,[6] **v. r.**
(Sada se zovem Marijan)

Original, rukopis
Sign., A1HRPH, KP-25/1433

[5] **Valent Bolt**
[6] **Grga Jankes**

169

1943, srpanj 25.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu sa sjednice plenuma na kojoj se govorilo o političkoj situaciji i organizacijskom stanju na terenu, radu masovnih antifašističkih organizaci ja, mobilizaciji i radu Agitpropa

ZAPISNIK
sjednice plenuma O.K., dne 25. VII. 43.

Dnevni red:

1. Politička situacija
2. Organizaciono stanje
3. SKOJ
4. N.0.0. i N.O.F.
5. AFZ
6. USAOJ
7. Mobilizacija i partizani
8. Agitprop-tehnika
9. Razno

1. Politička situacija

HSS se masovno ne usude raditi, veoma su se zakonspirirali, i veliku pažnju treba posvetiti otkrivanju i raskrinkavanju njihovih agenata.

Naš uticaj na mase raste, pogotovo poslije pojačane djelatnosti na vanjskim i unutrašnjim frontovima.

2. **Organizaciono stanje**

Klanjec 5part.jed.	28 članova	K.K.	5. članova
Pregrada 6jed.	26 članova	K.K.	8 članova
Krapina 5jed.	25 članova	K.K.	4 člana
Zlatar lOjed.	30 članova	K.K.	4 člana

SKOJ

Klanjec	4 grupe 16 članova
Pregrada	1 grupa 7 članova
Krapina	3 grupe 10 članova
Zlatar	3 grupe 13 članova K.R. 4 člana

N.O.O. i N.O.F.

Klanjec **18N.O.O.**		**Izdaci: N.O.F.**	**2500**
Primitak	**18654**	**P-P-**	**2000**
Izdatak	**17755**	**Partizani**	**13255**
Gotovo	**899 -**		**17755**
		Primici :članarina	**440**
		part. pril.	**3664**
		N.O.F.	**14050**
		A.F.Ž.	**500**
			18654
Pregrada 9 N.O.O.		**Izdaci: N.O.F.**	**2850**
Primitak	**5475**	**PP-**	**500**
Izdatak	**3350**		**3350**
	2125		
		Primici: član.	**875**
		N.O.F.	**4600**
			5475
Krapina 11 N.O.O.		**Izdaci: N.O.F.**	**951**
Primitak	**28060**	**PP-**	**500**
Izdatak	**1451**		1451
Gotovo	**26609**		
		Primici: član.	**1000**
		p.p.	**3600**
		AFŽ	**1200**
		N.O.F.	**22260**
			28060
Zlatar		**Izdaci: tehnika**	**69300**
Ukupni primitak	**52189**	**part. pom.**	**3000**
Saldo prošlog mj.	**14302**	**za oružje**	**20000**
Od P.H. Ćaće[1]	**100000**	**N.O.F.**	**65306**
Ukupno			**166491157.606**
+ posuđeno			**2000**
Ukupni primitak			**168.491**
Ukupni izdatak			**157.606**
Gotovo u kasi			**10.885**

[1] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.

5. **A.F.Ž.**

Klanjec 6 odbora
Pregrada 3
Krapina 2
Zlatar 8

6. USAOJ

Klanjec	5	odbora	25	članova
Pregrada	2	odbora	9	članova
Krapina 5		”	17	

7. **Mobilizacija i partizani**

Klanjec 4, Pregrada 3, Krapina 8, Zlatar 18, Ukupno 33 u mjesecu lipnju.

Potreba formiranja udarnih grupa po kotarevima, za čišćenje terena. Pokušaj osnivanja našeg odreda je neuspio iz mnogih razloga. Kao: Krive obavijesti o našim i neprijateljskim snagama na Sloveniji, sirovost drugova za borbu, pojačano utvrđivanje granice itd. Mobilizirane smo sa oružjem poslali u odred u Kalnik.

8. Agitprop

Pročitan izvještaj za Ćaću[2]. Dopisništvo za Glas, još uvijek hrama, oskudijevamo na člancima sa terena.[3]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2993

[2] **Centralni komitet KP Hrvatske.**

[3] **Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Krapina bio Josip Tucman.**

170

1943, srpanj 26.

Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o potrebi ostajanja divizije na području Moslavine i Kalnika

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE

Op. br. 549
Dne 26.VII. 43 u 23.30 h

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Vaše jedinice prema naređenju Glavnog štaba Hrvatske imale su se zadržati na sektoru Kalnika, odnosno Zagorja do izvršenja postavljenih zadataka, koje je dobio naš štab, a koji su poznati i Vama.[1] Ti zadaci nisu izvršeni. Zbog toga tražimo daXVI Brigada Vaše divizije ostane na sektoru Moslavine, s tim, da ostane pod našom komandom za izvršenje zadataka koji su pred nas postavljeni, a koje Vi niste izvršili.[2] Ukoliko nam ne stavite tu brigadu na raspolaganje snosit ćete odgovornost pred Glavnim štabom Hrvatske za neizvršenje zadataka.

Za današnji politički momenat, kada se Italija nalazi pred krahom, a time fašistička osovina, veoma je važno širenje narodnog ustanka, pa makar i pod najtežim uslovima u krajevima Zagorja i ostalih dijelova sjeverne Hrvatske, te diktira da Vaše jedinice ostanu po mogućstvu sve na sektoru naše Zone. Razumljivo do daljnjeg naređenja Glavnog štaba, sa kojim Vi odmah preko radio-stanice stupite u vezu. XVI Brigadi ostavite radio-stanicu koja je bila namijenjena nama od strane Glavnog štaba. Hitno nam odgovorite na naše pismo.[3]

XVI Brigada treba da likvidira na Moslavačkom sektoru Čazmu i Ivansku. Nadalje, treba da prodire na pojasu Dugo Selo-Križevci.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V,knj. 16, dok. br.99.
[2] Vidi: Dok. br. 179. i 200.
[3] Vidi: Zbornik VII, tom V,knj. 17, dok. br.84.

Naredite istoj brigadi da smjesta stupi u vezu sa našim štabom, koji se nalazi na sektoru Kalničkog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Komandant:**
Vlado Matetić
M.P.[4]

ŠTAB **II** OPERATIVNE ZONE
NOV **I** PO HRVATSKE
Dne 26. VII. 43 u 23.30 h

NAČELNIKU ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE[5]

Primili smo tvoje pismo večeras. Vrati odmah dva bataljona koje si sobom, poveo od Kalničkog odreda, a s njima dođi i ti. Put za Moslavinu obustavi. Formiranje brigade u Moslavini otpada.[6] Pismo koje šaljemo XII Diviziji šalji sa direktnim kuririma i najhitnije ga tamo direktno predajte i kuriri neka čekaju odgovor[7] i najhitnije da se vrate do našeg štaba, koji će se nalaziti na sektoru Kalničkog odreda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[8] Komandant:
Vlado Matetić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 1, dok. br. 18.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 71, str. 246-247.

[4] Okrugli **pečat: Stab** II operativne zone NOV i PO Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

[5] Načelnik Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio je tada Rade Bulat.

[6] Moslavačka NO brigada formirana je 21. rujna 1943. god. po naredbi Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, vidi AVII, Fond NOB, kut. 724, f. 5, dok. br. 44.

[7] Kao bilj. 3.

[8] U to je vrijeme komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Belinić.

171

***1943,** srpanj 26.*
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na zlatarskome, varaždinskome, ludbreškome i novo-marofskom kotaru

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: Prs. 3125/43 Varaždin, dne 26. VII. 1943.

Predmet: Dnevno izvješće

1./GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH
2./GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X
3./DRŽAVNI MINISTAR g.Dr. MLADEN LORKOVIĆ
4./OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
5./VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
6./ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

I Z V J E Š T A J

Kotar Zlatar:

18.VII o.g. između 20-22 sata bilo je napadnuto mjesto Mihovljan[1] po partizanima onkraj crkve /župni dvor/ u Mihovljanima. Napadaj je odbila njemačka vojska i ustaše P.T.S, sa tenkovima.

Po pripovjedanju seljaka iz sela u koja su partizani došli partizana je bilo mnogo, računa se oko 1.000, a malo dalje imali su i svoje konje u pripremi.

Tom zgodom razvila se u Mihovljanu žestoka paljba iz strojnica, a iz tenkova topovska paljba, koja je potrajala kroz skoro 2 sata neprekidno.

Uslied ove borbe općinska zgrada oštećena je jako t.j. probušeni su zidovi, razlupana vrata, prozori, roleta na prozorima i td. oštećen stan bilježnika, te se u obć. zgradi /pisarni, kancelariji bilježnika i u obć. viećnici/ neće moći raditi tako dugo dok se ista ne popravi.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 86

Osim obć. zgrade jako je oštećena kuća Stjepana Oslić u samom mjestu pred poštom, trgovina Vučković Petra, seljaka kuća Maksa Fijačko kod Ljubeka, Ivana Picak, Stjepana Picak, Mirka Komorčec i Janka Oslić iz Mihovljan, te kuća Franje Bene. Od ljudskih žrtava imade samo stari Stjepan Picak, a njegova kćerka Jagica koja je lakše ranjena. Od živine ranjena je krava i jedna svinja vlasničtvo ubijenog Stjepana Picak. Po pripovijedanju žitelja iz zaselaka iz kojih su pucali partizani na vojsku u Mihovljanu od partizana nije ubijen nitko, a od vojske također nije ubijen nitko osim što je jedan ustaša ranjen u ruku iza crkve u Mihovljanu. Dana 20. srpnja 1943. spaljena je u obć. Hrašćina Trgovišće cjelokupna obć. pismohrana i uništena ostala pokretna imovina osim zgrade, po partizanima do temelja.[2]

Partizani su prolazili kroz mjesto od 3-7 sati u jutro. Iz ovih kolona izdvojilo ih se je nekoliko, te su stali lupati na obć. vrata. Kad im je stražar otvorio, unišli su u općinu i počeli razbijati predmete i izbacivati kroz prozor te iznositi spise i papir van na cestu pred općinu gdje su naložili vatru i sve spalili. Stražara su razoružali i oduzeli mu odielo. Po tome ih je stražar vodio u stan obć. blagajnika od koga su tražili ključeve od kase. Pošto isti nije imao svih ključeva, to su blagajnu razbili i odnieli sav novac kao i vriednosne papire poništili. Tako su isto razbili i drugu blagajnicu koja je od zadruge za osiguranje stoke. Kroz cijeli dan gorjela je vatra pred općinom i paljeni su po istim knjige, spisi i papiri te drugi predmeti, a da se nije smio nitko niti približiti da bi se što spasilo.

Odmetnici su se zadržali u mjestu Trgovišće i Hrašćini, te su bili i u okolici u obsegu oko 5 km i na području općine Breznički Hum u tamošnjim selima — sve do 10 sati na večer, kada su oko 11 sati i zadnji odredi napustili mjesto Trgovišće.

Oko 6 sati po podne počela je izmjenična pucnjava pušaka, strojnih pušaka i topova, koja je potrajala do 10 sati na večer. Pucalo se je po odmetnicima sa briegova izpred mjesta Trgovišća prema željezničkoj postaji Hrašćina — Trgovišće u pravcu Konjšćine i obratno po našoj vojsci sa te strane na te briegove i izpod njih na mjesto Jarak, te preko briegova na mjesta Trgovišće i Hrašćine. Među pučanstvom nije bilo žrtava, ali je zato nastala šteta na više zgrada. U tome selu /Jarku/ oštećene su dvije stambene zgrade i to Belovešić Stjepana nasljednika i Gregurek Josipa sa Žunec Ivanom suvlasnici.

Odmetnici su nadalje poništili poštu, porušili stupove i pokidali brzoglasne žice, porušili na cesti mostove, prekopali cestu na više

[2] Vidi: Dok. br. 185. i Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 86.

mjesta, poništili sve predmete na željez. postaji u Hrašćini i Trgovišću pokidali željez. prugu, te su od imanja Kvaternika u Domovcu uzeli rogato blago, konje i kola, te svinje.

Kotar Varaždin:

U noći od 23. na 24. srpnja t.g. poslije pola noći došla je jedna skupina partizana do sada neutvrđene jačine u selo Zbelava i Kućan Marof. Neki od ovih partizana pošli su u dve skupine, i to jedni prema Tekstilnoj industriji d.d. Varaždin, te su bili primjećeni od straže, te je došlo do puškaranja, a druga skupina od 5 osoba prema primljenom oružničkom brzoglasnom izvješću naišla je na oružničku obhodnju, te je isto došlo do puškaranja.

Ovo puškaranje trajalo je vrlo kratko vrieme nakon čega su se partizani povukli u pravcu Turčina.

U selu Zbelava oko 2 sata obilazili su partizani i to po dvojica kuće i sobom odveli 5 mladića koji su bili pred kratko vrieme unovačeni iz sela Zbelave, a isto tako odveli su sobom i Titu Grah, gimnazijalca rođ. 1927. sina učitelja iz Zbelave.

Partizani su bili naoružani bombama i samokresima, a obučeni raznoliko i to, neki u građanskom odijelu sa njemačkim kapama, neku u ustaškom odielu, a neki u domobranskom sa partizanskim kapama.

Kotar Ludbreg:

U noći od 21. na 22. ov. mj. izvršile su jače partizanske snage žestoki napad na Ludbreg.[3] Predmjeva se, da je u napadu sudjelovao cieli K.P.O. t.j. sva 4 bataljona. Borba je trajala od 24 sata do 2 sata tj. do dolazka oklopnog vlaka pred kojim su partizani pobjegli natrag prema Dugoj Rijeci. Kod partizana primjećuje se veliki broj strojosamokresa, dok težeg oružja nisu imali. Na našoj strani gubitaka nema, dok se po tragovima krvi i izkazima Ludbrežana iz neosiguranog djela Ludbrega zaključuje da su imali dosta mrtvih i ranjenih. Danas u jutro krenuli su za partizanima postrojbe naših oružanih snaga, a kotarski predstojnik Ludbrega obaviešten je od vojnih vlasti, da je danas započela akcija većeg stila proti partizana na području Kalnika.

Nadalje se izvješćuje, da su partizani u noći od 19. na 20. srpnja o.g. odvezli vršaći stroj iz Čukovca od Draganić Josipa, sa vršaćim strojem, odvezli su ujedno i samog vlasnika Draganić koji se do danas još nije vratio. U noći od 17.na 18. srpnja o.g. odvezli su partiza-

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, br. 174.

ni vršalicu iz Rasinje od Takač Đure, dok su od vršalice Kolarić Gazivoda iz Subotice odvezli sve remenje i glavne dielove sa motora.

Po naknadno dobivenim podatcima izvršili su partizani u noći od 15. na 16. ov.mj. pljačku trgovine Tkalčić Antuna iz Slanja općina Martijanec, te isti trgovac trpi veliku štetu.

Iste noći su istom selu od više domobrana oduzeli vojničko odielo, cipele i čizme.

Kotar Novi Marof:

Dne 25. srpnja o.g. oko 1 sat u noći napala je jedna grupa oko 50 partizana na Novi Marof iz pušaka i parabela. Pucnjava je trajala do 5,15 sati u jutro, kada su partizani odbijeni po našim oružanim snagama, koje su branile Novi Marof, te su se nakon toga povukli.

Na našoj strani nije žrtava, dok se za odmetnike ne zna dali su imali žrtava.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
jyj p 4 Župske redar, oblasti:
/Krunoslav Batušić/
p 5 **Krunoslav Batušić,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. br. 1518/43

[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

[5] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1518, od 28. VII 1943. godine.

172

1943, srpanj 27.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana u kotarevima Ivanec, Ludbreg i Pregrada

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: Prs 3155/43 Varaždin, dne 27.VII 1943.

Predmet: Dnevno izvješće

1.- GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SUGURNOST
2.- GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X
3.- DRŽAVNI MINISTAR G.DR. MLADEN LORKOVlC
4.- OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
5 - **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
6.- ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

I Z V J E Š T A J

Kotar Ivanec

23.VII 1943. u 15 sati skupina partizana, koja se je nalazila u Suhoj Željeznici povukla se je preko sela Belski Dol i Greben grada /IO i 13 km jugo-istočno od Ivanca/ za Novi Marof.- 23.VII u šumi kod rudnika Stari Golubovec /8 km jugo-zapadno od Ivanca/ pronađen je ubijen i zakopan u blato i vodu župnik Žigrović, koji je iz Jesenja Gor. odveden po partizanima. Na lešini nađene su sliedeće povrede i to: lubanja na tjemenu polupana i desna ruka iznad šake prelomljena. Ubijenog su pronašli seljaci iz Jesenja Gor. i dok su ga odkapali i prevozili kolima u Krapinu, izpaljeno je na njih od strane partizana nekoliko naboja.-

Kotar Ludbreg

Dne 16. na 17. srpnja 1943. u noći grupe partizana neutvrđene jačine, sa postajnog područja su odniele dielove od vršaćih strojeva i to:
Od vlastelinstva Veliki Bukovac odnijeli su i to:
Na vršalici razlupali 7 kotača, ležaj od bubnja, te ostale glavne dielove kao glavno remenje i drugo. Zatim su odnieli 7 komada

raznog remenja. Odvezli novi traktor na naftu, 6 bacava nafte, 5 kg traktorskog ulja, alat od traktora, iz pisarne brzoglasni aparat i odveli jednog punokrvnog konja sa sedlom i ularom.

Iste noći u selu Selnici /15,5 km sjevero-istočno od Ludbrega od Fiana Josipa trgovca odnieli su od vršalice 6 malih i jednog velikog remena, lagere od vršalice, od traktora glavu i pribor.

17/18.VII 1943. u noći su odmetnici u selu Vel. Bukovec 10 km sjevero-istočno od Ludbrega, kojom su prilikom od vlastelinstva grofa Pavla Draškovića odnieli dvie bačve nafte, 6 komada remenja od tvornice žeste, aparat za mazanje traktora, jedna cirada od vršalice, zaklali dvije svinje od kojih je jedna teška oko 120, a druga oko 90 kg, te dva kg domaćeg sapuna.

Iste noći su partizani od Slatine Đure u selu Kuzminću odnieli 1 remen od vršećeg stroja gumeni, dugačak 12m, a širok 12 cm. Nadalje su odmetnici iste noći iz sela Apatije /5 km istočno od Ludbrega/ od seljaka Gal Stjepana Hladnića, zatim iz sela Sv. Petra /6 km istočno od Ludbrega/ od trgovca Žerjavića i Ivana Hladnić odnieli remenje od vršaćih strojeva, kao i remenje od vršaćeg stroja od Josipa Draganića iz 'sela Torčeca /6 km jugo-istočno od Ludbrega/.

Iste su noći partizani u jačini oko 15-20 ljudi naoružani sa puškama, jednom strojo-puškom i parabelom potjerali iz sela Apatije 2 vršalice, a iz sela Sv. Petra jedna vršalica, kao i jedna kola sa opremom za vršalice, koju su vukli sa konjima od kolonista iz sela Segovine.

Te noći u 0,45 sati sačekala je partizane zasjeda od strane ove postaje, koja je partizane nakon kraće borbe razbila, te navedene vršalice oslobodila. Partizani su taj puta imali veći broj mrtvih i ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Partizani su na licu mjesta ostavili osim vršalica i kola jedan ranac od strojnice pùn naboja, dva privatna bicikla, koji su vraćeni vlastnicima i pismaru 1. čete III bataljona.

Dne 22.VII 1943. u 0,30 sati izvršili su partizani napad na mjesto Ludbreg. Jačina partizna koja je ovaj napad izvršila, po zapažanjima bila je sva četiri bataljona K.P.O. Napad je trajao sve do 2,30 sati, kada su se partizani od mjesta Ludbreg povukli, bez da su ma i najmanji uspjeh polučili.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok se za partizane nezna i nisu se mogli prikupiti podaci.

Napad su partizani vršili sa svih strana, ali su ih naše snage sa kraćom puščanom vartom, strojpuščanom i više topovskih naboja dočekivali i svaki pokušaj je odbijen.

Kotar **Pregrada**

26.VII u 01,10 sati na cesti u selu Kostelju /3,l/2 km sjeverno od Pregrade/ ubijen je iz zasjede od vojnih bjegunaca zapovjednik oružničke postaje Pregrada, častnički namještenik Franjo Canjuga, teško je ranjen vojnik Anton Rafajec. Isti su pošli u iztragu u selo Orešje /5 km sjevero-zapadno od Pregrade/, pošto je 25. VII pred večer tamo u službi zaklan domobran Sambolec Josip, sa pogranične straže Hum na Sutli.-

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župsko redarstv. oblasti:
M.P.[1] /Krunoslav Batušić/
Krunoslav Batušić, v. r.

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. br. 1524/43

173

1943, srpanj 28.

Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu kojim ga obavještava da će zbog prestanka rada Povjerenstva svi okružni komiteti biti izravno vezani uz Centralni komitet KP Hrvatske, a članovi Povjerenstva bit će instruktori Centralnoga komiteta

Dne 28. VII. 1943.

POVJERENSTVO C.K. ZAGREB

Dragi drugovi,

potvrđujemo primitak Vašeg zadnjeg pisma od 18. o. mj. Odmah poslije njega primili smo i Vaš izvještaj od 30. VI. Mi smo Vam

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin
[2] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 1524, od 29. VII 1943. godine

do sada potvrđivali primitak svakog pisma. U toku ove godine primili smo od Vas ova pisma: 5. II., 9. III., 21. IV., 21. IV., 16, 22. i 28. V., 7. VI., 18. VII. i 30. VI. Najbolji se pokazao ovaj put, kojim je došlo pismo od 18. VII., jer je za 10 dana stiglo do nas. Taj put treba iskorištavati kako za dopise tako i za materijal.

Odlučili smo, da Okružni Komiteti, koji su do sada potpadali pod Vas, budu direktno vezani za nas i da nama odgovaraju za svoj rad. Iskustvo pokazuje, da ćemo im mi moći pružiti daleko veću pomoć no što su je dobivali od Povjerenstva. Druga smo Stevu[1] u sporazumu s Titom pozvali ovamo. Drugarica Zina[2] i drug Stipe[3], koji ostaju tamo, pomagat će rad organizacija u samom Zagrebu.

Davno Vam je već poslan materijal za ZAVNOH. Šaljemo Vam ponovno nekoliko primjeraka. Ujedno Vam šaljemo prepis pisma o izlaženju »Slobodnog Doma«.[4] Ovih će se dana štampati obveznice za Zajam ZAVNOH-a.

Iz »Naprijed« ste mogli vidjeti, kako se danas postavlja pitanje borbe protiv Mačekove klike. Ta je klika postala glavno političko uporište okupatora u Hrvatskoj. Ona se uz direktnu i indirektnu pomoć okupatora pretvorila u centar za okupljanje svih reakcionarnih i izdajničkih elemenata. Borbu protivu te klike, koja pretstavlja najveću opasnost po uspješan tok i pobjedonosni završetak narodno-oslobodilačke borbe, treba postaviti na što širu osnovu. Svako sektaštvo, koje sužuje tu širinu, treba oštro suzbijati. Borba protiv Mačekove izdajničke klike ima za cilj, da suzbije njen politički utiecaj, da je izolira kod masa i da razbije njene pokušaje stvaranja protunarodnih organizacija.

S druge strane ona treba da dovede do okupljanja HSS-ovaca i ostalih hrvatskih masa u narodno-oslobodilačku frontu Hrvatske. Treba uporno i svakodnevno raditi na tome da se što veći broj funkcionera i pristalica HSS-a otrgne ispod utjecaja Mačekove klike i aktivizira na liniji narodno-oslobodilačke borbe.

Opasnost, koja prijeti od izdajničke Mačekove klike, može se suzbiti jedino brzim i odlučnim djelovanjem, političkim raskrinkavanjem Mačekove klike i upornim praktičnim radom na uvlačenju pristalica HSS-a u narodno-oslobodilački pokret. Cjelokupni taj rad mora se postaviti na najširu osnovu. Najpogodnija organizacija preko koje se ta borba mora provoditi jesu ZAVNOH i N.O.O.

[1] Ivan Krajačić
[2] Lepa Perović
[3] Stipe Ugarković
[4] »Slobodni dom« počeo je izlaziti sredinom 1943. godine na oslobođenom teritoriju, pod uredništvom Božidara Magovca.

Onu stvar sa majorom iz Knina uredit ćemo što prije. Točno je da je on ranije imao vezu koju spominje. Tu je vezu sa njime održavao Andrija.[5]

Pošto se kurir žuri, odgovorili smo Vam ukratko. Kroz dan dva dobit ćete opširnije pismo.

Našu gornju odluku o Okružnim Komitetima treba shvatiti tako, da se naše Povjerenstvo u Z.[6] ukida, a drugovi koji će ostati tamo biti će naši instruktori i bit će nama odgovorni za svoj rad. Molimo Vas obavijestite sve Okružne Komitete da se od sada obraćaju na nas. Naši instruktori treba sa O.K.-ima da održavaju tehničke veze i da im pružaju tehničku pomoć.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:[7]

[8]P.S. O.K.Z. Poslao nam je karakteristiku za 4025 1605 6679 0511 3624 1637[9] koga upućuje ovamo. Karakteristiku smo primili, ali on nije došao. Ispitajte što je s njime.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-25/1451

[5] Andrija Hebrang
[6] Zagreb
[7] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar CK KPH bio Andrija Hebrang.
[8] Dopisano tintom.
[9] Redakcija nije utvrdila na koga se to odnosi.

174

1943, srpanj 28.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju partijskih organizacija, NOO, AFŽ i USAOH-a na području Kotarskoga komiteta

KOTARSKI KOMITET K.P.H.
SAMOBOR

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. POKUPLJE-ŽUMBERAK

IZVJEŠTAJ I PODATCI O NAŠIM ORGANIZACIJAMA NA TERENU.

1. Općina: SV. NEDELJA: ima 9293 stanovnika sa ukupno 11 sela. Mi imamo u toj općini: 2 sela 1 partijsku jedinicu /ćeliju/ sa tri člana i dva kandidata u 1 selu. 2 sela 3 NOO sa 13 odbornika i 297 simpatizera. 2 sela 2 odbornika A.F.Ž. sa 8 odbornica 30 simpatizerki. 3 sela odbor USAOH-a sa 13 odbornika i 120 simpatizera.

ZAKLJUČAK: Imamo u općini Sv. Nedelja 1 ćeliju sa tri člana i dva kandidata, 3 NOO sa 13 odbornika i 297 simpatizera, 1 općinski NOO sa 5 odbornika sa 297 simpatizera, 2 odbora A.F.Ž. sa 8 odbornica i 30 simpatizerki, 3 odbora USAOH-a sa 13 odbornika i 120 simpatizera.

2. **Općina: SV. MARTIN:** ima 8529 stanovnika sa ukupno 15 sela. Mi imamo: 1. selu 1 partijsku jedinicu /ćeliju/ sa 4 člana, 1. selo 1 NOO od 4 člana sa 50 simpatizera, 5 odbora A.F.Ž. u 1. selu sa 18 odbornica, 35 simpatizerki, 2 sela 4 odbora USAOH sa 38 odbornika, 70 simpatizera.

ZAKLJUČAK: Imamo u općini Sv. Martin: 1 ćeliju sa 4 člana, 1 NOO sa 4 odbornika i 50 simpatizera, 5 odbora AFŽ sa 18 odbornica i 35 simpatizerki, 4 odbora USAOH-a sa 38 odbornika i 70 simpatizera.

3. **Općina: STUPNIK:** ima 5192 stanovnika sa ukupno 7 sela. Mi imamo: 3 sela 1 partijsku jedinicu /ćeliju/ od 3 člana, 4 sela 4 NOO sa 14 odbornika i 46 simpatizera, 2 sela 2 odbora A.F.Ž. sa 6 odbornica i 11 simpatizerki, 1 selu 1 odbor USAOH-a sa 4 odbornika i 24 simpatizera.

ZAKLJUČAK: Mi imamo u općini Stupnik: 1 ćeliju sa 3 člana **4** NOO sa 14 odbornika i 46 simpatizera, 2 odbora AFŽ sa 6 odbornica i 11 simpatizerki, 1 odbor USAOH-a sa 4 odbornika i 24 simpatizera.

4 **Općina: BREZOVICA:** ima 2825 stanovnika sa ukupno 4 sela. Mi **imamo** u toj općini: 1 NOO sa 3 člana i tri simpatizera.

5. Općina: BREGANA: ima 4153 stanovnika sa ukupno 21 sela. Mi imamo u toj općini: 30 simpatizera.

6. Općina: VANJSKI SAMOBOR ima 9865 stanovnika sa ukupno 32 sela. Broj simpatizera je nepoznat.

7. Općina: SAMOBOR: ima 3517 stanovnika. Mi imamo u toj općini: 20 simpatizera.

Kotar: **SAMOBOR:** ima 41.374 stanovnika sa ukupno 7 općina i 90 sela. U njemu imamo: Kotarski Komitet K.P.H. sa 6 članova, 4 partijske jedinice /ćeliju/ sa 13 članova i 4 kandidata, 9 NOO sa 34 odbornika i 446 simpatizera, 9 odbora A.F.Ž. sa 32 odbornice i 76 simpatizerki, 8 odbora USAOH-a sa 56 odbornika i 230 simpatizera.

S M R T F A Š I Z M U - S L O B O D A N A R O D U !

Dana 28. VII. 1943. Uz drugarski pozdrav:
Laci,' v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/165

′Dragutin Pipić

175

1943, srpanj 28.

Pismo Marka Belinića komesara Druge operativne zone NOV i PQ Hrvatske Okružnome komitetu KPH Krapina u kojem se govori o potrebi jačeg rasplamsavanja ustanka u Zagorju

OKRUŽNOM KOMITETU
KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

K r a p i n a

Dragi drugovi!

Današnje prilike nameću nam hitnu potrebu širenja narodnog ustanka u najhrvatskijim krajevima, a poglavito na terenu Vašeg Okruga. Vi ste nam javili još prije par mjeseci da je potrebno uputiti na Vaš sektor jače jedinice, koje bi bile u stanju da oslobode jedan dio Vašeg terena i izvrše mobilizaciju tamošnjeg pučanstva. Šta više, Vi ste nam javili da postoje veoma dobri uslovi za tu stvar. Mi se sada nalazimo na sektoru Kalničkog Odreda, te smo si stavili u zadatak da zaista učinimo sve, kako bi se ustanak u Zagorju što jače rasplamsao.

Obzirom na gore navedene stvari veoma je važno i najhitnije, da netko od Vas dođe ovamo, da bi se mi mogli obavijestiti o političkim i vojnim prilikama na Vašem terenu, da bi mogli poduzeti potrebne mjere za postignuće napred navedenog cilja. Dođite odmah po primitku ovog pisma do našeg Štaba, da se dogovorimo o potrebnim mjerama, koje kanimo odmah poduzeti na Vašem terenu.

Ja ostajem sada stalno na ovom sektoru, a otići ću i u Zagorje za organizaciju naših novih jedinica na Sektoru Zagorja.

Shvatite ovo kao najpreče i veoma hitno.

Primite drugarski pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

28. VII. 43. Marko Belinić, v.r.

P.S. Mogu doći po mogućnosti dva Vaša člana.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2994

626

1943, srpanj 28.

Izvještaj političkoga komesara čete »Prigorje« Okružnome komitetu jCPH Zagreb o formiranju čete

IZVJEŠTAJ
OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Zagreb

Dana 28-VII-1943 formirala se četa »Prigorje«

Prilikom samog formiranja čete pozvani su svi članovi K.P.H. iz čete a formiranju su bili prisutni drugovi: Drug Mirko[1] član C-K. -K-P-H, drugovi Gubec,[2] Posavac[3] i drug Vlado[4] članovi O-K-K-P-H Zgb drug Marko[5] član K.K.K.P.H. Sv. Ivan Zelina.

Četa je formirana ovako.

Za komandira čete određen je drug B o r i s [6]
Za komesara - „ - Č e l i k [7]
Za zamjenika komandira određen je drug T a r a s [8]
u isto vrijeme i vodnik I. voda
Za zamjenika komesara i sekretara partijske
ćelije određen je drug Z i m a [9]
Za vodnika II. voda određen je drug B o r a c [10]
Za političkog delegata I. voda određen je drug Majski[11]
- „ - II. - „ - Mešter[12]
Za desetare I. voda određeni su drugovi Seljo[13] i Mraz[14]
Za - „ - II. - „ - Sokol[15] i Žiga[16]

[1] Stipe Ugarković
[2] Milan Kuren
[3] Ivan Skubić
[4] Vlado Prišlin
[5] Marko Milatović
[6] Josip Pavlić
[7] Savo Flego
[8] Josip Trzun
[9] Jaroslav Zima
[10] Ivo Bočki
[11] Dragutin Praunsperger
[12] Stjepan Potočki
[13] Zlatko Predavec
[14] Stjepan Herak
[15] Ivan Ožbolt
[16] Ignac Gegač

Za ekonoma čete određen je drug Š i m e k[17]
Za bolničare određeni su drugovi Kratki[18] i Kačuša[19]
Za informativnog je određen drug Moser[20] koji je dodijeljen samo privremeno jer je poslan iz odreda radi mobilizacije drugova u Prigorju.

Nakon formiranja rukovodstva čete sastali su se svi drugovi borci, te je formirano 2 voda,a svaki vod sačinjavaju 2 desetine. Ukupni broj drugova od kojih je formirana četa je 42 do dana 28-VII. 1943.

Posle formiranja čete drug Mirko održao je govor četi. Prikazao je drugarima cilj N-O-B početak borbe i popularizirao vodstvo i prikazao tko rukovodi današnjom N.O.B. Nakon toga objasnio je drugovima osnivanje Z-A-V-N-O-H i napomenuo drugove koji su ušli u to vijeće. Objasnio im je zadatak vijeća i prikazao u detalje

Komandir: Politički komesar čete Prigorje
Boris, v. r. Čelik, v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2424

[17] Tomo Šimek
[18] Zvonko Po točki
[19] Stjepan Varović
[20] Josip Bene

111

1943, srpanj 28.

Izvještaj Štaba Prvoga bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o borbama i akcijama od 15. do 27. srpnja 1943. godine

ŠTAB I BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
28-VII-1943

14-dnevni
Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČAR«

Od 15-VII-1943 do 27-VII-1943 Bataljon se nalazi na raznim položajima, vodio je manje borbe sa neprijateljem i na četiri mjesta razrušio prugu Karlovac-Zagreb, čiji saobraćaj nije radio najmanje 8 dana.

Dana 15-VII Bataljon se nalazio na položaju Kupeč Dol-Prodin Dol-Sv. Jana. Neprijatelj se je nalazio u Plešivici. Toga dana došlo je do borbe sa ustaškom patrolom blizu Kupeč Dola,[1] tom prilikom neprijatelj je imao 2 mrtva, a na našoj strani je poginuo vodnik 3 čete Ignjatija Radulović, rodom iz Brezna, općina Drežnica. Vodnik Ignjatija bio je neustrašiv borac još od početka rata. Njegovim gubitkom naša 3 četa izgubila je dosta u svojoj borbenosti.

Dana 17-VII-Bataljon je na istim položajima dočekao neprijateljsku kolonu jačine 300 vojnika, koja je bila izašla iz Jaske i sa 7 tenkova došla u Malunje[2]. Patrola koja se sukobila sa neprijateljem opalila je nekoliko metaka i cijela kolona se vratila natrag u Jasku. Progoneći neprijatelja, prvi vod 3 čete došao je na 300 metara od Jaske i napucao na Jasku i bacio 2 mine iz njemačkog bacača od kojih je poginulo dva talijanska vojnika i nekoliko ranjenih. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka.

Noću između 18. i 19. VII dvije čete našeg Bataljona uz pomoć minerskog voda minirale su prugu između Jaske i Desinca na jednom mjestu i između Domagovića i Lazine na drugom mjestu.

[1] Vidi: Dok. br. 207
[2] Isto.

Srušeno je oko 30 metara pruge i oštećena 2 propusta: jedan dužine 6 metara, drugi 8 metara. Potrgane su veze u duljini od 1000 metara. Neprijatelj iz svojih garnizona nije izlazio van i akcija je nesmetano izvedena.

Dana 20-VII Bataljon se nalazio na osiguranju puta III Bataljonu koji je dolazio sa plijenom iz Okića, zasjeda je bila postavljena na cesti Plešivica-Jaska kod sela Novoseli i ciglane prema Jaski.

Dana 21. i 22. VII Bataljon se odmarao, za vrijeme odmora kroz ova 2 dana radilo se na podizanju boraca u vojničkom i političkom pogledu.

Noću između 23. i 24-VII dvije čete našeg Bataljona opet su rušile prugu Karlovac-Zagreb.[3] Dignuta su 2 propusta: jedan na Okićnici a jedan na Volavici, također je srušen betonski stup sa strujom visoke napetosti koji snabdijeva električnom strujom Zagreb. Obadva propusta su sasvim uništena, a također i pruge oko 50 metara.

Dana 25-26. i 27-VII Bataljon se nalazio na putu od Kupeč Dola do Sredgore. Na putu od Sv. Jane do Pribića 1 četa koja se nalazila u bočnom osiguranju vodila je manju borbu sa neprijateljem koji je kretao u ofenzivu u Zumberak.[4]

Za sve ovo vrijeme akcija, borbi i maršovanja borci su se držali odlično i disciplinovano podnašali sve teškoće. U akciji na prugu novopostavljeni vodnik drug Dejanović nije se držao naređenja koje mu je izdato, a isto tako i komesar 3 čete drug Šnobl i vođa lakog bacačkog odjeljenja drug Silvio, koji su opet ispadali paničari. Isto tako u akciji na prugu između Lazine i Domagovića komandir 1 čete drug Kličković nije se držao onih uputstava koje je dobio i samo njegovom larmom prilikom napada na 2 bunkera u kojima su bili domobrani nije se uspjelo likvidirati bunkere. Promjene koje su izvršene u komandnom kadru doprinijet će mnogo borbenosti, a to naročito u našoj 1 četi. Ima već nekoliko dana da se javljaju na raport za otsustvo borci iz Banje . . .

Tokom ovih 14 dana malo se radilo na izdizanju komandnog kadra iz razloga toga što su čete bile stalno na položaju, ali ipak krize nema u nižem vojničkom kadru.

Ekonomska i sanitetska služba tokom ovih 14 dana nije imala prilike da dođe do izražaja, pošto smo bili na dobrom terenu, gdje je narod imao dovoljno hrane.

Informativna služba bila je dobra, dok je bio informativni oficir Mato Matković, po njegovom odlasku nemamo informativca i po tom pitanju u zadnje vrijeme zaostajemo.

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 173.
[4] Vidi: Dok. br. 207. i Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 179, 182. i 190.

Služba veze je vrlo dobra, a također i obavještenje od strane komande četa u mnogome se je popravilo.

Za sve ovo vrijeme akcija, borbe i napucavanja utrošeno je municije: 60 komada Mauzer metaka, 86 Manliher metaka, 123 talijanska metka, 4 mine i 20 komada ruskih metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:[6]

Komandant:
S. **Hinić,**[5] v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 726, f. 1, dok. br. 31.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 80. str. 273-275.

178

1943, srpanj 29.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Varaždin Okružnome komitetu KPH Zagreb o uspjesima u sukobu s neprijateljem

O.K.K.P.H.
Varaždin.
29. VII. 1943.

Drugarskom

O.K. K.P.H.

Z a g r e b

Dragi drugovi!

Matrice koje sam na posljednjem Vašem plenumu preuzeo, morao sam uslijed lošeg vremena ostaviti na jednoj od Vaših veza. Za tu vezu znade drug Marko[1] jer je on bio samnom. Poručite drugu Marku neka nam te matrice pošalje, jer ih nužno trebamo.

[5] Stevo Hinić, Poginuo kod sela Toplice 1944. god., u borbi protiv Njemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[6] Nedostaje potpis. U to je vrijeme komesar Prvoga proleterskog bataljona bio Slavko Markon.

[1] Marko Milatović

Obećani šmajser nisam mogao da Vam pošaljem, jer drugarski Štab K.P.O.[2] za sada ne raspolaže sa suvišnim šmajserima. (Imade svega 3 u cijelom odredu). Prva akcija, u kojoj će biti zarobljen šmajser bit će Vaš.

Javljamo Vam žalosnu vijest, da je član našeg plenuma drug Bato[3] u jednom okršaju sa žandarima junački poginuo. Nadalje je uhapšen i član biroa drug Iskreni.[4] Zacijelo ste čuli o provali koja se desila na našem terenu.[5]

Čuli ste za velike uspjehe koje smo polučili na našem terenu i to razoružanje artiljerijskog sklopa u Jalkovcu (8 topova i preko 200 pušaka i mnogo druge spreme)[6] kao i o akciji na Lepoglavu[7] koja je izvršena uoči godišnjice pada Bastille.

Javite, što ima nova kod Vas. Naročito nas zanima da li se osjeća i u kolikoj mjeri rad HSS-a. Što ste poduzeli za pobijanje te djelatnosti? Slali smo poštu preko Vašeg kotara Sv. Ivan Zelina ali se ta pošta vratila. Nastojte da se veza između N. Marofa i Sv. Ivan Zelina obnovi i učvrsti. Vi znate od kolike je važnosti veza između nas i drugarskog povjerenstva, koja za sada ne funkcionira. Interesirao bi nas razlog tog zastoja.

Primite mnogo drugarskih pozdrava uz naš borbeni

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za O. K. V.
Mali,[8] v. r.

[9]P. S.
Molili bi Vas ako Vam je moguće da nam nabavite svilu za naš ciklostil koja se poderala pa usled toga je ograničeno izdavanje naše tehnike. Ime stroja »Lada« model 12, to je talijanska marka. Veliku uslugu bi nam napravili ako nam nabavite zatraženu svilu

Mnogo drugarskih pozdrava
uz borbeni
S. F. S. N.

Za O. K.V.
Mali, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH KP-77/2425

[2] Kalnički partizanski odred.
[3] Ferdo Mandić
[4] Franjo Culjak
[5] Vidi: Dok. br. 165.
[6] Vidi: Dok. br. 185.
[7] Isto.
[8] Stjepan Ivić
[9] Dopisano rukom.

179

1943, srpanj 29.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o stanju u Moslavini, Bilo-gori, Kalniku i Hrvatskom zagorju

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O.HRVATSKE
Oper. br. 522/43
29. jula 1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Naš Štab krenuo je na put 4. ov. mj., stigao u Moslavinu 12. ov. mj., gdje smo se zadržali do 20. ov. mj. kada smo produžili za Kalnik, gdje smo stigli 26. ov. mj.

Naš Štab nije uspio da izvrši zadatke koji su pred nas postavljeni.[1] U Moslavini nismo našli Slavonsku diviziju, kako nam je to bilo od vaše strane javljeno, jer je ona krenula preko Bilo Gore.[2] Po dolasku u Moslavinu odmah smo uputili pismo za komandanta GŠH.[3] Da sa njime uspostavimo vezu a isto tako i sa II Korpusom Hrvatske. Zbog ofanzive koja je počela na Slavoniju, veza nije uspostavljena.[4] Kada smo došli na Kalnik, ovdje više nije bilo XII Divizije, jer se ista povukla za Slavoniju, uslijed reakcije na sektoru Kalnika.[5] Tako je otpala svaka pomoć Slavonske divizije, da bi ostvarili zadatke zbog kojih smo ovamo došli. Međuvremeno došlo je do promjene u Italiji,[6] koja će bez sumnje imati veliki uticaj i na unutrašnje prilike u Hrvatskoj, te smo smatrali za potrebu da XII Divizija i dalje ostane na našem terenu ili da nam barem ostavi XVI Brigadu na raspoloženje. Prilažemo pismo[7] koje smo uputili XII diviziji, koja se tada nalazila sa svojim štabom na Bilo Gori.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom, V, knj. 16, dok. br. 99.

[2] Dvanaesta divizija NOV i PO Hrvatske krenula je iz Slavonije 27. lipnja i stigla na Kalnik 5. srpnja 1943. god. Vidi: Dok. br. 96.

[3] Komandant Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske bio je Ivan Rukavina.

[4] Opširnije o toj ofenzivi vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugoga korpusa NOV i PO Hrvatske od 11. kolovoza 1943. godine u Zborniku VII.

[5] Poslije izvršenih operacija u Hrvatskom zagorju i na Kalniku Dvanaesta divizija s dvije brigade (Dvanaestom i Šesnaestom) povukla se na Bilo-goru. Treća brigada ove divizije (Osamnaesta) povukla se s Bilo-gore u Slavoniju 13. srpnja 1943. god.

[6] Misli se na pad Mussolinija.

[7] Vidi: Dok. br. 170.

Vojnička situacija u našoj Zoni sjeverno od rijeke Save povoljna je za razvoj NOV. Snage naših jedinica na tom sektoru jesu slijedeće: Moslavački p. odred broji oko 350 boraca, naoružan sa 12 p. mitraljeza i oko 150 Mauzer pušaka, ostale puške jesu Manliher, francuske, ruske i stare srpske, za koje ima jako mali broj municije, i Kalnički p. odred u jačini oko 450 boraca sa naoružanjem: 1 t. minobacač sa 12 mina, 4 t. mitraljeza i 24 p. mitraljeza, ostalo puške, uglavnom Mauzer. Stanje odreda Moslavačkog i Kalničkog nije vojnički sređeno a isto tako politički nije na visini. Naš plan za formiranje brigade od ta dva odreda za sada mora otpasti.[8] Razlog tome je što je II Korpus Hrvatske prije našeg dolaska na ovaj teren oduzeo od Moslavačkog p. odreda jedan naoružani bataljon od 100 boraca i 200 nenaoružanih boraca[9] a iz Kalničkog p. odreda 4 t. mitraljeza sa borcima i jedan dio rukovodećeg kadra iz bataljona koji je pošao u Slavoniju za pratnju mitraljeske čete a prema potrebi da i sam uđe u sastav novoosnovane divizije.[10] To je izvršeno protiv naređenja našega Štaba Zone, a po naređenju Štaba III Oper, zone.[11]

Kako je do tog stanja došlo da Štab III Oper, zone uzima sam na svoju ruku jedinice iz naše Zone moći će vam objasniti drugarica Anka,[12] sa kojom smo se sastali u Moslavini i razgovarali po svim pitanjima i zadacima koje imamo da izvršimo u ovom dijelu naše Zone.

Od vašeg Štaba prije našeg polaska na put dobili smo telegram da će se sve jedinice koje nam je Slavonski korpus oduzeo[13] vratiti našoj Zoni. Stoga vas molimo da se to stvarno i ostvari i da izdate naređenje II Korpusu Hrvatske za prekomandovanje XVI Brigade našoj Zoni.[14] Pored te brigade od velikog bi značaja bilo da krene na put i XIII Proleterska brigada za operacije u ovom dijelu naše Zone.[15] Sektor Žumberka koji je sada vojnički učvršćen može se

[8] Brigada je formirana 4. rujna 1943. god. na Kalniku, kao Druga NO brigada Druge operativne zone. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, od 21. rujna dobila je naziv NO brigada »Braća Radići«. Vidi AVII, Fond NOB, kut. 724, f. 5. dok. br. 40 i 45.

* Vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 267.

[10] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48.

[11] Štab Treće operativne zone NOV i PO Hrvatske učinio je to po odluci Vlade Popovića, sekretara operativnoga partijskog rukovodstva CK KPH. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 45.

[12] Anka Berus

[13] Riječ je o dijelovima Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda koji su ušli u sastav Četvrte i Desete divizije NOVH. Opširinije o tome vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 283. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48.

[14] Odlukom Štaba Drugoga korpusa od 2. kolovoza 1943. god. ova je brigada stavljena na raspolaganje Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske (vidi tom V, knj. 18, pismo štaba Drugoga korpusa Štabu Druge operativne zone od 2. kolovoza 1943. god. u Zborniku VII). Međutim ona je i dalje ostala u Slavoniji.

[15] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« nije došla na područje Moslavine i Kalnika.

uspešno i dalje razvijeti ako na njega uputite i jednu slabiju goransku brigadu.

Na našem putu upoznali smo uglavnom prilike i mogućnost razvoja NOV na pojedinim djelovima naše Zone. Prilike u Pokuplju i Velikogoričkom kotaru dozvoljavaju a ujedno nam nalažu da tamo formiramo jedan manji partizanski odred.[16] O tome smo se sporazumjeli i sa sekretarom O. K. Pokuplje,[17] a isto tako dali smo direktive XIII Proleterskoj brigadi i Žumberačkom odredu za formiranje toga odreda. U najskorije vrijeme uputit ćemo v. d. načelnika našeg štaba druga Radu[18] da izvrši formiranje tog odreda. Kotar Dugo Selo je zasebna republika. U tom kotaru djeluje jedna udarna grupa i teren je pročišćen od petokolonaša. Prolazeći selima između pruge Zagreb-Sisak i Zagreb-Dugo Selo-Kutina naišli smo na jedno divno raspoloženje naroda za našu vojsku i NOB. Tu smo naišli na naše organizacije, kao N. O. O.,[19] A. F. Ž.,[20] U. S. A. O. J.,[21] koje žive ilegalno ali ustvari su legalne. Mogućnost mobilizacije je tu velika.

U Moslavini su prilike mnogo gore nego što bi trebale biti. Odred je gotovo tri mjeseca izbjegavao svaki sukob sa neprijateljem. Većim dijelom živio je u konspiraciji i odvojio se je od naroda. Neprijatelj je takorekuć slobodno krstario kad god je to zaželio Moslavinom. Narod je izgubio povjerenje u Narodnu vojsku. Pojave četnika doduše još nema ali bili su stvoreni svi preduslovi da se razviju. Promjenom rukovodstva u Štabu odreda, Odred će početi da živi i pred njega su postavljeni konkretni zadaci, koje ima da izvrši.[22] Potreba je da tu pošaljemo koju jaču jedinicu za kraće vrijeme, da se učvrsti Narodna vlast i osigura pravilan razvoj Narodnog ustanka. Borci kao i materijal u tom odredu je odličan. Ima preko 50% radnika, svi su borci dobrovoljno došli u partizane. Uvjereni smo da će se prilike brzo popraviti.

U trokutu Čazma-Križevci-Bjelovar, gdje živi pretežno srpsko pučanstvo, koje je sve pokršteno, vidjeli smo kako je narod sam, bez naše inicijative, ustao u borbu i u selu Ivanjska formirao sam

[16] Naredbom Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 8. rujna 1943. god. formiran je na ovom području Turopoljsko-posavski NOP odred. Komandant je bio Mladen Ivan a politički komesar narodni heroj Marijan Badel (poginuo u selu Sveta Jana, 22. lipnja 1944. god., u borbi protiv Nijemaca i ustaša, kao politički komesar brigade »Franjo Oguli-nac-Seljo«).

[17] Lutvo Ahmetović

[18] Rade Bulat

[19] Narodnooslobodilački odbor.

[20] Antifašistički front žena.

[21] Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije.

[22] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 61.

jednu četu od 20 boraca,[23] kako bi spriječio ustaše da izvlače žito i da ih mobiliše. Da ima medu njima i četnički raspoloženih to je sigurno, ali to je moglo doći samo uslijed toga što je taj teren bio potpuno napušten sa naše strane.

Toj četi O. K. Bjelovar dodijelio je komandira i politikomesara,[24] tako da se ta grupa nalazi pod našom kontrolom i stavljena je pod komandu Moslavačkog odreda. Potpomoći ćemo da se od te grupe stvori domaća terenska četa i da vrši mobilizaciju u tom kraju i čisti teren od petokolonaša.

Na Bilo Gori postoji za sada samo jedna udarna grupa koja bi trebala da se razvije u četu, sa zadatkom da pročisti teren od petokolonaša i da vrši mobilizaciju za formiranje bataljona na tom sektoru.[25] Vojničko i političko stanje je prilično dobro i bit će omogućen pravilan razvoj. Ima četničkog uticaja, koji dolazi iz općine Sokolovac, dok su ostala sela i općine dobri i u nekojima postoji i N. O. O. U tome će nas potpomoći i O. K. Bjelovar.

Na Kalniku pored lijepih uspjeha koje je imao Odred u borbi sa neprijateljem, nije uspio da se poveže sa narodom, tako da je pravo čudo da još nema pojave četnika, ali svakako potajno rovare. Masovnih organizacija uopće nema, N.O.O.-i koji postoje ustvari ne pretstavljaju nikakovu vlast i služe okupatoru možda i bolje nego nama. Prolaz XII Divizije nije popravio stanje, jer narod nije vidio da bježi neprijatelj, već i opet partizani. Uložit ćemo sve da se takvo stanje popravi i da povežemo vojsku i narod jer za to ima uslova. Kakovo je stanje na Ivanšćici i Macelju nismo vidjeli, ali prema izvještajima i općoj situaciji i tamo ima uslova za stvaranje oslobođenog teritorija. Mi smo taj zadatak sebi postavili i ostvarit ćemo ga. Oko Krapine postoji jedna udarna grupa, koja čisti teren od petokolonaša i vrši mobilizaciju.

Formiranje brigade obzirom na snage i vojničko stanje u Kalničkom i Moslavačkom odredu i njihovo brojno stanje za sada mora izostati. Nadamo se da ćemo taj zadatak moći izvršiti u roku od 2 mjeseca. Sada ćemo pristupiti formiranju Udarnog bataljona u

[23] Riječ je o četi »Ivančani«. U rujnu 1943. god. ušla je u sastav Bjelovarskoga NOP odreda. Vidi AVII, Fond NOB, kut. 106, f. 2, dok. br. 16.

[24] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[25] U istočnom dijelu Bilo-gore formiran je (naredbom Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 29. lipnja 1943. god.) Bilogorski NOP odred. Ljudstvo za ovaj odred dale su jedinice Drugog korpusa. (Vidi AVII, Fond NOB, kut. 106, f. 2, dok. br. 16) U zapadnom dijelu Bilo-gore formiran je (naredbom Štaba Druge operativne zone, NOV i PO Hrvatske od 13. rujna 1943. god.) Bjelovarski NOP odred. U sastav ovog odreda ušle su sve udarne grupe Bjelovarskoga okruga i četa »Ivančani« (Dokument u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16-2 k. 106.)

fCalničkom odredu,[26] u jačini od oko 200 boraca sa naoružanjem: 10 do 12 P- mitraljeza i 2 t. mitralj. i dok se malo učvrsti poslat ćemo ga u pravcu Ivanšćice-Macelja i Sutle, da stvori preduslove za pokret brigade na taj teren. Nacionalni sastav Bataljona bit će čisto hrvatski.

XII Divizija prošla je teren Kalnika, Ivanšćice i Maceljske gore sa XII i XVI Brigadom i Kalničkim odredom, dok se XVIII Brigada zadržala na Bilo Gori jer nije uspjela da se prebaci preko pruge.[27] Izvršene su akcije na topnički sklop u Jalkovcu,[28] koji je dobrovoljno prešao na stranu naše vojske, kojom je prilikom zaplijenjeno 8 haubica, koje su se poslije morale sve uništiti, 2 t. mitraljeza i oko 160 karabina Mauzer. Druga akcija izvršena je na Lepoglavu,[29] gdje je oslobođeno oko 150 političkih osuđenika, među kojima 80 naših drugova i veliki broj kriminalaca. Kalnički odred dobio je svega oko 20 boraca a sve ostalo uzela je XII Divizija. Od oružja Kalnički odred dobio je 2 t. mitraljeza, 1 p. mitraljez i 20 pušaka. Pored toga uništeni su svi rudnici ugljena u Zagorju osim onog u Ivanjcu. Od rudara nažalost nije niko mobilisan. Detaljan izvještaj o tim operacijama sigurno ćete dobiti od XII Divizije.[30]

Radi što bolje veze sa vama bilo je određeno da nam XII Divizija preda radio-stanicu. Ta je radio-stanica pokvarena tako da nije radila ni za vrijeme dok je Divizija bila ovdje. Mislimo da bi bilo potrebno da povučemo našu stanicu iz Žumberka, a da tamo uputite vi novu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar[32] V. d. komandanta[31]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 9.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 85, str. 284-289.

[26] Prvi udarni bataljon »Matija Gubec« formiran je početkom kolovoza 1943. godine. U sastav ovog bataljona ušla je Zagorska udarna četa i veći dio Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 239.

[27] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 48.

[28] Vidi: Dok. br. 185. i 200.

[29] Isto.

[30] Opširnije o djelovanju ove divizije na Kalniku i u Hrvatskom zagorju vidi: Dok. br. 200.

[31] Vlado Matetić

[32] Marko Belinić

180

1943, srpanj 29.

Pismo grupe simpatizera iz Blata kod Stupnika Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu im javljaju za svoju vezu u Zagrebu preko koje mogu nabavljati sanitetski materijal i traže pomoć u vezi s tim

Zagreb, (Blato) 29. srpnja 1943.

OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

ŽUMBERAK

Niže navedeni ljudi radimo na vezi Zagreb-Žumberak, a sa ljudima sa kojima stojimo u dodiru u Zagrebu dobiti ćemo veću količinu sanitetskog materijala (zavoja, gaze i t. d.) isto nemožemo da preuzmemo dok nam ne potvrdi zapovjedničtvo Zumberka t. j. da će taj materijal ići u Zumberak na upotrebu odnosno da mi radimo sa O. K. K. P. H. Zumberak. O nama koji smo dolje navedeni može dati potrebne informacije drug »Posavec« (Stjepan Meglaj) sada u Zumberku, a radi za kom. part. Stupnik.—

Stoga nam je potrebno da nam najžurnije potvrdi sa žigom i povrati pod šifrom KLINČEKI BLATO kako bi mogli da podignemo gore navedeni materijal i preko naše veze preko kanala Blato-Stupnik da šaljemo na upotrebu našim drugovima u odredima N. O. V. u Zumberku.—

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Oršić Ivan
Oršić Zvonimir
Ronald Skrobar
Veček Zvonimir

Oršić Ivan v. r.

Oršić Zvonko v. r.

Za gore navedene stvari jamči

S. K. O. J. Blato (Stupnik)

Najžurniji odgovor odnosno potvrdu slati.

Oršić, v.r. Filipović Ivica, v.r)

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/165a

181

1943, srpanj 29.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske sjeverno od Save i Kupe

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 210
(po podatcima primljenim 29. VII. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO DO R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: Noću 27/28. VII. između Zdenčine i Horvati (na pruzi Zagreb-Karlovac) partizani[1] su napali 1 bunker i zarobili stražu želj. osiguranja. Bližih podataka još nema.

Podr. Vel. Gorice: Noću 27/28. VII. između želj. postaje Turopolje i Mraclin (na pruzi Zagreb-Sisak) naišao je teretni vlak na minu.[2] Žrtava nije bilo. —Iste noći kod s. Okuje (4 km j. od Vel. Gorice) naišao je stroj za razviđanje pruge na minu.

Podr. Siska: Noću 27/28. VII. odbijen je manji part, prepad na južni dio obrane grada. 2 domobrana su ranjena.

Podr. Bilo Gore: 28. VII. odbijena su 2 partizanska napadaja na posadu Vel. Pisanice (14 km s. z. od Grubišnog Polja).
Razviđanjem istog dana utvrđeno je da su slabe neprijeteljske snage[3] na visu Polom i u s. Zrinjska i Bubanj (4 km s. izt., te 7 i 6 km izt. od Vel. Pisanice), a jače partizanske snage[4] u s. Brzaja (8 km s. izt. od Vel. Pisanice). Selo Brzaja je utvrđeno. — Kod s. Bačkovica (6 km s. izt. od Vel. Pisanice) zaplienjena je 1 partizanska krugovalna postaja. Vlastiti gubitci: 3 mrtva (među njima 1 častnik) i 3 ranjena dok neprijateljski gubitci brojno još nisu utvrđeni, ali su osjetljivi.

[1] Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 207.
[2] Prugu su minirali dijelovi Treće čete Drugoga diverzantskog bataljona Hrvatske. Vidi: Dok. br. 261.
[3] Odnosi se na Dvanaestu NOU brigadu. Vidi: Dok. br. 200.
[4] Isto.

28. VII. prigodom razviđanja prema Vel. Trojstvu i Šandroveu (7 km s. izt. i 13 km izt. od Bjelovara) nije se naišlo na partizane.

Prema izkazu pučanstva navodno se jače partizanske skupine nalaze na sjevernom rubu Bilo gore južno od Virovitice (navodno 1 brigada), a XVII. part brigada 28. VII. kretala se na području 7 km s. od Grubišnog Polja. Ove viesti se provjeravaju. . .«

»... Glavar glavnog stožera
general(Prpić)
Prpić,[5] v. r.

ZA TOČNOST:
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov,[6] v. r.

M. P.[7]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 26, f. I, dok. br. 13.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 187, str. 574-577.

182

1943, srpanj 30.

Izvještaj Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o svom dolasku na područje Kalnika i o raspoloženju naroda prema narodnooslobodilačkoj borbi

Drugarskom

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Dragi drugovi!

Mi smo konačno 26. o. mj. stigli na Kalnik. Putem od Žumberka do Kalnika, vidjeli smo na mnogim mjestima veoma dobro raspoloženje naroda za narodno oslobodilačku borbu. Imade doduše i raznih harangiranja od strane pokvarenog dijela vodstva HSS i čet-

[5] Ivan Prpić
[6] Fedor Dragojlov
[7] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

ničkih elemenata, ali to ne pretstavlja više onu zapreku za dizanje ustanka, kao što je bilo prije. Vrlo dobro raspoloženje naroda postoji u V. Goričkom kotaru i Zagrebačkom Okrugu, barem u onom dijelu kuda smo mi prolazili. Dobro je raspoloženje i u Čazmanskom Okrugu. Samo se u tom okrugu ne osjeća rukovodeća uloga naše partije onako, kao što je to slučaj u okolici Zagrebačkog i Pokupskog O. K. U Bjelovarskom kotaru, kuda smo mi prolazili narod se sam od sebe diže i daje otpor »Gestapovcima« koji ga progone i muče. Ovdje se ne osjeća nikakav rad naših organizacija. Srbski seljaci, omladinci sami su formirali grupu od 20 naoružanih mladića, koja krstari selima i sprečava hapšenja od strane ustaških razbojnika. Pitali smo ih dali imadu kakve veze sa nekim našim organizacijama, našto su nam odgovorili: da nemaju s nikim veza, nego se bore sami od sebe. Mi smo održali jedan miting u tim selima, te smo vidjeli da veliki uspjesi naše partije i Narodno Oslobodilačke vojske imadu snažni utjecaj na tamošnji svijet i pod tim utjecajem narod se sam diže, a pogotovo oni koji dobivaju pozive za neprijateljsku vojsku. Ni jedan čovjek više ne odlazi iz tih mjesta u Pavelićevu vojsku, već ostaje kod kuće i traže oružje da se bore protiv Nijemaca i ustaša. Rad naših organizacija na tom terenu se uopće ne osjeća. Osjeća se spontano dizanje ljudi u borbu pod utjecajem općih prilika i uspjeha naše partije. Veoma je interesantno, da se ljudi osjećaju pristašama naše partije i u njoj gledaju glavnog rukovodioca i organizatora borbe. Još je interesantnije, da nas je drug Grga[1] prije našeg odlaska iz Moslavine uvjeravao baš za ta sela, da je tu sami četnički i HSS-ovački element. Izgleda da neki naši drugovi sami proizvode četnike i HSS-ovce tamo gdje ih nema, a tamo gdje ih stvarno imade i gdje šuruju na vješt način sa neprijatelj om ih ne vide.

Na sektoru Varaždinskog O. K. raspoloženje naroda također je dobro, ali naši drugovi nemaju sistematskog rada, da bi mogli razvijati borbu dalje, nego se zadržavaju na jednom mjestu. Za njih nije ni čudo kad nemaju nikakvih veza sa Zagrebom već preko tri mjeseca. Iz toga se vidi najbolje njihova slabost. Oni se malo brinu za uredne veze, mada imadu za to dovoljno mogućnosti. Zbog toga stvari postavljaju usko i nisu bili u stanju da do sada mobiliziraju hrvatske mase u borbu, nego su se uglavnom oslanjali na srpski zivalj oko Ludbrega. Radnicima su malo pažnje posvećivali, koji su uslijed toga dosta pasivni. Kraj tih nedostataka imali su ipak izvjesnih uspjeha, što su konačno stabilizirali organizaciju u Ivanečkom kotaru, koji im je politički jedan od najboljih. Tamo HSS muti vo-

[1] Grga Jankes

du, ali seljaštvo se ne povađa za nekim pokvarenjacima, koji su pristaše pokvarenog dijela vodstva HSS-a, već se opredjeljuje za Narodno oslobodilački pokret. Sam Antolić,[2] bivši narodni zastupnik također se neprijateljski izražava o reakcionarnom dijelu vodstva HSS-a i pozitivno djeluje na svoje pristalice u pravcu saradnje s nama.

Rad na ovome terenu nije dovoljno organiziran i nije išao dosta u širinu. NOO-i su dosta zakonspirisani i ne pretstavljaju stvarne nosioce narodne demokratske vlasti, nego su postali neka birokratska tijela, koja izdavaju razna naređenja, koje seljaci moraju izvršavati. Tako je njihova veza odozdo sa narodom dosta slaba. Narod ne učestvuje u izgradnji svoje vlasti i to radi toga, što su odbori prilično birokratski radili, a nije ni naša vojska imala pravilan stav prema njima. Partizani su smatrali NOO-e kao svoje sluge, koji moraju na svaki njihov zahtjev da trčkaraju tamo gdje se to njima svidi. Jedan politički radnik na terenu također se nepravilno odnosi prema njima. On hapsi i veže odbornike zbog toga što nisu došli na sprovod jednog poginulog borca. Jasno da tako krnje ugled Odbora i ne pridodaju mu onu važnost koju bi trebali odbori imati. Pred narodom ispada tako da su politički radnici tutori odbora, koji bez njih ne smiju ništa učiniti. Doduše imade u odborima i sabotera, ali naši drugovi nisu ništa poduzeli da se to stanje popravi.

0. K. je ustvari Općinski NOO, koji na sjednicama odbora daje predloge i nastoji tamo da se ti predloži ostvare. Do sada nisu uspjeli da formiraju općinske komitete i partijske ćelije u odborima preko kojih bi rukovodili radom odbora, nego to čine na taj način što odlaze na sjednice odbora, gdje ih savjetuju i stavljaju razne predloge i zaključke, mada nisu članovi odbora. Sa Medimurjem nema nikakvih veza. Inače naša partija imade priličan utjecaj.

Sigurno Vam je poznato da je uspjelo našoj vojsci da oslobodi naše drugove iz Lepoglave.[3] Među njima ih imade priličan broj koji su bili članovi partije, a među njima i Muhek,[4] koji je bio u Španiji, Komarica Zvonko, Jureković[5] i drugi. Naši su ih drugovi odmah aktivizirali u članstvo partije, bez da je o njihovom držanju na policiji i Lepoglavi provedena istraga. To su učinili sa svima koji su izjavili da su bili članovi partije. Isto to su učinili i drugovi iz Divizije. Divizija je gro oslobođenih uzela sa sobom u Slavoniju. Ja mislim da je takav postupak posve nepravilan i savjetovao sam drugovima, da se oni smjesta eliminiraju iz partije, dok ne bude nad njima provede-

[2] Juraj Antolić
[3] Vidi: Dok. br. 185.
[4] Andrija Muhek
[5] Stjepan Jureković

na istraga po komisiji koju ćete Vi odrediti i nakon toga donijeti svoju odluku, a dotle da isti budu obični borci i vanpartijski politički radnici na terenu. Mislim da bi lako po njihovom postupku mogao ući i koji špijun u partiju, jer se nezna za sve kako su se držali pred policijom i na sudu dok nisu saslušani. Bilo bi dobro da javite drugovima u Zagreb, da oni tu stvar urede što prije jer među ovim drugovima imade vjerojatno i dobrih boraca i rukovodioca, pa i odanih partiji, da bi mogli oni što prije raditi kako u vojsci tako i na terenu. Ako smatrate za potrebno javite i meni, da bi se mogao ravnati u buduće u ovakvim slučajevima. Mislim da je moj postupak bio pravilan, a ako nije to mi onda javite da bi to mogao ispraviti.

Situacija na ovome terenu dopušta zadržavanje većih jedinica naše vojske. Sada se osjeća potreba za takvim jedinicama, jer bi mnogo pospješilo dizanje ustanka u Podravini, Zagorju i Moslavini. One jedinice koje su bile ranije upućene u Slavoniju, danas bi trebale na ovim terenima, kao komad kruha. Bilo bi dobro da se Vi za tu stvar zainteresirate i molim Vas da što prije uredite stvari tako, da nam se barem jedna brigada iz Slavonije vrati, jer je iz ovih krajeva otišlo dolje preko 2000 boraca. Drugarica Anka[6] je i sama vidjela kakvo je stanje u našoj Zoni, da je to zaista veoma potrebno. Nama bi to omogućilo formirati nove odrede koji bi mogli obuhvatiti cio teritorij naše Zone.

Za vrijeme boravka Divizije na našem terenu sa kojom se mi uopće nismo sastali, jer je prije otišla nego li smo mi stigli, nismo imali neke stvarne koristi, osim što je likvidirana Lepoglava. Mobilizacija nije izvršena u dijelu rudničkih krajeva, jer se tamo divizija uopće nije zadržavala. Tako naše jedinice nisu mogle biti upotpunjene, kao što je to bilo predviđeno u zadatku, kojeg je ona dobila. Sta više ni oružje koje je bilo zaplijenjeno u akcijama u kojima je učestvovao i Kalnički Odred nije u većini ostalo ovdje, nego je veliku većinu uzela divizija sa sobom, a mi imademo u Moslavini veliki dio nenaoružanog ljudstva, a pored toga tamo postoje vrlo dobri uslovi za mobilizaciju. Zato Vas molim da po tim stvarima i Vi povedete računa.

Kod nas je stanje normalno. Potpuno se slažemo i nastojimo da zadatke, koji su pred nas postavljeni u cijelosti izvršimo.

U Zgb smo poslali jednog druga, koji treba da tamo radi po pitanjima, koja su Vam od ranije poznata. Njemu ćemo po mogućnosti poslati još nekoliko ljudi. Da ne bi on čekao na njih stavili smo

[6] Anka Berus

mu u zadatak da zajedno sa drugovima u Zgb ako je moguće pronađe neke ljude, koje bi mogao uzeti sebi za pomoć, t. j. dva čovjeka.

Primite drugarski pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

30. VII. 43 Marko, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-25/1463

183

1943, srpanj 30.

Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje kojim ga obavještavaju o dolasku na Kalnik i daju upute za formiranje Turopoljsko-posavskoga NOP odreda i udarnih grupa

Drugarskom

OKRUŽNOM KOMITETU KPH POKUPLJA

Dragi drugovi!

Mi smo konačno stigli na sektor našeg novog prebivališta. Sad se nalazimo na terenu Kalničkog Odreda, odakle ćemo u Zagreb.

Padom razbojnika Musolinija Vi sada imate mogućnost da si zajedno sa našom vojskom i narodom stvorite veliki slobodni teritorij. Nastojte da mobilišete sve što je moguće za našu vojsku. Gledajte da se onaj teren oko Kravarskog i Dubranca potpuno oslobodi i utvrdi narodna vlast.

Pristupite odmah formiranju Turopoljsko-pokupskog Odreda u čiji sastav uzmite i II bataljon Odreda[1] i udarne grupe sa Vašeg terena. No nemojte uzeti sve udarne grupe. One ipak neka još ostanu na izvjesnim terenima, a konačno potrebno je da stvarate nove. Udarne grupe treba da dobiju komandire i komesare, koji će biti odgovorni štabu odreda. Udarne grupe neka se formiraju po desetinama, vodovima i četama, tako da se rasprše po terenu sa specijalnim zadacima, koje ćete vi sa vašim podređenim forumima kontrolisati u partijskom i političkom pogledu i zajednički razrađivati

[1] Riječ je o Drugome bataljonu Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

plan za manje akcije. Četa će imati komandira i komesara, a vod vodnika i desetina desetara. Ove stvari mi smo pretresli sa drugaricom Ankom.[2]

Bit će mi osobito drago ako mi se javite i obavijestite o stanju na Vašem terenu.

Pozdravite sve Žumberčane!

Primite drugarski pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

30. VII. 43

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/1097

184

1943, srpanj 30.

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Moslavačkoga NOP odreda da formira Udarni bataljon

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
30. VII. 1943
A/br. 553/43

ŠTABU MOSLAVAČKOG N. O. PARTIZANSKOG ODREDA

Oružje koje se predviđalo da ćete dobiti od Kalničkog odreda ne postoji. Morate nastojati da akcijama dobijete oružje i da na taj način naoružate vaše borce. Ako imate veliki broj nenaoružanih boraca, one iz Zagreba šaljite za XIII Proletersku brigadu, a borce iz okolice Sv. Ivana Zabno šaljite Kalničkom odredu. Nastojte što prije formirati i III bataljon. Od ta tri bataljona koje ćete imati stvorite jedan čisto udarni bataljon,[1] kojega naoružajte barem sa 8-10

[2] Anka Berus

[1] Drugi bataljon Moslavačkoga NOP odreda dobio je naziv Udarni 10. rujna 1943. god. Vidi AVI I, Fond NOB, kut. 1472 A, f. 9, dok. br. 26.

puškomitraljeza, koji će imati zadatak da krstari i da vrši akcije na cijelom sektoru vašega odreda. Taj bataljon treba da ima najbolji komandni kadar, koji obećava i daljnji razvitak. Načelnik našega štaba[2] uskoro će doći do vašeg odreda, pa će vam i on u tome pomoći.

Na prolazu kroz selo Ivančani, odakle smo vam poslali pismo za akciju na Dubravu,[3] naišli smo na jednu jaču udarnu grupu,[4] na dobro raspoloženje naroda za našu borbu, što omogućava mobilizaciju novih boraca. Morate nastojati da tu udarnu grupu pojačate, da je popunite sa domaćim borcima koji se nalaze u vašem odredu i da stvorite jednu terensku četu koja treba da se vremenom razvije u bataljon.[5] Uslova za to ima i ako pravilno postavite stvari možete imati bataljon kroz dva mjeseca. Tu četu treba da pojačate barem sa jednim puškomitraljezom. Četa potpada pod komandu vašeg odreda i treba da vam šalje sve izvještaje i da bude stalno s vama u vezi. Saopćite obavještajnom oficiru našega štaba drugu Dani,[6] da po svršenom poslu u vašem odredu krene odmah na put i da se javi u naš štab. Po svaku cijenu uspostavite brzu i sigurnu vezu sa našim štabom. Izvještavajte nas o svakoj promjeni na vašem terenu i o razvitku vašeg odreda. Na vaš sektor trebala bi doći jedna jača jedinica, a možda je već i stigla.[7] U tom slučaju formirajte zajednički operativni štab u koji treba da uđe barem jedan član vašeg štaba. Akcije koje trebate u tom slučaju izvršiti jesu slijedeće: likvidacija Čazme i Ivanjske i Hercegovca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[8]

V. d. komandanta:
Vlado Matetić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 1, dok. br. 19.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 92, str. 314-315.

[2] Rade Bulat
[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 61. i 95.
[4] Riječ je o grupi formiranoj u selu Ivanska. Vidi: Dok. br. 179.
[5] Grupa »Ivančani« prerasla je u četu i kao takva ušla u sastav Bjelovarskoga NOP odreda, 13. rujna 1943. god. Vidi: AVII, Fond NOB, kut. 106, f. 2, dok. br. 16.
[6] Dane Livada
[7] Riječ je o Omladinskoj NO brigadi »Jože Vlahović«. Ona je, naredbom Štaba Drugoga korpusa NOV i PO Hrvatske od 2. kolovoza, stavljena na raspolaganje Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske. I poslije donošenja ove odluke brigada je ostala u Slavoniji, u sastavu Dvanaeste divizije. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske upućena je u listopadu 1943. god. na Žumberak. Vidi. AVII, Fond NOB, kut. 881, f. 2, dok. br. 12 i f. 6, dok. br. 1.
[8] Marko Belinić

185

1943, srpanj 30.

Izvještaj operativnoga oficira Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o predaji garnizona u Jalkovcu, napadu na Lepoglavu i drugim akcijama

OPER. OF. K. P. 0.
HRVATSKE
30. VII. 1943 31/VII Op. br. 554'

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Rad i stanje u našem Odredu u vremenu od 26-VI do 30-VII jeste slijedeći:

Zbog čestih pokreta koji su vršeni u to vreme, naš Odred nije baš mnogo radio na vojničkoj izobrazbi. Radilo seje uglavnom ono što je najosnovnije i najpotrebnije za borca koji ne raspolaže nikakovim vojnim znanjem. Zbog stalnog priliva novog ljudstva, iz vojnog gradiva nije se išlo napred nego se je već jednom pređeno gradivo stalno ponavljalo.

Ratna služba: Marševanje, osiguranje za vreme marša, predhodnica, zaštitnica, pobočnica. Marševska disciplina, izviđanje mosta, tesnaca, ćuvika i šume. Detaljno o patrolama predhodnicama.

Borbena obuka: Korištenje zaklona od zrna i od oka, prilaženje pod neprijateljskom vatrom a pod zaštitom svoje sopstvene vatre (prebacivanje), odstupanje pod istim uslovima, priprema za juriš i sam juriš, razvijanje u strelce, postupak pri pojavi neprijateljske avijacije.

Naoružanje: Opis puške i automatskog oružja, punjenje i pražnjenje puške.

Obuka u nišanjenju: Nišanjenje iz svih stavova, ocena odstojanja.

Egzercir: Postrojavanje, pozdravljanje, prilaženje, oslovljavanje i raportiranje. Stav »o desno rame i k nozi«, stav »gotovs«.

Borbenost i moral kod boraca bili su na visini, sem mlađih i novopridošlih boraca, koji se još nisu sa borbom dovoljno saživjeli.

Disciplina u Odredu bila je zadovoljavajuća. Nedisciplinski istupi mogli su se primetiti samo između nižeg komandnog kadra i boraca.

[1] Datum i broj pod kojim je dokumenat zaveden u Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

26-VI krenuo je naš Odred sa tri bataljona u pravcu mesta Visokog i s namerom da zaposedne željezničku prugu i cestu Varaždin--Zagreb. Istoga dana doprli smo sa našim snagama do mjesta Gornja Rijeka, Sudovec, Kostanjevec.

27. VI naš jedan bataljon zaseo je prugu Varaždin-Zagreb kod mjesta Japače Polje a jedan bataljon zasjeo je cestu Varaždin-Zagreb u Donjoj Paki. Bataljon koji se nalazio na pruzi imao je zadatak da uništi voz koji nailazi od Zagreba, zbog čega su bile postavljene mine. Zbog nesposobnosti minera, što se pokazalo u samoj akciji, pri nailasku vlaka neke su mine eksplodirale ali bez ikakovog učinka, dok neke opšte nisu upaljene. Vlak je prošao slobodno i bio je samo mitraljiran.

Zaseda u Paki također nije imala uspjeha, bila je primećena, uzrok što je stigla na određeno mjesto po danu.

Oba bataljona vratila su se u bazu Visoko. Zaseda koja je bila u Paki bila je napadnuta sa visa preko ceste od strane ustaške bande, gubitaka nije bilo.

28. VI u 16 časova izvršen je pokret za mesto Ljubešćicu s namerom da se izvrši blokada Varaždinskih Toplica i fingirani napad na isto mesto, kako bi se neprijatelj izazvao da krene u pomoć. Ceste su zaposednute, fingirani napad je izvršen ali neprijatelj u pomoć nije krenuo. Na cesti Varaždin-Varaždinske Toplice uhvaćen je jedan autobus, gde su zarobljeni jedan satnik i jedan pitomac zastavničke škole, dok jedan domobran koji je pokušao da pobegne ubijen je.

29. VI izvršen je pokret za mesto Sudovec, Gornja Rijeka. U blizini mesta Sudovca naša Udarna četa koja je kretala za Gornju Rijeku naišla je na dva neprijateljska kamiona koji su bili prazni, jedino je bila straža od dva domobrana od kojih smo saznali da su se ostali, njih oko 40 radi kiše smestili u obližnje kuće, naoružanje jedan puškomitraljez. Četa je dobila odmah naređenje za napad sa leve strane, dok sa desne strane trebala je preseći odstupnicu jedna četa I Bataljona, koja je stigla dosta kasno, tako da je priličan broj domobrana pobegao. Posle kraće vatre naši borci zarobili su jedan puškomitraljez i oko 30 domobrana koji su imali karabine.[2] Posle ovoga vratili smo se na sektor Kalnik gde su se jedinice odmarale. Za vreme ovog odmora vršene su pripreme za evakuaciju diviziona Jalkovec.[3] Istovremeno dobivamo obavest o dolasku XII Divizije na

[2] Vidi: Dok. br. 90.

[3] U Jalkovcu se nalazio domobranski topnički sklop (divizion), čija je predaja našim jedinicama bila ranije pripremljena. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 117. i 122.

naš sektor.[4] Njen dolazak pada oko 5. i 6. VII. 1943. Operativni štab[5] preuzima izradu plana o evakuaciji diviziona Jalkovec. Naš Odred dobija zadatak: evakuacija diviziona, u čemu dobija i malu pomoć i od strane Divizije (pribavljanje kola).

6. VII krenuli smo na zadatak. Pri prelazu ceste Novi Marof-Varaždinske Toplice kod mesta Ljubešćice dana 7. VII došli smo u sukob sa neprijateljskim bornim kolima, koja su patrolirala tom cestom. U toj borbi imali smo jednog mrtvog i tri ranjena druga. Gubitci neprijatelja nepoznati. Istoga dana u 17 časova produžili smo put za mesto Jalkovec. U divizion stigli smo u 24 časa. Isti se je odmah predao. Izvučene su dve haubice, 150 domobrana, 226 karabina, 45.000 metaka (puščanih), 39 komada granata i velika količina vojničke spreme. Ova akcija izvršena je po planu, ali nije uspela u potpunosti, pošto kola koja je osiguravala Divizija stigla su prekasno, tj. kada su slagališta sa municijom i spremom bila upaljena. Osiguranje za vreme vršenja akcije i transportovanja plena davala je XII Divizija.

9. VII naš Odred sa plenom nalazio se u mestu Margečan, Seljanec. Istoga dana imali smo u više navrata napad iz vazduha. Tom prilikom jedan drug je poginuo i četiri ranjena, također ubijeno je 9 konja i jedan mali deo vojničke spreme uništen. Avijacija je primetila transport zbog toga što nije bio savesno kamufliran.

9. VII krenuli smo sa transportom za Ivanečku Željeznicu, Prigorec, uništivši prije toga jednu haubicu jer je izvlačenje iste zbog loših puteva, koji su se pogoršali padom kiše, bilo vrlo teško, skoro nemoguće. Istoga dana u 18 i 30 časova prodrle su u naše baze 4 tankete. Otvorili smo vatru na njih, posle čega su one povećale brzinu i pobegle za Ivanec.

10. VII naš Odred prema naređenju Operativnog štaba zauzeo je baze: Osečka, Radovan, Gaćice. Toga dana nismo imali nikakovog sukoba sa neprijateljem. Istoga dana u 23 časa prema naređenju Operativnog štaba izvršen je pokret za zauzimanje novih baza i to: Druškovec i Dubravec.

11. VII izvršen je pokret u 20 časova za mesto Jerovec, dok se naš jedan bataljon spustio prema Ivancu i prema naređenju Operativnog štaba izvršio blokadu zapadnog dela Ivanca kako bi XII Divizija mogla slobodno operisati radi likvidacije neprijateljskog uporišta Lepoglave.[6] Lepoglava u toku noći nije likvidirana, naše snage

[4] Dolazak Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske na Kalnik uslijedio je po naređenju **Glavnoga** štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 99.

[5] Riječ je o Operativnome štabu koji je formiran radi rukovođenja operacijama Dvanaeste divizije i Kalničkoga NOP odreda.

[6] O likvidaciji ovoga uporišta i oslobođenju političkih zatvorenika iz lepoglavske kaznionice vidi: Dok. br. 185. i 200.

zbog daljnjeg nastavljanja borbe oko Lepoglave morale su i dalje ostati na svojim položajima izvršivši blokadu istočnog i zapadnog dela mesta Ivanec, što je bilo već 12. VII.

12. VII u 11 časova naišla je jedna ustaška kolona od Ivanca u jačini 250-300 bandita,[7] koja je išla u pomoć lepoglavskoj bandi. Posle kraće borbe banda se u paničnom begu vratila za mesto Ivanec. Mi gubitaka nismo imali. Gubitci neprijatelja su nam nepoznati.

Za vreme vršenja akcije na Lepoglavu, naša Udarna četa vršila je akciju na državno dobro Čeret, gdje je zaplenila veći broj stoke i živežnih namirnica, s kojim je krenula u novoodređenu bazu Klenovnik.

13. VII u 2 sata izvršili smo pokret sa svojim snagama za mesto Plemenšćina, Vukovoj, Klenovnik. U ovim bazama bio je u toku dana napadnut naš II Bataljon koji se nalazio u Plemenšćini. U kratkoj borbi naš II Bataljon razbio je bandu nanevši joj krvave gubitke, posle čega se je povukao na položaje iznad mesta Vukovoj i uhvatio vezu sa našim IV Bataljonom. Istovremeno bila je napadnuta i iznenađena jedna naša četa koja se nalazila u Solini. Ista četa zbog svoje nedovoljne opreznosti i budnosti bila je odjednom opkoljena i razbijena. Tom prilikom imali smo tri poginula, dok su ostali nestali.[8]

13. VII u 23 časa izvršen je pokret do u blizini mesta Žarovnice, gde je bilo zborno mesto za nas i snage XII Divizije, odakle smo trebali krenuti prema Margečanu, ali pošto se jedinice XII Divizije nisu sakupile na vreme, to smo krenuli u pravcu Trakošćana. Došavši do mesta Prebukovje snage XII Divizije krenule su napred prema Trakošćanu, dok snage našeg Odreda ostale u zaštitnici držeći položaj iznad mesta Prebukovje. Borba se je vodila od našeg dolaska pa sve do naveče sa bandom koja se je nalazila oko Trakošćana. Od naših snaga u borbi učestvovala je samo Udarna četa. Gubitaka nismo imali. Ovo se je dešavalo 14. VII.

14. VII u 21 čas izvršen je pokret i prema naređenju Operativnog štaba snage našeg Odreda zauzele su položaj oko Šaša, Jesenskog Cerja. IV Bataljon koji se nalazio u Šasi imao je oko 7 sati sukob sa tri neprijateljske tankete. Otvorivši mitraljesku vatru na tankete, iste su se odmah vratile, gubitaka nije bilo, ovo se je desilo 15. VII. Istovremeno naš II Bataljon vodio je borbu sa jednom ustaškom kolonom koja je naišla od Krapine. U kratkoj borbi neprijatelj je suzbijen. Zarobljen je jedan puškomitraljez i 4 karabina, 5 bandita je uništeno. Sopstveni gubitci: dva lakše ranjena.

[7] Vidi: Dok. br. 129.

[8] Prema izvještaju Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske nestalo je 10 boraca. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 96.

15. VII izvršen je pokret za Veternički Golubovec. Tu je bataljonima dat mali odmor.

16. VII u 5.30 časova izvršen je pokret za zauzimanje novih položaja iznad Loborskog Golubovca. Tu smo ostali preko celog dana a u 20 i 30 časova izvršen je pokret prema naređenju Operativnog štaba za mesto Mače, Zlatar, ali kako se je u Maču naselio neprijatelj, to su naše snage zauzele položaj u Erveniku, što je bilo predviđeno u ovom slučaju po planu Operativnog štaba. U isto vreme jedna naša desetina otišla je na rušenje pruge između Sutinskih Toplica i Bedekovčine.

17. VII u 9 sati, tj. samo što smo stigli u mesto Ervenik, dobili smo naređenje od Operativnog štaba da naše snage zauzmu položaj Belec, Repno i Martinšćina. Pokret smo izvršili odmah i u novoodređene baze stigli smo oko 13 sati. Tu smo ostali do tri sata. Za vreme dok smo bili na tim položajima, neprijatelj nas je napao ali smo ga mi tom prilikom odbili. Ovaj puta nestala su nam dva dru-

ga<

18. VII izvršen je pokret za mesto Zajezdu, Toplišicu i Gotalovec. Tu smo ostali preko celog dana. Sukoba s neprijateljem nismo imali.

U 20 sati izvršen je pokret za mesto Radešić, Visoko, gde su naše snage zauzele položaj. Osiguranje je izvršeno, antitenkovske barikade su postavljene.

19. VII u 12 sati neprijatelj koji je došao od strane Huma napao je naš IV Bataljon koji se nalazio u Radešiću. Isti se je bataljon po dobitku vatre povukao na visove iznad mesta Radešić ostavivši svoj jedan vod u selu radi kontrole same ceste, čije je otstupanje i izvlačenje, kada je neprijatelj izvršio napad, bilo vrlo kritično, a naročito kada su se ostale jedinice povukle sa visova ne štiteći svojom vatrom povlačenje toga voda, iako su položaje i dalje mogle držati.

Zaseda koja se nalazila na cesti koja vodi prema Bisagu također je bila razbijena. Sve su se jedinice posle ove borbe povukle na položaj iznad Sudovca gde su se ujedno i sakupljale. Ovom prilikom imali smo 6 mrtvih.

Gubitci neprijatelja: oko 30-40 što mrtvih, što ranjenih.

Istoga dana u 20 časova jedinice našeg Odreda krenule su za Kalnik. U Kalniku smo prespavali do ujutro, a tada smo produžili za mesto Osijek gde je ostala naša Udarna četa i I Bataljon. II i IV Bataljon produžili su dalje za mesto Apatovac, gde su zauzeli položaj.

20. VII u 13 i 30 časova, banda[9] je izvršila napad na naše jedinice, koje je pošto su bile neoprezne i što je veći broj stražara spavao,

[9] O ovim neprijateljskim snagama vidi: Dok. br. 167.

jednim svojim snažnim prodorom, i naletom razbila, poklavši stražare koje je zatekla na spavanju. Neprijatelj je zadržan tek kod crkve, gde mu je, pošto se je sredio, II Bataljon pružio otpor. Borba je trajala sve do 19 časova, kada smo uspeli, pritiskujući neprijatelja na njegovo levo krilo i na čelo, razbiti njegove snage, tako da je u paničnom begu napustio svoje položaje. Tom prilikom zarobili smo nešto konja i povratili nazad radiostanicu, koju je neprijatelj u svom iznenadnom napadu na Operativni štab uspeo zarobiti.

U ovim borbama kod Osijeka i Apatovca izgubili smo jedan teški mitraljez i dva p. mitraljeza. Gubici u ljudstvu: 16 mrtvih i 13 ranjenih.

Gubitci neprijatelja su nam nepoznati.

21. VII ostali smo u Apatovcu sakupivši sve svoje snage. Neprijatelj nas nije napadao, jedino što je avijacija vršila bombardovanje. Gubitaka nismo imali toga dana.

22. VII ostali smo također u Apatovcu, sređujući stanje u jedinicama. Ni ovog dana nije nas nitko napao. Banda se je uselila u Poganac i prema izveštajima koje smo dobili bilo ih je oko jedna satnija, premda ovaj izvještaj bio je pogrešan, jer je bande bilo 5 satnija, što se je utvrdilo docnije. Rešili smo da izvršimo napad, koji zaključak je pao već navečer pred sam napad.

Izvršenje napada dobio je naš III Bataljon, dok osiguranja i zasede davao je II i IV Bataljon.

Napad je uspeo delimično, zarobili smo dva teška mitraljeza, 1 p. mitraljez, 13 domobrana, 6 konja, 8 samara, 16 sandučića sa redenicima za teški mitraljez, jedan sanduk svetlećih puščanih metaka i jedan sanduk probojnih. Nešto vojničke spreme također je bilo. U ovom napadu imali smo 4 mrtva, 3 ranjena i 2 zarobljena. Gubitci neprijatelja nepoznati.

Zbog netačnih podataka, i zbog toga što je akcija pripremljena na brzinu, ista nije uspela u potpunosti.

23. VII ostali smo na istim položajima u Apatovcu, sređujući jedinice i plen. Izvršili smo reorganizaciju Odreda, fuzionirajući IV Bataljon. Istoga dana poginuo nam je komandant III Bataljona drug Severović,[10] prilikom napada iz vazduha na Ivanec. Za komandanta III Bataljona postavljen je drug Bartovščak,[11] dosadanji komandant II Bataljona, a njegov bataljon preuzeo je njegov zamenik drug Kobal Vlado.

U 20 časova izvršili smo pokret sa dva bataljona, I i II dok je Treći bataljon ostao na sektoru Kalnik. Pokret je izvršen u pravcu Moslavine radi formiranja brigade.[12]

[10] Nikola Severović
[11] Andrija Bartovščak
[12] Vidi: Dok. br. 170.

24. VII u svom kretanju prema Moslavini doprli smo do mesta Ladislav, gde smo doznali u toku dana da je na sektor Kalnika prešao Štab naše II Op. zone. Uhvatili smo vezu sa njima i vratili se navečer oko 20 časova nazad na sektor Kalnika.[13]

25. VII bili smo po prelazu pruge na mestu Botinovac — M. Poganac. Neprijatelj nas toga dana nije napao. Vreme smo iskoristili za vojnu izobrazbu naših boraca.

Istoga dana dobili smo naređenje od naše II Op. zone da rokiramo naše snage za Ribnjak i V. Poganac, što smo i učinili.

Od 26. VII pa do 31. VII, snage našeg Odreda nalaze se na istim položajima, odmarajući se i učvršćujući kako politički tako i vojnički.

Što je došlo do ovolikih gubitaka i izbacivanja iz stroja velikog broja naših boraca uzrok bi mogao biti nesavesno vršenje svoje dužnosti od strane rukovodilaca, nedovoljna kontrola nad nižim komandnim kadrom.

Zatim marševi i zajedničke borbe našeg Odreda sa jednom većom operativnom jedinicom kroz Zagorje, gde naši borci nisu bili naviknuti na ovako duge i česte marševe, slaba ishrana u Zagorju, preko dana borba a preko noći uvek pokret. Naši borci došli su do uverenja da bande sa kojom vodimo borbu imade jako mnogo i da zbog toga stalno pred njom bežimo vršeći duge marševe. Združene borbe i marševi sa jednom većom operativnom jedinicom zahtevali su od našeg Odreda (komandnog kadra) potpuno poznavanje svih uslova koji su potrebni za pravilno vođenje borbe i pravilno odvijanje rada u sastavu jedne velike jedinice kao što je divizija. Na održavanje veze sa susednim jedinicama i višim štabovima mi nismo obratili dovoljno pažnje, a nismo imali niti sredstava sa kojima bi mogli sigurno vezu održavati, kuriri koji nisu bili dovoljno obučeni u svojoj dužnosti. Naše komandno osoblje, nenaviknuto na ovakav način vođenja borbe i ne raspolažući sa dovoljno znanja za brzo i pravilno rešavanje zadataka, nije moglo udovoljavati naređenjima izdatim od strane Oper, štaba. Stvorilo se je uopšte jedno mutno stanje, gde su se slabo snalazili kako borci tako i rukovodioci, a što je proizvelo ovolike gubitke u našem odredu.

Naše perspektive jesu srediti i učvrstiti jedinice, pa primivši zadatke od Štaba II Op. zone, pristupiti njihovom izvršenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Oper, oficir:
Miloš Manojlović, v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 11.
Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 94, str. 319-326.

[13] Isto.

186

1943, srpanj 31.

Izvještaj Štaba Unske operativne grupe Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na vlak na pruzi Caprag-Sunja

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNOOSLOBODILAČKE
VOJSKE I P. O.
HRVATSKE
Br.
Dne 31. VII. 1943 god.

Operativni izvještaj (o napadu)
na voz — dostavlja

1.) Noću 28/29. VII. t. g. dijelovi snaga naše Grupe izvršili su raspored za sačekivanje i napad na vlak na pruzi Caprag-Sunja. Vlak je naišao iz Sunje na našu zasjedu kod šume Piskornjač, ali kako minerska grupa nije dobro postavila mine na prugu, poslije prolaska vlaka povukli su se u svoje određene baze. Raspored naših jedinica za ovu akciju vidi se iz priložene zapovijesti Op. br. 71/1943 g.[1]

Ponovni napad na istome mjestu, i u svemu prema navedenoj zapovijesti: snage naše Grupe izvršile su napad noću 29/30. VII t. g. na vlak. Na našu zasjedu vlak je naišao u 22.15 sati, mina koja je postavljena na prugu eksplodirala je, pruga je bila prekinuta i vlak se je zglajzao. Poslije ovoga naši borci otvorili su plotun i jurišali na vlak. Vlak je bio teretni sa 46 vagona, a u njemu nije bilo uopšte nikakove posade sem nekoliko željezničkog osoblja. Prevožena je uglavnom pšenica i razne trgovačke stvari i t. d.

Pruga do Sunje kao i do Capraga bila je prekinuta, te pomoć koja je pošla u blindiranom vlaku nije stigla na lice mjesta. Ovaj blindirani vlak pošao je iz Sunje odmah poslije napada na teretni vlak. Nakon što je naišao na prekid pruge stao je i otvorio vatru u pravcu naših zasjeda. Posada toga vlaka u više mahova htjela je izaći i krenuti prema napadnutom vlaku, ali su uvijek bili odbijeni od naše zasjede.

Sve stvari koje su se nalazile u vlaku evakuisane su. Vlak sa lokomotivom i 46 vagona uništen je u potpunosti paljenjem. Vatra je bila velika i vidjela se daleko.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 76.

Naše jedinice poslije evakuacije plijena i uništenja vlaka povukle su se u svoje polazne baze.

2.) U ovoj akciji zaplijenjene su slijedeće stvari: esenca 135 litara, mašinskog ulja 3 litre, madraca 6 komada, bicikla 2 komada bez guma, rakije 517 litara, kuhinjske peći neispravne 2 komada, sapuna 1222 komada, kalodonta u prašku 90 komada, cikorije 190 kila, kišobrana ženskih malih 256 komada, dinamo-motor jedan komad, buradi benzinske prazne 18 komada, buradi drvenih 1 komad, remena prtenih za teški motor jedan komad, guma za automobile starih 2 komada, dasaka jelovih 32 komada, šarenica za tepihe dvije trube, pšenice 116 mtc, zobi 605 kgr., graha 85 kgr, orahova ulja za kosu 95 flašica, ključeva željezničarskih velikih 10 komada, i jedan lampaš (fenjer). Bilo je u plijenu još nekih sitnih stvari koje se ne unose u ovaj izvještaj.

Zarobljena su dva željezničara bez oružja.

Gubitaka na nijednoj strani nije bilo.

Akcija je izvedene po planu. Grešaka nije bilo. Snalaženje starješina, boraca i jedinica bilo je dobro. Veze sa jedinicama bile su dobre.

U ovoj akciji utrošeno je 500 metaka za sve vrste naoružanja.

Napomena: Evakuacija plijena bila je spora. Civili pomiješali su se sa partizanima, te su dosta stvari odnijeli za sebe.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Ranko Mitić,** v. r.

Komandant: **Pet.[2] Kleut,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut 1616, f. 1, dok. br. 6.

Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 97, str. 333-335.

187

1943, srpanj 31.

Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Grgi Jankesu, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, o načinu organiziranja udarnih grupa

Dragi druže Grga[1]!

Sa drugom Zvonkom[2] smo uredili stvari tako, da smo mu odobrili uzeti ljude koji su iz Vašeg terena u Kalničkom Odredu. Što se

[2] Petar Kleut

[1] Grga Jankes
[2] Franjo Zajšek

tiče oružja, tj. mitraljeza te nismo mogli dati, jer ih Odred sam treba. Oružje koje je bilo zaplijenjeno u borbama oko Varaždina i Lepoglavi[3] u većini je odnijela XII divizija. Ona je također veći dio ljudi koji su bili oslobođeni u Lepoglavi isto uzela sa sobom. Naše jedinice su tako ostale prikraćene.

Vaše udarne grupe dobit će komandni kadar, koji će postaviti saglasno s vama Moslavački Odred i potpadaju pod njegovu komandu u vojničkom pogledu. Razumljivo je da će one biti pod Vašim rukovodstvom u Partijsko-političkom pogledu. Nastoj te svakako da se te grupe što više povećavaju, kako bi mogli u najskorije vrijeme pristupiti formiranju odreda na Vašem terenu. Mi upravo radi toga i šaljemo tamo izvjesne ljude da se malo uvježbaju i upoznaju teren, da budu u stanju primiti rukovodstvo sa odredom.

Drug Rade[4] nam je pričao da si mu ti rekao, da si dobio u zadatak da formiraš vojne jedinice, koje će biti pod komandom O. K. Ako je u istinu tako, onda je to nešto posve suprotno onome što smo razgovarali sa drugaricom Ankom[5]. Takav bi stav šta više bio potpuno nepravilan. Važno je da vi izvršite mobilizaciju, a što se tiče formiranja vojnih jedinica i pod čiju će komandu potpasti, to je danas posve jasno. Dvije vrsti vojske mi ne osnivamo. Mi ćemo sa svoje strane nastojati, da budemo stalno u vezi s Vama i nećemo ništa činiti što bi moglo kočiti normalni razvitak narodnog ustanka i pomoći ćemo koliko će to god biti moguće da se i u Vašem okrugu što prije formira naš Odred.

Ljude koje Vam šaljemo za vojne jedinice nesmijete raspoređivati na politički rad, nego oni treba da ostaju u borbenim jedinicama, da se upoznaju sa terenom, osposobe za rukovođenje sa odredom.

Primi drugarski pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu[6]!

31. VII. 43

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/1098

[3] Vidi: Dok. br. 185. i 200.
[4] Rade Bulat
[5] Anka Berns
[6] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme komandant Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Vlado Matetić, a politkomesar Marko Belinić.

188

1943, (srpanj)'

Izvještaj Franje Črnile Okružnome komitetu KPH Pokuplje o provođenju mobilizacije, kadrovskim promjenama te o neprijateljskom teroru na području Klinča Selo-Goli Vrh-Desinec

Teren Jaska

Drugarskom
O. K. POKUPLJE K. P. H.

Dragi drugovi!!!

Šaljemo vam kratak izvještaj o situaciji kod nas.

Mobilizacija kod nas se nešto povećala i sami izgledi su da će se moći u skoro vrijeme mobilizirati još više, prvenstveno omladinu i to sa opštine Klinča-Selo, dok su slabi izgledi da se mobilizira po drugim Opštinama našeg Kotara. Mi smo formirali jednu četu od samih Okićaca, brojno stanje do danas je sa komandnim kadrom 49 vojnika, ali će se uskoro povećati.

Prema direktivama od našeg višeg foruma, da mi trebamo da u vojsci osiguramo partijsko rukovodstvo mi smo dali u vojsku sa našeg terena 2 druga partijca. Druga Miška Valečića, za komesara čete a i druga Bobija[2] za sekretara to jest za zamjenika komesara čete. Mi smo došli na našem partijskom sastanku do zaključka da će tako biti najbolje, i da će svaki drug odgovarati za ovu dužnost najbolje. Po pitanju druga Bobija vi razgovarajte sa drugovima iz O. K. Skoja, pošto je drug Bobi član K. K. Skoja, prema tome mi ne možemo da s njime odlučivamo bez znanja drugova iz O. K. Skoja. Vi nas izvestite o drugovima šta vi mislite o njima i je li smo dobro zadužili drugove u koliko ih vi poznajete.

Pošto nam sada manjkaju 2 druga sa terena i to partijaca, i onako smo ih malo imali, sam rad će da malo zaostaje na terenu. Bacili smo 4 nova druga na teren. 2 će raditi po liniji narodno oslobodilačkih odbora i 2 skojevca, u opšitini Klinča-Selo, koji će raditi po Skoju.

[1] Kronološka oznaka preuzeta iz fonda OK KPH Pokuplje, ali iz teksta je vidljivo da je dokument krivo datiran, događaji koji su u dokumentu opisani desili su se u listopadu 1943. godine.

[2] Vinko Rak

Druga Burića[3] smo također zaposlili da radi po Odborima, a sada smo poslali na kurs. Druga radnika Svetlečić Ivana smo dali za komandira relejne stanice Okić pošto je drug poverljiv i disciplinovan, a za politički rad je dosta nepokretan. Nema nikakove živahnosti u njemu. Prema tome i ne može da izvršava dužnost koja mu je data, dok za komandira relejne stanice će biti dobar.

Drugovi koji su sada primljeni da rade na terenu su Ivo Horvatić selo Stankovo, student medicine, član seoskog Narodnog O. 0. Puštaj Ignac, kovač, selo Repišće, član K. N. O. O. Jaska. Ova dva druga će raditi po N. O. O. Josip Kelečić iz sela Beter, Skojevac i Vučković Franjo selo Kozlikovo, skojevac, će raditi po Skoju. Ova dva druga koja će raditi po N. O. O. će se skoro moći primiti za kandidate Komunističke partije, samo dok ih malo provjerimo na terenu.

Matasića[4] smo mijenjali sa veze pošto nije bio disciplinovan, nije se pokoravao direktivama koje smo mu davali, nije dovoljno vodio računa o vezi i zanemarivao je rad, što je kočilo bolje i solidnije veze. Osim toga snosi krivnju za gubitak 30 vreća, koje su nam poslane iz O. N. O. O. Pokuplje, pošto smo ih hitno tražili i kako bi imali vreća da šaljemo hrane za Zumberak. Vreće su stigle do sela Repišća i tamo su metnute na zemlju kao i drugi sav materijal, koji je dalje otpremljen, dok su vreće zaboravljene na prvi momenat, kad su drugovi već otišli od njih nekoliko stotina metara. Najednom se sjete da su zaboravili vreće, koje su trebali ponijeti. Počelo je natezanje tko će ići po njih jer su bila trojica Matasić, Ivo Svetlečić i kurir O. K. K. P. H. Vinko.[5] Drugovi su svi nosili teret, nato će Matasić da tjera druga Ivana po vreće, dok sam nije htio ići već je rekao, da sada on po njih ne ide, nego u jutro kada se prespava. Vreće su bile na prolaznom mjestu i neko ih je odnio, a da se do danas nije pronašao, tako smo ostali bez vreća zaslugom Matasića, koji se trebao najprije prespavati da bi mogao ići po vreće. Mi smo ga kaznili sa time da ga smjenimo i postavili mu određeno vrijeme da nabavi vreće bilo od kuda samo nesmije da ukrade ili oduzme silom kome seljaku. U koliko ih ne bude nabavio mi ćemo ga uhapsiti i poslati k vama da vi s njime postupite kako znate. U koliko ih nabavi mislimo ga poslati u vojsku i to u Žumberačko-Pokupski Odred.

Drugarski pozdrav

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu

Petar,[6] v. r.

[3] Ivan Burić
[4] Ivan Matasić
[5] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[6] Franjo Crnila

Dragi drugovi! Kako smo vas izvestili da je na naš teren došla neprijateljska vojska, koja se ukopala oko glavne ceste u selu Klinča-selu, Goli vrh i Desinec. Petnaestog ovog mjeseca naše jedinice su napucale na neprijatelja u Desincima i ubile dva Nijemca, jednog ranili. Tom prilikom Nijemci su zapalili dva stana u kojem je bilo sijeno, blago i podrum sa novim vinom i u borbi je poginulo šest komada životinja, dva komada konja, jedno ždrijebe i tri komada goveda. Dvije porodice su ostale bez stanova, žita, vina, sijena i blaga.

Šesnaestog u noći su naše jedinice drugog bataljona Žumberačkog Odreda napale Nijemce u Golom Vrhu i zarobile dobar plijen i nekoliko desetaka neprijateljskih vojnika, a najviše braće Rusa? koji nisu ni otvarali vatre na naše borce već su se razbježali koje kuda i čekali dok dođu naši borci da ih spasu iz njemačkog ropstva. Kad su se naše snage povukle sa plijenom, poslije su došli njemački oficiri koji su se sakrili negdje u blizini, vidjevši da su se naši povukli skočili su brzo u selo i na bijegu zapalili 4 stana u kojima je bilo sijeno. Tako su opet 4 gospodara ostala bez sijena. Narod ovakovo postupanje neprijatelje osuđuje i sve više uviđa da mora da se diže na oružje, ako hoće da spasi svoj dom i svoje žito.

U selu Berečkom opština Desinec su banditi ukrali jednom seljaku jednu svinju, što je seljak hranio za sebe kako nebi cijelu zimu bio bez masti i mesa, ali će i dalje jesti bez masti pošto je njegovu svinju pojeo okupator, kao i hiljade drugih u našoj zemlji.

Drugovi u detalje ćemo vas naknadno izvjestiti kad pokupimo još tačnije podatke o djelima neprijatelja, kao i mišljenje naroda. Jedino ima još tako nesavjesnih ljudi, koji ne shvaćaju rad neprijatelja, njegovo uništavanje, nego još kažu da nisu partizani napadali ne bi neprijatelj palio kuće i sela. Takovih je malo i to su većinom neprijatelji naše borbe ili takovi koji su još potpuno nesvjesni.

Kad pokupimo tačne podatke izdaćemo letak, kojeg ćemo vam poslati na uvid da ga ispravite, u koliko neće biti dobar, umnožite, pošto mi nemamo sredstava da ga umnožimo u više primjeraka.

Vaš dopis o agit-prop smo primili, a obračun ćemo Vam poslati što prije, za napred.

Jednu relejnu stanicu smo uspostavili, koja se sada nalazi oko Plješivice, dok ćemo skoro i drugu, Slavetić-Pisarovina.

Drugarski pozdrav

Smrt Fašizmu-Sloboda Narodu! ! !

Petar, v. r.

_____

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/170

189

1943, srpanj

Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin hrvatskom i srpskom narodu na području Kalnika, Bilo-gore i Hrvatskog zagorja o potrebi očuvanja žetve i o vojno-političkoj situaciji

HRVATSKOM I SRPSKOM NARODU NA PODRUČJU
KALNIKA, BILOGORE I HRV. ZAGORJA!

Već dvije godine plamti ovdje, na Kalničkim obroncima, požar oslobodilačke borbe. U te dvije godine krvavi okupator i njegove bijedne ustaške sluge nebrojeno su puta pokušali svojim ofanzivama ugušiti tu borbu i skršiti naš junački Kalnički partizanski odred. No svi ti pokušaji ostali su uzaludni. Umjesto da je uguše, oslobodilačka borba sve se više razgara i zahvaća sve nove i nove krajeve. Poslije svake ofanzive, neprijatelj se sa teškim gubicima povlači u svoje baze — a partizani ostaju!

Videći svoju nemoć, ustaški su nitkovi pribjegli novoj taktici: Zadnjih dana oni su nad Kalnikom, Bilogorom i Hrv. Zagorjem bacali nekakove letke, u kojima govore o tobožnjem uništenju Narodno-Osl. Vojske, partizane pozivaju na predaju nazivajući ih ujedno razbojnicima i palikućama, koji razaraju mirne domove hrvatskih seljaka.

Između 8. i 18. srpnja 1943. ustaški zračni pirati izvršili su zvjersko bombardiranje Margećana, Klenovnika, Žarovnice, Presečnoga i drugih mjesta Hrv. Zagorja. Porušeni domovi i crkve (Vukonoj) najbolje svjedoče, tko razara domove i uništava imovinu hrvatskih seljaka.

23. srpnja 1943. god. planuli su domovi i štale Duge Rijeke (Kalnik) potpaljeni zločinačkom rukom ustaških bandita na očigled seljaka koji su morali mirno gledati, kako im propada sva njihova krvavo stečena imovina.

No ustaški se lupeži nisu time zadovoljili već su se dali u pljačku. Otimali su rubeninu (Eva Selaković), kožu, (Mile Crjenica), mast, vino, rakiju, pljačkali su sve do čega su došli, ne pitajući hoće li narod ostati gol, bos i gladan.

Nad popaljenom i opljačkanom Rijekom još je sukljao dim kada je doletio ustaški avion, bacajući letke, u kojima se partizani nazivaju razbojnicima i palikućama. Ovaj zločinački pokušaj obmane i suviše je proziran, a ustaške laži i suviše su očigledne, a da bi ih trebalo opovrgavati.

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

Žetva je u punom jeku. Došlo je vrijeme da ožanješ i pospremiš plodove tvog cjelogodišnjeg mukotrpnog rada. **Ti plodovi moraju služiti isključivo ishrani Tvojoj, Tvoje obitelji, Tvog naroda!**

Krvavi okupator hoće uz pomoć svojih ustaških slugu ugrabiti tvoju žetvu da nahrani svoje divlje horde, koje su našu zemlju pretvorile u pustoš i bacile u neviđenu bijedu. Tvojom žetvom hoće nahraniti svoje razbojničke trupe koje se na istočnom bojištu bore protiv tvoje ruske braće!

Ne poduzmeš li sve da sačuvaš žetvu, oni će u tome i uspjeti. Opljačkana i popaljena Rijeka neka ti bude zadnja opomena!

Da se to spriječi potrebno je da se ko jedan čovjek okupite oko vaših Narodno-Oslobodilačkih odbora i da bezodvlačno pristupite izgradnji podzemnih skrovišta i magazina za sakrivanje vaše žetve.

Svako zrno žita što dopadne poganih ruku ustaških pasa i krvavog okupatora produžava njima život — a nama patnje!

Dani ustaških krvnika i njihovih gospodara odbrojeni su!

Ovih dana u Italiji bura narodnog gnjeva srušila je ko kulu od karata omrznuti fašistički režim krvavog razbojnika Mussolinija. Prvi i najstariji fašistički režim nestao sa lica zemlje, a s njime se srušio i jedan od najjačih bedema fašizma uopće.

Na istoku bratska Crvena Armija zadaje sve nove i teže udarce Hitlerovim hordama, tjerajući iz svoje zemlje prokletog okupatora, dok vrla saveznička avijacija milionima kg bombi zasipava i ruši Hitlerove ratne tvornice.

Razbivši petu, najveću dosadašnju ofanzivu ujedinjenih neprijatelja — ustaša, četnika, njemačkih, talijanskih i bugarskih okupatora, naša junačka Narodno-Oslobodilačka Vojska prešla je u protunapad i uspješno čisti istočnu i centralnu Bosnu od okupatora i ustaša, dok je Lika potpuno oslobođena.

U tim odsudnim danima osnivanje Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) u koje su ušli najugledniji rodoljubi hrvatskog i srpskog naroda, od ogromnog je značaja. Imena Vladimira Nazora, Filipa Lakuša..... pružaju nam jamstvo, da će naši narodi konačno izvojevati ona prava i slobode za kojima su stoljećima težili. Osnivanje ZAVNOH-a razbija ujedno sve špekulantske namjere podlih izdajnika iz vodstva bivše HSS, koji su se izdajom narodnih interesa mislili ponovno dočepati vlasti.

Hrvatski i srpski narode!

Potpuni slom fašizma — te kuge 20. vijeka — na domaku je. Krvavom Paveliću i njegovoj ustaškoj bandi kao i svim narodnim izdajicama otkucavaju posljednji časovi. Od toga ih ne mogu spasiti nikakva obmanjivanja, laži ili novi zločini.

Tvoj odgovor na najnovije ustaške zločine neka bude pojačana borba protiv okupatora i svih njegovih slugu. Zbijte svoje redove oko Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog oslobođenja Hrvatske! Stupajte u redove Narodno-Osl. Vojske i partizanskih Odreda. Ne odazivajte se u Pavelićevu domobransku vojsku.

Sačuvajte žetvu za sebe i svoj narod! Ni zrna žita okupatoru!

Živjelo BORBENO JEDINSTVO HRVATSKOG I SRPSKOG NARODA!

ŽIVJELA SVJETSKA ANTIFAŠISTIČKA FRONTA NA ČELU SA NAŠIM VELIKIM SAVEZNICIMA SOVJETSKOM UNIJOM, ENGLESKOM I AMERIKOM!

ŽIVJELA NAŠA JUNAČKA NARODNO OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI!

ŽIVIO NJEN VRHOVNI KOMANDANT DRUG TITO!

ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA, RUKOVODILAC NARODNO OSLOBODILAČKE BORBE!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Okružni komitet
Komunističke partije Hrvatske
Varaždin

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP-94/4188

190

1943, srpanj

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju partijskih organizacija, NOO, AFŽ, SKOJ-a i USAOH-a na području Komiteta

K. K. VELIKA GORICA
Komunističke partije Hrvatske

Drugarskom
Okružnom komitetu »POKUPLJE«
Komunističke partije Hrvatske.—

Prema spisu od 30. juna 1943. g. predlažu se podaci o organizacijama za kotar:

VELIKU GORICU:

I. općina Orle:

općina imade 14 sela sa 4.507 stanovnika; u 9 sela imademo N. O. O.-e sa ukupno 51-nim odbornikom, koji djeluju na 750 ljudi; u 7 sela imademo A. F. Ž. sa ukupno 41-om odbornicom, koje djeluju na 350 žena; u 4 sela imademo U. S. A. O. H. sa ukupno 35 članova, koji djeluju na svu omladinu u tim selima; u istoj općini imademo 2 grupe skojevaca od ukupno 6 članova; u 4 sela nemamo naših nikakovih organizacija, ali postoji mogućnost, da se formira (N. O. O. — A. F. Ž — i U. S. A. O. H.) u najkrećem vremenu.—

Z A K L J U Č A K :

OPĆINA Orle	nema	part, jedinica	ni članova,			
9 N. O. O.-a	sa	51 odbornikom,	djelovanjem	750	ljudi,	
7 A. F. Ž-a	sa	41 odbornicom,	djelovanjem	350	žena,	
4 U. S. A. O. H.	sa	35 odbornika,				

2 S. K. O.-jevske grupe sa 6 S. K. O.-jevaca.—

Općina Orle imade općinski N. O. O. odbor sa 10 odbornika, od kojih su 2 drugarice.—

II. općina Ćice:

općina imade 19 sela sa 4.907 stanovnika; u 8 sela imademo N. O. O.-e sa ukupno 39 odbornika, koji djeluju na 820 ljudi; u 4 sela

imademo A. F. Ž.-a sa ukupno 21-nom odbornicom, koje djeluju na 85 žena; u jednom selu imademo U. S. A. O. H. sa 5 članova, koji djeluju na svu omladinu u tom selu; u 11 sela nisu postavljene nikakove naše organizacije.—

Postoji mogućnost i u drugim selima formirati naše organizaci-
je--

Z A K L J U Č A K :

OPĆINA Č i ć e nema part, jedinica ni članova,
8 N. O. O.-a sa 39 odbornika, djelovanjem 820 ljudi,
4 A. F. Z. ” 21 odbornicom, ” 85 žena,
1 U. S. A. O. H. ” 5 odbornika

Općina Č i ć e imade općinski N. O. O. sa 6 odbornika.—

III. općina V u k o v i n a:

općina imade 11 sela sa 3.942 stanovnika; u 8 sela ima N. O. O.-e sa ukupno 42 odbornika, koji djeluju na 450 ljudi; u 4 sela imade A. F. Ž. sa ukupno 23 odbornice, koje djeluju na 80 žena; u 4 sela ima U. S. A. O. H. sa 73 članova; u tim selima imade 25 S. K. O.J.-evaca —

Z A K L J U Č A K :

OPČINA V u k o v i n a imade u 2 sela part, jedinice sa 6 članova
8 N. O. O.-a sa 42 odbornika, djelovanjem 450 ljudi,
4 A. F. Ž.-a ” 23 odbornice, ” 80 žena,
4. U.S.A.O.H. ” 73 odbornika, u tim selima imade 25 S. K. O. J.-evaca.—

Općina V u k o v i n a imade općinski N. O. O. sa 7 odbornika. —

IV. općina V e l i k a G o r i c a :

općina imade 14 sela sa 6.564 stanovnika; u 5 sela imade N. O. O.-e sa ukupno 21-nim odbornikom, koji djeluju na 680 ljudi; u jednom selu ima A. F. Z. sa ukupno 6 odbornica, koje djeluju na 35 žena; u 5 sela imade U. S. A. O. H. sa 49 članova. U tim selima imade 7 S.K.O.J.-evaca

Z A K L J U Č A K :

OPČINA V e l i k a G o r i c a nema part, jedinica ni članova.
5 N. O. O.-a sa 21-nim odbornikom, djelova. 680 ljudi,
1 A. F. Ž.-a ” 6 odbornica, ” 35 žena,
5 U.S.A.O.H. ” 49 odbornika, u tim selima imade 7 S.K.O.J.-evaca. —

Općina V e l i k a G o r i c a imade općinski N. O. O. sastavljen od 5 članova.—

V. općina D o b r a n e c :

općina imade 15 sela sa 2.992 stanovnika; u 4 sela ima N. 0. O.-e sa ukupno 15 odbornika, koji djeluju na 180 ljudi; u jednom selu imade A. F. Ž.-a sa 5 odbornica, koje djeluju na 25 žena; u 2 selu ima U. S. A. O. H. sa 18 članova. U tim selima imade i 4 S. K. O. J.-evaca.—

Z A K L J U Č A K :

OPĆINA D o b r a n e c nema part, jedinica, ni članova
4 N. O. O.-a sa 15 odbornika, djelovanjem 180 ljudi,
1 A. F. Ž. sa 5 odbornica, ” 25 žena,
2 U.S.A.O.H.sa 18 odbornika, u tim selima ima 4 S.K.O.J.-evca.—

VI. općina K r a v a r s k o :

općina imade 13 sela sa 4.087 stanovnika; u 4 sela ima N. O. O.-e sa 19 odbnornika, koji djeluju na 225 ljudi; A. F. Ž.-a nema; u 3 sela imade U. S. A. O. H. sa 27 odbornika, S. K. O. J.-evske grupe nema;

Z A K L J U Č A K :

OPČINA K r a v a r s k o part, jedinica nema,
4 N. O. O.-a sa 10 odbornika, djelovanjem 225 ljudi,
A. F. Ž.-a nema,
3 U. S. A. O. H. sa 27 članova,
Općina K r a v a r s k o imade općinski N. O. O. sa 4 odbornika. —

S. F. — S. N.

Mato,[1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/166

[1] Mato Kumic

191

1943, srpanj

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o pljačkama u okolici Stupnika, Brezovice i Kraljevca

K. K. K. P. H.
Samobor

Drugarskom
0. K. K. P. H.
POKUPLJE
Žumberak

Dragi drugovi

Doznali jesmo da nekoji drugovi iz kotara Pisarovina vrše pljačku u okolici općine Stupnik i Brezovici pa i po samom Kraljevcu u prvom redu svlače domobrane i prodaju cipele i odijelo. Na cesti Zagreb-Pisarovina pobiraju od seljaka novac, od kola 200 do 300 kuna kao maltarinu za Zagreb. Došli jesu k jednom seljaku koji je prodao volove i kupio druge i kažeju tome seljaku da .on šverca sa volovima da mora dati 15 hiljada kuna u narodnu pomoć. Seljak nije pristao na to, onda ga jesu otpeljali v šumu i tamo su ga strašili. Na to je taj seljak pristao da dade 5 hiljada kuna kad proda volove, poslije toga negde išli jesu tamo u jednu gostionu. Taj isti seljak morao je platiti za 1.500 kuna vina kojeg jesu ti drugovi popili. Prije 10 dana došli jesu u selo Demerje i opljačkali jedny kuću, došli su pod tim da je brat od ovih djevojaka koje su opljačkali u policiji, da je u nekoj službi neprijatelja, navodno da je on donesao neku stvar iz Zagreba, od drugih ljudi. Drugovi da nama nije poznato što je on u Zagrebu radio, ova kuća je za nas poštena koju jesu opljačkali. Odnesli jesu 6 kaputa ženskih i muških, cvilov za jastuke, cipele i neki cajk za opravu i ostale sitnice, 15 muških košulja. Ti drugovi jesu loše postupali sa narodom i narod gubi volju od rada. Drugovi jesu iz Kraljevca Milači Nacek, Bistinec Jure, Jurinec Cajan i ostali, iz Demerja je Majdag Ignac, koji s njima radi i pljačka.

S. F. S. N. Drugarski pozdrav

Šimun,' v. r.

Stjepan Kos

Ove Narodne Novine na strani 2 oglas broj 44232 VII 1943 pročitajte

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-167/167

192

1943, srpanj

Pismo Alojza Valečića Okružnome komitetu KPH Pokuplje kojim ih obavještava da velika grupa ljudi iz Zagreba čeka na vezu za NOV te traže pomoć za prebacivanje

Teren Jaska.

D R A G I D R U G O V I !

Javljaju nam drugovi koji drže vezu sa Zagrebom, da tamo čeka velik broj drugova, koji treba da se prebace za NO vojsku. Pošto se drugovi nemogu dulje vremena zadržavat na našim terenima, stoga ćemo morati od danas pa u napred, da dnevno prebacujemo po jednu partiju istih. Mi nemamo dovoljan broj vodiča za dnevno prebacivanje do Vas, zato nastojte Vi sa svoje strane organizirati jednu patrolu koja bi išla u susret našim vodičima negdje do u blizinu Mrakužića, kako bi se naši vodiči mogli vratiti po drugu partiju. Patrolu koju bi vi slali neka gleda da svako jutro u 3 sata prelazi cestu Samobor-Jaska, gdje će sastati i preuzeti drugove za NO vojsku. Drugovi! Shvatite ovaj prijedlog ozbiljno, kako nam se cijela organizacija prebacivanja ne bi kočila. Pošto je ovo hitno, stoga nastojte da ovo sve odmah riješite sa drugom koji donese ovaj dopis.

Drug Stevo Brko[1] javlja iz Zagreba da ako je ili kad stigne drug Fišer,[2] odmah javite k nama u Okić, kako bi mogli javiti njemu u Zagreb da pošalje auto po druga.

Uz drugarski komunistički pozdrav ***Lo$z***[3] v r

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/168

[1] Ivan Krajačić
[2] Ivo Lola Ribar
[3] Alojz Valečić

193

1943, srpanj

Zagreb

Obavijest obavještajca Mjesnome komitetu KPH Zagreb o mučenju i smrti Vere Solar

AGENT - SIMPATIZER IZVJEŠTAVA O MUČENJU I SMRTI DRUGARICE VERE SOLAR[1]

Agent javlja

Vera Solar mučena i preslušavana po Nikoli Bogojevskom ravn. polit. otsj. kojemu je prilikom preslušavanja skočila kroz prozor i ubila se. Isti je vršio preslušavanje i istragu po zapovjedi bivšeg ravnatelja U. N. S. Josipa Rukavine koji mu je rekao tuci ju na moju odgovornost i reži ju komad po komad dok ne prizna, jer država ju plaća a ona radi za partizane.

Ko ju je optužio nisam mogao ustanoviti jer to ima samo Bogojevski u svojem stolu pod ključem.

ŽIVOTOPIS OD DRUGARICE VERE SOLAR (KONSPIRAT. ime ĐURĐICA)

SOLAR VERA rođena je 10. III. 1923 godine u Zagrebu, kći od siromašnih roditelja. Svršila je 4 raz. osnovne, 4 građanske i tromjesečni tečaj stenografije i strojopisa. Nakon svršenih nauka bila je nekoliko mjeseci bez namještenja, s razloga što u ono vrijeme bilo je teško dobiti bilo kakovo zaposlenje. Namještenje je tražila preko oglasa kojeg je dala u novine — kojeg je dobila. Njezina zarada bila je tako mizerna da o istoj uopšte nije mogla ni živjeti ni umrijeti. Na tom prvom svom putu trnovitom gdje je počela za sebe da zarađuje — uvidjela je da kakova je to strašna nepravda prema radničkoj klasi, t. j. da kako je iskorištena do svih mogućnih granica i prepuštena na milost i nemilost kapitalu. Ta dokazana nepravda od nje stvorilo je pravoga proletera. Njezino druženje sve više sa drugovima iz URS-a. U to vrijeme to jeste u 1941 godine bio je član URSOVIH sindikata njezin otac.

[1] Vidi: Dok. br. 139.

U svibnju 1941 godine kod njezinih roditelja na stan zalazio je drug GRGA STARČEVIĆ (konsp. ime BRKO). Drug Grga je Veru povezao u rad najprvo je zadužio sa sakupljanjem Narodne pomoći. Tad je njezin otac organizirao Narodnu pomoć u samom preduzeću gdje je bio zaposlen, a ujedno je pomagao u radu i svojoj kćerci koja je svoju sakupljenu N. pomoć predavala u ono vrijeme a sada pokojnom drugu BATIĆU,[2] koju je on predavao drugu KOVAČEVIĆU.[3] Drug GRGA radio je za NOP za vreme bivše Jugoslavije.[4]

Mjeseca srpnja 1941 godine drug GRGA (zvani BRKO) Veru, je povezao u A. F. Ž. tako da je radila na IV. kotaru sakupljajući n. pomoć koju je predavala STARČEVIĆ GRGI. Tad je bila već povezana sa više drugova i drugarica kao i sa drugaricom RUŽICOM[5] sa okružnog ureda, a sve te je poznavao veoma dobro Grga Starčević.

Sa drugom Starčevićem bila je povezana sve do njegovoga hapšenja (31. VII. 1942 godine kada je odveden bio u logor Jasenovac) Poznato mi je kao njezinom ocu da za ono vrijeme dok GRGA (Brko) nije bio uhapšen da je u moj stan donašao oružje koje je VERI predavao, te štampu, a ona je sve to dalje po direktivama predavala. Isto tako GRGA je održavao sastanke u našem stanu kojima su bili prisutni drugovi: Šinkić Milan, Gotlib Milan i Klatuš Stjepan kao i sa još mnogim drugim a ujedno na tim sastancima su ujedno održavali neke kurseve. Tim kursevima je išla moja kći VERA SOLAR sa još 5 drugih drugarica.

Nakon hapšenja druga STARČEVIĆ GRGE (BRKA), VERA je bila povezana sa drugovima REMIČEM i KLATUS STJEPANOM. U to vrijeme bila je postala nekim većim rukovodiocem na IV. kotaru (Trešnjevki) tada su sa njome radili drug FLAJPAN[6] (sada tajnik na GNO. V. rajona) na toj dužnosti je ostala sve do onoga dana kad je bila uhapšena.

Za ono vrijeme dok se je drug GRGA STARČEVIČ (BRKO) nalazio u logoru, Vera je slala pakete na drugove i to: ŠINKIČU, GRGI, JAKOVU i ostalim — a ujedno je pravila neke molbe da se naše drugove pusti na slobodu gdje joj je uspjelo da su bili puštani: ŠINKIČ MILE, JAKOV i GRGA STARČEVIĆ.

U svemu tome njezinom radu posle hapšenja druga GRGE ona se je preko spomenutih drugova povezivala u svome radu sve dalje i više, tako da joj je bilo najprvo povjereno da se brine o tome radi

[2] Malči Batić
[3] Živko Kovačević
[4] Vjerojatno se misli da je radio za radnički pokret.
[5] Ružica Luc
[6] Stjepan Flajpan

nabavke karata za živežne namirnice kao i za kruh za članove obitelji od onoga druga koji je bio uhapšen kao i najpotrebnijima.

Što se tiče ostaloga materijala kao šećer, odjeću, alat i pisaći pribor slalo se van na položaje, na slijedeći način: Njezin brat ZVONKO je od nas kao i od drugih i drugdje kao i preko savskog mosta čekao autom na njega sve natovario a odatle vozio dalje na određeno mjesto. Kod nas u stanu bilo je cjelo skladište oružja, te vršilo se isto tako baratanje sa oružjem, održavanjem sastanaka, tako da je naš stan bio kompromitovan. U slučaju kada je koji drug bio uhapšen VERA je morala odmah u ilegalstvo gdje bi ostala sve dok se nije to malko stišalo.

Na kraju je na prijedlog drugova napustila službu koju je imala, potpuno se posvetila pokretu, pohađala je kurs kojeg je završila sa odličnim, s diplomom 1. VII. 1943, a 3-VII. 1943 bila je uhapšena. Dan kada je bila hapšena bio je SUBOTA — došla je malko doma da pogleda stan. Ručak joj je uvijek nosio brat ZVONKO u Omišku ul. br. 5 kod ROZIKE,[7] kod te ROZIKE na stanu po nekomu su bili naručeni ustaški detektivi, koji su bili maskirani u raznim odijelima
— a jedan je među njima bio obučen u uniformi poštara. Zadatak su imali da hapse onu žensku koja će doći u sivom šosu — a ženska koja je bila u sivom šosu bila je VERA SOLAR. Ustaškim agentima je obila opisana po nekom KEPECU ili JEGER,[8] jer su ga tako nazivali, izdavao se kao dobar drug, bio je par puta u partizanima i vraćao se natrag. Toga dana kada sam spomenuo da je VERA došla u Omišku ulicu br. 5, a ti muškarci koji su bili obučeni razno kada je otišla oni su pratili VERU na tramvaj.

-I- Solar Vera. 20. g. stara, rkt. iz Zagreba.

Navodno uhapšena dne 4/VII. Dne 6/VII. oko 1/2 **p. p.** skočila iz zgrade redarstva Đorđićeva 2 na Zrinjevac i ostala mrtva.

Drugih podataka nema.

Podatke dao g. Dr. Breberina.[9]
Sp.[10] 3097/248-43.

Original, strojopis i rukopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1221

[7] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[8] Isto.
[9] Duka Breberina
[10] Sekcioni protokol.

194

1943, kolovoz 1.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu za srpanj 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC JULI 1943.

POLITIČKA SITUACIJA.

Događaji u svijetu na frontama i kod nas posljednjih mjeseci i dana mnogo su izmjenili raspoloženje i mišljenje u masama, kako kod naših simpatizera i pristalica tako i u neprijateljskom taboru. Likvidacija afričkog fronta, napad na Siciliju, krah njemačke ofanzive na istočnom frontu, pad Musolinija te kod nas ofanziva NOV u istočnoj Bosni,[1] osnivanje ZAVNOH-a,[2] akcije i uspjesi partizana u Hrvatskoj i oko Zagreba, oslobođenje Lepoglave,[3] prelaz domobrana u Varaždinu[4] itd. sve se to odražava u masama i daje priliv u nadi za brzi svršetak rata i sigurnu propast fašističke osovine. Mnogo se čuje i govori o tome, da će rat brzo svršiti. Mnogi se klade i diskutuju o tome — nema puno diskusije o tome tko će dobiti rat, gleda se sa sigurnošću u poraz fašističkih sila. Fašistička se propaganda sve više neprikriveno izvrgava ruglu i ismjehavanju. Mržnja prema okupatorima i Njemcima posebno je još više porasla. Kao primjer što i kako mase misle o Njemcima i da ih računaju kao zlikovce, navodimo: ovih dana proširila se kroz Zagreb vijest da Njemci hvataju djecu i da ih iskorištavaju za neke svrhe liječenja u njemačkoj vojsci tj. transfuziju, pravljenje seruma itd. To su vijesti iako spontano dostigle veliku širinu, nije bilo već čovjeka koji o tome nije čuo. Žene su vodile najstrožiji nadzor nad djecom i nastalo je neko ogorčenje. Neprijateljska štampa i radio bili su prisiljeni o tome pisati i demantovati to u nekoliko navrata. Dakle važno je to, da mase vrlo lako vjeruju u to da su oni zlikovci koji su u stanju sve učiniti pa i oteti od hrvatskog naroda sve pa i djecu. Stvarno je poznato da su nekoliko puta vršili racije na djecu na ulici, radi čega to neznamo.

[1] Odnosi se na Četvrtu i Petu neprijateljsku ofenzivu.
[2] Vidi: Dok. br. 39. i 40.
[3] Vidi: Dok. br. 185. i 200.
[4] Isto.

Pomenuti događaji su izazvali živost u masama, uz to intereso-vanje masa za daljnji razvoj situacije. Opaža se da se veći broj ljudi javlja za odlazak u partizane i da se odazivanje u domobransku vojsku izbjegava više nego inače. Raspoloženje je takvo da mobilizacija koju su vlasti proglasile sa plakatima po godištima **neće** uspjeti. Mnogi su spremni za odlazak u partizane a dobar dio **ne** misli se odazvati inače pozivu. Pozivanje po mlađim godištima **1920-1917.** također je doživjelo neuspjeh **i** vrlo mali broj se javio. Prilikom javljanja odmah su ih zadržali i žigosali na lijevoj ruci, ostali koji su za to saznali nisu se htjeli prijaviti.

Naročito oduševljenje i optimističko raspoloženje kod masa izazvao je pad Musolinija. Osjećalo se je pravo uzbuđenje kod velikog broja ljudi.

Raspoloženje u domobranskoj vojsci se također nakon pomenutih događaja mnogo promijenilo. U pobjedu Njemaca gotovo nitko čvrsto ne vjeruje, disciplina je također pokolebana kako odozgo tako i odozdo, propusti su u pogledu sigurnosne službe kardinalni, odnosi između starješina i ljudstva sve više postaju familijarni. Gotovo nitko se od starješina ne trudi da izvodi neki sistematski odgovorni rad po postojećim pravilima i propisima ili da utječe na političko i duševno raspoloženje u smislu fašizma, oficiri i drugi uviđaju daje u pomenutom smislu teško nešto postići ili uzaludno govoriti. 0 Talijanima se javno govori u domobranstvu kao o službenim neprijateljima a ne saveznicima. O Njemcima mišljenje ljudstva nije mnogo različitije samo je izražavanje nešto suzdržljivije, izraz saveznik i osloboditelj (što se u domobranstvu često upotrebljavao) izgovara se još sa ciničkim humorom i uz grimase. Raspoloženje u domobranstvu se donekle dade cijeniti po tome što se među domobranima može uspješno organizatorno raditi. Usprkos naših slabih kadrova u domobranstvu se može lakše nešto organizirati nego u nekim poduzećima. U redovima dočasnika i domobranaca mnogo je čistija politička svijest i ideja nego, u redovima samih oficira. Među oficirima još uvijek postoji, vjerovanje da će se moći »gazda« mijenjati kao što je to bilo 1941. u travnju. To obično kod djelatnih časnika (osobito bivših jugosl. pitomci). Oni svoj alibi obično nalaze u pojmu »regularna vojska« i govore da sve ono što su učinili kao vojnici od profesije ne može da im se upisuje u političku i ličnu krivicu. Vjeruju i govore da su to učinili da bi mogli održati svoj život i svojih obitelji, te da će se i vlast budućeg društva oslanjati na jednu profesionalnu vojsku u koju će se oni stopiti i služiti u njoj kao profesionalni vojnici i stručnjaci. Mnogi od oficira naglašavaju često da se neće da bave politikom dok međutim izdaju naređenja za napad, bombardovanje sa nekim ludim uvjerenjem da to oni ra-

da bez neke ideološke pristranosti tj. u ime profesije i prema tome da to nije niti zločin za koji mogu odgovarati. Isto tako većina časnika i dočasnika izvršava njemačke operativne zadatke i pri tom si utvaraju da svu krivicu snose Njemci a oni da rade po vojničkoj dužnosti. Korupcija, podmićivanje, kriomčarenje itd. obuzeli su velikog maha među oficirima. Opskrba, hrana vojske, životni standard časnika i obitelji je upravo mizerna. Kao što je navedeno među časnicima su najreakcionarniji djelatni bivši jug. đaci. U njima još uvijek postoji antipatija prema SSSR i često pod linijom AVNOJ-a zamjenjuju pod radikalnim komunizmom te se vrlo teško prilagođavaju politici partizana i skloni su uvijek da djeluju da će partizani konačno izgubiti dok će to Englezi po svom urediti.

Pored ostalih pasivnih ljudi bezkičmenjaka i sasvim slijepih u domobranstvu ima mnogo ljudi koji zabušavanje i izvlačenje od svega smatraju kao dragocjene usluge NOB-i i s tim se zadovoljavaju, dok kod samog organizacionog rada bježe i boje se. Opće uzevši kako u domobranstvu tako i u građanstvu posljednji događaji i pad Musolinija pomaknuli su kao poluga psihozu mase.

U protivničkom taboru usljed opće situacije i pada Musolinija nastalo je očajanje i zaprepaštenje. Mnogi su zbunjeni i utučeni, zabrinuti i tako slično. Viši oficiri, ustaše i ljudi skloni osovini mnogo konferiraju i usamljuju se. Razni tipovi koji su pali među ustaše na lijepu firmu NDH kao i oni koji se lako prodaju bilo kome uviđaju da su teško pogrešili, stoga njuškaju kojekuda i naveliko se interesiraju kad i kako će da završi rat. Sad nastoje na bilo koji način pokazati se nevinim neznalicama, jer da oni nisu znali šta su to ustaše i da su na silu morali u ustaše. Opaženo je da se ovakovi tipovi naročito ulizuju i približuju HSS-ovcima, tako na pr. jedan tip hoće da ide u goste kod rodbine jednog poznatog HSS funkcionera, nastojeći da ostvari prijateljstvo. Doznajemo da su u posljednje vrijeme Maček i Košutić[5] dolazili u Tuškanec.[6] O razgovorima još neznamo ništa. Opaža se življa djelatnost HSS-a u raznim uredima, stalno se došaptavaju i posebno razgovaraju. Vodstvo HSS-a izdalo je letak[7] posvećen rođendanu Mačeka i njegovoj ličnosti u cilju popularizirania. Isto tako pojavio se jedan HSS-ovski spis[8] štampan na 8 strana iz čega se vidi aktivna saradnja sa ustašama i Njemcima, neprijateljski stav prema NOB i SSSR-u. Musolinijeva ostavka[9] izazvala je

[5] August Košutić

[6] Opširnije o tome vidi: Fikreta Jelić-Butić, HSS, Zagreb, 1983, str. 238-240.

[7] Letak je izdan u povodu rođendana dr-a Vladka Mačeka, 20. srpnja 1943. godine, vidi: A1HRPH, NG, kut. 532 (Leci koji se odnose na HSS).

[8] Vjerojatno se odnosi na »Članak o pogledima jednog HSS-ovca na ustašku vlast«, u povodu druge godišnjice proglašenja NDH, vidi: AIHRPH, NG, kut. 532.

[9] Veliki savjet je noću 24. na 25. srpnja 1943. godine otpustio Mussolinija, a vlast, s odobrenjem krune, predao maršalu Pietru Badogliu.

zaprepaštenje i uzbunu u ovdašnjim talijanskim krugovima. Kod mnogih Talijana izazvala je i radost. Oni Talijani koji su zahvaljujući fašizmu imali odlična mjesta u inostranstvu pa tako i u Zagrebu, također su zabrinuti. Skoro svi su poskidali značke fašističke stranke. Jedan cijeli dan bilo je konzultovanje u talijanskom poslanstvu, a članovima poslanstva bilo je zabranjeno da napuštaju zgradu. Primjećeno je da su se neki karabinjeri grlili od radosti kada su čuli za pad Musolinija. Općenito je mišljenje u ovdašnjim talijanskim krugovima, da će Italija u najskorije vrijeme pristati na mir. Svi očekuju ubrzo naređenje za povratak u Italiju. Opaža se da su uplašeni i da se boje Njemaca i ustaša. Zapaženo je da su se neke talijanske vojne jedinice u maršu kroz Zagreb kretale sa puškom u ruci a ne na ramenu (kao da se boje nekog napada).

U pogledu ishoda rata Talijani su veoma rezignirani i čekaju samo da se što prvo svrši. Talijanski fašistički milicioneri su gotovo svi nabavili civilno odijelo i većinom kreću se obučeni u civil. Iz dodira sa njemačkim vojnicima, mogli smo opaziti da su vrlo plitki što se tiče inteligencije. To se po svemu vidi da su upravo ludo uvjereni u pobjedu. Tako su napr. kad su čuli za iskrcavanje na Siciliji urlali od veselja govoreći da će tim ludim i prokletim Englezima pokazati i baciti ih u more. Na partizane upravo bijesne. Inače im ovde nije baš ugodno. Stalno upotrebljavaju »jzus« ovdale je klaonica-partizani, banda. Nailazi se na tuženje njemačkih vojnika da ih građanstvo mrzi. Kod Njemaca vlada veliki strah pred špijunima i saboterima na svakom mjestu opaža se velika opreznost. Radnici zaposleni kod njemačkih vojnih poduzeća i radova moraju podpisati formular da je saglasan s tim da spada pod vojnu disciplinu, da neće vršiti sabotaže, osim toga da će prijaviti svakoga ko će nešto ukrasti i koga bude nagovarao na djelo sabotaže i špijunaže. Kako je djelovao pad Musolinija na Njemce u vojsci — to neznamo — samo u građanstvu se kod Njemaca opazio strah. Na pojedinim mjestima su govorili da ih je strah ako Njemci izgube da će ih Hrvati ubiti.

Osnivanje ZAVNOH-a dalo je također masama političkog zadovoljstva, koje se osjetilo u komentarima i izjavama. Još od postanka AVNOJ-a, čulo se je pitanja i želja kako da, i zašto nebi postojalo vijeće za Hrvatsku. U masama se osjećala bojazan od nekog srbovanja, t.j. bojale su se da u AVNOJ-u ima nešto što je opet stara srpska politika pod imenom jugoslovenstva. Zelja da Hrvatska ima vlastito političko rukovodstvo postojala je kod masa i bez sumnje osnivanjem ZAVNOH-a simpatije masa za narodno oslobodilačku borbu su porasle. Nije se čulo nekih naročitih prigovora i komentara o ličnostima u ZAVNOH-u. Međutim još sva imena ljudi iz

ZAVNOH-a nisu još ni poznata, a niti je sa naše strane ZAVNOH do-**voljno** popularisan, tako da još mase u dubljem značenju ZAV-NOH-a i njegove uloge stvarno ne poznaju.

Oglas[10] o ucjeni druga Tite izazvao je kod masa utisak da su ustaške i njemačke vlasti nemoćne i glupe, tako da je to na veliko **izazvalo** podrugivanje i ismjehavanje. Na račun toga palo je masa **viceva** i šala. Građani su veoma rado gledali sliku druga Tite i sa simpatijama govorili o njemu.

ORGANIZACIONO STANJE-

Partijska organizacija broji ukupno 91 člana partije naprema 63 iz prošlog mjeseca. Primljeno je ukupno u ovom mjesecu 36 ljudi u partiju, 7 članova je otišlo u partizane a 1 je uhapšen.

MJESNI KOMITET ima 4 člana.

II. Rajon:

Na terenu II. rajona postoji sada 1 partijska jedinica od 4 člana. Na ovom rajonu početkom mjeseca postojala je jedinica od 3 člana od kojih su 2 uhapšena (a uzrok hapšenja je provokacija nekih agenata, koji su tobože htjeli ići u partizane). Beba se je izdajnički držala (član jedinice) provalila je nekoliko ljudi, između ostalih i 2 člana partije. Obojica ovih članova su se dobro držali, Mira[11] i Josip.[12] Isto tako provalila je i na niže odbore AFZ. Treći član jedinice, Milivoj,[13] je izoliran radi sumnjivih okolnosti t. j. ljudi su oko njega padali na neobjašnjen način. Nakon toga na ovaj teren dodijeljen je sa III rajona jedan član partije za sekretara jedinice, dok je sa samog terena II. rajona primljeno u partiju 3 čovjeka, sva 3 su radnici. S time je formirana jedinica od 4 člana. Novo primljeni članovi radili su u odborima NP i NOO. Pošteni su i odani, ali samo su neizgrađeni. Na ovom terenu postoji sada uz partijsku jedinicu povezanih 8 NOO i 2 AFZ odbora, sa ukupno 80 ljudi, koje oni drže, a koji su u stvari članovi fonda. Od poduzeća obuhvaćeni su Centroterma, Ventilator, Ivančica, Belajac, Kožara i Elektra. S obzirom na slab kadar odvijanje rada i razvoj organizacija na ovom sektoru ići će dosta sporo.

[10] Potjernice za Titom oblijepljene su po Zagrebu u siječnju 1943. godine.
[11] Jelka Ružić
[12] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[13] Isto.

III. Rajon:

Uspostavljen je novi rajonski komitet od 3 člana: Luka I,[14] Luka II,[15] i Viktor.[16] Sekretar je »Luka I« član partije od pred konac 1942. U rajonu ima ukupno 13 članova partije, od toga 7 žena, razdijeljenih u 4 jedinice.

1. jedinica:

Ima 3 člana, jedan muški i 2 žene, 1 kružok od 3 člana, 1 matični NOO, 7 NOO, sa oko 250 članova fonda. Jedinica djeluje i drži fabrike: Sila (1 NOO), Arko (5 članova fonda), Elka (1 povjerenik i 12 članova fonda), Inka (1 NOO). Uspostavljena je ponovo veza sa poduzećem »Hahn i Nettel«, i formira se odbor na njemačkom aerodromu od radnika. Jedinica drži matični 1 AFŽ sa 4 odbora sa ukupno 50 žena obuhvaćenih. Odbor AFŽ postoji u poduzeću Rožić, dok su ostali ulični. Ova jedinica ima svoj određeni teren na kojem postoji mnogo neobuhvaćenih poduzeća, između ostalih i Pošta I i II, Gaon, Rave, Knoch i Union.

2. jedinica:

Ima 3 člana, 2 muška i 1 žena. Jedinica drži 2 matična NOO sa 22 NOO sa ukupno 280 članova fonda. Djeluje i drži fabrike i poduzeća: Kušević (1 NOO), Merkur (1 NOO), Moster (1 NOO), bolnica Rebro (1 NOO), Astra (1 NOO — metalsko poduzeće). Osim ovih poduzeća jedinica obuhvaća nekoliko poduzeća u kojima imamo članove fonda, dok sami odbori nisu u njima formirani, a to su: Higiea (5 ljudi), Hrvatski aerodrom-radnici (4), Shell (8), Standart (11), Croatia (7), Sava (10), Unitas (9), AEG (7), Klaonica i Ovomaltine. Ostali odbori su ulični. Po AFŽ-u jedinica drži 1 matični sa 6 odbora. Od fabrika jedinica drži po AFŽ-u u »Kontaktu« 1 odbor, a ostali odbori su ulični-odbori domaćica.

3. jedinica: (tvornička) »M«

Ima dva člana, obje su žene. U tvornici ima 1 NOO, 1 matični AFŽ sa 3 odbora. Odbori su dosta slabi i obuhvaćaju za sada malo ljudi.

4. jedinica: (tvornička, »G«)

Ima 2 člana, obje žene. Jedinica drži 1 NOO, koji djeluje među muškima, i 1 matični AFŽ sa 6 odbora. Obje ove jedinice imaju zadatak i postoje uslovi za to da se stvori kružok.

[14] Franjo Krčmarek
[15] Dragutin Kosovac
[16] Nikola Truta

Sa ovog rajona u ovom mjesecu otišlo je 6 članova partije u partizane, među njima i sav RK od 3 člana zbog vjerojatnosti da su kadrovici pali u ruke policiji. U toku mjeseca u partiju je primljeno 6 ljudi- Rajon obuhvaća ukupno 33 NOO i 24 odbora AFŽ sa ukupno preko 600 simpatizera , članova fonda t. j. ljudi koji daju neku materijalnu pomoć ili rade u odborima.

IV Rajon:

Rajonski komitet je popunjen sa 3 nova člana, Davor[17] i Barica,[18] dok su 2 člana uzeti na drugu dužnost, van rajona, a rajon ima ukupno 4 člana: sekretar Andrija,[19] i članovi Davor, Barica i Anica.[20] Na rajonu postoji 6 partijskih jedinica sa ukupno 25 članova, od toga primljeno je u ovom mjesecu 17.

1. jedinica: (ulična)

Ima 4 člana. Obuhvaća bankarce, hoteljere, vatrogasce i tvornicu cipela »Astra«. Jedinica drži 2 matična NOO. U Astri postoji 1 odbor NOO sa oko 50 članova fonda.

2. jedinica: (ulična)

Ima 5 članova. Obuhvaća 1 matični NOO sa 5 odbora. Djeluje među obrtnicima i muzičarima na DKP i po ulicama. Drži i poduzeće Kremenecki.

3. jedinica: (intelektualci)

Jedinica ima 4 člana, 2 muška i 2 žene. Djeluje među intelektualcima i drži grafičare iz nekoliko sitnih grafičarskih poduzeća. Jedinica drži 1 matični NOO i 1 matični AFŽ sa 4 odbora.

4. jedinica: (tvornička) u »M«-u.

Ima 3 člana. Jedinica ima 2 NOO sa 129 članova fonda.

5. jedinica: (u poduzeću »V«)

Ima 2 člana. Drži 2 NOO sa 64 čovjeka.

6. jedinica: (tvornička »ST. **P.** i N. **P.)**

Ima 3 člana. Drži 4 NOO sa 56 ljudi obuhvaćenih po prilozima za fond.

Rajon obuhvaća ukupno 40 NOO i 5 odbora AFŽ te ukupno oko 800 ljudi.

" Franjo Szailer
[18] Ruža Gretić
[19] Ivan Darević
[20] Zlata Fejzo

V. Rajon:

Rajonski komitet sastoji se od 3 člana. Postoje 3 jedinice sa ukupno 13 partijaca; svega 16 članova partije. Ovaj je rajon izgubio tokom mjeseca 2 člana RK i to drugaricu Đurđicu[21] i druga Piceka.[22] Prema do sada prikupljenim podacima Đurđica je pala 4. VII. uveče.[23] Izgleda da je uzrok pada provala sa strane jedne simpatizerke koja je pala kod prelaza u partizane a poznavala je Đurđicu lično. Đurđica se je držala odlično pred klasnim neprijateljem i izgleda da se je sama bacila kroz prozor Ustaške policije na Zrinjevac
9. VII. i poginula. Bila je zvjerski mučena i nije ništa priznala niti je ikog provalila ili teretila. Priznala je da je član partije i ništa drugo.
O držanju druga Piceka nema za sada podataka. Javljeno je da je provalio neke ilegalce i da je teretio Đurđicu, međutim provalama na njegovom terenu nema ni traga. Na njegovo mjesto uzet je u rajon drug Ivica,[24] član IV. rajona, radnik GEC-a, član partije preko 2 godine, dobar drug, te drug Dragutin,[25] član jedinice III. rajona, činovnik, član partije oko 4 mjeseca, inače dugogodišnji član SKOJ-a, teoretski dosta izgrađen. Preostali član RK — Sivi,[26] sprema se u partizane, jer je već preko godinu dana ilegalan i dosta je ugrožen provalama, a kompromitiran je već od prije. Ko će ga zamijeniti nije još odlučeno.

Rajon je padovima koncem juna, te zadnjim padovima mjeseca jula ostao skoro sasma bez rukovodećeg kadra, t. j. sa svega 4 partijca. Od toga je 1 član partije dan otpremnom odboru (Dušan).[27] U toku mjeseca kandidirano je i proglašeno članovima partije 11 ljudi; sve radnici-članovi kotara i matičnih odbora NOO, tako da uz 3 postojeća, 2 izvana dobivena i 11 novih, ima svega 16 partijaca. Taj novi kadar dosta je slab, ali imaju sve uvjete da se razviju. Proleteri su svi, pokretu su pristupili barem prije 2-3 godine i na dosadašnjem radu pokazali su se dobri.

Stanje na tom rajonu poslije padova bilo je dosta slabo; izgubljena su tom prilikom velika poduzeća: Tramvaj, Tvornica duhana, Polak, Frank, HKP i neka manja poduzeća. Time je izgubljen jedan čitav matični NOO (ZET-tramvaj), 10 NOO sa svega oko 500 ljudi. Dosada je uspjelo uspostaviti skoro sve osim prva 4 poduzeća.

[21] Vera Solar
[22] Vjekoslav Marinić
[23] Vidi: Dok. br. 193. i 194.
[24] Kao bilj. 12.
[25] Franjo Zidanić
[26] Stjepan Flajpan
[27] Kao bilj. 12.

Stanje u masovnim organizacijama nije puno promjenjeno — fali nam jedino rukovodeći kadar.

Na rajonu postoji 1 kotarski NOO, 6 matičnih NOO, 41 odbor NOO (14 tvorničkih i 27 uličnih), 22 odbora fonda sa svega oko 1100 ljudi.

Na rajonu postoji 1 kotarski AFZ, 3 matična AFZ, 17 odbora (6 **tvorničkih** i 11 uličnih) 3 odbora fonda sa svega oko 620 žena.

U partizane je otišlo tokom ovog mjeseca 45 simpatizera.

1. jedinica:

Ima 5 članova partije i obuhvata slijedeća poduzeća: Jugofarmacija (uposleno 112, 1 NOO sa 22 člana fonda), Kemika (uposleno 45, 1 NOO sa 21 član fonda), Viktorija (uposleno 35, 1 NOO sa 8 čl. f.), Čižmek (uposleno 35, 1 NOO sa 7 čl. f.) te neka manja obrtnička poduzeća.

2. jedinica:

Ima 4 člana partije i obuhvaća: Oficirska zadruga (uposleno 45, 1 NOO sa 7 članova fonda), D. T. Rublja (130, 1 AFZ sa 49 čl. f.), Vojna odjeća (500, 2 NOO sa 60 čl. f.), Šefčik (350, 3 NOO sa 40 čl. f.), Siemens (120, 1 NOO sa 38 čl. f.), Pamuk (60, 1 NOO sa 28 čl. f.), Rašica (28, sa 1 NOO i 17 čl. f.), Kern (22, 1 NOO sa 14 čl. f.), S. O. R. (300, 1 AFŽ sa 47 čl. f.).

3. jedinica:

Ima 4 člana partije i obuhvaća: Carinarnica (250, 2 NOO sa 44 čl. f.), Pivovara (230, 1 NOO sa 16 čl. f.), Topnička (350, 1 NOO sa 16 čl. f.), Autokomanda (340, 1 NOO sa 20 čl. f.), Hartmann (100, 1 NOO sa 38 čl. f.).

Željeznica:

Rukovodstvo se sastoji od 3 člana. Postoje 3 jedinice sa ukupno 8 članova partije, svega 11 članova partije.

Teren rada željezničkog rukovodstva obuhvaća: radionu, glavni kolodvor, ložionu, istočni kolodvor, signalnu radionu, zapadni kolodvor, mosnu radionu i neke manje sekcije zagrebačke direkcije.

To je jedan od najvažnijih zagrebačkih terena obzirom na veliku koncentraciju radničtva najednom mjestu (sama radiona zaposluje oko 1000 ljudi), kao i obzirom na važnost same ustanove (promet žila kucavica režima). Općenito je radničtvo 75% naše, samo su ljudi uslijed velikog terora (za vrijeme rada ne smiju međusobno razgovarati!) dosta zaplašeni i zbog jakih udara i padova u martu 1943.[28] ne vole da rade organizirano.

[28] Vidi: Građa SZH, knj. IV, dok. br. 131. i 164.

Rad je nakon padova u mjesecu martu dosta napredovao. Postoji 1 kotarski NOO, 5 matičnih NOO, 23 odbora sa ukupno 380 ljudi. Djelokrug rada je vrlo velik; imaju mogućnosti nabavke saniteta, štamparskog pribora itd., a što je najvažnije imaju uspostavljeno 7 veza za otpremu materijala kojega mogu dnevno da šalju van po svojim ljudima. Drže vezu sa Bilogorom, Glavnom bolnicom na Papuku, OK Krapinom, sa XIII brigadom, općinskim NOO Dubrava, KK Srpske Moravice i Ambulantna stanica Mraclin. Te će se veze sada upotrijebiti za slanje materijala i sa ostalih zagrebačkih terena.

U toku mjeseca pao je svega 1 član partije (denuncijacija), koji se dobro drži već 2 nedjelje i daljnih provala nema.

U partizane je otišlo svega 9 ljudi. Uzrok slaboj mobilizaciji je u tome što su ljudi povojničeni te nisu ugroženi pozivima za vojsku.

SKOJ:

Mjesni komitet SKOJ-a broji 4 člana,[29] od kojih je sekretar momentano već mjesec dana u bolnici na liječenju, 2 člana su bila vani na kursu, i tek su se prije par dana vratili i preuzeli dužnost. Sav rad je vršio preostali član, koji je držao:

Radnički sektor:

Ima 2 člana rukovodstva, a obuhvaća 2 matična odbora sa 13 odbora, svega 52 omladinca-aktivista.

Srednjoškolski sektor:

Ima 4 člana rukovodstva, a obuhvaća 4 matična odbora, koji drže 11 srednjih škola sa ukupno 107 simpatizera.

Studentski sektor:

Ima 3 člana rukovodstva, a obuhvaća 2 odbora sa svega 40 simpatizera.

Uzrok ovako slabom stanju kod omladine leži u tome, što je ona najviše tangirana mobilizacijom. Ovo što je preostalo to je mlađe od 20 godina ili žene. Uzrok slabom stanju nalazio se je i u slabom kadru rukovodstva. Sada su se te prilike malo popravile i osjeća se neki rad; pronašli su neke mogućnosti kupovanja štamparskih stvari i saniteta i dosta veliku količinu su već i sakupili. Ima objektivnih uslova da se prilike poprave; mjesni forum je sada vrlo dobar (3 člana partije i 1 SKOJ-evka), tako da ćemo biti u stanju da barem izgradimo ovo 200 ljudi što nam je preostalo i da preko njih intenziviramo rad kod omladine.

[29] Ivica Habunek (sekretar), Božena Hršak, Anđela Mitrečić i Franjo Kunstić (članovi).

Narodno-oslobodilački odbori:

Mjesni NOO sastoji se od svega 1 člana,[30] i to je glavni uzrok slabijoj kontroli nad kotarima, a ujedno jedan od najprečih zadataka. Za sada obuhvaća III., IV., V. kotar i željeznicu sa ukupno 19 matičnih NOO, 131 NOO, od toga 40 odbora fonda; svega 555 aktivista i 2364 simpatizera.

Rad NOO sastojao se u prikupljanju i otpremanju saniteta, štamparskih stvari i odjeće.

Glavne su smetnje u pravilnom radu kotareva česte izmjene ljudi. Slaba rukovodstva su imala za posljedicu slabljenje autoriteta sa strane NOO tako da i sada se većinom postizava sve preko političke linije. Inače se u izvještaju prema mjesecu junu[31] nije ništa promijenilo.

Osjeća se veći polet i volja za rad nego do sada u odborima, obzirom na to da je uspjelo znatan dio materijala sa skladišta otpremiti van, to je bila glavna smetnja dosadašnjem prikupljanju novog materijala (saniteta itd) jer ljudi nisu imali mogućnosti deponiranja.

Sa logorskim odborom ne postoji nikakva veza poslije pada druga Martina.[32]

Antifašistički front žena:

Mjesni odbor AFŽ ima 2 člana[33] koji drže 3. i 5. kotar. Rad mjesnog odbora je dosta labav i rad kotarskih odbora se odvija mimo mjesnog rukovodstva uz podupiranje rajonskih komiteta.

3. kotarski odbor AFŽ upotpunjen je i ima 4 člana i posvetilo se je na tom kotaru nešto više pažnje radu i organiziranju žena u tvornicama, pa su perspektive za proširenje, razvijanje i učvršćenje AFŽ-a u tom kotaru dobre.

5. kotarski odbor AFŽ ponovno se je sredio i upotpunjen je nakon posljednjih padova. Padovima je izgubljen i još nije uhvaćen tvornički odbor Tvornice duhana i tvornice Polak, gdje je bilo padova i hapšenja u samoj organizaciji.

Na 4. kotaru ne postoji kotarski odbor i uopće AFŽ na tom kotaru loše stoji, jer je partijska organizacija zanemarila rad sa ženama.

Stanje po kotarima je slijedeće:

[30] Nakon hapšenja Bogdana Ogrizovića, u MNOO ostao je raditi samo Mato Cvergl, ali je i on ubrzo uhapšen.

[31] Vidi: Dok. br. 86.

[32] Mato Cehovski

[33] Odnosi se na Zlatu Bognar-Kunstić (Nada) i na Ružu, kojoj Redakcija nije mogla utvrditi ime.

2. kotar:
2 odbora AFŽ-a, a matični i kotarski ne postoje.

3. kotar:
3 matična odbora AFŽ i 24 odbora.

4. kotar:
1 matični odbor i 4 odbora AFŽ-a.

5. kotar:
1 kotarski odbor od 4 člana, 3 matična odbora sa 17 odbora (od kojih je 6 tvorničkih i 11 uličnih odbora), i 3 odbora fonda, sa ukupno oko 620 obuhvaćenih žena.

Partizanske grupe:

Ima ukupno 9 partizanskih grupa i obuhvaća 37 ljudi od kojih su 9 članova partije, a ostalih 28 članovi kružoka i NOO-a.

III. rajon: Ima 5 grupa — 21 čovjeka sa 5 članova partije.

IV. rajon: ima 4 grupe — 16 ljudi sa 4 člana partije.

V. rajon: imade 2 grupe, ali nisu povezane niti pod kontrolom uslijed padova i provala na tom terenu.

Rad na sastanku kao i do sada sa »Revolucionarnom vladom i vojskom«, zatim »Zadaće odreda revolucionarne vojske« i »Vojska i revolucija« i upoznavanje oružja.

Na III rajonu otišli su članovi partije iz rajona u partizane, pa je nastala pregrupacija, a osim toga u 2-b jedinici nastala je iz kružoka nova jedinica, t. j. partijci, koji su osnovali nove 2 partizanske grupe.

Na IV. rajonu nastala je promjena uslijed stvaranja novih tvorničkih jedinica, pa su mnogi partijci ostavili prijašnje jedinice.

Organizacija je provedena na slijedeći način: u svakom rajonu određen je jedan član rajona po tom radu i ima direktnu vezu i dobiva direktive. Njemu su po tom radu odgovorni ostali članovi rajona. Isto tako se u svakoj jedinici zadužuje jedan član po tom radu (obično onaj koji ima NOO-e). Jedinica je najniži forum u kojem se na sastanku govori o partizanskim grupama. Iz matičnih NOO-a izvlače se pojedini odvažniji simpatizeri-aktivisti u grupe, nakon što je sa svakim pojedinačno o tom govoreno i dobiven njegov pristanak za taj rad. Ovi se simpatizeri sastavljaju u grupe od po 3 ili 4 člana, pa se predaju pojedinim članovima jedinice da s njima rade. Do sada smo prodrijeli samo do matičnih NOO-a, a odatle treba sada prodrijeti u NOO-e.

Rad je dosta težak i nikako se ne može stvoriti jači polet. Imade uvijek važnijih poslova, koje nalaže partija (stvaranje tvorničkih jedinica, pregrupacije itd) i s kojima se opravdavaju drugovi koji su

zaduženi po radu sa partizanskim grupama. Često se mijenjaju drugovi na radu, pa se novi uvađaju u rad, a to koči rad. Najveći je problem što nemamo sliku, kako bi se te grupe uposlile pod ilegalnim prilikama, a da nebi smatrali veze nepotrebnima.

Otprema partizana:

Otpremni odbor za partizane ima svega 3 člana.[34] U posljednje vrijeme policija je počela jako progoniti druga »B«.[35] Između ostaloga našao ga je jedan agent, koji ga lično pozna, za njim su pucali, ali je on pobjegao. Zbog toga će biti potrebno da on napusti dužnost i da ode u partizane. U mjesecu julu otišlo je u partizane preko otpremnog odbora 80 ljudi. U zadnje vrijeme je naročito mnogo ljudi spremno za odlazak uslijed opće situacije i mobilizacije. Za sada postoji 3 smjera za otpremu i to za Z., M. i K.[36] Postoji 5 kanala za slanje ljudi u ta 3 smjera. Kanali su dosta nesigurni i opasno je slati veće grupe. Osobito u zadnje vrijeme neprijatelj pravi velike smetnje.

Nabavni odbor:

U nabavnom odboru rade 2 člana partije i 1 član kružoka.[37] Tokom ovog mjeseca bili su u glavnom zaposleni prenašanjem materijala sa pojedinih skladišta na centralno skladište kao i odašiljanje jednog dijela materijala izravno van. Pripremljeno je za odašiljanje 9 sanduka saniteta koji su sakupljeni sa sektora. Od važnijih stvari sakupili su, nabavili i pripremili za odašiljanje slijedeće: 80 kg štamparskih slova (dala ih je željeznica), 32 kg štamparske boje, 10 kutija boje za Geštetner, 1 radio i nešto radiopribora, raznog štamparskog materijala te raznih naručenih sitnih stvari u vrednosti oko 20.000 kuna.

Otprema materijala:

1. Preko organizacije na željeznici postoji mogućnost za slanje materijala na 7 mjesta van. Do sad je poslano 36 paketa saniteta, 4 velika sanduka saniteta (sanduci za 50 kg šećera), 1 garnitura kirurških instrumenata, 1 sanduk bombi, 16 vojničkih odijela.

2. Po drugoj mogućnosti u pravcu Banije i Pokuplja poslano je 750 kg sanitetskog i odjevnog te pisaćeg materijala; među ostalim

[34] U to su vrijeme u Odboru za otpremu ljudstva i materijala za partizane radili Ivan Javornik, Ivica Mučnjak i Slavko Petreković.

[35] Slavko Petreković — Britva

[36] Zumberak, Moslavina i Kalnik

[37] Kao bilj. 12.

tu se je nalazilo i 20 litara cjepiva protiv tifusa. Osim toga u trećem smjeru (Primorje) poslano je 250 kosa, i 19 kosa za Baniju. Za Primorje smo osim toga poslali 30 metara platna i 1 cipele i 1 odjelo.

Obavještajna služba:

Po obavještajnoj službi radio je kao glavni obavještajac Čedomil,[38] no isti je u ovom mjesecu otišao van. Sada radi na obavještajnoj službi Saša,[39] partijac, kao glavni obavještajac, a pomaže mu partijac Ludva[40] i ostali nepartijci. Izvore obavještenja dijelimo na 6 grupa i to: vojska, policija, saobraćaj, prehrana, ministarstva i civilne uprave i političke stranke i grupe.

Uglavnom imamo slijedeće izvore i ljude koji iz njih dobivaju obavještenja: AA (I)[41] — (vojsku označavamo sa A). U I imamo našeg simpatizera (AA-12).[42] On je dočasnik, rezervista, radi kao II[43] u III,[44] odjelu I, ranije je bio član NOO. Isti nam daje razne obavjesti vojničkog značaja do kojih dolazi sam i u razgovorima i prateći razgovore pojedinih oficira. Obavjesti su njegove dosada bile vrlo točne.

AA 26[45] simpatizer dočasnik na IV[46] odjelu I, veoma plašljiv. Davao nam je obavještenja koja su imala vrijednosti ali poslije hapšenja Kneževića[47] rijetko dolazi na veze.

AA časnik na V-I,[48] ima vezu sa odredom u VI,[49] daje nam razne obavijesti ne naročite vrijednosti, a on je lično neupućen i ne voli da se veže sa nepoznatim ljudima tako da se uvijek prilijepi za nekoga koga lično pozna i tako ga nikako nemožemo direktno i bliže držati. Inače nam mnogo koristi kod nabavke saniteta. On je organizirao napad na VII.[50] Uvijek se bavi i predlaže neke velike planove koje se ne može ostvariti i tako nam one sitnije stvari koje su izvodljive zapostavlja.

[38] **Isto.**
[39] Zlatko Matetić
[40] Kao bilj. 12.
[41] Ministarstvo oružanih snaga.
[42] Vladimir Gembec
[43] Pisar.
[44] Popunidbenom.
[45] Ćiril Rabić
[46] Tehničkom.
[47] Ivan Knežević, zbog rada za NOP strijeljan 1. srpnja 1943. godine u Zagrebu.
[48] Stjepan Rapić s veterine.
[49] Žumberku.
[50] Komisiju za otkup konja kod Prečeca.

AB (kasarne):

AB 53[51] simpatizer, vojnik u VIII,[52] daje nam obavještenja o stanju i raspoloženju u vojsci.

AC XI[53]

AC 33[54] časnik u IX-XI,[55] po obavještajnoj službi nam daje obavještenja o stanju i raspoloženju ljudi i neke dokumente.

AC 62[56] dočasnik u XI-X,[57] također nam je davao dobra obavještenja, ali je ovih dana uhapšen. Našli smo drugoga mjesto njega.

AD (XI-a)[58]

AD 42,[59] simpatizer, civil koji drži nekog oficira u XI-a, daje nam obavještenja, brojčano stanje, itd.

BA (XIII)[60]

BA l,[61] agent iz XIII, dulje vremena nezadovoljan i pretpostavljeni mu s njime, kanio je izići iz te službe. Prebačen u službu na XII.[62] Daje nam imena agenata, adrese ljudi koji treba da budu hapšeni (obavještenja su povremena. Nema mogućnosti stalno obavještavati o ljudima koji su hapšeni i o njihovom saslušanju, jer on ne vrši taj posao, već javlja koliko sazna iz razgovora s ostalim agentima. U izgledu je da ćemo dobiti još jednog čovjeka iz XIII.

BB (XIII-staro)

Imamo grupu stražara koji su nam do sada davali adrese nekih agenata koji su se isticali u mučenju naših drugova.

DA (XIV)[63]

AA-12,[64] drži pod XIV jednog simpatizera koji nam daje obavještenja o stanju. Isti je simpatizer momentano bolestan.

G (Političke stranke i grupe)

GA l,[65] član NOO, drži nekoliko simpatizera a i sam ima prijatelja u HSS-u i on ima dodira sa slijedećim ljudima: 1. Dr XV[66] iz

[51] Kao bilj. 12.
[52] Samovoznoj bojni.
" Zrakoplovstvo.
[54] Vladimir Kunjko. *
[55] Zapovjedništvu zrakoplovstva.
[56] Stjepan Rutić
[57] Aerodrom.
[58] Kao bilj. 12.
[59] Isto.
[60] Redarstvo.
[61] Zulfo, Redakcija nije uspjela utvrditi na koga se odnosi.
[62] Vlak.
[63] Kao bilj. 12.
[64] Kao bilj. 42.
[65] Karlo Radoničić
[66] Dr Đorđe Gattini

XVI,[67] Dražinovac, dolazi ponekad u Zagreb, 2. Dr XVII[68] član neke organizacije HSS, sada je u inozemstvu, 3. XVIII[69] i kompanija, 4. XIX,[70] prijateljica od GA 1, koja radi za Engleze, djeluje u krugovima oficira, prijatelja svojega muža, ona daje obavještenja za XX,[71] koji također stoji u nekoj engleskoj špijunskoj službi, tako da neke stvari koje su određene za njega možemo dobiti mi. Zatim imamo GB-2,[72] kćerku od XX, koja nam može također dati nekih obavještenja koja su određena za njezinog oca.

GA-3,[73] putnik, ima krug oficira od kojih dobivamo dobra obavještenja. On ove oficire označava sa Lisac[74] i Silni.[75] On drži i Slavonca.[76] Zatim nekog simpatizera kod Zajednice za kožu.

GA-4,[77] Istranin, bivši XXII-XXI,[78] on se zove XXIII,[79] a ima nekih veza sa ljudima iz HSS-a, ali još nismo doznali sa kime lično. On inače radi u NOO.

Osim ovih imamo druga Mirnog,[80] koji ima dodire sa nekim ljudima iz vodstva HSS-a.

Rad u domobranstvu

Za rad u domobranstvu zadužena su 2 čl. partije. Imamo 2 matična NOO od kojih jedan broji 2 a drugi 3 člana i 5 vojnih odbora NOO, od kojih dva imadu po 3, a tri po 4 člana. Svega ima 66 ljudi, od kojih su 2 oficiri, 37 podoficiri, 11 domobrana, a ostalo su civili. Za sada nije poznata čvrstina tih odbora, jer ih za sada nije bilo moguće kontrolirati. M. K. stavio si je u zadatak učvršćenje i kontrola tih odbora, a zatim i proširenje rada. Literature se procentualno najviše daje na ovaj sektor.

NOO-i su skupili dosta materijala (čarapa, gaća, vate, seruma, lijekova, pisaćeg pribora, metaka, nafte itd.), koji će se van otpremiti.

[67] Ministarstvo mornarice.
[68] Dr Marko Zužić
[69] Josip Hočevar
[70] Melita Tomić
[71] Ante Anić
[72] Nada Anić
[73] Gašpar Radić
[74] Nikola Obuljen
[75] Radoje Belić
[76] Ilija Jakovljević
[77] Ive Mihovilović
[78] Kao bilj. 12.
[79] Težak, ilegalno ime Ive Mihovilovića.
[80] Andrò Mohorovičić

NOVČANI OBRAČUN ZA MJESEC JUNI.

	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
partijska član. i prilog	**15.240-**	**9.500-**	**5.740-**
partijski prilog	**39.410 —**		**39.410-**
Narodno-oslob. odbori	**445.195-**	**293.610-**	**151.585 —**
Antifašistički front žena	**101.635 —**	**29.415-**	**72.220-**
Razno (uklj. rezerva 41403)	**2,072.553-**	**397.375-**	**1,675.178-**
	2,674.033-	**729.900-**	**1,944.133-**
Rezerva M. K.	**—**	**—**	**244.133-**
Predano:			**1,700.000-**

Zagreb, 1./8. 1943.

I	4458,	2355,	7667,	2414, 2323.
II	4218,	1342,	3645,	2510.
III	4216,	1743,	1523,	5578, 4323, 3623.
IV	2378,	2589,	1567,	8532, 4953, 1813.
V	5158,	9528,	7855,	2418, 2351, 7615, 2210.
VI	6196,	2528,	1875,	4795, 3782, 3417, 6250.
VII	5216,	2749,	5843,	4135, 1382, 9615.
VIII	4436,	8542,	5627,	5556, 2783, 7633, 6378, 8952, 7635.
IX	8176,	3542,	1687,	5358, 5984, 5233, 8272, 4165, 5531,
	6274,	2127,	5687.	
X	2355,	5358,	1675.	
XI	8272,	4165,	5531,	6274, 2127, 5687.
XI-a	6392,	3565,	5545,	5678, 2303.-4232, 4765, 7569, 8852
XII	5352,	9563,	5541.	
XIII	2918,	2528,	3675,	2614, 5324, 7525, 6170.
XIV	8978,	5544,	5421,	2116, 3700.
XV	6496,	2529,	7883,	5770.
XVI	5778,	2343,	9625.	
XVII	8475,	5352,	9833,	2290.
XVIII	4396,	2523,	5845,	5217.
XIX	2576,	4742,	5883,	2795.
XX	6555,	1782,	3219.	
XXI	5176,	2757,	5657,	4932, 7784, 3843.
XXII	5332,	4183,	5253,	5978, 4352, 1521.
XXIII	4558,	2381,	1647,	5358, 2325, 5697, 5858, 1325, 9259*

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1222

[81] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar MK KPH Zagreb bio Perica Dozet.

195

1943, kolovoz, 1.

Proglas Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Hrvatima Pokuplja, Žumberka, Turopolja i Posavine o padu Mussolinijeva fašističkog režima u Italiji

Hrvati Pokuplja, Žumberka, Turopolja i Posavine!

VIII. 1943.

Koncem prošlog mjeseca pobunjene mase talijanskog naroda zbacile su sa položaja diktatora poznatog krvoloka Mussolinija, ubicu stotina hiljada naše braće po Istri, Dalmaciji, Primorju, Gorskom Kotaru, Lici, Kordunu, Pokuplju i Žumberku. Njegov pad su prouzročili i udarci savezničkih armija, te naše herojske Narodno-Oslobodilačke Vojske, koja je u dvogodišnjim borbama nanijela teške gubitke fašističkim okupatorima u našoj zemlji. Pao je tiranin Mussolini, u čijoj školi je odgajan ništa manji zlikovac Pavelić, sa svojim ustaškim bandama, koje žare i pale diljem cijele naše domovine. U njegovim školama je učeno kako treba peći, klati, bacati u jame i pljačkati naš narod, te paliti naše kuće i domove.

Okorjelog zlikovca Mussolinija zbacile su ujedinjene snage svih talijanskih rodoljuba, kojima je dosta rata, klanja i gladi, zbacile su ga mase koje traže mir, kruh i slobodu.

Zbačen je Mussolini, ali je ostao rat, ostala je glad, ostali su na slobodi krvnici i zatirači slobode talijanskog naroda i naroda koje talijanski imperijalisti drže pod svojom okupacijom. Talijanska vojska još uvijek ugnjetava naš kao i druge narode Balkana.

Po ulicama velikih talijanskih gradova demonstriraju mase talijanskog naroda tražeći demokraciju i široke narodne slobode. One hoće da se obračunaju ne samo sa Mussolinijem nego i sa fašizmom.

One iste sile pljačkaških imperijalista koje su dovele Mussolinija na vlast, pokušavaju danas postavljanjem Badoglia na mjesto Mussolinija da skrenu talijanski narod sa njegovog puta oslobođenja ispod fašističkog jarma.

Seljaci i radnici!

Komunistička Partija vam je stalno ukazivala put slobode. Ona jedina vam je rekla kakova vam opasnost prijeti od fašizma, još u

doba dok fašistički okupatori nijesu bili u našoj zemlji. Ona je signalizirala opasnost fašističke okupacije i ukazivala da vlada Maček-Cvetkovič vodi naš narod ravno pod fašistički jaram.

Kada su fašisti ušli u našu zemlju Komunistička Partija je pozvala sve iskrene rodoljube bez obzira na politička i vjerska uvjerenja u boj za jednu zaista SLOBODNU I NEZAVISNU HRVATSKU. Ona vam je to govorila jer je bila čvrsto uvjerena da će fašizam doživjeti slom pod udarcima ujedinjenih snaga slobodoljubivih naroda na čelu sa Sovjetskim Savezom, unatoč svih razvikanih fašističkih pobjeda. Zahvaljujući njoj i njenoj uvjerenosti, odanosti stvari naših naroda, te dubokoj povezanosti sa širokim narodnim slojevima, stvorena je naša junačka Narodno-Oslobodilačka Vojska koja je oslobodila velik dio naše domovine i ima velkih zasluga za slom Mussolinija. Pod njenim rukovodstvom postignut je krupan uspjeh našeg naroda: osnovano je najviše političko predstavništvo Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, u kojem su okupljeni svi pošteni i iskreni rodoljubi od komunista pa do pristalica Hrvatske Republikanske Seljačke Stranke i pristalica Samostalne Demokratske Stranke. Glavni Štab Hrvatske i Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske su krupni pokloni naše Partije našem narodu. Dok naša Partija, Zemaljsko Antifašističko vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) i Glavni Štab Hrvatske napinju sve sile da okupe sav naš narod u jedinstvenu frontu Narodnog Oslobođenja Hrvatske, dotle reakcionarni dio vodstva HSS-a na čelu sa dr Mačekom radi svim mogućim sredstvima da skrene naš narod sa puta oslobodilačke borbe. Povezuju se sa slugama talijanskog fašizma ustašama i Pavelićem, te sa četničkim izbjeglicama u Londonu preko Krnjevića, samo sa jedinom namjerom da zaustave val oslobodilačkog pokreta i da sebi osiguraju unosne položaje.

Hrvatski narode Pokuplja, Žumberka, Turopolja i Posavine!

Fašizam još nije pobijeđen. Naša domovina još nije slobodna. Pred nama stoje još teške borbe. Kao što je u Italiji zbačen Mussolini pod udarcima ujedinjenih antifašističkih snaga, zbačen će biti i njegov učenik i sluga Pavelić sa svojim ustaškim bandama. Fašizmu su odbrojeni časovi. Na Istočnom Frontu Crvena Armija kida komad po komad hitlerovske fašističke vojske.

Kao što u Italiji pokušavaju da zamjenom Mussolinija Badogliom skrenu talijanski narod sa puta njegove oslobodilačke borbe, tako će te iste sile i kod nas pokušati da zamjenom Pavelića Mačekom zabiju našem narodu nož u leđa. Nikakovi njihovi mračni planovi neće uspjeti, jer naš narod zna da će jedino pod rukovodstvom

Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske i Glavnog Štaba Hrvatske doći do svoje prave slobode.

Zbijmo još čvršće svoje redove. Dajmo sve naše snage za pobjedu naroda koja je blizu. Svi u našu Narodno-Oslobodilačku Vojsku. Sve za našu vojsku, sve za naše oslobođenje. Ne dozvolimo da tekovine našeg znoja i krvi uživa netko drugi. Tekovine naše oslobodilačke borbe uživat će sam narod.

ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE!

ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI HRVATSKE!

ŽIVIO VRHOVNI KOMANDANT DRUG TITO!

ŽIVJELA CRVENA ARMIJA!

ŽIVIO NJEN VRHOVNI KOMANDANT MARŠAL SOVJETSKOG SAVEZA DRUG STALJIN!

živio GLAVNI STAB HRVATSKE!

ŽIVJELO ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEČE NARODNOG OSLOBOĐENIJA HRVATSKE!

ŽIVJELI NASI VELIKI SAVEZNICI SOVJETSKI SAVEZ, ENGLESKA I AMERIKA!

SVI U PARTIZANE! SVE ZA PARTIZANE - SVE ZA POBJEDU!

SMRT OKUPATORIMA I NJIHOVIM DOMAĆIM SLUGAMA!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

1. kolovoza 1943.

OKRUŽNIKOMITETPOKUPLJE
Komunističke Partije Hrvatske

Original, umnožen na geštetneru
Sign., AIHRPH, KP-173/707

196

1943. kolovoz 1.

Izvještaj sekretara partijskoga komiteta Dvanaeste NOU brigade Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji na području Hrvatskog zagorja, te o političkoj situaciji i organizacijskom stanju u brigadi

SEKRETAR
XII UDARNE BRIGADE
N. O. V. HRVATSKE

CENTRALNOM KOMITETU K. P. HRVATSKE

I POLITIČKA SITUACIJA:

Naročito brzi razvoj političke situacije u svijetu, probudio je veliki interes kod naših boraca. Otvaranje južnog fronta na teritoriju Italije (Sicilija), njemačka ofanziva na Istočnom Bojištu, koja se pretvorila u kontra ofenzivu Crvene Armije, pad talijanskog fašizma na čelu sa Mussolinijem, to je predmet razgovora partizana u maršu i na odmoru. Vijest o padu Mussolinija stigla je baš u vrijeme kada se naša brigada nalazila na povratku iz Hrvatskog Zagorja. Ta vijest je primljena u pokretu, dok su bataljoni prolazili u koloni pokraj radio aparata, kojeg smo postavili, da bi mogli čuti vijesti. Kada je objavljena ta vijest nastao je urnebes. Partizani umorni od 12-satnog marša skakali su od radosti, kao kada su provalili zid na Lepoglavskoj kaznioni i oslobodili drugove robijaše.[1]

Svijest naših drugova baš tim događajima u svijetu u mnogome se podigla, što se moglo vidjeti na prolazu kroz sela Hrvatskog Zagorja, gdje su partizani u dodiru sa hrvatskim stanovništvom svuda tumačili političku situaciju. U Hrv. Zagorju, gdje nam je bio zadatak, objasniti narodu liniju naše borbe protiv okupatora, pozvati narod u aktivnu borbu protiv okupatora i na taj način pojačati redove tamošnjeg partizanskog odreda, mi smo imali, što se tiče mobilizacije i dizanja naroda na ustanak malo uspjeha. Naša brigada je mobilizirala svega oko 20 ljudi. Ali smo imali politički vrlo mno-

[1] Vidi: Dok. br. 185. i 200.

go uspjeha i sada je pripremljen teren za mobilizaciju. Mi smo se nalazili u glavnom u onom dijelu Hrvatske gdje narod još nikada nije vidio partizane, i živio je pod utjecajem neprijateljske propagande, da mi Hrvate koljemo, ubijamo i činimo razna druga zvjerstva. Na prolazu naših bataljona kroz ta sela u prvo vrijeme narod je bježao, skrivao se, ali kasnije, kada je vidio da mi nikoga ne diramo, čekao nas je na kapijama i sa znatiželjnim izrazom na licu promatrao nas. Partizani su se tu pokazali vrlo lijepo, prilazili su tim grupama i razgovarali sa ljudima, objašnjavajući im našu borbu. U večer smo nastojali održati miting, ali je to bilo vrlo teško i u rijetko kojem selu nam je to uspjelo. Mitinzi nisu uspijevali jer je narod vrlo teško dolazio na miting, bojeći se, da ne bude poslije našeg odlaska radi toga uhapšen. Zato smo pristupili drugoj metodi rada i to na taj način, što se prilazilo pojedinačno po kućama, ili grupama ljudi gdje su se skupili. To se pokazalo najbolje i tu se pokazala svijest partizana na lijepoj visini. S time se uspjelo toliko da .je taj siromašni narod nosio parizanima kada su prolazili kroz sela u košarama voće. Tako su naši partizani koji su većinom Srbi na ovom putu pokazali da je skovano bratstvo srpskog i hrvatskog naroda.

II ORGANIZACIONO PITANJE:

Brojno stanje partijaca na ovom putovanju nije se povećalo, iz toga razloga, što se naše partijske organizacije još nisu saživjele sa tako brzim ratnim tempom.

Sadašnje brojno stanje partijaca je slijedeće:

	partijaca	kandidata	boraca na licu
I bataljon	**62**	**7**	**270**
II bataljon	**57**	**27**	**270**
III bataljon	**52**	**27**	**265**
IV bataljon	**54**	**12**	**230**
Agit-prop	**4**	**3**	**16**
Bacački vod	**3**	**4**	**18**
Pionirska četa	**3**	**—**	**60**
Pri štabu brig.	**4**	**—**	**—**
Štab brigade	**5**	**—**	**—**
SVEGA:	**244 partijaca**	**80 kandidata**	**1129 boraca na licu**

Prema tome vidi se, da se je na ovome putu brojno stanje smanjilo za 6 članova, iako su primljeni još neki drugovi u partiju. U borbama su izbačeni iz stroja: u I bataljonu 1 poginuo, a 5 je ranjeno, u II bataljonu 3 poginula i 5 ranjenih, u III bataljonu 2 poginula, 4 ranjena, u IV bataljonu 2 poginula i 3 ranjena te 5 nestalih.

Također na ovom putu izbačeno je nekoliko drugova iz Partije radi svog nedostojnog ponašanja. Izbačeno je u IV bataljonu 4 druga i to 1 komesar, 1 sekretar, 1 vodnik i 1 polit, delegat. Komesar je izbačen iz Partije jer se napio, sekretar i vodnik radi kukavičluka, a polit, delegat jer je udario jednog druga. U II bataljonu izbačen je 1 drug radi nedisciplinе. Sekretar I bataljona je kažnjen strogim partijskim ukorom, zato što je sam bez suda pred strojem streljao jednog partizana radi toga što je bio pijan. U brigadi imade oko 120 drugarica, od toga 15 partijki.

Partijske jedinice za vrijeme marša preko Hrv. Zagorja radile su dosta slabo na organizacionom i političko-prosvjetnom radu. Partijske jedinice su prosječno održale 4-5 sastanaka, i to po pitanjima koja su iskrsla na putu, zbog raznih grešaka i nedostataka vojnih i političkih, dok sastanci za političku izgradnju uopće nisu održavani.

Partijska disciplina kod partijaca još nije na dobroj visini, to se osjeća više kod rukovodioca nego kod boraca, slučaj u štabu IV bataljona gdje treba čekati, kada se zakaže sastanak po pola sata pa i sat. Borbenost partijaca je najbolja u brigadi.

Sada poslije povratka u Bilogoru dobilo se malo više vremena za rad i to vrijeme se do maksimuma iskorištava, i vidi se da je ovaj put pozitivno djelovao na daljnji rad i podizanje partijskog nivoa kod partijaca, a isto tako na tom putu su provjereni mnogi novi drugovi za ulazak u Partiju.

III POLITIČKO-PROSVJETNI RAD:

Političko-prosvjetni rad u jedinicama bio je vrlo slab. Polit, komesari i polit, delegati bili su aktivniji u radu sa narodom, a rad u vojsci su pomalo zanemarili izgovarajući se sa umornošću partizana. Za vrijeme toga putovanja i borbi nije se izdavao brigadni list radi tehničkih nemogućnosti, ali radio vijesti izdavale su se svakodnevno za vojsku i naročito za narod. Također je izdano 2 letka, 1 povodom podjele plijena iz Lepoglave narodu, što je naročito lijepo odjeknulo u okolnim selima i povodom strijeljanja jednog bandita HSS-ovca koji je pod krinkom partizana vršio pljačku u selima oko Lobora, što je također ostavilo dobar dojam, jer ga je prepoznao sam trgovac koji je bio opljačkan. Na mitinzima je istupio pjevački

hor, ali na mitinzima je ipak najveće interesovanje kod naroda pobudila naša glazba.

Pisanje parola po selima, imao je SKOJ i on je tu zadovoljio potpuno po svim selima kroz koja smo prošli od ceste Križevci-Koprivnica pa do starog grada Trakošćana i nazad, ispisane su parole masnim crvenim bojama. Zidne novine su se svuda izlagale, a najviše interesa su pobudile Zidne novine koje prikazuju oslobođenje robijaša iz Lepoglave. Bataljonske Zidne novine nisu izdane za to vrijeme ni jedne. Na polju nepismenosti nije se učinilo mnogo. Za cijelo to vrijeme naučili su pisati i čitati svega 6 drugova. Među narod je podijeljena masa letaka i to deklaracija G. S. i ZAVNPOH—a hrvatskom i srpskom narodu, Narodu Hrvatskog Zagorja itd. U glavnom u Hrvatskom Zagorju smo politički pripemili teren za mnogo bolji rad, ujedno je dobar odnos naroda prema nama pozitivno djelovao na naše borce.

IV RAD PO VOJNOM SEKTORU:

Na putu koji smo prošli sreli smo se prvi puta sa oružjem, koje još nismo poznavali, a to su tenkovi od 10-15 tona sa automatskim topovima. Protiv tih tenkova smo se suprostavili mitraljezima, bombama i flašama i nisu mogli da nas pobiju. Ali kada su došli u većem broju i počeli prelaziti preko polja, vinograda i plotova to je naše borce malo zbunilo i pojavila se tendencija za povlačenjem. Tako se desilo kod sela Kalnika gdje su prvi puta uspjeli tenkovi, pješadija (Nijemci) da razbiju naše položaje i prisile nas na povlačenje.

Borbenost i moral drugova je dobar, jedino kod IV bataljona borbenost i moral je popustila. To je zbog toga što se u tom bataljonu još iz Moslavine nalazilo nekoliko vodnika, komandira te komesara i polit, delegata koji su bili paničari, tako da su borci izgubili povjerenje u sposobnost svog rukovodstva i desilo se nekoliko puta da se četa ili vod povukli bez naređenja. Vojnički najbolje sada stoji I bataljon, u tom bataljonu su najbolji komandiri i uopće niži vojni kadar, što se može zahvaliti sređenosti štaba. U II i III bataljonu stanje je također zadovoljavajuće dok sa IV bataljonom treba se malo više pozabaviti jer se sada u tome bataljonu počelo pojavljivati dezerterstvo, tako da je u zadnje vrijeme dezertiralo 10 partizana. U samom bataljonu počelo se govoriti, da je sada vrijeme da se oni vrate natrag u Moslavinu, jer da su oni već dosta u brigadi, i sada treba da idu iz Moslavine drugi, a oni da se odmore. Mi smo poslali jednu patrolu u Moslavinu koja će pokupiti sve te izbjeglice i vratiti ih u brigadu.

Vojnički rad sa jedinicama na tome putu nije se vršio radi stalnih pokreta i borbi, te držanje velikih dijelova bataljona na osiguranjima za vrijeme bivakovanja. Disciplina je popustila, a naročito u III bataljonu. Disciplinu najviše narušavaju robijaši iz Lepoglave kojih imade u svakom bataljonu 20-30. Kod političkih kažnjenika to se ne osjeća i oni su se brzo saživili sa našim starim borcima, dok kriminalci koji su ostali u našim jedinicama istakli su se nedisciplinom i paničare nj em.

V RAD SA OMLADINOM:

Brojno stanje SKOJ-a je slijedeće:

	skojevaca	omladinaca
I bataljon	47	95
II bataljon	56	100
III bataljon	47	90
IV bataljon	42	80
Kuriri kod štaba brig.	5	—
SVEGA:	**197**	**365**
	skojevaca	**omladinaca**

SKOJ na ovom putovanju također nije ispunio zadatke koji su pred njega postavljeni. U prvom redu, pred sam polazak u Zagorje napravljena je utakmica između skojevskih organizacija brigade i po tome ništa nije učinjeno, sve dok se nismo vratili natrag u Bilogoru gdje je to ponovo postavljeno pred Skojevce i već se počeo osjećati rad. Održani su sastanci sa svim bataljonskim rukovodstvima na kojima u I i IV bataljonu sam sudjelovao i ja te smo odredili plan za 10 dana s time kada se taj ispuni da se izradi drugi za daljnjih 10 dana. Poslije tih sastanaka prvi dan vrvi od sastanaka po četama, i još isti dan je održano nekoliko sastanaka po pitanju natjecanja.

Inače, Skojevci kao pojedinci i na ovome putu su se isticali.

VI POLITIČKO-PROSVJETNI RAD U ĆELIJI:

Pred sve partijske jedinice postavljeno je da se proradi materijal za niži partijski kurs. U svim jedinicama proučava se »Učenje o Partiji i rad Partije u vojsci«. »Narodno-Oslobodilačka Vojska i Partizanski Odredi«. Na ovom putu radilo se vrlo malo, gotovo ništa, jedino se čitala dnevna štampa kao što je radio vijesti, »Naprijed«, »Vjesnik« i td.

Sada nakon dolaska u Bilogoru imade više mogućnosti za rad i postavilo se najstrože da se u roku od mjesec dana svrši materijal

za niži partijski kurs. Jedino je nezgodno što nema dovoljno primjeraka pojedinih referata, to ćemo morati umnožiti u našem Agitpropu, koliko god bude tehnički moguće.

VII RAD ŠTABSKE ĆELIJE:

Rad jedinice štaba brigade zadovoljava. Partijnost kod svih drugova je dosta visoka i svaki daje od sebe sve da brigada bude što bolja. Jedino u zadnje vrijeme kako se oženio komandant posvećivao je malo više brige za drugaricu i tako zanemario rad, ali mi smo to kritikovali i on se sredio tako da je sada opet kao i ranije. Sastanci se održavaju redovno. Jedino se malo posvećuje pažnje vlastitoj partijskoj izobrazbi.

U štabu nam fali zamjenik komandanta brigade jer je dosadašnji prekomandovan u XVIII brigadu.

Takovo je otprilike stanje u brigadi.

SEKRETAR:
Petar Car, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1486

197

1943, kolovoz 1.

Naredba Štaba Moslavačkoga NOP odreda o formiranju udarne čete Odreda i imenovanju komandnog kadra

ŠTAB
Moslavačkog N. O. P.
Odreda Hrvatske

1. VIII 1943. g.

NAREDBA Br.

Sve udarne grupe koje su pripadale Kotarskim komitetima, a kojima je rukovodio O. K. K. P. Čazma pripale su zaključkom štaba II operativne zone, a u suglasnosti sa O.K. K.P. Čazma, pod komandu Moslavačkog Odreda. Da bi se mogla voditi kontrola kako vojnička tako i politička, to počev od danas sve partizanske grupe

koje se nalaze na terenu potpadaju i sačinjavaju udarnu četu Moslavačkoga odreda, u vezi sa time

I M E N U J E S E

1. Za komandira udarne čete Moslavačkog odreda drug Kosak Ivan.
2. Za zamjenika komandira drug Bartol Anton.
3. Za komesara udarne čete Moslavačkog odreda drug Knežević Ivan.
4. Za zamjenika komesara drug Trajbar Ivan.

Udarna četa sastojaće se iz udarnih vodova, koji će biti podeljeni na udarne desetine. Svaki udarni vod imaće, vodnika, političkog delegata i dva desetara. Jačina udarnih vodova biće do 20 drugova-boraca. Vodnike, političke delegate i desetare postavljaće komanda čete, s time što će predhodno o tome obavestiti štab odreda.

Sva naređenja komanda čete primaće neposredno od štaba Moslavačkog odreda.

Ova naredba ima se pročitati pred strojem, a na snagu stupa odmah.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu.

Komesar,
Blaha Duka, v. r.

U. z. komandanta,
oper. ofic. **Miloš Lukarić,** v. r.

Na znanje:
1. — Štabu II. operativne zone,
2. — Štabu I. i II. bataljona M. O.
3. — Štabu Moslavačkog odreda.

Na znanje i postupak:
Komandiru udarne čete M. O.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut: 1472 A, f. 1, dok. br. 15.

198

1943, kolovoz 1.

Pozdravni telegram s osnivačke konferencije Okružnoga odbora AFŽ Čazma vrhovnom komandantu Josipu Brozu Titu

OKRUŽNI ODBOR AFŽ-a
Č A Z M A
1. VIII. 1943.

Drugarskom
V R H O V N O M Š T A B U
za druga T I T U

Mnogo plamenih pozdrava sa naše osnivačke konferencije,[1] šaljemo Ti mi žene Moslavačkog kraja.

Tvoj dosadašnji rad i rukovođenje Narodno-oslobodilačkom borbom, dao nam je punu garanciju za punu narodnu pobjedu.

Mi smo se na toj konferenciji zavjetovale, da ćemo upotrijebiti sve svoje snage na uništenju naših porobljivača.

Ujedno zahvaljujemo NOV-i, koja stoji pod Tvojim mudrim rukovodstvom, što nam je omogućila održavanje te konferencije.

Pozdravljamo Te našim borbenim pozdravom

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za Okružni odbor AFŽ-a
Čazma.

Tajnica:
Špan Tonka, v. r.

Predsjednica:
Katica Kušec, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-1/45.

[1] Prva Okružna konferencija AFŽ Čazma održana je 1. VIII 1943. godine na Kopčiću.

199

1943, kolovoz 2.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o brojčanom stanju i naoružanju u neprijateljskim garnizonima na području kotara

K. K. K. P. H
SAMOBOR
2./VIII. 43.

Drugarskom
O. K. POKUPLJE ŽUMBERAK

Dragi drugovi,

primili smo od vas 2 pisma koja su pisana 30./VII. 43. i sve smo razumili šta nam pišete samo nam nije to jasno što na onom pismu koje je pisano rukom nije potpisan onaj koji ga je pisao, jedino je gore napisano O. K. POKUPLJE.

Dragi drugovi mi smo vam već poslali sve izvještaje o tim svim pitanjima ali to priznamo da nismo na redovito vreme ali smo vas i izvestili zašto nismo, u izvještajima. Drugovi što pišete za drugove za minerski kurs da ste pisali da je šaljemo mi toga pisma nismo primili pa prema tome nismo ni nikoga slali i nismo dali ni odgovor.

Drugovi kod nas je stanje bez većih promjena naročito u partijskim organizacijama jedino što ima veći broj drugova već oko mjesec dana što su bolesni pa nam zato rad i zaostaje. A u našoj okolici nema ništa naročito nova ukoliko bi mi znali jedino promjene su te da su malo jače digli glave Mačekovci ali su bez većih uspjeha.

Drugovi neprijateljske posade se nalaze de su se i prije, [u] Leskovcu sa 120-150. domobrana rezerve i 30 žandara, ti isti po danu patroliraju po Stupniku i to samo okolice svojega garnizona, na aerodromu u Stupniku se nalazi isto švabe sa 350-400 vojnika, 30-35 avijona.

U Kerestincu su isto ustaše, broj mi je nepoznat, krstare po danu i po noći po cijeloj opć. Sv. Nedeli. U samom Samoboru su isto ustaše, broj mi je isto nepoznat a i njihovo kretanje, još ima u Kalinovici jedna posada domobrana i žandara, domobrana ima 120, a

žandara neki kažu da ih je 30, a neki 60, ti svi svaki dan idu u patrolu po Rakov-Potoku a neki put dolaze u Galgovo pa čak i u Klake. Ti domobrani više put idu sami a više put mešano sa žandarima i ustašama iz Kerestinca i ti su ustaše uniformirani u domobranskoj odori tako da je nemožeš prepoznati jednoga od drugoga. Njihovo je naoružanje dosta jako te svih gore navedeni posada, ovi iz Kalinovice njih kreće većinom oko 50-60. i to kad idu dalje od Rakov-Potoka a za sam Rakov-Potok ide ih do 20.

Dakle što se tiče neprijatelski posada to bi bilo uglavnom sve, a što se tiče njihovog terora nije se promjenio isto je ko i prije, jedino u samoj opć. Sv. Nedeli malo jače teroriziraju posije ubistva tabornika i njegovog brata, posije furt poručuju da moraju uhvatiti 3. Fabijana, Bartola i Juru.[1] Da bu onda mir u toj općini.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU.

Uz drugarski pozdrav

Laci,[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/172.

[1] Ivan Sokolčić (Fabijan), Ivan Dekanić (Bartol) i Jura Pušćak.
[2] Dragutin Pipić, sekretar KK KPH Samobor.

200

1943, kolovoz 2.

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske Štabu Drugoga korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama divizije na Kalniku i Hrvatskom zagorju

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 141/1943
dana 2. VIII 1943 u 14,30 h.

Predmet: Izvještaj o operacijama
jedinica u Zagorju — podnosi:

ŠTABU II KORPUSA NOV I POH
Na položaju

Podnosimo izvještaj o radu i operacijama naše divizije, sastava: dvije brigade (XII Udarna i Omladinska) i Kalnički odred, u toku 30-dnevnog putovanja kroz Hrvatsko Zagorje[1]

I. RAD JEDINICA:

Rad jedinica uglavnom sastojao se iz prolaza kroz krajeve Hrvatskog Zagorja, tamo gdje partizanske jedinice većim formacijama nisu dolazile i uopšte nikako. Prilikom ovoga kretanja kroz te krajeve, naročito pri povratku iz Zagorja, na sektoru južnih padina Kalnika vodile su se borbe na otvorenom terenu sa neprijateljem brojčano jačim i tehnički bolje naoružanim.[2] U ovim borbama izašli smo kao pobjednici što smo bandu uspjeli za kratko vrijeme zadržati na pojedinim mjestima, odbiti i prinuditi da ubacuje pojačanja da bi nas prinudila da se sa toga sektora povučemo. U ovim borbama neprijatelj je upotrijebio veći broj tenkova manjih i većih,

[1] Divizija je krenula iz Slavonije 27. lipnja i stigla na Kalnik 5. srpnja 1943. god. Njen odlazak na ovo područje uslijedio je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 99.

[2] Vidi: Dok. br. 185.

koji su mu doprinijeli da se naše jedinice, pod pritiskom te vatre kombinovane sa pješadijom, povuku zbog zamorenosti naših boraca, slabe ishrane i blagovremene evakuacije ranjenika. Glavni teret u borbama na otvorenom terenu snosila je XII Udarna brigada dok jedan manji dio — jedan susret — imala je Omladinska brigada i tom prilikom uspjela je u potpunosti razbiti snage neprijatelja, koji je krenuo u pohod na sektor gdje se ista brigada smjestila u cilju odmaranja. Pored borbe na otvorenom terenu izvedeno je nekoliko akcija, tj. napada na uporišta, uništeno je nekoliko rudnika,[3] vršena je diverzija pruge, kidanje telefonskih veza, prekopavanje cesta u tolikoj mjeri koliko je to bilo potrebno, da se onemogući saobraćaj neprijatelju za vrijeme izvođenja akcija po predviđenom planu.

II. RED, DISCIPLINA I MORAL:

Jedinice prije polaska bile su potpuno sređene, vladao je u njima primjeran red, moral na dostojnoj visini, disciplina primjerna, što se je sve i zadržalo po jedinicama do povratka jedinica na prelaz ceste Varaždin — Zagreb, do koga su se mjesta već jedinice izmorile dugim marševima, vođenjem akcija, izložene vremenskim nepogodama, slabom ishranom itd. Od prelaza ceste Varaždin — Zagreb zapazilo se da su disciplina i red popustili, nije se desio ni jedan slučaj odricanja poslušnosti i neizvršenja naređenja, ali je to sve bilo sve sporije i mlitavije zbog naprijed iznijetih poteškoća, koje su stajale pred nama kroz to vrijeme boravka u Hrvat. Zagorju. Moral kod jedinica nije popustio, ali se je pokazalo i dalo primjetiti da borci teže da se vrate na oslobođenu teritoriju.

Marševski poredak za vrijeme kretanja prvih dana bio je onakav kao što je predviđeno naređenjem i usmeno izdatim uputstvima, a to je bilo sve dotle dok se jedinice nisu suviše iscrpile dugim pokretima, poslije izmorenosti ovaj red poremetio se, što je donekle i opravdano.

III. STANJE UNUTAR DIVIZIJE:

Stanje unutar divizije za vrijeme pokreta bilo je zadovoljavajuće, misli se na red u jedinicama, borbenost, izdržljivost, moral, sposobnost i umješnost komandnog kadra i njihovo snalaženje. Ovo je sve bilo zadovoljavajuće do povratka iz Zagorja, poslije koga vremena se zapazilo, a pogotovo poslije vođenja borbi oko Kalnika, da je borbenost zbog iznemoglosti i zamorenosti boraca pala, disciplina popustila itd. No od ovog svega nije bilo štetnih posljedica. Po

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 86.

dolasku na slobodnu teritoriju stanje unutar divizije u mnogome se popravilo, red po jedinicama se zaveo, disciplina malo učvrstila, moral kod boraca porastao, ishrana i smještaj se poboljšava. Sada bi divizija poslije kratkog odmora bila sposobna za daljnji rad, izvođenje akcija i vršenje duljih marševa, pošto se prethodno izvrše sve radnje po jedinicama i otklone sve neispravnosti koje su se pojavile u toku ovoga puta.

IV. RAD ŠTABOVA:

Štab divizije do prelaza ceste Križevci — Koprivnica, po dolasku na Kalnik, funkcionisao je kao samostalan i uglavnom je rukovodio pokretima jedinica đo toga vremena. Zbog uslovljenih prilika formiran je Operativni štab[4] koji je rukovodio akcijama u kojima su učestvovale jedinice naše divizije i Kalnički partizanski odred. Operativni štab kao takav funkcionisao je sve do vremena dok nismo napustili sektor Kalničkog partizanskog odreda.

Štabovi brigada uglavnom su zadovoljili; pokazala se u posljednje vrijeme, pri povratku, slaba briga i nedovoljna pažnja o bezbjednosti i osiguranju jedinica za vrijeme pokreta i u mjestu. Sa štabovima brigada nalazili su se po dva člana Štaba divizije, koji su uglavnom bili kao savjetodavni članovi štaba brigade i pomagali ih u njihovom radu. Sa štabovima brigada održavani su sastanci na kojima je uglavnom bilo pretresanje o radu štaba i upućivanje na pravilan rad u buduće. Štabovi bataljona uglavnom su zadovoljili, činio je manje greške i propuste jedino Štab IV Bataljona XII Udarne brigade: svojim nebrižljivim staranjem i vođenjem računa o svojim jedinicama dozvolio je da mu se bataljon raspe, koji se poslije kratkog vremena prikupio.

V. IZVEDENE AKCIJE:

U zajednici sa Kalničkim partizanskim odredom naša divizija izvela je akciju na neprijateljsko uporište u Jalkovcu.[5] Čitava posada neprijateljskog garnizona na čelu sa zapovjednikom[6] i oficirskim kadrom prešla je na stranu Narodno-oslobodilačke vojske.[7] U ovoj akciji nije došlo do vatrenog sukoba. Ovom prilikom dobiveno je 8

[4] Sastav Operativnoga štaba bio je slijedeći: komandant Mato Jerković, politički komesar Marijan Cvetković, zamjenik komandanta Milan Stanivuković i načelnik štaba Rade Bulat.

[5] Vidi: Dok. br. 185.

[6] Demetar Varda

[7] Prelazak ovog garnizona na stranu jedinica NOV i POJ bio je ranije pripremljen. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 31.

haubica 105 mm, 2 vagona granata, zaprega za 4 topa, 200 karabina, 2 teška mitraljeza i veća količina razne ratne i odjećne spreme. Odmah na licu mjesta uništeno je 6 haubica i velik broj granata. Napad na ovo uporište vršile su jedinice Kalničkog partizanskog odreda a jedinice naše divizije bile su u zasjedi i to: XII Udar. brigada prema Varaždinu, Varaždinskim Toplicama i Ludbregu. U zasjedama do borbe nije došlo. Omladinska brigada »Joža Vlahović« bila je u zasjedi prema Varaždinu. Neprijatelj je u dva maha pokušao da prodre prema napadnutom uporištu ali mu nije uspjelo, bio je odbijen uz priličan broj žrtava. Tom prilikom oštećen je jedan mali tenk. Srušen je jedan dio pruge, prekopana cesta na nekoliko mjesta i uništena ciglana u Cerju.

Akcija na Lepoglavu[8] vršena je jednim bataljonom XII Udarne brigade uz pomoć jedne haubice, koja je nakon 8 sati bila likvidirana. Dva bataljona bila su na osiguranju prema Krapini i Bednji, jedan bataljon nalazio se u rezervi Operativnog Štaba. Omladinska brigada »Joža Vlahović« bila je u zasjedi prema Varaždinu kod Cerja. U ovoj akciji oslobođeno je oko 100 političkih osuđenika i oko 600 kriminalaca. Veći broj ovih razbjegao se, dok je jedan dio ponovo predan vlastima, a jedan dio zadržan u našim jedinicama. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, 2 šmajsera, 140 pušaka. U toj borbi potučeno je 17 neprijateljskih vojnika a zarobljeno 175. Naši gubitci: 5 mrtvih i 13 ranjenih. Pored ovoga dobivene su velike količine razne opreme.

Za vrijeme puta ka Zagorju jedan vod XII Udarne brigade upao je u Virje, kojom prilikom je zarobio 3 žandara i zaplijenio 6 pušaka.[9]

Omladinska brigada »Joža Vlahović« za vrijeme boravka u zasjedi na putu Varaždin — Zagreb razoružala je stražu na stanici Cerje Tužno i zarobila 13 domobrana i dobila 13 pušaka. Zarobila je patrolu od posade Ivanec i dobila 8 pušaka.

Pri cesti Varaždin — Zagreb kod Oštrica pala je jedna jedrilica. Upućen je jedan bataljon[10] da uništi jedrilicu. Banda saznavši za taj udes uputilla se sa dva kamiona iz Novog Marofa prema jedrilici. Naši su sačekali kamione, iste uništili, potukli 15 bandita i 3 zarobili. Tom prilikom dobiveno je: 2 puškomitraljeza, 10 šmajsera i 3 karabina. U toj borbi sa naše strane nije bilo gubitaka.

Omladinska brigada po dolasku u Zajezdu uništila je rudnik i sva postrojenja u istome.

[8] Vidi: Dok. br. 185.
[9] Kao bilj. 3.
[10] Isto.

XII Udar. brigada uništila je rudnik Golubovec i Radoboj. U rudniku Golubovcu zarobljeno je 11 domobrana. Dobijeno 10 puška. U Radoboju zarobljena 2 domobrana i dobivene 2 puške. U ovim rudnicima dobijeno je raznog materijala i nešto novca.

U Trakošćanu vođene su borbe sa Nijemcima i tom prilikom smo bili prinuđeni uništiti haubicu, jer je teren bio nepogodan za daljnje vučenje. Prethodno smo ispalili u njemačku teritoriju" 24 granate, poslije čega smo sutradan dobili odgovor iz njemačke [teritorije] artileriskom vatrom obasipajući Hrv. Zagorje.

Omladinska brigada »Joža Vlahović« za vrijeme odmora u Dugoj Rijeci i Ivancu, pri jednom pohodu neprijatelja, zadobila je 4 puškomitraljeza, 42 puške, 2 šmajsera. Zarobljeno je 42 domobrana, među kojima je bilo i ustaša. .. Ovom prilikom bio je 1 mrtav i 4 ranjena sa naše strane.

VI. ISKUSTVA IZ AKCIJA:

Iskustvo iz akcije na Jalkovec pokazalo je da nije dobro u toku same akcije mijenjati odluke, koje su unaprijed donesene na sastanku svih članova štaba. Da se nije mijenjala odluka o tome da se izvuče 4 topa a ne dva, kao što je bilo izvučeno, mi bi vjerojatno danas imali dvije haubice u potpuno ispravnom stanju.

U akciji na Lepoglavu pokazalo se kao loše to što je Štabu bataljona koji je imao zadatak likvidaciju Lepoglave delegiran komandant divizije,[12] kao savjetodavni član. S time je automatski spala sva odgovornost sa tog nižeg štaba i njegovi članovi su se pretvorili u borce bez neke konkretne dužnosti. Mi smo u tom smislu stekli iskustvo, da u takvim slučajevima gdje je potrebna pomoć i nadzor višeg štaba da se postupi ovako:

Pri samom razrađivanju zadatka treba neko iz višeg štaba da pomogne nižem štabu, ali tako da se ne utuče inicijativa kod nižeg štaba. Prilikom samog izvođenja operacije potrebno je da jedan ili više članova višeg štaba obiđe niži štab, razmotri situaciju i ukaže konkretnu pomoć, i da se nakon toga ponovno vrati u svoj štab, gdje će podnijeti izvještaj, a sa direktivama višeg štaba, na osnovu ovog izvještaja, treba da krene bilo isti član ponovo ili neki drugi član višeg štaba do nižeg štaba. Na taj način povećala se odgovornost i samoinicijativa nižeg štaba, a niži štab osjetio konkretnu pomoć od svog višeg štaba.

[11] Odnosi se na dio slovenskoga teritorija koji su anektirali Nijemci.
[12] Milan Stanivuković

VII. RASPORED JEDINICA PRI POVRATKU SA PUTA:

Obje brigade pri povratku iz Hrv. Zagorja zadržale su se na Bilo Gori u cilju odmora i sređenja jedinica, ujedno su i štitile žetvu. Uglavnom rad po jedinicama sastoji se u sređivanju i pripremanju za daljnje operacije. Stanje u jedinicama znatno se popravilo i sada su XII Udarna brigada i Omladinska brigada »Joža Vlahović« sposobne za izvođenje operacija.

VIII. DALJNJE NAMJERE:

Ima se u vidu napad na jedno uporište srednje jačine[13] da bi se zadobilo mina za teški bacač.

IX. PREDLOŽI:

Predlažemo da se u svakoj brigadi formira regrutska četa[14] u koju bi ulazilo novomobilisano ljudstvo, koje nema vojničkog iskustva. Ova četa izvodila bi vojnu obuku, obavljala sporedne poslove za vrijeme akcija i na taj način osposobila se za ulazak u operativne jedinice.

X. PLIJEN:

U toku tridesetdnevnog puta jedinice naše divizije, XII Udarna i Omladinska brigada, zadobile su slijedeće:

8 haubica, koje su sve uništene, 3 teška mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 14 prsnih mitraljeza, 261 pušku, 18.000 mauzer metaka, 5.200 francuskih metaka i velike količine razne ratne spreme i odjeće.

Izgubljeno: 1 laki bacač, koji je eksplodirao, 25 pušaka ostalo sa
* poginulim koji nisu izvučeni, 1 puškomitraljez odnesen sa prebje-
glim u Moslavinu.

Zarobljeno je 200 neprijateljskih vojnika, Nijemaca, ustaša, domobrana, žandara i policajaca. Potučeno oko 280 i velik broj ranjenih. Oštećena su 4 neprijateljska mala tenka.

Naši gubitci: 36 mrtvih, 90 ranjenih i oko 47 nestalih. Veći broj nestalih se je vratio, dok je jedan dio prebjegao na Moslavinu, tako da sada vrlo mali broj ljudstva fali.

U toku vođenja borbi utrošeno 38.000 metaka, 24 mine za teški bacač, 32 mine za laki bacač i oko 20 kom. ručnih bombi.

[13] Riječ je o napadu na Male Bastaje 18. kolovoza. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 63. i 69.

[14] O formiranju ovih četa vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 5.

Ovdje nije uzeta u obzir XVIII Brigada, koja se vratila sa pruge Križevci — Koprivnica za Bilo Goru i Slavoniju[15]. Po dobivenim podatcima XVIII Brigade naknadno ćete dobiti izvještaj o operacijama koje je ona izvela za vrijeme svoga putovanja.

Prema mišljenju našeg štaba smatramo da smo zadatak u vojničkom pogledu djelomično izvršili s obzirom na mali broj žrtava, daljinu puta i poteškoće koje su pred nama stajale.

Jedan nedostatak a to je mali broj zarobljenog oružja, pored toga smo mi očekivali da ćemo ga više dobiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZAMJENIK KOMANDANTA:
Rade Knežević, v. r.

POLITKOMESAR:
Marijan Cvetković, v.r.

M. P.[16]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 908, reg. br. 24-3

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 4, str. 16 — 22

201

1943, kolovoz 2.

Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje u vezi s organizacijom obavještajne službe

Štab II. Operativne Zone
N. O. V. i P. O. Hrvatske

Inf. Br. 258/43.
2. VIII. 1943.

DRUGARSKOM O. K. POKUPLJE

Dragi drugovi!

Molimo vas da u pogledu organizacije obavještajne službe i u opće izađete u susret drugovima iz pom. obavještajnog centra pri

[15] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 48.
[16] Okrugli pečat: Štab XII divizije N. O. V. Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

štabu Žumberačko Pokupskog P. Odreda. Molimo vas da Partijska organizacija u pronalaženju i postavljanju ljudi u obavještajnu mrežu pomogne ovim drugovima i da im predlaže ljude koje bi mogli uzeti u obzir. Tako da se ne bi u našu obavještajnu mrežu zavukli neprijateljski elementi. Također vas molimo da nam ujedno kratkim dopisom javite funkcionisanje naše ob. službe i da se kritički osvrnete na nju u koliko imade razloga.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Obavještajni oficir
M. P.[1] **Dane Livada,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/173

202

1943, kolovoz 2.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o političkim prilikama i akcijama partizana na području kotara Varaždin, Novi Maroi i Ludbreg

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj Prs. 3246/43. Varaždin, dne 2. VIII **1943.**

Predmet: Dnevno izvješće

1. — GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2. - GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X. ?
3. — DRŽAVNI MINISTAR G. DR. MLADEN LORKOVIĆ
4. — OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
5. **— VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
6. — ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVR

[1] Okrugli pečat: Štab II. Operativne zone N. O. V. i P. O. Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

I Z V J E Š T A J

Kotar Varaždin:

Obće političke prilike: Kod političkih prilika među narodom do sada još niesu primjećene nikakove promjene, ali obzirom na nastale promjene u vladi Kraljevine Italije, narod se počeo zanimati za političke prilike više nego do sada i očekuje dalnji razvoj političkih prilika u toj zemlji, u vezi s tim počeli su se više zanimati i za političke prilike u našoj zemlji. *

a) Komunizam: U vezi sa komunizmom nije bilo nikakovih drugih događaja osim kretanja i djelatnosti partizana na području ovog kotara.

Dne 19. na 18. srpnja t. g. u noći u selu Poljana Gornja pokušala je jedna partizanska obhodnja od 9 naoružanih ljudi uhvatiti legionara Milana Vuk iz Poljane Gornje, ali je isti pobjegao iz vinograda gdje je spavao. Nekoliko dana prije toga isti je pucao na jednu partizansku obhodnju.

U noći 19. na 20. srpnja t. g. nalazila se jedna skupina od 30 partizana u selu Šemovec, obćine Bartolovec, gdje su postavili svoje zasjede. Partizani nisu nikoga dirali već su se razpitivali za djevojku Terezu Petković, koja je od partizana pobjegla. Među ovim partizanima nalazio se je i partizan Đuro Ivanuša iz sela Trnovca. Partizani otišli su preko sela Slanja prema Kalniku.

Noću između 21. i 22. srpnja t. g. došli su partizani na kolima iz Poljane i odnieli djelove sa vršaćih strojeva Florijana Kerože u Kelemenu, Franje Bojs u Imbrovcu i Huberta Gemingen u Jalžabetu.

U noći 22. na 23. srpnja t. g. došla su 2 partizana u dvorište vlasnika vršećeg stroja Franje Poljaka u Šemovcu i zaprietili da nesmije davati ušur državi, a u vršaći stroj nisu dirali.

Iste noći odnieli su neki razbojnici pod izlikom da su partizani dva bicikla iz sela Novakovca i to Jakobu Cukor i Aleksi Murat.

Dne 27. srpnja t. g. oko 24 sata jedna skupina partizana neutvrđene jačine pripucala je na naše predstraže na potezu Dravski most od Varaždina do tvornice Tivar. Pošto su naše straže odgovorile vatrom iz pušaka i strojnica to su se partizani udaljili.

Iste noći odveli su partizani iz sela Zbelave šest mladića koji su bili pred kratko vrieme unovačeni, kao i gimnazijalca Titu Grah iz Zbelave. Partizani su sa ovim mladićima krenuli preko sela Trnovca, Novakovca i Slanja u Kalnik.

Dne 28. srpnja t. g. oko 11 sati došli su partizani u manjim skupinama u selo Šemovec odakle su razišli po ostalim selima Štefancu, Žabniku, Bartolovcu i Zamlaki, te iz tamošnjih trgovina uzeli cigarete, šećer itd. uz predaju potvrda. Iste noći jedna skupina parti-

zana neutvrđene jačine došla je do tvornice Tekstilne industrije u Varaždinu — Tivar — i pripucala na straže i pozivala domobrane na predaju, ali uslied vatre straža, udaljivši se.

Na području obćine Jalžabet vlada podpuna nesigurnost obzirom na dolazak i kretanje partizana kao i ostalih kriminalnih tipova, pošto se područna oružnička postaja iz Varaždinskih Toplica odselila, te na području te obćine nema sada nikakove sigurnostne oružane straže, pa bi neophodno potrebno bilo, poduzeti nešto u tom pogledu. Predlaže se, da se vrati oružnička postja u Varaždinske Toplice sa pojačanim brojem oružnika, da mogu vršiti i sigurnostnu službu na području obćine Jalžabet, ovog kotara, a u koliko to nije moguće potrebno bi bilo pojačati oružničku postaju u Varaždinu, koja bi vršila sigurnostnu službu na području obćina Bartolovec i Jalžabet, koje su najviše ugrožene od partizana i ostalih razbojnika koji se izdavaju za partizane, jer u protivnom narod gubi povjerenje u oblast, misleći da je prepušten sam sebi i da se o njemu ne vodi nikakovog računa.

b) **Srbstvo:** Bez promjene

c) **Židovstvo:** Bez promjene

II Kriminalitet:

U gornjem razdoblju bila je javna sigurnost u glavnom povoljna osim gore navedene djelatnosti partizana kao i osoba koje vrše pljačku u ime partizana, kažnjivih čina bilo je 2 zločina, 6 prestupa i 4 prekršaja.

Dana 26. srpnja o. g. ubio je Mato Živko iz Zamlake vojničkom puškom Ivana Ganjkovića iz Zamlake, radi međusobne svađe, te se Živko sam prijavio oblastima i nalazi se u zatvoru kod Sudbenog stola u Varaždinu.

U noći od 26. na 27. srpnja t. g. opljačkani su dr. Antun Pintarić i Milan Golubić, posjednik, oba iz Nadkrižovljana, obćina Križovljan Cestica.

Ovo je izvršilo oko 17 naoružanih ljudi, koji su bili naoružani strojopuškama i vojnim i lovačkim puškama, te su od Pintarića odnieli i raznih predmeta u vriednosti od 174.000 Kn, a od Golubića u gotovom 160.000 Kn, i razne prdmete u vriednosti ukupnoj od KN 798.000-Provalnici ostavili su kod Golubića komunističke letke izdane od »Centralnog komiteta komunističke partije Hrvatske i Jugoslavije« od 7. IX 1942.

Da li se ovdje radi o partizanima ili običnim razbojnicima koji se izdaju za partizane do sada se nije moglo ustanoviti, te se u tom pravcu vode izvidi.

Dne 28. srpnja 1943. oko 21 sat došli su partizani u manjim skupinama u selo Šemovec (12 km istočno od Varaždina), a odatle se razišli po ostalim selima Štefancu, Žabniku, Bartolovcu i Zamlaki, u kojim selima ostali su preko ciele noći. Za vrieme boravljenja partizana u navedenim selima iz trgovina seoskih trgovaca uzeli su cigarete i šećer, koje predmete nisu platili, već dali potvrde, a zatim se povukli prema Kalniku.

Iste noći skupina partizana neutvrđene jačine, došla je do tvornice Tivar, i tamo pripucala na naše straže, te pozivali domobrane na predaju. Naše straže prihvatile su vatru našto su se partizani udaljili. Žrtava nije bilo.

Kotar **Novi Marof:**

Dne 30. srpnja 1943. oko 0,30 sati poslije ponoći jedna manja skupina partizana[1] napala je sjevero-istočno i jugoistočno sa slabim odredom Novi Marof i to u pravcu apoteke, želj. postaje i kotara, ali najprije na Miješalicu Njemačke firme Stuag za izradu ceste. Partizani otvorili su pušćanu vatru većim dijelom iz pušaka, parabela, ali vrlo na rijetko u razmacima po par naboja, vatra od njihovih pušaka nije se mogla da čuje. Posadni sat koji imade svoje zasjede po raznim zgradama u Novom Marofu isti su im odgovorili na njihovu vatru sa puškama i teškom strojopuškom, ali spomenuta vatra nije dulje potrajala već par minuta, a poslije toga su se partizani povukli neznajući u kojem pravcu.

Po samoj pucnjavi moglo se da zaključi da ih brojno bilo je malo, jer i sam odjek pušaka izdavao je njihovu jačinu.

Na oružničku postaju u obće nisu otvarali vatru, a niti pak je od strane oružnika pucano.

Kod ove borbe na našoj strani gubitaka nije bilo niti je pak bilo ranjenih, za njihovu stranu se ne zna.—

Kotar Ludbreg:

Dne 22. srpnja 1943. do podne dvije satnije koturaške bojne iz Koprivnice upale su u stupicu partizanima u Dugoj Rijeci, te su 42 domobrana zarobljena, 9 mrtvih i 7 ranjenih.[2] Partizani su još zarobili 40 pušaka, 4 strojopuške sa većom količinom municije i jedno postolje za teški bacač. Navedeni podaci izvađeni su iz izvještaja Štaba omladinske brigade Jože Vlahovića N. O. V. H. od 22. VII 1943. u 14,40 sati«, naslovljenog »Operativnom štabu 12. divizije«, koji izvještaj je dospio u ruke istog dana ustaškom satniku Majeru

[1] Akciju proveli dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

[2] Borbu s neprijateljem kod Duge Rijeke vodio je Kalničkoga NOP odred.

prigodom zarobljivanja partizanskog teklića koji je navedeni izvještaj nosio u Apatovec. Mrtvi domobrani dopremljeni su danas u Ludbreg radi sahrane. Navedene dvije satnije pretrpivši gore navedene gubitke povukli su se u Ludbreg. —

Nadalje se izvješćuje, da su dne 21. VII o. g. u 16 sati prošla trojica partizana i nisu nikome ništa učinili kroz selo Rasinja. U isto mjesto 22. VII u 10,30 sati također su došla tri partizana (i nisu nikome ništa učinili) kroz selo Rasinja. U isto uznemirujući općinske službenike u radu. Kako je oružničko krilno zapovjedničtvo Varaždin povukli sa oružničke postaje Ludbreg, koja je ujedno i jedna oružnička postaja u ovom kotaru, 22 oružnika, time istu posadu oslabila toliko, da je ista preslaba za vršenje sigurnostne službe u samome Ludbregu, to se zadnje vrieme uobće ne šalju oružničke obhodnje na području ovoga kotara, i nije nikakovo čudo, da se partizani slobodno kreću po mjestima ovoga kotara u po bijela dana, jer nema tko da ih u tom spriečava, odnostno uznemiruje. **Moli se izhoditi od nadležnih da se navedeni oružnici vrate u Ludbreg.**

U noći između 25. na 26. srpnja o. g. u 1,30 sati partizani su minirali željezničku prugu između Ludbrega i Čukovca u km 223.2-4, te uništili 7 komada šinja po 150 m dužine[3]. Pruga je tokom današnjeg dana popravljena i promet uzpostavljen.

Nadalje se izvješćuje, da su partizani danas u jutro oko 7 sati zarobili domobrana Norković Rudolfa, rod. 1915 g. iz Slanja na putu između Slanja i Martijanca, kada je išao na vlak u Martijanec, radi odputovanja na nastup domobranske vježbe u Varaždin. Sudbina istog nepoznata.

Po naknadno dobivenim podatcima izvješćuje se, da su u isto doba i na istom mjestu t. j. kod šume zvane »Kozinšćak« petorica partizana zarobili domobrana Kolmen Matiju rođenog 1912 g. koji je htio odputovati u svoju jedinicu. Sudbina istog nepoznata.

Nadalje se izvješćuje, da su u noći od 25. na 26. srpnja o. g. u 24 sata došla trojica partizana u Madaraševac kod seljaka Bendelja Fustina, te od istog opljačkali 80.000 Kuna, te 20 komada svilenih ženskih marama, vriedno oko 30.000 Kuna. Jedan od počinitelja bio je obučen u njemačku odoru, jedan domobransku, a jedan u građansko odijelo. Oko kuće navedenog bilo je još oko 7 partizana. Iste noći su iz istog sela od Petrin Stjepana domobrana na dopustu isti partizani oduzeli vojničko odijelo.

Nadalje se izvješćuje, da iste noći kad je minirana pruga izgori - lo je u Čukovcu 20 m neovršenog žita vlasničtvo Vratarić Antuna. Nije se moglo ustanoviti da li je navedeno žito izgorilo odnosno

[3] Kao bilj. 2.

upaljeno upaljivom granatom iz oklopnog vlaka, koji je te noći u pravcu pucao, ili su isto zapalili partizani.

Nadalje se izvješćuje, da je vjerojatno ista grupa partizana iste noći od Špoljarić Andre i Kupee Franje iz Vrbanovca oduzela dvokolice, a od Matulić Izidora iz istog sela 1 par cipela, od Hence Antuna jedno civilno odielo, te Vuk Jakoba iz istog sela 6 m sukna za odijelo.

Moli se gornji izvještaj uzeti na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj:
Župske redarst. oblasti:
(Krunoslav Batušić)
Batušić, v. r.

M. P.[4]

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2202, taj. br. 1555/43

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast, Varaždin

[5] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1155, od 4. VIII 1943. godine.

203

1943, kolovoz 2.
Sesvete

Izvještaj Općinskoga poglavarstva Sesvete Kotarskoj oblasti Zagreb o poslovanju općine Sesvete

OBĆINSKO POGLAVARSTVO

Broj: 42 T. 1943.- Sesvete, dne 2. kolovoza 1943. —

Predmet: Obćinskih poglavarstva na području
Velike župe Prigorje, Zagreb-poslovanje.

Na broj: 1653/43. Taj.

K o t a r s k o j o b l a s t i
u/
ZAGREBU

Temeljem odredbe Velike župe Prigorje od 22. srpnja 1943. broj 1576 T. na nalog naslova od 27. srpnja 1943. T. br. 1653/43. izvješćuje se naslovu, da se poslovanje kod ovog općinskog poglavarstva odvija redovito.

Potrebne knjige zabilježnice i dnevnici blagajnički jesu osnovani, dok se još imadu osnovati propisnici obć. daća, te imeniki obćinara zavičajnika, kao i prepisati od domobranskog popunidbenog zapovjedničtva domobransku očevidnost.

Ured je smješten u obćinskoj zgradi. Bilježnik i blagajnik nalaze se na svojem mjestu i na stanu su u obć. zgradi. Obćinski načelnik Andrò Podbrežnjak ubijen je 11 srpnja 1943. na cesti Sesvete-Kašina pa sada vrši dužnost načelnika član savjet, odbora Horvat Tomo iz Res. Gaja. Navedeni vršioc dužnosti načelnika dolazi dnevno u obć. ured.

Obćinsko poglavarstvo napadnuto je u noći od 18. na 19. lipnja 1943., te se odmetnici toni zgodom iznijeli u obć. dvorište sve blagajničke knjige i dnevnike, te sve spise i razne zabilježnice, kao i imenike obćinara zavičajnika, nezavičajnika i inozemaca, te su to sve spalili. Obćinskim službenicima uspjelo je djelomično pojedine knjige i zabilježnice od požara spasiti. U blagajni je bila gotovina

22.000 Kuna koju svotu (su) partizani odnijeli. Pregled stanja ureda oslije napada nije izvršen. Blagajničko poslovanje odvijati će se **kada** se osnuju propisnici i plaćevnici općinskih daća. Bilježničko poslovanje odvija se normalno. Katastar je predan katastralnom uredu u Zagrebu. Poštu obćina prima putem poštanske pošiljke od naslovne oblasti, te od ostalih oblasti. Ovakova je dostava točna i sigurna. Da bi pošta došla u nepozvane ruke takvog slučaja nije bilo.

Da ne dođe do ponovog napadaja na obć. ured, da se oružnička postaja u Sesvetama pojača obzirom na raskršće puteva za Zagreb i iz Zagreba preko Sesveta u Zagorje, Prigorje, Moslavinu, Podravinu, Posavinu i Slavoniju i obzirom na to što se partizani zadržavaju u obližnjim šumama i selima području kotara Dugoselo i Sv. Ivan Zelina, te Velika Gorica.

Za dom spremni!

Bilježnik: M. P.[1] Načelnik:
(Vugrinec) (Horvat)
Vugrinec, v. r. Horvat, v. r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 83, taj. br. 1653/43

204

1943, kolovoz 3.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojem iznose razlog njihova neprisustvovanja savjetovanju održanom 20. srpnja 1943. godine na teritoriju Okružnoga komiteta KPH Čazma, te izvještavaju o održanom partijskom savjetovanju članova Partije Kalničkoga NOP odreda i vojnim akcijama na divizion u Jalkovcu te kaznionicu u Lepoglavi

Dragi drugovi!

Na savjetovanju, koje se održalo 20. VII. na teritoriju O. K. Čazme nismo došli iz slijedećeg razloga:

Dne 14. VII. dobili smo dopis od drugarskog povjerenstva sa podpisom druga Mirka[1] i priloženim pismom od druga Brke,[2] se-

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotar Zagreb
Obćinsko poglavarstvo
_____ Sesvete

[1] Stipe Ugarković
[2] Rudolf Gluhak

kretara O. K. Zagreb, u kojem nas drug Mirko obavještava, da će se savjetovanje održati 30. VII.

Na ovo savjetovanje krenuo je drug Mali[3] i na putu se sastao sa drugom Marjanom,[4] sekretarom O. K. Bjelovara i drugaricom Veroni,[5] sekretarom SKOJ-a O. K. Bjelovar. Drug Marjan je izjavio, da je nepotrebno ići na savjetovanje 30. VII. jer se tamo neće naći nitko iz drugarskog Povjerenstva kao ni ostalih drugova, jer da je savjetovanje već održano i da su se svi razišli.

Drug Marjan dao je potreban izvještaj savjetovanja, kao i dnevni red, tako da smo obavješteni o radu savjetovanja. Da nismo dobili ovo pismo od druga Mirka, mi bi bili na vrijeme stigli na savjetovanje.

Na područje našeg O. K. stigli su drugovi štaba II. Op. Zone.

Održali smo partijsko savjetovanje članova Partije Kalničkog Partizanskog Odreda sa sljedećim dnevnim redom: 1) Politička situacija u svijetu i kod nas, 2) izvještaj o radu Partije i SKOJ-a u vojsci, 3) diskusija po izvještaju, 4) reakciynarno vodstvo HSS-a, 5) diskusija po HSS-u, 6) NOO-i odnos NOO-a i Nar. oslobodilačke Vojske, 7) diskusija po tome, 8) budući rad i 9) eventualije.

Na savjetovanju se vidjelo da drugovi ne poznaju dovoljno liniju Narodno-oslobodilačke borbe, i da skreću u lijevo, da nisu dovoljno upoznati s time, što znači biti član-KP, da nisu spoznali ulogu KP u narodno-oslobodilačkoj borbi. Tome je razlog, što su to mladi borci (najstariji oko 5-6 mjeseci) i tek su primljeni u Partiju, a radi se mahom o seljacima, dok radnika takorekuć nema. Uvjeti za primanje u Partiju bili su isključivo borbenost dok se minimum teoretske izgradnje, uključivši ovamo razvijanje ljubavi prema Partiji i saznanje o časti, što predstavlja članstvo u Partiji, zapostavljalo, tako da je nekim drugovima bilo čak svejedno ako ih se iz Partije isključivalo.

Partijsko savjetovanje našeg O. K. održati će se 6. VIII. kojem će prisustvovati svi članovi Kotarskih Komiteta i komesar II. op. zone drug Marko.[6]

Kroz naš sektor prošle su dvije brigade i to XII. udarna i Omladinska »Jože Vlahovića«. Tom prilikom izvršene su 2 veće akcije i to na Divizion (artiljerijski) u Jalkovcu i na kaznionu u Lepoglavi.[7]

Akcija na divizion u Jalkovcu po našem mišljenju vojnički nije uspjela. U divizionu nalazile su se 4 poljske haubice i 4 brdske hau-

[3] Stjepan Ivić
[4] Grga Jankes
[5] Sofija Jović
[6] Marko Belinić
[7] Vidi: Dok. br. 185. i 200

bice, sve od 100 mm, ca 250 karabina, 2 teška mitraljeza, 30.000 puščanih metaka i oko 2.000 topovskih granata. Od toga je izvučeno 2 brdske haubice, 36 topovskih granata, sva puščana municija, sve puške i ostala odjevna sprema. Na posljednjim pregovorima sa bojnikom-komandantom diviziona zaključeno je, da se izvuku 4 brdska topa, topovske granate, teški mitraljezi, puščana municija i puške, kao i odjevna sprema. Zato je bilo predviđeno 30 kola, koje su trebali dostaviti operativni štab. Od toga dopremljeno je ukupno 6 kola i to sa zakašnjenjem od sat i pol, a 4 kola nabavio je onaj bataljon koji je vršio samu akciju. To je jedan razlog zašto akcija nije uspjela, a drugi je taj, što se plan operativnog štaba 4 puta mijenjao, tako da štab jedinice koja je vršila akciju pola sata prije izvršenja iste nije znao kako će se ona izvršiti. Naše je mišljenje da smo u ovoj akciji mogli mnogo više dobiti i vojnički i politički da je akcija vojnički bila dobro postavljena. Ratna sprema i ostali materijal koji nije bio odvezen zapaljena je, ali nije sve izgorjelo. Izgorjela je topovska municija i jedna baraka, dok su ostale barake, u kojima su stanovali domobrani ostale pošteđene od požara. Ostalih 6 topova smo uništili na licu mjesta. U selu Margečan uništena je jedna brdska haubica a drugu haubicu su vukli sobom.

Akcija na Lepoglavu politički također nije uspjela s razloga, što su kriminalci, odnosno jedan veliki njihov dio, uspjeli da pobjegnu i danas pljačkaju mirno stanovništvo Zagorja. Ovog časa smo primili nepotvrđenu vijest da se je grupisalo njih 20 i da u naše ime vrše pljačku. Mi ćemo stvar ispitati i predložiti štabu da se pošalje jedna jedinica sa zadatkom da likvidira tu bandu. Jedan dio težih kriminalaca predan je natrag vlastima u kotaru Ivanec. Tom akcijom mi bismo bili politički puno više dobili da smo uspjeli kriminalce zadržati u zatvoru. *

Pošaljite jednog druga k nama na kontrolu, kod nas nije nikog bilo 17 mjeseci.

Vjerujemo da smo počinili neke greške koje bi mogli riješiti najbolje prisutnošću nekog od Vas.

Opširan izvještaj o političkoj situaciji i stanju naše organizacije na terenu poslali smo Vam 24. VII. 1943.

Primite mnogo drugarskih pozdrava uz naš borbeni

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Položaj 3/VIII. 1943. Mali,[8] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1494

[8] Kao bilj. 3.

205

1943. kolovoz 5.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o rasporedu njegovih jedinica, koje zajedno s njemač-' kim snagama sudjeluju u akciji protiv partizana u Posavini i Pokuplju, te o aktivnosti partizana oko Ludbrega

ZAPOVJEDNIČTVO I ZBORNOG PODRUČJA »VELOMA ŽURNO«
Glavnostožerni odjel

Op. br. 261 l/taj. T A J N O !
U Zagrebu, dne 5-VIII-1943

Predmet: Dnevno izvješće za
5. VIII. 1943. do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Izvještajni Odjel)

Savezno zapovjedi Op. br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942., dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:
(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

1. — A — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1. — B — DJELATNOST PODREĐENIH ĆETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Operativno područje grada Zagreba:

Danas 5. VIII. izvodi se podhvat »Grin II«[1] na prostoriji r. Sava — r. Kupa — Pokupsko — cesta Kravarsko — Turopolje — D. Kuče. Ovaj poduhvat je naložen od strane Gruppe West, i izvode ga snage njemačke, a od naših snaga učestvuju: II bojna 2. p. p., 1. sat koturaške bojne i 1. sat I domobranske jurišne bojne koje obrazuju za-

[1] Odnosi se na napad Nijemaca i ustaša na dijelove Zumberačko-pokupskoga NOP odreda i Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

prečnu skupinu na crti Kravarsko — Buševac — Turopolje — D. Ku-
će.

Na crti Kravarsko — G. Hruževac zaprečnu skupinu obrazuju 2 sati XXX. ustaške bojne iz Pisarovine.

II. bojna 5. gorske pukovnije, ciela, iz Pokupskog djeluje prav-
cem Pokupsko — Hotnja — G. Hruševac — Cerje.

Prema izvještaju Gruppe West neprijatelj se danas probio prema s. Dubranec.

Od strane Gruppe West naložena je odmah upotreba jedne motorizirane njemačke postrojbe radi progona ove komunističke skupine.

2-/3. VIII. jedna partizanska skupina jačine 150 ljudi primjećena je u prostoru Duga Rijeka — Ribnjak[2] (7 j. 9 j. od Ludbrega).

Partizani su razorili na nekoliko mjesta cestu između Čukovec i Segovina.[3]

3-/4. VIII. bila je jedna skupina od 150 partizana u s. Crnoglavec (3 1/2 km. j. od Ludbrega), od kuda su odveli 6 mladića, rođenih 1925 godine, svi gimnazijalci.

4.) Manje partizanske skupine pokreću se dnevno kroz sela u okolinu Ludbreg — Novi Marof. U s. Drenovec (5 j. i. od Varaž. Toplica) ubili su partizani trojicu naših doušnika, a u s . Leskovec (7. km. i. od Varaž. Toplica) dvojicu doušnika. Partizani su najprije ove ljude osudili, onda osude umnožili i podijelili ih stanovnicima, tako, da sada seljaci od straha ne daju nikakove obaviesti o partizanskim pokretima.

Podhvatno područje Sisak:

Bez događaja.

Operativno područje 5. gorske pukovnije:

5 — VIII — razviđanje dielova 5. gorske pukovnije, bez događaja.

Po ovlašćenju zapovjednika
Glavar stožera ppuk. (Janković)
Šteger/ v. r.

l-C-2 i 3 nije bilo.
P 6/VIII D[5]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 27, f. 23. dok br. 5/1
Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 156, str. 500-501.

[2] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda
[3] Isto.
[4] Rudolf Steger
[5] Primljeno. Datum i paraf generala Fedora Dragojlova, pročelnika Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva.

206

1943, kolovoz 6.

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske za srpanj 1943. godine

P. H. ĆAĆE Zgb.[1]
6. VIII. 43.

H. ĆAĆI![2]

Dragi drugovi!

Šaljemo vam svoj izvještaj za mjesec srpanj. Nalazimo se u O. K. Zgb., gdje smo se sastali za Z.[3] Tu smo prisustvovali na savjetovanju i na plenumu O. K. Nakon toga smo održali sastanak Povjerenstva i zajednički sastavili izvještaj.

Z. se je povratila kući, a Mato[4] će se k njoj preseliti čim posvrši svoje poslove, a to će biti u roku od 10 dana. Mirko[5] odlazi na savjetovanja i plenume u Krapinu i Varaždin.

Naš izvještaj nije potpun, jer još nemamo pregleda političke situacije i organizacionog stanja i rada na čitavom području.

Moramo istaći da nam nije uspjelo organizirati zajedničko savjetovanje za cijelo područje, pa savjetovanja provodimo po okruzima.

Molimo da nam odgovorite na izvještaj i date svoje primjedbe i direktive za rad.

Drugarski komunistički pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Za Povjerenstvo
Mato (Steva), v. r.
Mirko (Stipe), v. r.

P. s.
Prilažemo grepis pisma, koga je Magovac uputio jednom svom prijatelju.[6]

[1] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[2] Centralni komitet KP Hrvatske.
[3] Lepa Perović
[4] Josip Hrnčević
[5] Stipe Ugarković
[6] Navedeni prepis pisma koji je Božidar Magovac uputio svom prijatelju nedostaje.

P.H ĆAĆE-Zgb.
6. VIII. 43.

H. Ćaći

— Izvještaj za mjesec juli.

Politički:

U poređenju s ranijim vremenom N. O. B. na području ovog Povjerenstva razvija se naglijim tempom i smjera onamo, da obuhvati čitav naš teritorij i narod. To se vidi u sve većem broju mobilisanih za N. O. V., u oduševljenju, kojim je narod primio prolazak brigada kroz Hrv. Zagorje i uspjehe njihovih akcija (Varaždin, Lepoglava te neposrednoj okolici Zgb-a[7]), a naročito na dugoselskom kotaru stanje se približuje prilikama na poluoslobođenoj teritoriji. Narod u okolici Zagreba kroz posljednje dvije godine nije živio političkim životom i bio je prepušten političkom djelovanju ustaša. Zato željno traži, da naši drugovi po selima održavaju zborove. U dugoselskom kotaru održan je 25. VII. veliki zbor u Oborovu, na kojem je prisustvovalo oko 700 ljudi iz dugoselskog i svetoivanskog kotara. Osim toga koncem mjeseca jula održano je više manjih seoskih zborova, na kojima je učestvovalo prosječno po 200-250 ljudi. Takvih zborova održano je na dugoselskom kotaru 3, a na svetoivanskom 4 i to uz prisustvo partizanske čete. U ovom kotaru održano je i više manjih sastanaka po selima, na kojima je učestvovalo po 15-20 ljudi. Na tim zborovima govorilo se je o N. O B., N. O. V., ZAVNOH-u, odbrani žetve, protunarodnom djelovanju izdajica iz vodstva H. S. S.-a i njihovih saradnika po selima, o mobilizaciji itd. Ljubav naroda sprema N. O. B. očituje se i u srdačnom primanju na konak i hranu partizana i političkih radnika. Partizanske grupe slobodno krstare po selima, a narod pazi na neprijateljsko kretanje i izvještava ih. Politička živost i vedrina zavladali su po selima. U svim ostalim krajevima našeg Povjerenstva narod također sa simpatijama prima i pomaže partizane. Već ranije je narod prekinuo odnos sa ustaškim vlastima u kotaru Garešnica, a sada je takovo stanje u kotarevima Čazma i Dugo Selo. I u ostalim kotarima stanje odnosa između naroda i ustaške vlasti razvija se u istom pravcu. Narod se u svim pitanjima svoga života obraća na N. O. O.-e. Sukob-

[7] Vidi: Dok. br. 185. i 200.

ljavanje naroda s protunarodnom vlasti prerasta u oružane sukobe.
2. VIII. je neprijateljska vojska blokirala Sesvete i Jelkovac i uhapsila 29 ljudi. Jedan domaći partizan iz obruča zarobio je sam 4 domobrana. Dana 3. VIII. naišla su u selo Kobiljak kraj Sesveta 2 kamiona žandara. Mjesna partiz. grupa otvorila je na njih usred dana u selu vatru, pri čem je ubila 2 i ranila 1 žandara, dok su ostali žandari pobjegli. U selu Ivanja Rijeka — sat i po hoda od Zgb.-a — mjesna partiz. grupa dnevno vrši manje akcije i lovi neprijateljske špijune. Nitko ne može da prođe tim selom da nije legitimiran. Isto stanje je i u susjednom velikogoričkom kotaru.

I pored pojačane aktivnosti reakcionera iz vodstva H. S. S-a njihova organizatorna djelatnost odvija se potajno i svodi se na uži krug pristaša. To su uglavnom oni, koji su odmah po okupaciji zemlje prešli u ustaše kao i jedan tanji sloj dosad pasivnih funkcionera stranke i zaštite. I onaj dio seljaštva, koji je ušao u N. O. B. kao i onaj dio koji je u prelazu u N. O. B. još uvijek je u većoj ili manjoj ideološkoj vezanosti uz H. S. S. Glavna politička borba, koja se na ovom terenu vodi razvija se u pravcu odvajanja naroda ispod utjecaja reakcionera iz vodstva H. S. S.-a i aktivizacije naroda u N. O. B.-u. Prilažemo izvještaj Bjelovarskog O. K. o djelovanju izdajica iz
H. S. S.-a na njihovu području.

U pogledu aktivizacije radnika značajan je štrajk radnika u petrolejskom poduzeću u Goilu u kutinskom kotaru. U tom poduzeću uposleno je oko 600 radnika, koji rade pod kontrolom njemačke vojske. Na poziv kotarskog N. O. O.-a, da obustave rad za okupatora, radnici su napustili posao, i to svi osim nekoliko desetaka njih, koji se nisu mogli izvući iz žice kojom je poduzeće ograđeno. Obustava posla trajala je 5 dana, nakon toga je okupatorska posada prisilno nagnala radnike na rad. Ovakav svršetak obustave ima se pripisati tome što nije bilo rukovodstva, koje bi rukovodilo obustavom te što se poziv na obustavu nije povezao s pozivom radnika u N. O. V. Tekstilna tvornica u Oroslavlju također radi pod njemačkom upravom. U njoj je uposleno oko 600-650 radnika, većinom žena. Radi se u dvije smjene, prva traje 6 1/2, a druga osam i pol sati. Nadnica se kreće od 16-20 kuna na sat, kg kukuruznog brašan stoji 120-140 kuna, a kg. pšeničkog brašna 250-300 kuna. Teror u tvornici je vrlo težak. Uprava ima među radnicima svoje agente. Nijemci, članovi uprave i namještenici tuku i guraju radnike te izbacuju iz posla svakog, tko pruži i najmanji otpor. Radnici iz gore navedena 4 uništena ugljenika u Zagorju primili su sa odobravanjem uništenje poduzeća.

Opće je uvjerenje u narodu da fašizam propada i narod optimistički očekuje njegovo brzo uništenje. Tome naročito doprinose do-

gođaji u Italiji. Ti su događaji toliko zaokupili narod, da dosta široki **slojevi** momentano gube iz vida značenje događaja na 1st. frontu.

Uzrok aktivizacije naroda u N. O. B-i nalazi se u pobjedama Crvene Armije i saveznika, pobjedama N. O. V. u našoj zemlji, u neposrednom kontaktu naroda sa velikim partizanskim jedinicama pri čemu se je na vlastite oči uvjerio o snazi svoje vojske, a svakako i u povećanoj aktivnosti naših partijskih i antifašističkih organizacija. Tome su doprinijele i pripreme za osnivačku skupštinu ZAVNOH-a i odlazak pojedinih vijećnika iz ovog kraja u ZAVNOH. Valja istaći, da je u narodu vrlo povoljno odjeknula emisija »Slob. Jugoslavije« o razornom radu Kemfelje[8] i njegovih bandita. Nakon te emisije Kemfelja je tražio dodir sa našim drugovima s izjavom, da on simpatizira Nar. Osi. Borbu te daje voljan sa svojim sinom doći u partizane. Mi smo zaključili, da se na tu njegovu ponudu ne osvrće. Naročitu ulogu oko političke aktivizacije naroda odigrala je žetvena kampanja. Narod je prihvatio naše parole o očuvanju žetve od neprijatelja i na tom pitanju se uvjerio o našem iskrenom zauzimanju i borbi za narodne interese.

Sav narod je neprijateljski raspoložan spram izbjegličke vlade i četnika. Ipak imade agenata te vlade i četničkih tendencija, naročito u bjelovarskom okrugu među Srbima i činovnicima. Četničko djelovanje potječe iz Bjelovara. Stanovit dio Srba u bjelovarskom i garešničkom kotaru ohlađuje se prema N. O. B. Oni se odnose pomirljivo čak i prema ustašama. U selu Gudovcu kraj Bjelovara, u kojem je odmah po okupaciji naše zemlje bilo streljano 213 Srba, dogodilo se je to, da je jedan Srbin sakrio kod sebe ustašu ispred naše vojske i rekao mu »ja sam danas sakrio tebe a sutra ti sakri mene«. U Garešničkom kotaru imade oko 60 Srba partizana, koji su dezertirali iz Moslavačkog Odreda i više se u odred ne vraćaju. U bilogorskim selima organizirana je jaka neprijateljska špijunaža, tako da za dolazak partizana i polit, radnika u selo neprijatelj dozna za dan-dva.

Teror gestapoa i ustaša pojačan je u kotarevima, gdje nema naših većih vojnih jedinica. Žestina neprijateljskog terora je najveća u bjelovarskom okrugu. Agenti gestapoa povezali su se s pojedinim izdajicama iz H. S. S-a po selima, koji im daju popise svih onih koji ne pdobravaju strahovladu okupatora i ustaša, a onda dolaze gestapovci i ustaše, blokiraju sela i odvode narod. Iz jednog sela znadu odvesti p<^ 100-120 ljudi. U kotarevima čazmanskog okruga teror je manji, jer ondje operira Moslavački odred pa neprijatelj računa, da bi svojim terorom samo pospješio našu mobilizaciju. U

[8] Đuro Kemfelja

bližoj okolici Zagreba i u Zagorju izlaze ustaške jedinice u sela, opkoljavaju ih i hapse. U Šimunčevcu, kotar Sv. Ivan bataljon ustaša opkolio je selo, nagnao narod na gomilu i pretio hapšenjem, ako ne prokažu partizane. U Krapinskom okrugu ima mnogo manjih neprijateljskih uporišta, iz kojih izlaze posade i postavljaju zasjede našim polit, radnicima. Spram naroda, a naročito spram vojnih bjegunaca, zasad su pomirljivi. Posebno valja izvjestiti o hapšenju u sisačkom i zlatarskom kotaru. U prvom je uhapšeno 80, a u drugom 50 ljudi — uglavnom članova vanpartijskih organizacija, a i članova K. P. U Zlataru je uhapšen i član krapinskog O. K. Rabus, koji se izdajnički drži i prokazuje.

Od početka ustanka do polovice ove godine mobilizirano je u N. O. V.: s čazmanskog okruga oko dvije hiljade, s bjelovarskog oko 600, sa zagrebačkog oko 450-500, a s krapinskog oko 110 partizana. Nije nam poznato koliko je mobilizirano iz varaždinskog okruga. Uvjeti za mobilizaciju sve su povoljniji. Do sad nije bilo sistematske propagande za mobilizaciju te je istom na obavljenim part, savjetovanjima ukazano na mogućnost i potrebu sve jače i stalne mobilizacije. Tako je na pr. od čazmanskog savjetovanja (20. VII) na tom okrugu do 1. VIII. mobilizirnao 180 novih boraca, a i dalje ih se mobilizira dnevno oko 20. Činjenica je, da je narod spreman da stupa u N. O. V., ali još nije voljan da odlazi iz svog kraja. Omladina voli da ide u partizane i da vrši akcije oko svojih sela i po svom kotaru. Isto stoji stvar s vojnim bjeguncima, kojih su puna sela. Da bi se pospješila mobilizacija, odlučeno je na obavljenim savjetovanjima da se svakome omogući učestvovanje u akcijama ulaskom u manje partizanske jedinice, zatim da se više takvih jedinica osnuje po kotarevima, da one sa sobom vode u akcije i nenaoružane pa makar oni zasad samo povremeno učestvovali u akcijama. Uspjeh ovakvog prilaženja mobilizaciji naroda očigledan je: za nekoliko dana uspjelo je na zagrebačkom okrugu organizirati partizansku četu i njenu komandu. Ona ima danas 78 dobro naoružanih i opremljenih boraca. Čim je omladina u susjednom kotaru Velika Gorica doznala za tu četu, odmah je 15 omladinaca pobjeglo od kuće u tu četu. Prva akcija ove čete bila je razoružanje reflektorske straže u Granešini — jedan sat hoda od Zagreba — u noći od 29/30. VII. Zarobljeno je 20 domobrana i jedan poručnik, zaplijenjeno je: 2 pkm., 1 šmajser, 17 karabina, oko 80 bombi, 3500 metaka, 2 pištolja, uništen 1 reflektor i zapaljena stražara. Tri domobrana i poručnik prešli su na našu stranu. Pored vojnih zadataka ima ova četa i zadatak osiguranja zborova po selima.

O stanju u samom Zagrebu možemo izvjestiti samo ovo: Mržnja spram okupatora i ustaša kod radnika, činovnika i širokog sloja

građana stalno raste. To se očituje u diskusijama o pobjedama narodne vojske. Takve se diskusije vode po tvornicama, uredima, javno na ulici i u tramvajima. Valja istaći, da su naročito događaji u Italiji izazvali optimističko raspoloženje u građanstvu i paniku među ustašama. Povodom tih događaja odliv Zagrebčana u partizane u posljednje vrijeme nešto je jači. Isto tako učestalo je dezerterstvo iz Pavelićeve vojske, i to ne samo iz domobrana nego i iz legionara. Rastrojstvo te vojske u stalnom je porastu. Ovo raspoloženje stanovništva nismo u stanju da iskoristimo u dovoljnoj mjeri uslijed slabosti naših organizacija. S istog razloga šire se i prepričavaju po gradu mnoge fantastične vijesti, na pr. da se Tito u uniformi njemačkog majora nalazi u Zagrebu. Građanski sloj stanovništva nalazi odušak svog neraspoloženja spram fašizmu i odlaskom na Stepinčeve propovjedi te u opširnim diskusijama o tim propovjedima. Kad dobijemo bolji uvid u rad naših organizacija u gradu, moći ćemo konkretnije izvjestiti o političkoj situaciji te o idejama i pitanjima, koja pokreću gradsko stanovništvo.

Slabosti našeg političkog rada na čitavom terenu su ove:

Zaostajemo za poletom masa. Nismo iskoristili prolaz brigada kroz Bilogoru i Zagorje za proširenje naših organizacija i mobilizaciju. Part. Komiteti nisu na tom terenu ostvarili saradnju s vojnim jedinicama, koje su bile u prolazu.

Pristupanje naših političkih radnika narodu još je uvjek usko, sektaško. Ne udubljuju se dovoljno u probleme koji pokreću narod, nevješti su u pronalaženju onih najjednostavnijih oblika okupljanja i povezivanja ekonomske borbe s političkom, tako da na pr. nije dovoljno objašnjen politički značaj žetvene kampanje, a niti su mase na tom pitanju politički duboko zatalasane.

Raskrinkavanje izdajica iz vodstva H. S. S-a nekonkretno je. Ne vide mnogi naši drugovi, kako je djelovanje pojedinih tih izdajica na terenu i u planu djelovanja vodstva. Prazno se lupa po Mačeku pa raskrinkavanje ostaje neuvjerljivo. Ne znadu pitanje izdaje i cjepanja jedinstva hrv. naroda postavljati na diskusiju i diskusiju razviti u pravcu sukobljavanja naroda s vodstvom. Svoju političku budnost svode usko na kontrolu kretanja i rada pojedinih H. S. S--ovih funkcionera, a propuštaju ono glavno t. j. neposredno pristupanje narodu.

U čitava tri okruga — zagrebački, krapinski i varaždinski — nisu uopće doprli proglas i rezolucija Zavnoha pa prema tome o osnivanju i značenju Zavnoha u narodu malo se znade. Isto tako nisu dovoljno poznati ciljevi i zadatci N. O. B-e.

U svrhu otklanjanja ovih nedostataka, upoznavanja političke situacije u narodu, naročito protunarodnog djelovanja reakcionar-

nog dijela vodstva H. S. S-a, razvijanja N. O. ß. i borbe protiv tih izdajica obavljena su okružna partijska savjetovanja, i to dana 20.
VII. za okruge Bjelovar i Čazma, a 1. VIII. za okrug zagrebački. Dnevni red tih savjetovanja bio je ovaj:

1. Opći pregled političke situacije u svijetu i zemlji,
2. Vojna situacija i perspektive razvoja N. O. B.,
3. Izvještaji delegata o polit, situaciji u narodu i protunarodnom radu reakcionarnog vodstva H. S. S. i četnika,
4. Diskusija o ovim izvještajima,
5. Zaključci i upute organizacijama.

Na zajedničkom savjetovanju za bjelovarski i čazmanski okrug učestvovalo je 25 delegata, a na zagrebačkom 17. U toku su pripreme za savjetovanje u krapinskom i varaždinskom okrugu, na koja će s naše strane ići drug Mirko. Savjetovanja su postavila part, organizacijama ove zadatke:

Konkretno raskrinkavanje reakcionarnog dijela vodstva H. S. S-a kao glavnog političkog oslonca okupatora u našoj zemlji i cjepača jedinstva hrv. naroda, odvajanje onog dijela naroda koji se nalazi pod utjecajem tog vodstva ispod njegova utjecaja i okupljanje uz Zavnoh kao jedino i pravo političko pretstavništvo hrv. naroda, populariziranje Zavnoha, a okupljanju reakcije pod skutom izdajica iz H. S. S. a suprotstaviti najširu mobilizaciju naroda — naročito sada još pasivnog dijela — u N. O. B. i N. O. V.

Učvršćenje postojećih i osnivanje novih masovnih antifašističkih organizacija time, da se te organizacije učvrste i prošire kroz političku borbu i akcije i tako postanu prenosnici polit, linije naše partije u narod.

Pružanje jače pomoći antifašističkim organizacijama i izdizanje partijskog članstva iz tih organizacija.

ORGANIZACIONI.

Zagreb: M. K. 4 čl., 2. R. K. svaki s po tri čl., 66. čl. K. P. od toga 20 van-ćelija. O stanju antif. organizacija poznati su nam podatci samo za treći rajon: Kotarski N. O. O. od 4 čl., 4 matična N. O. O-a s po 3 čl., 12 N. O. O-a s ukupno 32 čl., koji okupljaju oko 480 simpatizera koji daju priloge. Kotarski A. F. Z. s 4 čl., 4 matična odbora i 15 odbora s oko 45 odbornica, koje okupljaju oko 180 čl. Usaoh ima samo jedan odbor od 3 čl. Partizanskih grupa ima 3 — svaka s po 3 čl.
i četvrti je u njoj čl. K. P., koji rukovodi grupom. Partijsko članstvo je mlado takp da najstariji imadu staž od 2 mj. Ono je odano i u dosadašnjem radu provjereno.

Čazma: O. K. od 7 čl., 4 K. K. svaki s po 6 do 7 čl., ukupno 270 čl. K. P. i 144 kand.

Skoj: O. K. od 5 čl., ukupno 55 skojevskih grupa s 284 čl.,

Usaoh: nema potpunih podataka.

N. 0. 0.: Okružni N. O. O. od 5 čl. i 14 čl. plenuma, 4 kot., 5 općinskih i 132 seoska.

A. F. Ž.: Okružni odbor od 7 čl., 3 kot., 4 općinska, 68 seoskih sa 251 odbornicom. Broj čl. nije poznat.

Uspjeh rada ove partijske organizacije sastoji se u tome, što je uspjela proširiti mrežu partijskih i vanpartijskih organizacija i njima obuhvatiti teren i narod. Slabe strane njenog rada očituju se u pomirljivosti i oportunizmu, na pr.: Ustaška vlast na čazmanskom kotaru postavila je za povjerenike kod vršalica naše simpatizere, kako bi otupila otpor naroda kod vršidbe, a naši drugovi pomirili su se s time računajući, da ti simpatizeri neće dati vlastima tačne podatke. Ovaj pokušaj vlasti spriječili smo na savjetovanju. O. K. ne radi kao rukovodstvo, već svaki od njih izbiva duže vremena u pojedinom kotaru tako da se ni sastanci O. K. redovno ne održavaju.Uslijed nezdravih odnosa u O. K. došlo je na plenumu O. K. održanom poslije savjetovanja do reorganizacije, u kojoj su iz O. K. ispala 3 čl., a umjesto njih kooptirana 2 nova te nakon toga izvršena dioba rada po sektorima.

Bjelovar: O. K. od 7 čl., 4 K. K. s 3-5 čl., ukupno 97 čl. i 19 kandidata. Ovaj broj čl. smanjio se je uslijed terora i provale za 7-8 čl.—

Skoj: O. K. 4 čl., 3 K. K. s 3-5 čl., ukupno 60 skojevaca.

Usaoh: ukupno 141 čl. Okružni i kotarski odbori nisu još formirani.

N. O. O.: privremeni okružni od 7 čl., 3 općinska i 70 seoskih odbora.

A. F. Ž.: Privremeni okružni od 3 čl., 1 kot., 3 općinska, 8 seoskih odbora s ukupno 70 odbornica.

O. K. je pokrenuo rad partijskih i vanpartijskih organizacija i u zamahu je da ih proširi. Nije uspio organizirati stalnije središte i rukovoditi radom iz centra.

Okrug Zgb.: O. K. od 9 čL, 4 K. K. od 4-5 čl., ukupno 132 čl. i 19 kand.

Skoj: O. K. 4 čl., 2 K. K. ukupno 75 čl.

Usaoh: formiran je privremeni okružni odbor, 2 kat. odbora, 61 mjesni s 264 odbornika i 425 članova.

N. O. O.: Okružni je u formiranju, postoje 4 kot., 17 opć., 107 seoskih s 411 odbornika.

A. F. Ž. privremeni okružni od 3 čl., 1 kot., 6 opć., 31 mjesni odbor s ukupno 155 odbornica.

Iza smrti sekretara druga Prigorca[9] postoji zastoj u radu 0. K. Sadanji sekretar[10] odan je partiji, ali spor i ne daje tempo u radu, gubi se u nebitnim poslovima, nezna organizirati rad. Djelovanje K. P. u raznim kotarevima nejednoliko je razvijeno. Vrlo slab je rad u kotaru Stubica i Sv. Ivan Zelina, dočim se u radu K. K. Dugo Selo nakon čišćenja komiteta pokazuje nagao uspon. O. K. nije rukovodio iz centra niti proveo diobu rada po sektorima. I ako su se pojedini članovi O. K. rasuli po kotarevima, nisu davali dovoljnu pomoć niti uzdigli Kot. Komitete.

Krapina: O. K. 8 čl., 4 K. K. s po 4-8 čl., ukupno 138 čl
Skoj : O. K. 4 čl., 11 grupa 46 čl.,
Usaoh: 28 seoskih odbora 100 odbornika
N. O. O.: 50 mjesnih odbora.
A. F. Z. privremeni okružni odbor i 19 seoskih odbora.

Dok ne održimo plenarni sastanak O. K., ne možemo dati ocjenu rada partijskih organizacija na području ovog komiteta.

Za O. K. Varaždin nismo primili nikakva izvještaja. Na plenumima O. K. Čazma, Bjelovar i Zagreb postavljeni su tim O. K. ovi zadatci:

Da održe Part, savjetovanja o političkoj situaciji po kotarevima,

Da prokontroliraju part, članstvo i očiste partiju od oportunista,

Da jače i pravilno pomažu kotarske komitete, kako bi se bolje snašli u vršenju svoje dužnosti t. j. kako bi radili kao kotarska rukovodstva.

Zagrebački i bjelovarski O. K. da organiziraju tehniku, zagrebački da izvrši pripreme za organizaciju nižeg part, kursa.

Da organiziraju po svojim kotarevima partizanske grupe i time pospješe mobilizaciju.

VOJNI: Stanje part, organizacije u Moslavačkom Odredu je ovo:
1 bat. ima 4 ćelije s ukupno 16 čl. i 6 kand., a 2 bat. 4 ćelije s ukupno 24 čl. i 9 kand. Stanje Skoja nije poznato.

Ustanovljena je nepovezanost rada part, organizacija u odredu i na terenu, a O. K. nije rukovodio part, radom ćelija u odredu.

Uslijed dosadašnje slabe vojne aktivnosti odreda došlo je do reorganizacije štaba odreda, koju je izvršio štab II. op. zone.

Za kalnički odred znamo da je vojnički aktivan, a za stanje i rad part, organizacije u tom odredu nemamo novijih podataka.

U partizanskoj četi, nedavno organizovanoj na području O. K.

* Pavao Lončar
[10] Rudolf Gluhak

Z., formirana je part, ćelija od 5 članova. O vojnim akcijama i zadatcima ove čete gore smo naveli.

AGIT-PROP: Povjerenstvo nema Agitpropa.

M. K. Z. imao je agitprop komisiju, koja se je svela na jednog člana i rad joj je u zastoju.

O. K. Čazma i Krapina imadu komisije i dobre tehnike, a 0. K. Bjelovar i Zagreb dobili su zadatak da ih formiraju. Bjelovarska tehnika slabo radi, a zagrebačka je provaljena i ima se obnoviti.

Pismena propaganda komisije O. K. Čazma aktivna je. Ona izdaje glasilo »Glas Slobode«, koji je po sadržaju Narodno-Oslobodilački Organ, umnaža materijale iz centralne štampe i letke. Sva četiri K. K. toga okruga imadu svoje tehnike, koje izdaje za narod nedeljno 2 puta radio-vijesti, a povremeno i letke. Tehnika O. K. Bjelovar umnaža letke i po neki put materijal za teoretsko-političku izgradnju članstva. Tehnika O. K. Z. umnožila je prije provale prvi broj »Prigorja« glasila N. O. O. a, zatim 3 glave Historije, i neke materijale za teoretsko-političku izgradnju članstva.

Usmene propagande ni jedna od navedenih komisija nije organizirala niti stvorila plan rada po toj vrsti propagande. Usmenu propagandu vrše partijske i vanpartijske organizacije.

Dopisnička služba ima se tek organizirati.

Niži partijski kurs organiziran je u O. K. Čazma te je sada u toku prvi tečaj. O. K. Bjelovar šalje svoje članstvo na niži part, kurs u
O. K. Virovitica. O. K. Z. ima sada mogućnosti da organizira niži part. kurs.

Smatramo, da bi bilo potrebno, da agitprop-komisija C. K. pošalje jednog svog člana, koji bi obišao komisije naših O. K. i na licu mjesta im pomogao organizirati rad i uputiti ih u radu.

NOVČANI PRIHODI:

Članstvo, koje ima prihod, plaća članarinu. Povjerenstvo raspolaže s preko dva i pol milijona kuna. Obračun će se poslati čim stignemo u svoje sjedište.

S. F. - S. ***N A***

Za Povjerenstvo:

Mato, v. r. **Mirko,** v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1516

207

1943. kolovoz 6.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 15. do 31. srpnja 1943. godine

STAB TRINAESTE PROLETERSKE
NOU BRIGADE »RADE KONČAR« 17. VIII 1943.[1]

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE i
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. H.

Za vrijeme od 15 do 31. VII. 1943. godine naša Brigada u zajednici sa I Zumberačko-pokupskim odredom izvela je par uspjelih akcija[2] (uglavnom): 16/17. VII snäge Brigade i Odreda napale su neprijateljski garnizon Lekenik,[3] pruga Zagreb — Sisak; zarobljeno 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 100.000 metaka, 6 šmajsera, 111 žandara i domobrana.

17/18. VII manje snage Brigade i odreda napale su bunkere na željezničkoj pruzi Ozalj — Kamanje. Likvidirana tri bunkera, dignut jedan željezni most dug 8 metara. Zarobljeno 8 domobrana, zaplijenjeno: 1 p. mitraljez, 6 pušaka, 2.000 metaka.

18/19. VII snage Brigade i Odreda izvršile su napad na neprijateljski garnizon Zažina.[4] Zarobljeno je 38 domobrana i ustaša. Zaplijenjeno: 2 p. mitraljeza, 40 pušaka, 7.300 metaka i druge spreme. Istovremeno uništavane su komunikacije na prugama Zagreb — Sisak, Zagreb — Karlovac i Karlovac — Metlika, gdje je saobraćaj stajao par dana.

25. VII neprijatelj je poduzeo jaku ofanzivu na oslobođeni teritorij Žumberka sa 20-25.000 vojnika, koji su nastupali iz više pravaca.[5] Pred ovom ofanzivom naša Brigada zajedno sa bolnicom povukla se u Sloveniju. —

' Datum prijema izvještaja u Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.
[2] Vidi: Zbornik VII, tomV, knj. 18, dok. br. 18.
[3] Vidi: Zbornik VII, tomV, knj. 17. dok. br. 52, i knj. 18, dok. br.18.
[4] Vidi: Zbornik VII, tomV, knj. 17, dok. br. 58, i knj. 18, dok. br.18.
[5] Vidi: Zbornik VII, tomV, knj. 17, dok. br. 179, 182. i 190.

Iznosimo detalje:

15. VII. 1943 godine Brigada se je nalazila na sektorima i to; 1. proleterski bataljon Sveta Jana, Kupreš-Dol-Prodin Dol, osigurava žetvu na tome sektoru od Plješivice-Samobora i Jaske. Tog dana došlo je do manjih borbi sa ustašama iz Plješivice kod Kupreš Dola, neprijatelj je odbijen uz gubitke od 2 mrtva i više ranjenih, na našoj strani bio je jedan mrtav drug.

II Proleterski bataljon, stigao je toga dana u Pokuplje, mjesto Dubranec, gdje je ostao na odmoru taj dan.

III Proleterski bataljon, stigao je jedan dan prije do Okića sa ranije zaplijenjenim materijalom, oružjem i municijom, koje su zaplijenili udarnici, i jednom četom uputio za Žumberak, dok se sa dvije čete vratio nazad za Pokuplje gdje se je i ranije nalazio.

IV Proleterski bataljon nalazio se je sa teškim mitraljezima na položaju Bukovica — Prekrižje — Lović Prekriški, dok je sa ostalim jedinicama bio na odmoru u Rađinoviću.

U toku noći nikakvih promjena.

16. VII 1 četa III Proleterskog bataljona, koja je pratila ranije zaplijenjeno oružje, stiže sa njime na Žumberak, toga dana u 8 sati ujutro. Četa odlazi u Krašić gdje je držala položaj.

I Proleterski bataljon nalazi se na starim položajima. U toku dana nema kod njega promjena.

II i III Proleterski bataljon toga dana kreću iz Dubranca preko Kravarskog prema Lekeniku. Iste noći u zajednici sa II Bat. ŽPO[6] napadaju željezničku stanicu kao i žandarmerisku stanicu u Lekeniku. Garnizone su sačinjavali 92 domobrana i 18 žandara. Glavni zadatak dobio je II Proleterski bataljon i jedna četa II Ž. Bat. — da likvidira gore navedene garnizone. III Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje na pruzi i cesti Turopolje i sa Minerskim odjeljenjem koje mu se pridodaje digne jedan mostić na pruzi gdje drži zasjedu i razruši nekoliko [metara] pruge. II. Bat. ŽPO dobio je zadatak da sa druge dvije čete postavi osiguranje na pruzi i cesti od Siska. Bataljoni koji postavljaju osiguranja na pruzi dobili su zadatak da miniraju prugu odmah po dolasku i onemoguće dolazak oklopnog vlaka i pomoći napadnutom garnizonu. II Proleterski bataljon počeo je sa svoje dvije čete i jednom četom bataljona »Kljuke« iste noći sa napadom u 12 sati. Neprijatelj je u prvo vrijeme davao otpor, ali napad od naših jedinica bio je snažan, brz i energičan i pozvali su neprijatelja da odloži oružje sa garancijom za živote. Neprijatelj na željezničkoj stanici odlaže oružje i predaje se, dok u žandarmeriskoj stanici još traje borba. Naše jedinice u

[6] Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

brzom naletu došle su do zgrade, pozivaju neprijatelja na predaju, koji se ne odaziva. Pali se zgrada i naši borci upadaju unutra; neprijatelj videći da ne može više da se bori predaje se. Odmah se pristupilo evakuaciji plijena, pošto je čitavi garnizon bio likvidiran. Uspjelo se sav plijen izvući i evakuirati. Zapaljene su sve državne zgrade i uređaji kao i željeznička stanica i bunkeri oko garnizona.

Za vrijeme napada neprijatelj je iz Velike Gorice krenuo sa jednim oklopnim vozom i vojskom u pomoć napadnutom garnizonu. Na pruzi je bio već dignut most i vlak nije mogao proći, ali kada je došao do razrušenog mosta, gdje je bila zasjeda od našeg III Proleterskog bataljona, otvorio je jaku mitraljesku vatru, od koje smo imali dva srednje ranjena druga. Naša zasjeda otvara jaku vatru po vlaku, koji se povlači nazad za Veliku Goricu. Od Siska neprijatelju nije stigla nikakva pomoć.

U akciji na Lekeniku zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 6 šmajsera, 100.000 metaka, 4 pištolja, 300 kompletnih vojničkih letnjih odijela i druge spreme. Zarobljeno je 111 domobrana i žandara, među njima 3 oficira. Plijen i zarobljenici iste noći evakuirani su prema Cerju. Naši gubici jesu u napadu na Lekenik jedan teže ranjen.—

17. VII I i IV Proleterski bataljon drže svoje stare položaje. Istoga dana jedna kolona Talijana u jačini od 300 vojnika i 7 tenkova nadire od Jaske na položaje I Proleterskog bataljona.[7] Slabije snage I Proleterskog bataljona koje se nalaze na tom položaju otvaraju vatru na neprijatelja, koji se odmah povlači u svoje stare baze. Snage I Proleterskog bataljona nastavljaju gonjenje neprijatelja sve do Jaske i iz malog bacača bace dvije mine u Jaksu od kojih su, prema naknadno dobivenim podatcima, ubijena dva talijanska vojnika i 4 ranjena. Na našoj strani nema gubitaka. Na položaju IV Prleterskog bataljona tokom toga dana nema promjena. II i III Proleterski bataljon i II Žumberački bataljon toga dana u 10 sati nastavljaju svoj put iz Cerja za Kravarsko [sa] zarobljenicima, plijenom, gdje istoga dana i noći ostaju na odmaranju. Tu su saslušani zarobljenici, od kojih je strijeljano 7 žandara koji su nagovarali na otpor i sami davali žestoki otpor pri napadu. Ostali zarobljenici pušteni su svojim kućama, prethodno su pozivani da ostanu u partizanima i govoreno im je o cilju NO. Borbe. Odbili su da ostanu i otišli su svi svojim kućama sa izgovorom da će tamo stupiti u partizane. Oficiri su upućeni Glavnom štabu Hrvatske.

U toku noći manje snage III Proleterskog bataljona, tj. 1 čete koja se nalazila u Krašiću, i snage I Bataljona I ŽPO napale su bun-

[7] Vidi: Dok. br. 177.

kere na pruzi Ozalj-Kamanje. Likvidirana su tri bunkera koje su čuvali domobrani. Zarobljeno je 8 domobrana, zaplijenjeno: jedan p. mitraljez, 6 pušaka, i druge spreme. Dignut je u zrak jedan željeznički most dug 8 metara. Obustavljen je saobraćaj dva dana. Bunkeri su likvidirani, domobrani koji su zarobljeni nisu davali otpor, dok iz drugih bunkera su tukli Talijani. Pri napadu trebalo je gaziti Kupu.

18. VII na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona nema nikakvih promjena u toku toga dana. III Proleterski bataljon toga dana nastavlja svoj put sa plijenom iz Kravarskog za Žumberak i noću između 18 i 19. VII stiže u Okić. II Prol. bataljon ostaje u Okiću i istoga dana sa II Bataljonom ZPO kreće iz Kravarskog prema selu Žažini gdje je bila neprijateljska posada od 38 domobrana i ustaša. Ta dva bataljona dobili su zadatak da iste noći zajednički likvidiraju taj garnizon. Napad je počeo u 1 sat noću. Za 30 minuta neprijatelj je bio razoružan. Zarobljena je sva posada.[8] Neprijatelj, tj. ustaše davali su snažan otpor iz bunkera, ali brzim naletom i bacanjem bombi otpor je bio slomljen i neprijatelj zarobljen. Zaplijenjeno je dva p. mitraljeza, 40 pušaka, 7.300 metaka, 30 odijela i druge spreme.

U ovoj akciji naši gubici — II Proleterskog bataljona — iznose dva srednje ranjena druga. Gubici neprijatelja: jedan teže ranjen, dok su ostali zarobljeni. — U ovoj akciji istakli su se obadva ova bataljona. Zarobljeni domobrani pušteni su, dok je 5 ustaša na zahtjev političkih radnika toga sektora kao i naroda koji su ih poznavali bilo likvidirano. Isti ustaše kod napada davali su žestoki otpor.

19. VII na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona u toku dana nema nikakvih promjena.

III Proleterski bataljon toga dana nalazi se sa plijenom iz Lekenika u Okiću i uvečer kreće za Žumberak. Na cesti Plešivica — Jaska, I Proleterski bataljon sa jednom četom postavlja mu osiguranje. Iste noći I Proleterski bataljon sa dvije čete i minerskim odjeljenjima ide na prugu Zagreb — Karlovac. Dignuta su dva mostića na pruzi i to jedan između Jaske i Desinca, dok drugi između Lazine i Domagovića. Srušeno je oko 80 metara pruge. Saobraćaj je stajao 36 sati. II Proleterski bataljon i II Bat. ZPO kreću sa plijenom iz Zažine za Dubranec, gdje ostaju na odmoru. —U toku noći drugih promjena nema.—

20. VII na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona nema nikakvih promjena. Ove jedinice uz manje osiguranje se odmaraju. Toga dana stiže III Proleterski bataljon sa plijenom na Zum-

* Vidi: Dok. br. 148. i Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 58.

berak. III Proleterski bataljon sada ostaje na Žumberku i ide u baze Krašić — Pribić gdje se uz manje osiguranje odmara. II Prol. bataljon toga dana nalazi se u Pokupju na sektoru Dubranec, Havidić na odmaranju. U toku noći nema nikakvih promjena.—

21. VII I, III i IV Proleterski bataljon nalaze se na Žumberku u bazama: I Proleterski bataljon: Pribić — Krašić — Vrhovac, IV Proleterski bataljon: Sveta Jana, III Proleterski bataljon: Bukovica — Lović Prekriški — Vivodina — Rađinović. Jedinice se odmaraju i ujedno osiguravaju žetvu na tome sektoru, pošto neprijatelj iz Draganića, Jaske i Ozlja pravi ispade i uznemirava narod kod spremanja žita. II Proleterski bataljon nalazi se u Pokupju na starome mjestu. U toku noći nema nikakvih promjena.—

22. VII neprijatelj — Talijani u jačini od 800 vojnika sa dva topa nadiru na položaje III Proleterskog bataljona. Neprijatelj je zadržan kod Bresarića gdje je i ostao preko noći i utvrđuje se. Na drugim položajima nema promjene. II Prol. batalj. je na starom mjestu. U toku noći nema nikakvih promjena.—

23. VII Brigada se nalazi na starim položajima bez promjena. Neprijatelj je kod Bresarića i dalje se ukopava, taj dan ne pokušava naprijed. Saznajemo toga dana o koncentraciji neprijatelja u Karlovcu, kao i pojačanju posada Ozalj — Metlika — Draganić — Jaska. Govori se o ofanzivi na Žumberak. II Proleterski bataljon nalazi se još u Pokupju. Toga dana šaljemo naređenje da krene odmah za Žumberak. Iste noći III Proleterski bataljon sa jednom četom napada neprijatelja na jednoj koti kod Bresarića, neprijatelj nije bio protjeran ali su mu zadani gubici u živoj snazi, prema podacima seljaka koji su ih vozili bilo je 18 mrtvih i ranjenih Talijana. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih niti ranjenih. —Iste noći i I Proleterski bataljon dobio je zadatak da razruši željezničku prugu Zagreb — Karlovac. Za izvršenje zadatka kreću dvije čete istog bataljona i dva minerska odjeljenja. Te noći dignut je u zrak most na rijeci Okićnici dug 15 metara i most na rijeci Volavčici dug 8 metara. Istovremeno je srušen električni vod visokoga napona, odnosno stub. Ostali su bez svjetla tu noć Jaska, Zdenčina, Desinec i jedan dio Zagreba. Saobraćaj na pruzi obustavljen je 60 sati. Drugih promjena u toku noći nije bilo.—

24. VII na položaju I Proleterskog bataljona nema promjena. Poslije podne neprijatelj u jačini od 2.000 Talijana i ustaša krenuli su iz Jaske prema Svetoj Jani i Slavetiću. Stigli su te večeri do sela Crnilovac i Petrovina; sa njima toga dana nije došlo do borbe. Na položaju III Proleterskog bataljona toga dana neprijatelj dovlači velika pojačanja na sektor Brlenić — Bresarić. Jedna kolona u jačini od 600 talijanskih vojnika prebacuje se od Brlenića prema Crkve-

nom Pribiću. Istovremeno jedna kolona Talijana u jačini od 3.500 vojnika nastupa od Ozlja prema Vrhovcu. Dok neprijatelj koji je nastupao od Draganića prema Krašiću u jačini 3.000 Talijana i ustaša zadržao se kod Bresarića i toga dana ne kreće dalje, samo topovskom i minobacačkom vatrom tuče naše položaje. III Proleterski bataljon napušta Pribić — Krašić i zauzima položaj Hutin — Bukovica i Paulov Breg kod Vrhovoa. Na Paulovom Bregu III Proleterski bataljon toga dana poslije podne prima borbu sa neprijateljem koji nastupa od Ozlja. Borba traje 2 sata ali žestoka, i neprijatelj uz jaku pomoć artileriske i bacačke vatre kao i brojčanu nadmoćnost nakon dvosatne borbe uspijeva zauzeti Paulov Breg. Neprijatelj je tu pretrpio gubitke 45 mrtvih i ranjenih vojnika. Na našoj strani bio je jedan lakše ranjen drug. Iste večeri III Proleterski bataljon zauzima i drži položaje Hutin — Bukovica — Lović Prekriški. Pošto neprijatelj nadire od Jaske prema Slavetiću i postoji mogućnost da odsiječe naš I Proleterski bataljon od naših snaga na Žumberku, a istovremeno dobivamo podatke o dolasku novih snaga neprijatelja u Metliku i namjerama da sutradan kreću prema Žumberku, a tamo nije bilo drugih snaga osim jednog bataljona Vshodnodolenjskog slovenskog odreda,[9] koji je bio razvučen od Semiča do Metlike, — iste večeri izdajemo naređenje našem I Proleterskom bataljonu da se u toku noći prebaci sa sektora Sveta Jana na položaje ispred Metlike i spriječi u toku sutrašnjeg dana nadiranje neprijatelja iz Metlike prema bolnici — općini Radatović.—

Bataljon se u toku noći prebacio, lijeva pobočnica vodila je kratku borbu sa neprijateljem kod Pribića dok je glavnina prolazila.—

Istovremeno dobivamo nove informacije da neprijatelj vrši koncentraciju i u Kostanjevici, St. Jerneju i Svetom Križu (Slovenija). Sada već imamo jasnu sliku o namjeri neprijatelja. Odmah izvještavamo u sporazumu sa ŽP. Odredom sve naše organizacije o namjerama i snagama neprijatelja i pripremamo ih na brzu evakuaciju. Donesena je odluka na sjednici Operativnog štaba,[10] štabova Brigade i Odreda da se povučemo još u toku sutrašnjeg dana prema Sloveniji, pošto neprijatelj ide sa jakim snagama. Na Žumberku Odred ostavlja jednu četu koja će pratiti i izvještavati o situaciji za vrijeme ofanzive. II Proleterski bataljon kao i ŽP. Bataljon nalaze se u Pokupju; poslali smo ponovo kurire da ako su blizu kreću za Žum-

[9] Istočnodolenjski NOP odred.

[10] Riječ je o Operativnome štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Zumberačko-pokupskoga NOP odreda, koji je formiran 24. srpnja 1943. godine radi uspješnijeg rukovođenja jedinicama na području Zumberak — Pokupje.

berak, ako nisu krenuli da ostanu i dalje tamo i napadaju neprijatelja na tome sektoru.—

25. VII III Proleterski bataljon drži svoje položaje koje je uvečer zauzeo, kao i I Proleterski bataljon kod Metlike koje je istoga dana zauzeo. IV Proleterski bataljon pridodao je po dva teška mitraljeza III i I Proleterskom bataljonu. Toga dana odmah ujutro neprijatelj koji je jučer nastupao od Ozlja i zaustavljen na Paulovom bregu kreće se jakim snagama prema Bukovici koju drži 1 četa III Proleterskog bataljona. Prije nego što je krenuo tukao je jakom artileriskom vatrom. Čekamo ga, i puštamo na 100 metara odakle otvaramo jaku mitraljesku vatru, od koje je prema naknadno dobivenim i provjerenim podacima ubijeno tri viša talijanska oficira, od kojih je jedan bio general (ime nepoznato), i oko 50 što ranjenih i mrtvih vojnika. Neprijatelj je tu bio zaustavljen u prvom naletu. Ali neprijatelj je ponovo obasipao jakom topovskom i bacačkom vatrom taj položaj, od koje smo imali dva teško ranjena, komandira i zamjenika komandira čete, koji su podlegli ranama i 4 srednje ranjena borca. Povukli smo se sa toga položaja. Istovremeno dok je vodila borbu 1 četa III Proleterskog bataljona kod Bukovice, vodi borbu i 2 četa između Hutina i Pribića gdje je također sačekala neprijatelja na bliskom odstojanju i otvorila jaku vatru, gdje je neprijatelj izgubio u mrtvim i ranjenim 42 vojnika. Neprijatelj je mrtve i ranjene odvozio tenkovima, pošto pješadija nije mogla sama do njih od naše vatre. Kasnije jaka artileriska vatra tuče taj položaj i ta četa se povlači. Tu smo imali dva lakše ranjena druga. Istovremeno i 3 četa III Proleterskog bataljona vodi borbu sa neprijateljem koji nastupa od Lovića Prekriškog. Neprijatelju ta četa zadala je manje gubitka i četa se je povukla zbog jake unakrsne artileriske vatre iz Kamanja — Ozlja — Metlike i Pribića. Za vrijeme ovih borbi bacio je naš top dvije granate na neprijateljski položaj gdje je neprijatelj bio grupisan; pogodci su bili dobri. Kad je neprijatelj primjetio naš top, koncentrisao je jaku artilerisku vatru u pravcu njega ali se je on već povukao. Tu smo imali dva lakše ranjena druga koji su bili kod teških mitraljeza gdje se je nalazio top. III Proleterski bataljon istoga dana zauzima nove položaje i to Rađinović — Baroni — Relić — Vivodina. Istoga dana neprijatelj — Talijani, Bijela garda, četnici sa jačim snagama nadiru iz Metlike prema Suhoru, Magovcu, Radatoviću. Još u Magovcu i Suhoru dočekuje naš I Proleterski bataljon i jedan bataljon VDO" i zaustavljaju njegovo daljnje nadiranje. Neprijatelj je toga dana bio zadržan i nije dalje napredovao. Tukao je

" Vshodnodolenjski odred (Istočnodolenjski NOP odred)

jakom artiljeriskom vatrom naše položaje. Na našoj strani nije bilo gubitaka, kod neprijatelja nepoznat broj.—

Istoga dana u 16 sati dobivamo podatke da neprijatelj iz Kostajnice i Št. Jerneja, u jačini 3.500 Talijana (Crvene kravate) i Bijele garde, kreće prema Gerì.[12] A jedna kolona Talijana, u jačini od 2.000 vojnika, kreće iz Novog Mesta preko kota pravac Popovići, gdje treba da izbije na Radatoviće i spoji se sa onima koji kreću iz Št. Jerneja — Kostanjevice i Metlike. A istoga dana V i XIII Ustaška bojna kreću iz Samobora — Gornje [Vasi] i Novoga sela preko Pleša za Sošice i Jezernice i Višoševiće, za-Kostanjevac i Oštre. Na kratkoj konferenciji Operativnog štaba i Okružnog komiteta donesena je odluka da se snage Odreda i Brigade, bolnica i civilno pučanstvo koje hoće ići iste večeri povuku za Sloveniju. Na terenu ostaje jedna četa Odreda. Odluka je sprovedena u život. U toku noći povlačimo se sa bolnicom i civilima od Osojnika kod Semiča gdje ostajemo sutradan do 16 časova. Sa nama se povlači Vshodnodolenjski odred i civili Slovenci iz okoline Metlike.

26. VII. Nalazimo se na Osojniku kraj Semiča i u 16 sati istoga dana nastavljamo naš put za Planinu. Put je izveden bez smetnje. Tokom noći stižemo na Planinu.—

27. VII nalazimo se na Planini i okolnim zaselcima. Pristupa se skupljanju hrane za vojsku, civilni narod i bolnicu. Uspjelo se je dosta dobro organizirati ishrana prema situaciji u kojoj smo se nalazili. Naš II Proleterski bataljon do ovoga vremena, tj. prije dva dana, krenuo je za Žumberak. Baš na ovaj dan 27. VII nalazio se je na putu na Žumberak, u selu Višoševićima kod Gornje Vasi. Ali pošto je put bio blokiran zadržao se je tu. 100 ustaša iz Gornje pošli su na njega. On ih je dočekao i primio borbu, ali su se ustaše brzo razbježali. Imali su ustaše 9 ranjenih, od kojih je jedan teško, koji je pao u naše ruke. Zarobljeno je: Jedna puška i 300 komada metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Pošto II Proleterski bataljon nije imao sa nama vezu toga momenta, i ne poznavajući situaciju na Zumberku, povratio se je natrag u Pokupje, preko Okića, gdje je također na putu rastjerao neke ustaše koji su bili izišli iz Zdenčine i Plešivice.

28. VII. Nalazimo se na Planini. Tokom dana I Z. Bataljon odlazi za Žumberak. Jedna četa III Proleterskog bataljona kreće sa ranjenicima težim i invalidima za Bosiljevo odakle je produžila i za Kordun. U toku noći nema nikakvih promjena. Iste noći dvije čete I Proleterskog bataljona s jednim slovenskim vodom kreću na prugu Semič — Črnomelj sa zadatkom da dočekaju vlak i razruše prugu.

[12] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 190.

Akcija nije uspjela radi gustog rasporeda bunkera na pruzi i osvjet-
ljavanja pruge reflektorima.—

29. VII. Nalazimo se na Planini. Prema podacima sa Žumberka od toga dana neprijatelj se povlači sa sektora Radatovići — sektor Drage. Istoga dana, prema naređenju Operativnog štaba, kreće III Proleterski bataljon, tj. sa dvije čete za Žumberak sa zadatkom da zajedno sa I Ž. Bataljonom napadaju neprijatelja, postavljaju zasjede i ubrzaju njegovo povlačenje. U 18 sati čete su krenule na,put iz Planine za Drage. Put je izveden bez smetnje.—

30. VII III Proleterski bataljon sa dvije čete stiže u Drage, gdje ostaje taj dan do 15 sati na odmoru i hvata vezu sa I Ž. Bataljonom koji je bio u Radatovićima, i u 16 sati te dvije čete III Proleterskog bataljona kreću prema Jezernicama gdje stižu u 22 sata. Iste večeri I Z. Bataljon fingirao je napad na Sošice, koje je neprijatelj odmah napustio kao i Pleš, dok je III Prleterski bataljon nastavio sa ispitivanjem ili napucavanjem na neprijatelja kod Crkve Sveti Ilija — Sveti Nikola — Badovinci i Magovac. Neprijatelj se iste noći povukao iz Sošica — Pleša i Crkve Sveti Ilija u pravcu Kordića i Crkve Sveti Nikola, gdje se zadržao. Toga dana I Proleterski bataljon nalazio se je na osiguranju bolnice u Planini zajedno sa IV Proleterskim bataljonom. Šaljemo im izvještaj o situaciji na Žumberku.

31. VII. Primjećuje se kod neprijatelja na Žumberku komešanje i priprema za povlačenje. Neprijatelj je osjetio naše snage i njihov dolazak na Žumberak. Sa dvije čete III Proleterskog bataljona i 4 četom vivodinskom I Ž. Bataljona napadamo neprijatelja kod Badovinaca, Svetog Nikole i Kordića. Iz Kordića neprijatelj se na brzinu povlači, pozadi ga štite teški mitraljezi iz teških tenkova, te je tu izmakao bez gubitaka. Dok neprijatelj kod Svetog Križa i Badovinaca prima borbu sa nama, i to V Ustaška bojna koja je štitila odstupnicu Talijanima, Bijeloj gardi, četnicima i X Ustaškoj bojni, koji su svi kidali za Metliku. Borba se sve većom žestinom nastavlja, i traje dva sata. Kada je jedna četa koja je nastupala od Kordića počela zalaziti neprijatelju sa lijevog boka, V Ustaška bojna u paklenoj brzini povlači se za Metliku. Neprijatelj je imao prema neprovjerenim podacima dva mrtva i 20 ranjenih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Nastavljamo gonjenje neprijatelja sve do Metlike. Toga dana sav Žumberak u 15 sati bio je ponovno slobodan. Sve snage neprijatelja koje su vršile ofanzivu na Žumberak povukle su se toga dana u Metliku osim VIII. ustaške bojne koja se povukla prma Gornji[13] i Plešivici. U ofanzivi su učestvovali i četnički banditi iz okolice Ogulina i Gomirja. U toku noći sve snage Brigade i Odreda sa bolni-

[15] Gornja Vas.

com i civilima prebacile su se iz Planine za Žumberak, gdje stižu 1. VIII ujutro. -

1. VIII Brigada je bila na sektoru Radovica, Suhor, Radatovići, bolnica na starom mjestu, dok je II Proleterski bataljon još u Pokupju. Sada se odmah pristupa radu, popravku telefonske linije po slobodnom teritoriju koju je neprijatelj za vrijeme ofanzive potrgao. Sređuju se jedinice i Brigada se premješta na sektor Krašić — Pribić — Sveta Jana. U novim bazama odmah se pristupa širenju, čišćenju i pranju odijela. Brigada se je sva okupala na rijeci Kupčini. Pristupa se radu na vojno-političkoj izgradnji boraca i rukovodilaca.

Sada ćemo naše djelovanje proširiti na sektor koji nam naređuje Glavni štab Hrvatske — okolica Samobora i Zagreba. Istovremeno djelovaćemo na drugim sektorima.

Za vrijeme ofanzive, kao i akcija koje su izvođene, držanje boraca i rukovodilaca naše Brigade bilo je na visini. Bilo je manjih nedostataka koji su pravovremeno uočeni i otklonjeni. —Informativna služba u samome početku ofanzive nije se snalazila, dok je kasnije funkcionisala. Veza između Brigade i Odreda bila je dosta dobra, kao i između drugih naših organizacija: OK, NOO, itd. Vezu sa Štabom II Operativne zone kao i II PROL. bataljonom za vrijeme ofanzive nismo imali. Sada je veza uhvaćena i stigli su njihovi kuriri. Sa Slovencima također održavana je dobra veza, sa VDO imademo i telefonsku vezu. Dvije brigade slovenske prije same ofanzive nalazile su se u Beloj Krajini na sektoru Metlika, dok jedan dan prije ofanzive napustile su taj položaj i povukle se prema Sloveniji, o čemu su nas kasnije obavijestili.[14] — Telefonsku vezu imademo sa svima jedinicama na slobodnom teritoriju Žumberka.—

Vojno-političko stanje u Brigadi za sada zadovoljava. Prema izvještaju II Operativne zone dolazi u Brigadu 35 boraca iz Moslavačkog partizanskog odreda, koji su dobrovoljci. Također prema izvještaju II Proleterskog bataljona dolazi sa njime oko 100 novomobilisanih drugova iz Zagreba i Pokupja.

Za vrijeme od 14. VII do 1. VIII 1943 godine izbačeno je iz stroja 197 neprijateljskih vojnika i oficira u mrtvim i ranjenim. Zarobljeno je 157 neprijateljskih vojnika i oficira. Naši gubici su u mrtvima 3 druga i 14 ranjenih drugova.

Zaplijenjeno je 227 raznih vojničkih pušaka, 8 p. mitraljeza, 6 šmajsera, 4 pištolja, 109.600 kom. razne puščane i mitraljeske municije, 300 komada komplet novih vojničkih ljetnih odijela i mnogo druge spreme.

[14] Do početka ofenzive na području Bele Krajine nalazile su se NO brigade »Ljubo Šercer« iz Četrnaeste divizije i »Ivan Cankar« iz Petnaeste divizije NOV i PO Slovenije.

Utrošeno je 4.355 razne puščane i mitr. municije, 30 mina za laki bacač, 2 granate od topa, 20 ručnih bombi.

Sav plijen zarobljen je u zajedničkim akcijama Brigade i Odreda, a razdijeljen prema potrebi Brigade i Odreda u suglasnosti.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Plitkomesar: Komandant:
Božo Spaček, v. r. **Milan Žeželj,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 105 A, f. 2, dok. br. 38
Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 17, str. 55-67.

208

1943, kolovoz 6.
Zagreb

Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Izvještajnome odjelu Glavnoga stožera oružanih snaga NDH o političkim prilikama i akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini srpnja 1943. godine

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG
PODRUČJA
Glavnostožerni odjel

Glst. br. 1614/taj.
U Zagrebu, dne 6. kolovoza 1943.

PREDMET: Doglasno izvješće
I. Z. P. za DRUGU POLOVICU
mjeseca srpnja 1943. godine.

1.) GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvj. odjel) 2 primjerka
2.) ZAPOVJEDNIČTVU II. ZBORNOG PODRUČJA — BROD
3.) ZAPOVJEDNIČTVU III. ZBORNOG PODRUČJA - SARAJEVO
4.) VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIČTVU - ZAGREB
5.) SASTAVAK

Na temelju zapovjedi Glavnog stožera oružanih snaga Očev. Br. 4163/taj. od 11. studeng 1941., dostavljam doglasno izvješće za DRUGU POLOVICU MJESECA SRPNJA 1943. godine, sastavljeno na temelju prikupljenih podataka od podređenih postrojbi, a u koliko nisu podnieta pojedina posebna izvješća, — u sliedećem:

I. — OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

J __ RAZPOLOŽENJE NARODA:

HRVATI: Razpoloženje naroda je mnogo povoljnije u onim kra-**jevima** koji nisu pod neposrednim ili posrednim uticajem pobunjenika i narod je odan ustaškoj ideologiji, ali se ta ideologija ne može u podpunosti izpoljiti kod onog diela naroda koji je pod neposrednim ili posrednim uticajem pobunjenika, jer pobunjenici odvode, zlostavljaju, kao i ubijaju, te uništavaju imovinu onih ljudi koji se iztiču svojim hrvatstvom i ustaštvom.

Na samo raspoloženje naroda imade uticaja i slaba prehrana stanovničtva pasivnih krajeva, te bi u tom pogledu trebalo preduzeti energične mjere i popraviti prehranu.

Prisutnost naših oružanih snaga i uzpješni podhvati velikih razmjera u pojedinim dielovima naše države umiruje doneke narod, ali im se ne može zagarantirati podpuni mir i sigurnost, jer su snage, koje rade na teritoriji ovog zbora suviše male.

Povoljni razvoj operacija na iztočnom bojištu također imade uticaja na bolje razpoloženje naroda, prema državi i njihovim vođama. Osjeća se, da su sile Osovine u stanju da sačuvaju Europu od boljševizma.

PRAVOSLAVNI: Na insurgiranom području odmetnika, pravoslavni ove pomažu ili im se pridružuju milom ili silom pod pritiskom pretnji. Na području gdje nema odmetnika drže se lojalno i mirno.

ŽIDOVI: U koliko ih još ima, a koji su ostali po specijalnim zaslugama i ovlašćenjima mirni su i ni po čemu se ne izpoljavaju.

NARODNE MANJINE: Njemačka skupina je zadovoljna i u svakom pogledu lojalni. Naklonjeni su državi.

Mađari su lojalni ali više naklonjeni Mađarskoj nego našoj državi. Priželjkuju pripojenje Mađarskoj.

SLOVENCI I ČESI: Na području ovoga zbora ogorčeni su neprijatelji naše države i svaku priliku izkorišćavaju da načine ma kakvu štetu. Oni rade na podmukli način i opasni su protivnici. Potrebna je nad njima stalna paska.

II. - A — ČETNIČKA AKCIJA:

Ova djelatnost postoji samo na području Supersloda.[1] Ovi su puno organizirani i pod zaštitom Talijana očigledno rade protiv naših probitaka.

[1] Skraćenica za Comando Superiore FF. AA. Slovenia-Dalmazia (Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«)

II. — B — PARTIZANSKO KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE:

KALNIČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

25. VII. završen je podhvat naših i njemačkih snaga u području Ivančice — Kalnik.[2] Ovaj podhvat se vodio protiv sliedećih neprijateljskih snaga koje su bile na ovom području i to: Kalnički partizanski odred, Zagrebačka omladinska brigada, XII, XVI. i XVIII. partizanska brigada.[3] Po završenom podhvatu najveći dio ovih snaga u toku 26. 27. VII prebacio se iz Kalnika preko željezničke pruge Koprivnica-Križevci u srednji dio Bilo gore a odatle pravcem nadalje na istok u Papuk.

Na ovaj način ostao je na području Kalnika i Ivančice samo Kalnički partizanski odred koji je razturen u manjim skupinama i ugrožava cestovni i željeznički promet Varaždin-Novi Marof i Varaždin-Ludbreg-Koprivnica. Jačina se cieni sada 500-600 ljudi.

BILOGORSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Ova skupina u jačini od 400-500 ljudi u posljednje vrijeme pokazala je izvjestno djelovanje na željezničku prugu Koprivnica-Križevci i napad na rudnik Bregi.

Na području ove skupine povlačila se je XII, XV. i XVIII. partizanska brigada i tom prilikom oštetili željezničku prugu Bjelovar-Kloštar.

MOSLAVAČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Moslavački odred nalazi se još uvjek u Moslavini u jačini od prilike od 3 bataljona.

Djelovi ove skupine nalaze se na šumskom predjelu lieve i desne obale r. Lonje i Marča šume-Žutice-Ostrovske-Brezvica.

Na ovoj način ova partizanska skupina insurgira područje sa obe strane željezničke pruge Dugo Selo-Kutina, kao i područje oko Siska. Jedan dio ove skupine održava vezu sa partizanima na desnoj obali r. Save u kotaru V. Gorica.

ŽUMBERAČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

XIII. proleterska brigada[4] u poslijednje vrieme nalazi se na području Cerja-Kravarsko-Dubranec-Hruševac. Sa toga područja insurgira cestovni i željeznički promet Zagreb-Sisak.

[2] Vidi: Dok. br. 148.

[3] Pogrešno, uz Kalnički NOP odred na tome području su se nalazile Dvanaesta NOU brigada i Omladinska brigada »Joža Vlahović«.

[4] Vidi: Dok. br. 207.

Njihovo djelovanje ne sastoji se samo iz rušenja i miniranja željezničke pruge, već i svih većih objekata na pruzi kao i u napadaju slabijih samostalnih posada. (Greda i Lekenik).

KORDUNSKO BANIJSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Ova partizanska skupina insurgira južni dio operativnog područja ovog zbora (južno od r. Kupe i Save).

Ove partizanske skupine pripadaju Unskoj operativnoj grupi koja se sastoji iz:

— I. i III. banijske brigade na prostoru Sušnjar-Komogovina-Jabukovac, koja je došla kao pojačanje VII hrvatske brigade iz područja Šamarice.

— VIII. krajiške brigade, koja se nalazi u okolini Dvora n/Uni.

— Baniski-Kordunski odred koji se nalazi na prostoriji Luščani-Klasnić-Gradec.

Ove partizanske skupine ugrožavaju cestovni promet Petrinja--Gora-Glina i napadaju posade na toj crti. Osobito je uočeno djelovanje ovih skupina prema željezničkoj pruzi Sisak-Sunja i Sunja--Bos. Novi.

Iz Petrove Gore prebacile su se na prostoriju Kirin-Ostrožin-Bović XV. partizanska brigada koja insurgira područje Bučica-Glina, a V. Kordunska brigada ugrožava cestovni promet Topusko-Vel. Kladuša.

VAŽNIJI DOGOĐAJI U ODMETNIČKO PARTIZANSKOJ DJELATNOSTI OD POSLJEDNJEG IZVJEŠĆA DO DANAS SU SLIEDEĆI:

OPERATIVNO PODRUČJE GRADA ZAGREBA:

15. VII. prilikom napadaja komunista na želj. postaju Lekenik, partizani SM zapalili oružničku postaju, željezničku postaju sa skladištima i blokom i nastambe VI. želj. str. bojne.[5]

Prema krugovalnom izvješću zap. grada Zagreba uništeni su rudnici uglja Radoboj i Novi Golubovec (3-7 i. od Krapine).[6]

19. VII. u 11.30 sati skupina partizana jačine od oko 800 došla je od Budinšćine u s. Podrute (12 j. z. — 8 z. od N. Marofa) i spalila ciglanu u Podrutama. Ista skupina porušila je između Budinšćine i Podruta u dužini od 200 m želj. prugu i b. b. liniju.[7]

[5] Napadali su Drugi bataljon Trinaestu NOU brigade »Rade Končar« i Drugi bataljon Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[6] Diverziju na rudnike izvršili su dijelovi Dvanaeste NOU brigade.

[7] Isto.

Satnik Penkala sa 7 domobrana muslimana od VI. želj. stražarske bojne koji su zarobljeni u Lekeniku ubijeni su po partizanima jer su bili ustaše.[8]

U noći 22./23. VII. napali su partizani stražu kod reflektorskog odjela u s. Resniku (7 km i. od Zagreba). Stražu od 8 domobrana razoružali i svukli, a jedan reflektor uništili.[9]

24. VII. u 00.30 sati upala je skupina 40-50 partizana u s. Suho Dol (5 km j. z. od Sv. Ivana Zeline) i 1 seljaka ranila, u 01.00 sat u s. Drenovo (5 km j. z. od Sv. Ivan Zelina) i skinula 1 legionara i u 02.00 sata u s. Kašina (10 km j. z. od Sv. Ivana Zelina) gdje je spalila u obćini i pošti pismaru i iz obićine obila 5.000 kuna.[10]

U 23.30 sati jedna skupina od 30 partizana spalila je pismaru u obćini u s. Gornja Stubica (17 km s. od Zagreba) i orobila blagajnu.[11]

Noću 25./26. VII. partizani su na 4 mjesta razorili željezničku prugu između Ludbrega i Koprivnice. Kod s. Čukovec (3 km j. od Ludbrega) partizani su napali oklopni vlak.[12]

26. VII. u 23.15 sati naletio je jedan teretni vlak na minu između Turopolja i Mraclina (26-30 km s. z. od Siska). Stroj iz Zagreba koji je radi razviđanja naišao prema Turopolju naletio je tako na minu u blizini s. Okuje (3 km j. od V. Gorice) b. b. linija je bila u prekidu.[14]

U 12.00 sati partizanska skupina uništila je na želj. postaji Prečec (7 s. z. od Ivanić Grada) željezničke i brzoglasne uređaje.[15]

30. VII. u 00.00 sati jedna partizanska skupina nepoznate jačine napala je stražu svjetlometa kod s. Granešina (5 km s. z. od Sesveta). Nakon kratke borbe straža je razoružana i zarobljena. Svjetlomet je uništen, a baraka zapaljena.[16]

29. VII. u 22.40 sati napali su partizani jedan teretni vlak kod s. Piškornjač (5 km j. i. od Capraga). Jedan teretni vagon zapaljen.[17]

OPERATIVNO PODRUČJE 1. PJEŠAČKE DIVIZIJE:

23. VII. u 00.00 sati skupina partizana jačine 2000 ljudi (XVI. brigada) došla je u Sirovu Katalenu (19. s. i. od Bjelovara) i razorila

[8] Kao bilj. 5.
[9] Akciju izvršila udarna grupa s toga područja.
[10] Isto.
[11] Isto.
[12] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda
[13] Kao bilj. 9.
[14] Diverziju izvršio Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.
[15] Napad izvršili dijelovi Moslavačkoga NOP odreda.
[16] Kao bilj. 9.
[17] Diverziju izvršila Treća diverzantska četa Drugoga diverzantskoga bataljona Hrvatske.

želj- prugu na dva mjesta u dužini od 150 m i 200 m. Ista skupina uništila je b. b. liniju u dužini od 550 m.[18]

OPERATIVNO PODRUČJE V. GORSKOG ZDRUGA:

U Hotnji (5 s. i. od Pokupskog) partizani su zapalili kuću u kojoj je bio stožer 3. sati V. gorskog zdruga.

2. - KOMUNISTI:

Rad i djelatnost ovih, iznieto je u poglavlju partizansko komunistička djelatnost.

3. - KRETANJE I AKCIJA SUMNJIVIH OSOBA:

Budno se prati, ukoliko prilike pojedinih područja dozvoljavaju. U insurgiranom području ovaj nadzor je veoma otežan.

Po posebnom nalogu dostavljaju se izvješća o sumnjivim osobama u domobranstvu.

4. - STRANA PROMIČBA:

I nadalje veoma jaka putem krugovalnih postaja raznih zemalja.

U posljednje vrieme strane postaje se više slušaju nego što je to do sada bio slučaj.

Osim toga partizansko komunistička promičba vrlo jaka putem raznih letaka, izvješća i brošura.

5 . - 0 PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

U glavnom je dobra prehrana imućnijih posjednika, dok kod sirotinje na selu i po gradovima, prehrana je dosta slaba, pogotovo kod radničtva i svih službenika po gradovima, jer t. zv. aprovizacija uobće ne funkcionira.

Nabavka namirnica bazira na verižnoj trgovini, tako da činovnik i manji imućni sviet više nije u mogućnosti da vrši nabavku hrane pod ovakvim uslovima, te mu prieti opasnost od gladi.

Prema trgovcima i prodavcima treba upotriebiti najstrože kazne protiv velikog dizanja ciena živežnim namirnicama, jer na taj način izazivaju narod koji nema mogućnosti da dođe do najpotrebnijih sredstava za život.

Promet željeznički, cestovni i brzojavno-brzoglasni je na cielom području, više ili manje ugrožen. Osobito:

— na crti Varaždin-Zagreb, dio Varaždin-Budinšćina,

— na crti Zagreb-Sisak-Sunja-dio Mraclin-Lekenik i Brđani-Blinjski Kut,

[18] Diverziju izvršili dijelovi Osamnaeste NOU brigade.

— na crti Varaždin-Koprivnica, osobito Ludbreg-Rasinje,

— na crti Koprivnica-Dugo Selo, osobito dio Koprivnica-Križevci.

6. — ODNOSI DOMOBRANSTVA SA USTAŠKIM VLASTIMA I DRUGIM VLASIMA:

Kao i do sada, dobri.

7. - ODNOSI DOMOBRANSTVA SA SAVEZNIČKIM VOJSKAMA:

Sa njemačkom vojskom vrlo dobri, korektni i iskreni.

Sa talijanskom vojskom dobri, korektni ali ne i srdačni.

III. STANJE U DOMOBRANSTVU:

1. — RAZPOLOŽENJE, DUH I STEGA U DOMOBRANSTVU:

Raspoloženje, duh i stega u domobranstvu popravlja se dolazkom mlađih godišta u domobranstvo i boljom prehranom i odmornošču četa.

Hvale se na pravedni postupak osobito u davanju dopusta, i da je nestalo favoriziranje pojedinaca od kada dopuste podjeljuju zapovjednici četnih tiela i ustanova.

2. — NEREDI I IZGREDI:

Većih nije bilo, a u koliko je manjih bilo, uzeti su u zakonski postupak.

3. UTJECAJ STRANE IZVJEŠTAJNE SLUŽBE I NEPRIJATELJSKE PROMIČBE:

Strana neprijateljska služba nije primjećena. Neprijateljska promičba je veoma jaka putem raznih načina, kako je to napried spomenuto. Partizanska promičba je veoma jaka, vrlo spretna i vrlo uspješna.

4. — BJEGUNSTVA:

U koliko ih ima uzimaju se u zakonski postupak.

5. — PONAŠANJE ČASTNIKA, DOČASTNIKA I DOMOBRANA:

U glavnom dobro. Izgleda da je u tom pogledu stanje kod časnika i dočastnika malo se popravilo.

IV. — VANJSKA SITUACIJA:

1.— O PRILIKAMA U POGRANIČNIM OBLASTIMA SUSJEDNIH DRŽAVA:

Nema podataka.

2. - STRANI VOJNI BJEGUNCI

Na području ovoga zbora nije primjećeno. Razpodjeljen je svima jedinicama naputak za postupak sa stranim bjeguncima.

3. - NEDOZVOLJENI PRIELAZI I KRIUMČARENJA :

Naročito kriumčarenje obilato cvate.

4. - ODNOSI SA SUSJEDNIM POGRANIČNIM VLASTIMA:

Dobri kao i do sada.

V. - OBĆI ZAKLJUČAK:

Ovaj zbor obzirom na insurgiranost većeg djela područja nema dovoljno razpoloživih operativnih postrojbi da bi mogao uspješno intervenirati prema pojedinim partizanskim skupinama. Na ovaj način izvode se postpuno podhvati prema jednoj pa onda drugoj i t. d. skupini, tako da pojedine partizanske skupine mogu pravodobno izmaknuti sa područja podhvata, pošto razpolažu sa dobrom izvještajnom službom.

Prema tome, potrebno je sadanje razpoložive snage pojačati da bi se mogli izveti podhvati širih razmjera. U protivnom ovaj zbor morati će se zadovoljiti sa **podhvatima manjih razmjera, obranom posadnih mjesta, lokalnim razviđanjem i krstarenjem.**

Pošto je komunistička propaganda uhvatila jaki korien i postizava dobre rezultate potrebno je bezuvjetno i najžurnije povesti dobru jaku i stalnu protupromičbu jer do sada u tome pogledu ništa nije urađeno.

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
PROČELNIK GLST. ODJELA
bojnik (Šteger)
Šteger,[19] **v. r.**

M. P.[20]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, k. 81, f. 16, dok. br. 27

[19] Rudolf Šteger

[20] Zaprimni pečat Ministarstva oružanih snaga, Glavni stožer, Izvještajni odjel, Izv. br. 4669 tajno-i, od 8. II 1944. godine.

209

1943, kolovoz 6.
Novi Marof

Iz zahtjeva Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje u Varaždinu da joj se priznaju putni troškovi nastali zbog putovanja u Varaždinske Toplice radi suradnje s njemačkom žandarmerijom

»Priepis.

Kotarska oblast u Novom Marofu

Broj: 5 V. T. 1943. Novi Marof, dne 6. kolovoza 1943.

Predmet: Kotarska oblast slanje izaslanika u Varažd. Toplice 2-3 puta tjedno.

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
VARAŽDIN

Uztrojstvom kotarske žandarmerije pod vodstvom Njemaca trebala je posada nastaniti se u Novom Marofu. Kako nije bilo pogodnih prostorija u mjestu Novi Marof, to se čitava posada nastanila u Varaždinskim Toplicama. Podpisani glavar ureda dogovorio se sa zapovjednikom njemačkim poručnikom Dittmarom spomenute posade, da će on dolaziti 2-3 puta tjedno u Novi Marof radi surađivanja, a podpisani će opet 2-3 puta dolaziti u Varaždinske Toplice također radi dogovaranja i surađivanja. Razumljivo je da će se to vršiti samo onda, ako ne će putevi biti ugroženi od partizana.

Ovo se predlaže naslovu radi znanja s molbom na pismeno odobrenje, da izaslanik ove kotarske oblasti može prema potrebi 2-3 puta tjedno putovati u Varaždinske Toplice s razloga kako je naprijed obrazloženo, a naročito zato, da se mogu uzpostavljati opravdani putni računi. —

Za Dom spremni! **Upravitelj kotara**

M. P.[3]« »■ • • **M.** P.[2] S. Sambor,' **v. r. . . .«**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 7699

[1] Stjepan Samobor
[2] Oki\igli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Zagorje Varaždin
[3] Zaprimni pečat, Ministarstva unutarnjih poslova, Glavno ravnateljstvo za unutarnju upravu, Obći odjel, broj 21911, od 2. IX 1943. godine.

210

1943, kolovoz 6.
Brezovica

Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o poslovanju općine Brezovica

O B Ć I N S K O P O G L A V A R S T V O B R E Z O V I C A

Broj: 29 Tajni 1943. dne 6. kolovoza 1943.
Predmet: Općinskih poglavarstva na području Velike župe
Prigorje, Zagreb — poslovanje.—
Na broj: 1653/Tajni 1943. od 27. VII. 1943.

KOTARSKOJ OBLASTI
u/
ZAGREBU

Izviešćuje se, da je poslovanje obćin* poglavarstva sada u zaostatku u poslovima prehrane, a inače je redovito. — Razlog se sastoji u tome, što su obćinu u dva navrata napali odmetnici (26. na 27. X. 1942. i 10. na 11. VI. 1943).-

Obćinski ured nalazi se u Brezovici (selo Desprim kbr. 26) u vlastitoj zgradi. — Bilježnik i blagajnik nalaze se svaki na svom službovnom mjestu kod ove obćine. — Obćinski načelnik boravi u selu Desprimu u blizini sjedišta obićine.—

Obćinska zgrada napadnuta je 26. na 27. X. 1942 i K). na 11. lipnja 1943, kako je svojedobno bilo podnešeno o prvom i drugom napadaju, izviešće. — Tom su prilikom po odmetnicima spaljene sve uredske knjige i spisi, kao i vojna očevidnost. — Katastar je predan Katastralnom uredu za okolinu u Zagrebu —

Obćinska i privatna pošta prenosi se dnevno na poštu u Hrvatski Leskovac. Udaljenost dva i pol kilometra. Prenos pošte obavlja obćinski redar, koji do sada nije bio napadnut, jer prienos pošte obavlja o podne. — Dostava pošte je točna, dakle nije došla u nepozvane ruke.—

Bilježnik: Štokan ^ **Načelnik: Mačak**
Štokan, **v. r.** Mačak, **v. r.**

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 83, taj. br. 1653/43

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo
Brezovica

211

1943, kolovoz 7.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o djelovanju bivšeg vodstva HSS na terenu Karlovca, Velike Gorice, Jaske i Samobora

Dragi drugovi

U posljednje vrijeme u našem okrugu osjeća se velika aktivnost mačekovskih elemenata. To osobito u kotaru Jaska, Samobor i općini Jaškovo koja inače pripada kotaru Karlovac. Izdali su neki novi letak do koga još nijesmo mogli doći. Tako u općini Jaškovo neki Pera Mrzljak, pred. općinske organizacije HSS-a sam govori kako je taj letak rasturao. Povezan je sa Dr. Mataničem[1] iz Karlovca prema njegovim izjavama.Inače je sina poslao u domobrane. Dr. Matanić je bivši narodni zastupnik za kotar Karlovac. Mrzljak u razgovoru sa našim polit, radnicima tvrdi da je »zaštita« već organizirana, a njegov sin govori da im domobranski pficiri drže nekakove govore pred strojem u kojim naglašavaju da domobrani trebaju ostati na svome mjestu kada Pavelić bude »otišao« da bi tako čuvali državu. M. govori da i oni imaju program kao mi, sve odobrava, samo tvrdi da ide tek onda u borbu kada Maček pozove, a što se tiče NOO-a i načina izbora za njih govori da će to njima dobro doći, jer oni imaju seljaštvo i da mogu i na taj način doći na vlast. Inače naše drugove upućuju svojim prijateljima na razgovore, a neće nikako da im dadu ma i jedno ime HSS-ovca koji misli drugačije od njih. Nadalje kažu da Sovjetsko-Engleski ugovor i Atlantska povelja niti vrijede niti će vrijediti, tvrde da Smoljan[2] i Pernar[3] vode pregovore sa ustašama za preuzimanje vlasti, te da S. i P. imaju vezu sa nekakovih 40 »ornih« četnika u okolici Zgb, da su četnici Hrvatima veći neprijatelji od ustaša. Prema njihovom vlastitom priznanju održavaju redovite sastanke. Inače se nastoje riješiti svojih protivnika na taj način da ih nama prikazuju kao nar. neprijatelje i pokušavaju ih nama podmetnuti da ih likvidiramo.

Pavlić iz Rečice dolazi nekom našem simpatizeru, inače ranijem HSS-ovcu i poziva ga da mu pomogne kod organiziranja zaštite i

[1] Nikola Matanić
[2] Bariša Smoljan
[3] Ivan Pernar

tvrdi da će oni slati u naše vojne jedinice »zaštitaše« da je tamo organiziraju, a da već u nekim jedinicama i postoji.

U Sv. Nedjelji kotar Samobor su ponovno digli glave. Tako Lenard[4] okuplja oko sebe dezertere iz partizanskih redova i preko njih nastoji prikazivati narodu kako je život u partizanskim redovima neizdržljiv, da bi nam onemogućili svaku mobilizaciju. Govori kako su u partizanskim jedinicama mnogi njihovi ljudi i kako će na poziv Dr-a Mačeka doći svojim kućama, a da je samo Proleterska brigada sastavljena od komunista i da u nju ne treba niko ići. Organizovani su izgleda i zadnjih dana su svukli jednog ustašu i pustili ga kući dok su njegovo oružje zadržali. Po svemu sudeći da se oružaju. Nemamo sigurnih podataka, ali sumnjamo da su ustašama i Nijemcima pokazali druga sekretara[5] KK Samobor još u aprilu ove godine kada je on poginuo i da su prije mjesec dana pokazali ustaškim agentima jednog našeg partijca koji su ga ubili. Ako to budemo mogli sigurno ustanoviti saučesnike i denuncijante ćemo pobiti i narodu oglasiti.

Za onaj slučaj u Kupincu što smo vam ranije javili, ustanovili smo prvom istragom da su naši udarnici bili dali nekom njihovom čovjeku oružje koji je sa još nekoliko svojih ljudi opljačkao neke seljake u Kraljevcu. O tome smo govorili i drugu Ortegi.[6] Međutim kada smo tražili od KK Pisarovine da stvar savjesno ispita i da likvidira ovog čovjeka došli smo ponovno do prvih rezultata o kojima smo vam pisali, a to je: da ipak nije oružje došlo iz ruku naših udarnika nego izgleda iz mačekovih ruku. Onaj koji ima oružje od naših udarnika je disident iz mačekovskih redova i jedan je od najaktivnijih naših odbornika. Pošto je njima nepoćudan, jer ih raskrinkava i udarnicima je kazao ko od njih ima oružje koje su im udarnici oduzeli, oni su pokušali da ga ocrne u našim očima i da ga se tako riješe. Zamalo im nije uspjelo. Nanovo ćemo tragati za ovim lopovima"'i razbojnicima. Organiziraju seljake da idu Mačeku besplatno kositi. Uspjelo im je okupiti njih 20-30 koji su išli na košnju. To radi satnik »zaštite« za tu općinu neki Tatar. Inače tjeraju narod da daje ustašama žito. Onome disidentu su govorili da ne treba davati žito (ušur od vršilice) partizanima nego neka ga dade državi.

U samoj Jaski mačekovci: Dr Ivan Banković i bivši zastupnik advokat Štef Klemenić, vlasnik autobusa, sadanji kotarski predstojnik Firis, trgovac Čop i još neki održavaju sa dozvolom talijanskih vlasti u gostionici kod nekog Kralja, isto mačekovca svoje sas-.

[4] Fabijan Lenard
[5] Pavao Videković
[6] Karlo Mrazović

tanke pod zaštitom talijanskih straža. Taj Banković sam daje upute Talijanima kome treba dati, a kome ne treba propusnicu. Svako se mora najprije njemu obratiti, a on onda dade svoje mišljenje Talijanima. Firis je nakon pada Musolinija izjavio da će Istra i Dalmacija biti vraćene, a da će Maček i Košutić preuzeti vlast i kada to vide partizani da će se vratiti kućama. Banković kaže da će se 10. april slaviti kao veliki narodni blagdan. Nedavno je Banković održao jedan zbor u Plješivici i izgleda jedan u Prilipju uz prisustvo i u samom sjedištu najpoznatijih ustaških krvoloka iz XIII. ustaške bojne. Šta je tamo govoreno ne znamo. Sa njima skupa radi i neki agronom Korošec, koji je kao sreski agronom uzeo od naroda novac od 3,5 miliona sa obećanjem da će im nabaviti galicu. Međutim ni novca ni glaice nijesu dobili. Izgleda da je to jedna grupa, dok drugu sačinjavaju Franjo i Jandro Novosel koji sa ovim nijesu bar koliko je nama poznato vezani. O ovima smo vam pisali ranije.

Iz Velike Gorice nemamo do sada ovakovih podataka o njihovom izdajničkom radu. Čujemo neslužbeno da Plepelić[7] iz Plesa kod VG želi da pređe sa cijelom porodicom na našu stranu i da se prebaci na oslob. teritorij. Ovo ćemo ispitati i javiti vam. Mi ćemo njega svakako prebaciti do nas. Iz njegovog sela smo u zadnjih mjesec dana mobilizirali oko 15 omladinaca. Izgleda da i tamo ima nekoliko struja.

Na ove u Jaski vezani su neki iz Žumberka i to iz općine Kalje, koja je i pod našom i ustaškom kontrolom. Među te Žumberčane spada neki lugar Siter Slovenac i neki pop. Franjo Bubanović iz Mrzlog Polja. Ovaj Siter je po svemu izgleda gadan bandit, strašno zatvoren i vješt. Njemu su neki seljaci sakupljali hranu i to pod parolom da je mučenik, jer su mu partizani zapalili šumsku upravu u Kalju u kojoj je radio, pa je tako ostao bez posla. Ova grupa se sastaje sa nekim bolje obučenim ljudima (vjerovatno ili ovim iz Jaske ili sa nekim iz Zagreba) u nekoj vili kod Slavetića. Postavićemo im zasjedu i sve ih pohapsiti i ispitati. Motivaciju ćemo uzeti da održavaju neke sastanke na oslobođenom teritoriju sa nekim nepoznatim ljudima van ovog sektora. Slavetić je kako kada: oslobođen i neoslobođen. I mi i Talijani dolazimo u njega.

U cijelom okrugu se osjeća njihova pojačana aktivnost, i to osobito nakon ovih događaja u Italiji i u Evropi. Neki su potišteni kao Banković, a neki su veseli. Po ovome možemo zaključiti i po nekim drugim činjenicama kao što su parole, da su među njima razne struje. Jedni su se otvoreno vezali uz Talijane, Banković i dr., drugi

[7] Stjepan Plepelić

opet se vežu za onu Zagrebačku grupu, Košutić i dr., treći opet rade na svoju ruku i govore da »Krnjević[8] nije njihov predstavnik jer Engleska neće dobiti rat nego Amerika« i da je njihov predstavnik Šubašić,[9] dok se četvrti nekako kolebaju. Svi se u jednom slažu da ne treba ići u partizane nego u domobrane i da partizane nastoje ocrniti čim više i naš pokret prikazati kao propalu stvar.

Mi ćemo nastojati da ova njihova razmimoilaženja još više produbimo i pojačamo. »Slobodni Dom« će nam vrlo dobro doći. Popularizirati ćemo partizansku zakletvu. Izdaćemo jednu brošuricu sa člancima o radu njih i njihovih istomišljenika u cijeloj zemlji. Materijal ćemo uzeti iz naše štampe i to ono što nije do sada izdavano, a uvodnik ćemo dati sa prikazom njihovog rada u našem okrugu. Preko »Doma« ćemo nastojati aktivirati one, koji se još kolebaju između nas i njih i isto tako popularizirati one koji su već sa nama u vezi kao jedine legitimne predstavnike stranke. Pojačaćemo mobilizaciju i akcije, a istovremeno ćemo baciti težište rada na one općine koje su pred samim Zgbom, da u jednom momentu budemo imali mi te krajeve za sobom i da budu naša rezerva a ne njihova. Rad sa vojnim bjeguncima moraćemo mnogo više pojačati i aktivirati ih, jer su to i oni počeli da rade. Udarnicima ćemo davati provjerene drugove, tako da nam se od njih ne naprave grupe »zaštitaša«. Istovremeno ćemo naučiti sve rukovodioce na koji način treba popularizirati ZAVNOH, GŠ i našu Partiju, jer su do sada tu pokazali prilično nedostataka. To je naš plan raskrinkavanja njih i njihove djelatnosti.

Dragi Stevo,[10]

Obećani izvještaj o radu HSS-a šaljemo ti kao prepis našeg izvještaja Ćaći[11] o njihovoj djelatnosti i kao naš izvještaj po onome što ćemo mi preduzeti za njihovo raskrinkavanje.

7. VIII 1943.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Drugarski pozdrav

Mika,[12] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/468

[8] Juraj Krnjević
[9] Ivan Subašić
[10] Ivan Krajačić
[11] Centralni komitet KP Hrvatske.
[12] Lutvo Ahmetović

2 1 2

1943, kolovoz 7.

Pismo Ivice Lopaića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji na Dubranec, Vukomerić i Havidić te političkim prilikama na terenu Jastrebarskoga

Član O. K.

Dragi drugovi!

Danas u jutro u četiri sata stigli smo na mjesto. Isto tako u jutro doputovao je ovamo II. bataljon.[1] 6. VIII taj bataljon vodio je žestoku borbu sa Nijemcima oko Dubranca, Vukomerića i Havidića. Nijemci su zapalili sela Havidić i Vukomerić, a vjerojatno još neka druga. U toj borbi neprijatelj je imao prilično velike gubitke, oko 70 do 80 mrtvih, a svih izbačenih iz stroja oko 200. Opširnije izvještaje primiti ćete od štaba brigade.[2] Ja vam to javljam radi toga što mislim da će naš kurir ipak prije stići od bataljona.

Govoreći o prilikama u talijanskom garnizonu u Jaski došli smo drug Bendo[3] i ja do zaključka da bi bilo potrebno poslati Talijanima jedno pismo u Jasku, slično onome koje je odred[4] uputio u Metliku. Mišljenja smo da se uspjelo sa tim pismom ako ništa drugo, a ono barem pojačalo bi demoralizaciju u samom garnizonu koja je i onako prilično velika.

Što se tiče političke situacije, koliko se moglo u ovo zadnje vrijeme saznati uglavnom je ista kao i po svim ostalim kotarevima. Izdajnici iz vodstva HSS-a rade na veliko. Točnijih podataka zasad nemamo, ali po nekim nepotvrđenim podacima i u ovom kotaru spremaju uskoro obnavljanje zaštite. Nastojaću da vam iz ovog, kao i iz samoborskog kotara javljam svaku promjenu i svaki događaj po pitanju rada HSS-a. Nastojte koliko bude moguće da redovito i brzo šaljete odgovore na upite koje budem stavljao u pismima.

Šaljem cipele za druga Miška[5] koje sam danas primio iz Jaske. Mislim da će mu odgovarati. Cipele za drugaricu Zoru[6] još nijesu

[1] Borbu su vodili Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[2] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.

[3] Stjepan Koren

[4] Zumberačko-pokupski NOP odred.

[5] Lutvo Ahmetović

[6] Zora Ahmetović

gotove, ali forsiraću da to bude što prije. U koliko bi drug Miško možda uzeo za sebe čizme, neka ove cipele pošalje meni, jer ove koje ja imam vrlo su teške, a meni se mnogo noge znoje.

7. VIII. 1943.

Smrt fašizmu — sloba narodu!

Drugarski pozdrav

Ivica,[7] v. r.

P. S. Pošaljite što prije priznanice od ZAVNOH-a za koje nam je pisao drug Petar,[8] jer ćemo tim priznanicama moći se dosta koristiti u samom mjestu Jaski, a vjerojatno i u drugim mjestima.

Ivica, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/197

213

1943, kolovoz 7.

Naređenje Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u vezi s napadima neprijateljskih aviona na štabove i pozadinske ustanove

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE
A br. 126/43
Dne 7. VIII 1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Pošto neprijatelj uspijeva da kroz kraće ili duže vrijeme doznaje tačno smještaje naših štabova, institucija u pozadini i magazina po selima, te ih bombardovanjem uništava, iz tih razloga u pogledu

[7] Ivica Lopaić
[8] Franjo Crnila

materijala trpimo štetu, a drugovi po štabovima i institucijama izlažu se nepotrebno opasnostima, te postoji mogućnost gubitaka arhive, što za nas pretstavlja ogromnu vrijednost, a može se izbjeći. Zato će svi štabovi u buduće, kao i institucije postupiti po slijedećem:

1.) Svi štabovi, otsjeci ovoga štaba, institucije vojno-pozadinskih vlasti, tj. komande područja mijenjat će češće mjesta svoga boravka.

2.) Svi magazini, a naročito magazini municije, oružja i eksploziva ne smiju se imati po selima ili osamljenim kućama uz sela, nego za magazine upotrebljavati zemunice i barake smještene dalje od sela na takovim mjestima gdje nema življeg prometa pučanstva, pod stražom.

Prema potrebi organizovati stražarsku službu tako, da se pučanstvu zabrani pristup u neposrednu blizinu vojnih magazina.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta I pom. načelnika Štaba[1]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 104 A, f. 1, dok. br. 8

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 19, str. 74.

[1] Srećko Manola

214

1943, kolovoz 7.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Ministarstvu oružanih snaga NDH o akciji »Grün II« i o napadima jedinica NOV i PO Hrvatske na Virje, Popovaču, Ludinu i kod Starog Sela

»--------DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 219
(po podacima primljenim 7. —VIII — 1943. godine do 9 h)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ludbrega: Noću 4/5. VIII kod Rasinje (9 km j. izt. od Ludbrega) partizani[1] su na 6 mjesta minirali želj. prugu, a stražu želj. osiguranja kod mosta preko potoka Gliboki (10 km j. izt. od Ludbrega) jačine 10 domobrana razoružali.—6. VIII 2 km j. izt. od s. Čukovec (3.5 km j. izt. od Ludbrega) naišao je vlak na minu. Stroj i 8 vagona je izkliznulo. — Promet je prekinut.

Podr. Samobora: Noću 6/7. VIII. u s. Brezje (6 km izt. j. izt. od Samobora — kod Sv. Nedelje) partizani su zapalili 2 škole. Bližih podataka nema, jer je b.b. spoj prekinut.

Područje Lekenika: 6. VIII ü nastavku podhvata[2] protiv partizanskih skupina[3] na području između r. Save i Kupe, njemačke i naše čete u obuhvatnom napadaju sa područja: s. Markuševac — Šiljakovina (11 i 9 km j. z. od Vel. Gorice) — Kravarsko (2 km od Lekenika) — Lukinić Brdo (7 km j. izt. od Pisarovine) — Pisarovina, slomile su jak neprijateljski odpor i nabacile partizane na područje: s. Dubranec — Bukovčak (8 i 9 km s. izt. od Pisarovine) — k. 218 (2 km j. od s. Markuševac). Selo Dubranec je 6. VIII u večer zauzeto od njemačkih četa, dok neprijatelj sa k. 218 još pruža jak odpor. Podatci o gubitcima još nedostaju. Podhvat se danas nastavlja.

[1] Dijelovi Kalničkog NOP odreda.
[2] 0 ovoj ofenzivi vidi: Dok. br. 205.
[3] Odnosi se na Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 222.

Podr. Koprivnice: Noću 5/6. VIII na želj. postaji Virje[4] (16 km j. izt. od Koprivnice) partizani su uništili b. b. uređaj, opljačkali blagajnu, zapalili 1 vagon i zarobili 2 domobrana.

Podr. Bjelovara: Noću 5. VIII u s. Farkaševac (5 km z. od Bjelovara) partizanska skupina nepoznate jačine zapalila je općinu i pljačkala pučanstvo.

Podr. Siska: Noću 5/6. VIII odibjen je manji part, prepad na ustašku posadu državnog dobra Topolovac (6 km j. izt. od Siska). 1 ustaša je ranjen.

Podr. Kutine: Noću 5/6. VIII. partizani su izvršili 3 vatrena prepada na Popovaču (15 km s. z. od Kutine). Gubitaka nije bilo.

Iste noći 6. VIII 8. km s. z. od Kutine naišao je njemački teretni vlak na minu. Ložač je poginuo, a stroj i 8 vagona je izkliznulo. Popravak manje oštećene pruge je u toku.

Noći 5/6. VIII partizani su pripucali na naše postave kod s. Ludina (6 km s. z. od Popovače). Gubitaka nije bilo.

Noću 6/7. VIII partizani su prekinuli b. b. spoj između Pakraca i Kutine. . . .«

». . . ZA TOČNOST:

Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov[5])
Dragojlov, v. r.

Glavar glavnog stožera
general (Prpić[6])
Prpić, v. r.

M.P.[7]«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 27, f. 1, dok. br. 6

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 163, str. 511-513.

[4] Ovo je uporište napala jedna četa Dvanaeste NOU brigade s Bilogorskim partizanskim odredom.

[5] Fedor Dragojlov

[6] Ivan Prpić

[7] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel'

215

1943, kolovoz 8.
Mova Rača

Zapisnik Općinskoga poglavarstva u Novoj Rači upućen Kotarskoj oblasti Bjelovar o oduzimanju žita od strane partizana

Z A P I S N I K ,
od 8./VIII. 1943.
Napisan u uredu obćinskog poglavarstva u Novoj Rači.

P. P.

Pred ovo poglavarstvo pristupaju nepozvani Dumić Martin blagajnik nabavljačko-prodajne Hrv. selj. gospodarske zadruge sela Sasovca, te Krajačević Martin predsjednik iste zadruge, pa u ovaj zapisnik daju slijedeću:

P R I J A V U .

Juče dne 7./VIII. 1943. na veče oko 10 sati došla je k meni u kuću grupa partizana njih 8 do 10, te su me prisilili da ih odvedem do Krajačević Martina predsjednika, jer da su došli odvesti ušur, koji su zaradile naše dvije parne vršalice.

Kada smo došli do predsjednika Krajačevića Martina zatražili su vršitbene listove, koji ostaju zadruzi kao vlastnici vršalica, te smo im izručili vršitbene listova, pa su po njima počeli izračunavati koliko se kod kojeg proizvoditelja nalazi zarađenog ušura. Jedna skupina partizana je u to vrijeme po selu tražili kola, te su uzeli kola od slijedećih žitelja i to: 1) Marinković Mato, 2) Mužak Miško, 3) Margetić Mato, 4) Manjkaz Mato, 5) Burić Stevo, 6) Trupac Ivana, 7) Vlahović Stevo, 8) Marinčić Joze, 9) Zabječan Ivana i ti su foringaši morali upreći, a nakon tog su ovaj ušur kupili od kuće do kuće prema vršitbenim listovima i trpali su žito u kola, a za natrpavanje su prisilili seljake Dumić Tomu i Štefanac Ivana, da im pomažu natrpavati žito.

Pošto ušur nije bio odvagan kod proizvoditelja, što nismo baš zato učinili, to su partizani odvagali jedan lonac od 16 klg., te su kod svake kuće mjerili — vagali žito sa tim loncem.

Ušur su uglavnom uzeli od svih proizvoditelja, odnosno nisu uzeli od siromašnijih, a moglo ga je biti oko 40 metara, što su odvezli. Foringe su krenule oko 3 sata prema selu Orlovcu, a iz Orlov-

ca prema Novoj Plošćiei, a kako su odvezli žito ne zna se do ovog časa, jer se foringaši nisu kući povratili.

Na oduzet ušur nisu nam dali nikakovu potvrdu, a takovu nismo niti tražili, jer se nismo nato sjetili od straha.

Vreće su uzeli od proizvoditelja t. j. od kojih su uzeli zarađeni ušur, rekavši da će vreće vratiti po foringašima.

Ujedno su izjavili, da će žito-ušur platiti zadruzi i to po višoj cijeni nego što, plaća naša država.

Napominjemo, da od prisutnih partizana nismo nikoga prepoznali. Bili su obučeni neki u vojničkom odijelu, a neki u civilnom odijelu, a naoružani sa vojničkim puškama.

Koliko je njih bilo nismo mogli ustanoviti , jer su neki kupili ušur, a neki su tjerali foringaše.

Molimo da se ovaj zapisnik pošalje nadležnoj vlasti na znanje time, da se zadrugu sa tim ušurom razduži.

Dovršeno :

Dumić Martin, v. r.
Martin Krajačević, v. r.

M. P.[1]

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D5-326

216

1943, kolovoz 9.

Naredba Štaba Moslavačkoga NOP odreda o formiranju Udarnoga bataljona i postavljanju rukovodilaca

N A R E D B A br. 15
Štaba Moslavačkog narodno-oslobodilačkog part, odreda
za dan 9-VIII-1943

U suglasnosti sa načelnikom[1] Štaba II operativne zone, današnjim danom formira se Udarni bataljon Moslavačkog NOP odreda,

[1] **Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska**
Općinsko poglavarstvo
Nova Rača

[1] **Rade Bulat**

a ujedno, do konačnog potvrdenja od Štaba II oper. zone, izvršene su privremene izmene u rukovodećem kadru naših jedinica i to:

Udarni bataljon[2]: Za komandanta Udarnog bataljona imenuju se drug Korać Miloš, dosadanji komandant IV bataljona Kalničkog odreda, za zamenika komandanta Udarnog bataljona imenuje se drug Đuričić Valent, za komesara Udarnog bataljona imenuje se drug Dadasović Branko, za zamenika komesara Udarnog bataljona imenuje se drug Mičić Milivoje.—

Za komandira 1 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Obradović Marko, za komesara 1 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Vidiček Josip, za komandira 2 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Kocijan Ivan, za komesara 2 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Andročec Vinko, za komandira 3 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Gostović Dmitar, za komesara 3 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Brodnjak Ivan.—

1 bataljon: Za komandanta I bataljona imenuje se drug Einspiegel Ferdo,[3] za zamenika komandanta I bataljona imenuje se drug Čolak Ljuban, za komesara I bataljona imenuje se drug Knežević Josip, za zamenika komesara I bataljona imenuje se drug Turković Ladislav.—

Za komandira 1 čete I bataljona imenuje se drug Hrstić Stevan, za komesara 1 čete I bataljona imenuje se drug Udovičić Antun, za komandira 2 čete I bataljona imenuje se drug Kovačević Nikola, za komesara 2 čete I bataljona imenuje sedrug Škrljan Mato, za komesara 3 čete I bataljona imenuje se drug Crevar Tomo.—

II bataljon: Za komandanta II bataljona imenuje se drug Kovačić Alojz, za komesara II bataljona izmenuje se drug Bobinec Ivan, za operativnog oficira II bataljona imenuje se drug Tumbaš Vukašin, za zamenika komesara II bataljona imenuje se drug Bistrović Stjepan. —

Za komandira 1 čete II bataljona imenuje se drug Škrlek Branko, za komesara 1 čete II bataljona imenuje se drug Žegarac Nikola, za komandira 2 čete II bataljona imenuje se drug Rajiček Josip, za komesara 2 čete II bataljona imenuje se drug Dabo Emil, za komandira 3 čete II batljona imenuje se drug Šukoc Dragutin, za komesara 3 čete II bataljona imenuje se drugarica Marijanović Ankica.—

Dosadanji komandant II bataljona —[4] razrešava se dužnosti, zbog toga što u svom radu do sada nije zadovoljio, i stavlja se na raspoloženje Štabu odreda.—

[2] Ovaj naziv dobio je raniji Drugi bataljon Moslavačkoga NOP odreda.

[3] Poginuo u Dišniku 1943. god. od neprijateljske avijacije, kao komandant bataljona Moslavačkoga NOP odreda.

[4] U originalu ime izostavljeno.

Komesar 1 čete I bataljona . . .[5] razrešava se dosadanje dužnosti i imenuje se za oficira pri štabu odreda.—

Dosadanji komandir 2 čete I bataljona —[6] zbog toga što do sada nije zadovoljio u vršenju poverene mu dužnosti, smenjuje se i stavlja se na raspoloženje Štabu II bataljona kao borac.—

Ova naredba stupa na snagu odmah po saopštenju.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[8]
S. O.

Komandant:
Kličković,[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond MOB, kut. 1472 A, f. 9, dok. br. 16

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 27, str. 92-93.

217

1943, kolovoz 10.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju i aktivnosti Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, te o djelovanju udarnih grupa u okrugu

0. K. K. P. H.
B j e l o v a r
10-VIII-1943.

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Izvještaj br. 2

1. Politička situacija.

Kako smo u zadnjem našem izvještaju dali opširniji pregled prilika na terenu kod nas, to ćemo se ovdje osvrnuti samo na one promjene i događaje koji su se odigrali od zadnjeg našeg izvještaja do danas.

[5] Isto.
[6] Isto.
[7] Nikola Kličković
[8] Đuro Blaha

Početkom mjeseca jula preko našeg terena prošla je XII divizija N. O. V. Iz Slavonije je išla Bilogorom na zapad, a onda između Koprivnice i Križevaca na Kalnik-Ludbreg i dalje prema Zagorju. Čim je divizija prešla na naš teren, stavili smo se u kontakt sa štabom divizije i brigada i opširno im izložili političko i vojno stanje na našem terenu. Računali smo da će se te vojne snage zadržati duže na našem terenu, te smo spremali mitinge i dali prijedloge za akcije na manja neprijateljska uporišta, koje bi imale ne samo vojničkog već i političkog efekta. Dobili smo odgovor da imaju naređenje da se ne zadržavaju na našem terenu, prema tome neće vršiti na putu prema Zagorju nikakve akcije. Dogovorili smo se da će to učiniti kad se vraćaju i divizija je samo prošla našim terenom. Ostavila je 18. brigadu na zapadnom dijelu Bilogore da vrši tamo akcije, no uslijed jake reakcije ona je imala stalno obrambene bitke i nije mogla vršiti druge akcije. Neprijatelj je u to vrijeme imao velike snage u Bjelovaru, Đurđevcu i drugdje. Ta koncentracija je bila u vezi sa ofenzivom na Bilogoru i Slavoniju. Sve se to onda sjurilo na tu brigadu i na Bilogoru (i naš O. K. imao je tada gadne trke). Brigada se je morala povući prema Slavoniji, a sa sobom nije mogla uzeti svoje teže ranjenike (25 ljudi), nego smo ih mi preuzeli i spremili (kod nas su bili 20 dana).

Koncem mjeseca jula divizija se je vratila iz Zagorja. Kako je imala priličan broj ranjenika i plijena, to se opet na našem terenu nije zadržavala, već je samo prošla. Sumae sumarum, na našem terenu održala je divizija prilikom odmaranja 5 mitinga.

Značajno je ipak bilo prolaženje tako velike vojne jedinice kroz naš kraj. Narod je vidio partizane. Sama ta činjenica djelovala je mnogo. Neprijatelj je upravo prije toga širio vijesti i bacao letke iz aviona kako su svi partizani uništeni, kako su se neki predali itd. Mi smo trebali bolje iskoristiti prolaz divizije kroz naše krajeve. Razlog da to nismo bolje iskoristiti bila je velika reakcija bande, tako da je naša tehnika bila potpuno odvojena od foruma. O. K. i da je sam forum morao da bježi lijevo i desno pod dosta teškim uslovima. Namjeravali smo izdati letak, no to nam nije uspjelo.

U toku mjeseca jula na našem terenu je bjesnila reakcija. Neprijatelj je prolazio kroz sva naša sela a i šume. Imao je veliki broj tenkova i topova. Pri kraju mjeseca najviše su stradala naša poluoslobođena sela (Ribnjačka, Bedenička i Bačkovica). Većina naroda uspjela je tek golu glavu da spasi. Sve su kuće u ta 3 sela popaljene a imovina seljaka opljačkana. Banda se zadržala u tim selima 6-7 dana. Za to vrijeme Nijemci su pravili lov na ljude u račanskoj, severinskoj i pisaničkoj općini. Sve što su uhvatili od ljudi i kola terali su na prisilan rad u Bedeničku, Bačkovicu, Brzaju i Čađavac da

kose žito i odvoze u V. Pisanicu. U Pisanici su to žito vršili i odmah vozili u Bjelovar.Seljacima gore spomenutih sela (onima koji su uspjeli pobjeći pred bandom) nije ostlao ni zrna žita. Pohvatane civile tih sela oterali su nešto u Njemačku nešto u Zemunu u logor. U Bjelovaru je 9-VIII streljano 37 seljaka[1] iz Šandrovca i Tomaša. Lov se dalje nastavlja. Žetva na cijeloj teritoriji našeg 0. K. trebala je da se vrši pod kontrolom neprijateljske vojske, no kako neprijatelj nije imao dovoljno snage da metne u svaku općinu dovoljno snaga (male posade nisu smjeli postaviti, a ako postave velike onda ne mogu svuda odjedared), mnoga su sela vršila ili mlatila žito bez kontrole. Upravo kad su oni vršili i posakrivali žito dolazila je banda radi vršidbe. Poslije su prijetili narodu da ko je vršio žito bez kontrole neće moći mljeti u mlinovima.

Naša je ocjena da će 60% žita biti ovršeno bez kontrole. Dato je naređenje da se uzima 9% od ovršenog žita kao ušur. Od ušura određeno za popravak i za amortizaciju strojeva, mašinistu i pomoćnike 35%, a 65% ušura mora se predati državi. To je naređeno i onim mašinistima koji su počeli vršiti bez kontrola. Mnogi od tih mašinista, kada sakupi ušur i treba da ga preda državi sami nama javljaju da dođe naša vojska i da ga uzme. Postoji mogućnost da dođemo do dosta velikih količina žita. Sad smo raspisali natječaje u sva 4 kotara da se takmiče međusobno koji će kotar više oteti državnog žita i spremiti ga za N. O. V. U tom natjecanju učestvuju N. O. O. uz pomoć svih antifašističkih orgnaizacija a naša je ocjena da će se sakupiti na cijelom teritoriju O. K. oko 500 met. centi. Moglo bi mnogo više no nisu osigurani bunkeri i nema gdje da se žito skloni.

Pad Musolinija, događaji u Italiji i ofenziva bratske Crvene Armije djelovali su mnogo na preorjentaciju masa u korist N. O. B. Kod Srba koji su naginjali[1] četnicima osjeća se nagla preorijentacija. Prelaz Magovca,[2] Lakuša,[3] Nazora[4] na stranu N. O. fronte, učinio je komešanje kod mnogih H. S. S-ovaca i stvorila se mogućnost da se s njima radi. U Koprivničkom kotaru situacija se izmjenila u posljednje vrijeme za 180 stupnjeva. U kotarski N. O. O. ušao je Gaži[5] i drugi najugledniji H. S. S-ovci koji su do skora bremzali N. O. B. Prilike u svijetu i kod nas, stvaranje ZAVNOH-a i da smo mi na vrijeme iskoristili situaciju, na tom kotaru bi bila definitivno riješena

[1] O tome vidi: Stjepan Blažeković, Bjelovar, Liber, Zagreb 1985, str. 132-134.
[2] Božidar Magovac
[3] Filip Lakuš
[4] Vladimir Nazor
[5] Franjo Gaži

politička pitanja u korist N. O. B. Potrudićemo se da i u drugim kotarevima bude tako.

2. Stanje i rad partijskih organizacija

Kako smo već prije javili organizacije našeg O. K. su i brojčano slabe i po svojoj partijnosti i političkoj sposobnosti. Nešto malo se stanje popravilo no to ide dosta sporo. Ne ide onim tempom koji bi htjeli, koji situacija zahtjeva. Da bi podigli sposobnost i partijnost naših članova održali smo partijsko savjetovanje za naš 0. K. 6-VII-1943. Bilo je prisutno 34 partijca iz sva 4 kotara, iz O. K. S. K. O. J-a, iz udarnih grupa (iz komande udarnih grupa 2 člana). Dnevni red savjetovanja bio je: 1. Politička situacija u svijetu i kod nas, 2. Krajnji ciljevi K. P. i karakter N. O. B. (linija Partije u N. O. B., desna i lijeva skretanja), 3. Organizaciono pitanje naše Partije (rad partijskih ćelija i foruma, podjela rada, kontrola u radu, izdizanje kadrova, način primanja kandidata i članova, izvještaji i veze, te odnos Partije prema vanpartijskim organizacijama i način rada sa njima. Po ovom pitanju bilo je mnogo grešaka pa se je moralo temeljitije pretresti), 4. Agitacija i propaganda (iskorištavanje i dijeljenje pisanog mateirjala, zborovi i sastanci itd.), 5. Udarne grupe (organizacija udarnih grupa, kontrola nad njihovim radom i odnos udarnih grupa prema part, organ, i drugim antifašističkim organizacijama), 6. Veze, 7. Razno.

Savjetovanje je bilo prijeko potrebno baš po tim pitanjima, jer se u tome mnogo šepalo i savjetovanje nam je odlično uspjelo. Uspjelo je i po broju prisutnih, po uspjehu referata i što je najvažnije po tome da se to savjetovanje osjeća u poboljšanju u radu poslije savjetovanja. Poslije savjetovanja održali smo sastanak sa svim kotarskim komitetima gdje je ukratko rezimirano savjetovanje i date upute za rad komitetima.

Kako smo u prošlom izvještaju javili poginuo nam je jedan član K. K. Đurđevac u junu mjesecu i tako su ostala samo dva člana toga K. K. 8-VII. poginuo nam je sekretar toga K. K. drug Davor.[6] To je velik gubitak za taj K. K. i za našu Partiju, to nam je bio najbolji sekretar K. K. Da je ostao u životu bio bi to vrlo dobar rukovodilac. U tom K. K. ostao je jedan član i to najslabiji. Morali smo popuniti K. K. s novim članovima i to sa tri nova, tako da sada taj K. K. broji 4 člana.

K. K. Bjelovar smo morali također reorganizirati. Raniji organizacioni sekretar tog K. K. je jako podbacio kao i još jedan član. Politički sekretar je ostao isti. Novi K. K. Bjelovar ima 5 članova.

[6] Ivan Breko

Kotarevima Koprivnica i Križevci smo poslali pojačanje a kroz idućih 14 dana ćemo obnoviti i reorganizirati i ta 2 K. K. Osim toga riješili smo da do kraja ovoga mjeseca održimo kotarska partijska savjetovanja (za K. K. Bjelovar 25-VIII, a za Đurđevac 30-VIII).

U kotaru Đurđevac uhapšena su nam 2 člana Paritje. Oba su sekretari partijskih ćelija, drže se dobro i provala nema.

Na kotaru Bjelovar su pohapšeni neki kandidati a nekoliko članova Partije i kandidata usled reakcije otišlo je u partizane. Primljeno je u Partiju 4 člana. Sadanje brojno stanje naših organizacija je slijedeće:

O.K. ima 6 članova
K.K. Bjelovar ima 5 članova, 9 part. jed. sa 40 čl. i 9 kandidat
K.K. Đurđevacima 4 člana, 4part. jed. sa 15 „
K.K. Koprivnica ima 3 člana, 2 „ „ „ 7 „ 3
K.K. Križevciima 2 člana, 1 „ „ „ 4 „ 6 „

Prema tome čitav okrug ima 16 part, jedinica sa 66 članova i 18 kandidata. Osim toga 14 članova K.K., 6 članova O.K. i 4 politička radnika koji rade u vanpartijskim organizacijama, članovi su Partije, ali još nisu pripojeni jedinicama. Dakle, ukupni broj partijskog članstva na našem O.K. je 90 članova.

Kako iz gornjeg vidite naš O.K. ima sada samo 6 članova. Na zadnjoj sjednici O.K. riješili smo da drug Pepo[7] izađe iz O.K. i da ga pošaljemo K.K-u Koprivnica kao sekretara. On je u O.K. radio po Agitpropu no nije se nikako snašao. Mi u stvari nismo imali Agitprop zbog njegovog nesnalaženja u tom poslu. On će mnogo više moći dati kao sekretar K.K. Za O.K. ne odgovara ni po jednoj liniji rada /čak ni tehnika nije radila kako treba/. Kako je Koprivnički K.K. bio slab i nepotpun, to smo riješili da Pepo ide tamo.

Odlučili smo da sada organiziramo pravi Agitprop. U njega će ući za sada dva druga: drug Milan[8] /dosada član K.K. Bjelovar/ i drug Mesarić[9] /dosada delegat jedne udarne grupe/.

3. Stanje i rad SKOJ-a

Skojevske organizacije su se nešto oporavile i omasovile no daleko od toga da bude kako treba. Članovi naše partije a i forumi ne pružaju dovoljno pomoći Skojevskim organizacijama. Imademo još uvijek takovih članova partije koji kažu: »Sto ću ja imati posla s tim balavcima. Oni su nekonspirativni i s njima se ne može raditi.«

[7] Ante Dobrila
[8] Đuro Ruđić
[9] Ivan Mesarić

Na mnogo mjesta opet članovi K.P. miješaju se direktno u rad, dirigiraju im čak i pojedinačno. Negdje članovi partije ne daju ni svojim sinovima da rade /ti isti ni svojoj ženi/. U kotarskim komitetima partije griješe također. Jedan drug uzme na sebe rad po SKOJ-u i onda se smatra da je tome sve svršeno. Ostali članovi komiteta se ne interesiraju kako bi poboljšali rad Skoja. Na savjetovanju kada smo postavili članovima pitanje, tko je pročitao Skojevski materijal, bilo propagandni, bilo po organizacionim pitanjima, ispostavilo se da ni oni koji su zaduženi po Skoju nisu ništa pročitali. Na savjetovanju smo tukli po tome i dali upute za rad partije po pitanju Skoja. Podvukli smo važnost rada među omladinom. Što se tiče samih Skojevskih organizacija i članova Skoja ne snalaze se još najbolje u svom radu. Nisu dovoljno omasovili Skojevske org.-e. U radu sa omladinom po selima sektaši se tako, na pr., ima sela gdje postoji Skojevska grupa, a ima tek po nekoliko članova USAOH-a, a na nekim mjestima manje nego Skoja što je dokaz da Skojevske organizacije nisu uspjele okupiti faktički antifašističku omladinu i pokrenuti je u borbu protiv fašizma. Na nekim mjestima jašilo se na tome da se najprije formira Skojevska- grupa onda preko nje USAOH. Mi smo na vrijeme uočili pogreške i daćemo svestranu pomoć i upute Skoju da bi se oni kao Skoj organizaciono oformili čvršće, politički snašli u okupljanju sve antifašističke omladine u USAOH. U forumu O. K. SKOJ-a došlo je do izvjesnih promjena. Druga Jovu[10] koga smo dobili prije mjesec dana, P.K. SKOJ-a ga je povukao i mjesto njega poslao druga Đuretu Stjepana. O.K. SKOJ-a broji 4 člana. Jedna drugarica iz O.K. Skoja je bila na višem Skojevskom kursu u Lici[11]. Postoje kotarski komiteti Skoj-a: Bjelovarski /5 članova/, Križevački /3 člana/, Đurđevački /2 člana/ i Koprivnički je sada u formiranju.

Brojno stanje omladinskih organizacija je slijedeće:

K.K. SKOJ-a Bjelovar ima 5 član, 138 članova USAOH-a tj. 29 odbora i 31 član SKOJ-a u 6 grupa.

K.K. SKOJ-a Križevci ima 3 člana, 67 članova USAOH-a u 10 odbora i 14 članova Skoja u 3 grupe.

K.K. SKOJ-a Koprivnica u formiranju, 32 člana USAOH-a u 4 odbora i 10 članova Skoja u 3 grupe.

K.K. Đurđevac ima 2 člana, 25 članova USAOH-a u 4 odbora i 7 članova Skoja u 2 grupe.

[10] Jovo Plećaš
[11] Sofija Jović

4. Stanje i rad Narodno-oslobodilačkih Odbora

Kako smo već prije javili u našem O.K. nije postojalo kako kotarskih tako ni okružnih N.O.O. U zadnjem izvještaju smo vam obećali da ćemo ga do slijedećeg izvještaja imati. To smo i ispunili. 4. i 5. jula održana je konferencija poštenih i politički istaknutih rodoljuba. Na konferenciji je pretreseno: Pitanje situacije prije i za dolaska okupatora u našu zemlju. Zatim razvoj N.O.B. i N.O.V., rušenje stare protunarodne vlasti i stvaranje nove N.O.O., uloga pojedinih partija od početka borbe pa do danas, držanje jugos. vlade u Londonu i naš stav prema njoj, rad izdajničkog vodstva H.S.S-a i četnika, vojnička i politička situacija danas u zemlji i u svijetu, perspektive za daljnju borbu formiranje AVNOJ-a i ZAVNOH-a, zadatci i metode rada N.O.O. na oslobođenoj i na neoslobođenoj teritoriji. Nakon toga izabran je inicijativni okružni N.O.O. od 7 lica.[12] Pretsjednik je jedan seljak iz bjelovarskog kotara, bivši lijevi H.S.S-ovac /čl. K.P./. On je dosta popularan.Potpredsjednik je jedna drugarica Srpkinja iz Oseka, ispod Kalnika /bila je 2 godine partizan, vrlo popularna u svom kraju/. Tajnik Stjepan Šalamun bivši sekretar saveza drvodjelaca. Ostali članovi su popularni i pošteni ljudi. Zastupana su sva 4 kotara. Odbor je na svojoj I sjednici raspodjelio rad i dao zadatak da formiraju kotarski N.O.O. Isto tako smo mi preko partijskih organizacija dali upute da pomognu kotarske N.O.O. Do sada su formirani kotarski N.O.O. na križevačkom i koprivničkom kotaru. Na kotaru Koprivnica može se reći da je potpuno postignut željeni uspjeh. Najistaknutiji H. S. S-ovci u tome kotaru prišli su N.O.B. i ušli su u kotarski N.O.O. /Gaži[13], Prvčić[14] i drugi bivši funkcioneri H.S.S-a/. Za kotar Đurđevac i Bjelovar biće formirani kotarski N.O.O. u idućih 14 dana.

Na drugoj sjednici I.O. N.O.O. diskutirani su propusti i greške u radu između I. i II sjednice i dati zadatci za daljnji rad. Rješeno je da I.O.N.O.O. pokrene svoj nedeljni list[15] koji treba da izađe do konca ovog mjeseca. I.O.N.O.O. izdao je letak po pitanju žetve u 10.000 primjeraka. Sada sprema jedan proglas gdje će popularizirati stvaranje ZAVNOH-a i u njemu osvrnuti na prilike našega kraja i pozvati narod da se priključi N.O.B. Sad se priprema jedna široka konferencija za okrug Bjelovar na kojoj bi se izabrao redovni O.N.O.O. U

[12] Inicijativni ONOO izabran je na okružnoj konferenciji održanoj 4. i 5. srpnja 1943. godine. U Odbor je izabrano 7 članova: Josip Fleković (predsjednik), Mileva Cetušić (potpredsjednik), Stjepan Salamun (tajnik), Tomo Lalić, Vinko Mesarić, Bolto Pankarić i Stjepan Kendel (članovi).

[13] Tomo Gaži

[14] Stjepan Prvčić

[15] Taj list se zvao »Narodni glas«.

tim pripremama iskoristće se međunarodna situacija kao i činjenica da su Nazor, Magovac[16] i Lakuš prišli N.O.B. Pokušaće se pridobiti mnoge istaknute H.S.S-ovce. Ta konferencija bi se trebala održati 12. rujna. Trebao bi neko od ZAVNOH-a da dođe na tu konferenciju /Šime Balen ili Pajo Gregorić/.

Rad sadanjih odbora nije još dobar. Još oni nisu postali politička žarišta. Sektaši se dosta no ima izgleda daće se u najskorije vrijeme to popraviti. Naši partijci su najviše za takvo stanje krivi. Ponegdje u mjesnim odborima partijska ćelija se direktno miješa u rad N.O.O. i naređuje im šta će da rade, što škodi pravilnom radu N.O.O. Ponegdje opet odbori sami sebe smatraju članovima K.P. time što su ušli u N.O.O. Po tome mi tučemo i dajemo upute ali najedanput ne možemo sve te stvari urediti, jer manjka svijesti partijskim članovima. Trudićemo se da se što prije stvari postave na svoje pravo mjesto.

Brojno stanje: Kotar Bjelovar 44 seoska N.O.O. sa 240 članova.
4 općinska N.O.O.

Kotar Đurđevac; 16 seoskih sa 61 član.

Kotar Koprivnica: 9 seoskih sa 35 članova i kotarski sa 7 članova.

Kotar Križevci: 9 seoskih sa 45 članova i kotarski sa 7 članova.

5. Rad sa ženama

Na početku jula mjeseca formirali smo inicijativni okružni odbor AFŽ od 3 drugarice. One su za ovaj mjesec uspjele formirati prilično odbora seoskih i neke općinske. A za sada ima samo Koprivnica Kotarski.Rad im za sada je još slab. Trebaćemo još mnogo poraditi dase ta linija našeg rada popravi. Za sada nemamo tačan pregled izvršenoga rada po ovom sektoru, jer drugarice koje rade po tome sektoru, nisu još dale izvještaj. Idući put ćemo poslati iscrpniji izvještaj o tome.

6. Udarne grupe

Na našem terenu kako ne postoji ni jedna partizanska vojna jedinica rad je očajno težak zbog djelovanja neprijatelja svih mogućih boja i velikog broja špijuna, postoji nužda da imamo veći broj udarnih grupa. Mi smo najprije formirali jednu udarnu grupu, pri kojoj je istovremeno bio i mobil, centar. Ona je bila služila za zaštitu naših partijskih ustanova i konferencija. Ona je do danas narasla na 40 ljudi. Vršili su čišćenje terena od špijuna i slugu okupatora.

[16] Božidar Magovac

U njoj su se pripremali ljudi za rad u udarnim grupama. Prije 3 dana iz nje smo formirali 8 udarnih grupa /I za kotar Koprivnica, 1 za križevači, 2 za đurđevački i 4 za bjelovarski/. Ostala je još uvijek centralna udarna od svega 10 ljudi. Udarne grupe smo organizirali na slijedeći način: svaka udarna ima svog desetara ili vodnika /prema veličini grupe/ i političkog delegata. Sve one su podvrgnute pod komandu komadira i komesara svih udarnih grupa koji istovremeno rukovode centralnom udarnom grupom i mobil, centrom. Udarne grupe podnose svoje izvještaje svakih 7 dana komandiru i komesaru udarnih grupa i podvrgnuti su njihovoj kontroli. U svome radu na terenu udarne grupe tijesno sarađuju sa svim antifašističkim organizacijama a podvrgnute su i također kontroli partije na terenu. Komandir i komesar podnositi će svoj izvještaj preko svog partijskog sekretara O.K. i isto tako kad bude formiran odred za ovaj kraj /što nam je obećala II operativna zona/ podnosiće svoje izvještaje štabu odreda. Naša udarna grupa izvršila je lijep broj akcija. Zaplijenili su do sada oko 60 pušaka i likvidirali oko 15 bandita. Naša udarna grupa izvršila je također akciju na Pitomaču i u saradnji s jednim vodom bilogorskog odreda razoružala je uporište bande Bulinac /60 domobrana, 4 puškomitraljeza, 1 šmajser, 37.000 mauzer metaka, 150 bombi i druge spreme. Zarobljeno 44 domobrana, 2 narednika, 1 satnik./. Narednik i satnik prešli su dobrovoljno k nama. Prije toga je naša udarna grupa izvršila akciju na Virje, zarobila 32 domobrana, 1 satnika i 1 narednika. Narednik, satnik i 18 domobrana prešlo dobrovoljno na našu stranu. Udarna grupa popalila je priličan broj dreševa i zaplijenila oko 100 metara pšenice.

7. Veze

Veze imamo dobre sa svim susjednim okružnim komitetima. Sekretar našeg O.K.sastao se sa sekretarom O.K. Čazma i O.K. Varaždin radi dogovora o pitanjima zajedničkog rada. Veza s Povjerenstvom još uvijek šepa /no ne našom krivicom/.

8. Agitprop

Do sada mi nismo imali u pravom smislu agitpropa. To je bila tehnika a i ona ne onakva kakva bi trebala da bude. Pravile su se greške lijevog skretanja i na primjer umnoži letak I.O.N.O.O. i potpiše ga: »Izdala i umnožila tehnika O.K.K.P.H.« Taj letak nam je izmakao bez kontrole, jer smo za to vrijeme bili na savjetovanju u Moslavini i tako je podjeljen /naime, u tehnici je sjedio jedan član O.'K. drug Pepo i on je tako letak propustio. Dešavalo se još koje-

kakvih grešaka. Nastojaćemo da se u buduće takve greške više ne dogode.

Sada organiziramo agitprop koji će se baviti pitanjima ne samo tehnike nego i agitacije i propagande i trudićemo se da naš agitprop nađe sredstva za popularizaciju narodne vlasti, N.O.V. i N.O.B., da umije iskoristiti svaku političku situaciju u korist N.O.B. Tokom mjeseca srpnja održao je naš O.K. 3 mitinga /na farkaševačkoj općini, gdje smo tek u novije vrijeme probili i na kapelskoj općini 2/. Sva 3 mitinga su dobro uspjela. Mitinge su osiguravale udarne grupe. Od sad ćemo gledati svaku nedjelju i praznik iskoristiti za masovne mitinge.

Izdali smo Izjavu o ciljevima naše borbe od ZAVNOH-a i G.Š.H. u 15.000 primjeraka, letak o žetvi 10.000 primjeraka i letak omladini 2.000 primjeraka. Kanimo izdati Rezoluciju i proglas od ZAVNOH-a u 10.000 komada. Ako budemo mogli izdaćemo cijeli vijesnik br. 9, ako ne onda samo Rezoluciju i Proglas. To će izaći do 18-og ovog mjeseca. Izjavu o ciljevima N.O.B. izgleda da ćemo morati izdati još jednom, jer u nekim kotarevima nije dobro podjeljena, neka sela a i cijele općine je nisu uopće dobili.

Savjetovanje po pitanju H.S.S-a održano je u Moslavini 20. srpnja. Na savjetovanju bili su prisutni samo naš O. K. i čazmanski. Delegate sa O. K. Varaždin i Krapina sprečila je reakcija da dođu na savjetovanje. Osim toga bila je pometnja u datumima.

Povjerenstvo se složilo sa savjetovanjem, ali im je javilo da se drži 30 srpnja. Savjetovanje je mnogo doprinjelo za proučavanje metoda rada reakcionarnog vodstva H.S.S-a i borbe protiv njega. Žao nam je da nismo pismo druga Andrije[17] primili prije savjetovanja, ono bi nam pomoglo, da istaknemo kako treba iskoristiti političke prilike u svijetu i kod nas u zemlji, da odvojimo pošteni dio H. S. S-ovaca i uvučemo u N. O. B. Mi smo o tome govorili, ali nije to tamo tako vidno iznijeto. Uputstva koja nam je dao drug Andrija u svom I i II pismu su nam dragocjena i razvićemo naš rad u tome smislu. Prvo pismo druga Andrije kao odgovor na naš izvještaj primili smo 25. srpnja a drugo je stiglo nekoliko dana kasnije.

Na pismo druga Paje[18] koje nam je također dobro došlo odgovorićemo nekoliko dana kasnije kad naši kursisti pođu na viši partijski kurs. Naš O.K. odlučio je poslati na idući viši partijski kurs,

[17] Andrija Hebrang
[18] Pavle Gregorić

koji se održava u Lici, 2 člana našega O.K. druga Franju Župančića i druga Zvonka.[19]

Drugarski Vas pozdravljamo!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za sekretara:
Viktor,[20] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1533

218

1943, kolovoz 10.

Izvještaj Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb s partijskog savjetovanja Kotarskoga komiteta KPH Stubica na kojemu je razmotrena politička situacija na kotaru Stubica te utvrđeni budući zadaci

10/VIII. 43.

Izvještaj

Sa savjetovanja članova K.P. K.K. Stu.[bice]. Na savjetovanju je bilo prisutno 12 čl. partije K.K. i 2 člana višeg foruma.

Raspravljalo se je o općoj političkoj situaciji u svijetu i kod nas. Najnoviji događaji koji su se odigrali u zadnje dane na svim frontama, a naročito na istočnoj fronti gdje je bila u znaku njemačka ofenziva, a koja je propala, a nenadano je Crvena armija prešla u ofenzivu i zauzela nove položaje. Tim samim se je situacija iz temelja okrenula i za nas i kod nas u zadnje vrijeme postaje naša N.O.V. sve aktivnija, zauzima mjesto za mjestom. U zadnje vrijeme osniva se ZAVNOH[1], koji postaje ozbiljan politički faktor ne samo kod nas već u cijelom svijetu. NOP se širi sve zamašnije videći reakcionarno struje kod nas, a isto tako i u svijetu sve više dižu glave, kod nas jedan dio rea. [kcionarnog] vodstva HSS sabotira N. B. i postaje na taj način saveznik okupatora, ustaša i četnika. U Engleskoj i Americi

[19] Franjo Zajšek
[20] Ivan Matačić

' Riječ je o osnivanju NOO-a.

ima reakcionarnih struja koje sprečavaju otvaranje drugog fronta. Tako smo pretresli političku sitaciju i kod nas i prešlo se je na politički izvještaj na terenu.

Politička situacija na terenu ovoga kotara je vrlo slaba, počimajući od članova partije dolazi se do zaključka da je političko djelovanje partije na ovom terenu slabo i otud baš proističe slaba politička situacija. Kada smo to konstatirali prešli smo na izvještaje sa terena po općinama.

Općina Bi.[strica]

Vrlo težak rad,u mjestu se nalazi oko 100 ustaša koji po noći postavljaju zasjede, na taj način smetaju razvitku organizacije. Pojedini članovi partije otišli su u vojsku i tim su se isključi[li] iz članstva, a jedan je bio uapšen i sada uopće ne radi ništa. Simpatizeri se ustručavadu raditi radi zasjede koju postavljaju ustaše. Sastanci partije nisu uopće redoviti. Pojedini reak. iz H.S.S. se ne sastaju da bi se moglo takove sastanke nazvati službene, nego više na prijateljske razgovore, nego se pojedini pretvaraju u agente i izdajice koji šuruju sa ustašama i okupatorima.

Općina G. [ornja] 5tu.[bica]

Narod ima pojma o N.O.B. ali ima ih kojima je jasna narodno O.B. i svejedno su protiv. Neki ljudi dobro gledaju na partizane, a ima ih koji nevjeruju u istinitost prave slobode na strani N.O.B. jer da partizani nose peterokrake zvjezde.

U izvjesnom dijelu općine je dobra politička situacija, narod dobro gleda na N. B.; ima i pokreta H.S.S., neki govore da je H.S.S. spreman da preuzme vlast.

Kada su partizani izvršili akciju na općinu i kad su napustili mjesto našla se je jedna banda koja je okrenila raspelo na križu naopako.

Općina Dolj.[nja] Stu.[bica]

Bilo bi simpatizera oko 50 posto, ostalo jedni nisu nikuda, a ima ih koji su uz ustaše i okupatora. Mlinarić[2] najgori agent i izdajica najviše koči rad u narodu i Kemfelja[3] je bio kod Mlinarića. Pokreti H.S.S. da bi se moglo reći da bi zadrli među seljake i organizaciono djelovanje to se ne opaža, već se cijeli rad ograničio na prijateljske razgovore.

Pojedini prijašnji zaštitnici se boje, da ako partizani pobjede da onda oni koji su bili proganjani po zaštiti radi krađe i da će im se ti pljačkaši kasnije osvetiti.

[2] Stjepan Mlinarić
[3] Đuro Kemfelja

Općina Oro.[slavlje]

Vrlo slabo, slab je naš pokret, H.S.S. ima izgleda da se malo pokreće, ali za sada nebi se moglo to nazvati neko organizirani pokreti. Narod nije protiv N.O.V. samo je jako plašljiv, i neće se aktivno podati na rad. Oni koji su prešli u ustašku pripremnu bojnu, to su većim dijelom kriminalni tipovi.

Općina Bistra

Rad H.S.S. sveo se je na prijateljske razgovore, ima par ustaša i to opasnih. Pojedini pristaše H.S.S.su prijatelji N.O.B. ali nisu pravilno obavješteni o N.O.B. Rad među ženama je dosta slab,ali ipak se kreće na bolje.

Općina Jablanovac

U tu općinu nismo uopće prodrli, ali svi preduvjeti postoje da se prodre, samo ljudi se jako boje jer im smeta nekoliko ustaških bandita od kojih bi trebalo barem jednoga likvidirati.

Da bi se moglo popraviti političko stanje u ovom Kotaru i da bi se razvio političko organizacioni rad došli smo do zaključka:

Da se sazove sastanak K.K. i da se donesu zaključci sa tog sastanka, da se prenesu na jedinice, da se učvrsti K.K., da se provede raspodjela po terenu i sektorima.

Učvrstiti jedinice na taj način da se održavadu redoviti sastanci, raspodjeliti rad, zaduži.svakog člana sa nekim zadatkom i kontrola nad članovima da li su izvršili postavljene im zadatke. Ako ima potpuno pasivnih članova, koji ne izvršavadu postavljene im zadatke, te da ih se izbaci iz članstva, da se prošire vanpartijske organizacije, pronaći ljude koji svojim otporom protiv okupatora i rekviracije pokažu se aktivni u borbi, da se ih povlači u N.O.O. a kasnije koji su dostojni da se ih uvlači u partiju.

Organizirati osnivanje partizanskih grupa, uvlačiti najaktivnije drugove u te grupe te da se počme sa manjim akcijama, da se prikuplja vojne bjegunce na taj način da ih se uvjeri da je potrebno da zajednički spavaju i da ih se na taj način politički obuhvati pa konačno pomalo spremi za manje akcije.

S.F. - S.N.

Pozdravlja

Škrba, v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2428

219

1943, kolovoz 10.

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Omladinske NO Brigade »Joža Vlahović« da krene u Moslavinu

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 576/43
10. VIII 1943.

ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOŽA VLAHOVIĆ«
N.O.V. HRVATSKE

Prema naređenju Štaba II korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske od 2. VIII ov.g., vaša Brigada od 8. ov. mj. pripada pod komandu Štaba naše zone, do daljnjeg naređenja GŠH.

U vezi sa gornjim rješenjem naređujemo da sa Brigadom po prijemu ovoga pisma izvršite pokret za Moslavinu[1]. U Moslavini se nalazi načelnik štaba naše zone,[2] kome se po dolasku odmah javite. Na sektoru Moslavine vaša Brigada sa Moslavačkim odredom treba da izvrši pripremu za likvidiranje uporišta: Ivanjska, Čazma i Hercegovac. Pokret vaše Brigade za Moslavinu mora biti izvršen najkasnije 20. ov. mj. Izvršenju akcije na pojedina gore navedena uporišta možete pristupiti poslije solidno izvršene pripreme. Nastojte da se svakako povežete sa domobranskim posadama koje se nalaze u tim mjestima, a ne da se bezglavo juriša na bunkere i time izazivaju nepotrebne žrtve. Na vašem putu za Moslavinu nastojte mobilizirati što veći broj novih boraca, nemojte propustiti priliku da potučete pljačkaške bande, koje oduzimaju po selima žito. Vjerojatno je da će i naš Štab izvršiti pokret za Moslavinu u vremenu koje smo i za vas predvidjeli.

Sve izvještaje koje ste dosada dostavili XII Diviziji slati ćete i dalje, s time što ćete obavezno po jedan primjerak slati i našemu štabu.

Poznato vam je da su ustaške vlasti izdale proglas za mobilizaciju godišta: 1908-1916. U vezi s time potrebno je da u vašem djelova-

[1] Dolazak ove brigade u Moslavinu tada nije uslijedio. Ona je tada ostala u Slavoniji u sastavu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske.
[2] Rade Bulat.

nju i vašim pokretom onemogućite neprijateljsku mobilizaciju, tako da ćete vi mobilisati nove borce za našu vojsku, a gdje to neće biti moguće, da uvjeravate vojne obveznike da se ne odazivaju neprijateljskoj mobilizaciji. Shvatite ovo kao jedan među najvažnijim zadatcima.

U redovima domobranstva u posljednje vrijeme vlada demoralizacija i želja za predajom našoj vojsci. Zbog toga vaš postupak prema zarobljenim domobranima mora biti prilično obazriv . . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[3] Belinić, v. r.

V. d. Komandanta:
Vlado Matetić, v.r.

M.P.[4]

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1472, f. 1, dok. br. 22

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 32, str. 108-109.

220

1943, kolovoz 10.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Dubravu i na željezničke stanice Popovača, Božjakovina i Prikraj

ŠTAB MOSLAVAČKOG
NAROD.-OSLOB. PART. ODREDA
HRVATSKE
10 avgusta 1943 godine

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE

Rad ovog odreda u vremenu od 16 jula do 10 avgusta nije bio toliko intenzivan jer je veliki deo vremena utrošen na sređivanje jedi-

[3] Marko Belinić.
[4] Okrugli pečat :Stab II operativne zone NOV i PO Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

nica i na reorganizaciju odreda.[1] Na vojničkoj izobrazbi radilo se je toliko koliko je bilo slobodnog vremena za vreme same reorganizacije. U poslednje vreme rad je bio povećan, pošto su jedinice već bile sređene. Uglavnom rad iz vojnog gradiva bio je sledeći:

Ratna služba: Kretanje kolone, obezbeđenje za vreme pokreta, detaljno o patrolama prethodnicama.

Borbena obuka: Razvijanje u strelce, nastupanje pod svojom sopstvenom vatrom, prebacivanje pod zaštitom vatre, korišćenje zaklona od oka i od zrna, zauzimanje objekata, priprema juriša, juriš.

Stražarska služba: Pošto su borci ovoga odreda stražarsku službu vršili vrlo labavo, to se je velika pažnja u poslednje vreme obratila na vršenje ove dužnosti. Postupak na stražarskom mestu danju i noću, važnost znakova raspoznavanja, stalne i pokretne straže, o važnosti stražarske službe uopšte.

Egzercir: Postrojavanje, podela i razbroj jedinica, pozdravljanje, oslovljavanje, prilaženje, o desno rame i k nozi, stav gotovs.

8. avgusta izvršena je ponovno reorganizacija odreda, izmenom nekih rukovodilaca, kao i formiranjem Udarnog bataljona.[2] Jedinice su sređene i naknadni kadar je postavljen onaj koji je imao najviše uslova za vršenje dodeljenih dužnosti.

Moral i borbenost kod jedinica je na visini, samo ih treba još osposobiti vojnički, a što će se postići vojničkom izobrazbom, čemu je posvećena najveća pažnja.

Disciplina ne zadovoljava, kako kod boraca tako i kod podčinjenih rukovodilaca, ali smo si stavili u zadatak da istu popravimo sastancima i ukazivanjem borcima na greške koje čine. Zatim radom čisto vojničkim i odnosima.

Akcije: Noću 25/26 jula izvršile su snage našeg odreda napad na neprijateljsko uporište Dubrava[3]. U uporištu se je nalazilo 250 ustaša i žandara dobro naoružanih, smeštenih u zgradama i osiguranim sa rovovima. U samoj borbi učestvovale su sve naše jedinice, sem jedne čete koja je bila na osiguranju. Neprijatelj je pružio jak otpor i posle borbe od 4 sata rezultat je bio:

Zarobljen jedan p. mitraljez i jedan karabin, 330 komada puščanih metaka.

Gubitci sopstveni: jedan mrtav i 11 lako ranjenih.

Kao primer odlučnosti i neustrašivosti, primer heroizma u ovoj akciji možemo istaći druga borca 1 čete I bataljona Milobara

[1] Vidi: Dok. br. 197.
[2] Vidi: Dok. br. 216.
[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 17, dok. br. 177.

Grgu, koji je golim rukama, bez ikakvog oružja, ugrabio neprijatelju (žandaru), p. mitraljez, pri čemu je bio i ranjen od bombe istog žandara, koji ju je bacio pod sebe videći se u bezizlaznom položaju; zatim druga . . . ,[4] koji je također bez ikakvog oružja, pošto je istom došao iz popunidbene čete, ugrabio žandaru pušku uhvativši ga predhodno za kosu.

Akcija je vršena po predviđenom planu, ali nije uspela zbog toga što II bataljon nije izvršio dobiveni zadatak. Zauzeo je položaj na mestu koje nije bilo od nikakvog značaja po izvršenje same akcije, premda mu je pre izvršenja same akcije bilo detaljno objašnjeno. Štab toga bataljona pozvan je na odgovornost, a komandant bataljona zbog ove i ranijih sličnih grešaka smenjen je sa dužnosti[5].

Pored ove akcije vršena je kontrola ceste pravljenjem zaseda na istoj cesti Čazma — V. Križ. Uspeha nije bilo — neprijatelj nije naišao.

2/3 avgusta izvršio je napad naš I bataljon na neprijateljsko uporište žel. stanica Popovača, gdje se je nalazilo 35 neprijateljskih vojnika železničke bojne i 2 oficira. Posle par ispaljenih metaka neprijatelj se je predao[6].

Zarobljeno je: 33 domobrana, 2 oficira, 1 p. mitraljez i 1 laki mitraljez, 80 pušaka raznog tipa — franc., ruskih, 2 šmajsera i za njih 600 komada metaka, municije puščane 20 hiljada razne, bombi 270 raznih, 150 pari uniformi i mnogo ostale spreme.

3/4 avgusta izvršio je naš II bataljon napad na žel. stanicu Božjakovina i Prikraj, gde se je nalazilo 35 domobrana.[7] Akcija je uspela.

Zarobljeno je 18 domobrana; zaplenjeno je: 32 puške, 5 hiljada puščanih metaka. Također zarobljena je jedna parabela sa 100 metaka, 120 bombi i veće količine ostale vojničke spreme.

Gubitaka nije bilo niti kod nas, a niti kod neprijatelja.-

Perspektive: Pošto je izvršena reorganizacija i donekle jedinice učvršćene, bataljon ćemo poslati na krstarenje sa određenim zadacima i to: Kontrola ceste i železničke pruge Zagreb — Dugo Selo — Novska. Zatim kontrola ceste Bjelovar — Čazma i kontrola ceste Bjelovar — Gudovac — Bolč — Dubrava. Zatim pruga Bjelovar — Sv. Ivan Zabno — Gradec. Ujedno likvidacija manjih neprijateljskih uporišta kao Ivanjska i delomično Popovača.

[4] U originalu ime izostavljeno.
[5] Kao bilj. 2.
[6] Vidi: Zbornik VII, tom V,knj. 18, dok. br. 149. i 152.
[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 155.

Također jedinice će raditi što više, i kada za to bude postojala mogućnost, na svojoj izobrazbi kako političkoj tako i vojničkoj.-

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Blaha **Đuro,** v. r. **Kličković Nikola,** v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII,Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 29

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 35, str.l 14-116.

221

1943, kolovoz 10.

Desetodnevni izvještaj Štaba Bilogorskoga partizanskog odreda Štabu Drugoga korpusa NOV Hrvatske o akcijama Odreda

Štab Bilogorskog
Partizanskog Odreda

Dana 10/VIII 1943.g.

Štabu II Korpusa. N.O.V.H. Slavonije
Na položaju

Predmet Izveštaja

Opći Pregled

Desetodnevni izveštaj o radu Odreda. Naš bataljon 31. držao je položaj budan osigurajući rad oko žetve. 1 /VIII držali smo položaj Brzaja. Isti bataljon držao je i II položaje kod sela Brzaje. Od bataljona jedna desetina išla je u Podravinu radi sakupljanja hrane i u selu Sedlarici dobila 2 uniforme.

Dne III naš bataljon krenijo na put sa jednom četom XII brigade na akciju Virje, gde smo imali zadatak da se digne štamparija koja nije bila dopremljena, dok su neke stvari dopremljene, hartija za pisanje. U toj akciji je zapljenjena veća količina Batine obuće. Svega je bilo ukupno 300 pr. Zarobljeno je tri manlihera i jedan mauzer, i tri para odjela i tri para čizama, jedne cipele.

Dne 7. bataljon se vratio i toga dana je odmarao i održan jedan čas. Dne 8. bataljon je išao na osiguranje. Jedna četa istoga bataljona poslije se je povukla, i išla u akciju gdje je konfiscirala 18 metara žita. U vezi terenske čete OK Bjelovar. Izvršili su akciju na uporište Bulinac. Akcija je posve uspjela. Zarobljeno 45 domobrana, 60 karabina mauzer, 4 puškomitraljeza Zbrojovke, 25 bombi i oko 35000 metaka i druge razne spreme, 3 bureta nafte od 2 vršaća stroja, sve remenje, a mašine polupali, dreševe spalili i 3 vojnička kazana. Sav plijen je podijeljen sa terenskom četom. Od oružja pripalo je terenskoj četi, 2 puškomitraljeza, 20 karabina, 10000 metaka, nešto bombi, 20 pari odijela i 20 pari cipela,jedan vojnički kazan. Gubitci s naše strane: jedan mrtav, ranjenih nema. Na neprijateljskoj strani jedan mrtav. Borba nije dugo trajala jer su ispaljena tri metka sa obe strane. Zarobljeni su predani Komandi područja Bilogorskog.

Naš Odred ima samo jedan bataljon. Stanje u njemu je srednje. Disciplina i moral kod partizana nije baš na najboljoj visini. Usled pomanjkanja vremena za političko-vojnički rad borbenost kod boraca srednja. Kod Štaba bataljona i nižeg rukovodstva još nismo mogli ih osamostaliti usled toga što još nisu dovoljno upoznali svoje dužnosti i ne osjećaju se toliko odgovornim za svoj rad. Mi im pomažemo u radu i ukazujemo na njihove nedostatke u radu. Pošto imamo samo jedan Bataljon gledaćemo da što pre formiramo drugi Bataljon, da bi mogli naš rad što bolje i uspješnije razviti, da bi mogli naše zadatke ispuniti.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu

Politkomesar
Petar S. Zečić, v. r.

Komandant
Milosavljević Đura, v. r.

P.S.U brojno stanje i naoružanje nisam naveo novo dobiveno oružje.

Original, strojopis
Sign.,A VII, Fond NOB, kut. 1615, f. 1, dok. br. 4

222

1943, kolovoz 10.

Izvještaj Štaba Drugoga bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o borbama kod Kravarskog

ŠTAB II
PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
dana 10 augusta 1943

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČAR«
Operativni izvještaj za vrijeme od 4. VII 1943.
do 6. VII 1943.

Dostavljamo vam operativni izvještaj o akcijama i pokretima, koje je izvršio naš bataljon za gore navedeno vrijeme.

Dana 4. augusta bili smo sa bataljonom u Donjem Hruševcu te istoga dana u 20 sati krenuli smo sa bataljonom za Dubranec i Vukomerić, gdje smo u istim selima smjestili se i odmarali.

5 augusta 1943 bili smo u istim selima. Istoga dana u 6 sati naveče naišlo je oko 200 ustaša u domobranskom odijelu od Kravarskog prema Dubrancu gdje se nalazila naša 2 četa, koja je iste dočekala i otvorila na njih žestoku vatru, koji su se nakon pola sata povukli u paničnom bijegu u pravcu Kravarskog. U toj torbi na našoj strani nije bilo ni ranjenih ni mrtvih. Na strani neprijatelja o žrtvama nije nam poznato. Poslije te borbe ostali smo i dalje na istom položaju, ali uvečer smo povukli bataljon na spavanje u Vukomerić. Bili smo spremni za pokret za Žumberak, ali pošto nismo imali nikakove veze i nismo znali stanje u Žumberku ostali smo 6. VIII u istim selima, samo smo zauzeli položaj ujutro rano u Dubrancu, Bukovčaku i Vukomeriću. Oko 10 sati naišao je neprijatelj od Kravarskog,[1] kojeg je držala 2 četa, te istog vremena stao je ne-

[1] Riječ je o pothvatu Grün II, koji je, po naređenju Gruppe West, počeo 5. kolovoza na prostoru: r. Sava — r. Kupa — Pokupsko — cesta Kravarsko — Turopolje — Donje Kuče. U pothvatu su sudjelovale neprijateljske snage: dijelovi Gruppe West, Druga bojna Drugoga pješačkog puka, jedna satnija Koturaške /biciklističke/ bojne, jedna satnija Prve domobranske jurišne bojne, dvije satnije Tridesete ustaške bojne i Druga bojna Pete gorske pukovnije. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 205.

i

prijatelj nadirati od Gudača, i to Njemci. Naša 1 četa bila je na položaju i dočekala neprijatelja te na njega otvorila vatru. Neprijatelj je bio na tome mjestu dosta jak i četiri puta je jurišao na našu 1 četu, ali mu je bilo uzaludno, borci su se tukli sa njim bombama. Poslije toga došao je jedan vod 2 čete sa boka neprijatelju i jedna četa II Ž.B.[2], kada je nastao sa naše strane juriš na neprijatelja, koga smo protjerali. Poslije toga uslijedilo je nadiranje neprijatelja od strane Kravarskog, Pisarovine i Lasinje. Naša 2 četa vodila je sa istima borbu, ali pošto su bili dosta jaki i dosta su tukli bacačima i avioni su naišli, izdato je naređenje četama da se postepeno povlače u pravcu Lipnice, gdje smo imali koncentraciju bataljona i odakle smo krenuli u pravcu Okića.

Naši borci u toj borbi držali se odlično. Naši gubitci u toj borbi bili su 7 mrtvih i 11 ranjenih, od toga 3 teže, a ostali lakše. Gubitci neprijatelja bili su po prilici oko 100 mrtvih i toliko ranjenih.[3]

Utrošeno je u tim borbama oko 1500 komada metaka i 30 komada bombi.

Zarobljeno je u tim borbama 15 pušaka i oko 2000 kom. municije[4]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vujić Dragan, v. r.

Komandant:
Marko Rapo, v.r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 721, f. 3, dok. br. 51

Zbornik VII, TOM V, knj. 18, dok. br. 36, str. 117-118.

[2] Drugi bataljon Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.
[3] Ova je rečenica, u originalu, dopisana rukom.

223

1943, kolovoz 11.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb s kotarskoga partijskog savjetovanja na kojemu je razmotrena politička situacija u kotaru i utvrđeni budući zadaci

IZVJEŠTAJ

11 /VIII-1943.

sa kotarskog savjetovanja partije kot. zagrebačkog.

1.) Politički izvještaj, Sesvete

Narodno-oslobodilačka borba se proširila po svim selima, i oduševljeni su za N.O.V. Malčić[1] zastupnik HSS-a ne propagira po okolnim selima ali govori po direktivama H.S.S.-a. Bila reakcija sa strane bande i pohapšeno oko 28 ljudi.

Markuševac. Tamo je vrlo slaba organizacija pa nema ni izvještaja. Isto tako i **Gračani** gdje ima puno ustaša i nije se prodrlo.

U **Šestinama** isto slab rad, ali tamo se nije niko odazivao fašističkoj mobilizaciji i treba poraditi da idu u N.O.V. Izdan letak H.S.S.-a.

Vrapče. Narod je oduševljen za N.O.B. i sve se mobilizira za N.O.V. H.S.S. se ne pojavljuje.

Stenjevec. H.S.-ovci ne rade jer se boje partizana. Ima dosta vojnih bjegunaca, a jedna grupa od 3 zelenokadraša ima oružje i zadržava se u šumi.

Zaprešić. Masa jako pasivna ali povodom mobilizacije niko se ne odaziva u fašističku vojsku. Ima ustaša na Pavelićevom dobru u Novim Dvorima, ali stalno nestaju od tamo i bježe.

Pušća Bistra. Odmah u početku N.O.B. bila velika reakcija i narod se pasivizirao ali sada se više aktivizira za N.O.B.

Brdovec. Rad se poboljšao i baš povodom mobilizacije za Njemačku pojačala se mobilizacija za N.O.V. Rad H.S.S.-a se izgleda pojačava i Klinčić ustaša izgleda da naoružava H.S.S. Po čitavom kotaru ima puno Gestapa i žandara. U Sesvetama ima oko 450 Gestapovaca i 40 žandara, u Vrapču oko 160 ustaša, u Kustošiji je 27 žandara, u Stenjevcu ima oko 450 Gestapa sa 35 tenkova i 20 žandara, Zaprešić ima 200 Gestapa i u Brdovcu oko 400 Gestapovaca, 10 žandara i oko 700 domobrana-policajaca.

[1] Franjo Malčić

Zaključak i zadaci: Pristupiti pojedinim H.S.S.-ovcima i objasniti im našu borbu, a isto im zaprijetiti ako budu radili protiv N.O.B. Za druga Šilju iz Brdovca zaključeno je da ga se opomene jer se bavi sa švercom. Isto da se izbaci iz partije druga željezničara i kneza, radi nerada i oportunizma. Treba uputiti mlađe članove u rad i pomoći im savjetima. Čišćenje od oportunističkih elemenata i sektaštva. Napraviti podjelu rada po sektorima. Da se točno održavaju sastanci kako radni tako i vaspitni.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Ilić,[2] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2429

224

1943, kolovoz 11.
Samobor

Izvještaj Oružničke postaje Samobor Kotarskoj oblasti Samobor o nekim osobama za koje sumnjaju da surađuju s partizanima

ORUŽNIČKA POSTAJA
S A M O B OR

Broj 336 Taj.
11.VII. 1943.

Predmet: Osobe koje sarađuju
sa partizanima u kotaru
Samobor i okolici
izvještaj dostavlja.

KOTARSKOJ OBLASTI SAMOBOR

Na temelju naloga Kotarske Oblasti Samobora Taj. Broj 437 od 17. srpnja 1943. godine izvještava se naslov da su od strane ove postaje diskretno povedeni izvidi u pogledu osoba koje sarađuju sa partizanima u kotaru i okolici Samobora, nije se kroz ispitivanje pouzdanih ljudi kao i općinskih organa ništa sumnjiva protiv navedenih osoba saznati moglo.

[2] Juraj Filipčić, sekretar KK KPH Zagreb.

U prvom stavu optužuje se Brković Valent iz Orešja kbr. 12 rođen 1898. sin Ivana i majke Jelene rođene Goljački kao poljodjelac, a ne postolar kako je u spisu navedeno koji je kao predsjednik invalida za kotar Samobor, koji se ne bavi u suradnji sa partizanima, a da bi isti što protiv Njemaca pred trgovinom Vladimira Šoštarića u Samoboru govorio, Muženić Franjo iz Ned. Bregi kb 20 izjavljuje da se on sada ne može sjetiti što bi govorio protiv Njemaca.

Njegov brat Ignac, rođen 1892. a ne Pavao, koji je kao kovač, doznačen i da bi se u Zagrebu nalazio, već Ignac nalazi se kao mehaničar u Podsusedu, za kojeg se također nije moglo ustanoviti da bi sarađivao sa partizanima.

Cvetković Nikola sin Juliusa iz Strmca kbr. 59, rođen 1899. (zv. Petri) zidar jest unazad 15 godina bio sklon komunizmu, ali kako je to pustio već od duže vremena, jer mu je neka firma gdje je radio zidarski posao skrenula pažnju da će biti sa posla uklonjen, ako bi se ma šta o njemu primietilo i od tog vremena da se nije isticao niti sarađivao sa partizanima.

Golubić Ignac sin pk. Izidora iz Orešja kbr. 54, rođen 1916., koliko se je moglo ustanoviti da se isti više bavi kupoprodajom zemljišta, a ne da bi sarađivao sa partizanima, dočim njegov brat Maks koji se navodno među partizanima nalazi, koji se već duže vremena ovdje ne pojavljuje, niti ga ko viđa ovdje.

Brunović Rudolf iz Domaslovca jest propali đak IV razreda gimnazije, za kojeg se nije moglo ustanoviti da bi svakodnevno putovao u Zagreb i obratno, te da bi govorio u pogledu Rusije i uspjesima partizana.

Lovasić Pavao iz sela Strmca, koji je navodno sarađivao sa partizanima, te radi toga krio se i izbjegavao vojsku, koji je u mjesecu srpnju t.g. ubijen kod njegove kuće po Ustašu Medved Ivanu, kako je to već naslovu javljeno.

Gabriša Alojz iz Sv. Nedelje kbr. 55, rođen 1921. došao je u kratko vrieme iz zarobljeništva iz Bosne gol i bos, koji je bio zarobljen od partizana nije mogao dati oružja i odjela sada partizanima, jer ga nije imao, niti se sumnja da bi održavao veze sa partizanima.

Franceković Jure sin Ivanov iz Strmca rođen 1897., kbr. 60 u koliko se je moglo ustanoviti, da se nije družio sa pokojnim Lovasić Pavlom, niti da bi zajedno na sastanke sa Harambašić Ignacem kod istog odlazio.

Edvaj Nikola sin Antuna koji se u nalogu spominje iz Brestovlja taj ne postoji već postoji Antun Antunov kbr. 12 rođen 1915., te Dekanić Mijo sin Marka iz Kerestinca kbr. 44, te Beran Ignac sin Roberta iz partizana, za njih nisu se mogli prikupiti podatki.

Za sva navedena lica u spisu Taj. Broj 437 navodi djelomično ne odgovaraju istini, jer ako bi surađivali sa partizanima,sigurno bi se u šumi nalazili, jer se protiv njih ništa sumnjivog nije moglo saznati niti od pouzdanih lica, niti općinskih organa, niti od državnih službenika.

Napred navedena lica držat će se od strane ove postaje strogo u evidenciji, te kretanje i vladanje njihovo i svaki konkretni slučaj dostavit će se naslovu.

»Za dom spremni!«

Zapovjednik narednik:
Ivan Ivčević, v.r.

M.P.[1]

Original, rukopis
Sign., AH, KOS, kut. 8, dok. br. 487/43.

225

1943, kolovoz 12.

Dopis Centralnoga komiteta KP Hrvatske Mati Horvatiću, zamjeniku politkomesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«, u kojemu se daju upute o uklanjanju uočenih vojničkih i političkih nedostataka u brigadi

Dne 12. VIII. 1943.

ZAMJENIKU POLITKOMESARA XIII. BRIGADE

Potvrđujemo primitak Tvog izvještaja od 18. VI.[1] Na osnovu izvještaja može se zaključiti, da ste uočili glavne vojničke i političke nedostatke u Vašoj Brigadi. A to je prvi preduvjet, da se pristupi otstranjenju tih nedostataka.

Partorganizacija u Vašoj Brigadi još nije na dovoljnoj visini. Mi s pravom zahtijevamo, ne samo da Vaša Brigada bude najbolja Brigada nego i da partorganizacija u toj Brigadi bude naša najbolja organizacija. Ili, bolje rečeno, Vaša Brigada mora postati najboljom Brigadom baš preko naše najbolje partorganizacije. Još se uvi-

[1] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Samobor, taj. br. 487, od 12. VIII 1943. godine

[1] Vidi: Dok. br. 54.

jek događa, gotovo svakodnevno, da partijske organizacije ili ne uočavaju brzo sve važnije političke i vojničke slabosti i pogreške, ili ako ih uoče, one ne pokazuju dovoljno sposobnosti i upornosti u borbi protiv tih slabosti i nedostataka. Zbog toga se može dogoditi, da mnoge, svakodnevne »sitnije« pogreške prerastu u ozbiljna pitanja.

Na osnovu se izvještaja može utvrditi, da se stvari u vašoj Brigadi popravljaju i sređuju. Nažalost, taj prosec se još uvijek odvija suviše sporo..

Po našem mišljenju potrebno je da organizirate upornu kampanju:

1.) Protiv sektaštva, koje je uhvatilo duboke korijene. Svakodnevno treba suzbijati pojave istrčavanja i revolucionarnog fraziranja, što iskrivljuje liniju narodno-oslobodilačke borbe. Uspješna se borba protiv sektaštva može provoditi jedino uz svestrano i uporno objašnjavanje široke antifašističke linije jedinstvene Narodne-oslobodilačke fronte.

2.) Povedite borbu protiv nezdravih odnosa između komandanta i zamjenika komesara, između komandi četa i četnih jedinica, te nezdrave odnose treba podvrći kritici i objasniti pravilan odnos između vojnih i političkih rukovodioca. Tamo gdje to ne pomaže, treba partijce — vojne funkcionere uzimati na partijsku odgovornost, kažnjavati ih, a u težim slučajevima i provesti i njihovo skidanje s položaja. Ne može se trpjeti, da članovi Partije u ulozi vojnih rukovodioca spriječavaju, otežavaju ili sabotiraju djelovanje Partije i njenih organa. Oni su na te položaje došli da bi se što bolje, što skladnije i uspješnije organizirala i vodila narodno-oslobodilačka borba, a ne da svojim pogrešnim i štetnim držanjem i djelovanjem otežavaju ostvarivanje tih zadaća.

3.) Budite nemilosrdni u borbi protiv familijarnosti. Namjesto familijarnosti, koja neminovno vodi do zataškavanja počinjenih grešaka, do gledanja kroz prste, do međusobnog hvalisanja i odbrane itd., što neminovno vodi u baruštinu, treba zavesti partijsku kritiku i samokritiku.

Iz izvještaja vidimo, da ste vi u Brigadi formirali AFŽ. Ne znamo kako ste došli na tu pomisao. Mi u vojsci, koja već sama po sebi pretstavlja jednu višu i čvršću organizaciju, ne osnivamo organizacije AFŽ-a. Sa ženama u vojsci treba politički raditi kao i sa ostalim borcima. Ukoliko ispunjavaju uvjete one ulaze u omladinske ili partijske organizacije. No to ne znači da se drugarice u vojsci ne trebaju zanimati sa radom AFŽ-a na terenu. Naprotiv one na marševima, odmoru itd. treba da se povezuju sa organizacijama AFŽ-a na tere-

nu, da se upoznaju s njihovim radom i da ih prema mogućnostima pomažu. Prema tome treba da raspustite AFŽ u Vašoj Brigadi.

Očekujemo Tvoj podrobni izvještaj o stanju u Brigadi.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:[2]

Kopija, strojpis
Sign., AIHRPH, KP-26/1539

226

1943, kolovoz 12.

Izvještaj Pa vi a Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica na kojemu su utvrđeni zadaci i podijeljena zaduženja članovima komiteta

IZVJEŠTAJ!

12/VIII. 43.

K. K. K. P. H.
Stubica Doljnja

Sastanku su prisustvovali drug [iz] C. P. K. P. H. Mirko[1] koji nam je u svemu dao svestranu pomoć. Drugovi Vilko[2] i Mirko[3] koji su došli na teren ovoga kotara osim toga Mokri,[4] Nacek,[5] Velij,[6] Mika,[7] Boltek[8] i Škrba,[9] osim toga smo se savjetovali sa drugom C. P. Mirkom da u kotarski K. uđe i drugarica Strina.[10] Drug Vilko primljen je za sekretara K. K. a drug dosadašnji sekretar Mokri, data mu je dužnost organizacionog sekretara.

[2] **Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar Centralnoga komiteta KP Hrvatske bio Andrija Hebrang.**

[1] Stipe Ugarković u ime Povjerenstva CK KP Hrvatske u Zagrebu.
[2] Mijo Krošelj
[3] Mirko Lončarec
[4] Vid Cižmek
[5] Vid Fijan
[6] Petar Zmak
[7] Franjo Kukolja
[8] Josip Novosel
[9] Pavao Beluhan
[10] Barica Đakman

Drug Mirko iz C. P. razložio nam je političku situaciju kod nas i u svijetu gdje smo svi dobili sliku današnjih događaja kod nas i u svijetu, na taj način dobili priličnu teorijsku podlogu za rad na terenu i snalaženju na njemu.

Kasnije smo prešli na politički izvještaj sa terena gdje su drugovi podnesli sve događaje političke naravi šta se zbiva u pojedinim selima i općinama.

Politički izvještaj sa terena opisao sam već u izvještaju sa savjetovanja[11] i neću vam sada pisati u ovom izvještaju. Imamo posebno izvještaje o događajima na terenu ali nismo sve provjerili, i to kako Njemci postupaju sa narodom i imovinom K. Stubice, pa su konje tjerali po kukuruzu i ostavi, tjeraju konje preko kukuruza, obiranje voćaka po selima, pa kako je jedan Njemac tražio od jedne siromašnje žene da zakolje 2 kokoši za njih, pa kako je jedan u Mokricama silovao neku ženu, o svem tom kasnije ćemo vam poslati dopise, jer nije sve provjereno pa vam sada nemožemo poslati.

Organizaciono stanje vam neću ja slati, to će vam poslati sekretar K. K. u svojem izvještaju kojega će vam poslati. Kada smo prešli organizaciono stanje prešli smo na zadatke po svim organizacijama.

Prema tomu prvi zadatci koji se pred nas postavljaju, a to su, održati sastanke jedinica, podjeliti svakom članu partije zadatke, podjeliti rad po sektorima i terenu održati prosvjetne sastanke, stvoriti plan takovih prosvjetnih sastanaka, bolje rečeno kurseva i. t. d. Popisati koliko ima sela u kotaru, i koliko ima ljudi uz nas.

Ispisati koliko ima oružja u selu, općini i kotaru, srasti se u narod i sjediniti se s njim. Organizirati vanpartijske organizacije, odbore po pitanju pljačke, rekviracije i terora, i na taj način osnivati N. O. O. i odbore A. F. Ž. Osnivati organizacije U. S. O. J. pa kasnije uvlačenje u Skoj. Proučiti temeljito proglas na svim partijskim jedinicama, zajednički ga čitati pred našim simpatizerima i odborima.

Prikupljati podatke za akciju partizana.

Pitanje oko mobilizacije, osnivati manje partizanske grupe. Prikupljati vojne bjegunce da ih se prikuplja zajednički i održava s njima sastanke, da ih se zajednički priuči na zajedničko spavanje i pomalo uvađati u patrole po selu pa kasnije predobivanje za manje akcije, rezanje žica, osiguravati sastanke, vršenje zasjeda, likvidirati bandite.

Agitacija i propaganda se nije vršila organizirano već onako [kako] se je komu pružila prilika, štampu smo jedino dobivali od glav-

[11] Vidi: Dok. br. 218.

ne naše štamparije sa oslobođenog teritorija, nije se ništa poduzelo po širenju letaka i raznih drugih članaka sa naših lista.

Uzeto je u zadatak da sve jedinice proučavaju sav materijal, da sve jedinice organiziraju dopisničku službu, da se izvrše pripreme oko tehnike da samostalno izdajemo kakove letke.

Podjela rada

Politički sekretar	Vilko	
Organizacioni sekretar	Mokri	i Biro
Skoj	Mika	
Agitprop	Mirko	
N.O. O.	Šuco[12]	
A. F. 2	Strina	
Vojska	Boltek	
Veze i obavještajna si.	Velij i Nacek	

Time bi bio završen izvještaj sa sastanka K. K. nadamo se da će se situacija u ovom kotaru popraviti. Svi izgledi nam o tome govore, narod se je počeo naglo buditi i sve svladati. Bolje rečeno mlitav i nepokretan, tako da narod sam je preteko mnoge članove u aktivnosti.

S. F. — S. N.

Pozdravlja
Škrba, v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2430

[12] Josip Kemfelja

227

1943, kolovoz 12.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH, te o drugim pitanjima u kotaru

KOTARSKI KOMITET
K. P. H.
SAMOBOR

DRUGARSKOM O. K.. POKUPLJE

Dana 12. VIII. 1943. održan je sastanak K. K. na kojem je bilo prisutno 6 članova K. K. i 2 iz O. K. na kojem je bio dnevni red sliedeći:

1. Izvještaj [o] radu
   a. Organizaciono pitanje K. P.
   b. N. O.O.-i
   c. S. K. O.J. i U. S.A. O. H.
   d. A. F. Ž.
2. Mobilizacija i udarne grupe
3. Rad sa vojnim bjeguncima
4. Politička situacija i rad sa H. S. S.-om
5. Agit-prop
6. Kritika i odgovornost
7. Razno

I. **Izvještaj o radu** Komitet održava redovito radne sastanke, dok naučne neredovito. Rad se proširio po svim opć. Kotara. Pronađene veze i ljudi učvršćuju se te preko njih pronalazi nove. Drugovi iz Komiteta održavali su u zajednici sa drugovima iz jedinica iz Skoja pojedinačne i masovne sastanke, te sastanke sa odborima N.
O. O.-a, U. S. A. O. H.-a i A. F. Ž-a, održani su sastanci sa jedinicama i skojevskim grupama. Nadalje, sudjelovali u akcijama, svlačenje domobrana, legionara i paljenju škola, koje su Nijemci htjeli pretvoriti u svoje kasarne. Održano je nekoliko pojedinačno sastanaka sa nekim H. S. S.-cima, koje se pokušava pokrenuti za rad **u** N. O. Pokretu. Posvećeno je dosta vremena raskrinkavanju izdajnika iz
H. S. S-a i Jugoslavenski izbjeglica u Londonu. Raskrinkavane su

bande, koje u ime partizana sa partizanskim kapama na glavi idu, krstare po pojedinim mjestima, teroriziraju i pljačkaju narod, organizovane su po pojedinim vođama H. S. S.-a. Pojedini drugovi bili su zaposleni oko ishrane, prebacivanja i drugih potreba naše vojske i ljudi, koji su išli u partizane. Nešto se malo radilo sa vojnim bjeguncima i vatala veza sa radnicima zaposlenim po radionicama, tvornicama i drugim radovima u Samoboru i oko njega. Veze su po pojedinim drugovima uzele nešto vremena. Sa nekim vojnicima iz neki garnizona održani su pojedinačni sastanci.

Akcije su izvršili omladinci, odbornici, N. O. O. a sudjelovalo je, kod palenja jedne škole i nešto partizana. Na dva masovna sastanka prisustvovalo je po 30 ljudi na svakom.

a. **Organizaciono pitanje K. P.** Komitet broji 6 članova, 3 partijske jedinice sa 9 članova, od koji su 2 drugarice. Kandidatske grupe 2 sa 5 članova. Jedinice su u tri općine i to: Stupnik, 1 jedinica od dva člana, kand. grupa od 3 čl. Sv. Martin 1 jedinica od 4 čl. bez kand. Sv. Nedelja 1 jedinica od 3 čl. i kand. grupa od 2 čl.

Rad jedinica u Sv. Martinu, najviše vremena potrošio za ishranu u logoru za našu vojsku, i ljude koji su išli u partizane. Nešto su održavali sastanke pojedinačne sa odbornicima iz N. O. O. sa Skoj-em i nekim simpatizerima. Održali su i dva masovna sastanka na kojima je prisustvovalo veći broj ljudi.

Rad jedinice u Sv. Nedelji slab po svim pitanjima. Naučne sastanke ne održavaju redovito, dok radne održavaju redovito. Neki čl. te jedinice ne sprovode zaključke u djelo i ne pokoravaju se Partijskim direktivama, radi se uglavnom o drugu Šimunu čl. Partijske jedinice u Sv. Nedelji.

Sastanci sa kandidatima drže se redovito i ima izgleda da će nekoji od njih naskoro ući u Partiju.

U Stupniku Partijska jedinica radi sa N. O. O., vezama, Skoj-em i ostalim simpatizerima. Radne sastanke održava redovito, dok naučne ne održava. Rad sa kandidatima: nije održavano redovito sastanke.

b. **N. O. O.-i.** Za sada ne postoji Kotarski N. O. O., raspršio se, ali se već odredilo drugove koji će ući u Kotarski N. O. O.

Općinski N. O. O.-i i postoje dva: u Stupniku i Sv. Nedelji, svaki broji 5 čl. koji redovito održavaju sastanke. Seoski N. O. O.-i održavaju svoje sastanke, ali ne baš redovito kako bi to bilo potrebno. Postoji 10 seoskih N. O. O.-a sa ukupno 38 odbornika. Rad N. O.
O.-a vrlo je slab, što ne drže redovito sastanke. Glavni posao N. O.
O.-a bio je sakupljanje priloga u N. O. Fond nešto održavali veze, nekoliko odbornika išlo je u akcije, dok po agit-prop, su radili vrlo malo, a po mobilizaciji ništa.

c. **Skoj i** Usaoh. Postoji Kotarski Komitet Skoj-a od 5 čl.Sastanke održavaju redovito, kako radne tako i naučne. Kotarski komitet Skoj-a ima 4 Skoj-evske grupe sa ukupno 18 članova. Odbora Usaoh-a ima 16, sa ukupno 80 odbornika. Skoj-evske grupe drže redovito sastanke, dok odbori Usaoh-a neredovito. Omladina radi po vezama, ide u akcije i sakuplja priloge. Članovi Komiteta SKOJ-a imaju nekih ličnih griješaka i nedostataka, što se nastoji čim prije ispraviti, tako da bi mogli bolje uspjeti u radu sa omladinom i okupiti ju oko sebe.

d. **A. F. Ž.** Odbora A. F. Ž. ima 7 sa ukupno 25 odbornica, u našem kotaru. Njihov rad je vrlo slab. Sastoji se u sakupljanju priloga za našu vojsku i nešto rade po agitaciji među ženama. Predviđeno je osnivanje Kotarskog odbora.

II. **MOBILIZACIJA I UDARNE GRUPE.** Rad po mobilizaciji odvija se zajedno sa svim ostalim radom. Po toj tački rade svi, svaki po svojoj sposobnosti i mogućnosti. Nekog naročitog, posebnog od ostalih načina nemamo po pitanju mobilizacije.

Udarne grupe: one formalno ne postoje kao posebna organizaciona forma, ali akcije se vrše i to idu u akciju omladinci koji rade po vezama, a idu i neki iz N. O. O.-a u akcije. Svlače se domobrani i spaljeno je 3 škole, 1 žandarska kasarna i 1 općinska zgrada, koju su Njemci htjeli pretvoriti u svoje kasarne.

III. **RAD SA VOJNIM BJEGUNCIMA:** sastoji se u tome, što ih se uvlači nešto u N. O. O.-e, nešto u akcije i objašnjava im se potreba ulaska u N. O. V.-ojsku. Vršenje akcija u našem kraju pomaže nam kod vojnih bjegunaca, da ih lakše mobiliziramo u našu borbu.

IV. **POLITIČKA SITUACIJA:**

U našem Kotaru popravlja se u korist naše borbe, ali pokvareni dio H. S.S.-ovaca radi punom parom na okupljanju naroda oko sebe, a protiv Narodno-oslobodilačkog Pokreta. Ustaški pokret u Kotaru sve više se raspada. Mnogi članovi se izvlače uopće iz tog pokreta, dok se jedan dio pridružuje i naslanja na H. S. S.-ovce što ovi iskorištavaju. Najbolje se osjeća to u samom Samoboru, gdje su ustaše domaći, osim rijetkih iznimaka, prijatelji pojedinih »vođa«
H. S. S-a u našem Kotaru. Domaslovci, selo koje je skoro cijelo bilo ustaško, koji su do sada držali stražu, ne samo u svom selu, već su išli u patrolu u ostala sela, sada se izvlače, napuštaju Kolmana Vidu i dr. koji su vodili taj pokret u Domaslovcu. Govore da oni neće svi da stradaju za trojicu-četvoricu. U selu Strmec poslije ubistva tabornika i njegovog brata, ustaše domaći izgubili su glave i neznaju

sta da rade. U selu Bestovje, gdje je isto bila većina ustaša u početku njihovog dolaska na vlast, sada su se potpuno povukli, ne prave nikakove smetnje. U ostalim općinama je slično stanje sa ustašama.

Osjeća se sa druge strane sve jači i aktivniji rad pokvarenih H. S. S. Njihov rad osjeća se sve više i na razne načine. U Sv. Nedelji imaju neko vatrogasno društvo u kojem su zagrižnjeni ustaše i najviše mačekovci. Jura Jurinec, poznati i zloglasni načelnik za vrijeme Jugoslavije, koji to društvo sakuplja i pravi više puta na raznim mjestima zabave. Na tim zabavama drže govore u svoje H.
S. S-ovske svrhe, da okupe narod oko sebe, da ide na zabave, a ne na naše sastanke. Tu se oni mačkovci pojedinačno i u grupama sastaju, razgovaraju i diskutiraju, pokazujući narodu, da su oni tu, da se treba okupiti. Jura Jurinec, rekao je u svom selu da se neka ništa ne boje i ne plaše ja ću vas sam voditi, da nitko neka ne ide u vojsku, da već čeka spremleno oružje, gdje, to neće kazati. Mačkovcima nije po volji paljenje škola, više vole Švabe zato da bi mi manje mogli raditi ako bi bili u njima Švabe, narod bi se više bojao i tako se slabije odazivao u N. O. V. i pomagao je. Ti mačekovci su u selu Rakitju održali sastanak na kom su prisustvovali Fabjan Lenard bivši narodni zastupnik za Samobor, Čuček Stjepan bivši radićevac, Jura Jurinec, Miško Lenard, naš odbornik, Maks Klemenčić gostioničar, Pavel Žugec predsjednik mesne organizacije H. S. S. a u Rakitju i Jurinec Petar svi tvrdi mačekovci. Oni govore da to nije bio sastanak ali stvarno je bio. K Lenardu, je prije izvjesnog vremena došao neki auto i u njemu neka dama! On svaki čas odlazi [u] Podsused. Kod Gabriše Jože, dolazi više puta po 7 i više seljaka, kao da idu slušati radio vijesti, a on to vješto iskorištava za svoju Mačekovsku agitaciju.

Kavura se primjetilo da je došao u selo Obrež opć. Stupnik, gdje je govorio o organizaciji seljačke zaštite. Kralj iz sela Lučko opć. Stupnik odlazi u Slavoniju i češće ga čeka neki auto u kojem se doveze neki debeljko sa kojim ode u nepoznatom pravcu. U Stupniku se osjeća rad trojice Kralj, Kavur, Kušnačić i neki Imprić. U Sv. Martinu osjeća se pomalo skretanje Razuma, oko Samobora isto tako. Kod jednog predsjednika mjesne org. H. S. S. nađeno je i silom oduzeto iz žepa jedan letak, koji vam je poslat. Oni davaju svoj materijal među svoje poverlive suradnike, ali ga strogo čuvaju pred nama. Kod kojeg je nađen taj letak, simpatizer je naše borbe bar na riječima. On voli nas, voli partizane. Kod jednog bivšeg zaštitnika oduzet je karabin, bio je potpuno čist i podmazan. Isti je iz Otruševca. Neki Rems išao je po selima oko Samobora, organizirati zaštitu. Negdi oko Dragonja sela i Rešetara nalazi se Tinković, sa još 2-3 bandita naoružani i u ime partizana legitimira ljude i govori

seljacima, kako je on partizanska izvidnica za Samobor. Ima izgleda da će se grupa raspasti i Tinković, ostati sam jer su drugi po njihovom pričanju bili zavedeni od njega. Osjeća se rad i nekog Jaklenca, u Sv. Martinu i Domovića. Da ne bi oni uspjeli u svom radu mi smo proširili naš rad u sve općine i pojačali rad na raskrinkavanju Mačekovaca i njihovog protunarodnog rada. Prikazujemo narodu posljedice tog protunarodnog rada pozivajući u N. O. V. bez obzira na politička, vjerska i nacionalna opredelenja. Jednaka nam je sudbina i položaj, prema tome treba da stvorimo jedinstvenu frontu protiv fašizma, prikazujemo narodu našu borbu i postignute uspjehe, uspjehe naših moćnih saveznika sa Sovjetskim Savezom na čelu i govorimo o okupljanju reakcije kod nas i u svijetu, koja želi loviti u mutnome, koja želi uništiti plod dvije godišnje nadčovječanske borbe naših naroda. Pored svega toga organizuje se narod, vrše se akcije protiv narodni izdajica okupatora. Čitamo našu literaturu, letke, postignuti rezultati [su] ipak mali i premali usljed još mnogi naši grešaka i nedostataka u svakidanjem radu.

V. **AGIT-PROP.** Po pitanju agit. prop, drugovi iz O. K. opširno su govorili o važnostima agit. propa o njegovim dužnostima i radu. Ustanovljeno je da se po tom pitanju radilo vrlo slabo u našem kotaru.

VI. **KRITIKA I ODGOVORNOST.** Po toj tački govorio je drug iz **O.** K. a i sami drugovi iz Komiteta su se osvrtali kritički i samokritički na svoj rad i na rad cijelog Komiteta.

Poslije pretresanja svakog rada na području Komiteta je utvrđeno i zaključeno, da K. K. nije mogao izvršiti svoje zadatke, jer se sitničarilo, jer nije Komitet bio organizator svega partijskog i vanpartijskog rada u Kotaru. U radu članova Komiteta došao je do izražaja čisti uskogrudni prakticizam. Često su članovi Komiteta obavljali takove poslove koje je mogao i trebao obavljati obični član pa i odbornik, primanje priloga i slično od pojedini ljudi trgovaca, da nisu ti poslovi sekretara komiteta već poznavanje svih problema u kotaru, obilaženje svih organizacija da je dužnost članova komiteta i svih članova K. P. da rukovode, da organizira sav rad da rade po svim pitanjima na svom sektoru, naročito je podvučeno i razjašnjeno da Riba smrdi od glave. To razjašnjavanje primjenjeno je na naš kotar, na naše prilike.

Dalje ustanovljeno je da je u Stupniku stvorena jedinica od dva člana, što ne može biti i postajati. Zaključeno je da se ta greška ispravi odmah, primanjem najboljeg kandidata u partiju i da se tako ispravi taj nedostatak. U Sv. Martinu dati punu pomoć Veselom[1]

[1] Ivan Herceg

i ostalim drugovima iz partijske jedinice, jer isti drugovi imaju volje i prilično sposobnosti, ali nijesu do sada bili pravilno zaposleni. Na terenu te općine postoji u masovnim organizacijama ljudi, osobito kod omladine i žena koji će se u skoro vrijeme pravilnim i upornim radom moći uskoro uzdići i primiti u partiju. — U Sv. Nedjelji u partijskoj jedinici treba načiniti čišćenje. Druga Miku (Šimuna) treba pozvati odmah u vojsku jer je nepokretan i neće da radi, inače je oportunist, a druga Bijelog i drugaricu u najskorije vrijeme pridići i primiti u partiju.

Sve zadatke i zaključke provoditi odmah u djelo, održati odmah sastanke sa svim jedinicama, dati im konkretne zadatke, pružiti im punu pomoć i kontrolu u radu. Pred odbore postaviti stvarne zadatke i ne da budu glavni zadaci N. O. O.-a sakupljanje samo, nego politički rad među narodom, okupljanje naroda preko širih sastanaka i organiziranja naroda. Pred sve organizacije postaviti politički rad kao osnovni zadatak. Dalje da se svi N. O. O.-i povežu sa svim vanpartijskim organizacijama, kao i sa partijom, da bi organizacije bile što čvršće povezane međusobno.

Na koncu je opširno govoreno o tome kako i na koji način treba očistiti, popuniti i učvrstiti našu partijsku organizaciju isto tako i druge masovne organizacije.

7. **Razno:** U toj tački govoreno je o partijskom savetovanju u našem kotaru i zaključeno je da će se održati 28. VIII. Govoreno je o kursevima kada će po prilici biti, tko treba da ide na te kurseve, o slanju ljudi za okružni N. O. O. Isto tako govoreno je o slučaju između druga Fabijana[2] i Ančike[3]. Jednom prilikom drug Fabijan udario je drugaricu Aničku kapom po licu, jer je bila nekonspirativna. Drug tvrdi da je to bilo u šali, dok drugarica kaže da je bilo ozbiljno. Budući da se na osnovu izvještaja jednog i drugog nije moglo donijeti zaključka, zaključeno je da će se stvari ispitati komisijski i poslije toga obavijestiti će se Okružni komitet o riješenju.

Govorilo se opširno o natjecanju, o važnosti natjecanja i zaključeno je da se pristupi odmah natjecanju počevši od članova ovog komiteta pa dalje po svim partijskim i vanpartijskim organizacijama.

Zaključeno je da se od danas pa nadalje sakuplja prilog za štam-

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski komunistički pozdrav

Original, strojopis ***Laci,*** v. r.

Sign., AIHRPH, KP-167/187.

[2] Ivan Sokolčić

[3] Anica Vipotnik

[4] Dragutin Pipić

228

1943, kolovoz 12.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o kretanju i akcijama partizana koji ugrožavaju cijelu oblast

Župska redarstvena oblast u Varaždinu

Broj : V. T. 90/43. Varaždin, dne 12. VIII.1943.

Predmet: Partizani na području
Ž R. Oblasti Zagorje

1. - GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H. G. Dr. CRVENKOVIĆ
ZAGREB

2.- VELIKA ŽUPA ZAGORJE
NA RUKE G. VEL. ŽUPANA VARAŽDIN

Prema najpouzdanijim izvještajima čitavo područje ove oblasti ugroženo je od partizana!

Momentano nalaze se na Kalniku:

1. — Kalnički partizanski odred u jakosti od cka 1000 ljudi

2. — XII partiz. slavonska brigada nepoznate jačine. Očekuju se ili su već prispjeli XVIII i XIX brigada — to još nije provjereno.[1]

3. — Cjelo područje kotareva Ludbrega i Novi Marof osim sjedišta pomenutih kotara — partizanska je oblast u kojoj, tako rekuć suvereno vladaju!

4. — **Kotar Ivanec:** Na Ivančici u Željeznici — Cerju — Gaćicama kreće se manja skupina partizana.

5. — **Kotar Zlatar:** Golubovec, Lobor, Mače, Poznanovec djeluju manje part, grupe.

6. — **Kotar Krapina:** Na čijem području oko Gjurmanca, Jesenja, u Macelju također — djeluje manja skupina.

7. — **Kotar Pregrada:** Do sada jedan od najmirnijih kotareva — nakon nedavnog ubistva zapovjed. oruž. postaje u Pregradi — posječeni su i brzojavni stupovi — djelo je odmetnika.

[1] U to vrijeme ove brigade ne nalaze se na tom području.

8. — **Kotar Klanjec:** Pred par dana od veće skupine napadnuto Vel. Trgovište.[2] Grupa od cka 150 partizana nalazi se na granici kotara između Male i Velike Erpenje te Tuheljskih Toplica.

9. — **Kotar Varaždin:** Čitavi jugo-istočni dio kotara stalno ugrožavan po pojedinim manjim skupinama partizana, te će naskoro postati i taj dio partizanskom domenom, jer narod vidi i osjeća kraj sebe samo partizane — dok vlast gubi teren!

10. — **Grad Varaždin:** Imade cka 60% komunista i njihovih simpatizera, koji jedva čekaju povoljan momenat, da ga mogu izrabiti u svoju korist.

Da se je položaj u ovoj Župi ovako naglo pogoršao krivo je:

1. — Dosadašnje bezuspješne akcije naših vojnih snaga;

2. — Veliko smanjenje broja oruž. momčadi i oruž. postaja;

3. — Povlačenje naših oružanih snaga u posadna mjesta i ograničavanje istih **samo** na čuvanje vojarni!

4. — Nikakova potjerna djelatnost ili postavljenje zasjeda od strane oružnika, a da o Domobranstvu u tom pogledu niti ne govorim!

Uspoređujući današnji položaj u ovoj župi sa položajem unatrag 1. godine dana — dolazim do poraznog rezultata, da se situacija neusporedivo pogoršala, da vlast nije gospodar situacije i da polo**žaj** biva od sata do sata sve teži i izgleda da nije daleko čas kada **će stanje** postati **vrlo, vrlo kritično!!**

Molim da se ovo ne uzme kao kakav pesimističan izvještaj — već izvještaj savjestan i stvaran gledan očima čovjeka čvrstih živaca i velikog izkustva u ovakovim stvarima. —

Nakon tolikih izvještaja, koje je podpisani predložio u interesu javnog reda i sigurnosti mogu uztvrditi, da nije preduzeto do danas ništa, da se uzpostavi autoritet vlasti — do li nedavno vojne akcije, nakon pada Lepoglave, koja je bila i opet samo repriza svih dosadašnjih akcija,[3] to jest ganjanja oko Ivanščice i Kalnika — namjesto, da se iznenadno obkolilo Kalnik i sve potjeralo u sjevernom pravcu na obalu Drave, gdje bi rezultat bio sasma drugačiji! To je zračna linija 12 — 15 km duga, te neznam kako Glavni stožer do sada nije uočio ovakav jedan plan za čišćenje Kalnika?!

U selima Osijek[4] i Duga Rijeka nalaze se partizanske bolnice i »Štab«, a u Drenovcu prema poslijednjoj viesti (14. VIII 1943. u 12 sati) nalaze se skoncentrirane jake part, snage.—

[2] Akciju izvršila udarna grupa iz Dubrovčana.

[3] O akciji na Lepoglavu vidi: Dok. br. 185. i 200., a o ofenzivi na Kalnik: dok. br. 167, 171, 185. i 200.

[4] Vojakovački Osijek

Stavljam ovaj izvještaj na znanje sa molbom, da se preda svima mjerodavnim činjenicima — kako se ne bi i opet tko naknadno oglasio, da nije bio pravodobno obavješten, kako je bio slučaj nakon pada Lepoglave!!

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
(Krunoslav Batušić)
Krunoslav Batušić, v. r.

M. P.[5]

M. P.[6]

Original strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2203, taj. br. 1671/43

229

1943, kolovoz 12.
Bjelovar

Oglas Župske redarstvene oblasti Bjelovar o strijeljanju desetorice simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta kao odmazda za ubijenoga ustaškoga tabornika

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj: T. 2212-43. Bjelovar, dne 12. kolovoza 1943.

O G L A S

Dana 28. ožujka 1943. g. ubijen je i opljačkan od partizana u mjestu Dubravi ustaški tabornik Bradić Ivan, koji je vršio noćnu kontrolu straže.

[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin
[6] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1671, od 21. VIII 1943. godine.

Kako se u zakonskom roku nije pronašao pravi počinitelj, to je primjenom Zakonske odredbe od 12. listopada 1941. broj: CCCXXXI-1620-z. p. 1941., te nalogu Ministarstva unutarnjih poslova, Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost — odsjek za političko redarstvo broj: 145.881-B/1-1941. g. od 4. kolovoza 1943. g. strieljano dne 9. kolovoza 1943. g. u Bjelovaru desetorica redarstveno ustanovljenih komunističkih prvaka.[1]

ZA DOM SPREMNI!

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 30090

230

1943, kolovoz 12.
Bjelovar

Oglas Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru o strijeljanju desetorice simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta, kao odmazda za ubijenog ustašu

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj:T. 2213-43. Bjelovar, dne 12. kolovoza 1943.

O G L A S

Dana 23. ožujka 1943. g. ubijen je i iznakažen od partizana u mjestu Kamešnici, obćina Sv. Petar Orehovac ustaša Turković Grga, seljak iz Kamešnice.

Kako se u zakonskom roku nije pronašao pravi počinitelj, to je primjenom Zakonske odredbe od 2. listopada 1941. broj CCCXXXI-1620-Z p. 1941., te naloga Ministarstva unutarnjih poslova, Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost — odsjeka za političko redarstvo br. 145882-B/I-1943. g. od 4. kolovoza 1943. g. strieljano dne 10.

[1] Vidi: Dok. br. 217.

kolovoza 1943. g. u Bjelovaru desetorica redarstveno ustanovljenih komunističkih prvaka.[1]

ZA DOM SPREMNI!

Župska redarstvena oblast

Stampata
Sign., AH, Kartoteka 107/20

231

1943, kolovoz 13.

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku u Dugo Selo novinara Mahmuda Konjhodžića, koji je pobjegao pred ustašama

P. H. Ćaće Zgb.[1]
13./VIII. 43.

H. Ćaći[2]

Dragi drugovi,

na dugoselski kotar stigao je novinar Mahmud Konjhodžić. Kaže, da je pobjegao ispred ustaša i da su mu ustaše zatvorili ženu i djecu. Iz vlastite inicijative napisao je jednu izjavu za »Slob. Jugoslaviju«. Tu Vam izjavu šaljemo, a uskoro ćemo za ZAVNOH uputiti i Mahmuda.

Pored ove izjave napisao je on i dva pisma NOO-u Zgb, u kojima traži, da poradimo na tome, da se njegove stvari i »bogata polit, arhiva« sačuvaju, da mu se iz Zgba iznese njegova garderoba i da se za nj' pošalje karakteristika. Zaista čudan zahtjev, kad sam on kaže, da mu je policija zapečatila stan. Vodimo računa o tome da bi se moglo raditi o provokaciji.

[1] Vidi: Dok. br. 217. i 229.

' Povjerenstvo CK KP Hrvatske u Zagrebu.
[2] Centralni komitet KP Hrvatske.

Čim dobijemo iz Zgba tražene informacije za nj', poslat ćemo i njega na raspoloženje ZAVNOH-u.

S. F. — S. N.!

Za P.[3]
Mato,[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1548

232

1943, kolovoz 13.

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Josipu Hrnčeviću o odluci Centralnoga komiteta KP Hrvatske da se ukida Povjerenstvo, da Lepa Perović i Stipe Ugarković ostaju u Zagrebu kao instruktori Centralnoga komiteta KP Hrvatske te obavještavaju o mogućnosti uništenja rezervoara benzina u Sesvetama

M A T I [1]

Dragi druže,

Primili smo Tvoje pisamce kao i Mirkovo[2] sa slikama. Isprave su gotove za Tebe i Dugačkoga.[3] Vi bi s te strane mogli odmah na put tj. k nama, ali je iskrsao novi momenat.

H. Čaća[4] nam je javio da se P. H. Čaće[5] u Z.[6] ukida, a da Z.[7] i Mirko ostaju u Z. kao instruktoru H. Čaće, dok za Matu ništa ne piše. Čaća nam piše da ćemo za dan-dva dobiti o tome opširno pismo, pa se nadamo da će u tome pismu biti javljeno o tome što ćemo sa Matom. Dotle mislimo da Ti ostaneš tu gdje si, jer mogu javiti da ne dolaziš ovamo. Ti nam svakako javi što Ti po tome pitanju misliš.

[3] Povjerenstvo.
[4] Josip Hrnčević

[1] Josip Hrnčević, u to se vrijeme nalazio u okolici Zagreba čekajući vezu za ulaz u Zagreb.
[2] Stipe Ugarković
[3] Vjerojatno se odnosi na Slavka Janića koji je s Josipom Hrnčevićem čekao vezu za ulaz u Zagreb.
[4] Centralni komitet KP Hrvatske.
[5] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[6] Zagreb.
[7] Lepa Perović

Mi ćemo vam obojici poslati isprave, a ostale stvari nadamo se da ste već dobili, pa mislimo da za Jozu[8] nema zapreke da dođe, te bi on na taj način došao prije Tebe.

Mirko nas je pitao da li je istina ono o hvatanju djece i žigosanju regruta. Djeca su zaista hvatana, ali navodno samo ulična djeca da bi ih se smjestilo u domove. No ljudi su stvarno žigosani i to ne samo regruti, nego svi koji su pozvani u vojsku. To je izazvalo veliki revolt, ljudi su bježali, pa izgleda da se od toga odustalo.

Ima odličnih izgleda da se unište rezervoari benzina u Sesvetama, ali za to moraju biti pri ruci nekoliko šlosera i mehaničara, koji znaju ispustiti benzin pošto ne dolazi u obzir palenje, jer bi izazvalo velike požare koji bi mogli naškoditi selima u okolini. Zato odmah pronađite ljude koji znaju baratati ventilima na benzinskim rezervoarima, jer je to hitno, a mi ćemo vam po čovjeku javiti na koji način se može lako ta akcija izvršiti. Svakako bi trebalo da za taj slučaj možemo brzo doći do naših partizanskih snaga da nam pomognu. Ovo treba shvatiti kao hitno i ozbiljno.

13/VIII-1943 Drugarski pozdrav[9]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/470

233

1943, kolovoz 13.

Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na području kotarskih komiteta KPH Velika Gorica i Pisarovina

Dragi drugovi,

Ja se sada nalazim na terenu druga Nikole.[1] Od 7. na 8. ovaj mjesec pojavile su se u kotaru Velika Gorica pljačkaške terorističke bande vrlo dobro naoružane. Bilo ih je prema podacima ljudi koji su bili uhvaćeni po njima i pušteni, oko 100 do 150 ljudi. Njih su vodili logornik iz Male Mlake Fiolić i žandarski vodnik Božić. Bilo je

[8] Kao bilj. 1.

[9] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme radom Povjerenstva CK KP Hrvatske u Zagrebu rukovodila Lepa Perović.

[1] Nikola Perković

među njima propalih ustaša koljača, kao neki Kolarić iz Hrašća, Vodopivec koji je do sada bio u domobranstvu iz Ivanića, te se govorka za neke poznate zaštitaše mačekovce Bakota Stjepan i Bakota Ante iz Buzina, i neki Mika iz Brezovice i Istrijan sa velike ceste, Marušić i Franižan također su velike ceste, i Balaški iz Brezovice. Za ostale se do sada nije moglo doznati što ćemo nastojati što prije dobiti podatke. Ta banda pošla je iz Velike Gorice prema Sčitarjevu te uz Savu išla prema Bukevju pa preko Jagodne i Čiča preko Kurilovca na Petrovinu i Guče te natrag za Lukavec, Odru, Hrašće i u Goricu. Stalno su se nalazili vani od 7. VIII do 11. VIII. kad su se vratili u Goricu čuvši da mi koncentriramo snage prema Lukavcu i Lomnici. Za to vrijeme poklali su sedmoricu ljudi po Posavini i trojicu s ove strane pruge o čemu sam vam već javio. Ti isti banditi bili su obučeni u razne uniforme i njemačke i talijanske i ustaške i domobranske sa partizankama. Ljude su zavaravali da su oni partizani. Mnogi ljudi su im tako nasjeli. Tako su im nasjeli i ona trojica udarnika iz Lukavca koji su spavali u šumi gdje su ih oni našli. Dvojica su namjestu zaklana jer je jedan od njih prepoznao tog jednog bandita kad su zajedno služili u domobranstvu pred nekoliko mjeseci. Gdje god su došli u selo silovali su ženske, oduzimali satove, posteljine, odjeću, sve što su mogli odnijeti, pljačkali od reda. Naši udarnici iz čitavog kotara počeli su se koncentrisati iznad Guca da dočekaju tu bandu u zasjedi, međutim banditi su kidnuli natrag u Goricu. Za sada imamo mobilizirano oko 130 omladinaca iz raznih udarnih grupa sa dva puškomitraljeza i oko 80 pušaka. Još se nije priključila udarna grupa iz Lomnice koja broji oko 30 udarnika. Potrebno je sada da se odmah pošalje komandni kadar i naročito je važno dobre političke radnike koji će ih moći držati na okupu, jer oni se stalno boje i plaše Zumberka, a i ne vole bilo kakovu hranu, vole piti, kod pojedinaca ima pljačkaške tendencije. Tu je potreban vrlo dobar komandni kadar, a naročito politički koji će moći taj sirov elemenat obratiti. Ova banda upravo nam je došla kao naručena. Mobilizaciju se može sada sprovesti u najvećoj mjeri. Sav narod izlazi iz svojih kuća i spava vani po kukuruzu i po šumi. Svi oni i sami znaju da to nisu partizani. Mi smo odmah proširili one letke o Kemfeljinoj[2] bandi i svuda prenoseći da je to ta ista banda, četnici Mačekovi koji su došli ubijati naš narod. Sada sav narod o njima govori kao o četnicima, jer smo mi na sve strane odmah razaslali ljude civile, žene i omladinu da po svim selima izvjeste o radu te bande pod partizanskim imenom. Sada je potrebno samo ustanak naroda pojačati i mobilizirati sve što je sposobno u narodnu

[2] Đuro Kemfelja

vojsku, a zato da bi to mogli izvesti prvo ćemo urediti taj odred. Za njega ima sada mogućnost da mobiliziramo u najkraćem roku do 500 ljudi iz kotara V. Gorica, dio sisačkog kotara i dio pisarovinskog. To je jedno. Drugo moramo pojačavati suprotnost između naroda i ustaške vlasti, stvarajući dvovlašće. Ništa u grad, ni kap mlijeka, ni zrno žita, ni slamka sijena, ni komada drva, postavili smo pred čitav narod. U jednom danu naši udarnici duž ceste Zgb.-Sisak između Odre i Buševca zarobili su četiri automobila i to dva kamiona i dva luksuzna. Do sada ima više od sto metara žitka sakupljeno za našu vojsku, naime preko udarnika od vršaćih strojeva. Zatim ima oko 180 litri masti i raznog drugog materijala. Ovo sve čeka ovdje na mjestu. Drug Brzi[3] usidrio se u kamion i u njemu sjedi po čitav dan. Materijal se dnevno gomila. Bande stalno opićuju za kamion. Potrebno je najhitnije prebaciti sav taj materijal gore do vas. I naša vojska i proleterski bataljon, a naročito Kljuka neće da daju drugovima ni desetinu da mogu prebaciti materijal. Tako je mast već bila u Dubrancu i naši su je morali opet natrag voziti jer Čokara[4] kaže da šta je njega briga s tim. Takav postupak prema našim drugovima ovdje, a i inače u svemu, a naročito prema drugovima iz Kotarskih Komiteta je vrlo nepravilan. I Čokara i Stanojević[5] jednostavno naređuju šta je njima potrebno, uopće se ne sporazumijevaju sa istima o potrebama ili o akcijama koje se namjerava vršiti. Tako kad su im naši uspostavili vezu za napad na stanicu u Goricu i sve uredili. Dva sata prije ugovorenog napada piše Stanojević drugu Štefu da veza nije dobro uspostavljena da oni ne mogu samo tako ići. Drug Stef kaže da je sa domobranima bilo baš sve uređeno i da su oni izgubili čitava dva dana dok su im sve uredili, a oni odjednom u zadnjem momentu jave da ne mogu da idu. Tu akciju bi bili izvršili udarnici da nisu ovi tako zakazali, ali zato da se pokažu oni su drugi dan pošli bez veza da izvrše istu akciju, bez sporazuma sa našim drugovima. Međutim, pred večer došo je na stanicu transport Njemaca sa oklopnim vlakom. Čokara izvrši napad i izgubi jednog druga a drugi bude ranjen ali tako da su naši bili daleko još više od kilometar kad su ih iz oklopnog primjetili na čistini i jasno Čokara treba da se povlači jer su neprijatelji njega iznenadili a ne on njih. Također u zadnjoj borbi kod Dubranca i Lučelnice Kljukine dvije čete su se razbježale dok je samo jedna četa bila u borbi i to ona koja je došla u bok Švabama. Inače ne postoji nikakav sklad između naših partijskih rukovodioca na terenu i partizanskih jedini-

[3] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[4] Milan Radović
[5] Dušan Stanojević
[6] Štef Puzek

ca koje se ovuda kreću. Jer to razno komandno osoblje smatra naše drugove običnim vezistima koji moraju stalno biti sa njima dok se oni tamo kreću. Ništa bolji nisu ni proleterci od Kljuke.

Tako naši drugovi uopće zapuštaju svoj politički rad i moraju po nekoliko dana da budu samo uz vojnu našu jedinicu. Prema dosadašnjem mom uvidu u rad ovdašnjih drugova mogu konstatirati da se oni vrlo mnogo bave pripremanjem i izvođenjem kojekakovih akcija dok sav drugi rad puštaju po strani. Sa drugovima još nisam održao sastanka. Biće tek sutra. Ova strka radi tih bandita ovuda omela je donekle rad drugovima tako da ih se nije moglo odmah sakupiti. Na sastanku ćemo pretresti najzadnje događaje, formiranje odreda, mobilizacija i narodni ustanak te politički rad i izgradnja i drugova i part, jedinica, te učvršćenje i jačanje part, organzacije-

Drugovi su ovdje zarobili jednog dobrovoljca sa istočnog ratišta, koji je i sada sudjelovao u borbama u Crnoj Gori. Isti je nekoliko puta bio ranjen i ima odlikovanja. Hvalio se kako je klao. Kaže da njemu zaklati čovjeka ne znači ništa. Sa noža poliže krv. Njega je drug Zvonko[7] i Brzi ostavili kod sebe da će taj isti biti dobar i u brigadi. Kaže Zvonko kad je mogao biti dobar fašistima biće i nama. Taj isti im je kidnuo prve noći. Za dva dana doveo je Švabe u Guče koji su pohvatali 16 ljudi, koje su strahovito isprebijali. Drugu Zvonku treba dati u zadatak da istog uhvati i lično ga sam ubije. Isti je iz jednog sela goričkog kotara.

Ja sam napisao popratnice i propusnicu Prebegu,[8] Zvonku i Iliji[9] za Glavni Štab.

15. će biti sastanak na kojem će se formirati kotarski N. O. Odbor za Pisarovinu. Drugovi iz Pisarovine rade samo u tri općine i još im rad nikako ne ide. Partijske organizacije i nemaju na terenu. Rad tih drugova je vrlo uskogrudan. Nikako ne mogu preći u širinu. Vod koji su tamo formirali a koji treba da bude mobilizaciona jedinica za kraj Bregane, Kraljevca i Kupinca dobila je vrlo lošeg vodnika koji nema nikakove inicijative i starijeg čovjeka koji za one [m]la4iće znači samo bremzanje. To je Čokara po svojoj volji učinio, ada nije htio se sporazumjeti sa drugovima iz K. K. koji su vrlo dobar prijedlog davali. I tamo se narod sve više kreće iz svoje pasivnosti prema oslobodilačkom pokretu. Kako sam vam već javio list Slobodni Dom imaće i ovdje dosta udjela kod raslojavanja tih HSS-ovih masa. Osnovni zadatak jest okupiti te mase tamo i pokrenuti ih u borbu. Odvojiti ih od Mačeka i njegove zaštite, razvijajući

[7] Milan Romanović
[8] Nikola Brezović
[5] Ilija Bastaši

suprotnost između naroda i vlasti, ništa za grad, nitko u neprijateljsku vojsku, svi u partizane su prvi i najvažniji općeniti zadaci. Sa malo reda može se po sadašnjem izgledu učiniti isto što je i u goričkom kotaru. Drugovi se tuže i na minersku grupu. Šeću onuda, svojevoljni su i stalno se zadržavaju po Posavini. Obučeni u nove uniforme koje su iz akcija sa udarnicima dobili, te svaki sa pištoljem i karabinom paradiraju kroz Posavinu. Ja mislim da bi im slobodno oduzeo pištolje i dao našim polit, radnicima, kojima je potrebno ovdje a ostale odnio gore kada budem išao.

Također se drugovi tuže na druga Brzog da se samo zadržava u Gucima, od kada je došao na ovaj teren. Uopće nije kontrolirao ni jednu vezu od kada se povratio sa Korduna. Same knjižice za vezare uopće do sada nije podijelio. Jednog druga mladog vezara je istukao jer da se glasno smijao i govorio pa da će mu otkriti mjesto gdje je auto sakriven. Sa njime ću ja urediti sve šta će biti potrebno. Poslaću ga da prokontrolira sve veze da ne sjedi u jednom mjestu. Njegov odnos prema drugovima vezarima, a i rad sa njima te njegov odnos sa čl. K. K. trebaće ispraviti.

Sastanak Kotarskog Komiteta Pisarovina održaće se 16. VIII. Direktive i zadatke koje smo na našem sastanku izložili, a i sadašnju situaciju prenijećemo i izložiti i razraditi.

Sada ću gore uputiti veće količine živežnih namirnica i drugih stvari sa kamionom do vas. Samo nam je potrebna pratnja. Javite o stanju ako je izmijenjeno da li se može i kako.

Drug Lojz[lu] nije kupio radio aparat jer kaže da se ne može dobiti. M. K.[11] da je odgovorio da ne može dobiti za sada. Ja ću nastojati ponovo preko M. K. a i preko drugih veza nastojati da se nabavi.

Za same izvještaje i odgovore na naša pisma koja smo drugovima prije uputili objasniću drugovima važnost toga da na svako pismo redovno odgovaraju i šta su po pojedinim pitanjima učinili koja su tamo navedena. Također svoje izvještaje da šalju redovito.

Nastojat ćemo vam poslati druga Tonču[12] za O. N. O. O. ali izgleda da ima zapreku, kuću i djecu. Za Plepelića[13] čujem da neće da ide nikuda, ali još ću provjeriti. Galekovića[14] sam poslao do Naceka[15] da on s njim porazgovori i da ga uposli.

Da li da šaljemo učitelja iz Dragonošca k vama gore ili za ZAVNOH. Ima ženu i jednog dječačića, a i nešto privatnih stvari koje

[10] Alojz Valečić
[11] Misli se na Mjesni komitet KPH Zagreb.
[12] Stanilović Antun
[13] Stjepan Plepelić
[14] Đuro Galeković
[15] Ignac Pipić

želi sobom povesti. Javite o tome odmah svoje mišljenje da ga mogu uputiti. Mislim da bi bio potreban kod vas u Žumberku kod O. N. O. O. ili kao učitelj na školi u Vivodini.

Držim da bi nama ovdje korisno bilo da nam tjedno pošaljete odozgo pregled političkog stanja kod nas i u svijetu uz vaš komentar i Slobodne.[16] Čini mi se da su se već desile neke promjene. Još tačno ne znam ništa samo nešto se govorka, pa u koliko ste to mogući učiniti dobro bi bilo da nam ovdje objasnite.

Prema mom pogledu kurs bi najzgodnije bilo održati negdje ovdje. Jedno radi toga da bi mu prisustvovalo što više drugova, a drugo zbog same ishrane. Jedino u slučaju kakove akcije trebalo bi učiniti veće krugove.

0 političkom stanju na terenu a i o radu naših drugova i partijske organizacije izvjestiću odmah poslije sastanka sa Kotarskim Komitetima. Trebaćemo što uže biti povezani i redovite veze moraju biti jer eto vidite i sami događaji lete kao strijela. Ako se čeka po nekoliko dana do našeg sporazumijevanje efekat objašnjavanja i rad drugova izgubiće od svoje prvobitne vrijednosti i u vremenu a i cilju aktiviranja masa u borbu.

Nije bilo ništa potrebnije do pojave ovih bandi. Mobilizacija je sada i te kako moguća. Stoji na nama koliko ćemo znati i moći iskoristiti priliku koja nam se pružala. Šaljite nam odmah bezodvlačno komandno osoblje za novi odred, da ne prođe momenat.

Hitno nam šaljite letak za kojeg sam vam pisao u pismu, a kojeg sam pošlo po drugu Francu[17] iz Kuća, omladincu. Važniji je onaj drugi stav povodom ovih bandita negoli povodom borbe u Dubrancu. Taj letak treba za sve kotareve neoslobođene naše teritorije.

Šaljite odmah drug Zvonka sa Ilijom, jer ih Prebeg čeka dolje.

Ja ću od sada urediti sa drugovima da uvijek naše stvari prati jedan odgovoran drug sve do vas od mjesta kojeg kotarskog komiteta koji šalje. Također da drug Brzi dade uvijek odgovornog druga sa našim pošiljkama koje idu do C. K. ili G. Š. ili ZAVNOH. Sa drugovima od O. K. da se uredi da li oni mogu preuzimati naše pošiljke da mi šaljemo naše pratioce samo do njih ili ćemo ih morati slati skroz do odredišta. To će urediti drug Brzi.

Drug Piksa[18] zaboravio je da mi kaže ono što smo dogovorili. Po sigurnom kuriru pošalji razjašnjenje sve do mene. Šteta da nismo to gore uredili.

Manji geštetner već je poslan Agit propu C. K. Veći šaljemo prvom vezom gore do vas. Što se tiče papira sav novinski papir ša-

[16] Misli se na »Radio vijesti« Radio-stanice »Slobodna Jugoslavija«.
[17] Franjo Berković
[18] Ivica Lopaić

ljemo dolje dok ostali geštetner, ciklostil ili slični šaljemo gore. Ima ovdje masu čavala. Jednu trećinu ćemo poslati vama a ostalo dolje na G. Š.

Drugovi, nemojte zaboraviti letak. Pošaljite ga posebnim kurirom dolje da ga možemo dobiti na vrijeme.

Privremeno je Komesar novog bataljona drug Franjo,[19] a komandant Hapač.[20] Tako su drugovi ovdje već prije uredili.

Ona dva omladinca što su dezertirali iz brigade a koji su izvršili pljačku uhvaćeni su i preslušani. To su mladi dečki, koji su sami sve priznali i rekli su da ih je nagovorio onaj iz Vukovine kod kojeg je bila Zora.[21] Po tog su naši išli međutim je taj isti kidnuo kroz prozor i pobjegao. Ti omladinci su sada vrlo dobro i sram ih je što su išli to učiniti. Nikada više kažu oni neće se dati nagovoriti od nikoga. Neće više niti iz partizana jer da su vidjeli da su krivo učinili. Oni su pošteđeni, a kad se uhvati tog bandita njega će se dati likvidirati. Upravo je za navečer uređena jedna akcija novog bataljona. Javiću vam po izvršenju iste šta je na stvari. Malo je riskantna, ima u blizini i dosta Švaba.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

13. VIII. 1943. Uz drugarski komunistički pozdrav

Bendo, v. r.

P. S. Ovi drugovi već su likvidirali do sad nekih pet narodnih neprijatelja poznatih ustaških bandita.

Bendo, v. r.

Šaljemo vam veći paket umotan u platno, cigareta i duhana. Cigareta može biti oko 5-7000 komada

Bendo, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/188.

[19] Franjo Mikulić
[20] Joža Hapač
[21] Zora Ahmetović

234

1943, kolovoz 13.

Izvještaj Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o radu Okružnoga komiteta KPH Varaždin, posebno u vezi s radom SKOJ-a, NOO, te odnosu prema vojnim bjeguncima i HSS

Drugarskom

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dragi drugovi!

Prošlo je 15 dana od kako se nalazimo na sektoru Kalničkog Odreda, odnosno Varaždinskog 0. K. Za to vrijeme prilično sam se upoznao sa radom 0. K. Varaždin. Održali smo jedno kratko savjetovanje zbog upoznavanja političkih i vojničkih prilika na njihovom terenu, što mi je uspjelo. Glavno pitanje političkog rada zasniva se na pravilnom odnosu prema bivšim članovima HSS-a, što je u ostalom poznata stvar i od ranije. U kotaru Ivanac narod je dobro raspoložen prema našoj narodno-oslobodilačkoj borbi protiv ustaša i okupatora. Ovdje imade oko 400 vojnih bjegunaca, koji se sakrivaju i u šume, onda kad vide da dolaze žandari, da ih odvedu na silu u neprijateljsku vojsku. Ovi ljudi imadu želju, da se i odupru neprijateljskoj mobilizaciji, ali na svom terenu, a ne da odlaze na Kalnik.

Naši drugovi iz O. K. nisu dovoljno posvećivali pažnju takvom raspoloženju, da tim ljudima pomognu, da se bore na vlastitom terenu i da zaoštre odnose između naroda i ustaških vlasti, nego su šablonski sve zvali da idu na Kalnik. Jasno da odaziv nije bio na njihov poziv, nego su ljudi ostali pasivni o kojima nije nitko vodio računa. Na savjetovanju smo odlučili da ti ljudi ostaju na svom terenu i da se s njima počne raditi na formiranju njihovih domaćih partizanskih jedinica, koje će imati zadatak da čiste sela od špijuna i ustaških lopova, da čuvaju sela od žandara i ustaša, režu žicu i postavljaju zasjede ustaškim patrolama. Mi ćemo iz odreda po potrebi dati nešto iskusnijih domaćih partizana ovim grupama na terenu, da im posluže ko rukovodioci.

Rudarski radnici su listom na našoj strani, ali su i oni prilično pasivni, jer ih nije nitko vodio u akcije na njihovim konkretnim pitanjima nego se je više rad ograničio na pričanje o narodno-oslobodilačkoj borbi. Sa rudarima će se poći u akcije za povišenje plaća, a istovremeno formirat će se od njih udarne jedinice, koje će vršiti

akcije, a paralelno svi da vode propagandu za obustavu rada, da ne služe okupatoru.

N. O. O.-i nisu postavljeni na prave noge, jer oni nisu postali organi JNOF izrasli odozdo na političkim i ostalim pitanjima naroda, nego su postavljeni odozdo, bez da budu barem delegirani na raznim konferencijama i sastancima i tako se zamaskirali duboko da narod uopće ne osjeća, da oni postoje. HSS-ovce koji bi bili raspoloženi protiv Mačeka i Pavelića nije se uvlačilo na aktivan politički rad u NOO-ima, jer naši drugovi nisu imali u njih povjerenja, jer bi jednog dana oni mogli okrenuti leđa i preći na pozicije Mačeka. Takva su shvaćanja bila kod političkih radnika na terenu. To je na savjetovanju također ispravljeno, tako da se baš u ovim krajevima radi sa HSS-ovcima i nastoji se njima nabaciti na diskusiju njihove potrebe i u vezi s time izdajstvo koje čini jedan dio vodstva bivše HSS. Istakli smo na savjetovanju da je potrebno izvući na vidjelo HSS-ovce tipa Lakuš[1] i njih istaknuti kao dosljedne provodioce Radićevih misli u današnjoj borbi. Njih da se popularizira pred bivšim HSS-ovcima.

U Varaždinskom kotaru stanje je veoma loše. Drugovi su vodili takvu politiku, da su im uspjeli neki'špijuni zavući se u redove SKOJ-a i tako provalili partiju i SKOJ. U tom kotaru organizaciono stvar je veoma loša, a narod je u glavnom u ogromnoj većini raspoložen za narodno-oslobodilačku borbu. S radnicima nema nikakvih veza. U Ludbreškom kotaru stanje nešto je bolje, a u Novom Marofu najslabije. Nakon održanog savjetovanja možda će stvar ići bolje.

Sa Međimurjem nemaju nikakvih veza. I tamo su bili ranije u partiju uvučeni neki konfidenti, koji su sve provalili i tako potpuno razorili organizaciju.

O Međimurju smo mnogo raspravljali i ja sam drugovima predložio, da bi bilo najbolje pristupiti formiranju Međimurskih Odbora za Oslobođenje Međimurja. Mislim da je to u skladu sa formiranjem NOO, ali bi gornji naziv bio najbliži Međimurcima i postoje svi izgledi da bi se narod oko te forme mogao okupiti. Raspoloženje naroda protiv Mađara je veoma dobro, ali, tamo nema partijske organizacije, pa nema tko narod povesti u borbu. Varaždinski O. K. slabo je vodio računa o Međimurju.

Karakteristike rada ovog O. K. su uglavnom iznešene u gore navedenim kotarima.

Partijski kadrovi i ostali politički radnici imadu veoma slabu pomoć od strane O. K. Oni se žale, da od članova O. K. nitko ne do-

[1] Filip Lakuš

lazi na teren da ih kontroliše i pomaže u radu, što je i posve točno. Ovaj se O. K. sastoji uglavnom od tri člana, koji su stalno na manje više oslobođenom teritoriju, a ostali teren uopće ne posjećuju.

U radu O. K. se ispoljava mnogo oportunističkih nastrojenja, što se ispoljava u tome, da tvrde, da reakcionarni dio'vodstva HSS ne radi ništa, a Pernar[2] dolazi u Ivanec, i ostala mjesta pod firmom da kupuje kupus. A kad on ode, onda se brzo vodi okolo diskusija o tome, da neće pobjediti ni ustaše, ni partizani, nego domobrani. Da su domobrani prava hrvatska vojska, koja će spasiti Hrvatsku i da treba svaki pošteni Hrvat ići u domobrane. Ovi lopovi su na ovom terenu svoj rad uglavnom ograničili na to, da unose preko svojih ljudi ovakvu diskusiju u narod. Osim toga, oni toleriraju kolebljivost seljaštva, koje priželjkuje da je najbolje da se partizani ne tuku »baš u njihovom selu« jer će onda ustaše i Njemci vršiti represalije. Naravno da to provode, to jest takvu politiku u »našim selima«, a ona druga treba da plate itd. Nadalje se ispoljava i sektašenje, koje dolazi do izražaja u tome, jer se mnogi od njih brinu samo zato što će biti sutra. Bobinac[3] naprimjer tvrdi, ako ćemo mi suviše angažirati ljude iz bivše HSS u NOO-e, da će nas oni sutra napustiti i preći sa narodom na stranu Mačeka. On postavlja stvari tako, da time što mi uvlačimo HSS-ovce u borbu njih samo afirmiramo, na osnovu čega si oni stvaraju bazu za sutra. Drugovi iz O. K. nisu takva shvaćanja energično znali odstraniti. Oni su šta više i Bobinca htjeli uvući u O. K. Ja doduše nisam imao pravo da se miješam u te stvari, ali sam ih savjetovao, da o tome najprije pitaju Povjerenstvo.

Mislim da je preka potreba da dođe netko na ovaj teren, ako zato postoje mogućnosti. Sekretar drug Ivić[4] nije dorastao, da rukovodi radom, pogotovo ne kraj mladih i neiskusnih drugova. Bilo bi potrebno da se sve stvari s njima raščiste. Rad bi mogao krenuti veoma lijepo naprijed. Pogotovo je to moguće sada kad fašizam dobiva udarac za udarcem

Raspoloženje naroda je svakog dana sve bolje. Dolaze stalno novi doborovoljci u partizane, a formiranjem jedinica na pojedinim terenima od domaćih ljudi stanje će se ubrzo još više popraviti.

Ako sam pogriješio što sam sazvao savjetovanje, molim Vas da mi to javite da ne bi činio takve greške u buduće. Savjetovanje sam sazvao samo po pitanju HSS-a, NOO-a, USAOH-a, AFŽ-a, ZAVNOH-a i mobilizacije, a organizaciona pitanja Partije uopće nismo raspravljali.

[2] Ivan Pernar
[3] Redakcija nije utvrdila na kog se odnosi.
[4] Stjepan Ivić

Imao bi još mnogo toga za pisat, ali kurir odlazi pa moram završiti. Slijedećom poštom javit ću Vam ostale stvari, koje su veoma važne.

Primite drugarski borbeni pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

13. VIII. 43. **Marko,**[5] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1547

235

1943, kolovoz 13.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama, formiranju novih jedinica te o stanju na Kalniku, Moslavini, Zagorju i Žumberku

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV i PO HRVATSKI
_____ Br. _____
13. VIII 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od Štaba II korpusa Hrvatske primili smo pismo u kojem nam javljaju da su nam stavili do daljnjega na raspolaganje XVI omladinsku brigadu »Jože Vlahovića«.[1] Tu odluku da su donijeli na konferenciji sa XII divizijom i nekim članovima Oblasnog komiteta za Slavoniju, kojoj je konferenciji prisustvovala i drugarica Anka.[2] Mi smo u vezi s time izdali naređenje[3] dotičnoj Brigadi da krene u Moslavinu, gdje će izvršiti neke zadatke, a nakon toga Brigada će krenuti u Zagorje.

[5] Marko Belinić

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 3.
[2] Anka Berus
[3] Vidi: Dok. br. 119.

Kao što smo Vam javili u zadnjem dopisu, nismo pristupili formiranju brigade od snaga Moslavačkog i Kalničkog odreda, nego smo formirali na Kalniku jedan Udarni bataljon,[4] sa zadatkom da krene u pravcu Ivanščice i Macelja, to jest na prostoriju Krapina--Pregrada-Klanjec. Ovaj bataljon krenut će sutra na izvršenje svojih zadataka. Pred bataljon postavljeni su zadaci da čisti sela od raznih špijuna i petokolonaša, da postavlja zasjede i razoruža manje neprijateljske neutvrđene posade. Nadalje postavljen mu je zadatak da vrši mobilizaciju po Zagorju i omogući tamo formirati partizansku jedinicu, tj. partizanski odred. Brojno stanje ovog bataljona jeste na licu 200 boraca. Bataljon je naoružan sa mauzer karabinima, 9 puškomitraljeza i 2 teška mitraljeza. Disciplina i vojna organizacija u samom bataljonu još nije na potrebnoj visini, što je uostalom i sasvim razumljivo, ali u perspektivi ovaj bataljon obećava da će se razviti u homogenu jedinicu. Komandni kadar imade dobre izglede za razvitak, a borci prilično su odlučni i hrabri. Kalnički odred, osim ovog bataljona, imade dva bataljona, koji broje na licu: jedan 130, a drugi 110 ljudi. Osim toga imadu dopunski bataljon, formiran od novih boraca u jačini od 130 ljudi.

U Moslavini pristupili smo isto formiranju Udarnog bataljona,[5] sa istim brojem ljudstva kao i u Kalničkom udarnom bataljonu i isto takvim naoružanjem. I u Moslavini također su ostala pored ovog bataljona slične jačine dva kao i Kalnički. Svaki od ovih odreda broji preko 600 ljudi na licu. Moslavački udarni bataljon imade zadatak da prokrstari bjelovarskim krajem i omogući isti cilj na onome terenu kao i Kalnički udarni bataljon u Zagorju. Kroz najkraće vrijeme, dok ovi bataljoni malo prokrstare po određenim terenima, pristupit ćemo formiranju brigade.[6] Ovi bataljoni poslužit će nam za jezgro u samoj brigadi.

Na gornji način izvršenju dobivenih zadataka pristupili smo zbog toga što je bilo slabo naoružanje jednog i drugog odreda, a komandni kadar slab i neuvježban za rukovanje jačim jedinicama, koje su po svom sastavu zasnovane na vojničkim principima.

Za sada nismo poslali ni jednu jedinicu na onu stranu Sutle, jer se ona nema na koga osloniti. Stvar je naime u tome, da na Kozju irnade svega 17 partizana, a u Podčetrtku prema Rogaškoj Slatini postoji također neka grupa, koja nema niskim nikakvih veza. Na-

[4] Opširnije o tome vidi: Dok. br. 239.

[5] Vidi: Dok. br. 216.

[6] Naredbom Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske na Kalniku je u rujnu 1943. godine formirana Druga NO brigada Druge operativne zone. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske od 21. rujna dobila je naziv: NO brigada »Braća Radići«. — U Moslavini je 21. rujna 1943. godine formirana Moslavačka NO brigada.

šim drugovima do sada nije uspjelo da se sa tom Rojičkom grupom povežu. Kad se srede prilike preko Sutle, mi ćemo nastojati da uputimo tamo jednu četu.

Uslovi za mobilizaciju na sektoru Kalnika i Moslavine su veoma dobri. Gotovo svakog dana stalno dolaze novi borci, koji se javljaju za naše jedinice. Kad bi bilo toliko oružja koliko bi se moglo nakupiti boraca, mogli bi brzo formirati jaku jedinicu. No mi smo i pored te poteškoće izdali naređenje svim našim jedinicama da mobilišu što veći broj ljudstva.

U Bjelovarski okrug poslali smo 20 boraca naoružanih sa puškama i jednim puškomitraljezom. Oni treba da posluže u svrhu formiranja manjih partizanskih jedinica po cijelom okrugu, a zatim da pristupimo formiranju Bjelovarskog partizanskog odreda.[7] Na sektoru Bjelovarskog okruga sada imade oko 100 partizana.

U okolici Dugog Sela formirana je Posavska četa, koja krstari po cijeloj okolici sve do Zagreba.

U Krapinskom okrugu postoji jedna udarna grupa, koja uglavnom čisti petu kolonu, tj. špijune i razne ustaške sluge. Situacija u Krapinskom, Zlatarskom i Klanječkom kotaru je veoma povoljna za razvitak Narodno-oslobodilačke borbe. Formirane su masovne narodne organizacije, koje rade uglavnom na tome da se ljude ne odazivaju u neprijateljsku vojsku. Naš pokret u tom pogledu imade dosta uspjeha. Iz ovih kotara veoma malo ljudi odlazi u neprijateljsku vojsku. Imade mnogo vojnih bjegunaca, koji bi išli u partizane, ali samo u tom slučaju da ostanu u svom kraju. Mi smo poduzeli potrebne mjere da se ovim ljudima dade potrebno rukovodstvo i da se formiraju na tome terenu partizanske čete od domaćih ljudi sa manjim zadacima, da nakon toga mogu prerasti u jače jedinice. Za sada poslali smo tamo jednog domaćeg druga[8] koji je bio na Kalniku komesar bataljona, da on u zajednici sa ostalim drugovima formira partizanske jedinice. Po potrebi dat će se tim drugovima i nešto oružja, a i ljudi za rukovodioce.

Naše jedinice na Žumberku zadržale su svoju aktivnost i u posljednje vrijeme razoružale su Lekenik i Gredu.[9] Tom prilikom zaplijenjeno je 7 puškomitraljeza, preko 200 pušaka, 6 šmajsera i oko 100.000 metaka. Stanje je gore u Žumberku povoljno u svakom pogledu, jedino nas zabrinjuje to što smo prema nepotvrđenim poda-

[7] Formiran je naredbom Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 13. rujna 1943. godine. U sastav odreda ušle su sve udarne grupe Bjelovarskog okruga i četa »Ivančani«.

[8] Josip Špiranec

[9] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 8, 18. i 28.

cima saznali da je neprijatelj 20. VII ponovo počeo sa jakom ofanzivom.[10] O tome do sada nemamo nikakvih konkretnih izvještaja.

Jedinice Moslavačkog odreda razoružale su Popovaču i Božjakovinu.[11] Tom prilikom zaplijenile su jedan laki i jedan puškomitraljez, 112 pušaka i preko 250.000 metaka.

Jedinice Kalničkog odreda izvršile su akcije na pruzi Varaždin-Križevci i tom prilikom razbile jednu lokomotivu i 6 vagona, a zarobile su 7 Njemaca i jednog domobranskog poručnika. Potukle su oko 20 ustaša. Opširno o tome javit ćemo vam u operativnom i komesarskom izvještaju.[12]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar[14] V. d. Komandanta[13]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond MOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 30.

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 45, str. 148-151.

[10] Vidi: Dok. br. 207.
[11] Vidi: Dok. br. 220.
[12] Vidi: Dok. br. 239.
[13] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme v. d. komandanta Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Vlado Matetić.
[14] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme politkomesar Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Belinić.

236

1943, kolovoz 13.
Zagreb

Uputstvo Zapovjedništva postrojnika Glavnoga ustaškog stana područnim stožerima o osnivanju Ureda ministra Mladena Lorkovića kojemu se trebaju obraćati u predmetima posredovanja s njemačkom vojskom

»USTAŠA« HRVATSKI OSLOBODILAČKI POKRET
GLAVNI USTAŠKI STAN

ZAPOVJEDNIĆTVO POSTROJNIKA
Broj 3110-1943. ZAGREB, 13. kolovoza 1943.

PREDMET: Njemačke vojne vlasti
posredovanje.—

STOŽERIMA — S V I M A

Odredbom Poglavnika osnovan je u Predsjedničtvu vlade Ured Ministra Lorkovića, koji ima zadaću posredovati u predmetima sa njemačkom vojskom.

Ovo Zapovjedničtvo u stalnoj je vezi sa tim Uredom, no kod većine dopisa, koji stižu od područnih stožera odnosno logora i tabora, a što je naročito važno, u predmetima gdje se javljaju pojedini postupci raznih njemačkih mjesta koji nisu u skladu sa postojećim zakonima i ugovorima, te u kojim predmetima se ovog ureda traži intervencija kod njemačkih vlasti, nedostaju i najobičniji podatci.

Nalaže se stoga svima stožerima da upute područne logore i tabore, da u svim takovim predmetima koji se upućuju tom uredu, izvole po mogućnosti naznačiti datum i mjesto događaja, svjedoke, sudionike, te imena i jedinice njemačke vojske o kojima se radi, jer je u protivnom slučaju tom uredu onemogućen svaki rad, a s druge strane otvoreno je polje za širenje lažnih i alarmantnih viesti.—

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM - SPREMNI!
ZAMJENIK POSTROJNIKA
M. P.[1] **B. Kavran,** v. r.
(Mr. Božidar Kavran)

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 30492

[1] Okrugli pečat: Glavni ustaški stan
Zapovjedničtvo postrojnika

237

1943, kolovoz 14.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Centralnome komitetu KP Hrvatske o održanom partijskom savjetovanju s priloženim karakteristikama novopredloženih članova za Okružni komitet

Dragi drugovi

Na savjetovanje, koje se održalo 30. VII.1943. nismo mogli stići, jer smo dobili obavijest 3. VIII. 1943.

Veze između nas i Vas ne funkcioniraju. Mi smo poduzeli sve da bi se uspostavila preko Novog Marofa, ali u tome nismo uspjeli. Zato smo odlučili da šaljemo direktnog kurira do Sv. Ivana Zeline, O. K. Zagreb, a njih smo molili da oni od Sv. Ivana šalju svog kurira do vas. Kuriri bi se sastajali na teritoriju Sv. Ivana Zeline svakog desetog, 20. i 30. u mjesecu, i na taj bi način imali 3 puta mjesečno veze i držimo da bi te veze zadovoljavale.

Održali smo partijsko savjetovanje sa dnevnim redom:

1. Vojno politička situacija i diskusija
2. Izvještaj sa terena sa diskusijom
3. Budući rad
4. Razno

Savjetovanju su prisustvovali članovi Kotarskih komiteta i Okružnog Zajednice br. I.[1] Ukupno je bilo prisutno 28 drugova. O Vojno-političkoj situaciji govorio je drug Marko.[2] Kod podnašanja izvještaja ispostavilo se da drugovi nisu dovoljno duboko upoznali političko raspoloženje naroda. Iz izvještaja se također nije vidio rad HSS-a, dok se to poslije u diskusiji lijepo moglo uočiti.

Drug Marko, koji je prisustvovao savjetovanju u mnogome je pomogao sa svojim savjetima za razumijevanje izdanih direktiva. Nadopunili smo Okružni komitet sa 3 nova druga. Gubitkom druga Crnog[3] i Bate[4] na koje smo se osvrnuli u posljednjim izvještajima, ostao je naš O. K. krnji. Uzeli smo drugove za koje smo smatrali da zaslužuju da postanu članovi O. K. Šaljemo njihove karakteristike.

1. Rođen 1912. 15. XI. u Münchenu, gdje je živio 8 godina, a kasnije se preselio u Hrvatsku. Bio je član SBOTIČa gdje je vršio dužnost sekretara sekcije velikih ureda. 1938. pristupio je

[1] Okružnoga komiteta SKOJ-a Varaždin.
[2] Marko Belinić
[3] Franjo Culjak
[4] Ferdo Mandić

Stranci radnog naroda gdje je vršio dužnost pročelnika 13. birališta. Kandidat zadruge[5] postaje 1939. god. Primao je na stan ilegalne drugove, radi čega ne ulazi aktivno u pokret. Dolaskom Nijemaca u Hrvatsku stupa u Kulturbund s odobrenjem zadruge. Na jednoj paradi Kulturbunda biva prepoznat kao bivši naš simpatizer-aktivista, radi čega biva uhapšen, a kod premetačine u stanu pronađen je kompromitirajući materijal druga, koji je kod njega stanovao. Toga radi biva osuđen na smrt, ali na intervenciju rodbine i ostalih kulturbundaša pomilovan. Nakon puštanja iz zatvora odlazi u Zagorje, traži veze s nama i pristupa radu. Povjerene zadatke izvršio je s voljom i s uspjehom. Primljen u zadrugu u aprilu 1943. Do sada se pokazao u radu točan i vrijedan i mi ga kao takovog preporučujemo.

2. Rođen 1912. Bio je aktivan član URS-a od 1935. U tvornici je bio radnički povjerenik od 1935. do 1941. kada prelazi u ilegalnost. U zadrugu primljen 1936. a u ilegalnost stupa 1941., provalom u kotaru Varaždin. Pojavom jačih partizanskih snaga stupa u redove NOV gdje je uzdignut na čin komesara boln. čete sa koje dužnosti dolazi k nama i mi ga primamo u O. K. Drug je vrijedan i ozbiljan i zaslužuje da bude primljen.

3. Rođen 1923. u travnju. Bio je Skojevac od 1941. Provalom u školi odlazi u ilegalnost i povjerava mu se rad sa omladinom. Do sada se pokazao vrijedan, odan svršio je kurs na oslobođenom teritoriju sa vrlo dobrim uspjehom i drugovi sa kursa nam ga preporučuju da može da vrši dužnost sekretara O. K. zajednice br. I.[6]

Drugovi su se pokazali kao dobri i odani našoj borbi i mi ih kao takove preporučujemo đa ih se primi u O. K.

O radu savjetovanja javit ćemo Vam našim mjesečnim izvještajem opširnije.

br. 1. 7633, 5228, 1154, 309 1562, 4498, 3820, 6272,6810[7]
br. 2. 1311, 6527, 4281, 1562, 4498, 3820, 6272, 6810
br. 3. 2614, 7820, 1153, 1562, 4498, 3820, 6272, 6810

Primite mnogo drugarski pozdrava uz naš borbeni

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Položaj, 14. VIII. 1943. **Mali,**[8] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1555

[5] Partija
[6] Kao bilj. 1.
[7] Redakcija nije uspjela dešifrirati.
[8] Stjepan Ivić

238

1943, kolovoz 14.

Izvještaj Marka Belinića, komesara Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o održanom savjetovanju na teritoriju Okružnoga komiteta KPH Varaždin u vezi s djelovanjem pri-staša HSS, te radom kotarskih komiteta

Drugarskom

P. H. Ćaće![1]

Dragi drugovi!

Primio sam Vaša dva pisma i to: od 11. VI. i 19. VII. o. g. Ćaću[2] nisam mogao obavjestiti o stvarima koje ste mi pisali na vrijeme, jer sam pismo primio prekasno.

Mi se nalazimo na I.[3] Održao sam savjetovanje sa II.[4] na tom savjetovanju upoznao sam se sa vojno političkim prilikama na ovom sektoru. Savjetovanje sam održao samo radi toga, da bi se mogli upoznati sa prilikama i pristupiti izvršenju naših zadataka. Ostala organizaciona pitanja se na savjetovanju nisu uopće pretres-la. Konačno nisam bio zato ni ovlašten, pa ih nisam ni postavljao na savjetovanju. Savjetovanje bilo je sazvano po pitanju HSS-a, AFŽ-a, USAOH-a, ZAVNOH-a i NOO-a.

Gotovo na cijelom sektoru situacija je veoma povoljna osim u III.[5] Narod je veoma dobro raspoložen za narodno-oslobodilačku vojsku. Ljudi se više ne odazivaju u Pavelićevu vojsku u onoj mjeri kao što je to bio slučaj prije kratkog vremena. Gotovo svi izostaju osim nekih pojedinaca, kod kuće. Mnogi bi htjeli da se bore u našim redovima, ali im se ne ide iz svojih mjesta već su voljni da se bore na svojem terenu. Naši drugovi na ovome terenu nijesu znali iskoristiti tu situaciju, već su radili po šabloni: da svaki mora ići u odred na I. Ti ljudi koji su vojni bjegunci su na taj način ostali pa-sivni, jer im se nije dala mogućnost da se bore na svojem terenu i kao takovi napušteni od nas. 0 njima se nije uopće vodilo računa. Ta greška je na savjetovanju ispravljena, tako, da će se formirati nove partizanske grupe na raznim terenima sa zadacima, kojima su

[1] Povjerenstvo CK KP Hrvatske u Zagrebu.
[2] Centralni komitet KP Hrvatske.
[3] Sektor Kalničkoga NOP odreda.
[4] Okružni komitet KPH Varaždin.
[5] Kotar Varaždin.

one dorasle. Mi ćemo im dati nekoliko iskusnijih partizana, koji će im poslužiti kao rukovodioci. One će vršiti manje zadatke, tj. čistit će sela od špijuna i onemogućiti ustašama i žandarima da se slobodno šeću selima — one će kontrolirati svoja sela.

Po pitanju HSS-a ovdje su drugovi također radili šablonski. Oni su se ograničili na to, da iz vana raskrinkavaju vodstvo, a ništa nisu poduzeli da se aktivizira mase u borbi protiv okupatora i reakcionarnog vodstva. U NOO-e nisu se usudili uvlačiti rodoljubivo raspoložene HSS-ovce, bojeći se da bi si oni na taj način stvorili danas bazu, a sutra da pređu opet na Mačekovu stranu. NOO-i nisu izraz strujanja naroda, već vise u zraku i duboko sakriveni od masa. Oni nisu politički organi JNOF-e.

Naši drugovi nisu uvidjeli način rada Pernara,[6] koji dolazi u razna mjesta i unosi među narod diskusiju, kako neće pobjediti ni ustaše ni partizani, nego će pobjediti domobrani, pa da su domobrani jedina prava hrvatska vojska, zato je potrebno da svi pošteni Hrvati idu u domobrane.Naši drugovi i pored toga su na savjetovanju tvrdili da reakcionari iz bivšeg vodstva HSS-a ne rade i nemaju nikakva utjecaja na mase, a kad Pernar ode onda se vodi onakva diskusija kao što sam Vam gore naveo. Na savjetovanju ukazali smo drugovima na ovu njihovu nepravilnost i nebudnost o ovom harangiranju i izdajničkom radu reakcionara iz vodstva bivše HSS.

Neki od drugova ipak su stvar pravilno shvatili i pokušali su da rade kao što treba, ali nisu imali sigurnosti da je tako pravilno, te su radu prilazili sa izvjesnim strahom. Krivnja svakako na onima iz
II. Oni su pružali slabu pomoć ostalim političkim radnicima. To su činili zbog političke slabosti. Drug Mali[7] je slab i nije dorastao da rukovodi radom, pogotovo ne u mladoj i neiskusnoj sredini. Bilo bi veoma potrebno da netko od Vas dođe ovamo da sredi sva pitanja. Ja mislim da će te morati poduzeti stanovitu reorganizaciju.

Uslovi za rad su sada veoma povljni. Raspoloženje naroda je svaki dan sve bolje. Danomice se javljaju dobrovoljci za naše jedinice. Ja sam do sada držao nekoliko zborova, koji su imali veoma lijep odjek. Vjerujem, da će se stanje nakon savjetovanja prilično popraviti.

Ovi su drugovi također jako neuredni, što se tiče veza sa Vama. Obećali su da će se to stanje popraviti.

Sa Međimurjem uopće nemaju veze. Mi smo im dali neke ljude na raspolaganje, da ih pošalju tamo na posao.

[6] Ivan Pernar
[7] Stjepan Ivić

U V.[8] smo poslali VI.[9] sastali smo sa jednim drugom iz VII.[10] Imao bi Vam mnogo toga za pisati, ali čovjek odlazi pa moram završiti. Šifra je ona koju mi je poručila drugarica po Mišku,[11] a sistem je onakav kakvog imate sa Malim.

I. 6137 8157 4536 7906 4916 4202
II. 5470 8021 3198 5799 0123 5247
III. 8115 6598 1579 8426 9420 2436
V. 2847 5142 7547 8940 3941 0936
VI. 3613 4995 5769 2019 9138 8472 0669 0079 8828 6156
VII. 6198 6473 1528 6475 9690 6465

Želio bi da se što prije sastanemo, da se porazgovorimo o raznim stvarima, koje su i te kako važne. Da li je stigao naš čovjek do Vas?

Primite mnogo borbenih drugarskih pozdrava!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu«

14. VIII. Marko, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/471

[8] Redakcija nije uspjela dešifrirati ovu šifru.
[9] Isto.
[10] Isto.
[11] Lutvo Ahmetović

239

1943, kolovoz 14.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o provedenim akcijama i stanju u odredu

ŠTAB KALNICKOG NARODNO-
OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA
HRVATSKE

Oper.br. 33/1943
14. VIII 1943

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. i P. O.
HRVATSKE[1]

I Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog partizanskog odreda.

U posljednje vrijeme ne primjećuje se na našem sektoru nikakovo neprijateljsko gibanje. Posade se nalaze u istim gradovima kao i do sada: Koprivnica, Križevci, Ludbreg, Varaždin, Novi Marof, sa promjenjljivim brojnim stanjem. Pred par dana ponovno je došla vojska u Varaž. Toplice.[2] Njih imade navodno 3 satnije. Na željezničkim stanicama, na pruzi Koprivnica — Križevci, nalaze se također manje posade, ali dobro naoružane i utvrđene (Lepavina, Carevdar). U Ludbregu nalazi se 2. bojna 2. novačke pukovnije sa oko 650 vojnika. U Koprivnici nalazi se osim Koturaške bojne još oko 200 Njemaca, 80 padobranaca i nešto ustaša koji su smješteni na položaju. Koturaška bojna nije za sada sva u Koprivnici nego se njeni djelovi nalaze na položajima negdje u Slavoniji. U Zagorje stigao je Gestapo koji se je smjestio u veća mjesta. Brojno stanje Gestapoa je veće nego po ostalim mjestima. Manjih posada na našem sektoru nema. Zbog slabe informativne službe nije nam poznato koliko je brojno stanje tih posada u samom Zagorju. Moral neprijateljske vojske pao je, naročito u posljednje vrijeme. Vojnici bježe iz vojske (Varaždin). Narod se vrlo slabo odaziva Pavelićevim pozivima u vojsku, nego ostaje kod svoje kuće i sakriva se. Oficiri iz neprijateljskih garnizona sve više traže vezu sa nama kako bi jednog dana mogli preći u naše redove. Veze postoje sa neprijateljskim garnizonima i one se još više učvršćuju.

[1] Vladimir Matetić
[2] Varaždinske Toplice

II. Akcije —

Od posljednjeg našeg izvještaja[3] nije naš odred izvršio mnogo akcija. Nakon reorganizacije odreda sav se rad kroz to vrijeme sveo na učvršćenje naših jedinica kako u vojničkom tako i u političkom pogledu.

1. VIII. 1943. Zasjeda naših jedinica prema Ludbregu i Leskovcu. Zasjeda nije uspjela.

2. VIII. 1943. Miniran vlak na pruzi Križevci — Koprivnica. Uništena jedna lokomotiva i 8 vagona. Promet obustavljen 24. sata.

3. VIII. 1943. Zasjeda na oklopni vlak. Zasjeda nije uspjela. Na stanici Lepavina uništena dva vagona i minirana lokomotiva.

4. VIII. 1943. Zasjeda na oklopni vlak na pruzi Koprivnica — Ludbreg. Zasjeda nije uspjela. Kasnije je minirana pruga na nekoliko mjesta i razoružana posada u bunkeru na potok Gliboka.[4] Zarobljeno 8 domobrana. Plijen: 11 francuskih trometaka, 20 bombi. U rudniku kod Subotice zaplijenjeno je 15 kg eksploziva.

6. VIII. 1943. Minirana pruga između Ludbrega i Koprivnice. Uništena lokomotiva, a osam vagona izašlo iz kolosijeka. Promet obustavljen 30 sati.

10. VIII. 1943. Zasjeda na pruzi Varaždin — Ludbreg na transportni vlak koji je trebao doći iz Varaždina. Zasjeda nije uspjela jer taj transportni vlak nije stigao. Istoga dana miniran je vlak na pruzi Koprivnica — Križevci.

Uništena su dva vagona u kojima su se vozili ustaše. Zarobljeno je 7 Nijemaca i jedan domobranski konjički poručnik. Plijen: 2 puške, 2 pištolja. Promet obustavljen 24 sata.

III. Opća situacija u odredu.

Dolaskom Štaba II operativne zone[5] izvršena je reorganizacija našeg odreda. Od Zagorske udarne čete i II bataljona formiran je udarni bataljon »Matija Gubec«. Organiziran je POC[6], intendantski odsjek, vojnosudski odsjek, reorganizirana bolnica, osnovan je ponovno vod za vezu.

POC, intendantski odsjek, vojnosudski odsjek mladi su naši odsjeci i njima ćemo posvetiti mnogo pažnje da se razviju kako treba.

Sanitetska služba u odredu reorganizirana je u svim jedinicama i ona uglavnom zadovoljava.

[3] Vidi: Dok. br. 185.

[4] Vidi: Dok. br. 214.

[5] Štab Druge operativne zone NOV I PO Hrvatske stigao je na Kalnik 26. srpnja 1943. godine. Ranije se nalazio na Zumberku. Vidi: Dok. br. 179.

[6] Područni obavještajni centar.

Štab Udarnog bataljona nije se izgleda još potpuno saživio, no nadamo se da će se za kratko vrijeme potpunoma saživjeti. Taj štab je mlad i ima uslova da se razvije u jedan dobar štab. Ne znamo da li će informativac u bataljonu zadovoljiti. Komande četa u Udarnom bataljonu zadovoljavaju. Moral, disciplina, borbenost u samom Udarnom bataljonu popravlja se i nadamo se da će to biti stvarno pravi udarni bataljon. Prvi bataljon ima sve uslove da se razvije u jedan dobar bataljon. Štab bataljona zadovoljava. Isto tako zadovoljavaju i komande četa. Treći bataljon, naš najmlađi bataljon, proglašen je za II bataljon; ima također sve uslove da se razvije u jedan dobar bataljon. Sam Štab bataljona nije najbolji, a to dolazi što se pojedini članovi često izmjenjuju. Sam rad štaba koči i sama bolest komandanta Bertovšćaka.[7] Komande četa tog bataljona zadovoljavaju . . . Borbenost boraca i komandnog kadra u svim bataljonima zadovoljava. Disciplina još uvijek ne zadovoljava u bataljonima. No nakon reorganizacije našeg odreda izgrađuje se sama disciplina povoljno. Mirovanje našeg odreda potpunoma se iskorišćava za vojničko i političko podizanje naših boraca i nižeg komandnog kadra. Informativna služba nije još organizirana u svim bataljonima.

Naša obrazovna četa u posljednje vrijeme naglo je porasla i broji preko 110 ljudi. Njoj se posvećuje naročita pažnja kako bi se drugovi u što kraćem vremenu mogli upoznati sa najosnovnijim i najpotrebnijim vojničkim i političkim znanjem.

Perspektive:

U prvom redu radit će se na učvršćivanju naših jedinica kako u vojnom tako i u političkom pogledu. Sa jednim dijelom snaga usmjerit ćemo naše djelovanje u pravcu Zagorja. Sa ostalim snagama postavljat ćemo zasjede, napadati manja neprijateljska uporišta itd. Uslijed prirasta novog ljudstva nastojat ćemo formirati novi bataljon, a ostale bataljone pojačati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.O.[9]

Komandant:
Štrok,[8] v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 31.

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 54, str. 166-168.

[7] Andrija Bartovšćak
[8] Izidor Štrok
[9] U to je vrijeme politkomesar Kalničkog NOP odreda bio Josip Horvat.

240

1943, kolovoz 16.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Centralnome komitetu KP Hrvatske o primicima i izdacima za lipanj-kolovoz 1943. godine s obračunom zaplijenjenog novca u akcijama

OK KPH KRAPINA
16. kolovoz 1943.

Drugarskom CK KPH

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam obračune za mjesece lipanj, srpanj i kolovoz i obračun zaplijenjenog novca u zadnjim akcijama u Zagorju.

Obračune za mjesece lipanj i srpanj nismo poslali na vrijeme uslijed prilika koje su nastale u našem Okrugu, a i našeg nedovoljnog snalaženja. Našim KK nismo stavili u dužnost da nam šalju redovite mjesečne obračune, nego su to činili drugovi iz OK, koji su radili u dotičnim kotarevima. Obećajemo da ćemo od sada slati redovite obračune s izvještajima.

Zaplijenjeni novac Vam ne šaljemo, jer smo već jedan dio potrošili za snabdjevanje naših partizana, a drugi dio potreban nam je u istu svrhu.

Drugarski Vas pozdravljamo.

S. F. - S. N. **Crni,**[1] v. r.

U posljednjih mjesec dana zaplijenjeno je
392.320 Kuna
Taj novac zaplijenjen je po raznim općinama i poštama.

Obračun OK KPH Krapina
za mjesec lipanj 1943.

Part. jed. 23
Članova 103

Članarina .	5.110. —
Part, prilozi	8.080.-

Josip Tucman

826

NOF.....		56.114. —
Saldo mjeseca V.....		7.505. —
Ukupno.....		76.809.—
Izdaci:		
Part, pomoć.....		6.080.—
Za partizane i žrtve reakcija, iz NOF		62.924. —
Ukupno.....		69.004.—
Ukupni primitak	76.809.—	
Ukupni izdatak	69.004.—	
Ostatak	7.805.—	

Cmi, v. r.

Obračun OK KPH Krapina
za mjesec srpanj 1943.

Part. jed. 20
Članova 93

Članarina.....		**3.830.—**
Part, prilozi.....		**9.300.—**
NOF.....		**70.640. -**
Saldo mjeseca VI.....		**7.805. —**
Ukupno.....		**91.575.—**
Izdaci:		
Part, pomoć.....		**4.500.—**
Za žrtve reakcije i partizane iz NOF.....		**23.550.—**
Ukupno.....		**28.050.—**
Ukupni primitak	**91.575.—**	
Ukupni izdatak	**28.050.—**	
Ostatak	**63.525.-**	

Obračun za primljenih 100.000.— 10. VII. od P. H. Ćaće[2]

Tehnika.....	40.000.—
Za partizane i rezervu hrane.....	59.170.—
Ukupno.....	99.170.-
Primitak.....	100.000.—
Izdatak	99.170.—
Ostatak	830.—

[2] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.

Prilažemo:

Saldo od mjeseca VII. 43	63.525.—
Saldo od primljenih 100.000. — kuna.....	830. —
Ukupno.....	64.255.—

Crni, v. r.

Obračun OK KPH Krapina
za mjesec kolovoz 1943.

Part. jed. 21
Članova 109

Članarina.....	3.305.—
Part, prilozi.....	10.530.—
NOF.....	155.408.-
Ukupno.....	169.243.—
Izdaci:	
Part, pomoć.....	14.300.—
Za partizane i žrtve reakcije.....	82.913. —
Ukupno.....	97.213.—

Ukupni primici:	169.243.—
Ukupni izdaci:	97.213.—
Ostatak	72.030.—

Prilažemo ostatak od obračuna za mjesec kolovoz 1943. u iznosu od

Kn. 72.030. -

Crni, v. r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2996.

241

1943, kolovoz 16.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i akcijama partizana u kotaru

Dne 16/VIII 43.

IZVJEŠTAJ SA K. K. ZAGB.

1.) Politički izještaj: sa terena, masovno raspoloženje je antifašističko raspoloženo, te simpatizira N. 0. B. i partizanske odrede. Mobilizacija koja se provada u kotaru, do danas nije uspjela za okupatore. Narod bježi sada zadnje vreme u partizane te nekolicina tih ljudi koji se nedadu mobilizirati buržoaziji neće da idu u nijednu vojsku. Zaključak ovog K. K. je, da se pristupi k njima, političkoj izgradnji, to jest da se im pokaže pravilna linija i borba narodno osi. vojske te da se ih tako uputi u N. 0. V.

Po pitanju H. S. S. u opć. Brdovec u gornjem djelu de ima Pernar[1] svoj posjed tamo on obradiva pojedince za H. S. S. Zaključak ovog K. K. je, da sve partijske i vanpartijske organizacije porade na tome da se probija sa svih strana unutra ove opć., i da raskrinkava reakcionarno vodstvo H. S. S. Dne 15/VII održan je jedan miting, na kojem je prisustvovalo oko 200 ljudi. Miting je održan na zadovoljstvo opće masa i ista je primila sa oduševljenjem opće N. O. B, a neprijatelj nepoduzimlje za sada nikakve reakcije. U opć. Stenjevec, govori pop Mokrović, da vojni bjegunci neka ne idu u vojsku, te da ostanu kod kuće, dočim govori isto tako i Pernar u opć. Brdovec. Dočim se pojavio neki pukovnik Palčić šef časne radne službe, te govori svojim radnicima i nekim ustaškim rojnicima u opć. Brdovcu na svom posjedu da mali narodi treba da se slože te idu u borbu
i da sami odlučuju sa svojom sudbinom, ali je govorio nešto i protiv partizana. U opć. Vrapču je izdala reakcija nalog da dadu seljaci žito koje su kupili od njih za sjeme, ali seljaci se nisu tome pozivu odazvali, i každu da nedadu ništa, te naše org. poduzimlju kod naroda mjere da se neda ništa.

Organizaciono stanje partije je kotarski komitet od 7 članova od kojeg su 3 danas primiti, te 1 opć. komitet od 4 člana. U opć.

[1] Ivan Pernar

Vrapče te na cjelom ovom K. K. imade 11 jedinica sa 45 člana i 8 kandidata.

S. K. O. J-a ima na ovom terenu ovog K. K., 1 kotarski komitet od 6 članova te 1 opć. rukovodstvo od 5 čl. te 7 skojevskih grupa od 36 članova.

N. O. O. postoji 1 kotarski N. O. O. od 5 članova te opć. N. O. 0. Imade 4 opć. sa 24 člana, te mjesni N. O. O. imade 33 sa 122 članova.

A. F. Ž. Na ovom terenu je 1 kotarski sa 4 članice, te 2 opć. sa 8 članica i mjesni 9 sa 23 članice.

Veza: Naš K. K. zagrebački ima vezu i obdržaje sa kotarom Stubicom, Samobor, isto i sa Dugoselskim kotarom, te od naše strane bi mogao funkcionirati i sa Sv. Ivanskim i Klanjevačkim kotarom, ali za sada nemamo s njima kontakt, ali ima izgleda da će biti uspostavljeno i s njima.

Akcije: 29/VII izvršena je akcija sa strane partizana na 2 reflektora koji su uništeni, zarobljeno je 19 dom., 2 puško-mitraljeza, 1 šmajser, 17 puški te 300 municije, razoružana ponovno 4 stražara i 4 puške te 2 stražara otjerana u odred, te ubijen 1 bandit u Sesvetama. U Vrapču su izvršene 2 akcije, 18. i 19/VII zarobljeno 17 lovački pušaka, 109 patrona, 4 nabojnjače za lovačke puške, 1 karabina, 35 metaka, 1 ofenzivna bomba, 4 para čizama, 2 para cipela, 6 vojnički bluza, 6 hlača, 3 šinjela, 2 ruksaka, 2 torbice, 6 opasača, 2 noža, 1 žandarska torba, 6 porcija, 2 kazana, 1 šeflja, 1 viljuška. Likvidirani 2 ustaška bandita konfidenta, te zarobljeno 42.962 kune.

Sabirna akcija općine Vrapče: Sabrano je žita 442 kg te 64 m tkanine za ženske haljine i 67 m muškog materijala za košulje te 8 košulja muških.

Te čita se dopis od drugarskog O. K. K. P. H. od 12/VIII 43, te se prima sveopće do znanja od ovog K. K. Zagb, te zaključkom istog da se postupa i zauzme stav po istom, i prenese na sve partiske i vanpartjiske organizacije ovog K. K.-a.

Drugarski pozdrav.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Ilić,[2] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2432

[2] Juraj Filipčić

242

1943, kolovoz 16.

Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, NOO, AFŽ po općinama kotara

18. VIII 1943.

Dragi drugovi!

Sjednica Kotarskog komiteta održana [je] dana 16. VIII, na sjednici su bila dva člana 0. K. drug Bendo[1] i drug Nacek[2] u komitet su primljena dva člana koji su već na ovoj sjednici sudjelovali, ova dva druga su zaprimljeni u komitet pošto su se pokazali da čedu dati sve od sebe za oslobođenje našeg naroda.

Drug Stjepan Mioković iz općine Pisarovine je zaprimljen za člana K. P. 9. VIII. Mi smo ga primili u komitet pošto je taj drug dosadašnjim radom pokazao ljubav i odanost za našu partiju i za slobodu koju može osigurati jedino komunistička partija, a pravo (što je najvažnije drug voli partiju) a drugo što se često povezuje sa masama, za njega nema zapreka.

Drugi je primljen drug Mirko Popovčić iz Općine Pokupsko. Mirko je sekretar kotarskog rukovodstva SKOJ-a na temelju toga smo ga i primili u komitet, da će tako biti veća povezanost između rukovodioca SKOJ-a i komiteta, drug se je Mirko u posljednje vrijeme pokazao posve dobar u svom radu, tako naš komitet broji sada sedam članova.

Na sastanku je zaključeno da drug Jašo[3] ide u Okružni NOO-i tako će ostati svega 6 članova. U našem komitetu ima još uvijek nedostataka pošto drugovi ne sudjeluju u diskusiji a sa druge strane svi nismo uvijek bili na sastanku jer nas je premalo bilo za ovaj teren, tako su drugovi uvijek zaposleni a vrijeme je kod nas postalo vrlo burno. Ponekad se moramo i povlačiti od neprijatelja koji nam omeće rad, drugo svakodnevna pitanja koja od nas traži narod.

Mi smo do sada stalno na sastancima proučavali »Napred«, »Vjesnik«, »Dom« (od kad izlazi) zajednički smo proučavali »Radio vijesti«, Rezoluciju i t. d. iz »Proletera« smo isto pojedinačno pro-

[1] Stjepan Koren
[2] Ignac Pipić
[3] Ivan Radinić

učavali nacionalno pitanje Jugoslavije i Borba za boljševizaciju K. P. i Organizaciono pitanje K. P., ulogu A. F. Ž.-a u narodno-oslobodilačkom radu proučavali smo sve uloge SKOJ-a i proletera.

Na sjednici je zaključeno da zajednički proučavamo sav materijal, da proučimo sve gore navedene članke iz »Napred« tako isto i iz »Doma« i sav ostali materijal i da počnemo sa učenjem istorije. Dalje je zaključeno isto tako da se na tome zaposle sve naše jedinice (partijske).

Sa druge je strane zaključeno da se partijske jedinice redovito sastaju, naime da se sastaju jedinice u Pokupskom koja je sada u velikoj raštrkanosti preko 10 kilometara jedan od drugog, da se sastanu svakih osam dana i da imadu taj dan radni sastanak, dalje je zaključeno da se primi jedan kandidat za člana K. P. iz općine Pokupsko, i da se ta jedinica reorganizira da bi se načinile dvije jedinice, da bi se dva člana koji su na vezi u Pokupskom povukli sa veze na politički rad i da bi ih se priključilo još k jednom drugu i tako bi se smanjila njihova udaljenost.

Od relejne stanice formirati ponovno jedinicu pošto je drug Mirko[4] sekretar jedinice otišao na kurs i njegovo kretanje neće biti samo kod nas, na temelju toga se ne bi mogla jedinica da redovito sastane. Sada ćemo stvoriti jedinicu od 4 člana i ponovno izabrati sekretara jedinice. Zaključeno je stvoriti jedinicu u Kupčini i to su dva člana koji su ranije primljeni i sada primljeni su dvojica, dvojica se nalaze u ilegalnosti i oni su već opredjeljeni na politički rad ali pošto je njihov sektor rada u manjoj udaljenosti to ćemo od njih stvoriti jednu jedinicu, i ta bi se jedinica imala nalaziti u Donjoj Kupčini.

Ukupno imademo 23 člana Komunističke Partije Hrvatske, na sjednici su donešeni zaključci kao najglavniji zadatci koji se imaju prenesti na partijske jedinice, mi smo zaključili da ih zadužimo po ovim pitanjima: prvo da se jedinice K. P. čvrsto povežu sa NOO-om da preko NOO-a prenose sve direktive na ostale mase naroda, da prodiraju u ona sela gdje još nema NOO-a i da se stvara narodna vlast po svim selima, da se razjasni članovima K. P. da oni pokažu svoje djelovanje unutar NOO-a i ostalim masama i to da mogu pokazati samo onda kada za njih neće biti zapreke bilo u kakvom radu, da ih se zaposli na pitanjima koja su sada najozbiljnija, da nitko ne ide u neprijateljsku vojsku već da idu u našu Narodno-oslobodilačku vojsku, da sprečavaju odvlačenje hrane u Njemačku, da ne daju blaga okupatoru i da sakrivaju hranu. I da kopaju zemunice. Da sakupljaju hranu za naše Narodno-oslobodilačke borce, da najaktivnije prorade na mobilizaciji, da se naš narod čim prije ujedini u zajedničku borbu protiv tuđinaca i domaćih izroda.

* Mirko Grbiniček

Zaključeno je da se sve partijske jedinice oživotvore i da postanu rukovodeći organi Narodno-oslobodilačke borbe.

Na sjednici je zaključeno za druga Konječiča[5] da ne može biti član partije pošto se nije držao direktiva partije. Kandidata imademo iz pojedinih općina —iz Kupinca 3, iz Pokupskoga 1, u općini Rečica bili su od ranije 2 kandidata ali uslijed dolaska neprijateljske vojske nije se moglo k njima prilaziti i nije se s njima ništa radilo.

15. VIII smo formirali Kotarski NOO gdje je prisustvovao i predsjednik okružnog NOO-a[6] i drug Bendo (član O. K. K. P. H). Novostvoreni NOO ima 8 članova od kojih ima puno izgleda da čedu proraditi i da čedu se osamostaliti, predsjednik NOO-a je drug Slavko[7] iz Pokupskoga ujedno član K. K. K. P. H. podpredsjednik drug Jandra[8] iz Kraljevca, tajnik drug Joža[9] iz Donje Kupčine a blagajnik drug Toma[10] isto iz Donje Kupčine. U izvršni odbor su ušli 3 člana K. P. i jedan kandidat. Na samom sastanku se je vidjelo dobro raspoloženje ovih drugova pošto su išli odmah u diskusiju i donašali su pojedine zaključke kako bi svojim djelovanjem mogli što više da koriste Narodno-oslobodilačkoj borbi. Da su oni organi narodne vlasti koja ima zadatak da ujedini čitavi narod na oružanu borbu, za uništenje porobljivača našeg naroda, da je narodna vlast srž koja ima glavni zadatak da stvara vojsku koja nam je danas glavni cilj i da se brine za vojsku, za njihovu ishranu kao i odjeću.

Da vode borbu protiv fašističke vlasti i da ju čimprije bace sa vlasti i tako da može svakog časa da naš narod već jedanput može da sam sobom odlučuje. Objašnjavali smo im i to da je njihova dužnost da stvore po svim općinama općinske NOO-e kao i seoske i da čedu na takav način okupiti oko sebe, sve mase naroda oko sebe, da mobilizirju čitavi naš narod da nitko ne odlazi na stranu okupatora, de čedu dati svoje živote.

I da sve NOO-e uposle na tome da narod skriva žito da ne dođe okupatoru ni zrno žita u ruke, da narod kopa zemunice da sakriva žito za sebe i svoju vojsku i da skupljaju priloge za narodni fond, da zabrane svaki izvoz hrane u gradove, da stvaraju trgovinu između oslobođenog i neoslobođenog teritorija. Kotarski NOO imade sada 93.166 kuna.

Pregled općine Pokupsko

Politička situacija je posve dobra u pogledu simpatije koju narod pokazuje u propagandi, sa druge strane se vidi da narod voli

[5] Ivan Konjačić
[6] Kao bilj. 2.
[7] Slavko Crnolatec
[8] Jandra Pandak
[9] Josip Grbinić
[10] Tomo Grbiniček

našu vojsku i da se sve više o njoj govori ali narod još uvijek dosta slabo dolazi u narodnu vojsku, još uvijek se vidi pasivnost kod naroda jer bježi po šumama i nemože se odlučiti da pređe na stranu naše vojske. Narod više ne odlazi u Pavelićevu vojsku, a da netko ode to su vrlo rijetki slučajevi.

Rad HSS-a se u poslednje vrijeme i ne opaža. Pojedini HSS-ovci govore da oni nisu znali držanje Dr-Mačeka ali sada govore da im je jasna stvar. Svi HSS-ovci od kada su počeli čitati »Slobodni Dom« odmah drukčije misle i »Slobodni Dom« ima velike uspjehe u samom pogledu HSS-a, preko »Slobodnog Doma« imade izgleda da će se pokrenuti HSS-ka jer već dolazi do podoštrenja između samih njih jer već stavljaju jedni druge pod kritiku i sada je nama puno lakše govoriti o Mačeku i drugim pokvarenjacima pošto danas to govore i njihovi suradniki.

Organizaciono pitanje,

Od prošlog sastanka do ovog smo održali sastanak sa jedinicom i to smo jedan put na osam dana; jedinica se nije redovito sastajala svakih osam dana kako je zaključeno na sjednici K. K., da se posveti najveća pažnja da se jedinica redovito sastaje, jedinica je donesla zaključak na svome sastanku na kojem su bili i dva člana K. K. da se svakih 15 dana održava radni sastanak isto tako i naučni.

NOO — Od prošlog sastanka održali smo sastanke sa seoskim NOO-ima sa svega 6 Odbora koji imadu 27 članova i stvoren je općinski NOO od 7 članova kojim su dani sledeći zadatki za daljni rad.

Dali smo im sledeće zadatke (po već gore navedenim zadacima) u toliko smo im razjasnili kako će oni raditi sa seoskim odborima. Sam rad tih odbora je dosta skučen sve što možemo vidjeti njihovog rada sakupili su 5.000 kuna u narodni fond, u istoj općini imamo 4 odbora USAOJ-a. Zaključeno je da se sa omladinom politički radi, da se sve organizacije zaposle u pitanju mobilizacije, da se omladina povlači u akcije, da im se daju zadatci da sprečavaju odvlačenje žita iz naših sela, i na tim pitanjima da se proveravaju i da skupljaju omladinski prilog i da se vrši točan pregled omladine i da se primaju omladinci u SKOJ.

A. F. Z.-a imamo tri odbora i to jedan od tri članice, jedan od četiri i treći isto od četiri članice.

Po mobilizaicji nismo učinili ništa od prošlog sastanka.

Pregled općine P I S A R O V I M A

Politička situacija je posve povoljna pošto narod mrzi neprijatelja i bježi po šumama izpred ustaša čim se oseća da isti dolaze u sela, u šume bježe ne samo muškarci nego i žene i djeca. To se vidi da im ne vjeruju i svakog dana narod prilazi u partizane i to se vidi da

će se narod skorih dana dići sav u oružanu borbu, svakim danom je sve burnije i vidi se sve veća odlučnost toga naroda. Djelovanje HSS-a se je posve skučilo i više ne izlazi sa nikakovim radom van. 18. VIII. su ustaše uhvatili tri čovjeka u Jamničkoj Gorici od kojih je jedan u putu prema Pisarovini utekao.

Organizaciono pitanje

Organizaciono smo načinili od prošlog sastanka održani su sastanki sa tri odbora selska i formirali smo jedan općinski od 5 članova, dok postoje još dva odbora koji su pasivni i ne dolaze na sastanke.

U istoj općini imamo 5 odbora USAOJ-a, sa omladinom se održavaju redoviti sastanci, omladinci su sudjelovali u rušenju telefonske veze između Pisarovine i Zdenčine.

Organizacije A. F. Z-a

Imamo četiri odbora A. F. Z.-a sa kojima su održavati redovito sastanci. Na sastanke je dolazila jedna drugarica zajedno sa drugom Dragecom." Drugarice se u istoj općini pokazale isto jako dobre pošto proširuju svoje djelovanje i k tome se brinu da sakupe priloge za naše ranjene drugove i ostale borce.

Mobilizacija

Od prošlog sastanka smo mobilizirali 8 omladinaca.

Pregled općine Kupinec

Politička situacija u općini Kupinec zauzima sve više maha pošto se narod sve više povezuje u zajedničku borbu, ustaški banditi su došli u selo Kraljevac i tu su pljačkali u jednoj kući 10 sirova, u drugoj tri, počeli su vatati ljude za vojsku a neki za političku djelatnost i tako su uhvatili naša dva druga koji su bili u seoskom NOO-u, kada je ostali narod vidio da ustaška banda hvata ljude, narod je počeo listom bježati u šume, niti žene ni djeca nisu htjeli ostati u selu tako da je čitavo selo, ostalo prazno.

Počelo se vidjeti to da u cijelom našem kotaru postoji velika prekretnica kod naroda. Djelovanje HSS-a još uvijek živi ali samo pojedinačno i u zatvorenoj kući. U posljednje vrijeme su počeli niži tunkcioneri HSS-a dolaziti k nama i govore da su voljni sve raditi što se od njih traži i stavljaju Dr Mačeka pod kritiku za njegovo ovakovo držanje u našoj borbi, već pojedini HSS-ovci idu čak i u akcije sa udarnim grupama. Ustaška banda opljačkala je narodu sva drva iz njihova dvorišta.

Organizaciono pitanje.

Organizaciono smo formirali jednu kandidatsku grupu od tri člana, isti su se drugovi pokazali u svom radu kao najbolji, jer baš

[11] Drago Grbinić

sa njihovim djelovanjem jer su sa svojim radom načinili raspoloženje u 4 sela. Ja sam drugovima govorio šta je partija i kako ona rukovodi, u Narodno-oslobodilačkoj borbi, da članovi partije u prvom moraju biti borci pošteni i pravedni, odani da za njih nema nikakove zapreke, koji moraju svagde da primerom pokažu ostalim u svom radu da se ovakvim djelovanjem svi ljudi pođu njihovim putem i u tome da ih narod voli i vidi kao najbolje ljude. Sa druge strane sam im tumačio kako partija rukovodi sa Narodno-Oslobodilačkim odborima i svim ostalim organizacijama i govorio sam njima da oni kao kandidati već moradu pokazivti put ostalim organizacijama da sve zadatke pretvaraju u djela i samo da tim putem mogu povesti i druge u pravilan rad.

NOO. Imamo tri odbora, jedan od 5 članova, jedan od tri člana i jedan od četiri člana, dalje imamo pripremljen teren za stvaranje općinskog odbora. Ovi odbori su se dosta politički razgranali, pojedini odbornici su održali predavanje gdje je bilo prisutno oko 30 ljudi i aktivno prilaze narodu i tumače mu i sa svojim političkim djelovanjem su načinili da su povezali oko 6 sela, sa druge strane vrše i akcije, vataju špijune, svlače domobrane, sprečavaju šverc. Njihov rad povlači za sobom i pojedine HSS-ovce, pošto ti HSS-ovci postaju u pojedinim selima postaju kao ruglo videći da ih vreme ostavlja pa se povlače za nama.

Pregled općine Donja Kupčina

Politička situacija još uvjek nepromenjiva, još uvjek nemamo točnog pregleda, po gore navedenom zaključku ćemo stvoriti jedinicu od 5 članova preko koje ćemo početi raditi.

A. F. Ž.-a imamo jedan općinski odbor A. F. Ž.-a koji je ostao stalno u radu i dosada nam je bio on glavna podrška rada. Drugarice su počele pripremati teren za stvaranje seoskih odbora.

Pregled općina Šišljivić i Rečica

Općine Šišljavić i Rečica stoje još uvjek bez promjena. Sada smo poslali dvojicu drugova da izvide teren i da pregledaju jeli se može ili ne može prići k narodu.

Na sjednici je zaključeno da se svi vojni bjegunci povlače u akcije i ostali drugi koji bježe po šumama ako li se ne priključe našoj vojski tako da ćemo ih lakše dovesti do same mobilizacije.

Agit-Prop.

Agitacija i propaganda je među narodom popularna i narod je prima sa oduševljenjem, narod i te kako željno čeka da mu netko razjasni političku situaciju dok u nekom selu počne netko da tumači cilj naše borbe skupe se čitave mase naroda da čuju i da se

upoznaju sa svim. A vidi se i iz razloga toga što narod rado čita našu štampu. U poslednje vrijeme smo dosta bili osigurani sa materijalom i tako smo mogli narodu udovoljati, dok se vidi da neprijateljska propaganda nema mjesta među narodom.

Narod ako čita neprijateljsku propagandu čita je samo zato (radi kritike i da vidi njihove laži).

Održali smo masovni sastanak u općini Pisarovina, selu Lučelnica na kojem je prisustvovalo oko 150 ljudi muškaraca i žena a najviše omladine iz svih okolnih zaselaka.

Dragi drugovi!

Pitali ste nas kako narod prima »Slobodni Dom« i koliko ga prima i čita. Slobodni Dom imade veliki odjek i prelazi preko svih naših organizacija a naročito ga dajemo HSS-u koji ga isto rado primaju i čitaju, a isto se vidi iz toga što od kada izlazi »Slobodni Dom« to su HSS-ovci počeli prilaziti k nama i čim dobiju jedan broj odmah traže drugi.

»Napred« narod voli čitati i dosta ga traži, desilo se više puta da su me tražili pojedinci, a vidilo se i ovo da narod ne pravi nikakove razlike u štampi i njemu je svejedno da li dobije »Napred«, »Dom« ili »Vjesnik«. Samo pojedini HSS-ovci prave razliku. Bilo je u više navrata kod razdiobe materijala u pojedinim selima da su baš pojedinci tražili »Napred« a dok je drug Stipe[12] rekao da ga nesmiju čitati niti NOO-i i sada vas mi molimo da nam javite o tome (tko može čitati i tko nemože).

U posljednje vrijeme u pitanju o narodnim izdajicama nismo napravili ništa.

O plijenu

Izvještaj udarne grupe iz Kraljevca

Udarna grupa iz Kraljevca uhvatila je jednog domobrana i uzela mu je uniformu, jedan par cipela, opasač i kapu.

Dalje su zarobili 3 domobrana na prugi Horvati te je tom prilikom zaplijenjeno 3 para odijela, 3 para cipela, 3 šinjela, 3 puške i 120 kom. municije.

Dalje je izvršena jedna akcija u Brezovici te su zaplijenjene 4 civilne puške, jedan gaser i jedan pištolj 6,35.

Drugom jednom akcijom u Brezovici zaplijenjeno je 4 para odijela, 3 para cipela, 3 opasača i jedna civilna puška.

Dalje je opet uhvaćen jedan domobran koji se je vraćao u svoju jedinicu i tom prilikom je zaplijenjeno jedno odijelo, jedan par cipela i jedna opasač.

[12] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

Uhvaćen je jedan vodnik avijatičar (pilot) tom prilikom je zaplijenjeno jedan par odijela, dva para čizama i opasač.

Uhvaćen jedan domobran razvodnik vozeći drva iz šume te mu je zaplijenjen jedan par cipela i drva koja je namjerno imao odvesti u grad da ih proda.

Uhvaćen je domobran koji je polazio u svoju jedinicu, tom prilikom je zaplijenjeno jedan par cipela i vraćen je kući.

Ovaj je sav plijen zaplenjen od 13. VII. do 15. VIII.

13. VIII. zaplijenjena su dva para odijela, komplet sa obućom (legionarsko).

9. VII. zaplijenjene su jedne cipele.

8. VIII. zaplijenjena tri para cipela i jedan pištolj.

16. VIII. zaplijenjen je jedan pištolj F N zajedno sa 16 metaka.

Naoružanje relejne stanice

Relejna stanica imade 12 karabina, 420 komada municije i 8 bombi isto i pet noževa i 12 fišeklija, 12 opasača i ostalu spremu.

Drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Gajdaš,[13] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/189

243

1943, kolovoz 18.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o teroru ustaša u selima kotara Velika Gorica, te o pripremama za formiranje Turopoljsko-posavskoga odreda

Okružni komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske
18. VIII. 1943

Dragi drugovi,

Nakon borbe koju su vodila 2 bataljona naše vojske sa Nijemcima kod Dubranca,[1] gdje su Nijemci izgubili oko 200 svojih ljudi,

[13] Tomo Mikulić, sekretar KK KPH Pisarovina.

[1] Vidi: Dok. br. 212.

došle su u velikogorički kotar dobro naoružane automatskim oružjem neke ustaške elitne jedinice obučene u razna odijela, pa čak i u civilu sa partizanskim kapama na glavi i počele sa ubijanjem i klanjem nekih udarnika i naših simpatizera. Izgleda nam da je među ovim bandama bilo nešto i zaštitaša. To sudimo po tome što su neki ljudi prepoznali jednog od njih koji je do nedavno bio u civilu i šetao se po Zagorju, što je jedan od udarnika koji im je utekao prepoznao jednog Zagorca domobrana (odn. iz Moslavine-Ivanić Grada) i što je prema dosada dobivenim podacima otišao sa njima jedan mačekovac bivši zaštitaš. Ubili su između ostalih dvojicu iz sela Ribinice, iz Lazine nekog Filipovića, iz Obrezine Robića, iz Drenja Cagarnić iz Bukevja i Čiča po jednog. U samom Lukavcu uhvatili su trojicu udarnika među njima Imbru Sedmaka i Franju Sedmaka, kojeg su zaklali. U Gucima su zaklali Petra Delača, koji ima četvero djece. Švabe su nakon neuspjeha kojeg su doživili u borbi kod Dubranca polijevali kuće sa benzinom u Dubrancu i zapalili pola sela, Havidić tri kuće, Jezero 1 štagalj, Novo Čiče jedan štagalj upaljen sa mitraljezima, Bukovčak jedna kuća i više drugih gospodarskih zgrada. Ustaše su pokušavale silovati u selu Bregani tri žene, ali su ih druge žene sa vilama i motikama natjerale u bijeg. Mi smo povodom ovoga izdali jedan letak u ime Operativnog Štaba i ONOO-a. Vama pišemo o ovome tako opširno što mislimo da bi se u našoj dnevnoj štampi trebalo dotaći toga, a nemamo mnogo vremena da vam pošaljemo jedan dopis. Prilažemo i izdani letak.[2]

Nakon svega ovoga narod se malo uplašio, a udarnici su otpočeli sa pojačanim akcijama. Nekoliko puta su ovoj bandi postavljali i zasjede, ali su ih ovi uvijek izbjegavali. Ova banda je došla neposredno iz Zgba. U nizu manjih akcija, rekviriranja automobila koji su prevozili žito, svlačenja domobrana, hvatanje nekih pljačkaša, jedan dio udarnika je svrstan u jedan bataljon izveo i akciju na stanicu Velika Gorica. Posada je brojila 45 domobrana, naoružanih sa 4 puškomitraljeza, dva šmajsera, bombama i ruskim puškama. Domobrani su se većinom razbježali ostavivši puške i municiju, dok su ih 7 zarobili koji su pušteni kućama. Zaplijenjeno je 34 puške, 2 belgijska puškomitraljeza, 1 šmajser, 11.780 puščanih i mitraljeskih metaka, 700 metaka za šmajser, 1 pištolj, 10 bombi, 39 ćebadi, 15 odijela i 16 šinjela i nešto drugih sitnica. Na našoj strani nije niko bio ranjen niti ubijen. Neki Bosanci su ipak pružali otpor, a Švabe su tukli nekoliko puta sa bacačem iz radio stanice. Zapalili su naši stanicu, magazin i dva vagona.

[2] Letak nije priložen dokumentu

U Martinskoj Vesi, o čemu smo vam već pisali, posada je brojila 42 domobrana. Plijen je 1 p. mitraljez, 25 karabina, 1 šmajser, 6000 komada puščanih metaka, 125 ručnih granata i dosta druge vojničke spreme.

Ovim događajima smo uspjeli uvlačiti i više udarnih grupa i kombinirati njihove akcije, pripremiti ih za formiranje Odreda.[3] Tako smo do sada već okupili oko 160 boraca, za koje šaljemo komandni kadar. Oni su već u ovoj akciji nastupili kao bataljon Turopoljsko-posavskog odreda. Nadamo se da ćemo za mjesec dana povisiti broj boraca u ovom Odredu na najmanje 500 i to većinom iz VG[4] i Pisarovine. Oskudijevaćemo u prvom momentu sa part, rukovodiocima, jer ih i sami nemamo dovoljno, a i bragada nam ih nije u stanju dati. Bićemo prisiljeni dati za sekretara odreda jednog člana nekog KK.[5] Još o ovome nijesmo donijeli određenu odluku. Uopće moramo dati za sve sekretare u tom odredu partijce sa terena. Time ipak nijesmo riješili problem. Zato smo odlučili održati sa kandidatima koji su u tome bataljonu, te sa nekim partijcima kraći kurs od 10 dana, samo sa zadatkom da nekako osposobimo kadar za taj odred. Ujedno ćemo uzeti i neke drugove sa terena, tako da odjednom održimo kurs za obadvije grupe. Program ćemo uzeti onaj koji nam je poslao vaš Agit-prop.

Neznamo da li ste primili naše pismo u kojem smo tražili da nam pošaljete Bakovića[6] koji je sada kod OK Karlovca, te neke drugove koji su oslobođeni u Lepoglavi. Bili bi ovdje od veće koristi, po našem mišljenju, nego ma gdje drugdje.

Po pitanju prehrane ovog kraja, mobilizacije, odnosa između Odreda i Brigade, te suradnje kod izvođenja akcija na našem terenu sa nama mi smo odlučili sazvati zajedno na jedan sastanak uže štabove Odreda i Brigade,[7] te održati sa njima jedno savjetovanje ne ulazeći ništa u vojna pitanja odn. ne miješajući se ništa u vojne stvari. Mi ih sazivamo samo kao članove Partije jer mislimo da smo mi ovdje oni kod kojih bi trebala doći inicijativa za ovaj sastanak. Nekako nam izgleda da gledaju i jedni i drugi usko na probleme odnosa između njih i probleme mobilizacije. Zeželj[8] se drži najbolje kod toga.

Za kurs šaljemo člana našeg komiteta druga Duku,[9] a od KK još momentano nijesmo odredili koga ćemo.

[3] Turopoljsko-posavski odred.
[4] Velika Gorica
[5] Kotarski komitet.
[6] Jerko Baković
[7] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar.«
[8] Milan Zeželj
[9] Duka Vasić

Odlučili smo sami da se dopunimo sa primanjem za sada u naš komitet druga Nikolu[10] org. sekretara KK Velika Gorica, pa smo ga već pozvali gore. Za njim ćemo uzeti, druga Štefa[11] iz Velike Gorice, koji je sada samo član KK. Drug Nikola, je oko 1,5 godinu član Partije, hrabar je i odan Partiji, vrlo živ i poletan, ozbiljan i uživa prilično velik ugled u narodu i u našoj organizaciji. Star 25 godina. Nedostaje mu znanja, a izgleda da baš osobito ne voli učiti. Nadamo se da ćemo mu taj mali nedostatak ispraviti.

Drug Štef je član Partije oko 2 godine. Ima oko 40 godina. Poletan je, odan Partiji, nema mnogo znanja i ponešto teško se snalazi, popularan je u Partijskim redovima i u narodu. Slabost mu je u tome što nije dovoljno energičan i uporan. O njemu ćemo još porazmisliti.
Nadalje kao kandidata, koji bi trebao uskoro biti primljen u naš komitet imamo u vidu i sekretara Odreda druga Badela Marijana, koji je ranije radio po SKOJ-u. Sada se prilično dobor razvija i uočava brzo nedostatke. I o njemu ćemo vam naknadno javiti.

Javite nam svoje mišljenje o ovome.

U kratko. Kod nas se prilike vrlo brzo razvijaju. Mobilizacijom obuhvaćamo sve šire slojeve, tako da smo uvjerenja da se kroz par mjeseci može ovdje formirati divizija i novi odredi, u koliko bi XIII ostala i dalje na ovom sektoru kao jezgro te divizije.

Mačekovci se aktiviraju i nastupaju otvoreno sa ustašama u akcijama koje vode protiv naših simpatizera. Raslojavanje je i među njima u toku. Narod pored svega njihovog aktiviranja ne odlazi u velikoj mjeri u domobrane. Još uvijek čeka ili prilazi k nama. »Dom«[12] se vrlo dobro prima i raspiruje diskusiju među onima koji su bili dalje od nas.

Neprijatelj pojačava teror i pljačku.

Kod nas se osjeća sve veća šupljina u rukovodećem kadru kako na terenu tako i u vojsci. Zato pojačavamo izobrazbeni rad i agitaciju i propagandu. Drugovi se ne razvijaju tako brzo kako se prilike odvijaju.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

Miško,[13] v. r.

[10] Nikola Perković
[11] Stjepan Šimec
[12] Odnosi se na »Slobodni Dom« koji je uređivao Božidar Magovac.
[13] Lutvo Ahmetović

PS.

Prilažemo jedan letak mačekovaca i jedan list koji oni izdaju i šire »pametno« od ruke do ruke.

Mislimo da bi »Naprijed« pored ostalog trebao donositi i po koji članak ili raspravu iz teorije marksizma-lenjinizma, tako da bi i time bio olakšan rad oko marksističke izobrazbe naših članova. O mišljenju ostalog članstva ćemo vas izvjestiti, nakon što dobijemo i izvještaje ostalih naših organizacija. Inače se vrlo dobro prima, osobito ga žudno iščekuje naše članstvo. Kada bi se moglo nekako osigurati veće edicije, o čemu i mi vodimo računa kod nabavki materijala, bilo bi poželjno.

Drugarski pozdrav

Miško, v. r.

Upravo smo primili i jedan dopis iz VG čiju vam kopiju šaljemo,[14] da je objavite kao članak u našoj štampi. Agit-prop izvještaj se već prprema.

Miško, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1578

244

1943, kolovoz 18.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO, te o mobilizaciji na području kotara

K. K. K.P.
Vel. Gorica 16. VIII1943.

DRUGARSKOM 0. K. K. P. POKUPLJE

Šaljemo vam izvještaj sa sastanka K. K. kojeg smo održali 14. VIII 1943. po dnevnom redu:

1.) Politička situacija u kotaru seje poboljšala jer smo uspjeli mase privesti za ustanak. Vlasti su uvidjele da narod sve više ide putem oslobodilačke borbe, da sprečiju narodnu volju za borbu

[14] Navedena kopija nedostaje.

došla je banda u partizanskim kapama u opć. Novo Čiče i poklala 7 ljudi. Umjesto da se je narod skolebao, narod je još više zainteresiran sa svojom sudbinom i mi smo uspjeli na temelju toga mobilizirati 100 ljudi, što prije nije bilo moguće. Kako izgleda da banda će vršiti još gori teror u Posavini i prema tome ustanak može da svaki dan odpočme. Neposluh prema vlastima dosegnul je do vrhunca pošto vlasti nemaju nikakvog nadzora u Posavini i ilegalni ljudi idu javno po danu u uniformama po selima, ako banda naiđe, svi jednako bježiju, kako partizani, tako i civili, žene i djeca. Potrebno je da dođe koja naša vojska, pa da dade zajednički za narodom organizirani otpor, položaj je nezgodan za borbu, radi avijona koji ovde neprekidno krstariju jer su blizu aerodromi, ali se može postavljati zasjede, a banda je do temelja uplašena.

2.) Organizaciono pitanje partije je slabo, sada ima opć. Vukovina 9 čl. K. P. i opć. Komitet, opć. Vel. Gorica ima 5 čl. K. P. i opć. komitet, pročelik komiteta u Vukovini je Blaž[1] iz Buševca, a u Vel. Gorici drug Orlić[2] koji je sada određen na rad u opć. Kravarsko a na njegovo mjesto još nije izabran drugi. Partija još nije tako jaka da bi mogla obuhvati organizaciono sav narod premda postoje svi uvjeti. U K. K. primili smo Stefa[3] iz Plesa a Vinko[4] je izpušten, on radi kao obavještajac. Drug Zorko[5] je rešen dužnosti u Kotaru, zamjenit će ga drug Orlić jer Zorko odlazi u kotar Jaska, primiti u partiju sada nemamo novog. Do drugog sastanka, organizirat ćemo kandidatske grupe gdje god ima mogućnosti.

3.) U. K. K. SKOJ-a ima 6 drugova i 1 drugarica, dva druga sada su na nižem SKOJ-[evs] kom kursu; drugovi nisu imali dovoljno uspeha da organizaciono obuhvatiju svu omladinu, pošto nisu imali dovoljno podrške od K. K. P. a sami još su slabi i nemaju dovoljno samoinicijative. Drug Jože[6] prisustvuje svakom sastanku K. K. SKOJ-a i rasporedio je SKOJ-evce po sektoru rada, ali SKOJ-evci nisu mogli ispuniti svojih zadataka pošto K. K. P. više je radio po pitanju N. O. O. pa je zastao rad sa omladinom. Sada će se poboljšati rad sa omladinom pošto će im se više posvetiti pažnje jer smo uspjeli N. O. O. osamostaliti. Sada u kotaru ima 6 aktiva SKOJ-[evs]kih i 20 odbora USAOH.

[1] Blaž Harvačić
[2] Redakcija nije uspjela utvrditi ime.
[3] Štef Puzek
[4] Vinko Klenović
[5] Mijo Kos
[6] Josip Zganec

4.) Kotarski N. O. O. ima 13 čl. i svaka opć. ima svoj opć. odbor, i u većim svim selima imade seoskih N. 0. 0. Odbornici radiju: kotarski prenaša direktive na opć. a op. na selski, odbornici su postali skoro potpuno vlast. Narod ide pitati odbornike za svaku sitnicu što treba raditi. Odbornici su rukovodili sa sabirnom akcijom žita koja je prilično uspjela.

5.) Mobilizacija za našu vojsku donekle je uspjela. Sada iz kotara pristupilo je preko 100 ljudi pod oružje i s njih će se stvoriti Turopoljski Posavečki odred, koji će nam olakšati daljnju mobilizaciju.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu

Uz drugarski komunistički pozdrav

drug Joža,[7] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-167/190

245

1943, kolovoz 18.
Pregrada

Izvještaj Kotarske oblasti Pregrada Župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu o akcijama partizanskih udarnih grupa

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST PREGRADA

Broj: 222 Tajno/43 Pregrada, dne 18. kolovoza 1943.

Predmet: Pojava partizana na području kotara Pregrada.—

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
U/
V A R A Ž D I N U

Izviešćuje se, da se unatrag osam dana pojavljuju u manjim grupama na području ove kotarske oblasti ljudi naoružani s vojničkim

puškama, gdje se nalaze na dopusti hrvatski legionari, i da ti ljudi noću većinom poslije pola noći obilaze pojedine kuće po selima, i isti od legionara traže,izručenje vojničkog odiela. Tako se dogodilo u selu Mala Erpenja, općina Krapinske Toplice, a koje selo graniči sa susjednim kotarom Klanjec, tri slučaja oduzećem vojničkog odiela hrvatskih legionara, koji su uniformirani došli na dopust.[1] Isto takav slučaj dogodio se u Donjem Selnu i Oratju također sela koja graniče sa kotarom Klanjec, a nalaze se u općini Krapinske Toplice.

U selu Klokovec općina Krp. Toplice dogodila se četiri slučajeva oduzeća vojničkog odiela hrvatskih legionara, kao i u selu Benkovo općina Pregrada, a koje selo se nalazi uz susjedni kotar Krapina, dogodila se tri slučajeva oduzeća vojničkih odiela hrvatskih vojnika.

Dne 17. kolovoza 1943. oko 11 sati u veče išao je seoski starešina općina Pregrada, svojoj kući u Cigrovec, i tom prilikom susreli su ga trojica i rekoše mu: »Stani druže!« »Tko si, odakle si, kuda ideš i što nosiš«. Kad im je ovaj rekao tko je i što je, pregledali su mu poštu koju je sa sobom nosio za svoje selo Cigrovec i tom su mu prilikom oduzeli sve pozivne zapovjedi, koje je nosio sa sobom. Ostalu poštu upravnih-sudskih vlasti, privatnu poštu i novac ostavili su mu.

Iz ovih gornjih slučajeva može se zaključivati, da su se i na području ove kotarske oblasti pojavile neke bande, koje noću uznemiruju ovo područno stanovničtvo.

Prema do sada vođenim izvidima ustanovljeno je, da obično operiraju samo trojica naoružanih ljudi i uniformirani, a iza njih u neposrednoj blizini, da ih se nalazi i više, oko 15 ljudi na broju, koji se nalaze u civilnom odielu.

Do tog vremena ovaj je kotar bio pošteđen od takvih i sličnih slučajeva, a gornja pojava može se tumačiti na taj način, da su to vjerojatno partizanske patrole koje obično kreću pravac Petrovsko-Svedruža iz krapinskog kotara, preko Creta i okolnih sela općine Krapinske Toplice u Veliku Erpenju i dalnja sela prema Velikom Trgovišću.

Iz dosada vođenih izviđa ti ljudi koji operiraju govore više naglaskom nepoznatim u ovom kraju — nalik na lički ili bosanski, dok to se za njihovu pratnju nezna, odakle bi mogli-potjecati.

Podpisani je izdao nalog oružničkoj postoji u Pregradi, da s većom grupom oružnika pregledava teren po danu, ali se nije moglo do sada ništa drugo ustanoviti do onoga, što je gore rečeno.

[1] Akcije su vršile udarne grupe s toga područja.

Podpisani je mišljenja, da se te grupe partizana kriju danju po šumama, nakon što su od svojih glavnih djelova bili raspršeni prilikom poznate borbe oko Lepoglave.[2]

Gornje se predlaže radi znanja i eventualno dalnjih uputa ovoj oblasti s molbom da se na mjerodavnom mjestu nadležne upozori, da se ne šalju vojnici na dopust u vojničkom odielu nego u civilnom.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj kotara
(Kovač)
Kovač, v. r.

Nezavisna Država Hrvatska — Kotarska oblast Pregrada

Broj: 222 Tajno/43 Pregrada, dne 18. kolovoza 1943.

Predmet: Pojava partizana na području kotara Pregrada

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE
V A R A Ž D I N

Predlaže se radi znanja.

Za dom spremni!

Upravitelj kotara
(Kovač)
Kovač, v. r.

M.P.[3]

M.P.[4]

Original, strojopis
Sing., AH, VZZZ, kut. 2203, dok. br. taj. 1664

[2] Vidi: dok. br. 185. i 200.
[3] Okrugli pečat:Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Pregrada
[4] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1664, od 21. VII. 1943. godine.

246

1943, kolovoz 19.

Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o potrebi jačanja partijske organizacije u Zagrebu, o pojednostavljenju organizacijske strukture NOO, AFŽ i SKOJ-a, te o potrebi pojačane mobilizacije i formiranja vojnih komiteta

Ćaća.[1] Dne 19. VIII. 1943.

Dragi drugovi,

potvrđujemo primitak Vaših pisama od 30. VI., 6. VIII. kao i ostali materijal.

Razvoj prilika u svijetu i kod nas ukazuju na to, da idemo u susret krupnim i odlučnim događajima. Perspektiva političkog i vojničkog sloma fašizma postavlja pred cijeli narodno-oslobodilački pokret krupne političke i organizacione zadaće. Od brzog i uspješnog rješavanja tih zadaća ne ovisi samo pitanje mobilizacije svih hrvatskih i srpskih snaga u borbi za nacionalno oslobođenje, nego i pitanje da li će nas ti krupni događaji zateći spremne ili ne.

Kao najkrupnija politička zadaća, koja se u ovom času postavlja pred narodno-oslobodilački pokret, jest mobilizacija i jedinstvo hrvatskog naroda u borbi za narodno oslobođenje. Mačekova klika predstavlja glavnu zapreku kako za mobilizaciju hrvatskih masa, tako i za njihovo jedinstvo u narodno-oslobodilačkoj borbi.

Narodno-oslobodilački pokret postigao je već krupne uspjehe u borbi protiv Mačekove klike. U redovima pristaša HSS-a, pa i u redovima funkcionera vrši se osobito u posljednje vrijeme veliko previranje. Masovno pristupanje pristaša i funkcionera HSS-a u redove Narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske pokazuje, da mase sve više uviđaju štetnost politike Mačekove klike i pravilnost linije narodno-oslobodilačkog pokreta. U redovima pristaša HSS-a otpočeo je boj između reakcionarnih i protunarodnih klika s jedne strane i naprednih, narodnih snaga s druge strane. Taj se proces ne može i ne smije odvijati bez našeg aktivnog zahvata. O našoj sposobnosti, vještini i upornosti ovisi ne samo to kojom će se brzinom taj proces razvijati, nego i konačni ishod te borbe.

Naše su organizacije u borbi za odvajanje pristalica HSS-a od izdajničke Mačekove klike i njihovo uklapanje u narodno-oslobodi-

[1] Centralni komitet KP Hrvatske.

lački pokret činile i još uvijek čine krupne pogreške. Te su pogreške otežavale pristalicama HSS-a da okrenu leđa Mačekovoj kliki i da se uklope u Narodno-oslobodilačku frontu. Bez brzog i odlučnog likvidiranja tih pogrešaka i nedostataka neće biti moguće ostvariti one krupne političke i organizacione zadaće koje se u ovom času postavljaju pred Narodno-oslobodilački pokret.

Treba odlučno i planski suzbijati i odstranjivati pogrešna shvatanja i pogrešnu sektašku praksu, koja je pustila duboko korjenje u redovima Narodno-oslobodilačkog pokreta. Mnoge naše organizacije i drugovi ne shvaćaju širinu i karakter narodno-oslobodilačkog pokreta. »Ljevičarenje« i sektaško iskrivljavanje linije narodno-oslobodilačke borbe treba suzbijati na konkretnim primjerima uz objašnjavanje širokog narodnog oslobodilačkog karaktera naše borbe. Treba suzbijati sektaška shvaćanja i »komunističko« mjerilo prema pristašama HSS-a. Narodno-oslobodilački pokret od pristaša HSS-a ne zahtijeva da se odriču svojih shvaćanja i da postanu u najmanju ruku »simpatizeri«, pa da se sa njima ostvari zajednička saradnja. Jedini i isključivi uvjet za saradnju jeste, da se oni slažu sa linijom i ciljevima narodno-oslobodilačke borbe. I krutost je jedna od mnogobrojnih zapreka koja, otežava aktiviziranje pristaša HSS-a. Treba biti na čistu s tim, da postoji velika razlika u stupnju svijesti i odlučnosti kod raznih grupa i pojedinaca u HSS-u. Narodno-oslobodilački pokret treba da se poveže i da ostvari saradnju sa svim tim strujama i grupama na onim konkretnim pitanjima za koje su oni spremni da se bore. U zajedničkoj saradnji, uz naš pravilan rad i odnos prema njima, oni će se postepeno oslobađati svojih političkih slabosti i sazrijevati za sve odlučniju borbu.

U cilju mobilizacije hrvatskih masa i njihovog organizacionog obuhvatanja potrebno je što brže oživiti Narodno-oslobodilački front Hrvatske. Narodno-oslobodilački front Hrvatske ujedinjuje u sebi sve organizacije, struje i grupe u borbi za nacionalno oslobođenje. U njemu se nalaze Kom-partija, USAOH, pristaše HSS-a, AFŽ i td. Rukovodeći organi Narodno-oslobodilačke fronte jesu NOO-i na čelu sa ZAVNOH-om. Preko ZAVNOH-a i NOO-a narodno-oslobodilački pokret ostvaruje sve one zadaće koje se pred njega postavljaju. NOO-i se moraju osloboditi svoje dosadašnje uskoće i sitničavosti. Oni moraju postati rukovodeći politički organi Narodno-oslobodilačke fronte. Kroz njih i preko njih djeluju naše partijske organizacije. Da bi NOO-i postali rukovodeći politički organi Narodno-oslobodilačke fronte, Partija im mora pružati ne samo svestranu i svakodnevnu pomoć, nego i u njih upućivati naše najbolje aktiviste. Upute i odluke NOO-a, u kojima je osigurana rukovodeća uloga Partije, obavezne su kako za ostale pripadnike organizacija tako i za

komuniste. Komunisti moraju prednjačiti u borbi za ostvarenje direktiva NOO-a. Naši Komiteti moraju naučiti to, da sve političke i ine zadaće (izuzev čisto unutarpartijskih zadaća) provode kroz NOO-e. NOO-i djeluju na osnovu široke platforme Narodno-oslobodilačke fronte, odnosno odluka i uputa ZAVNOH-a kao rukovodećeg organa Narodno-oslobodilačke fronte. No to ne znači da ZAVNOH time prestaje biti političko predstvništvo i da NOO-i ne treba da vrše i funkciju organa narodne vlasti tamo gdje za to postoje uvjeti.

Narodno-oslobodilačka fronta Hrvatske predstavlja onaj organizacioni oblik koji omogućuje na osnovu široke platforme narodno-oslobodilačke fronte mobilizaciju i ujedinjenje svih snaga hrvatskog naroda.

U predstojećim događajima gradovi će igrati sve veću i sve važniju ulogu. U tom cilju treba već sada pristupiti ostvarivanju političkih organizacionih priprema. Partorga je u Zagrebu dosta slaba. Poduzmite mjere, da se ona što prije ojača i učvrsti. U nedavnom smo pismu postavili cijeli niz konkretnih zadaća kako za jačanje partorganizacije, tako i za jačanje masovnih antifašističkih organizacija. Uporedo s jačanjem i osposobljavanjem partorganizacije treba učvrstiti i rukovodeću ulogu Partije u vanpartijskim organizacijama.

NOO-i u Zagrebu mogu i moraju odigrati krupnu ulogu. Njihov se rad do sada sastojao u sitničarenju, trčkaranju, prikupljanju priloga itd. Oni se moraju što brže pretvoriti u političke rukovodeće organe Narodno-oslobodilačke fronte. NOO za Zagreb treba da postane takav politički forum u kome će sve napredne i rodoljubive snage vidjeti svog političkog rukovodioca. On treba da postane pokretač i rukovodioc masovnih akcija, političkih kampanja itd. Da bi to postao, u zagrebački NOO treba pored naših najsposobnijih drugova da uđu i ugledni rodoljubi iz drugih grupacija.

I organizaciona struktura NOO-a u Zagrebu suviše je komplicirana. Nju treba pojednostavniti. Potrebno je stvarati NOO-e u tvornicama, po ulicama, strukama itd, u pojednim kotarevima. Rukovodeći organ svih tih mnogobrojnih NOO-a je kotarski NOO. Na čelu svih kotarskih NOO-a stoji NOO za Zagreb. U tu se organizacionu strukturu mogu uklopiti svi mogući NOO-i. Odbore fonda treba likvidirati. Fondovi se stvaraju u okviru NOO-a i njima rukovode NOO-i odozdo pa do zagrebačkog NOO-a. Takva će organizaciona struktura pojednostaviti i ubrzati rad. NOO-i ne smiju visjeti u zraku. Oni moraju biti izraz težnja i borbenog raspoloženja masa u tvornici, ulici, kotaru itd.

Naša je propaganda u Zagrebu dosta slaba. Zbog toga širi građanski slojevi nisu upoznati s karakterom i ciljevima narodno-oslobodilačke borbe, lako postaju žrtvom raznih špekulanata. Potrebno je razviti sistematsku svestranu i upornu propagandu u svim slojevima. U tom cilju treba se povezivati sa svim rodoljubivim elementima, pripadnicima raznih grupa i namještenicima u gradskom i državnom aparatu. Pored pismene propagande, koju breba pojačati i staviti na široku narodno-oslobodilačku osnovu, treba razviti svako-dnevnu propagandu ubacivanjem raznih informacija, parola i stavova koji će s jedne strane uticati na pokretanje i okupljanje masa u Narodno-oslobodilačku frontu, a s druge strane ojačati i probuditi paniku i demoralizaciju u redovima izdajnika i narodnih neprijatelja. Kad biste uspostavili i osigurali brže i sigurnije veze na nekom punktu oslobođenog ili poluoslobođenog područja, mi bismo Vam mnogo mogli pomoći u pismenoj propagandi, štampanim materijalom.

U gradovima valja vršiti političke i organizacione pripreme za štrajkove i generalne štrajkove, koji će odigrati veliku ulogu u narodno-oslobodilačkoj borbi /primjer Italije itd./. Ostvarite zadaće postavljene u našem nedavnom pismu, usidrite se u industrijska poduzeća, radionice, i kancelarije, razvijte što širu djelatnost u redovima proletarijata. Danas za to postoje svi povoljni preduvjeti. Organizirajte i osigurajte proučavanje uvodnika i unutarpartijskih članaka u »Naprijed«-u. Iz »Naprijed« ćete vidjeti da vodimo kampanju protiv svih oblika sektaštva kao glavne unutarpartijske opasnosti. No pri tome se ne smiju previdjeti ni desna skretanja niti pak zapostaviti borba protiv njih.

Treba pojačati i poboljšati djelovanje AFŽ-a. I AFŽ pati od uskoće i sitničarenja. AFŽ treba da postane masovna politička organizacija žena, koja će okupiti oko sebe sve žene bez obzira na to kojoj one struji ili grupi pripadale. Partija mora pružiti organima AFZ-a svestranu političku pomoć, da bi se one što prije pretvorile u borbenu političku organizaciju žena. Prilažemo vam pismo Glavnog odbora AFŽ-a za zagrebački odbor AFŽ-a.[2] I organizacionu strukturu AFŽ-a treba pojednostaviti slično kao i organizacionu strukturu NOO-a.

Posvetite naročitu pažnju omladini. Osposobite SKOJ da preko USAOH-a zahvati široke mase hrvatske omladine i da ostvari njihovo jedinstvo u borbi za narodno oslobođenje. SKOJ ne smije da djeluje kao uska, sektaška izolovana grupa, već se mora uklopiti u

[2] Navedeni prilog nedostaje.

USAOH i preko njega djelovati. Prilažemo pismo za Povjerenstvo P.K. SKOJ-a.

Iz vašeg zadnjeg izvještaja se vidi da sve jače dolazi do preokreta u redovima hrvatskih seljačkih masa. Upozoravamo vas na to, da borbu protiv Mačekovih agenata treba voditi na konkretnim primjerima njihove protu-narodne rabote. Opće fraziranje i ponavljanje narodu nepristupačnih i nerazumljivih fraza protiv Mačeka i njegove klike samo otežava uklapanje pristalica HSS-a u Narodno-oslobodilačku frontu.

Dobro su nam došli vaši dopisi. Molimo vas organizirajte što brže i svestranije prikupljanje podataka o životu raznih slojeva u gradu i selu, o borbi naroda protiv okupatora i njihovih slugu, o zlodjelima okupatora i njihovih plaćenika i pomagača itd. Ukratko prikupljajte sve one činjenice koje nam mogu poslužiti u propagandi kako za borbu protiv okupatora i njegovih slugu tako i za pokretanje što širih masa u borbu. Te nam podatke šaljite što sigurnijim putem bar svakih deset dana. Oni će nam sada biti osobito potrebni ne samo za štampu, nego i za radio propagandu. Ne morate se mnogo trsiti oko toga da nam šaljete uglađene i gotove dopise. Dovoljno je da nas zasipate sa što većim brojem konkretnih činjenica, stvarnih podataka.

Dobro je što je Mirko[3] otišao na savjetovanje u varaždinski i krapinski okrug. Od neobične je važnosti da se na tim savjetovanjima objasne organizacione i političke zadaće, da se razbije sektaštvo i sitničarenje i da se našim aktivistima dade perspektiva u radu i borbi.

U koliko ima nekih viđenih HSS-ovaca, koji stvarno predstavljaju neko političko ime, prebacite ih do ZAVNOH-a ako se pokažu spremni da sarađuju u Narodno-oslobodilačkoj fronti.

Iz vašeg pisma vidimo da postoje povoljni uvjeti za mobilizaciju. Čini nam se, da se u Zagrebu još uvijek premalo mobilizira ljude za partizane. Pojačajte mobilizaciju za partizane kako u Zagrebu tako i van njega.

Pojačajte rad u redovima domobranstva, koje već pokazuje znakove raspadanja. Formirajte vojne komitete, pojačajte našu propagandu u redovima domobrana i organizirajte njihovo prelaženje u grupama i pojedinačno na stranu Narodno-oslobodilačke Vojske.

Mnogobrojne udarne grupe, koje djeluju u bližoj i daljoj okolici Zagreba pokazale su do sada vrlo dobre rezultate. Činjenica, da one mogu postojati i uspješno djelovati pokazuje da su simpatije naroda na strani Narodno-oslobodilačke fronte. Skrećemo vam pažnju

[3] Stipe Ugarković

na to da se djelovanje naših drugova ne ograničava na rad tih grupa. Postojanje i borba udarnih grupa treba da bude odraz žive političke aktivnosti i borbe masa,a ne da one vise u zraku. Gdje postoje preduvjeti, treba od tih grupa formirati partizanske jedinice, a nove borbene grupe treba da preuzmu zadaće ranijih grupa.

Molimo vas pošaljite nam što prije bilancu vašeg financijskog poslovanja. Ujedno nam pošaljite i nešto navaca.

Čudi nas, da ste tako glatko odbili ponudu Kemfelje.[4] Vaš je postupak neshvatljiv. Trebali ste prihvatiti njegovu ponudu i dovesti ga ovamo.

Molimo vas obavještavajte nas, da li ste shvatili preokret koji treba da nastane u našem radu, kao i to kako se ostvaruju postavljene zadaće na terenu.

Javite nam, kako je primljen »Slobodni Dom« u Zagrebu i okolici. Upozoravamo vas na to,da suzbijate svako sektaštvo prema pisanju »Slobodnog Doma« ukoliko bi se ono pojavilo. Mnogi će sektaši vjerojatno gledati prijekim okom na pisanje »Doma«, zbog toga, što se u njemu ne napada otvoreno Maček kao u ostaloj štampi. Važno je i osnovno to, da je »Dom« na liniji Narodno-oslobodilačke fronte, da se zalaže za mobilizaciju pristaša HSS-a i hrvatskih masa uopće na liniji narodno-oslobodilačke borbe. Ukoliko će »Dom« naići na širu podršku i dobijati što više dopisa iz naroda, u toliko će on vjerojatno biti sve oštriji i sve odlučniji.

Obavijestite što širi krug ljudi u Zagrebu i izvan Zagreba da sluša novu radio postaju AVNOJ-a i ZAVNOH-a svaki dan u 7 sati ujutro i 8 sati na večer na kratkom valu 40.07 — Ako vam se pruži prilika javite nam kako se čuje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:
A n d r i j a[5].

P.S.

U cilju podizanja sposobnosti i političkog ugleda NOO-a, treba u njih birati ugledne i sposobne pristalice HSS-a koji stoje na liniji Narodno-oslobodilačke borbe.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1579

[4] Đuro Kemfelja
[5] Andrija Hebrang

247

1943, kolovoz 19.

Izvještaj Štaba Prvoga bataljona Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o napadu na Remetinec

ŠTAB I BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
19-VIII 1943

Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČAR«

Prema dobijenoj usmenoj zapovijesti,koju smo dobili od zamjenika komandanta Brigade, naš I bataljon dobio je zadatak da razoruža neprijateljske posade u Remetincu, na željezničkoj stanici i kod magacina; magacin i željez. stanicu čuvalo je 40 domobrana naoružanih sa 2 p. mitraljeza; te neprijatelj, posadu u Buzinu jačine 5 Njemaca, koji čuvaju jednog višeg funkcionera kulturbundovca. Početak napada bio je u noći između 18 i 19. VIII 1943., onog momenta kad jedinice izbiju na položaj. Prva četa dobila je zadatak da likvidira magacinsku posadu te da upali magacin u kojem se nalazilo žito, koje je okupator mislio upotrijebiti za ishranu svojih vojnika. Druga četa dobila je zadatak da razoruža domobrane na stanici i da upali stanicu. Treća četa sa 3 desetine dobila je zadatak da uhvati kulturbundovca i pobije Njemce. Svakoj četi bilo je pridodato po jedno minersko odjeljenje sa zadatkom da miniraju prugu. Jedna desetina 3. čete dobila je zadatak da razoruža 2 policajca u Botincu i izvrši rekviriranje državnih svinja, konja i goveda.

Sve 4 akcije bile su izvedene po planu i brzo, kako smo predvidjeli i 1. četa razoružala je neprijateljsku posadu kod magacina i tom prilikom zarobila 21 domobrana sa 19 pušaka i 2. p. mitraljeza »Brno«, te oko 3000 komada metaka, kao i svu ratnu spremu koju je posada imala. Druga četa nije izvršila svoj zadatak radi toga što su nas i pored opreznog i brzog privlačenja osjetili i pobjegli u pravcu Zagreba. Na stanici kako Su nam kazali seljaci, nije bilo 20 domobrana nego 12, od toga su bila dvojica na otsustvu. U napuštenoj stanici nađeno je 3 puške,francuske sa oko 400 komada metaka, te

[1] Dušan Pekić

6 njemačkih bombi, kao i sva lična sprema domobrana. Prilikom jurnjave za domobranima koji su bježali, naša patrola koja je ostala na križanju ceste i pruge izvjestila nas je da je netko na nju opalio 2 metka iz pištolja, patrola je opalila nekoliko metaka u pravcu odakle je na nju zapucano. Kasnijim ispitivanjem ustanovljeno je da je pucao na patrolu Dr. Naletilić iz Remetinca k. br. 74. što je i njegova žena priznala. Pomenutom doktoru zaplijenili smo skoro sve liječničke instrumente, među njima i jedan mikroskop i veću količinu lijekova i injekcija. Žena pomenutog doktora sama je pomagala oko spremanja stvari i zaželjela nam da nam što korisnije dođu zaplijenjene stvari u korist našeg oslobodilačkog pokreta. Treća četa uspjela je djelimično izvršiti svoj zadatak, te su tom prilikom od bombi koje su naši pobacali u kuću poginula 2 Njemca i zarobljen 1 njemački niži oficir, zaplijenjeno je 2 njem. puške, 1 »Štajer« pištolj, 2 konja i sva lična sprema od zarobljenih i ubijenih Njemaca. Napad na posadu u Buzinu vršio je jedan vod 3. čete i otpočeo je u 23,10 sati a nije uspio sasvim radi toga što je u 23,45 sati napadnutim Njemcima pošla pomoć iz Sv. Klare u jačini od oko 50 Njemaca, koji su nastupali streljačkim strojem kroz kukuruze i prugom, te tako naišli na osiguranje od 1 desetine i minera i tom prilikom poginulo je 6 do 7 Njemaca od dejstva mine i naše mitraljeske vatre, poslije toga naša 3. četa se je povukla.

Desetina 3. čete sa kojom je bio drug intendant Brigade[2] izvršila je potpuno svoj zadatak i tom prilikom zarobljena su 2 policajca i zaplijenjeno 2 pištolja i 1 karabin »Manliher«, te 2 lovačke puške, 22 svinje razne težine, 7 goveda i 5 komada konja, te 20 metara zobi i pšenice.

Prilikom ovih akcija ukupni gubici neprijatelja iznose 24 zarobljena i 9 mrtvih; na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka, kako u ljudstvu tako i u naoružanju. Materijalni gubitak neprijatelja iznosi: 23 puške, 3 pištolja, 2 p. mitraljeza Z.B. sa oko 4000 metaka, 15 bombi; 20 vagona pšenice spaljeno, te 5 vagona pekmeza spaljeno, 1 magacin, 1 manja željeznička stanica, prekinut saobraćaj na 2 dana na najglavnije dvije pruge i to Zagreb-Sisak i Zagreb-Karlovac. Tom prilikom utrošeno je 240 »Mauzer« metaka, 30 ruskih i 27 talijanskih i 7 bombi.

U borbi sa Njemcima kod 3. čete istakao se odlučnošću delegat II voda 3. čete drug Brežnjak Alois, te desetar I desetine II voda drug Todinov Tomo /Lala/, kao i svi bombaši. Kod 1. i 2. čete nije bilo nikojeg drugog isticanja, radi toga što nisu imali težak zadatak.

Sanitetska služba i službe veze nije došla do izražaja, jer su jedinice operirale samostalno i nisu bile potrebne.

[2] Dragutin Bogdanović

Organizacija povlačenja i puta odvijala se je dobro, tj. daleko bolje nego u dosadašnjim prilikama.

Opažanja: Mineri koji su pridodati našim jedinicama izvršili su dobro, vrlo, svoj zadatak. Greška je njihova što po završetku akcije ne znaju svoje mjesto za vrijeme povlačenja i stvaraju gužvu, isto tako ne vode računa o materijalu, tako da smo mi iza njih našli 2 paketa eksploziva, koji se nalazi sad kod nas. Kod ostalih jedinica nije bilo nikakvih krupnijih grešaka.

Opaska: Omaškom smo ispustili navesti u akciji 1. čete o paljevini 20 vagona pšenice i 5 vagona pekmeza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik polit, komesara:[4]
si. otsutan

Komandant:
S. Hinić,[3] v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 726, f. 1, dok. br.19

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 76, str. 240-242

248

1943, kolovoz 20.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju i akcijama udarnih grupa, prijedlogom za formiranje Bjelovarskoga partizanskog odreda, političkoj situaciji i namjeri da organizira konferenciju rodoljuba s bjelovarskoga okruga, te o stanju u neprijateljskim uporištima

OK KPH Bjelovar
20. VIII 43.

Štabu II Operativne Zone

Komesaru Marku[1],

Dragi druže,

Primio sam Tvoj dopis od 31. VII 43. god. Što se tiče organizacione strukture udarnih grupa i njihove komande, mi smo se po to-

[3] Stevo Hinić, poginuo kod sela Toplice 1944. godine, u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[4] U to vrijeme zamjenik politkomesara bio je Karlo Šuman.

[1] Marko Belinić

me sporazumjeli i to ostaje, sve onako kako smo ugovorili treba da bude. Jedino što nam Ti pišeš da će raspodjelu komandnog osoblja za te grupe izvršiti Moslavački odred praktički je bilo dosta teško izvedljivo. Moslavački odred nije poznavao ljude niti potrebe ovog terena te tu ne bi ustvari učinio ništa. Osim toga svi ljudi su nam bili na Bilo-Gori. Mi smo to izveli ovako: drug Franjo Županić, član OK KPH Bjelovar koji je odgovoran za rad po udarnim grupama iz svih tih kadrova uzeo je dvojicu: jednog za komandira, jednog za komesara. Sa njima u zajednici odabrali su vojničke i političke rukovodioce za sedam udarnih grupa /4 za bjelovarski kotar,dve za đurđevački i jednu za koprivnički/. Odredili su za svaku grupu odgovarajući broj ljudi i oružja i uputili ih na teren.Dali su im upute za rad i postavili im zadatke. Ovo imenovanje rukovodioca udarnih grupa prepušta odredu. Odred u sporazumu sa nama može neke od njih i da promjeni ili da imenuje ovako kako smo mi do sada postavili. Upute su dobili da svaka udarna grupa ima podnositi izvještaj
o svom političkom i vojničkom radu redovno svake nedelje Komandi udarnih grupa, a Komanda udarnih grupa podnosiće svoj izvještaj Štabu Odreda isto tako svake sedmice. Grupe na terenu kontrolisane su po partijskoj organizaciji, a preko Komande udarnih grupa i preko Kotarskih Komiteta naš OK-a dobiće uvid u njihov rad i dati upute. Grupe su formirane 11. VIII 43. Ja mislim da je ovako bilo najbolje. Jer da mi nismo postupili ovako mi nebi imali na ovom terenu još za dugo udarnih grupa,a sa radom se trebalo otpočeti, jer se trebalo spasavati žito.

Mi nemamo protiv toga ništa da udarne grupe budu pod komandom Moslavačkog odreda,[2] ali bi bilo bolje da vi odmah pristupite formiranju bjelovarskog odreda i da te udarne grupe neke uđu u sastav toga odreda a ostale budu pod njegovom komandom. To je sada moguće, jer imate pod vašom komandom XVI brigadu. Nešto malo ljudi moglo bi se izvući iz brigade, nešto iz Moslavačkog, a nešto iz Kalničkog odreda. Ukupno 80-100 ljudi bilo bi dovoljno. Ovdje nije problem ljudi na terenu već samo oružja. Ako se sada izvuče iz gore spomenutih jedinica 80-100 ljudi taj odred brzo će narasti na tri bataljona. Sedište jednog bataljona i štaba odreda treba da bude Bilo-Gora, teritorij koji pada pod drugu operativnu Zonu. Po formiranju drugog bataljona,drugi bataljon bi operirao na sektoru od pruge Bjelovar-Kloštar i Križevci-Koprivnica. Ove udarne grupe koje su formirane 11. VIII uz pomoć svega 10 kadrovaca koje ste nam Vi poslali ukupno sada broje 85 do 90 ljudi. Javlja nam đurđevačka grupa da može mobilizirati a i već sada sa njome učestvuju

[2] Vidi: Dok.br. 197.

u akcijama još oko 30 ljudi, no pitanje je samo oružja. Ovih 85 ljudi u udarnim grupama mi smo naoružali. Imaju dva puškomitraljeza »Brno«. To je iz akcije u Bulincu. Tu akciju je pripremio obavještajac OK Bjelovar[3] a izvršili su ljudi koje smo pripremali za udarne grupe /njih 50/ uz pomoć 40 ljudi bilogorskog odreda /koji pripada III Operativnoj Zoni, odnosno Korpusu/. Bilogorci su odnijeli dva puškomitraljeza. U toj akciji dobiveno je: 37 hiljada mauzer metaka, 50 mauzer karabina, 4 puškomitraljeza; 1 šmajser. Zarobljeno je 46 domobrana, dva narednika, 1 satnik. Satnik je upućen /Janko Ljubojević/ sa još četvoricom, u Moslavački odred na vaše raspoloženje. Jedan narednik je ostao ovdje privremeno da svrši neke poslove, a onda će i on doći na vaše raspoloženje. Satnik i narednik hoće da ostanu u partizanima. Domobrani neće ostati u partizanima pa su zbog toga odvedeni na Bilo-goru na prisilan rad pri Komandi Područja. Naknadno se i od njih javilo 8 u partizane.

Ako bi ovde postojao odred bjelovarski mogućnost mobilizacije je vrlo dobra.Ima mnogo stvari po kojima bi se morali sporazumjeti o kojima ne mogu ovdje da pišem. Zato bi bilo nužno da nekoga izašaljete ovamo do nas da se sa njime o svemu sporazumimo. Ako ne možeš Ti, druže Marko, da dođeš sam, onda pošalji u Tvoje ime koga drugoga.

Ti u tom istom pismu koje si mi uputio pišeš da Ti je Rade Bulat rekao da sam mu ja rekao da imam mandat da stvorim vojne jedinice u ovome kraju. To je koještarija! Tako nešto mu ja nisam rekao, nego sam mu rekao da ću pomoći formiranje vojnih jedinica ovdje i to i činim, i da ću pomoći i sve učiniti da se mobiliše što veći broj ljudi u partizane iz ovih krajeva. Za stvaranje udarnih grupa ja sam imao mandat i njih sam pomogao formirati. Ne kao Partija direktno već preko jednog vojnog lica. One su sad stvorene i dolaze pod komandu odreda. Ja mislim da vi nemate ništa protiv toga i da to. nije bilo nepravilno. U ostalom to je bilo po sporazumu sa Tobom. Mislim za komandanta Bjelovarskog odreda da bi trebali postaviti Mimu Manojlovića iz Srpske Kapele. Vi formirajte štab toga odreda i dajte mu zadatak da formira taj odred. Dajte mu pomoć ako ne možete 80, makar 50 ljudi mu dajte, a on onda sa štabom i tima ljudima neka se odmah uputi ovamo. Mi ćemo mu ovdje pomoći.

Politička situacija na našem terenu znatno se popravlja. Na đurđevačkom kotaru uspjeli smo prilično paralizirati uticaj reakcionarnog djela vodstva HSS-a. Na koprivničkom kotaru stojimo još bolje. Tamo se situacija promenila u zadnjih tri nedelje za sto osam-

[3] Franjo Zupančić

deset stepeni. Na stranu nar.-osl. borbe prešli su svi značajni ljudi iz bivše HSS-a i ušli u NOO. Na bjelovarskom kotaru situacija se razvija u istom pravcu no taj proces još nije gotov. Na križevačkom kotaru nadamo se ići će dosta dobro no nešto sporije nego na ostalima kotarevima uslijed slabosti naše organizacije. Sto se tiče četnika, nešto smo ih politički likvidirali a neki su uvukli rogove. Ima po koji koji još burgija, no to je samo zbog toga što mi još nismo stigli da svuda prođemo našim vojnim jedinicama i političkim radom. Na nekoliko mjesta uspjeli smo održati dobre javne mitinge. Zaštitaške pljačkaške grupe tri su likvidirane na kotaru Bjelovar a ostale se za sada ne pokazuju. Jedna je ponekad malo aktivna u Gornjem Križu i za njome sada traga naša udarna grupa. Nismo primetili da se u zadnje vrijeme pojavila koja nova. Ne može banda da pronađe ljude za njih. Organizatori kapelske banditske grupe, poslije likvidacije te grupe sa naše strane postali su jako mekani i počeli raditi za mjesni NOO. Ne iz ubeđenja već iz straha. Promena situacije u našu korist na terenu OK Bjelovara posljedica je međunarodnih događaja /ofanzive Crvene Armije, pada Sicilije, Musolinija itd./ i događaja u našoj zemlji /Formiranje ZAVNOH, prelaz na stranu nar.-osl. borbe Vladimira Nazora, Filipa Lakuša, Božidara Magovca, uspješni marš naših vojnih jedinica preko terena OK Bjelovara, i drugo/, kao i našeg političkog rada na terenu.

12. IX 43. imaćemo široku konferenciju poštenih i istaknutih rodoljuba sa terena OK Bjelovar. Do sad smo imali inicijativni ONOO, a na toj konferenciji, na koju računamo da će doći 100 ljudi izabraće se redovni NOO za naš okrug. Biće pretresena sva politička pitanja u svijetu i zemlji, pitanje mobilizacije za nar.-osl. vojsku, pitanje političkog rada i aktiviziranja hrvatskih masa u borbi protiv okupatora i njihovih slugu, bilo bi nužno da i Ti na tu konferenciju dođeš. Ona će se održati u blizini naše baze. Ako bi polazio sa terena Moslavine kurir OK Čazma može te do nas dovesti. Ako polaziš od Kalnika onda će te povesti sekretar KK Križevac koga ćeš lako pronaći preko Kalničkog odreda. Svakako treba da budeš u vezi sa vodičem najdalje do 9. IX.

Sto se tiče našega predloga za operecije na terenu OK Bjelovar možemo kazati sledeće: nemamo točne podatke o stanju neprijateljskih posada. Poznato nam je to da u Bjelovaru nema nikakve koncentracije neprijateljske vojske. Zandarmerijska škola iz Bjelovara poslana je na teren. 500 žandara iz te škole nalazi se u Pisanici kao posada, a 80 od njih u Bedeniku. Tri satnije domobrana iz Bjelovara nalaze se u Narti. U Ivanjskoj ima 50 žandara. U Markovcu i Letičanima nalazi se jedna satnija domobrana, u Gudovcu oko 140 domaćih ustaša i oko 30 domobrana koji tamo čuvaju vojne maga-

zine municije 1 explqziva. U Bulincu nema nikakve posade od kako je ona Ljubojevićevk razoružana. Za Vrbovec, Sv. Ivan Zabno, Koprivnicu i Križevac vi verovatno imate podatke. Sam grad Bjelovar ima nešto Njemaca i vrlo malo domobrana. Tačno stanje posade u Bjelovaru nismo mogli saznati, jer su oficiri sa kojima smo imali vezu pohapšeni. U Pitomači ima jedna koturaška satnija i u Kloštru jedna. Mi predlažemo da se XVI brigada i Kalnički odred usmjere da očiste Ivanjsku i Nartu kao prvu akciju i da sruše most na Česmi /Svibovac/ ispod Narte prema Bjelovaru. Time bi se izbacila iz saobraćaja cesta Bjelovar-Čazma-Zagreb i prekinula veza svih sela sa one strane Česme sa Bjelovarom. Sva sela Ivanačke općine time bi otpala od kontrole bande i bio omogućen naš utjecaj u njima i ubrzo bi se ta sela uključila u nar.-osl. borbu. To su inače vrlo bogata sela i puna ljudstva za mobilizaciju. Daljnja akcija tih naših snaga trebala bi se usmjeriti na Gudovac. U Gudovcu postoje vojni magazini u kojima ima exploziva i druge vojne spreme. Osim toga gudovačke ustaše poznati su kao krvoloci velikog broja naših sela i općina.Time bi Frkaševačka i Gudovačka općina odahnula od terora koji vrše te ustaše u tim općinama. U Ivanjsku i Nartu vjerujem da nebi neprijatelj više metao posade u koliko bi se srušio most na Svibovcu, /Česmi/, a u Gudovcu možda da bi opet metnuli posadu, no ako se vojni magazini spale ne vjerujem da će i tamo više posada postojati, jer neprijatelj ima sve manje snaga kojima raspolaže, jer je ustaška bojna iz Đurđevca otišla na Istočni Front, a isto tako i domobrane šalju na Istočni Front. Daljnja akcija trebala bi da bude brigade sa Kalničkim odredom na Sv. Ivan Zabno. Vama je vjerojatno poznato da ta mala ustaška posada drži u šahu sva sela njihova i još četiri do pet općina okolo. Ako pristajete na naš predlog da se odmah pristupi formiranju bjelovarskog odreda, bjelovarski odred moći će putem veza /pomoći iznutra/ da razoružava ove posade domobrana u Letičanima i Markovcu u Kloštru i Pitomači i druge. To vam je drugovi naš predlog.

Oseća se jači priliv u partizane odkada je Pavelić počeo da poziva nova godišta u vojsku. Mi ćemo se truditi da iskoristimo povoljnu međunarodnu i nutarnju političku situaciju te da što veći broj tih regruta ide u našu vojsku a ne u Pavelićevu. Na pr. jučer je iz Bulinca otišlo u Bilogorski odred/daje slučajno posada neprijateljska u Bulincu sigurno to nebi uspjelo/ 8 ljudi. Oni su otišli u Bilogorski odred, jer ovde bliže nije bilo ni jedne naše vojne jedinice. Na terenu udarne grupe naglo brojčano rastu. Kada bi bilo oružja svaka od njih bi brzo prerasla u četu. Iz Križevaca nam javljaju da je tamo mobilizacija prilično dobra. Oni šalju u Kalnik.

Sada je upravo stigao drug Marko[4] sa križevačkog kotara i javlja mi da je s Tobom jedan deo puta putovao. Ja Te molim kada se vraćaš da se vratiš ovuda preko našega OK-a. U tu svrhu Ti šaljem i mog kurira koji Te može do nas dovesti, pa bi onda još sve stvari usmeno rešili. U koliko možeš usput rešiti i pitanje tog bjelovarskog odreda to bi bilo jako dobro. Ako ne povedi makar Mimu sa sobom da odmah stvari i konkretno postavimo.

Sada saznajemo od Marka da je KK Križevac organizirao udarnu grupu od 13 ljudi. Sada im Komanda udarnih grupa šalje političkog i vojnog rukovodioca za nju. Naoružani su karabinima.

Obavještajna služba je kod nas formirana no ona nije uspjela da obuhvati sva 4 kotara. Drug koji je u OK bio sa time zadužen otišao je za Liku a novi drug koji ga zamjenjuje nije toliko spretan i zbog toga će nam ta služba šepati.

Smt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:
Marijan,[5] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/1103

[4] Slavko Gmajnički
[5] GrgaJankes

249

1943, kolovoz 20.

Uputstvo Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o rasporedu novopridošlog ljudstva po jedinicama i obavijest o uspjesima Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda

POLITKOMESAR II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE
Dne 20. VIII 43

30/VIII1943[1]

ŠTABU XIII UDARNE PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«

Primili smo Vaš izvanredni operativni izvještaj, pismo druga komesara[2] Vaše brigade, pismo druga Žeželja[3] i raspored rada za niži oficirski kurs, te ostalu poštu.

Čestitamo Vama i Vašim borcima na ponovnim uspjesima, koje je postigla vaša brigada u Pokuplju i Posavini.[4] Naše čestitke izručite svim borcima i komandnom kadru Vaše brigade.

Mnogo nas interesira brojno stanje i naoružanje brigade, a do sada niste nam poslali izvještaj o tome. Odmah nam pošaljite izvještaj o brojnom stanju i naoružanju. Vjerujemo da je brigada sada porasla mnogo. Isto tako niste nam poslali nikakav izvještaj o posljednjoj ofanzivi na Žumberak, nego ste samo spomenuli da je bila ofanziva.[5] Hitno nam pošaljite taj izvještaj. Komesarski izvještaj također nam odmah pošaljite.

Mi smo Vam do sada poslali poštu u tri navrata i tu smo Vam skrenuli pažnju na novonastalujsituaciju u kojoj treba mnogo budnosti i snalaženja. Kod Vas sada bukti narodni ustanak i Vi morate biti veoma oprezni da Vas događaji ne prerastu i da ne izgubite vojnike iz ruku. Sada postoje velike mogućnosti za novi priliv ljudstva, tako da se brigada brojčano podigne, a Vi morate biti spo-

[1] Datum prijema uputstva u Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.
[2] Politički komesar bio je Božo Spaček.
[3] Milan Zeželj
[4] O ovim uspjesima vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 33.
[5] Potkraj srpnja 1943. godine neprijatelj je velikim snagama napao na oslobođenu teritoriju na Žumberku. Vidi: Dok. br. 207.

sobni da rukujete velikom jedinicom. Nastojte da upotpunjavate vaše bataljone tako da oni broje barem do 250 ljudi, a ukoliko će biti priliv ljudstva veći formirajte odmah i V bataljon. Nemojte dozvoliti da Vam ne bude potpun komandni kadar u jedinicama, jer bi se one u tom slučaju razvodnjavale. Makar će biti komandni kadar i manje iskusan, ipak je nužno da on bude potpun. Ljude koje stavljate na odgovorne dužnosti nastojte dobro provjeriti, da oni budu odani i disciplinovani. Od starih boraca stavite ljude na odgovorne dužnosti, koji su se do sada u borbama istakli. Istovremeno uzdižite i Zagrepčane, koji nanovo dolaze i pomognite im da se oni što brže osposobljavaju. Štabove bataljona sastavite od provjerenih drugova. Šaljite nam predloge za imenovanje novog štaba bataljona, ukoliko ćete pristupiti formiranju V bataljona.

U V. Goričkom kotaru sada bukti ustanak, stoga je Vaša dužnost da svojim djelovanjem pomognete narodu da on što lakše pristupi NOB-u, time da omogućite formiranje odreda u Turopolju.[6] Druga Mladena[7] stavite odmah na raspolaganje odredu, treba da bude njegov komandant. Ako će biti potrebno da im stavite kojeg druga komandira ili komesara čete, to također učinite, ali tako da ipak Vaša brigada ne bude time štetovala. Možete im staviti na raspoloženje kojeg starijeg borca, koji može u takvom odredu biti komandir ili komesar čete. To je ta pomoć koju Vi narodu pružate. Ljude koji se dižu na ustanak nastojte prihvatiti i Vaše jedinice povećati. Jedan dio ljudstva svakako ostavite za novoformirani Turopoljsko-pokupski odred, a jedan dio za Zumberački, a gro ljudstva uzmite za sebe. Pogotovo nastojte Zagrepčane u velikoj većini uzeti u Vašu brigadu. U Odred možete dati one Zagrepčane koji bi mogli za kratko vrijeme biti tamo rukovodioci. Dok ostale uzmite za svoju brigadu. Odredi neka mobilišu ljudstvo sa svojih terena, a ne da uzimaju suviše Zagrepčana u svoje jedinice. Dakle, pretežni dio Zagrepčana, uglavnom sve, uzet ćete Vi, a novopridošle iz odredskih terena u većini će zadržati odredi.

Oružje koje ste poslali u Liku danas bi nama trebalo kao suho zlato. Ako imate nešto rezervnog oružja, odmah ga šaljite sa potrebnim osiguranjem za Moslavinu. Uz to oružje dajte i potrebnu količinu municije. U Moslavini imademo 500 nenaoružanih ljudi. Moslavački odred broji sada 1.300 ljudi. Na Kalniku je ista situacija. Kalnički odred sada broji preko 800 ljudi. Mobilizacija na ovim terenima je sjajna. Narod se odaziva na sve strane u našu vojsku. Sada formiramo novu brigadu,[8] koja će biti veća od Vaše, a pored to-

[6] O osnivanju Turopoljsko-posavskoga NOP odreda vidi: Dok.br. 250.
[7] Ivan Mladen
* Riječ je o formiranju NO brigade »Braća Radić«.

ga ostavit ćemo i odrede sa dva bataljona. Pored ovih jedinica formirali smo čitavi niz terenskih četa. Tako se možete voziti autom od Moslavine sve do Kalnika. Raspoloženje naroda je sjajno. Ova situacija nam nalaže da ne možemo više otpustiti ni jednu pušku iz naše zone. Sve suvišno oružje šaljite ovamo, a ne u Liku.

Moslavački odred je u zadnje vrijeme izveo nekoliko lijepih akcija, u kojima je zaradio 150 pušaka, 4 p. mitraljeza, jedan teški i mnogo municije. Prigorska četa zapalila je cisterne kod Sesveta i uhvatila 3 pl. mitraljeza i druge spreme. Kalnički odred je uništio dva voza, a ostali njegovi dijelovi stalno ruše pruge i vozove. Jedan bataljon smo poslali u Zagorje[9], da se približava s one strane Zagrebu i da se u Zagrebu sastane s Vama. Još nismo dobili izvještaje o djelovanju ovog Udarnog bataljona. U Moslavini također smo formirali Udarni bataljon[10], koji krstari sve do Bjelovara i Dugog Sela. Osim naprijed navedenih akcija imade mnogo svakodnevnih manjih akcija na razne automobile i vlakove. Partizani se voze na veliko.

Slobodni teritorij našim dolaskom na Kalnik i Moslavinu se proširio za još jedanput više nego prije, a sada se učvršćuje. Ogroman je to teritorij. On obuhvata sve do Zagreba, Bjelovara i Varaždina. Varaždinske Toplice su u našim rukama. Još da osvojimo Zagorje, i Zagreb će biti opkoljen sa sviju strana.

Brzojave koje primite od GŠ-a šaljite nam hitno ovamo. Zadaci koje je GŠ pred Vas postavio posve su u skladu sa našim planom, pa Vam u tom pogledu i nemamo šta dodati. Samo nastojte da se ti zadaci što potpunije izvrše.

Sto se tiče Gorinje[11], za sada ju ne treba napadati. Nije potrebno da se suviše krvarimo na bunkerima, već treba neprijatelja dobiti van i vani ga dobro potući. Nastojte da ih uznemiravate. Ne dajte im mirno spavati.

U buduće nam šaljite kompletnije izvještaje, da bi Vam mogli dati svoje primjedbe i uputstva, a naročito se to tiče druga komesara. U najskorije vrijeme doći će netko od nas k Vama gdje ćemo riješiti pitanje Štaba I bataljona i sve ostale stvari.

Naš »golub«[12] ne radi, jer ga niti nemamo, ali vi nas svejedno stalno pozivajte, jer ga možemo svakog dana dobiti. Šaljite kratke

[9] Odnosi se na Prvi udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda koji je osnovan 27.srpnja 1943. godine. Vidi: Dok. br. 235.

[10] Udarni bataljon Moslavačkog NOP odreda osnovan je 9. kolovoza 1943. godine. Vidi: Dok. br. 216.

[11] Gornja Vas

[12] Riječ je o radio stanici.

telegrame Glavnom poveljstvu[13] o vašim akcijama, da ih objavi preko RSJ.

Priložene brzojave za GŠ odmah otkucajte. Smatrajte ovo kao najvažnije i nemojte dozvoliti da oni stoje.

Prema pismu druga Mate[14] učinili ste izvjesne greške za vrijeme ofenzive[15], tj. greške je učinio Operativni štab, što nije na vrijeme organizirao evakuaciju civila. To Vam se u buduće neka ne dogodi.

Što se tiče vaših odnosa sa Štabom odreda[16], mi ćemo Štabu odreda pisati i dati mu u tom pravcu potrebna naređenja. Dakle, najhitnije šaljite naprijed zatražene izvještaje!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!!

Politkomesar:
M. Belinić, v. r.

Original,strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472 A, f. 9, dok. br. 19.

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 78, str. 246-249.

250

1943, kolovoz 20.

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda u vezi s formiranjem Turopoljsko-posavskoga NOP odreda i rasporedom novomobiliziranoga ljudstva

POLITKOMESAR II OPERATIVNE
ZONE NOV I PO HRVATSKE

Dne 20. VIII 1943.

ŠTABU ŽUMBERAČKO — POKUPSKOG NOPO HRVATSKE

U kotaru V. Gorice bukti narodni ustanak. Sada su tamo veoma povoljni uslovi za formiranje Turopoljsko-posavskog odreda. U

[13] Glavni štab NOV i PO Slovenije.
[14] Mato Horvatić
[15] Kao bilj. 5.
[16] Riječ je o Štabu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

svrhu formiranja ovog odreda odmah ćete otkomandovati druga Marijana Badela[1] za komesara ovog odreda. Ovaj će odred imati sektor djelovanja: južno od Save, a sjeverno od Kupe između Siska i Zagreba do pruge Zagreb-Karlovac. Ovom odredu Vi ćete odmah otkomandovati i Vaš Drugi bataljon, koji ulazi u sastav ovog odreda.

Za sada neće biti nužno da Vaš odred imade zamjenika komesara. Njegovu će zadaću preuzeti na sebe OK[2] i KK[3] Zumberak. O tome mi obavještavamo OK.

Umjesto Vašeg dosadašnjeg Drugog bataljona Vi odmah formirajte novi bataljon, od novopridošlih boraca, koje pomješajte sa starima. Štab novog bataljona Vi postavite da vrši družnost, a nama pošaljite predlog za njegovo imenovanje.

Druga Simića[4] stavite za vršioca dužnosti zamjenika komandanta Vašeg odreda, a za operativnog oficira uzmite jednog od sposobnih drugova iz Vašeg odreda. Može to biti i drug Škrinjar[5], a ako imate nekog drugog, uzmite drugoga.

Zadatak vašeg odreda bit će da vrši operacije na sektoru Zumberka i Samoborskog kotara sve do Save. Vaš odred vršit će akcije na pruzi Zagreb-Karlovac, sjeverna strana. Osim toga Vaš sektor će biti i cijeli Jastrebarski kotar, sve do Karlovca i Ozlja, te slovenska granica.

Ništa nam ne javljate kako napreduje mobilizacija na Vašem terenu. Sada posvetite što više pažnje mobilizaciji, jer samo od toga će zavisiti snaga vašeg odreda. Ne smije se desiti slučaj da Vi čekate na ljude da Vam dolaze iz Zagreba, a na Vašem terenu imade dovoljno ljudi. Svi ljudi koji će biti mobilisani iz Jastrebarskog i Samoborskog kotara, te Zumberka treba da idu u Vaš odred. Jedino, ako bi nešto ljudstva trebalo brigadi, to ćete u tom slučaju nešto otputiti njoj. Zagrepčane koji dolaze — veliku većinu treba dati brigadi, a tek pojedince, koji bi mogli brzo da se razviju u rukovodioce, možete uzeti sebi.

Javite nam kako je prošla ofanziva na Zumberak. Čudno je da je za vrijeme ofanzive na Zumberak drug komandant Vašeg odreda[6] bio otsutan iz Operativnog štaba. Vaši odnosi prema Štabu brigade nisu pravilni. U važnijim momentima, kad je slučajno ofanziva ili neki hitni slučaj. Štab brigade ima pravo da rasporedi sve jedinice,

[1] Marijan Badel. Poginuo u Zumberku 1944. godine kao politički komesar brigade »Franjo Ogulinac-Seljo«.
[2] Okružni komitet.
[3] Kotarski komitet.
[4] Milan Mraović-Simić
[5] Teodor Škrinjar
[6] Boris Balaš

pa i jedinice vašeg odreda, ali,razumije se, uz Vašu pomoć. Kad to prilike dozvoljavaju treba formirati zajednički operativni štab, u koji neka uđu po jedan član vašeg štaba. Ne smije se desiti slučaj da između Vas i Štaba brigade dolazi do nesuglasica. Vi se s njima možete sporazumjeti po svim pitanjima.

U najskorije vrijeme doći će netko od nas k Vama, pa ćemo tamo urediti razna pitanja.[7] Do tog vremena poduzmite sve potrebne korake za formiranje komande područja, kako bi se time Vaš odred odteretio pozadinskih poslova i bio sposoban samo za operacije. Vaše bataljone odmah pojačavajte. Ljudi imade sada dovoljno za to. Oružja vjerovatno također imate dovoljno.

Odmah nam šaljite izvještaje o svemu!

U Moslavini mobilizacije ljudstva za našu vojsku ide sjajno. Moslavački odred broji 1.300 ljudi, a Kalnički preko 800. Na oba ova sektora mobilizacija veoma dobro uspijeva. Sada ćemo formirati jednu jaku brigadu,[8] a pored toga ostat će oba odreda svaki sa dva bataljona. Mi ovdje imademo mnogo nenaoružanih ljudi, pa ako imate suvišnog oružja i municije, odmah to šaljite u Moslavinu. Onima koji će transportirati oružje dajte potrebnu pratnju. Ovi su odredi u zadnje vrijeme izveli nekoliko veoma dobrih akcija, gdje su zaradili prilično oružja, ali za ovdašnje potrebe još uvijek premalo.

Slobodni teritorij Moslavine i Kalnika je veoma velik. Od Kalnika do Moslavine može se čovjek voziti autom, što mi i činimo.

Prema ovom pismu odmah postupite!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[9] Belinić, v. r.

Original, strojopis
Sign., VII, Fond NOB, kut. 1472, f. 4, dok. br. 36

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 79, str. 250-252

[7] Iz Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske nije nitko dolazio u Odred.
[8] O formiranju ove brigade vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 19, dok. br. 11.
[9] Marko Belinić

1943, kolovoz 20.
Zagreb

Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o političkim prilikama i akcijama partizana u prvoj polovini kolovoza 1943. godine

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
Glavnostožerni odjel
Glst. br. 1956./taj.
U Zagrebu, dne 20. kolovoza 1943.

PREDMETrDoglasno izvješće
I.Z.P. za PRVU POLOVICU
mjeseca kolovoza 1943. godine.

T a j n o !

1./ GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA /Izvj. odjel/ 2 primjerka
2./ ZAPOVJEDNIČTVU II. ZBORNOG PODRUČJA — BROD
3./ ZAPOVJEDNIČTVU III. ZBORNOG PODRUČJA — SARAJEVO
4./ VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU — SARAJEVO
5./ SASTAVAK

Na temelju zapovjedi Glavnog stožera oružanih snaga Očev. Br. 4136/taj. od 11. studenog 1941., dostavljam doglasno izvješće za PRVU POLOVICU MJESECA KOLOVOZA 1943. godine, sastavljeno na temelju prikupljenih podataka od određenih postrojbi a u koliko nisu podnieta pojedina izvješća, — u sliedećem:

I.— OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.— RAZPOLOŽENJE NARODA:

HRVATI: Razpoloženje naroda je mnogo povoljnije u onim krajevima koji nisu pod neposrednim ili posrednim uticajem pobunjenika i narod je odan ustaškoj ideologiji, ali se ta ideologija ne može u podpunosti izpoljiti kod onog diela naroda koji je pod neposrednim ili posrednim utjecajem pobunjenika, jer pobunjenici odvode, zlostavljaju, kao i ubijaju, te uništavaju imovinu onih ljudi koji se iztiču svojim hrvatstvom ili ustaštvom.

Na samo razpoloženje naroda imade uticaja i slaba prehrana stanovničtva pasivnih krajeva, te bi u tom pogledu trebalo preduzeti energične mjere i popraviti prehranu.

Prisutnost naših oružanih snaga i uzpješni podhvati velikih razmjera u pojedinim dielovima naše države umiruje donekle narod, ali im se ne može zagarantirati podpuni mir i sigurnost, jer su snage, koje rade na teritoriji ovog područja suviše male.

U zadnje vrieme opaža se da raste razpoloženje prema partizanima u onim krajevima gdje ne postoje uobće naše upravne vlasti, koji se svojom promičbom predstavljaju kao ne čisti komunisti, već nezadovoljnici sa današnjim stanjem i režimom.

PRAVOSLAVNI: Na insurgiranom području od odmetnika, pravoslavni ove pomažu ili im se pridružuju milom ili silom pod pritiskom pretnji. Na području gdje nema odmetnika drže se lojalno i mirno.

ŽIDOVI: U koliko ih još ima, a koji su ostali po specijalnim zaslugama i ovlašćenjima mirni su i ni po čemu se ne izpoljavaju.

NARODNE MANJINE: Njemačka skupina je zadovoljna i u svakom pogledu lojalna. Naklonjeni su državi.

Mađari su lojalni ali više naklonjeni Mađarskoj nego našoj državi. Priželjkuju pripojenje Mađarskoj.

SLOVENCI I ČESI: Na području ovoga zbornog područja ogorčeni su neprijatelji naše države i svaku priliku izkorišćavaju da načine kakvu štetu. Oni rade na podmukli način i opasni su protivnici. Potrebna je nad njima stalna opaska.

II.— A — ČETNIČKA AKCIJA:

Ova djelatnost postoji samo na području Supersloda.[1] Ovi podpuno organizirani i pod zaštitom Talijana očigledno rade protiv naših probitaka.

II.—B— PARTIZANSKO KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE:

KALNIĆKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Kalnički partizanski odred ostao je po starom na području Kalnika. Posljednjih dana primjećeno je pojačanje partizanskih snaga u Kalniku i Ivanščici od strane XVI. partizanske brigade.[2] Osobito je primjećeno jače djelovanje u okolini Ludbrega.

[1] Skraćenica za Comando Superiore FF. AA- Slovenia-Dalmazia (Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«).

[2] Riječ je o Omladinskoj brigadi »Joža Vlahović«.

BILOGORSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

U posljednje vrieme nije pokazala jače djelovanje.

MOSLAVAČKA PARTIZANSKA SKUPINA:

Moslavački odred nalazi se još uvjek u Moslavini u jačini od prilike od 3 bataljona.

Dijelovi ove skupine nalaze se na šumskom predjelu lieve i desne obale r. Lonje i Marča šume-Žutice-Ostrovsko-Brezovica.

Na ovaj način ova partizanska skupina insurgira područje sa obe strane željezničke pruge Dugo Selo-Kutina kao i područje oko Siska. Jedan dio ove skupine održava vezu sa partizanima na desnoj obali r. Save u kotaru V. Gorica.

U koliko se pojedine skupine nalaze na prostoriji ovoga zbornog područja, iste se ograničavaju na napadaje na teretne samovoze, ubijanje istaknutih ustaških dužnostnika i pljačke po selima.

ŽUMBERAĆKA PARTIZANSKA SKUPINA:

XIII. proleterska brigada u posliednje vrieme nalazi se na području Cerja-Kravarsko-Dubranec-Hrušovac. Sa toga područja insurgira cestovni i željeznički promet Zagreb-Sisak.

Njihovo djelovanje ne sastoji se samo iz rušenja i miniranja željezničke pruge, već i svih većih objekata na pruzi kao i u napadaju slabijih samostalnih posada /V. Gorica i Odra/.

KORDUNSKO BANIJSKA PARTIZANSKA SKUPINA:

S obzirom na iznenadan odlazak četa III. gorskog zdruga, ciela prostorija na južnoj granici ovog zbornog područja podpuno je insurgirana. Ovdje se nalazi pored I. i II. banijske brigade još IV, V. i VIII. banijska brigada.[3]

Uslied jakog prikupljanja ovih partizanskih snaga izvršeni su uspješni napadaji na pojedinačne male posade Topusko, Hrastovicu.

Sada postoji mogućnost napadaja na Glinu i Petrinju.

VAŽNIJI DOGAĐAJI U ODMETNIČKO PARTIZANSKOJ DJELATNOSTI OD POSLJEDNJEG IZVJEŠĆA DO DANAS SU SLIEDEĆI:

OPERATIVNO PODRUČJE GRADA ZAGREBA:

Noću 31. VII. na 1. VIII. došla je jedna skupina partizana u s. Jalžabet /12 km j.i. od Varaždina/, tamo uništila spise u pošti, odniela 1 pisaći stroj i u selu opljačkala bogatije ljude.[4]

[3] Ove brigade pripadale su Unskoj operativnoj grupi.

[4] Akciju izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

U selu Imbriovec / li km j.i.od Varaždina/ razoružali su partizani 2 domobrana.

Noću 2/3. VIII. partizani su uništili 5 drvenih mostova na cesti kod s. Orle /9 km s. i. od Turopolja/[5].

Noću 2./3. VIII. napali su partizani nepoznate jačine posadu u Lekeniku /14 sat 2. p.p./. Borba je trajala od 23,30 do 01,00 sat. Partizani su bili oboružani sa jednim bacačem, strojnicama i strojosamokresima. Na željezničkoj postaji u Lekeniku partizani su zapalili 21 teretni vagon.[6]

Gubitci: 3 dočasnika i 40 domobrana nestalo, vjerojatno zarobljeno, 1 domobran ranjen, 1 partizan mrtav. Izgubljeni su 1 strojnica i 2 strojopuške.

2. VIII. partizani u jačini od 150 ljudi razorili su cestu na nekoliko mjesta između Čukovec i Segovina.[7]

Manje partizanske skupine pokreću se dnevno kroz sela u okolini Ludbreg-Novi Marof. U s. Drenovec /5 j.i. od Varaž. Toplica/ ubili su partizani trojicu naših doušnika, a u s . Leskovac /7 km i. od V. Toplica/ dvojicu doušnika. Partizani su najprije ove ljude osudili, onda osude umnožili i podijelili ih stanovnicima, tako da sada seljaci od straha nedaju nikakve obaviesti o partizanskim pokretima.

2 km iztočno od Čukovca /3i j. i. od Ludbrega/ naletio je vlak na oštećenu prugu. Izkliznula lokomotiva sa 8 teretnih vagona. Željeznička pruga Ludbreg-Koprivnica je u prekidu.[8]

Noću 6/7. VIII. ušla je jedna veća grupa partizana u Varaž. Toplice i opljačkala nekoliko građana.

7. VIII. Partizani su izvršili vatreni prepad na Turopolje, koji je odbijen.

7/8. VIII. naletio je teretni vlak na minu kod Odre (6 s. z. od V. Gorice) 2 zaštitna vagona izkočila.[9]

8. VIII. u Vel. Trgovištu (9 km j. od Krapine) partizani su napali stražu koja je čuvala sjeno. 5 vagona sjena zapaljena. U s. V. Trgovište orobljena općina.[10]

8. VIII. u 13,00 sati jedna skupina od 20 partizana upala je na želj- postaju Ostrna (4 km j. i. od Dugog Sela), gdje su uništili b. b. uređaje."

[5] U to su vrijeme na ovom području akcije izvodili Drugi proleterski bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Drugi bataljon Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[6] Napad izveo Drugi proleterski bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[7] Kao bilj. 4.

[8] Akciju izvela samostalna diverzantska četa Kalničkoga NOP odreda.

[9] Diverziju izvela Turopoljsko-posavska Treća četa Drugoga diverzantskog bataljona Hrvatske.

[10] Akciju izvela udarna grupa pod vodstvom Franje Plećka.

[11] Akciju izvela Posavska partizanska četa.

9. VIII. između 01,30 i 02,00 sata naletio je jedan teretni vlak kod s. Ostrna (4 km j. i. od Dugog Sela) na porušenu željezničku prugu. Stroj i 3 vagona su iskočili. Partizani su sa strojnicama upalili 5 cisterna nafte, tako da teretni vlak još gori.[12]

10. VIII. eksplodirala je jedna mina pred teretnim vlakom kod s. Martijanec (6 km z. od Ludbrega). Vlak se vratio neoštećen natrag u Ludbreg.

13. VIII. u 00,30 sati eksplodirala je jedna mina pod teretnim vlakom (1 km j. i. od Turopolja). Stroj je uslied eksplozije izkočio i prevalio se u grabu s desne strane pruge. 2 vagona su oštećena.[13]

14. VIII. u 00,00 sati jedna partizanska skupina jačine 200 do 300 ljudi napala je krugovalnu postaju i željezničku postaju u V. Gorici. Posada krugovalne postaje napadaj je odbila. Nakon kratke borbe komunisti su svladali posadu želj. postaje i zapalili istu.[14]

14. VIII. jedna skupina od 40 partizana došla je na državno dobro Božjakovina (4 km s. i. od Dugog Sela). Partizani su odveli 2 para konja, 2 kočije i 2 hama, a potom se povukli.[15]

12. VIII. u 13,30 sati napali su partizani teretni samovoz »Zempra« na cesti kod Šašinovec (14 km s. i. od Zagreba), partizani su zaplienili 25 mtc. pšenice.

Na Cesti Sesvete-Sv. Ivan Zelina (10 i 28 s. i. od Zagreba) partizani nepoznate jačine uništili su tokom 14. VIII tri samovoza.[16]

14/15. VIII. partizani nepoznate jačine napali su posadu Ludbreg. Napad odbijen.[17]

OPERATIVNO PODRUČJE 1. PJEŠAČKE DIVIZIJE:

1. VIII. u 15,30 sati naletio je jedan teretni vlak između postaja Donjare i Lepavina (10-11 s. i. od Križevaca) na jednu minu. 6 vagona izkočilo.[18]

PODHVATNO PODRUČJE SISAK:

1. VIII. jedna partizanska skupina u s. Setuš (8 km s. i. od Siska) oduzela je pismaru iz obćine.[19]

2. VIII. o. g. u 23,30 sati zapalili su partizani nepoznate jačine stambenu zgradu i 1 teretni vagon na želj. postaji Greda (8 km s. z. od Siska).[20]

[12] Isto.
[13] Kao bilj. 9.
[14] Akciju izveo Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.
[15] Akcije na ovom području poduzimala je Posavska partizanska četa.
[16] Akcije na ovom terenu poduzimala je Prigorska partizanska četa.
[17] Akciju izveo Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[18] Isto.
[19] U to vrijeme akcije na tom području poduzimao je Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.
[20] Isto.

Noću 1./2. VIII. opljačkali su partizani (60 ljudi) od seljaka u s. Palanjak (6 km s. i. od Siska) 60 m pšenice.

13. VIII. u 22,00 sata napali su partizani nepoznate jačine želj. postaju Blinjski Kut (10 j. i. od Siska). Napadaj odbijen.[21]

OPERATIVNO PODRUČJE V. GORSKOG ZDRUGA:

Noću 9/10. VIII. napali su partizani nepoznate jačine posadu u Gori (12 km s. i. od Gline). Napad odbijen.[22]

PODHVATNO PODRUČJE BJELOVAR:

U noći 2./3. VIII. partizani su minirali želj. prugu između s. Lepavina i Topolovac (13-15 s. i od Križevaca).[23]

Od vlaka, koji je 1. VIII. miniran i koji je još ležao na želj. pruzi partizani su minirali stroj i 2 vagona zapalili.

PODHVATNO PODRUČJE VARAŽDIN:

Noću 14./15. VIII. napali su partizani nepoznate jačine sa svih strana posadu u Ludbregu. Napadaj odbijen bez vlastitih gubitaka.[24]

2. - KOMUNISTI:

Rad i djelatnost ovih, iznieto je u poglavlju partizansko komunistička djelatnost.

3. - KRETANJE I AKCUA SUMNJIVIH OSOBA:

Budno se prati, ukoliko prilike pojedinih područja dozvoljavaju. U insurgiranom području ovaj nadzor je veoma otežan.

Po posebnom nalogu dostavljaju se izvješća o sumnjivim osobama u domobranstvu.

4. - STRANA PROMIČBA:

I nadalje veoma jaka putem krugovalnih postaja raznih zemalja-

U posljednje vrieme strane postaje se više slušaju nego što je to do sada bio slučaj.

Osim toga partizansko komunistička promičba vrlo jaka putem raznih letaka, izvješća i brošura.

[21] Napad izvela Prva četa Drugoga diverzantskog bataljona Hrvatske.
[22] Akciju izveli dijelovi Unske operativne grupe.
[23] Prugu minirali dijelovi Kalničkoga NOP odreda.
[24] Kaobilj. 17.

5 . - 0 PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

U glavnom je dobra prehrana imućnijih posjednika, dok kod sirotinje na selu i po gradovima, prehrana je dosta slaba, pogotovo kod radničtva i svih službenika po gradovima, jer t. zv. aprovizacija uobće ne funkcionira.

Nabavka namirnica bazira[se] na verižnoj trgovini, tako da činovnik i manji imućni sviet više nije u mogućnosti da vrši nabavku hrane pod ovakvim uslovima, te mu prieti opasnost od gladi.

Prema trgovcima i prodavcima treba upotriebiti najstrože kazne protiv velikog dizanja ciena živežnim namirnicama, jer na taj način izazivaju narod koji nema mogućnosti da dođe do najpotrebnijih sredstava za život.

Promet željeznički, cestovni i brzojavni-brzoglasni je na cielom području, više ili manje ugrožen. Osobito:

— na crti Varaždin-Zagreb, dio Varaždin-Budinšćina,

— na crti Zagreb-Sisak-Sunja, dio Mraclin-Lekenik i Brđani--Blinjski kut,

— na crti Varaždin-Koprivnica, osobito Ludbreg-Rasinja,

— na crti Koprivnica-Dugo Selo, osobito dio Koprivnica-Križevci.

6. - ODNOSI DOMOBRANSTVA SA USTAŠKIM VLASTIMA I DRUGIM VLASTIMA:

Kao i do sada dobri.

7. - ODNOSI DOMOBRANSTVA SA SAVEZNIČKIM VOJSKAMA:

Sa njemačkom vojskom vrlo dobri, korektni i iskreni.

Sa talijanskom vojskom dobri, korektni ali ne i srdačni.

III. — STANJE U DOMOBRANSTVU:

1. - RAZPOLOŽENJE, DUH I STEGA U DOMOBRANSTVU:

Razpoloženje, duh i stega u domobranstvu popravlja se dolazkom mlađih godišta u domobranstvo i boljom prehranom i odmornošću četa.

Hvale se na pravedni postupak osobito u davanju dopusta, i da je nestalo favoriziranje pojedinaca od kada dopuste podjeljuju zapovjednici četnih tiela i ustanova.

2. — NEREDI I IZGREDI:

Većih nije bilo, a u koliko je manjih bilo, uzeti su u zakonski postupak.

3. - UTJECAJ STRANE IZVJEŠTAJNE SLUŽBE I NEPRIJATELJSKE PROMIĆBE:

Strana neprijateljska služba nije primjećena. Neprijateljska promičba je veoma jaka putem raznih načina, kako je to napried spomenuto.

Partizanska promičba je veoma jaka, vrlo spretna i vrlo uspješna.

4. - BJEGUNSTVA:

U koliko ih ima uzimaju se u zakonski postupak.

5. - PONAŠANJE ČASTNIKA, DOĆASTNIKA I DOMOBRANA:

U glavnom dobro. Izgleda da je u tom pogledu stanje kod častnika i dočastnika malo se popravilo.

IV. - VANJSKA SITUACIJA:

1. – 0 PRILIKAMA U POGRANIČNIM OBLASTIMA SUSJEDNIH DRŽAVA:

Nema podataka.

2. – STRANI VOJNI BJEGUNCI:

Na području ovog zbornog područja nije primjećeno.
Razpodjeljen je svima jedinicama naputak za postupak sa stranim bjeguncima.

3. – NEDOZVOLJENI PRIELAZII KRIUMČARENJA:

Naročito kriumčarenje obilato cvate.

4. - ODNOSI SA SUSJEDNIM POGRANIČNIM VLASTIMA:

Dobri kao do sada.

V. — OBCl ZAKLJUČAK:

Ovaj zbor obzirom na insurgiranost većeg djela područja nema dovoljno razpoloživih operativnih postrojbi da bi mogao uspješno intervenirati prema pojedinim partizanskim skupinama.

Za izvođenje podhvata većih razmjera, snaga nema.

Prema tome, potrebno je sadanje raspoložive snage pojačati da bi se mogli izvesti podhvati širih razmjera. U protivnom ovaj zbor morati će se zadovoljiti sa **podhvatima manjih razmjera, obranom posadnih mjesta, okalnim razviđanjem i krstarenjem.**

Pošto je komunistička propaganda uhvatila jaki korien i postiza-va dobre rezultate potrebno je bezuvjetno i najžumije povesti dobru

jaku i stalnu protupromičbu jer do sada u tome pogledu ništa nije urađeno.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
PROČELNIK GLST. ODJELA
bojnik (Steger)
Šteger,[25] v. r.

M. P.[26]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 80,1. 2, dok.br. 16

252

1943, kolovoz 20.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana od 9. do 20. kolovoza 1943. godine

ORUŽNICKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO — T A J N O !
V A R A Ž D I N
1. oružničke pukovnije
Broj: 917/Taj.
U Varaždinu, dne 20. kolovoza 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlažem.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J. S.) ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE (J. S.) SISAK-VARAŽDIN.
PODHVATNOM ZAPOVJENDIČTVU VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. S. Br. 29/Taj. od 5. siečnja 1943. toč. 8. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

Između 20. i 25. VII partizani su odveli iz sela Svibovačkog Jelševca (7 km sjevero-istočno od Varažd. Toplica) u Kalnik, Zorman

[25] Rudolf Steger
[26] Zaprimni pečat Ministarstva oružanih snaga, Glavni stožer — Izvještajni odjel, izv. br. 5371-u, od 27. IX 1943. godine.

Ivana starog 19 godina, koji se do sada nije povratio, niti se za njegovu sudbinu zna. —

9. VIII u 05,00 sati došla je jedna skupina partizana jačine oko neutvrđene u selo Imbriovec (10 km jugo-istočno od Novog Marofa) i od tamo odvela sobom 3 mladića u starosti od 18 godina, koji se do sada nisu povratili, niti se o njima što zna.—

12. VIII oko 03,00 sati došla je jedna skupina partizana jačine oko 400, u Varažd. Toplice (8 km sjevero-istočno od Novog Marofa) i od tamo odvela sobom u Kalnik 3 mladića u starosti od 18, jednog domobrana i 2 djevojke, koji se do sada nisu povratili niti se za njihovu sudbinu zna. —

13. VIII došla je jedna skupina partizana neutvrđene jačine u selo Svibovec (4 km istočno od Varažd. Toplica) i iz istog odvela sobom Bertolović Slavka starog 20 godina, koji se do sada nije povratio, a niti se za njegovu sudbinu zna.—

16. VIII oko 01,00 sati skupina partizana neutvrđene jačine došla je u selo Škaričevo (6 km jugo-zapadno od Krapine) i tamo u pučkoj školi skinula sliku Poglavnika i poderala ju. —Isto tako poderala je i skinula sve nadpise, koji su bile ustaškog obilježja.—

Iste noći u istom selu i ista skupina partizana ušla je u kuću krojačice Lermina Dragice i od iste odniela 50 komada košulja, koje je šivala za vojsku. —

17. VIII došla je u Kalnik Žumberška partizanska brigada[1] i 16. Slavonska partizanska brigada. —Od naoružanja imadu 8 teških strojnica, koje nose na konjima, puške i parabele. —Razmjestili su se u selima i to: Dugoj Rijeki, Ribnjaku i Ludbreškom Ivancu (7 i 8 km južno od Ludbrega) te ostalim okolišnjim selima. — Poručuju, da će do nedjelje zauzeti Ludbreg, a zatim Koprivnicu i Varaždin. —

19. VIII između 19,00 i 20,00 sati primjećena je jedna skupina partizana jačine oko 50, kod sela Ljubeščice (4 km istočno od Novog Marofa). —Otišli su u pravcu sela Čurilovec (6'km sjevero-istočno od Novog Marofa).

Noću 19. na 20. VIII pripremile su mađarske oblasti na svojoj strani sve potrebno za miniranje mosta preko rijeke Drave kod Varaždina. —

Noću 19. na 20. VIII jedna skupina partizana neutvrđene jačine došla je u selo Opatiju (5 km istočno od Ludbrega) i tamo od seljaka skupljala pšenicu, koju je na kolima odvezla u nepoznatom pravcu. —

[1] Riječ je o Šesnaestoj omladinskoj brigadi »Joža Vlahović«

20. VIII između 02,30 do 03,00 sati došla je jedna skupina partizana jačine oko 20, u selo Malu Erpenju (6 km sjevero-istočno od Klanjca) i tamo posjekla 14 komada b. b. stupova.—

Iste noći i ista skupina partizana zapalila je drveni most preko potoka »Svedružnica« kod sela Certa (8 km jugo-zapadno od Krapine).—Most je nesposoban za promet. —Za vrieme rada partizani su izpalili iz pušaka 16 — 20 naboja.—

20. VIII oko 00,10 sati u Varažd. Toplicama (8 km sjevero-istočno od Novog Marofa) izpaljeno je 4 naboja iz puške iz parka sjeverno od zgrade zv. »Josipovo« u kojoj je sada smještena oružnička postaja Varažd. Toplice. —Momčad — oružnici nisu vatru uzvraćali.—

20. VIII povratio se je domobran posade Ludbreg, koji je dne 16. VIII 1943. po partizanima odveden sa kupanja sa rijeke Bednje kod Ludbrega.—

20. VIII u 01,30 sati došla je jedna skupina partizana jačine oko 50, u selo Luku (12 km jugo-istočno od Klanjca) i tamo u općini i pošti spalila pismohranu. — Iz općine odnieli su gotovine 550 — Kuna, a iz pošte 1.800 — Kuna i maraka u vriednosti od 5.000 — Kuna, te brzoglasni aparat. —

Iste noći i ista skupina partizana došla je na želez. stajalište Luka i tamo razlupala sve naprave, a sobom odniela službene žigove i vozne karte. — Istovremeno odveli su ustaškog tabornika Halambeg Ivana, kojega su nakon kraćeg vremena pustili kući. —Partizani su odjeveni u razne vojne odore, naoružani raznovrstnim oružjem. Među njima prepoznat je brico iz Vel. Trgovišća, odnosno brijački pomoćnik Tuđman Ivo sin odbjeglog i poznatog komuniste Tuđman Stjepana biv. općinskog načelnika.—

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Zapovjednik, bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v.r.

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2203, dok. br. taj. 1668.

[2] **Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, taj. br. 1668 od 21. VIII 1943. godine.**

253

1943, kolovoz 21.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje s partijskoga savjetovanja na kojemu je raspravljano o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ u kotaru

Z A P I S N I K

Partijskog savjetovanja kotara Samobor koje je održano 21. VIII. 1943.

Dnevni red je bio sljedeći:

1. Organizaciono stanje Partije (a. rad partijskih organizacija, sadržaj rada, izvještaji ćelija, b. nedostaci (kritički osvrt)
2. Organizaciono stanje masovnih organizacija (NOO, SKOJ i AFŽ) njihov rad i nedostaci.
3. Politička situacija i rad HSS-a.

1. U kotaru Samobor postoji K. K. K. P. H. i K. K. SKOJ-a, zatim tri partijske ćelije. U Sv. Martinu jedna od 4 člana, u Stupniku jedna od tri člana i Sv. Nedelji jedna od 3 člana.

a) rad partijskih organizacija: Čelija u Sv. Martinu održava sa sobom redovito sastanke, dok sa masovnim org. ne održava baš mnogo sastanke. Drug sekretar održava masovne sastanke po selima, dok u svojem radu nema plana s kojim bi si mogao pomoći. Drugi član te jedinice isto radi po tom pitanju, održao je sastanak sa odborom i sa nekim odborima AFŽ. Ostali članovi te ćelije, dvije drugarice sakupljaju priloge i održavaju sastanke sa odborima AFŽ. Ćelija u Sv. Nedelji održava sa sobom redovito sastanke. Drug sekretar bavi se najviše pitanjem akcija. Održava sastanke sa omladinom, objašnjava NOB i održava sastanke sa vojnim bjeguncima. Drugi član te jedinice bavi se nabavljanjem sanitetskog materijala i gdjekad održao sastanak sa NOO.

Treći član te jedinice održava je sastanke sa ženama, sa općinskim NOO-om dok sa selskim nije održavao. Njegov rad je vrlo uski, a i ostalih drugova jer im se nije konkretno davalo u zadatak. Ćelija u Stupniku održava redovito sa sobom sastanke. Nije izvršavala sve zadatke. Redovito su održavali sastanke sa NOO. Nekoji drugovi iz te ćelije služili su se oportunizmom.

Izvještaji ćelija: Ćelija u Sv. Martinu isto to radi izvještavao je sekretar kako je to i rekao drug sekretar K. K. Rade najviše po ve-

zama i po ishrani vojske. Drug sekretar je održao par masovnih sastanaka, zatim sa SKOJ-em i sa NOO, a također je zajedno sa njim radio i drugi član te jedinice. Drugarice sakupljaju prilog za našu vojsku i održale su sastanke sa odborima AFŽ.

Sam rad ćelije u Sv. Nedelji je dosta uskogrudni. Drug sekretar izvještava da on stvarno radi po akcijama kako je to rekao drug sekretar K. K. i da je održao par sastanaka sa omladinom i da radi po vezama. Drugi član te jedinice održao je sastanak sa NOO i nabavljao sanitetski materijal iz Zagreba. Treći član te jedinice održao je sastanak sa općinskim NOO, zatim sa ženama i održava vezu i prebaciva pojedine drugove preko Save.

Drug sekretar partijske ćelije u Stupniku izjavljuje da je održao koji sastanak sa NOO-ima i da radi po vezama. Zatim je rekao da se zadnje vrijeme bavi dosta privatnim poslovima pošto je drug još ilegalan. Ostali članovi te ćelije isto su održali koji sastanak sa NOO te isto rade po vezama. Poslije toga bila je diskusija svih članova jedinica, gdje je konstatirano da:

Ćelija u Sv. Martinu se najviše bavila sitnim poslovima, vezama, akcijama dok nije išla među narod. Nisu znali partijsku liniju samo zbog toga što nisu učili partijski materijal i prema tome izjavljuju da imaju nesposobnost. Nisu posvećivali pažnje izgradnji drugova, koji bi ih mogli zamjeniti po pitanju veza. Zatim su se previše bavili privatnim poslovima tj, još su bili vezani uz kuću, makar su već ilegalni, i otišli od kuće.

Ćelija u Sv. Nedelji imala je tu grešku što se samo bavila sitnim poslovima, vezama, akcijama i što zaključke part, ćelija pojedini drugovi nisu izvršavali. Zatim su drugovi vezani uz kuću i nedaju se u ilegalnost. Rade previše svoje poslove i prema tome ne mogu izvršavati zadatke zaključene na sastancima part, ćelija. Drugovi iz ćelije u Stupniku bavili su se najviše sitnim poslovima, a i svojim privatnim poslovima. To su priznali i sami drugovi. Ono što se na sastancima part, ćelija zaključivalo, nije se izvršavalo. Svi ti drugovi bili su vezani uz kuću te su najviše obavljali svoje poslove. Kod nekih drugova bilo je malo oportunizma.

b) nedostaci (kritički osvrt): Glavni nedostaci rada part, ćelija bili su sitni poslovi. Nisu ćelije radile ono što su morale raditi, i prema tome nije uspjeh onakav kakav bi morao biti. Drugovi su iznašli svoje nedostatke, ali nisu iznjeli svoj glavni nedostatak neznanje, jer najosnovnijeg znanja kod drugova nema. Dao se samo općeniti izvještaj dok konkretnog rada među drugovima nema. Organizaciono stanje Partije brojčano je jako, ali po kvaliteti je vrlo slaba. Polet naroda u NOB prerasta partijsku organizaciju i sve masovne

organizacije. Rad svih organizacije vrti se smao oko riječi »pomoć«, na primjer jedinica u Sv. Martinu od 4 člana bavila se samo nabavkom, vezama i akcijama.

Zatim u Stupniku jedinica od tri člana imala je mogućnosti i nije radila. Nismo se prilagodili prilikama na terenu, nego smo se bavili krupnom politikom. Pitanje mobilizacije, udarnim grupama, vojnim bjeguncima nismo polagali pažnje. Nismo unosili svijest NOB u mase, a znamo ako nećemo mi unesti svijest onda će mačekovci, jer za nas danas prave najveću opasnost mačekovci. Oportunizam sa naše strane odgovara vojnim bjeguncima, jer se neki naši rukovodioci boje da će se kompromitirati. Stanje organizacija je takovo zato što smo bili uskogrudni praktičari, što smo sektašili, i služili se oportunizmom. Nismo išli u širinu, suzili smo se na 2-3 čovjeka. Na sastanke NOO i AFZ nismo išli i prema tome naš rad je bio vrlo uski, a znamo da se uskim radom partija sužava. Prema tome naš glavni zadatak je da članovi Partije postanu organizatori i to politički organizatori. U prvom redu moramo početi od samog sebe pa onda dalje. Rukovodstvo Partije u masovnim organizacijama nije se osjećalo. Kao članovi odbora nisu u njima radili. Nije se osjećala suradnja između Partije i masovnih organizacija. Ne šablona više sistema u radu.

2. Organizaciono stanje masovnih organizacija:

NARODNO-OSLOBODILAĆKI ODBORI:

U kotaru Samobor postoji dvanaest NOO i dva općinska i to: U Brezovici jedan seoski, u Stupniku 4 seoska i jedan općinski, u Sv. Martinu 2 seoska, u Sv. Nedelji 3 seoska i jedna općinski, u Vanjskom Samoboru jedan seoski i u Bregani jedan seoski.

Rad tih NOO je vrlo slab. Nemaju smaoinicijative i nisu osamostaljeni i prema tome znači da nisu dobili dovoljnu pomoć od Partije, prem ima više drugova koji su partijci. Događa se i to da ima mnogo drugova koji ne daju ono od sebe što bi mogli dati. Greška kod drugova odbornika bila je ta što su ti drugovi bavili se samo time što su sakupljali fond, a nisu znali da preko sakupljanja fonda aktiviziramo odbore. Proučavanje materijala bilo je nikakovo. Materijal se dao a nije se pročitao. Drugovi odbornici rade samo po vezama, a i greška je mnogih odbornika što se sustežu u radu misleći da će se kompromitirati. Mi sami nismo posvećivali pažnje da bi već one odbore koji postoje aktivizirali i učvrstili. NOO nisu bili povezani niti sa jednom masovnom organizacijom kao što je AFZ i USAOH. Dužnost je NOO je politički rad tj. moraju postati politički orgnaizatori i mobilizatori.

SKOJ i USAOH: U kotaru Samobor postoji pet skojevskih grupa i sedamnaest odbora USAOH-a i to: dvije u Stupniku, dvije u Sv. Martinu i jedna u Sv. Nedelji, dok odbora u Stupniku ima 3 odbora, u Sv. Martinu 9 odbora, u Sv. Nedelji tri, u Vanjskom Samoboru jedan i u Bregani jedan.

Te grupe i odbori nisu baš najbolje radile, a krivnja je i na K. K. što i on sam nije izvršavao zaključke i što ima drugova koji su oportunističkog mišljenja i boje se kompromitacije. Prema tome je i sam rad SKOJ-a dosta uski. Slabo se polagala pažnja primanja omladinki u organizacije, a i stvaranju orgnaizacije pionira. I od strane Partije nije se polagala dovoljna pažnja omladinskim organizacijama. Tim organizacijama nisu se stvari konkretizirale i nije im se politički objašnjavalo potrebu toga rada, a to je bila nepažnja drugova iz K. K.

AFŽ: U kotaru Samobor postoji sedam odbora AFŽ. U Stupniku postoje dva, u Sv. Nedelji postoje tri i u Sv. Martinu dva odbora. Konkretni zadaci pred organizacije AFŽ nisu se postavljali. Drugaricama se davalo u zadatak, ali se zadaci nisu izvršavali. Kod tih odbora postoje općinitosti u radu. Ni od strane Partije nije se polagala pažnja ženama. Žene rade najviše po sakupljanju priloga za našu vojsku, vrše agitaciju i propagandu. Bio je nepravilan odnos između organizacije USAOH i AFŽ. Zadaci organizacije AFŽ je taj da okupi sve žene i da stvara organizacije, a da postojeće učvrsti.

3. Politička situacija i rad HSS-a: Drug Ivica[1] je u kratkim crtama prikazao političku situaciju i rad HSS-a. Prvenstveno se pozabavio padom Musolinija i raspusta fašističke stranke, zatim spremanje Mačeka u Pavelićevu vladu. Prikazao je i primjenio političke događaje u Italiji na događaje ovdje kod nas i kako postoji mogućnost da Maček preuzme vladu. Prema tome pitanje raskrinkavanja Mačeka je danas goruće pitanje, koje mora biti zadatak svih naših organizacija.

Zadaci: Treba pretresti organizaciono stanje u masovnim organizacijama i konkretno ih zaposliti, i u najkraćem vremenu tražiti nove drugove za kandidate. Stvarati nove organizacije, postojeće učvršćivati i čistiti. Konkretno postaviti rad pred sve organizacije. Na najnižim formama okupiti omladinu i na najširu bazu postaviti odbore USAOH-a. Posvećivati pažnje vojski, udarnim grupama i vojnim bjeguncima. Pitanje vojske je pitanje mobilizacije. Vojni bjegunci su zlatni materijal za mobilizaciju. Pristupiti formiranju udarnih grupa, po selima, općinama i kotarevima. Organizacije ne

[1] Ivica Lopaić

raspuštati. Naše organizacije moraju biti mobilizatori. Odbaciti sektaštvo-oportunizam i općenitost i primiti više konkretnosti i sistema u radu. Pitanju agitacije i propagande treba posvetiti više pažnje, jer je agitacija i propaganda bila do sada manjkava. Riješiti se uskogrudnog prakticizma i prijeći u širinu.

Da se ovi svi zadaci što se pred nas postavljaju sprovedu u djelo i da se sve direktive višeg foruma sprovode u život, da se posveti najveća pažnja odgovornosti.

S M R T F A Š I Z M U — S L O B O D A N A R O D U !

Uz drugarski pozdrav:
Laci,[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/912

254

1943, kolovoz 21.

Izvještaj sa sastanka i kursa Inicijativnoga okružnog odbora AFŽ Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb na kojemu je formiran Inicijativni odbor, razmotreno političko stanje i organiziranost žena u okrugu te utvrđeni zadaci

Inicijativni Okružni odbor
A. F. Ž. Zagreb

O. K. K. P. H.

Izvještaj:

Izvještavamo Vas o sastanku Inicijativnog Okružnog odbora i trodnevnom kursu, na koji su bile pozvane sve aktivnije drugarice iz kotara Dugo Selo.

Sastanak I. O. O. bio je održan u kot. Dugo Selo koji se je sastojao pod sljedećim dnevnim redom:

1.) Otvorenje i pozdravni govor
2.) Izvještaj o političkoj situaciji
3.) Izvještaj o dosadašnjem radu sa diskusijom
4.) Konstituiranje Inicijativnog Okružnog odbora

[2] Dragutin Pipić

5.) Plan rada i neposredni zadaci
6.) Razno

1.) Sastankom je rukovodio drug Mile[1] koji je otvorio sastanak, pozdravio prisutne drugarice i razložio svrhu sastanka.

2.) Političku situaciju nam je objasnio drug Čedomil[2] i prikazao nam je događaje na istočnom frontu, događaje u Italiji o okupljanju reakcije u svijetu i u našoj zemlji. Glavni oslonac okupatora u zemlji vodstvo H. S. S. i njihovo konkretno razkrinkavanje. Zatim kako su N. O. O. politički predstavnici naroda, a Z. A. V. N. O. H. jedini politički predstavnik hrvatskih i ostalih naroda u Hrvatskoj.

3.) Stanje organizacije u kotaru Zagreb je sljedeće: Imade 13 općina od kojih su 4 obuhvaćene org. A. F. Ž. Postoji 1 kot. odb. od 3 čl., 2 opć. odb. od 9 čl. i 9 mj. odb. od 40 čl. Politička svijest žena nije na visini, a uzrok tomu su česte reakcije koje sprječavaju podizanje političke svijesti žena, dok su se za mobilizaciju u N. O. V-u prilično odazvale.

Kotar Dugo Selo: Kotarskog odb.još nema, ali ovih dana biti će sastavljen, 3 opć. odb. od 17 čl., 19 mj. odb. od 112 čl. Narod je oduševljen N.O.B. i N.O.V. a pogotovo žene, kažu da će u slučaju reakcije na njihov kotar, uzeti oružje i ići u borbu. Žene ovog kotara prilično su shvatile svoju ulogu u N.O.B. kako na političkom, tako i na organizacionom polju. U više slučajeva N.O.O. koče rad ženskih org. i kažu, da žene nisu sposobne,a i kod žena se još uvijek osjeća podređenost. Neki od članova N.O.O. ne slažu se s time, da žene ulaze u N.O.O.-e.

U kotaru Sv. Ivan Zelina:[3] imade 8 mj. odb. od 39 čl. Žene ovog kotara prilično su zaostale, zbog toga što im se uopće nije prišlo do pred mjesec dana, radi pomanjkanja političkih radnika, ali ipak u ovih mjesec dana nam je uspjelo naći nekoliko aktivnijih drugarica i ima izgleda, da će se krenuti naprijed.

Kotar Stubica: Imade 6 mj. odb. od 22 čl. Politička svijest žena jako je zaostala, a uzrok tomu je bijedno stanje u kojem taj narod živi i nemogućnost prilaženja političkih radnika, jer u svim većim mjestima nalazi se neprijateljska vojska, koja krstari po cijelom kotaru.

4.) Formiran je I.O.O. koji se sastoji od 7 čl. i to su:
Predsjednica drugarica Tonka[4]
Podpredsjednica „ Danica[5]

[1] Đuro Ban
[2] Cedomil Buzančić
[3] Današnja Zelina.
[4] Jelka Gluhak
[5] Danica Rušec

Tajnica „ Ljubica[6] čl. ZAVNOH-a i I.O. N.O.O. za okrug Zgb.
Blagajnica „ Darinka[7]
Odbornice „ Strina,[8] Jelka[9] i Milica[10]

5.) Uzele smo u zadatak proširiti mrežu A.O.Ž.po selima i stvaranje opć. i kot. odb. t.j. da se formira kot. odb. odmah u kot. Dugo Selo, a u zagrebačkom, da se popuni, te u Sv. Ivanu i Stubici stvoriti mogućnost, da se formiraju kot. odb. za mjesec dana.

U neposredni zadatak smo si stavili vezivanje A.O.Ž. sa N.O.O. i U.S.A.O.H. za usklađenje rada koji nam borba nameće.

6) Razjašnjavanje poteškoća na koje nailazimo u radu, kako muževi brane ženama dolaženje na sastanak, a često se to događa i kod čl. N.O.O.

Raspodjela rada I.O.O. po kotarevima slijedi ovako: drugarica Danica i Milica u kot. Zagreb, Strina i Jelka u Stubicu, Darinka u Sv. Ivan Zelina, a Tonka i Ljubica u kot. Dugo Selo, gdje je za sada centar I.O.O. A.F.Ž.

Izvještaj o kursu: kojeg je održavao drug Mile i drug Čedomil, na terenu kot. Dugo Selo.

Teme kursa bile su slijedeće:

1.) Ciljevi i zadaci N.O.B.
2.) Proglas i Rezolucija ZAVNOH-a
3.) Politički i org. referat kao i Rezolucija sa prve konferencije A.F.Ž. Hrvatske.
4.) Uloga žene u N.O.B. i zadaci A.F.Ž.

Kurs je imao prilično uspjeha. Žene su bile zainteresovane i stavljale razna pitanja, koja su im drugovi objašnjavali. Rezultat će se osjetiti u radu.

Tajnica
21.-VIII-1943. Ljubica,[11] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2435.

[6] Ljubica Kovačić
[7] Darinka Simunjak-Vukelja
' Bara Đak man
* Jelka Šelendić
[10] Milica Belošić
[11] Kao bilj. 6.

255

1943, kolovoz 21.

Pismo Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o stavljanju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda pod komandu Štaba brigade

3. IX 43.[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Op. br. 135/43
Dne- 21. VIII.1943.

ŠTABU XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE »RADE KONČAR«

Povodom vašeg dopisa o nesuglasicama i nepravilnom odnosu između vas i Zumberačkog odreda upućujemo direktno naređenje Štabu odreda o odnosu prema vašem štabu. Štab Žumberačko-pokupskog odreda za vrijeme otsustva Štaba II Operativne zone[2] potpada operativno pod komandu vašeg štaba.

Kod rukovođenja sa jedinicama odreda trebate imati na umu da se odredu ne smiju davati takovi zadaci koji bi doveli u pitanje svrhu radi koje su partizanski odredi uspostavljeni, tj. kontrolu terena, mobilizaciju novog ljudstva, stvaranje uslova za razvijanje novih brigada itd. Odredom treba tako rukovoditi da se rukovanje ne sastoji samo u komandovanju, već treba pomoći Štabu odreda u njegovom razvitku, davati mu potrebne savjete i upute.

Pošaljite nam odmah izvještaj o formiranju Turopoljsko-posavskog odreda, njegovo brojno stanje i naoružanje, raspored jedinica.[3]

Po naređenju Vrhovnog štaba[4] biće potrebno za izvjesno vrijeme uputiti za I Proletersku diviziju 200 boraca Zagrebčana. Naređe-

[1] Datum prijema naređenja u Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[2] Štab Druge Operativne zone NOV i PO Hrvatske krenuo je sa Zumberka preko Moslavine na Kalnik 4. srpnja 1943. godine. Vidi: dok.br. 179.

[3] O formiranju Turopoljsko-posavskog NOP odreda vidi: Dok. br. 249. i 250.

[4] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

nje za ovo uputili smo Štabu II Zone,[5] tako da će on pripreme za to vršiti sa terena Kalnika. Vi međutim sa svoje strane izvršite odmah pripreme i preduzmite mjere da se što više radnika iz Zagreba prebaci do vaše brigade, koji će kasnije biti uvršćeni u I Proletersku diviziju. Ovo za sada nije potrebno polularizirati u ovome smislu, već je glavno da se kod vas bude nalazilo što više radnika iz Zagreba, koji će u potrebnom momentu biti uvršćeni u I Proletersku divizi-

ju- Radio-stanicu koju ste nam poslali na popravak, radi ukazane potrebe uputili smo Štabu II Operativne zone. Za kratko vrijeme uputićemo vam ponovo novu radio-stanicu kojom ćete uspostaviti vezu sa nama i sa Štabom vaše zone po šifri i karakteristikama rada što ste sa njime ugovorili kada je kretao u Moslavinu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

[7] Načelnik Štaba, pukovnik:
Terzić,[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 104A, f. 1, dok.br. 25

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 89, str. 280-281

256

1943, kolovoz 22.
Zagreb

Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Lutvi Ahmetoviću u kojemu se traži da Centralni komitet KP Hrvatske preko radiostanice donese odluku o položaju Josipa Hrnčevića nakon raspuštanja Povjerenstva

Dragi druže Mika![1]

Prije deset dana ***Ćaća***[2] nam je pisao da se raspušta P.H. Ćaće[3] u Zagrebu. Za drugaricu Zinu[4] i Stipu[5] je pisao šta će da rade, ali za

[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok.br. 93.
[6] Velimir Terzić
[7] Okrugli pečat: Glavni štab
Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

[1] Lutvo Ahmetović, sekretar OK KPH Pokuplje.
[2] Centralni komitet KP Hrvatske.
[1] Povjerenstvo CK KP Hrvatske.
[4] Lepa Perović
[5] Stipe Ugarković

druga Matu[6] nije nam ništa javljeno. Ako je moguće da ti javiš Ćaći putem »Goluba«[7] šta će raditi drug Mate koji je stigao juče ovamo. On je upućen od drugarice Anke[8] iz Slavonije da rukovodi P. Ć.[9] u Zagrebu.

Molim te javi Ćaći čim prije, a kad primiš odgovor odmah nam javi.

Ja se nadam da ću za osam dana moći da krenem na put. Javiću ti još jednom prije nego krenem.

22/VIII.43.

Drugarski pozdrav
S.F. S.N.[10]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/476

257

1943, kolovoz 22.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Slovenije u kojemu se traži da im pošalju slikara koji bi izrađivao crteže uz članke, te predlažu izmjenu štampe

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
22. VIII 1943.

Drugarskom
CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE

Dragi drugovi!

Iz međusobnih razgovora sa drugovima iz OK Bela Krajina saznali smo,da se u slovenskim brigadama nalazi i nekoliko slikara-umjetnika, od kojih je nekoliko radi potrebe uzela i vaša Centralna tehnika za izradu slika. Isto tako se nalazi u tehnici OK Bela

[6] Josip Hrnčević
[7] Radio stanica.
* Anka Berus, instruktor CK KP Hrvatske.
[9] Povjerenstvo CK KP Hrvatske.
[10] Dokument je bez potpisa, iz sadržaja se vidi da ga je pisao Ivan Krajačić koji je uskoro preko terena OK KPH Pokuplje napustio Zagreb.

Krajina neki drug Vanja,[1] za kojeg smo molili drugove da nam ga upute od vremena na vrijeme radi izrade slika. Međutim su drugovi zbog tehničkih nemogućnosti to odbili,a osim toga taj drug je i bolestan na noge.

Kako naša tehnika izrađuje sve više materijala, a poznato je koliki je efekat štampe,ako je ona uz to i ilustrirana, potreban bi nam bio jedan slikar, koji bi izrađivao crteže i slike uz pojedine članke. Mi smo tražili i preko naših veza u gradovima takvog slikara, ali do danas nijesmo mogli takvog mobilizirati.

Drugarski molimo, da bi nam sa vašeg terena /ili iz vojske/ uputili jednog dobrog crtača, po mogućnosti što prije.

Osim toga preko njega, a i izmjenom štampe između nas i vas mogli bi još više i tješnje povezati naš rad i na političkom polju.

Mi smo u tom pogledu već i ostvarili izmjenu štampe sa OK Bela Krajina.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav[2]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-.167/l98a

258

1943, kolovoz 22.

Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju Komande moslavačkog područja, postavljanju rukovodilaca i pohvali podređenih jedinica

NAREDBA Br. 26
ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD
22. VIII. 1943. god.

I

1. Na teritoriji Moslavačkog p.[artizanskog] odreda formira se: Komanda Moslavačkog područja II operativne zone NOV i PO Hrvatske.

[1] Vanja Radauš
[2] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar OK KPH Pokuplje bio Lutvo Ahmetović.

2. Za komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Strile a Ilija, dosadašnji zamjenik komandanta Moslavačkog p.odreda.

3. Za zamjenika komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Carić Jovan, politkomesar čete u Moslavačkom odredu.

4. Za pomoćnika komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Kezele Slavko, bivši komesar Moslavačkog p. odreda.

5. Za operativnog oficira Moslavačkog p.odreda imenuje se drug Kušec Božidar,dosadašnji zamjenik komandanta bataljona istog odreda.

6. Za referenta saniteta Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Jurković Josip.

7. Za informativnog oficira Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Vrančić Nikola.

8. Za komandanta I Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Čolak Ljuban, a za njegovog zamjenika imenuje se drug Gostović Dmitar.

9. Za zamjenika politkomesara I Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Lačan Marijan, dosadašnji zamjenik politkomesara istog bataljona drug Turković Lacko stavlja se na raspoloženje Štabu II Operativne zone NOV i PO Hrvatske.

10. Za komandanta II Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Kovačić Alojz, a za njegovog zamjenika drug Vukašin Tombas.

II

Za primjer junaštva i heroizma pohvaljujemo druga Milobar Grgu partizana I Bataljona Moslavačkog p. odreda, koji je 25. VII. 1943., u borbi sa ustaškim razbojnicima u Dubravi,[1] pod vatrom neprijateljskih mitraljeza jurišao u neprijateljski rov, te uhvatio za kosu jednog ustašu i oteo mitraljez kojim je sipao smrt po našem narodu. Drug Milobar Grga, koji nije imao nikakvog oružja, već goloruk pošao zajedno sa ostalim borcima svoga bataljona u borbu protiv neprijatelja našeg naroda i težio je za tim da se naoruža sam, što mu je i uspjelo, služi za primjer mnogim borcima naše junačke Narodno-oslobodilačke vojske.

Pohvaljujemo borce i rukovodioce I Bataljona Moslavačkog p. odreda, koji su izvršili napad na utvrđenog neprijatelja u Popovači,[2] kojom su prilikom zaplijenili mnogo oružja i municije, te ostale ratne spreme.

Pohvaljujemo borce i rukovodioce XIII Proleterske udarne brigade »Rade Končar«, koji su u junačkim borbama razoružali

[1] O napadu na ovo uporište vidi: Dok. br. 220.
[2] Isto.

utvrđenog neprijatelja u Lekeniku[3] i zaplijenili veliku količinu oružja, municije i ostale spreme. P o s e b i c e pohvaljujemo II Bataljon ove brigade koji je u junačkoj borbi kod Dubranca i Vukomerića[4] zadao krvave gubitke njemačkim razbojnicima, koji su pošli na klanje našeg naroda.

Za uspješno vođenje borbi i razoružavanje neprijateljskih posada u stanici u G r e d i,[5] kraj Siska, pohvaljujemo II Bataljon Žumberačko-pokupskog p. odreda — sve borce i rukovodioce.

Nadalje, pohvaljujemo sve turopoljske partizane i njihove rukovodioce, koji su razoružali utvrđenog neprijatelja u Turopolju, Velikoj Gorici i spalili mnogo željezničkih stanica, te zaplijenili veliku količinu ratnog materijala i oružja.

Ovu naredbu pročitati borcima pred strojem!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[6] Belinić, v. r.

Komandant:
Vlado Matetić, v.r.

M. P.[7]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472 A, f, 9, dok. br. 21

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 94, str. 296-298

[3] Vidi: Dok. br. 207.
[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 33.
[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 91.
* Marko Belinić
[7] Okrugli pečat: Štab II operativne zone
Nar. O. Pa. odreda Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

259

1943, kolovoz 23.

Izvještaj Stipe Ugarkovića Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije i drugih masovnih antifašističkih organizacija u okrugu Krapina te o djelovanju HSS

P.H. Ćaći Zagreb

Dragi drugovi!

Dana 14. VIII. stigao sam na teren OK Krapina. Dan kasnije našao sam se s drugom Crnim[1] i interesirao se dali je pripremio savjetovanje. Drug Crni je obavijestio sve drugove, ali nije dao temeljita uputstva kako da se drugovi pripreme za savjetovanje i plenum OK. Jedan član OK i to drug Štef[2] nalazio se na putu za Kalnik, jer je otišao da dovede bataljon. Drug Marijan[3] i Rok[4] nalazili su se u kotaru Krapina i očekivali da dođe Štef s vojskom. Dana 20. VIII. stigli su drugovi iz svih kotareva osim Krapine, iako smo ja i drug Crni prije toga uputili ljude koji da ostanu s bataljonom, a ova trojica drugova da dođu i dovedu drugove iz Krapine. Na sve naše pozive nisu stigli niti ljudi iz Krapine niti ova 3 člana. Mi smo ih čekali 20. cijeli dan i savjetovanje počeli 21., a 22. sastanak smo održali s onim članovima komiteta koji su stigli. Tek danas 23. stigao je drug Marijan i ustanovilo se da su se sva 3 druga pretvorili u kurire bataljona, a Štef i Rok još ni do danas nisu se vratili i spojili s nama. Bez obzira na to što nisu drugovi došli savjetovanje je uspješno završeno, a isto tako i sjednica OK. Ustanovljeno je da su drug Marijan i Štef krivi, dok drug Rok nije kriv radi toga, jer je smatrao da kad ne idu ovi drugovi da ne treba ni on. Radi toga drug Štef je ispao iz OK, a drug Marijan iz Biroa i ostao u OK. Osim toga ustanovilo se da ovi drugovi, a naročito Štef imaju i drugih pogrešaka, i da su najviše odgovorni zato što su u komitetu bili dosta nezdravi odnosi.

Političko stanje u Okrugu:

U posljednje vrijeme narod u većini simpatizira s našom borbom. U Pavelićevu vojsku ne odlazi skoro nitko, jedino iz kotara Krapina i to iz Zaboka otišlo je nekoliko ljudi, a neki su se i vratili

[1] Josip Tucman
[2] Stjepan Iveković
[3] Ivica Gretić
[4] Dragutin Rafaj

natrag. Narod prihvaća naše političke parole i na svakom koraku se čuje izražaj mržnje prema Švabama i ustašama. Dana 22. VIII. jedna veća grupa ljudi pjevala je partizanske pjesme u Krapinskim Toplicama, iako tamo ima 150 kulturbundovaca, ustaša i žandara.

Cilj evi NOB narodu nisu poznati. U selima u kojima se dolazilo i tumačilo tu su ljudi svi za našu borbu, dok u onim selima gdje se nije prilazilo narod radi neznanja drži se rezervirano, ali to svakodnevno postaje manje. Vojni bjegunci spremni su da se bore na svom terenu i da se organiziraju u partizanske desetine, vodove i t.d. Kod naših drugova vladao je strah kod prilaženja k narodu i tako se dogodilo da raspoloženje naroda često puta prelazi moć naših drugova na terenu i nisu u stanju da to raspoloženje usmjere u pravcu okupljanja cijelog naroda u dizanju u NOB. Drugovi su izgubili iz vida d a j e sada drugačija situacija nego 1941. O radu reakcionera do sada smo dobili najbolje podatke iz kotara Pregrada i to baš radi toga što smo nekoliko dana prije savjetovanja održali sastanak KK Pregrada i uputili ih kako će se pripremiti za izvještaj. Drugovi su dali ove podatke: Prije 14 dana dolazio je u Zagorje izdajnik Kemfelja.[5] On se sastao sa Milanom Belačićem, bivšim podpredsjednikom HSS-a i zamjenik nar. zastupnika u kotaru Pregrada. Belačić je rodom iz sela Benkovo, po zanimanju trgovac. Poslije sastanka s Kemfeljom Belačić je imao sastanak sa Milanom Burić, Edo Burić, Edo Nikulić, Franjo Vdović, Josip Hrestak i Dominik Glas. Taj sastanak je održan u jednom vinogradu. Svi ovi gore navedeni su iz sela Benkovo. U istom selu se nalazi Vela Kos i njegov sin Stjepan. Oni su najbliži prijatelji Belačića, Stjepan je nedavno došao iz ustaške vojske i poslije ovog sastanka na kojem sam nije bio izjavio je kod trgovca Premrla da je zato došao iz vojske da po uputstvima Belačića radi u korist Mačeka. On je rekao da ga je Belačić uputio da će dobiti oružje i po selima pljačkati u ime NOV i to kod onih ljudi koji su protivnici zločinačke ustaške i okup. vlasti. Vela Kos je rekao da već ima ljude organizirane koji su spremni da vrše pljačku i ubijaju svakog onog ko ne ide u Pavelićevu vojsku i ko simpatizira s partizanima. Sam Belačić javno govori da ako ustaše i žandari nisu u stanju potjerati voj. bjegunce da će to on učiniti i svakoga ubiti, koji ne bude išao da služi Paveliću. Poslije toga bili su sastanci kod Slavka Martinko, Ilije Žnidarić, i Josipe Gretić, gostioničarke iz Pregrade. Na sastancima su bili Kazimir Hrestek iz Valentinova, biv. predsjednik mjesne org. HSS, Dominik Macan i Dominik Horvat iz Svetojulskog Vrha. Ovi ljudi su također dobili uputstva od Belačića da organiziraju sastanke, ali su uvijek sami

[5] Đuro Kemfelja

dolazili. O radu reakc. klike u drugim kotarevima nema točnih i potpunih podataka ali prema izvještajima drugova može se ustanoviti, da nije mnogo značajan. Po svemu izgleda da je Belačić glavni stup ustaško-kemfeljske klike u Hrv. Zagorju, a njegov pomagač Vela Kos i njegov sin, a u općini Tuhelj Rumiha Vjekoslav, koji govori da on jedini ima legitimaciju od Mačeka u kotaru Klanjec. On poziva ljude da moraju ići u vojsku, jer da će to biti njihova vojska, govori da će postavljati zasjede partizanima i ubijati, jer da su to uputstva koja je dobio od vodstva.

Belačić i njegova kompanije ne uživaju naročitog ugleda kod naroda. Belačića je baš sada uhapsila naša vojska. Mi nismo s njim razgovarali, ali su nam drugovi javili da je do sada priznao veze sa reakcionerima Pernarom[6] i Košutićem.[7] Još ne znamo kako se naroda dojmilo njegovo hapšenje.

Kod raskrinkavanja izdajničkih klika naši drugovi nisu umjeli da prikazuju narodu njihova djela na uvjerljiv način. Tako na pr. narod ne zna o izdajničkom radu Belačića, a vojska ga je hapsila da teren nije bio za to pripremljen. Mi smo radi toga, kad smo saznali da je uhapšen, uputili drugove da odmah pristupe iznašanju njegovih prljavih djela pred narodom. Osim toga i pismeno ćemo obavijestiti narod.

Osim Belačića uhapšen je organizator Gestapo-a barun Otenfelz.[8] Naša vojska ga je strijeljala i poslala nam njegovo preslušanje, kojega prilažemo.

Lončarić Rikard, ustaški dobrovoljac donio je kući krvav nož i rekao da može piti ljudsku krv. On je sudjelovao u klanju i ubijanju na Kordunu. Sada prijeti da će ubijati i strijeljati domaće ljude.

Hrestak Rudolf, ustaša i špijun Gestapo-a iz Pregrade. On se hvali kako je ubijao u Bosni i drugim krajevima. Dvojici ljudi, koji nisu htjeli ići u Pavelićevu vojsku rekao je da kad bi svaki toliko poubijao koliko je on ne bi više bilo partizana.

Sa ovim banditima surađuje i Čavlek,[9] bivši zapovjednik zaštite u kotaru Pregrada. On govori kako će opet doći Maček na vlast, a 1941. tužio je ustašama bivšeg zaštitnika Halapir Ivana iz sela Oratje da ima pušku. Čavlek otvoreno prijeti narodu radi toga što ne sluša njegova uputstva.

Kako je gore navedeno narod svaki dan sve više prilazi borbi, jedino postoji još straha da se ne bi pojavila stara Jugoslavija ili da će nas prevariti fiškali. Mnogo puta se čuje kod ljudi kako govore

[6] Ivan Pernar
[7] August Košutić
[8] Franjo Ottenfelz
[9] Maks Ćavlek

javno pred ustašama: »Vi imate krvavog Antu Pavelića, a mi imamo našeg Titu«. Raspoloženje naroda se naročito povećalo ovih dana pošto su partizanske desetine izvršile niz akcija i to dana 14. VIII. zapaljeno je 600 metara sijena u Vel. Trgovišću, koje je opljačkano od naroda za Švabe. Tu je razoružano 15 domobrana i 1 žandar, zaplijenjeno 11 pušaka, 600 metaka i uništeni općinski spisi.[10] 18. VIII. zapaljeni su spisi u općini Tuhelj,[11] a 19. u općinama Kraljevac i Luka i zapaljena željezn. stanica Luka.[12] U svim općinama zaplijenjeno je 150.000 kuna. Kroz ovih nekoliko dana svakodnevno se vrše akcije na cestama, rezanje stupova, kopanje cesta i t.d. Dana 22. VIII. u noći srušena je željezn. pruga između stanice Ključa i Luke.[13] Tračnice su pobacane u rijeku Krapinu. Svakodnevno stvaraju se partizanske grupe i sa veseljem vrše akcije. Sada već i prilaze traženju bandita i čišćenju terena. Narod s oduševljenjem pozdravlja te akcije i na svakom koraku se čuje — Tako treba i svi moramo ići u borbu!

Baš radi takvog raspoloženja dodijeljen je tim partizanskim desetinama, vodovima i t.d. jedan drug koji je bio ovdje na terenu, a nedavno je došao iz Kalnika gdje je bio komesar bataljona. On je dobio zadatak da odmah pristupi stvaranju četa, a u akcije da vodi sve ko god hoće da ide, ljude, žene, djecu it.d. Već dosada ima u kotaru Klanjec takova četa koja broji preko 30 naoružanih, a oko njih se okupljaju svi sposobni drugovi. Narod već o tim partizanima govori — naši partizani — .

Raspoloženje naroda za borbu tako se razvija da će uskoro cijelo Zagorje zahvatiti val narodnog ustanka.

Drugovi su dobili kao prve i najvažnije zadatke održavanje širokih narodnih zborova na kojima tumačiti proglas ZAVNOH-a i GŠH. Na tim sastancima objašnjavati izdajničku ulogu Belačića i drugih i to uvijek potkrepljivati s točnim podacima. Dobili su zadatak da zainteresiraju cijeli narod na pitanju organiziranja bjegunaca i ostalih sposobnih za vojsku u partizanske čete.

Kod svih drugova poslije savjetovanja primjećuje- se da dalje gledaju od svog sela, i da su dobro prihvatili rad na okupljanju cijelog naroda, što do sada nisu činili.

Organizaciono stanje KP

Okružni Komitet sastavljen je od 9 članova i to u biro su ušli drug Crni kao sekretar, drug Bertaš[14] organizacioni, drug Marić[15]

[10] Akcije na ovom području poduzimale su udarne grupe.
[11] Isto.
[12] Isto.
[13] Isto.
[14] Marko Mrkoci
[15] Boris Majer

SKOJ-a drug Vinko[16] od NOO-a i drug Rok. U plenumu su drugarica Tonka,[17] drug Matija[18] drug Stari[19]. Drug Štef je ispao iz Komiteta i drug Janko[20] također. Štef radi toga što je baš on unašao nezdravo stanje u komitet, a drug Janko radi toga što se pokazao neaktivan. Dosada se svaki član OK zavukao u svoj kotar i tamo nije djelovao kao pomoć kotarskom komitetu nego se pretvorio u običnog partijca, te izvršavao kurirske poslove i druge sitnice. Uopće se nije osjećalo jedinstveno rukovodstvo, a niti je bilo pravilne raspodjele rada, pa prema tome nisu imali niti dobar pregled o stanju na cijelom Okrugu.

KK Pregrada: Imade 8 članova i 6 jedinica, 20 članova i 3 kandidata.

KK Krapina: Imade 6 članova i 9 jedinica, 31 član.

KK Zlatar: Imade 4 člana, 9 jedinica, 30 članova i 3 kandidata.

U Kotaru Klanjec KK ne funkcionira, a ukupno imade 24 člana.

Jedan član KP iz kotara Krapina otišao u Pavelićevu vojsku.

Svi članovi Partije imaju uslova da se razviju, ali nisu redovito održavani sastanci, nisu znali o svojim dužnostima, nisu imali raspodjelu rada. To je dovelo do toga da su često puta i sami postali kočnica u okupljanju naroda u NOF.

Drugovi su dobili zadatak da smjesta pristupe organiziranju savjetovanja po kotarevima, da reorganiziraju i popune Kotarske Komitete, da drugovima objasne kako treba da rade jedinice i koji su im zadaci. OK da daje stalno određenu pomoć, da se odmah pristupi proučavanju materijala i organiziranje nižih kurseva. Radi takvog stanja ja sam smatrao da je potrebno da ostanem još 6-8 dana dok se održe savjetovanja kotarska i plenum Okružnoga kako bi što prije otklonili nedostatke. To mogu sad učiniti radi toga što sam dobio obavijest od drugova koji su stigli iz Varaždinskog Okruga i izjavili da je tamo drug Marko[21] održao savjetovanje.

SKOJ od strane KP nije dobivao nikakvu pomoć. Tako je tek sada rad u SKOJ-u postao pravilan, jer je ovamo stigao drug Marić,[22] koji je sada sekretar SKOJ-a.

NOO-i stvarani su po selima, a nisu izrastali na pitanjima borbe i aktivnosti. Isto tako AFZ i USAOH. Drugovi su dobili zadatak da odmah pristupe okupljanju svih antifaš. raspoloženih ljudi i da

[16] Stjepan Tuđman
[17] Tonka Mrkoci-Jurin
[18] Ivan Bogović
[15] August Bartol
[20] Janko Halapir
[21] Marko Belinić
[22] Kao bilj. 15.

stvaraju čvrste organizacije i pristupe stvaranju općinskih, kotarskih i t.d. rukovodstava antifaš. organizacija. Predviđeni su ljudi i dan kada će se održati sastanak privremenog ONOO-a.

Statistiku antifaš. organizacija dobit ćete od drugova iz O.K.

Agitprop: Bila je stvorena komisija, ali nepravilno. Uglavnom jedan član te komisije bio je tehničar, a drugi su radili druge poslove. Tako nije bilo sistematske usmene niti pismene propagande. Sada ćemo stvoriti komisiju u kojoj će biti 4 člana i odmah pripremati organizaciju kurseva, dopisničke službe i organizirano rasparčavati štampu i t.d.

U OK rad je podijeljen po sektorima i to tako da će i svaki član Biroa biti zadužen po određenom sektoru. Po svemu izgleda da će sastav novog OK moći izvršiti sve zadatke, a pogotovo poslije ukazane pomoći od naše strane.

Ja ću uputiti pismo u Varaždinski OK da drug Kum[23] dođe ovamo i da ga pošaljemo na njegovu dužnost k ZET-u,[24] a smatram da je potrebno, kad svršim poslove ovdje da dođem tamo i da se s Vama sastanem, pa bi poslije toga mogao krenuti prema OKV. Nadam se da ćete se s time složiti i javiti mi dok se još ovdje nalazim.

S.F. S.N.

23.VIII.1943.

Drug. pozdrav
Mirko,[25] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/477

[23] Gabrijel Santo
[24] Okružni komitet KPH Zagreb.
[25] Stipe Ugarković

260

1943, kolovoz 23.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zelina Okružnome komitetu KPH Zagreb sa sastanka komiteta na kojemu je razmotrena politička situacija, organizacijsko stanje i rad Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH

Zapisnik

K.K. K.P.H. Sveti Ivan Zelina[1] 23/VIII 1943. početak 8 sati ujutro. Prisutni: Zelina[2], Mrki[3], Stari[4], Rudo[5] i Mato[6].

Dnevni red:
1. Pol. izvještaj.
2. Djelovanje H.S.S.
3. Org. stanje K.P. N.O.O.
4. S.K.O.J. — U.S.OJ.
5. A.F.Ž.
6. Agitprop.
7. Vojska i naoružanje.
8. Obavještajna služba.
9. Veze, Kurir za kotar.
10. N.O.F. Razno.

1. Polit, situacija. Narod se boji kumunizma. Ciljevi N.O.B. nisu poznati narodu, pogotovo u selima u koja nismo mi prodrli. Na narodnu vojsku gledaju kao na vojsku koja se istinski bori za narodna prava. Strah koji je postojao pred partizanima svakog dana postaje sve manji, a gdje su par. održali skupštinu tamo postaje oslobođeni teritorij i drugi susret je pravo veselje. Narod pogotovo majke idu i zovu svoje sinove iz tih sela u kojima su održane skupštine svoje sinove iz Paveličeve vojske. Ima slučajeva gdje sa suzama u očima majka dođe pitati partizane da li bi se slobodno vratio njezin sin: »Eto zaveli su ga, obećali mu sve a sada ništa, a on nije ubijao ni palio, on kaže da bi išao k vama kad bi ga hteli primiti.«

U mnoga nas sela zovu da im se pomogne organizirati. Na sastanke se ljudi odazivaju od 20-50 ljudi a gdje su bili par. listom sve 150-300., mnogo su konspirativni.

[1] Današnja Zelina.
[2] Marko Milatović
[3] Martin Popović
[4] Mato Žigrović
[5] Josip Markulinčić
[6] Mato Cifrek

Djelovanje H.S.S. je sve otvorenije pogotovo u mjestima gdje je naš rad aktivniji govore da će i za koji dan na vlast, primjećuje se sastajanja 2-4 čovjeka po mjestima pogotovo u Kaš.[7]-opć. Veći kot. sastanak održan je po kojem šaljemo poseban izveštaj. Neki istaknuti članovi skaču čas k nama čas H.S.S. Oni vide da narod pristupa u N.O.F. i njih napušta, legitimiraju se kao naši pristaše i to kao pomirljivci između nas i H.S.S. vodstva. Narod vidi izdaju vodstva H.S.S. u tome što je pod njihovom direktivom predao oružje koje je imao u rukama koje bi mu sada dobro došlo.

Mnogi koji su do sada govorili mir pod pritiskom borbenosti naroda prilaze k nama a neki otvorenije k njima. Borbenost naroda je sve bolja, mnogo se govori da se treba dići i tući bandu. O tome mnogo govore vojni bjegunci, koji su sada pogođeni što se čuje sa svih strana da ih se lovi i automobilima odvozi u vojsku. Spremni su ići u akcije i u borbu u svojoj okolini tako da bi se kasnije vratili opet kući pa za kratko vreme da bi opet išli samo da imaju oružja, tu opet su prepirke da onda moraju ići svi koji imaju ići u vojsku. Mnogo govore da treba postaviti straže da se čuvaju da ih se ne iznenadi, a u nekim selima to već imaju. Tamo gdje je pol. rad jači pogotovo sela koja su vidila partizane kada dođe koji doma više ga ne puste natrag, nesme ni on biti najpametniji.

2. **Org. stanje Part,** isto, jedino što smo dobili druga Matu u K.K. Drug Jura[8] koji je bio predviđen za par. još nije primljen, u zadnje vreme jako je nedisciplinirana i ako je bio par puta opominjan. Jedino vrši akcije i tu je pravi junak, mi ćemo to urediti sa drugarskim O.K. SKOJ-a i dati ćemo ga tamo gdje će više koristiti. Drugovi iz Sv. Ivana Zelina Vanjska op. koji bi trebali ući u P.[artiju] sada idu u vojsku da za sobom povedu drugova koje su na to pripravili, kasnije ćemo ih uzeti na terenski rad dok se malo očeliče. Tamo će mnogo naučiti što će kasnije trebati. Onda ćemo ih uzeti u P.[artiju]

NOO Održali smo kot. savjetovanje sa 15 ljudi i po svim općinama opć. te mnogi mjesni sastanci.

Narod u više sela traži da se javno izabere odbor koji će biti za sve odgovoran.

U mnogim selima se tako i učinilo, u Kašinskoj opć. Mi to gledamo za pogrešno a isto toliko i potrebno jer u takovim selima narod je spreman na ustanak.

U.S.O.J. Drugovi koji rade po omladini stalno se muče da stvore kot. rukovodstvo, kad su blizu cilja onda im odu u partizane. Sada

[7] Kasina.
[8] Slavko Stančir

je omladina masovno u mnogim selima obuhvaćena i imamo mogućnost oformiti opć. rukovodstvo pa ćemo onda iz ovih for.[mirati] kot.[arsko]

A.F.Ž Sada nema drugarica koje su radile sa ženama i tako se ne održavaju sastanci posebno, već dolaze na sastanak zajedno sa muškarcima samo još nemamo zajedničkih odbora.

Agit prop.

H.S.S. nam predbacuje da smo se složili sa ustašama zato što smo mnoge prestali napadati. Pismena prop. nep. razbacani su letci, Pavelićev govor u radničkoj komori. Narod vidi u njima samo laž čim su Pavelićevi. Zapaža bolje izdaju H.S.S. što Pavelić zove emigrante.

Naša propaganda je usmena na skupštinama koja ima dobrog odziva što narod često odobrava.

Pismena slaba jer skoro ne dobivamo ništa, a tehnike nemamo.

Vojska i naoružanje, mobilizacija.

Mnoge akcije su loše ispale jer nisu vođene od jedinstvenog rukovodstva. Naše part, jedinice traže da im pošaljemo izvežbanog čovjeka koji bi ih vodio a oni će ga izdržavati, pogotovo tako postavljaju kad treba dati oružja u četu. Mobilizacija je sve bolja, stariji postavljaju da omladinu treba poslati u četu da se izvežbaju. Po izjavama mnogih ljudi da u opć. Kašina ima oružja koje su primili od ustaša kod Herbela, Marković, Tomo, Gašparac i braća Poljak, zaključili smo ih dati uapsiti i to ispitati (četi).

Veze, Kurir. Sve naše veze treba pojačati i zaobići te pronaći nove pogotovo za ljude koje su već dosta poznate da nam postavljaju zasjede. Za kurira ćemo tražiti druga Juru a manjak u dogovoru sa O.K. S.K.O.J. nadoknaditi time što ćemo po svim opć. sami uz pomoć drugova po omladini zaduženi formirati opć. i Kot. rukovotstva. I starati se za njihovu izgradnju političku koja je jako slaba.

Razno.

Drugarica Nada[9] ovde skoro ne koristi ništa zato ćemo ju slati u odred.

Drug Mrki se sukobio sa drugom Jurom radi svlačenja jednog čovjeka koji je već dugo organizaciono obuhvaćen. Drug Jura tvrdi da je Mrki njemu grozio se sa pištoljem kad su se na cesti sreli, što je čulo nekoliko omladinaca i ljudi koji su bili u blizini. To priznaje i drug Mrki samo ne tako kako tvrdi Jura.

[9] Zlata Bognar-Kunstić.

Sve ćemo ispitati. To je zato što još nemamo odbora narodnog jedinstva i zajednički ne donosimo odluke po svemu.

Nužno nam se nameće da u odbore uđu omladina i žene.

Sastanak zavr. 20 sati

M. Zelina,[10] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-80/2843

261

1943, kolovoz 23.

Iz izvještaja Treće čete Drugoga diverzantskog bataljona Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o diverzijama od 1. srpnja do 23. kolovoza 1943. godine

»3 ČETA
2 DIVERZANTSKOG BATALJONA
HRVATSKE
Žumberak
23. VIII 43
Izvještaj o akcijama

ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE INŽINJERSKOG
OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA NOV I POH[1]. . . «

» . . . l-VII-43 dignuta je u vazduh pruga na više mjesta na pruzi Sisak-Zagreb kod Turopolja, promet je stajao 12 sati.

4-VII-43 dignuta je u vazduh lokomotiva i potpuno uništena na pruzi Karlovac-Ljubljana kod Metlike, promet je stajao 12 sati.

8-VII-43 dignuta su u vazduh dva vagona i potpuno uništena na pruzi Zagreb-Sisak kod V. Gorice,[2] promet je stajao 8 sati.

19-VII-43 dignut je u vazduh propust na pruzi Karlovac -Ljubljana kod Ozlja, promet je stajao 48 sati.

[10] Kao bilj. 2.

[1] Ivan Hariš
[2] Vidi: Dok. br. 117.

28-VII-43 dignuta su u vazduh dva talijanska transportna vlaka na pruzi Zagreb-Sisak kod Marciina i V. Gorice,[3] uništene su dvije lokomotive sa više vagona sa ratnim materijalom, bilo je mrtvih i ranjenih veliki broj, promet je stajao 25 sati.

23-VII- dignuta je u vazduh pruga na četiri mjesta na pruzi Karlovac-Ljubljana kod Črnomlja, promet je stajao 11 sati.

8-VIII-43 dignut je u vazduh kontrolni njemački vlak na pruzi Zagreb-Sisak kod Odre,[4] uništena lokomotiva i četiri vagona, bilo je mrtvih i veći broj ranjenih, promet je stajao 11 sati.

ll-VIII-43 dignut je u vazduh njemački transportni vlak na pruzi Sisak-Zagreb kod Sv. Klare, uništena je lokomotiva i 11 vagona, promet je stajao 21 sat, bio je veliki broj mrtvih i ranjenih, istovremeno je uništen signalni stup.

14-VIII- dignut je u vazduh njemački oklopni vlak na pruzi Zagreb-Sisak kod Odre, uništena je lokomotiva i četiri vagona, bilo je mrtvih i ranjenih, promet je stajao 18 sati.

28 na 29.[5] Dignut je talijanski vlak na pruzi Karlovac-Ljubljana, uništena je lokomotiva sa više vagona sa talijanskom vojskom i nešto civila, o žrtvama nema podataka. To je bilo između Ozlja i Kamanja. Promet je stajao 21 sat.

SMRT FAŽIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandir,
Jezdić Pero, v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1121 A, f. 8, dok. br. 4

Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 100, str. 313-314

[3] Vidi: Dok. br. 181.
[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 18, dok. br. 166.
[5] U originalu nije označen mjesec. Diverzija je vjerojatno bila u srpnju.

262

1943, kolovoz 25.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru

K.K. K.P.H. Zagreb

25/VIII-1943.

IZVJEŠTAJ

I. Politički izvještaj. Na Pušći Bistri se pojavila neka vijest da će se formirati XVI brigada u koju bi navodno ušli vojni bjegunci i ta brigada bi navodno bila kao neko čistilište gdje bi se vidjelo kakav je koji i koji ne valja bio bi streljan, a koji se pokaže dobar da uđe u druge brigade. Nezna se je li ta verzija došla sa strane ustaša ili HSS-a, ali će se ispitati od kuda je došla. Bila [je] reakcija u Stenjevcu i Vrapču, a isto tako bila [je] okupacija u Jarku kod Krapine, općina Stenjevac, i selo Ivanec kraj Jarka ali nezna se još radi čega su došli okupirati. Ustaše su u Stenjevcu naprosto tražili hranu, ali masa nije se odazvala da im dade hranu, a oni su rekli da mogu hraniti partizane, a njih da nemogu. Veće reakcije nisu pravili nego su oduzimali vojničke stvari, po pojedinim kućama su vršili manje pljačke i oduzimali cigarete i druge stvari. U općini Vrapče bila [je] isti dan reakcija sa strane bande. Po H.S.S.-u — nezna se ništa i oni ne rade.

Dne 19/VIII izvršena je akcija i uhapšena su 2 bandita, zapljenjen 1 automobil i 3 pištolja. Banditi su likvidirani, kod njih je zaplenjeno 4800 kn, te likvidiran jedan dezerter iz odreda. Za vrijeme reakcije bio isti postupak sa strane ustaša kao i u općini Stenjevac. U Šestinama slabe naše organizacije i nema se pravog pregleda.

U Markuševcu ima oko 300 vojnih bjegunaca, ali se počelo među njima raditi i to pošto je uspjelo našoj organizaciji osnovati 2 N.O.O. i preko njih će se moći tumačiti borbu i upućivati u N.O.V. Bila [je] reakcija zbog vojnih bjegunaca i to izazovom samih njih. Pojedine grupe se naoružavaju i čak su se 2 grupe sukobile i napale jedna drugu i svlače pojedine naše simpatizere i oduzimaju im cipele i čakšire šta još imaju od Jugoslavije. Nastradali su 2 naša druga od ustaške zasjede jer ustaše prave zasjede. Pošto u Markuševcu i Šestinama ne postoje naše organizacije, ili su vrlo slabe,te se dešava da se spontano organiziraju vojni bjegunci te vrše akcije na svo-

ju ruku i teroriziraju narod, te ujedno sam narod traži da dođu partizani i da se pročiste ovi domaći teroristi. Bila [je] akcija na općinu u Markuševcu, ali se nemaju podaci o tomu. Te je zaključeno pošto se ukazala potreba i opasnost u općinama Šestine i Markuševcu, te da se to predusretne da se jedan član K.K. pošalje na teren, drug Matek.[1]

Po pitanju oružja će se u sljedećem izvještaju dati podaci.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Ilić,[2] v. **r.**

Original, rukopis
Sign, AIHRPH, KP-77/2438

263

1943, kolovoz 25.

Izvještaj Franje Čmile Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji te radu Partije, NOO, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ

Izvještaj sa terena Jaska 25/VIII/43.

Drugarskom

O.K. POKUPLJE K.P.H.

Od našeg prošlog izveštaja, rad na našem terenu razvijao se ovako:

1) Partijska organizacija i kandidati nisu se ništa povećali. Ćelijski rad se nešto popravio pošto su drugovi počeli biti više samostalni u svome radu. Ćelijski sastanci, održavaju se redovito svaki 8 dana. Na sastancima se raspravlja o svim pitanjima, koja su potrebna za sam bolji i jači rad na našem terenu. Da bi se rad mogao razvijati jače mi smo si dali u zadatak učvrstiti našu organizaciju, kako partijsku tako i sve ostale masovne organizacije.

2) Narodno Oslobodilački Odbori su se nešto povećali. Formirani su 2/ odbora u opštini Petrovini,kojih do sada nije bilo, dok u

[1] Juraj Mareković
[2] Juraj Filipčić

opštini Sv. Jana je jedan odbor pred formiranjem. Rad odbora je nekih dobar a nekih potpuno slab prema njihovoj visini svijesti i mogućnosti rada. Rad se odbora sastajao, da što više obuhvate ljudi oko svoje organizacije, kako bi što više proširili masovni rad među narodom pa proširenje naše štampe, skupljanje priloga za N.O.F. i t.d.

Kod odbora postoji još ta manjkavost, što se boje otvoreno istupati pred narodom pa prema tome nisu uspjeli ni obuhvatiti onaj dio ljudi kojeg bi morali i koji je voljan da potpomogne narodno oslobodilačku borbu.

Naš pokret od ovakovih odbora neće imati mnogo koristi tako dugo dok neće biti teritorij oslobođen i kad se riješe straha da malo aktivnije istupe. Mi ih uzimamo kao takve i nastojimo, da ih čim više politički uzdignemo i prema njihovim mogućnostima i svijesti zaposlimo. Općinski N.O.O. za općinu Klinča Selo donekle je upoznat sa svojim zadacima, koje bi trebalo da vrši kao općinski odbor, ali ni on ne vrši onako dužnost kako bi mogao. Mi nastojimo da opštinski odbor što prije osamostalimo i na taj način ih konkretno zaposlimo po sektorima, gdje će raditi.

3) SKOJ: — U S A O H. Skojevske grupe su još uvijek iste jedino imamo u vidu da osnujemo još jednu grupu u općini Klinča Selo. U ostalim opštinama nije još sprovedena niti jedna omladinska organizacija. Omladina je dosta dobra i po ostalim opštinama. Sa omladinom su održavani masovni sastanci po opštini Desinec, Petrovina i Sv. Jana, dok opština Cvetković i Jaska nisu po pitanju nikako obuhvaćeni. Po ovim ostalim opštinama mi smo si dali u zadatak okupiti omladinu što više i prići formiranju omladinskih organizacija.

4) A.F.Ž., dosta je slab, pošto postoji malo organizacija koje bi okupljali žene oko sebe. Ženska organizacija postoji samo u općini Klinča Selo i to tri odbora. Ostale općine na primjer Desinec, Petrovina i Sveta Jana nisu organizaciono povezane. Razlog tome je što po A.F.Z. se nije radilo prije. Žene koje su organizirane dosta su dobre. Rade na skupljanju hrane, novaca i propagandistički, koliko imadu sposobnosti.

5) Mobilizacija! Pitanje mobilizacije kreće se sporo. Mi smo vam već javili razlog što koči mobilizaciju, a to je: što neprijatelj nema snaga da vojne bjegunce tjera u vojsku, a njihova svijest nije dovoljna, da svate potrebu oružane borbe. Mobilizirali smo zadnjih dana 7 omladinaca iz opštine Klinča Selo, a trojicu iz Desinca. Sami izgledi su da će se moći više mobilizirati s obzirom da je neprijatelj počeo da hvata vojne bjegunce i žigoše ih, š njima u Njemačku. Raspoloženje je kod sviju, da se neće dati, nego će svi ići u partiza-

ne. Mi nastojimo da sami i preko svojih organizacija, učinimo što više po mobilizaciji.

6) Agitacija propaganda! Kako nam je poznato da je agitacija i propaganda osnov našeg rada za razvijanje naših organizacija mi smo poradili na tome da sve naše parole i direktive budu što bolje sprovađane u život. Razbacivanje letaka, kako naših na hrvatskom jeziku tako i talijanskih razbacani su po svim opštinama. Narod ih dobro prihvatio koji su čitali, a čitalo je dosta ljudi. Talijani, koji su primili propusnice pojedini su se izražavali prema vijestima jednog druga iz Jaske, da nema više macare.[1] Materijal se donekle čita. Od sve naše štampe najbolje je prihvaćen »Slobodni Dom« glasilo H.S.S. Od kako je izašao Dom mnogi do danas mačekovci su se povukli i više ćute i promatraju, kako će se stvar razvijati dalje. U razgovoru sa ljudima kažu da bi trebalo da Dom izlazi u više primjeraka. Ima pojedinih koji će se preplatiti. Također i usmena agitacija vrši se donekle. Pismena propaganda sa naše strane vrši se dosta slabo. Drug, koji odgovoran po agitprop[u] našoj ćeliji nije dovoljno posvetio pažnje tome radu i nije konkretno postavio stvar da svakomu drugu dade u zadatak što treba učiniti do tog i tog vremena.

7) Političko stanje nije se ništa promjenilo. Rad mačekovaca je malo zastao od kako je počelo sve jače napredovanje Crvene Armije i govor Radio Londona gdje upozorava sve otvorene neprijatelje, kao i one, koji, kažu da još nije vrijeme da se dižu u borbu protiv fašizma. Raspoloženje naroda svakim danom je sve veće prema narodno oslobodilačkoj vojsci. Vojnih bjegunaca je sve više, koji se ne dadu u Pavelićevu vojsku. Ustaši ne izlaze nikuda da bi pravili kakav teror, a osim toga sve su više demoralizirani.

Materijal mi smo prorađivali na našim sastancima na primjer brošuru protiv uskogrudnog prakticizma i neke članke iz »Napred«, gdje smo naučili mnogo što [je] manjkalo nama.

Zaključak i raspored rada! Da bi se naš rad proširio i po ostalim opštinama mi smo si dali u zadatak da se uglavnom naše težište rada bude usmjereno na one opštine, koje još nisu organizaciono obuhvaćene. Za ovaj tjedan ćemo se prebaciti iz ovog terena na drugi svi osim druga Nikole[2], koji će raditi na ovom terenu. Budući partijski sastanak održaće se u općini Sveta Jana u koliko će to biti moguće.

[1] Ubijanja.
[2] Ivan Kožić

Pitanje brojčanog stanja našeg kotara u ljudstvu i našim organizacijama poslaćemo Vam naknadno.

Drugarski Komunistički pozdrav

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu

Petar,[3] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/203.

264

1943, kolovoz 25.

Izvještaj Duke Vasića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju u pisarovinskome i velikogoričkome kotaru, te o akciji na Kupčinu

D r a g i d r u g o v i !

Prolazeći kroz pojedine kotare mogao sam primjetiti mnoge nedostatke, i nepravilnosti kako kod naših Partijskih organizacija na terenu tako i u vojsci. U kotaru Samobor i Jaski nijesam se mnogo zadržavao nego samo na prolazu pa vam ne mogu o radu u tim kotarevima konkretno ništa pisati. Ivica[1] koji je bio u ta dva kotara dati će vam podatke. Kad smo došli u Pisarovinu još na putu smo saznali da se vodi borba oko Kupčine i Pisarovine[2]. U jednom selu rekli su nam ljudi da se sprema ofanziva ali mi smo svejedno išli dalje. Odmah smo ustanovili da su naši nasjeli lažnim vijestima i povukli se preko Kupe. Sa vojskom su se povlačili i Partijci i vezari iz kotara Pisarovina. Takođe su se povukli Nacek[3], Tomac[4] i Savka[5] koji su se nalazili na tom terenu. Po svemu izgleda da naša partijska organizacija a niti vojska nisu imali nikakove obavještajne službe. Bez da su provjerili podatke koje su dobili svi su se povukli. K.K. Pisarovina ne radi ništa nego služe vojsci kao vodiči. Izgleda da našim drugovima u vojsci nije dovoljno jasno kakovu funkciju

[3] Franjo Crnila

[1] Ivica Lopaić
[2] Vidi: Dok. br. 265.
[3] Ignac Pipić
[4] Joža Tome
[5] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

treba da vrši kotarski komitet. I sam kotarski komitet ne može nikako da se snađe. Nijesu u stanju da organiziraju vodiča i veze tako da im tu dosta zapinje. Skula[6] je zatajio. Dragee[7] i Jašo[8] su mrtvi, skoro se ne osjećaju u komitetu. Gajdaš[9] se nemože nikako snaći. Najbolji u tom komitetu je Slavko[10] kojega sam u sporazumu sa Benđom[11] i Nacekom poveo na kurs. Stanje u tom kotaru je dosta slabo. Po mom mišljenju u tom komitetu trebali bi načiniti čišćenje. Dragee i Jašo neće moći zadovoljiti zadatcima koji se pred njih postavljaju. Ali koga ćemo na njihova mjesta? Skuli i Gajdašu treba skrenuti pažnju i pomoći im tako da bi im rad nekako oživio. Previše se bave drugim poslovima a vrlo malo političkim radom. Podrobniji izvještaj dat će vam Bendo.

U Vel. Gorici je stanje mnogo bolje. Za vrijeme prošle ofanzive i kod dolaska one bande drugovi iz tog kotara dobro su se snašli. Cijelo vrijeme bili su sa narodom po poljima i šumi i održavali skupštine i sastanke. Naročito se istaknuo Japa.[12] Dobro su se držali Mato[13] i onaj drug iz Plesa. Joža[14] je također bio dobar. Mnogo o tom komitetu neznam jer sam bio samo na prolazu, pa samo toliko koliko sam na brzinu saznao. Mislim da vam je Bendo poslao izvještaj
o tom kotaru.

U akciji koju su izvršili partizani posavačkog odreda zajedno sa Proletercima nemogu dobiti nikako pravu sliku jer se nisam mogao sastati sa Božom[15] i Pekićem.[16] Po podatcima koje sam dobio od onog šeprtlje Franje[17] mogao sam zaključiti da su načinili opet neku glupost gdje je i Simić poginuo.[18] Izvršili su akciju u noći i onda namjesto da se povuku sa plijenom oni su se odmarali i spavali a da nisu postavili dovoljno osiguranje. Novi bataljon se sav raspršio. Mislim da je bilo pogrešno vući u ovakvu akciju nove i mlade borce koji nemaju skoro nikakvog iskustva a niti sav komandni kadar. Više nisam mogao doznati o akciji u Kupčini.

Doznajem da su naši zauzeli Bučicu. Zarobili su 180 domobrana koji su prešli u našu vojsku. Koliki je plijen neznam samo znam da su dobili dve haubice.

[6] Dragee Kaurić
[7] Drago Grbinić
[8] Ivan Radinić
[9] Tomo Mikulić
[10] Slavnko Crnolatec
[11] Stjepan Koren
[12] Stjepan Fabijančić
[13] Mato Kumic
[14] Josip Zganec
[15] Božo Spaček
[16] Dušan Pekić
[17] Kao bilj. 5.
[18] Milan Mraović

Poduzeli smo sve mjere da se sakupi vojska koja se je raspršila. Bendo će održat sastanak K.K. Vel. Gorica, K.K. Pisarovina i sa vojskom a onda će se vratit gore na sjednicu. Jožu[19] i Andraša[20] smo dali u vojsku onako kako smo se dogovorili. Mislim da bi trebalo dati u vojsku za komesara Miku iz Plesa koji je u K.K. Skoja Pisarovina. Opširniji izvještaj dat će vam Bendo i Nacek kad se vrate gore.

Ovdje sa mnom su još dva druga iz O.K. Čazma koji putuju isto na kurs.

Više vam nemam vremena pisat jer ovdje čeka kurir sa nekom hitnom poštom pa mu se jako žuri.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

25. VIII. 43. .

Drugarski pozdrav
Duka,[21] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-167/204

265

1943, kolovoz 26.

Izvještaj Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji na Kupčinu i povlačenju partizanskih snaga preko Kupe

OKRUŽNOM KOMITETU
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
P O K U P L J E

Dragi drugovi

Vraćajući se iz kotara Vel. Gorice u kotar Pisarovina s time da održim sjednicu, ali trebalo je pričekati nekoliko dana dok se drugovi prikupe.

Na ugovoreni dan t.j. kada se trebala održati sjednica dogodilo se nešto drugo. 21. VIII na 22. VIII vršila je brigada[1] i novo formirani odred[2] akciju na ustaše u Kupčini koja se završila ovako:

[19] Kao bilj. 14.
[20] Jandija Šimec
[21] Duka Vasić

'. Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[2] Turopoljsko-posavski NOP odred.

Akcija je uspjela dosta dobro, borba je trajala svega oko 20 minuta, naši su izvršili juriš i zauzeli posadu, tu su zarobili mnogo ratnog materijala a naročito municije, ubili 9 ustaša u borbi i 10 zarobili dok je naš pao samo jedan. Nakon toga drugovi su povukli svu vojsku u selo i počeli da odmaraju a u to vrijeme ustaši su se privukli do sela i izvršili juriš na selo. Kad su naši vidjeli u kakvom se položaju nalaze onda su krenuli sa plijenom prema šumi i dali jednu četu u predhodnicu. Međutim ustaše su izvršili juriš na plijen gdje su se nalazili i zarobljenici i tako su odsjekli predhodnicu i već zauzeli plijen, nakon toga jedan proleterski bataljon izvršio je protiv juriš i oslobodio opet plijen, a zarobljeni ustaše neki su pobjegli a neke su naši poubijali. U predhodnici nalazio se i drug Simić[3] koji se naknadno vratio sa tom četom i išao prema selu te naletio na ustaše, gdje su ih ustaše opet raspršili i ubili druga Simića. Ustaše su se služili sa partizanskim kapama i vikali »ne pucaj ovdje partizani.« Borba se vodila do 12 sati. Ustaše su jurišali dva do tri puta i uspjelo im je gadno raspršiti naše tako da još do danas nezna se rezultat koliko imamo žrtava i nema u sastavu polovice novo formiranog odreda, a isto tako nema iz 3. proleterskog bataljona jednog voda, navodno da je otišao za Žumberak.

22. na veče stigli su drugovi iz brigade t.j. Božo[4] i Pekić[5] u Mikše i tu su dobili neke lovačke izvještaje da se na sve strane koncentrira neprijateljska vojska. Od Zdenčine da dolaze Talijani, od Remetinca i Hrv. Leskovca Nijemci, od Gorice ustaše i legija, u Kravarsko da je stiglo 15 kamiona ustaša i t.d. Na temelju tih izvještaja doneli su zaključak da se treba povući i to preko Kupe i zaista 22. kroz noć drugovi su se povukli preko Kupe a s njima povukao sam se i ja dok njihov jedan bataljon osto je bez veze i nije se povukao.
S menom se povukla drugarica Savka[6] i drug Joža[7] koji su se t.j. drug Joža i drugarica kao i ostali članovi K.K. koji su služili kao vodiči vojski odmah vratili natrag dok sam se ja zadržao sa odredom.

Za ovo vrijeme od kako se nalazi brigada ovdje članovi KK ne rade ništa drugo već služe kao kuriri i vodiči bataljona, tako kad je trebalo ostati na terenu da nije imao tko da ostane od članova KK i zbog toga morao sam se posvađati sa drugovima iz brigade. Na punktu je ostalo 10 udarnika. Drug Gajdaš[8] za vrijeme akcije bio je vodič.-

[3] Milan Mraović
[4] Božo Spaček
[5] Dušan Pekić
[6] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[7] Josip Žganec
[8] Tomo Mikulić

O svemu tome drug Bendo[9] će raspraviti na sjednici K.K. Pisarovina i on će vas opširnije izvjestiti o radu K.K.

Ja ću još u toku današnjeg dana krenuti za kotar Samobor, održat sjednicu i zadržat se malo u Jaski i onda ću doći do vas.-

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

26. VIII. 1943. **Ignac,** v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-167/208

266

1943, kolovoz 26.
Zagreb

Naredba Zapovjedništva grada Zagreba Velikoj župi Prigorje o obavezi sječe usjeva uz glavne ceste

ZAPOVIEDNIČTVO GRADA ZAGREB **»Vrlo žurno«**
Glst. Broj: 2263/Taj **»Osobno«**

U Zagrebu, dne 26. VIII. 1943.

Predmet: Sječa plodine uz glavne ceste.-

VELIKOJ ŽUPI PRIGORJE
Z A G R E B

Po nalogu Grupe West Abt. la /E Az. 16 EB od 18. Vili. o. g. ima se izvršiti sječa plodina na poljima /osobito kukuruza i sunčanica/ na 100 m sa obe strane na svim glavnim cestama za promet, a radi spriečavanja prepada na cestovnom prometu. Izuzetak od ovoga čine šume koje se ne smiju sjeći.

Radi izvršenja ovoga moli se naslovljena župa, da izda potreban nalog svojim kotarskim predstojnicima da pomoću pučanstva izvrše što žurnije ovu sječu.

Ova sječa se ima izvršiti bez obzira na eventualne prigovore vlastnika.

* Stjepan Koren

O izvršenju ovoga molim izviestiti ovo zapovjedničtvo do 1. IX. 1943 godine, a kako bi se mogao dostaviti izvještaj Gruppi West.

Sa radnom snagom domobranstva ne računati, pošto je isto dobilo drugi zadatak.

Za Poglavnika i za Dom spremni!

Zapovjednik general
Markulj[1], v. r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE
Broj : T-2027/1943 Zagreb, dne 27. VIII 1943.

Predmet: Plodina uz prometne ceste
sječa.

Kotarskoj oblasti 1-7

/Na ruke g. kotarskog predstojnika/

Dostavlja se pozivom na provedbu i izvješće o provedenom u danom roku.-

ZA DOM SPREMNI !

PO NALOGU VELIKOG ŽUPANA
ŽUPSKI TAJNIK:
M. Tomašić,[2] v. r.
(Dr M. Tomašić)

M.P.[3]

M.P.[4]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv.br. 26483

[1] Jure Markulj
[2] Marko Tomašić
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje, Zagreb
[4] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Velika Gorica, broj 810, od 28. VIII 1943. godine.

267

1943, kolovoz 27.
Klanjec

Izvještaj Kotarske oblasti Klanjec Župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu o napadu partizana na općinu Kraljevec

KOTARSKA OBLAST U KLANJCU

Broj: Prs. 263/1943 Klanjec, dne 27. kolovoza 1943.

Predmet: Kraljevec n/S[1] općina, napad od partizana.-

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
Varaždin

Savezno brzoglasnom izvješću od 22. VIII. tg. predlaže se po predmetu sliedeći izvještaj:

U noći između 21. na 22. VIII. tg. oko 2h i 5 m. došli su do obćinskog ureda u Kraljevcu naoružani partizani puškama, samokresima i bombama, te su lupali na ulazna vrata od obćinskog ureda i probudili obćinskoga bilježnika, koji je istima otvorio vrata i ušli su u zgradu. Čim su ušli u zgradu obćinski bilježnik na kojega su uperili samokres otvorio im je sve prostorije ureda, te su partizani iz svih prostorija kroz prozore izbacili van sve uredske knjige, tiskanice kao i sve spise,a isto tako iz pisarne obć. blagajnika, sve blagajničke knjige, dnevnike kao i sve pisaće predmete, te sve to vani pred zgradom obćinskog ureda zapalili.

Obćinski bilježnik pod pritiskom otvorio je obćinsku blagajnu, odakle su uzeli 8.888 kuna, te vriednostne papire, koji su u blagajni nađeni. U samoj zgradi operiralo je 7 partizana, dok ih je najmanje oko 30 bilo oko zgrade i držali stražu.

U isto vrieme napali su partizani Razdjel rizničke straže u Kraljevcu i to na način, da su priglednika rizničke straže pred sobom vodili, te riznički stražari, da ne ubiju zapovjednika nisu mogli dati odpora. Od rizničkih stražara oduzeli su puške i deke sa kreveta.

Iste noći zapalili su partizani pred školskom zgradom u Kraljevcu jedan državni autobus, koji je imao spremište kod Đure Marcijuša gostioničara u Kraljevcu, a saobraćao je svakoga dana u jut-

[1] Sutli

ro Kraljevac-Harmica-Zagreb. Partizani su isto napali poštanski ured u Kraljevcu, odnieli nešto novaca i polupali slike Poglavnika.

Poslije izvršenog napada partizani su se oko 3 h u jutro povukli u pravcu šume Dubrava.

Moli se prednji izvještaj uzeti na znanje —

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
(Jelinić)
Jelinić,[2] v. r.

Broj: Prs. 263/1943.

Predmet: Kraljevec n/S[1] općina, napad partizana.—

KOTARSKOJ OBLASTI

Zagreb

Na znanje. —

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
(Jelinić)
Jelinić, v.r.

M. P.[3]

M p 4

Kopija, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 99, taj. br. 2021/43

[2] Franjo Jelinić
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska,
Kotarska oblast Klanjec
[4] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 2021/43. od 4. IX 43. godine.

268

1943, kolovoz 28.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o raspoloženju naroda prema narodnooslobodilačkoj borbi, te o organiziranju i akcijama partizanskih desetina u okrugu

Okružni komitet K. P. H.
Krapina

28. VIII 1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE!

Dragi drugovi,

U posljednje vrijeme u našem okrugu raspoloženje naroda se znatno popravilo u korist N. 0. B. U Pavelićevu vojsku ne odlazi nitko. Ljudi su svaki dan sve više spremni da se bore kod svojih kuća. Prilikom prolaska bataljona[1] vidilo se, da narod svaki dan s više simpatija prilazi našoj vojsci. Ovog puta su žene nosile mnogo hrane partizanima. Po selima se održavaju zborovi naroda na koje dolazi 50, 100, 200 pa i preko 300 ljudi. Sada se vidi da postoje svi uslovi za prolazak i boravak N. O. V. po našem okrugu.

Mi smo u posljednje vrijeme organizirali 6 partizanskih desetina koje su naoružane a ima u izgledu da će za par dana biti organizirane i nove desetine. Te desetine izvršile su već više samostalnih akcija, na pruzi, cestama, časna radnu itd. Uz desetine na akcije išao je i veći broj ljudi. Svakodnevno sve više ima raspoloženja za vršenje akcija. Mi smo dodijelili druga Pintara (Špiranca)[2] za rad sa tim desetinama. Do sada se pokazalo da će moći na tom poslu zadovoljiti kao komandant tih desetina. Radi toga ga predlažemo da se imenuje komandantom a druga Franju Tuđmana za komesara.

Šaljemo Vam druga Štefa,[3] kako ste tražili jednog druga iz ovog O. K. za organiziranje obavještajne službe, kojeg Vam ga stavljamo na raspolaganje.

[1] Odnosi se na Prvi udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[2] Josip Špiranec
[3] Stjepan Iveković

Mi ćemo sa svoje strane u ovom okrugu poduzeti sve da se izvrše pripreme i stvore uslovi za dolazak naše vojske isto tako i pripreme za stvaranje odreda[4] a zato ima svaki dan sve više uslova.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav[5]

Kopija, strojopis
Sign., A1HRPH, KP-81/3000

269

1943, kolovoz 28.
Klanjec

Izvještaj Kotarske oblasti Klanjec Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o napadu partizana na Klanjec i Dubravicu

Priepis!

KOTARSKA OBLAST U KLANJCU

Broj: Prs. 1/1943. Klanjec, dne 28, kolovoza 1943.

Predmet: Izvještaj o događajima u posljednja 24 sata.—

Župskoj redarstvenoj oblasti

Varaždin

0 napadu na mjesto Klanjec[1] naslov je brzoglasno izvješten.

Noćas su u obćini Dubravica popaljeni svi spisi i polupan brzoglas.[2]

Prema tome ova oblast nema više načina ni mogućnosti, da brzoglasno izvještava, a pismeno će izvještavati prema mogućnosti.

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik:
Jelinić,[3] v. r.

[4] Odnosi se na Zagorski NOP odred.

[5] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Krapina bio Josip Tucman.

[1] To je bila akcija Prvoga udarnog bataljona Kalničkoga NOP odreda.

[2] Isto.

[3] Franjo Jelinić

Broj: Prs. 1/1943.

Predmet: Izvještaj o događajima u posljednja 24 sata.—

Velikoj Župi Zagorje

Varaždin

Na znanje. —

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik:
(Jelinić)
Jelinić, v. r.

M. P.[4]

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2203, dok. br. taj. 1738

270

1943, kolovoz 28.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana na njihovu području

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU.

Broj: Prs. 3683/1943. Varaždin, dne 28. VIII1943.

Predmet: Dnevno izvješće.

TV

1. **GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ZAGREB**
2. **GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ODSJEK X ZAGREB**
3. **DRŽAVNOM MINISTRU DR MLADENU LORKOVIĆU - ZAGREB**
4. **OBĆEM ZAPOOVJEDNICTVU REDARSTVENE STRAŽE — ZAGREB**

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Klanjec

[5] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, br. taj. 1738, od 31. VIII 1943. godine.

5. VELIKA ŽUPA ZAGORJE - VARAŽDIN
6. ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST - BJELOVAR

I Z V J E Š T A J

Kotar Varaždin:

23. VIII oko 04,00 sati došla su dva partizana na motorciklima u selo Zbelavu (6 km jugo-istočno od Varaždina) i iz istog odvezli sobom u Kalnik dvie djevojke i to Mlakar Magdu i Kobalj Ivku, koje se do sada nisu povratile, niti se za njihovu sudbinu zna. Imenovane su ranije nalazile se kao radnice u Njemačkoj.

Kotar Krapina:

27. VIII između 01,00 i 02,00 sati jače skupine partizana izvršile su napad na državnu domoradnu službu u Mirkovcu[1] (3 km sjevero-istočno od Zaboka). 6 baraka zapaljeno. Za sudbinu 3 častnika, 9 dočastnika i 130 domoradnika se nezna.

Istovremeno sa svih strana partizani su sa kraćim prekidima pripucavali na mjesto Zabok i oružničku postaju.[2] Momčad oružničke postaje prihvatila je borbu, koja je trajala do svanuća kada su partizani odbijeni. Gubitaka na našoj strani nije bilo, a za napadače se nezna.

23. VIII u 01,15 sati razorena je željez. pruga Zabok — Krapina[3] eksplozivom u dužini od jednog štosa šina kod sela Štrucljeva (7 km jugo-istočno od Krapine). Promet obustavljen do opravka pruge. Istovremeno kod navedenog sela duž pruge posječeno je 22 komada b. b. stupova, b. b. veza prekinuta.

Kotar Pregrada:

U vrieme od kako su istaknuti plakati na javnim i ostalim mjestima sa kojima su pozvani na nastup vojne dužnosti, mladići rođeni 1925. g. i pričuvnici rođeni 1908 — 1916. primjećeno je da je sa područja kotara Pregrada i Klanjec jako slab odaziv. Oružničtvo je uslijed jake partizanske djelatnosti na područjima navedenih kotareva, nemoćno da navedene mladiće i pričuvnike predvode na njihove dužnosti.

Ziteljstvo na području kotara Pregrada i Klanjec, odnosno u onim mjestima u kojima su partizani u danje vrieme izvodili svoja nedjela, naklonjeno je partizanima, odobrava i hvali njihov postu-

[1] Akciju izvršile udarne grupe s toga područja.

pak i rad. To su partizani primjetili, pa sada još više šire med narodom svoju promičbu.

Žurno je potrebno preduzeti čišćenje područja kotara Pregrada i Klanjec od partizanskih skupina. Tamo se nalaze 4 skupine i to:

Prva skupina nalazi se na području oružničke postaje Vel. Trgovište i prelazi na područje oružničkog krilnog zapovjedničtva Zagreb.

Druga skupina nalazi se oko Klanjca i Tuhelja i prelazi na cestu Krapina — Pregrada.

Treća skupina zadržava se zapadno od Pregrade u okolini Desinića, Vina Gora i Mala Gora.

Četvrta skupina nalazi se sjeverno i sjevero-zapadno od Krapine na potezu Prigorje — Đurmanec — Gor. Jesenje. Ukupna jačina ovih skupina cijeni se na oko 1000 ljudi i to su djelovi Kalničkog partizanskog odreda i Žumberske partizanske brigade.[4]

Kotar Novi Marof:

20. VIII u selu Svibovcu (12 km sjevero-istočno od Novog Marofa) pronađen je rasturen jedan partizanski letak, koji u glavnom napada Ustaški pokret i Poglavnika, te dr. Mačeka i opisuje rad za biv. logornika za logor Novi Marof, Slavka Pokos.

24. VIII u 22,15 sati primjećeno je bacanje bielih raketa iz pravca šume »Paka« i sela Makoišće Donje (3 km južno od Novog Marofa). Istovremeno čulo se je 2-3 jače detonacije u pravcu Kupišća — Gor. Rieka (6 i 7 km jugo-istočno od Novog Marofa).

Kotar Klanjec:

21. VIII oko 03,00 sati došla je jedna skupina partizana neutvrđene jačine u selo Tuhelj (3 km sjeverno od Klanjca) i tamo od legionara Špetić Stjepana i Grmek Stjepana, koji se nalaze na dopustu odnjela vojnu opremu. Iste noći ista skupina partizana došla je u selo Pristavu (2 km sjeverno od Klanjca) i tako od legionara Sporiše Martina, koji se nalazi na dopustu odnjela vojnu opremu. U noći 26. na 27. VIII 1943. od 12,15 sati u noći do 2,45 sati napali su partizani Klanjec.[5] Došla je grupa partizana od Desinića od oko 400 ljudi, naoružani su bili sa tri teške strojnice, koje su doveli na konjima i više lakih strojnica.

Napad je bio žestok. Razoružali su oružnike i šestoricu sobom odveli, jedino su odnjeli 6 pušaka oružnicima. Poslije napali su riznički stražu, te su njima samo odnjeli dvije puške. Zatim su otišli

[4] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« nije se u to vrijeme nalazila na tom području.

[5] Napad je izvršio Prvi udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda.

na općinu i tamo popalili nešto spisa. Poslije toga pošli su na poštu i polupali brzoglas, zatim su otišli na Ustaški logor, gdje su polupali namještaj i spalili spise. Zatim su pošli na kotarsku oblast i tražili kotarskog predstojnika, ali ga nisu našli jer se je sakrio. Na kotarskoj oblasti su polupali samo vanjska vrata i u taj čas se je pojavila raketa u šumi Jakica, pa su tada otišli bez da su ulazili u kotarsku oblast. U porezni ured i sud nisu ulazili. Otišli su u pravcu Zaboka, gdje je gorio logor radne službe.[6]

Kotar Ludbreg:

21. VIII u 08,00 sati došla su tri partizana obučena u građansko odijelo na željezničku postaju Rasinje (10 km jugo-istočno od Ludbrega) iz iste odnjeli brzoglasni aparat. Zeljez. osoblje ispitivali su od kuda je koji rodom, zatim su otišli upravcu sela Rasinja.

22. VIII pronađena je u mjestu Ludbreg, kotara istog, jedan partizanski letak rasturan po dosada nepoznatoj osobi. Letak nosi naslov »HRATSKI NARODE« napada uglavnom Ustaški pokret. Kao podpis nalazi se na istom štab II operativne Zone Narodne-Oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.

22. VIII primječene su partizanske skupine jačine 20-30 ljudi kod potoka Plitvice, između sela Sesveta i Brankovca (6 km sjeverno-istočno od Ludbrega).

24. VIII oko 01,00 sati partizani su pripuckavali na naše busije postavljene oko mjesta Ludbreg, koje su vatru uzvratile i ova je prestala za kratko vrieme. Gubitaka na našoj strani nije bilo, za napadače neznamo.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj:
Župske redarstvene oblasti:
(Batušić)
Krunoslav Batušić, v. r.

M. P.[7]

M. P.[8]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2203, dok. br. taj. 1737

[6] Akcije na tom području su poduzimale udarne grupe.
[7] Okrugli pečat Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin
[8] Zaprimni pečat Velikoga župana župe Zagorje, Varaždin, br. taj. 1737, od 31. VIII 1943. godine.

271

1943, kolovoz 28.
Brezovica

Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na općinsku zgradu u Brezovici

OBĆINSKO POGLAVARSTVO BREZOVICA

Broj: 36 tajni 1943. dne, 28. kolovoza 1943.

Predmet: Brezovica općina izviešće s odmetničkim napadajima. —

KOTARSKOJ OBLASTI

u/

ZAGREBU

Izviešćuje se, da su odmetnici dana 27. kolovoza 1943 u pol deset sati (na)večer izvršili napadaj na zgradu općine Brezovica. —

Općinska zgrada nije bila osigurana vojničkom stražom, a niti je sada osigurana vojničkom ili inom stražom protiv bilo kakvog napadaja. —

Odmetnici prolaze i zadržavaju se stalno u okolnim šumama, a kako zgrada nije nikakvom stražom osigurana, to je razumljivo da su odmetnici (bilo ih je 30 do 40) općinsku zgradu opljačkali.— Odmetnici koji su bili oboružani bombama i puškama, odnieli su iz općine pisaći stroj u vriednosti 30.000 Kn. gotovinu 1400 Kn. u biljezima 380 Kn. 10 b, zatim pisaći pribor (olovke, papir, štambilje, gumerabika itd.) u vriednosti 300 Kn. ili u sveukupnoj vriednosti 35.000 Kn.-

Odmetnici zadržali su se u općini pola sata tj. do 10 sati u večer, a tada se sa gornjim predmetima udaljili iz općine u nepoznatom pravcu. — Odmetnici su tom zgodom odnieli i brzoglasni aparat, koji je bio pričvršćen u zid u uredovnici obćin. blagajnika, no prije udaljenja iz obćin. ureda nazvali su preko glavne pošte u Zagrebu poštu u Leskovcu, no kako spoja sa oružnicima i vojskom u Leskovcu nijsu mogli dobiti, tražili su spoj s domobranskim popunidbenim zapovjedničtvom u Zagrebu, pa kad su dobili psovali su na raz-

ne pogrdne načine onog tko se javio na brzoglasu i Poglavnika kao krvnika, koji da narodu otima blago i žito.—

ZA DOM SPREMNI!

Načelnik: Mačak
Mačak, v. r.

Bilježnik: Štokan
Štokan, v. r.

M. P.[1]

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 23, taj. b.r 2282/43

272

1943, kolovoz 29.
Bjelovar

Izještaj Velike župe Bilo-gora Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o aktivnosti partizana na području Čazme i Bjelovara, te hapšenju simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta u selu Vrtlinska kraj Čazme

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA BILOGORA

Broj: Taj. 3671/1943. Bjelovar, dne 29. kolovoza 1943.

Predmet: Trkanec Ivan župnik iz Vrtlinske — uhićenje.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Uredu Ministra
Zagreb

Savezno s brzoglasnim razgovorom s g. Ministrom unutarnjih poslova od 28. ov. mj. u gornjem predmetu dostavljam sliedeće pismeno izvješće:

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotar Zagreb
Općinsko poglavarstvo Brezovica

[2] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 2282/43. od 1. X 1943. godine.

Kako je već mnogo puta izvješćavano položaj u kotaru Čazma vrlo je težak. Osim u samom mjestu Čazma i Ivanić Gradu naša vlast tako reći niti ne postoji. Vojni obveznici ne odazivaju se pozivima u vojsku, a žito se uobće ne predaje. —Često se vrše atentati na željezničku prugu i prepadi u samim mjestima, gdje je naša oružana posada. Promet prema Zagrebu iz Čazme je već davno potpuno ugrožen, a u zadnje vrijeme ugrožen je i prema Bjelovaru. Nakon povlačenja satnije vojske iz Čazme u Nartu položaj se još otešćao i pogoršao, te su dne 22. ov. mj. u nedelju partizani odvukli iz jedne gostione na kraju samo[g] mjesta dva njemačka »Polizei-Unterfiihrera«.[1] U vezi s time kao i radi obilaska kotara Čazma pošao sam dne 25. ov. mj. u jutro sa zapovjednikom njemačkog oružničtva iz Bjelovara u Čazmu, ali nam je u Narti saobćio bojnik Gogola, zapovjednik tamošnje domobranske bojne,da se na cesti između Štefanja i Čazme nalazi cca 500 partizana,[2] pa smo odustali od puta u Čazmu i iz Narte otišli u Ivansku i Berek radi obilaska ovih mjesta.

Pošto je Čazma ostala tako potpuno odsječena, to je zatraženo pojačanje i istu večer stigla su u Bjelovar nekoliko bornih kola pod zapovjedničtvom satnika Schp. Bađern te smo drugi dan dne 26. ov. mj. ujutro stigli u Čazmu.

Ovdje smo ustanovili, da su oba pomenuta zarobljenika viđena zadnji puta u Vrtlinskoj, selu 9 km južno od Čazme na granici kotara Kutina. Kako sam imao točne podatke, da se ovdje zadržavaju stalno partizani, koji imadu mnogo suradnika u samom mjestu, to smo pošli u Vrtlinsku, gdje smo stigli u 10.30 U sredini mjesta primili smo vatru od partizanskih straža,[3] te je odmah prihvaćena borba.—Glavna skupina partizana nalazila se u kući Ane Boje iz koje su počeli bježati te su petorica ubijena, a teško je ranjena jedna partizanka,[4] koja je đovežena u Bjelovar te se sada nalazi u bolnici. Zaplienjeno je 9 pušaka, 1 revolver i mnogo bombi. Otkrivena je privatna krugovalna postaja, a u školskoj zgradi u stanu učitelja pronađeno je mnogo komunističkog materijala, što će biti od velike važnosti za dalju akciju proti partizana u kotaru Čazma. Iz nađenog materijala ustanovljeno je, da je dotični učitelj Lujo Knezić bio jedna od vodećih partizanskih osoba. Sada je kao pričuvni poručnik na bolestničkom dopustu u Popovači, pa sam odmah nakon dolazka u Bjelovar poduzeo preko Podhvatnog zapovjedničtva, da se istog uhiti. Ustanovio sam također, da aktivno surađuje s partizanima i učiteljica Katica Šušković, koja se momentalno nalazila kod

[1] Redarstveni vojnici.
[2] Moslavački NOP odred.
[3] Udarni bataljon Moslavačkoga NOP odreda.
[4] Zarobljena partizanka umrla je na putu za Čazmu.

svoje kuće u Ivanić Gradu, pa sam naložio, da se i istu uhiti, a Ministarstvu narodne prosvjete stavio priedlog, da se odpusti iz službe. Za župnika primili smo podatke da i on podržaje dobre odnose s partizanima, posjećuje njihove priredbe i sastanke, a među pronađenim materijalom u školi našli smo i jedan svjetlopis[5] »velečasnoga« u društvu partizana. U najmanju ruku bila mu je dužnost da vlastima prijavi o partizanskoj djelatnosti učitelja i učiteljice.

Uz njega uhićeno je još 26 osoba, koje su dopremljene u Bjelovar. Kuće iz kojih je pucano, gdje je pronađeno oružje ili kakvi predmeti te u podrumima skriveni partizanski suradnici su sve zapaljene. Zapaljena je i kuća Jakoba Fitnića, istaknutog partizana iz Vrtlinske, koji je prema naknadno primljenim obaviestima u podrumu kuće s još nekoliko partizana izgorio. Na gorištu je pronađeno mnogo cievi od pušaka iz čega se vidi, da je kod njega bilo pohranjeno i partizansko oružje.

Glede uhićenog župnika provesti će se izvidi i prema poslietku ovih bez ikakovih obzira postupati.

Umoljava se ovo izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan:
(Dr. V. Sabolić)
Dr V. Sabolić,[6] v. r.

M. P.[7]

M. P.[8]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 9610

[5] **Fotografija.**
[6] **Vladimir Sabolić**
[7] **Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska**
Velika župa Bilo gora Bjelovar
[8] **Zaprimni pečat Ministarstva unutarnjih poslova, Nadzorni odjel, br. 1381, Odsjek II, od 1. IX 1943. godine.**

273

1943, kolovoz 30.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o informacijama dobivenim od obavještajaca Mjesnoga komiteta KPH Zagreb

Drugarskom Zagreb, 30. augusta1943.
Povjerenstvu C. K.

Zagreb.

Dragi drugovi,

od do sada dobivenog materijala šaljemo vam slijedeće uz (zelenu) numeraciju u desnom uglu:

1.) Izvještaj »Zulfe«[1] našeg simpatizera u UNS-u, s kojim držimo vezu preko željeznice, koja ga je i našla.Novi čovjek, kojeg ćemo nakon što tačno dobijemo o njemu podatke, spojiti sa sektorom »Saše«.[2] Opis 2 drugarica koje nisu na nas vezane — barem za sada tako izgleda, i u koliko nisu na nas vezane — očekujemo vaš odgovor.

2.) Izvještaj »Putnika«:[3] »Silni«[4] nije član partije nego simpatizer kao i »Putnik«. Podaci o njemu pod 3.

3.) Izvještaj po atentatu na generala Prpića.[5] Dao ga je »Lala«[6] koji ga je dobio od »Silnog«. To je naš simpatizer kojega drži »Putnik«, on je dr. prava, zove se Radoje Belić. Uzdržava ga sin koji je inženjer, a kćerka mu je kao svršeni student beogradskog fakulteta (farmaceutkinja) otišla u odred i prelazila Igman. On drži Obuljena[7] za kojega znamo da je dražinovac i da preko Pirea[8] drži vezu sa Inteligence Servicom. O tome ćemo dobiti detaljne informacije od

[1] Zulfo je bio agent provokator, nanio je značajne gubitke partijskoj organizaciji na željeznici u listopadu 1943. godine.
[2] Zlatko Matetić
[3] Gašpar Radić
[4] Radoje Belić
[5] Ivan Prpić
[6] Ivan Javornik
[7] Nikola Obuljen
[8] Franjo Pire

»Saše«. Osim Obuljena drži on i Galića,[9] ustašu Bakotu[10] i još nekoliko tipova oficira izrazitih anglofila, koji su obećavali šmajsere, auto itd. ali od svega toga ništa. U toj grupi je i general Markulj," zapovjednik grada Zagreba, pijanica i legionar (bio je na istočnom frontu kao komandant). Pošto su Obuljen i Galić vezani i na Sašine ljude po liniji za koju znadu da je naša, dali smo upute da »Silni« pred njima promjeni kurs (t. j. da se prikaže kao anglofil) pa da na taj način zahvatimo anglofilsku špijunažu. U koliko se ne slažete molimo upute.

4.) Izvještaj Filipa.[12]

5.) Izvještaj Bobija[13]. j_0 j_e simpatizer kojeg drži III rajon, ra-

6.) Izvještaj Bobija . jj_Q telegrafista, a radi na radio stanici

7.) Izvještaj Bobija . $_{usta}$ške vojnice u Zvonimirovoj ulici. Otišao je van preko svoje privatne veze i dao je prijedlog za prepad na tu radio stanicu. Radi nemogućnosti izvedbe toga plana, poručili smo mu neka je onesposobi, vađenjem nekog važnog dijela. Izvješteni smo da je to i učinio i da stanica neće moći funkcionirati barem pola godine.

8.) Izvještaj AA-12[14].

9.) Izvještaj GA-4[15]

10.) Izvještaj GA-4 (prepis za Zagreb načinili smo za sebe)

11.) Radiotelegrafska vojna mreža u NDH. Daje A-18[16].

12.) Preko kurira iz Ćučerja, kojeg držimo, stiglo je pismo za Povjerenstvo P. K. SKOJ-a za Zagreb. Molimo da ga proslijedite na adresu.

13.) Izvještaj »Slavonca«.[17]

14.) Upit NOO-a kod vojske.

15.) Štambilja koju ustaše upotrebljavaju i kane upotrebljavati u času preokreta. U koliko treba vratite nam da je umnožimo samo pišite ukoliko primjeraka, da se pošalje našim odredima. Daje A-18.

16.) Upit NOO-a kod II. top. sklopa — trebali bi smo odgovor.

17. Prijedlog jednog liječnika (bolnica Rebro): smatramo ga bezpredmetnim radi mogućnosti špijunaže, ali dajte nam svoje mišljenje.

[9] Vlado Galić
[10] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.
[11] Jure Markulj
[12] Filip Knežević
[13] Kao bilj. 10.
[14] Vladimir Gembec
[15] Ivo Mihovilović
[16] Kao bilj. 10.
[17] Ilija Jakovljević

18.) Slika njem. narednika Fischerà i Helene Galović.[18] To nam šalje »Zulfa« (vidi pod 1). On je tu sliku našao čeprkajući po stolu jendog referenta UNS-a, a podatke je izvukao iz razgovora s njime. Galovićka je negdje (nezna nam reći gdje!) nedavno ubačena u partizanski odred i treba da vrši špijunažu, a izvještaje bi trebala davati preko tog narednika Fischerà. Mislimo da će biti potrebno da se slika umnoži kod našeg fotorgrafa pa da je vi pošaljete svim odredima. U koliko se slažete, vratite sliku da je damo umnožiti.

19.) Pismo Martina dobiveno preko simpatizera sa III rajona sa priloženim pismom za P. K. Prigorje.

20. Šaljemo vam »slučaj Danko i Stanić«. O njima je govoreno usmeno. Molimo da nam vratite **sve dokumente,** jer ih moramo vratiti, a popis po njima skupljenog materijala ostaje kod nas kao polog-

21.) Prilažemo do sada stigle izvještaje radio Moskva i Slobodna Jugoslavija. Mi smo se njima koristili za naše radio vijesti koje su u ponedeljak ujutro predane na izvlačenje i to za 16-22 VIII. 1943. Dali smo izraditi 2.000 komada.

22.) Izvještaj od A-18.

23.) Partizanske pjesme jednog našeg simpatizera sa V. rajona, možda bi se mogle vani upotrebiti.

24.) Izvještaj drugova iz Stare Gradiške. Logorski odbor uspostavio je tek sada s nama vezu nakon pada druga Martina pa je u međuvremenu L. O. sam tamo pisao. Na to pismo se naime drugovi iz St. G. pozivaju. Braća Jadrešin koji se spominju u pismu otišli su preko nas van početkom aprila. Dali su izvještaj o stanju u logoru a drugo nam ništa nije poznato. Iz pisma se vidi da je drugovima najvažnija terenska veza tj. neki naš čovjek kao veza sa odredom. To bi se moglo jedino urediti preko mjesne organizacije u St. G.

Molimo odgovor za njih ili upute šta da im pišemo.

25.) Izvještaj Mate Škvrce-a koji prilažemo u prepisu. Njega šaljemo van.

26.) Šaljemo vam 10 traženih brojeva »Slobodni Dom«.

27.) Šaljemo pisma za štab III. operativne zone (slučaj Lala-imanje).

28.) Podaci o Kseniji Meštrović. Manjkavi su ali više ne možemo saznati. Ako treba umnožiti sliku daćemo fotografiju.

29.) Neki bojnik sa III rajona, simpatizer, koji nam čini dobrih usluga, tražio je već prije informacije o nekom Ćaći[19] na kojega je

[18] Riječ je o agentici UNS-a Ireni Lauko. U jesen 1943. godine otkrivena je u Zagrebačkom partizanskom odredu.

[19] Franjo Valenšćak

htio slati sanitet. Drug Malić[20] (vidimo iz Fabijanovog pričanja) nije dao nikakove upute misleći da se radi o Hrv. Ćaći. Međutim, sada
bojnik izvještava da je ta Ćaća stigao u Zgb i da traži materijal (gaza). Da li vi nešto o tome znate? Mi smo stavili upit odakle dolazi itd. pa ćemo, ako se kanal pokaže dobar, iskorištavati tu vezu. Osim toga (pod 1) govori bojnik o Smoljanu[21] i Babiću[22] pa molimo odgovor.

30.) Preko III rajona imamo informacije (od prof. B.) da se u Vrapču nalazi neki Žarko koji ima vezu sa Ivicom Blatom, komandirom (2) odreda u Stupniku. Prof. uvjerava da je veza sigurna i da možemo tim putem slati materijal za Vrapče. Nama bi bio potreban kanal za Vrapče zbog pošte i agit-prop materijala. Vezu bi nam dao prof. Javite nam da li znate za Žarka ili za Ivicu Blata, (vidi pod
29. u tač. 4. — tintom precrtano)[23].

31.) U prošloj pošiljci smo molili da se javi van, da će privremeni sekretar M. K. Zagreb potpisivati pisma za van (popratna pisma za odgovornije drugove, odgovori na traženje saniteta itd.) sa imenom **Borislav.**[24] Molimo da se tako učini, jer pisma na drugove Brku,[25] Miška[26] i Vladu[27] otišla su pod tim imenom.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za M. K.: Borislav

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-47/481.

[20] **Kao bilj. 10.**
[21] **Bariša Smoljan**
[22] **Ivan Babić**
[23] **Vidi: Dok br. 180.**
[24] **Dragan Carić**
[25] **Rudolf Gluhak**
[26] **Lutvo Ahmetović**
[26] **Vlado Prišlin**

274

1943, kolovoz 30.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o dolasku njemačkih jedinica u Samobor

30/VIII 43.-

Dragi drugovi

Danas je došlo još mnogo Nijemaca u Samobor i još stalno dolaze, do sada ih ima oko 1.200. Naoružanje ko i kod prvih koji su došli, sa lahkim topovima i jakim pješačkim naoružanjem smjestili su se po Samoboru i od Samobora do Jasenica duž ceste po svim selima, općinama, školama i privatnim zgradama.

Njihove namjere nisu mi poznate. Došli su iz Afrike preko Italije, tako mi kazao naš jedan simpatizer da mu je kazao njihov jedan oficir. Isto su istjerali finance, iz njihovog stana. Ljudi pričaju da su došli na odmor i da idu dalje. Ljudi ih se jako boje, u svakom koraku bježe pred njima, u isto vrijeme se boje i nas. Kažeju nam da će sela stradati zbog nas. Tako pojedinci, jer da će Njemci saznati i da će ih popaliti. Ali u glavnom ne kažu tako svi, nego neki Mačekovci. Eto to za danas imam podatke.

Uz drugarski pozdrav
Bartol[1], v. r.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-167/210

[1] Ivan Dekanić

275

1943, kolovoz 30.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb sa sastanka na kojemu je razmatrana politička situacija na terenu i organizacijsko stanje te izabrano novo rukovodstvo

KOTARSKI KOMITET
D. Selo
30. 8. 1943.

Z A P I S N I K

Ispisan na sastanku održanom gornjega datuma, a u svrhu formiranja novog komiteta, jer je stari po O. K. raspušten. Prisutni su bili drugovi: ISKRA,[1] MRAK,[2] ŽACO,[3] VAGO,[4] i PERO[5] te članovi O. K. POSAVEC[6] i VLADO.[7] Drug POSAVEC otvara sastanak i razjašnjava zašto je isti bio potreban i predaje riječ drugu VLADI, koji pozdravlja prisutne u ime O. K. i objašnjava da je sastanak bio potreban, radi formiranja novoga komiteta budući je stari morao biti raspušten radi sektaštva, a i zato, jer su neki drugovi morali ući u
0. K. Zatim se prelazi na dnevni red:

1.) Politička situacija u svijetu i kod nas:

Drug VLADO objašnjava o učinjenom sporazumu s HSS-om pod vodstvom inicijativnog odbora ZAVNOH-a, koji šalje druga PREDAVCA,[8] da u sporazumu sa kom. part, organizuje pristaše HSS-a u N. O. B. i upozorava drugove, da pravilno svate tu najnoviju situaciju, jer to nije nikakovo otstupanje od linije N. O. B. već je to samo zbliženje poštenih HSS-ovaca (Radićevaca) i K. P. za zajedničku borbu protiv fašizma, gdje HSS ulazi kao stranka u tu borbu.

2.) Politčka situacija sa terena:

Drugovi izvještavaju po općinama sa terena po tom pitanju iz čega se vidi, da nekog političkog djelovanja reakcionarnih elemena-

[1] Ivan Vranić
[2] Mato Cobović
[3] Stjepan Pušec
[4] Stjepan Barilić
[5] Đuro Srac
[6] Ivan Skubić
[7] Vlado Prišlin, sekretar OK KPH Zagreb.
[8] Đuro Predavec

ta skoro i nema ili vrlo malo. Zatim u diskusiji po tom pitanju učestvuju svi drugovi, koji redom iznašaju svoja opažanja i imenuju neke HSS-ovce (MAČEKOVE), koji su razvojem prilika u svijetu i kod nas postali nešto aktivniji, no oni su osamljeni. Može se sa sigurnošću ustvrditi, da je ogromna većina naroda na strani N. O. B. i samo neodlučnost je uzrok što se još ovi ne priključe (ostali) N. O. B. a uzrok je još i taj, jer mnogi nisu još jače tangirani sa strane bande, pa mudro šute dok ih se pusti na miru.

3.) Organizaciono stanje:

Kod izvještaja o stanju partije konstatira se da mnogi drugovi partijci ne žive partijskom životom, jer odlaskom mnogih drugova u N. O. V. i u ilegalnost na terenu, ostali su ovi osamljeni i nisu pripadali ni jednoj jedinici. Konstatira se, da se je partijskom organizacijama u zadnje vrijeme posvećivalo manje pažnje, dok je skoro sav rad bio koncentriran na osnivanje i osamostaljenje vanpartijskih organizacija (N. O. O., A. F. Ž., USAOH) Brojno stanje Part, jed. kao i članova, pa i vanpart. org. priloženo na posebnoj listi.

DISKUSIJA: Iznosi se optužba i mišljenje nekih članova o optuženom drugu TOMIČU gdje se isti sa dokazima optužuje radi nemoralnog života, kao i radi navodne izdaje organizacionih tajni licu, koje je iste izneslo na javu i tako ugrozilo mnoge naše ljude, i još mnogih prestupa nedoličnih partijca. Zaključuje se da se TOMIČ isključi iz članstva, te da se uhapsi razoruža, sasluša i pošalje u odred, da ne krnji ugled partije. Zatim se ustanovljuje, da su bivši članovi komiteta mnogo griješili, kao i ostali pojedinci. Zatim, da partija nema skoro nikakovih prihoda i da se poradi na tome, da se više agitira za iste, da se pojača saradnja između SKOJ-a i Partije, koje do sada skoro i nije bilo. Zaključuje se, da se sve te nedostatke uklanja odnosno, da se od sada posveti više pažnje partiji i da se svi članovi (i terenci) uključe jedinicama, i da počnu intenzivnim radom.

4.) Vojska, veze i mobilizacija:

Raspravljaju se pojedinosti o terenskoj četi, selskim stražama, oružju, akcijama, o vezama i mobilizaciji. Potrebna je najuža suradnja između vojske i foruma.

5.) Formiranje novog komiteta:

Prema savjetovanju članova i zaključku O. K. određeni su slijedeći članovi u sastav novog komiteta: ISKRA (sekretar polit, i organizacioni), MRAK (N. O. O. i partija), ŽACO (omladina), VAGO (A.

F. Ž.), PERO (veze, vojska i mobilizacija), MIKA[9] (agitprop.). RAD NA TERENU: PLAMEN,[10] BAT,[11] MRAK rad u općinama 4 i 5 te dio opć. 3 iznad želj. pruge, zatim donja sela do Ježeva. VESELI,[12] ŽA-CO i ISKRA za cijelu Posavinu, PERO, VAGO i MARTIN[13] u opć. I.

6.) Zadaci i budući rad:

Pitanja po ovoj točci, odnosno zadatci izneseni u glavnom u točki 3.

7) **Razno:**

MRAK iznaša da je primio neke lične darove u novcu za vlastite potrebe, a koje nije tražio. Isto se prima na znanje s napomenom nekih drugova da su i oni primili takovu pomoć, pa se zaključuje da se ista može primati, ali bez ikakove obaveze ili intervencije i naravno, da se uredno potroši.

zaključeno!

S. F. - S. N.

Iskra, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-80/2823

[9] **Stjepan Papa**
[10] **Jaroslav Zima**
[11] **Ivan Novak**
[12] **Đuro Hader**
[13] Martin Lončar

276

1943, kolovoz 30.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnoga zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana od 26. do 30. kolovoza 1943. godine

ORUŽNIĆKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO T A J N O :
V A R A Ž D I N
I oružničke pukovnije
Broj: 960/Taj.

U Varaždinu, dne 30. kolovoza 1943.

Predmet: Dnevno izvješće, predlaže.

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA (J . S.) ZAGREB-
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIĆKE PUKOVNIJE (J . S.) SISAK
PODHVATNOM ZAPOVJEDNIČTVU VARAŽDIN
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE VARAŽDIN
ŽUPSKO REDARSTVENOJ OBLASTI VARAŽDIN

Temeljem zapoviedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J. s. Br. 29/Taj. od 5 siećnja 1943. toć. 8. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

Noću 26. na 27. VIII skupina partizana neutvrđene jačine napala je domobransku stražu jačine 12 momaka u bunkeru kod želez. postaje Rasinja na potoku »Gliboki« (10 km jugo-istočno od Ludbrega), svladala ju, razoružala i sobom odvela.[1] —

Iste noći partizani su minirali eksplozivom želez. prugu Varaždin — Koprivnica između želez. postaje Rasinja i Subotica[2] (9 i 13 km jugoistočno od Ludbrega) na tri mjesta. — Oštećenja se sastoje samo u tome, što su tračnice malo izdignute. — Pruga je opravljena i promet uzpostavljen. —

27. VIII oko 13,00 sati skupina partizana jačine 10 — 15 ljudi dočekala je na putu između sela Sigetca i Slokovca (2 — 3 km sjevero — istočno od Ludbrega) Grabušnik Tomu, zasužnjila ga i odvela sobom, koji se do sada nije povratio, niti se za njegovu sudbinu zna.

[1] Akciju je izveo Prvi udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[2] Diverziju su izvršili djelovi Kalničkoga NOP odreda.

— Grabušnik se je do sada uviek isticao kao dobar Hrvat i nacionalista. —

Noću 27. na 28. VIII došla je jedna skupina partizana neutvrđene jačine u selo Dubrovčan (4 km istočno od Klanjca) i iz istog odvela sobom trgovca Stjepana Lovrek, koji se do sada nije povratio, a niti se za njegovu sudbinu zna.—

Od 28. VIII 17,30 sati nalazi se jedna skupina partizana neutvrđene jačine u Jasenskom Cerju (5 km sjevero — istočno od Krapine).—

Tokom dana 29. VIII prebacivala se je izpod Ivančice planine preko šume Lujnice, Pake, sela Visoko (6 km jugo —zapadno i južno od Novog Marofa) preko Sudovca (7 km jugo —istočno od Novog Marofa) jedna jaka skupina partizana na Kalnik.[3] — To je vjerojatno ona skupina, koja se spominje u dnevnom izvješću ovog krila br. 951/Taj. od 28. VIII 1943. a koja je bila u sukobu kod Sv. Jakoba (6 km istočno od Krapine).—

Tokom noći 29. na 30. VIII privuklo se je nekoliko partizana u park liečilišta u Novom Marofu te pripuckavali na naše i savezničke straže. — Protjerani su, žrtava nema.—

Parizanske skupine u zadnje dane sve više se ojačavaju u južnom dielu oružničke postaje Ludbreg i time ugoržavaju mjesto Ludbreg. —

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Zapovjednik, bojnik:
(Gustav Kržišnik)
Kržišnik, v. r.

M. P.[4]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2203, dok taj. br. 1736

[3] Prvi udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda.

[4] Zaprimni pečat Velikoga župana župe Zagorje Varaždin, br. taj. 1736, od 30. VIII 1943. godine.

277

1943, kolovoz 30.
Šestine

Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o vojnicima postaje koje su prilikom obilaska terena zarobili partizani

ORUŽNIĆKA POSTAJA
Š E S T I N E
Broj:2 525.

Šestine dne 30. kolovoza 1943.

PREDMET: Izvješće o borbi sa odmetnicima i zarobljenju momčadi dostavlja.

KOTARSKOJ OBLASTI
ZAGREB

Dne 28. kolovoza o. g. u 18 sati upućena je ophodnja oruž. postaje Šestine u 41. redovitu službu u obilazak br. III u jačini od 8 momaka sa zadatkom da na terenu ostanu do 30. kolovoza do 8 sati, te da za vrieme ove službe tragaju za voj. bjeguncima, pretresaju zemljište i održavaju busije na sumljivo-prolaznim mjestima, a naročito im je dano u zadatak potražiti voj. bjegunce Ferenčak Vjekoslava i Kovačević Breka u selu Bidrovcu i Vidovcu, te ustmeno prije odlaska skrenuta pažnja na opreznost od iznenađenja odmetnika kroz mjesta kuda budu prolazili.

Dne 29. kolovoza oko 11 sati ophodnja je dolazeći u selo Bidrovec, sj. ist. od Šestina 8 1/2 km udaljeno, podielila se na dvije grupe tako da je jedna polovina ophodnje otišla napried prema selu Bidrovcu, a vođa ophodnje vodnik Čičković ostao je sa još tri druga, iza ove polovine momčadi oko 100-150 metara, osiguravajući sebe i prvu polovinu ophodnje kroz kukuruz i putem sa obih strana u čarkaškom lancu. Kada je prva polovina ophodnje bila pred kućom trgovca Kotnika Dragutina, pitajući za voj. bjegunca Ferenčaka Vjekoslava i Kovačevića Breka, bila je najednom iz bližnjih kukuruza sa svih strana opkoljena od jakih grupa dobro naoružanih partiza-

na,[1] od preko stotinu, i tako prikliještena da oružje nije bila u mogućnosti upotriebiti, niti je mogla izbjeći zarobljavanje i tako je prva polovina ophodnje odmah po odmetnicima zarobljena, razoružana i stavljena pod stražu odmetnika u kuću trgovca Kotnika Dragutina. U isti čas kad je prva polovina momčadi od ophodnje bila zarobljena, druga polovina se je oprezno približavala kući trgovca Kotnika, no odmetnici su već primjetili i drugu polovinu ophodnje i počeli je opkoljavati i pucati na nju sa svih strana iz kukuruza, pozivajući iste na predaju; druga polovina ophodnje upustila se je sa istima u borbu te je ukupno ispaljeno 110 puščanih naboja, te u kraćoj ali već žešćoj vatri od odmetnika, ophodnja se morala povlačiti da ne bi pala u ruke odmetnika kao i prva polovina momčadi, te su se u odstupanju natrag povratili u Markuševac, od kuda su stvar preko brzoglasa javili postaji u Šestine.

Odmetnici su se na mjestu borbe zadržali svega oko jedan sat, te nakon što su zarobili i razoružali oružnika Tomšića, Pavlovića te domobrane Sorića i Pernara, razdvojili su ih i razoružali, tako da je Pavlovića sa dvojicom domobana u jednoj sobi čuvala jedna odmetnička straža, a oružnika Tomšića druga odmetnička straža u drugoj sobi; nakon par časaka oružnik Tomšić je iskoristio priliku neopreznosti odmetničke straže i pobjegao bez oružja kroz sobu, dvorište i kukuruz; odmetnici su na istog ispalili nekoliko naboja, ali ga nisu pogodili već je.....[2] došao u selo Markuševac, i pridružio se ophodnji.

Odmetnici su došli sa sj.ist. strane od sela Vidovca, udaljeno 3 km od sela Bidrovca, kojim su se pravcem i povratili.

Provjerom je ustanovljeno da su odmetnici istog dana oko 14 sati prošli kroz selo Vidovec, t. j. 18 odmetnika prateći trojicu od zarobljene momčadi, a ostale grupe odmetnika bile su radi osiguranja sa bočnih strana, te su otišli pravcu sj. ist. prema Mariji Snježnoj, kapelici, od Vidovca 3 1/2 km.

Istog dana oko 14 sati došla je iz Zagreba na mjesto borbe jedna ustaška bojna Poglavnikova Tjelesnog sdruga, sa bornim kolima, bacačima mina, u kamionima, pod vodstvom pukovnika g. Moškova,[3] te su sa ostatkom ophodnje odmah vršeni pretresi zemljišta bliže i dalje okolice, ali se na odmetnike nije nigdje naišlo a niti u trag ušlo. Ovo se sve vršilo u sporazumu sa oruž. krstarećim odjelom, koji je ujedno došao na mjesto događaja kad i ustaše, pod vodstvom zapovjednika voda oruž. poručnika g. Petra Sabljaka, te

[1] Odnosi se na Prigorsku partizansku četu.
[2] Tekst nečitak.
[3] Ante Moškov

podjeljeni odjeli u raznim pravcima vršeći pretrese zemljišta i busije održavajući nije se na odmetnike naišlo, a niti pronađeni kakova skrovišta odmetnika.—

Sa traganjem za odmetnicima i dalje se nastavlja.—

Za sudbinu zraobljene momčadi ništa se do danas nezna.

Brzojavka o događaju preko oruž. krila Zagreb, dostavljena.

ODASLATO: Oružničkoj pukovniji, Sisak,oruž. krilu i vodu Zagreb.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik postaje, narednik:
(Ante Medak)
Medak, v. r.

M. P.[4]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 99, taj. br. 2004/43

278

1943, kolovoz 31.

Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Krapina održane 31. kolovoza 1943. godine

ZAPISNIK
Sjednice O.K. K. dne 31. VIII. 1943.

Dnevni red:

1. Polit, situacija
2. Organizaciono stanje
3. SKOJ i USAOH
4. N.O.O.
5. AFŽ
6. Vojska
7. Agitprop
8. Raspodiela rada
9. Kritika
10. Veze i obav. služba

[4] Zaprimni pečat Kotarska oblast Zagreb, taj. br. 2004/43 I, od 2. IX 1943. godine.

Drug sekretar[1] izvještava, da su ušli u OK dva nova druga: Marie[2] i Tuđman.[3] A iz OK je ispao drug Štef[4] i Janko.[5]

Polit, situacija
Kotar Zlatar

Pojava reak. HSS samo u jednoj općini Mače pod rukovodstvom Petanjka.[6] Raspoloženje naroda je 90% antifašističko. Mnogi dojučerašnji neprijatelji N. O. B. traže suradnju. 7 opć. 93 sela, 40.000 st. Radnika u poduzećima 2.075.

Kotar Krapina

Antifaš. raspoloženje raste i dosta se pretvara u borbenost, naročito u krajevima gđe prolaze partizani.

Narod još uvijek misli o Mačeku, pita za njega, i drži da je zatočen, ali prihvaća naše parole.

Reakc. vodstvo djelovalo u Radoboju, ali je pristupanjem Galovića[7] suzbijen HSS, ali naši suradnici su zvali Galovića da ga iskušaju, ali se sasvim povoljno izrazio o N. O. B.

Rad reakc. HSS u Zaboku još nije suzbijen i pop Škrinjar[8] podržava veze sa oko 10 ljudi, rade veoma tajno i ne idu u narod, uglavnom su to njegovi stari prijatelji.

Reakc. vodstvo HSS nije takva smetnja kao ustaške bande i njihovi špijuni. U Radoboju je na optužbu tih ustaških bandita hapšeno 12 ljudi, među njima i Galović, da su navodno hranili partizane. Narod u unutrašnjosti je mnogo bolji nego uz cestu i prugu gdje stalno vidi prebacivanje ustaške bande. Tako je upravo ovih dana prolazilo za Krapinu 16 kamiona vojske i 2 tenka.

6 općina, 96 sela, 40.000 stanovnika u poduzećima 2030 radnika.

Kotar Pregrada

Raspoloženje naroda dobro. Prelazi i u borbenost, ali ne u partizane već doma. Narod ne poznaje baš određeno ciljeve N. O. B., ali prihvaćaju naše parole.

Likvidiranje barona Ottenfelsa,[9] dobro primljeno, ali krivo tumačeno. Ne kao baron već kao Gestapovac.

[1] Josip Tucman
[2] Boris Maj er
[3] Franjo Tuđman
[4] Stjepan Iveković
[5] Janko Halapir
[6] Gabrijel Petanjek
[7] Franjo Galović
[8] Franjo Škrinjar
[9] Franjo Ottenfels

Belačić[10] će vjerovatno prestati raditi, ali Maček ima prilično uticaja u općini Pregradi.

5 općina sela stan.[11] U poduzećima 660 radnika.

Kotar Klanjec

Narod preko 90% raspoložen za N. O. B. Narod se ne odaziva u vojsku i obuhvaćamo ga u partizanske desetine.

Reakc. iz vodstva HSS su pokušali ali u svojem uskom krugu, u narod nisu išli.

Treba sa svih kotareva popis ustaša i neprijatelja te njihovih djela.

Ustaše i Nijemci opljačkali sela Ravnice i Erpenja, treba potanki izvještaj i opis njihovog postupka.

Banda je vješala 29. VIII jednu udovicu da mora znati gdje je odijelo od zarobljenika, kad je već pocrnila onda ju skinuli sa užeta.

7 općina 73 sela 35.000 stanovnika.

Pop u Zlataru je proglasio da će se Nijemci utvrđivati 60 km od Zagreba. Da ne smije niko niti bježat niti se bunit što se kopa na njegovom zemljištu. Na Bisagu okupirali sajam i pohapsili sve sposobno za vojsku.

Polit, zadaci:

Raskrinkavati reakcionare iz vodstva HSS na konkretnim pitanjima. Popularizirati Zavnoh i G. Š. H. Sovj. Savez, Saveznike, Cr. Armiju.

Na kotar Klanjec

Pristupiti HSS i pojačati borbu protiv ustaških zlikovaca.

Zlatar Bivše zlikovce razdijeliti: manjima pristupiti, veće raskrinkat i likvidirat.

Komanda partizanskih desetina treba objavljivati likvidacije bandita.

Organizaciono stanje

Klanjec K. K. 7 čl., 1 int., 1 obr., 5 seljaka; 3 part. jed. 13 člana.

Pregrada K. K. 8 čl., 2 rad., 6 seljaka; 6 part. jed. 27 članova. Sekretar Brko[12] ne zadovoljava i Gabrek[13] bi više odgovarao. Brka dati na drugi posao, to sprovesti i objasniti na prvom sastanku.

Održat sastanke jedinica i učvrstiti ih.

[10] Ivan Belačić
[11] U tekstu je izostavljen broj sela i stanovnika.
[12] August Herceg
[13] Alojz Mišak

Krapina K. K. 6 čl.; 9 part. jed. 36 člana
Jedinice mlade, učvrstiti ih i teoretski podignut stalnim sastancima i proučavanjem literatura.

Zlatar K. K. ne postoji. 3 part, jed., 10 i 4 put po 2 partijca i 1 ukupno 19 članova.

Sazvat savjetovanje, formirat K. K. i reorganizirati partijske jedinice.

	O.K.	5 radnika	3 seljaka	1 intele.	— obrtn.
9 O. K. Kr.		8	24	2	1 ”
4 osn. Zl.		6	13	– ”	— ”
20 Klanjec Preg.		3	24	—	—
27 Pregrada Kl.		—	18	1	1 ’’
19 Zlatar		–	–	3	—
35 Krapina		1	—	—	—
3 iz O. K. SKOJ-a		2	1		
17 članova		25	83	7	2 ’’

110 muških i---------- ---------- 7 žena

SKOJ

O. K. 4 člana. Komitet dobar osim druga Veselića[14] koji ne zadovoljava.

Zlatar	ne šalje nikako	izvještaj	2 grupe	6
Pregrada	K. K. 4 člana	i 2 grupe	ukupno	12 Skojevaca
Klanjec	K. K. 4 člana	i 4 grupe	”	21
Krapina	K. K. nema	3 grupe	”	U_____"
				50

Treba odmah sprovesti u djelo da sekretari K. K. SKOJ-a ulaze u K. K.

USAOH

Klanjec 4 odobra 19 odbornika
Pregrada 1 opć. 6 čl. 13 seoskih 50 odbornika
Krapina 1 opć. 4 čl. 5 seoska 20 odbornika
Zlatar 7 seoskih 33 odbornika

Za masovan rad omladine održavati sastanke na kojima se svira, pjeva, održavanje zabava, na zajedničkim poslovima. Potreba formiranja rukovodstava.

N. O. O. N. O. F.

Krapina 15 N. O. O. 58 odbora 460 ljudi. N. O. F. za mjesec srpanj 60745. —din — Izdaci 11070 Gotovo 49.675.—

[14] Rudo Vidiček

Klanjec 17 N. O. O.

Zlatar 19 N. O. O., 64 odbornika.

Pregrada 11 N. O. O.

Formiran je Privremeni Okr. N. O. O.[15] od 6 lica. U roku 20 dana treba svakako formirati Kot. N. O. O. Treba učvrstiti odbore i to stalnim sastancima, proučavanjem štampe, uvlačiti pretst. omladine i žena. Napraviti raspodjelu rada.

AFŽ

Inicij. okr. Odbor AFŽ[16] koji je formiran ne radi. 2 opć., 25 seoskih, ukupno 136 odbornica.

Treba reorganizirati Okružni odbor i formirati Kotarske odbore. **Kod Ivana[17] i Staroga[18] se ne smije više sastajati.—**

Vojska

Zlatar 54 druga mobilizirano za Kalnik. Doma u akcijama učestvovalo 20 ljudi. 6 ljudi stalno u akcijama.

Krapina 47 mobiliziranih za Kalnik, 50 ljudi prošlo akcije, imamo 20 pušaka. Oformljenih desetina nema, ali postoji mogućnost. Vojnim obveznicima se usko pristupilo, a sada ćemo to pitanje okupljanja obveznika povesti na zborovima. Ciljeva za napade ima. Napadi na pruge i veze te razne straže. Porušena pruga na 5 mjesta, pokidane veze. Svučeno 10 legionara.

Pregradal5 u Kalnik. 5 desetina okupljaju 80 ljudi, pušaka 46. Svučeno 30 domobrana i legionara, porušene sve veze između Klanjca i Pregrade. 2 mosta srušena. Ispisane parole. Vrše se naše patrole.

Klanjec 19 mobiliziranih za Kalnik. 65 pušaka. Kroz akcije prošlo oko 120 ljudi. 6 oformljenih desetina i u pripremi dvije.

Akcije: 5 općina i 4 pošte. Porušeno 36 m pruge. Stanice željezničke 2. Stupova 25 kom između Klanjca i Tuh. Toplica. Logor časne radne, 129 skinuti i barake zapaljene. Zarobljeno 27 domobrana i 25 pušaka i zapaljeno 600 m sijena.

Vodit što više ljudi u akcije, a težit formiranju stalnih desetina.

Težiti stvaranju grupa u garnizonima.

Stvorit jednu diverzantsku grupu.

Za 14 dana 20 desetina. Natjecanje po kotarevima, po svim vojnim linijama i hvatanju špijuna.

[15] Privremeni okružni NOO osnovan je 29. kolovoza 1943. godine.
[16] Inicijativni okružni odbor AFŽ osnovan je 23. svibnja 1943. godine.
[17] Redakcija nije utvrdila na koje se odnosi.
[18] August Bartol

Agitprop — tehnika — dopisna služba

Agitprop Komisija Vlado[19] — Sudac[20] — Mika[21] i Francek.[22]
Stefek[23] tehničar.

Zadaci: da organizira dopisnu službu po kotarevima.
Kursevi.
Zborovi, skupštine.
Ispisivanje parola i crtanih stvri.

Rad sa radnicima po poduzećima —
Veze i obaveštajna služba

Veze između okruga, veze između K. K. i O. K.
0. K. treba 6 kurira. Veza sa O. K. na Sloveniji, Šmarje

Obav. služba: jedan u centru, po jedan u kotaru, taj ima po općinama, a ovi po selima.
3 kurira 2 do Save — jedan od Save preko.
1 punktaš. Kontrolnu knjižicu.

Raspodjela rada

1. SKOJ i USAOH..... Marić
2. N. O. O..... Vinko[24] i Stari
3.A. F. Z.....Tonka[25]
4. Vojska..... Bertaš[26]
5. Agitprop..... Mika biro
6. Veze i obav. služba.....Rok[27]
7. Polit, sekretar..... Crni i N. O. O. i pomoć Roka
8. Org. sekretar . .•..... Marjan[28] i A.F. Z. i pomoć Agitpropu

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-81/3001

[19] Vlado Stopar
[20] Kao bilj 17.
[21] Ivan Jadan
[22] Franjo Tuđman
[23] Kao bilj. 17.
[24] Stjepan Tuđman
[25] Tonka Mrkoci-Jurin
[26] Marko Mrkoci
[27] Dragutin Rafaj
[28] Ivica Gretić

279

1943, kolovoz 31.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KP Hrvatske za mjesec kolovoz 1943. godine u kome izvještava o političkoj situaciji u Zagrebu radu i organizacijskom stanju partijskih i skojevskih organizacija, AFŽ i NOO

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC AUGUST 1943.

A. POLITIČKA SITUACIJA.

Za iscrpan izvještaj, koji bi yjerno prikazao političko stanje u gradu Zagrebu ne posjedujemo sistematske podatke. Razlozi su za to, što do nedavno nismo ljude učili da politički gledaju na zbivanja oko sebe, mladost i neiskustvo kadrova, stalno izmjenjivanje kadrova, koje onemogućuje njihovu izgradnju i konačno slaba povezanost sa masovnim organizacijama usljed padova naročito u ćelijama.

Na osnovu ličnog zapažanja, podataka iz obavještajne službe i oskudnih podataka sa naših sektora rada možemo ustvrditi da je raspoloženje građana Zagreba, i to širokih slojeva povoljno za Narodno-oslobodilački pokret:

1.) većina građana odnosi se pozitivno prema NOV i POJ-u, što se vidi po oduševljenju s kojim se prepričavaju uspjesi naše vojske i rijetko se nailazi na ljude koji nasjedaju HSS-ovoj propagandi (»da se razaraju škole, željezničke stanice i pruge radi razaranja-destruktivnosti a ne da se time naškodi okupatoru i da će to sve narod morati platiti!« ...). Činjenica koja potvrđuje gornje tvrđenje je još i ta, da nestašica namirnica u Zgbu, za koju okupatori i njihovi sluge tvrde, da je posljedica partizanskih akcija, nije stvorila neraspoloženje građanstva prema našoj vojsci, već po konkretnim dopisima (npr. dijeljenje krompira) javno izjavljuju građani u »repovima« da »Švabe sve odnose i zato nema ničeg u Zgbu« . . . . Manjina koja rogobori su kriumčari (»šverceri«) direktni ili indirektni, koji gube svoje unosne pro fite. Većina ljudi javno govori: »Ako nosiš hranu za sebe neće ti uzeti, a da ne dozvole švercanje imaju pravo!« Oni koji su se sretali sa našim partizanima idući po hranu, prave veliku propagandu, jer naši ostavljaju sjajan utisak; sa ponosom govore da su vidjeli partizane, da su bili s njima. Ovih je dana jedan Mačekovac išao po hranu za svoju familiju u Zagorje, sreo se sa partizanima i

oni su mu pomogli nositi dio puta njegovu tešku košaru — sada vrši propagandu za nas i tvrdi da je Maček kriv za sadanje stanje itd., da vidi da će nam biti ljepša budućnost i da se staro stanje (Jugoslavija) neće više vratiti.

2.) O Istočnom frontu se manje govori nego o operacijama u Italiji, a razlozi za to su, da se radio London više sluša, da Slobodna Jugoslavija imade dosta nezgodno vrijeme emisija (o tome smo usmeno dali prijedlog), i konačno i naša slabost popularizacije Istočnog fronta. Nadamo se da ćemo izdavanjem Radio-vijesti i »usmenim novinama« preko NOO-a popraviti to stanje. Njemački izvještaji sa frontova primaju se sa smiješkom, oni su se potpuno diskreditirali i izgubili svako povjerenje masa. To vrijedi i za satelite.

3.) Pokušaj mobilizacije od strane okupatora najbolje pokazuje kakvu podršku ima u masama. Prema izvještajima iz vojničkih krugova moralo se je javiti na zagrebačkom povjerenstvu (komisija za pregled) 70.000 ljudi, a od toga se predviđalo da će 50.000 biti sposobno za vojsku. Javilo ih se je međutim oko 4.000, a ostali su se izvlačili uvjerenjima o bolesti, pozivima za domobranstvo da ne moraju ići u SS-trupe (jer zato je i bilo pozivanje!), a jedan dio je otišao bez naše pomoći u NOV (ličnim vezama). Nešto je ostalo i kod kuće i naša zadaća će biti da ih aktiviziramo za NOV. Slabost okupatora očituje se u tome, da prema stiglim izvještajima neće poduzeti naročite represalije protiv onih koji se nisu odazvali, a ostali su izvan NOV, da ih na taj način nebi otjerali u naš tabor.

4.) U pogledu borbenosti masa nemamo iscrpnih izvještaja, ali se može ustvrditi da je ono poraslo, nažalost više teškim ekonomskim prilikama, nego našim uticajem. Kao primjer navešćemo tvornicu »Meba«: poslodavac je tražio od radnika da se dvokratno radi, ali su radnici to odbili i nastupili jedinstveno unatoč prijetnje policijom itd. Na dan kada se je trebalo otpočeti dvokratnim radom radnici su u 10 sati prekinuli rad kao obično, dok su strojevi ostali u pogonu. U 12 sati radnici su trebali prekinuti rad i nastaviti ga poslije podne, a oni su ga prekinuli u 3 sata, a dotle su radili-prosto se držali starog radnog vremena. Uprava se uzvrpoljila, prijetila je, ali to nije ništa pomoglo. Otpor radnika nije bio pod našim rukovodstvom, nego je do njega došlo spontano. Poslodavac je tada uskratio isplate zimske pomoći i plaćenog dopusta. Može se reći da je strah od terora osjetljivo popustio svagdje.

5.) Većina domobranaca simpatizira NOV i raduje se njenim uspjesima. O disciplini ne može se uopće govoriti, što se očituje od pozdravljanja starješina do otkazivanja poslušnosti. U posadnoj bojni oficiri se odaju piću i kartanju, sjede stalno u kantini, pa padaju primjedbe od strane vojnika, da oficiri ne bi uopće dolazili u

kasarnu da nema kantine. Vojnici javno protestiraju protiv slabe hrane, pa se primjerice dogodilo da su 2 bojne (zagrebačke posadne) odbile da prime zajutrak, koji se sastojao od 1 kašike kiselog pekmeza. Iz kasarne konjičkog puka otišlo je u NOV 6 vojnika sa oružjem i pod komandom komandira straže, a iz kasarne »General Kren« otišlo je 8 vojnika oboružanih šmajserima. Svi su oni otišli svojim privatnim vezama u NOV. To je izazvalo zaprepaštenost od Krena,[1] Mraka[2] i Štancera,[3] jer su to bili najbolji vojnici, što se je očitovalo i u govorima koje su održali vojnicima nakon toga slučaja: nisu naime te ljude mogli u govorima nazvati banditima, jer je opće poznato da su to bili pošteni ljudi. Nekoliko satnija domobrana koji su bili na izobrazbi u Francuskoj, vratili su se krajem augusta ovamo, ali na granici ih dočeka obavijest iz Berlina, da ih se uputi u Štokerau. Među vojnicima je nastalo zaprepaštenje i svi su napustili vagone, s time da se tome odupru. Pratioci njihovi, njemački oficiri i podoficiri, opkolili su ih i prisilili ih šmajserima da se vrate u vagone (vojnicima je na putu iz Francuske bilo oduzeto oružje, tako da se nisu mogli braniti.) U Štokerau-u su odlučili da se ipak pošalje te vojnike u Zagreb i vlak je na putu za Zagreb između Križevaca i Dugog Sela stao. Došao je nalog da ih se preko Beograda uputi u Grčku. Vojnici su ponovno ostavili vagone, a Berlin je nakon đvosatnog telefonskog razgovora pod pritiskom raspoloženja vojnika pristao na polazak u Zgb. Namjera ustaša da likvidiraju domobr. oficire uskolebala je ove i oni pokazuju sve više interesa za NOV. Tu je raspoloženje za nas naročito povoljno i nadamo se da ćemo dobrim planskim radom imati uspjeha. Mržnja između domobrana i ustaša vidi se i po javnim mjestima: u tramvaju kod ulaza posvađaše se domobran i ustaša i u svađi reče domobran: »vi ste junaci za klati djecu, a kad i »oni tamo« imaju puške sada se skrivate u Zgbu«. Narod u tramvaju je glasno odobravao i ustaša je pobjegao na slijedećoj stanici iz tramvaja. Iz izvještaja naših vojnih NOO-a (vojni komiteti) vidi se, da poprečno 75% odobrava liniju NOB i razdragani su uspjesima Crvene armije i naše NOV, a cca 25% pod posrednim ili neposrednim uticajem HSS-a kritikuje dizanje pruga u Zagorju, »jer se u tim vlakovima vozi samo niži stalež i uskraćuje se opskrba Zagrebu!« Ali po izvještajima cca 95% je protiv fašizma, a naročito protiv Njemaca, jer njih smatraju glavnim krivcima svjetskom pokolju.

6. Na željeznici su fašisti jako zatečeni posljednjim događajima. Oni su do sada stavljali nefašiste u neugodan položaj izazivanjem i

[1] Vladimir Kren
[2] Franjo Mrak
[3] Slavko Štencer

denuncijacijama, ali uslijed prilika na frontovima oni se povlače. Naše pak mase koje su do sada, a osobito poslije marta 1943 (velika provale i hapšenja) bile zastrašene aktiviraju se. Boje se invazije Saveznika i strahuju pred četnicima, a to je ujedno dokaz da im nije jasan naš narodno-oslobodilački stav i cilj naše nar.-osl. borbe. Oko 75% su pristalice NOB-a, a ostali su ili fašisti (pokolebani!) ili neopredjeljeni.

7.) Osnivanje ZAVNOH-a, njegova zadaća i uloga u NOB nije još dovoljno poznata, a i NOO-i, njihova zadaća i dužnosti nemaju potrebni popularitet. Sektašenje kod pristupanja HSS-ovcima ima za posljedicu, da ih nismo obuhvatili niti u malom broju kao HSS-ovce (nego kao simpatizere K. P.), a odatle slijedi da na njih nemamo političkog uticaja, nego ih prilike i naša NOV vodi u smjeru NOB-e.

B. ORGANIZACIONO STANJE.

Partijska organizacija broji ukupno 78 članova partije naprama 91 člana iz prošlog mjeseca, t. j. 13 članova partije je palo, a od tih je 8 sa V rajona. Na V rajonu bile su naime jake provale i mnogi padovi.

MJESNI KOMITET ima 4 člana.

II. RAJON: imade samo 1 ćelija na čitavom rajonu, koja se sastoji od 4 člana i to: sekretar Tomi,[4] Dragee,[5] Ljubo[6] i Debeli.[7]

Rajon je podijeljen na 3 terena. **1. teren** ima 1 matični NOO koji u poduzećima Rapid, i Elektra obuhvata po nekoliko simpatizera. **2. teren** obuhvaća poduzeća Ventilator, Centroterma i Pilot. U svim ovim poduzećima obuhvaćeno je preko 1 NOO-a 25 simpatizera. Preko ovog odbora došli smo do čovjeka koji je obavljao dužnost rajonskog partizana, koji je osobno za van preporučio i jednog čovjeka, čije je držanje prilikom njegove otpreme bilo skroz konfidentsko. (Taj dan bili su neki padovi na samom kanalu). Osim toga desili su se još neki padovi, koji nisu mogli biti potpuno rasvjetljeni, ali su dali povod opravdanoj sumnji, da se u krugu tih ljudi krije provokator. Prekinutu vezu s tim odborom nismo nastojali uspostaviti zbog spomenute sumnje, nego ćemo iskoristiti mogućnost da do ovih poduzeća dođemo putem provjerenih ljudi. **3. teren** obuhvaća

[4] Marko Anić
[5] Drago Rušec
[6] Petar Prpić
[7] Redakcija nije utvrdila na koga se odnosi.

tvornice: Uljara, Ivančica, Kožara, Iskra i Belajec. U svakom od tih poduzeća postoji po 1 NOO. U svim spomenutim poduzećima obuhvaćeno je 92 simpatizera. Drug Debeli, koji je s uspjehom radio na 3vom terenu bio je ugrožen padom jednog simpatizera, koji je radio po partizanima i otišao van bez da je predao veze. Koliko se je moglo ustanoviti, ovi odbori su čitavi, samo su otsječeni. Postoje mogućnosti da se do njih dođe te će kroz nekoliko dana biti uspostivljena veza.

Glavni problem II. R. je pomanjkanje rukovodećeg kadra pa su lam najpreči zadaci: povezati otsječene odbore, prodrijeti u još ne-Dbuhvaćene tvornice i poduzeća, učvrstiti odbore masovnih organizacija, izdvojiti sposobne ljude iz masovnih organizacija i izgrađiva-;i ih za partiju. Osim toga smo si postavili za zadatak obuhvatiti -azna društva (sportska, pjevačka) u Trnju i preko njih doći do TSS-ovih pristalica.

II. RAJON: Rajonski komitet sastoji se od 4 člana i to: sekretar Luta I[8], Luka II[9], Viktor[10] i Nina[11].

Sekretar je požrtvovan drug i posjeduje organizacionih sposobiosti,a nedostaci su mu nedovoljna konspirativnost. Ambiciozan je ima sve uslove da se razvije u sposobnog rukovodioca daljnjom izgradnjom. Luka II je izraziti intelektualac, discipliniran je, ali neposoban za masovni rad, i potpuno je neiskusan. On nema organiacionih sposobnosti, a inteligencija je ispod prosjeka. Viktor je eoma slab, a Nina je novi član o kojemu još nemamo pravi sud.

Rajon ima ukupno 14 članova partije. Razdjeljeni su u 2 ulične i
i 2 tvorničke ćelije. U ovom mjesecu primljena su 2 nova člana parije. Partijski kadar veoma je slab i neizgrađen. Za podizanje kadra ičinjeno je slijedeće: Luka II i Nina biti će upućeni na kurs, proveti će se kontrola proučavanja partijskog i vanpartijskog materija-
li, u RK i u ćelijama zadužuje se teorijski najjači član partije za prosvjetni rad. Pošto se mnogo griješi neprimjenjivanjem pravila onspiracije dato je u dužnost da se prorade pravila konspiracije i
12 uslova«, »Proleter«. Neki članovi partije uopće nisu čitali »Procter« i ne poznaju partijsku liniju u ovoj etapi borbe.

1. jedinica: ima 3 člana (ulična). Obuhvatila je preko NOO-a vornicu Sila,Penkala, Kotlarsku radionu, Higijenski zavod, Njemački aerodrom (naše radnike), a preko AFŽ-a Rožić i Higijenski avod. U svim spomenutim poduzećima i tvornicama ima po 1 NOO dnosno AFZ-odbor.

* Franjo Krčmarek
[9] Dragutin Kosovac
[10] Nikola Truta
[11] Anita Lelas

2. jedinica ima 3 člana (ulična). Obuhvaća 2 matična NOO-a sa ukupno oko 30 odbora. Preko matičnih obuhvaćeni su: Merkur, Rebro, Moster, Higiea, Ovomaltine i niz ureda: Shell, Sava, Croatia, Astra. Ostali odbori su ulični. Jedinica obuhvaća ukupno 367 ljudi. Postoji 1 matični AFŽ sa 9 odbora, i tu su obuhvaćene: Bates, Kontakt, Rotter-Trabant, Grič, Union, Sidol i 1 odbor u Podsusedu. AFŽ obuhvaća 54 žene.

3. jedinica: ima **2** člana (M).[12] **U** samoj tvornici jedinica drži **1** matični NOO za koji su povezani: 1 NOO u Isisu, 1 NOO ulični i 1 povjerenik za Lipamil. 1 matični AFŽ sa 6 odbora, od toga 5 u »M«, a 1 odbor u Groatia (tvornica paste). Preko ovih odbora obuhvaćeno je 85 žena.

4. jedinica: ima 2 člana (G).[13] Ovi članovi su veoma slabi i ne pokazuju volju za rad. 1 član jedinice napustila je rad u tvornici (čujemo s druge strane). Jedinica drži u tvornici 1 NOO, te 1 matični AFŽ sa 5 odbora, od kojih su 4 u tvornici,a 1 je ulični. Jedinica obuhvaća 35 ljudi.

Prema izvještajima rajon obuhvaća preko 50 NOO-a i 33 odbora AFŽ. Ukupno obuhvaća rajon 752 čovjeka.

IV. RAJON: Rajonski komitet sastoji se od 3 člana, a drugarica Barica[14] je radi provale poslana van. Andrija,[15] sekretar rajona, je dobar, požrtvovan i disciplinira.

Najveći mu je nedostatak mekoća prema ljudima. Davor[16] i Ankica[17] su mladi i neiskusni partijci, teorijski su slabi i nemaju autoinicijative, a Davor osim toga sporo shvaća.

Rajon obuhvaća 21 člana partije, razdjeljenih u 6 jedinica: 3 ulične i 3 tvorničke. Partijski kadar je veoma mlad i slab.

1. jednica: obuhvaća vatrogasce, krojače, remenare, bankovne namještenike i tvornicu Astra. Ovi sektori obuhvaćeni su preko 2 matična sa 10 NOO-a koji drže 194 čovjeka.

2. jedinica: obuhvaća **DKP**[18] i grupu intelektualaca. Uslijed provale Ivakića[19] pao je član partije Niko[20] i 5 aktivista iz 2a i 2b matičnog NOO-a. Član partije Oto[21] i neki aktivisti otišli su van radi

[12] Redakcija nije utvrdila na što se odnosi.
[13] Isto.
[14] Ruža Gretić
[15] Ivan Darević
“ Franjo Szailer
[17] Zlata Fejzo
[18] Kao bilj. 12
[19] Branko Ivakić
[20] Petar Mihočević
[21] Ferdo Pomykalo

ugroženosti tako da je prekinuta veza sa ostacima odbora »2a«i »2b«.

3. jedinica: obuhvaća grafičare i po AFŽ-u profesorice, liječnice i domaćice.Podataka za masovne sektore nema, jer je prekinuta veza sa grafičarima. AFŽ ima i matični i 4 odbora.

4. jedinica: tvornička **(M)** imala je **3** člana, ali je od toga otišao Stjepan[22] nakon što je sretno umakao policiji prilikom hapšenja Ludve[23] (obavještajac), a sekretar jedinice Zlatko[24] napustio je rad i otišao bez odobrenja van, tako da je ćelija ostala na 1 članu i to veoma slabom. Sekretar koji je napusto rad nije predao veze tako da NOO nije povezan. **U** poduzeću postoji **1** matični i **3** NOO-a, a osim toga 2 kružoka iz kojih će se popuniti ćelija.

5. jedinica: (PI) ima **3** člana, **1** kružok od **3** člana, **1** matični **NOO** i 4 odbora za 56 ljudi.

6. jedinica: tvornička (Vo)[25] imala je 2 člana, no **1** je premješten na rad na V. Rajon, tako da je ćelija ostala na 1 članu. Postoji kružok od 3 člana iz kojega će se u skoro vrijeme moći dopuniti ćelija. Ćelija obuhvaća 1 matični NOO sa 2 NOO-a i 64 čovjeka.

V. RAJON: Rajonski komitet broji 2 člana, postoje 2 ćelije sa 6 članova, ukupno 8 članova partije.

Ovaj je rajon izgubio kompletnu 3. jedinicu sa 4 člana partije i 1 člana R.K. Svi su oni pali na sastanku. Uzrok pada je neopreznost Ljubice,[26] koja je prihvatila stan za sastanak od neprovjerene — nove drugarice, koju je doveo Suša-Šubaraš,[27] bivši SKOJ-evac, provokator. Član rajona nije provjerio podatke stana i tako su pali svi u zasjedu. Držanje Ljubice bilo je potpuno izdajnički: dolazila je sa policijom pred tvornicu Hartman i dala je hapsiti neku drugaricu (koga to još neznamo). Slabo se drži i Tanja,[28] dok se Marijan,[29] Miloš[30] i član R. Dragutin[31] dobro drže. Član rajona Sivi[32] poslan je van (u Pokuplje) radi ugroženosti, dok je Roko[33] predan otpremi i na tom radu je pao negdje kod savskog mosta vodeći ljude van. Čujemo da je primio novce i 2 odjela od policije nakon što je obećao da stupa u

12 Kao bilj. 7.
23 Isto.
24 Isto.
25 Kao bilj. 12.
« Kao bilj. 7.
27 Zlatko Suša
21 Kao bilj 7.
29 Isto.
10 Isto.
31 Franjo Zidanić
12 Stjepan Flajpan
13 Kao bilj. 7.

njihovu službu, ali da je sa ženom i djetetom pobjegao van, kuda neznamo, ali smo mišljenja da je morao provokatorskim i izdajničkim držanjem steći povjerenje policije, koja nije naivna i ne pušta samo tako sa povjerenjem ljude da joj služe. Krešo[34] je otišao unatoč zabrane u Dalmaciju k roditeljima da ih posjeti tako, da je rajon spao od 16 na 8 članova partije. Sada je preuzeo dužnost sekretara rajona Ivica,[35] član IV rajona, a uz njega je u rajonu Olga,[36] stara oko 30 godina, činovnica bivša, a sada domaćica, član partije od juna 1943, čvrsta, požrtvovna i brzo shvaća. Osjeća se hitna potreba za trećim članom.

Glavna slabost partorge je slaba izgrađenost i neiskustvo novih članova, koji su poslije masovnih hapšenja u junu na brzinu kandidirani i imadu najosnovije pojmove o organizaciji. Put za pronalaženje novih članova je dosta težak i oslanja se na R.K. jer je kadar u ćelijama bez iskustva.

Stanje u vanpartijskim organizacijama bilo bi zadovoljavajuće, jer se unatoč padova uspjelo pronaći i pohvatati skoro sve iz juna i to: na 1. terenu — tramvaj, na 2. sve osim tvornice duhana, dok je 3. teren sav ponovno obuhvaćen. Brojčana stanja po vanpartijskim organizacijama nismo momentano u stanju dati — ono se sređuje i dati će se naknadno.

U partizane je otišlo 45 ljudi. Od štampe je primljeno 3 broja Radio-vijesti i »Slobodni Dom« br. 1.

ŽELJEZNICA: Rukovodstvo se sastoji od 5 članova: sekretara Zagorskog,[37] Suhog[38] koji je zadužen po otpremi i skladištu materijala
i članova koji drže ćelije i to: Dugi[39] drži 1. jedinicu, Mićo[40] 2., a Paprikaš[41] 3. jedinicu.
Konačno su drugovi sa željeznice održali sastanak rukovodstva. Na sastanku se vidjelo da su jako zapušteni i neizgrađeni, a i organizaciono su nerazvijeni: sve sprovodi spontano, bez plana. Do toga sastanka je jedan član rukovodstva držao po 10-12 veza i tek na sastanku im je provedena reorganizacija i podjela dužnosti. Zanašali su se vanjskim uspjesima (liferacije partizana saniteta itd.) dok su izgradnju kadrova sasvim zapustili. Mogućnosti su kod njih velike: imaju mogućnosti nabavke štamparskog pribora, saniteta itd., i imaju 7 kanala za otpremu materijala. Ukupno imade 11 članova

[34] Isto.
[35] Kao bilj. 8.
[36] Ruža Crnković
[37] Stjepan Globan
[38] Franjo Horvat
[39] Kao bilj. 7.
[40] Isto.
[41] Isto.

partije, koji su svi neizgrađeni i neznaju organizirati posao. Podatke o stanju po vanpartijskim organizacijama daćejno nadnadno.

SKOJ: Mjesni komitet sastoji se od 4 člana, koji drže: 1. studentsko rukovodstvo koje se sastoji od 3 člana, 2. srednjoškolsko rukovodstvo koje se sastoji od 4 člana i imade 4 školska i 17 razrednih odbora, i 3. radničko rukovodstvo koje se sastoji od 3 člana i ima 9 odbora po 4 člana sa ukupno 39 aktivista. Studentsko rukovodstvo ima 9 odbora sa ukupno 43 aktivista. Zbog ljetnih praznika nalazi se na studentskom i na srednjoškolskom sektoru okupljen samo mali broj omladine. U mjesnom forumu su 3 člana partije i 1 omladinka. Usaoh je potpuno zapušten, i tek pomoću partije moći ćemo podignuti Usaoh i Skoj.

NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI: Mjesni odbor NOO sastojao se je poslije pada Tomislava[42] i Martina[43] od svega 1 člana i to Cvergla.[44]

On je pao koncem mjeseca, ali se nezna na koji način. Formiran je novi mjesni NOO u koji su ušli članovi partije Roda,[45] Hinko[46] i Zlata[47]. Poslije pada Martina direktive su se prenašale preko partorge (rajoni na kotare). Mnogo je tome kriva i česta promjena članova u kotarima tako da se je u roku od 10 dana znao izmijeniti čitav kotarski odbor. U masama se unatoč naše slabosti u NOO-ima osjeća aktivizacija: skuplja se više i ljudi su aktivniji.

Imade ukupno 4 kotarska NOO-a i 148 NOO-a, od kojih su 21 matični NOO. Veze između kotarskih NOO-a i MNOO nisu čvrste, još uvijek se sve direktive provode preko partoge /preko rajona na kotare NOO/. Članovi MNOO su svi komunisti, a ostale političke grupacije nisu uopće zastupljene.

Otpremljeno je u GŠ 9 sanduka saniteta, dok je preko privatnih veza koje drže pojedinci, otpremljena ;znatna količina materijala, ali o tome nemamo potvrde po količinama, nego lijekovi itd. dani su poimence /nemamo predodžbe po volumenu: sanducima/.

AFZ: Mjesni AOŽ ima 3 člana i to: Nada,[48] Ruža[49] i Jasenka.[50] Nada je požrtvovna, disciplinirana i sposobna. Ruža nije inteligentna, malo je svadljiva i nedisciplinirana je. Jasenka je tek ušla u forum, pa o njoj još ne možemo dati sud.

[42] Filip Milošević
[43] Bogdan Ogrizović
[44] Mato Cvergl
[45] Kao bilj. 7.
[46] Isto.
[47] Ljubica Šmigmator
[4*] Zlata Bognar Kunstić
[45] Kao bilj. 7.
Marija Znidarec-Kleinhans

Nakon dulje stanke MAOŽ održao je sastanak, na kojem su iznešeni zadaci AFŽ-a i izvršena je raspodjela rada. Glavni nedostatak je gotovo nikakvi politički rad među ženama, ali štampanjem materijala za njih i osamostaljenjem, nadamo se da će rad postati intenzivniji.

MAOŽ drži III, IV, i V kotar sa ukupno 52 odbora, od kojih je 8 matičnih i 42 AOŽ-a sa oko 560 žena.

PARTIZANSKE GRUPE: stanje je ostalo isto kao i prošli mjesec, radi prebacivanja organizacije partizanskih grupa na rajone, koji se nisu još osamostalili u tom radu, a drug koji je rukovodio tim grupama otišao je na dužnost u MK. Dani su im zadaci: skupljanje podataka o agentima, kasarnama, bunkerima i kao glavno izučavanje oružja.

OTPREMA PARTIZANA: radi blokade Zagreba i provala na kanalima otišlo je mnogo ljudi na svoju ruku. Po nama je otišlo 45 ljudi, daljnjih 55 ljudi otišlo je po privatnim kanalima koje nismo još obuhvatili, a oko 100 je otišlo sasvim na svoju ruku, po podacima koje imamo. Dakle ukupno oko 200 ljudi.

NABAVNI ODBOR: zadržan je u tom odboru svega 1 od 3 druga, jer oni nisu imali posla. Treba imati poznanstva za nabavljanje, a oni ih nemaju. Ostao je 1 član kružoka, a ostala 2 koji su članovi partije dani su na drugi rad i to: 1 radi po kartoteci podataka o policiji, vojsci i gestapu, a drugi je dan na rad u II rajon. Sada se preko N.O. nabavljaju samo legalne stvari: satovi, nalivpera, olovke itd.

VOJNI KOMITETI: Mjesni vojni komitet sastoji se od 2 člana. Postoje 2 matična VK po 4 člana, koji drže 9 VK sa po 3-4 člana, ili ukupno 119 ljudi, od kojih su 44 aktivni, 43 su simpatizeri-vojnici, a 32 su civili. Kod tih odbora vidi se velika volja za rad. Daje im se relativno više literature i agitprop materijala nego ostalima. Nabavljaju dosta lijekova i saniteta.

OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA: stanje je kao i prošli mjesec po obuhvaćenim obavještajcima. Tamo je stanje dano u šiframa. Koncem mjeseca pao je drug Ludva, obavještajac, član partije. S njime je bio hapšen drug Stjepan član partije koji je pobjegao sa policije. Za sada još nemamo detaljnijih informacija o tom slučaju.

Zagreb, 31. augusta 1943.

KOREKCIJA NOVČANOG OBRAČUNA OD APRILA DO JUNA 1943.-

		Primitak	Izdatak	Razlika	Predano	Rezerva
IV. 1943:	Part. član.	9670-	–	9670-		
	Part. pril.	94610-	67000-	27610-		
	NOO . . .	612681 —	413410 —	199271 —		
	AF2 . . .	70190-	18480-	51710 —		
	SKOJ . . .	39230-	2800-	36430-		
	Razno . .	14200-	161546 —	147346-		
		840581-	663236-	177345-	160000-	17345-/V.
V. 1943:	Part. član.	51365 —	35000-	16365-		
	Par. pr. izv.	140200-	–	140200-		
	NOO . . .	682155-	483349 —	198806-		
	AFŽ . . .	97693 -	23200-	74493 -		
	Razno . .	158000-	65000-	93300-		
		1,129.412 —	606549-	522864-	300.000-	222.864-/ VI
VI. 1943:	Part. čl.	15240-	9500-	5740-		
	Part, pril	39410-	–	39410-		
	NOO . . .	445195	293610-	151585 —		
	AFŽ . . .	101635-	29415-	72220-		
	Razno . .	1832344-	397375-	1434969-		
		2,433.824-	729900-	1,703.924-	1,700.000-	3.924-/VII
				2,160.000-		244.133-

Napomena: Razno za VI. 43: 2,072.553-
Uračunato u V: - 198.806-
Rezerva za VII: - 41.403-

1,832.344-

Krivo knjiženo: IV. 177.345-
V. 540.209-
VI. 1,944.133-
2,661.687-
Pravilno..... 2,404.133-
Razlika..... 257.554-

Nastala razlika:
Knjiženo V: 198.806-
Rezerva VI: 41.403-
Rezerva V : 17.345-
257.554-

OBRAČUN ZA MJESEC JULI.

Part, član.....	9.270-	1.000-	8.270-
Part. pril.....	371.950-	—	371.950-
NOO.....	482.903-	247.038-	235.865-
AFŽ.....	54.269-	12.777-	41.492-
Razno. (+ 41.403)	—	+242.464-	-242.464-
	918.392-	512.279-	406.113-

Rezerva	**503.279- . .**	**. .415.113-**
Predano		**. . 406.113- Fali 11.000.48**

Opravdanje izdataka za mjesec juli:

Nabavni odbor.....	**20.000-**
Cyklo-papir i boja	**55.000-**
Radiomaterijal.....	**50.000-**
Bicikl	**25.000-**
Gestetneri (acconto).....	**50.000-**
Ilegalcima (Fa, Bijeli, Ratko).....	**42.464-**
	242.464-

Zagreb, 31. augusta 1941.[51]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1615

280

1943, kolovoz 31.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o napadu partizana na madžarsku pograničnu stražu kod Marije na Muri

ŽUPSKO REDARSTVENOJ OBLASTI
VARAŽDIN

IZVIEŠĆE !

Izviešćujem, da mi je Dr. Vida kotarski predstojnik u Čakovcu, dne 30. VIII 1943. nakon održanog razgovora, koji sam vodio sa njime temeljem naloga Župske redarstvene oblasti u Varaždinu od 30. VIII o. g. saopćio sliedeće:

U noći od 28. na 29. kolovoza o. g. napadnuta je po partizanima mađarska pogranična straža kod mjesta Sv. Marije, kotar Prelog.[1] Tom zgodom ispaljeno je i bačeno na mađarsku stražu 4 granate od kojih su tri eksplodirale. Kod napadaja poginuo je jedan mađarski pogranični stražar, a dvojica su odvedeni po partiza-

[51] Dokument je bez potpisa. U to je vrijeme sekretar MK KPH Zagreb bio Dragan Carić.

' Akciju izvršila samostalna diverzantska četa Kalničkoga NOP odreda.

nima. Od partizana jedan je poginuo, a da li je još tko ranjen ili ubijen nije se moglo ustanoviti. Partizani tražili su da se straža preda i da predaju oružje i municiju. Kad je mađarska straža na to odgovorila vatrom isti su se povukli. Jačina partizana bila je oko 30 ljudi.

Dr. Vida moli, da mu se odmah brzoglasno javi, da li da mađarsko izaslanstvo dođe u Varaždin ili pak će od strane hrvatskih vlasti doći izaslanstvo u Čakovec, budući da se ovdje radi o jednom graničnom incidentu, koji se na temelju graničnog ugovora između Mađarske i N. D. Hrvatske mora povjerenstveno izviditi i raspraviti.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik upravitelja
Župske redarstvene oblasti:
U Varaždinu, dne 31. VIII 1943. (Dr. Mato Grgurić)
Mato Grgurić, v. r.

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: Prs. 3755/43. Varaždin, dne 31. VIII 1943.

Predmet: Mađarska pogranična straža
napadnuta po partizanima kod Sv. Marije

Velikoj Župi Zagorje

Varaždin

Predlaže se prednje izvišće sa molbom za riešenje, —i postupak. Ujedno se izvješćuje da je Glavnom Ravnateljstvu za javni red i sigur. predloženo već izvješće.

ZA DOM SPREMNI!

REDARSTVENI UPRAVITELJ
(Krunoslav Batušić)
Krunoslav Batušić, v. r.

M. P.[2]*

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2203, taj. br. 1739/43

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

[3] Zaprimni pečat Velikoga župana župe Zagorje, Varaždin, br. taj. 1739, od 31. VIII 1943. godine.

1943, kolovoz 31. 281
Dugo Selo

Izvještaj Kotarske oblasti u Dugom Selu ostalim kotarskim oblastima Velike župe Prigorje o kretanju partizana na području dugoselskog kotara

KOTARSKA OBLAST U DUGOM SELU

BROJ: 419 tajno/43 Dugo Selo, dne 31. kolovoza 1943.

Predmet: Partizana djelatnost i kretanje.

KOTARSKOJ OBLASTI 1-6

Savezno sa brzoglasnim izviešćem od 30. ov. mjeseca poslani Vel. župi Prigorje i Red. oblasti u Zagrebu izviešćuje se sliedeće:

Dne 30. kolovoza 1943. oko 15.30 sati viđena je jedna skupina partizana[1] u jačini oko 1.000 među kojima je bilo oko 200 ženski obučene u njemačke i domobranske odore naoružani sa teškim i lakim strojnicama, karabinima, samokresima i ručnim bombama, u šumi kod sela Dragišićka, općina i kotara Dugo Selo, južno od Dugog Sela 5 kim, koji su se koncentrisali u šumi kod sela Dragišićka u svrhu napada na njemačku vojsku, koja je imala da vrši akciju Posavski Bregi-Dubrovčak Lievi-Oborovo i Rugvica, jer je njemačka vojska istoga jutra oko 07.00 sati sa trojim oklopljenim kolima došla u selo Posavski Bregi, te su se partizani ispred njemačke vojske povukli iz sela okolice Posavski Bregi i Oborovo, te se svi grupisali i povukli kod sela Dragašićke da iz šume izvrše napad na njemačku vojsku u koju su svrhu dopremili dvoja borna kola.—

Kako njemačka vojska nije rečenog dana vršila akciju, već sa bornim kolima osiguravali godišnji stočni sajam u Ivanić Gradu, gdje su Nijemci kupovali stoku u vojne svrhe, te su osiguranjem sajma došli u Pos. Brege od kuda su nakon kraćeg zadržavanja povratili u Ivanić Grad, te su partizani vidjevši da njemačka vojska ne vrši akciju ponovno se razdvojili u 2 do 3 skupine i otišli u pravcu sela Oborovo južno od Dugog Sela 14. kim i Ježevo jugoistočno od Dugog Sela 9 kim. - Za dom spremni!

M. P.[3] Kotarski Predstojnik:

pjhac^v r-
J '

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 99, taj. br. 2052/43

' Odnosi se na Posavsku partizansku četu.
[2] Leopold Poljac
' Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 2052/43, od 9. IX 1943. godine.

282

1943, kolovoz 31.
Velika Gorica

Izvještaj Kotarske oblasti Velika Gorica Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o napadu partizana na općinu Odra

KOTARSKA OBLAST VELIKA GORICA

Broj: 824-Pr-1943. Vel. Gorica, 31. kolovoza 1943.

Predmet: Općina Odra — napadnuta po partizanima. —

VELIKA ŽUPA PRIGORJE — ***ZAGREB***
REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ***ZAGREB***
Odsjek javne sigurnosti ***ZAGREB***
KOTARSKOJ OBLASTI 1-4

Izvještava se, da su 30. VIII. t. g. u 2 sata u noći napali partizani[1] na obćinu Odra, te su spalili sve spise, zatim povjerljivi i ostavni urudžbeni zapisnik, razne očevidnike i zabilježnice. —

Partizani potražili su stan obć. redara, koji im je morao otvoriti obć. ured i pustiti ih unutra, a bilo ih je 6 u uredovnici, dok su po selu imali postavljene svoje patrole.—

Bili su naoružani i obučeni u domobranske uniforme sa partizanskim kapama.—

Odnieli su oko 20 vojnih pozivnih zapovjedi.—

Poderali su razne tiskanice, a spise su palili na ulici pred obć. uredom.—

Napominje se, da je obćina Odra nakon posljednjeg uništenja djelovala djelomično i tek su osnovane poslovne knjige i pristupilo se makar djelomičnom poslovanju, ponovno je obćina napadnuta i uništena.—

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
(Jakov Dević)

M. P.[2] Jakov Dević, **v.** r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 99, taj. br. 2016/43

Dijelovi Turopoljsko-posavskoga NOP odreda.
Zaprimni pečat Kotarske oblasti Zagreb, taj. br. 2016, od 4. IX 1943. godine.

283

1943, lipanj 1 — kolovoz 31.
Zagreb

Diverzije i napadi partizana na pruge sjeverozapadne Hrvatske od lipnja do kolovoza 1943. godine[1]

»Očevidnik nezgoda
Hrvatskih
državnih željeznica 1943.«

LIPANJ

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
2	1. VI.	Desinec — Zdenčina Br. 2F	1,/VI 1943. u 18,30 dovezli se partizani s jednim teretnim samovozom na postaj alište Desinci. Razoružali tamošnju stražu i polupali brzoglas.	Šteta na b. b. uređaju Kn. 26.680. -
5	2/3. VI.	Lepavina — Carevdar P. K. Kp. br. 12f 3. VI. 43.	U 1,50 minirana pruga u km 49416812 i km 495'976	Pruga popravljena i prohodna u 9,30 Šteta na pruzi 9.259.-Kn.
20 6	. VI.	BI. Kut - Sunja Sekc. Si. br. 8f— — 7. VI. 43.	Oko 10^ odveden je sa svoje dužnosti u km 359 obhodar pruge br. 228 i susjedni obhodar 225 Brđanin Krajiški napustio svoje mjesto	■/•
23	7. 8. VI.	Pešćenica Ln. br. 2 8. VI. 43.	Oko 0,45 napadnuto i zapaljeno stajalište Pešćenica.	Šteta kn. 8.440.—
26	9. VI.	Bjelovar--Rovišće	9. VI. 1943. u 0,35^ minirana je pruga između postaje Bjelovar-Rovišće u km 25-2 — 25-3 i posječ. 4 b. b. stupa.	Šteta na pruzi 1.825 kn.
29	6/7. VI.	Mučna Reka--Sokolovac	6/7. VI. 43. minirana pruga u km 500 115 između stajališta Sokolovac i post. Mučna Reka.	Šteta 23.496 kuna

[1] U izvodu su navedene samo one akcije koje su od vlasti NDH posebno obilježene kao akcije komunista i partizana, a izostavljene su rubrike: Uzrok, krivice i kazne, primjedbe i broj (pod kojim se raspravlja).

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
31	4/5. VI	. Mučna Reka--Lepavina--Sokolovac	4/5. VI. 1943. minirana je pruga u km 498 936 između postaje Lepavina i stajal. Sokolovac u km 500772 minirali 4 šinjska polja.	Šteta 7.583 kuna
54	10. VI.	Brezovljani--Sv. Ivan Zabno	10-VI. 1943. napadnuto postajalište Brezovljani, razlupavši i demoliravši uredske prostorije i uređaj.	
55	11. VI.	Pitomača-Vukosavljevica F38	11/VI. 1943. u km 156'6 do 158'1 između Pitomače i Vukosavljevice minirana pruga po partizanima.	Šteta na pruzi 59.873. kn.
65	13. VI.	Turopolje--Lekenik Tp. br. 13f 13. VI. 43.	U 1,10 napadnuta stražarnica broj 252 u km 398 4/5 i porezano 11 kom. b. b. stupova.	Šteta: Stražarnica kn 18.320.- b. b. kn 5.200. — Ukupno kn 23.520.— Promet nije trpio.
67	10. VI.	Ćukovec--Ludbreg Prok. kp--38f 10. VI. 43.	Oko U*[1] minirana je pruga u km 223 239 Kod dolazka pomoćnog radnog vlaka otvorena strojopuščana vatra. Nadz. pruge Sobota ranjen.	Šteta na pruzi kn. 45.000.- Pruga popravljena u 19,45.
88	18. VI.	Budinšćina--Podrute Bud. b.r 486f 18. VI. 43.	U 17,33 prije postaje Budinšćina 1-2 km napadnut je vlak 915. Napadnuta je i stražarnica br. 22.	Vidi br. 133/VI. 43.
97	12/13. VI	na 82'8 83'lOi na 84'51 Gjulaves 15. VI.	Dne 12/13. VI o. g. porušena je pruga u km 82'8 do 83 10 — 300 m i u km 84'51 — 20 m preseče-no 100 b. b. stub.	Šteta pruga 19.500 kn kola 5.124 kn 30194 300789 Promet skrenut 12. VI. u 23h otvoren prema Bastaji 14. VI. u 18h otvoren prema Pivnici 15. VI. u 14h
106	15/16. VI.	Ostrna--Dugoselo 1175F 16. VI.	U 0,30 napadnuto i spaljeno stajalište Ostrna, a izdavač karata Nikola Grzet ubijen.	Šteta na zgradi 400.000 kn. Šteta na b. b. uređaju 29.560 kn.

Tekući broj udesa	Datum	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
113	20. VI.	Repušnica--Kutina 1391F 20. VI.	Dne 20. VI u 2^ izvršen je na- pad na stajalište Repušnicu; uređaju razbili brzoglas, odnieli 1.833 kn i kartonske karte u vredno- sti 25.000 kn.	Šteta na b. b. 1.140 kn.
115	20 VI.	Km 440.30 Leskovac--Horvati Leskovac 564F 20. VI.	Dne 20. VI. u 16,10 naišao je vlak 37b na minu, iskočio stroj 26-049, 14 kola teško oštećenih, 2 lakše oštećena, 6 osoba teško ranjenih.	Šteta na stroju 26-049= 80.000 kn kolima 879.000 kn roba 900.000 kn pruzi 27.039 kn B 53 2.460 kn
133	18. VI.	Budinšćina--Podrute Bud. br. 486 18. VI. 43.	U 17,33 napadnut vlak 915 puš- čanom vatrom. Napadnuta stražarnica br. 22.	Šteta Zgrada kn 5.000.- stroj kn 1.500.- kola kn 2.266.- b. b. uređaj kn 8.660.- Ukupnokn 17.426.-
134	20. VI.	Čukovec--Ludbreg Ln. br. 574f 20. VI. 43.	U 14 h napadnut je puščanom i stroj opuščanom vatrom V. 1373 u km 223.	Stradao nije nitko, štete nema.
136	20. VI.	Zdenčina--Jastrebar- sko Zibir. 38 20. VI. 43.	U 23, 30 miniran je most na po- toku Okićnici u km 450 8/9.	Šteta: Pruga kn 7.000.- h h kn 1 440.- Ukupnokn 8.440.-
139	22/23. VI.	Rasinja--Ćukovec br. 318f 23. VI. 43.	U km 221 6/7 minom oštećena pruga.	Šteta na mostu Kn 50.000.- gornji stroj Kn 25.000.- Ukupno kn 75.000.— Promet uspostavljen u 12,20 s laganom vožnjom.
154	25/26. VI.	Čukovec-•Ludbreg Sekc. kp. br. 166/43. 26. VI. 43.	U km 223 602 minirana je pru- ga-	Šteta: kn 25.000. —
159	21/22. VI.	Veliki Carevdar sekc. Kop- rivnica Tajno 164 23. VI.	Dne 21/22. VI. o. g. izvršen je napad partizana na stajalište Veliki Carevdar, polupan je brzoglas.	Šteta na b. b. uređaju 808 kn.

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
166	25/26. VI.	km 486'5--486'6 Carevdar--Majurec--Carevdar 309F 26. VI.	U noći 25/26. VI. o. g. porušili su partizani prugu između Carevdara i Majurca u km 486'5-486'6.	Šteta 50.000. — kn
169	26. VI.	Vukosavljevica-Pitomača 220F 26. VI.	U 8,30 naišao je vlak 1359 pred skretnicom broj 1 pred Vukosavljevicom na minu i iskočio.	Šteta na pruzi 25.179 03 kn kola 43.095 kn lok. 511/7 5.000 kn 73.274 kn
170	27. VI.	Ivanić Grad iv. 83F 27. VI.	U 2,30 — 3,30 napali partizani postaju Ivanić Grad. Odnešen brzojavni stroj a brzoglas b. b. uređaj razbijen. inventar 1.340 kn	Šteta na strani sekcije 7.650 kn 20.320 kn odnešen morze 74.440 kn 103.750 kn
173	29. VI.	Lekenik--Turopolje Tp. br. 389f 29. VI. 43.	U 1.04 naletio je vlak V-l 1 u km 399 0/1 na minu	Pruga popravljena u 16,30 Šteta na pruzi kn 28.000.- stroju kn 200.000.— kolima kn 200.000. — robi kn 30.000. — Ukupno kn 458.000.—
177	28. VI.	Podrute--Novi Marof Ni. br. 821f 28. VI. 43.	Oko 11.30 po prolazu vlaka 914 minirana pruga na dva mjesta.	
181	29. VI.	Virje 782F 29. VI.	U 0,45 razoružana je i odvedena od partizana željeznička straža, a u prometnom uredu razbijen je brzojav i brzoglas	Šteta na b. b. uređaju 6.460. kn
182	29. VI.	km 58'1 Novoselec Križ-Ivanić Grad Novoselec Križ 255 F 29. VI.	U 2,40 naišao je vi. 187 na minu u km 58 1 u blizini Širinca, te je isklizlo 7 kola, nakon toga je izvršen napad partizana na vlak.	Oštećena 1 km. 22-054 šteta 7.000 kn Isklizla kola Mar. kol 215223, br 50623 Drugorzg. kol 14156 Bresklas kol 92706 160.000 kn na pruzi šteta 15.770 kn 182.770 kn Promet uspostavljen u 11.10

Teku broj	ći Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
190	28. VI.	Sirinec Novoselec Križ 858/43. 28. VI.	Razbijen brzoglasni uređaj i odnešeno 1.835 kn.	Štete sa strane sekcije 2.000 kn na b. b. uređaju 29.660 kn odnešen novac 1.835 kn
197	27/28. VI.	Km 74'8 Đulaves- -Bastaji 82'98 i 83 8 Đulaves- -Pivnica Đulaves 393 28. VI.	U noći 27/28. VI. o. g. razorena je od partizana pruga između Đulavesa i Bastaji u km 74'8 i između Đulavesa i Pivnice u km 82‘98 i 83‘8 u oba mjesta po 15 km.	obć. Bastaji 2.300 kn Pivnice 1.300 kn Partizani
200	30. VI/ /l. VII.	Rasinja- -Čukovec Rn. br. 24f 1. VII. 43.	U km 220 3/4 minirana pruga.	Pruga popravljena u 13.20 Šteta: kn 12.000.—
201	10/11. VI.	Odra Vg. br. 636f 11. VI. 43.	U 23.15 napadnuto i spaljeno stajalište Odra.	Šteta na zgradi i pruzi kn 666.000. — b. b. uređaju kn 41.230. — Ukupno kn 707.230.— Promet nije trpio.
224	21/22. VI.	Horvati- -Zdenčina	21/22. VI. na pruzi Zagreb-Karlovac između postaja Horvati-Zdenčina, km 445 1/2 razorena pruga u km 444'4, porezani s obje strane b. b. stupovi.	Šteta na pruzi kn 3.000. — b.b. kn 900.- Ukupno Kn 3.900.— Pruga popravljena u 9 h.
245	18. VI.	Kamanje	18/VI. kod ve 418/11. na postaji Kamanje nepoznata lica pucali sa strojnice na vlak.	Šteta na kolima 475 kn.
251	20. VI.	Leskovac- -Horvati	20. VI. 43. u km 440/3 između Leskovca i Horvata naišao je vlak 376 na minu.	Vidi broj 115/VI

SRPANJ

Tekući broj udesa	Datum	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
2	2. VII	Lekenik--Turopolje--Vel. Gorica Tp. br. 37f 2. VII. 43.	U 0,38 minirana pruga u km 401 3/4, a u 1,35 u km 399. Zatim je napadnuta pilana.	Šteta: Materijal kn 2.000. — Radna snaga kn 5.000. — Ukupno kn 7.000. —
4	2/3. VII.	Caprag--Bl. Kut Ca. br. 43f od 3. VII. 43.	U 2 h eksplodirala je mina u km 365 3/4 i oštetila 50 cm tračnice. Na mjestu nezgode nađen je mrtav jedan njemački vojnik.	Pruga popravljena u 12 h.
6	2. VII	Lepavina 431 pis 2. VII.	U 1.30 minirana su križanja skretnice broj 4 i 5 i srednji napojnik skret. ne odvaja III i IV kol.	Šteta sa strane sekcije 114.000 kn.
7	2. VII.	Bjelovar 75 F 2. VII	VI. 1412 kretao samo do Bjelovara odakle se vratio u Križevce kao 1411 jer su se partizani prebacivali kod Paulovca.	
8	2. VII.	Virje Đurđevac 30F 2. VII.	Nadstojnik postaje, prometnik Abarzan i dva skretničara odvedena od partizana	
12	4/5. VII.	Lepavine--Carevdar Carevdar 49 F 5. VII.	Kod stražare 83 izbačeno jako minsko polje, iskliznula 2 st. oklopnog vlaka, 5 stražara 83. odvedeno, brzoglas 83. razbijen.	Šteta na strani sekcije 6.800 knm na kolima 812. knm b. b. uređaj 7.500 knm
29	3/4. VII.	Čukovec--Rasinja	3/4. VII između postaje Rasinja-Cukovec u km 219/4-5 minirana pruga.	Šteta na pruzi kn. 45.000.- Promet uspostavljen u 10.16.
33	6. VII	Ludbreg--Čukovec Km 214/1-2	6. VII u 1.30 minirana je želj. pruga između Ludbrega-Čukovca u km 224-1 /2 na putnom prelazu.	Šteta: Kn 50.000.—
35	6/7. VII.	Martijanec--Ludbreg Lu. br. 8f 7. VII. 43.	U km 230 3/7 porezano 7 kom. b. b. stupova.	Šteta na b. b. vodovima kn 7.022. -

Teku broj	ći Datum udesa[1]	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
36	6/7. VII.	Čukovec- -Ludbreg Pn. br. 134f 7. VII. 43.	U km 217'9 — 218 minirama pruga.	Pruga popravljena u 12.55. Šteta Kn 40.000. —
39	7/8. VII.	Luđbreg- -Jalžabet Ludbreg- -Koprivnica Lu. br. llf 8. VII. 43.	Od 23.30 do 2 h napadana po- staja Ludbreg. Pruga Ludbreg- Jalžabet prekinuta na 7 mjesta, a pruga Ludbreg-Koprivnica na 10 mjesta.	Šteta na: pruzi kn 200.000.— b. b. liniji kn 10.000.— ukupno kn 21Q 0(X) —
40	3/4. VII.	Carevdar- -Lepavina	3/4. VII. u km 494/495 između postaje Carevdar-Lepavina mi- nirana pruga. Uništene 2 šinje tipa »J«.	Šteta na pruzi 7.020 kuna.
41	8/9. VII.	Vel. Gorica- -Mraclin Vg. br. 668f 9. VII. 43.	U 1.25 u km 404 3/4 naišao je vlak o-ll na minu. Odbito 1 m šinje, cieli vlak prošao preko tog mjesta. Štitna kola neznat- no oštećena.	Šteta na pruzi kn 3.000.- kolima knl5.000.— Ukupno Kn 18.000.—
44.	8. VII.	Lekenik- -Turopolje Ln. br. 743 od 8. VII. 43.	Oko 3'30 između stražarnica br. 249 i 250 prepiljeno 14 b. b. stupova.	VI. 15d kasnio 3' VI. 043 kasnio 18' radi uspostavljanja veza. Šteta: B. b. vodovi kn 2.340.-
60	8. VII.	Podru te- Mađarevo Bud. br. 146f 9. VII. 43.	Razorena pruga između Podru- ta i Mađareva.	Pruga popravljena 9. VII. u 15 h. Šteta na pruzi kn. 4.000.-
62	9/10. VII.	Novi Marof- -V. Toplice Ni. br. 204f 10. VII. 43.	U km 728/732 izbačene 22 trač- nice i porušeno 21 kom. b.b. stupova.	Pruga popravljena 11. VII. 43. u 9.300 Šteta na pruzi kn 20.000.- brzgl. uređaj kn 1.110. — Ukupno kn 21.110.—
79	14/15. VII.	Novi Marof- -V. Toplice Vi. br. 317f 15. VII. 43.	Pruga između stražarnica 30 i 31 dignuta na dužini od 50 me- tara.	Pruga popravljena 15. VII. u 11.25 Šteta na pruzi kn 5.000.— b.b. uređaju kn 4.335.— Ukupno kn 9.335.—

Tekući broj	Datum **udesa**	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
80	**14. VII.**	**Sunja-Bl. Kut Sekc. Si. br. 81 f 14. VII. 43.**	**Između 12 i 14 sati odveli su partizani sedam radnika, koji su radili na vojnim tornjevima u Brđanima.**	**•/•**
91	**14. VII.**	**Sunja-Bl. Kut Ca. br. 216f 15. VII. 43.**	**U 21.55 napadnut i djelomično spaljen vlak v-38 u km 357 8/9.**	**Mrtav: v. v. Juraj Mavračić II, zav. Mijo Fureš dom. Zgb. gl. kol., strojar. Franjo Jurjavčić dom. kž. Novska i 9 talij.vojnika. — Izgorilo: D. R. 3192, 78941, 85235, 76759, F. S. 132212, 176143, 182692, 1733124, 1023286, nagorila: F. S. 652116. Oštećeno: storj 20046 HDŽ 702556, 745755, štitna F. S. 86470, 87423. Pruga popravljena 16. VII. u 20 h. Do tog vremena cjelokupni promet obustavljen. Šteta na: pruzi kn 278.790.- vozilima kn 1,952.240. — Ukupno: kn 2,231.030. —**
103	**16. VII.**	**Lekenik--Sisak 17. VII. 43. Br. F 59**	**16/VII napadnuta i spaljena postaja Lekenik.**	**Šteta: Pruga i zgrade Kn 3,027.810. — Invent i roba kn 210.631.— b. b. uređaj Kn 282.620.- roba Kn 7.500.— gotovo Kn 900. — Ukupno kn 3,529.461. —**
104	**7/8. VII.**	**Turopolje--Lekenik km 393'8--394'6**	**7/8. VII u km 393 8-394 6 porezali 14 b. b. stupova između postaje Lekenik-Turopolje**	**Šteta: b. b. vodovi kn 9.360.-**

Tekući Datum ... broj udesa	. Kratki opis udesa MjeSto udesa	Posljedice udesa (nastradali i stete)
105	11/12. VII. -Čukovec 11/12. Rasinja- nja i staj. Čukovec u km 221387, 221'480, 221'659 i km 223 567 minirana pruga.	VII između postaje Rasi- Šteta na pruzi kn 112 300 —
110	17/VII. -VI. Gorica 17/VII. Mraclin- metnicima stajalište Mraclin. u 1 h napadnuto po od- zgrada kn 60.600.-	Šteta: Cement i b.b. kn 49.650.- Ukupno kn 110.250. —
112	17/VII. -Golubovec 17/18. VII Lepoglava- u km 321/3 između Lepoglave i Golubovca razma-	Promet uspostavljen 19/ VII. u 12 h. knuta je pruga, 7 b. b. stupova je porezano.
113	18/VII. 537F 18.-VII Ozalj u km 20/21 miniran željeznički most. pruzi kn 80.000.—	Šteta na: rad. snaga kn 7.800.— Ukupno kn 87.800. — Pruga popravljena 19. VII. u 13.20.
118	19/VII. -Bedekovčina 19/VII. Zlatar Bistri- u km 336/7 između po- ca- staje Bedekovčina-Zlatar Bi- -Bedekovčina strica minirana pruga.	Vidi broj 124/VII. 43.!
120	11/12. VII. -Hercegovac Garešnica- sekc. Bjelovar Dne 11/12. VII o. g. izvršen je između Hercegovca i Garešnice Taj. br. u km 44'8/9. 12. VII u 12 h. 141 16. VII.	Šteta na pruzi napadaj odmetnika na prugu 3.661 kn Pruga popravljena
121	12/13. VII. -Pivnice Đulaves- Pivnice Đulaves ne i oštetile željezničku prugu. 452 13. VII.	U km 83.860 između Đulavesa i Šteta na pruzi 24.000.— kn.
123	14/15. VII. -Lepavina- -Koprivnica- -Mučna Reka- -Koprivnica i 97 F 15. VII.	Mučna Reka- U 0,20 je minirana željeznička Štete na pruzi pruga u km 501715 između sveobuhvatno 65.000. — k Mučne Reke i Sokolovca a u b.b.uređaj 57.760. — k km 504 916 između Koprivnice nešastar 1.867.50 k Mučne Reke

Tekući broj	Datum ..., Mjesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
123a	19. VII. Novi Marof 19. VII.	19/VII 1943. između Podruta i Budinšćine u dužini 200 met. razorena pruga i porezani b. b. stupovi na 400 met.	Šteta: Pruga i zgrada kn 17.000.- b. b. uređaj kn 12.415. — Ukupno kn 29.415. — Pruga prohodna 19. u 19.15 h.
124	20. VII. Konjšćina 20/VII. 43.	20/V1I. 1943. napadnuta i zapa- ljena postaja Hrašćina-Trgoviš- će te pruga između Budinšćine iKonjšcine.	Šteta na pruzi i invent. kn 38.000. — b. b. uređaj kn 29.920. — Ukupno kn 67.920.-
125	20. VII. Jastrebarsko- Zdenčina	20/VII. u km 450/9 između Zdenčine i Jastrebarskog mini- ran most preko Okićnice.	Šteta: Na pruzi kn 3 000. — brzoglasu kn 33 580. — Ukupno Kn 36.580. —
129	18/19. Lepavina- VII. -Carevdar Lepavina 461 pis. 19. VII.	U km 496'1/2 između Lepavine i Carevdara minirana je pruga.	Šteta 2.650 kn.
159	22. VII. Zdenčina- -Horvati	22/VII. u km 447/2 između po- staja Zdenčina-Horvati postav- ljena je bila mina. Vlak 382 zau- stavljen po pružnom stražaru br. 284. Mina demontirana po talij. vlakopratnji.	
169	23. VII. Dugo Selo 2396 23. VII.	Dne 23. VII. u 7.26.kod dolaska vi. 111 došao je u prometni ur- ed Mirko Gatec čin. doč. I. Za- greb GK. i donio dve eksploziv- ne kutije nađene u kolima ispred signala Prečec	
170	23. VII. Carevdar 24. VII.	U 8,30 napadnuta postaja Ca- revdar sa 3 strane. Napad je trajao od 8.30 do 11 h. VI. 270 ušao u vrieme borbe u postaju, ranjen Vinko Vučković vrhov. straže	Vlakovođa Vidmar i ložač Novinić lakše ranjeni kao i skretničar Gaščić, 4 do- mobrana teško ranjena. Stroj 27-006 onesposob- ljen. Promet obustavljen do 13,18 h.
172	25. VII Ludbreg- -Cukovec	25/VII. u 1,30 km 223 2 do 223'4 između Ludbrega i Ćukovca minirana pruga.	Šteta na pruzi i radnoj snazi kn 22.000.— Pruga prohodna 26. VII. u 12.45 h.

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
177	15/16. VII.	Bastaji--Đulaves	15/16. VII. napadnuta pruga u km 71'100-72 817 između postaje Đulaves-Bastaji.	Šteta na pruzi 85.500 kuna
181	23/24. VII.	Vel. Gorica	23/24. VII. u 23.45 napadnuta je postaja Vel. Gorica po partizanima. Napad odbijen.	Šteta na brzoglasu kn 340.-
188	26/27. VII.	Bjelovar 1315 F 27. VII.	U noći 26/27. VII. porušena je pruga od stražarnice 23. u duljini 200 m i prerezano na brzog, stupova, a oko km 54 02 srušeno je 150 m, prerezano 500 m b. b. stupova.	
202	2»3/24. >/II.	Draganići-Jastrebarsko	23/24 VII. u km 462-260/50 između postaje Draganići-Jastrebarsko miniran želj. propust.	Šteta: Radna snaga kn 6.000. — materijal kn 10.500. — Ukupno kn 16.500. —
203	28. VII.	Caprag--Blinjski Kut	28/29. VII. u 22.50 u km 365'4/5 vlak 61 naišao na minu.	
204	28. VII.	Turopolje--Vel. Gorica Tp. br. 57f 28. VII. 43.	U 4.13 naišao vi. 73 na minu u km 405 012, a pom. vlak naišao na minu u km 405 595.	Oštećena kola, kdc 757340 kn 636154 i kn 656509 Stroj 22.071 Pruga u dužini 30 + 30 metara Pruga pohodna u 13.45. Šteta na: pruzi kn 7.300.— stroju — kolima kn 95.000.— robi kn 3.000. —
206	28. VII.	Đulaves--Bastaji Đulaves 18 F 28. VII.	U 10.30 naletio je oklopni vlak na minu u km 7 1 1, teško oštećena kola 51-118, isklizla 1 c.	Šteta na: lok. 40.00.-kn kolima 5.500. —kn puš. 39.000.— kn
207	28. VII	Prečec Dugo Selo 114F 28. VII.	U 13 h napad partizana na stajalište Prečec.	Šteta na b. b. uređajima 1.300 K.
208	28. VII	Deanovec Ivanić Grad 1459F 29. VII.	U 23.10 zaustavljen je od partizana vi. 191 u Deanovcu, te napadnut vlak i ukrsnice	Izgorjela kola HDŽ 51227, Kassel 27707, karlonke 43933, kassel 69918, SDŽ gc 103904, Posen 12573, Hanover 27477, — zadnji

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
				dio vlaka kola sab. 10049, France g 296947, karlsru-be g 9088 isklizla lok. 22-016 **Šteta na materijalu i inventaru 16.560 kn zgradama 54.00 kn pruzi 11.200 kn b. b. materijal 112.320 kn lok. 22-016 25.000 kn skalone 900.000 kn** **1,119.080 kn**
211	**28. VII**	**Caprag**	**28/VII. napadnuta je po odmet-nicima postaja Caprag, napad je odbijen**	**Štete nema.**
217	**16/17. VII.**	**Lekenik--Turopolje**	**Na vlak 17 — radnički, otvor-ene puščana vatra.**	**Jedan radnik lakše ranjen, no produžio je put dalje u Njemačku.**
221	**29. VII**	**BI. Kut--Caprag** **Ca. br. 696 30. VII. 43.**	**U 22.36 naletio vlak 61 na minu u km 365 460 Vlak je spaljen.**	**Šteta: Pruga i zgrada kn 387.890. — Stroj kn 40.000. — Kola kn 5,417.000.- Roba kn 4,572.000.- b. b. uređaj kn 48.290.-** **Ukupno kn 10,465.180. —** **Oštećena kola: Hdž kn 742079, 742719** **Pruga popravljena 1. VIII. u 17 h.** **Zapaljen stroj 20-116** Podp. izgorila. kola: **Hdž 7505, gn 251574,1-441500 g 152253,g 170632, gc 121026, gc 150730, gv 143026, gc 100966, gc 152149, gc 170030, kn 782502, gašpirit 500104, D. R. 39373, DR 153509, Ird 458631, Irv 54020, Irv 348504, Ir 447667, gc 153758, gc 105711, gc 103725, g 140092, DR 15714, DR 93028, DR 31260, DR**

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
				17079, DR 23888, Ire 457976, Psi 10566. **Nagorila: Irv 54205, Rc 553057, R552181, Irdc 419236, gro 122085, DR 36107, gc 130098, gn 250515, gn 251229, gro 122217, Ic 454141.** **Ložač Mijo Androšević izgorio.**
223	**29. VII.**	**Moslavina--Popovača--Kutina sekc. Zagreb tajno 84 31. VII.**	**U jutro između 5 do 6 h posjekli su partizani 2 telegr. stupa u km 38742 i 38792 između Moslavine, Popovače i Kutine.**	
228	**8./9. VII.**	**V. Toplice- . -Varaždin Sekc. vd. br. 123f 12. VII. 43.**	**Napadnuta i porušena pruga u km 84'o —84'2 i porezano 6 b. b. stupova.**	**Šteta na: pruzi kn 5.000.— b. b. vodovima kn 1.470. —** **Ukupno kn 6.470.—**
229	**23/24. VII.**	**Zbelava Varaždin Koprivnica**	**23/24. VII na stajalištu Zbelava došla dva partizana te prisilili čuvara pruge da im otvori službenu prostoriju i razbili mikrafon i slušalicu.**	**Šteta nab. b. kn 2.240. —**
233	**27/28. VII.**	**Zdenčina--Horvati**	**27/28. u km 446/420 napali stražaru broj 284 između postaje Horvati-Zdenčina.**	**Šteta: Ukupno kn 50.920. —**
234	**28. VII.**	**Sisak Zagb. g. kol 3. VII.**	**28/VII. pred ulazom u postaju Sisak vlak V-52 napadnut strojo-puščanom vatrom.**	
270	**23/24. VII.**	**Zdenčina--Jastrebarsko Sekc. Zo. I. 177 29. VII. 43.**	**Oko 1 h miniran je most otvora 10'40 (Okičnica) u km 450'876 75.**	**Šteta na mostu kn 16.200.- radna snaga kn 10.000. —** **Ukupno kn 26.200. —**

Tekući broj udesa	Datum udesa	Mjesto štete)	Kratki opis	(nastradali	i
			1 1. VIII. Novi Marof po partizanima, na- ko. Br. 8 F pad odbijen.	1 /VIII. napadnuta je postaja	Štete nema, žrtava isto ta-
3	2. VIII. 3. VIII.	Mahično- -Ozalj	U 22,10 naišao je vlak 455 u km 8 4/5 na minu. u 8,05. Kv. 85f Stroj 108 002 malo ošte- ćen.	Pruga popravljena 3. VIII.	43. Kola Sr Hdž 954624 izkl. s jednom izvr. vag. Kola Dp Hdž 50044 podp. izgorila Kola Mar. g. 145812 malo nagorila Strojovođa Franjo Zeljko odveden. Šteta na pruzi kn 3.300. — Stroju kn 5.000.— Kolima kn 260.000.— Ukupno kn 268.300.—
4	1. VIII. 1. VIII.	Carevdar- -Lepavina	U 14, 40 u km 496 617 naletio je vi. 270 prazna njem. garnitura Lepavina na minu i iskočio stroj i tender 499F za ručne kočnice i 6 kola; pruge.	Štete na pruzi 54.000.— kn stroj 125.000.—kn Vlak kola 350.000.— kn izgorio, kola odstranjena sa b. b. mat. 440. — kn	
7	2. VIII. 3. VIII.	Lepavina	U noći u 24 h kod prebacivanja Vlak 27-014 1 F partizana preko pruge prema 125.000. —kn, Kalniku, prepilili su 2 voda i kola 350.000.— kn, minirali stroj. narobi 60.000. —kn Pruga prema Mučnoj Reci min- rana u km 4987/8.		
10	3. VIII. 4. VIII.	Božjakovina	Napad na postaju Prikraj. Dugo Selo 118F		
15	2. VIII.	Turopolje- -Lekenik	2/VIII. u 23.25 napadnuta po- staja Lekenik, zapalili baraku i T. p. Br. odveli stražu; kod 506F porezali 2 b. b. stupa. kolima kn 720.000. —	Šteta: Baraka i materijal kn 22.800.— Pešćenice b.b. kn 169.400.— Ukupno kn 912.200.—	

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
25	4/5. VIII.	Cukovec--Rasinja Rn b. 109f 5. VIII. 43.	U km 2 1 8 1 — 5 minirana pruga na šest mjesta. Napadnut je bunker Gliboki, domobrani otjerani.	Pruga popravljena u 13,30. Šteta na pruzi i radnoj snazi kn 69.000. —
30	5. VIII.	Virje 111 F 6. VIII.	U 23.50 izvršen napad partizana na postaju Virje.	
43	7. VIII.	Vel. Gorica--Sv. Klara Sk. br. 13f 8. VIII. 43.	U 22.45 u km 415 naletio strojni vlak V-61 na minu. Prva štitna kola izbačena u grabu, druga iskliznula s jednom osovinom. Stroj ostao na šinjama.	Pruga popravljena u 9,45 dna 8. VII. 43. Šteta na pruzi kn 6.900.— kolima kn 550. — Ukupno kn 7.450.—
44	6. VIII.	Rasinja--Cukovec Rn br. 146f 6. VIII 43.	U km 221 5/6 naišao vlak 1371 na minu. Izbačen stroj i 9 kola.	Pruga popravljena u 16.10 7. VIII. o. g. Stroj 17 042 prevrnut šteta kola 450136, 477005, 447709, 59768, 702504, 454095, 702926. 703559 i 154583 sa HDŽ ispreturana šteta kn 400.000. — šteta na pruzi kn 71.000.— stroju kn 500.000. — narobi kn 15.000.— Ukupno kn 986.000. —
52	9. VIII.	Zorkovac--Ozalj Oz. br. 252f 9. VIII. 43.	U 5.35 u km 12 9 naišao talijanski vojni oklopni samovoz na minu. Pruga oštećena, jedan tal. vojnik ranjen.	Šteta na pruzi kn4.250. — Pruga popravljena u 8.30.
53	2. VIII.	Virje--Novigrad Sekc. Koprivnica Tajno 206/43 7. VIII.	Dne 2. VIII. 1943. kod prolaska vlaka 1311 u km 189 542 između Virja i Novigrada oko 17 h eksplodirala je ručna bomba i oštetila par poštanska kola.	
54	3-/4. VIII.	Božjakovina Dugo Selo 118 F 4. VIII	Napad partizana na stajalište Božjakovina. Uništen brzoglas, polupan terminal, odnesen novac.	Novac 3.412 kn bb. 1.960 kn Ivent. namij. 10.500 kn

Tekući broj	Datum ... Mjesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
58	7. VIII. Deanovec Ivanić Grad 233 F 7. VIII	Partizani porušili u Deanovcu oba bunkera, oduzeli brzoglas i oba ključa skretničkih brava	Šteta na zgradama 360.000.- kn b. b-uređaju 3.040.— kn
59	8. VIII. Odjavno 36 Dugo Selo- -Prečec Dugo Selo 130F 9. VIII.	Oko 13 h napali su partizani od-javno broj 36 ukm 80 09 izme-đu Dugog Sela i Prečeca	Šteta na inventaru, mate-rijalu i zgradi 66.920 kn b. b. ured. 44.840 kn
60	9. VIII. Prečec- -Dugo Selo Dugo Selo 134 F 9. VIII	U 1,50 naletio je vi. 177 na ra-stavljenu prugu, a nakon iskliz-nuća usledio je napad partiza-na na vlak. Izgorjelo 10 cister-ni.	Šteta na pruzi 113.730 kn kolima 630.000 kn robi 3,495.00 kn b. b. vodovi 5.220 kn Šteta na lok. 20-220
70	10. VIII.Martijanec- -Ludbreg Lu. br. 5f 10. VIII. 43.	U 13,05 minirana pruga u km 2328. Žrtava nema.	Pruga popravljena u 17 h. Šteta s radnom snagom kn 6.500. —
77	9. VIII. Đulaves- -Bastaji Đulaves 17 F 9. VIII.	U jutro 9. VIII. zapaženi su par-tizani na pruzi između Đulave-sa i Bastaji a izaslana bojna bo-rila se sa istima do 14 h. Prona-đene 2 mine.	Štete na pruzi nije bilo
79	10. VIII.Lepavina- -Mučna Reka. Mučna Reka 12 F 10. VIII	U 10.54 u km 5012/4 između Sokolovca i Mučne Reke eks-plodirala je mina ispod vi. 212 pod poštanskim kolima.	Poginuli: željezničar Đuro Halaši, vlakovođa Franjo Kanižaj, doč. II-I, skretni-čar i Ante Čaklar umirov-ljenik Zagreb G. K., Juraj« Božičević i Franjo Slade doč. post. Zàgreb zapadni kol., i ustaša nepoznatog imena. Ranjeni: Ivan Žagar, put. nadkontrolor i Franjo Ma-tijašić doč. post. Zagreb g. kol. Oštećeno goj. 161500, Dp 50842 i Fa 44051 Šteta na: kolima 380.500 kn roba 20.000 kn pruzi 20.200 kn.

Tekući broj	Datum ... i Miesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
101	11/12. Turopolje VIII.	11/12. VIII. u km 399'1 naišao je V. 61 na minu između Turo-polja i Lekenika.	Pruga popravljena u 19 h. Šteta na: Pruzi kn 25.000.— Stroju kn 30.000. - kolima kn 60.000. — Ukupno kn 115.000. —
103	10. VHI.Carevdar--Lepavina Lepavina pis. 750 11. VIII	Između Lepavine i str. 83 oštećene dve tračnice. Pruga nije bila čuvana po vojsci. Pruga prohodna u 8.45.	Šteta na pruzi 5.500 kn.
105	10. VIII. Đulaves 53 b pis. 10. VIII.	U 10 h u km 83'3/4 između Pivnice i Đulavesa naišao je virovitički oklopni vlak na minu — oštećena pruga par m i potrte tračnice u 83'3. Postavljene 2 nove.	Šteta na pruzi 10.100 kn.
106	10/11. Carevdar-VIII. -Lepavina sekc. Koprivr ca Tap. 213 10. VIII.	U noći 10/11. VIII. minirana je pruga između Velikog Carevda-li- ra i Lepavine u km 496 143 i 496 146. Uništene dvie šinje, s 30 štifni i dr.	Šteta 5.500 kn.
110	11. VIILCarevdar--Lepavina sekc. Kp Tap. 214 12. VIII.	Minirana 1 šinja u km 496' 146 na 2 mjesta — uništena i 1 šinja od 16 m s 3 podložne pločice i 6 štifne.	Šteta 11.300 kn.
115	13/14. Virje VIII. 103 F 14. VIII.	U 0.45 izvršen je napad partizana na postaju Virje, uništen brzojav, brzoglas i uređaj štitnika signala. Tiskanice i knjige spaljene. Nadstojnik Majdak odveden.	Šteta na b. b. uređaju 60.680 km.
118	15. VIILVoloder--Gračenica Moslavina Popovača 416 F 15. VIII.	Oko 4 h su partizani s jedne i s druge strane pruge u km 35 2 — 36"2 prerezali 39 nosećih b. b. stupova.	Šteta na robi 21.460 Kuna.
119	15. Virje VIII. 2 F	Oko 22,15 izvršen je napad partizana na postaju Virje, spalje-	

Tekući broj	Datum ... Mjesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
	16. VIII.	na je arhiva i našaster skladište i kola K 404759, oštećena. 2 puta u 0,30 napadnuto je i mjesto.	
134	15. VIII.N. Marof- -V. Toplice Sekc. Vd. br. 1461 17. VIII. 43.	U 4 h napadnuta stražarnica br. 31., potrgane uredne žice i jedna slušalica razbita.	Šteta na brzoglasu 490.— kuna Pruga i zgrada neoštećeni.
135	15. VIII.Sv. Klara- -Vel. Gorica Sk. br. 28f 15. VIII. 43.	U 1,13 u km 414130 vlak V-2 »Allarmzug« naletio na minu.	Stradao nitko. Pruga popravljena u 10.20. Šteta: Pruga kn 4.470.— kola kn 65.000.— Ukupno kn 69.470.—
137	16. VHI.Sunja- -Bl. Kut Ca. br. 174f 16. VIII. 43.	Kod prolaza vi. 2111 u 18.40 otvorena puščana vatra na vlak. Jedan putnik lakše ranjen.	Radnik Mitro Kola iz Sarajeva, lakše ranjen u ruku i produžio put. Ranjen je od mine, koja je eksplodirala pokraj pruge, jer je na nju stala krava.
138	17. VIII. Mraclin Vg. br. 62f 18. VIII. 43.	U 23.30 napadnuto stajalište Mraclin. Polupan sav namještaj, vrata, prozori i temion. Odvedeno 8 domobrana.	Šteta: Zgrada kn 39.500. — b. b. kn 39.440. — Ukupno kn 78.940. —
139	17/18. Martijanec- VIII. -Ludbreg Lu. br. Uf 18. VIII. 43.	U 23.30 u km 230 6/7 minirana je pruga na dva mjesta. Ujedno je napadnuta postaja Ludbreg, no napad je odbijen.	Šteta: Pruga kn 35.200.- kola kn 250.000.- Ukupno kn 285.200.—
141	18. VIII.Ludbreg- -Rasinja Rn 247 f « 18. VIII. 43.	U 3,29 pod oklopnim vlakom u km 220 3/4 eksplodirala mina. Jedna kola razbijena, jedna nagnuta. U km 223 7/8 minirana pruga na 5 mjesta.	Pruga popravljena 18. VIII. u 16 h. Mrtvi: VI. vođa Mato Herceg doč. II Šteta: Pruga kn 35.200.— kola kn 250.000. — Ukupno kn 285.200.—
142	13/14. Velika Gorica VIII. Sn. br. 24f 14. VIII. 43.	Napadnuta i zapaljena postaja Vel. Gorica	Postajna zgrada potpuno izgorila. Izgorila kola: DRB 43969 i 20815 tovr. praznim vojnim sanducima

Tekuć :i broj	Datum ... Mjesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
			Šteta: **zgrada i pruga** **kn 1,203.300.-** **našast. i mat.** **kn 155.620.-** **b. b. uređaj** **kn 120.960.-** **gotovone kn 14.500.-** **Ukupno kn 1,494.480.-**
146	**18. VIII.Moslavina- -Popovača- -Ludine- -Vodenjak 655 F 18. VIII.**	**U km 44 6 do 447 između Moslavine-Popovače i Ludine-Vodenjaka naišo je vi. 195 na minu. Lok. iskliznula sa 3..... službena kola i 2 kola ..... prevrnula se, a druge dvije..... Pruga oštećena 30 m.**	**Šteta na kolima 390.000 Kn. DRB 21048, SNeF 305847, SNeF 317618 DRB: 54078 na pruzi 48.100 kn stroju 17044 5.000 kn robi 290.000 kn 733.100 kn Pruga prohodna u 16 h.**
149	**18/19. Vel. Gorica- VIII. -Sv. Klara Sv. br. 35f 19. VIII. 43.**	**U 23.10 minom oštećena pruga u km 415 8/9. Postaja Sv. Klara napadnuta, napad odbijen.**	**Jedan njem. vojnik sa službom u Sv. Klari odveden iz stana. Stradao nije nitko. Šteta na pruzi kn 3.670.—**
150	**18/19. Zagreb gl. VIII. kol.-Leskovac Le. br. 856f 19. VIII. 43.**	**U 23.15 napadnuto i zapaljeno stajališete Remetinec. Pruga u km 431 oštećena minom.**	**Pruga prohodna 19. VIII. u 13 h. Ukupna šteta kn 412.904.-**
151	**20. VIII.Luka- -V. Trg. br. 553 f 20. VIII. 43.**	**U 1.30 napadnuto stajalište Luka. Sav našastar polupan, voznice i žigovi odnieti.**	**Šteta: Zgrada, inventar i gotovina kn 6.500. — b.b. kn 11.568. — Ukupno kn 18.068. —**
158	**18. VIII.Bastaji pis. 326 20. VIII.**	**Dne 18. VIII. u 3,20 izvršen je napad partizana na postaju Bastaji.**	**Ubijen Stjepan Lazar .... lož. izp. Pakrac Šteta na b. b. uređaju 18.950 kn, na kolima 450.000 kn.**
161	**21/22. Hercegovac- VIII. -Ladislav Hercegovac 369 F 23. VIII**	**U noći 21/22. VIII. posječeni su b. b. stupovi u dužini 1 km od Ladislava do Hercegovca.**	**Šteta na b. b. uređaju 7.560 kn.**
167	**21. VIII.Katalena 510 F 21. VIII**	**Napad partizana na postaju Katalena u 0,05 h.**	**Šteta na našast. tvor. 4.840 kn b. b. 49.620 kn**

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
173	21. VIII.	Rasinja Rn. br. 277f 21. VIII. 43.	U 8 h došla 3 naoružana partizana, prekinuli veze i odnieli brzoglas.	Šteta na b. b. uređaju = Kn (Nije aktualno!)
174	22. VIII.	BI. Kut- -Caprag Ca. br.ž 237f 22. VIII. 43.	U 8.05 u km 3667 eksplodirala je mina pod vlakom V-10. Iskliznula su s jednom osovinom i oštećena kola Govg Mdž 123001.	Pruga popravljena u 10,30. Stradao nije nitko. Šteta na: pruzi kn 54.800. — kolima kn 20.000. — robi kn 15.000.— Ukupno kn 89.800. —
176	23. VIII.	Ludbreg- -Čukovec Lu br. 15 f 23. VIII 43.	U 4 h minirana je pruga u km 224‘9 — 225 na tri mjesta.	Pruga popravljena u 10,45. Šteta na pruzi kn 20.000.-
177	23. VIII.	P. Bistra- -Vel. Trgovišće Trg. br. 1027f 23. VIII. 43.	U 1,30 napadnuto stajalište Ključ, u km 15 4/5 izbačena dva sastava tražnica.	Pruga popravljena u 13,45. Šteta: Pruga kn 20.000. — gotovina kn 12.000.— b. b. kn 61.640.— Ukupno kn 93.640 —
179	24. VIII.	Bubnjarci Bu. br. 909f 24. VIII. 43.	U 2,15 srušen je minom željeznički transformator kod sela Bubnjarci.	Šteta na transformatoru kn 40.000.-
184	23.VIII.	Sv. Ivan Žabno 1143 F 23. VIII.	U 3 h spaljena postaja i skladište, te stajalište Brezovljani.	Šteta na: b. b. uređaju 78.060 kn zgrade 709.256.66 kn našastar 269.383 kn roba 140.000 £n
185	23. VIII	Širinec- ' -Novoselec- -Križ Križ 333 F 23. VIII.	U 8.46 u km 57 485 između Širinca i Novoselec-Križa naletio je vi. na minu. Iskliznula i prevaljena su F ne-srp. služb. kola, i g. g, i Fc v br. 05-040.	Šteta na pruzi 59.220 kn 100.000 kn kolima 370.000 kn roba 820 kn 530.140 kn
193	24/25. VIII.	Zabok K.T.- -Sv. Križ Začretje Zb. br. 814f 25. VIII. 43.	U km 3126 rastavljeno jedno polje tračnica i podignuto za 20 nadn. cm. B. b. stupovi porezani na dulji- ni od 50 m.	Šteta: materijal i nadn. kn 480. — b.b. kn 11.610. — ukupno kn 12.090.-

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
195	26. VIII.	Zdenčina Zi. br. 1013f 26. VIII. 43.	U 3.35 napadnuta postaja Zdenčina. Napad odbijen. Žrtava nema.	
200	25. VIII.	Lepavina--Carevdar Ln. 537 pis. 25. VIII.	U 6.30 minirana je pruga nakon prolaska oklopnog vlaka, koji je dolazio iz Carevdara te je 213 koji je već bio otpravljen, nakon tog detonacija na pruzi — prekid pruge km 213/210.	Šteta na pruzi 19.000 kn.
202	26/27. VIII.	Lepavina--Mučna Reka Kopri vinica 1279 F 27. VIII.	U kom 501 '4/5 razorena pruga, 1 šinja s pruge, 40 m nasipa, a u km 498 640 uništene 2 šinje, 3 praga na 2 mjesta.	Šteta 10.000 kn
208	25/36. VIII.	Konjšćina--Pešćeno Konj. br. 846f 26. VIII. 43.	U km 408/409 porezano sa svake strane po 5 b. b. stupova.	Šteta na b. b. uređavodovima kn 5.220. —
209	26. VIII.	Caprag Ca. br. 277f 26. VIII. 43.	U 8,05 na V. kolosjeku upalio se vagon Kd DRB 18737 Breslan tov. sienom i podpuno izgorio.	Šteta: kola kn 85.000.— slama kn 35.000.— Ukupno kn 120.000.—
210	26. VIII.	Konjšćina K. br. 855f 27. VIII. 43.	U 21. 50 napadnuta postaja Konjšćina, uništeni b. b. uređaji i odnieto gotovine oko kn 5-6.000. -	Šteta: gotovo kn 5.319. — 15.800.— Ukupno kn. 21.119. —
212	26/27. VIII.	Koprivnica--Rasinja Rn. br. 84f 27. VIII. 43.	Napadnut, osvojen i zapaljen bunker »Gliboki«, vojska odvedena. Pruga u km 216 minirana na tri mjesta.	Pruga popravljena u 9 h 27. VIII. 43. Šteta na pruzi kn 30.000. — bunkeru kn 20.000. — Ukupno kn 50.000. —
215	27/28. VIII.	Kamenje--Bubnjarci Bu. br. 1046f	U km 245/6 pronađena mina koja je izvađena bez posljedica.	Pruga popravljena u 7,40. Štete nema.
216	28. VIII.	Bedekovčina--Zl. Bistrica Zl. br. lf 28. VIII. 43.	Oko 1.30 miniran je most u km 36:922.	Most popravljen u 18 h ukupna šteta kn 65.720.-
217	28. VIII.	Sv. Križ--Začretje	Odred partizana odveo željezničku stražu.	

Tekući broj	Datum ... , Mjesto udesa	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
	S. Križ br. 722 28. VIII. 43.		
218	28. VIII.Koprivnica- -Rasinja Rn. br. 425f 29. VIII. 43.	U 20.45 nakon jednosatne borbe osvojen bunker »Gliboki«, vojska odvedena.	
219	29. VHI.Ozalj- -Kamenje Oz. br. 833f 29. VIII. 43.	U km 21'5 z 7,30 napadnut puščanom vatrom vlak 411.	Kondukter Dane Slat poginuo.
220	28. VIII.Zabok K. T.- -Bedekovčina Bed. br. 767f 29. VIII. 43.	U km 22 6/7 naletio vl.411 na minu. Štitna kola i stroj isklizmula.	Šteta kn 49.619. —
227	24. VIII. Križevci- -Sv. Ivan Žabno Sekc. Bj. Taj. br. 174 28. VIII.	U 11.30 u km 9'9/10 između Križevca i Sv. Ivan Žabno napali su 2 partizana stražaru pruge i Franju Lončareka.	Šteta 950. kn.
229	28. VIII.Mučna Reka 336 pis. 28. VIII.	U 1.40 napad partizana na postaju Mučna Reka Minirana pruga Lu-Mr 502'6/7 i Mr-Kp u 5048/9.	Šteta: na pruzi 82.000kn na zgradi 6.000 kn na inventaru 220 kn i na b. b. uređajima 51.180 kn
261	31. VIII.Leskovac- -Horvati Le. br. 1199f 31. VIII. 43.	Vlak 304 kod ul. signala postaje Horvati naletio na minu.	Šteta: pruga kn 33.741 stroj 05.037 kn 75.000 kola kn 541.000 roba kn. 500.000 Ukupno kn 1,149.741
281	19. VIII.Đurmanec- -Hlevnica Sekc. Vd. br. 1499. 27. VIII. 43.	U 2.30 zarobljen je obkopar pruge Stjepan Halužan i napadnuta čuvarnica broj 8.	Šteta: Brzoglas kn 3.344
284	31. VIII.Turopolje- -Vel. Gorica Vg. br. lf 1. IX. 43.	U 23.40 naišao vi. V-V-56 u km 404 5/6 na minu.	Pruga popravljena u 14.15. Šteta: Pruga kn 10.016 Stroj kn 40.000

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
				kola kn 90.000 **roba kn 12.500** **Ukupno Kn 152.516**
286	**26/27. VIII.**	**Zabok K. T. Sekc. Vd. br. 1552 30. VIII. 43.**	**U noći napadnuta postaja Zabok K. T., napad odbijen. U km 2 1 5 / 7 Zb-Trg. porezana 4 b. b. stupa.**	**Šteta Kn 4.434**
317	**30/31. VIII.**	**Vel. Trgovišće-Zabok. Sekc. Vd. br. 1597 4. IX. 43.**	**U km 37 1/2 porezano 7 b. b. stupova.**	**Šteta: Kn 1.920**
318	**30/31. VIII.**	**Zaprešić-•P. Bistra Sekc. Vd. br. 1598 4. IX. 43.**	**U 2.30 u km 19 625 napadnuta vojna baraka. Posada zaroblje-na osim dvojice koji su pobjegli. Pokraj barake nađen mrtav nepoznati čovjek star 23 god.**	**Šteta Kn 80.000. —**

Original, rukopis
Sign., Sindikat radnika saobraćaja i veza Jugoslavije — Republički odbor za Hrvatsku, Zagreb, Očevidnik nezgoda Hrvatskih državnih željeznica, knj. 2 i 3.

284

1943, [kraj kolovoza]

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o političkom stanju, djelovanju pristaša HSS-a i održanom partijskom savjetovanju

OKRUŽNI KOMITET KPH 30. IX1941[1]
K a r l o

P. H. Ćaći[2]

IZVJEŠTAJ

o političkom stanju u našem Okrugu

Dragi drugovi!

Političko stanje u našem Okrugu unatrag 14 dana u velike se izmijenilo. Još prije kratkog vremena narod našeg Okruga bio je dosta pasivan u pogledu aktivnog učešća u NOB. Ali uslijed posljednjih vojno-političkih događaja, skrahiranje njem. ofenzive, sovjetske protuofenzive, pada Musolinija, uslijed uspjeha naše NOV i našeg upornog, iako neplanskog rada situacija se iz temelja promijenila. I prije je ogromna većina naroda bila antifaš. raspoložena, ali posljednjih dana počeo je narod u sve većem broju stupati u NOB. Narod sve ogorčenije izražava svoje nezadovoljstvo protiv fašizma i može se reći da je najmanje 90% antifaš. raspoložen. Dobar dokaz zato je potpuni krah posljednje Pavelićeve mobilizacije od 10 godišta. Tek neznatan broj ljudi iz kotareve Krapina i Zlatar odazvao se toj mobilizaciji.

Ovi posljednji događaji pokrenuli su pojedine reakcionarce iz HSS-a i oni su počeli življe djelovanje sa svojim protunarodnim radom.

U kotaru Pregrada glavni organizator na liniji reakcionaraca iz vodstva HSS-a je poznati reakc. tip BELAČIĆ MILAN, biv. pod-

[1] Datum zaprimanja u CK KP Hrvatske.
[2] Povjerenstvo CK KP Hrvatske u Zagrebu.

i

predsj. kotarske org. HSS-a i zamjenik nar. poslanika. On je rodom iz sela Benkovo.

Belačićev najbliži saradnik je Stjepan Kos, koji je nedavno došao iz vojske, naoružan pištoljem. On je nedavno izjavio kod trgovca Premrla, biv. predsjed. mjesne org. HSS-a u Svedružu da je radi toga došao iz vojske, da radi u korist Mačeka. Također je kazao da će organizirati grupu ljudi, koje već ima pripravljene, i da će s tom grupom ići u ime narodne vojske kod partizanskih simpatizera i da će svakog ubiti. Njegov otac Vela Kos tjera ljude u Pavelićevu vojsku.

Osim Kosa Belačićevi tjajbliži saradnici su slijedeći: Milan Burić, Edo Burić, Edo Nikulić, Franjo Vdović, Edo Vdović, Josip Hrestak, Dominik Glas, svi članovi HSS iz Benkova, Kazimir Hrestak iz Valentinova, predsj. mjesne org. HSS-a, Dominik Macan, Dominik Horvat iz Svetojulskog Vrha. S njima je on održavao sastanke kod Slavka Martinko, Ilije Žnidarića i Josipe Gretić, gostioničarke iz Pregrade. Ova cijela grupa govori među narodom da će Maček pobijediti.

22. VIII. naša vojska uhapsila je Belačić Milana. Kod njega je nađeno pismo od Radeka Horvata, ustaškog načelnika iz Pregrade. U tom pismu on poziva Belačića da dođe do njega, da se dogovore kako bi stupili u vezu s ustaškim vlasima, što je već u drugim krajevima učinjeno.

Istoga dana uhapšen je i barun Franjo Otenfelz, iz sela Bežanci kraj Pregrade. On je poznati organizator Gestapo-a u kotaru Pregrada, što je i na preslušanju priznao.

Čavlek Maks, biv. zapovjednik kotarske zaštite, govori među narodom da će Maček doći na vlast. Kad su došli ustaše u našu zemlju tužio jednog zaštitaša da ima pušku. Radi toga je ovaj bio uhapšen i puška mu oteta.

Osim ovih glavnih reakcionera iz HSS-a imade ih u kotaru Pregradi još nekoliko od manjeg značaja, a također i nekoliko ustaških bandita.

U kotaru Klanjec HSS također djeluje, ali u mnogo manjim razmjerima. Glavni organizator HSS-a u ovom kotaru je Rumiha Vjekoslav iz općine Tuhelj, biv. predsjednik kotarske org. HSS i kotarski povjerenik Gosp. Sloge. On govori da jedini imade legitimaciju od Mačeka za kotar Klanjec. Govori narodu, da se u vojsku mora ići, jer će to biti HSS-ovska vojska, da se ustašama mora davati hrana i da se mora partizanima postavljati zasjede i ubijati ih.

Njegovi suradnici u tom kotaru su slijedeći: Josip Meglić iz Dubrovčana, Stiparski iz Luke i općinski.blagajnik iz Klanjca.

U kotaru Krapina u općini Radoboj počeo je djelovati Galović Stjepan. Nakon upozorenja naših drugova da ne radi protunarodni posao, prestrašio se i čak je na oko bio naš suradnik. U zadnje vrijeme njegovo djelovanje na liniji HSS-a opet se primjetilo i radi toga k njemu su poslana 2 druga da izvide stvar. Oni su kod njega pronašli umnoženi letak i 2 puške. Jedan primjerak od tog letka šalje vam drug Mirko.[3] On je prije 14 dana umnožio letak s potpisom Glavnog Pomoćnog Štaba NOVH. Na pitanje zašto je umnožio taj letak odgovorio je da taj letak ide u korist NOB.

U tom kotaru i to u općini Zabok počeo je s istim djelovanjem jedan pop. Zove se Škrinjar Franjo. Njegovo se djelovanje više ne osjeća.

U kotaru Zlatar čini se da je glavni organizator HSS-a Petanjek Gabro iz općine Mača, biv. predsjed. kotarske org. HSS-a. Danas je-poslanik u ustaškom saboru. U posljednje vrijeme doznali smo da je održao sastanak u jednoj kleti s 15 ljudi.

Iako je dosta veliki dio naroda pod ideološkim utjecajem HSS-a, ipak ovi reakcionarci nemaju gotovo nikakvog uspjeha u svojem protunarodnom radu.

Osim tih reakcionaraca u našem Okrugu imade stanoviti broj ustaških bandita, čija ćemo Vam imena poslati naknadno zajedno s podacima o njihovim zlodjelima.

Uticaj naše Partije na narod je dosta dobar. Po našoj ocjeni simpatizera naše Partije imade oko 45%, 80% naroda govori protiv gospode. Većina Zagoraca govore: »Gospoda su sve kriva«. Sve više prodire u narod mišljenje da su komunisti prvoborci za narodno oslobođenje.

21. o. mj. održano je savjetovanje OK. Na savjetovanju je učestvovalo 19 delegata. Savjetovanje je bilo krnje, pošto su nam 3 druga iz OK bili otsutni, i uslijed toga što su nam manjkala 3 delegata iz kotara Krapine. Za nedolazak tih drugova dobar dio odgovornosti snosi drug Crni.[4] On iako je na vrijeme obavijestio drugove o danu kad će se savjetovanje održati i ugovorio ljude koji treba da dođu na savjetovanje, nije im dovoljno podvukao važnost toga savjetovanja.

Savjetovanje je održano sa slijedećim dnevnim redom: 1. Politička situacija u svijetu i u zemlji; 2. Vojna situacija kod nas i izgledi za mobilizaciju; 3. Izvještaj delegata i 4. Zadaci.

Savjetovanje je sazvano radi toga da se što uspješnije povede borba protiv reakcionera iz HSS-a.

[3] Stipe Ugarković
[4] Josip Tucman

Na savjetovanju ustanovila se nepravilnost naših drugova, koji nisu shvatili širinu NOB, već su sektašili. Baš u odnosima prema HSS-ovcima dosta se griješilo. Drugovi ih nisu uglavnom kao takove pridobivali za NOB, već su od njih pokušali da stvore komuniste ili kom. simpatizere.

Na savjetovanju su postavljeni slijedeći zadaci:

Okupljati čitav narod u NOF, održavati masovne zborove s narodom, popularizirati ZAVNOH i njegov proglas, raskrinkavati reakcionarce iz vodstva HSS-a i tumačiti narodu njihov konkretni protunarodni rad.

Treba organizirati savjetovanje u Kotarskim Komitetima.

Okupljati vojne bjegunce i sve druge koji hoće ići u akciju. Treba stvarati partizanske desetine i politički raditi s njima. Nastojati da oružje bude u rukama najboljih. Prema mobiliziranim drugovima treba postupati uvjeravanjem a ne diktaturom.

Organizirati obavještajnu službu. Pratiti kretanje neprijateljske vojske, skupljati materijal od neprij. propagande, ubacivati naše ljude na neprij. sastanke i t. d.

Iako na savjetovanje nisu stigla 3 druga iz OK, bilo je ono na visini. Delegati su živo učestvovali u diskusiji i shvatili nepravilnost svog dosadanjeg rada. To nam pruža garanciju da ćemo od sada pravilnije sprovoditi linuju naše Partije.

Kao što smo Vam gore naveli u našem Okrugu imade veliki broj vojnih bjegunaca, Većina od njih nije spremna da ide u druge krajeve naše domovine u partizane, ali su spremni da se bore u svom kraju. Tako je jedna grupa vojnih bjegunaca pod našim rukovodstvom izvršila vrlo uspjelu akciju u Vel. Trgovišću. Zapaljeno je 600 metara sijena, koje su ustaše opljačkali od naroda, razoružano je 15 domobrana i 1 žandar, zaplijenjeno 11 pušaka i 600 metaka. U općini spaljeni su spisi i zaplijenjeno 11.000 kuna.

19. o. mj. izvršena je akcija u Tuh[e]lju. Osim toga izvršene su još neke akcije po čitavom Okrugu, o kojima ćemo Vam za koji dan poslati iscrpan izvještaj.

Čitav narod s velikim oduševljenjem pozdravio je ove akcije. Osjeća se sve veće borbeno raspoloženje među narodom i ljudi nam dnevno prilaze i traže da se i njih povede u akcije.

Da bi obuhvatili što veći broj vojnih bjegunaca mi smo pristupili organiziranju partizanskih desetina i vodova.

I Z V J E Š T A J
o organizacionom stanju u Okrugu

Reorganiziran je OK. Drug Štef[5] ispao je iz OK iz slijedećih razloga: 1. Što je unosio nezdravo stanje u OK, od samog njegovog formiranja; pa i još prije formiranja OK, kako je sada ustanovljeno, unosio je nezdravo stanje među partijce. 2. Što je bio naprasit prema drugovima, članovima Partije i NOO-a. 3. Što je kod optužbe druga Franceka[6] iznosio neistinite stvari. 4. Što je podređivao interese Partije svojim ličnim ambicijama. 5. Što narod na njega gleda kao na advokata, a on se nije trudio da svojim radom dokaže da nije tako kako narod o njemu misli.

Drug Marijan[7] ispao je iz biroa. Ovu kaznu drug Marijan dobio je uslijed toga, što nije došao na savjetovanje i doveo sa sobom trojicu delegata, kako se dogovorio s drugom Crnim.Drug Marijan ostaje i dalje u plenumu OK, a drug Štef ući će u Agitprop. Iz Okružnog komiteta ispao jetakođer i drug Janko,[8] radi neaktivnosti. [Kočio je savjetovanje u kot. Pregradi i sprječavao akcije.]

Reorganizirani OK ima 9 članova i to 5 članova u birou i 4 u plenumu. U birou je rad podijeljen po sektorima, a plenum će pomagati drugovima iz biroa po kotarevima.

U OK, po dogovoru s drugom Mirkom, ušla su dva druga i to drug Mika[9] i drug Vinko,[10] koji su svojim dosadanjim radom zaslužili da budu primljeni u OK.

Drug Matija,[11] koji je po Vašem odobrenju proljetos bio kooptiran u OK, a zatim hapšen od ustaša, vratio se iz zatvora. Njegovo držanje na policiji bilo je primjerno.

Organizaciono stanje u Okrugu je slijedeće: 3 KK sa 18 članova. U kotaru Zlatar bio je KK od 7 članova. Od toga su 3 uhapšena i 2 isključena tako da su ostala samo 2 člana. Poduzete su najhitnije mjere da se KK upotpuni.

Kotar Klanjec: KK u Klanjcu postoji samo formalno. On se nije sastao čitava 3 mjeseca od hapšenja druga Matije. Drugovi iz Komiteta pojedinačno rade, iako neplanski, zašto snosi odgovornost drug Štef, koji je bio odgovoran u tom Kotaru. Postoje 4 part. jed. sa 21 članom. Te part. jed. rade prilično, okupljaju oko sebe široke

[5] Stjepan Iveković
[6] Franjo Tuđman
[7] Ivica Gretić
[8] Janko Halapir
[9] Ivan Jadan
[10] Franjo Matijašić
[11] Ivan Bogović

i

mase iako i one rade bez plana. Radi dovoljnog nepoznavanja part, linije često skreću u lijevo. Da bi se odstranili nedostaci, popravilo stanje i upotpunio Komitet zakazano je savjetovanje, koje će biti održano u četvrtak 26. o. mj.

Kotar Pregrada: Prije mjesec dana održano je savjetovanje svih aktivista, koje je dosta popravilo stanje u kotaru Pregradi. Oformljen je KK od 8 članova i radi dosta dobro. Imade 6 part. jed. sa 18 čl. i te jedinice rade prilično. Zakazano je novo kotarsko savjetovanje KK za 27. o. mj.

Kotar Krapina: KK od 6 članova. Taj Komitet formiran je prije 3 tjedna, radi dosta dobro, drugovi u njemu su prilično marljivi. Imade 9 part. jed. s 30 članova. Part. jed. rade dosta dobro.

Kotar Zlatar: KK postojao je od 7 članova. Prije 2 mjeseca 3 čl. uhapšena su, a iza toga 2 su se odala piću. Jedan od ove dvojice zapio je 9.500 kuna NOF. Oni su radi toga isključeni iz Partije. Ostaju još 2 člana KK. Ima 8 part. jed. s 29 članova. Od devete jedinice jedan član je uhapšen, a dva su otišli u Odred. Do sada se jedinice nisu redovito sastajale. Da bi se stanje popravilo sazvano je part, savjetovanje na kojem će uzeti učešća svi aktivisti iz kotara. Poslije savjetovanja izvršit će se organizacija KK.

SKOJ: 15. o. mj. održano je savjetovanje SKOJ-a. Formiran je OK od 4 člana.

Kotar Klanjec imade 5 grupa sa 34 člana.
Kotar Pregrada 1 grupa sa 7 članova.
Kotar Krapina 4 grupa sa 17 članova.
Kotar Zlatar 3 grupe sa 17 članova.

Od strane part. org. nije davana pravilna pomoć SKOJ-u i radi toga je premalo obuhvatio antifaš. omladine.

USAOH: Zlatar 33 odbornika, 50 članova, 8 pionira, 7 odbora;
Pregrada: 11 odbora, 51 odbornik, 100 članova;
Krapina: 7 odbora, drugih podataka nema;
Klanjec: Nema podataka

Sva je omladina antifaš. raspoložena. Radi toga su drugovi dobili zadatak da pristupe [okupljanju] cjelokupne omladine u Ujedinjeni Savez, te da stvaraju općinska, kotarska i Okružno rukovodstvo USAOH-a.

NOO: Klanjec: **17** seoskih, **1** općinski;
Pregrada: 11 seoskih;
Krapina: 13 seoskih;
Zlatar: 13 seoskih, 2 općinska.

Ovih dana će se organizirati privremeni Okružni. Osim toga zadatak je da se postojeći odbori učvrste i stvaraju novi seoski, opć. i kotarski odbori.

AFŽ: Krapina: 1 općinski, 6 seoskih, 21 odbornica;
Pregada: 2 seoska, 12 članova;
Zlatar: 1 opć., 9 seoskih, 39 članova;,
Klanjec: 6 seoskih, 27 članova.

Prije dva mjeseca bio je stvoren Inicijativni Odbor za Okrug,[12] ali je 1 drugarica otišla u Odred a jedna je neaktivna. Sada su ostale samo 2 drugarice. Zadatak je da se pripremi organiziranje novog Inicijativnog Odbora, okupljanje svih žena i stvaranje seoskih, opć. i kotarskih odbora. Raspoloženja kod žena u većini je antifaš. Muškarci su dosta velika zaprijeka kod organiziranja žena.

U Okrugu imade 15 poduzeća, od toga najviše radnika. U poduzećima radi 3.065 radnika.

U Okrugu imade 25 općina, 313 sela, 165.000 stanovnika.

Šaljemo Vam drugarski komunistički pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

——————-------- Crni,[13] v. r.

Original, strojopis
Sign., ÄIHRPH, KP-27/1724

285

1943, kolovoz

Izvještaj Pavla Gregorića Centralnome komitetu KP Hrvatske o previranju u vodstvu HSS

O unutrašnjim prilikama u HSS moglo se saznati dalnje pojedinosti. Akciju u domobranstvu vodi Ivanko Farolfi, koji stanuje u Zagrebu u zgradi mađarskog poslanstva. Osim centra oko njega, o čemu je već izvješteno, javljaju se sada Košutić,[1] dr Smoljan,[2] dr Reberski,[3] pa dr Pernar,[4] Torbar,[5] Atidres.[6] Od kako je naime preki-

[12] Inicijativni odbor AFŽ-a osnovan je 23. svibnja 1943. godine.
[13] Josip Tucman

[1] August Košutić
[2] Bariša Smoljan
[3] Josip Reberski
[4] Ivan Pernar
[5] Josip Torbar
[6] Ivan Andres

nuta veza sa Mačekom, koju je vezu podržavao Farolfi, sve se više ispoljava nastojanje Košutića i ostalih da bi oni u stvari predstavljali neko političko vodstvo, koje bi trebalo biti mjerodavno za davanje glavnog pravca politici HSS. Za sada u tom smislu jednog centralnog rukovodećeg organa danas uopće nema. —Jedan vrlo dobro upućeni član HSS, koji podržaje veze i sa Faroflijem i sa Košutićem, pa i Tomašićem[7] i dr Jančikovićem,[8] kaže za unutarnje stanje u vodstvu HSS po prilici ovo: Mi u HSS nemamo danas zapravo vodstva. S predsjednikom se ne može već duže vremena, negdje od siječnja ove godine doći u kontakt.— Jedan dio vodećih ljudi je u Londonu. Ovi koji su u zemlji ili su potpuno neaktivni kao Košutić, dr. Smoljan, dr Reberski itd. ili opet očekuju upute od vodstva kao dr J.[9] i Tomašić, kojega ali vodstva uopće nema, jer centar oko Farolfija tehnički vodi stvari ali to su sve mladi ljudi, koji misle da bi pravac trebali davati dr Jančiković i Tomašić i tako se to sve kreće kao u jednom krugu i ne dolazi se napred. — Međutim kako veze sa provincijom drži centar oko Farolfia vjerojatno je, da će taj imati i najviše uticaja na preostale HSS-funkcionere po provinciji. — Kada se je do sada govorilo u izvještajima za HSS kao cjelinu odnosilo se je to u stvari na centar oko Farolfia, grupu Gažija,[10] dr. Jančikovića
i Tomašića i sve one što bi ovi svi zajedno mogli sa sobom pokrenuti.—Košutić, Smoljan i ostali navedeni s njima u vezi po sadanjem stanju stvari ne dolaze nikako u obzir. — Između njih i grupe oko Gažija nije premošten jaz, koji je nastao u Lepoglavi, kada su bili zajedno internirani. Tamo je došlo do diobe na dvije grupe. Gospodu iz užeg vodstva s jedne strane i seljaka s druge strane. Razmimoilaženje je izbilo na pitanju potrebe aktivnosti, koju su članovi iz užeg vodstva nijekali, a seljaci tražili. —Dr Pernar i ostala gospoda prilikom puštanja iz Lepoglave otišli su u Zagreb u ustaškim automobilima, dok je Gaži sa seljacima odbio da se vozi u tim automobilima. Između tih dviju grupa nije kasnije uspostavljen kontakt, niti je uspostavljeno zbliženje. Svemu ovome treba nadodati da su Košutić, dr Smoljan, dr Pernar i ostali s njima u vezi navedeni i danas protivni saradnji sa N. O. P., dok je grupa oko Gažija za saradnju, centar oko Farolfia je ne isključuje, Tomašić bi se vjerojatno mogao dobiti na tu stranu, a ako bi se on na to odlučio, vjerojatno je da bi onda i dr Jančiković se pridružio. Kod ovakvog stanja stvari radi se sada na tome, da se ovdje održi sastanak one grupe koja je poslala ZAVNOH-u poruku o želji za saradnjom u sastavu N. O.

[7] Ljudevit Tomašić
[8] Toma Jančiković
[9] Isto.
[10] Franjo Gaži

P., a po direktivama ZAVNOH-a sa Farolfijem, Gažijem, Tomašićem i dr Jančikovićem, i da se to sve poveže u jednu cjelinu te pristupi N. O. P. —Bez obzira kako će ispasti rezultat toga sastanka ovdašnja grupa, koja se na to odlučila ostaje na tom putu te će nastojati da za to pridobije što više preostalog HSS aparata u Hrv. Primorju. Od Farolfija je još poručeno kako se naknadno saznaje, da akcija Kemfelja[11] nije u vezi sa centrom oko Farolfia, a s druge pak strane kotarski predstojnik Vujić daje izjave, da Kemfelja imade oružane ljude, koji da spadaju u sastav HSS. Isti Vujić izjavljuje još da on doduše prima upute od HSS za rad (kod toga očito misli na dr Jančikovića) ali da on radi na svoju ruku.—

Dostavlja se prepis elaborata koje je dr Jančikovć odaslao početkom 1943 vodstvu HSS u Zagrebu uz prijedlog da se po svim pitanjima sadržanim u tom elaboratu održi konferencija, na kojoj su trebali prisustvovati Tomašić, Farolfi, dr Jančiković i svi članovi vodstva, koji su se do tada bili barem koliko toliko stranački aktivirali. Taj elaborat po svemu što se je do sada moglo saznati svršio je kod Košutića a da do predlagane konferencije nije uopće došlo. Taj elaborat poslužit će ali nadopunjen po svoj prilici kao jedna od podloga sastanku, koji bi se imao ovdje održati, u koliko i kada se ovdje sastane Farolfi, Gaži, dr Jančiković i Tomašić sa pokretačima nedavno odaslane poruke ZAVNOH-u. Sve u svemu nije isključeno u koliko bi se taj sastanak doista održao da tada na njemu dođe do formiranja nekog izvršnog odbora uz isključenje Košutića i ljudi spomenutih u vezi s njime od dalnjeg uticaja na tok stvari, što bi u tom slučaju moglo značiti i kao neko cjepanje u HS.—

Izvješćuje se nadalje daje dana 8-VIII-1943 došao Boriću[12] iz Senja Bosnić Marko bivši tajnik Kotarske organizacije Brinje, koji sada služi kao domobran u Popunitbenom zapovjedništvu u Senju. Po njegovim navodima sastoji se domobranska posada u Senju od kojih 400 domobrana pod zapovjedništvom nadsatnika Pirkera. Bosnić smatra, da su ti domobrani potpuno pouzdani i da su voljni sudjelovati u borbi protiv ustaša i okupatora. Osim toga kaže, da od tamošnjih ustaša imade oko 120, koji su prisilno regrutirani u ustaše i koji su također raspoloženi kao domobrani. Spomenuti nadalje je izvjestio, da bi se za Narodno-oslobodilačku borbu moglo okrenuti još dosta ljudi iz kotara Brinje, kada bi on pristupio organizaciji toga posla, pa je u vezi s time naveo da treba instrukcija u pogledu držanja spram narodno-oslobodilačkog pokreta sa strane vodstva. Obzirom na ovdje već stvoreni zaključak o kojem je već

[11] Đuro Kemfelja
[12] Franjo Borić

izvješćeno i o kojemu je ZAVNOH obavješćen rečeno je Bosniću da se na N. O. P. gleda kao na narodni pokret koji se bori za narodno oslobođenje, da se prema tome na partizane gleda kao na narodne borce i da na samome terenu borbe po ovdašnjem gledanju ne treba biti nikakove razlike. Skrenuta mu je pažnja na proglas Glavnog štaba Savezničke komande, na pozive na opću narodnu slogu te mu je konačno saopćeno, da će za kratko vrijeme moći dobiti još detaljnije upute. Glede političke saradnje sa N. O. P. rečeno je konačno, da ovdašnjem mišljenju i dotle treba doći i da se je mišljenja da će HSS ostajući na svojim programatskim temeljima moći sarađivati i politički sa N. O. V. na podlozi izjava Glavnog štaba Narodno oslobodilačke vojske i ZAVNOH-a i naročito obzirom na okolnost da N. O. P. stoji na stanovištu federativnog uređenja Jugoslavije kao i HSS, no da je to pitanje koje još nije riješeno, ali da će se na rješenju toga pitanja poraditi. — Bilo bi nužno, da ZAVNOH što prije odgovori na poslatu mu poruku, jer bi pokretači akcije za saradnju po direktivama ZAVNOH-a imali povoljniji položaj u dalnjem svom djelovanju, kad bi se nalazili u posjedu odgovora ZAVNOH-a. Pa gotovo je pak nužno, da taj odgovor stigne prije no što će se održati predviđeni sastanak sa Farolfijem, Gažije, dr-om J. i Tomašićem.-

(Primljeno 15-VIII-43)

»PAJO«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1618

1943, kolovoz

286

Tabelarni pregled Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske za organizacije Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH-a za područje Povjerenstva

0. K. **M. K. Zagreb**							
Rajonski K.	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**V.**	**VI.**	
Kotarski K.							
Mjesni K.							
Općinski K.							
Jedinica		**6**	**2**	**3**	**2**	**6**	**19**
Članova		**12**	**8**	**16**	**8**	**38**	**82**
Kandidata		**9**	**9**	**24**	**10**	**21**	**73**
Simpatizera		**78'1**	**962**	**860**	**749**	**1026**	**4378**
Okružni N. 0. 0.							
Kotarski N. 0. 0.		**4**	**3**	**5**	**3**	**8**	**24**
Mjesni i Općinski N. 0. 0.			**11**	**14**	**11**	**9**	**45**
Seoski N. 0. 0.							
Odbornika N. 0. 0.			**VIj. 0. 0. 42**	**M. 91**	**53**	**59**	**245**
0. K. Skoja							
K. K. Skoja							
Mjesni Skoja							
Članova Skoja							
USA0H							
Okružni 0. AFŽ							
Kotarski 0. AFŽ		**6**	**2**	**1**	**3**	**1**	**13**
Općinski 0. AF2							
Mjesni 0. AFŽ		**7**	**11**	**5**	**11**	**3**	**37**
Odbornica AFŽ			**42**		**42**	**13**	**97**
Primjedba[1]	**15. XII.42.**						

[1] U primjedbama su naznačeni datumi izvještaja na osnovu kojih ie rađen ovai tabelarni pregled.

	0. K. Varaždin	0. K. Krapina	0. K. Bjelovar	0. K. Čazma	
Rajonski K.					
Kotarski K.	3	1	3	4	11
Mjesni K.	1				1
Općin. K.	3	7	2		12
Jedinica				27	27
Članova	28	23	26	140	217
Kandid.					
Simpat.					
Okružni N. 0. 0.					
Kotarski N. 0. 0.	4				4
Mjesni i Općins. N. 0. 0.	8				
Seoski N. 0. 0.	3			5i	34
Odbornika N. 0. 0.					
0. K. Skoja	1				1
K. K. Skoja					
Mjesni Skoja		3	3		6
Članova Skoja		12	10	211	233
USAOH					
Okružni 0. AFŽ					
Kotarski 0. AFŽ					
Općinski 0. AFŽ					
Mjesni 0. AFŽ	1			25	26
Odbornica AFŽ					
Primjedba	15. XII. 42.				

	0. K. Zagreb	0. K. Krapina	0. K. Čazma	0. K. Bjelovar	
Rajonski K.					
Kotarski K.	4		4	4	12
Mjesni K.					

	0. K. Zagreb	0. K. Krapina	0. K. Čazma	() K Bjelovar	
Općinski K.	2		3		5
Jedinica	23	22	48	12	105
Članova	142	108	261	63	574
Kandid.	23			26	49
Simpat.					
Okružni N. 0. 0.					
Kotarski N. 0. 0.					
Mjesni i Općins. N. 0. 0.					
Seoski N. 0. 0.					
Odbornika N. 0. 0.					
0. K. Skoja					
K. K. Skoja					
Mjesni Skoja					
Članova Skoja					
USAOH					
Okružni 0. AFŽ					
Kotarski 0. AFŽ					
Općinski 0. AFŽ					
Mjesni 0. AFŽ					
Odbornica AFŽ					
Primjedba	22. V. 43.				

M. K. Zagreb

Rajonski K.	II.	III.	IV.	V.	Želj. Rad.
Kotarski K.					
Mjesni K.				•	
Općin. K.					
Jedinica	1	1			
Članova	6	9	3		5

M. K. Zagreb

Rajonski K.	II.	III.	IV.	V.	Zelj. Rad.
Kandid.			13	12	9
Simpat.					
Okružni N. 0. 0.					
Kotarski N. 0. 0.		1	1	1	1
Mjesni i Općins. N. 0. 0.		13	30	74	po. odj. 17
Seoski N. 0. 0.					
Odbornika N. 0. 0.				360	
0. K. Skoja					
K. K. Skoja					
Mjesni Skoja					
Članova Skoja					
Okružni 0. AFŽ					
Kotarski 0. AFŽ					
Općinski 0. AFŽ					
Mjesni 0. AFŽ		28	6	25	
Odbornica AFŽ					
Primjedba	30. VI. 43 Povj.	30. VI. 43. Povj. C. K.	30. VI. 43 Povj. C. K.	30. VI. 43. Povj. C. K.	30. VI. 43 Pov. C. K.

	O. K. Zagreb	0. K. Krapina	0. K. Varaždin	
Rajonski K.				
Kotarski K.		3	1	4[2]
Mjesni K.				
Općin. K.		1		1
Jedinica	29	23	11	65
Članova	136	102	55	316
Kandid.	38		3	75
Simpat.				

[2] Ukupan zbroj u ovoj koloni odnosi se na MK KPH Zagreb, OK KPH Zagreb, Varaždin i Krapina.

	0. K. Zagreb	0. K. Krapina	0. K. Varaždin	
Okružni N. 0. 0.				
Kotarski N. 0. 0.	3	2	4	13
Mjesni i Općins. N. 0. 0.	13	2	120 4	273
Seoski N. 0. 0.	94	59		153
Odbornika N. 0. 0.	474		179	1013
0. K. Skoja	1			1
K. K. Skoja		1		1
Mjesni Skoja	grupa 14		31	45
Članova Skoja	49	33	88	170
USAOH	Usaoh odb. 27 128 čl.	Usaoj 0. 21	Usaoj li	
Okružni 0. AFŽ	I nie. 1	Inic. 1		Inic. 2
Kotarski 0. AFŽ				
Općinski 0. AFŽ	2	1		3
Mjesni 0. AFŽ	24	17	7	109
Odbornica AFŽ		77		237
Primjedba	30.VI.43. 30. VI. 43 30. VI. 43 Povj. C. K. Pion. grup. 2 Pov. C. K.			

	0. K. Čazma	0. K. Bjelovar	O.K. Zagreb	0. K. Krapina	
Rajonski K.					
Kotarski K.	4	4	4	4	16
Mjesni K.					
Općinski K.					
Jedinica		.			
Članova	270	97	139	138	644
Kandid.	144	19	19		182
Simpat.					

	0. K. Čazma	0. K. Bjelovar	0. K. Zagreb	0. K. Krapina	
Okružni N. 0. 0.	1	1			2
Kotarski N. 0. 0.	4		4		8
Mjesni i Općins. N. 0. 0.	opć. 5	opć. 3	opć. 17	mj. 50	50 25
Seoski N. 0. 0.	132	70	107		309
Odbornika N. 0. 0.			411		411
0. K. Skoja	1	1	1	1	4
K. K. Skoja		3	2		5
Mjesni Skoja	jedin 55			jedin 11	66
Članova Skoja	284	60	75	46	465
USAOH		Usaoh 141	Usaoh 425	100	666
Okružni 0. AFŽ	1	1	1	1	4
Kotarski 0. AFŽ	3	1	1		5
Općinski 0. AFŽ	4	3	6		13
Mjesni 0. AFŽ	seos. 68	seos. 8	31	seos. 19	126
Odbornica AFŽ	251	70	155		476
Primjedba	6. VIII. 43.	6. VIII. 43.	6. VIII. 43.	6. VIII. 43. (izvj.Povj. Žgb.)	Usaoh 28 seos. odb.

	Bjelovar	Pokuplje
Rajonski K.		
Kotarski K.	4	4
Mjesni K.		
Općinski K.		1
Jedinica	16	11
Članova	90	96
Kandid.	18	
Simpat.		
Okružni N. 0. 0.		inicij. 1
Kotarski N. o. 0.	2	

	Bjelovar	Pokuplje
Mjesni i Općins. N. 0. 0.	opć. 4	opć. 3
Seoski N. 0. 0.	78	
Odbornika N. 0. 0.	381	
0. K. Skoja	1	1
K. K. Skoja	3	4
Mjesni Skoja	grupa 14	
Članova Skoja	62	aktiva 4
USAOH	usaoh 262	usaoj 6
Okružni 0. AFZ	Inic. 1	Inicij. 1
Kotarski 0. AFŽ		
Općinski 0. AFŽ		2
Mjesni 0. AFŽ		
Odbornica AFŽ		
Primjedba	Odb. Usaoh 47	30.V. 43.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-26/1617

187

1943, kolovoz

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o brojnom stanju i socijalnom sastavu organizacija KP SKOJ-a, NOO, AFŽ-a i USAOH-a

Kotar D. Stubica Za mjesec VIII1943.

BROJNO STANJE I SOCIJALNI SASTAV ČLANOVA K. P.

Red. broj org.	rad.	selj.	int.	muški	ženski	svega	kand.	u NOO	u AFZ
1. kot. K.	7	7	—	7	1	8'			
2 opć. K. NOO	1	3	2	6	—	6		1	
3 Op. NOO	—	9	—	9	—	9		1	
4 Mj. NOO	15	95	—	110	—	110		22	
5 AFŽ		68	—	—	68	68			16
6. jedin. 1.		4	—	4	—	4	2		
7. jedin. 2.		4	—	4	—	4			
8 jedin. 3.		2	—	2	—	2			
9. jedin. 4.	2	3	—	5	—	5	1		
10. jedin.									
11. jedin									
Svega						216	3		24 16

BROJNO STANJE I SOCIJALNI SASTAV ČLANOVA SKOJ-a

Red. broj	Koliko tijela	rad.	selj.	int.	muški	ženski	Cl. K. P.	u USA-OH	Svega
1	K. k.	—	3	1	3	1	2	4	4
2.	opć. K. 2	—	8	—	8	—	—	—	8
3.	opć. K. 2								124

[1] S obzirom na ukupan zbroj 8, broj seljaka, odnosno radnika nije ispravan.

Red. broj	Koliko tijela	rad.	selj.	int. muški ženski	K.. r.	u USA-OH	Svega
4.	opć. K. 2						15
5.	opć. K. 2						32
6.	aktiva						
Svega					2	4	189

Vilko,[2] v. r.

Kotar D. Stubica
Broj 2. Za mjesec VIII1943.

BROJNO STANJE NOO, AFŽ i USAOH-a

Br. NOO	Odbora	Odborni-ka	muški	ženski	sela	općina stanovn.
K. k.	1	8	7	1 52		6 44.275
kot. K NOO	1	6	6			
2. opć.	1	9	9	—		
3. seosk.	22	110	110	—		
Svega	25	133	133[3]	1 52		6 44.275

Br. AFŽ	Odbora	Odbornika	Članica
1. Kot.			
2. Opć.	16	68	
3. seosk.			
Svega	16	68	

Br USAOH	Odbora	Odbornika	Članova
1. 1	1	4	
2.	2	8	AF 15

[2] Mijo Krošelj
[3] Ukupan zbroj nije točan. Treba stajati 132.

Br	USAOH	Odbora	Odbornika	Članova
3.		24	143	PIO. 23
Svega		27	155	38

Potpis: Vilko, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2443

288

1943, kolovoz

Proglas Glavnoga odbora Ujedinjenog saveza antifašističke omladine sjeverne Hrvatske upućen omladini s pozivom da, ne odazivajući se mobilizaciji u okupatorsku i kvislinšku vojsku, pristupi u redove Narodnooslobodilačke vojske bez obzira na stranačku pripadnost

OMLADINO SJEVERNE HRVATSKE!

Strašna fašistička opasnost nadvila se nad tvoje živote; razbojnik Hitler hoće da te pošalje za topovsku hranu na Istočni front. Već je otpočelo masovno odvođenje omladinaca u Njemačku. Hitlerove komisije vrše mobilizaciju svih bez razlike da li su sposobni ili ne, štembliraju svakog na ruke i u blombiranim vagonima sprovađaju u Njemačku, a odavde na Istočni front. To najbolje potvrđuje sadašnja mobilizacija u Zagrebu i ostalim gradovima.

OMLADINO!

Njemački fašistički razbojnici nalaze se danas pred potpunim slomom. Ovogodišnja Hitlerova ljetnja ofenziva na Istočnom frontu propala je već kroz tjedan dana svog trajanja, a slavna Crvena armija razbivši tu ofenzivu i potukavši Nijemce kod Orela nanijevši im ogromne gubitke otpočela je svoju veliku ofenzivu i protjeruje Hitlerove bande iz svoje domovine.

Saveznici Engleska i Amerika žestoko udaraju po njemačkim i talijanskim industrijskim centrima i svojim operacijama na Siciliji nagovještavaju skoro otvaranje Drugog fronta, koji će pospješiti brzi i potpuni slom fašizma. Borba talijanskog naroda i omladine protiv fašizma dovela je [do] pada Hitlerovog partnera Musolinija.

Otpočelo je pravo komadanje i mrvljenje razbojničkog fašističkog tabora i nije više daleko dan kada će biti uništen Hitler i njegove razbojničke horde koje još uvijek i po našoj zemlji vrše pljačku, nasilja i pokolje.

Naša junačka Narodnooslobodilačka vojska pod komandom najmilijeg prijatelja omladine Tita razbila je sve dosadašnje ofenzive okupatora i njihovih slugu na naše oslobođene teritorije i time još više proširila oslobođeni teritorij, postala još snažnija i jača.

Narodnooslobodilačka borba obuhvaća danas i naše krajeve: Zagorje, Podravinu, Moslavinu, Posavinu i Pri[g]orje. Niti jedan kutak naše hrvatske zemlje nije više siguran za okupatora i njegove sluge, jer iz s[v]akog vreba na njih smrt. Eto u takvoj situaciji skore slobode našem narodu i omladini razbojnik Hitler i njihov sluga Pavelić vrše prisilnu mobilizaciju i hoće životima hrvatske omladine da produže svoja nasilja i pljačku za koji dan duže, da unište cvijet našeg naroda, našu omladinu. U isto vrijeme ti razbojnici uz pomoć domaćih izdajnika vrše masovnu pljačku po našim selima kao
i masovne progone svih onih koji se ne slažu sa njihovim zvjerstvima.

OMLADINO ZAGREBA, PRIGORJA, ZAGORJA, PODRAVINE, MOSLAVINE I POSAVINE!

Ne dozvoli ostvarenje tog paklenog plana okupatora, ne dozvoli da postaneš Hitlerovska topovska hrana, da vas ti zločinci štembliraju kao stoku i blombiranim vagonima odgone na Istočni front, a za to vrijeme da vam sestre progone u koncentracione logore. Na taj napad na vaše živote i opstanak, odgovorite pristupanjem u borbu protiv mrskog hitlerizma i njegovih slugu.

Ne odazivajte se ni na kakve njihove pozive jer čim vas dobiju u ruke, oni vas više ne puštaju niti jednog sata vašim milima kod kuće.

Branite s oružjem u ruci vaša sela od pljačke i rekvizicije, ubijajte one koji vas hoće strpati u hitlerovsku vojsku kao i one koji dolaze pljačkati vaša sela.

Stupajte u redove boraca za slobodu, u redove partizana, da protjeramo iz našeg kraja fašističke okupatore i njihove sluge, da i kod nas nestane fašističkog nasilja i odvođenja omladine i da kod nas omladina slobodno živi i radi kao što je to na velikom dijelu od Narodnooslobodilačke vojske oslobođenim krajevima.

RODOLJUBIVA OMLADINO SJEVERNE HRVATSKE!

U pomoć okupatorima priskočili su i izdajnici iz reakcionarnog dijela vodstva HSS na čelu sa Mačekom. Oni danas govore kako

treba ići u domobransku vojsku, kako je to Mačekova vojska i sve moguće pogrde protiv partizana. Oni su u Bjelovarskom kotaru preko velikog župana Sabolića dali Gestapou podatke o svim antifašistima u kotaru, a ovi sada na temelju toga vrše nečuveni teror hapšenja i strijeljanja u tom kotaru. Oni danas preko Pavelićevog sabornika, poznatog razbojnika Kemfelje organiziraju pljačkaške bande i hoće da dođe do bratoubilačkog klanja naše omladine.

Ne dozvolite tim izdajnicima da ruše jedinstvo naroda i omladine, ne idite u Pavelićevu vojsku koju ovi izdajnici nazivaju Mačekovom vojskom. Domobranska vojska služi okupatora, oni koji se danas za nju mobiliziraju idu štamblirani na Istočni front, a Maček i njegova klika nisu ništa drugo nego najobičnije sluge okupatora koji evo zamjenjuju ustaše, koje je hrvatski narod odavno odbacio i prezreo.

OMLADINO!

Svi vi koji se osjećate pripadnici bivše Hrv. seljačke stranke ili koji se nalazite u organizaciji Križara ili bilo kojim drugim organizacijama, pristupajte Ujedinjenom savezu antifašističke omladine Hrvatske. Borite se protiv okupatora koji je i vaš neprijatelj, koji i vas gura u propast na Istočni front, koji pljačka i vašu imovinu. Vaša stranačka pripadnost ne mora se mijenjati. U Ujedinjenom savezu imaju mjesta svi, bez razlike na političku, vjersku i nacionalnu pripadnost.

Pođite putem velikih hrvatskih rodoljuba: Vladimira Nazora, pretsjednika Zemaljskog Antifašističkog vijeća Narodnog oslobođenja Hrvatske, Filipa Lakuša, potpretsjednika tog vijeća, inače člana Glavnog odbora HSS i mnogih drugih rodoljuba koji se nalaze u redovima Narodnooslobodilačkog pokreta.

OMLADINO U PAVELIĆEVOJ DOMOBRANSKOJ VOJSCI!

Vi se nalazite u vojsci koja pomaže okupatoru uništenje našeg naroda, koja pomaže pljačku i rekviziciju po našim selima i po kućama. Vaše familije su ostale nezbrinute, vas guraju da ginete protiv braće partizana, a sada vas šalju na Istočni front da potpunite desetkovane Hitlerove divizije. Prelazite na stranu Narodnooslobodilačke vojske i borite se u njenim redovima za istinski slobodnu i nezavisnu Hrvatsku u kojoj neće biti njemačko-talijanskih, bugarskih i mađarskih hordi. Svi vi koji ste silom obučeni u njemačke ili ustaške uniforme i strpani u njihovu vojsku, prelazite na stranu partizana. Čas konačnog obračuna[va]nja sa njemačko-ustaškim

krvnicima nije daleko i nemojte da budete saučesnici njihovih zločina i da vas narod izvede na optuženičku klupu.

DOLJE TOTALNA OKUPATORSKA MOBILIZACIJA!
DOLJE KRVAVI OKUPATOR I NJEGOVE SLUGE!
NEĆEMO BITI HITLEROVA TOPOVSKA HRANA!
SVJ U BORBU — SVI U PARTIZANE!
BORIMO SE ZA SVOJE KUĆE I SVOJE ŽITO!
ŽIVJELA NARODNOOSLOBODILAČKA VOJSKA I NJEN VRHOVNI KOMANDANT DRUG TITO!
ŽIVJELA HEROJSKA CRVENA ARMIJA!
DA ZIVE NAŠI VELIKI SAVEZNICI SOVJETSKI SAVEZ, ENGLESKA I AMERIKA!
ŽIVIO UJEDINJENI SAVEZ ANTIFAŠISTIČKE OMLADINE HRVATSKE!

U kolovozu 1943.

ODBORI UJEDINJENOG SAVEZA
ANTIFAŠISTIČKE OMLADINE
SJEVERNE HRVATSKE

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Hrvatska 11/359

KAZALO OSOBNIH IMENA

A

Abac Vjekoslav 557
Abarzan.....962
Ahmetović Lutvo Mika, Miško, Mali Crni Turčin..... 58, 59, 98, 272, 408, 409, 411, 426, 427, 442, 478, 508, 509, 511, 531, 532, 541, 560, 565, 566, 572, 574, 586, 635, 753-755, 822, 841, 842, 886, 888, 927
Ahmetović Zora..... 754, 809
Albaneze Branko..... 184
Amerikanci 372, 514, 538
Andres Ivan..... 561, 986
Andrija, vidi Darević Ivan
Andročec Vinko.....761
Androšević Mijo 968
Anica, vidi Fejzo Zlata
Anić..... 598
Anić Ante.....13, 686
Anić Marko Toni..... 945
Anić Nada 203, 686
Antolić Juraj 344,345, 642
Antunov Antun 785
Apen Mihail Karei..... 14
Apik..... 407
Augustinčić Antun..... 100

B

Babić.....513, 514, 557
Babić Ivan..... - 429,927
Babić Jura..... 539
Babić Ljubo..... 101
Babić Vlatka..... 183
Baburić (Tomo)..... 370
Badel Marijan..... 368, 635, 841, 865
Badoglio Pietro..... 673, 688, 689
Bajs Franjo.....591
Bajuk Hinko.....196
Bakarčić Božo..... 239
Bakarić 519
Bakarić Vladimir Vlado..... 36, 165, 260, 302, 304
Bakota.....925
Bakota Ante.....804
Bakota Stjepan 804
Baković Jel ko.....840
Bakrač Boris Čerkez.....16, 20
Balaš Boris Boca..... 46, 196, 246, 443, 503, 865
Balaško.....804
Balen Josip 347
Balen Sime 166, 183, 769
Balćig..... 516
Baltić Milutin Zeljko..... 523, 527
Ban Đuro Mile.....119, 121, 883, 884
Ban Ivan 183
Banić Đuro 261
Banković Ivan..... 751,752
Barbalić Ivo.....184
Barbarić Stjepan..... 372
Barberić Anton.....285
Barbir Aleksa 360
Barica, vidi Gretić Ruža
Barić Janko.....184
Barilić Stjepan Vago 929, 930, 931
Barlović Josip 99
Baro.....122
Bartelić Ivan 130, 131
Bartol, vidi Dekanić Ivan
Bartol Anton.....697
Bartol August Stari..... 98, 895, 940, 941
Bartovščak Andrija..... 652, 825
Bartulac Stjepan.....340
Bastaši Ilija 806, 808
Bata.....354
Batić Malči 669
Batušić Krunoslav.....116,119, 344, 451, 618, 621, 713, 799, 919, 954
Bauer E..... 273
Beba 675
Bekić Danijel Marcel.....20
Bela.....380
Belačić Ivan..... 938

Belačić Milan..... 81, 343, 892, 893, 894, 980, 981
Belas Juraj..... 239
Belašić Ivan.....267
Belek Jelka 266
Beli 190
Belić Radoje Silni..... 686, 924, 925
Belin 198,338
Belinić Marko..... 42, 55, 60, 65, 98, 211, 237, 243, 250, 271, 272, 308, 400, 407, 428, 471, 481, 519, 542, 614, 626, 637, 640, 644, 646, 656, 716, 776, 810, 813, 816, 818, 820, 822, 855-858, 860, 861, 864, 866, 890, 895
Belošić Milica..... 884
Belovešić Stjepan 616
Beluhan Pavao Škrba..... 772, 788, 790
Bene Franjo.....616
Bene Josip Moser 94, 628
Bendelj Fustin..... 712
Bendiković Josip.....399
Bendo, vidi Koren Stjepan
Beran Ignac..... 785
Beran Robert..... 785
Berković Franjo.....808
Berković Ladislav..... 579
Bertaš, vidi Mrkoci Marko
Bertolović Slavko.....876
Beruh Stjepan.....267
Berus Anka..... 133, 184, 634, 643, 645, 656, 813, 887
Beve, vidi Kardelj Edvard
Bićak Pavao.....583
Bićanić Jelena.....436
Bijeli..... 796, 952
Bijeli, vidi Blažina Slavko
Bilen Franjo 556, 557, 558
Bilogorci.....857
Biljan Franjo.....499
Biočić Franjo..... 184
Birtić Ljubica 517
BistinecJure..... 666
Bistrović Stjepan.....761
Blaha Đuro..... 541, 544, 697, 762, 779
Blata Ivica..... 327
Blažeković Stjepan.....764
Blaže vić Jakov..... 122, 166, 183, 347
Blažić Antun Šimun 354
Blažić Josip.....345
Blažina Slavko Bijeli.....16, 18, 22, 348
Blažinić.....340
Biodi 382
Biondi, vidi Carić Dragan
Bobi..... 925
Bobi, vidi Rak Vinko
Bobinac..... 812
Bobinec Ivan..... 761
Boca, vidi Balaš Boris
Bočki Ivo Borac..... 627
Bogdan Stjepan Boris.....288
Bogdanović Dragutin 854
Bognar Viktor.....582
Bognar-Kunstić Zlata Nada. . . 21, 190, 351,608,681,899,950
Bogojevski Nikola.....518, 668
Bogović Ivan Matija 895, 984
Boje Ana 922
Bojić 515, 516
Bojs Franjo..... 709
Bolt Ivan.....99
Bolt Valent Zdenko..... 609
Boltek..... 557
Boltek, vidi Novosel Josip
Borac, vidi Bočki Ivo
Boranić Stjepan 362, 363
Boris, vidi Bogdan Stjepan
Boršić Albert..... 196
Bosanci..... 26, 839
Bosnić Marko..... 988, 989
Boško.....566
Božac Vladimir..... 257
Božić.....803
Božićević Juraj 972
Božović Berislav..... 430,431
Bradić..... 592
Bradić Ivan 799
Brajković Mato.....584
Brajković Mirko 582
Brajković Nikola..... 584
Brandt..... 278
Branko, vidi Kahlina Stjepan
Branović Anka.....359
Breko..... 207
Brda Filip 584
Breberina Duka.....670
Breko Ivan Davor..... 765
Brezović Nikola Prebeg..... 27, 806, 808
Brežnjak Alois..... 854
Brgan Petar..... 583
Britva, vidi Petreković Slavko
Brko, vidi Gluhak Rudolf
Brko, vidi Starčević Grga
Brković Ignac 785
Brković Ivan.....785
Brković Pavao..... 785
Brković Valent..... 785
Brković Goljački Jelena..... 785
Brlek Vjekoslav Krivi 23
Brodnjak Ivan..... 205, 761
Broz Josip Tito ..... 65, 140, 164, 166, 168, 169, 183, 265," 344, 367, 494, 622, 662, 675, 690, 698, 725, 894, 1000, 1002
Brunović Rudolf.....785
Brzi..... 805, 808
Bubanić Miroslav..... 360
Bubanović Franjo..... 752
Bubanj Andre 183
Budak Mile.....347
Buden Tomo..... 506, 507

Budinšćak Josip 255
Budisavljević Srđan.....515
Buković Josip 591
Bulat Rade..... 41, 60, 64, 162, 250, 292, 298, 420, 422, 614, 635 , 646, 656, 703 , 760, 775.857
Bulat Tešo..... 246
Burić Edo 892,981
Burić Ivan.....658
Burić Milan..... 892, 981
Burić Stevo.....759
Bušić Franjo 75
Buzančić Čedomil 883, 884
Buzin Valent.....117

C

Cabas Josip.....347
Cagarnić 839
Canjek Petar 583
Canjuga Franjo 621
Car Petar..... 696
Car Vladimir.....184
Carić Jovan 889
Cassertano.....347
Cenčić 121
Cesaree Agneza..... 360
Cetina Josip..... 184
Cetušić Milena.....768
Churchill Winston..... 164, 166
Cifrek Mato..... 897
Cobović Mato Mrak..... 929,930, 931
Crevar Tomo.....761
Crikčević.....343
Crjenica Mile.....660
Crljenak..... 371
Crni, vidi Culjak Franjo
Crni, vidi Tucman Josip
Crni Marko, vidi Grahovac Marijan
Crnković Ruža Olga..... 949
Crnolatec Milan.....26, 27
Crnolatec Slavko..... 25, 28 587, 833, 907
Crvenković..... 797
Cukor Jakob 709
Culjak Franjo Crni, Iskreni 354, 594, 595, 632, 818
Cundeković.....468
Cutvarić Josip.....371
Cvergi Mato..... 681, 950
Cvetković.....109, 110
Cvetković Dragiša..... 167, 689
Cvetković Julius..... 785
Cvetković Marijan..... 447, 703, 707
Cvetković Nikola Petri..... 785
Cvjetko 588, 589

ć

Ćaća, vidi Valenšćak Franjo
Ćanica, vidi Opačić Stanko
Ćosić Desa..... 51
Ćuk, vidi Jeđut Vinko

C

Caklar Ante.....972
Čapajev, vidi Vranek Mato
Cauš Ivan.....507
Cavlek Maks 893, 981
Čedomil..... 684
Cehovski Mato Marin..... 20, 681
Čekić, vidi Pintar Franjo
Čelik, vidi Flego Savo
Čerkez, vidi Bakrač Boris
Česi 189, 190, 546, 741, 868
Čičković..... 934
Čiković..... 285
Čižmak Vid Molvi 788, 790
Čižmešija..... 557
Čokara, vidi Radović Milan
Čolak Ljuban..... 761, 889
Čop 751
Črnila Franjo Petar..... 572, 657, 658, 659, 755, 903, 906
Čuček Stjepan..... 794
Čičić Marko.....307
Čučić Pajo..... 196
Čulinović.....33

D

Dabo Emil.....761
Dadasović Branko..... 761
Dalmatinac..... 557
Dalmatinci..... 198
Damić Stjepan 505
Dangić Jezdimir 178
Danko 926
Darević Ivan Andrija 20, 677, 947
David 163
Davor, vidi Breko Ivan
Davor, vidi Szailer Franjo
Debajić 557
Debeli 382, 945, 946
Deduš Leandar 345
Dejanović.....630
Dekanić Ivan Bartol 539,700, 928
Dekanić Marko.....785
Dekanić Mijo..... 785
Delač Petar 839

Delić Marija..... 578
Denac Ivan..... 253, 259
Dević Jakov..... 131,337, 956
Dijanović Tomo..... 41,46, 246, 257
Dinter Emil..... 122, 346
Ditrih..... 557
Dittmar..... 748
Dobrica Ante Pepo..... 288, 766, 770
Doktor..... 562
Doktor, vidi Gašparović Dušan
Dolanski 205
Dolenčić Stjepan..... 285, 372
Dombaj Stjepan 344
Domović 795
Dorčić-Đerđa Marija..... 474
Doroda Stjepan..... 341, 343, 346
Došen Miško..... 183
Dozet Perica 16, 24, 389, 572, 687
Draganić Josip 617, 620
Dragičević..... 328
Dragojlov Fedor 129,391, 402, 425, 463, 477, 491, 505, 556, 607, 640, 719, 758
Dragutin, vidi Zidanić Franjo
Drašković Pavle..... 620
Draušnik Jurica..... 41, 166, 171, 184, 196, 466, 503, 530
Drezga Porin..... 257
Družinec Ivan 298
Duduković..... 257
Dugi..... 949
Dugi, vidi Slatković Nikola
Duić..... 557
Dujmović..... 338
Dukčević Tomo..... 491
Dumić Martin..... 759, 760
Dumić Tomo..... 759
Dušan 557, 678

Đ

Đakman Barica Strina..... 788, 790, 884
Đarić Ljuban Ljubomir..... 99, 164, 168, 183
Đerda Josip Stari..... 407
Dujić Momčilo..... 143, 178
Duka, vidi Strelac Stjepan
Duka Karlovčan..... 212
Đurđica, vidi Solar Vera
Đureta Stjepan 521,767
Đuretek..... 557
Đuričić Valent..... 541,761

E

Edvaj Antun..... 785
Edvaj Nikola..... 785
Einspiegel Ferdo..... 761
Englezi..... 198, 338, 372, 373, 374, 468, 487, 514, 538, 673, 674, 686
Eržan 557

F

Fa..... 952
Fatjijon 927
Fabijan, vidi Neđeral Vinko
Fabijan, vidi Sokolčić Ivan
Fabijančić Stjepan Japa 907
Farolfi Ivanko..... 986, 989
Fedel Fumica..... 22
Fejzo Zlata Anica..... 677, 947
Ferenčak Stjepan 342
Ferenčak Vjekoslav..... 934
Ferenčić Stjepan..... 372
Fian Josip 620
Fijačko Maks..... 616
Fijan Vid Nacek..... 429, 788, 790
Fijolić 236, 249, 803
Filipčić Juraj Ilić..... 784, 830, 903
Filipović..... 285, 839
Filipović Đuro..... 370
Filipović Ivica..... 638
Fiolić Ivan..... 131
Firis..... 751, 752
Fischer..... 926
Fišer, vidi Ribar Ivo
Fišter..... 374
Fitnić Jakob..... 923
Fizir Dragutin..... 439
Flajpan Stjepan Sivi..... 669, 678, 948
Flego Savo Čelik..... 120,627, 628
Fleković Josip..... 768
Folgec Pavle..... 119
Folnović Mato Mirko..... 589
FošnerJosim..... 591
Francek..... 354
Franceković Ivan..... 785
Franceković Jure..... 785
Franižan 804
Franjo..... 907
Franjo Zeljko..... 970
Fučkar Slavko..... 98
Fučkar Stjepan 373
Fureš Mijo..... 964
Fürst..... 13

G

(,.....381
Gabrek, vidi Mišak Alojz
Gabriša 456
Gabriša Alojz.....785
Gabriša Joža 794
Gajdaš, vidi Mikulić Tomo
Gal Hladnić Stjepan 620
Galeković Đuro..... 807
Galeković Josip..... 531
Galinac Ivan 583
Galović Franjo.....937
Galović Helena, vidi Lanko Irena
Galović Mirko..... 116
Galović Stjepan..... 81,343, 982
Ganjković Milan 710
Gaščić 966
Gašpar, vidi Mrazović Karlo
Gašpar Đuro 371
Gašparac.....899
Gašparović Dušan Doktor.....269
Gatec Mirko.....966
Gattini Đorđe '.....685
Gaži..... 285
Gaži Franjo 764, 987, 988, 989
Gaži Tomo.....768
Gegač Ignac Žiga.....627
Gembec Vladimir 684,685, 925
Gemingen Hubert..... 591, 709
Gerovac..... 512, 513, 514
Gerković Leo..... 184
Glaise von Horstenau Edmond . 375, 513
Glas Dominik..... 892, 981
Gliha August.....450
Globan Stjepan Zagorski..... 202, 203, 949
Gluhak Jelka Tonka..... 883, 884
Gluhak Rudolf Brko 46, 352, 558, 715, 728, 927
Gluhi, vidi Klinčić Ivan
Gliik Zlatko..... 190
Gmajnički Slavko Marko..... 860
Goati Vilko 378
Gogola.....922
Gojmerac Blaž.....583
Gojmerac Pavao 583
Gojmerac Stjepan..... 583
Golać Josip 582, 584
Golijat.....163
Golubić Ignac 785
Golubić Izidora.....785
Golubić Maks 785
Golubić Milan.....710
Goričanec Rudolf 360
Goring Joža.....28
Gorski, vidi Herak Mirko
Gostović Dmitar 761,889
Gotlib Milan 669
Govljak Andrija.....43
Graberac Tomo..... 557
Grabušnik Tomo..... 932, 933
Gračan..... 557, 584
Grah Tito.....617, 709
Grahovac Bude..... 51
Grahovac Marijan, Crni Marko . 373
Grahovac Mato.....482
Grbinić Drago..... 25, 565, 567, 590, 835, 907
Grbinić Josip.....833
Grbiniček Mirko..... 832
Grbiniček Tomo..... 833
Grčić Dane.....25, 28
Gregor Janko.....406
Gregorić Pavle Pajo..... 163, 164, 165, 174, 183, 459, 462, 769 771, 986, 989
Gregorin Joža 509
Gregurek Josip 616
Gretić Ivica Marian..... 891,941, 984
Gretić Josipa..... 892,981
Gretić Ruža Barica 21, 677, 947
Gretić Zvonko Janko..... 210
Grgašević..... 557
Grgić Ivan.....371
Grgurić Mato..... 954
Grizbalba Đuro..... 94
Grmek Stjepan 918
Grozaj 205
Gršković Branimir. . . . -..... 947
Grzet Nikola 958
Gržetić Maca.....436
Gubec Matija..... . 174, 186, 367
Gugo Josip Gumb 382
Gubijan.....374
Gumb, vidi Gugo Josip
Gunjak Mato..... 584
Gustović Artur..... 406
Gvozdanović 515

H

Habačić Franjo.....596
Habdija Mirko..... 450, 452
Habek 267, 340, 341
Habunek Ivica..... 267, 680
Hader Đuro Veseli.....931
Halambeg Ivan 877
Halapir Ivan 893
Halapir Janko..... 895,937, 984
Halaši Đuro..... 972
Halužan Stjepan 978
Hanževački Mato..... 371
HapačJoža 809
Harambaša 343
Harambašić Ignac.....785
Hariš Ivan, Ilija Gromovnik . 548, 900

Harvačić Blaž 843
Havajić Franjo..... 344
Hebrang Andrija.....51, 165, 174, 184, 185, 211, 288, 293, 352, 479, 558, 563, 608, 609, 623, 771, 852
Hegeduš..... 285
Hegeduš Franjo.....371
Heim Vlado.....279
Henc Antun.....713
Herak Mirko Gorski 119
Herak Stjepan Mraz..... 627
Herbei..... 899
Herceg August Brko 938
Herceg Ivan..... 345
Herceg Ivan Veseli..... 795
Herceg Mato.....974
Herceg Rudolf..... 517
Himmler Heinrich.....278
Hinić Stevo ili Stjepan 259,631, 855
Hinko.....950
Hitler Adolf..... 135, 142, 143, 145, 177, 429, 444, 493, 569, 661, 999-1002
Hitrec 374
Hladunić Ivan..... 620
Hlašć Josip 557
Hočevar Josip.....686
Holler 205
Holjevac Većeslav.....184
Horvat..... 99, 100, 559, 715
Horvat Dominik 982, 981
Horvat Franjo Suhi.....949
Horvat Josip Joža 78,300, 421, 430, 576, 825
Horvat Krešimir.....432
Horvat Mato..... 285, 372
Horvat Radek 981
Horvat Tomo..... 714
Horvatić Mato..... 40, 56, 260, 443, 536, 786, 864 '
Hrestak Josip..... 892,981
Hrestak Kazimir..... 892, 981
Hrestak Rudolf..... 893
Hrnčević Josip Mato, Stevo 720, 729, 802, 803, 886, 887
Hrstić Stevan..... 761
Hršak Božena..... 680
Hrvati 15, 53, 111, 136, 137, 139, 163, 168, 169, 175, 178, 188, 189, 190, 322, 325, 326, 374, 403, 445, 461, 514, 545, 570, 592, 674, 688, 692, 741, 750, 812, 821, 867, 933
Huzjak Tomo.....359

I

llić, vidi Filipović Juraj
Ilija Gromovnik, vidi Hariš Ivan
Ilirci..... 174
Imbra, vidi Popović Mirko
Imprić..... 794
Iskra, vidi Vranić Ivan
Istranin.....686
Istrijan.....804
Ivakić Branko..... 947
Ivan.....940
Ivančević Ivo..... 101,338, 340, 341
Ivanić Matija..... 174
Ivanković.....101
Ivanković Đorđe Komandir . . 22, 100, 199, 351
Ivanuša Đuro Makšan..... 359, 709
Ivčević Ivan.....786
Iveković Stjepan Štef 90,891, 895, 914, 937, 984
Ivica.....678
Ivica, vidi Krčmarek Franjo
Ivica, vidi Plašć Dragutin
Ivić, vidi Susović Dragutin
Ivić Stjepan Mali..... 80, 344, 354, 355, 593, 594, 595, 601, 603, 605, 632, 716, 717, 812, 819, 821, 822
Ivičanac Mijo.....76

J

Jadan Ivan Mika..... 941, 984
Jadrešin.....926
Jagatić Mato 285, 372
Jager Đuro..... 426, 427
Jagetić Imbro 266
JagićAdam 371
Jaklenac..... 795
Jakovljević Ilija Slavonac..... 199, 686, 925
Jančiković Tomo..... 345,599, 987, 988, 989
Jandrašić.....517
Janić Vjekoslav Capo, Dugački . 162,245, 334, 424, 541, 802
Jankes Grga Marijan..... 288, 293, 352, 358, 512, 608, 609, 641, 655, 716, 860
Janko.....518
Janko, vidi Gretić Zvonko
Japa, vidi Fabijančić Stjepan
Jasenka, vidi Žnidarec Kleinhaus Marija
Jašo, vidi Radinić Ivan
Javornik Ivan Lala, Ratko..... 12,13, 206,563,683,924
Jedut Vinko Ćuk 292, 334, 352,358,512,519
Jeftić..... 596
Jeger 670
Jelekovac Ivan..... 328
Jelenčić Joža (Josip) 285,374
Jelić-Butić Fikreta..... 11,673

Jelinić Franjo..... 913, 915, 916
Jelšić Imbro..... 276
Jergović.....371
Jerković Mate 421,703
Jevđević Dobrosav.....178
Jezdić Pero 801
Jezerinec Bara.....582
Joka Ivan.....507
Jones..... 164, 165
Josip 380, 675
Jošt Pavić Bora..... 558
Jovan.....590
Jovanović.....309
Jović Sofija Vera..... 288, 290, 716, 767
Joža Cvikeraš, vidi Mažar Josip
Jugoslaveni..... 338, 378, 379
Jugović.....598
Jugović Tomislav..... 344, 345
Jura.....427
Jura, vidi Puklek Stjepan
Jura, vidi Stančir Slavko
Juraković Josip..... 889
Jurčić.....592
Jurek.....382
Jureković Josip Ribar.....119
Jureković Stjepan 204, 642
Jureković Šandor 204
Jurinčić Marko 347
Jurinec.....456
Jurinec Cajan..... 666
Jurinec Jura.....794
Jurinec Petar..... 794
Jurjavčić Franjo..... 964
Juršić.....343
JuršićMato..... 120

K

Kaćuša, vidi Varović Stjepan
Kahlina Stjepan Branko..... 20
Kalaj Branko..... 340
Kaleb Vjekoslav.....101
Kalođera Zena.....23
Kamerhofer Konstantin..... 278, 375
Kanađani..... 347, 487
Kancijan Dragica.....522
Kanižaj Franjo.....972
Karadordević Aleksandar.....347
Karađorđević Petar.....325
Karanović Vukašin 311,522
Kardelj Edvard Beve..... 165
Karlović..... 132, 405
Kasche Siegfried.....122
Kašinec Stjepan.....589
Katinčić Pavao.....131
Katulić Ivan.....55
Kavedžić Josip.....557
Kavran Božidar..... 817
Kavur.....794
Kavurić Dragee Skula..... 25, 27, 907
Kavurić Zvonko..... 20
Keka 205
Kelčec Ivan.....261
Kelečić Josip..... 658
Kemfelja 167
Kemfelja Đuro..... 266, 286 316, 341, 343, 365, 374, 723, 773, 804, 852, 892, 988, 1001
Kemfelja Josip Šuco 790
Kendel Stjepan Sijedi..... 288, 768
Kepec..... 670
Kerin Marko.....589
Kerež Florijan..... 591
Keroža Florijan..... 709
Kezele Slavko 889
Kežman Ankica.....507
Kirin Đuro..... 378
Klatuš Stjepan..... 669
Klemenčić Maks.....794
Klemenčić Štef 751
Klenović Vinko..... 468, 843
Klepac Dragutin 14
Klepac Tomo.....582
Kličković.....630
Kličković Nikola..... 541,544, 762,779
Klinčić..... 265, 783
Klinčić Ivan Gluhi.....91
Klisanić..... 261
Knez..... 784
Knez, vidi Stanković Josip
Knezić Lujo.....922
Knežević Filip.....925
Knežević Ivan 684, 697
Knežević Josip..... 541,761
Knežević Rade.....707
Kobal Vlado..... 652
Kobalj Ivka 917
Kocijan Ivan 761
Kocijan Imbro..... 266
Kocijan Miko..... 266
Kocmur Alojz 103
Koharović Aleksandar.....184
Kokot Mijo 266
Kola Mitro.....974
Kolar Josip Matek..... 314, 522
Kolarić.....804
Kolarić Gazivoda.....618
Kolarić Milan 276
Kolenko Josip.....118
Kolesar..... 454
Kolman Vid.....793
Kolmen Matija 712
Koloman Miro Suhi.....20
Komadina Petar 184
Komandir, vidi Ivanković Đorđe
Komar Jankes Iva Maja 291,608
Komar Slavko 311
Komarica Zvonko 642
Komorčec Mirko 616
Konspirator, vidi Saili Dragutin
Konjačić Ivan..... 55, 564, 833

Konjhodžić Mahmud..... 801
Kopač, vidi Mikulić Franjo
Korać Miloš..... 761
Koren.....515
Koren Stjepan Bendo.....59, 214, 306, 311, 336, 442, 443, 754, 803, 809, 831, 833, 907, 908, 910
Korošec..... 752
Korporić Mato.....373
Kos, Puž.....371
Kos Marijan Mičurin..... 269, 271
Kos Mijo Zorko.....843
Kos Stjepan..... 892, 893, 981
Kos Stjepan Simun..... 458, 666
Kos Vela 892, 893, 981
Kosak Ivan 697
Košem Stanko..... 578
Kosi Josip 76
Kosi Kata.....76
Kosovac Dragutin Luka II..... 676, 946
Kosovac Vujo.....174,183
Košti Florijan 360
Košutić August 101,205, 338, 561, 673, 752, 753, 893, 986, 987, 988
Kotnik Dragutin 934, 935
Kovač.....846
Kovač Luka.....373
Kovač Viktor.....559
Kovačec Stjepan.....117
Kovaček..... 227
Kovačević Breko.....934
Kovačević Nikola.....761
Kovačević Zvonko..... 171, 179, 265, 316, 341
Kovačević Zivko.....669
Kovačić..... 120
Kovačić Alojz..... 761, 889
Kovačić Ljubica..... 184, 884
Kozlina Miloš 40, 56, 257, 258, 259, 399
Kožić Ivan Nikola.....318,441, 905
Krajačević Martin..... 759, 760
Krajačić Andrija 265,342
Krajačić Ivan Stevo, Brko.....14, 47, 103, 210, 356, 358, 407, 512, 513, 518, 519, 572, 622, 667, 753, 887
Kralj..... 751, 794
Kralj Juraj.....342
Kranželić Filip.....371
Kranželić Ivica ili Ivan 51,79
Kratki, vidi Manulić Josip
Kratki, vidi Potočki Zvonko
Krčmarek Franjo Ivica, Luka I . 18, 349, 676, 946, 949
Kreačić Miroslav.....524
Kreačić Otmar.....55, 115
Krečić Tihomir 516,517
Kren Vladimir..... 944
Krešo.....949
Krist Dušan..... 196
Kristović.....205
Krištović.....274
Krivačić Ivo..... 579
Krivi, vidi Brlek Vjekoslav
Križanić Ivo.....517
Križanić Vjekoslav.....517
Križnik Stjepan..... 605
Krleža Miroslav.....101
Krnjević Juraj 372,560, 689, 753
Krošelj Mijo Vilko..... 788, 790, 998, 999
Krpan Alfons.....371
Krznarić Nikola.....328
Kržišnik Gustav..... 127, 264, 277, 281, 440, 453, 877, 933
Kucan 371
Kućan Oskar..... 99, 169, 183
Kufrin Ljubo 498
Kufrin Milka.....51
Kukolja Franjo Mika..... 269, 788, 790
Kukavica Pavle 372, 373
Kum, vidi Santo Gabrijel
Kumic Mato..... 469, 477, 560, 571, 665, 907
Kunstić Franjo Pero 22, 522, 680
Kunštek Živko.....117
Kunjko Vladimir..... 685
Kupee Franjo.....713
Kurelac.....205
Kuren Milan Gubec..... 352, 627
Kušec Božidar..... 889
Kušec Katica..... 698
Kušnačić.....794
Kuzmić Imbro..... 266
Kvakan 207
Kvaternik.....617
Kvaternik Eugen..... 174

L

Laci, vidi Pipić Dragutin
Lacković Dragutin.....294
Laćan Marijan..... 889
Lakuš Filip :..... 55, 98, 163, 164, 174, 183, 661, 764, 769, 811, 858, 1001
Lala.....210, 926
Lala, vidi Javornik Ivan
Lala, vidi Todinov Tomo
LalićTomo.....768
Lamešić Marko..... 229, 448, 465
Lanko Irena, Galović Helena . . . 926
Lazar Stjepan 975
Lektorić Marica.....203
Lelas Anita Nina..... 23, 946
Lenard Fabijan..... 456, 751, 794

Lenard Miško 794
Lenjin 88, 108
Lermina Dragica.....876
Levanić.....101
Levin.....456
Lipnjak Zvonimir 76, 262, 274
Lipovščak Miljenko.....30
Lisac, vidi Obuljen Nikola
Litvinov.....514
Livada Dane..... 250, 420, 646, 708
Logomerec.....121
I.ojz.....310
Lojz, vidi Valečić Alojz
Lončar Martin..... 206, 931
Lončar Pavao Prigorac..... 46, 272, 352, 728
Lončar Stjepan.....266
Lončarec Mirko..... 788, 790
Lončarek Franjo..... 978
Lončarić Rikard 893
Lopaić Ivica..... 59, 309, 310, 408, 409, 427, 442, 754, 755, 808, 881, 906
Lorković Mladen..... 376, 449, 615, 619, 708, 817, 916
Lovasić Pavao..... 785
Lovrek Stjepan 933
Lovreković Đuro..... 373
Lovreković Franjo.....373
Luc Ružica.....669
Lučić.....477
Ludva..... 684, 948, 951
Ludvig..... 516
Luiggi..... 306
Luka..... 203, 204
Luka, vidi Pipić Franjo
Luka I, vidi Krčmarek Franjo
Luka II, vidi Kosovac Dragutin
Lukarić Miloš 697
Lukin..... 256
Lukinac.....16, 338
Lulić Ferdinand..... 563

LJ

Ljubek.....616
Ljubica 948
Ljubo, vidi Prpić Petar
Ljubojević Janko..... 857,859

M

M..... 381
Maca..... 531
Macan Dominik..... 892, 981
Macanović Hrvoje.....515
Mačak..... 160, 749 921
Maček Vlatko.....11 81 82 83, 102, 109, 110, 134, 144 ’l45 148, 167, 169, 171, 172 ’ 176’ 177, 179, 181, 182, 185, 186’ 266, 267, 313, 320, 321, 338’ 341, 364, 370, 371, 372, 373, 374, 455, 529, 560, 561, 568’ 570, 588, 622, 673, 689 725 750-752, 804, 806, 811, 812, 821’ 834, 835, 847, 848, 851 852’ 881, 892, 893, 918, 930, 937’ 938, 943, 981, 987, 1000, 1001 '
Mađari..... 143, 174 188, 190, 244,546,741,811,868
Mađarić Štefanija..... 279
Mađarić Vlado.....279
Mađerić Petar.....372
Magašić Moro..... 183
Magovac Božidar.....99, 211, 271, 444, 478, 513, 519, 568, 622, 720, 764, 769, 858
Majanović Ivo..... 466
Majdag Ignac.....666
Majdak 973
Major.....711
Majer Boris Marić..... 894, 895, 937, 941
Majski, vidi Praunsperger Dragutin
Majstorović..... 557
Makar Franjo.....275
Makar Magda 917
Makovec Dragutin.....119
Malčić Franjo 91,342, 783
Mali, vidi Ivić Stjepan
Mali, vidi Mučnjak Ivan
Mali Crni Turčin, vidi Ahmetović Lutvo _____
Malić.....927
Malković Adam.....583
Malković Ivan..... 583
Malković Jana..... 583
Malković Mato.....583
Malković Petar 584
Mamula Bogdan..... 257,399
Mandić Ferdo Bato 354, 594, 595, 601, 632, 818
Manojlović Miloš Mima 421,653, 857, 860
Manola Srećko 756
Manjkaz Mato 759
Marcel, vidi Bekić Danijel
Marcijuš Đuro..... 912
Margalić 466
Margetić Mato.....759
Margić Slavko 452
Mareković Juraj Matek.....903
Marić, vidi Majer Boris
Marijan..... 948
Marijan, vidi Jankes Grga
Marijanović Ankica 761
MarinčićJozo 759

Marinić Vjekoslav Picek..... 382, 678
Marjan, vidi Gretić Ivica
Marinković Ivo Slavko 12, 100, 519
Marinković Mato.....759
Marko, vidi Gmajnički Slavko
Markon Slavko 631
Marković..... 899
Marković Božo Miško.....354
Marković Josip 275
Markulinčić Josip Rudo 897
Markulj Jure..... 911,925
Martin..... 521,926
Martin, vidi Cehovski Mato
Martin, vidi Ogrizović Bogdan
Martinčević.....597
Martinko Slavko..... 892, 981
Martinović.....132
Martinović Milan..... 29
Martinšek Ivan..... 341,373, 519, 561
Martinušić..... 344, 597
Marušić.....804
Marušić Simun 183
Matačić Ivan Viktor..... 288, 608, 772
Mataija Milan.....184
Mataković.....121,516
Matanić Nikola.....750
Matasić..... 307
Matasić Ivan..... 658
Matek, vidi Mareković Juraj
Matetić Vladimir..... 60, 65, 243, 246, 307, 400, 407, 481, 542, 614, 637, 646, 656, 776, 816, 823, 890
Matetić Zlatko Saša..... 684, 924, 925
Marija, vidi Bogović Ivan
Matijašić Franjo Vinko..... 972, 984
Matkov Marko..... 285
Matković Mato 630
Matković Stjepan 371
Mato, vidi Hrnčević Josip
Matošovka Ivka.....557
Matulić Izidor.....713
Maurić Ankica.....557
Maurović..... 557
Mavračić Juraj.....964
Mažar Josip Joža, Cvikeraš 568
Mažuranić Ivan.....164
Mećar Ivan Musliman..... 206
Medać.....371
Medak Ante..... 95, 363, 936
Medarić Juraj 468
Medved Ivan.....785
Međimurci.....173
Meglaj..... 267
Meglaj Petar..... 340
Meglaj Stjepan Posavec..... 638
Meglić Josip..... 82,343, 981
Megličić Ivan..... 450, 452
Mendiković Janko..... 257
Mesarić Ivan.....766
Mesarić Vinko.....768
Mesić Ivan.....11, 58, 255
Mešter, vidi Potočki Stjepan
Meštrović Ksenija..... 926
Mićo..... 949
Mičić Milivoj.....761
Mičurin, vidi Kos Marijan
Mihailović Draža.....111, 143, 148, 178, 179, 180, 182, 517, 560, 569
Mihelec Stjepan.....132
Mihelić.....515
Mihelić Josip 251
Mihoćević Petar Valent.....24
Mihovilović Ive.....925
Mihovilović Ive Težak.....686
Mijat, vidi Mikulić Mijo
Mika 804, 908
Mika, vidi Ahmetović Lutvo
Mika, vidi Jadan Ivan
Mika, vidi Kukolja Franjo
Mika, vidi Papa Stjepan
Mikan Lovro.....55, 184
Mikulić Franjo Kopač..... 29, 368, 809
Mikulić Mijo Mijat 25, 28, 29
Mikulić Tomo 477
Mikulić Tomo Gajdaš 25,27,29, 565, 838, 907, 909
Milačić Nacek..... 666
Milaković Janko 212
Milan.....589
Milan, vidi Ruđić Đuro
Milašinčić Grga.....246
Milašinćić Maša.....310
Milatović Marko Zelina..... 627, 631, 897, 899
Mile, vidi Ban Đuro
Miličić Mijo.....76
Milivoj.....675
Milković.....454
Milobar Grga..... 777, 889
Milosavljević Đuro.....780
Miloš.....948
Milošević Filip Tomislav..... 385, 950
Milunić Josip.....430
Mima, vidi Manojlović Miloš
Mioković Stjepan 831
Mira, vidi Ružić Jelka
Miranić Ivan.....359
Mirko, vidi Folnović Mato
Mirko, vidi Ugarković Stipe
Mirni, vidi Mohorovčić Andrò
Mirosavljević Mirko 371
Mišak Alojz Gabrek..... 938
MiškićJuro.....28
Miškina Pavle.....285
Miško, vidi Ahmetović Lutvo
Miško, vidi Marković Božo
Mitić Ranko.....655
Mitrečić-Dokmanović Anđela Vera..... 522,680

Mladen Ivan 635, 862
Mlinarić Stjepan..... 773
Mohorovčić Andrò Mirni..... 340, 341, 686
Mojmir Martin 51
Mokri, vidi Čižmek Vid
Mokrović..... 829
Moser, vidi Bene Josip
Mota 311
Mrak, vidi Cobović Mato
Mrak Franjo 944
Mraović Milan Simić..... 865, 907, 909
Mraz, vidi Herak Stjepan
Mraz Franjo..... 183
Mrazek.....592
Mrazović Karlo Gašpar, Ortega . 173, 310, 406, 408, 428, 442, 512, 532, 563,751
Mrkalj Milan..... 361, 362, 591
Mrki, vidi Popović Martin
Mrkoci Jurin Tonka..... 895,941
Mrkoci Marko Bertaš..... 78, 894, 941
Mršavi.....382
Mrzljak Pero.....750
Mučnjak Ivica Mali..... 22, 683
Muharić Bolt..... 359
Muhek Andrija 642
Murat Aleksa..... 709
Musliman, vidi Mećar Ivan
Mussolini Benito..... 429, 569, 633, 644, 661, 671-674, 688, 689, 691, 752, 764, 858,881, 980,999
Mužak Miško.....759
Muženić Franjo..... 785

N

Nacek, vidi Fijan Vid
Nacek, vidi Pipić Ignac
Nada, vidi Bognar Kunstić Zlata
Naglić Miroslav.....205
Nazor Vladimir..... 661,764, 769, 858, 1001
Neđeral Vinko..... 16, 20
Neuman.....12, 13
Nežmahen Stjepan 81, 343
Nijemci..... 10, 15, 66, 86, 90, 101, 102, 162, 171, 174, 179, 189, 233, 235, 236, 240, 242, 244, 247, 248, 283, 284, 297, 319, 347, 354, 369, 378, 486, 488, 513, 514, 515, 518, 530, 538, 549, 561, 570, 631, 635, 541,659, 671-674, 694, 699, 705, 706, 718, 722, 748, 751, 754, 763, 782, 785, 789, 791, 793, 794, 805, 806, 809, 812, 816, 819, 824, 838, 839, 853-855, 859, 892, 894, 909, 928 938 942,944, 955, 999
Niki Stanislav.....206
Niko, vidi Gršković Branimir
Nikoliš Stevan Stevo..... 257
Nikšić Ivan 579
Nikulić Edo..... 892, 981
Nimča Josip.....262
Nina, vidi Lelas Anita
Norković Rudolf.....712
Novak Ivan Bat.....931
Novak Štefica 279
Novaković..... 267
Novinić.....966
Novosel.....557
Novosel Franjo 530, 752
Novosel Jandro..... 530, 752
Novosel Josip Boltek..... 788, 790
Novosel Nikola.....583
Novosel Tomo.....582

O

Obradović Janko..... 55, 184
Obradović Marko 761
Obuljen Nikola Lisac..... 121, 686, 924,925
Očalaš 20
Ogrizović Bogdan 349,385, 681, 950
Olga, vidi Crnković Ruža
Olovčić Jerko..... 262
Omeragić Imbro 589
Opačić Stanko Ćanica..... 164, 183
Orešković Emilijan.....341
Orlić.....843
Oršić Ivan 683
Oršić Zvonimir 683
Ortega, vidi Mrazović Karlo
Oslić Janko 616
Oslić Stjepan.....616
Ottenfelz Franjo 893, 937, 981
Ožbolt Ivan Sokol.....627

P

Pajo, vidi Gregorić Pavle
Palčić.....829
Palčić Mirko 26
Palčić Vlado.....255
Pandak Jandro 833
Panković Bolto 768
Papa Andrija..... 267,285, 340, 341, 374
Papa Stjepan Mika 931
Paprikaš.....949

Parfant Ladislav Umjetnik ... 348, 748
Pasariček Dragee.....251
Pataki 338
PavelićAnte..... 26, 27, 122, 134, 136, 143, 167, 170, 171, 172, 173, 176, 177, 178, 179, 182, 185, 198, 248, 313, 316, 338, 341, 346, 347, 374, 376, 384, 392, 410, 413, 417, 422, 423, 429, 432, 444, 505, 564, 569, 588, 641, 661, 662, 688, 689, 725, 750, 783, 811, 817, 820, 823, 834, 859, 876, 881, 891-895, 897, 899, 905, 913, 914, 918, 921, 980, 981, 1000, 1001
Pavešić Vladimir..... 101, 199, 200, 267, 316, 338, 339, 561
Pavić Janko.....55, 184
Pavičić.....316
Pavlas Mirko..... 426, 427
Pavlić.....750
Pavlić Josip Boris 627, 628
Pavlović.....935
Pavlović Josip 11
Pecek Vladimir.....373
Pejnović Kata 164, 183
Pekić Dušan..... 40, 56, 257, 397, 400, 536, 907, 909
Peko.....382
Penkala.....744
Penzeš Simun 557
Pepić.....539
Pergl Većeslav.....437
Peričić..... 490, 605, 606
Perković Nikola..... 803, 841
Pernar Ivan..... 82,91, 101, 167, 199, 200, 316,338, 340, 342, 343, 344, 365,517, 561, 596, 750, 812, 821,829, 935, 986, 987
Pero, vidi Srac Đuro
Perović Lepa Zina..... 207, 305, 352, 564, 622,720, 802, 803, 886
Peršen Mirko.....206
Peršić Ivan..... 285, 372
Peruško Drago.....363
Peruško Janko..... 526
Petanjek Gabrijel..... 937, 982
Petar, vidi Crnila Franjo
Petković Tereza.....709
Petreković Slavko Britva, Stevo 22, 206 683
Petrešević Borivoje Cvikeraš . 206
Petrić Stjepan.....373
Petričić 374
Petrik Milivoj 199 338 339
Petrin Stjepan..... 712
Petrović..... 597
Pezelj Branko 372, 517
Pezelj Stjepan 340, 341
Picak Ivan.....616
Picak Jagica.....616
Picak Stjepan.....616
Picek, vidi Marinić Vjekoslav
Pintar, vidi Špiranec Josip
Pintar Franjo Čelić 382
Pintarić Antun..... 710
Pinjuh 557
Pipić Dragutin Laci..... 459, 477, 541, 625, 700, 796, 882
Pipić Franjo Luka..... 575
Pipić Ignac Nacek..... 58, 59, 427, 429, 442, 443, 807, 831, 833, 906, 907, 908, 910
Pire Franjo.....924
Pirker.....988
Plamen, vidi Zima Jaroslav
Planek Martin..... 285
Plašć Dragutin Ivica 120, 269, 271, 316, 552
Plazek Martin 372
Plećaš Jovo 526, 767
Plećko Franjo 870
Plepelić Stjepan..... 752, 807
Pocrnić 285
Počuča Mile.....183
Podbrežnjak Andrò.....714
Pokos Slavko.....918
Polović Marko.....183
Poljac Leopold..... 483, 485, 955
Poljak.....899
Poljak Anđelka..... 313
Poljak Franjo..... 591, 709
Poljanec Pa vie.....280
Pompar Andrija.....600
Pomykalo Ferdo Oto..... 947
Popović Đuro.....55
Popović Martin Mrki..... 897, 899
Popović Mirko Imbra..... 25,831
Popović Raša.....313
Popović Vlado.....14
Porić Pavao.....285
Porubio.....517
Posavac, vidi Meglaj Stjepan
Posavec, vidi Skubić Ivan
PosavecTomo.....371
Potočki Stjepan.....627
Potočki Zvonko.....628
Potoćnjak.....101
Praunsperger Dragutin Majski 627
Prebeg, vidi Brezović Nikola
Predavec Đuro.....929
Predavec Zlatko Seljo.....627
Premrl..... ..... 892, 981
Pribičević Mićan.....184
Prigorac, vidi Lončar Pavao
Primorac..... 519
Pristavić Đuro..... 116
Prišlin Vlado'..... 352, 558, 627, 927,929
Prožić Nikola.....267
Pipić Ivan 86, 123, 124, 402, 463, 491, 607, 640, 758, 924
Prpić Petar Ljubo.....945

Prvčić Stjepan.....768
Pšeničnik Zvonimir..... 517
Pučko.....16, 338
Puklek Stjepan Jura 354
Puštaj Ignac.....658
Pušćak Jura.....700
Pušec Stjepan Žaco..... 522, 929, 930, 931
Putnik, vidi Radić Gašpar
Puzek Štef..... 805, 843

R

Rabić Ćiril.....684
Radauš Vanja.....101, 888
Radeš Kata 583
Radić Gašpar Putnik..... 686, 924
Radić Stjapan 165,167, 444, 445, 568, 811
Radinčić Ivan 262
Radinić Ivan Jašo 25, 566, 831, 907
Radoničić Karlo 685
Radović.....515
Radović Milan Čokara..... 589, 805, 806
Radulović Ignjatije.....629
Rafaj Dragutin Rok..... 891, 895, 941
Rafaj ec Antun.....621
Raj iček Josip.....761
Rajković Dane.....295
Rak Vinko..... 657
Rakuš Janko 508, 509
Rapajić Bogoljub.....166
Rapić Stjepan 684
Rapo Marko..... 257, 782
Ratko..... 952
Razum.....794
Reberski Josip.....16, 82, 167, 338, 343, 561. 986, 987
Ređep..... 285, 372
Reljac Rudolf..... 41, 62, 250
Remić 669
Rems.....794
Rendulić Mato..... 19, 20, 348
Ribar, vidi Juraković Josip
Ribar Ivan..... 164, 168, 169
Ribar Ivo Lola, Fišer.....667
Rizvan Stjepan 29
Robić..... 172, 839
Roda 950
Rogulja Tomislav.....187
Rohan Marženka Seka 269
Roje Božo 522
Rok, vidi Rafaj Dragutin
Roko 948
Romanović Milan Zvonko..... 307,310, 408, 409, 563, 806, 808
Romi.....305
Roosewelt.....164, 166
Rozika..... 670
Rožić.....16
Rubčić Nikola Nino..... 166, 183
Rudo, vidi Markulinčić Josip
Ruđić Đuro Milan.....766
Rukavina..... 450, 519
Rukavina Ivo (Ivan)..... 421 480 633
Rukavina Josip 668
Rumbak Ivan.....183
Rumiha Vjekoslav..... 82, 343 893, 981
Rupčić Josip 94
Rusi..... 659
Rušec Danica..... 883, 884
Rušec Drago 945
Rušnov Đuro..... 26
Rutić Stjepan..... 685
Ruž Vinko.....133
Ruža..... 21, 351, 681, 950
Ružić.....338
Ružić Jelka Mira.....20,21, 351, 675

S

Sabljak Petar.....935
Sabljarić 557
Sabolić Vladimir..... 285, 370, 372, 404, 508, 593, 923, 1001
Saili Dragutin Konspirator 184, 227, 238, 500
Salamon Teodor.....516
Samobor Stjepan 97, 296, 511, 748
Samoborac, vidi Pipić Ignac
Santo Gabrijel Kum 354, 986
Saša, vidi Matetić Zlatko
Satler Dragutin..... 22
Sauer Johan.....13
Savka..... 906, 909
Scorza Karlo.....514
Sebastijan..... 20
Sedmak Franjo..... 839
Sedmak Imbro 839
Segai.....88
Seka, vidi Rohan Marženka
Seljo, vidi Predovec Zlatko
Sever Ignac.....266
Severović Nikola..... 652
Schp. Badern.....922
Sidir.....548
Sijedi, vidi Kandel Stjepan
Silni, vidi Belić Radoje
Silvio.....630
Simić, vidi Mraović Milan
Siter.....752
Sivi, vidi Flajpan Stjepan
Skomšek.....568
Skubić Ivan Posavac..... 119,627, 929

Skula, vidi Kavurić Dragee
Slade Franjo 872
Slatina Đuro.....620
Slatković Nikola Dugi.....16
Slavenski..... 204
Slavonac, vidi Jakovljević Ilija
Slobođani Vladimir..... 450
Slovenac 211,519, 557
Slovenci..... 85, 160, 175, 198, 407, 413, 445, 546, 737, 739, 741, 752, 868
Slovenka.....211,519
Smetko 91, 265
Smoljan Bariša..... 101,199, 200, 338, 339, 561, 750, 927, 986, 987
Sobota.....958
Sokol, vidi Ožbolt Ivan
Sokolčić Ivan Fabijan..... 309, 369, 539, 700, 796
Solar Marin.....360
Solar Martin.....280
Solar Vera Đurđica.....20,512, 518, 668, 669, 670, 678
Solar Zvonka..... 670
Sorić 935
Sorić Mate..... 164, 183
Sovjeti..... 514
Spaček Božo 32, 239, 740, 861, 907, 909
Spaho, vidi Vujić Dragan
Spitzer Rade..... 516
Spivak Pavao.....131
Sporiša Marin.....918
Srbi..... 64, 99, 111, 134, 137, 139, 143, 163, 168, 169, 174, 175, 177, 178, 179, 188, 189, 285, 286, 313, 322, 325, 329, 370, 445, 461, 546, 692, 723, 764, 768
Srdović 343
Staljin Josip Visarionović..... 57, 108, 164, 166, 168, 169, 286, 367, 372, 690
Stančić Dragutin.....224
Stančir Slavko Jura..... 898, 899
Stangler Nikola.....261
Stanić 926
Stanilović Antun 807
Stanivuković Milan..... 447,703, 705
Stanojević Aco..... 109
Stanojević Dušan.....805
Stanojević Stevo.....76
Starčević Ante..... 174
Starčević Grga.....669
Starčević Jakov.....669
Starčević Luka..... 285, 370
Stari, vidi Bartol August
Stari, vidi Đerđa Josip
Stari, vidi Žigrović Mato
Stepinec Alojz..... 56,568, 725
Stepinec Mirko.....56
Stevo, vidi Hrnčević Josip
Stevo, vidi Krajačić Ivan
Stevo, vidi Petreković Slavko
Stipe 837
Stiperski Jakob..... 82,981
Stjepan 948, 951
Stopar Vlado.....941
Stramberger..... 516
Strelac Stjepan Duka 354
Strika Ilija..... 162, 421, 541, 889
Strina, vidi Đakman Barica
StržićTomo..... 184
Stublić Josip..... 76
Stunja Pavao.....255
Subotić Miloš 541
Sudac..... 941
Sugja A 586
Suhi, vidi Horvat Franjo
Suhi, vidi Koloman Miro
Sulimanec Valent 285, 372
Šupilo Fran..... 174
Susović Dragutin Ilić.....443
Suša Jura.....307
Suša Zlatko Subaraš..... 948
Svetlečić Ivan 658
Szailer Franjo Davor..... 677,947,

š

Saglaj Blaž.....281
Šalamun Stjepan..... 768
Salek Rudolf..... 199, 200, 517
Šantolić.....91
Saponja Ljuban.....328
Sčetko Stjepan 559
Sebalj.....11
Selendić Jelka.....884
Sembrak.....308
Šencer.....557
Šepot Josip 557
Sijan Pajo 371
Siljo..... 784
Simec Jandrija Andraš 908
Šimec Stjepan Stef.....841
Šimek Tomo 628
Simun, vidi Blažić Antun
Simun, vidi Kos Stjepan
Simun Mika..... 729, 796
Simunić Branimir..... 210, 344, 511
Simunić Slavko.....514
Simunjak Stjepan.....55
Simunjak Vukelja Darinka ... 884
Sinkić Milan 669
Sintić Jakob..... 205
Šintić (Josip).....121
Šintić Milan.....205
Skrba, vidi Beluhan Pavao
Škrinjar Franjo..... 937, 982

Škrinjar Teodor 192,196, 865
Škrinjar Valent....373
Skrlek Branko....761
Skrljan Mato....761
Škrolar Ronald....638
Škundaš.... 285
Škurce Mate 926
Slat Dane.... 978
Šmigmator Ljubica Zlata 950
Šnidaršić Ivica Zvonimir....20
Šnobl....630
Sok....488
Šopot....557
Šoštarić Josip 117
Šoštarić Vladimir 785
Span Tonka....698
Spetić Stjepan....918
Spiler Ivan.... 76
Špiljak Mika 59,307, 526, 531
Spirovec Josip Pintar 576, 815, 914
Špoljarić Andrò.... 713
Stef, vidi Simec Stjepan
Stefanec Ivan.... 759
Stefek 941
Stegler Rudolf.... 129,391, 425, 554, 556, 719, 747, 875
Stencer Slavko 944
Štokan.... 160, 749, 921
Štrok Izidor.... 300, 421, 430, 576, 825
Subaraš, vidi Suša Zlatko
Šubarić 343
Šubarić Mijo....82
Šubašić Ivan 753
Suco, vidi Kemfelja Josip
Šukac Dragutin....761
Šuman Karlo....855
Šušković Katica....922
Švajger....74

T

Tafra Eduard....340
Takač Đuro 618
Talijani 15,40,41, 61, 102, 143, 171, 174, 179, 192, 193, 212, 213, 237, 240, 245, 247, 249, 272, 306, 308, 318, 335, 378, 395, 396, 397, 398, 399, 407, 412, 413, 417, 418, 427, 470, 472, 481, 512, 513, 514, 515, 536, 546, 577, 582, 584, 585, 672, 674, 732-734, 736-738, 741, 752, 754, 868, 905, 909
Tanja.... 948
Taras, vidi Trzun Josip
Tatar....751
Tatar Stjepan....588
Terzić Velimir.... 886
Težak, vidi Mihovilović Ive
Thurn-Taxis.... 76, 274
Tinković.... 538, 794 795
Tinti-Halger Aleksandar....486
Tkalčić Antun 618
Tkalec Martin 359
Todinov Tomo Lala....854
Todorović Vaso....765
Tomas Ivan....579
Tomašević Ivan.... 50, 309
Tomašić.... 513
Tomašić Ljudevit.... 987, 988 989
Tomašić Marko....911
Tombas Vukašin....889
Tome Josip.... 307,573, 574, 906
Tomić....930
Tomić, vidi Tor Ivan
Tomić Melita....686
Tomislav, vidi Milošević Filip
Tomljenović....557
Tomo....899
Tomšić....935
Tonka, vidi Gluhak Jelka
Tor Ivan Tomić.... 184,531
Torbar Josip 83, 101, 344, 986
Tot Viktor....345
Trajlar Ivan....697
Trbović Rade....183
Trifunović Ilija Birčanin....178
Trifunović Miša....309
Trkanec Ivan.... 921,923
Trnski 371
Trnski Ivan 285
Trop.... 584
Trupac Ivan....759
Truta Nikola Viktor.... 676, 946
Trzun Josip Taras 627
Tucman Josip Crni.... 77, 80, 87, 612, 826, 828, 891, 894, 915, 937, 941, 982, 984, 986
Tuđman Franjo Francek 914,937, 941, 984
Tuđman Ivo.... 877
Tuđman Stjepan.... 55, 99, 164, 166, 183, 877
Tuđman Stjepan Vinko 895,941
Tumbaš Vukašin....761
Turci 163, 347
Turković Grga.... 800
Turković Ladislav.... 761,889
Turopoljčani 171
Tušković Mirko....205

U

Udovičić Antun 761
Ugarković Stipe Mirko 58, 59,

184, 186, 210, 211, 310,357, 358, 409, 512, 519, 529,622, 627, 628, 715, 716, 720,726, 729, 788, 789, 802, 803,851, 886, 891, 896, 982, 984
Ukrajinci..... 240, 244
Umjetnik, vidi Parfant Vladislav
Urban Stjepan.....121,568

V

Vago, vidi Barilić Stjepan
Valečić Alojz Lojz 368,411, 667, 807
Valečić Mirko 657
Valenšćak Franjo ćaća 926, 927
Valent, vidi Mihočević Petar
Valentović..... 485
Varda Demetar..... 449, 450, 452, 462, 504, 505, 703
Varda Simeon..... 449, 450
Varović Stjepan Kaćuša 628
Vasić Duka..... 59, 307, 409,411,427,442, 840, 906, 908
Vdović Edo 981
Vdović Franjo 981
Veble..... 103
Veček Zvonimir.....638
Vedriš Ferdo.....340
Veličan Franjo..... 370, 371
Veličan Stevo..... 370, 371
Velij, vidi Žmak Petar
Veljko, vidi Dozet Perica
Vera, vidi Jović Sofija
Vera, vidi Mitrečić-Đokmanović Anđela
Veseli, vidi Hader Đuro
Veseli, vidi Herceg Ivan
Veselić, vidi Vidiček Rudo
Veselovski Stevo.....76
Vida..... 953, 954
Videković Pavao 539,751
Vidiček Josip.....761
Vidiček Rudo Veselić.....939
Vidmar.....966
Vidović.....466
Vidović Nikola.....183
Viktor, vidi Matešić Ivan
Viktor, vidi Truta Nikola
Vilko, vidi Krošelj Mijo
Vinceković..... 285, 371
Vinko.....658
Vinko, vidi Matijašić Franjo
Vipotnik Anica Ančika..... 540, 796
Vitezović Pavao.....174
Vladić..... 307
Vlahović Joža..... 79
Vlahović Stevo..... 759
Vodopivec..... 804
Vojo.....212
Von Bach.....278
Vrančić Josip.....28
Vrančić Nikola..... 889
Vranek Mato Čapajev.....119,120, 269
Vranić Ivan Iskra..... 929, 930, 931
Vratarić Antun.....712
Vrbanc.....101
Vrcelj.....370
Vrhovski Dragutin..... 285, 372
Vučković Božidar 340
Vučković Franjo 658
Vučković Petar 616
Vučković Vinko..... 966
Vudrag Adam.....371
Vudrag Blaž.....371
Vugrinec 715
Vugrniček Jana.....28
Vujić 988
Vujić Dragan.....782
Vujić Dragan Spaho 257
Vujičić Milica.....183
Vuk Jakob.....713
Vuk Milan.....709
Vukelić Branko.....166, 183
Vukić..... 605, 606
Vukmirović Marija 184
Vuković Janko.....196
Vuletić Mirko..... 196
Vuković Petar 196
Vurdelja Branko.....257

Z

Zabječan Ivan.....759
Zagorci..... 167, 168, 839, 982
Zagorski, vidi Globan Stjepan
Zagrepčani..... 198, 725, 862, 865, 885
Zajšek Franjo Zvonko..... 288, 655, 772
Zastavniković Marica 184
Zdelarev.....266
Zečić S. Petar.....780
Zelenko, vidi Bolt Valent
Zelić Miško 557
Zelina, vidi Milatović Marko
Zidanić Franjo Dragutin..... 349, 383, 678, 948
ZimaJaroslav 627
Zima Jaroslav Plamen..... 931
Zina, vidi Perović Lepa
Zlata, vidi Kalođera Zena
Zlata, vidi Šmigmator Ljubica
Zlatarić Branko.....183
Zlatić Savo Mićo.....183
Zlatko 948
Zorko, vidi Kos Mijo
Zorman Ivan..... 875
Zrinski..... 285
Zrinski Mate..... 371

Zrinšćak Josip.....370
ZrinšćakVid 371
Zulfo 685, 924, 926
Zvonimir, vidi Snidaršić Ivica
Zvonko..... 18,204, 349, 382
Zvonko, vidi Romanović Milan
Zvonko, vidi Zajšek Franjo

ž

Žabčić Ivan 582
Zabčić Jana.....582
Žabčić Janko.....582
Žabčić Josip.....582
Zabčić Juro.....582
Zabčić Lovro..... 582
Žabčić Magda 583
Zabčić Marta.....583
Zabčić Martin..... 582
Zabčić Mijo..... 583
Zabčić Nikola 583
Zabčić Stanko.....583
Zabčić Stjepan..... 582
Zaco, vidi Pušec Stjepan
Zagar Ivan.....972
Žalac Tomo.....183
Žarko..... 927
Zegarac Nikola 761
Željezničar..... 7.84.
Zeljko, vidi Baltić Milutin
Zerjavić.....620
Zerjavić Stanko.....276
ZganecJosip 843, 844 907, 908, 909
Zeželj Milan..... 32, 239 258, 397, 400, 740, 840, 861 '
Zidovi..... 189,285, 516, 546, 563, 741, 868
Žiga, vidi Gegač Ignac
Zigrović.....619
Zigrović Mato Stari..... 897, 898
Zivičnjak August.....94
Zivko Mato 710
Zivković Pera.....560
Zmak Petar Velij..... 788,790
Znidarec Kleinhans Marija Jasenka.....950
Znidarić Ilija..... 892, 981
Zugec Pavel.....794
Zumberčani..... 171, 246, 413, 645, 752
Zunec Ivan..... 482, 483, 616
Zupančić Franjo 288, 772
Zupanić Franjo 856, 857
Zužić Marko 686

W

Werner Ivan 122, 346

KAZALO GEOGRAFSKIH IMENA

A

Afrika..... 101, 515, 556,928
Amerika..... 144,168, 169, 179, 180, 286, 364, 367 , 455, 514, 538, 570, 662, 690, 753, 772, 999, 1002
Apatija..... 606, 620
Apatovac 70, 282, 446, 605, 651, 652, 712

B

Babina Rijeka 548
Babino Selo..... 230
Babotok..... 67, 216, 424
Bačkovica..... 66, 282, 298, 639, 763
Badovinci..... 738
Bađinac..... 507
Bajina Bašta 517
Balabani..... 501
Balkan..... 177, 561, 688
Banija..... 114,137,138, 177, 178, 314, 365, 569, 609, 683, 684
Banova Jaruga..... 64, 240, 463
Banja Luka..... 75, 261, 273
Barilović 578, 579
Baroni Selo 309, 396, 397, 399,736
Bartolovec..... 209, 359, 360, 709, 710, 711
Bastaji..... 233, 607, 958, 961, 967, 972, 975
Bastajnica..... 231, 233
Batrina..... 232
Beč..... 122, 347
Bedekovčina..... 86, 209, 651, 965, 977, 978
Bedenička 282, 763
Bedenik..... 858
Bednja..... 210,217,221, 452, 476, 489, 505, 704, 877
Begovo Brdo 192, 193, 195, 196, 237, 241, 246, 307, 396, 398, 399, 408
Bela..... 217, 452, 504
Bela Krajina..... 739
Belac 224
Belanovo (Selo)..... 71,219
Belec 476, 651
Belošić – Oštric..... 49
Belovar Moravče..... 268
Belski Dol 486, 619
Benkovo..... 845, 892, 980, 981
Beočin 233
Beograd..... 5, 10, 103, 134, 146, 184, 431, 518, 944
Berdike 336
Berečko..... 659
Berek..... 69, 223, 922
Berlin..... 122, 145, 163, 944
Beška..... 231
Beter 658
Bežanci..... 981
Bidrovec..... 934, 935
Bihać..... 323
Bileća..... 233
Bilogora..... 63, 66, 69, 70, 74, 118, 214, 217, 227, 282,285, 298, 446, 489, 490, 491,546, 549, 606, 633, 636, 637,639, 640, 660, 680, 693, 695,706, 707, 725, 742, 763, 856, 857
Biokovo..... 139
Bisag 651, 938
Bistra..... 268
Bistrica 773
Biškupec 450
Bjelina..... 340
Bjelovar..... 62, 66, 67, 68, 69, 73, 115, 117,216,219, 223, 225, 232, 245, 284, 285, 286,287, 288, 290, 291, 297, 300,313, 340, 370, 371, 374, 375,378, 391, 403, 425, 453, 454,506, 508, 521, 526, 549, 550,558, 592, 593, 608, 615, 619,635, 636, 640, 641, 708, 723,726, 727, 742, 744, 758, 763,764, 768, 769, 770, 778, 799,800, 801, 814, 815, 855, 856,858, 859, 863, 872, 917, 921,922, 923, 957, 962, 965, 967, 1001

Blagaj..... 121
Blatnica..... 73
Blato 638
Blinjski Kut..... 230, 548, 551, 745, 872, 873, 957, 962, 964, 967, 968, 974, 976
Bojici..... 193, 194
Bolč..... 778
Bolfan 277
Boročec..... 265
Borojevići..... 548
Borovo..... 515
Bosanski Novi..... 743
Bosanski Petrovac..... 136, 148
Bosiljevo 56, 102, 185, 737
Bosna..... 26, 143, 179, 182, 267,284,301,341,364,414, 517,569,661,671,785,893
Botinac..... 67,216,853
Botinovec..... 653
Bović..... 743
Božakovo..... 503
Božjakovina..... 71, 274, 543, 607, 776, 778, 816, 871, 970, 971
Brajak 579
Brankovac..... 919
Braslovlje..... 224
Bratina..... 48
Bratinje..... 588
Brckovljani 120, 268
Brčko..... 301
Brdike 309
Brdovec..... 91,92,93,265, 268, 783, 784, 829
Brđani..... 549,551,745, 873, 964
Brđanin Krajiški..... 957
Bregana..... 625, 806, 839, 880, 881
Bregi 550, 607, 742
Bresarić..... 49, 734, 735
Brestovlje..... 785, 794
Brezina..... 606
Brezje..... 369,757
Breznica..... 225
Brezički Hum..... 116, 209, 263, 264, 616
Brezno..... 629
Brezovac 43, 219
Brezovica (Novska) ... 406, 547, 869
Brezovica (Varaždin) . . . 866
Brezovica (Zagreb)..... 43, 128, 129, 159, 196, 236, 237, 242, 248, 249, 294, 437, 438, 589, 625, 666, 749, 804, 837, 878, 880, 920
Brezovica (Žumberak) . . 909
Brezovljani..... 233, 958, 976
Brezvica..... 742
Brinje..... 988
Brkiševina..... 28, 587
Brlenić..... 49, 533, 734
Bršljanica..... 162, 607
Brzaj a..... 639, 763, 779
Bubanj..... 639
Bubnjarci..... 230, 231, 412, 976, 977
Buč..... 463
Buče..... 490
Bučica 579, 743, 907
Bučko Kamensko..... 490
Budeno..... 266
Budinšćina..... 209, 220, 225, 230, 263, 264, 487, 490, 551, 555, 743,745, 873,958, 959, 966
Bugarska..... 347
Bukovac..... 336
Bukovčak..... 757, 781, 839
Bukovica 396, 398, 533, 536, 731
Bukovlje..... 462, 559, 804, 839
Bukovšćaki..... 29
Bulići..... 194
Bulinac..... 67, 69, 225, 284, 770, 780, 857, 859
Buna..... 230
Buševac..... 32, 248, 719, 805, 843
Bušinja Vas 502
Buzin..... 132,804,853,854

C

Cabuna..... 232
Caprag..... 654, 744, 962, 967, 968, 976, 977
Carevdar 71, 220, 232, 233, 298, 550, 606, 823, 957, 960, 962, 963, 966, 970, 973, 977
Cehi..... 132
Cerina..... 543
Cerje (D. Selo)..... 224
Cerje (Varaždin)..... 704, 797
Cerje (Vivodina)..... 234, 235, 236, 238, 242, 547, 587, 719, 732, 742, 869
Cerje Tužno..... 704
Cernik 501
Certa 877
Ciglena..... 370
Ciglenik..... 232
Cigrovec..... 845
Crikvenica..... 599
Crkveni Pribić..... 734
Crna Gora 102, 182, 248, 364, 517, 806
Crna Mlaka 47, 48
Crnilovac..... 734
Crnoglavec..... 719
Cugovac..... 374
Cvetković..... 473, 904
Cvetnić Brdo..... 424, 550, 579

Č

Čačinci..... 463
Čađavac..... 66, 763
Čaglin..... 231
Čaira..... 162
Čakovec..... 344, 354, 600, 603, 953, 954
Čanjevo 264
Častinjak..... 48
Čazma 99, 160, 162, 169-171, 188, 190,244,311,312, 325, 327,329, 332, 333,334, 340, 341,351, 403, 404,423, 424, 506,507, 521, 543,544, 592, 593,613, 635, 641,646, 721, 724,726, 727, 775,778, 859, 921, 922
Čemernica..... 506, 507
Česma (rijeka)..... 73, 223, 859
Čiće 44, 663, 664, 804, 839
Črešnjevo..... 462
Čret 845
Črnomelj 737, 901
Črnomerac..... 23, 557
Čučerje..... 91, 342, 925
Čukovec..... 118, 127, 229, 276, 277,439, 550, 606,617, 712, 719,744, 757, 870,958, 959, 961,962, 963, 965,966, 971, 976
Čukovica 231
Čunkova Draga 501
Čurilovec..... 68, 876

D

Dabei..... 507
Dalmacija..... 114, 137, 139, 143, 176, 177, 178, 182, 198, 339, 344, 347, 364, 523, 688, 752, 949
Daruvar..... 231, 391, 463, 607
Deanovac..... 161, 967, 972
Demerje..... 666
Desinec..... 40, 64, 191, 231, 411, 629, 657, 659, 733, 734, 904, 957
Desinić..... 918
Dinara 139
Dišnika..... 607, 761
Divljača šuma..... 94
Dobanovci..... 230
Dobranci 368
Dol..... 369
Dolje..... 265
Domagovići..... 48, 536, 629, 630, 733
Domaslovci 785, 793
Domovec 617
Donja Kupčina..... 48, 49, 493 832 833,836
Donja Stubica 268,773,997, 998
Donja Zelina..... 268, 341
Donjara 71,220,476,550 871
Donje Kuče..... 718,719,781
Donje Stative..... 48
Donji Hruševac 781
Donji Lović..... 398
Donji Marinkovac 506, 507
Donji Miholjac..... 301
Donji Vakuf..... 232
Dragalić..... 231, 232
Draganić..... 25, 28, 29,43,49, 61, 172, 213, 230, 246, 249, 309, 319, 399, 417, 443, 535, 568, 578, 734, 735, 967
Drage..... 44, 738
Dragičevac..... 507
Dragišićka..... 955
Dragonošci (Dragonošac) 807
Dragonja Selo 794
Dragovanšćak 568
Drašći Vrh..... 43, 218, 219, 224
Drašćica..... 306, 307, 396, 398, 399
Draškovići..... 225
Drava (rijeka)..... 267,518, 798, 876
Drenovec..... 446,719,798,870
Drenovice..... 578
Drenovo..... 744
Drežnica..... 629
Drenje 266, 839
Drina..... 517
Drniš 512, 513
Druškovec..... 649
Dubranec..... 216, 218, 236, 247, 547, 644,649, 665, 719, 731, 733, 734,742, 754, 757, 781, 805, 808, 838, 839, 869, 890
Dubrava..... 48,403,646,799
Dubrava (Čazma)..... 506,507,776, 777,778,889
Dubravica..... 82, 915
Dubrovčak Lijevi..... 955
Dubrovčan..... 82, 798, 933, 981
Duga Resa 29, 232, 578
Duga Rijeka..... 63, 70, 617, 660, 661, 705, 711, 719, 798, 876
Dugo Selo..... 64, 73, 120, 137, 167, 223, 230,240, 265, 266, 268, 270, 286,301, 305, 340, 341, 343, 346,352, 374, 391, 481-485, 543, 547, 550, 552, 613, 635, 715, 721, 742, 746, 778, 801, 815, 830, 863, 869-871, 873, 882-884, 944,955, 958,966, 967, 970, 971, 972
Dunav..... 518
Dužica 28
Dvor na Uni..... 743

Đ

Đakovo (selo)..... 43
Đelekovec..... 63, 285, 373
Đulaves 13, 231, 233, 958, 961, 967, 972, 973
Đurđevac..... 66, 68, 284, 285, 288, 290, 291,297, 370,372, 373, 374, 763,766, 768,769, 770, 856, 857, 859, 962, 965
Đurići..... 218
Đurmanec 80,117,209, 221, 343, 797, 918, 978

E

Engleska 101, 102, 144, 168, 169, 179,180, 266,286, 364, 367, 370,430, 455,468, 514, 538, 570,662, 690,753, 772, 989, 1002
Erd. Tišina..... 76
Ervenik 651
Essen..... 103
Evropa..... 135, 144, 148, 163, 364, 546, 741, 752

F

Fajerovec..... 96
Farkaševac..... 507, 758, 771, 859
Farkašić..... 76, 283
Ferenci..... 49
Francuska 348, 944
Fruška gora..... 11
Fuka..... 374, 507
Fulir..... 487

G

Gaćice..... 649, 797
Gaj..... 193, 285, 374
Galgovo..... 215
Galin Oštre..... 50
Galovac 371
Garešnica..... 99, 160, 168, 187, 189, 244,326, 328-333, 507, 544, 607, 721, 965
Generalski Stol 230, 232
Gera..... 397, 737
Gladovec 587
Gliboki..... 757, 824
Gliboki Potok..... 932
Glina 423, 424, 425, 517, 548, 550, 743, 869, 872
Globočec 277
Glogovac 48
Glogovnica..... 446, 605
Gojilo..... 244, 482, 722
Goli Vrh..... 657, 659
Golonje..... 267
Golubići..... 502
Golubinci..... 219
Golubovec 555,705,797,965
Goljak..... 219
Gomirje..... 230,231,232,738
Gonjava..... 215
Gora..... 218, 425, 548, 743, 872
Gorica 269, 445
Gorinja..... 245, 246
Gornik(i) 49
Gornja Dubrava..... 230, 232, 233
Gornja Jelenska..... 543
Gornja Ri(j)eka 95,96,97,118, 209, 263, 264, 298,439,440, 918
Gornja Stubica..... 268, 744, 773
Gornja Vas..... 44, 218, 219, 224, 240, 241, 396, 397, 412, 413, 417,443,501,502,737,738, 863
Gornja Zdelica..... 67
Gornje Bukovlje..... 579
Gornje Sredice..... 62, 68, 222, 282
Gornje Sarampovo..... 507
Gornje Zdjelice 216
Gornji Desinec..... 580
Gornji Hruševac..... 719
Gornji Križ..... 69, 214, 858
Gornji Lović..... 49
Gornji Marinkovac..... 506, 507
Gornji Stružec..... 402
Gorski kotar..... 102,114,137, 138, 139, 14*. 176, 178, 182,688
Gospić 103, 122, 347
Gotalovec..... 476, 651
Grabar..... 443
Graberje..... 424, 507, 550
Grabičani..... 63
Grabovac..... 417
Gračac..... 44, 142
Gračani 342, 783
Gračanica..... 241, 973
Gračenica..... 262
Gradac..... 49, 374
Gradec..... 73,223,231,548, 579, 743, 778
Gradina..... 193, 194
Gradišće..... 236
Granešina..... 121, 724, 744
Grčka..... 944
Greben Grad 217, 617
Greda..... 547, 549, 743, 815, 871, 890
Grmeč 101
Grubaci 501, 502
Grubišno Polje..... 463, 490, 639, 640
Guci..... 368, 782, 804, 806, 807, 839

Gudovac..... 73, 223, 283, 723, 778, 858, 859
Guščarovec..... 439

H

Haganj..... 73, 507
Harkov..... 364
Harmica..... 91, 913
11 a rt je..... 219
Havidići..... 29, 236,237, 734, 754, 839
Hercegovac 230, 646, 775, 965, 975
Hercegovačka Trnovitica 232
Hercegovina..... 102, 182, 284
Hlebine 285
Hlevnica..... 978
Horvati..... 40,45,186,191, 231, 237, 411, 458, 473, 639, 837, 961, 966, 969, 978
Hotnja 28,218,719,745
Hrasno..... 233
Hrastovec..... 277, 543
Hrastovica..... 869
Hrašćina..... 616
Hrašćina Trgovišće 209, 616
Hreljin..... 233
Hrgovljani..... 370
Hrušćica..... 266
Hruševac..... 547,742,869
Hrvatska 11,53,79,102, 109, 122, 133, 134, 139, 147-151, 163-165, 173-177, 179, 181-183, 211, 278, 303,314, 316, 319-323, 339, 341, 375, 376, 377, 414, 418, 421, 429, 444, 445, 459, 461, 462, 469, 478, 479, 514, 515, 516, 523, 524, 526, 548, 560, 562, 567, 569, 570, 622, 633, 671, 674, 689, 692, 812, 818, 819, 883, 999, 1000, 1001
Hrvatski Leskovac..... 295, 437, 438, 699, 749, 909, 959, 961
Hrvatsko primorje..... 137, 138, 139, 143, 176-178, 182, 988
Hrvatsko Zagorje..... 78, 166-168, 178, 314-316,547,633, 637, 660, 691, 693-695, 701, 702, 704-706, 715, 717, 721, 722, 724, 725, 763, 823, 825, 826, 839, 863
Hrženica..... 127
Hrženik .....: 238, 533, 536
Hudovljani..... 69, 214, 215
Hum..... 194,195,298,651
Hum na Sutli..... 621
Hutin..... 533,735,736
Hutovo..... 233

I

Igman..... 924
Imbrovec..... 591,709,870 876
Istra..... 182, 688, 752
Italija 12, 199, 240, 347 395, 412, 414, 514, 515, 516 517, 567, 569, 599, 613 63^' 661, 674, 689, 691, 709, 723 725, 752, 764, 850, 881, 883' 928, 943
Ivanac 606
Ivančani..... 646
Ivanec..... 344, 345, 355, 356, 476, 549, 555, 599, 603, 619, 641, 649, 650, 652, 704 705, 717, 797, 810, 812, 902
Ivanec (rudnik) 490, 637
Ivanec Selo..... 489
Ivanečka Željeznica 476, 649
Ivanić..... 804
Ivanić Grad 160,162,231, 274, 329, 404, 484, 485, 506, 543, 607, 744, 839, 922, 923, 955, 960,967, 972
Ivanić Kloštar 484, 506,507, 550
Ivanovec..... 600
Ivanska..... 69, 223,284, 285, 371, 613, 635, 646, 775, 778, 858, 859, 922
Ivanja Reka 722
Ivanščica..... 37, 64, 462, 486, 547, 555, 636, 637, 742, 797, 798, 814, 868, 933
Izimlje..... 50, 578

J

Jablanovac..... 774
Jabučeta..... 67, 216
Jabukovac 743
Jadransko more..... 514
Jagodno..... 410, 804
Jalkovec..... 420, 446, 449, 450, 452 , 462, 499 , 504 , 594, 632, 637, 647-649, 703,705,715, 716
Jalševac..... 274
Jalžabet..... 209, 229, 360, 591, 709, 710, 869, 963
Jambrečić..... 487
Jamnička Gorica 835
Jamnička Kiselica 49
Japeče Polje..... 648
Jarak 616, 902
Jasenice..... 928
Jasenovac..... 21,206,669
Jasenovac (selo) 215
Jastrebarsko..... 30, 186, 230, 240, 307, 313, 314, 318, 410, 411,

412, 415, 462, 473, 474, 530, 533, 535, 556, 568, 574, 577, 578, 580, 581, 629, 630, 639, 657, 667, 731-753, 750-752, 754, 755, 843, 865, 903-906, 910, 959, 966, 967, 969
Jaškovo 750
Javorovac..... 66, 67, 216, 373
Jazvina šuma..... 76
Jelenići..... 502
Jelkovac..... 722
Jerovec..... 649
Jesensko Cerje..... 650, 933
Jesenje (Donje i Gornje) . 177, 221, 226, 619, 797, 918
Jezerečka Suša..... 48
Jezerine..... 49
Jezernice 193,219,396, 397, 737, 738
Jezero..... 839
Jezerski lanac..... 490
Ježevo..... 482, 931, 955
Jugoslavija..... 16, 53, 99, 108-110, 114, 135, 144, 173, 175-177, 179, 180, 183, 320, 323, 324, 326, 341, 345, 364, 371, 373, 416, 471, 560, 561, 570, 598, 669, 794, 832, 893, 902, 943, 989
Jurovo 578
Jurovski Brod 577

K

Kabel (Kabal)..... 73
Kalinovica..... 457, 699
Kalničko gorje..... 66, 70, 74, 217, 218, 227, 546
Kalnik 36,41,57,60,66, 69,71,74, 85,96, 102, 116, 118, 128, 214, 217, 227, 243, 264, 267, 279, 282, 284, 292, 300, 388, 390, 400,401, 412, 419-422, 439, 475, 480, 481, 546, 547, 597, 602, 605, 612, 613, 617, 633, 634, 636, 637, 640, 644, 648, 649, 651-653, 660, 683, 701-703, 709, 711,742,763,768, 797, 798, 810, 813-815, 824, 858, 859, 862, 863, 866, 868, 875, 876, 885, 886, 891, 894, 917, 933, 940, 970
Kalnik (selo)..... 391,401,421, 446, 694
Kalje..... 212,245,307, 417, 472, 580, 752
Kamenje..... 730, 733, 736 901, 961, 977, 978
Kamensko..... 490
Kamešnica..... 282, 439, 446, 605, 800
Kanada..... 28
Kaniška Iva..... 99
Kapela..... 63, 66, 67, 68, 74, 216,226, 370, 371, 453, 454, 507, 549, 771
Kapelica..... 607
Karlovac..... 46,49,61,64,75, 102, 114, 138, 175, 240, 261, 273, 309, 311, 314, 318, 336, 400, 411, 412, 414, 418, 449, 450, 577, 578, 580, 581, 582, 584, 629, 630, 639, 730, 733, 734, 750,854, 965,900,901,961
Kasina..... 268,340,714, 744, 898, 899
Kašljevac..... 283
Kašt..... 311,396,398,415
Kaštelanec..... 591
Katalena..... 975
Kavkaz..... 364
Kekići..... 192-194, 195
Kelemen..... 591,709
Kerestinec..... 563, 699,700,785
Kihalac..... 425
Kina..... 445
Kirin..... 743
Klaka..... 700
Klanjec..... 57, 82, 83, 84, 87, 88, 343,353, 610-612, 798, 814, 815, 830, 845, 877, 893, 894, 915, 917,918, 933,938-940, 981, 984-986
Klara 132
Klasnić..... 423, 548, 743
Klenak..... 233
Klenovnik 575, 576, 650, 660
Klinča Selo..... 530, 657, 659, 904
Klis..... 232
Klisa..... 490
Klokočevac..... 232
Klokovec..... 845
Kloštar..... 62, 284, 325, 742, 856, 859
Kloštar Ivanić 403, 404
Ključ..... 217,439,894, 976
Knin..... 512-514, 623
Kobiljak..... 722
Kokote..... 194, 218
Komari..... 71, 220
Komogovina..... 548, 743
Konščica 215
KonjarićVrh 195,399
Konjšćina..... 116,224,231, 264, 555, 616, 966, 977
Kopčić Brdo..... 161, 403, 698
Koprivnica..... 61, 64, 68, 69, 71, 72, 126, 127, 214, 220, 222, 240, 263, 276, 281, 284, 285, 289, 290, 291,297-299,340, 344,354, 370, 371, 373, 375, 422, 423, 425, 439, 477, 547, 548, 550, 551, 552, 606, 694, 703, 707, 711, 742, 744, 746, 758, 763,

764, 766, 768, 769, 770, 823, 824, 856, 857, 859, 870, 873, 876, 932, 959, 963, 965, 969, 971, 973, 977, 978
Koprivnička Rijeka 283
Korana..... 578
Kordići..... 194, 397, 738
Kordun..... 26,79,114, 137-139, 165, 171, 177, 178,312, 314,316, 335, 341,364-366,409, 431, 517, 569, 589, 688, 737, 807, 893
Korenska (šuma)..... 48
Korit no 507
Kosiersko Selo..... 578
Kosina..... 267
Kostajnica..... 737
Kostanjevac..... 44, 192, 212, 213, 220, 246, 415, 416, 439, 493, 648,737
Kostanjevica 735, 737
Kostelje..... 621
Kostrinja..... 463
Košare..... 231, 232
Koška..... 232
Kotari..... 217, 533
Kozje..... 77,575,814
Kozji Hrbek 447
Kozlikovo..... 658
Kra. Galdovo..... 76
Kralj eščan..... 540
Kraljevec..... 82, 248, 589, 666, 751, 806, 833, 835, 837, 894, 912, 913
Krapina..... 64,80,81,83,84, 86, 87, 88, 117, 209, 220, 221, 316, 343, 353, 354, 489, 555, 610-612, 619, 626, 636,650, 704, 720,724-726, 728,743, 797, 814, 815, 826, 845, 851, 870, 876, 877, 891, 895, 902, 914, 915, 917, 918, 933, 937, 939, 940, 980, 982-986
Krapina (rijeka)..... 894
Krapinske Toplice..... 87, 845, 892
Kratečko 273
Kravarsko 129, 236, 239, 247, 248, 547, 644, 665, 718, 719, 731-733,742, 757,781,782, 843, 869, 909
Krašić..... 31,39,49,55,61, 62, 171,212,213,238,240,241, 245, 249, 306, 318, 396, 399, 415-417,443,493, 501,533, 536, 578, 580,731, 732,734,735,739
Kremenjak..... 218
Križ 244,424,544,976
Križevci..... 64,68,69,71,72, 73, 97, 118, 214, 219, 220, 223, 231, 240, 284, 285, 289, 290, 291, 297, 298, 340, 341, 344, 370, 373, 374, 375, 401, 439, 446, 476, 477, 547, 550, 552, 556, 605, 606, 613, 635, 694, 703, 707, 742, 746, 763, 766, 769, 770, 816, 823, 824 856 859, 860, 871-873, 944,962,978'
Križovlj an Cestica..... 710
Krkač..... 374
Krmašine..... 62, 398, 502
Krnjak..... 578
Krušljevac 217
Kućan..... 276
Kućan Dolnji..... 360
Kućan Gornji..... 360
Kućan Marof..... 360, 617
Kuće..... 549, 808
Kuljaji 192
Kunčani..... 428
Kupa (rijeka)..... 48, 49, 62, 230, 398, 401, 462, 489, 547, 579, 580, 589, 605, 639, 718, 743, 757, 781, 865, 906, 908, 909
Kupčina..... 25, 27, 28, 43, 194, 308, 336, 368, 427, 501, 565-567, 588, 739, 906-908
Kupčinska šuma 47, 49
Kupeč Dol 536,629,630
Kupinec..... 25, 27, 48, 167, 179, 247, 566, 588, 751, 806, 833, 835
Kupinečki Kraljevac. . , , 529
Kupišće 918
Kupreš Dol..... 533, 731
Kurilovec..... 804
Kustošija..... 121, 783
Kutina..... 161, 188, 190, 241, 301, 326, 328,330-333,402, 463, 482, 547, 635, 722, 742, 758, 869, 922, 959, 969
Kutnjak 286, 373
Kuvače..... 194
Kuzminče..... 620

L

Labudovac (jezero) 166
Ladanje 355
Ladanje Donje..... 119
Ladislav..... 653, 975
Lalići 371
Lasinja..... 28, 48, 49, 579, 580, 782
Lasovac 62, 283
Lazina 48, 536, 629, 630, 733, 839
Ledinici..... 230, 233
Lekenik 40,43,49, 56, 64, 76, 191, 222, 224, 235, 248, 547, 548, 551,556, 730-733,743,744, 745, 757, 815, 870, 873, 890, 958,960,962-964,968,970,973
Lepavina 72, 222, 231, 232, 233, 823, 824, 871, 872, 957, 958, 962, 963, 965, 966, 970, 972, 973, 977

Lepoglava..... 21, 99, 204, 489, 490, 499, 500, 538, 549, 599, 632, 637, 642 , 643 , 647, 649, 650, 656,671, 693-695, 704,705, 715-717,721, 798, 799, 840, 846, 965, 987
Leskovec 579, 719, 824, 870, 920, 975, 978
Letičani..... 858, 859
Letovanić..... 247
Letovanićki Vrh..... 76
Lievo Sredičko..... 48, 49
Lijevi Stefanki..... 49, 215
Lika..... 26, 114, 137-139, 143, 177, 178, 189, 284, 312, 314,364-366, 569, 661, 688,767, 772, 860, 863
Lipica..... 29
Lipnica..... 72, 73, 222, 224, 237, 283, 782
Lipovac 507
Lipovčani..... 506, 507
Lipovec..... 116
Lipovljani..... 230
Lobor..... 209, 220, 693, 797
Loborski Golubovec. 651
Lokošin Dol..... 533
London..... 124,133,142, 143, 145, 146, 148, 178, 180, 182, 321, 325, 341, 365, 467, 560, 568, 689, 768, 791, 905, 943, 987
Lomnica..... 804
Lonja (rijeka)..... 506, 547, 742, 869
Lonjsko polje..... 262
Lović 307
Lović Prekriški..... 31, 49, 195, 258, 396, 398, 533, 536, 582, 731, 734-736
Lučelmca..... 28, 43, 186, 234, 239, 805, 837
Lučelnica (šuma)..... 49
Lučko..... 794
Lučko polje 48
Lučko Selo..... 48
Ludbreg..... 63, 116, 118, 126, 127, 128, 209, 215, 225, 229, 231, 232, 264, 276, 277, 279, 281, 297, 299, 344, 345, 354, 425, 430, 439, 450, 452, 548, 551, 594, 596, 597, 602, 606, 615, 617, 619, 620, 641, 704, 708, 711, 712, 718, 719, 742, 744, 746, 757, 763, 797, 811, 823, 824, 868, 870-873, 876, 877, 919, 932, 933, 958, 959, 962, 963, 966, 972, 974, 976
Ludbreški Ivanec..... 876
Ludbreški Vinograd 439
Ludina..... 757, 758, 975
Ludinica..... 543
Luka..... 82, 86, 87, 231, 353, 877, 894, 975, 981
Lukač..... 13
Lukavec..... 131,355,476, 804, 839
Lukavec (šuma)..... 47
Lukinić Brdo..... 757
Lukšić 342
Lupoglav 484, 485, 506, 550
Luščani 423, 548, 743
Lužan..... 449

LJ

Ljeskovica..... 231
Ljubešćica..... 209, 439, 447, 476, 648, 649, 876
Ljubljana..... 203, 240, 415, 900, 901
Ljubljanica 233

M

Macelj..... 636,637,797, 814
Mače..... 209,651,797, 937, 982
Mačkovica..... 217
Madaraševac..... 712
Mađarevo..... 963
Mađarska..... 13, 173, 347, 361, 741, 868, 954
Maglenić 370
Magovac..... 736, 738
Mahično..... 970
Mahovlići..... 336
Majurec..... 71, 72, 220, 223, 231, 960
Makojišće Donje 918
Mala Erpenja..... 798, 845, 877
Mala Gora 918
Mala Mlaka..... 130, 236, 249, 803
Mala Rasinjica..... 118
Mali Bastaji..... 706
Mali Bukovec..... 118, 209
Mali Pašijan..... 245
Mali Poganac..... 653
Malo Čiče..... 476
Mali Liješće (Lešće) . 196
Malunje..... 48, 629
Makedonija..... 182
Marča..... 161, 543, 547, 742, 869
Marčani..... 507
Margečan..... 446, 447, 462, 649, 650, 660, 717
Marica (rijeka)..... 445
Marija Bistrica..... 217, 220, 342
Marija na Muri..... 63, 953, 954

Marinbrod..... 218
Markovac..... 68, 550, 858, 859
Markuševac..... 342, 757, 783, 902, 903, 935
Markušići..... 192
Marselj..... 347
Martijanec..... 209, 618, 712, 871, 962, 972, 974
Martinska Ves..... 840
Martinšćina..... 651
Maruševac..... 210
Mavrlin 407
Mečenčani..... 548
Medak 178
Međimurje..... 143, 173, 176, 182, 642, 811, 821
Metlika..... 61,62,64,213, 240, 306, 396-398,412, 414,415, 730, 734-739, 754, 900
Metković 232
Mihovljan..... 209, 220, 555, 615, 616
Miklauška 161, 245
Mikše..... 909
Mikulin jarak..... 215
Milano..... 515
Milengrad 476
Mirkovec..... 917
Mitrovica (sremska).... 21, 232
Močvara..... 48
Mokrice..... 789
Molvice 215
Moskva..... 926
Moslavačka Gora..... 462
Moslavačka Planina 463
Moslavački Crnac..... 230
Moslavina ..... 23,41,60,71,73, 77, 168-171, 178, 205, 223, 238, 240, 243, 245,250, 292, 311, 352, 388, 400,407, 412, 419, 420, 424, 463,480, 481, 547, 608, 609, 613, 614, 633-635, 641, 643, 652, 653,683, 694, 698, 706, 715, 742,770, 771, 775, 813-815, 839, 858, 862, 863, 866, 869, 885 , 886, 969, 973, 975, 1000
Mosor..... 139
Mostar..... 102
Mostari 506, 507
Možđenac..... 95, 264, 439
Mraclin 218,548,551, 639, 680, 744, 745, 873, 901, 963, 965, 974
Mrakovačko Selo..... 274
Mrakužić..... 307, 667
Mravinec šuma 76
Mrke..... 309
Mrkonjić Grad..... 178
Mrzlo Polje..... 417, 752
Mučna Ri(j)eka ..... 63,71,72,222, 231, 283 , 550, 957 , 958, 965, 970, 972, 977, 978
Mura 600
Mustafina Klada 161
München 818

N

Nadkrižovljan 710
Napulj 103
Nana..... 73,285,371,858, 859, 922
Našice 232
Našićka Breznica..... 230
Nedeljski Bregi 785
Nemčevec..... 96
Nespeš..... 341
Netretić..... 48, 49, 579
Nevesinje..... 178
Nevinac 371
Nikinci..... 230
Noršić Selo 45
Noskovci 230
Nova Diklenica..... 549
Nova Gradiška 75, 261, 273, 301, 482, 484
Nova Plošcica..... 760
Nova Rača..... 759
Novaki..... 476, 536
Novakovec..... 709
Novi Dvori..... 783
Novi Golubovec..... 220,221,490, 547, 743
NoviMarof..... 63,95,96,97, 115, 116, 118, 217, 230, 265, 276, 277, 295, 297, 345, 354-356, 439, 452, 453, 475, 476, 510, 548, 549, 556, 599, 603, 615, 618, 619, 632, 649, 704, 708, 711, 719, 742, 743, 748, 797, 811, 818, 823, 870, 876, 877, 918, 933, 960, 963, 966,970, 974
Novigrad 971
Novo Ciče..... 411,839,843
Novo Mesto..... 414, 737
Novo Selo..... 219,221,412, 413, 417, 443, 737
Novoselec..... 95, 404, 424, 976
Novoselec— Križ..... 231, 960, 961
Novoseli..... 533, 630
Novska..... 231, 463, 543, 544, 778, 964

NJ

Njemačka..... 20, 170, 177, 190, 198, 199, 232, 284, 308, 326, 347, 350, 361, 366, 413, 514, 518, 567, 764, 783, 832, 904, 917, 968, 999

O

Oborovo..... 266, 268, 483, 607, 721, 955
Obrankovac..... 281
Obreška..... 507
Obrezina..... 839
Obrež (šuma)..... 226, 794
Očura..... 221
Odborci 232
Odra..... 40,43,45, 64, 65, 128-132, 191,231, 233, 236, 237, 242, 248, 249, 319, 804, 805, 869, 870, 901, 956, 961
Ognjanovac 194, 397, 400
Ogulin 233,738
Ogulinski Hreljin..... 230
Okić..... 39,215,234, 237-239, 247, 307, 319, 395, 427, 428, 535, 536, 630, 658, 667, 731, 733, 737, 782
Okićki Lug..... 48
Okićnica..... 630, 734, 959, 966, 969
Okoli 402, 544
Okučani..... 231-233
Okuje..... 639, 744
Opatija..... 876
Oratje..... 893
Orebić 122
Orel 999
Orešje..... 215,621,785, 845
Oreška 543
Orle 410,411,663, 970
Orleković..... 26
Orlovac..... 759
Oroslavlje..... 722, 774
Orovac..... 371
Orsagovića šuma..... 71, 219
Osečka..... 649
Oseka..... 768
Osekovo..... 544
Osijek..... 301,515,651, 652
Osijek (Vojakovački) . 282, 556
Osojnik..... 737
Ostrna 233,870,871, 958
Ostrovsko(a)..... 547, 742, 869
Ostrožin..... 743
Oštarije 232, 233
Oštre 43, 192-196, 212, 218, 219, 238, 240, 241, 246, 306, 308-310, 335, 336, 396-398, 415, 416, 493, 581, 737
Oštrice..... 475, 704
Oštrić..... 549
Oštro 306
Otočac 102, 133, 147, 163, 311, 319, 518
Otruševac..... 794
Ozalj..... 29,49,61,192, 212, 230, 240, 396, 398, 412, 416, 578, 730, 733-736, 865, 900, 901, 965, 970, 971, 978

p

Paka..... 264, 298, 648
Pakrac..... 233,490,758, 975
Palanjek..... 76, 872
Palermo..... 103
Papuk..... 490,491,549, 607, 680, 742
Paruževac..... 506-507
Paulov Breg..... 735, 736
Paulovac..... 962
Pavkovići..... 219
Pazova..... 231, 515
Pećno..... 39, 43, 218, 219, 224, 417
Perna..... 608
Peščenik..... 69, 215
Pešćenica..... 44, 65, 232, 234, 235. 242, 248. 319, 957, 970
Pešćeno 977
Petkovac..... 217,277
Petričino Selo 501,502
Petrička..... 371
Petrijanec..... 344
Petrinja 75, 218, 261, 273, 425, 548, 743, 869
Petrova Gora..... 220,221,743
Petrovaradin..... 515
Petrovina..... 39, 530, 568, 580, 734, 804, 903, 904
Petrovsko..... 80, 82, 209, 343, 845
Petruševac..... 224
Pilatovac 472
Pisanica..... 858
Pisarovina..... 25, 27, 28, 29, 48, 49, 55, 60, 186, 236, 247, 248, 314, 368, 408, 428, 473, 474, 477, 531, 565, 566, 573, 577, 579, 587, 588, 607, 659, 666, 719, 757, 782, 805, 806, 831, 834, 835, 837, 840, 906, 908
Piškornjač (šuma) 744
Pivnica..... 233,958,961, 965, 973
Pitomača..... 13,230,231,233, 284, 297, 372-374, 770, 859, 958, 960
Planina..... 737-739
Plavac..... 194, 306
Plavci..... 193, 195, 219, 396, 397, 418
Plavnice..... 68, 285
Plavšinac..... 66
Plemenščina..... 650

Pleso 44,45,752,843, 907, 908
Pies 192-195,490, 501, 737, 738
Plešivica..... 43, 44, 215, 224, 307,395, 408,413, 502, 533-536, 581, 582, 659, 731, 733, 737, 738, 752
Plešivica (selo)..... 462
Plitvička jezera..... 163, 166, 174
Ploče 232
Pobjenik..... 424
Podčetrek..... 814
Podjales..... 285
Podlugovi..... 231
Podravina..... 99, 340, 463, 643, 715, 779, 1000
Podravske Sesvete..... 13
Podrute 116, 263, 504, 555, 743, 958-960, 963, 966
Podsused..... 91, 785, 794
Poganac..... 652
Pokole 216
Pokuplje..... 39, 43-45, 47, 65, 102, 171, 172, 178, 184, 191, 203, 207, 234, 237-239,240, 242, 247, 313, 340, 395, 400, 412, 419, 420, 474, 492, 535, 536, 635, 683, 688, 689, 718, 731, 734, 735, 737, 739, 861, 948
Pokupski Gradac..... 29
Pokupsko..... 25, 27, 29, 215, 236, 410, 424, 437, 566, 579, 586, 607, 718, 719, 745, 781, 831-833
Polom..... 639
Poljakovci..... 490
Poljana..... 450, 591
Poljana Gornja..... 709
Poljančani 216
Poljanski Lug..... 507
Polječani 67
Polje..... 29
Ponor..... 174
Popovača..... 161, 241, 543, 544, 757, 758, 776, 778, 816, 889, 922, 969, 973, 975
Popovići..... 737
Posavina..... 186,481,492, 530, 544, 688, 689, 715, 718, 804, 807, 843, 861, 931, 1000
Posavski Bregi..... 266, 268, 274, 482, 483, 955
Poznanovac..... 797
Prača..... 231
Prandauovci..... 232
Prebukovje..... 650
Preča(e)c 230, 506, 684, 744, 966, 967, 972
Pregrada 57,81,83,84,87, 88, 221, 316, 343, 610-612, 619, 621,797, 814, 844-846, 892, 893, 917, 918, 937-940, 980, 981, 984-986
Prekrižje ..... 31,50,192 195 212, 224, 237, 238, 240, 241 246, 249, 306-308, 396, 398 399' 416, 533, 536, 581, 731
Prekup..... 425
Prelog..... 344, 354, 600, 603, 953
Prelošćica..... 261
Presečno 660
Prestanište..... 48
Pigamelj .73
Pribić 31,50,62,213, 219, 493, 533, 536,630,734-736, 739
Pribić Crkveni 533
Prigorec..... 476, 649
Prigorje..... 91,628,918,1000
Prijedor..... 121, 230
Prikraj..... 776, 778, 970
Prkos (Kalnik),..... 63,70,71,217, 218, 219
Prilipje..... 215, 224, 533, 752
Primorje..... 114,210,684 688
Pristav..... 918
Prodin Dol..... 535, 536, 629, 731
Prokop..... 161
Prošeka 221
Prozor (selo) 147
Prvinići..... 50, 192, 399
Prvonožine..... 49
Psunj 549, 607
Ptuj 446, 447
Pupelica..... 66
Pušća..... 342
Pušća Bistra..... 86,91,92,231, 353, 783, 902, 976, 979
Putkovec 117,221

R

Radatović..... 55, 196, 245, 308, 414, 415, 470-472, 531, 735-739
Rača..... 371
Radeljevo Selo..... 70
Radešić..... 651
Radina Gorica..... 49
Radinović..... 533, 731, 734, 736
Radoboj..... 80, 81, 209, 343, 547, 705, 743, 937, 982
Radovan..... 649
Radovica 501-503, 739
Radinović..... 396
Rajići..... 231, 233
Rakitje..... 794
Rakitnica..... 549, 550
Rakitovec..... 401, 549
Rakov Potok..... 700
Rakovica 230

Rasinia..... 61,70, 118, 127, 128, 209, 217,218, 229, 232, 281, 439, 548,550, 551, 618, 712, 746, 757,873, 919, 932, 959, 961, 962,965, 971, 974, 976-978
Rasinjica 215
Ratkovica 231
Raver» 62
Ravna Cora..... 37, 547, 555
Ravneš 283
Ravnice 578, 938
Rečica 25, 28, 29, 48, 566, 588, 750, 833, 836
Relići 192-195, 212, 258, 396, 398, 399, 736
Remeitinec..... 40, 73, 294, 295, 538, 853, 854, 906, 975
Repine 223
Repinec 73, 223, 231, 285, 374
Repišće..... 658
Repno..... 651
Repuš-nica 959
Resnički Gaj..... 714
Resnilk 606, 744
Rešetar..... 794
Rešto-vo 193, 212, 501
Ribnica..... 839
Ribnik 578
Ribnjačka..... 282, 763
Ribnjak 118,446,653, 719, 876
Rijekai..... 182
RijekaL (Duga)..... 63, 71
Rijekai. (na moru)..... 182
Rim 145,163,347,568
Ris (šuma)..... 70,71
Rogašlka Slatina..... 814
Rogatec 86, 354
Rogoza 162
Romanija..... 426
Rovišče..... 68, 219, 230, 232, 957
Rozalnica 49
Rožan Breg 48
Rožanlkovići..... 216
Rude 309
Ruča..... 559
Rugvica 120, 955
Ruma 230,231,233
Rumunj .ska..... 347
Rusija (Sovjetska)..... 286,345,455,785
Ruševac 549

S

Samarica.....' . . 507
Samobor 30, 186, 215, 220, 224, 248, 307, 313, 314, 408, 411-413,422,456, 457,462,473, 474, 477, 533, 534, 538, 539, 557, 625, 667,699,731,737, 738, 750, 751,757,784,785, 791-796, 830, 865, 878, 880, 881, 906, 910, 928
Sasovac 371,759
Sava..... 45, 120, 168, 200, 266, 267, 376,401,405,412, 441, 462, 489,518,528,547, 570, 605, 608,634,639,718, 742, 743, 757,781,804,865, 869, 879, 941
Sedlarica..... 779
Segovina..... 71, 118, 126, 219, 620, 719, 870
Sekulići 193
Sela 424, 548
Sela Zagorska 82
Selišće..... 543
Selište 161
Selnica..... 620
Selsko Brdo..... 49
Seljanec..... 649
Semič..... 735, 737
Senj 988
Sesvete..... 91-95,121, 222, 265, 268,275,342,362, 363, 714, 715,722,744,783, 802, 803, 830, 863, 871, 919
Setuš 871
Severin..... 68, 222, 283, 290, 291, 371
Sibinj..... 233
Sicilija..... 515, 538, 569, 671, 674, 691, 858, 999
Sigetec..... 932
Sinj..... 512, 513
Sirač..... 231,233
Sirova Katalena..... 744
Sisak 12,13,26,27,32, 40, 41, 43, 44, 56, 64, 75, 100, 126, 128, 138, 189, 190, 214, 224, 232, 234-236, 247, 248, 261, 263, 273, 276, 280, 312, 319, 326, 328, 330-333, 390, 391, 400, 402, 410, 423, 424, 438, 452, 475,483, 515, 536, 544, 547-549, 551, 554, 555, 635, 639, 719, 724, 730-732, 742-745, 758, 805, 854, 865, 869, 871-873, 875, 890, 900, 901,932, 964, 969
Sjeverozapadna Hrvatska 229, 311, 545, 554, 613,740, 957
Skakavac..... 579
Skaljenovica..... 49
Skoki..... 193
Slamna Vas..... 306
Slanovac..... 342
Slanje..... 63, 430, 618, 709, 712
Slavetić 213,307,309, 408, 409, 530, 568, 659, 734, 735, 752
Slavonija..... 11, 12, 102, 114, 170, 173, 178, 188, 206, 210, 241, 244, 284, 292, 312, 314,

329, 345, 407, 421, 439,446, 480, 481, 518, 546, 547,569, 608, 633, 634, 642, 643,646, 701, 707, 715, 763, 775,794, 823, 887
Slavonska Požega 21
Slavonski Brod 301, 545, 740, 867
Slokovec..... 932
Slovačka..... 122
Slovenija 45, 49, 102, 173, 182, 192, 199, 249, 318, 364, 612, 730, 735, 737, 739, 865
Slunj..... 578
Sljeme 122
Sokolovac..... 71,72,222,283, 636, 958, 965, 972
Solina..... 650
Sop..... 266
Sopote..... 44, 192-195, 501-503
Sošice..... 55, 192-195, 212, 218, 240, 241, 245, 246, 308, 335, 396-398,415,418, 443, 470-472, 501-503, 531, 581, 737, 738
Sovjetski Savez 54, 58, 103, 109, 110, 114, 135, 148, 163, 164, 166-168, 176, 179, 180, 207, 266, 267, 308, 364, 367, 458, 471, 518, 570, 662, 673, 689, 690, 795, 938, 1002
Split..... 138, 146, 175, 320
Sračinec..... 360
Srbija..... 10, 102, 182, 320, 364, 516
Sredgore 630
Sremska Mitrovica 103
Sremska Rača 232
Srijem 210
Srpska Kapela..... 73, 223, 857
Staljingrad..... 143, 171, 364
Stanić..... 285
Stanište..... 48
Stankovo..... 658
Stara Gradiška..... 21, 204, 926
Stari Brod..... 76
Stari Farkašić 218
Staro Petrovo Selo..... 232, 233
Staro Selo 757
Stative..... 29
Stenjevec..... 91-93, 265, 268, 342, 556, 557, 783, 892, 902
Sti(ji)ći..... 43,44,224,501, 502
Stockerau..... 205, 944
Stocholm..... 515
Stojdraga..... 412, 580
Strahinšćica..... 37, 221
Strmac..... 50, 456, 785, 793
Stružac..... 262
Stubica..... 267, 268, 270, 317, 340, 341, 342, 353, 728, 772, 773, 789, 830, 883, 884
Stubičke Toplice 86
Stupnik ..... 248, 342, 457 473,538-540,624,625,638 666 699,792, 794, 795, 878-881,927'
Stupovača 162
Subotica (selo)..... 276, 618 824 932
Sudovec..... 95, 96, 116, 118 264, 390, 391, 401, 446 648 651, 933
Suha Željeznica..... 619
Suhaja..... 424
Suhodol..... 744
Suhomlaka..... 463
Suhopolje..... 232,514
Suhor..... 736, 739
Sunja..... 230,548,551, 654, 743, 745,873,957,964,974
Surčin 230
Sušak..... 138, 577
Sušine Đurđenovac 232
Šušnjari..... 743
Sutinske Toplice 651
Sutla (rijeka)..... 637, 814, 815, 912
Svedruža 117,845,981
Sveta Jana 39,65,192,215, 234, 237,238, 462, 502, 533, 535, 536,568, 580, 629, 630, 635, 731, 734, 735
Sveta Jelena..... 489
Sveta Klara 32,33,121,128, 129, 191, 226, 319, 854, 901, 971, 974, 975,
Sveta Nedjelja..... 30,31,39,40,56, 62, 103,225,311,369,456, 457, 473, 539,563, 624, 699, 700, 751, 757,785, 792, 794, 796, 878-881
Sveti Đurd..... 127
Sveti Jakob..... 933
Sveti Križ..... 753, 738
Sveti Ksaver..... 533
Sveti Martin..... 456, 457, 538, 539, 624, 792, 794, 795, 878-881
Sveti Petar..... 276, 606, 620
Sveti Petar Orehovac . 800
Sveti Rok..... 49
Svetojulski Vrh 892, 981
Svibovački Jelševec ... 875
Svibovec..... 390,401,476, 859, 876, 918
Svodna..... 230

Š

Šamarice..... 743
Šandrovac..... 282, 284, 370, 391, 640, 764
šŠaš..... 230,231,650
Šašinovec..... 266, 268, 270, 871
Sčitarjevo..... 804

Šekolje..... 221
Šemovec..... 274, 280, 281, 359, 360, 373, 591, 594, 709, 711
Šestak Brdo..... 424
Sestine..... 92, 94, 265, 342, 362, 783, 902, 903, 934, 935
Šeteki..... 29
Šiljakovina..... 757
Šimunčevac..... 724
Šinkovići 219
Širinec..... 544, 960, 961, 976
Šišinac..... 26, 587
Šiškovo..... 483
Šišljavić..... 25, 28, 48, 566, 588, 836
Ška ricevo..... 876
Skrapec 487
Spanija 515, 642
Španovica..... 463
St. Jernej..... 735, 737
Štefanec..... 280, 360, 709, 711
Stefanje..... 922
Štrueljevo..... 917
Štule..... 193
Suma Biljeg..... 424, 550
Suma Bukovica..... 262
Suma Burdelj..... 274
Suma Čret 485, 506
Šuma Duhara..... 913
Suma Gaj..... 506
Šuma Garić 262
Šuma Garjevica..... 168, 507
Šuma Ilijina Greda . 570
Suma Jakica..... 919
Šuma Katynska..... 514
Suma Kozinšćak 712
Suma Lojnica..... 264
Suma Lujnica..... 933
Šuma Marča..... 506, 507
Suma Paka..... 95,115,264,918, 933
Šuma Piskornjač..... 654
Šuma Ris..... 218, 219
Šuma Sopčić Vrh..... 578
Šuma Suvača..... 215,216
Suma Žutica..... 161,262,483, 547, 869
Švicarska..... 121, 122, 346, 347

T

Tarači..... 193
Tisovac..... 417
Tomaš 284, 286, 764
Tomaševci 44, 192, 194, 501
Toplica..... 631, 855
Toplišica..... 651
Topolovac..... 68, 69, 214, 219, 262, 758, 872
Topusko..... 577, 743, 869
Toročec 620
Trakošćan 575, 650, 694, 705
Trebova(e)c 482, 483
Trgovišće..... 616, 966
Trešnjevka..... 16, 199, 338, 669
Trnovec 359, 360, 709
Trnovitica..... 230
Trnovka..... 67, 216
Trnje..... 946
Trst..... 445
Tržić..... 411
Tuhelj..... 82, 343, 894, 918, 981, 983
Tuheljske Toplice..... 798, 940
Tunis 515
Turčin..... 449, 450, 505, 617
Turmanica..... 48
Turopolje..... 44,65, 172,231, 233, 248, 336, 401, 402, 408, 411,425-427, 490,492, 529, 530, 535, 548, 549,639, 688, 689, 718, 719, 731,744, 862, 870, 871, 890, 900,960, 962, 963, 964, 967, 968, 970, 973, 978
Turska..... 515
Tužno..... 489

U

Utiskan..... 285,371

V

Valentinovo..... 892, 981
Valpovo..... 301
Varaždin..... 95, 97, 115-119, 126, 127, 209, 217, 225, 263, 264, 276, 280, 281, 295, 298, 344, 345, 353-355, 359, 360, 362, 390, 401, 429, 430, 438, 439, 449, 450, 452, 453, 462, 476, 489, 499, 504, 505, 510, 511, 547-549, 551, 590, 594, 597, 602, 615, 617, 619, 648, 656, 671, 702, 704, 708-712, 720, 721, 724-726, 742, 748, 797, 798, 811, 816, 819, 820, 823, 824, 851, 863, 869, 870, 872, 873, 875, 876, 895, 916, 917, 932, 953, 954, 969
Varaždinske Toplice . . 63, 95, 217, 264, 276, 277, 295, 298, 390, 391, 401, 425, 439, 452, 453, 476, 548, 549, 556, 648, 649, 704, 710, 719, 748, 823, 863, 870, 875-877, 963, 969, 974
Vardar..... 445

Vatikan..... 338
Većeslavac..... 71, 220
Velebit..... 267
Veleševac..... 559
Velika (selo kod Pisarovi-
ne) 28
Velika Britanija 164, 166
Velika Bršljanica..... 507, 544
Velika Erpenja..... 798, 845
Velika Gorica..... 32, 33, 39, 55,
56, 43-45, 49, 65, 120, 130, 131,
186, 226, 234-236, 242, 247-249,
272, 301, 314, 336, 401, 408,
410,463,473,474, 476-478,490,
547, 548, 571, 573, 589, 605,
607, 635, 639, 641, 663, 664,
715, 721, 722, 732, 742, 744,
746, 750, 752, 757,803-807,
838-844, 862, 864, 869-871, 890,
900, 901, 906-909,956,962,963,
965, 967, 971, 974, 975, 978
Velika Kladuša..... 743
Velika Peratovica..... 490
Velika Pisanica..... 66,67,217,231,
284, 285, 290, 491, 639, 764
Velika Svinjička..... 463
Velika Trešnjevica..... 284
Velika Trnovitica..... 607
Velike Sesvete 71,220
Veliki Bolfan 126
Veliki Bukovec..... 118,619,620
Veliki Carevdar 959, 973
Veliki Pašijan..... 245
Veliki Poganac..... 63, 70, 72, 217,
218, 223, 282, 653
Veliki Prokop..... 99
Veliko Trgovišće..... 82, 83, 87, 116,
343, 798, 845, 870, 877, 894,
918, 975, 976, 979, 983
Veliko Trojstvo 371,640
Veternička Gora..... 220
Veternički Golubovec. . . 651
Vichy 347
Vidovec 209, 597, 934,
935
Viduševac..... 216
Vina Gora..... 918
Vinkovci..... 301, 340
Virje..... 372, 424, 550,
704, 757, 758, 770, 779, 960,
962, 971, 973
Virovitica..... 13, 14, 137, 514,
640
Visoče..... 194, 195,306,
397, 398
Visoko 231,439,648,
651, 933
Višči Vrh 218
Višnjevac..... 43
Višoševići..... 43, 44, 64, 219,
408, 501-503, 737
Vivodina..... 39,49,55,61,62,
245, 308, 309, 396, 398, 416,
418,427,428,470-472, 531,533,
580, 581, 734, 736, 808
Vlašić Brdo 220
Vlaškovec..... 215
Voćin..... 13, 491
Vodenjak..... 975
Voga nj 229, 232
Vojakovački Osijek . 798
Vojni Križ..... 329, 403, 404
778
Vojnić..... 577
Vojnovec 446
Volavčica..... 734
Volavica..... 536, 630
Volavje..... 48, 536
Voloder 973
Vranić 490
Vranov Dol..... 224, 533
Vranovo..... 490
Vranjic (Solin)..... 232
Vrapče..... 91-93, 265, 268,
342, 466, 556, 557, 783, 829,
830, 902, 927
Vrbanovac..... 713
Vrbovec..... 71-74,222,226,
283, 284, 285, 374,425,507,859
Vrbovo..... 233
Vrbovsko..... 137,231,232
Vrdnik..... 230
Vrhovac..... 212,578,734,
735
Vrhovci..... 490
Vrhovi ne 477
Vrškovac 418
Vrtlinska 403, 424, 543,
921, 923
Vuglovec..... 476
Vujanić..... 49
Vukmanić..... 577
Vukomerić..... 754, 781, 890
Vukosavljevica..... 231, 233, 958,
960
Vukovar..... 301
Vukovec..... 446
Vukovina..... 45,218,411,
664, 809, 843
Vukovje..... 162
Vukovo Brdo..... 218
Vukovoj..... 650, 660
Vukšinac 507

Z

Zabok..... 80, 86, 209, 343,
353, 891, 917, 919, 937, 976,
978, 979, 982
Začretje..... 209, 976-978
Zadar..... 182
Zadvosko..... 159
Zagorje..... 57, 116, 203, 226,
227, 299, 340, 344, 390, 391,
401, 420, 428, 480, 489, 538,
575, 605, 613, 626, 643, 653,
813, 814, 819, 892-894, 942, 944,
1000

Zagreb..... 5, 10-13, 15, 16, 22, 24, 30, 32, 33, 39, 40-42, 44-46, 56-58, 60, 61, 64, 75, 79, 86, 94, 95, 98, 100, 101, 102, 114-118, 121-123, 126, 128, 129, 131, 132, 137, 138, 146, 160, 167, 171, 175, 184, 185, 197-200, 203-207, 210,211, 222, 225, 227, 228, 234-236, 240, 244, 247-249, 255, 261, 263, 264, 265-268, 272-276, 280, 284, 298, 300, 302, 304, 310, 313,314, 316-320, 334, 336, 338, 340-342, 346, 347, 348, 350, 351, 353-356, 362, 363, 364, 372, 373, 377, 378, 387-390,400, 401, 403, 405-407, 410, 411, 413-415, 422-426, 430, 437, 438, 440-442, 445-447, 449, 450, 452, 462-467, 475, 480, 481, 484, 486, 489, 504, 506, 508, 511, 512, 515-519, 524-527, 530, 531, 543-545, 547-549, 551, 555-557, 559, 561, 562, 568, 570, 577, 578, 594, 595, 605-607, 615, 619, 622, 623, 629, 630, 635, 638, 639, 641, 643-645, 648, 666-668, 670, 671, 673-675, 684, 686, 687, 702, 704, 708, 714, 715, 718, 720, 721, 722, 724, 725, 726, 727, 730, 733, 734, 739, 740, 742-744, 746, 749,750, 752, 753, 757, 764, 778, 783, 785, 797, 801, 802, 805, 815, 817, 839, 847, 849-854, 859, 863, 865, 867, 869, 871, 873, 875, 879, 883, 884, 886, 887, 900, 901, 910, 911, 913, 916, 920-922, 924, 925, 927, 932, 935, 936, 938, 942, 944, 951, 952, 957, 961, 964, 966, 969, 972, 975, 986-988, 999, 1000
Zajec..... 487
Zajezda..... 447, 476, 486, 487, 651, 704
Zaluka..... 49
Zamlaka 359, 360, 709-711
Zamršje 48
Zaprešić 86, 354, 783, 979
Zavrsje..... 63
Zbelava..... 617,709,917,969
Zdenci..... 232
Zdenčac 73
Zdenčica.... 41]
Zdenčina 30, 47, 49, 231, 319, 458, 639, 734, 737, 835, Ö09, 957, 959, 961,966, 969, 977
Zdjelice 216,424
Zebinac 43
Zelina..... 62,97,116, 226-270, 301, 340-342, 353,374. 632, 715, 724, 728, 744, 818. 830, 871, 883, 884, 898
Zemun..... 422, 423, 515, 516, 764
Zlatar..... 83, 84, 88, 115-117, 202,203,220, 264, 280, 315, 340, 344, 486-488, 576, 610-612,615,651,724,797,815, 937-940, 980, 982, 984-986
Zlatar Bistrica..... 86, 202, 263,555, 965, 977
Zorkovac 971
Zorkovci..... 49
Zrinjska..... 639
Zrinjski Topolovac..... 432
Zvečaj..... 230, 231, 232

Ž

Zabnik..... 360,709,711
Žabno..... 284, 645, 778, 859, 958, 976, 978
Zarovnica..... 650, 660
Zažina 424,555,730,733
Željeznica..... 797
Željezno..... 44, 45, 192, 193, 195, 218, 219, 237, 246, 307, 310, 417, 501, 502, 559
Zirovac..... 548
Zitomislić..... 230
Žumberak 23,39,40,41,45, 61, 77, 78, 102, 114, 160, 171-173, 178, 191,211,234, 237, 238, 240-242, 245-247, 249, 258, 271, 272, 306, 314, 318,335, 340, 368, 388, 395, 406,407, 412, 414, 417, 419, 422,441, 443, 458, 470, 474, 480,481, 492, 495, 512, 528, 530-532, 535, 536, 547, 557, 559, 567, 577, 580-582, 584, 585, 630, 634, 637, 638, 640, 646, 658, 683, 684, 688, 689, 730, 731, 733-735, 737-739,752,781, 804, 808, 813, 815, 824, 861, 865, 885, 909
Županja 301

W

Washington..... 145

KAZALO PREDMETNIH POJMOVA

A

Agitprop (Agitaciono-propagandni odjel)..... 42, 244, 265,269, 332,358,455, 456, 458, 518, 538, 540,610, 659, 696, 729,790,791, 792,795, 836, 842, 896
Agitprop CK KPH..... 52,55,104,106,107,115,211 213, 309, 358, 407,408,441,729, 808
Agitprop Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske..... 60, 173,250
Agitprop MK KPH Zagreb 24,202,388
Agitprop OK KPH Bjelovar..... 288, 289, 608, 766, 770,771
Agitprop OK KPH Krapina..... 79, 84, 87, 88, 90, 941, 984
Agitprop OK KPH Pokuplje 441,840
Agitprop OK KPH Varaždin..... 499, 500, 604
Agitprop Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« 257
Antifašistička fronta žena (AFZ)..... 12, 15, 17-19, 21, 24,27,53,54 79,86,87,93, 112, 113, 120, 133, 136, 140, 148-158, 164, 165, 182, 198, 199, 201,202, 213, 244, 256, 269, 282, 288, 290, 291, 308, 311,324, 331, 333, 334,348-351, 353-355, 356,379-381, 383, 387, 389, 393,408,411,415,416,433-435,455-457,460,468-474, 528, 530,587-589, 594, 596, 602,603, 610,611, 624,625,635,663-665, 669, 675-677, 679, 681, 682, 687, 726, 727, 728,762,787-791,793, 812, 820, 831, 832, 834-836, 847, 848, 850, 878-881, 833, 884, 895, 897, 899, 903,904, 930, 936, 940-942,946-948,951, 952, 986, 990-998
Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) 41, 53, 113, 164-166, 168, 169 183,269, 324, 365,673, 674,768, 852

B

Bataljon »Kljuka«..... 251,428, 589, 607,731, 805, 806
Bijela garda..... 198, 199, 568, 736-738
Bilogorski NOP odred..... 607, 636, 758, 770, 779, 780, 857, 859
Bjelovarski NOP odred..... 313, 636, 646, 555, 815, 856, 857, 859, 860
Bojna »Jošić« 425,549,555
»Borba«..... 89
Brigada »Braća Radići«, vidi Druga NO brigada Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske

C

Centralni komitet Komunističke partije Hrvaske (CK KPH) 51,52,55,59,81,87,90,98,164, 166, 184, 203, 210, 211,251, 271, 282, 309,310, 334, 335, 337, 343,406,407,428, 441,

477-479,496, 512, 528, 572, 608,609, 612,621, 623, 627, 640, 691,710, 715,720,721.
753, 762,786, 788, 801, 802, 808, 810, 818, 820, 826, 838, 847, 927,942,980,986,990
Centralni komitet Komunističke partije
Jugoslavije (CK KPJ)..... 164-166,572,710
Centralni komitet Komunističke partije
Slovenije (CK KPS1.)..... 887
Centralni odbor Antifašističke fronte
žena Jugoslavije..... 148

e

Četrnaesta divizija NOV i PO Slovenije 739
Četrnaesta pješačka pukovnija..... 217
Četvrta (slavonska) divizija NOV i PO Hrvatske..... 241, 634
Četvrta hrvatska (1. kordunaška) NOU brigada..... 413
Četvrta slovenska NOU brigada »Ljubo Sercer« 318, 533,739

D

Deseta divizija Prvoga slavonskog korpusa 241,480, 633, 634
Deseta ustaška bojna 48,49, 193,238, 395, 396, 580
581,738
Druga NO brigada (»Braća Radići«) Druge
operativne zone NOV i PO Hrvatske..... 41, 299,421,634, 814, 862
Druga operativna zona NOV i PO Hrvatske..... 30,36,39,42,55,61,77,78
98, 160, 162, 191, 234,237, 238, 240, 243, 246, 250, 287-289, 292, 307, 395,400,407,
411,412,419, 420,421,426,428, 430, 471,477,480,481, 500, 501, 532, 541-543, 613,
614, 626,633-636, 640, 643-647,650,653, 655, 656, 696, 707,708, 716, 728, 730, 739,
755,760,761,770, 775, 776, 810, 813-816, 820, 823, 824, 855, 856, 861, 863, 864, 866,
885,886, 888, 889,914,919
Druga pješačka pukovnija..... 69,215,425
Druga slovenska NOU brigada »Matija Gubec«..... 318, 533
Drugi diverzantski bataljon Hrvatske..... 401, 463, 639, 744, 870-872, 900
Drugi korpus NOV i PO Hrvatske..... 633, 634, 636, 646,701, 775, 813,
857
Dvadesetprva NO brigada..... 463, 490
Dvanaesta hrvatska (slavonska) NOU brigada..... 244,424, 446,447,475,476,489
504, 547,548-550, 555, 605, 606, 633, 637, 639, 691-696, 701-706,716, 742,743, 758
Dvanaesta slavonska divizija 38,292,420,421,446,447,480,
594,613, 614, 633, 636,637, 642, 643, 646, 648-650, 653, 656, 701-707,711, 763,775,
813

Gestapo..... 29,39,205,245,316,518,723
783,823,893,951,981, 1001
»Glas Hrvatskog Zagorja«..... 80, 88, 89,576, 612
Glavni odbor AFŽ Hrvatske 150-153,433,469,850
Glavni odbor USAOH-a..... 319, 323,524, 526
Glavni odbor USAOH-a sjeverne Hrvatske..... 999
Glavni stožer ministarstva domobranstva NDH 129, 391, 401, 402,425,462,477
489, 505, 556, 605, 639, 757
Glavni stožer oružanih snaga NDH..... 123, 128, 228, 229, 390,401,423
462,475,489, 554, 605, 639, 718,740, 867

Glavni štab NOV i PO Hrvatske 12,34,36,40,45,53,56,57,61,88,
164-166, 172, 183,207,239, 240, 243, 293, 299,302, 386, 395,411,412,421,426,427,

430, 431, 442, 480,481,494, 530, 532, 542, 567, 569, 570, 613, 646, 701,730,732 739
753,755,806,808,809,813,814,863,864,885,894,900,938,950,989
Glavni štab NOV i PO Slovenije..... 864
Glavni ustaški stan..... 817
Glavno ravnateljstvo za javni red isigurnost MUP-a NDH 97, 261, 273, 275, 296, 504, 954
Glavno zapovjedništvo oružništva NDH..... 126, 127, 263, 277, 280,401
Grupa West..... 718,781,910,911

H

Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS)..... 108,568
Hrvatska seljačka stranka (HSS) 10,11,16,28,37,39,80-83,91,
98-103, 108, 109, 111, 112, 120, 124, 143, 144, 148, 167, 170-173, 175-177, 179, 181
182, 185, 187, 188, 197-199, 205, 245, 247, 251, 265-267, 284-286, 288, 302-305,
312-318, 321, 322, 324, 326, 337-346, 352, 364, 365, 370, 374,378, 384, 387, 388, 392,
393,408,410,415-417, 444,455-457,461, 472, 473,478, 479, 497, 513, 514,517, 519
524, 525, 538, 539, 560-562, 565, 586-588, 596-599, 610, 622, 632, 640-642, 661, 673,
685, 686, 689, 716, 721-723, 725, 726,750, 753, 754, 764, 768, 771-774, 783,791-794,
806, 810-812, 818, 820, 821, 829, 834, 835, 837, 847, 848, 851, 852, 857, 858, 878, 881,
883, 891, 892, 897-899, 902, 905, 929, 937,938, 942, 944, 946, 980-983, 986-989, 1000,
1001
Hrvatske državne željeznice..... 957

I

Inicijativni kotarski odbor AFŽ Žumberak..... 470, 474
Inicijativni okružni NOO Bjelovar..... 768,770, 858
Inicijativni okružni AFŽ Bjelovar..... 769
Inicijativni okružni odbor AFŽ Krapina..... 353, 940, 986
Inicijativni okružni odbor AFŽ Pokuplje 469, 474, 531
Inicijativni okružni odbor AFŽ Zagreb..... 882-884
Inicijativni okružni NOO za Zagreb 884
Inicijativni okružni odbor USAOJ-a Zagreb..... 269
Inteligence service 13,203,210,512,516-518,924
Izvršni komitet Komunističke internacionale 57

J

Jedanaesta ustaška bojna..... 68,72,128,218,222,223,401,
425,549,555
Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta..... 787,811,821

K

»Kalničanin«..... 77
Kalnički NOP odred..... 37,38,57, 60-62, 64,67,77,
85, 117, 118, 126-128, 214, 225, 243, 282, 284, 292,295, 297-299, 315, 344, 356, 373,
390, 391,400, 401, 420, 421, 429, 446, 447,475, 476, 480, 489,504, 541, 542, 546-549,
556, 575, 605, 606, 612, 614, 617, 620,626, 632,634, 636, 637, 643-645, 647, 648,
649-653, 655, 656,660, 701, 703, 704, 711,715,716,719,728,742,744,757, 761,797,
810, 816, 820, 823-825, 856, 858, 859, 861-863, 866, 868-872,918,932,953,985, 986
Komanda Moslavačkog područja..... 857, 888, 889

Komanda područja Bilogora 780
Komanda Zumberačkog područja Druge operativne
zone NOV i PO Hrvatske..... 196
Komunistička internacionala (Kominterna) 57, 58, 109,259, 340
Kotarska oblast Bjelovar..... 432,453,491,759
Kotarska oblast Čazma..... 403,483,485, 592
Kotarska oblast Dugo Selo..... 337, 482-485,955
Kotarska oblast Ivanec..... 210
Kotarska oblast Klanjec..... 912,915,919
Kotarska oblast Krapina..... 209
Kotarska oblast Križevci..... 483,485
Kotarska oblast Ludbreg 209, 279
Kotarska oblast Novi Marof..... 95,97, 209, 295, 296, 510, 748
Kotarska oblast Pisarovina..... 337
Kotarska oblast Pregrada..... 844-846
Kotarska oblast Samobor..... .. 229,784
Kotarska oblast Sisak..... 261,262,273, 337, 483, 485
Kotarska oblast Varaždin..... 209, 359, 362, 590, 591
Kotarska oblast Velika Gorica 130, 131, 336,337,483,485,
956
Kotarska oblast Zagreb.....94, 130, 131, 132, 159,275,294,
337, 362,405, 437,466,483,485, 714, 749,913,920,934
Kotarska oblast Zelina..... 483,485
Kotarska oblast Zlatar..... 209,486-488
Kotarski komitet KPH Bjelovar..... 288, 289, 293,455,458, 608,
765,766
Kotarski komitet KPH Čazma 327
Kotarski komitet KPH Dugo Selo..... 119, 120,728,929,930
Kotarski komitet KPH Đurđevac..... 289, 290,765,766
Kotarski komitet KPH Garešnica..... 99
Kotarski komitet KPH Klanjec..... 895, 938, 984, 985
Kotarski komitet KPH Koprivnica..... 289, 766
Kotarski komitet KPH Krapina..... 895,939,985
Kotarski komitet KPH Križevci..... 289,766, 858, 860
Kotarski komitet KPH Pisarovina 25, 237, 367,408, 528, 529, 540,
564-567, 586, 589, 751, 803, 805, 806-808, 831, 833, 834, 838, 840,906-910
Kotarski komitet KPH Pregrada 892, 895,938, 985
Kotarski komitet KPH Samobor 369,408, 528, 537, 541,566,
624, 625,666, 699, 700,751, 791, 792,795, 878,879, 928
Kotarski komitet KPH Srpske Moravice 680
Kotarski komitet KPH Stubica..... 772, 774,788-790, 997
Kotarski komitet KPH Sveti Ivan Zelina..... 627, 897, 898
Kotarski komitet KPH Velika Gorica..... 45,56, 367,408,467,469, 528-531,
559, 560, 571, 663, 803, 805, 808, 841-843,907, 908
Kotarski komitet KPH Zagreb..... 91,92,558,783,784,829,830,
902,903
Kotarski komitet KPH Zlatar..... 895,939,984
Kotarski komitet KPH Žumberak 865
Kotarski komitet SKOJ-a Bjelovar..... 290,767
Kotarski komitet SKOJ-a Dugo Selo..... 522
Kotarski komitet SKOJ-a Đurđevac..... 290, 767
Kotarski komitet SKOJ-a Jastrebarsko 657
Kotarski komitet SKOJ-a Krapina 939
Kotarski komitet SKOJ-a Klanjec..... 939
Kotarski komitet SKOJ-a Koprivnica..... 767
Kotarski komitet SKOJ-a Križevci..... 290, 767
Kotarski komitet SKOJ-a Pisarovina..... 908
Kotarski komitet SKOJ-a Pregrada 939
Kotarski komitet SKOJ-a Samobor 793,878,881
Kotarski komitet SKOJ-a Sisak 190
Kotarski komitet SKOJ-a Velika Gorica..... 843
Kotarski komitet SKOJ-a Zagreb..... 830
Kotarski komitet SKOJ-a Zlatar..... 939
Kotarski NOO Garašnica 244

Kotarski NOO Jastrebarsko..... 658
Kotarski NOO Koprivnica..... 764,768
Kotarski NOO Križevci..... 768
Kotarski NOO Kutina..... 722
Kotarski NOO Pisarovina..... 409, 587,588, 806, 833
Kotarski NOO Samobor..... 409, 792
Kotarski NOO Velika Gorica..... 409, 468, 844
Kotarski NOO Zagreb..... 92, 830
Kotarski NOO Žumberak..... 245
Kotarski odbor AFŽ Koprivnica..... 290,769
Kotarski odbor AFŽ Zagreb 830
Kotarski odbor USAOJ-a..... 189, 190
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Pokupsko..... 831
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Samobor..... 574
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Velika Gorica..... 468
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Žumberak..... 212
Kozjanski NOP odred Slovenije..... 575, 576

M

Ministarstvo mornarice NDH..... 680
Ministarstvo narodnog gospodarstva..... 123,300-302
Ministarstvo narodne prosvjete..... 923
Ministarstvo oružanih snaga NDH (MINORS)..... 47, 121, 122,214,228,301,378, 485,504,516,684,757
Ministarstvo seljačkog gospodarstva..... 373
Ministarstvo unutrašnjih poslova NDH..... 228, 375, 376,403,422, 508, 510,511,572,800,921
Ministarstvo vanjskih poslova NDH..... 274, 361, 577, 586
Mjesni komitet KPH Čazma..... 100
Mjesni komitet KPH Zagreb..... 15, 16, 19,24, 121,201,207,229, 310, 348, 350, 358, 377,379, 380,389, 508, 556, 563, 668, 671, 675, 686, 687,726, 729, 807, 924, 927, 942,945,951, 952, 990,992,993
MK KPH Zagtvb
— Prvi rajon..... 201
— Drugi rajon..... 201, 348,379, 380, 382,945, 946,951
-Treći rajon..... 348,349,380,381,383, 387,925-927, 946
— Četvrti rajon..... 348, 381,387,947, 949,
— Peti rajon..... 201,349,382,383,387,518, 926,945,948
— Šesti rajon..... 201
— Nabavni odbor..... 683,951
— Obavještajna služba..... 121, 229, 370
— Otpremni odbor..... 683
— Vojni komitet..... 951
Mjesni komitet SKOJ-a Sisak..... 190
Mjesni komitet SKOJ-a Zagreb..... 205, 350, 522, 525,526, 680,950
Mjesni NOO Varaždin..... 355
Mjesni NOO Zagreb 385,681,801,849,950,991
Mjesni odbor AFŽ Zagreb..... 355,681,850,950,951,990
Mjesni odbor SKOJ-a Blato 638
Moslavačka NO brigada..... 480,614,814
Moslavački NOP odred..... ..... 41, 60,61, 64, 120, 160, 162, 168-170, 284,292,312, 334, 371,400,402,421,424,463,480,484, 506, 507, 541-544, 547,634-636,645, 646, 656, 696, 697,723,728, 739, 742,744,760-762, 775-777,814, 816, 856, 857, 861-863, 866, 869, 888, 889,922

N

»Narodna borba» 24,388
»Naprijed«..... 202, 695, 831, 832, 837, 842
Narodna pomoć (NP) 23, 190, 204, 669, 675
»Narodni strelac«..... 60
Narodnooslobodilačka borba (NOB)..... 6, 37, 39,52,53, 57, 81, 111, 112, 124, 140-143, 147, 148, 149, 151-154, 156, 166, 168, 170, 172, 174, 178-182, 185, 201, 202,203, 207, 244, 245, 251, 256, 282, 284, 286-289, 303-305, 311, 313, 315, 317, 318, 321, 322, 324-326,331,342, 343, 365,367,374, 378, 384, 392,393,409, 416-418, 445,460-462,473, 478-480, 497,513,524,527, 604, 622,628,635, 640, 662, 673, 674, 698, 716,721-723, 725, 726, 732, 764, 765, 768, 769, 771-774, 783, 784, 787, 810, 811, 815, 829, 833, 836, 847, 848, 850, 852, 858, 859, 862, 878-880, 883, 884, 892, 897, 904, 914, 929, 930, 937,938, 944, 945,980,982, 983, 988, 1000
Narodnooslobodilačka fronta Hrvatske (NOFH)..... 110,479, 622, 847-852
Narodnooslobodilačka vojska (NOV)..... 34,36,37,41,64,93,111-114, 124, 125, 137, 140, 143, 144, 147-149, 156, 157, 163, 165, 167, 170-172, 198, 213, 249, 266, 269,270, 283, 284, 286, 287, 291, 314, 315, 317,319, 321, 325, 347, 365,366, 370-372, 374, 378, 393, 394,408,434, 444,445,461,469-471, 473,493,494,499, 517, 524, 561, 569-570, 599, 634, 635, 638, 641,660, 661, 667-671, 688-690, 698,703, 716, 721-724, 726, 764, 768, 771, 772, 774, 783, 793-795, 819, 820, 829, 851, 858, 883, 889, 892, 902, 905, 914, 930, 943-945,980,989, 999-1002
Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi (NOV i PO)..... 65,91,178,179,181,207,365, 366,367, 414-416,494, 662, 695
Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Hrvatske (NOV i POH)..... 168, 179, 180,423,494, 569, 570, 586, 639, 690, 757
Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije (NOV i POJ)..... 164, 166, 168, 169, 278, 286, 494, 703, 942
Narodnooslobodilački fond (NOF)..... 16,21,87, 157, 181, 182,265, 267, 270,303,416,444,461,494, 539, 557, 567, 610, 611, 676, 677, 679, 764,792, 827, 828. 895.897.898.904.939.983,985
Narodnooslobodilački odbori (NOO-i)..... 15, 17-21, 23-27, 29, 37, 53, 54,56,57,79,82,84,92, 112, 120, 137, 140, 144, 148-150, 158, 168, 170, 172, 181, 182, 201-203, 212, 213, 244, 245, 260, 282, 288-290, 306, 307, 310, 324, 330, 331, 333,343, 348-355,365,374, 379-387, 389, 393,408,415,416, 428,433-436,443,455-457, 459-461, 468,470,471,479, 494, 528-530, 539, 565, 567, 587, 588, 594, 596, 602, 603, 610,611, 622, 624, 625, 635, 636, 642,657, 658, 661, 663-665, 675-682,684-687, 716, 721, 726-729, 739,750,762, 764, 768,769, 772,774, 789-793, 796, 810-812, 820, 821, 831-837, 842-844, 847-850, 852, 858, 878-880, 883, 884, 895, 897, 898, 902-904, 925, 930, 936,939-941, 942-948, 950, 952, 984, 985, 990-998
Narodnooslobodilački pokret (NOP)..... 5,36,99, 100, 112, 152, 156, 170, 179-181, 244, 266, 269, 303,311, 314, 315,322, 340, 414,415, 444, 586, 622, 642, 669, 684,772,791, 793,799, 847, 848, 921,942,987-989, 1001
Narodnooslobodilački rat (NOR)..... 147, 177, 182, 183, 321,462
»Naša fronta«..... 42,60,173,250

NJ

Njemačka redarstvena organizacija u NDH..... 375, 376
Njemačka 187. rezervna divizija..... 240

O

Oblasni komitet SKOJ-a za sjevernu Hrvatsku 523, 526
Oblasni komitet KPH za Slavoniju..... 10,291,293, 813

Odbor USAOJ-a sjeverne Hrvatske..... 1002
Okružni komitet KPH Bela Krajina..... 887, 888
Okružni komitet KPH Bjelovar..... 282, 285-293, 327, 351, 352, 354, 356, 608,636, 655, 656, 716, 722,727-729,762-766,770-772,780, 855-858, 860, 991, 992,994-996
Okružni komitet KPH Čazma..... 14,99,284,286,291-293,324, 327, 328, 333, 341, 356, 358,373,421. 512,519, 608, 609, 696,715,726-729,770,771, 858,908,991,992,994,995
Okružni komitet KPH Karlovac..... 272, 840
Okružni komitet KPH Krapina..... 77,79, 80, 83-85, 87-90, 98, 286, 353, 358, 575, 610, 612,626, 680, 724,728, 729,771, 826-828, 891, 894, 896, 914, 915, 936, 937,939, 941,980,982-984, 991-995
Okružni komitet KPH Pokuplje 25,41,55,58-60,98,185,186, 203,212, 214, 272, 306, 335, 357, 367, 369,407,408,426,427,440,442, 455,458,467, 477, 478, 508, 528, 537, 558-560, 564, 567,568, 571-573, 586, 624, 635,638, 641, 644, 657,658, 663, 666, 667, 688, 690, 699, 707, 737, 739, 750, 754, 791, 795, 796, 803, 808, 831, 833, 838, 840-842, 865, 878, 887, 888,903,906, 908, 928,995, 996
Okružni komitet KPH Varaždin..... 57,80,286,291,344,345,351, 354-356,524, 525, 593, 595, 596, 608, 631,632, 641,660,662,715,716,770,771, 810-812, 818, 821, 896, 991, 993, 994
Okružni komitet KPH Virovitica..... 291, 608, 729
Okružni komitet KPH Zagreb..... 46,87,91,98,110,203,265, 270, 272, 286, 288, 291, 304, 310, 352, 358, 364, 367, 519, 556, 558, 562, 572,595,623, . 627, 631, 641, 716, 720, 727-729, 772, 783, 788, 816, 829, 830, 882, 896, 897,902,929, 930, 991-995-997
Okružni komitet SKOJ-a Bjelovar..... 270, 288-290, 716, 727, 765-767
Okružni komitet SKOJ-a Čazma..... 187, 189,270, 727
Okružni komitet SKOJ-a Krapina..... 270, 353, 728, 939,985
Okružni komitet SKOJ-a Pokuplje (Žumberak) 270, 531, 573, 574, 657, 996
Okružni komitet SKOJ-a Varaždin..... 270,354,818,819
Okružni komitet SKOJ-a Zagreb..... 120, 265,269-271, 522,574,727, 728,898,899
Okružni NOO Bjelovar..... 995
Okružni NOO Čazma..... 995
Okružni NOO Krapina 995
Okružni NOO Pokuplje..... 307, 308, 310,409,443,492,494, 530, 531,565, 658,796, 807, 808, 831, 833,839
Okružni NOO Zagreb 995
Okružni odbor AFŽ Bjelovar..... 995,996
Okružni odbor AFŽ Čazma..... 698, 727,995
Okružni odbor AFŽ Krapina..... 994,995
Okružni odbor AFŽ Pokuplje 996
Okružni odbor AFŽ Varaždin..... 996
Okružni odbor AFŽ Zagreb..... 994,995
»Omladinska borba«..... 499
»Omladinski borac« 499
Opće upravno povjereništvo kod Druge armije talijanske vojske 577, 586,
Općinski NOO Radatović 213
Općinski NOO Zelina..... 267
Općinski odbor AFŽ Radatović..... 213
Općinski odbor AFŽ Sošice..... 213
Općinsko poglavarstvo Brezovica..... 159, 160,749,920
Općinsko poglavarstvo Kapela..... 453
Općinsko poglavarstvo Klara..... 132
Općinsko poglavarstvo Nova Rača..... 759
Općinsko poglavarstvo Sesvete..... 712
Općinsko poglavarstvo Velika Pisanica 491
Oružnička postaja Brezovica..... 294
Oružnička postaja Samobor..... 784,786
Oružnička postaja Šestine..... 94,362,363, 506,934
Oružničko krilo Varaždin..... 118, 126, 263, 264, 276,277, 280, 281,438,452, 712, 875,932
Oružničko krilo Zagreb..... 295,365,437,918
Osamnaesta NO brigada..... 446,547,550,607,696,707,745

p

Peta ustaška bojna 395, 578,737,738
Peti gorski zdrug..... 49, 129,215-218,220,221, 223, 224,225, 226, 391,424,425,476, 550, 551,555, 745, 872
Petnaesta divizija NOV i PO Slovenije..... 739
Poglavnikov tjelesni zdrug..... 555,606,615,935
Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku..... 51, 350, 521, 523, 527,767
Posavska partizanska četa 815,870,871,955
Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu..... 10, 14, 15,46,79, 98, 184, 185, 197, 207,210, 211, 272, 288, 291, 293, 304, 305, 324, 332, 334, 337, 352, 377, 407, 421, 441, 512,558, 560, 564, 593, 596, 608, 610,611, 621-623, 632, 571, 715,716,720,721, 729,750,770, 771,788, 801-803, 812, 820, 827, 847, 886, 887, 891, 924, 980, 990, , 993-995
Povjerenstvo PK SKOJ-a u Zagrebu..... 78, 79, 187, 270, 290, 478, 495, 521, 523,525-527, 608, 851, 925
Prigorska partizanska četa..... 863,871,935
Privremeni Okružni AFŽ Bjelovar 727
Privremeni Okružni AFŽ Krapina..... 728
Privremeni Okružni AFŽ Zagreb..... 727
Privremeni Okružni NOO Bjelovar..... 289, 727
Privremeni Okružni NOO Krapina..... 896, 940, 986
Privremeni Okružni USAOH Zagreb..... 727
Prva gorska divizija..... 161, 224, 391,463
Prva konferencija AFŽ Hrvatske..... 133, 147, 150
Prva moslavačka NO brigada..... 41
Prva NOU brigada Osme divizije 580
Prva oružnička pukovnija..... 32,263,264,276,277,281,439
Prva pješačka divizija..... 66, 129, 227, 391, 424, 476, 549, 556,871
Prva pješačka pukovnija..... 66,67-69,216,217,219,225
Prva proleterska divizija NOVJ..... 885
Prva slovenska NOU brigada »Tone Tomšić«..... 318
Prvi domobranski zbor..... 128, 214, 227, 390,423,475, 554
Prvi gorski zdrug..... 161
Prvi konjički sklop 128
Prvi korpus NOV i PO Hrvatske..... 302, 304, 654
Prvo zborno područje..... 545,718,740,747,867,869,873

R

Radio stanica »Slobodna Jugoslavija«..... 65, 123, 202, 388, 444 723 801 808, 864, 926,943
Ravnateljstvo državnih željeznica NDH..... 232
Redarstvena oblast za grad Zagreb..... 131, 275, 336, 955
»Rodoljub« (list OK KPH Pokuplje)..... 173, 203, 309, 310,410,427, 443

S

Sabor NDH..... 343
Samostalna demokratska stranka 79, 109, 182, 198, 596, 689
Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ)..... 15, 22, 24, 53,79, 84, 93, 158, 187, 199, 201, 205, 213, 265,268, 269,282, 290, 329, 330, 332, 350, 352, 354-356, 384, 385,409, 455,468,495-499, 524-528, 530, 539, 573, 594, 596, 602, 603, 610, 657, 658, 663, 678, 680, 694, 695, 716, 727,728,762, 767,789, 792, 810, 811, 832, 834, 841, 842, 847, 850, 878, 879, 881, 895, 897, 903, 904, 930, 936, 939, 941, 942, 950, 952, 985, 990-997

Savez mlade generacije (SMG)..... 158,354,524
SBOTIC..... 818
Sedamnaesta NOV brigada..... 244, 463, 640
»Slobodni dom« (list IO HSS) 444,478, 479, 622, 753, 806, 831, 832, 834, 837, 841, 852, 905,926,949
Stranka radnog naroda..... 818

Š

Šesnaesta NO brigada Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske..... ..... 69, 78,225, 270,424,446,447, 480,487, 504, 546, 547, 550, 605, 606, 613,614, 633, 634, 637, 646,701,702, 704-706 711, 716,742, 775, 813, 856, 859, 876

T

Talijanska Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (Supersloboda)..... 47,546,741,868
Topnički sklop iz Jalkovca..... 449, 452
Treća operativna zona NOV i PO Hrvatske..... 244,421, 634, 857, 928
Treća slovenska NOU brigada »Ivan Cankar«..... 398.739
Trideseta ustaška bojna..... 47-49,417,781
Tridesettreća ustaška bojna..... 417
Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« 30,39,40,41,44,45,56,58,61, 79, 128-130, 132, 159, 171, 224, 225,234-239, 241-243, 246-249,251,260, 319, 369, 396, 397, 399, 400,406,407, 413,414,418420, 430,441,442,462,481,495,502, 532-537, 542, 547, 555,578, 581, 589, 607,629, 634, 635,639, 645, 680,718, 730,731, 734, 735, 737-740, 742, 743, 754, 757, 781,779, 786-788, 840, 841, 853, 854, 861-866, 869, 870, 885, 886, 889, 890,907-909, 918
Trinaesta ustaška bojna..... 218,219,221,224,395,397,737, 752
Turopoljsko-posavski NOP odred..... 635,644,838,840,841,844,862, 864, 865, 885, 907-909, 956

U

Udarni bataljon Kalničkoga NOP odreda..... 575,576, 637, 814, 824, 825, 863, 914,915,918,932,933
Udarni bataljon Moslavačkoga NOP odreda..... 760, 761, 777, 814, 863, 922
Ujedinjeni radnički sindikalni savez (URSS) 16, 18, 23, 348, 349, 382, 668, 819
Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske (USAOH) 15,311,319,320,322,323,324, 330, 350, 352, 353, 354, 393, 392, 393, 394,460, 524-526,530, 549,573, 624, 625,653, 655, 726-728, 767, 791,792, 812, 820, 843, 848, 850, 851, 880, 884, 895, 897, 904, 907, 930, 936,939, 941, 950,985, 990,994-999, 1001, 1002
Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ)..... 22, 53, 79, 84, 112, 113, 187, 189, 190,201, 207,244, 265, 268-270, 271, 290, 311,323,333, 334, 381, 384, 415,416,433, 434,436,456,457,468,470, 610, 612, 635,789, 834, 835, 897, 898
Unska operativna grupa..... 423,548, 549, 654,743, 869, 872
»Ustaša« — hrvatski oslobodilački pokret 817
Ustaška nadzorna služba (UNS)..... 22, 543,668,924,926
Ustaški stožer Bilogora..... 508, 592, 593

V

Velika župa Baranja 123
Velika župa Bilogora..... 123, 301, 375,403,404,424, 454, 506,508,592,593,921
Velika župa Gora..... 123
Velika župa Livac-Zapolje..... 123,301,577,585
Velika župa Pokuplje..... 123
Velika župa Posavlje..... 123
Velika župa Prigorje..... 94,228,229,301,336,447,448, 464,465,482,484,488, 714, 749, 910, 911,955, 956
Velika župa Vuka..... 123
Velika župa Zagorje..... 95, 97, 115, 117, 123, 126, 209, 210, 263, 276-280, 295, 296, 301, 352,438,449,452, 510,511,590, 615, 619, 708, 748, 797, 846, 875, 915, 916, 932, 953, 954
»Vjesnik«..... 89,459, 695, 831, 837
Vražja divizija (369. legionarska divizija)..... 347,570
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije..... 53, 183, 698, 885
Vsodno-dolenjski slovenski odred 735-737,739

Z

»Zagorac« 77
Zagorski NOP odred..... 915
Zagrebački NOP odred..... 926
Zapovjedništvo mjesta Varaždin..... 95,97, 296
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH)..... 51,53,55,84,88,98,100,113, 150, 163, 165, 166, 181-184,210,211,247,269,289,293,303,308,324,331,342,345, 348, 365,407, 428,458,459,461, 494,496, 519, 530, 538, 565,567,569,570, 622, 628, 661, 662, 671, 674, 675, 689, 690, 694, 721,723,725,726,753, 755,764, 768, 769,774, 772, 801, 802, 807, 808, 812, 820, 848, 849, 851, 852, 858, 883, 884, 894,938, 945, 983, 987-989, 1001

ž

»Žena danas«..... 89
»Žena u borbi« 150
Zumberačko-pokupski NOP odred..... 11, 39,40-43,45-47, 56, 64, 65, 191, 192, 196, 226, 240, 241, 246, 247,257, 367,396, 397,399, 418-420, 430, 441,442, 462,470,500-503, 533-536, 542, 547, 549, 555, 578, 605, 607, 631, 634, 635, 658, 659, 684, 708, 718,730-733,735,737-740, 743, 744, 754, 757, 782, 870, 871, 885, 890
Županska redarstvena oblast Banja Luka 75
Županska redarstvena oblast Bjelovar..... 375,799-801
Županska redarstvena oblast Karlovac 75,76,261,262
Županska redarstvena oblast Nova Gradiška..... 75, 273, 274
Županska redarstvena oblast Petrinja..... 75,76, 261, 262, 273, 274
Županska redarstvena oblast Varaždin 97, 115-117, 119, 295, 296, 359, 449,486,615,619,708,797, 844, 912, 916,953,954

S A D R Ž A J

Predgovor 5

Skraćenice..... 7

1. 1943, lipanj 1.
Zagreb
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Oblasnome komitetu za Slavoniju o teroru u Zagrebu, garešničkom i bjelovarskom kotaru, o aktivnosti HSS i o drugim pitanjima 10

2. 1943, lipanj 1.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju te radu Partije, SKOJ-a, NOO, AFZ i USAOH-a u svibnju 1943. godine..... 15

3. 1943, lipanj 1.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o održanom sastanku Kotarskoga komiteta, o stanju na terenu i o organizacijskim pitanjima..... 25

4. 1943, lipanj 1.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Svetu Nedelju..... 30

5. 1943, lipanj 1.
Velika Gorica
Izvještaj Oružničke postaje Velika Gorica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na vojničku stražu kod reflektora u Sv. Klari 32

6. 1943, lipanj 2.
Uputstvo političkoga komesara Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske operativnim štabovima i komandama područja o pripremama za mobilizaciju ljudstva u jedinice Narodnooslobodilačke vojske 34

7. 1943, lipanj 2.
Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o stanju u jedinicama i o situaciji na terenu 36

8. 1943, lipanj 2.
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama od 24. do 30. svibnja 1943. godine..... 42

9. 1943, lipanj 2.
Zagreb
Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb u povodu smrti Pavla Lončara, dotadašnjeg sekretara Okružnog komiteta čiju će dužnost preuzeti Rudolf Gluhak..... 46

10. 1943, lipanj 2.
Karlovac
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga sektora Ministarstva oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana u Pokuplju, u svibnju 1943. godine 47

11. 1943, lipanj 3.
Dopis Centralnoga komiteta KP Hrvatske Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku s popisom kandidata PK SKOJ-a za skupštinu ZAVNOH-a..... 51

12. 1943, lipanj 3.
Okružnica AGITPROP-a Centralnoga komiteta KP Hrvatske podređenim organizacijama s uputama za poboljšanje agitacijsko-propagandnoga rada..... 52

13. 1943, lipanj 3.
Pismo Marka Belinića Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojemu javlja imena predloženih kandidata za vijećnike ZAVNOH-a iz zagrebačkoga, krapinskoga i pokupskog okruga, te o radu okružnih komiteta s područja Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske ... 55

14. 1943, lipanj 3.
Operativni izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama jedinica od 13. travnja do 1. lipnja 1943. godine . 61

15. 1943, lipanj 4.
Bjelovar
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Ministarstvu oružanih snaga NDH o operacijama protiv partizanskih jedinica u svibnju 1943. godine 66

16. 1943, lipanj 4.
Petrinja
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj oblasti Karlovac o akcijama partizana na području sisačkog kotara početkom lipnja 1943. godine..... 75

17. 1943, lipanj 5.
Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Krapina s prijedlogom da na osnovi odredskog lista »Kalničanin«, kojega šalju, tehnika Okružnoga komiteta izda poseban broj »Zagorca«, posvećenoga Kalničkome NOP odredu, te o drugim pitanjima ... 77

18. 1943, lipanj 5.
Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u vezi s popunjavanjem Omladinskoga bataljona »Joža Vlahović«..... 78

19. 1943, lipanj 6.
Izvještaj Okružnog komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, radu i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFZ, USAOH-a i Agitpropa u svibnju 1943. godine..... 79

20. 1943, lipanj 6.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o djelovanju HSS te o organizacijskom stanju partijskih organizacija u općinama Brdovec, Stenjevec, Vrapče, Sesvete, Pušća i Zaprešić . 91

21. 1943, lipanj 6.
Šestine
Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na zrakoplovnu stražu u Sesvetama..... 94

22. 1943, lipanj 6.
Novi Marof
Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o kretanju partizana na području kotara i o napadu na mjesto Gornja Rijeka..... 95

23. 1943, lipanj 7.
Zagreb
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o vijećnicima ZAVNOH-a iz čazmanskog kotara, te o djelovanju HSS-a..... 98

24. 1943, lipanj 7.
Okružnica AGITPROP-a Centralnoga komiteta KP Hrvatske okružnim komitetima KPH s programom za održavanje nižih partijskih kurseva 104

25. 1943, lipanj 7.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin, Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana u kotarima Novi Marof i Zlatar 115

26. 1943, lipanj 7.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje o situaciji na području krapinskoga i ludbreškoga kotara.....117

27. 1943, lipanj 8.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb o držanom sastanku Kotarskog komiteta 119

28. 1943, lipanj 8.
Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnome komitetu KPH Zagreb o previranju među domobranskim oficirima, akcijama u okolici Zagreba i transakcijama novca iz NDH u Švicarsku.....121

29. 1943, lipanj 9.
Članak »Moslavačko-posavskoga partizanskog lista« »Ustaše pljačkaju hrvatske seljake sve jače i bezobzirnije« 123

30. 1943, lipanj 10.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizanskih jedinica 9. i 10. lipnja 1943. godine.....126

31. 1943, lipanj 11.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbi protiv partizana na Kalniku te o napadima dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na željezničke stanice Odru i Sv. Klaru i na posadu u Brezovici . . . 128

32. 1943, lipanj 11.
Velika Gorica
Zapisnik Kotarske oblasti Velika Gorica upućen Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na selo Odru . 130

33. 1943, lipanj 11.
Klara
Izvještaj Općinskoga poglavarstva Sveta Klara Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na željezničku postaju Sveta Klara.....132

34. 1943, lipanj 12.
Otočac
Referat Anke Berus »O političkim zadacima AFŽ u Hrvatskoj«, održan na Prvoj konferenciji AFŽ Hrvatske, 12. lipnja 1943. godine.....133

35. 1943, lipanj 12.
Otočac
Rezolucija Prve konferencije Antifašističke fronte žena Hrvatske održane 11, 12. i 13. lipnja 1943. godine u Otočcu 147
36. 1943, lipanj 12.
Pismo Glavnoga odbora AFŽ Hrvatske okružnim odborima AFŽ Hrvatske s organizacijskim planom, strukturom, načinom stvaranja i biranja, te radom organizacije i odbora 151
37. 1943, lipanj 12.
Brezovica
Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovice Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na Brezovicu . . . 159
38. 1943, lipanj 13.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama od 27. svibnja do 9. lipnja 1943. godine.....160
39. 1943, lipanj 13. i 14.
Otočac i Plitvička jezera
Ulomci iz govora vijećnika Prvoga zasjedanja ZAVNOH-a.....163
40. 1943, lipanj 14.
Ponor (Plitvice)
Rezolucija I zasjedanja ZAVNOH-a.....174
41. 1943, lipanj 14.
Izvještaj Stipe Ugarkovića Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu Okružnoga i kotarskih komiteta na području Pokuplja 184
42. 1943, lipanj 14.
Izvještaj Okružnog komiteta SKOJ-a Čazma Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku, o političkoj situaciji u okrugu te o radu i organizacijskom stanju Okružnoga i kotarskih komiteta SKOJ-a i USAOJ 187
43. 1943, lipanj 15.
Izvještaj Štaba Zumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 19. svibnja do 12. lipnja 1943. godine 191
44. 1943, lipanj 15.
Zagreb
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Mjesnome komitetu KPH Zagreb s uputama za dalji rad.....197
45. 1943, lipanj 15.
Varaždin

Naredba Velike župe Zagorje svim općinama na području župe o ograničenju držanja gotovog novca i vrijednosnih papira u općinskim blagajnama u općinama ugroženima od partizana..... 209

46. 1943, lipanj 16.
Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o nedolasku delegata Povjerenstva CK KPH na osnivačku skupštinu ZAVNOH-a te o upućivanju Stipe Ugarkovića na rad u Povjerenstvo . . 210

47. 1943, lipanj 16.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, članovima Komiteta na terenu o namjeri neprijatelja da napadne bolnicu, o sukobima s ustašama u Sošicama, Reštovu, Oštrcu, Reliću i Kostanjevcu, te o radu NOO i drugim pitanjima.....212

48. 1943, lipanj 16.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama protiv partizana u svibnju 1943. godine 214

49. 1943, lipanj 16.
Zagreb
Dopis Velike župe Prigorje kotarskim oblastima u kojemu se prenosi stav Ministarstva oružanih snaga NDH u vezi s kritikama oružanih snaga što šteti ugledu i umanjuje vjeru naroda u te snage.....228

50. 1943, lipanj 17.
Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe MK KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o sabotažama i napadima partizana na željezničke pruge u sjeverozapadnoj Hrvatskoj od 1. svibnja do 17. lipnja 1943. godine.....229

51. 1943, lipanj 17.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama brigade u Pokuplju.....234

52. 1943, lipanj 18.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama na Žumberku i u Pokuplju.....240

53. 1943, lipanj 18.
Izvještaj Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o stanju u jedinicama i o situaciji na terenu zone.....243

54. 1943, lipanj 18.
Izvještaj politkomesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Centralnome komitetu KP Hrvatske o radu i organizacijskom stanju partijske organizacije u brigadi 251

55. 1943, lipanj 18.
Petrinja
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj oblasti Karlovac o akcijama partizana u sisačkom kotaru..... 261

56. 1943, lipanj 19.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na pruzi Varaždin — Zagreb, na Breznički Hum i Gornju Rijeku . . 263

57. 1943, lipanj 20.
Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o održanom plenumu Okružnoga komiteta..... 265

58. 1943, lipanj 20.
Pismo Marka Belinića Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku obitelji Božidara Magovca, neprijateljskoj ofanzivi u Zumberku, te o pogibiji sekretara Okružnoga komiteta KPH Zagreb..... 271

59. 1943, lipanj 20.
Petrinja
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Petrinja Župskoj redarstvenoj oblasti Nova Gradiška o akcijama partizana u sisačkom kotaru..... 273

60. 1943, lipanj 21.
Zagreb
Naređenje Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb o smještaju jednog ustaškog sata u Sesvetama radi osiguranja mjesta i okolice od partizana 275

61. 1943, lipanj 21.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na području Ludbrega, Novog Marofa, te o napadu na Varaždinske Toplice 276

62. 1943, lipanj 21.
Iz Naredbe reichsfürera SS Heinricha Himmlera kojom se cjelokupna teritorija opunomoćenika reichsfürera

SS u NDH proglašava područjem borbi protiv jedinica NOV Jugoslavije 278
63. 1943, lipanj 22.
Ludbreg
Izvještaj Kotarske oblasti Ludbreg Velikoj župi Zagorje o napuštanju službe Stefanije Mađarić 279
64. 1943, lipanj 23.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o zbivanjima na području zapovjedništva od 18 — 22. lipnja 1943. godine 280
65. 1943, lipanj 24.
Izvještaj Okružnog komiteta KPH Bjelovar Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u okrugu, o stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFZ, o namjeri formiranja obavještajne službe, te o vezama . . . 282
66. 1943, lipanj 24.
Brezovica
Izvještaj Oružničke postaje Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na oružničku postaju . . 294
67. 1943, lipanj 25.
Novi Marof
Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na Varaždinske Toplice . . 295
68. 1943, lipanj 26.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju neprijatelja na terenu, provedenim akcijama i o stanju u odredu 297
69. 1943, lipanj 26.
Zagreb
Izvještaj Državne poslovne središnjice za zemaljske proizvode Ministarstvu narodnog gospodarstva NDH o prilikama na terenu Bjelovara 300
70. 1943, lipanj 27.
Pismo Vladimira Bakarića, političkoga komesara Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske političkim komesarima i političkim radnicima u jedinicama NOV i PO Hrvatske o ispravnom tumačenju politike HSS 302
71. 1943, lipanj 28.
Zagreb
Dopis Povjerenika CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb o vraćanju letaka i saopćenja o pljačkama s ispravkama za štampanje 304
72. 1943, lipanj 28.
Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta

KPH Pokuplje članovima Okružnoga komiteta na terenu o aktivnosti neprijateljskih snaga na Žumberku, o djelovanju NOO i drugim pitanjima..... 306

73. 1943, lipanj 29.
Otočac
Iz diskusije delegata sjeverozapadne Hrvatske na Prvoj konferenciji USAOH-a, u Otočcu, 28. i 29. lipnja 1943. godine 311

74. 1943, lipanj 29.
Otočac
Iz Rezolucije Glavnog odbora USAOH-a usvojene na Prvoj konferenciji USAOH-a, u Otočcu, 28. i 29. lipnja 1943. godine.....319

75. 1943, lipanj 29.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ i USAOH-a..... 324

76. 1943, lipanj 29.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o razbijanju desetodnevne neprijateljske ofenzive na njihovu području, te o poteškoćama pri održavanju veza između oslobođenoga i neoslobođenog teritorija 335

77. 1943, lipanj 29.
Velika Gorica
Izvještaj Kotarske oblasti Velika Gorica Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb o diverziji na pruzi kod željezničke stanice Turopolje..... 336

78. 1943, lipanj 30.
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o aktivnosti HSS, o političko-organizacijskom stanju i drugim pitanjima..... 337

79. 1943, lipanj 30.
Varaždin
Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Župskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o političkim prilikama od 16 — 30. lipnja 1943. godine, te o drugim pitanjima u kotaru . . 359

80. 1943, lipanj 30.
Šestine
Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o ubojstvu Dragutina Peruško, člana Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku..... 362

81. 1943, lipanj
Letak Okružnoga komiteta KPH Zagreb rodoljubima

zagrebačkog okruga u povodu dvogodišnjice njemačkoga napada na SSSR 364

82. 1943, lipanj
Pismo Zumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se govori o formiranju i ulozi Vojno-partizanskog suda 367

83. 1943, lipanj
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o hapšenjima u općini Sv. Nedelja 369

84. 1943, lipanj
Zagreb
Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnome komitetu KPH Zagreb o radu izdajničkog dijela vodstva HSS u Bjelovaru, Đurđevcu, Koprivnici i Križevcima 370

85. 1943, lipanj
Bjelovar
Iz dopisa Velike župe Bilogora Župskoj redarstvenoj oblasti Bjelovar o osnivanju »Njemačke redarstvene organizacije« u Hrvatskoj 375

86. 1943, srpanj 1.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkim zbivanjima i organizacijskom stanju u lipnju 1943. godine 377

87. 1943, srpanj 1.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o završetku akcije »Zagorje«, tj. o napadu na partizane na Kalniku 390

88. 1943, srpanj 2.
Letak Tajništva Glavnoga odbora Ujedinjenoga saveza antifašističke omladine Hrvatske omladinskim organizacijama kojim pozivaju omladinu na natjecanje u borbi za žetvu 392

89. 1943, srpanj 2.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o borbama u toku neprijateljske ofenzive na Žumberak 395

90. 1943, srpanj 2.
Zagreb
Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o završetku akcije »Zagorje« 401

91. 1943, srpanj 2.
Bjelovar
Izvještaj Velike župe Bilogora Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o aktivnosti partizana na području Kotarske oblasti Čazma i nemogućnosti da ih se suzbije postojećim oružanim snagama..... 403

92. 1943, srpanj 2.
Zagreb
Obavijest Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb o nalogu Zapovjedništva grada Zagreba po kojemu je kretanje građanskim osobama preko savskoga kolnog mosta dozvoljeno od 0.5. do 22. sata 405

93. 1943, srpanj 3.
Pismo Karla Mrazovića, člana Centralnoga komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku na Zumberak i o tome da će kurs u Trinaestoj proleterskoj brigadi »Rade Končar« početi 5. srpnja 1943. godine..... " . . . 406

94. 1943, srpanj 3.
Pismo Lutve Ahmetovića, sekretara Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju i radu NOO, AFŽ, mobilizaciji u NOV, djelovanju HSS na terenu KK KPH Samobor, Velika Gorica i Pisarovina te o akciji u Turopolju noću od 1—2. srpnja 1943. godine..... 408

95. 1943, srpanj 3.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o situaciji na Zumberku, Kalniku i Moslavini..... 412

96. 1943, srpanj 3.
Kalnik
Pismo Rade Bulata načelnika Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Zone o dolasku Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske na području Kalnika .420

97. 1943, srpanj 3.
Zagreb
Naredba poglavnika NDH upućena Ministarstvu unutarnjih poslova o davanju ovlaštenja velikim županima da na području svojih župa mogu raspolagati oružništvom, redarstvenim i općinskim stražama, te drugim osobama koje imaju pravo držanja oružja (izuzev grada Zagreba, kotareva i gradova Koprivnice i Zemuna) . .422

98. 1943, srpanj 3.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o pokretima je-

dinica NOV i PO Hrvatske na području Gline i Čazme i o završetku ustaško-domobranske akcije »Ciryll« . . 423

99. 1943, srpanj 4.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o razoružanju domobranske posade u Turopolju..... 426

100. 1943, srpanj 4.
Pismo Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Duki Vasiću i Lutvi Ahmetoviću u kojemu ih obavještava o razbijanju neprijateljske ofenzive, o mobilizaciji u Vivodini, o prerastanju Inicijativnoga okružnog NOO u Okružni NOO, o početku političkoga kursa u vojsci te o drugim pitanjima.....427

101. 1943, srpanj 4.
Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda domobranskom oficiru s dogovorom za pregovore.....429

102. 1943, srpanj 4.
Pismo Berislava Božovića šefa sanitetskog odsjeka Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske referentu saniteta Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u kojemu ukazuje na potrebu političkog uzdizanja sanitetske službe 430

103. 1943, srpanj 6.
Zrinjski Topolovac
Izvještaj upravitelja Državne mješovite pučke škole u Zrinjskom Topolovcu Kotarskoj oblasti u Bjelovaru o boravku partizana u školi.....432

104. 1943, srpanj 7.
Okružnica Glavnoga odbora AFŽ Hrvatske okružnim odborima o izborima za odbore AFZ.....433

105. 1943, srpanj 7.
Zagreb
Obavijest Oružničkoga krilnog zapovjedništva Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb o preseljenju oružničke postaje Brezovica u Hrvatski Leskovac zbog čestih napada partizana.....437

106. 1943, srpanj 7.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama i kretanju partizana od 3 — 7. srpnja 1943. godine..... 438

107. 1943, srpanj 8.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu KPH Zagreb o potrebi šire mobilizacije proletarijata u Zagrebu i prikupljanja obavještajnih podata-

ka o kretanju neprijatelja, te o vezama za prebacivanje mobiliziranih kadrova iz Zagreba..... 440

108. 1943, srpanj 8.
Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Lutvi Ahmetoviću, sekretaru i Duki Vasiću, članu Okružnoga komiteta o nekim tekućim aktivnostima i školovanju kadrova 442

109. 1943, srpanj 8.
Poslanica Božidara Magovca pristašama Hrvatske seljačke stranke s pozivom da se priključe narodnooslobodilačkom pokretu.....-v.....444

110. 1943, srpanj 8.
Naređenje Operativnoga štaba Dvanaeste divizije NOV Hrvatske i Kalničkoga NOP odreda pripadajućim jedinicama za razmještaj i pokret 446

111. 1943, srpanj 8.
Zagreb
Okružnica Velike župe Prigorje kotarskim oblastima o potrebi držanja seoskih noćnih straža zbog mjera sigurnosti 447

112. 1943, srpanj 8. —
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na »Topnički sklop« u Jalkovcu.....449

113. 1943, srpanj 8.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o napadu partizana na »Topnički sklop« u Jalkovcu i napadu na Novi Marof i Varaždinske Toplice..... 452

114. 1943, srpanj 8.
Kapela
Zahtjev Općinskoga poglavarstva mjesta Kapela Kotarskoj oblasti Bjelovar za preseljenje općine u Bjelovar . 453

115. 1943, srpanj 9.
Izještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sastanku na kojemu je razmotrena politička situacija i organizacijsko stanje Partije, SKOJ-a, NOO, AFZ, te druga pitanja 455

116. 1943, srpanj 9.
Članak dra Pavla Gregorića, tajnika ZAVNOH-a, o novim zadacima narodnooslobodilačkih odbora 459

117. 1943, srpanj 9.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu partizana na Jalkovec i završetku ofenzive na Moslavačkoj gori....462

118. 1943, srpanj 9.
Zagreb
Okružnica Velike župe Prigorje općinskim poglavarstvima i kotarskim oblastima na području župe o slanju vojnih odreda za osiguranje žetve te o obavezi općine da opskrbi odrede živežnim namirnicama....464

119. 1943, srpanj 9.
Vrapče
Izvještaj Općinskog poglavarstva Vrapče Kotarskoj oblasti Zagreb o odvođenju obitelji Juraja Draušnika u logor 466

120. 1943, srpanj 10.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka na kojemu su razmatrani politička situacija na terenu, organizacijska pitanja te problemi mobilizacije 467

121. 1943, srpanj 10.
Izvještaj Inicijativnoga odbora AFZ — za okrug Pokuplje Glavnome odboru AFZ Hrvatske o radu kotarskih i općinskih odbora AFŽ....469

122. 1943, srpanj 11.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama Kalničkoga NOP odreda i Dvanaeste NOU brigade na Kalniku 475

123. 1943, srpanj 12.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojemu moli da se sekretari kotarskih komiteta koje su poslali na kurs u Vrhovine vrate nakon kursa na istu dužnost....477

124. 1943, srpanj 13.
Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkom značenju izlaženja »Slobodnog doma« koji će pridonijeti daljem procesu previranja unutar HSS.... 478

125. 1943, srpanj 13.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Štaba zone u Moslavinu....480

126. 1943, srpanj 13.
Dugo Selo
Obavijest Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o zarobljavanju Ivana Zuneca i Mate Grahovca te o napadu partizana na teretni kamion njemačkog poduzeća Goilo.....482

127. 1943, srpanj 13.
Dugo Selo
Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o napadu partizana na hrvatsko-njemačko vojno povjerenstvo na području općine Lupoglav.....484

128. 1943, srpanj 13.
Zlatar
Izvještaj Kotarske oblasti Zlatar Župskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o bombardiranju mjesta Zajezde od strane Nijemaca u kojemu su se nalazili partizani . . 486

129. 1943, srpanj 14.
Zagreb
Iz Izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu Dvanaeste NOU brigade na Lepoglavu, te o završetku ustaško-domobranske akcije na Bilo-goru . . 489

130. 1943, srpanj 14.
Velika Pisanica
Dopis Općinskoga poglavarstva Velika Pisanica Kotarskoj oblasti Bjelovar u kojemu javljaju da je općina Velika Pisanica područje bez osiguranja te mole osiguranje ili nalog za premještaj.....491

131. 1943, srpanj 15.
Letak Okružnoga NOO Žumberka i Pokuplja »Braći seljacima Žumberka, Pokuplja, Turopolja i Posavine«, kojim pozivaju na suradnju i borbu protiv neprijatelja te spašavanje sazreloga žita.....492

132. 1943, srpanj 15.
Izvještaj sekretara Brigadnoga komiteta SKOJ-a Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« sekretaru Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a Hrvatske o političkom i organizacionom stanju i radu SKOJ-a u brigadi . . . 495

133. 1943, srpanj 16.
Proglas Tehnike AGITPROP-a Okružnoga komiteta KPH Varaždin o zauzeću kaznionice u Lepoglavi i oslobađanju političkih zatvorenika.....499

134. 1943, srpanj 16.
Izvještaj Štaba Zumberačko-pokupskoga NOP odreda

Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o rasporedu i djelovanju podređenih jedinica od 28. lipnja do 14. srpnja 1943. godine 500

135. 1943, srpanj 16.
Zagreb
Izvještaj Glavnoga ravnateljstva za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu partizana na Jalkovec 504

136. 1943, srpanj 16.
Bjelovar
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Bjelovar Velikoj župi Bilogora o aktivnosti partizanske skupine pod vodstvom Tome Budena, napadu partizana na povjerenstvo za otkup konja i zarobljavanju četvorice njemačkih oficira 506

137. 1943, srpanj 17.
Pismo Lutve Ahmetovića, sekretara Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu KPH Zagreb kojim se Janko Rakuš, glumac Hrvatskoga državnog kazališta, poziva u partizane 508

138. 1943, srpanj 17.
Novi Marof
Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje Varaždin o uništenju tajnih spisa u državnim uredima zbog ugroženosti od partizana 510

139. 1943, srpanj 18.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o datumu održavanja savjetovanja pri Okružnome komitetu KPH Čazma, vezama s domobranskim oficirima, situaciji u talijanskoj vojsci, hapšenjima među studentskom omladinom, aktivnosti Intelligence Service u Zagrebu, hapšenju Vere Solar te o drugim pitanjima 512

140. 1943, srpanj 18.
Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu s karakteristikama za polaznike višeg skojevskoga kursa koji je održan pri Pokrajinskome komitetu 521

141. 1943, srpanj 18.
Dopis Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a za Zagreb u kojemu ukazuje na zadatke omladinske organizacije, predlaže rukovodstvo za Oblasni komitet za sjevernu Hrvatsku i traži da se pronađu sposobni skojevci za rad u obavještajnoj službi 523

142. 1943, srpanj 18.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o pokušaju prelaska neprijatelja preko oslobođenog područja Žumberka, o radu kotarskih komiteta, te o radu SKOJ-a, AFŽ i NOO na području okruga 528
143. 1943, srpanj 18.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 1. do 14. srpnja....532
144. 1943, srpanj 19.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka Kotarskoga komiteta na kojemu se razmatrala politička situacija na terenu, rad partijskih jedinica, te rezultati žetve . . . 537
145. 1943, srpanj 19.
Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o postavljanju rukovodilaca Moslavačkoga NOP odreda 541
146. 1943, srpanj 19.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 12. lipnja do 17. srpnja 1943. godine....542
147. 1943, srpanj 19.
Zagreb
Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Izvještajnome odjelu Glavnoga stožera oružanih snaga NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske u prvoj polovini srpnja 1943. godine 545
148. 1943, srpanj 19.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanihsnaga oborbama s partizanima na području sjeverozapadneHrvatske 554
149. 1943, srpanj 20.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o policijskim konfidentima u Vrapču i Stenjevcu....556
150. 1943, srpanj 20.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akcijama udarne grupe iz Bukevja.... 559
151. 1943, srpanj 21.
Zaereb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Lutvi Ahmetoviću, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Pokuplje u kojemu navodi metode rada vodstva HSS-a i daje upute koje je vodstvo poslalo povjerenicima na terenu . . . 560

152. 1943, srpanj 21.
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu . . . 564

153. 1943, srpanj 21.
Pismo Josipa Mažara Okružnome komitetu KPH Pokuplje o radu grupe profesora Stjepana Urbana i pljački ustaša u Draganiću..... 568

154. 1943, srpanj 21.
Proglas Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske i Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske upućen domobranima s pozivom da se priključe Narodnooslobodilačkoj vojsci.....569

155. 1943, srpanj 22.
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o potrebi formiranja vojnih jedinica u kotaru 571

156. 1943, srpanj 22.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Mjesnome komitetu KPH Zagreb o prebacivanju Ivana Krajačića do Centralnoga komiteta KP Hrvatske..... 572

157. 1943, srpanj 22.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Josipu Tomcu, članu Okružnoga komiteta SKOJ-a u kojem šalje upute u vezi s omasovljenjem i radom organizacija SKOJ-a i USAOH-a na terenu okruga te traži objašnjenje o naoružanju u Pisarovini i Velikoj Gorici 573

158. 1943, srpanj 22.
Izvještaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Samobor Okružnome komitetu SKOJ-a za Zagreb o prebacivanju 190 kg hrane na teren Jaske..... 574

159. 1943, srpanj 22.
Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Krapina o situaciji na terenu i vezama s Kozjanskim partizanskim odredom.....575

160. 1943, srpanj 22.
Zagreb
Izvještaj Ministarstva vanjskih poslova NDH Općemu upravnom povjereništvu Sušak o borbama s partizanima u kotaru Pisarovina i Jastrebarsko, neuspjeloj ofenzivi na oslobođenu teritoriju Zumberka i zločinima Talijana nad civilnim stanovništvom..... 577

161. 1943, srpanj 23.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji na terenu, organizacijskim pitanjima, mobilizaciji u jedinice NOV i POH, te o prikupljanju žitarica za potrebe NOP-a.....586

162. 1943, srpanj 23.
Varaždin
Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o uništavanju vršalica od strane partizana na području kotara.....590

163. 1943, srpanj 23.
Bjelovar
Izvještaj Ustaškoga stožera Bilogora Velikoj župi Bilogora o djelovanju partizana na području kotara Čazma 592

164. 1943, srpanj 24.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o provalama u partijskim organizacijama i tehnici Okružnoga komiteta 593

165. 1943, srpanj 24.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području okruga.....596

166. 1943, srpanj 24.
Izvještaj tehnike AGITPROP-a Okružnoga komiteta KPH Varaždin AGITPROP-komisiji Okružnoga komiteta KPH Varaždin o radu u razdoblju od 8. do 24. srpnja 1943. godine..... 604

167. 1943, srpanj 24.
Zagreb
Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama u Zagorju i Kalniku i o napadu dijelova Zumberačko-pokupskoga NOP odreda na Veliku Goricu . . . 605

168. 1943, srpanj 25.
Izvještaj Grge Jankesa, političkoga sekretara Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, Centralnome komitetu KP Hrvatske o svom radu na području Bjelovara gdje je formiran Okružni komitet KPH Bjelovar, te o planu da se održi partijsko savjetovanje u Moslavini..... 608

169. 1943, srpanj 25.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu sa sjednice plenuma na kojoj se govorilo o političkoj situaciji i organizacijskom sta-

nju na terenu, radu masovnih antifašističkih organizacija, mobilizaciji i radu Agitpropa.....610

170. 1943, srpanj 26.
Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o potrebi ostajanja divizije na području Moslavine i Kalnika . . 613

171. 1943, srpanj 26.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na zlatarskome, varaždinskome, ludbreškome i novomarofskom kotaru 615

172. 1943, srpanj 27.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana u kotarevima Ivanec, Ludbreg i Pregrada..... 619

173. 1943, srpanj 28.
Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu kojim ga obavještava da će zbog prestanka rada Povjerenstva svi okružni komiteti biti izravno vezani uz Centralni komitet KP Hrvatske, a članovi Povjerenstva bit će instruktori Centralnoga komiteta 621

174. 1943, srpanj 28.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju partijskih organizacija, NOO, AFZ i USAOH-a na području Kotarskoga komiteta 624

175. 1943, srpanj 28.
Pismo Marka Belinića komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Krapina u kojem se govori o potrebi jačeg rasplamsavanja ustanka u Zagorju 626

176. 1943, srpanj 28.
Izvještaj političkoga komesara čete »Prigorje« Okružnome komitetu KPH Zagreb oformiranjučete 627

177. 1943, srpanj 28.
Izvještaj Štaba Prvoga bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o borbama i akcijama od 15. do 27. srpnja 1943. godine..... 629

178. 1943, srpanj 29.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Varaždin Okružnom komitetu KPH Zagreb o uspjesima u sukobu s neprijateljem 631

179. 1943, srpanj 29.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o stanju u Moslavini, Bilo-gori, Kalniku i Hrvatskom zagorju 633

180. 1943, srpanj 29.
Pismo grupe simpatizera iz Blata kod Stupnika Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu im javljaju za svoju vezu u Zagrebu preko koje mogu nabavljati sanitetski materijal i traže pomoć u vezi s tim.....638

181. 1943, srpanj 29.
Zagreb
Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske sjeverno od Save i Kupe.....639

182. 1943, srpanj 30.
Izvještaj Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Centralnome komitetu KP Hrvatske o svom dolasku na područje Kalnika i o raspoloženju naroda prema narodnooslobodilačkoj borbi 640

183. 1943, sroanj 30.
Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje kojim ga obavještavaju o dolasku na Kalnik i daju upute za formiranje Turopoljsko-posavskoga NOP odreda i udarnih grupa . 644

184. 1943, srpanj 30.
Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Moslavačkoga NOP odreda da formira Udarni bataljon 645

185. 1943, srpanj 30.
Izvještaj operativnoga oficira Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o predaji garnizona u Jalkovcu, napadu na Lepoglavu i drugim akcijama.....647

186. 1943, srpanj 31.
Izvještaj Štaba Unske operativne grupe Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na vlak na pruzi Caprag-Sunja.....654

187. 1943, srpanj 31.
Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Grgi Jankesu, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, o načinu organiziranja udarnih grupa 655

188. 1943, (srpanj)
Izvještaj Franje Črnile Okružnome komitetu KPH Pokuplje o provođenju mobilizacije, kadrovskim promje-

nama te o neprijateljskom teroru na području Klinča
Selo — Goli Vrh — Desinec.....657

189. 193, srpanj
Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin hrvatskom i srpskom narodu na području Kalnika, Bilo-gore i Hrvatskog zagorja o potrebi očuvanja žetve i o vojno-
-političkoj situaciji 660

190. 1943, srpanj
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju partijskih organizacija, NOO, AFŽ, SKOJ-a i USA-OH-a na području Komiteta.....663

191. 1943, srpanj
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o pljačkama u okolici Stupnika, Brezovice i Kraljevca.....666

192. 1943, srpanj
Pismo Alojza Valečića Okružnome komitetu KPH Pokuplje kojim ih obavještava da velika grupa ljudi iz Zagreba čeka na vezu za NOV te traže pomoć za prebacivanje 667

193. 1943, srpanj
Zagreb
Obavijest obavještajca Mjesnome komitetu KPH Zagreb o mučenju i smrti Vere Solar..... 668

194. 1943, kolovoz 1.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu za srpanj 1943. godine.....671

195. 1943, kolovoz 1.
Proglas Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Hrvatima Pokuplja, Žumberka, Turopolja i Posavine o padu Mussolinijeva fašističkog režima u Italiji..... 688

196. 1943, kolovoz 1.
Izvještaj sekretara partijskoga komiteta Dvanaeste NOU brigade Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji na području Hrvatskog zagorja, te o političkoj situaciji i organizacijskom stanju u brigadi . . 691

197. 1943, kolovoz 1.
Naredba Štaba Moslavačkoga NOP odreda o formiranju udarne čete Odreda i imenovanju komandnog kadra 696

198. 1943, kolovoz 1.
Pozdravni telegram s osnivačke konferencije Okružnoga odbora AFZ Čazma vrhovnom komandantu Josipu Brozu Titu.....698

199. 1943, kolovoz 2.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o brojčanom stanju i naoružanju u neprijateljskim garnizonima na području kotara 699

200. 1943, kolovoz 2.
Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske Štabu Drugoga korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama divizije na Kalniku i Hrvatskom zagorju . . 701

201. 1943, kolovoz 2.
Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje u vezi s organizacijom obavještajne službe 707

202. 1943, kolovoz 2.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o političkim prilikama i akcijama partizana na području kotara Varaždin, Novi Marof i Ludbreg 708

203. 1943, kolovoz 2.
Sesvete
Izvještaj Općinskoga poglavarstva Sesvete Kotarskoj oblasti Zagreb o poslovanju općine Sesvete..... 714

204. 1943, kolovoz 3.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojem iznose razlog njihova neprisustvovanja savjetovanju održanom 20. srpnja 1943. godine na teritoriju Okružnoga komiteta KPH Čazma, te izvještavaju o održanom partijskom savjetovanju članova Partije Kalničkoga NOP odreda i vojnim akcijama na divizion u Jalkovcu te kaznionicu u Lepoglavi.....715

205. 1943, kolovoz 5.
Zagreb
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o rasporedu njegovih jedinica koje zajedno s njemačkim snagama sudjeluju u akciji protiv partizana u Posavini i Pokuplju, te o aktivnosti partizana oko Ludbrega..... 718

206. 1943, kolovoz 6.
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske za srpanj 1943. godine 720

207. 1943, kolovoz 6.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 15. do 31. srpnja 1943. godine . . . 730

208. 1943, kolovoz 6.
Zagreb
Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Izvještajnome odjelu Glavnoga stožera oružanih snaga NDH o političkim prilikama i akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini srpnja 1943. godine 740

209. 1943, kolovoz 6.
Novi Marof
Iz zahtjeva Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje u Varaždinu da joj se priznaju putni troškovi nastali zbog putovanja u Varaždinske Toplice radi suradnje s njemačkom žandarmerijom 748

210. 1943, kolovoz 6.
Brezovica
Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o poslovanju općine Brezovica 749

211. 1943, kolovoz 7.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o djelovanju bivšeg vodstva HSS na terenu Karlovca, Velike Gorice, Jaske i Samobora 750

212. 1943, kolovoz 7.
Pismo Ivice Lopaića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji na Dubranec, Vukomerić i Havidić te političkim prilikama na terenu Jastrebarskoga 754

213. 1943, kolovoz 7.
Naređenje Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske u vezi s napadima neprijateljskih aviona na štabove i pozadinske ustanove 755

214. 1943, kolovoz 7.
Zagreb
Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnoga stožera domobranstva Ministarstvu oružanih snaga NDH o akciji »Grün II« i o napadima jedinica NOV i PO Hrvatske na Virje, Popovaču, Ludinu i kod Starog Sela 757

215. 1943, kolovoz 8.
Nova Ra ča
Zapisnik Općinskoga poglavarstva u Novoj Rači upućen Kotarskoj oblasti Bjelovar o oduzimanju žita od strane partizana 759

216. 1943, kolovoz 9.
Naredba Štaba Moslavačkoga NOP odreda o formiranju Udarnoga bataljona ipostavljanjurukovodilaca . . 760

217. 1943, kolovoz 10.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju i aktivnosti Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, te o djelovanju udarnih grupa u okrugu . . 762

218. 1943, kolovoz 10.
Izvještaj Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb s partijskog savjetovanja Kotarskoga komiteta KPH Stubica na kojemu je razmotrena politička situacija na kotaru Stubica te utvrđeni budući zadaci..... 772

219. 1943, kolovoz 10.
Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Omladinske NO brigade »Joža Vlahović« da krene u Moslavinu.....775

220. 1943, kolovoz 10.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Dubravu i na željezničke stanice Popovača, Božjakovina i Prikraj.....776

221. 1943, kolovoz 10.
Desetodnevni izvještaj Štaba Bilogorskoga partizanskog odreda Štabu Drugoga korpusa NOV Hrvatske o akcijama Odreda.....779

222. 1943, kolovoz 10.
Izvještaj Štaba Drugoga bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o borbama kod Kravarskog 781

223. 1943, kolovoz 11.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb s kotarskoga partijskog savjetovanja na kojemu je razmotrena politička situacija u kotaru i utvrđeni budući zadaci.....783

224. 1943, kolovoz 11.
Samobor
Izvještaj Oružničke postaje Samobor Kotarskoj oblasti Samobor o nekim osobama za koje sumnjaju da surađuju s partizanima.....784

225. 1943, kolovoz 12.
Dopis Centralnoga komiteta KP Hrvatske Mati Horvatiću, zamjeniku politkomesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«, u kojemu se daju upute o uklanjanju uočenih vojničkih i političkih nedostataka u brigadi.....786

226. 1943, kolovoz 12.
Izvještaj Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica na kojemu su utvrđeni zadaci i podijeljena zaduženja članovima komiteta..... 788

227. 1943, kolovoz 12.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH te o drugim pitanjima..... 791

228. 1943, kolovoz 12.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje o kretanju i akcijama partizana koji ugrožavaju cijelu oblast..... 797

229. 1943, kolovoz 12.
Bjelovar
Oglas Župske redarstvene oblasti Bjelovar o strijeljanju desetorice simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta kao odmazda za ubijenoga ustaškog tabornika . . . 799

230. 1943, kolovoz 12.
Bjelovar
Oglas Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru o strijeljanju desetorice simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta, kao odmazda za ubijenog ustašu..... 800

231. 1943, kolovoz 13.
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o dolasku u Dugo Selo novinara Mahmuda Konjhodžića, koji je pobjegao pred ustašama 801

232. 1943, kolovoz 13.
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Josipu Hrnčeviću o odluci Centralnoga komiteta KP Hrvatske da se ukida Povjerenstvo, da Lepa Perović i Stipe Ugarković ostaju u Zagrebu kao instruktori Centralnoga komiteta KP Hrvatske te obavještavaju o mogućnosti uništenja rezervoara benzina u Sesvetama 802

233. 1943, kolovoz 13.
Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na području kotarskih komiteta KPH Velika Gorica i Pisarovina..... 803

234. 1943, kolovoz 13.
Izvještaj Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o radu Okružnoga komiteta KPH Varaždin,

posebno u vezi s radom SKOJ-a, NOO, te odnosu prema vojnim bjeguncima i HSS 810

235. 1943, kolovoz 13.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama, formiranju novih jedinica te o stanju na Kalniku, Moslavini, Zagorju i Žumberku 813

236. 1943, kolovoz 13.
Zagreb
Uputstvo Zapovjedništva postrojnika Glavnoga ustaškog stana područnim stožerima o osnivanju Ureda ministra Mladena Lorkovića kojemu se trebaju obraćati u predmetima posredovanja s njemačkom vojskom . . 817

237. 1943, kolovoz 14.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Centralnome komitetu KP Hrvatske o održanom partijskom savjetovanju s priloženim karakteristikama novopredloženih članova za Okružni komitet 818

238. 1943, kolovoz 14.
Izvještaj Marka Belinića, komesara Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o održanom savjetovanju na teritoriju Okružnoga komiteta KPH Varaždin u vezi s djelovanjem pristaša HSS, te radom kotarskih komiteta 820

239. 1943, kolovoz 14.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o provedenim akcijama i stanju u odredu 823

240. 1943, kolovoz 16.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Centralnome komitetu KP Hrvatske o primicima i izdacima za lipanj-kolovoz 1943. godine s obračunom zaplijenjenog novca u akcijama 826

241. 1943, kolovoz 16.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i akcijama partizana u kotaru 829

242. 1943, kolovoz 16.
Izvještaj Kotarskog komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, NOO, AFŽ po općinama kotara 831

243. 1943, kolovoz 18.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o teroru ustaša u selima ko-

tara Velika Gorica, te o pripremama za formiranje Turopoljsko-posavskoga odreda.....838
244. 1943, kolovoz 18.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO, te o mobilizaciji na području kotara.....842
245. 1943, kolovoz 18.
Pregrada
Izvještaj Kotarske oblasti Pregrada Župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu o akcijama partizanskih udarnih grupa.....844
246. 1943, kolovoz 19.
Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o potrebi jačanja partijske organizacije u Zagrebu, o pojednostavljenju organizacijske strukture NOO, AFŽ i SKOJ-a, te o potrebi pojačane mobilizacije i formiranja vojnih komiteta.....847
247. 1943, kolovoz 19.
Izvještaj Štaba Prvoga bataljona Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o napadu na Remetinec..... 853
248. 1943, kolovoz 20.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju i akcijama udarnih grupa, prijedlogom za formiranje Bjelovarskoga partizanskog odreda, političkoj situaciji i namjeri da organizira konferenciju rodoljuba s bjelovarskoga okruga, te o stanju u neprijateljskim uporištima 855
249. 1943, kolovoz 20.
Uputstvo Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o rasporedu novopridošlog ljudstva po jedinicama i obavijest o uspjesima Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda ... 861
250. 1943, kolovoz 20.
Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Zumberačko-pokupskoga NOP odreda u vezi s formiranjem Turopoljsko-posavskoga NOP odreda i rasporedom novomobiliziranoga ljudstva . . . 864
251. 1943, kolovoz 20.
Zagreb
Polumjesečni izvještaj Zapovjedništva Prvoga zbornog područja Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o po-

litičkim prilikama i akcijama partizana u prvoj polovini kolovoza 1943. godine..... 867

252. 1943, kolovoz 20.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana od 9. do 20. kolovoza 1943. godine.....875

253. 1943, kolovoz 21.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje s partijskoga savjetovanja na kojemu je raspravljano o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije, SKOJ-a, NOO i AFZ u kotaru..... 878

254. 1943, kolovoz 21.
Izvještaj sa sastanka i kursa Inicijativnoga okružnoga odbora AFZ Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb na kojemu je formiran Inicijativni odbor, razmotreno političko stanje i organiziranost žena u okrugu te utvrđeni zadaci.....882

255. 1943, kolovoz 21.
Pismo Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o stavljanju Zumberačko-pokupskoga NOP odreda pod komandu Štaba brigade.....885

256. 1943, kolovoz 22.
Zagreb
Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Lutvi Ahmetoviću u kojemu se traži da Centralni komitet KP Hrvatske preko radio-stanice donese odluku o položaju Josipa Hrnčevića nakon raspuštanja Povjerenstva..... 886

257. 1943, kolovoz 22.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Slovenije u kojemu se traži da im pošalju slikara koji bi izrađivao crteže uz članke, te predlažu izmjenu štampe.....887

258. 1943, kolovoz 22.
Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju Komande moslavačkog područja, postavljanju rukovodilaca i pohvali podređenih jedinica . 888

259. 1943, kolovoz 23.
Izvještaj Stipe Ugarkovića Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije i drugih masovnih antifašističkih organizacija u okrugu Krapina te o djelovanju HSS 8 9 1

260. 1943, kolovoz 23.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zelina Okružnome komitetu KPH Zagreb sa sastanka komiteta na kojemu je razmotrena politička situacija, organizacijsko stanje i rad Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, USAOH.....897
261. 1943, kolovoz 23.
Iz izvještaja Treće čete Drugoga diverzantskog bataljona Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o diverzijama od 1. srpnja do 23. kolovoza 1943. godine.....900
262. 1943, kolovoz 25.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zagreb Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru . 902
263. 1943, kolovoz 25.
Izvještaj Franje Črnile Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji te radu Partije, NOO, SKOJ-a, USAOH-a, AFŽ..... 903
264. 1943, kolovoz 25.
Izvještaj Duke Vasića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju u pisarovinskome i velikogoričkome kotaru, te o akciji na Kupčinu.....906
265. 1943, kolovoz 26.
Izvještaj Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji na Kupčinu i povlačenju partizanskih snaga preko Kupe 908
266. 1943, kolovoz 26.
Zagreb
Naredba Zapovjedništva grada Zagreba Velikoj župi Prigorje o obavezi sječe usjeva uz glavne ceste 910
267. 1943, kolovoz 27.
Klanjec
Izvještaj Kotarske oblasti Klanjec Župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu o napadu partizana na općinu Kraljevec.....912
268. 1943, kolovoz 28.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o raspoloženju naroda prema narodnooslobodilačkoj borbi, te o organiziranju i akcijama partizanskih desetina u okrugu . 914
269. 1943, kolovoz 28.
Klanjec
Izvještaj Kotarske oblasti Klanjec Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o napadu partizana na Klanjec i Dubravicu 915
270. 1943, kolovoz 28.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana na njihovu području 916

271. 1943, kolovoz 28.
Brezovica
Izvještaj Općinskoga poglavarstva Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na općinsku zgradu u Brezovici.....920

272. 1943, kolovoz 29.
Bjelovar
Izvještaj Velike župe Bilo-gora Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o aktivnosti partizana na području Čazme i Bjelovara, te hapšenju simpatizera narodnooslobodilačkog pokreta u selu Vrtlinska kraj Čazme.....921

273. 1943, kolovoz 30.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o informacijama dobivenim od obavještajaca Mjesnoga komiteta KPH Zagreb . . 924

274. 1943, kolovoz 30.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o dolasku njemačkih jedinica u Samobor.....928

275. 1943, kolovoz 30.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb sa sastanka na kojemu je razmatrana politička situacija na terenu i organizacijsko stanje te izabrano novo rukovodstvo.....929

276. 1943, kolovoz 30.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnoga zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o akcijama partizana od 26. do 30. kolovoza 1943. godine.....932

277. 1943, kolovoz 30.
Šestine
Izvještaj Oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o vojnicima postaje koje su prilikom obilaska terena zarobili partizani 934

278. 1943, kolovoz 31.
Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Krapina održane 31. kolovoza 1943. godine.....936

279. 1943, kolovoz 31.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KP Hrvatske za mjesec kolovoz 1943. godine u

kome izvještava o političkoj situaciji u Zagrebu radu i organizacijskom stanju partijskih i skojevskih organizacija, AFZ i NOO 942

280. 1943, kolovoz 31.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje u Varaždinu o napadu partizana na madžarsku pograničnu stražu kod Marije na Muri . . . 953

281. 1943, kolovoz 31.
Dugo Selo
Izvještaj Kotarske oblasti u Dugom Selu ostalim kotarskim oblastima Velike župe Prigorje o kretanju partizana na području dugoselskog kotara 955

282. 1943, kolovoz 31.
Velika Gorica
Izvještaj Kotarske oblasti Velika Gorica Velikoj župi Prigorje u Zagrebu o napadu partizana na općinu Odra 956

283. 1943, lipanj 1. kolovoz 31.
Zagreb
Diverzije i napadi partizana na pruge sjeverozapadne Hrvatske od lipnja do kolovoza 1943. godine 957

284. 1943, kraj kolovoza
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KP Hrvatske u Zagrebu o političkom stanju, djelovanju pristaša HSS-a i održanom partijskom savjetovanju 980

285. 1943, kolovoz
Izvještaj Pavla Gregorića Centralnome komitetu KP Hrvatske o previranju u vodstvu HSS..... 986

286. 1943, kolovoz
Tabelarni pregled Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske za organizacije Partije, SKOJ-a, NOO, AFZ, USAOH-a za područje Povjerenstva 990

287. 1943, kolovoz
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o brojnom stanju i socijalnom sastavu organizacija KP, SKOJ-a, NOO, AFŽ-a i USAOH-a..... 997

288. 1943, kolovoz
Proglas Glavnoga odbora Ujedinjenog saveza antifašističke omladine sjeverne Hrvatske upućen omladini s pozivom da, ne odazivajući se mobilizaciji u okupator-

sku i kvislinšku vojsku, pristupi u redove Narodnooslobodilačke vojske bez obzira na stranačku pripadnost 999
Kazalo osobnih imena 1003
Kazalo geografskih imena 1021
Kazalo predmetnih pojmova 1037

RECENZENT

Zdravko Dizdar

LEKTOR

Vanja Graovac

TEHNIČKI UREDNIK

Ante Ramljak

KOREKTOR

Mate Rupić

KAZALO OSOBNIH, GEOGRAFSKIH IMENA I PREDMETNIH POJMOVA

Branislava Vojnović-Mutavdžić

TISAK: RO »ZRINSKI« TIZ, ČAKOVEC

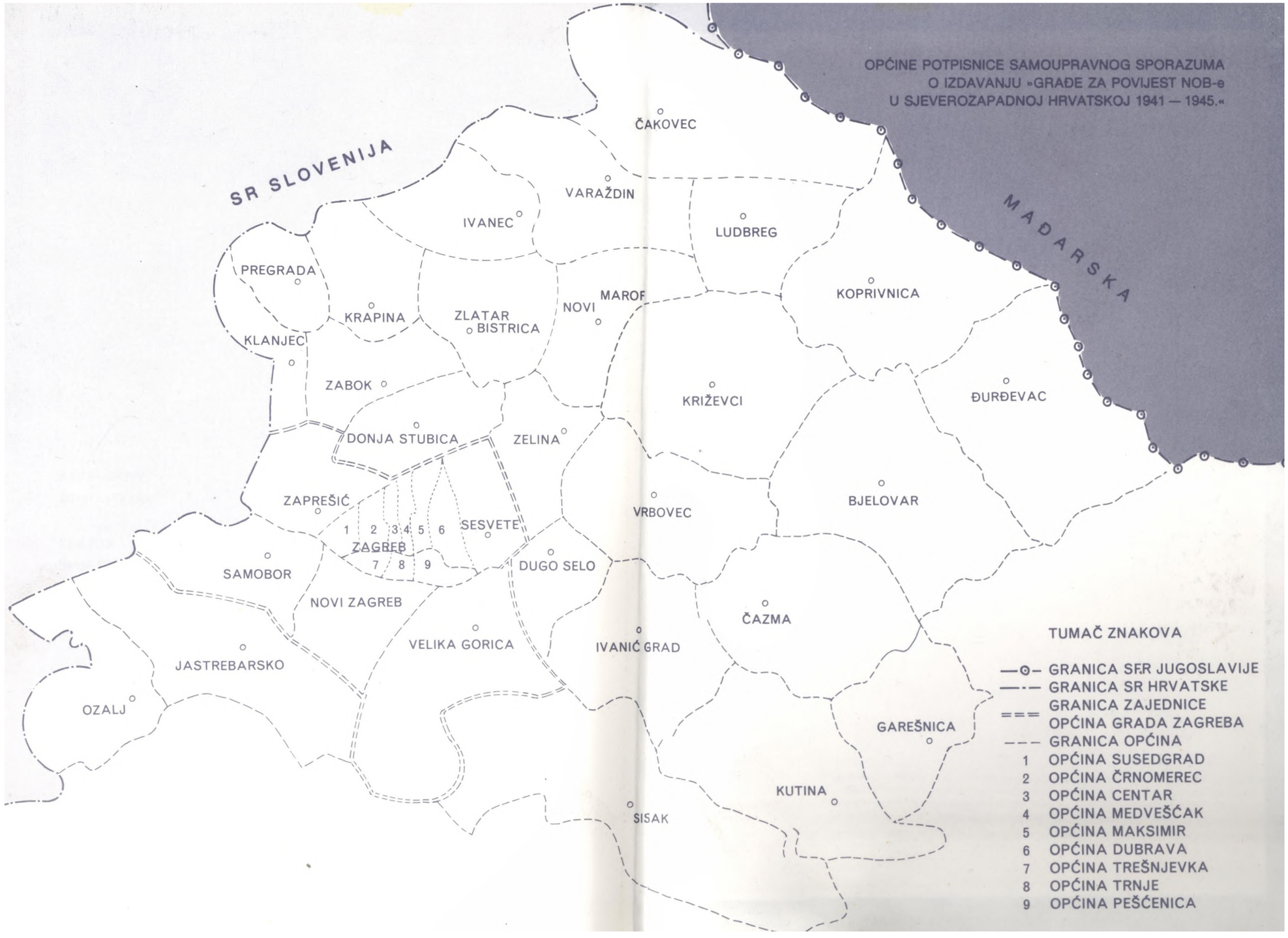
OPĆINE POTPISNICE SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA
O IZDAVANJU »GRAĐE ZA POVIJEST NOB-e
U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 — 1945.«
SR SLOVENIJA
MAĐARSKA
ČAKOVEC
VARAŽDIN
IVANEC
LUDBREG
PREGRADA
KOPRIVNICA
KRAPINA
ZLATAR BISTRICA
NOVI MAROF
KLANJEC
ZABOK
KRIŽEVCI
ĐURĐEVAC
DONJA STUBICA
ZELINA
ZAPREŠIĆ
VRBOVEC
BJELOVAR
1 2 3 4 5 6
SESVETE
ZAGREB
7 8 9
SAMOBOR
DUGO SELO
NOVI ZAGREB
ČAZMA
VELIKA GORICA
IVANIĆ GRAD
JASTREBARSKO
OZALJ
GAREŠNICA
KUTINA
SISAK
TUMAČ ZNAKOVA
GRANICA SFR JUGOSLAVIJE
GRANICA SR HRVATSKE
GRANICA ZAJEDNICE OPĆINA GRADA ZAGREBA
GRANICA OPĆINA
1 OPĆINA SUSEDGRAD
2 OPĆINA ČRNOMEREC
3 OPĆINA CENTAR
4 OPĆINA MEDVEŠĆAK
5 OPĆINA MAKSIMIR
6 OPĆINA DUBRAVA
7 OPĆINA TREŠNJEVKA
8 OPĆINA TRNJE
9 OPĆINA PEŠĆENICA